BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
3 R
18

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
8 G
9

12
2
C
10

FRANCISCVS VALLESIVS IN LIBROS EPIDEMIORVM HIPPOCRATIS.

FRANCISCI VALLESII COVARRVBIANI

PHILOSOPHI, ET MEDICI

In Academia Complutenſi olim primarij profeſſoris.

NVNC

PHILIPPI SECVNDI HISPANIARVM REGIS
Archiatri, & à cubiculo Medici.

COMMENTARIA.

In ſeptem Hippocratis Libros Epidemiorum:

SEV

De morbis popularibus; magnam vtriuſque Medicinæ Theoricæ inquam, & practicæ partem continentia:

EDITIO QVARTA.

Cum Indice rerum, & verborum locupletiori.

NEAPOLI, Typis Camilli Caualli. M. DC. LII.

Sumptibus Caroli de Valle Bibliopolæ Neapolitani.

PRÆCLARISSIMO VIRO

ANTONIO SANTORELLO

MEDICO, PHILOSOPHO.

Et in Neapolitano Gymnaſio Philoſophiæ, Theoricæ, & Praxis Medicinæ Profeſſori Primario, Comiti Palatino,

Et in hoc Reg. Regis benignitate Gen. Protomedico.

VETERI conſuetudine, in ius quaſi mutata, receptum, ab omnibus fere eſt, vt quæ Typis mandantur, nuda non prodeant, ſed magni nominis Viri fulcita pręſidijs, emittantur in lucem. tanta etenim eſt magnorum Hominum vis, vt vel ſolius nominis patrocinio valeant additamenta conferre. laudatum hunc morem præterire Ipſe nolui, proinde cum Franciſci Valleſij erudita commentaria in Hippocratis Epidemia publici iuris facere decreuerim, Tuo nomine decorata, volui, vt prodirent. Tù namque præ cæteris occurriſti vnus, qui non modo proximis verum etiam exteris notus, docendi faciendique efficacia primus, ſupremum gloriæ faſtigium fęliciſſimè attigiſti. Tù ampliſſimæ Neapolitanæ Academiæ ſingulare decus, & noſtræ ætatis admirabile ornamentum, non Typis, ſed Æternitati aurea monumenta tradidiſti. Tù morum ſuauitate conſpicuus, Sapientiæ ornamento præclarus, dignitatis amplitudine illuſtris, palam feciſti quam amicè in Te exornando coniurauerint Aſtra. Tu demum de re litteraria optimè meritus, communem aſſequutus beneuolentiam rapere, ne dum trahere omnes didiciſti. Debui igitur, quod volo, maximè, cum pluribus nominibus me Tibi deuinctiſſimum nouerim. Reliquum eſt, vt leue hoc munuſculum, Tuæ licet non par Celſitudini, meoque impar debito, hilari animo ſuſcipias, quando Reges etiam oblatam ruſtica manù aquam recipere non ſunt dedignati. Vale, meque Tui amantiſſimum, qua ſoles, humanitate proſequere. Neap. die 11. Noueb. 1642.

Amplitudini Tuæ Addictiſſimus

Carolus de la Valle.

LECTORI BENEVOLO.

Carolus de la Valle Bibliopola S. D.

EA eſt Franciſci Valleſij præſtantia, vt illam pluribus inculcare, ſuperuacaneum prorſus cenſuerim; nemo etenim eſt, qui vel à limine Medicinã ſalutauerit, quin ſciat quã-tam rei Medicæ vtilitatem eius monumenta attulerint. Inter digniora autem eius opera omnium calculo cenſentur commentaria in lib. de Morbis vulgaribus hos namque tanta fælicitate expoſuit, vt omne tuliſſe punctum videatur, adeoque Hippocratis geniũ meritò appellaueris; Quoniam vero vt ferè perierant huiuſmodi exemplaria, quocirca dolebat nimium ſtudioſa Iuuentus tanto priuata ſubſidio, proinde Eruditorum ſatis facturus petitionibus, tale opus Typis mandandum curaui. Interim hoc beneficio vtere, meque publicæ vtilitatis ſollicitum, ama. Vale.

IMPRIMATVR:
Gregorius Peccerillus Vicar. Gen.

Fr. Ioſeph de Rubeis Ord. Min. Conu. S. Franciſci, S.T.D. Eminentiſs. & Reuer. Cardinalis Philamarinus Theol. & Conſultor S. Officij.

ECCELLENTISSIMO SIGNORE.

CArlo della Valle ſupplica V.E. come deſidera riſtampare Franciſci Valleſij in Epidem. Hippocrat. per tanto lo prega à concederli le ſolite licenze, e l'hauerà à gratia, vt Deus, &c.

Magnificus Art. & Medic. Doctor Nicolaus Piſanus videat, & in ſcriptis S.E. referat.

Capicius Latro Reg.

Prouiſum per S.E. die 25. Septembris 1652. *Lombardus.*

CVm de mandato E.V. opus, quam peritiſſimi Franciſci Valleſij in Epidemicas Hiſtorias perlegerim. Neque aliquid Regiæ Maieſtatis ditioni non conterminum adnotauerim, illud omni Eruditionum genere Medicæque facultatis, præcipuè inſtructionibus, quibus animos velut alter ætatis noſtræ Hyſpanus, Galenus, mirificè perſtringat, Inſtruatque refertum comperi; Atque ideò dignum, quod in lucem edatur; Nō modo ad variarum rerum oblectationem, ſed ad peritè, medendi exemplum omnibus Medicinæ ſtudioſis publicè proponatur exiſtimaui. Neapoli die 12. Menſis Octobris 1652.

Excellentiæ Veſtræ

Obſequentiſſimus Famulus

Nicolaus Piſanus Medicus.

Vidit Regius *Conſiliarius Ioan. Baptiſta Amendola ſuper reuiſione Librorum Commiſſarius ſpecialiter delegatus per S. E.*

Viſa ſupradicta relatione Imprimatur.

Zuſia Reg. Caracciolus Reg. Capicius Latro Reg. Garcia Reg.

Prouiſum per Suam Excellentiam Neap. die 14. Nouembris 1652.

Lombardus.

FRANCISCVS VALLESIVS AD LECTOREM.

CVm de medica praxi in amicorũ & diſcipulorum gratiã ſcribenda cogitarẽ, nulla mihi ſubijt potior ratio, quã in libros Epidemion ſiue de morbis populariter graſsãtibus Hippocrates edere commentaria. Nam ſi quis rectè conſideret, praxis vnum quiddam eorum eſt quæ factitari debent, ſcribi perfectè non poſſunt, aut certè non aliter quàm in exemplis, ars enim medica de curandis hominibus eſt, ipſa verò medicatio, non niſi de his hominibus eſt, vt Calia, aut Socrate. Calias autem & Socrates neque in ſcholas neque in libros adduci poſſunt, niſi per hiſtorias, id verò vel hinc conſtat, quòd duæ cũ ſint artis partes, Theorica, ratiocinatione vtitur practica, experientiã adhibet. Empirici verò medici duobus vtebatur inſtrumẽtis, autopſia, & hiſtoria, hoc eſt propria, & magiſtrorũ obſeruare. Duplex cùm ſit ratio qua te poſſis in practica medicina exercere, alteram quidem tenebis, perito, exercitatio, ac prudenti medico te adhibens ſocium, atque ab illius latere per duos integros annos, ſecundum noſtrę Reipublicę leges, non recedens; alteram huic proximam, libros Epidemion totos cum commentarijs, legens, ac relegens; ita enim fiet vt de vulgaribus morbis & præſentibus & imminentibus optime conijcies, & plurimis exemplis abundes, quod te magnopere iuuare poteſt: Nam hiſtoriæ huius operis nil ſunt aliud, quàm multorum morborum ſapientiſſimè (vt ſcilicet ab Hippocrate) ſcriptæ relationes: mea verò commentaria conſultationes de morbi qui proponitur eſſentia, eiuſque & ſymptomatum cauſis & prognoſtico, atque idonea curatione. Quicunque ergo tibi medicinam factitanti occurret ęgrotus, occurret legenti ſimilis apud Hippo. & vtens translatione à ſimili, adhibebis in conſultationem tuam Hippocratem, atque (ſi alicuius id etiam momenti eſt) me quoque id vnum te monitum volo, non eſſe hoc opus in his quę ſatis ſit legiſſe ſemel, ſed indigere aſſidua lectitatione, meditatione & exercitatione, quod ſi omiſeris, certò ſcias, cum qui fecerit, fore te in conſulationibus longè ſuperiorem.

Fruere &c.

FRANCISCI VALLESII COVARRVBIANI.

In Schola Complutenſi Profeſſoris Primarij,

ET PHILIPPI MAGNI HISPANIARVM & Indiarum Regis Potentiſſimi Archiatri.

COMMENTARIA,

In libros Hippocratis de morbis populariter vagantibus.

Eiuſdem in omnes libros de morbis vulgaribus Præfatio,eiuſquè argumentum.

OPERVM Hippocratis quædam ſunt, quæ præcepta continent; velut libri aphoriſmorum,& prædictionum, & de ratione victus,& quidã alij: quædam ſolum obſeruationes,velut hi libri,quorum enarrationem modo aggredimur: nulla enim præcepta continent, ſed narrationem ſolùm eorum, quæ Hippocrates fieri circa multos ægrotos obſeruauit. Itaque hic author hiſtoricus eſt,non præceptor. Nimirum cum ars medica ex philoſophia, & experimentis naſcatur,perfectiſſimè videtur mihi hanc artem tradidiſſe, ſeorſum ſcribens de natura rerum omnium, præcipuè verò hominis, & de morbis,ſeorſum ſuas obſeruationes, atque deinceps enucleatiſſimas ſententias.Scripſit,ſcilicet,& artis præcepta,& principia, ex quibus ea nata ſunt,verum quia præcepta non ex his quæ cuidam homini,aut paucis quibuſdam, ſed multis euenerunt, capi debent,conſentaneum fuit tempeſtatum inſalubriũ, in quibus fuerunt morbi communes multis hominibus, præcipuè meminiſſe, vnde etiam acceperunt nomen libri epidemiorũ ſiue de morbis populariter vagantibus. Nam tempeſtatibus ſalubribus accidere ſolẽt morbi rari. Nulla enim adeo ſalubris eſt tempeſtas,vt nullos ægrotos habeat,ſed quæ non eſt morboſa,habet raros, in inſalubribus accidunt multi. Morborum quidam vocantur ab Hippocrate communes, quidam ſparſim graſſantes: communes ſunt, cùm omnes,aut plerique,iique omnis naturæ, & ſexus,eodẽ morbi genere capiuntur:ſparſi, cum varij homines varijs morbis ægrotant:at qui communes aut regionis, vrbisve naturam ſequuntur, vocanturq; ab Hippocrate endemici,à nobis patrij aut vernaculi:aut non,ſed aliam cauſam,& vocantur epidemici, ſiue populares. De morbis vernaculis, in libello de aere,locis & aquis, videtur mihi ſatis ſcripſiſſe:de ſparſis in libris de morbis,in hoc opere de his omnibus agit, vt in ipſius operis decurſu patebit,præcipuè verò de epidemicis,

quos naſci ex cauſa communi, in libris de na-
A tura humana,& de flatu dicit Hippo. ſparſos
verò,non ex cauſa communi, ſed ex cuiuſque
victu: in quo nihil poteſt eſſe omnibus regionis, aut vrbis incolis, commune, præter aerem,non enim cibus,aut potus,aut ſomnus, aut vigilia,aut motus corporis, aut animi, aut otium, aut venus, quia nulla re tali vtuntur omnes pariter,ſed eſt ſuus cuique mos. Aere verò vtcumque affecto: omnes vtuntur eodẽ. Atque ita cum aer putris eſt morborum cauſa,epidemiales fiunt,nunc magis,nunc minus mortiferi,vt deterior, aut minus mala putredo irrepſit in aerem. Victus facit tempeſtates inſalubres, morbis tantum vagantibus ſparſim,atqui hoc genus inſalubrium tempeſtatũ,
B dicit ſolere accidere, per caritatem annonæ,
coactis hominibus prauo victu vti. Accidit quidem, in his quoque tempeſtatibus, genus aliquod morbi,commune eſſe præ alijs, quoniam euenit multos eodem modo errare in victu. Nullum verò eſſe morbi genus omnino cómune,hinc perſpicies,quòd diuites, & qui etiam in caritate annonę cibis abundant,non adeo capiuntur talibus morbis. Quòd ſi malum poſt caritatem adeo ſerpat, vt arripiat multos omnis naturæ, putandum eſt morbos ſparſos in populares iam migraſſe, quòd quidem fit, vel inquinamentis multorum ægrotantium aerem iam inficientibus, vel intem-
C perie aeris,quæ fruges ſubſtulit, morbos af-
ferente.Popularis tamen,& communis morbus non antea eſt,quam ſit cauſa in aere: Nam ſiue frumentum putruerit, ſiue aquæ fontis venenatæ ſint,non eſt cauſa neceſſaria,& omnibus communis. Erunt enim, qui eam deuitent,aquam integram, aut frumenta imputrida aſportantes ſibi, aerem vero nullus in oppido agens deuitare poteſt. Quare aer morbos parit omnibus communes, fortunis, naturis,ætatibus,ſexibus.Quamquam neque hic opus eſt, vt omnino non lædat. Nam occurrunt tempeſtates epidemiales quibus maximè ſenes,aliæ quibus maximè pueri,aliæ quibus iuuenes maximè læduntur. Nimirum

quanquam omnes tempeſtates, quibus morbi epidemiales ſunt, aeris affectionem continctam habeant, non tamen omnes eandem, ſed variæ tempeſtates varias affectiones. Quæ quidem variæ ſunt, nunc differentia effabili (vt ſi in hac tempeſtate eſt iuſto ſiccior, in illa iuſtò humidior) nunc ineffabili, velut in varijs peſtilētiæ generibus accidere ſolet; inde enim naſcuntur peſtilentiæ genera longe diuerſa, nunc cum bubonibus, nunc cum vlceribus: nunc cum maculis: ſunt maligna quidem aeris putredine omnes, ſed vario putreſcendi modo, eoque indicibili. Illæ igitur variæ aeris affectiones, ſiue effabiles ſint, ſiue ineffabiles, ſi magnę ſunt. omnibus hominibus ſunt noxiæ (nulla enim natura gaudet extrema aliqua infectione aeris) tamen nō omnibus pariter, ſed habent cum quibuſdam naturis, ætatibus, aut ſexibus ſympatiam, hanc etiam effabilem, aut ineffabilem, Et quoniam longe maior differentia eſt diuerſorum animalium, quàm diuerſarum ætatum hominis, hæ ineffabiles differentiæ faciunt, vt quædam peſtes, hæc animaliū genera, quædam alia inficiant, aut non inficiant, vt docet ipſemet Hippo. libello de flatibus. Dixi ſi magnæ ſunt affectiones, non ob putreſcentias (putredo enim aeris, ſiue magna ſit ſiue parua, omnibus hominibus plus aut minus eſt noxia) ſed ob intemperies; hæ enim ſi non ſunt magnæ, non pariunt morbos communes, ſed illis hominibus proprios, cū quibus ea intemperies habet ſympatiam. Velut ſiccato aere mulieres, & humidi viri, ſalubriter degunt, bilioſi ęgrotant, atque ita conſtat non omnes morbos, qui ab aere procedunt, eſſe communes, omnes autem communes, eſſe ab aere. At qui, quoniam ab aere naſcuntur, cùm inſalubrem tempeſtatem narrat Hippo. totus in eo eſt, vt deſcribat, quo pacto fuerit affectus aer à ventis & pluuijs. His enim maximè afficitur, velut mox in ipſo operis initio facit. Ego, concedente Deo, eam commentariorum rationem obſeruabo, vt explicata narratione, ſingulorum cauſas addam; tu interim memoria mihi retine omnia, quæ in hac præfatione dicta ſunt.

Sectio prima, ſiue conſtitutio temporis. I, I.

1 *IN Thaſo autumno circa æquinoctium, & ſub pleiadas, aquæ multæ continentes, molles vt in auſtrinis. Hyeme auſtrina pauci venti aquilonares, ſqualores: totum quod ad hyemem pertinuit, quale ver erat. Ver autem auſtrinum frigidum, pluuia parua. Æſtas magna ex parte nebuloſa ſine pluuijs, eteſiæ paruæ, diſperſim ſpirabant.*

Cum ſint duo æquinoctia, vernum & autūnale, hic ex adiunctis ſatis conſtat, autumnale intelligere Hippocratem, cum dicat, autumno, & circa æquinoctium. Quod dicit, & ſub pleiadas haud dubie perinde eſt, ac ſi diceret, vſq. ad occaſum (intellige verò Hippocratē, ac proinde etiam nos, de coſmico ortu, aut occaſu ſignorum loqui) pleiadum. Nam ple-

A iades eſt ſydus quoddam locatum in Tauro, oritur circa finem Aprilis: occidit circa initium Nouembris. Non potuit tamen tempeſtas illa multarum aquarum continenter cadentium, durare ab æquinoctio autumni vſque ad ortum pleiadū. Nam hyems (quæ hoc tempore continetur) ſine aquis fuit. Ergo intelligit fuiſſe aquas multas continentes, & molles a principio autumni, vſque ad occaſū pleiadum. Id tempus eſt ferè duorum menſium, Septembris, & Octobris. Hoc tempore fuiſſe dicit pluuias multas. Intelligit vero nō confertas ac copioſas (tales enim vocare ſolet largas) ſed numero multas, hoc eſt, ſæpè cadentes. Pluuias verò continentes, hoc eſt, non ſæpe intercīſas, ſed longiuſculas. Dicit etiam molles, & vt explicet quas vocat mol-
B les, addit, vt in auſtrinis. Nimirum flante auſtro ſolent cadere pluuię, quædam blandæ, ſine frigore, atque vllo rerum rigore, ſed placidæ, & ſine impetu vehementi, aut ſtrepitu. Tales ſunt molles pluuię. Itaque duobus illis menſibus hoc modo pluebat. Sed cur cum duos hos menſes deſcripſiſſet, addidit ſtatim, hyems auſtrina? An intermiſit mēſē vnū? videtur. n. ſiquidē, autumnus, hyems, ver, & æſtas, ternos habet menſes, & quatuor his temporibus æqualibus duodecim menſium annus conſtat, Prætermiſit ergo Hippocrates menſem Nouembris, ſi hyems non incipit ante ſolſtitium hyemale: quod fit menſis Decembris exactis aliquot diebus. Sed non prætermiſit. Nō enim Hippocrates diuidit quatuor
C anni tempora, vt Aſtrologi, qui rationem habent ſolſticiorum, & æquinoctiorum: neque vt grammatici, qui numerant menſes: ſed vt medicum decet, rationem habens mutationū, quæ in aeris temperie contingunt, nimirum, nobis tempus quod inſigniter frigidum, & humidum eſſe ſolet, eſt hyems, quod calidum, & ſiccum ęſtas: quod temperatum, ver, quod inæqualiter calidum, & frigidum, atque ſiccū, autumnus. Quiuis verò videat, has differentias temperiei, non reſpondere partitioni aſtronomicæ, aut grammaticæ. Nam menſe Nouembris, non minus friget aer quàm mēſe Februarij, imò verò fortaſſe aliquanto plus: neq; minus calet mēſe Maij quā Auguſti: neq; ergo per mēſē Maij durat vernalis mediocri-
D tas, neq. per Nouēbrē autūnalis. Quare meritò Hipp adiungit menſē Nouēbris hyemi: æſtati verò Maium, facitq; ver, & autumnū, mēſium binorum, hyemem, & æſtatem, quaternorum Incipit enim Hippocrati autumnus ab exortu arcturi, finitur occaſu pleiadum. Hinc incipit hyems: quæ durat vſque ad æquinoctium vernum. Hinc incipiens durat ver, vſque ad ortum pleiadum. Hinc incipit æſtas, cuius prima pars eſt vſque ad ortum Canis, qui ſ Compluti fit 19 Iulij: ſecunda pars eſt ab hoc ortu, vſque ad ortum arcturi. Hanc partitionem ſcripſit idem Hipp. lib. 3. de dicta dicens.
» Annum certè in quatuor partes diui-
» dunt, quas omnes ferè nouerunt hyemē, ver,
» æſtatem, & autumnum. Et hyemem quidem,
» à pleiadum occaſu, vſque ad æquinoctium

ver-

vernum ver autẽ ab æquinoctio vſque ad pleiadum exortum, æſtatem verò à Pleiadum ortu, vſq; ad ortum arcturi, autumnum ab arcturi ortu vſq; ad pleiadum occaſum. Eandẽ partitionem ſecutus eſt Plinius, qui libro 18. cap. 29. ita ſcripſit, Ortus vergiliarum æſtatẽ inchoat, & occaſus hyemẽ. Ab ortu Caniculæ flant venti, qui vocantur eteſiæ, qui vt Ariſtot. 2. metheororum dicit, ſunt aquilonares, flantes interdiu, ceſſantes noctu, quia generantur illis diebus vrenda terra, geminato calore Solis & Caniculę. Ceſsãte ergo noctu ceſsãte vſtione. Fumigat verò illis diebus ſeptẽtrionalis plaga, q̃a illa retinet tũc quoq; humorẽ, qui ad generandum fumum eſt ſatis. Eteſiæ igitur, hi venti ſunt, & his diebus flãt. Quamquàm Plinius & plerique aſtronomi à prodromis vocatis diebus (ſunt hi octo ante Canem) incipere dicunt. Mihi videtur hic Hippocrates, non aliter ac Ariſtot. intelligere nomine eteſiarum ventos flantes poſt Caniculæ ortum, quandoquidem magnam æſtatis partem deſcripſerat, antequàm eteſiarum mentionem faceret. Sed redeo ad hyemem. Hiems, inquit, auſtrina, pauci venti aquilonares, ſqualores. Totum ꝙ ad hyemẽ pertinuit quale erat, ver. Sed ſi auſtrina, quo pacto flauerunt venti aquilonares? aut quo pacto fuerũt ſquallores? aut ſi hi fuerunt, quo pacto fuit hyemns tota quale ver? Certè non ſimul fuit hyems auſtrina, & aquilonia, ac ſqualida (neq; enim potuit) ſed diuerſis tẽporibus. Narrat vero Hippocrates rem, vt eſt acta, prima hyemis pars, eaq; maxima, fuit auſtrina, extremo menſe hyemis, Februario ſcilicet, flare cęperunt aquilones, non hi quidem magni, ſed q̃a tota hyeme non pluerat, potuerũt facile ſqualorem facere. At quí ſi quis interroget, qualis fuerit extrema hyems, aquilonarem dicemus: ſi verò nullius partis mentione facta, quis iubeat reſpõdere, qualis fuerit hyems, reſpondebimus, ꝙ & Hyppocrates totum ꝙ ad hyemem pertinuit, hoc eſt tota ſimul hyems, quale ver fuit; Scilicet eo anno haud fuerunt magna frigora. Ver dicit fuiſſe aſtrinũ & frigidum, additq; & pluuiæ paruæ, rarum fuit, auſtrinũ eſſe & frigidum. Quia flante hoc vento ſolent remittere frigora, rarum quoq; parum pluere. Nam in tota Europa (eſt vero Thaſus in Europa) flante auſtro ſolent eſſe frequentes pluuiæ. Cæterum & ſi rarum, ita euenit: æſtas magna ex parte fuit plena nubibus, tamen nõ cõcreſcebãt in pluuias. Eteſię flauerunt paucæ & paruæ, paucis ſcilicet diebus, & nõ vehementer. Flabant ſparſim, hoc eſt, nunc hac, nunc illàc. Vnde intelligo Hippocratem deſcribere modo tempeſtatem, quæ fuit non in vrbe Thaſo vocata, ſed in tota inſula, quæ etiã ita appellatur. Coſtitutio itaq; huius anni hæc fuit, morbi vero qui ſequuntur.

3 *CVm autem fuerit totus hic aeris ſtatus vergens ad auſtrinã & cum ſiccitatibus; ante ver, ex priori diſpoſitione ſub contraria & boreali ſiente paucis facti ſunt cauſi, & his omnino ſtabiles, & paucis fluebat ſanguis, neq; moriebãtur ex his. Tubercula verò circa aures, multis circa*

A *alteram erant, & ex vtriſq; plurimis ſine febre erectè ambulantibus, quibuſdam etiam parum incaleſcebant, extincta ſunt omnibus ſine noxa, neq; ſuppurarũt cuiquam, vt quæ ex alijs cauſis. Erat autem figura illorum laxa, magna, effuſa, ſine inflammatione, Indolentia omnibus obſcurè euanuerunt. Fiebant autẽ hæc pueris, iunioribus, ætate vigentibus, & horum plurimis in palæſtra & gymnaſijs exercitatis: mulieribus verò paucis fiebant. Multis autem tuſſes ſiccæ, Tuſſiebant, & nihil extrahebant, & voces raucæ non multo poſt. Quibuſdam autem etiam poſt quoddam tempus inflammationes cum dolor in teſticulum alterũ: quibuſdam in vtrũque. Quibuſdã febres; quibuſdã non. Laborioſæ hæ plurimis. Cætera verò quæ ad medicũ opificiũ ſpectant, ſine morbo agebant.*

B Cum cœpiſſet aeris temperiem à principio autumni deſcribere, morbos tamen à principio veris incipit, eius ſ. veris, quod primum poſt illum autumnum ſecutum eſt. Atq; cùm deſcriptionem temporis vſq; ad ęſtatis finem perduxerit, morborum narrationem vſq; ad ſequentem perducit hyemem. Merito quidẽ: nam veriſimile eſt, neq; mox cum intemperie aeris incipere graues ob eam morbos (ſed tãto tempore poſt, quantum ad permutanda corpora ſit ſatis) neq; mox ac temperies aeris ceſſat, morbos ex ea natos extingui, ſed tanto plus durare quanto opus ſit, vt corpora corrigãtur. Cum ergo (inquit) fieret totus hic aeris ſtatus auſtrinus, & cum ſiccitatibus, ideſt, cum toto hoc anno flaret auſter, & non
C plueret. Dicitur verò vtrumq; toto anno accidiſſe, quia vtrumq; vix quadam anni particula defuit: nimirum autumni duobus menſibus ſolùm pluit, & vnico menſe hyemis flauit boreas. Atqui ob huius particulę hyemis ſiccitatem, dicit apparente iam vere, quibuſdam haud multis accidiſſe cauſos. Sunt hæ bilioſę febres in genere tertianarũ non intermittentium, hos dicit fuiſſe ſtabiles, hoc eſt, non mali moris, neq; inopinatum quicquam medico afferentes. Paucis accidiſſe fluxiones ſanguinis, quamquam multis per id februm genus ſoleat fluere de naribus, ſanguine in ſuperna ob calorem rapto: deniq; fuiſſe ſalutares, neq; ex his homines interijſſe. Alijs procedẽte Vere circa alteram, aut circa vtramq; aurem facta dicit œdemata (talia enim ſunt tubercula laxa, magna, effuſa, ſine inflammatione, & ſine
D dolore) multos verò non decubuiſſe ob hæc œdemata, ſed erectos obambulaſſe; quoſdam verò parum febricitaſſe: omnibus dicit extincta eſſe ſine alia noxa: neq; enim ſuppuraſſe, vt tumores, qui ex alijs cauſis fieri ſolent (inflãmationes ſcilicet quæ ex ſanguine, aut ędemata, quæ ex alia craſſiori pituita, aut etiam nonnunquã ſcirrhi, qui ex melancholico sãguine) ſed euanuiſſe inſenſibili reſolutione. Hæc ait eueniſſe viris & agentibus ætates calidas, & exercitatis: mulieribus verò, aut frigidas ætates agentibus, aut degentibus in otio, paucis. Alijs etiã multis hoc ipſo tẽpore dicit accidiſſe tuſſes ſiccas, quas voces tuſſes ſiccas, explicans, addit, tuſſiebant, & nihil extrahebant, & non multo poſtquam tuſſi corri-

ripiebant,voces illis raucæ fiebant. Quibuſdã verò horum ipſorũ, etiam poſt quoddã tempus, poſtquã tuſſi laborarant, accidebant inflammationes cum dolore (verę.i.inflãmationes)in alterum aut vtrumq; teſticulum, quibuſdam cum febre,quibuſdam ſine illa. Plurimis quidem(inquit)hę inflammationes laborioſę erant,dum durabant. Nimirum dolebãt vehementer: cętera verò non indigebant manu chirurgica, quia ſoluebantur ſine vſtione aut ſectione,deniq;omnino ſine ferro,& igne. Hęc dicit acta toto Vere. Cauſas horũ omniũ mox dicemus. Tumoris teſticulorum ex tuſſi cauſam eſſe in ſympathia vocalium cum genitalibus,ſectione 1.lib.2.dicit ipſemet.

3 *ANte autem quàm æſtas inciperet,& per æſtatem,& per hyemem,multi eorum,qui iam multo tempore corrupti erant,cum tabe decubuerunt,quandoquidem & his qui ambiguè habebãt, multis tunc confirmauit. Eſt autem quibus incepit primũ:his vergebat natura in tabem,moriebantur autem celeriùs quàm ſolent hæc tranſigi. Alia enim & longiora, & in febribus exiſtentia facilè ferebant. Et non moriebantur de quibus ſcribetur, ſolum enim & maximè morborum qui tunc fiebãt multos tabes peremit. Erant autem plurimis illorum pathemata hæc,horrida febres cõtinua, acutæ,omnino quidem non intermittentes,figura autem ſemitertiana, vno quidem die leniores, altero autem exacerbeſcentes, & ſemper acutiores fientes ſudores verò ſemper,non per totum. Frigus extremorum multum, & vix recaleſcebant alui turbata,bilioſa paucis,ſinceris,tenuibus,mordacibus,frequenter diſſidebant, vrinæ tenues, & crudæ & decolores,& paucæ,aut craſſæ & paucæ ſubſidentes, ſed cruda quadam, & intempeſtiua ſubſidentia; ſpuebant autem exigua denſa cocta, modicum quidem vix excreantes. Quos verò violentiſſima vrgebant neq; exiguum cocta ſed perfectè cruda expuebant. Fauces autẽ plurimis horum à principio, & ſemper dolebant rubræ cum phlegmone, fluxiones paucæ tenues,acres, celeriter areſcebant, & malè habebant ſemper faſtidiebant omnes cibos,non ſitiebant, & delirabant omnes prope mortem,in tabidis ergo hæc.*

Si modo morbos totius æſtatis,& autumni, & hyemis,ſermone complectitur, quo pacto paulo poſt facit tranſgreſſionem ad morbos autumni,quaſi de ſolis morbis æſtatis dixerit? ſin minus cur dicit modo, antequam æſtas inciperet,& per æſtatem,& per hyemẽ? certè modo de morbis,qui in fine veris inceperunt,& vſq; ad vltimam æſtatis partem durauerunt,dicere incipit;ſed quia vt procedẽte ſermone patere poterit,fuerunt illo anno duplices tabes, & extinctis his, qui in prima æſtate ſunt facti tabidi:ſubcreuerunt aliæ tabes minus læthales,quorum multæ per hyemẽ totã productæ ſunt. De tabidis incipiens dicere,dixit per æſtatẽ,& hyemẽ multi tabidi ſunt facti. Atqui,quia alij morbi præter tabes ſubcreuerunt ſecedente iam ęſtate,finito ſermone de prima,deterrimaq; tabe, ad morbos vltimę ęſtatis & autumni,& hyemis trãſgreſſus eſt. Ergo inquit,multos,eorum qui nondũ

A decubuerant, ſed ſuperiori tempore corrupti erant,hoc eſt in thoracibus corruptionẽ cœperant contrahere,ex deſtilatione(hi erãt tuſſiculoſi)tunc cum tabe decubuiſſe:atq; hi qui ambiguè habebant,hoc eſt,quorum tabes latebat adhuc (nam ſemper tuſſicula illa diutius durante,quædã tabis ſuſpitio fit,ſi ſimul videantur præter rationẽ extenuari)tunc primum apparuit manifeſtè. Quibuſdam etiã dicit incepiſſe primum, hoc eſt prius, cum alijs cępit tuſſis,cępiſſe quibuſdam apertã tabem,hi ſcilicet,qui natura erant tabidi. Tales vocãtur quiddã genus hominum,quibus thorax eſt anguſtus,& ſpatulę eminentes,alarum modo,& caput fluxionibus opportunum. Ex his facile conſtat,non eſſe quod Gal.putet,verba hęc. Quibuſdã primũ incepit,his natura ver-

B gebat ad talem: interpoſita eſſe errore librarij, ac non potius genuina Hippocratis, non enim dicitur(vt ille intelligit)eos quibus natura vergebat ad tabem,tunc primum cępiſſe tabeſcere,ante nunquam lęſos,ſed vt ego explicui,cępiſſe primum tabeſcere, cũ alij tuſſi ſolum corripiebantur. Citaſſe etiam Galenũ hęc verba falsò in cõmentarijs Aphoriſ.corrupiſſeque,memini me alio loco indicaſſe. Sed redeo ad Hippocratẽ. Explicans quam periculoſa fuerit hæc tabes,dicit,moriebãtur citius quam ſolent hęc tranſigi. Hoc eſt,citius etiam moriebantur,quàm ex tabe mori ſolent homines. Nimirũ ex tabe pauciſſimi euadunt, ſed tamen ęgrotant lõgiuſculè,antequàm moriantur. Cùm enim tabes non ſuccedit morbo acuto, ſed à principio fit,vel ex catharro:ſo-

C let durare,quæ breuiſſima eſt,annum integrũ. Nam aliam dicit ipſemet Hippo.lib.de internis affectionibus,quæ tres annos durat,aliam quæ etiã nouem. Verùm hę tres ſpecies tabis ſunt,quæ non fiunt ex morbo acuto: quæ ex morbo acuto fit,vt ex pulmonia,pleuritide, aut inflãmatione viſceris cuiuſuis;cùm lõgiſſima,interimere ſolet intra quatuor menſes. Hæ verò quæ hac tẽpeſtate acciderũt,etiã citiùs interemerũt. Nã abeunte Vere cęperant, & plęriq; ante ęſtatẽ mediã mortui sũt. Quod tẽpus vix duorũ mẽſiũ eſt. Itaq; dicit,ex multis morbis qui tunc fiebãt, ſolam tabem multos homines interemiſſe,hoſq; citius ſolito. Nam alios(inquit)morbos & longiores,& cũ

D febribus, de quibus ſcribetur ſtatim, melius ferebant,& euadebant. Sed dubitare cõtinget hoc loco, cur dicat Hippocrates morbos, de quibus mox ſcribetur,fuiſſe lõgiores,& cum febribus,quaſi tabes breuior ſit quam febres, quarũ longiſſimę,vix per alteram anni partem protractę ſunt:atque, quaſi tabes hęc ſine febre fuerit, quę non tantum habuit hecticam, quam alioqui ſolet,ſed etiam ſemitertianas,vt mox dicit. Verũ intelligi debet,non ſimpliciter illos morbos longiores fuiſſe tabe,quæ vt paulo ante diximus annũ integrũ durare ſolet,cum eſt breuiſſima, ſed duraſſe illos morbos longius tẽpus, quàm tabidi expectarunt, quia interierũt citius: Illos etiam dicit fuiſſe in febribus,quia aut ipſimet erãt febres morbi,aut ex febribus fiebant,tabes verò nõ ex febre fit, ſed eam potius facit, aut cũ ea cõplicata eſt,

velut

» velut hæc tabes cum ſemitertiana. Erant (in- » quit) plurimis horum pathemata hæc, febres » horridæ, continuæ, acutę, omnino non inter- » mittentes. Erat autem figura ſemitertiana, » vna quidem die leuiores altera autem exacer- » beſcentes. Meritò quidem huiuſmodi ſunt febres ſemitertianæ, quia cùm ex quotidiana, & tertiana compoſitæ ſint, altera die habent duas exacerbationes. Gale. ex hoc loco colligit, non dictam fuiſſe ab antiquis ſemitertianã quamcumq; ex quotidiana, & tertiana compoſitam, ſed eam ſolum quę continua, & acuta, & horrida ſit, eam verò ex quotidiana continua, & intermittente tertiana conſtare. Ego verò nihil moror, ſi quis velit dicere, quatuor eſſe ſemitertianarum ſpecies, continuas tres: cum ſcilicet continua eſt vtraque aut altera, vnam intermittentem, cum vtraq; eſt intermittens. Hippocrates enim non in eo eſt modo, vt definiat quę ſint ſemitertianæ febres, neque hic erat locus, ſed refert quales ſemitertianę illa tempeſtate cũ tabe coniunctę ſunt. Ego nihil minus volo, quàm extorquere ab authoribus pluſquam illi dicere velint. Reliqua in tota narratione ſunt parum obſcura. In vrinis vocat ſubſidentiam intempeſtiuam, eam quę antequàm coctus ſit ſuccus fit, velut in pituitoſis morbis accidere ſolet. Solet enim fieri ex ſucco crudo, morbo etiam incipiente, quiddã bonę ſubſidentię ſimile, quod adeo ſimile eſſe ſolet, adeoque incautis medicis imponere, vt bene faciat Hippocrates, conſiderans, non ſolum an candida & lęuis ſit, ſed etiam an tempeſtiua. Hoc enim ſigno apertiſſimè diſtinguetur cruda à bona ſubſidentia. Cùm .n. ex aliorum omniũ ſignorum concurſu conſtat morbum in principio eſſe, conſtat non eſſe ſubſidentiam benè concoctam. Sputa dicit fuiſſe cocta modicum quiddam craſſa, & alba. Ego intelligo dici cocta modicè, non quòd cocta verè ſint, ne tantillum, ſed quòd coctis haſtenus ſimilia, quòd craſſa. Verum eam craſſitiem vſtione comparatam non coctione eſſe. ſatis conſtat, ſiquidem ſputa ſunt illa rotunda. de quibus in prognoſtico ſcriptum eſt, & quæ Hippocrates ipſe. 6. epid. dicet delirium prænunciare. Fauces ſunt partes oris inter gulam & laryngem. Erant multis illorum, vt ex deſcriptione patet, phlegmona Eryſipelatide affectæ.

4 *IN æſtate autem iam & autumno febres multæ continuæ non vehementer, longe autem ægrotantibus neque in alijs difficilis tolerantia facta ſunt habentibus. Alui turbatæ plurimis admodum ſine moleſtia, & nihil notatu dignum lædebant. Vrinæ plurimæ boni coloris, & puræ, tenues autem, & poſt tempus circa iudicationem concoctæ. tuſſientes non valde neque exturſiebant difficulter neq; faſtidienter cibos, ſed offerre omnino licebat. Vniuerſim quidem ſubęgrotabant tabidi non tabido modo febribus cum horrore parum ſudantes. Aliter alij, vt erraticè paroxyſmis correpti omnino quidem non deficientes. paroxyſmis autem laborantes tertiano modo. Iudicabantur quibus horum breuiſsima fiebant ad vigeſimum diem, plurimis autem circa quadrageſimum, multis autem circa octogeſimum. Eſt autem quibus* A *neque hoc modo, ſed erraticè & ſine indicatione deficiebant. Horum autem plurimis non multum tempus deficientes reuertebantur febres rurſum, ex recidiuis autem in eiſdem periodis indicabantur. Multis autem eorum ſic producebantur, vt per hyemem ægrotarent. Ex omnibus autem qui deſcripti ſunt in hac conſtitutione, ſolis tabidis lethalia acciderunt, in alijs verò febribus non facta ſunt.*

Hic deſcribit æſtatis vltimę, & autumni, & hyemis morbos. Quo loco intelligebant quidã enarratores non dici alios morbos à prioribus diuerſos, ſed de eiſdẽ tabidis eſſe adhuc ſermonem: & illud vnum dici, quomodo inclinante iam æſtate habere cœperint tabidi. Gale. contra putat ad alios morbos fieri trãſ- B greſſionem miſſis tabidis. Nam quod primo dicitur, haud poſſe ad tabidos referri dicit; q verò deinde dicit, vniuerſim qui ſubęgrotabant tabidi non tabido modo febribus cum horrore, putat per errorem ſcriptorum ex margine fortaſſe eſſe inſertum. Ego verò non ita puto, neque enim eſt quod me cogat ita ſuſpicari; ſed Hippocratem hic deſcribere morbos, qui à declinãte ęſtate inceperunt, eos verò fuiſſe varios, magna ex parte febriculas quaſdã longas, quibus aderant accidentia quę deſcribit, inter quæ, quibuſdam tuſſes cũ excreatione facili. Rurſum etiã inter alios morbos, ſubcreuiſſe denuo tabes prioribus ſimiles, mitiores tamen & ſalubriores. Quod vt „ ſignificaret, quaſi extenuatione vtens dixit; „ ſubægrotabant tabidi non tabido modo: his C etiam dicit fuiſſe febres cum horrore, & ſudore, ſed exiguo; atqui febrem pleriſque eſſe eiuſdem figuræ tertiano modo repetentem, alijs tamen alterius, & erraticas. Quod de iudicatione addit, ad omnes illos morbos, qui varij fuerunt, referri debet. Nimirum illorũ quidam iudicabantur vigeſimo, quidam quadrageſimo, vel circa quadrageſimum, quidam circa octogeſimum, quidã ſoluebantur paulatim, latenter, & ſine iudicio, atq; variè, hoc eſt incertis diebus multi poſtquã ſoluti videbantur, paulò poſt reuertebãtur, durabantq; rurſum totidem dies, & eiſdem periodis iudicabantur. Quidam producebantur etiã per totam hyemem, hi morbi erant de quibus paulò ante dixit, alios longiores morbos, & in febribus ſientes facilè ferebant. Tota hæc conſti- D tutio ita habuit, & quod ad aeris mutationes & quod ad morbos attinet. Erit tamen operæpretium cauſas eorũ quę facta ſunt explicare, licebit verò hoc loco, quędam ad totũ hoc opus neceſſaria principia dicendo immorari, hinc ſumpto principio. Cũ morbi qui quauis tempeſtate accidunt, tales ſint; & cũ talibus accidentibus fiat, nõ ob ſimplicem cauſam, ſed ob multarum concurſionem, nequaquàm ſciri poſſit, qui, ex quibuſuis tempeſtatibus nati ſint fieri, niſi in cauſas illas omnes reſolutio fiat, ſitque antea perſpectiſſimum, cuiuſcunque cauſę ſeorsũ qui morbi familiares ſint. Cauſæ verò hic ſunt duplices, quædã quæ ad cauſam quæ facit pertinent, hoc eſt ad ipſum aerem (monſtratum enim eſt prius communiũ morborum hanc eſſe cauſam) hęc ſunt, re-

gio, anni tempus, pluuiæ, & ſiccitates, flatus, qui aut boreales, aut auſtrales ſunt: quædam quæ ad cauſam quæ accipit, hoc eſt ad ipſum apparatum, qui in hominibus ægrotaturis eſt, pertinet. Hæc ſunt, naturæ propriæ illorum ætates, & victus, Et in naturis, temperamenta, & compoſitio; in compoſitione, quidam modi; cuius modi eſt, quem modò dicebamus in paratis ad tabem, & illæ præcipuè differentiæ, adſtrictio, & laxitas corporũ. Qui morbi cuique harum cauſarum ſint proprij, alijs locis ſcriptum eſt ab Hippocrate, & à nobis monſtratum, eritq; nobis modo petitio. De naturis hominum generatim, illud ſcire expedit ſimiles in morbos, ſimiles facilius incidere, difficilius in contrarios, calidos ergo in calidos, frigidos in frigidos. De ætatibus Hippocrates
,, hæc in aphoriſmis ſcripſit. Per ætates hæc
,, accidunt, paruis quidem, & recens natis pue-
,, ris aphthæ, vomitiones, tuſſes, vigiliȩ, timores,
,, vmbilici inflammationes, aurium humiditates.
,, Ijs qui ad tempus dentitionis accedunt, gin-
,, giuarum pruritus, febres, conuulſiones, alui
,, profluuia, maximè cùm edunt dẽtes caninos;
,, & craſſiſſimis puerorum, & ijs qui duras aluos
,, habent. Vbi ætate paulum proceſſerint, ton-
,, ſillæ, vertebræ, quæ in occipitio eſt ad ante-
,, riora luxationes, aſthmata, calculi, lũbrici ro-
,, tundi, & aſcarides, verrucæ, penſiles, ſatyriaſ-
,, mi, ſtrumæ, & alia tubercula, præcipuè verò
,, prædicta. Grandioribus adhuc & ad pubem
,, accedentibus, horum quidem multa, & febres
,, cronicæ magis, & ex naribus ſanguinis fluxio-
,, nes, iunioribus ſanguinis ſputiones, tabes, fe
,, bres acutæ, morbi comitiales, & alij morbi,
,, maximè autem prius dicti. Ijs qui hanc ætatẽ
,, exceſſerunt, aſthmata, pleuritides, peripneu-
,, moniæ, lethargi, phrenitides, cauſi, diarrheæ
,, diuturnæ, choleræ, dyſenteriæ, lyenteriæ, hæ-
,, morroides. Senibus accidunt difficultates ſpi-
,, rãdi, deſtillationes tuſſim afferentes, ſtillicidia
,, vrinæ, difficultates vrinæ, articulorum dolo-
,, res, renum mala, vertigines, apoplexiæ, mali
,, habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, ven
,, tris, & oculorum, & narium humiditates, hȩ-
,, betudines oculorũ, glaucedines, difficiles au-
,, ditus. Quòd ad compoſitionem attinet, qua-
,, cunque parte quiſque malè compoſitus eſt, ea
,, eſt imbecillis, & proinde illius morbis oppor-
tunus. Velut qui anguſto eſt thorace, morbis thoracis: qui denſi ſunt corpore, inſalubriores ſunt, vt ipſe Hippoc. lib. de alimento ſcripſit. Incidunt enim in omnes morbos ex putredine faciliùs, ſolum externis cauſis quæ ſola alteratione afficiunt, magis reſiſtunt, quàm rari. Victus, ſi puros ab excremẽtis facit homines, ſalubres etiam facit: ſi impuros, ad tales morbos facit paratos, qualia excrementa congeri facit. De regionibus lib. de aere, locis. & aquis ſcriptum eſſe ab Hippocrate antea diximus. Fuerunt qui dicerent, regiones nihil facere ad morbos, neq; Hippocratem hac cauſa in initio narrationis dixiſſe in Thaſo, ſed ſolum ſigni gratia, velut dixit Dromeadȩ vxor, non quòd intereſſet aliquid eſſe Dromeadȩ, aut Philini. Sed hi apertè falluntur: nam ſi vẽti & pluuiȩ aliquid faciunt, certè & regiones faciunt, cum non omnes eiſdem ventis ȩquè expoſitȩ ſint,

A neque ȩquè aſſiduis pluuijs: cumque alijs ſolum ſit aridum, alijs aqua redundans, quare ſit vt vni oppido, aut regioni eadẽ tempeſtas noxia, alijs ſit etiam vtilis. Velut cum anni conſtitutio eſt ſiccioribus vrbibus, prȩ ſiccitate inſalubris; Complutenſes ob oppidi naturalem humorem ſolent ſalubriter degere, cõtra humidioribus annis inſaluberrimè. Sed cur Hippo. non deſcripſit Thaſum, dicens ad quã partem mundi pertineat, & quem poſitum habeat? an ſatis putauit dicere in Thaſo, quaſi de nota prouincia ad notos ſuos & conterraneos diceret? velut ego modò, ſatis putarem dictum Compluti, ſi quid huiuſmodi narrare vellem. Eſt verò Thaſus verſus meridiem, Thraciȩ vicina, maritima, ac proinde temperata, paulo fortaſſe calidior. De anni tempo-
B ribus ita ſcriptum eſt in aphoriſmis. Vere, in-
,, ſaniȩ, & atrȩ biles, & comitiales, ſanguinis flu-
,, xiones, & anginȩ, & grauedines, & raucedines,
,, & leprȩ, & tuſſes, & impetigines, & papulȩ mul
,, tȩ, & tubercula, & articulares morbi. Æſtate
,, autem aliqui eorum, & febres cõtinuȩ, & cauſi
,, & tertianȩ plurimȩ, & quartanȩ, vomitiones,
,, alui profluuia, lippitudines, aurium dolores,
,, oris exulcerationes, genitalium putredines, &
,, ſudamina accidunt. Autumno verò multi æſti-
,, ui morbi, & febres quartanȩ, & erraticȩ, & ſple
,, nes, & hydropes, & tabes, & vrinȩ ſtillicidia,
,, leuitates, & difficultates inteſtinorum, coxæ
,, dolores, anginæ, aſthmata, ilei, morbi comitia-
,, les, furores, & melancholiȩ. Hyeme autem,
,, pleuritides, pulmonis inflammationes, lethar
,, gi, grauedines, raucedines, tuſſes, dolores pe-
C ctoris, laterum, lumborum, & capitis vertigi-
,, nes, & apoplexiȩ. De pluuijs, & ſiccitatibus
,, eodem lib. ſcriptum eſt. In conſtitutionibus
,, in ſumma, ſiccitates imbribus ſunt ſalubrio-
,, res, & minus lethales, morbi per aſſiduos im-
,, bres magna ex parte fiunt, febres longȩ, alui
,, deiectiones, putredines, epilepſiȩ, apoplexiæ,
,, & anginȩ: per ſiccitates autem, tabes, lippitu-
,, dines, articulorum dolores, ſtillicidia vrinȩ, &
diſſenteriȩ. De flatibus libellus quidam nomine Hippo. circumfertur, quem haud abs re fuerit ad hanc doctrinam perlegere. Sed & in aphoriſmis optimè eſt ſcriptum de morbis,
,, quos flatus pariunt. Auſtri, inquit, auditum
,, hȩbetantes, caliginoſi, caput grauantes, pigri-
,, tiem afferentes, diſſoluentes, quando iſta præ-
,, ualuerit, huiuſmodi in morbis patiuntur: ſi
D autem boreale tempus ſit, tuſſes, fauces, ven-
,, tres duri, difficultates vrinæ, horrores, dolo-
,, res laterum, & pectoris, cum ita prȩualuerit,
,, huiuſmodi in morbis expectare oportet. Hȩc ſunt, quȩ ſingulis cauſis per ſe ſuccedere nata ſunt. Vt hȩ componuntur variȩ, ita variȩ morborum complicationes accidunt. Cum annus eſt tempeſtiuus, hoc eſt, cum ſuo quidq; tempore ſit, nulli morbi populares, & communes fiunt, ſed ſparſi, ijque non multi neque graues, & ſunt in eorum genere, qui cuiq; tempori ſunt familiares. Sed cùm eſt intempeſtiuus, vt euariat à tempeſtiuo, ita à ſalubri, atque ſi in idem genus intemperiei totus annus euariat, communes, & illi intẽperiei analogi fiunt, velut ſi totus auſtrinus, aut totus borealis, totus pluuioſus, aut ſine pluuijs; ſi

verò

verò inæqualiter euariet à tempeſtiuo, variè
etiam afficiuntur corpora. Velut in hac tem-
peſtate, cum pleriquè laborarent ob auſtrum
parotidibus, & tuſſi, & deinde tabe, nonnulli
ob aquilonem febribus ardentibus laborauc-
runt, quia magna ex parte annus fuit auſtri-
nus, tamen quædam etiam pars anni fuit bo-
realis. Rurſum hic animaduertendum eſt, cũ
res variè diſpoſitæ ab eadem cauſa efficiente
afficiuntur, ſi cauſa quę facit, eſt vehemens,
omnes eodem modo affici; ſi eſt debilior, affi-
ciuntur variè, quęuis earum, vt pari nata eſt.
Quia quod fit ſemper, refert naturam cauſę
efficientis & materię, illius verò magis quod
magis pręualet. Cùm ergo aeris corruptio
magna eſt, omnes ferè homines, vtcumque ſint
variè parati, ad idem morbi genus trahit: cum
exigua, facit quidem eos ęgrotare, morbi verò
non adeo retinent vnam ſpeciem, ſed cuiuſq;
hominis victum, aut apparatum referunt, plus
aut minus, vt maior aut minor cauſa eſt. Hinc
fit, vt morbi communes ſemper incipiant à
ſparſis, & in ſparſos finiantur. Nimirum cauſa
omnis magna, incipit à parua, & parua rurſum
fit, cum finitur. Verùm neq; hi ſparſi qui cõ-
munes antecedũt, adeo varij ſunt, ac alij ſparſi
ſolent, ſed habent ſemper aliquid commune:
neque communes ſunt adeo ijdem, vt non ha-
beant quędam ſymptomata diuerſa. Quia vtri-
que fiunt ab eadem cauſa, & vtrique in variè
affectis hominibus. Rurſum cuiuſq; temporis
morbi, non tam ob pręſentem aeris conſtitu-
tionem fiunt, quam ob antecedẽtis temporis:
quia non ſtatim ac aer à tempeſtiua mediocri-
tate euariat, corpora ęgrotant, ſed cum per
aliquas moras malè affecta ſunt. Neque verò
aeris quęuis temperies extrema, ſequenti tem
pore morbos affert, ſed quę à ſequenti non
emendatur. Nam aliter ſemper eſſet tempus
inſalubre. Quia hyeme ſemper eſt magnum
frigus, & æſtate magnus calor, ſed corrigunt
ſeſe mutuis viciſſitudinibus. Cũ ergo ſequẽs
tempus non corrigit intemperiem antecedẽn
tis, ſemper fiunt morbi referentes intempe-
riem vtriuſque, antecedentis verò magis. His
ſemel intellectis, haud fuerit difficile intelli-
gere cauſas eorum, quę pręſenti tẽpeſtate cõ-
tigerunt, & alia quæuis contigerint. Toto au-
tumno, & tota hyeme, nulli inſignes morbi ac-
ciderunt corporibus nondum manifeſtè affe-
ctis. Apparente iam vere, febres ardẽtes factę
ſunt, ob antecedẽtem tempeſtatem, qua flaue-
runt aquilonares venti, qui ſiccitatem, & ſqua
lorem inferentes, ſuccos bilioſos moueri fece-
runt. At dices, exigua certè cauſa fuit, breuis
tempeſtas borealis poſt longam auſtralem.
Atqui proinde paucis, iiſque bilioſiſſimis factæ
ſunt, neque malignę, neq; magnę, ſed boni ſta-
tus, & per quas ſanguis non fluebat de nari-
bus, vt ſolet per febres huiuſmodi, quia non
erat tanta vehementia caloris, qui ſanguinem
fundi per ſuperna faceret. Sed neq; bilioſiſſi-
mis factæ hoc tempore hac occaſione eſſent
febres ardentes, ſi hyems fuiſſet qualis cõſue-
uit, frigida, & pluuioſa, vt congeſtam alioqui
bilem cohibere poſſet; tamen quia æſtate cõ-
geſta fuerat in bilioſis multa bilis, ita vt ſolet,
& eam hyems non extinxerat, ſed retinebatur

A in corporibus, mediocri illa hyemis temperie
tantiſper cohibita, quatenus tempus, vel mo-
dicè in ſiccius mutaretur, bilioſis ergo hæc
euenerunt. Hoc ipſo tempore pituitoſis acci-
derunt œdemata poſt aures, & tuſſes. Sangui-
neis, inflammationes in teſticulis, ſed omnia
hæc fuerunt leuia, nimirum nondum cauſa
erat magna, proinde neq; magna, neq; valde
communia mala faciebat, ſed varia in varijs
corporibus; œdemata verò erãt laxa & flatuo-
ſa, quia hyems neq; multam, neq; craſſam pi-
tuitã fecerat, & capita multis flatibus auſtri-
nis repleuerat, proinde fiebant minimè apta
ſuppurationi, vt alia œdemata, ſed reſolutioni
inſenſibili. Sed quanquam varia ſparſaq; erant
hæc mala, habebant quiddam, quo communem
cauſam iam referebant. Cauſa enim, quæ ma-
B ximè affecit illo anno fuit Auſter, proinde
membra illa malè affecta ſunt, quæ maximè fla-
tibus implẽtur ſemper, caput ſcilicet & tho-
rax & genitalia. Caput enim & thorax reſpi-
ratu ſemper implentur aere, genitalia ſunt fi-
ſtuloſa & ſpirituoſa, inflanturq; facilè. Quo-
niam ergo flatibus erant admiſta quę tunc tẽ-
poris abundabant excrementa, in hęc membra
decubuerunt. Facit verò auſter maiores re-
pletiones ſpirituoſas, quam aquilo, quia craſ-
ſus eſt, & non permeat violentius per corpo-
ra, ſed immoratur. Itaque illa tempeſtate pi-
tuita fuit, neque multa neque craſſa; ſed quia
hyems calida fuit & auſtrina, fuerit ſalſa. Te-
nuis ergo & ſalſa deſtillare cępit in pulmonẽ;
tamen quia tenuis erat, non extuſſiebatur: nam
craſſitie quadam indigent, quæ ſunt tuſſi ex-
C creanda. Cum hæc fierent, & tempeſtas auſtri-
na adhuc duraret, certè duratione ingraueſce-
bat cauſa, ac proinde etiam morbi, vſque adeo
vt incipiente iam æſtate, & quia auſter, quo
flante omnia ſolent putreſcere, durabat, & ca-
lor ęſtatis accedebat, & corpora erant iam ce-
pta corrumpi, fluxione illabente in pulmonẽ,
multis eorũ qui tuſſiculoſi fuerant, tunc pul-
mone apertè putreſcente, tabes confirmata
eſt: qua quidem paratis ad tabem, prius etiam
fuerat confirmata: atqui ſi tunc ſaltem auſtri-
ni flatus ceſſaſſent, magnæ fuiſſent tabes, at
verò quę poſſent iuſtum, ac conſuetum tem-
pus expectare, tamen durauit tota æſtate co-
pioſa caligo, & multus auſter, proinde adeo
lethales fuerunt, vt omnes ferè tollerent, eoſ-
que citiſſimè, vt antequam æſtas inclinaret in-
D terierint: fuiſſe verò adeo pernicioſas tabes,
ex his quæ coniungebantur, accedebantque
illis, facilè intelliges.

Sectio ſecunda, ſiue conſtitutio temporis. II.

1 *IN Thaſo ante autumnum hyemes non tempe-
ſtiuæ, ſed repente in borealibus & auſtrinis
multis, humidæ, & prærumpentes. Hæc autem
fiebant huiuſmodi vſque ad occaſum pleiadum,
& ſub pleiades, hyems autem borealis, aquæ mul
tæ largæ, magnæ niues: miſtæ ſerenitates plerun-
que. Hæc autem fiebant quidem omnia frigore
autem non admodum intempeſtiuè. Iam autem
poſt brumalem Solis conuerſionem: & tunc cum
Zephyrus flare incipit, vltima bruma magna:
aquilones multi, niues autem & aqua, continen-*

ter

ter multa, & cælum procelloſum & nubiloſum. Hæc autem durabant & non remittebant vſque ad æquinoctium. Ver autem frigidum, boreale, aquoſum, nubiloſum; æſtas non admodum vrens fiebat, etesiæ continenter ſpirabant. Mox circa arcturum in borealibus admodum multæ aquæ.

Multa ſunt in ſuperiori ſectione dicta, ad omnia, quæ toto hoc opere continentur neceſſaria,quæ ſemel dicta eſſe ad expeditam faciliemq; eorum quę ſequuntur enarrationem, multum refert. Quæ proinde memoria ſemper teneri oportet. Hæc ſunt, quæ de quatuor temporibus anni, & de eorum naturis dicta ſunt, vtque non ſint medicis quatuor anni partes æquales, ſed autumnus incipiat ab ortu arcturi, finiatur occaſu pleiadum, hincque incipiat hyems, duretque vſque ad æquinoctium vernum, ver ab hoc æquinoctio vſque ad ortum vergiliarum, ab harum ortu æſtas ſit vſque ad autumnum: vtque hyems & ęſtas longiores anni partes ſint, & in alias diuidantur. Hęc itaque & quę de morborum vulgarium ſpeciebus, communibus inquam & ſparſis, & de cuique tempori familiaribus dicta ſunt, vtque communes à ſparſis ſolent incipere, & in ſparſos finiri, vtq; in tempore tria præcipuè conſideranda veniant, an frigidum,an calidum, an pluat, aut non, an venti perflent,an non: hęeque cum eo quod tēpori ſolet eſſe tempeſtiuum conferenda ſint, vt cõſtet an tempeſtiua ſint,an intempeſtiua. Et cognitis malis, quæ ex quacunq; cauſa per ſe fieri nata ſunt, qualia ex quacunque conſtitutione,quę quouis anno contigerit,fieri ſit cõſentaneum,facilè conſtare poſſit. Hęc inquam ſemel nobis dicta ſint. Nomen hyemis(eadem ratio eſt veris & æſtatis & autumni)nunc dicitur de tempore quo frigus ſolet vigere,hoc eſt,vt diximus à pleiadis ad ęquinoctium:nũc de tempore frigido quodcunque contingat eſſe hyemi ſimile in initio huius dictionis nomen illud hyemes, ſignificat, ac ſi diceretur, frigora magna. Vbi dicitur hyems autem borealis.& rurſum, vltima hyems magna,ſignificatur ſtatum illud certum tempus hyemis. Frigora verò illa autumni nõ acciderunt tēpeſtiuè.quia multo antequam conſuetum eſt, ſed repente, quia mox poſt æſtiuum calorem ſuperioris anni. Ea frigora dicit fuiſſe humida, hoc eſt cum pluuijs, borea & auſtro flante,alternatè ſcilicet. Ea durarunt vſque ad occaſum pleiadũ & ſub pleiadis, hoc eſt ipſis diebus pleiadum, velut in aphoriſmo dixit, ſub cane,hoc eſt in diebus caniculę. Conſtat verò illud & ſub pleiadis eſſe declaratiuum: nam quid aliud eſt dictu durarunt ab initio autumni vſque ad occaſum pleiadum, quàm ſub pleiadis? Non enim poſſe illud,ſub,perinde ſignificare,ac ſi diceretur,poſt pleiadas, vt forte quiſpiam poſſet ſuſpicari,ſequētia verba declarant, nam addit, hyems autem borealis, quaſi narratio ad occaſum pleiadum ſolũ peruenerit. Hyeme dicit flaſſe boream,aquas multas, largas & magnas, multas ſcilicet numero, largas,ideſt,copioſas & affatim, ac largis imbribus cadentes,magnas verò tempore longas,ſcilicet nõ trium duarumue horarum.

A Has dicit fuiſſe non aquas ſolum,ſed admiſtis niuibus. Plerunq; dicit admiſſas ſerenitates. Quod qua ratione fieri poſſit per aquas multas largas & magnas, fortaſſe dubitet aliquis. Sed hic nihil aliud ſignificatur, quàm inter pluuium tempus conſueuiſſe eſſe ſerenũ,non nubiloſum. Velut poſt brumalem Solis conuerſionem,quę à ſolſtitio fit,fuiſſe mox dicet. Frigora dicit prima hyeme non fuiſſe admodum intempeſtiua. Nimirum etſi frigora erāt magna,non erant tamen à natura tēporis aliena. Videtur ergo prima hyems à ſua tēperie, humiditate magis,& ventis, quam frigore receſſiſſe,autumnus verò frigore magis. Vbi dicit poſt brumalem cõuerſionem, & tunc cum Zephyrus flare incipit, legunt quidam, incepit,intelligentes nimirum Zephyrum perflaſ-
B ſe illa tempeſtate; quod conſtat repugnare ijs,quæ mox ſequuntur,hyems magna,aquilones multi & niues. Nimirum illud,hyems magna,non ſignificat maiorem tempore. Nam cum ſit tempus conſtitutum vſque ad æquinoctium,non poteſt eſſe maior minorve, ſed ſignificat hyemem vltimam fuiſſe magnam hyemem, hoc eſt valdè frigidam. Tamen ſi Zephyrus flaret, veriſimile eſt frigora placatum iri. Placida enim tempora eſſe ſolent flate hoc vento. Eſt verò hic qui flat ab occidente. Deinde ſi hic flare ab eo tempore cœpiſſet,non fuiſſent multi aquilones eo tempore: ſed re vera Hippo. non dicit flare cœpiſſe Zephyrũ: ſed quaſi deſcribens quod tēpus diceret, dixit poſt hyemalem conuerſionem, & addidit tunc cũ Zephyrus flare inci-
C pere ſolet. Nimirũ vt narrat Plinius,Zephyrus nominatus ver inchoat, aperitque terras. Scimus tamen ver inchoari,& terras aperiri, incipereque herbas proferre vltima hyemis parte. Nimirum hyems habet partes tres,prima eſt tempus mittēdi ſemina, ab occaſu pleiadũ vſq; ad ſolſtitiũ, ſecunda eſt tēpus quod vocatur ſolſtitiũ:ſunt duo menſes medij hyemis December & Ianuarius,vltima eſt tēpus inſerendi, vocatum à Gręcis meijſis ſcilicet Februarij,& initium Martij vſque ad ęquinoctium. Hoc tempore inchoatur ver,aperiuntur terræ,inſeruntur arbores, flat Zephyrus. Hippo. ergo nunc, quaſi diceret tota reliqua hyeme poſt ſolſtitium, nõ tantum tēpore ſub ſolſtitio:ſed vltima etiam parte hyemis,dixit, poſt ſolſtitium,& tunc cũ Zephyrus flare in-
D cipit vltima hyems magna. Nimirum hic,nomine vltimę hyemis, intelligit duas vltimas partes. Quod vt rurſum explicaret,addidit, hęc durabant, & nõ remittebāt vſq; ad ęquinoctium. Aquas hac vltima hyeme dicit fuiſſe, non minus quam prima, multas continenter. Videbitur autem nõ poſſe fieri, vt eſſent multæ,& cõtinenter fierent. Nam ζυνεχῶς hoc eſt continenter, Græcis authoribus ſignificare ſolet,quod citra intermiſſionem. Si verò aquę non intermittebant, non multæ, ſed vna aut ſaltem paucę erant. Tamen ſignificatur fuiſſe multas aquas toto illo tempore, non citra intermiſſionem pluendi, ſed citra intermiſſionē repetendi. Velut ſolemus dicere laboraſſe hominem febre tertiana totum menſem continenter. Ver quoq; dicit factum ſimile vltimæ

hyemi

hyemi, æſtatē primam minus vtentem quā ſolet, ſecundæ æſtate continenter fuiſſe eteſias, quod ad attēperandum calorem non parū faciebat; atq; adeo vltimis iā diebus ęſtatis prope arcturū, ſuperueniſſe aquilonē cum multis aquis, eteſias enim eſſe flatus quoſdā boreales diximus antea, hoc eſt boreę proximos nō ipſū boreā. Sed de eteſijs antea dictum eſt ſatis.

2 *CVm fieret autem totus annus humidus & frigidus & borealis, per hyemem quidē ſalubriter habebant maxima ex parte. Ante ver autem multi quidem atque adeo plurimi degebāt morbidè. inceperunt ergo primum ophthalmiæ cū fluxione, cum dolore, humidæ, crudę paruæ, lippæ, pleriſque difficulter erumpentes, plurimis autem reuertebantur, defecerūt tardius ad autumnum. Æſtate autem iam, & autumno, dyſenteriæ, & teneſmi & lyenteriæ, & diarrhœæ bilioſæ, tenues; multæ, crudę & mordaces: quibuſdam autem & aquoſæ, multis etiam effluxiones cum dolore bilioſę, aquoſæ rameatoſę, purulentæ, ſtranguriæ, nō renales ſed his pro alijs aliæ. Vomitus bilioſi, pituitoſi & crudorum ciborum reiectiones. Sudores omnibus, vndique multa humiditas. Fiebant autem hęc multis erectis, & ſine febre, multis verò febricitantibus, de quibus ſcribetur: in quibus autem apparebant omnia quę ſcripta ſunt cum dolores, abidi autumno iam, & ſub hyemem. Febres continuę, & pauciſſimis illorum ardentes, diurnę, nocturnæ, ſemitertianæ, exquiſitę, quartanę, erraticę. Singulæ autem ſcriptarum febrium multis fiebant. Ardentes ergo pauciſſimis fiebant, & minimè ægrotantium hi laborabant: neq; enim ſanguis eis fluebāt, niſi eorum admodum & paucis; neque delirabant. Alia autem omnia tolerabilia. Fiebat autem his iudicium bono admodum ordine. Plurimis cum intermittentibus ſeptem, et decem diebus. Neq mortuum aliquem noui tunc in febre ardente: non fiebant autem tunc phrenetici. Tertianæ verò plures quidem quam tanſi, & magis laborioſæ. Bono autem ordine omnibus his a prima prahenſione quatuor periodis, in ſeptem autem perfectè iudicabantur. Neque reuertebantur cuiquam horum. Quartanæ autem multis ab initio quartano ordine incipiebat. Quibuſdam autem, non paucis ex alijs febribus, & morbis, abſceſſus in quartanas fiebant longæ autem, & vt conſuetum eſt hic, & adhuc longiores; incidebant. Quotidianæ autem & nocturnæ et errantes multæ multis, & multo tempore, durabāt, & erectis, & decumbentibus. Plurimis autem horum ſub pleiada, & vſque ad hyemem, febres conſequebantur.*

Merito quidem per autumnum, & hyemem ſalubriter degerunt, quia nondum intēperies affecerat adeo corpora, vt morbis corriperēt. Non. n. putandum eſt, ſtatim ac tempeſtas aliqua incipit intempeſtiua fieri, morbos multos accidere, ſed in poſteriorem aliqualē tempeſtatem inciſuros, maximè cum tempeſtas alicui contrariæ ſuccedit. Tunc. n. multo tardius in contrariam affectionem corpora tranſferunt. Velut in hac narratione, dicitur autūnus frigidus, & humidus ſucceſſiſſe ęſtati, quam certum eſt ſiccā, & calidam fuiſſe. Cū n. annus intempeſtiuus eſſe cęperit ab autū-A no, ſuperior æſtas fuerit qualis eſſe ſolet. Igitur bona pars autumni, & hyemis emendādis corporibus inſumpta ſit, manifeſtè autem lęſa non fuerint vſq; ad finem hyemis, ab eo tēpore toto reliquo anno ægrotauerint. Atque morbi quidem nulla anni parte videntur fuiſſe omnino communes, ſed ſparſi, tamen quia ex communi cauſa, puta aeris intemperie nati ſunt, ſemper habuerūt quiddam commune: atque, quia vnica illa cauſa, quædam faciebat per ſe, quædam ex accidenti, erat inſtar multarum cauſarum. Quo factum eſt, vt illo ſaltē anno nunquam omnino ſparſi morbi, in communem aliquē migrauerint. Laborabant omni fluxionum genere, in oculos quidam, alij in inteſtina, in vrinæ vias alij, aut in ventriculū: B alij ſudabant: redundante multo ſucco in omnibus, neque quidem eodem ſucco in omnibus; ſed vario in varijs, quouis hominum congerente multum, eius qui ſibi naturaliter cōgeritur. Quia frigus aeris, retinere facit naturale effluuium in quocumque. Quare frigus replere facit, frigidos frigidis ſuccis per ſe, & calidos calidis, per accidens. Humiditas aeris replet quidem per ſe aqueis ſuccis tamen, ex accidenti bilioſos etiam ſuccos facit redundare in ijs, qui alioqui ſunt bilioſi, diluta, & effuſabilę: vt ſcilicet aquæ potu ſolent bilioſiores reddi. Igitur cum illo anno multus variuſque ſuccus in hominibus abūdaret, meritò factum eſt, vt remittente nonnihil frigore (remiſit enim nonnihil, etſi ver quoque frigidum fuerit) & humore nimium iam durante, ſuccus regurgitauerit effuſus, his in C hanc, illis in illam, vt cuique erat debilis hæc aut illa particula. Semper enim in redundantia ſuccorum, partes debiles excipiunt excrementa. Quamquam peculiari quadam & propria ratione, illo anno oculi, & venter ſupernus, & infernus & veſica, laborauerunt. Omnes enim has partes promptè lædi à borea, & frigore, idem auctor tertio aphoriſmorum docuit. Frigore ergo ſimul lædente has membranas, & cohibēte effluuium naturale, & borea mordente oculos, factū eſt vt in hos morbos homines diſponerentur. Neque tamen omnes in omnes, ſed in quem quiſque eſſet magis natura idoneus, eorum quos aeris temperies nata erat facere. Factæ itaq. ſunt multis ophthalmiæ, ideſt membranarum oculi, & D palpebrarum inflammationes: non quidē aridæ, vt ſiccis, & tātum borealibus temporibus ſolēt, ſed cum fluxione humidæ; quia multæ pluuiæ fuerunt: cum dolore, obfluxionis copiam, & acrem aliquam aut ſalſam qualitatem, quam boreas pepererat, prętérquā quòd ipſe per ſe oculos mordebat. Erant etiam crudæ, hoc eſt ſolutu difficiles, coqui enim morbum apud Hipp idem eſt quod ſolui. Ergo coctu difficiles, aut crudi ſunt, qui nulla ratione ſoluuntur facilè, velut hæ ophthalmiæ, quæ non cedebant reſolutioni, quia cohibebat frigus, cutem denſans. Hac ipſa cauſa lippæ erant paruæ, vix erumpentes. Quia ipſa cauſa multis cum viderentur ſolutæ, reuertebantur (hoc enim ſolutu difficilibus plerumq; accidit) & defecerunt tardius, ad autumnum ſcilicet

licet ſequentē. Atqui ophthalmiæ vere factæ
ſunt,quia eo tēpore ſolent phlegmones fieri,
reliquæ autē fluxiones, quæ cū euacuationi-
bus manifeſtis fiebant, æſtate iam & autūno,
dyſſenteriæ,teneſmi,liēteriæ,& diarrhœa. Ve-
riſimile eſt multis cæpiſſe diarrhœas, ab illis
dyſenterias,& teneſmos proceſſiſſe,exulceratis
inteſtinis,ab exulcerationibus autē, leui-
tates. Nā in tēporibus ſiccis à principio ſo-
lent incipere dyſēteriæ,aut à ſiccitate fœcū,
tamen in humidis, profluuia antecedunt. Ita
ijs quibus ad veſicam & reliquas vrinæ vias
ſucci decubuerunt, in primis acciderunt ef-
fluxiones,cum dolore,bilioſæ,aquoſæ, puru-
lentæ,deinde ramentoſæ,& ſtranguriæ. Hæc
verò dicit Hipp. non fuiſſe renalia. Hoc eſt,
non accidiſſe per propriam paſſionem renū,
vel aliorū inſtrumentorum vrinæ,ſed alia pro
alijs,hoc eſt facta eſſe per permutationē alio-
rum malorum,aut pro alijs malis,quæ eueniſ-
ſent,niſi corpora per hæc membra eſſent ex-
purgata.Vomitus etiam fuerunt varij,ob va-
riam ſuccorum ſpeciem. Multis neq. ea quæ
ingeſta erant retinebātur vſque ad cōcoctio-
nē,virtute retinēdi ob humidā intemperiem
debilitata:nihil enim eſt,quod adeo virtutem
eam debiliter)multis etiam acciderunt ſudo-
res,deniq.omnibus vndequaq;multa humidi-
tas.Miretur quiſpiam,qui factū fuerit, vt tē-
pore adeo frigido, & cute denſata fluxerint
multi ſudores.Ceterum res ita euenit nō im-
meritò, quia copioſa humiditas intus cōtine-
batur:neq;per inſenſilem euacuationē efflue-
bat.(Hanc .n.frigus impediebat)obturās po-
ros minutulos, ſudor verò per maiuſculos
fiebat,quos obturare non poterat. Hæc autē
omnia accidebant nonnullis, ſine febre,quib.
.ſ. ſucci abundabant, ſed non putreſcebant,
nonnullis cum febre,quibus putreſcebār, de
quibus mox ſcribetur ſeorsū. Vbi dicit Hipp.
in quibus autem hæc cū dolore apparuerūt,
tabidi, autumno iam & ſub hyemem febres
continuæ, Gal. cenſet verba illa autumno iā,
& ſub hyemem cum antecedentibus, & cum
ſequentibus coniungi,vt intelligatur,autū no
quoſdam eſſe factos tabidos,& eodem tēpore
quibuſdam febres continuas eſſe factas: tamē
mihi nō eſt dubium cum ſolis antecedētibus
debere iungi,ſignificariq. eos quibus vomitus
aut diarrhęa,aut ſudores cum magnis dolori-
bus acciderunt,ęſtate,& incipiēte autumno,
autumno iam & ſub hyemem tabidos eſſe fa-
ctos:non quidem exulcerato pulmone (neque
.n.oportebat) ſed corporibus extenuatis, &
arefactis,præ dolore & euacuatione.Vt iam
hinc conſtet,tabis nomen dici non de ea ſolū,
quæ exulcerato pulmone fit, ſed de quacūq.
Non tamen poteſt Hipp.hic dicere autumno
iam & ſub hyemem cœpiſſe febres,quas recen
ſere iam hinc incipit,cum ſtatim dicat, lōgiſ-
ſimas earum duraſſe vſque ad pleiadas. Quo-
modo ergo inceperit hoc ipſo tempore? Nar-
rare ergo incipit febres quibus illo anno ho-
mines laborauerunt,nō quidem ſequenti tem
pore,ſed eo ipſo quo quidam ſine febribus ha-
bebant dicta prius mala, quidā habebant cum
febribus. Febres,quæ eadem ratione, qua ca-
A cochymiæ, erant variæ, multiplicesque,aliæ
continuæ,aliæ intermittentes: atq; vtræque,
aliæ ex bile,aliæ ex pituita,aliæ ex melancho-
licis ſuccis, aliæ ex multis ſimul, cuiuſmodi
multæ erraticę,& ſemitertianę. Ardentiū fe-
brium duplex genus eſſe Hipp. ipſe alijs locis
docet,exquiſitū ex bile,aliud ex falſa pituita.
Porro vtrunque genus eſt in febribus conti-
nuis. Eſt cauſus febris ardentiſſima. Accidit
quidem hęc nōnullis,quia bilis abundabat co-
hibito effluuio:hoc autem genus febrium prę
alijs fuit in pauciſſimis: non.n.niſi in ſumme
bilioſis,neq.in his quidem erant ſuo genere
exquiſitę:quia cauſa ipſa quę faciebat, nempè
aeris intemperies,erat huic morbo cōtraria,
frigida cum eſſet,& humida. Quamquam er-
go per accidens faceret, tamen quia per ſe
reſiſtebat,non poterat exquiſitè ardentes ge-
B nerare. Neque quidem poterat, ſi diutius tē-
peries duraſſet,non corpora hominum, om-
nia fere,in frigidos & humidos affectus per-
mutare: atq; adeo mirum, niſi ſequenti anno
fuerunt tales morbi multi. Proprium .n. eſt
ijs,quæ ex accidenti quippiam faciunt, reci-
dere tādem in id quod eſt per ſe. Cauſa ergo
hæc,meritò non valuit ardentes, exquiſitaſq.
facere,tamen tertianas exquiſitas valuit,quia
hę eiuſdem generis ſunt cum ardentibus, ta-
men ex maiori cauſa fiunt. Itaq.cauſa meritò
fecit plures tertianas, & magis exquiſitas, &
magis laborioſas ſuo genere quam ardentes.
Nō enim profecto ſatius fuit ardentibus,quā
tertianis laborare, ſed erant hę exquiſitę, &
breues,laborioſæ verò vt ſolent,haud .n.ſcio
C an febris aliqua laborioſior quam tertiana ſit,
quæ tamen potior eſt, quia breuior & inter-
mittēs, & tutior. Diurnas & nocturnas quo-
tidianas intelligit Hipp.Cum dicit ſemitertia
nę,exquiſitę,quartanę,nomine exquiſitarum
tertianas intelligit. Neq;verò ſolum dicit ar-
dentes non fuiſſe vehementes,tertianas verò
fuiſſe exquiſitas,ſed etiā docet,illud,ex ſignis
quę ardentibus nō accidebāt,& ex tertianarū
conſtitutiones. Differens de febre ardente la-
borātibus,dicit minimè ægrotātium hi labo-
rabant: neque.n.ſanguis his fluebat niſi parū
admodum,& paucis,neq.delirabant: alia autē
omnia tolerabilia. Intelligit autē alia omnia,
quę ſunt ſigna pathognomonica ardentis fe-
bris,ſitim, .ſ.& ariditatem, & ardorem nimirū
D cuiuſque morbi magnitudo cognoſcitur ex
magnitudine propriorum ſymptomatum, &
quibuſdam ſuperuenientibus: quæ ſcilicet,
morbo magno iam facto,ſuperuenire ſolent,
velut in febre ardente,cùm eſt magna, ardor,
ariditas,& ſitis,magna ſunt,& vix tolerabilia:
ſuperueniunt autem fluxus ſanguinis de na-
ribus,& deliria.Cùm ergo hæc non adeſſent,
& propria accidentia eſſent mediocria, con-
ſtat ardentes haud multum creuiſſe; porro
tertianas exquiſitas fuiſſe,ex earum conſtitu-
tione conſtat. Nam tales vt in aphoriſmo
dicitur, ſeptem periodis iudicantur. Cre-
ſcebant verò vſque ad ſummum vigorem
intra quartum paroxiſmum, iudicabantur in-
tegrè intra ſeptimum. Ardentes verò ne-
que intra quatuordecim qui acutorum ſolet

eſſe finis, neq; perfectè iudicabantur, ſed deciſioſeptimo die cum intermittentibus commutabantur (hoc enim ſignificat, dicens, fiebat his iudicium cum intermittentibus) neque mirum, tempus enim frigidum ineptum eſt ad perfectas ſolutiones, & alioqui morbi bilioſi non exquiſiti, ſemper ſunt difficilis iudicij. Quod dicit bono admodum ordine, (nihil aliud eſt, quàm multis eodem modò euenire. Videlicet, in multis eodem modò eueniebat, vt cauſus in intermittentem abiret, in multis etiam tertianæ ſeptimo periodo deficiebant perfectè, neque reuertebantur. Hoc enim eſt perfectè iudicati integrè & tutò iudicari, vt morbus finiatur omninò, & nō redeat. Quartanæ febres pleriſq; fiunt poſt alios morbos, alijs febribus primùm factis erraticis, deinde quartanis; vt in prognoſtico dicitur: Multis tamen fieri etiam ſolent a principio, nunquā errantes à propria figura. Vtrunque multis accidiſſe hac tempeſtate dicit: longas autem dicit fuiſſe vt ſolent, & adhuc longiores, quia vt dictum eſt, æſtate iam & autumno fiebant, quæ modò narrantur, autumnales verò quartanas eſſe longas, in aphoriſmo dicitur. Accedebat porrò totius anni frigida conſtitutio. Addit quotidianæ autem & nocturnæ. Nocturnas vocat quę ſingulis noctibus fiunt, vt ſint quotidianarum ſpecies. Et erroneæ (inquit) multis nimirum varijs excrementis abundabant homines, & multis etiam, ac proinde multo tempore durabant: cum cæteris, tum etiam decumbentibus. Explicans deinde quam multo tempore durauerint, dicit, plurimis ſub pleiada & vſq; ad hyemem, hoc eſt toto autumno, & vſq; ad bonam partem hyemis, productæ ſunt; conſtat verò hunc autumnum, & hanc hyemem non fuiſſe ea tempora à quibus narratio incœpit, quæ dixerat fuiſſe frigida & humida, ſed ſequentis anni.

3 *Conuulſiones autem multis, magis autem pueris, & à principio febricitabant, & in febribus fiebant conuulſiones. Diuturna autem plurimis eorum, innoxia autem, niſi eyt qui ex alijs omnibus perniciosè habebant.*

Conuulſiones has veriſimile eſt ex repletione eſſe, & fieri redūdantibus præ humiditate temporis ſuccis, & neruis frigore læſis. Neq; enim quæ in febribus fiunt ſtatim contendas ſunt ex inanitione fieri, ſed quæ poſt febres admodū ardentes, hominibus iam inareſcentibus. Huiuſmodi verò non erant tales. Sed ſuccis pituitoſis, quos temperies anni cōgeri fecerat, à febrili calore liquatis, & fuſis, conuulſiones ex repletione oriebantur. Nihilominus has quoque in febribus fieri, deterius erat, quàm ſi in conuulſionibus febres fierent, vt in aphoriſmo idem eſt auctor: Nam febris conuulſioni ſuccedens, ipſam ſolueret, conuulſio verò non poteſt ſoluere febrē. Et præterea graue eſt conuulſionē in febre ipſa fieri poſſe, quæ ſi facta prius eſſet, ſolueretur. Tamen neq; hoc erat lethale, niſi in quibus alia etiam erant lethalia. Diximus enim in commentatione prognoſtici, quæ ſi referam, quod-

A cumq; ſignū appareat, conſiderare, vt reliqua annuant aut renuant. Vix enim vllum adeo pernitioſum eſt, ex quo nō aliquis conualuerit, vixq; vllum adeo ſalutare cum quo nō aliquis interierit. Et omnino nullum adeo malum, vt ſit mortis ſatis firmum, neq; adeo bonum, vt ſalutis, ſi alia omnia renuant. Nihilominus quodcumq; ſignū appareat, quod valde malum ſit, etſi ex alijs videatur homo eſſe ſalubriter affectus, malum magnum timeri debet (non enim ſine cauſa fit) quod in conualituro quid aliud ſit, quàm morbi diuturnitas, & difficilis iudicatio? Merito ergo, erant hæc diuturna, & innoxia ijs qui ex alijs ſignis videbantur non eſſe lethaliter affecti.

4 B *Continuæ autem omninò, & nihil intermittentes, ingraueſcentes autem omnibus modo tertiano, vno die ſubſidentes, alio ingraueſcentes, vehementiſſimæ omnium quæ tunc fiebant, & longiſſimæ & cum maximis doloribus fientes: leniter incipientes, per totum ſemper creſcentes, & ingraueſcentes diebus decretorijs, & agentes in malum. Parum ſubſidentes & citò rurſum ex remiſſione violentius ingraueſcentes, in decretorijs plerumque peiores facti: rigores autem omnibus ſine ordine & erraticè fiebant: pauciſſimi autem & minimi his, ſed in alijs febribus maiores. Sudores multi: his autem pauciſſimi ſubleuantes nihil, ſed contra læſiones afferentes, refrigeratio multa extremorum his, & vix recaleſcebant. Neque dormiebant quidem omnino præcipuè hi, & rurſum comatoſi. Alui autem omnibus turbati,*
C *& mali, His autem valde peſſimi.*

Cum hactenus omnes febrium differentias, quæ illo anno fuerant, velut in quendam cumulum congeſſerit, nunc ſeorſum deſcribit febres quaſdam, quæ tūc fuerunt grauiſſimæ. Hæ vero fuerunt ſemitertianæ. Nam omnino non intermittentes, & vno die ingraueſcentes, non niſi ardentes, vel ſemitertianæ eſſe poterant. Ardentes verò antea dixit fuiſſe minimè graues. Quas ergo modo dicit grauiſſimas fuiſſe, ſemitertianæ fuerint. Et merito quidem ſemitertianæ fuerint vehementiſſimę, & longiſſimę, cum ab eodem auctore dicatur alibi tales eſſe ſolere. Quædam eorum accidentium quæ hic dicuntur, pertinent ad propriam figuram morbi, quędam ad periculū & magnitudinem, quædam ad vtrumque. Ad
D propriam figuram illa, nihil intermittentes, ingraueſcentes omnibus modo tertiano, vno die ſubſidentes alio ingraueſcentes, & illud, parum ſubſidētes, & citò rurſum ex remiſſione violentius ingraueſcentes, & illud, rigores omnibus ſine ordine & erraticè fiebant. pauciſſimi autem & minimi his, ſed in alijs febribus maiores. Ad periculum illa, ingraueſcētes diebus decretorijs, & augentes in malū, & rurſum, in decretorijs plerumq; diebus peiores facti, & illud, ſudores multi, his autem pauciſſimi, ſubleuantes nihil, ſed contra læſiones afferentes, & illud alui turbatæ, & malæ, his autem valdè peſſimæ. Ad vtrumq; illę longiſſimę, & cum maximis doloribus fientes, leniter incipientes, per totum ſemper creſcētes, & illud, refrigeratio multa extremorū his, &

vix

vix recaleſcebant, neque dormiebant quidem
omnino, præcipuè hi, & rurſum, comatoſi. Nā
figura ſemitertianæ, eius quam ſolam Gal. ſe-
mitertianam vocari vult, eſt, vt nihil intermit-
tant, ſed continuæ ſint, & ingraueſcant modo
tertiano, vno die ſubſidentes, quo .ſ. die vni-
ca exacerbatio eſt ſolius quotidianæ febris;
alio ingraueſcētes, quo .ſ. eſt exacerbatio du-
plex, quotidianæ & tertianæ. Quare frequen-
ter videntur ſubſidentes, & cito (ſequenti .n.
die) rurſum ex remiſſione ingraueſcentes vio-
lentius, quam die ſuperiori, accedente dupli-
ci acceſſione, & violentius quam nudius ter-
tius, cum morbus tendit in ſummum vigorē.
Accidunt illis rigores ſine ordine multi, hoc
eſt, non vno quodam ordine quotidiano, aut
tertiano, ſed videtūr ſine ordine omnino fie-
ri ob complicationem duarum febrium, acci-
ditq; hodie vnus, cras duo, vt nullus videatur
eſſe ordo. Quin etiam præter hos, incidſit in-
tempeſtiuè quibuſdam horis ſine ordine ri-
gores, ob viarum motum quem facit ſuccorū
contraria natura. Rigores autem his nō ſunt
magni, quales qui propriè rigores appellari
ſolent, ſed minimi, quales qui horrores vocā-
tur. Rigores ergo veri his pauciſſimi, ſed qui
erant, minimi erant, horrores nempè in alijs
autem febribus, maiores rigores erant, puta
in exquiſitis tertianis. Hæc ergo ſolam figu-
ram ſemitertianarum ſignificant. Illa verò fi-
guram ſimul & grauitatem. Lōgiſſimas & cum
maximis doloribus fientes. Nam familiare eſt
ſemitertianis eſſe vehementes, & cū maximis
doloribus, acutas, ſimulq; lōgas. Vt ipſe Hipp.
„ hoc ipſo lib dicit his verbis. In febre quā ſe-
„ mitertianā vocāt, cum morbi eueniunt acuti,
„ tum præter cęteras, hæc eſt lethalis, & tābidi,
„ & quæcumq; alia longiora mala ægrotant, in
hac maximè ægrotant. Verùm quāquā hoc fa-
miliare eſt ſemitertianis, nō tamen ęquè omni-
bus, ſed maximis, quales eo tempore graſſatæ
ſunt. Familiare etiam eſt ſemitertianis inci-
pere leniter, vt non ſtatim prodant ſuam acu-
tiē: deinde vehementiores ſemper fiunt, quàm
fore in principio videbantur, tum quanto ve-
hementiores per ſe ſunt, tanto hoc habent
magis, vt vehementiores fiant. Refrigeratio
etiam multa vix recaleſcēs, quæ his inerat, fa-
miliaris eſt ſemitertianis: quia multos habent
rigores: ex his autem ob multam pituitam nō
facilè recaleſcunt, Hi autē recaleſcebant vix,
quia ſemitertianę erant graues. Neq; quidem
hic dicit illam refrigerationem extremorum,
quę lypiriam febrem, aut extremam calidi ex-
tinctionem ſignificat (ex hac enim non recale-
ſcunt) ſed eam quæ per horrores longos &
multos eueniebat. Vbi nos legimus, neq; dor-
miebant quidem omnino, præcipuè hi in qui-
buſdam codicibus eſt, οὐδὲ ἄγρυπνοι τὸ σύνολον,
μάλιστα ideſt, neq; vigilabant omnino præci-
puè hi tamen legendū eſſe οὐ ὕπνοι μὲ σύνολον,
id eſt non dormiebant omnino, verba
mox ſequentia palam faciunt. Addit enim &
rurſum comatoſi. Hoc quoque ſignum, figuræ
morbi & magnitudinis eſt. Nimirum ſemiter-
tiana vno die ſolet afferre peruigilium com-
mo tabile, alio ſoporem, commota pituita:

A quin & in ipſius tertianæ initio & inuaſione
nimius ſomnus fit, effumante cum bile pitui-
ta, & ſoluto horrore ſuccedit peruigilium.
Tamen tunc hęc contraria maximè fiunt, cum
vtriuſq; ſucci magna ſigna ſunt, & proinde
magna ſemitertiana Illa ſignificāt ſolū febriū
periculum, ingraueſcētes diebus decretorijs,
& agentes in malum, nam diebus decretorijs
ingraueſcere, malū ſignū eſt. Illis enim diebus
mouetur humor, & cōgreditur cum facultate
morbus, illis ergo videri facultatem obrui,
periculoſum: maximè cum in morbis ſaluta-
ribus, magnam vim ſoleat facultas compara-
re roborata cœli aſpectu, q facultati ſolet eſ-
ſe fauſtus. Quibus ergo diebus ſolet facultas
vincere, debilitatis inſignia accidentia ſētiri
B peſſimū eſt: vt merito illud, quaſi inſigne quod
dam periculi ſignum, bis dixerit Hipp. repe-
tens his verbis. In decretorijs plerumq; die-
bus peiores facti. Illud etiam eſt periculi ſi-
gnum, ſudores qui in omnibus febribus illo
anno erant multi, in illis fuiſſe minimos quā-
titate, itaque fuiſſe in his multos ſed exiguos,
nihil conferentes, ſed contra lædentes. Nam
euacuationes omnes tentatæ, cuiuſmodi cre-
bræ & exiguæ, debilitatem facultatis indi-
cant: decretoria autem omnia quæ nihil con-
ferunt, ac multo magis quæ lędunt, aut mor-
tem aut difficilem iudicationem ſignificare,
ipſemet dicet. Illud quoque haud exiguum
periculum indicat, aluos, quę illo anno turba-
tæ & malæ, illis fuiſſe valde peſſimas. Sunt
enim valdæ peſſimæ alui, cū excretiones fiunt
C quales in aphoriſmo & prognoſtico dicuntur
eſſe, nigræ, liuidæ, cruentę, bilioſæ, ſinceræ, fę-
tidæ, pingues, & variegatæ. Erant igitur illæ
febres, ſemitertianæ, magnę, & periculoſæ.

*VRinæ plurimis horum, aut tenues & crudæ &
decolores, & poſt tempus parum concoctæ iu-
dicatoriè: aut craſſitudinem non habentes, pertur-
batæ autem, nihil conſiſtentes, neque ſubſidentes;
neque coctæ; aut paucæ & malæ ſubſidentes, peſ-
ſimæ autem hæc omnia.*

Neq; hæ vrinę differentiæ pertinebant ad
ſpeciē morbi, ſed magnitudinem & periculū
indicabant. Peſſimæ enim vrinarum differen-
tiæ hæ omnes. Erant quibuſdam crudæ, te-
D nues, & decolores (hæ ſunt aquoſæ, ſiue albæ
& perſpicuę alijs locis appellatę) quæ quidē
ex tanta cruditate procedunt, vt neque prę-
ſentis, neque futurę concoctionis ſignum
quidpiam pręſeferant, & illę quidem non ſo-
lum tales apparebant in initio febrium, ſed
poſt tempus quoque, ideſt, procedente tem-
pore, parum comparabant concoctionis ſi-
gna, decretoriè. Hoc eſt, parùm recipiebant
eas mutationes, quas ſolent vrinę recipere,
morbo eunte in indicationē. Alijs erant vri-
nę, craſſitudinē verā non habentes (vera craſſi-
ties eſt, quę concoctione comparatur) quę ta-
men videbantur craſſę, quia perturbatę erant,
& nihil conſiſtebant, neq; ſubſidebant. Intel-
lige hic quoq; poſt tempus: hoc eſt, cū à prin-
cipio apparerent ꝑturbatę, tales multo tēpo-

re

re perſeuerabant, neq; procedente tempore conſiſtebant, ſiue conquieſcebant ab illa perturbatione: neq; ſubſidebant, hoc eſt, neq. ſeparabatur in illis quidquā quod ſubſideret, neq. coquebantur. Quod quidem multos & coctu difficiles ſuccos ſignificabat, quia nunquā ſubſidebat in illis quidquam, aut ſubſidebāt pauca & mala. Pauca quidem ſubſidere, cum tenuitate cruditatem ſignificat, cum craſſitie nimia, cruditatem etiam & obſtructionem. Ita enim fieri cum grumoſa, & pauca minguntur, docuit Gal. Malæ ſubſidētiæ multæ ſunt quæcumque, ſcilicet nigræ aut liuidæ, aut grauiter fœtentes, quæ quidem ob malam putredinem, aut vſtionem fiunt. Vbi nos legimus craſſitudinem quidem non habentes, in aliquibus codicibus legitur: πάχος μὲν ἔχοντες, ideſt craſſitudinem quidem habentes quibus verbis idem ſenſus fit. Nimirum dicit, craſſitudinem quidem habentes non veram, ſed per perturbationem. Non enim eſſe veram craſſitiem, eam quæ turbatione fit, alijs locis diximus.

6 *Tuſſes quidem comitabantur febres, Nō habeo autem quod ſcribam læſionem an vtilitatem, tuſſis tunc attulerit.*

Hoc accidens fuit in illis febribus aſſidēs, non proprium morbi, neque ſuperueniens in magno periculo, ſed vt ſolent alia ſigna, quæ vocātur aſſidentia. Sed quoniam non obfuit manifeſte, conſtat rurſum quod nuper diximus, tabes illo anno factas eſſe non ob pulmonum vlcera, ſed aliter marceſcentibus corporibus.

7 *Diuturna ergo & moleſta, & omnino ſine ordine, & erraticè, & ſine indicatione, plurima horum perſeuerabant fieri, & omnino lethaliter habentibus, & iis qui non. Si enim quoſdam ipſorum parùm reliquerant, rurſum cito reuertebantur. Eſt autem quibus indicabantur ipſorum paucis; quibus celerrimè fiebat, circa octogeſimum exiſtentibus. Et horum quibuſdam reuertebantur, vt multi illorum adhuc per hyemem ægrotarent. Plurimis autem ſine indicatione deficiebant. Similiter autem hæc accidebant iis qui ſuperſtites manſerunt, & qui non.*

Omnia dicta accidentia perſeuerabant fieri diuturna, moleſta, & ſine ordine, & ſine iudicatione, id eſt, ſine ſolutione. Quod eſt, erant longa, moleſta, erratica, & vix vnquam finiebā- D tur. Quod ob multitudinem, contumaciam, & varietatem ſuccorum, fiebat: Fiebat autem id, & in ijs, qui omnino lethaliter habebant, & in ijs qui non. Habere autem lethaliter aut non, ſiquidem hæc communia erant vtriſque, ex alijs accidentibus omnibus agnoſcendum erat. Quibus multorum, & contumaciam, & multiplicium, ſuccorum notæ ſunt, ſi ex alijs ſignis videantur eſſe ſalubriter affecti, liberantur, & ſuperſtites fiunt, non tamen citò neq. cum bona iudicatione, ſed poſt multū tēpus, & cum paulatina ſolutione, aut per multas recidiuas: ſi non ſunt ſalubriter affecti, tamē facultas non ſit admodum debilis, moriuntur lentè, & poſt longum tempus: ſin facultas ad-

A modum debilis ſit, moriūtur breui. Illo anno, vtriſque, & ſalubriter, & lethaliter affectis, fuerunt ſucci multi, varij, & contumaces: vires verò quę longo tempore morbum ferre poſſent. Proinde qui ſuperſtites manſerunt, per multas recidiuas euaſerunt, & qui mortui ſunt, multo tempore prius ægrotauerunt. Quibuſdam tamen, quibus ſcilicet hæc minus inerant, indicati ſunt, qui celerrime, octoginta diebus: & horum etiam, qui octoginta diebus iudicabantur, quibuſdam reuertebantur, ita vt multi illorum per hyemem ægrotarent. Ex hoc loco rurſum fit manifeſtū, quod antea diximus, febres quæ deſcriptæ ſunt, nō incepiſſe autumno, & ſub hyemem, ſed æſtatis parte vltima. Quandoquidem durare potuerunt quibuſdam octoginta dies, antequam hyems fieret.

8 B *Cvm autem multa quædam fieret indicationis difficultas, & varia ex morbis, & maximum ſignum, & peſſimum in fine ſuperueniebat plurimis, faſtidire cibos omnes, præcipuè autem hos quibus & alia omnia lethaliter habebant. Sitientes nō admodum intempeſtiue erat in his febribus, cum fierent autem longa tempora, & dolores multi, & praua colliquatio, in his abſceſſus fiebant, aut maiores quam vt ferre poſſent, aut minores quàm vt prodeſſe, ſed celeriter recurrerent, & in peius ſurgerent. Erant autem quæ his fiebant dyſenteriæ & teneſmi, & lyenteriæ, & profluuia quibuſdam autem, & hydropes cum his, & ſine his. Quodcunque autem horum violenter fiebat, celeriter corrumpebat, aut rurſum nihil proderat. Exanthemata parua & non pro dignitate excretionis morborum, & cito rurſum euaneſcentia, aut poſt aures ademata, C quæ non ſoluebantur, & nihil ſignificabant, quibuſdam in articulos, præcipue autem ſecundum coxam. Paucis decretoriè deficientia, & citò rurſum inualeſcentia in habitum qui à principio.*

Acriſia, ſiue iudicationis difficultas, multa, & varia, contigit, quia omnes difficulter iudicabantur, non tamen eodem modo: ſed quidā per multas recidiuas: quidam per ſolutiones paulatinas: quidam per abſceſſus, atqui abſceſſus erant varij. Nam quidam per decubitus humorum in vias euacuationum, vt quibus dyſenteriæ, lienteriæ, profluuia, & teneſmi: quidam in alios morbos per mutationes (has enim etiam vocare Hippocrates ſolet D abſceſſus) vt quibus hydropes, qui nonnullis acciderunt cum his, hoc eſt cum fluxionibus è ventre, nonnunquam ſine his: quidam erant abſceſſus in quaſdam partes, vt quibus tumores (omnes enim tumores vocat Hippo. œdemata) poſt aures, & ad articulos & ad coxam: & exanthemata. Illis itaque omnibus, qui ita laborabant, dicit fuiſſe multam & variā acriſiā, ijs autē qui lethaliter erāt affecti, fuiſſe ſignū ſuperueniens maximè peſſimum, inappetentiā omnium ciborum. Neq. profecto immeritò erat hoc grauiſſimum, nā ſignum malignæ Cacochymiæ erat, & præterea mala cauſa. Quia per morbos longos cibum nō capere, pernicioſum eſt. Dicit tamen non admodum ſiticuloſos fuiſſe. Siquidē omnino nihil

fuiſſent, cum tanta febre, malum eſſet ſignum, verùm non negat ſitiſſe, ſed non admodum intempeſtiuè. Illud autē multa humiditas illius anni fecit. Porrò dicit, cum fierent longa tempora, & dolores multi, & multa colliquatio. Nimirum antea dixerat, quibus fluxiones illę multæ per ventrem, & vrinę vias cum dolore fiebant, colliquationem, & tabem accidiſſe, idq; quibuſdam ſine febre, quibuſdam cum febre. Hoc ergo dicit modo, per illas febres quibuſdā eueniſſe. In his, dicit, fiebant abſceſſus, intelligit verò hic abſceſſus nomine, omnes permutationes, aut decubitus ſuccorum, ſiue cum euacuationibus, ſiue ſine illis, vt cōſtat ex enumeratione eorum, quæ acciderūt, dyſenteriæ ſcilicet, teneſmi, lienteriæ, profluuia, hydropes, parotides, exanthemata, tumores ad articulos, ad coxam præcipue. Verum, inquit, abſceſſus pleroſq. illo anno fuiſſe majores quā, vt ferri poſſent, vel minores quam vt prodeſſent. Nimirum in nimia ſuccorum redundantia hoc periculi ſemper eſt, vt aut nimia euacuatio fiat, cum qua virtus exoluatur, aut imperfecta, & quę ad expurgationem corporis non ſit ſatis. Vt vel hac ſola cauſa, ſi ſecundum artem fieri poteſt, curandum ſit, vt cū multa ſubeſt in corpore copia, minuatur. Hydrops poſt alios morbos fit, aut hepate debilitato ipſa intemperie, aut morbi materia irruente in hypochondria, & abſcedente in regionem ventris. Exanthemata illa parua, quæ acciderunt, veriſimile eſt fuiſſe, quę variolas & morbillos vocamus. Quanquā enim nomine exanthematum Græcis omnes maculæ, aut puſtulæ, aut papulæ, in cute ſignificantur, ſed hæc malignè putreſcentibus ſuccis fieri ſolent, in pueris præcipuè, quos ex his exanthematis illo anno mortuos fuiſſe dicet mox. Veriſimile eſt ergo pueros, qui ſemitertianis laborauerant, in quibus pituita pręualuerat, variolis: in quibus bilis, morbillis laboraſſe. Ea autem, peſſimum eſt, pigrè & parū exire, & rurſum euaneſcere. Tumores poſt aures dicit factos, qui non ſoluebantur, quia ex craſſis ſuccis erant, & nihil ſignificabant, hoc eſt ex quibus neq; melius, neq; deterius habebant, velut ex tuſſi dixerat, abſceſſus in articulos ſolere fieri, quia laxæ partes ſunt, & in coxam præcipuè, vt in articulum maximum, dictum in aphoriſmis eſt. Paucis quibuſdam deficiebant tubercula decretoriè, hoc eſt ſoluebantur, tamen citò rurſum) ita vt fit in ijs, quæ ſunt difficilis iudicationis) inualeſcentia, redibant in habitum priorem.

9 *MOriebantur autem ex omnibus quidem, plurimi autem ex his pueri iam ablactati, & maiores, octennes, & decennes, & vſque ad pubertatem. Fiebant autem his hæc, non ſine prius ſcriptis. Priora autem multis ſine his. Solum autem vtile & maximum ſignorum quæ facta ſunt, & multos liberauit conſtitutos in maximis periculis, quibus in ſtranguriam conuertebatur, & in hoc abſceſſus fiebant; accidit autem & plurimis ſtranguriæ, ætatibus his maxime. Fiebant autem & multis aliorum non decumbentibus, & in morbis, celeris autem, & magna quadam mutatio omnium his fiebat. Ventres enim etſi eſſe contingeret humidos*

A *malo more citò ſiſtebantur. Ciboſque omnes iucunde capiebant; febreſque mites poſt hæc. Strangurja autem his diuturna, & laborioſa erat. Vrinæ autem his erant multæ, craſſæ, variæ, & rubræ, & mixtæ pure, cum dolore. Superſtites autem fuerunt omnes hi, neque quemquam horum mortuum noui.*

Ex abſceſſibus omnibus moriebātur multi, plurimi autem pueri. Ex exanthematis enim his multos pueros veriſimile eſt, mortuos eſſe. Quia habebant pueri cum illa morbi ſpecie analogiam, (familiaria enim ſunt illa exāthemata pueris) & cum anni conſtitutione, quæ erat humida, vt & puerilis ætas, vſque ad pubertatem. Multi ergo pueri exanthemata illa habuerent. Quę cum illo anno lęthalia fuerint, quia erant pauca, & citò euaneſcentia,
B multi pueri ex illis mortui ſint. Prętereà cum cauſa eadem eſſet omnibus, puta aeris temperies, pueros magis ęgrotare fecerit, quàm aliarum ætatum homines, paucique aliorum eo morbo correpti ſint, pauciſſimi verò æqualiter; fiebant autem, inquit, his hæc non ſine prius ſcriptis. Ideſt, exāthemata fiebant pueris, non ſine fluxionibus per ventrem, & dyſenteria. Priora autem, hoc eſt, illæ fluxiones, multis, ſine exanthematis. Certè nihil eſt magis obſeruatum, neque magis rationi conſonum, quàm variolis lęthalibus, accedere malignas deiectiones, & dyſenterias reconditis, ſcilicet, malignis excrementis in viſceribus, & exeuntibus per inteſtina, quæ debent in cutem emergere. Quo fit vt & anxietates magnas, ita affecti ſentient, & deliquia animi, ob
C malignam ſuccorum qualitatem. Quare exulcerant inteſtina, faciuntque dyſenterias lethales, quales ex bile atra ſolent fieri. Verùm cùm omnes, quos dictæ ſemitertianæ exercuerant grauiter affecti eſſent, ſolum illud fuit vtile & maximum ſignum, eorum quæ facta ſunt, & quod multos liberauit, in ſtranguriam malum verti. Hoc enim tempore fiebat ſtranguria, vt antea etiam dixerat, non per paſſionē propriam inſtrumentorum vrinæ, ſed toto corpore per eas vias ſua excrementa natura emittente. Accidit ergo tunc multos hac ratione liberari, perpurgatis corporibus per vrinam. Quare erat vtilis ea excretio quibus accidebat; & maximum ſignum ſanitatis. Atque adeo non eo tempore ſolùm ita contigit, ſed ſæpiſſimè aliàs febricitantes ſolent hac
D euacuatione iuuari magnoperè, vt vix ſciam, an aliqua euacuatio ſit ad eradicandum mala venarum tā idonea. Neque id immeritò: quia rhenes de ipſiſsima vena omniū maxima, quā ex hepate oritur, ſugunt. Accidit autem ſtrāguria illa ſalutaris multis, maximè autem his ætatibus, de quibus nuper dixerat, pueris ſcilicet. Nam veriſimile eſt contigiſſe, quòd ſemper ſolet, vt pueri ex grauiſſimis malis, & periculoſiſſimis, crebrius euaderent, quam alij homines. Res eſt miraculo ſimilis, è quantis deſperationibus ſoleāt pueri euadere. Quod fit, quia habent vires naturales, quibus vincūtur morbi, robuſtiſſimas, nempè commutatricem, & expultricem. Nulla autem alia ratio pellendi morbum eſt, quàm com-

mu-

mutando, aut pellendo materiam. Ergo hoc quoq; anno plures pueri conualuerunt, cúq; omnes ferè qui liberati ſunt, ſtillicidio vrinæ ſint liberati, conſtat plures pueros ſtillicidiũ vrinæ habuiſſe. Nam etſi plurimi eorum, qui ex exanthematis mortui ſunt, fuerint pueri, tamen fieri potuit, vt ex febribus ſine exanthematis plurimi pueri cum ſtillicidio liberati ſint. Fiebat (addit) & multis aliorum, & non decumbentibus, & in morbis. Hoc nihil eſt aliud, quàm quòd antea dixerat, & nũc obiter repetit: puta ſtranguriam accidiſſe multis cum febre, & multis ſine febre. Quod qua cauſa contigerit ſupra quoque dictum eſt, ſed qua cauſa vtile fuerit adeo ſtillicidium vrinæ illo anno: partim à me eſt dictum nuperrimè, partim ex ijs quæ Hippocrates narrat intelligetur. Omnium enim dicit fieri conſueuiſſe per illos morbos celerem & magnam mutationem. Nam ſi venter incipiebat fluere, malo modo cito ſiſtebatur. Malo modo dicit, quaſi intempeſtiuè; & antequam corpus expurgatum ſatis eſſet. Quare fiebat, vt cibos tunc iucundè caperent, & febres mitiores fierent, tamen reuerterentur, &, vt dictum eſt, celeris, & magna mutatio, rurſum fieret in priorem habitum. Stranguria autem erat diuturna, & laborioſa. Atqui quia diuturna, erat bona cauſa, expurgabat enim plenè corpus, quia laborioſa, erat bonum ſignum, euacuari enim praua, ſignificabat. Igitur quod diuturna erat, & laborioſa, multum, idque malum, euacuabatur. Quare meritò, pluſquam alia quæpiam euacuatio, contulit. Vrinæ autem erant his, qui ita mictu expurgabantur, multę, craſſæ & variæ, & rubræ, & purè mixtæ. Multa quidem vrina ſingulo mictu eſſe non poterat per ſtranguriam, verùm poterat eſſe non omnino pauca, & mictu crebro fiebat, vt multa vrina emitteretur. Craſſæ autem erant & variæ vrinæ, quia varij & craſſi ſucci expurgabantur: rubræ, quia multum ſanguinis crudi emittebatur: purè mixtę, quia ex vlcere, quod corroſione ipſa faciebat vrina aliquid puris corradebat, exibatq; cum exiguo quodam pure. Quod ſignificaret, dixit Hippoc. πυζοπυα, ideſt, purè mixta. Omnes ergo quibus hoc vrinæ profluuium accidit, ſuperſtites manſerunt, quia perpurgati ſunt.

10 *QVæcunque autem ſine periculo concoctiones vndequaque exeuntium omnes, tempeſtiuas, aut bonas, & decretorios abſceſſus conſiderare.*

Hactenus ſemper egit Hippocrates hiſtoricum, narrans ſolum quæ illis annis acta ſũt. Nunc obiter diuertit ad præcepta, agitq; per quaſdam huius operis particulas, præceptorem (quamquam profectò hoc non admodum pertinet ad inſtitutum) tamen accepta occaſione ex ijs quæ narrauit ęgrotis contigiſſe, ſcribit quaſdam ſententias, partim pertinentes ad prognoſticam, partim ad curatiuam. Illa verba, Quæcunque ſine periculo ſunt, in quibuſdam codicibus leguntur adiuncta ſuperioribus, mihi verò multo aptius videntur, cũ ſequentibus congruere. Nimirum, inquit, A quæcumque ſine periculo ſunt, vt agnoſcas, conſiderare debes concoctiones vndequaque prodeuntium, & abſceſſus. Nam quæ ſine periculo ſunt hæc habent, omnium excrementorum vndequaque prodeuntium, velut deiectionum, & vrinæ, & ſputi (omnia enim conſiderari per febres debent, & nihil negligi) concoctiones bonas, ideſt, bona concoctionis ſigna, vera, non fucata, neque fallacia, & tempeſtiuas, hoc eſt, ſuo tempore apparentes, & ſecundum temporis rationem perſeuerantes, non inæquales, aut intempeſtiuè euaneſcentes. Habent prætereà abſceſſus decretorios bonos. Vocat abſceſſus decretorios, euacuationes omnes, aut permutationes, aut decubitus ſuccorum in quaſdam partes. Habent ergo quę ſine periculo ſunt mala, euacuatio- B nes, aut abſceſſus bonos. Euacuationes bonæ ſunt, quę per regionem conuenientem, & quæ morbo ſunt accommodatæ, & quę cum conferentia & tolerantia aguntur. Abſceſſus boni, qui in ignobiles, & humiles, & externas partes fiunt, potius quàm qui in contrarias. Cùm ergo in morbo concoctionis ſigna tempeſtiuè apparent, & ſecundum rationem perſeuerant, & mutationes tempeſtiuas in melius recipiũt ſecundum morbi conſtitutionem, & ſi quæ euacuationes, aut qui abſceſſus fiunt, vt oportet, fiunt, ſine periculo homo eſt.

11 *COncoctiones celeritatem iudicationis, & ſecuritatem ſalubrem ſignificant.*

Quanto citius apparent cõcoctionis ſigna, C tantò breuiorem futurum eſſe morbum agnoſcimus, quod in Aphoriſ. etiam docuit Hippocr. dicens, & ex ijs quæ mox apparent, velut in pleuriticis ſputum, ſi mox apparet poſt principium, contrahit, ſi autem poſtea appareat, producit, & vrinæ, deiectiones, & ſudores. Cauſam illo loco reddidimus. Securitatē etiam ſalubrem indicant. Eſt verò duplex ſecuritas ſalutaris. Dicimus enim ſecurum eſſe morbum, promittentes fore vt ſanus euadat homo. Dicimus etiam ſanitatem quam cõparabit, fore ſecuram, dicentes non habiturum hominem recidiuam. Vtramq; ſecuritatem ſignificant ſigna cõcoctionis, ſalutem certè, vſq; adeo vt Galenus dicat cũ ſignis concoctionis non poſſe hominem mori, niſi quidpiam, in victu, aut curatione peccetur, aut nouus mor- D bus ſuccreſcat (atqui ego quoque ita cenſeo, ſi perfectæ concoctionis ſigna ſint) ſecuritatē quoque ſecundam ſignificant, cum ſunt bona, & tempeſtiua. Nam cum apparent non multò poſt morbi initium ſigna concoctionis, & nunquam amplius euaneſcunt, ſed mutantur in melius ſemper ſecundum rationem, per dies contemplatione dignos, maxima ſpes eſt fore iudicationem optimam & tutam, & ſine recidiuis, perfectam.

12 *CRuda autem & incocta, & in malos abſceſſus conuerſa, aut acriſias, aut labores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut eorundem recidiuas. Quod autem horum magis erit, ex alijs conſiderandum.*

Crudą maius quiddam ſignificant, quàm
nomen incocta. Cruda enim ſunt, quæ omni-
nò talia ſunt, & cocta nullatenus, incocta verò
vocat, quę ſegniter coquuntur, & ſi non nihil
incipiant. Crudas vrinas ſignificabat paulo
ante, dicens, crudæ vrinæ, tenues & decolo-
res: incoctas autem, addens, & poſt tempus
parum concoctæ. Contraria ergo ſunt, duo
hæc, cruda, & incocta, illis duobus, concoctio-
nes bonæ, & tempeſtiuæ. Iam verò, mali ab-
ſceſſus contrarij ſunt ijs, quos vocabat decre
torios: malæ ſcilicet euacuationes, quia non
ſunt per conuenientes regiones, aut nō ſunt
morbo accommodatæ, ac proinde aut ſtatim
virtutem deijciunt, aut rurſum nihil proſunt,
vt illis ægrotis, ea tempeſtate quam deſcri-
bit, accidiſſe dixit: vel abſceſſus in quaſdam
partes noxij, quia in internas, aut nobiles:
aut maiores quam vt ferri poſſint, aut mino-
res quam vt proſint. Igitur ſi concoctiones
bonæ & tempeſtiuæ, & decretorij abſceſſus,
ſignificant celeritatem iudicationis, & ſecu-
ritatem ſalubrem; cruda & incocta, & mali ab-
ſceſſus, ſignificabunt omnino contraria. Con-
traria autem ſunt iudicij celeritati, diuturni-
tas, & iudicio, acriſia, hoc eſt inindicatio, quā
declaratum eſt à me antea, eſſe difficile iudi-
cium, aut ſolutionem ſine iudicio. In difficul-
tate iudicij ſunt dolores. Securitati ſalubri
contraria ſunt mors, & recidiua: ſiquidem di-
ctum antea eſt, duplicem ſecuritatem illo no-
mine ſignificari. Ergo his cui hæc aderunt,
aut morietur, aut cum difficili iudicatione vel
acriſia, vix tandem euadet. Vtrum horum fu-
turum ſit, ex alijs conſiderandum. Quod & in
prognoſtico ipſe Hippocrates fuſius docuit.
Nimirum ſi hæc adſint, & ſalubriter affectus
homo ſit, euadet lōgo tempore, ſin lęthaliter,
morietur. Eſſe ſalubriter aut lęthaliter affe-
ctum, cognoſces, conſideratis alijs omnibus ſi-
gnis ſalutis aut morbis, in quibus ea quę con-
ſtantiam aut langorem vitalis facultatis indi-
cant, teneant primas.

13 *PReterita diſcito, præſentia cognoſcito, prædi-
cito futura. Hæc meditator.*

Ad medicum pertinere arte prognoſtica
vti, circa præſentia, prętèrita, & futura in ini-
tio prognoſtici libri dixit. Rectè autem dicit
modò, vt hæc magnoperè commendet, hæc
meditator. Non quidem quod hæc meditari
ſolum debeat medicus, non etiam exercere,
ſed quod nulla ratio diſcendi quidpiam, præ-
ſtantior ſit meditatione, Non enim ea quę le-
gimus ſolum, aut audimus, ſed quæ multum
& diu meditamur optimè callemus. Quare
quæ magni momenti in artis operibus futu-
ra eſſe ſcimus, non vtcunque legere, ſed me-
ditari etiam debemus.

14 *EXercere in hoc circa morbos, vt proſis, aut
non noceas.*

Non eſt leue quod his pręcipitur, ſed ma-
gnum prudentiæ preceptum. Cùm curamus,
multa occurrunt dubia, & ambigua, id quod
aſſiduæ altercationes medicorum, nunc de
A morbi eſſentia nunc de cauſa, nunc de occa-
ſione vtendi aliquo auxilio, apertè indicant.
Non enim ſolum altercari contingit imperi-
tos & proteruos, ſed doctos etiam & probos,
non rarò. Atqui nos ipſi nobiſcum nonnun-
quam altercamur, videntes quędam ſigna, quę
in hanc, quædam quæ in illam ſententiam
trahunt, vt res quidem ſit dubitatione plena.
Tunc temporis quid agēdum ſit Hippo. do-
cet. Agendum quidem erit iuxta coniecturam,
quæ videtur probabilior, non ita tamen vt ſi
coniectura nos fefellerit, ſalutem hominis lę-
ſerimus, multum lædētes, ſed cautè incipien-
tes à leui aliquo auxilio, vt ſi res ita tentata
minus benè videatur cedere, liceat conſilium
mutare, vt multum non lędamus. Denique
ita operari, vt proſis, aut ſi non profueris, nō
B noceas tamen, aut, quam minimum, fieri poſſit,
noceas.

15 *ARs ex tribus conſtat. Morbo, ægroto, medico
miniſtro artis. Aduerſari morbo ægrotum
cum medico oportet.*

Cum tria hæc ſint in omni curatione, mor-
bus, ęgrotus, & medicus, qui eſt miniſter artis,
quia exequitur quæ iubet ars: ęgrotus & me-
dicus debent conſpirare aduerſus morbum.
Quia vt alio loco dicitur, non ſolum oportet
medicum pręſtare ſe facientem quę expedit,
ſed & ęgrotum. Fiet hoc ęgroto iuuante me-
dicum, & medico ægrotum: contrarium fieri
poſſit ęgroto conſpirante cum morbo contra
medicum, aut medico cum morbo contra
C ægrotum. ægrotus iuuat medicum, cùm ei
paret, vt oportet; contra, cùm non paret, ſed
contraria prorſum facit ijs quæ iubet medi-
cus, conſpirat cum morbo contra medicum.
Medicus iuuat ęgrotum, cùm benè vtitur ſua
arte, contraria præſtans morbo, & naturæ ſi-
milia: ſi verò male arte vtitur, præſtans mor-
bo ſimilia, aut naturę contraria, conſpirat cū
morbo contra miſerum ęgrotum.

16 *DOlores circa caput, & ceruicem, et grauitas,
cum febribus, et ſine febribus. Phreneticis
quidem conuulſiones. Sed & viridia vomunt, &
quidam horum celeriter moriuntur.*

Nunc redit ad abſceſſus. Cùm enim dixiſſet
paulo antea, cōſiderandos abſceſſus bonos aut
D malos, nunc quorundam abſceſſuum, qui cui-
dam paſſionis generi ſolent ſuccedere, mētio-
nem facit: velut quędam abſceſſuum bonorū
& malorum exempla proferēs. Proinde duos
bonos abſceſſus refert in primis, deinde
duos alios malos. Volens autem dicere, qui
ſoleant ſuccedere dolori grauanti capitis, &
ceruicis, dicit, velut propoſitione quadā vtēs,
eum dolorem ſolere cum febre, aut ſine febre
fieri: eum verò qui per morbos acutos fit, in
quibus ſequentes abſceſſus fiunt, conſtat
cum febre eſſe. In hoc genere ſunt phrene-
tici. Nam tametſi cùm iam delirant non ſo-
lent grauitatem capitis ſentire, tamen à dolo
re grauante (repleto nimirum capite) phre-
nitis incipit. His duo ſolent ſuperuenire, am-
bo lęthalia, conuulſio & vomitus viridis, con-

uulſos

uulſos ſolere phreneticos mori, & omnia ferè ſigna, quæ in illis lęthalia ſunt, conuulſionem imminentem ſignificare, facilè intelliget, qui prognoſticum Hippo. legerit, & noſtra in illud commentaria. Bilis viridis vomitus, & peſſimum ſignum in eis eſt, & cauſa. Signum quidem, quia maxima peſſimæ bilis redundantia ſignificatur, cum adeo vſta per os regurgitet: cauſa autem, quia laborante ore ventriculi, multum læditur per cõſenſum caput. Quod cum alioquin adeo laboret, non poteſt nouam lęſionem, ſine magno, citoq; periculo ſuſtinere. Conuellũtur ergo plerunq; ex hoc malo, vt ex helleboro, nonnunquam purgati mori ſolent. Meritò ergo celeriter moriuntur. Nonnulli quidem repentè in ipſo vomitu, nonnulli vno aut duobus diebus.

17 *IN cauſis autem et alijs febribus, quibus colli dolor, et temporum grauitas, et caligo in oculis, vel hipocondrij contentio non cum dolore fit, his ſanguis è naribus fluit. Quibus autem grauitas quidem totius capitis, cum morſu autem ventriculi, et faſtidio ſunt, vomunt pituitoſa etillioſa, maxima autem ex parte pueris conuulſiones in his maximè, mulieribus autem, et hæc, et dolores ex vtero. Senioribus autem, et quibus iam calidum vincitur, aut paraplexia, aut mania, aut priuationes oculorum.*

In prognoſtico eadem ferè ſcripta ſunt, quæ hic, de fluxu ſanguinis, & de vomitu. De vomitu quidem his verbis. Si quis per febrẽ non exitialem dixerit caput dolere, aut tenebroſum quidam ob oculos verſari, aut ſi oris ventriculi dolor in eo extiterit, billioſa vomitio aderit, ſin frigus quoque pręhenderit, & inferiores hypochondriorum partes frigidæ fuerint, adhuc citius vomitio aderit. Siquid verò bibat, edetque ſub hoc tempus, per quã citò deuomet. De ſanguinis fluxu dicit hæc. Quibus per talem febrem dolet caput, & pro tenebris ob oculos effuſis hebetudines ſubeunt oculorum, ac ſplendor obuertitur, & pro oris ventriculi dolore, circa hipochondria, aut ſiniſtra parte, aut dextra, aliquid contenditur, neq; cum dolore, neq; cum inflammatione, ſanguinem de naribus in his fluere pro vomitione expectandum eſt. Magis verò & hic, in adoleſcentibus ſanguinis fluxum expectari oportet. Agentibus verò trigeſimũ annum, aut etiam adultioribus, minus, ſed vo- D mitionem in talibus expectari oportet. Ex his locis conſtat, hic cum dicitur, in cauſis, & alijs febribus intelligi debere nõ exitialibus, quia in exitialibus, mors potius ſuccedet illis ſignis, quam fluxus ſanguinis, aut vomitus: & vbi dicitur, neq; cum dolore, intelligi debere, neq; cum inflammatione. Nimirum non quiuis dolor tollit imminentis fluxionis ſanguinis ſignum, ſed ille ſolùm qui cum ardore, ſignificare poſſit, contentionem hypochondrij à phlegmone fieri. Signis etiam vomitus addi debent, quę hic omiſſa, & in prognoſtico ſcripta ſunt. Verum ex his non ſemper fit vomitus, & ſi omnia adſint, ſed quibuſdam alij mali abſceſſus, vt pueris cum hæc adſunt, ſolent conuulſiones accidere irruẽtibus ſuccis, qui

A commoti ſunt, & non euacuantur, in neruos. Nimirum pueris familiarem eſſe conuulſionẽ antea etiam dictum eſt, & in aphoriſmis, & in prognoſtico. Mulieribus vero hęc eadem accidunt, & dolores vteri. Quia patienti ori ventriculi citiſſimè conſentit vterus, ob viçiniam arbitror, & congenerem ſubſtantiam, & communem continuitatem per venas, & arterias, & quia vtraque pars accipit neruos ex ſexto pari, eorum quæ oriuntur à capite. Nihil ſanè magis eſt experimento compertum, quam laborante vtero, ſtatim pati ventriculum, & nauſeare, ac euerti, & cum ventriculus dolet, niſi exiguus admodum dolor ſit, vterum etiã paulo poſt dolere. Vt non inutiliter neq; ſine ratione, ſoleant mulieres quacunque parte circa totum ventrem doleant, vtero ſtatim B proſpicere. Solet enim plerunque, aut primaria, aut ſecundaria paſſione, laborare. Seniores verò qui repletionem habent capitis, quia calidum iam in eis vincitur, non poſſunt expellere fluxu ſanguinis neque vomitu, tentat autem expellere eorum natura, facitque, vt abſcedat in alteram capitis partem, & patiuntur paraplexiam, aut trudit in oculos, & cęcitatem contrahunt: aut ſanguis craſſus & ater in eorum cerebro detentus, perturbat mentem, facitque maniam. Intelligi autem debet hic nomen manię, de quauis inſania ſine febre, dici. Senibus enim veriſimilius eſt melancholias, quam furores fieri.

Tempeſtas III.

18 C *IN Thaſo paulo ante arcturum, & in arcturo, aquæ multæ in borealibus magnæ. Circa æquinoctium autem, & vſque ad pleiadas, aquæ auſtrinæ, paruæ, paucæ. Hyems borealis, ſqualores, frigidi venti, magnæ niues. Circa æquinoctium autem frigora maxima, ver boreale, ſqualores, aquæ paucæ frigidæ. Circa conuerſionem autem æſtiualem Solis, aquæ paucæ, magna frigora, vſque ad canem, poſt canem autem vſque ad arcturum æſtas calida, vſtiones magnæ, & non ex adiectione, ſed continentes & fortes. Aqua non fiebat, eteſiæ ſpirarunt, circa arcturum autem aquæ auſtrinæ, vſque ad æquinoctium vernum.*

IN multis codicibus hæc tempeſtas non eſt ſeparata à proxima, ſed coniuncta quaſi ſit illius pars: tertia verò incipit ab illis ver- D bis, morbos dignoſcimus. Mihi tamen melius videtur hoc loco ſeparare tertiam tempeſtatem à ſecunda, & reliqua totius huius primi libri, ad hanc tertiam referre. Quia vnicam tempeſtatem continet totus liber ex hoc loco, eamque longè diuerſam à duabus prioribus. Hac tempeſtate non ſolùm narratur quid integro anno contigerit, velut in duabus ſuperioribus, ſed altera etiam parte ſequentis anni. Nimirum narratio incipit vnde prius etiam, ab ortu arcturi, & producitur vſque ad arcturum ſequentis anni, & præterea vſque ad ſequentis ver, vt tota narratio contineat annum, & alteram anni partem. Nam primo arcturo fuerunt aquæ in borealibus, & prima hyems fuit borealis, & cum ſqualoribus, ſequenti autem arcturo

& ſequenti hyeme, fuerũt multæ aquæ auſtrinæ. Primus narrationis annus magna ex parte fuit frigidus & ſiccus, atque quãquam inęqualitatem magnam quędam partes attulerũt (nimirum in prima parte autumni fuerunt multæ aquæ, & magnæ, & in tota ferè æſtate ingens æſtus) tamen totus annus appellationem frigidi & ſicci, ob id, quod magna ex parte fuit, accipere poteſt. Sequentis anni pars contraria omninò fuit calida enim & humida. quia habuit aquas auſtrinas. Age ergo omnes narrationis partes percurramus. In duas partes diuidit autumnũ, primam intelligit, cùm dicit paulo ante arcturum, & in arcturo (ea autem eſt vltimi dies Auguſti, & primi Septẽbris vſque ad dimidium ferè) ſecundam partem autumni intelligit, dicens, circa æquinoctium autem, & vſque ad pleiadas (occaſum ſcilicet pleiadum) eſt id tempus à dimidiato Septembri vſque ad primas dies Nouembris. Cõtra omninò accidit in his duabus autumni partibus, ac frequenter ſolet: nam in prima flauit boreas, tamen pluit ſæpe & multum: in ſecunda flauit auſter, & pluit rarò & parum. Hyems tota fuit borealis, atq; ſi qui alij venti flauerunt, illi omnes fuerunt frigidi. Meritò ergo habuit ſqualores. Boreas enim cum non multum pluit, ſqualores facit. Atqui quanquam ea hyeme niues magnæ fuerunt, non fuerint tam multæ, quin magna ex parte fuerint ſqualores. Addit, circa æquinoctium autem frigora maxima: Vbi conſiderandum, in duas illum partes diuidere nunc ver, primam & ſecundam; & nunc ver vocare, non vt antea vſque ad ortum pleiadum, ſed vſque ad ſolſtitium eſtiuale, quod eſt ferè in medio menſis Iunij. Nam cum dixiſſet: ver boreale, ſqualores, aquæ paucæ, frigidæ, addit. Circa conuerſionem autem æſtiualem, quaſi ver, ſit vſque ad hanc conuerſionem. Dicit accidiſſe à conuerſione Solis, ſiue à ſolſtitio vſque ad canis ortum, paucas aquas, & magna frigora. Ego verò non intelligo fuiſſe frigora magna, vt per hyemem (neq; enim opinabile eſt) ſed intempeſtiua, ideſt maiora, multò quàm eo tempore ſolent: æſtatem diuidit hic Hippo. in duas partes, primam ante canem, ſecundam poſt canem. Canis verò eſt duplex, vt in cõmentarijs aphoriſmorum diximus fuſiùs. maior eſt, quem vulgo vocant caniculam) Græcis dicitur Siriũ) minor eſt, qui antecanis nobis, Græcis procyon vocatur. Sydus hoc, eſt in Leone, oriturq; cum Sole, menſe Iulij, canis quidem circa mediũ, procyon, ſiue antecanis, decem ferè dies ante canem, vterque poteſt appellari canis. Nunc non explicat vſque ad cuius canis ortum dicat, fuiſſe paucas aquas, & magna frigora, haud multum refert. Sed cũ antonomaſiẽ nomen canis de Sirio dicatur, ad huius vſq; ortum putet quis illum dicere. Poſt canem vſq; ad arcturum, æſtatem calidã, & vſtiones magnas fuiſſe dicit, non ex adiectione, ideſt non paulatim ingruentes, & per partes facta adiectione, ſed repentè: & fuerũt continentes, ideſt, citra intermiſſionem, & fortes. Aqua non fiebat (quæ cauſa maioris ardoris erat) eteſiæ ſpirarunt, ſed cum non attemperarent, conſtat fuiſſe flatus quoſdã ca-

A lidiſſimos. Reliqua dicit fuiſſe aquas auſtrinas, vſque ad ſequentis anni ver.

19 *IN hac conſtitutione per hyemem quidem cœperunt paraplexiæ, & multis fiebãt. & quidam illorum moriebantur celeriter. Etenim hic morbus valde popularis erat. Cætera autem tranſigebant ſine morbo.*

Magna ex parte annus hic fuit frigidus & ſiccus, tamen fuit mirè varius, proinde longe diuerſos morbos attulit: per hyemem primam, paraplexias ſequenti vere & æſtate febres ardentes. Paraplexias quidem fecit multus humor, qui collectus per autumni pluuias eſt in capitibus hominum, & ſequenti borea, & frigore, denſatus, ac velut concretus. Ve-
B riſimile eſt autem hoc ipſo tempore, quo multi paraplectici fiebant, alijs congeneres morbos accidiſſe, ijs qui plus læſi ſũt apoplexias, ijs qui minus corizas & vertigines. Paraplexia autem raro ſoluitur perfectè, & tutò, ſed duos habet exitus, bonum quidem, cùm in partis cuiuſdam, vt brachij, aut cruris paralyſim finitur: malum, cùm in apoplexiam, quod multis euenit illa tempeſtate, qui repentè moriebantur. Nimirum erat magna ægrotandi cauſa, ac proinde, & ægrotatio. Cætera, inquit, tranſigebant ſine morbo. Hoc eſt, tota illa hyeme non fuit aliud morbi genus, præter paraplexias ſcilicet & congeneres illos morbos.

20 *ANte ver autem cœperunt febres ardentes,*
C *atq; ab æquinoctio ad æſtatem vſq; perdurabant, quicunque autem vere & æſtate ineunte, ſtatim ægrotare cœpiſſent, plurimi ſeruabantur, & pauci quidam moriebantur, autumno autem iam, & cum pluiſſet; lethales erant & plures moriebantur.*

Febres illæ ardentes fieri potuerint, & ex pituita ſalſa, & ex bile. Nam hyems, quia frigida, congeri fecerit pituitam in pituitoſis, quia ſicca, ſalſam: & in bilioſis fecerit bilem congeri, cohibito effluuio per frigus: & per ſiccitatem, fecerit eam eſſe acrem. Veniente ergo calore, bilis cohibita putreſceret, & pituita quæ cum frigore obſtructiones & deſtillationes faciebat, cum calore faceret putridas febres: eas dicit ab æquinoctio ad æſtatẽ vſque perduraſſe. Non tamen intelligit cœpiſ-
D ſe vere, & ęſtate ineunte extinctas eſſe, ſed per totum ver, & totam æſtatem duraſſe: non quidem eas ipſas febres, quæ ineunte vere ortæ ſunt, eſſe productas vſque ad autumnum (non enim tam longæ erant; cùm quibus longiſſimæ erant, quadraginta diebus iudicari, mox dicat) ſed hoc genus febrium graſſatum eſſe per totum ver, & æſtatem. Qui vere & æſtate ineunte febricitarunt, minus lęthaliter affecti erant, ſed plurimi ſeruabantur, pauci moriebantur. Nimirum illud morbi genus tunc incipiebat, non erat adeo graue, ac poſtea effectum eſt: autumno autem iam & cùm pluiſſet, lęthales erant febres. Nam tales etiam eſſe ſolent in autumno, & tunc ob auſtrinum ſtatum, & multam pluuiam, maligna putredo fiebat: ęſtatis vltimam partem pręterit: tamen

men veriſimile eſt in ea fuiſſe febres magis lęthales prioribus, & minus poſterioribus, Quia cauſæ earum febrium iam ingrauerant, cum duratione, tum etiam nouo, magnoque eius partis æſtu, & humor pluuiæ cum auſtrino tempore, nondum vertat.

21 *FVerunt autem febribus ardentibus hæ paſſiones. Quibus bene & largiter ſanguis ex naribus fluebat, & ob hanc cauſam maximè ſeruabantur, & nullum ſcio benè ſi ſanguis fluxiſſet, in hac conſtitutione mortuum eſſe. Nam Philiſco, Epamenoni, & Sileno quarto & quinto die parum de naribus deſtillauit, & mortui ſunt.*

Febres ardentes ſemper ferè ſolent afferre fluxum ſãguinis de naribus, ſanguine ſurſum lato præ calore, & admiſtabile: & ea euacuatio in illis maximè prodeſt, quia ipſas venas & arterias per ſe vacuat, putreſcente ſucco, & eo, qui paratus eſt putreſcere, & feruorem extinguit. Meritò ergo ſeruabantur quibus ſanguis fluxiſſet bene, decretoriè ſcilicet, & tempeſtiuè. Largiter, id eſt, pro multitudinis ratione. Stillas ſanguinis de naribus, partim vituperauit antea, partim poſtea in hoc ipſo opere vituperabit non ſemel. Narrabuntur etiam hiſtoriæ Philiſci & Sileni.

22 *PLurimi ergo ægrotantium circa criſim rigebant & maximè quibus ſanguis non fluxiſſet ſuperrigebant autem iſdem, & ſudabant.*

Pleriſq; eorum qui liberati ſunt fluxit ſanguis, neque tamen omnibus, ſed quidam alias iudicationum ſpecies habuerunt, velut quidam, rigores quibus ſucceſſit ſudor. Cuius ſpeciei iudicationis in Aphoriſmo etiam meminit, dicens, à febre ardente rigore ſuperueniente ſolutio: dicit autem nunc, non eſſe iudicatos, quibus ita contingit vno rigore, ſed riguiſſe iterum atque iterum vſque dum exudarunt, in tanta enim ſuccorum copia, & corporum denſitate quam anni frigus fecerat, non potuit fieri aliter.

23 *FVerunt quibus morbi regij ſexto die. Sed hos aut per vrinam purgatio, aut aluus turbata iuuabat. aut magnum profluuium ſanguinis. Vt Heraclides, qui iuxta Ariſtocidem decumbebat. Atqui huic & ex naribus fluxit ſanguis, & venter turbatus eſt & per veſicam eſt purgatus. Iudicatus autem eſt ſexto die, non vt Phanagoreon ſeruus, cui cùm nihil horum euenit, mortuus eſt.*

Multis dicit accidiſſe morbum regiũ ſexto die, qui deinde purgatione per vrinã, aut turbata aluo, profluuio ventris, iuuati ſunt, aut omnibus his euacuationibus factis, quod accidit Heraclidæ. Illi enim qui morbum regium habuerunt, nullam autem deinceps illarum euacuationum, mortui ſunt, velut Phanagoreon. Per febres ex bile factum eſſe regium morbum, haud eſt mirum, cæterum facto regio morbo die ſexto, ſeruatos eſſe, alicui videbitur magis mirandum, cum idem Hippoc. in Aphoriſmo damnauerit ante ſe-
A primum diem factum regium morbum. Sed mirari deſinet, qui quæ de hac quæſtione lib. 10. cont. à me ſunt ſcripta, legerit. Vbi monſtrauimus Hippocratem non dixiſſe illud eſſe lęthale, nedum admodum lęthale, ſed malum, ita tamen malum, vt poſſint multi cũ eo ſigno liberari. Quod quidem Hippocratem & intellexiſſe, & vidiſſe, hic locus facit palàm, quem conſtat, neque Auerroem, neque Plinium legiſſe. Ambo enim Hippocratem carpunt, quaſi dixerit, nullum cum eo ſigno liberari poſſe.

24 *PRofluuia autem ſanguinis plurimis, maximè autem adoleſcentibus, & ætate vigentibus, & moriebantur plurimi horum, quibus ſanguis non fluxiſſet. Senioribus autem in morbos regios,*
B *aut ventres turbati, aut dyſenteria, vt Bioni qui prope Silenum decumbebat. Vulgabantur autem etiam dyſenteria per æſtatem: & quibuſdã ægrotantium quibus profluuia etiam ſanguinis facta ſunt, in dyſenterias finita ſunt. Vt Eratonis puer & Mylus, magno fluxu ſanguinis facto in affectionem dyſentericam inciderunt.*

Profluuia ſanguinis meritò calidis ętatibus acciderunt, quia his per ſe eſt familiaris ea euacuatio, cùm autem his qui robuſti ſunt natura, fit fluxus ſanguinis, ſenibus qui ſunt debiles, pro fluxu ſanguinis fit morbus regius, aut diarrhœa, aut dyſenteria. Cùm autem accidebat iuuenes & adoleſcentes tam eſſe debiles, vt non poſſent ſanguinem effundere, conſtat grauius affectos eos eſſe quam ſenes,
C longius enim à ſua natura aberat ea debilitas. Proinde moriebantur plurimi horum, quibus ſanguis non fluxiſſet. Neque mirum eſt per æſtatem vulgatam eſſe dyſenteriam, neque quibuſdam, quamquam fluxiſſet ſanguis, accidiſſe, nihilominus redundante omnes per partes bile.

25 *MVltus ergo hic ſuccus, & maximè abundabat. Quandoquidem & quibus circa criſim non fluxit ſanguis; tamen tubercula ſecundũ aures excitata euanuerunt. Hæc autem cum euanuiſſent, ſecundum ilium ſiniſtrum grauitas, & ſummam coxam. Doloribus autem per criſim factis, & vrinis tenuibus exeuntibus cœperunt ſanguinem exiguum effundere. Circa vigeſimumquartum fiebant in fluxum ſanguinis abſceſſus*
D *Antiphonti Critobuli. Sedatum eſt, & indicatum perfectè circa quadrageſimum.*

Multum fuiſſe hunc ſuccum, ſanguinem ſcilicet biliosum, probat, quia quibus ſanguis circa iudicium non fluxit copioſè, multos deinde habuerunt abſceſſus, & multas euacuationes, & tandem vltra fines omnes acutorum progreſſi, finem acutorum ex decidentia, qui eſt quadrageſimus, dies attigerunt.

26 *MVlieres autem ægrotauerunt multæ, pauciores autem quam viri, & mortuæ ſunt pauciores. Difficilem autem partum habuerunt plurimæ, & poſt partum ægrotarunt, et mortuæ ſunt hæ præcipuè, vt Telebuli filia mortua eſt*

ſexto

ſexto à partu. Pluribus itaque in febribus muliebria apparuerunt, quibuſdam autem ex naribus ſanguis fluxit, & virginibus multis tunc primum accidit. Nonnullis autem & ex naribus & muliebria apparuerunt, vt Datharſidis filia virgini apparuit primum, & ex naribus largè ſanguis profluxit. Et nullam ſcio mortuam earum quibus horum aliquid benè euenit. Quibus autem accidit, vtero gerentibus ægrotare, omnes, corruperunt, quas ego noui.

Dicit ægrotaſſe pauciores mulieres viris, & pauciores mortuas eſſe. Veriſimile eſt illud accidiſſe ob menſtruam illam euacuationem eis adeo conſuetam, quæ à multis morbis, & magnis periculis liberare ſolet. Fluxit copioſè ſanguis hac tempeſtate, mulieribus etiam, vſque adeo, vt quibuſdam menſtruæ euacuationes fluerent, quibuſdamque virginibus febre correptis, tunc fluerent primum, cum nunquam antea fluxiſſent, quibuſdam ſimul hæc, & de naribus, ſanguis fluxit. Et nullam cui horum aliquid benè, ideſt pro multitudinis ratione, euenerit, dicit Hipp. ſcire ſe, eſſe mortuam: nimirum erat euacuatio ſatis congruens morbi ſpeciei, & magnitudini. Vtero gerentes dicit hac tempeſtate periclitatas eſſe. Eas enim quæ pepererunt, ægrotaſſe poſt partum, & mortuas eſſe, eas autem quæ ægrotauerunt antequam parerent, corrupiſſe fœtus. Quod quidem cum aeris alteratione, & ijs quæ in ſententijs ſcripta ſunt, ſatis eſt conſentaneum. Nam frigiditas temporis faciebat exiguam expurgationem per partum, quare & partum difficilem, & poſt hunc, morbum eum qui tunc erat epidemialis, qui cum alioqui eſſet acutiſſimus, partus labori ſuperueniens lethalis euadebat. Ver autem ſiccum & boreale facere ad abortum, tertio libro aphoriſm. dixit ipſemet Hippoc. quod verò Telebuli filiam ſexto à partu die mortuam dicit, apertè inſinuat, quod in prognoſtico docuit, in muliere quæ peperit, computationem dierum decretoriorum incipere debere à partu, & non ab ipſa febre: quatenus autem illud verum ſit, libro decimo controuerſiarum à me dictum eſt, in quo caput proprium habet ea diſputatio.

27 *Vrina autem plurimis, boni coloris quidem, tenues autem, & ſedimenta exigua habentes cum deiectionibus tenuibus & bilioſis. Multis autem alijs iudicatis in dyſenterias malum finitum eſt, vt Xenophani, & Critiæ. Vrina autem aquoſa, multa, pura, tenues poſt criſim, & multo ſedimento exiſtente, & alijs benè iudicatis. Memini quibus acciderit: Bioni qui decumbebat iuxta Silenum: Critiæ qui iuxta Xenophanem: Aretonis puero Mneſiſtrati mulieri. Poſt hæc autem dyſenterici facti ſunt hi omnes, quod quidem vrinas reddiderunt aquoſas, conſiderandum.*

Dicit quales vrinæ apparerent in plurimis illa tempeſtate per morbos, boni coloris, inquit, & tenues. Has crudum morbum ſignificare in prognoſtico ſcripſit, maximè cum ſedimenta haberent, exigua apparentque cum

A deiectionibus tenuibus & bilioſis. Verùm hæc narrat; vt quę morbo eunte in iudicationem apparerent. Multis autem alijs dicit iudicatis iam, hoc eſt, eum febres ardentes tempus ſuæ iudicationis exceſſiſſent, malum eſſe in dyſenterias finitum, vt Xenophani & Critiæ. Quia ſcilicet reliquiæ excrementorum bilioſorum decumbentes in inteſtina, ea radebant. Quibuſdam etiam accidit poſt criſim, idem poſt ſummum vigorem, alia ratio euacuationis, multa vrina aquoſa, pura, tenuis. Talem autem ſolere iuuare, Aphor. 69. particulæ 4. dictum eſt, multo ſedimēto exiſtente, & alijs benè iudicatis, hoc eſt, poſtquā multum boni ſedimenti apparuerat, id quod ſummum vigorem fuiſſe iudicauerat, & alijs benè iudicatis, hoc eſt, ſecundum rationem

B factis alijs mutationibus per dies decretorios, & contemplabiles. Hoc inquit accidiſſe Bioni, Critię, Aretonis puero, Mneſiſtrati mulieri. Hos verò dicit tandem factos eſſe dyſentericos, atq; vt huius dyſenteriæ cauſam ſignificet, dicit quod vrinas reddiderūt aquoſas conſiderandum. Si enim bilioſas reddidiſſent, eſſet expurgata bilis, cum autem aquoſas reddiderint, retenta eſt, quæ deinde in inteſtina incidens, ea exulcerauit.

28 *Circa Arcturum autem multis iudicium accidit vndecimo die & his non ſecundum rationem fientes recidiuæ, reuertebantur. Erant autem etiã comatoſi hoc tempore, plures autem pueri, atque hi moriebantur omnium minimè.*

C Non narrat quæ eo autumno, à quo tota narratio incępit, euenerunt, ſed quę autumno ſequentis anni, qui in tota narratione fuit ſecundus. Multos dicit iudicatos eſſe vndecimo die, atque his factas recidiuas. Mirum autem quod videtur dicere, eas recidiuas præter rationem fieri, cum tamen nihil magis ſit autumni, illius præcipuè, qui tantæ intemperiei ſuccedens, ipſe quoque inſignem quandā intemperiem afferebat. Verùm quod Hippo. dicit, hoc eſt. Recidiuas tam multas illa tempeſtate accidiſſe, vtilis etiam morbis, qui videbantur eſſe perfectè iudicati, tunc præter expectationem medicorum, recidiuæ fierent. Itaque perinde eſt, ac ſi diceret, morbis etiam illis, qui ita ſoluti eſſe videbantur, vt ſecundū rationem nullæ recidiuæ viderentur euenturæ,

D recidiuæ fiebant, multi hoc tempore fiebant comatoſi. Ob humiditatem, arbitror, auſtrinam, atque hac ipſa cauſa, maximè pueri facti ſunt comatoſi, qui ob humiditatem maximè eo morbo ſunt correpti, & ob calorem, & naturalium virium robur, maximè liberabantur, fluxione ſanguinis, arbitror, quia adoleſcentes, quibus ſanguis non flueret, maximè mortuos eſſe illo anno, paulo ante dixit. Puerorum autem natura naturæ adoleſcentium vicina eſt, vt ætas ætati.

29 *Circa æquinoctium autem, & vſq; ad Vergilias, & ſub hyemem, producebantur etiam febres ardentes; tamen & phrenetici tunc temporis plurimi fiebant, & moriebantur horum plurimi. Fiebant autem & æſtate pauci.*

Durabant etiam febres ardẽtes per autumnum & hyemem, quia ea hyems cùm eſſet calida, non extinxit bilis feruorem. Phrenetici autem, & comatoſi facti tunc ſunt, quia auſtrina conſtitutio omnia excrementa ad caput conuocauit. Plurimi ergo hac ratione fiebãt, plurimi autem moriebantur, quia inſalubris conſtitutio longa, iam vires debilitauerat, & multum creuerat. }Nimirum in omni conſtitutione inſalubri, illi maximè ſolent cuadere, qui primi, cùm nondum cauſa inualuit multum, corripiuntur, aut qui vltimi, cum iam languеſcit. In ęſtate etiam fiebant phrenetici nonnulli, quibus ſcilicet ob ſolam feruoris vehementiam bilis in caput efferebatur.

30 *ERgo cum febres ardentes inciperent, ſignificabant quibus lethalia impenderent. Statim enim incipientibus febres acutæ parum rigebant, inſomnes, anxij ſitibundi, faſtidioſi, paulum exudantes circa frontem, & clauiculas, ſed nullus per totum. Multum delirabant, timores, triſtitiæ, extrema ſubfrigida. pedes extremi, præcipuè autem manus. Acceſſiones in diebus paribus, plurimis autem quarto die dolores maximi & ſudores plurimum ſubfrigidi, & extrema non iam recaleſcentia. ſed liuida, ſubfrigida, neque ſitiebant. Adhuc his vrinæ nigræ, tenues, paucæ, & alui ſiſtebantur, neq; fluebat eis ſanguis ex naribus, neque his quibus hæc accidebant, ſed parum ſtillarunt, neque ad recidiuam vlli horum res venit, ſed ſexto die mortui ſunt cum ſudoribus.*

Refert quę ſigna apparuerint in ijs qui per febres ardẽtes mortui ſunt, ea verò ſunt, quæ in prognoſtico lęthalia eſſe dicit. Quędam verò eorum quę refert, erant aſſidentia, aut mox apparentia, cujuſmodi, febrem ſtatim fuiſſe acutã, parùm riguiſſe, inſomnes, & anxios fuiſſe, & ſitibundos, faſtidioſos, parum ſudantes circa frontem, & clauiculas, multum delitaſſe, timidos triſtes fuiſſe, pedes & manus præcipuè frigus habuiſſe, & acceſſiones fuiſſe diebus paribus, quædam autem erant ſuperuenientia, quæque hominibus propè mortẽ iam conſtituris eueniebant à quarto die vſque ad ſextum, quo mortui ſunt, cuiuſmodi, quarto die dolores habuiſſe maximos, & ſudores plurimum duraſſe ſubfrigidos, & extrema nõ iam recaleſcentia, ſed liuida, cum frigore, & ſine ſiti eſſe factos, cũ prius ſitiſſent, & vrinas fuiſſe nigras, tenues, & paucas, & ſuppreſſam eſſe aluum, neq; fluxiſſe, ſed ſtillaſſe ſanguinẽ. Atq; hæc omnia lęthalia eſſe, & qua quodq; cauſa, in noſtris commentarijs in prognoſticũ Hippocratis ſcripſimus, pręter pauca quædam, quę neceſſe eſt, vt hoc loco dicantur. Parùm riguiſſe incipientibus febribus, non proinde malum eſſe dicit, quia multum riguiſſe melius foret, ſed quia omninò riguiſſe per febrem ardentem, cuius figuræ rigor non congruit, & ante tempus quo poſſet rigor eſſe indicatorius, nihil aliud poterat indicare, quam malignam ſuccorum qualitatem. Acceſſiones diebus paribus accidere per febres ardentes, & bilioſas, deterius multò eſt, quàm imparibus. Nam cum tales febres habeant tertio quoque die acceſſiones, diebus paribus habent, A cum ſecundo, quarto, ſexto, & octauo, exacerbationes; primo autem, tertio, quinto, & ſeptimo, remiſſiones habet. Sed quo pacto remiſſio eſſe poſſit die primo, cùm nondum creuerit? videtur enim omnis febris intermiſſio, aut remiſſio, ex intenſione fieri? certè in his non ita, ſed primo die febris acuta incipit, & tamen ſemper creſcit vſque ad finem ſecundi diei, ita vt in ſecundum diem acerbiſſima totius periodi pars incidat. Fitque ita, vt primo die remiſſior febris fuerit, non quod iam remiſerit, ſed quòd nondum creuerit, eodem modo fiunt ſequentes periodi, vt ex primo & ſecundo, ita ex tertio & quarto, & ex quinto & ſexto, hoc verò conſtat multò grauius eſſe, quàm diebus imparibus acceſſiones eſſe, quãto ſcilicet grauius eſt, incrementum longum B eſſe, quàm inclinationem. Accedit alia ratio ex dierum decretoriorum vi. Cùm enim magna ex parte impares ſint magis iudicatorij: iudicatorijs autem diebus facultates naturales multum iuuentur ab aſtris, fit, vt qui habent acceſſiones paribus diebus, minus adiuti, deterius ferant. Vt autem diebus paribus deterius habere malum eſt, ita quarto die grauiſſimum. Quia hic idem eſt par, & decretorius. Grauiſſimum autem eſſe diebus decretorijs habere deterius, dictum eſt ſuperiori Tempeſtate. Non ſitire, cùm febris ardens veniſſet ad ſummum, dictum etiam antea eſt, eſſe grauiſſimum. Corruptionem enim facultatis, aut delirium ſignificat. Vrinas nigras poſſe eſſe tenues, quidam negant, nos in controuerſijs affirmauimus, & probauimus. Hippo-C crates his ęgrotis fuiſſe ciuſmodi narrat. Stillicidia, cum deberet fluere ſanguis, aut omninò retineri, millies Hippoc. vituperat. Mirum verò, quòd dicat, non habuiſſe homines recidiuas, qui ſexto die mortui ſunt. Quo enim pacto haberent mortui? Verùm Hippocrates innuit homines qui ita affecti eſſet, ſi omninò euaſiſſent, fuiſſe recidiuas habituros. Nam cum tam grauibus ſymptomatis, ſi adeo facultas reſtituiſſet, tamen non potuiſſent niſi cum difficili iudicio, & cũ recidiuis liberati. Ergo quaſi diceret, nullus liberatus eſt, ſed omnes perierunt, dicit nulli horũ res venit ad recidiuam, ſed ſexto die mortui ſunt cũ ſudoribus. Sexto quidem die, quia hic dies peſſimus eſt, & morbus erat acutiſſimus, quique ſi per impares moueretur, attigiſſet ſeptimũ, D ſed quia mouebatur per pares, attigit ſextum ſolùm. Cum ſudoribus, quia id moriendi genus familiare eſt ijs, quibus innatum calidum langueſcit, & euolat.

31 *PHreneticis autem acciderunt etiam, quæ antea ſcripta ſunt omnia, indicabantur autem his, magna ex parte vndecimo quibuſdam autem & vigeſimo. Quibus autem ſtatim nõ à principio phrenitis incepit, circa tertium aut quartũ diem, Sed mediocriter habentibus in primo tempore circa ſeptimum in acutiem morbus euaſit.*

Quidam illa tempeſtate facti ſunt phrenetici à principio ægrotationis, quidam aliquãdiu febricitantes, poſterius phrenetici euaſerunt. Verum pererratum eſt, vſque adeo vt non meminerim modo an aliquando viderim,

rim,à primo febris die,ac multò minus,à primo inſultu phreneticum fieri. Proinde Hippoc. illud à principio inuadere phrenitim, explicuit, dicens, circa tertium vel quartum diem. Atque hoc loco Hippoc. ita vtitur nomine principij,vt à principio fieri dicat,quod intra primos quatuor dies. Quod ergo hic dicit,hoc eſt. Phreniticos habuiſſe omnia quę antea dicta ſunt, hoc eſt, mortuos eſſe plurimos, & eos habuiſſe lęthalia ſigna: quorum nuper facta mentio eſt. Cæterum non tam cito interijſſe,quam eos qui ardente febre tenebantur: eos enim ſexto die mori dixit,hos vndecimo, ac nonnullos etiam vigeſimo eſſe iudicatos: cępiſſe autem phrenitides quibuſdam à principio intra primos febricitandi dies,alijs verò ſeptimo die, cum antea mediocriter viderentur habere, eo quod ſine delirio,& ſęuis eſſent accidentibus.

32 *MVlti itaque morbi fuerunt ex laborantibus autem moriebantur maximè pueri adoleſcentes, vigentes ætate glabri ſubalbidi, rectis capillis, nigris capillis, & nigris oculis, qui in otio et ſocordia vixerunt. Altam habẽtes vocem, & qui gracilem, & qui aſperam. Balbi, iracundi, & mulieres plurimæ ex hoc genere peribant.*

Multos morbos dicit fuiſſe,multos ſcilicet & varios. Refert autem quales mortui ſint maximè. Vt autem morbi fuerunt varij,ita ex illis variæ naturæ homines mortui ſunt, non quidem ex omnibus omnes qui referuntur, ſed hi ex his,alij ex alijs. Velut ex alijs pueri, adoleſcentes, vigentes ętate: ex alijs glabri, C ſub albidi, rectis capillis,& reliqui. Hi enim omnes frigidi ſunt, illi calidi. Calidi ergo ex febribus ardentibus,& phrenitide: frigidi ex paraplexijs & alijs morbis frigidis moriebantur. Nam ætates quas memorat, calidas eſſe, in confeſſo eſt apud omnes: reliquos qui in hac narratione continentur, eſſe frigidos, dictum, monſtratumq; eſt à Gal. lib. artis medicinalis,& à me in commentarijs. Glabros dico, ſubalbidos, rectos habentes capillos,& nigros oculos,& balbos,& mulieres, degentesque in otio,& ſocordia. Sed quod nigros capillos, & habentes altam vocem, & gracilem, & aſperam, & iracundos, inter frigidos commemorat, oportet conſiderare: Nam nigros capillos caloris eſſe ſignum lib. citato docuit Gal. eſtq; ab omnibus receptum: Alta autem D vox (quidam etiam legunt magnam) robur videtur ſignificare in inſtrumentis vocis, quare & calorem. Iam verò iracundia multo magis videtur naſci ex calore: cùm ira feruor ſanguinis ſit. Cæterum quòd ad nigros capillos attinet, cenſeo; quod etiam alio loco memini me dixiſſe, non eſſe ab Hippocr. ſcriptum μελανότριχες, id eſt, nigros capillos, ſed μεγαλότριχες, id eſt, magnos habentes capillos; ὀξύφωνοι autem, id eſt, altam vocem habentes, dicuntur, qui habent, qualem eunuchi, & mulieres,& pueri, hoc tamen anguſtę viæ, ac proinde frigoris eſt, ἰσχνόφωνοι autem, id eſt gracilem vocem habentes, dicuntur qui habent debilem, quod debilitatis inſtrumentorum motus eſt. Aſpera autem vox aſperitatem arterię

A ſequitur: hęc autem in excrementoſis, ac frigidis non rarò fit, ὀργίλοι autem, id eſt, iracundi, dicuntur, non qui animoſi ſunt, ſed qui leui de cauſa, atq; ſæpe, iraſcuntur, quod frigidorum eſſe, mulieres indicant. Cauſa autem eſt in calidi innati debilitate, quod facilè à quauis cauſa moleſtiam ſubit. Verùm hoc quoq; loco citato artis medi. dictum eſt fuſius.

33 *IN hac verò conſtitutione: in quatuor præcipuè ſignis ſeruabantur. Quibuſdam enim ex naribus ſanguis fluebat, aut per veſicam multa vrina, & multùm ſedimenti & bonum habens veniebat: aut per turbatam aluum, bilioſa tempeſtiuè, aut dyſenterici fiebant. Multis autem contigit non ex vno ſupraſcriptorum ſignorum iudicari ſed plurimis per omnia exire, & videri ha-* B *bere grauius. Seruabantur autem omnes, quibus hæc contigerunt. Fœminis autem virginibus cõtigebant etiam omnia antea ſcripta ſigna. Quibus autem aut horum aliquid benè fiebat, aut muliebria largiter apparebant, per hæc ſeruabantur & iudicabantur. Et nullam noui mortuam, earum quibus horum aliquid bene fiebat. Phylonis enim filia ex naribus largiter fluxit, cum autem ſeptimum iam attigiſſet diem, cœnauit intempeſtiuè; mortua eſt.*

Ipſas euacuationes vocat ſigna decretoria. Erant autem ſimul ſigna & cauſæ. Nam & faciebant,& futuram ſignificabant ſanitatem. Erant autem quatuor, quæ dicit, ſanguinis è naribus fluxio,& vrinæ per veſicam, & bilioſorum (bilioſa vocat omnes putredinem præ C ſeferentes ſuccos) fluxio per turbatam aluum, quæ quidem dyſenteriam multis offerebat, & menſtrua fluxio, quæ muliebria vocat. Cùm dicit purgatos eſſe multos vrina multa, multum & bonum ſedimentum habente, non intelligit ſedimentum illud, album, lęne,& ęquale, quod maximè probari poteſt. Illud enim non ſolet ad expurgationem eſſe ſatis, ſed quod poſt hoc venit, multum, etſi in matula reſideat,& craſſum, aut varium ſit. Tale enim fieri ſolet, cùm homo purgatur per veſicam, etiam ſalubriter. Bonum autem hoc loco eſt, quod eſt, quale euacuari oportet: velut in alijs euacuationibus decretorijs. Vt ſi pituitoſa ſit febris, & poſt concoctionis ſigna multum ſucci crudi mingatur; aut ſi ſit melancholica, & mingatur multum nigrum poſt D cõcoctionis ſigna. Hoc enim etiam eſt neceſſarium: nam hoc eſt tempeſtiuam eſſe euacuationem; ſcilicet, quæ ante concoctionis ſigna, intempeſtiuè, quæ poſt illa, tempeſtiuè euacuantur. Vtrumque autem neceſſarium eſſe, apertè dicit ipſe Hippo. addens, aut per turbatam aluum, bilioſa, tempeſtiuè. Nimirum bilioſa eſt qualia oportet euacuari, tempeſtiuè, poſt ſigna concoctionis. Verùm, inquit, accidiſſe multis, quod ſępè ſolet. Nimirum non iudicabantur benè; cùm primùm hæc eueniebant, ſed quanquàm eueniebant omnia ſimul, aut eorum quædam, videbantur incipere habere grauius, nihilominus multo deterior conditio erat eorum, quibus nihil tale eueniebat; hi enim moriebantur: illi autem etſi per difficilem iudicationem habebant

multi,

multi, liberabantur tandem omnes, & nullus mortuus eſt eorum, quibus horum aliquid bene fiebat, niſi magnoperè in victu peccaret. Velut Phylonis filia, quia etſi fluxum largum ſanguinis habuit, tamen mortua eſt, quia ſeptimo die, cœnauit lautè, intempeſtiuius inquit, quia cœnauit quo die maximè debuit abſtinere.

34 QVibus in febribus acutis, maximè autem ardentibus, ſpontaneæ lachrymæ erumpunt, his ex naribus fluxum ſanguinis expectare oportet, niſi alia lethaliter habeant. Quandoquidem malè habentibus non fluxum ſanguinis, ſed mortem ſignificant.*

Quamquam narrare tantum ea, quæ circa ęgrotos obſeruabat Hippoc. hoc libro cęperit, tamen nonnunquam occaſione arrepta ab hiſtoria, per digreſſionem quędam ad artē pertinentia, docet, velut antea non ſemel fecit, atque modo facit. Lachrymas ſpontaneas dicit ſignificare imminentem fluxum ſanguinis de naribus: non tamen vtcunque, ſed adhibitis quibuſdam diſtinctionibus: nimirum non in quibuſuis febribus, ſed in acutis, atq; inter has maximè in ardentibus, quia in his maximè ſolet fieri hoc genus iudicationis: ſed neque in his ſemper, ſed cum ex alijs ſignis videtur homo eſſe ſalubriter affectus. Nam ſi non ita affectus ſit, poſſunt eſſe ſignum mortis. Quod quidem ab Hippo. ipſo in prognoſtico cap. 2. dictum eſt, & à me eo loco explicatum.

35 QVæ circa aures in febribus erumpebant tubercula cum dolore, quibuſdam deficiente indicatoriè febre, neque ſedantur, neque ſuppurant. Hæc diarrhœa biliosa, aut dyſenteria, aut craſſarum vrinarum ſubſidentia ſoluit. Vt Hermippo Clazomeno.*

Velut in Aphoriſmo dictum eſt, ſurditatem ſuperueniente diarrhœa ſolere ſolui: ita modo dicit, tumores quoſdam qui ex febribus relinqui ſolent, neque reſoluti, neque ſuppurati, ſolere ſolui diarrhœa, aut vrina copioſa. Eſt autem eadem ratio ſoluendi ſurditatem, & ea tubercula, & ſolutionis, quæ ſuperueniente diarrhœa, aut vrinæ profluuio fit. Vtrumq; enim fit facultate ſuccos in partem contrariam, & in vias euacuationis detrudēte. Huius Hermippi Clazomenij morbus narrabitur paulo infra. Hic enim eſt ęgrotus decimus illorum quatuordecim, quorum hiſtoriæ narrantur in huius primi libri calce.

36 QVæ circa iudicationes, ex quibus dignoſcimus, aut ſimilia, aut diſſimilia. Velut duo fratres, qui habitabant propè theatrum ſimul eadem hora cœperunt ægrotare, erant Epigenis fratres. Horum natu maiori iudicium fuit die ſexto, iuniori autem, ſeptimo. Rediit ambobus ſimul eadem hora. Intermiſit dies quinque. Ex recidiua autem iudicium fuit vtrique ſimul omninò, decimoſeptimo. Iudicium autem erat plurimis quinto die. Intermiſit ſeptem dies, à recidiua autem iudicium erat, quinto. Quibus autem erat iudicium ſeptimo, intermiſit ſeptem, à recidiua autem

A iudicabantur tribus. Quibuſdam autem erat iudicium ſeptimo, habentes autem intermiſſionem tres iudicabantur ſept. Quibuſdam autem defecit ſexto, & intermiſſiones habentes ſex, arripuit eos tres. Quibuſdam autem defuit primo; arripuit & iudicatus eſt xviii. Vt Euagonti Dephariſidis. Quibuſdam autem iudicium erat ſexto die, deficiebat ſeptem, à recidiua autem iudicabantur quatuor diebus, vt filiæ Aglaidæ. [Pl]urimi ergo ægrotantium in hac conſtitutione hoc modo ægrotabant, & nullum noui eorum qui ſuperfuerant, cui non contigerint recidiuæ ſecundum rationem fientes. Et ſeruabantur omnes, quos ego noui, quibus recidiuæ hac forma factæ ſunt. Neque ægrotantium hoc modo cuiquam ſcio recidiuam accidiſſe rurſum. Moriui autem ſunt ægroti multi

B ſexto die, vt Epaminundas, Silenus, & [Th]aliſcus Antagoræ.*

Nunc redit ad narrationem. Narratq; quibus diebus contigerit illa tempeſtate pleroſque iudicari. Dicit ipſa tempora, & modos iudicationum ([hæc] enim vocat, quæ circa iudicationes, ex quibus dignoſcimus, partim fuiſſe ſimilia in multis, partim diſſimilia) plurimos enim liberatos eſſe omninò à morbis decimoſeptimo die, eoſque omnes cum vna recidiua, variè tamen id in illis factum eſſe, quibuſdam his, quibuſdam illis diebus facta intermiſſione, & recidiua. Sunt in hac dictione quędam adeo difficilia in ipſo verborum contextu, vt Gal. ſenſum ſolum explicans, dictionem corruptam eſſe cenſeat, & culpā reijciat

C in librarios. Mihi tamen videntur aptè ſatis omnia explicari poſſe. Velut (inquit) duo fratres Epigenis, quorum natu maiori iudicium fuit die ſexto, iuniori autem ſeptimo, & ambobus rediit ſimul eadem hora, & intermiſſio fuit dierum quinque (cui ſcilicet minima) nā non potuit eſſe ambobus eadem, ſed ſi iuniori fuit quinque, natu maiori fuerit ſex dierum, nam iudicium fuit perfectum ambobus decimoſeptimo, à primo ſcilicet die totius morbi. Quare recidiua quinque dies ambobus durauit: Alijs hoc idem alia ratione euenit, iudicabantur imperfectè quinto, erant in intermiſſione ſeptem dies, rurſum tenebātur recidiua quinque, iudicabanturque perfectè decimoſeptimo die. Alijs aliter etiam prima febris durabat ſeptem, intermiſſio totidem, re-

C cidiua tres; fiebantq; ex his omnibus decem & ſeptem. Alijs erat primum iudicium ſeptimo, durabat intermiſſio tres, recidiua ſeptem, vt hic quoq; ex bis ſeptem, tribus additis, fierent decem & ſeptem. Quibuſdam (inquit) defecit ſexto, & intermiſſiones habentes ſex, arripuit tres, verum hoc minus videtur dictis congruere. Nam ex bis ſex & tribus fiunt tantum quindecim, ſed hic Hippocratē dixiſſe, non quidem ἐκρίνοντο τριταῖοι, ideſt, tertio iudicati ſunt, vt in alijs narrationibus, ſed ἐλάμβανε τριταίους, ideſt, arripuit, aut malè affecit tres, innuens ſcilicet, ſe non dicere, habuiſſe eos homines recidiuā, quæ tres dies durauerit, ſed quæ tribus diebus arripuerit, hoc eſt, habuerit tres acceſſiones. Conſtat autē in tres trinas acceſſiones, quales in acutis ſunt, quinque dies inſumi, quinque verò duodecim

additis,

additis, fiebant decem & ſeptem. Difficilius aliquanto eſt quod mox addit. Quibuſdam (inquit) defuit primo, arripuit, & iudicatus eſt vna'. Sed ſi quis attentè conſideret, ipſa rei difficultas aperit loci legitimũ ſenſum. Nam primo die quo pacto defuerit febris ardens, aut ſi primo die defuit, & vnum intermiſit, rurſumque vno alio ſoluta eſt, quid aliud fuit quam tertianæ duos tãtum paroxyſmos fuiſſe. Sed quid hoc ad acutos morbos? Imo verò quid ad morbos mentione dignos? Ergo cùm primò dicit & vnam, aliud quiddam intelligit, quàm diem. Quid illud ſit conſiderandum. Certè in diſputatione hac de diebus decretorijs, nunc numerantur dies, velut hoc loco in enarratis iam hiſtorijs, nunc ſeptimanę, velut ibi dicitur ἑτέρης ἑβδομάδος, ideſt, alterius ſeptimanæ. Nunc impetus, velut in prognoſtico dicitur. ἡμῶν πρώτη ἔφοδος αὐτέων εὐτελευτᾷ, ἡ δευτέρη ἐς τὴν ἑβδόμην περιάγεται, ideſt primus igitur impetus eorum ita finitur, ſecundus autem in hebdomadam perducitur. Eſt itaque impetus vnus, quaternatius vnus, vna ſeptimana ſeptem dies, dies vnus, viginti quatuor horę. Neque ſcio an ſit aliud cui numerorum ſigna, in hac diſputatione dari poſſint. Ergo quod mihi videtur poſſe dicere, hoc eſt, quibuſdam febris defuit primo impetu, hoc eſt quarto die, arripuit rursũ eos vna ſeptimana exacta, vndecimo inquã die, à quo rurſum vna ſeptimana exacta, morbus perfectè iudicatus eſt, decimoſeptimo. Alij iudicabantur imperfectè ſexto, tranſigebant dies ſeptem ſine febre, febricitabant rurſum alios quatuor dies, iudicabanturque perfectè decimoſeptimo. In tota hac dictione illud eſt obſeruandum Hippoc. vnicam dierum computationem facere à principio totius morbi vſque ad finem recidiuæ, ac non potius duas, quaſi duo ſint morbi. Atqui hanc eſſe legitimam rationem computandi, in controuerſijs à nobis demonſtratum eſt. Plurimos itaq; in hac conſtitutione dicit hoc modo ęgrotaſſe, hoceſt, habuiſſe febres huius conſtitutionis, & nullum nouiſſe ſe eorum qui liberati ſunt, cur non contigerint recidiuæ ſecundum rationem factæ. Vocat ſecundum rationem factas recidiuas, eas quæ intra hos terminos, his numeris, aut alijs ſimilibus fiebant. Dico autem alijs ſimilibus, velut Herophon, cuius poſtea in ſingularibus hiſtorijs mentionẽ faciet, nouem dies febricitauit, quinque intermiſit, rursũ febricitauit tres, & ſi qui alij fuerunt, qui alijs numeris febricitantes, & intermiſſionem hebentes, decimoſeptimo iudicati ſunt. Ergo omnes qui decimoſeptimo iudicati ſunt bene & tuto iudicatos dicit: neq; enim habuiſſe alias recidiuas. Ijs itaq; qui liberati ſunt ita eueniſſe, mortuos autem eſſe multos ſexto dic. Neq; mirum, ſiquidem hic dies ſemper vituperatur. Hæ autem febres, vt ante dictum eſt, paribus diebus fiebant grauiores. Philiſci Antagorei hiſtoriam, ſtatim ſcribit ſeorſum Hippocr. inter hiſtorias ſingulares. Silenus hic non eſt ille, cuius paulo poſt mentio fit inter ęgrotos quatuordecim. Ille enim obijt die vndecimo, hic ſexto, ambo autem hi ſunt illimet, quorum non ita pridem, in hac

A ipſa ſectione facta eſt mentio, quibus quarto & quinto ſanguis ſtillauit.

37 *QVibus autem fiebant parotides, vigeſimo iudicabantur; ſolutæ ſunt omnibus, quibus non ſuppurabant, ſed ad veſicam conuertebantur. Cratiſtonactæ iuxta Heraclium, & pictoris ancillæ ſuppurarunt. Obiit Scymni pictoris ancilla, ſuppurauit. Quibuſdam autem iudicium fuit ſeptimo, intermiſit nouo, repetiit. iudicium fuit à recidiua. Fuit iudicium ſeptimo Phanocrito, qui decumbebat iuxta Gnatonem pictorem.*

Refert nunc alios, qui aliter iudicati ſunt. eos quibus parotides fuerunt, dicit magna ex parte iudicatos eſſe vigeſimo. Refert autem & ſpeciem iudicationis. Quibuſdam
B enim ſuppuraſſe, & horum quoſdam mortuos eſſe, velut Cratiſtonactæ & pictoris ancillæ ſuppuratio fuit. Obijt autem ancilla pictoris, per ipſam ſuppurationem, nimirum facto maiori abſceſſu quam vt ferri poſſet, & lęthaliter computreſcentibus quibuſdam particulis (hoc enim innuit repetens illud verbum, ſuppurauit.) Quibuſdam non ſuppuraſſe dicit, hiſque bene ſolutas eſſe parotides, facta conuerſione excrementorum ad veſicam. Nimirum vt ſolet ſurditas alui profluuio ceſſare. Ceſſarent verò & parotides alui profluuio, & ſurditas profluuio vrinæ, vt nuperrimè dictum eſt. Mox dicit quibuſdam fuiſſe recidiuas, vt nuper relatis, aliter tamen, hoc eſt, alijs diebus habuiſſe enim iudicium prius ſeptimo, intermiſiſſe nono: quod ex ipſa phraſy
C qua antea etiam ſæpe vſus eſt, intelligimus non aliud eſſe, quàm intermiſiſſe nouem dies. Repetiſſe ergo, & à recidiua iudicium perfectum habuiſſe, non in omnibus eiſdem diebus, ſed varijs; Phanocrito quidem qui decumbebat iuxta Gnatonem ſeptimo die à recidiua.

38 *HYeme ſub ſolſtitium hyemale, & vſque ad æquinoctium, durabant quidem & cauſi & phrenitides, & moriebantur multi. Iudicia quidem variarunt, & iudicium fuit plurimis à principio: quinto deficiebat, quarto redibat, ex recidiua autem iudicabatur quinto, omninò autem quatuordecimo. Iudicabatur autem & pueris hoc modo plurimis, atque ætate maioribus. Erant quibus iudicium erat vndecimo, reuertebatur quatuordecimo,*
D *iudicabatur perfectè decimo octauo. Si qui autem rigebant decimooctauo, his iudicium erat quadrageſimo. Rigebant autem plurimi circa iudicium quod ab initio, quidam verò rigebant circa iudiciũ à principio, & in recidiuis ſimul cum iudicio. Rigebant autem pauciſſimi vere, æſtate plures, autumno plures adhuc, hyeme autem longe plurimi. Hæmorrhagiæ autem deficiebant.*

Adhuc perſtat Hippocr. explicare illud, quæ circa iudicationes ex quibus dignoſcimus ſimilia, aut diſſimilia. Narrat enim multorum iudicationes, eaſque varias, & à dictis antea diuerſas. Hyeme inquit, & ſub ſolſtitium hyemale (ſecundam hyemem huius totius conſtitutionis intelligit) durabant cauſi, & phrenitides. Scilicet inceperant vere ſuperiori, durabant verò vſque ad æquinoctium

ctium ſequentis veris, & moriebantur multi. Dictum.n. etiam antea eſt, ab autumno cæpiſſe mori multo plures. Variarunt autem iudicia: plurimis.n. à principio fuit iudicium imperfectum quinto, quarto poſt hoc iudicium, redibat febris, iudicabantur rurſum perfectè à recidiua quinto, omninò autem & à principio morbi quatuordecimo. Et hæc quidẽ erat optima, breuiſſimaque iudicatio earum, quę illo tempore contigerunt. Proinde iudicium huiuſmodi cõtingebat pueris, & ætate maioribus, adoleſcentibus, ſ. & iuuenibus. Quibuſdam erat iudicium primum vndecimo, redibat febris quatuordecimo, & iudicabantur perfectè decimo octauo. Decimus octauus quidem non eſt inſignis inter iudicatorios, tamen quiuis dies poteſt nonnullos iudicare perfectè. Atqui ſi quid valet numerus à die recidiuæ (videtur autem valere hoc quoq. non nihil) erat quintus. Quidã horum hoc die, qui à principio erat decimus octauus, rigebant, neq. iudicabantur perfectè. Atqui cum hoc die, qui fuit eſt terminus acutorum ſimpliciter nõ poſſet eos natura perpurgare, decidebant morbi ex acutis. Quare quadrageſimum attingebant, qui talium eſt finis. Hunc autem motum, quẽ rigorem vocamus, dicit accidiſſe multis circa iudicium à principio, hoc eſt, circa imperfectum illud iudicium, quod ante recidiuam fiebat; quibuſdam & circa hoc iudiciũ & in recidiua, circa iudicium vltimum. Neq; mirum, multas enim ardentes febres rigore ſolui, in aphoriſmo dictum eſt. Rigebant autem, inquit pauciſſimi vere, æſtate plures, autumno plures adhuc, hyeme autem longe plurimi, hæmorrhagiæ autem deficiebant. Ergo vere quo erant pauciſſimi rigores, erant plurimæ hæmorrhagiæ, nimirum à vere in æſtatem & autumnum bileſcente ſanguine, ab hoc in hyemem retenta, & alijs euacuationibus præ aeris frigore ſuppreſſis.

39 *EX quibus morbos dignoſcimus. diſcentes ex cõmuni omniũ natura, & cuiuſque propria, ex morbo, ex ægroto, ex ijs quæ offeruntur, ex offerente. Facilius.n. & difficilius ex his, ex tota conſtitutione, & ſecundum cœli partes, & cuiuſq. regionis, ex cõſuetudine, ex victu, & vitæ genere, ex cuiuſcunque ætate, ſermonibus, modis, taciturnitate, imaginationibus, ſomnis, peruigilijs, inſomnijs, quibus & quãdo, euulſionibus, pruritibus, lachrymis, ex paroxyſmis, deiectionibus, vrinis ſputis, vomitibus. Et quæ ex quibus, in quæ, ſucceſſiones morborum, & abſceſſus in mortem, & in vtilitatem. Sudor, rigor, frigus, tuſſis, ſternutamenta, ſingultus, ſpiritus, ructus, flatus ſilentes, ſtrepentes (bilioſi) hæmorrhagiæ, hæmorrhoydes, ex his autem, & quæ cum his accidunt, conſiderandum.*

Nunc per digreſsionem docet Hippocr. ſigna omnia, quibus vti ſolemus in morbis ad dignoſcendum, ſumma capita, breui quadam diſtinctione comprehendens, eorum, quæ diffusè alijs in locis ſcripta ſunt. Sunt autẽ multa in morbis, quę dignotione indigent. Nimirum qui ſit morbus, & quam periculoſus, & quæ ſit morbi conſtitutio. Quædam ſignorũ,

A quæ nunc commemorat, vnum horum, quædam duo, aut omnia ſignificare poſſunt. Velut hæc prima: Ex communi .n. omnium natura, & cuiuſque propria, ex morbo, ex ægroto, & ex ijs quæ offeruntur, & ex offerente, cognoſcere poſſumus facilius an difficilius affectus ſit homo, hoc eſt, quàm grauiter ægrotet. Nimirum affectiones omnes, per quas videtur homo longe abeſſe ab eo, quod eſt ſecundum naturam, cùm communem omnibus hominibus, tum vel maximè ſibi propriam, graues ſunt: per quas longe abeſt, ſunt leues. Atqui hoc idem eſt, quod in initio libri κατ' ἰητρεῖον dixit, ſimilia ne ſint, an diſſimilia. Si poſſemus ſingulorum naturas noſſe, haud multum laboraremus in dignoſcenda communi, ſed quia non poſſumus, communem nobis proponimus, quam intuentes, de ſignorum magnitudi-

B ne cenſemus. Memini autem me alibi docuiſſe modum, quo poſſimus ex multis communibus proxime accedere ad notitiam naturæ ſingularis, cuiuſque hominis, etiam ignoti; iam verò ex ipſo morbo dignoſcitur periculi magnitudo. Sunt enim quidam per ſe graues; quidam leues. Phrenitis enim, pleuritis, aut pulmonia, & febris ardens, vel ipſo nomine nos perturbant, tertiana autem, & quartana, ac multo magis coriza, aut diaria febris, ſtatim contemnuntur. Sed & ægrotus, & quæ offeruntur, & qui offert medicus, ſignificare non parum poſſunt. Si quis enim videt robuſtum hominem, & laborum, dolorumq. patientiſſimum, iacere, aut magnopere angi, timet, ne lethalis morbus ſit: ſi vero in delicata

C muliere hæc eadẽ videt, haud multum curat. Quinimò terretur magis, ſi hanc ſubitò nunc in morbis, tacitã, & plus ſolito quietam, cõſiderat, tã poteſt ipſe ægrotus indicare. Quod ſi ad ægrotantem iam aliquandiu accerſimur, & interrogantes agnoſcimus, nulla remedia eſſe adhibita, ſtatim contingit opinari, morbũ quidem per ſeſe nõ eſſe adeo grauem, ſed per negligentiam fieri, vt duret, atq. adeo leuiſſimum eſſe putamus, ſi etiam ſine remedijs mediocriter fertur. Si verò multa adhibita ſunt, & homo videtur parum aut nihil iuuatus; ſiquidem medicum peritiſſimum eſſe putamus, imputamus id morbi magnitudini, ſin imperitiorem agnoſcimus, imputamus fortaſſe medico. Quare tãto magis timemus homini, quã-

D to plura acta eſſe videmus: tanto minus, quãto pauciora (hocque eſt ex oblatis dignoſcere) & tanto timemus plus, quãto nobilior eſt medicus, tãto minus, quãto ignobilior. Quod quidẽ eſt dignoſcere ex offerẽte. Ex his ergo agnoſcimus, facilius an difficilius homo laboret. Ex ijs quæ mox ſequuntur, & hoc, & conſtitutionem, ſpeciemque morbi, nam ex tota conſtitutione aeris, hoc eſt, ex modo quo aer affectus ſit, ſiue eam affectionem afferat anni tempeſtas, ſiue pars cœli. Velut, ſi in Libia, aut Delo ſimus; ſiue cuiuſque regionis temperies, & in quacunque regione, oppidi: quę vel ex regione naſcatur, vel ex ipſo oppidi ſitu, ſiue locatum eſt in humili, ſiue in alto loco, ſiue ſpectat meridiem, ſiue ſeptentrionem, ſiue orientem, ſiue occiduum Solem.

Sed quo pacto hæc, ſpeciem morbi ſignificat?
an quia eius morbi ſuſpicio ſtatim ſubit non
immeritò, qui ea conſtitutione graſſatur, vel
illi anni tempori, aut regioni, aut omnioò vr-
bi familiaris eſt? Sed & conſuetudini hominis,
victui, & vitæ generi, & ætati, ſunt quidam
morbi familiares, Si quis enim iraſci conſue-
uit crebrò, multûque, aut vociferari, aut inor-
dinatè, & intempeſtiue moueri, ſi etiam calido
victu vſus eſt, & quod ad vitæ genus attinet,
eſt faber ferrarius, aut curſor, & ætates cali-
diores agit, profectò biliosis febribus facilè
corripietur, ſtatimque timetur in huiuſmodi
homine id genus febris. Contra, ſi placidiſſi-
mus, manſuetuſque homo, frigido victu vtēs,
& piſcatoriam artem exercens, & qui calidio-
res iam ętates exceſſerit, febre corripiatur, ex
frigidioribus ſuccis eam peodere ſtatim ſu-
ſpicamur. Speciē ergo morbi ita agnoſcimus.
Conſtitutionem verò, eodem ferè modo. Qua
ijdem ſpecie morbi, calidioribus temporibus,
& locis, & victui, & vitæ generi, & ætati, bre-
uiores: frigidioribus, longiores ſiunt. Sed &
periculum maius aut minus, ex his agnoſci-
mus, agnita prius morbi ſpecie, conſiderantes-
„ teſque an is ſit congrueos, an non. Nam vt in
„ Aphoriſmo dicitur, in morbis minus pericli-
„ tantur, quorum oaturæ, ætati, aut regioni, cō-
gruit morbus, quam quibus ſecundum nihil
horum. Ex ijs etiam quæ ſequuntur ſignifica-
tiones ſiunt, ex ſermonibus, ex eorum modis,
ex taciturnitate. Nimirum ex ſermone. Quo
in genere eſt loquacitas, aut taciturnitas, atq.
in loqnacitate modi. In bis cōſiderātes, quod
ſecundum naturam ineſt, & quod præter na-
turam, non minimum argumentum capimus
magoitudinis ipſius affectionis. Velut ſi qui
taciturnus eſt natura, modo multa loquatur:
aut cōtra, qui verboſus, modo ſemper ſileat,
vtrûque eſt inſaoię genus; & grauis mali nota.
Si verò loquax loquatur, aut taceat taciturnus,
nus, nihil mali eſt. Sed; quod ad modos attinet,
explicemus. Si quid de Deo ſēper, & rebus ad
pietatem pertinētibus loqui conſueuerat, re-
pente nunc ad lenonum verba translatus ſit,
aut philoſophus nūc repente totus in armis,
aut re mercatoria, ſit, aut leno de vita mona-
ſtica, & miles de dialecticis loquatur, mente
commoti eſſe ij omnes videātur. Siquidē nul-
lus loquitur ſuo modo. Imaginationes par-
tim ipſis ſermonibus agooſcūtur, partim alijs
ſignis. Velut qui vociferabatur, pelli è cubi-
culo tibicines, imaginationem ſermone pro-
debat: nutibus prodit, qui muſcas fruſtra ve-
natur, aut feſtucas colligit. Atqui imaginatio-
nes vanæ, ac falſæ, cum ſupetueniunt, mortē,
cū à principio adſunt, phrenitidem indicant.
Somnum; & vigiliā indicare io morbis poſſe,
multis in locis ab Hipp. eſt dictū, generatim-
que in Aphor. Somnus & vigilia vtraq. ſi mo-
dum excedunt, malum. Sed addit, in ſomnijs
quibus & quādo. De præſagatione ex inſom-
nijs ſeorſum eſt ſcriptū ab Hippocrate, Ari-
ſtotele, & Galeno. Hic breuiſſimè perſtringit,
quæ ſint in illis conſideranda. Conſiderandū,
inquit, eſt, quæ ſint, & quando. In primis illud,
quæ ſint, ſpecies, & partitionem inſomniorū
A continet, quando autē, tempus quo ſiunt. In-
ſomniorum enim quædam ſunt diuina, quædā
naturalia. Diuina ſūt, quæ inſpiratione aliqua
dæmonis ſiūt, dæmonia autem, booi aut mali.
Quæ ſunt ſine inſpiratione, ſunt naturalia.
Poſſunt autē vtraque ſignificationem certam
continere, aut eſſe vana. Nam nonnunquam à
booo dæmone per inſomnia, rerum quarun-
dam vtilium admonemur. Vt accidit Danieli,
& Ioſepho: illudimur autē ſæpè à malis dæ-
monibus, per inſomnia repreſentantibus va-
na quædā. In naturalibus eodem modo, quæ-
dā ex quibuſdam corporis affectionibus, aut
paſſionibus, quas ab externis cauſis accepit,
naſcuntur, quædā caſu quodam, & cauſa ino-
pinabili. Non aliter, ac expergefactis nonnū-
quam, ioſperatò per meotem obuerſantur: at-
B qui, velut inter colloquia ſolet, quorundam,
nunquam expectata, mentio incidere, vt ipſi
collocutores mirari ſoleant: inſomnia ergo,
quæ non ſunt vana, certas ſigoificationes ha-
bent. Ao autē vana ſint, intelliges, conſiderās,
quę ſint, & quando. Si enim ad res turpes per-
tineant, aut inutiles. Certū eſt, non eſſe à bono
dæmone, ſed vel à malo, vel naturali quapiam
cauſa. Neque verò ſi ad res honeſtas, aut etiā
ad diuinum cultum pertineant, ſtatim à bono
dæmone eſſe putādum eſt. Poſſunt.n. eſſe etiā
à malo, vel naturalia. Conſiderandū ergo om-
ni ratione, an ſub illa boni ſpecie poſſit malū
aliquod, aut deceptio ſubeſſe: neque, & ſi non
videatur ſubeſſe poſſe, ſtatim à bono dæmone
eſſe, confide, ſed cautè ſuſtine, vſque dum
quid velit, Deus manifeſtè declaret. Ita verò
C te comparat, vt cures numen exoratum,
ne te tua culpa falli permittat. Si tunc qui-
dem non repetant, naturalia eſſe puta. Ad
quæ, in conſiderationem adhibe, quando
ſiant. Si interdiu talia quædam locutus, no-
ctu illud ſomnies, vanum ſomnium eſt, ni-
hil ſigoificat. Nam accidit in his, quod in
alijs ſigoorum generibus. Nimirum ſi ex ma-
nifeſta cauſa naſcuntur, nullam habent ſigni-
ficationem. Neque ſi poſt multos cibos, aut
multam ebrietatem ſomnium accidat, ſigni-
ficare quidquam putandum eſt, quidquid
ſomnietur. Sed ſi ſobrio iam homine, & co-
cto magna ex parte cibo, ſomnium accidit,
non exiguam præſtat ſignificationem, quarun
dam corporis affectionum, & morbi exitus,
an inquam morte, an ſalute finiendus ſit. Sunt
D horum multa exempla apud Hippocratem,
& Galenum citatis libris, quę non refert hoc
loco perſequi. Addit euulſionibus, pruriti-
bus, & lachrymis. Euulſiones autem ſunt,
velut palpebræ, labij, aut naſi euerſio, & ge-
nitalium, & teſtium reuulſio. Pruritus autem
ſunt, vel totius corporis, vel partis cuiuſ-
piam, vt in naribus fieri ſolet. Lachrimæ ſunt,
vel voluntariæ, vel ſpontaneæ. Hæc autem
quid poſſint ſignificare, in prognoſtico ab ip-
ſo Hippocrate ſcriptum eſt. Quæ nunc addit,
„ conſideremus. Ex paroxyſmis dicit. Ad hoc
„ genus ſigni pertinet illa ſententia. Febres
„ quęcunque noo intermittentes tertio die ve-
„ hementiores ſiunt, periculoſę: & quædā quas
„ mox, de febrium figuris, hoc ipſo ſermone
ſcribit.

ſcribit. De deiectionibus, vrinis, ſputis, & vomitibus, propria capita ſcripta ſunt in prognoſtico. Et q̇ (inquit) ex quibus, in quæ ſucceſſiones morborum. Quid dicat, quæ ex quibus ſucceſſiones morborum, non eſt obſcurum. Eſt.n. conſiderandũ in permutationibus morborum, qui morbi ex quibus fiant. Sed quod dicit, in quę, aliquanto eſt obſcurius. Videtur.n. dicere, quæ in quę, ideſt, qui morbi in quos morbos. Sed ſi hoc dicit, quid aliud ſit dicere, quæ in quæ, quàm quæ ex quibus? Verũ aliud eſt, illud in quæ. Quod vt explicaret, addidit, & abſceſſus in mortem & vtilitatem. Nimirum vt antea explicauimus, abſceſſus vocat Hipp. omnem morbum in morbi mutationem, ea verò nõnunquam fit cum magno malo hominis, & lethaliter, velut pleuritis in pulmoniam, pulmonia mutatur in tabem: nõnunquam fit cum vtilitate, cum.ſ. ſequẽs morbus liberat à priori, velut de quartanis febribus, mox dicet. Atqui de his abſceſſibus bonis & malis, antea in hoc ipſo opere diſſeruimus. Ergo, Inquit, conſiderandum quæ affectiones ex quibus affectionibus fiant, in quæ, hoc eſt, in mortem aut vtilitatem. Addit, ſudor, rigor, frigus, tuſſis, ſternutamenta, ſingultus, ſpiritus, ructus, flatus ſilentes, ſtrepentes. Sudorẽ cum dictis euacuationibus coniungere poſſet, habet.n. etiam hic, velut illæ, in prognoſtico proprium caput. Significationũ etiã quas præſtare poſſet rigor per febres acutas (prçterquam quòd quarundam intermittentium febrium ſpeciem indicat) ſcripta ſunt ſparſim multa: velut illud. in febre perpetua ſi ſexto die rigores fiant, lethale. Et illud, ei qui à febre ardẽte tenetur, rigore ſuperueniente, ſolutio. Cum dicit frigus, intelligere poteſt illam refrigerationem, quæ inuadentibus quibuſdam acceſſionibus fiunt, aut omninò frigus, vtcunque incidat. Vtroq..n. modo ſignificat ſpeciem febris, aut periculi magnitudinem. Eſt.n. frigus circa extrema in intermittentibus pituitoſis, & in perpetuis lypirijs pathognomonicum, in alijs acutis, mortis ſignum. Velut in prognoſtico, & Aphoriſmis, non ſemel ſcriptum eſt. Atque adeo in hiſtoriis huius libri cui nunc incumbimus, crebra mentio fit, ſudoris, rigoris, & frigoris. Quin & tuſſis poteſt ſignificationem præbere, nunc paſſionis, vt in pleuritide, nunc periculi, aut ſecuritatis. Sternutamentum perinde, & ſingultus, & ſpiratio. Nam in prognoſtico inter bona ſigna refert Hipp. bene ſpirare, & facilè extuſſire, inter mala verò ſpirationem magnã eſſe, & crebram, & difficilè extuſſire. De reſpiratione ſeorſum in eodem libro multò plura, multarum diſpneæ ſpecierum dicens cauſas, & generatim magnam vim habere facilẽ ſpirationem in omni morbo acuto. De ſternutamentis quoq. in eo libro ita ſcripſit. Sternutamenta per morbos circa pulmonem, præire & ſubſequi malum eſt, ſed ex alijs morbis exitioſis ſternutamenta vtilia ſunt. Singultus multas, peſsimaſq. ſignificationes, in Aphoriſmis docuit. Ab ileo, inquit, vomitus, vel ſingultus, deſipientia, vel cõuulſio, malum. Rurſum, in hepatis inflammatione ſingultus, ma-

A lum: & à vomitu ſingultus, & oculorũ rubor, malum. Addit, ructus, flatus ſilentes, & ſtrepentes. Ad prognoſticũ ex ructu, pertinet illa ſententia. Ex lõgis leuitatibus inteſtinorum, ſi ructus acidus fiat, qui antea non erat, bonũ. Sed & illa. Acidum eructantes, pleuritide nõ admodum capiuntur. De flatibus, qui cum crepitu, aut ſine crepitu excernuntur (hos.n. vocat ſilentes, & ſtrepentes) in prognoſtico ita diſſeruit. Si flatus ſine crepitu excernitur, optimus eſt. Melior verò eſt, cum erumpit cũ crepitu, quàm cum recõditur ac reuoluitur. Quod ſi ita excernitur, indicat hominem dolorem tenere, aut delirare, niſi ſpontè flatum emiſerit. Ex hæmorrhagijs omninò, præcipuè autem ex hęmorrhoydibus, multa docet Hipp. præſentire. Velut in prorrhetico. Sã-

B guinis ad diuerſum latus eruptiones, malæ. Et rurſum. Poſt ſanguinis eruptionem deiectiones nigræ malæ. Et rurſũ. Ex hęmorrhagia rigores multi. Et multa alia ad hoc ſigni genus pertinentia libro illo. Et de hæmorrhoydibus illud in Aphoriſmis. Ab atrabile, & phreneticis hæmorrohydes ſuperuenientes, bonum. In quibuſdam codicibus inter verba illa, ſtrepentes, & hæmorrhagiæ, interiectum eſt χολώδεις, id eſt, biliosi: tamen ſuppoſititium eſſe puto niſi ſignificat, flatus ſtrepentes bilioſos, hoc eſt, qui ipſo ſonitus modo ſignificant, multã bilẽ flatuoſam in inteſtino cõtineri. Vocat hos ſonitus βορβορυγμούς. Ex his, & quæcunque ex his accidunt, conſiderandum. Hoc eſt, conſiderationes prognoſticæ capi debent ex his, & ex omnibus, quæ

C ex eis ſequuntur. Quę verba nolim ſine conſideratione præteriri. Continent.n. partem quãdam prædictionis vtiliſsimam. Ea verò eſt, ex ijs quæ ex quocunque ſigno naſcuntur. Multa n. ſunt ſigna, quæ nunc mala, nunc bona ſunt, aut nunc lethalia, nunc non adeo, vt hæc, aut illa ex eis naſcuntur. Nimirum ad præſagij firmitudinem, ſemper ſunt adiungẽda alia ſigna, & in multis expectãdum eſt, quid ſuperueniat. Velut in hæmorrhagijs, de quibus nunc dicebamus, ſi poſt multum ſanguinis fluxum, ſingultus, aut conuulſio, fit malũ. Si verò ſine his, fit febris ſolutio, nihil fluxu ſanguinis melius eſt. Sed & in alijs ſignis cõſiderandum, quę ex quibus fiant. Velut in ſingultu, ſternutatio ſuperueniens liberat. Et à

D longo alui profluuio, vomitus ſpontaneus ſuperueniens, ſoluit; & à vomitu ſingultus, & oculorum rubor, malum. Et à ſudore horror, non bonum. Et ita in alijs omnibus ſignis fit, vt quædam ex quibuſdam deteriora, aut meliora ſint. Nimirum ea quæ antecedunt, aut ſequuntur, ſignorum quorumcumq; cauſam declarant. Sed quia hæc multis alijs in locis pertractantur, hic de eis hactenus.

40 *Febres quædam continuæ, quædam interdiu tenent, nocte intermittunt, aut nocte tenent, die intermittunt, & ſemitertianæ, & quartanæ, quintanæ, ſeptimanæ, & nonanæ.*

Cum digredi cœperit Hippocr. ad diſputationes quaſdam ad totam artem neceſſarias,

atq; generatim de ſignis omnibus dixerit, nũc de febribus generatim dicere incipit. Quia ij morbi, maximè, qui cum febribus fiunt, populares eſſe ſolent. Incipit ergo à partitione febris, quam quidem accipit à propria earum figura. De febrium differentia ſeorſum ſcripſit Gal. multa, in quem etiam librum iam ego edidi commentaria, atq. adeo ego libellum quendam ſeorſum ſcripſi de febribus, præter multa quæ in controuerſijs, & alijs locis. Proinde nunc ſatis erit Hipp. verba explicare. Niſi ſuppleantur quædam, nõ poteſt partitio hæc non videri parum dialectica. Cęterum in Hippocratis enarratione, meritò petimus permitti nobis ſuppleri quædam, quæ tacuit ille, vt ſemper eſſet breuiloquus. Poſſumus quidem cenſere hanc partitionem febrium omnium eſſe, quamquam poſſimus etiam cenſere ad ſolas eas, quæ ex ſuccis fiunt pertinere. Sed pertineat ad omnes. Nam duo genera: hæcticæ inquam & diariæ in continuis ſint. Ergo hæc eſt partitio. Febres quędam continuæ ſunt, velut hæcticę, diariæ, & quædam putridarum: quædam intermittentes. Intermittentium, quędam quotidianę, quædam tertianæ, quædam quartanæ, quædam quintanæ, quædam ſeptimanæ quędam nonanæ. Quotidianarum, quędam nocturnæ, quædam diurnæ. Tertianarum, quædam ſimplices tertianæ, quędam ſemitertianę ſunt. Sed cur nocturnas aut diurnas quotidianas ſolum intelligit, cum tertianis etiam, & quartanis, accidere poſſit, vt nocte teneant, aut die? porrò cur ſemitertianarum mentionem facit inter differentias ſimplices, cùm ſint compoſitæ? aut ſi ad compoſitas quoque voluit partitionem ducere, cur non meminit quartanæ cum tertiana, aut quotidiana? videntur enim aut deficere multa in partitione, aut redundare quædam. Sunt multi, qui non ſatis capientes methodũ Hippocratis, cenſent illum fuiſſe dialecticę ignarum. Ego verò cenſeo habuiſſe illum dialecticam quandam, vulgari vtiliorem. Nimirum non perſequebatur omnia vſque ad minima, ſed nullam vtilem partitionis rationẽ omittens, in ſingulis ea tantum ſcribebat, velut exempla quædam, quorum mentio maximè ad vſus artis videbatur eſſe neceſſaria: vt reliqua ſupplerentur, vtiliſſimorum autem haberetur ratio maxima. Velut modo oportet nos ita perſequi partitionem. Febres quædã sũt continuæ, quædam intermittentes: hæ quotidianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, ſeptimanæ, aut nonanæ. Rurſum hæ omnes nocte aut die inuadentes, porrò ex his ſimplicibus, compoſitæ fieri poſſunt multis modis. Velut ſemitertianæ, & aliæ multæ. Tamẽ nulla compoſitarum, tam inſignem differentiam, & mẽtione dignam habet, quam ſemitertiana. Quia, vt mox dicetur, in ſemitertiana vocata, morbi accidunt acuti, & aliarum omnium hęc eſt maximè lethalis. Atque interdiu teneant an noctu, in nullis adeo refert, atque in ijs, quę quotidie affligunt. Quia hæ aut omni die, aut omni nocte laborem inferunt. Hæc eſt methodus Hippocratis quam alibi etiam aperuimus.

41 *SVnt autem acutiſſimi & maximi, & grauiſſimi*
A *morbi, & maximè lethales in continua febre.*

Satis erat dicere acutiſſimi, quin adderet maximi, & grauiſſimi. Nam quamquàm illud nomen acutiſſimi, per ſe ſolam celeritatem, & breuitatem motus ſignificet, verum medici, vt acutum morbum vocent, non ſunt contẽti hac acutie, ſed magnitudinem præterea morbi, & periculum adeſſe volunt. Hippocrates tamen modo ſingulis nominibus propriè vtens, expreſſit omnia, quæ morbis acutis adeſſe debent. Nimirum debent eſſe acuti, id eſt breues, & magni in eſſentia propria, & graues. Atque vt explicaret rem magis, addidit, & maximè lethales, hi autem ſunt, qui grauiſſimi. Hos dicit fieri in febre continua,
B hoc eſt, cùm continua febre ſemper, ſiue in ipſa febre continua habeat eſſentiam morbus, vt febris ardens, & ſemitertiana; ſiue febris ſit morbi accidens, vt in pleuritide, & alijs inflammationibus internis. Non intelligo autem hæc dicere Hippocratem, quòd nunquam ſine febre acutus morbus fieri poſſit (nam ſyncope, carus, & apoplexia acutiſſimi, maximi, & maximè lethales ſunt, tamen ſine febribus pleruumque fiunt) ſed quòd plerumque cum febre fiat, tuncque, cum continua. Nam quæ intermittit, quia periculo vacat, ſimpliciter acuta eſſe non poteſt, ſed tantum conſtitutione, vt tertiana exquiſita.

42 *SEcuriſſima autem omnium quartana, & facil-*
C *lima, & longiſſima. Hæc enim non tantum ipſa per ſe ipſam, huiuſmodi eſt, ſed ab alijs morbis magnis liberat.*

Securiſſimam dicit omnium. Cum tertianis, & quotidianis, quæ ſunt febres crebro occurrentes, collationem fieri intelligo. Nam ſeptimana, & nonana, videtur ſecurior. Facillimam dicit curatu, quamquàm vulgus hominum incurabilem dicit. Verum non eſt breui curabilis. Sed facillima, & longiſſima. Quod eſt, intra ſuam conſtitutionem, quæ quidem longiſſima eſt omnium crebrò occurrentium (nam nonana longior etiam eſt) facillimè curari. Nam victu liberari, & rariſſimis euacuationibus, & vſu longo quarundam rerum,
D haud multum medicamentoſarum. Quod ſi dicas, hoc non eſſe curari quartanam, perinde eſt, ac ſi dicas, non curari febrem ardentem, quę non tam breui, quàm angina. Nimirum, vt non eſt omnibus eadem conſtitutio, ita neque æquè longa ratio curationis. Atque longè aliud eſt, breuem eſſe curationem, aut facilem. Nam vt anginæ eſt difficillima, & breuiſſima curatio, ita quartanæ facillima & longiſſima.

43 *IN ſemitertiana vocata accidit acutos morbos fieri, & eſt reliquarum hæc maximè lethalis. Atqui tabidi; & qui longis alijs morbis ægrotant, in hac maximè ægrotant.*

Non

Non parum comprobant, ea quæ modò affirmāt de ſemitertiana febre, illa; quæ prima tēpeſtate huius libri, accidiſſe dicta ſunt. Nimirum multi ægrotauerunt ſemitertianis lethalibus, quorum plerique in tabe erant: Atqui quod dicit eſt, ſemitertianam eſſe acutū morbum: neque hoc quidem dubium eſt, cum ſit altera ex parte continua febris, & præter eā, habeat aliam intermittentem: Dicit etiam eſſe maximè lethalem: quod fit, quia nulla febris acuta eſt, qua tàm crebro, & tam continenter, varijs ſymptomatis facultas affligatur. Et tabidi, atque qui alijs longis morbis laborantes in acutam febrem ex longa incidunt, in hanc maximè incidunt. Quia per debilitatem facultatum congerunt cruda, & per hecticum calorem, aut longam febrem, congerunt bilem. Atqui, ob diuturnitatem ægrotationis contingit varia membra variè laborare. Ex duplici autem hoc ſucco, in varijs membris redundante, contingit hæmitriteo corripi. Porrò quoniam hæc habet ſemitertiana febris, diximus ſeorſum illius factam mentionem hoc in loco, in febrium partitione.

44 *NOcturna non valde lethalis, longa autem, diurna longior: Eſt autem quibus & in tabem repit.*

Omnem quotidianam longam eſſe dicit: ſiquidem nocturnam longam, & diurnam longiorem. Porrò diurnam dicit longiorem nocturna, & magis lethalem, adeo vt quibuſdam in tabem inclinet. Hic tabis nomine ſignificatur extenuatio magna, quacunque cauſa fiat, non ea ſolùm, quæ ex ſordido vlcere pulmonis naſcitur. Duplex cauſa eſt, qua diurna deterior eſt. Primum quia magis ſecundum rationem eſt, febres fieri maiores noctu, cum corpora denſiora, & minor diſſipatio, & maior confluxio excrementorum ad interna, quàmdiu, cum ſunt his contraria: affectionibus autem omnibus, accidit eſſe grauioribus, tempore, ſecundum quod nō congruunt, quā eo ſecundum quod congruunt, Deinde, quia minus opportuna eſt curationi diurna, quàm nocturna. Quia tempus diurnum occupat paroxyſmus, nocturnum ſolum ſupereſt cibis, & medicamentis. Quare nullum quieti & ſomno. Et auocantur ægroti multum à communi hominum conſuetudine, laborandi & capiendi cibos interdiu. Accedit (quod eſt maximi momenti) febres diurnas minus venire ad infebricitationem quam nocturnas, quia earum inclinatio incidit in veſperam, qua hora morbi omnes exacerbantur, vt lib. 4. dicit his verbis. Quale eſt ad veſperam exacerbari, tale in omni morbo.

45 *SEptimana longa, non lethalis, nonana longior adhuc, non lethalis. Tertiana exquiſita, celeris iudicationis, non lethalis. Quintana verò omnium peſſima, etenim ante tabem, & iam tabidis ſuperueniens interimit.*

Quartana, & quæ longiora interualla habent, lōgiſſimæ ſunt, tertianæ breuiſſimæ. Qua

A cauſa quintana, ſit omnium febrium intermittentium peſſima, & ante tabem (extenuationē hic quoque intelligit) & tabidis iam ſuperueniens interimat, nō dixit Galen. fortaſſe, quia talem febrem non viderat, ſed neq. ego adhuc vidi vnquam manifeſtè. Vidi certè quam dubitaui, quintanā, an quartanam tardantem appellarem. Tentabo nihilominus dicere cauſā, quam eſſe ſuſpicor probabiliſsimam, longo tempore inueſtigatam, Hipp. non dicit ſimpliciter, quintanas eſſe peſsimas, ſed eas quæ tabeſcentibus, aut iam iam in tabem caſuris, contingunt. Non ſunt autem, arbitror, tales, quæ à principio hominem, ſanum antea, inuadunt, ſed vbi quis quartana prius, aut longiſſima tertiana debilitatus eſt, & minorem iam materiæ copiam plenè non valet pellere, in

B quintanā incidit, atque eadem cauſa, qua cùm eſſet iudicandus quintana corripitur, tabeſcit, ob habitualem, ſ. facultatum debilitatem. Sextanæ verò, aut ſeptimanæ, aut etiam rariores febres, affligunt iam, vt vitia potius naturalia, quàm vt morbi, atque adeo qui illis laborant, videntur eſſe homines aliqui ſani, gaudentes ea febre, vt euacuatione conſueta.

46 *SVnt autē modi, & conſtitutiones, & paroxyſmi cuiuſq. harum febrium, æquè continuarum, & intermittentium Statim. n. continua eſt, quibus incipiens floret, & viget maximè, & in difficillimum agit: circa iudicium autem, & ſimul cum iudicio, extenuatur. Eſt autem quibus incipit mollius, & ſummiſſius; accreſcit autem, & exacerbatur in dies: circa criſim autem, & ſimul cum criſi, abundè elu-*

C *cet. Eſt autem quibus incipiens mitius, accreſcit & exacerbatur, & quadantenus aucta, rurſum ſubſiſtit circa iudicium, & vſque ad iudicium.*

Perſequitur rurſum febrium partitionem, ſecundum figuras. Retulit enim hactenus differentias intermittentium. Nunc referre incipit differentias continuarum, Dicit ergo modos, conſtitutiones, & paroxyſmos, id eſt, modos cōſtitutionum, & paroxyſmorum accidere cuique harum febrium, æquè, ſ. continuis, & intermittentibus. Intermittentium enim ferè dicti ſunt modi. Continuarum autem, quædam eſt, quæ, ſtatim ac incipit, viget ac floret maximè, & in difficillimum agit, hoc eſt in ſummo periculo hominem conſtituit:

D circa iudicium autem, & ſimul cum iudicio, hoc eſt morbo iam aucto in ſummum vigorē, & vſque ad totam declinationem, extenuatur. Huiuſmodi ſunt continentes, quæ vocātur Galeno decreſcentes. Quædam eſt, quæ mollius incipit, creſcit autem & exacerbatur in dies, & circa iudicij tempus, ac per totum iudicium abundè elucet, vſq. dum videtur repentè tolli. Huiuſmodi ſunt continentes creſcentes. Sunt autem aliæ continentes inter has mediæ, neque creſcentes, neque decreſcentes, ſed ſemper æquales, quas ex prioribus intelligi Hippocrates voluit. Alia eſt febris, quæ incipiens mitius, creſcit & exacerbatur, & aucta quadantenus, ſcilicet per totum tempus incrementi, & vſque ad ſummum vigorem, rurſum ſubſiſtit circa iudi-

cium,hoc eſt,ſtatim ab incepta iudicatione, & vſq.ad iudicium perfectum,hoc eſt,vſq.dum integrè,atq.omnioò ſoluitur.Huiuſmodi sūt omnes febres continuæ,præter continentes: nam hæ omnes habent principium, & incrementum,& vigorem ſummum, & declinationem. Qua ratione fiant febres continentes creſcentes, decreſcentes, & ſui ſemper ſimiles,in meo commentariolo de febribus,dictū mihi eſt. Sed continget hoc loco dubitare, qua ratione fieri poſſit,vt febres quædam circa iudicium, & ſimul cum iudicio extenuentur, ſiquidem iudicium in morbi vigore fit, cùm verò conſiſtunt morbi, omnia quæ præter naturam ſunt,morbus.ſ.ipſe, & ſymptomata ſint vehementiora. Summa autem ratio eſt hæc.Duo ſunt in interna cauſa febris,quę febrem ipſam faciunt, fouent, & augere poſſunt:ipſe materiæ ardor,ſiue putredine, ſiue vſtione, ſiue quodam feruore fiat, & quantitas. Atqui alterationem materiæ neceſſe eſt creſcere, ac per eam ipſam febrem vſque ad ſummum vigorem, tamē quantitatem non eſt neceſſe.Minui.n.poteſt ſuccus morbo adhuc creſcente,vel arte,vt miſſo ſanguine,aut magna alia facta euacuatione, vel natura, velut per inſenſibilem euacuationem,vel per paulatim factas euacuationes ſpōtaneas. Ergo materia ipſa, quæ intra corpus manet, ſemper magis ac magis,præter naturam alteraſcit,atque calorem partium,quantum in ipſa agitur, auget,fit tamen nonnunquam, vt decreſcente copia,videatur hæc alteratio minui. Neque tamen proinde putandum eſt,non eſſe morbū in incremento. Creſcit enim reuera ardor, in ardente materia, & in ijs animantis particulis,quas contingit.

47 A*Ccidit autem hæc fieri in omni febre, & in omni morbo.*

Nihil eſt aliud quod dicit quàm hęc quæ dicta ſunt,vt accidit fieri in febribus, ita accidere fieri, & in omni morbo, qui ſine febre fit.Sed quæ ſunt dicta? febrium quaſdam eſſe intermittētes,quaſdam perpetuas, atque harum quaſdam continuas tantum,quaſdam cōtinentes etiam. Hoc ergo idem accidere dicit,omnibus alijs morbis:intelligi autem debet omnibus pēdentibus ex quibuſdam ſuccis,cuiuſmodi ſunt omnes fluxiones, & omnes tumores præter naturam. Eſt autem hoc verissimum:in podagra enim,& chyragra, hemicrania,& vētriculi,ac inteſtini, ac, vt ſemel dicam,quibuſcunque alijs doloribus,experimur quoſdam affligi ſemper, ſine intermiſſione,quoſdamque horum, ſemper eodem modo,quoſdam remittente ſenſim, quoſdam augeſcente dolore: quoſdam quidem citra intermiſſionem, tamen cum quibuſdam exacerbationibus, per viciſſitudines recurrētibus: quoſdam etiam cum intermiſſione ex quibuſdam interuallis,dolere,omni dolore non raro carentes.Atqui hæc interualla nonnunquam certa,nonnunquam incerta eſſe videmus.Optalmijs etiam, & eryſipelatis quarundam partium, id videmus ſæpe accidere. Quin etiam mihi contigit videre pleuritidem, veriſſimam

A quidem,& omnia pathognomonica ſigna habentem, intermittentem tamen, ita, vt homo alternis dieb⁹ pleuritide,alternis nullo morbo teneri videretur. Hoc ergo eſt conſideratione digniſſimum in omni morbo. Similes.n. in omnibus accidunt modi,& conſtitutiones, & ſimilibus ex cauſis, atque in febribus. Nimirum ophtalmia quotidie affligens, pituitoſa;alternis diebus,biliosa haberi debet.

48 O*Portet autem victum ex horum conſideratione offerre.*

Ex conſtitutione & figura morbi, magnas indicationes naſci, offerendi cibum, differtè alijs locis ab Hippocrate ipſo dictum eſt,pręB cipuè prima particula Aphoriſmorum.

49 M*Vlta etiam alia opportuna his ſunt germana, de quibus quadam iam ſcripta ſunt, quadā ſcribentur,ad quod diſcutientem expendere, conſiderare, cui horum acutum, & lethale, aut ex quo ſupereſſe poſſint, & cui prorogetur, aut non. Et quando, & quantum, & cui offerendum ſit.*

Multa alia ſigna ſunt præter hæc, præter figuras,ſcilicet,& conſtitutiones febriū,quæ non aliter quàm hæc,ſignificant euentū morbi,& ad ciborum exhibitionem, indicationē præſtant.Quod autem ad euentum morbi attinet,hæc oportet pręſentire, an moriturus, an ſuperfuturus homo ſit:atque vtrumque, an breui,an poſt longam ægrotationem.Hæc C autem omnia diſtinguere ſignis,Hippocrates in prognoſtico docuit. Atque ſumma ratio eſt, coniectari ex ſignis, vt habent virtus & morbus: nam quæ cum debili virtute magnum morbum indicant,breui futuram mortem, quæ cum robuſta facultate exiguum morbum,citò futuram ſanitatem; quæ cum robuſta facultate magnum, aut cum debili exiguum morbum; ſignificant,tardius futurā ſanitatem,aut mortem, vtrum videbitur altero magis pollere, virtutis robur, aut morbi exiguitas: vel contra magnitudo morbi, aut debilitas virtutis. In cibi oblatione conſiderandum,cui ſit dandus,& cui non(quibuſdam enim per totum morbum non eſt dandus) & quando,& quantum. Conſiderandum etiam eſt,quale ſit dandum.Nam illud,omnis victus D humidus febricitantibus conuenit, ad qualitatem ciborum pertinet. Cęterum quia conſtitutio & figura febris ad qualitatem nihil indicat; ſed tantum ad conſultationem an dandum,an non, & quantum.& quando, hic non fecit mentionem qualis:ſed tātum quanti,quando, & cui.

50 Q*Væ in diebus paribus exacerbantur, in paribus indicantur, quorum autem paroxyſmi in imparibus fiunt,indicantur in imparibus.*

Quia paroxyſmus ſimilis motus eſt ei, per quem iudicatio fit, nimirum vterque fit natura expellente, excrementa, merito, & ſi ob vim cauſæ alicuius supernæ in diem paroxyſmum iudicium caſurum eſſet,rapitur à pro-

à proxima acceſſione. Quo fit, vt qui mouentur per impares, imparibus iudicentur, & qui per pares paribus. Neq. verò ſolùm hac cauſa fit, vt in diem acceſsionis iudicium plerũque incidat, ſed etiam, vt cæteris paribus, tũc melius fiat, cum in eũdem diem incidit. Quia incidentibus in eundem diem ambobus motibus, perfectius agitur expurgatio. Ne tamẽ intelligas, moueri per impares, eos qui tertio quoque die habent acceſsiones, per pares autem, qui quarto quoque, aut ſingulis, nam omnes ferè acuti mouentur, tertio quoque. Tamen his, ſi prima acceſsio finitur prima die morbi, mouentur per impares, quia ſecunda redit tertio, ſi producitur vſque ad ſecundũ, mouẽtur per pares, quia ſecunda redit quarto. Quo fit, vt tanto deterius ſit moueri acutum morbum per pares, quanto deterius eſt, quamcumque exacerbationem eſſe longiorem.

51 *E St autem primus decretorius, circuituum per pares iudicantium, quartus, ſextus, octauus, decimus, decimus quartus, vigeſimus octauus, trigeſimus, quadrageſimus octauus, ſexageſimus, octogeſimus, centeſimus: circuituum verò in imparibus iudicantium, primus, tertius, quintus, ſeptimus, nonus, vndecimus, decimus ſeptimus, vigeſimus primus, vigeſimus ſeptimus, & trigeſimus primus.*

Plus aut minus, dies omnes ſunt decretorij. Iudicant autem plerunque, pares pares, & impares impares, vt dictum eſt. Proinde facit modo ſeorſum enumerationem parium, & imparium, non numerans omnes, ſed multos in vtroque genere. Sunt verò in vtroque genere quidam ob cauſam aliquam ſupernam, ſiue motum aliquem cæli, vim decretoriam habentes, quidam ob infernam cauſam, ob paroxyſmum dico, qui in eos dies incidit. Velut inter pares, quartus, & decimus quartus, & vigeſimus: inter impares, ſeptimus, & vndecimus, & decimus ſeptimus, ſupernã cauſam habent: infernam verò, inter pares, ſextus, octauus, & decimus octauus, inter impares, tertius, & decimus tertius, & decimus nonus. Hęc autem, vt ita habere intelligas, oportet legeris, quæ de diebus decretorijs à nobis ſcripta alijs locis ſunt, maximè autem in enarratione prognoſtici. In Gręcis codicibus legitur ἐαν ὦν δ᾽ ἐν τῇσι περιόδοισι Κρίνονται περιόδοι δ᾽ ἄλλῃ, atqui ſi ita legitur, apertè ſignificatur, primum decretorium in imparibus, tamen hoc falſum eſt. Nam primus & ſecundus non ſunt decretorij, cum nullus morborum, quorum concoctionem, & iudicationem expectamus finiri vno die aut duobus poſſit. Quamquam profectò mori contingit eadem die, vt ex angina, aut ſecunda, vt ſoror Coi, tamen decretorij vt ſint, oportet, vt habere poſſint vtramque mutationem. Legendum ergo vbi. ἀνρόνα, vt ſit ſenſus, primus dies impar eſt, tertius. Non numerauit decimũ quintum inter impares, quia raro iudicat, cum ei ob ſupernæ cauſæ vim, ſoleat 14. præripere iudicationem. Atq; ita haud ſcio an occurrẽt iudicati ea die, niſi Hiero. 2. lib. tempeſtate 2. & mulier Burdagoræ 4. lib.

52 A *S Cire autem oportet ſi aliter iudicentur, extra præſcriptos dies, futuras recidiuas ſignificare. Et fuerint quidem lethalia.*

Hoc eſt, quod confert dies decretorius iudicationi, vt. ſ. plerunque bona ſit, & ſine recidiua: nam vis diei iuuat naturam. Quare quæ aliter, hoc eſt, pręter dies decretorios, iudicantur, aut lethaliter, aut non ſine recidiua iudicantur. Sed quanquam hæc ſit dierum decretoriorum vis, & fides, non proinde videtur Hipp. debuiſſe dicere, ſi aliter iudicẽtur, extra præſcriptos dies, hoc eſt, niſi iudicẽtur aliquo præſcriptorum dierum, futuras recidiuas, aut mortem. Nam multi dies præſcripti, non ſunt iudicatorij. Non eſt ergo quòd in præſcriptis benè extra eos malè res agatur: ſed in quibuſdam illorum benè, in quibuſdam

B malè. Nam dictum eſt in Aphoriſmo, febricitantem niſi diebus imparibus febris reliquerit, ſolet recidiuare. Tamen multi modo pręſcripti ſunt pares, & rurſum, ſudores febricitanti ſi incæperint boni, tertio, & quinto, & ſeptimo, & nono, & vndecimo, & quatuordecimo, & decimoſeptimo, & vigeſimoſeptimo, & trigeſimo quarto: Hi. n. ſudores iudicant morbos. Quæ verò non ita fiunt, laborẽ ſignificant, & morbi longitudinem, & recidiuam. Ergo qui ſexto, aut octauo, aut decimo fient, nõ liberabunt à recidiuis. Maximè cum ſextus toties ſit per ſe vituperatus, & ab Hippocr. & ab alijs ferè omnibus, qui de diebus decretorijs, ſcripſerunt. Cæterum quanquam hæc omnia videntur eſſe contraria, ſi benè perpendatur, quid quoq. loco Hipp. ve-

C lit, non continent certam repugnantiam. Nã quod in Aphoriſmo quartæ ſectionis dicit, nihil eſt aliud, quam niſi febris diebus iudicatorijs ſoluatur, futuram recidiuam, dicit verò niſi diebus imparibus, quia, vt alio loco explicuimus, maior vis iudicandi eſt imparibus quàm paribus diebus. Cùm verò de ſudore diſputans enumerat dies decretorios, enumerat certè alia ratione, quàm hic. Illic. n. eos qui ſimpliciter, ac per ſe, & ob cauſam aliquam ſupernam decretorij ſunt, enumerat, hic non ita, ſed eos, qui ad quoſdam morbos ſunt decretorij. Horum verò multi, vt dictum eſt, quanquam ad quoſdam morbos ſint, ſimpliciter non ſunt decretorij. Sed ſi morbi qui mouentur per pares, melius iudicantur paribus: qui per impares imparibus, cur pręferã-

D tur impares paribus: aut quid ſit illud, ſimpliciter eſſe decretorios illos, hos non? Certè, vt dictum eſt, qui mouentur per pares, non tantũ iudicantur paribus crebrius, quã qui mouẽtur per impares: ſed etiã iudicãtur melius. Nã virginem Lariſſæ dicet tertio huius operis libro, liberatã ſexto, caruiſſe recidiua, quia habebat labores diebus paribus. Cæterum hi ipſi morbi, non iudicantur tutius diebus paribus, quàm ſi imparibus iudicarentur. Non. n. minus tuto, ſeptimo quam ſexto virgo Lariſſæ iudicata eſſet. Nam dies impares, quia ſimpliciter ſũt boni, omnibus ſunt boni, quãquam ijs qui per impares mouẽtur, meliores, quia in eoſdem dies incidunt ambæ cauſę, ſuper-

perna & inferna velut pares, ſunt minus mali, ij qui mouẽtur per pares ob alteram cauſam, etiam ſi ſint per ſe ignobiles. Quidam.n.etiã, ſunt pares, & optimè iudicantes, velut 14. & 20. qui quidem ijs qui mouentur per pares, erunt multo meliores, concurrentibus dictis cauſis.

53 *Oportet autem mentem adhibere, atque ſcire in his temporibus iudicationes futuras, in ſalutem aut mortem, aut mutationes, in melius, aut deterius.*

Quatuor iudicationum ſpecies fieri poſſunt. Solent autem omnes diebus decretorijs fieri, vel in ſalutem, vel in mortem facta mutatione (atqui hæ ſunt iudiationes integræ, alia optima, alia peſſima) vel in melius aut deterius, facta mutatione repentina, vt quam dies vnus affert. Nam paulatim factæ mutationes, neque iudicationes dicuntur (niſi cum latiuſculè vtitur Hipp. eo nomine pro omni ſolutione) neque quibuſdam diebus decretorijs fiunt.

54 *Erraticæ autem febres, & quartanæ, & quintanæ, & ſeptimanæ, & nonanæ, quibus circuitibus iudicentur, conſiderandum.*

Cur erraticas, quartanas, quintanas, ſeptimanas, & nonanas, dicit conſiderandum, quibus circuitibus iudicentur? An non aliarum quoque oportet conſtitutiones conſiderare? certè. Sed quia (arbitror) harum conſtitutiones, non ſunt tam certæ, quàm tertianarum & quotidianarum, proinde monet non omittendum: ſed conſiderandum. Tertianæ n. certam conſtitutionem ſcripſit Hipp. dicens, exquiſitam ſeptem periodis, cùm tardiſſime, iudicari. Quotidianæ etiam cõſtitutionem certam ſcripſerunt alij, dicentes iudicari duobus ferè menſibus. Tamen quartanæ, quintanæ, ſeptimanæ, aut nonanæ nullibi dicit certam. Sed illud vnum dicit, eſſe longiſſimas omnes, & alias alijs longiores. Nimirum quanto morbus eſt longior, tanto minus certam habet conſtitutionem. Erraticę multò magis habent conſtitutionem incertam, ob diuerſã naturam. Hac ergo cauſa, difficile eſt ſcire, quot circuitibus hæ iudicentur. Accedit alia ratio, quã non potuit inter autores adeo conſtare, quæ ſit conſtitutio harum, quàm tertianæ, & quotidianæ, quòd non potuit tanta eſſe obſeruatio, quia ſunt rariores morbi. Nam præter quartanam, quę aliquanto frequentior eſt, adeo rarę ſunt, vt quintanam, & quæ per longiora interualla fiunt Galen. nunquam viderit. Sed ſi non ſunt harum febrium conſtitutiones certæ; qua ratione conſiderandum, quibus circuitibus iudicentur? Certè conſideratis mutationibus, quę ſecundum concoctionem in excrementis fient, quamquam in varijs ægrotis, variæ admodum conſtitutiones contingant. In quouis homine non multum errabimus à vera conſtitutionis prænſione.

A

Quatuordecim ægroti, primi Epid.

Ægrotus I.

PHILISCVS, qui propè murum decumbebat, primo die febris acuta inuaſit; ſudauit in noctem laborioſè, ſecundo omnia exacerbata ſunt. Veſperi verò poſt clyſterem benè habuit, noctem quietè tranſegit. Tertio vſque ad meridiem videbatur factus ſine febre. Deinceps verò febris acuta cum ſudore. Siticuloſus areſcebat lingua. Minxit nigrũ. Nox laborioſa. Non dormiuit. Omninò delirauit. B *Quarto omnia exacerbata ſunt, Vrinam nigram reddebat. Noctem minus moleſtam. Vrinas melioris coloris. Quinto circa meridiem, parum de naribus ſtillauit ſyncerum. Vrina autem variæ, habentes pendentia quædam, rotunda, ſimilia ſemini, ſparſa. Non ſudauit. Appoſito autem balano, exigua & flatuoſa exierunt. Noctem laborioſè tranſegit. Somni exigui, verba, delirium. Omnia extrema frigida, non amplius recaleſcentia. Minxit autẽ nigra, dormiuit parum. Die iam obmutuit, ſudauit parum. Extrema liuida: ad meridiem obijt ſexto die. Huic autem ſpiritus ad finem vſque velut recordanti, rarus & magnus. Splen intumuit tumore rotundo. Sudores frigidi vſque ad finem. Paroxyſmi paribus diebus.*

Non contentus Hipp. generatim docere, C quæ illa tempeſtate acta ſunt, ſingulares quaſdam hiſtorias ſcribit, maioris exercitationis gratia. Philiſcus hic, vnus eorum aperte eſt, de quibus paulo ante ita ſcripſerat. Ergo cum febres ardentes inciperent, ſignificabant quibus lethalia impenderent. Et reliqua. omnia enim quæ illic dixit, multis per febres ardentes eueniſſe, hic dicit accidiſſe Philiſco, qui vt ex ipſa narratione palam fit, laborauit febre ardente, pernicioſa, & acutiſſima; & quæ per dies pares mouebatur (eſt hic ille Philiſcus Antagorei filius, cuius ſuper meminerat, die ſexto mortuum dicens) quia ergo ardens ex bile erat, alternis diebus fiebat grauior, & quia per pares mo- D uebatur, ſecundo, quarto, & ſexto magis. Primo autem, & tertio, & quinto, leuior videbatur. Quia lethalis morbus, morte finitus eſt ſexto die, quia acutiſſimus, & per pares mouebatur. Nam ſi moueretur per impares, attigiſſet ſeptimum, qui acutiſſimorum finis eſt. Sed percurramus omnia verba. Primo die ſtatim febris acuta, ita enim dicebatur, antea ijs quibus lethalia impenderent, ſtatim incipientibus, febris acuta. Sudauit in noctẽ, hoc eſt per totam noctem primi diei, laborioſè. Sudor ſanè omninò malus, & prauam affectionem ſignificans. Nam intempeſtiuus, cum primo die, & tam longe à tempore iudicationis fieret, & ſine tolerantia (laborioſè enim dicit) & ſine conferentia, cum dicat, ſecundo omnia exacerbata ſunt. Eſſe autem omnia ſecundo die exacerbata, & veſperi

poſt

poſt clyſterem benè habuiſſe, & tertio vſq. ad
meridiem videri factum ſine febre eſſe, nihil
eſt aliud, quàm eſſe febrem tertianam conti-
nuam, & diebus paribus habere exacerbatio-
nes. Diximus.n.prius eas febres moueri per
pares, quarum periodi ſingulæ ſummos vigo-
res habent paribus diebus, antecedentibus
autem imparibus incrementa longa, & in fine
ipſorum parium, & initio impariũ ſubſequẽ-
tium, decrementa breuiora. Dico autem im-
pares antecedentes, vt primus antecedit ſe-
cũdum: ſubſequentes, vt tertius ſecundo ſuc-
cedit. Primus ergo circuitus Philiſci acer-
biſsimam partem ſecũdo die habuit ad meri-
diẽ, cœpit inclinare veſperi (quare Hippocra-
tes clyſtere vti iuſsit, vt in inclinationibus
fit) durauitque ea inclinatio vſq. ad meridiem
diei tertij, qua hora veriſimile eſt febrẽ, pri-
mo die incepiſſe (quamquam Hipp. horę non
meminerit) à meridie tertij diei cæpit febris
acuta cum ſudore, vt à principio. Fuit homo
ſiticuloſus, lingua areſcebat. Nimirum creſce
bant iam cũ febre ardente propria illius ſym
ptomata. Habuit .n. hæc febris in primo cir-
cuitu totũ principium vniuerſale. Quo proin
de veriſimile eſt, vrinam cruditatis ſigna ha-
buiſſe, in ſecũdo, incrementũ. Proindeq. incę-
pit vrina habere ſigna contraris concoctioni,
fieri que nigra. Nox tertij diei fuit laborioſa,
velut primi; & aliquanto plus, quia creſcebat
iam malum. Quare non dormiuit, & delirauit
omninò, aperteq. hactenus.n.imminentis de-
lirij notas habuerit, magis quam apertè deli-
rauerit. Quarto ſunt omnia exacerbata. Dixe-
rat.n.paulo ante, de ſignis quibus hac tẽpeſta-
tẽ mouebantur, ediſſetẽs, quarto die dolores
maximi: vrinam nigram tunc quoq. reddebat,
noctem tamen diei quarti habuit minus mole
ſtam, & primas quinti diei vrinas melioris co-
loris, & mox ſtillas sãguinis de naribus. Quæ
mutatio, quem nõ eorum, qui non ſunt admo-
dum periti, deciperet. putantem, ſeptimo die
futurum bonum iudicium, ſiquidem quartus
mutationem excrementorum in melius fece-
rat? Cæterum medicus prudens, & non inex-
pertus, cõſiderans totius morbi figurã, haud
multum fideret quieti illius noctis (reſpõde-
bat.n.quieti ſecundi diei) neque quidem, con-
ſiderans reliqua omnia, quæ lethaliter affectũ
hominem indicabant, fideret meliori vrinæ
colori, recordatus illius ſententiæ. Nõ opor-
tet multum fidere bonis, quæ præter rationẽ
eueniunt. Plurima enim horum durare nõ ſo-
lent. Expectaret ergo medicus mutationem,
quam mox meridies diei quinti cæpit afferre.
Stillauit parũ de naribus ſyncerũ. Stillas hu-
iuſmodi vituperat millies Hippoc. & in ſror-
rhetico ſtillas quarto die factas, quales hæ
fuerant. Nam ante meridiem quinti. Dies au-
tem incipiebant à meridie: ſed quod merum
dicit ſtillaſſe, intelligit Galenus nigrum, quia
rubrum, qualem merum ſanguinem eſſe opor
tet, non putat ſignificare grauem affectionẽ.
Ego verò intelligo Hippoc. dicere, quę dicit.
Stillare autem ſanguinem puriſsimum, nihilo
melius erat tunc temporis, immò verò for-
taſſe etiam deterius. Quia prætterquam quod

A euacuatio erat quantitate & tempore mala:
non euacuabantur qualia oportebat, ſed qua-
lia non oportebat. Vrinæ variæ ſunt factę, co-
lore, & ſubſtantia, vt varia iam excrementa ſi-
gnificarentur: quædam ſimilia ſemini, ex ſuc-
cis crudis: rotunda, ex vrente calore: penden-
tia & ſparſa, ex flatu fieri cæperunt. Non ſu-
dauit eo die, vt primo & quinto fecerat, ſed
appoſito balano, exigua & flatuoſa exierunt.
Nimirum illo die, non tam bilioſa, quã cruda,
& flatuoſa viſa ſunt. Accidit .n. in omnibus
ferè illa tempeſtate ęgrotantibus, duplicia ex-
crementa moueri. Noctem quinti diei habuit
grauiſsimam, reſpondentem ſ. nocti primi, &
tertij, & grauiorem, vtpote homine iam de-
biliori, & morbo facto maiori. Quare ſomni
exigui, verba, delirium. Hoc eſt, per totam no-
B ctem loquebatur multa, & delirabat: quod
quidem eſt multum delirare. Omnia extrema
frigida (hoc eſt caput, manus, ac pedes) non
recaleſcebant iam ob debilitatem naturalis
caloris. Apparente iam diluculo, minxit ni-
gra, & dormiuit parum, die iam obmutuit.
Quod quidem propè mortem iam conſtitu-
tis accidere conſueuit, & ſi morbus non ſit
eorum aliquis, qui ad neruos, aut muſculos
pertinent: ſed illud fieri ſuſpicor, per extre-
mum lapſum eius facultatis, quæ thoracẽ mo-
uet. & per magnam cõturbationem hominis,
vt ſolent quidam, ex repentino timore, apho-
ni fieri. Die ſexto ad meridiem obijt, quia ea
fuerat ſemper omnibus diebus paribus gra-
uiſsima, atq. difficillima hora. Huic dicit fuiſſe
ſemper ad finem vſque ſpiritum magnum, &
C rurſum, velut recordanti, hoc eſt, velut ſolet
eſſe ei, qui velut oblitus raras facit, & velut
recordatus, magnas reſpirationes. Nimirum
hic delirauit toto morbo, ſi quãdo.n. videba-
tur ſapere, tamen tunc quoq. erat velut atto-
nitus, ſui oblitus. Quod quidẽ ẽt genus quod-
dam delirij eſt, & illũ ſpiritum facere poteſt.
Nam ſi quis febre carens, cogitans tamen at-
tentius aliquid, rarius ac vix reſpirat, velut
ſolet mihi legenti accidere, cur nõ febricitãti
ſine manifeſto delirio, ob obliuionẽ nonnun-
quã accidat? Splen (inquit) intumuit tumore
rotundo. Quid autem eſt aliud, cum magna
febre, quæ deſtitutis extremis vrebat viſcera,
tumorem rotundum ſplenem habere, quàm
phlegmonem? atqui, quandoquidem figura tu-
D moris manu agnoſcebatur, magnus phlegmõ
fuerit, alioquin ſuperpoſitæ partes prohibuiſ-
ſent. Itaque Philiſcus non tantum habebat
febrem ardẽtem, ſed phlegmonem etiã in hy-
pocondrio ſiniſtro. Neq. proinde febris erat
accidens (erant.n. in excrementis multa putri-
dæ febris ſigna) ſed laborabat duplici morbo,
febre, & phleg. none. Neque quidem fuit hæc
lypiria. Fuiſſet enim extremorum frigus non
ſuperueniens, ſed pathognomonicum. Sed
erat hæc febris maligna, in genere earum,
quæ vocabantur à veterrimis elodes (ſudabat
en aſsiduè magno cum periculo) & typhodes,
ſuccedebantur enim viſcera. Verùm conſi-
derari hoc loco velim (quod veriſsimum eſ-
ſe puto) perrarum eſſe febres huiuſmo-
di acutiſsimas, & pernicioſiſsimas fieri, ſi-
ne

ne interna aliquã affectione. Quare nunquam omittenda cura hypochondriorum,& thoracis,capitis,& vteri,& renum & veſicę,vt omni ratione inueſtigemus,quæ harum partium inſigniter laboret,& ei,quoad fieri poſſit,ſubueniatur.

Ægrotus I I.

Silenum qui apud Platamonem propè Eualcidē habitabat,ex laboribus,& potationibus,& exercitationibus intempeſtiuis, febris corripuit. Cæpit autem ſimul dolere lumbis, & capitis grauitatem habebat:& ceruicis erat contentio. Ex aluo autem primo die biliosa ſyncera, ſpumoſa, copioſè multa effluebant. Vrinæ nigræ, nigram hypoſtaſim habentes. Siticuloſus, lingua arida, nocte nihil dormiuit. Secundo febris acuta, deiectiones plures, tenuiores, ſpumoſæ,vrina nigra. Noctem difficulter tulit parum delirauit. Tertio omnia exacerbata ſunt, hypocondrij contentio,ex vtroque ſubmollis,vſque ad vmbilicum protenſa. Deiectiones tenues,ſubnigræ, vrinæ turbatæ,nigræ. Nocte nihil dormiuit: ſermones multi,riſus,non poterat ſe continere. Quarto cũ eis eiſdem. Quinto deiectiones meræ,bilioſæ,leues, valde pingues,vrinæ tenues,pellucidæ,paucæ,mente conſtitit. Sexto circa caput parum ſudauit. Extrema frigida liuida, magna iactatio. Ex ventre nihil exibat. Vrinæ ſuppreſſæ ſunt. Febris acuta Septimo die ſine voce. Extrema non ampliùs recaluerunt. Minxit nihil. Octauo ſudauit frigidum de toto corpore. Exanthemata cum ſudore rubra, rotunda, parua,velut permanebant: non faciebant abſceſſũ. Ex aluo irritatione parua ſtercora tenuia, velut cruda multa,reddebantur cum dolore. Mingebat cũ dolore,mordacia,ſyncera,pauca,recaleſcebat. Somni tenues,comatoſi obmutuit. Vrinæ tenues,perſpicuæ. Nono cum iiſdem. Decimo potum non capiebat. Comatoſus. ſomni autem tenues, à ventre autem ſimilia. Mingebat confertim, craſſum, ſubſidens. Sedimentum farinæ ſimile album. Extrema rurſum frigida. Vndecimo obiit. A principio huic vſque ad finem, ſpiritus magnus & rarus, hypochondrij palpitatio perpetua, ætas circiter vigeſimum annum.

Hic Silenus laborauit, quantum intelligo, febre ardente, habẽte exacerbationes diebus imparibus. Quanquam id obſcurè, ob morbi magnitudinem, nunquam parum affligentis. Habuit cum febre magnum eryſipelas in toto hypochondrio, à ſepto tranſuerſo vſque ad vmbilicum,per vtrumque latus. Cæpit autem apparere non primo morbi die,ſed à tertio. Hoc.n.eſt,quod dicit. Hypochondrij contentio ex vtroq. latere vſq; ad vmbilicũ, ſubmollis,hoc eſt,ſine duro tumore,quem poſſemus manu inuenire. Erat.n.potius ardor cum fluxione, quam tumor: faciebat autem tenſionem eryſipelas, partim fluxione, partim ſiccatione,quam iis locis faciebat bilis. Ardorem illic maximum,vrentemq. fuiſſe,palpitatio perpetua hypochondrij,indicabat. Vocat .n.,vt multis alijs in locis,palpitationem,non quam Galenus motitationem ab incluſo flatu, ſed pulſum, de quo in prognoſtico dicit:
" Si pulſus in hypochondrijs appareat,pertur-
" bationem, aut furorem ſignificat. Erat ergo
A pulſus arteriæ incumbentis ſpinæ:apparens, ob ingens eius loci incendium. Delíriũ verò, & tentio,ſignificabant ſerpere etiam erypelas in ſeptum tranſuerſum. Hæc erat eſſentia huius morbi, quo multi hoc anno Compluti laborauerunt. Neque mirum, fuit enim apud nos, huc vſque, huius ſexageſimi primi anni conſtitutio, ei quam nuper deſcripſit Hippocrates ſimillima: fuitque proinde duplex ſucci idea in morbis, pituitæ,& bilis. Ergo in æſtatis initio cæperunt bilioſa irruere in quaſdam partes, cùm autem in ſupremas ſuo more reperent, depreſſa à pituitoſis, hypochondrijs hæſerunt. Habebant omnes hoc morbo laborantes hæc omnia, quæ Silenus,& præter hæc,vomitum etiam,tenente arbitror eryſipelate etiam ventriculum. Sed percurramus omnia quæ acciderunt Sileno. Febre
B correptum dicit,exercitationibus nimijs, & intempeſtiuis, & potationibus. Narrat occaſiones, ſiue cauſas manifeſtas febricitandi, non inutiliter. Multum enim præſtat huiuſmodi cauſarũ cognitio, ad effectus cognitionem. Natæ certè erant hæ cauſæ facere crudorum ſuccorum, & bilioſorum redundantiam, ſimul cum obſtructionibus. Labor quidem bilem auxerit, præcipuè in tam calida tempeſtate, potationes, cruditates, intempeſtiui motus, obſtructiones, cùm per totum corpus, tum vel maximè in hypochondrio. Meritò ergo cæpit febricitare cum dolore lumborum,& capitis, & capitis grauitate, & colli tenſione, multis excrementis per partes effuſis. Ex aluo primo die, bilioſa, ſyncera,
C & ſpumoſa, copioſè multa, effluebãt. Euacua-
" tio tempore & qualitate peſſima. Nam in pro-
" gnoſtico ſcriptũ eſt, Si admodũ flaua, aut ſpumans, deijciatur, hæc omnia mala ſunt. Vrinæ verò fuerunt longe peſſimæ; nigræ.n.& nigrã habentes ſubſidentiã. Siticuloſus (inquit) erat & lingua arida. Nimirũ hæc ſunt febris ardẽtis ſigna. Nocte nihil dormiuit. Incipiebat.ſ. cerebrum iam affligi à bile, qua afflictione creſcente, ſecundo die fuit peruigilium cum delirio,& deiectiones plures etiam, quã primo die, ſimiles tamen, vt & vrinæ: Tertio omnia exacerbata ſunt. Quia præterquàm quòd creſcebat iam morbus, per impares mouebatur. Cæpitque iam hypochondrij eriſipelas apparere,& deiectiones, atque vrinæ, fiebant
D deteriores. Deiectiones enim pro bilioſis & ſpumoſis, tenues,& ſubnigræ, vrinæ, pro nigris tenuibus; turbatæ nigrę. Dico autem has eſſe deteriores, quia multo maiorem nigrorum ſuccorum copiam iam indicabant. Nocte nihil dormiuit. Multa loquebatur, quod inſaniæ eſt. Ridebat, vt non ſe poſſet continere. Si hic riſus per dementiam fiebat, profecto ſecura videbatur eſſe hæc dementia, ſiquidem cum riſu fiebat: quare cum tam longe abeſſet homo à ſecura affectione, ſuſpicor nõ tam fuiſſe riſum ex motu animi natum, quàm impotentiam quandam continendi ſeptum tranſuerſum, ob calorem partium ad eam regionem pertinentium, aut ob motum conuulſiuum ipſius ſepti. De qua riſus ſpecie lib. 5. controuerſiarũ c.9. diſſeruimus. Hoc ſym-

ptoma

ptoma eſt, quod vt ſignificet Hippocrates dicit Celſus, non ſe poterat continere. Atqui hoc quoque ſymptoma naſcebatur ex calore circa hypocondrium, & ſeptum. Cui loco proinde admouenda erant tunc temporis frigida epithemata. Quarto die transegit cum his eiſdẽ. Quinto deiectiones meræ, bilioſæ, leues, valde pingues. Leuitas, & pinguedo magna, colliquationem magnam ſignificabant, atque adeo declarabant, ſpumoſa, quæ primo die apparere cæperunt, vi caloris eſſe facta, vt ſolet in feruentibus ollis. Vrinæ huius diei fuerũt tenues, & pellucidę, & paucę. Quod ex turbatis nigris qua ratione fieri potuit, niſi rapta bile in ſuperiores partes? mirum autem quòd cum his vrinis cæpit mẽte conſtare, cũ ſoleat iis apparentibus, quod non eſt, fieri; & quod eſt, augeri, delirium. Quid enim aliud ſibi vult

„ Hippocrates, dicens, vrinæ albæ, perſpicuæ,
„ malæ, maximè ſi in delirantibus appareant?

Sed tamẽ quã ratione fieri in Sileno conſectẽ, audi: cum bilis, atque adeo, maligna omnia excrementa, per debilitatem facultatis, & malo in deterius eunte, ſurſum raperent, tamen ab inflammatis hypochondriis, in media via intercipiebantur. Proinde apparere cæperũt vrinæ perſpicuæ, & homo nihilominus mente conſtitit. Tamẽ aucto magnoperè malo, quod obſidebat hypochondria, omnia lethalia ſigna ab ea die aucta magnopere ſunt, & mortuus eſſet homo celerrimè, niſi quædã exanthemata varis ſimilia (vocant varioſas) oborta, liberare omnino nõ valentia, tamen mortem retardaſſent. Nam die ſexto ſudauit parum circa caput. Quod genus ſudoris magnoperè in prognoſtico vituperatur; extrema fuerunt frigida, & quod eſt multò grauius, etiam liuida. Fuit magna iactatio. Ex ventre nihil exibat: & vrinæ ſuppreſſæ ſunt: & febris acuta. Atqui ex his ipſis ſymptomatis cõiecto varis ſimilia exanthemata, hæc ſexta die orta eſſe. Nã referens, quæ octauo die contigerunt, dicit, exanthemata permanebant. Hoc autem verbũ apertè ſignificat non eſſe facta tunc primum: ſed aliquot ante dies. His autem naſcentibus, nihil magis ſentitur, quàm anxietas quædam maxima, & iactatio. Atqui ſupprimi euacuationes conſuetæ ſolent, cum natura in partẽ aliam tentat nouum motum. Febris autẽ, cùm hæc excerni incipiunt, mirum in modum creſcit. Septimo die obmutuit, & extrema nõ amplius recaluerunt, & nihil minxit. Atqui ſi me minimus eorum, quę Philiſco acciderunt, mirum eſt, quòd hoc die ſeptimo non ſit extinctus, tamen veriſimile eſt duraſſe hominẽ vſque ad vndecimum, quia cum robuſta facultate ægrotare cæpit, & quia maxima pars bilioſorum excrementorum, quæ malignam habebãt qualitatem, ad cutem abſceſſit, quo factum eſt, vt reliquo morbo ſymptomata, pituitæ motum magis quam bilis, ſignificauerint. Nimirum octauo ſudauit frigidum de toto corpore, quod quidem commotis cum bile pituitoſis, factum puto: velut & ſomnos comatoſos, vrinas, nunc tenues, & perſpicuas, nunc habentes multum ſedimentum farinaceum. Dicit, ſimile ſatinæ, album, quia eſt allud fatina-

A ceum rubrum, quod & orobinum dicitur. Verum non omninò conquieuit poſt ſeptimum diem bilis, alioquin fortaſſe liberatus eſſet homo: ſed ipſa exanthemata præſeferebant ſigna vtriuſque ſucci, bilis quidem, quia rubra: pituitæ, quia rotunda, & velut vari: pituitæ autem contumacis, quia non faciebãt abſceſſum: & bilis non probè euntis, ſed recurrentis, ſignum præbebat irritatio illa, & excretio cum dolore, ſtercoris, tenuis, ob cruditatem, & mictus ſyncerus cum mordacitate. Cum his productus eſt morbus vſque ad vndecimum, quo obiit. Hunc dicit habuiſſe à principio ad finem, ſpiritum magnum & rarũ. Dictum autem eſt à me antea, eſſe hoc mentis alienatæ, & ſi ſinè manifeſto delirio fieri poſſit. Pulſus magnus in hypochondrio, incendium illius loci ſignificat. Vituperatum autẽ

B eſt id ſignum magnoperè ab Hippocrate in prognoſtico.

Ægrotus III.

Herophonti febris acuta, ad ventre pauca, qualia per teneſmũ ſolent, inter initia. Poſt hæc autem tenuia deiecit, bilioſa copioſa. Somni nõ erãt. Vrinæ nigræ, tenues. Quinto die mane ſurditas. Exacerbabantur omnia, lien intumeſcebat. Hypochõdrij contentio. Ex aluo pauca nigra exibant. Deſipuit. Sexto delirauit: ſub noctem ſudor, refrigeratio, delirium permanebat. Septimo circumfrigebat ſitiens, deſipiebat. Ad noctem rediit in mentem, dormiuit. Octauo febricitabat, lien ſubſidebat. Intelligebat omnia. Doluit ſecundum bubonem pri-

C *mum, ſecundum rectitudinem lienis: deinde dolores in ambas tibias. Noctem facilè tulit. Vrinæ melioris coloris, ſubſidentiam habebant exiguam. Nono ſudauit, iudicatus eſt. Intermiſit. Quinto repetiit. Statim autem ſplen intumuit. Febris acuta. Surditas rurſum. Poſt recidiuam autem tertio ſplen ſubſedit. Surditas minor. Crura dolebant. Noctem ſudauit. Iudicatus circa decimumſeptimum: neque delirauit in recidiua.*

Herophon hic, vnus quidam eorũ eſt, quos nuper dixerat, ex febre ardente, decimoſeptimo die cũ recidiua iudicatos fuiſſe ſecũdũ rationẽ, & liberatos. Mouebatur hæc febris per impares. Talibus.n. diebus exacerbatur, & iudicata eſt, cum imperfectè, tum etiã perfectè.

C Habuit vſque ad nonum diẽ ſigna quæ timorem magis afferebant, quàm ſpem. Nã cũ euacuationibus tentatis in primis (vt ſolent per teneſmum) deinde fluentibus, tamẽ tenuibus, bilioſis, & intẽpeſtiuis, & cum peruigilio, vrinæ erant nigræ & tenues; quæ mortales eſſe ſolent. Tamen quia nonus dies attulit ſigna cõcoctionis manifeſtæ (vrinas enim melioris coloris cũ exigua ſubſidentia) meritò factum eſt, vt homo euaderet, atque ad eo ſecundum conſtitutionem legitimam. Euaſit enim decimo ſeptimo, ad quem a nono, tantum tempus eſt, quantum ad nõnum a primo. Sed quia alia ex parte difficillimi morbi erant ſigna, alia ex parte ſalubriter affecti hominis, contigit, vt difficili indicio, & non ſine recidiuis, ac cum multis abſceſſibus, homo euaderet.

ret. Abſceſſus autẽ decurrerunt, vt oportuit, quo homo liberaretur. Nam à ſupernis ad inferna ſemper, & à nobilioribus ad ignobiliora ſemper permutatio procedebat. Nam imprimis fuit ſurditas. A ſurditate tumor lienis, ab hoc dolor inguinis ſiniſtri (quæ reſtitudo ad purgationem lienis multum fecit, & curſum quem cœperat natura tenere apertè iudicauit) deinde dolores in ambas tibias. Atqui non in alteram ſolum. Nam ambo crura, & ambæ manus, ob ignobilitatem ſunt vtriuſque lateris viſcerum emunctoria: quamquam non æquè vtrorumque. Conſtat autem illum lienis tumorem in Herophonte non fuiſſe phlegmonem. Alioquin ſi ex phlegmone eius viſceris fuiſſet tantus tumor, non tam facile ſubſediſſet, & recurriſſet. Sed ſuccus per lienem curſum cœpit, & fecit abſceſſum, atque adeo cum hoc factum ſit, minus iam eſt inopinabile, etſi vrinæ nigræ tamdiu durauerint, ſeruatum eſſe hominem. Nam craſſi, melancholicique ſucci veriſimile eſt fuiſſe multum, cuius redundantia, ſine maligna corruptione poteſt tales vrinas parere. Neque ſcio an in omnibus ægrotis, quorum in epidemijs mentio fit, aut alibi, ab Hippocrate fit, qui cum habuerit vrinam nigrã, ſuperfuerit, quin cauſam nigritiei præſtiterit ſpecies ſucci. Mirumque niſi Herophonti durus tumor in liene ſuperfuit, ex craſſa ſucci parte, cum tenuis exudata ſit, cùm ſudore noni, tum etiam eo, quem hic indicauit futurum decimo ſeptimo: qui omninò febrem ſubſtulit.

Ægrotus IIII.

IN Thaſo Philini vxorem quæ filiam pepererat, & ſecundum naturam purgatione facta, & cum alia leuiter tranſegiſſet, exactis quatuordecim diebus à partu, ignis corripuit cum rigore. Dolebat autem cor in initio, & dextrum hypochondrium. Dolores muliebrium. Purgatio ceſſauit. Appoſito autem balano hæc leuiora ſunt facta. Capitis autem & colli, & lumborum dolores permanebant. Somni non erant. Extrema frigida ſiticuloſa. Venter vſtus eſt. Pauca deiecit. Vrinæ tenues & decolores, in initijs. Sexto die ad noctem delirauit multa, & rurſum ad mentem rediit. Septimo ſiticuloſa. Deiectiones bilioſæ, crebræ. Octauo riguit. Febris acuta: conuulſiones cum dolore. Multa delirabat. Surgebat. Appoſito balano multa deiecit cum fluxu bilis. Somni non erant. Nono conuulſiones. Decimo nonnihil ſapuit. Vndecimo dormiuit: omnia recordata eſt: cito autem rurſum delirauit: minxit autem cum conuulſionibus confertim multum, raro, admonentibus, craſſum, album, quale fit in ſubſidentibus, cum perturbatur. Repoſitum multum tempus, nõ ſubſidebat. Color & craſſities qualis fit in iumentis: Talia mingebat, quæ ego vidi. Quatuordecimo die, dolores per totum corpus. Verba multa. Nonnihil ſapuit: cito autem rurſum delirauit. Decimo ſeptimo obmutuit, vigeſimo obiit.

Non dubium eſt vxori Philini ſuperueniſſe cauſam aliquam manifeſtam febricitãdi. Alioqui, cum per quatuordecim dies ſecundum naturam proceſſiſſet expurgatio, non febrici-

A taſſet. Partus enim naturalis, bonuſque fuit, ſi quis alius: nam ſine ſymptomatis, quæ non ferrentur leuiter, dicit ritè eſſe expurgatam. Meritò ergo computat dies decretorios à febre, quanquam in prognoſtico à partu fieri debere affirmet. Verum explicuimus in contextu, illud intelligi, cum videtur partus cauſam febricitandi præſtitiſſe. Quanquam autẽ à principio partus non fuerit malus, tamen cum in medio partu (totum tempus naturalis expurgationis partum voco) febre correpta fuerit, non potuit non habere, quæ per malos partus febricitantes habere ſolent. Ab eo enim die partus benè procedere deſijt. Habuit ergo in vtero eryſipelam, id quod dolores muliebrium, & vſtio in ventre, ſignificabant. Hæc autem facta ſunt, quia purgatio

B ceſſauit. Recurrente autem ſanguine in hepar, doluit dextrum hypochondrium, quod quia doluit, febris erat ardentiſſima, & mulier ſiticuloſa, conſentaneum eſt phlegmonem habuiſſe: fuiſſeque in muliere duas affectiones internas, phlegmonem in hepate, & in vtero eryſipelã. Atqui aliorum ſymptomatum, quædam affectionẽ vteri, quædam hepatis, quædã vtriuſque partis indicabant. Rigor enim, & cordis, hoc eſt, oris ventriculi dolor, ijs quæ febricitant à partu, familiares ſunt, ob conſenſum ventriculi, & neruorum cum vtero. Capitis, & colli, & lumborum dolores, detentis aut malè erumpentibus menſtruis purgationibus, fiũt. Sitis, vehemẽtiã febris, & phlegmonis ſequebatur. Frigus extremorũ, magnitudinem phlegmonis, & naturalis caloris ex-

C tinctionẽ. Peruigilium & delirium, læſionẽ magnam cerebri. Quoniam verò morbus nõ erat vera phrenitis, neq; delirium fuit perpetuũ, ſed quibuſdam diebus incidens. Conuulſiones autem, quæ nono die cœperunt multum iam progredi, cerebri læſionem, & neruorum omnium, declarauerunt. Maxime cùm octauo anteceſſerit rigor ille intempeſtiuus (quia neque cocto morbo, neq; in die decretorio) qui malignam materiæ qualitatem, & neruos tentari, oſtendit. Habere hanc mulierẽ grauiſſime, illa erant maxima ſigna, quæ lethalia apparebant, velut deliria magna, & conuulſiones perſeuerare, ac creſcere in dies, ac ſi quãdo videretur receſſiſſe, ſtatim recurrere: & ab euacuationibus ſpontaneis, & ab euacuatorijs auxilijs,

D quibus inter initia iuuari cœperat, procedẽte iam morbo nihil iuuari. Nã in primis diebus appoſito balano (balanum enim intelligit, vbi dicit, appoſito autem hæc leuiora ſunt facta) iuuari viſa eſt. Octauo tamen die, cũ appoſito rurſum balano multa bilioſa deiecerit, adeo non eſt iuuata, vt ea nocte non dormiuerit, & nona conuulſa rurſum ſit. Fuerant autem ſeptimo etiam deiectiones bilioſæ crebræ. Quod vndecimo euenit, minxiſſe ſcilicet cum conuulſionibus, multũ, raro, admonentibus, nihil eſt aliud, quam eo die habuiſſe duo hæc ſymptomata, conuulſiones, & mictum, rarum, & copioſum, & tunc ſolùm cum admonebatur. Hoc verò erat, conuulſio, & delirium. Nam quia mens ægrotabat, non ſentiebat veſicæ dolorem & pondus, ac proinde non min-

gebat

gebat niſi admonita, tunc verò multum, quia per interuallum longum, multum congeſtum erat. Conuulſiones autem cum tanta mentis alienatione, vide quam malè affectum eſſe cerebrum ſignificarent. Species autem vrinæ, capitis etiam laborem monſtrabat. Nam in Aphoriſmo dictum eſt, » vrinas perturbatas, quales in iumentis eſſe ſolent, dolorem capitis, præſentem aut imminentem ſignificare. Oportet autem ob vires dierum decretoriorum, conſiderare, per quaternarios accepiſſe morbum mutationes inſignes, quatuordecimo enim, & decimoſeptimo: atqui, quia quod decimo ſeptimo euenit, grauiſſimum fuit (obmuteſcentia.n. quæ niſi cum ob paralyſim ſit linguæ, vicinis iam morti ſolet accidere) non potuit vltra vigeſimum viuere. Hunc.n. diem decimus ſeptimus indicat, vt in cõtrouerſijs dictum eſt. Vbi illud etiam generatim indicauimus. Intra vigeſimum, omnes quaternarios, eſſe eorum, qui proximè ſequuntur indices. Excrementa in hac muliere habuerunt, quod & in pleriſque ægrotis huius tempeſtatis, bilis & pituitæ ſignificationem, deiectiones enim, bilis: vrina pituitæ.

Ægrotus V.

EPicratis vxorem, quæ decumbebat prope Archegetem, vicinam iam partui, rigor fortis apprehendit. Non incaluit, vt ferebant, & ſequenti die, eadem. Tertio autem die, peperit filiam, & alia omnia venerunt ſecundum rationem. Secundo die poſt partum, apprehendit eam febris acuta, cordis dolor, & muliebrium. Somni non erant: ſequenti quidem hæc facta ſunt leuiora. Capitis autem, & colli, & lumborum dolor. A ventre autem pauca biliosa tenuia reddebat, ſyncera, vrina tenues ſubnigræ. Ex quo autem eam febris arripuit in noctem ſexto delirauit. Septimo omnia exacerbata ſunt, ſine ſomno delirauit, ſitienloſa: deiectiones omnes biliosæ ſubrubræ. Octauo riguit, dormiuit plus. Nono cum iiſdem. Decimo crura cum labore dolebant, cordis rurſum dolor, capitis grauitas, non delirauit. dormiuit magis venter reſtitit. Vndecimo ſudauit. Minxit vrinas melioris coloris, ſubſidentiam habentes copioſam, leuius habuit. Decimoquarto riguit, febris acuta. Quindecimo vomuit biliosa: frigida, ſubcrebra, ſudauit, ſine febre fuit, in noctem autem febris acuta, vrinæ craſſitiem habentes, ſubſidentia alba. Decimo ſexto exacerbationem nocte habuit, & cum difficili tolerantia, non dormiuit, delirauit. Decimo octauo ſitienloſa: lingua aruit, non dormiuit: delirauit multa. dolebant ei crura. Ad diem autem vigeſimum, manè parum riguit, comatoſa, quieta dormiebat, vomuit biliosa, pauca & nigra: In noctem ſurditas. Circa vigeſimum primum autem lateris ſiniſtri grauitas per totum cum dolore, parum tuſſijt, vrinæ autem craſſitiem habentes, turbidæ, ſubrubræ, repoſitæ non ſubſidebant: Cætera autem leuius habebant, non ſine febre. Statim à principio in larynge dolorem, & ruborem habuit, & gurgulionem reuulſum, fluxio acris, mordax, ſalſa, vſque ad finem perſeuerabat. Circa vigeſimum ſeptimum ſine febre. Vrina habuit ſedimentum. Latus nonnihil dolebat. Circa trigeſimum quartum, febris eam corripuit, Venter biliosis, turbatus eſt. Quadra-

A *geſimo vomuit pauca biliosa. Indicata eſt perfectè. Et à febre liberata eſt octogeſimo.*

Cum diceret vxorem Epicratis duobus diebus ante partum correptam eſſe rigore, ex quo non febricitauerit poſtea, addidit, vt ferebant: quę verba dubitantis eſſe putat Galen. quia ſcripſerat alibi, mala porro ſuper mala eueniunt, vt poſt rigorem febris: inſinuans, ſcilicet, non poſſe rigorem fieri, cui febris non ſuccedat. Ego verò non omninò nũquam fieri poſſe, arbitror Hippoc. affirmaſſe, ſed non niſi rarò, & quibuſdam ex cauſis. Inter quas præcipua eſt crudorum ſuccorum redundantia: addidiſſe verò illud, vt ferebant, veritatis cauſa: quòd non viderit: ſed audiuerit à familiaribus mulieri. Veriſimile eſt enim,
B non eſſe accerſitum medicum vſque ad diem ſecundum poſt partum, quo febre eſt correpta. Quamquam morbus non tantum à die quo eſt enixa, initium habuit motus, ac proinde etiam computationis: ſed & à die quo riguit. Nam ab eo die cæpit iam parere, cum ſymptomatis, partus grauioris, & minimè naturalis. Indicatum autem eſt à mè in controuerſijs illud à die quo peperit, eſſe à die quo cæpit parere. Ergo dies quo primo febricitate cæpit: erat iam quintus totius morbi. Nõ .n. febricitauit ſequenti die poſt partum, ſed poſt diem partus, ſecundo. Quare iudicatus putetur octogeſimo quarto, quia à febre octogeſimo. Atqui, quaſi inſinuet non eſſe eundem ſextum à febre, & totius morbi, dixit, ex quo eam febris arripuit, ſexto, ad noctem delirauit.
C Si enim legitima computatio eſſet à febre, vt in alijs non ſemper in his diceret à febre: ſed taceret. Apertiſſimè hæc quoque habuit ſigna affectionis vteri, & multitudinis excrementi multiplicis, pituitoſi ſcilicet, & bilioſi: quare & ſalſi, quin & melancholici. Habuit enim dolores muliebrium, & oris ventriculi, quod antiqui vocabant cor, quæ pars cum vtero ſtatim conſentit. Habuit etiam dolores capitis, colli, & lumborum. Quod partium earundem paſſioni atteſtatur, & multitudinem indicat. Iam verò horrores quibus febres non ſuperuenerunt, & coma, quod vigeſimo die factum eſt, crudos ſuccos: peruigilium, delirium, & bilioſæ deiectiones, bilem indicabant, & dolor & rubor gurguglionis, qui fuit à principio
D per totum morbum erat bilis, & ſalſæ pituitę. Vomitus niger, & vrinæ craſſæ, & turbidæ, ſubrubræ, & grauitas totius ſiniſtri lateris cũ dolore, ſignificabant craſſum & melancholicũ ſanguinem. Nam dolor hic grauans, ad lienem pręcipuè pertinet, excrementis ſibi familiaribus refertum. Vſque ad vndecimum diẽ exigua erat ſalutis ſignificatio: nam ſigna paſſionis erant magna. In excrementis erant, partim cruditatis, partim contraria concoctioni, ſigna. In genere ſignorum ſalutis, aut mortis, nullum video fuiſſe omninò bonum: & fuerunt multa valde mala. Itaque affectio vidabatur lethalis: ſed quia, vt conſentaneum eſt, facultas fortis fuit, & ſymptomata fortaſſe ob laborem partus fuerunt, quàm pro morbi magnitudine, maiora, & vrinæ, quàm pro cor-

ruptione ſuccorum, deteriores, ob admiſtionem melancholici excrementi, euaſit mulier: ſed cum difficili iudicatione, & morbo producto vſque ad conſtitutionem longorum. Vndecimo habere cæpit ſigna concoctionis in vrina, obſcura tamen (tantum enim melioris coloris) fuerant autem ſubnigræ: quare haud multum erat, eſſe melioris coloris. Subſidentiam habebant copioſam, qualis ex crudis ſuccis fieri ſolet, nihilominus hæc fuit mutatio in melius. Decimo quatto fuerunt iam in vrina ſigna manifeſtæ concoctionis. Vrinæ enim (inquit) craſſę cum ſubſidentia alba. Multo autem plus eſt habere craſsitiem ſubſtantiæ, quam colorem meliorem. Nam cum Hippoc. dicit craſſas, non addens perturbatas, coctas intelligit. Meritò ergo iuxta legem conſtitutionis legitimæ, indicata eſt febris vigeſimo ſeptimo: ſed, ob dictam cauſam, iudicium non fuit perfectum. Imò quia ſymptomata quædam durarunt, vt lateris dolor, repetijt exacta alia ſeptimana, trigeſimo quarto, quo etiam deiectiones bilioſas habuit, & quadrageſimo vomuit. Nihilominus febris eſt producta ad octogeſimum. Non mirum, ſi quiſquam vigeſimo primo die pleuritidem ſuperueniſſe ſuſpicaretur. Habebar enim febrem perpetuam, & accidit lateris dolor cum tuſſi. Tamen non eſſe veram pleuritidem, planè intelligeret ex doloris ſpecie. Grauans enim erat, non pungens. Atque quia ad totum latus pertinebat, non tantum ad thoracis partem, manifeſtum fiebat, aut ad hypochondrium cui omnia alligata ſunt, pertinere, aut per totum latus cauſam eſſe effuſam.

Ægrotus VI.

CLeonactidem, qui ſupra Heracleum decumbebat, ignis arripuit erraticè. Dolebat autem capite à principio & ſiniſtro latere, & aliarum partium labores. vt quæ laſſata ſunt. Febres exacerbationem habebant alias aliter ſine ordine. Sudores quidem nunc erant, nunc non. Maxima ex parte incidebant paroxyſmi in dies decretorios præcipuè. Circa vigeſimumquartum autem doluerunt, & extremæ manus; vomuit flaua bilioſa alias, ſatis multa paulo poſt ſanioſa omnia ſubleuata ſunt. Trigeſimo iam die cæpit à naribus ſanguis fluere ex ambabus, & hæc erraticè paulatim vſque ad iudicium. Non abhorruit autem à cibo, neque ſitiſt per totum tempus, neque ſomno caruit. Vrinæ tenues non ſine colore. Quadrageſimo autem minxit ſubrubra ſedimentum multum ſubrubrum habentia. Subleuatus eſt. Poſt hæc autem variarunt vrinæ: nunc quidem ſedimentum habebant, nunc non. Sexageſimo vrinis ſedimentum multum, & album, & leue. Remiſſa ſunt omnia. Febres intermittebant. Vrinæ autem rurſum tenues, ſed boni coloris. Septuageſimo ſine febre fuit. Intermiſit dies decem. Octogeſimo riguit. Febris eum arripuit acuta, ſudauit multum. Vrina habuit ſedimentum rubrum, leue. Perfectè iudicatus eſt.

Hæc febris fuit erratica continua vſquè ad ſexageſimum, quo facta eſt intermittens. Erratica autem continua eſt, quæ exacerbationes A habet erratico modo. Habuit autem vt paroxyſmos, ita euacuationes erraticas, ſudorem. ſ. & fluxiones ſanguinis. Dolor ſiniſtri lateris non erat pleuritis, quędam. n. alia ſymptomata adfuiſſent, ſed ex adiunctis coniecto ad ventriculi os cruditatibus refertum, eum dolorem pertinuiſſe, ſæpiſſimè. n. id latus ob ventriculũ dolet. Nimirum collocatũ eſt eo loco eius os. Atqui ex huius paſſione ſtatim dolet caput, ob malos fumos, quos recipit: quin & totum corpus dolet, vt quod eſt defatigatum, & laſſatum labore, debilitatis. ſ. partibus omnibus. Atqui quod 24. factum eſt, hoc quoque indicat. Leuati. n. ſunt omnes dolores vomitu bilioſorũ, & ſanioſurum. Quæ quidem partim fuerunt bilioſa, quæ ob debilitatem partis confluxeruut, partim malè corruptus chylus. Neq. mi-B rum non ante vigeſimum quartum eſſe euacuata, quę in vẽtriculo putruerant. Scimus. n. poſt multo plures dies ſoluere quædam in ventre congeſta, expelli. Atqui non abhorruiſſe à cibo, neq: ſitijſſe, neq. caruiſſe ſomno, multus & crudus ſuccus faciebat, & frigidus. Neque verò quoniam bilioſa euomuit è cauo ventris, non habuit intra tunicas pituitoſa. Dolor manuũ extremarum, abſceſſus quidam fuerit, quales ſolent eſſe per febres longas, maximè per quas aſſiduæ à principio, & variæ euacuationes sũt. Velut in hoc. Id. n. multitudinis ſignum eſt. Accidunt autem maximè abſceſſus ad articulos per febres laborioſas, cuiuſmodi eſſe hãc, illa totius corporis laſsitudo declarauit. Chyragra ergo cenſeo tentatum eſſe Cleonacti-C dem. 24. habuit vrinas tenues boni coloris, quales crudo morbo fieri alibi dixit, vſque ad 40. ad hoc cæpit habere concoctionis manifeſtæ notas. Subrubra enim minxit, cum multo ſedimento, ſubrubro. Quare vſque ad octogeſimum eſt productus morbus. Vt hoc quoque ſit exemplum legitimæ conſtitutionis morborum. Quanquam enim ante octuageſimum habuit nonnullas iudicationes imperfectas, perfectè autem non antea habuit. A ſexageſimo cæpit fieri intermittens. A ſeptuageſimo intermiſit vſque ad 80. iam quo cum rigore, & ſudore iudicatus eſt perfectè. Videretur autem medicis 80. die ſuperueniſſe tertiana intermittens: facto enim rigori ſuperuenit febris: febri ſudor, & integra ſolutio: quæ ipſiſſima tertianæ figura eſſe videtur, tamen non D ita erat. Sed facultas expultrix mouere incipiens, fecit rigorem. Quia autem hæc non fuit adeo fortis, vt ſtatim rigenti ſudor ſuperueniret, hærentibus excrementis per aliquot horas, arſit, vſque dum nouo facultatis impetu facto, ſudauit, & iudicatus eſt.

Ægrotus VII.

ERaſinum, qui propè Bootæ torrẽtem habitabat, ignis arripuit, poſt cænam noctem perturbatã, diem primum quietum, noctem moleſtam habuit. Secundo omnia exacerbata ſunt in noctem, delirauit. Tertio cum labore delirauit multa. Quartus fuit moleſtiſſimus. Nocte autem nihil dormiuit. Inſomnia, & cogitationes. Deinde peiora, & magna, & periculoſa, timor, difficilis tolerantia. Quinto mane re-

creatus

creatus eſt, int elligebat omnia. Multum autem ante meridiem furiji. Continere ſe non poterat. Extrema frigida ſubliuida Vrinæ crudæ. Mortuus eſt ad Solis occaſum. Huic febres vſque ad finem cum ſudore. Hypochōdria ſublimia. Contentio cum dolore. Vrinæ autem nigræ habentes ſuſpenſiones rotundas. Nō quieſcebat, ex ventre autem reddebat ſtercus. Sitiebat vſque ad finem non admodum. Conuulſiones multæ cum ſudore. Circa mortem autem vſque ad finem.

Hic Eraſinus habuit ſecundum vtrumque hypochondrium phlegmonem magnum, & multum compatientibus cerebro & neruis, tentabatur delirio & conuulſione, adeo vt tandem conuulſus mortuus ſit. Atqui quanquam ob acutiem morbi, in dies capictis maximum incrementum, videbatur ſequens dies ſemper fieri deterior heſterno: tamen per pares dies moueri, moleſtia maxima, quam attulit quartus dies, & ſignis, quem attulit ſextus, iudicarunt. Habuit ſemper vrinas nigras, quas crudas vocat, quia non erant coctæ. Non enim tantum crudæ erant, ſed contraria etiam concoctioni ſigna. Quod non admodum ſitiebat, nihilo erat melius, præter rationem enimerat. Fuit verò hic Eraſinus ſingulare exemplum illorum, de quibus dixerat antea, plurimos hac tempeſtate ſexto die mortuos, his ferè ſignis.

Ægrotus VIII.

Metonem ignis arripuit. Lumborum grauitas cum dolore. Secundo multum aquę bibenti aluus benè reddidit. Tertio, capitis grauitas: deiectiones tenues: bilioſæ, ſubrubræ. Quarto omnia exacerbata ſunt. Fluxit a dextra nare ſanguis, paululùm, bis. Noctem difficulter. Deiectiones quales tertio die; vrinas ſubnigras habebat, in quibus pendebant ſubnigra ſparſa. Non ſudabat. Quinto largiter fluxit ex ſiniſtra ſyncerum. Sudauit. Indicatus eſt. A iudicio inſomnis erat, delirabat: vrinæ tenues ſubnigræ. Balneis ſecundum caput vſus eſt: dormiuit, reſipuit. Hoc non repetijt, ſed fluxit ſanguis ſæpe poſt iudicium.

Hæc Metonis febris ex nullo ſucco mihi videtur pependiſſe minus, quàm ex pituita. Nam pituitæ nulla habuit ſigna, ſanguinis nonnulla. Siquidem habuit diebus, tertio & quarto, ſubrubras deiectiones. Flauæ bilis habuit multa: nam bilioſas, & tenues deiectiones, melancholiæ autem habuit, plurima. Nam eius delirij, & peruigilij, quod poſt febrem ſolutam habuit, conſtat cauſam fuiſſe melancholiam. Nam ſine febre non fuerit phrenitis. Sed cōſompta per deiectionem & ſudorem, cum bile, tum parte melancholię putreſcente, relicta eſt multa fex, quæ illorum ſymptomatum, vt ſolet, cauſam præſtitit. Hæc ergo, quæ ſoluta febre ſubſequuta ſunt, aperte declararunt ex nigra bile, magna ex parte, febrem pependiſſe. Quare conſentaneum eſt, vrinas quoque, factas eſſe ſubnigras, ob nigrum ſuccum. Quare non eſt admodum præter rationem, cum vrina nigra liberatum eſſe hominem. Fuit enim ea

A vrina, in hoc, non mortis, ſed paſſionis ſignū. Hoc idem euenit mulieri moroſæ in Thaſo, cuius in tertio libro mentio fit. Nimirum cum vrina nigra, à melancholica paſſione liberata eſt. Verum quanquàm nigra bilis præcipuè erat cauſa, affectus locus hepar erat, magis quàm lien. Alioquin fluxio de nare dextera non adeo iuuiſſet. Eſt dignum hic conſideratione, quòd dicit, ſecundo die multum aquæ bibenti aluus benè reddidit, nam quaſi reddens cauſam id dixit. Nimirum aluus benè reddidit, quia aquam multam ille bibit. Quod quidem potuit fieri caſu, aut medici conſilio. Sed vtcumque, non dubito iuuiſſe. Nam deonerando aluum, ſoluerit lumborum grauem dolorem. Ego quidem ſæpè hac parte grauiter dolente, cum ob redundantiam in

B inteſtinis dolorem ortum coniecto, do bibendam multam aquam cum multo ſaccharo, aut admixto oxymellite, & aut ſola hac, aut immiſſo clyſtere, molior deiectionem. Fecit autem arbitror ita Hippocrates, in Metone, dixitque, vt nos imitaremur. Velut illud, balneis ſecundum caput vſus eſt. Non enim profectò ipſe ſua ſpontè vſus eſt, ſed Hippocrates iuſſit: neque in illa occaſione excogitari melius auxilium potuit. Quia balneum, vt humida cauſa, melancholicæ intemperiei per ſe occurrebat, & conciliabat ſomnum (quo in melancholicis nihil eſt vtilius) & laxando vias, fluxum ſanguinis de naribus, à quo adeo iuuati omnes ſunt, mouebat. Meto certò eo fluxu, adeo iuuatus eſt, vt cum ſigna concoctionis

C non anteceſſerint, tamen quia ſæpè fluxit ſanguis poſt iudicium, ſine recidiua tranſegerit.

Ægrotus IX.

Critoni in Thaſo, recto ambulanti, pedis dolor cæpit fortis à magno digito. Decubuit eodem die, horreſcens, faſtidioſus, parum ſubcaleſcens. In noctem delirauit. Secundò tumor per totum pedem, & vſque ad talum, ſubrubens, & cum contentione. Puſtulę nigræ. Febris acuta: inſanijt, à ventre autem mera bilioſa, effluxerunt. Mortuus eſt à principio ſecundo die.

Acutiſſimus exacte, ac pernitioſiſſimus fuit hic morbus, quo mortuus Crito eſt ſecundo die, ex quo febre acuta teneri cæpit, tertio autem, ex quo dolore digiti pedis correptus eſt. Nihil mirum, ſi hic homo podagra ſe tentari primo illo die ſuſpicatus eſt. Nam ambulanti adhuc recto, dolor pedis accidit fortis. Tamē illud malum non eſſe mite, neque fieri, vt ſolet, ob virtutis robur detrudentis ad articulos, quæ redundant in intimis partibus, ſed ob venenatam quandam ſuccorum qualitatem, ſuſpitionem ſtatim præbere cœpit, horridum, & faſtidioſum fieri hominem. Maximè autem ſuſpitionem auxit, delirium primæ noctis. Cum illo die, non eſſet homo occupatus, niſi exigua febre, parum ſcilicet ſubcaleſcens. Quod nomen ſignificat, ex aſſiduis eius diei horroribus, vix poſſe calidum innatum, ad corporis

 habi-

habitum redire? accedens autem faſtidium, ad intima confluere, aut in intimis hærere malignos ſuccos. Summè verò iam aperta fuit veneni ſignificatio, cum facto maiore pedis tumore, puſtulæ nigrę cum contētione, hoc eſt, ampullæ quædam bullis diſtentis, ſimiles, eruperunt, Nam ſcimus exanthemata nigra per febres acutas erumpentia, tam eſſe lethalia, vt vix quemquam cum ijs ſeruari contingat. Certè anno 57. quo pernitioſum quoddam genus febrium cum exanthematis graſſatum eſt, cum rubeis multi ſeruabantur, cū nigris, vnius ſolùm, videor mihi meminiſſe, ſeruati. Quo minus autem expectaret medicus Critonem abſceſſu cum puſtulis facto iuuari poſſe, febris acuta, & inſania fecerunt. Nimirum illis erumpentibus facta ſunt omnia grauiora, pro ſubcalefactu febris acuta: pro delirio, mania, ſiue furor: & pro faſtidio, copioſę deiectiones, meræ, bilioſæ, quæ cum adeo lethaliter affectum hominem iuuare non poſſent, vires prorſus deiecerunt. Cùm ergo pernitioſa ſigna adeo properarent, factum eſt, vt perierit homo intra triduum. Hic certè homo à multis putatus ſit venenum accepiſſe, tamen ſcimus ſolere multos venenum intra ſeſe, ex prauo victu generare, & repentè mori, non aliter ac qui acceperit.

Ægrotus X.

CLazomenium, qui decumbebat iuxta puteum Phrinicbidæ, ignis arripuit A principio dolebant iſti caput, & collum, & lumbi. Statim ſurditas. Somni non erant. Febris acuta arripuit eū. Hypochondrium ſuſpenſum erat cum tumore. Contentio exigua Lingua arida. Quarto in noctem deſipuit. Quinto cum dolore omnia ſunt exacerbata. Circa vndecimum autem nonnihil remiſſa ſunt. Ex ventre autem ab initio, & vſque ad quatuordecimum multa tenuia, aquei coloris reddebat. Quæ ad deiectionem attinent, cū bona tolerātia tranſigebat. Deinde vēter reſtitit. Vrina vſq, ad finem tenues quidem, boni autem coloris, & multam habebant ſuſpenſionem, diſperſam. Non ſudabat. Decimo ſexto minxit paulo craſſius. Habebat exiguam ſubſidentiam. Subleuatus nonnihil eſt. Reſipuit magis. Decimoſeptimo rurſum tenuia Secundum vtramque autem tumor cum dolore. Somni non erant. Delirabat. Crurum habuit dolorem. Vigeſimo ſine febre, iudicatus eſt. Non ſudauit. Omnia intelligebat. Circa autem vigeſimum ſeptimum, coxa dextra fortis dolor. Citò ceſſauit. Quæ autem ſecundum aurem, neque ſubſidebant, neque ſuppurationem accipiebant, dolor autem. Trigeſimo primo, diarrhæa, multis aquoſis, cum dyſentericis. Vrinas craſſas minxit, ſubſederunt quæ circa aures. Quadrageſimo autem doluit dextro oculo. Videbat obtuſius: rediȷt ad ſtatum.

Hic Clazomenius eſt ille Hermippus, cuius pridem facta mentio eſt, vbi dicebatur. Quæ circa aures in febribus erumpebant cū dolore, quibuſdam deficiente iudicatoriè febre, neque ſedantur, neque ſuppurant. His diarrhœa bilioſa, aut dyſenteria, aut craſſarū vrinarum ſubſidentia ſoluit. Vt Hermippo A Clazomenio. De hoc etiam, & qui eodem modo laborarunt illa tempeſtate, dixit antea, quibus fiebant parotides, vigeſimo iudicabātur. Solutæ ſunt omnibus, quibus non ſuppurabant, ſed ad veſicam conuertebantur. Laborauit hic febre ardente cum inflammatione in hypochondrio. Habuit autem à principio ſigna magni periculi, & magnæ cacochymiæ. Nam dolores capitis, colli, & lumborum, ijs qui cum materiæ redundantia febricitare incipiunt, ſolent accidere: euacuationes prætereà ſymptomaticę: maxima febris à principio, & delirium. Tamen ſigna cruditatis, producta longius ſunt, quam pro tanta febris acutie. Conſtante ergo virtute factum eſt, vt euacuationes vtiles eſſent, & homo ſalubriter affectus, tamen febris produceretur, vſque ad quadrageſimum; qui finis eſt decidentium ex B acutis. Atqui cum ſigna concoctionis non cæperint apparere ante decimum ſeptimum, meritò iuxta legem conſtitutionis legitimæ, vltra trigeſimum productum eſt malum. Rarum autē eſt, huiuſmodi morbos, qui ex acutis fiunt, non habere intermiſsiones, & recidiuas, & multos, varioſque abſceſſus. Habuit hic primam iudicationem in vigeſimo, vt alij, qui illa tempeſtate per febres, habebant parotidas. Vſque adeo, cùm morbus aliquis epidemialis graſſatur, refert, quam multum, conſiderare omnia, quę ægrotantibus contingūt. Talia enim, in ijs, qui ſimiliter ægrotare incipiunt, oportet expectare. Ferè enim eodem morbo, cum eiſdem ſignis laborantes, eiſdem diebus iudicantur. Nimirum eſt communis cauſa omnium horum, quo fit, vt curatio etiā C ſimilis congruat. Atqui iuuat hæc obſeruatio adeo, vt multò melius ſoleant medici, cum multum iam proceſsit tempeſtas, curationem ſuſcipere morbi popularis, quam cum incipit. Vt propter medicos, melior conditio ſit, eorum, qui progreſſa iam tempeſtate ęgrotāt: quamquam ob ipſos morbos, ſit deterior, niſi plurimum iam tempeſtas inclinet. Omnes abſceſſus quos Clazomenius habuit, frequēter ſolent per morbos occurrere. Maximè autem occurrūt nobis hoc anno ſexageſimo primo, qui, vt quem Hippocrates deſcribit modò, fuit ſiccisſimus.

Ægrotus XI.

D *DRomeadæ vxorem, quæ filiam pepererat, & alijs omnibus ſecundum rationem factis, ſecundo die rigor accepit. Febris acuta. Cæpit autem primo dolere circa hypochondrium. Faſtidioſa, horrida, & ſibi diſplicens. Sequentibus diebus non dormiuit. Spiritus magnus, & rarus. Hypochondrium ſtatim ſuſpenſum Secundo ab eo quo riguit, ab aluo bene reddidit ſtercora. Vrinæ craſſæ, albæ, turbidæ, vt fit ex ſubſidentibus, cū perturbantur. Repoſita multum tempus, nō ſubſidebāt. Noctem non dormiuit. Tertio circa meridiem riguit. Febris acuta. Vrinæ ſimiles: hypochōdrij dolor. Faſtidioſā. Noctem difficulter tulit. Nō dormiuit. Sudauit per totum corpus frigidum: cito autē recaluit. Quarto circa hypochondrium non nihil ſubleuata eſt: capitis autem grauitas cū dolore. Subſoporata eſt. Pauca à naribus*

bus exierant. Lingua arida, ſiticuloſa faſtidioſa. Vrinæ ſimiles, ab aluo nihil. Circa meridiem multa delirauit, & rurſum citò parum rediſt ad mentem. Surgebat: mox ſopore correpta eſt. Refrigeratio exigua, nocte dormiuit. Delirauit. Spiritus magnus, rarus. Paulo poſt conuulſiones ex capite cæperunt. Celeriter mortua eſt.

Cur Hippoc. narrat vxorem Dromeadę peperiſſe filiam? an quia filiam peperiſſe, multo deterius eſt, & ex filiæ, quam ex filij partu, ſæpius, & grauius ægrotatur. Nam & Epicratis vxorem, narrauit prius, filiam peperiſſe. Nimirum ſi omnes quæ pepererunt, & non ſunt multum expurgatæ, paratę ſunt grauiter ægrotare, ob multitudinem excrementorum, quæ nouem menſibus congeſſerunt, multo magis quæ pepererunt filias. Quia enim magis excrementoſæ ſunt, plerunque filias concipiunt. Hęc verò cum filiam peperiſſet, lethaliter febricitauit, adeo vt mortua ſit ſeptimo à partu, ſexto ab acuta febre. Totus autē affectus hic, fuit ex purgatione intempeſtiuè ſuppreſſa. Multa excrementa maligna & varia, partim pituitoſa, ſurſum recurrerunt, affeceruntque ita in primis hypochondrium, & ventriculi os, deinde caput, in quo, vbi ſemel firmata ſunt, cum cōuulſione mortua eſt mulier. Laborauit verò caput ob aſcendentes vapores, per conſenſum, antequam firmatum in eo omninò malum eſt. Sed mirum eſt, quòd dicit, alijs omnibus ſecundum rationem factis. Si enim omnia ita facta ſunt, naturalis fuerit partus. Qui ergo potuerit proximo die febricitare febre acuta? ſed illud nihil aliud eſt, quam quæ illo die agenda fuerunt, ſecundum rationem fuiſſe facta, hoc eſt, mox poſt fœtum emiſſas fuiſſe ſecundinas. Rigor non erat ſignum morbi, ſed malitiæ excrementorum, & paſſionis neruoſarum partium. Quamquàm non mirum ſi quiſpiam conſiderans, tertio die ab hoc quo primum riguit, rigere rurſum, & ex rigore factam rurſum febrem acutā, hoc eſt, creuiſſe febrem denuò in magnam, putaret eſſe febrem tertianam, & ob coniunctam aliam continuam, totum morbum eſſe ſemitertianam. Cæterùm quamquam primis illis diebus non habebat facilem diſtinctionē (nam horridam quoque fuiſſe poſt rigorem dicit) tamen ſequens figura apertè prodit, nō eſſe hunc morbum. Nullus enim rigor quinto factus eſt, ſed ſexto. Itaque rigor hic non morbi ſpeciem: ſed ſucci malitiam indicabat. Succeſſit febris acuta, hoc eſt ardens: vt per paroxyſmos ſolet, putreſcentibus quæ erant agitata. Deinde his decumbentibus hypochondria, cæperunt dolere. Faſtidioſa fuit laborante ore ventriculi: horrida, ob malignam qualitatem ſuccorum membris omnibus moleſtam: & hac quoque cauſa, ſibi diſplicens. Hoc verò eſt anxiam eſſe, modo quodam indicibili malè habentem. Peruigilium, & ſpiritus magnus, & rarus, compatientis cerebri, & incipientis delirij. Hypochondrium doluit in primis, ſtatim factum eſt velut ſuſpenſum à ſepto, & ſuperioribus partibus: quod ſuccis per illud euntibus in caput, fit. Quem etiā rap-
A tum in caput, portenderunt vrinæ, quæ ſecūdo die apparuerunt, craſſæ. ſ. albæ, & turbidæ, quales fieri ſolent, quæ multo tempore repoſitæ perturbantur. Fiunt autem ex ijs, quæ antequàm perturbarentur, ſubſidebant. Hæ .n. ſunt, quas alibi vocat, velut iumentorum, vbi dicit, vrinas quales iumentorum dolorem capitis ſignificare, qui adeſt, aut aderit. Tales etiam vrinas dicit fuiſſe die tertio. Quo etiam die fuiſſe dicit hypochondrij dolorem cum faſtidio, & nocte difficilem tolerantiam, & peruigilium. Ego quidem videor mihi intelligere contraxiſſe iam hypochondrium dextrum aut ſiniſtrum (id enim non diſtinguit) aut fortaſſe vtrumq. phlegmonoſum affectū, ex confluxu. ſ. qui in eam partem à principio fieri cæperat. Quod ſudauit per totum corpus, non erat malum: malum autem, quòd frigidum: quam-
B quàm leuius: quia cito recaluit. Frigidi ſudoris duplicem eo die fuiſſe cauſam puto, admiſtionem pituitę cum bile, & debilitatem innati calidi malè ſe iam diffundentis. Quarto die, peſsima mutatio facta eſt. Id quod omnibus, qui illa tempeſtate ſexto die mortui ſunt, contigiſſe, antea dixit. Nam quid aliud fuit, circa hypochondrium, nonnihil ſubleuatam eſſe, capitis autem dolorem, grauem, & ſoporem accidiſſe, & pauca è naribus exiſſe, quā permutatam eſſe magnam materiæ partem, ab hypochondrio in caput? dolor quidem hāc permutationem indicabat, grauitas autem & ſopor craſſam, & pituitoſam fuiſſe materiā magna ex parte. Atque adeo pituita in caput impigit, bilis hęſit magis in ventriculo. Quare facta eſt
C lingua inſigniter arida, & mulier ſiticuloſa. Vrinæ quoq. ex craſsis & turbidis, factæ paucæ, & tenues, indicabant raptum materiæ in caput. Sed oleoſas quoq. fuiſſe dicit. Galenus in enarratione hiſtoriæ Parij, tertio libro dicit, oleoſas vrinas non dici, quæ oleum contineant: ſed quæ ſubſtantiæ modo & colore ſimiles oleo, ſint. Cæterùm hoc loco conſtat oleoſas non ita dici: eſſent .n. craſſæ: at verò dicit, vrinæ tenues, oleoſæ. Non ergo ſubſtantiæ modo ſimiles oleo: ſed velut oleo plenas intelligit. Quæ quidem colliquationis ſoboles ſunt. Sed quid mirum, tam acutam febrem fuiſſe etiam colliquantem? itaq. quidquid, in hiſtoria Parij, nomen ſignificet, huius mulieris vrinæ oleum continebant innatās. Quinto die omnia fuerunt ſimilia, & pręter hæc aluus eſt
D ſuppreſſa, expultrice facultate iam ceſſante. Atque hoc tempore omnia fuerunt iam repētè conuulſa. Accidit. n. in hoc moriendi genere, ita mori, vt paulo ante, ijs qui adſunt, non viderentur morituri.

Ægrotus XII.

Homo quidam caleſcens cænauit, atque adeo multum, vomuit omnia. Nocte febris acuta, Hypochondrij dextri dolor. Phlegmone ſubtenus ex externa parte. Noctem difficulter tulit. Vrinæ autem initio rubræ, craſſitiem habentes. Repoſita non ſubſidebant. Lingua arida. Non valde ſiticuloſus. Quarto febris acuta. Dolor omniū. Quinto minxit leue, oleoſum, multum. Febris acuta. Sexto veſperi

multum delirauit. Neque nocte dormiuit. Septimo omnia exacerbata ſunt. Vrinæ ſimiles. Verba multa. Continere non poterat. Ab aluo autem cum irritatione exierunt humida, turbata, cum lumbricis. Noctem cum dolore. Mane autem riguit: febris acuta. Sudauit multum, ſine febre fieri viſus eſt. Nõ multum dormiuit. Ex ſopino frigus. Sputum. Veſperi multum delirauit. Paulo poſt autem vomuit nigra, pauca, bilioſa: nono refrigeratio. Delirauit multum non dormiuit. Decimo crura cum dolore. Omnia exacerbata ſunt. Delirauit. Vndecimo mortuus eſt.

Nullum eſt erratum tam exiguum, quod nõ, poſſit magnoperè lædere, eum qui ad morbum paratus iam ſit. Tantum momentum habet occaſio, vt non ita pridem in hiſtoria Philonis filiæ animaduertimus. Hic cum iam febricitare inciperet, fortaſſe id non agnoſcens, aut tanti mali initium eſſe non timens, cœnauit laute, atque adeo, vt eſt veriſimile, potauit largius. Læſus multum eſt, & continere non potuit cibum, ſed vomuit omnia, & nocte plurimum creuit febris, & phlegmonem contraxit, in hypochondrio dextro, in partibus internis. Hoc enim eſt, quod dicit, ſubtenuis, ex externa parte. Hoc eſt, fuit inflammatio, quæ in externa parte tenuiter ſentiebatur. Erat itaque interna, eius hypochondrij. Quam proinde ad hepar pertinuiſſe conſtat. Habuit proinde dolorem, & ardorem eo loco, febrem ardentem; linguam aridam, exeuntia quoque vſtionem referebant. Vrinæ imprimis rubræ, craſſæ, ex feruente ſanguine, deinde habere cœperunt multum oleoſum, læue, hoc eſt, multam pinguedinem. Hinc difficilis tolerantia. Hinc peruigilia, deliriaque: cum his non erat admodum ſiticuloſus. Nihilo tamen id erat melius. Delirij enim, aut corrupti ſenſus. Quod ſeptimo die exierunt ab aluo cum irritatione humida turbata, inflammationis etiam fuit ſoboles. Bilioſa enim & vſta erant, cùm irritarent. Lumbricos autem genitos cum his eſſe, mirũ eſt, necari enim ſolent à bile, generationem autem accipere ex crudis cum quadam concoctione, adeo, vt morbis ſalutaribus euntibus in iudicationem, fieri ſoleant, vt in prognoſtico dicitur ab eodem Hippoc. hic verò expedicas non fuit, quia morbus non ibat in iudicationem. Quare coniecto hunc non ſolum ex phlegmone, ſed etiam ex ſatietate in ventre febricitaſſe. Coquendis ergo crudis in ventre genitos eſſe lumbricos, & ab exeunte bile necatos, & expulſos eſſe. A ſeptimo die habere cœpit ſigna mortis, è ſuperuenientium genere, velut ex ſomno frigus, quod ſuffocatio caloris naturalis facit. Patiuntur verò ita dormientes, qui in eo ſtatu conſtituti ſunt, de quibus in Aphoriſ. dixit: vbi ſomnus laborem facit, mortale. Tale etiam fuit ſignum, delirium magnum. Longè autem peſſimum fuit, vomere pauca, & nigra. Hic enim vomitus poſtridie morituris accidere ſolet. Dolor crurum quibuſdam fieri ſolet, cùm in ea abſceſſus fit, tam in extremo autem iam conſtitutis, non ita, ſed ob ſummum facultatis langorem; ſentiente iam facultate ex ipſis membris pondus. Quid vndecimo die mortuus eſt obſeruari debet, & A ob huius diei vim, & quod ſeptimus, qui eius eſt index, inſignem attulerat mutationem.

Ægrotus XIII.

*M*VLierem quæ decumbebat in littore, tertio iam menſe grauidam ignis arripuit. Statim autem incepit dolere lumbis. Tertio dolor colli, & capitis ſecundum clauiculam dextræ manus. Citò autem lingua priuata eſt voce. Dextra manus languit cum conuulſione apoplectico modo. Delirauit omninò. Noctem difficulter tulit. Non dormiuit. Venter turbatus eſt, bilioſis, paucis, ſynceris. Quarto lingua priuata eſt voce. Conuulſio eorundem. Dolor omnium permanebat. Quæ circum hypochondrium ſuſpenſa cum dolore. Non dormiuit. Delirauit omni-B nò. Venter turbatus. Vrinæ tenues, non boni coloris. Quinto febris acuta, hypochondrij dolor. Delirauit omninò. Deiectiones bilioſæ. In noctem ſudauit ſine febre. Sexto reſipuit. Omnia ſubleuata ſunt. Circa clauiculam autem ſiniſtram dolor permanebat. Siticuloſa. Vrinæ tenues. Non dormiuit. Septimo tremor. Subſoporata. Parum delirauit. Dolores ſecundum clauiculam, & brachium ſiniſtrum, permanebant. Alia autem ſubleuata ſunt. Omnia intelligebat. Tres autem permanſit ſine febre. Vndecimo rediit. Superriguit. Febris arripuit eam. Quatuordecimo autem vomuit bilioſa, flaua, copioſa. Sudauit. Sine febre. Indicata eſt non ſine dolore, ex eiſdem paſſionibus.*

Omnem acutum morbum in vtero gerentibus eſſe lethalem, in Aphoriſmo dixit Hip-C pocr. Verum ſi quod tempus non eſt admodum periculoſum in huiuſmodi, eſt à quarto menſe vſque ad ſeptimum. Quia ijs maximè curationem admittere poteſt. Itaque, quamquam graue fuerit, hanc mulierem gerentem vtero, acuto morbo teneri, quia tamen vicina iam erat quarto menſi, liberari potuit. Mirandum autem magis, etiam ſine ſignis concoctionis, liberatam eſſe perfectè: quamquàm cum difficili iudicio. Non enim ad iudicialem diẽ ſine recidiua venit. Febricitauit hęc quoque ex bilioſis, & pituitoſis aſcendentibus ſurſum verſus, pituita verò repetente in caput, & neruos. Dolores ergo habuit in primis lumborum, deinde colli, & capitis, & clauiculæ, & brachij è regione clauiculæ, poſiti: multis irruentibus, & in caput, & in collum, & in eam D partem, quà ex ceruice, nerui brachium mouentes, naſcuntur. Cum autem neruos tenere pituita inciperet, cito malum proceſſit, & lingua reſoluta eſt, & voce priuata, quarto ſcilicet die. Sed quid eſt quod dicit. Tertio manum dextram languiſſe, cum conuulſione, apoplectico modo? Si apoplectico modo, certè reſoluta eſt, ſi autem reſoluta, non videtur cum conuulſione languiſſe. Nàm reſolutio, longè differt à conuulſione. Verum quod contigit, hoc eſt, quod etiam contigit quarto die linguæ. Pars reſoluta eſt, tamen ante quàm reſoluta omninò caderet, motus habuit conuulſiuos, vt ſcilicet fieri ſolet, ſucco ingrediente neruos, & facultate repugnante, vt membrum in figura contineat. Sed & cerebri læſio inſignis apparuit nocte tertij diei. Delirauit enim om-

omninò, & vigilauit, & noctem difficulter tulit. Huic difficultati noctis ſucceſſit turbatio ventris, excuntibus paucis. bilioſis, ſynceris. Quæ enacuatio mala fuit, & quia intempeſtiua & exigua, & quia ſynceri excrementi. Vbi dicit, ſecundum clauiculam dextræ manus, & rurſum, dextra manus languit, coniecto vitiatum eſſe codicem Græcum, & Latinum, legendumque fuiſſe; pro dextra ſiniſtra, & pro dextrę ſiniſtrę. Nam paulo poſt, hos ipſos dolores, & labores narrans, dicit circa clauiculam autem ſiniſtram dolor permanebat. Et rurſum, dolores ſecundum clauiculam & brachium ſiniſtrum permanebant. Hoc autem verbum permanebant, apertè ſignificat de eiſdem doloribus eum dicere, qui à principio cęperant, non de nouis. Succedentibus itaque ſimilibus ſignis ſemper malis, cum ſignis autem cōctionis manifeſtæ, ſeptimo ſoluta eſt febris. Non tamen ita, vt quiſquam expectare poſſet, non rediturum. Manebant enim multi dolores. Vndecimo facta in deterius mutatione, quatuor decimo liberata eſt: præter expectationem profecto, ſi quis alius tota hac tempeſtate. Nam quantumuis viderentur conſtare vires, tamen futuras recidiuas admodum erat conſentaneum.

Ægrotus XIV.

*M*Elidæ quæ decubuit iuxta templum Iunonis, cæpit caput, & collum & pectus dolor fortis. Statim autem febris acuta arripuit eam. Muliebria autem pauca apparuerunt, dolores omnium horum continui. Sexto comatoſa, faſtidioſa, horrida. Rubræ maxillæ; parum delirauit. Septimo ſudauit. Febris deſecit. Permanebant dolores. Reuerſa eſt. Somni pauci. Vrina vſque ad finem boni coloris, & tenues. Deiectiones tenues, bilioſæ, mordaces, valde paucæ nigræ, fœtidæ cœperunt. Vrinis ſubſidentia alba leuis. Sudauit. Indicata eſt perfectè vndecimo.*

Haud dubiè mulier hæc ob ſuppreſſionem menſtruorum laborauit pulmonia. Nam aliquando ante febrem, capitis, colli, & pectoris dolorem habebat fortem. Si quę autem pars ante febrem doluit, in ea ſolet morbus firmari. Veriſimile ergo erat, hunc morbum firma-

A tum iri in capite; aut parte aliqua thoracis. Tantum refert ad morbi exactam cognitionē, percontari, vt haberet homo, antequam manifeſtè febricitare cæperit. Atqui propriæ phrenitidis non ſunt in hac conſecuta ſigna (non enim delirium perpetuum) ſed paraphrenitidis per conſenſum cum alia parte, ſexto die. Laborare verò pulmonem inflammatione, omnia quę ſubſecuta ſunt indicarunt: febris acuta: rubor maxillarum: coma, & delirium. Hoc enim conſenſionis cerebri genus, familiaris pulmonię eſt. Hippocrates nunquā ſolet pulſus meminiſſe; habuerit verò hæc molles. Faſtidioſa fuit, ob viciniam oris ventriculi cum pulmone, & ob fluxionem, & intēperiem. Dolor quidem pectoris, ob pulmonis affectum non ſolet eſſe fortis, ſed ſurdus quidam. Cæterum hic fortis fuit, antequam in
B ipſum pulmonem fluxio eſt recepta, dolentibus alijs partibus, quę illum circumſtant, per quas fluxio fiebat. Malo autem procedente, veriſimile eſt, hunc dolorem commutatum eſſe cum alio tardiori. Hæc inflammatio ob partis calorem, & viciniam cum corde, acutiſſima eſſe ſolet. Ita huic contigit: finita eſt intra ſeptem dies. Nam & febris eſt extincta. Sed quia permanebant dolores, capitis, ſcilicet, colli, & pectoris, quod non eſſe inſumptam totam fluxionem indicabat, rediit inflammatio, ac cum ea febris, quanquam in recidiua malum fuit multo magis bilioſum, in prima febre multo magis pituitoſum. Indicant id ſymptomata. Habuit enim paucos ſomnos, deiectiones tenues, bilioſas, mordaces, nigras, fę-
C tidas, & exiguas. Quæ quidem, & ob qualitatem, & quia exiguæ, malę erant, tamen quia vrinæ vſque ad finem apparuerunt, tenues, boni coloris, quæ partim crudæ, partim coctę ſunt; in fine cum ſubſidentia alba leui iudicata eſt perfectè cum ſudore, vndecimo. Oportet hic animaduerti non eſſe per inflammationes quarundam partium, negligendam vrinarum inſpectionem, in hac ęgrota maximè, in qua excrementa indicabant, febrem non eſſe tantum accidens, ſed putridam etiam in venis, Non minus conſiderari oportet, vim ſeptimi, & vndecimi, eſſeque ſudorem accommodatam iudicationis ſpeciem in pulmonia.

LIBER SECVNDVS.

SECTIO PRIMA.

Carbunculi in Cranone æſtiui. Pluebat in vſtionibus aqua larga. Per totum fiebat, & præcipuè ſtante auſtro. Innaſcebantur in cute ſanies. Cum autem erant concluſæ, caleſcebant, & faciebant pruritum. Deinde bullæ ſimiles vſtis erumpebant, & ſub cute vri videbantur.

D FEbres omnes cum bubonibus malæ ſunt pręter diarias, vt in Aphoriſmo ab eodem dictum eſt, tamen non omnes æquè malæ, ſed tanto deteriores ſucci notas habent: Hinc fit, vt in ijs febribus, quę præcipuè peſtilentes ſunt, carbunculi quidam, aut carbunculis proximę inflammationes, in aliqua adenoſarum partium mox appareant: quibus raro non ſuccedit, gangrena, & mors. Raro autem incipit peſtis mox à carbunculis, ſed antecedere ſolent febres mali moris interimentes plurimos, fortaſſe ſine vitio

aliquo

aliquo cutis in primis, deinde cũ maculis mor-
ſibus culicum ſimilibus, aut vbicibus, aut
bullis, ſimilibus ijs, quę fiunt in combuſtis: tan-
dem cõfirmata pelle, apparent carbunculi; in-
naſcentibus ſimul alijs maculis per totam cu-
tem: nam magna ſignificatio eſt malignitatis
materiæ intempeſtiua expulſio. Quare mox
apparent in malignis, quæ Græci vocant phly
ctenas, aut exanthemata, aut phymata. Sunt ve-
rò hæc bullæ, aut maculæ, aut tumores: & ac-
cedũt his ſæpe malignæ vomitiones, aut pro-
fluuia alui, ſudores copioſi, intempeſtiue hæc
omnia, & ſine conferentia, & tolerantia. Acce-
dunt præterea ſymptomata alia malignitatis,
vt deliria, & ſyncopes, & pulſus diuerſi, & fe-
briles. Ita factum eſt in Cranone, Ciuitate The
ſſaliæ, quã peſtis peſsimè afflixit. Fuerunt car-
bunculi, non quidem omnes abſceſſus, qui eo
anno in cute apparuerunt, ſed qui æſtiui. Ve-
riſimile eſt autem à principio veris, quod ab
æquinoctio incipit, febres malignas ſolas, aut
cum alijs abſceſsibus fuiſſe, ineunte autem æ-
ſtate circa ortum vergiliarum cæpiſſe appa-
rere carbunculos. Ita.n.fieri ſolet, & ita factũ
eſſe hoc anno Cæſarauguſtæ ſcimus. Atqui
profectò meritò. Nulla .n. incipiunt à maxi-
mis. Meritò ergo alij morbi peſtilentes, cum
alijs minus malignis abſceſsibus facti fuerint
in initio, facto iam maximo aeris calore, cum
carbunculis. Non.n. tantum qui hos habent,
ſunt peſtilentes, & ſi hi maximè ita vocentur,
ſed quicunq. populares, & adeo pernitioſi, vt
plurimos interminant. Accidit vero his om-
nibus eſſe contagioſis. Carbunculi autem, vt
docet Galenus lib. de tumoribus præter na-
turam, fiunt ex ſanguine vſq ad naturam atræ
bilis feruente. Communes morbi, vt in initio
primi libri iudicatum eſt, neceſſariò habent
cauſam in aeris infectione. Quia ſola ea eſt om
nibus hominibus communis cauſa. Cōtagioſi
autem non poſſunt eſſe, niſi ob putredinem,
neq; admodum mortiferi, niſi ob malignam. Pe-
ſtes ergo ſemper habent cauſam in maligna
putreſcentia aeris. Putredinis verò cauſæ,
quod ad temperamentum attinet, ſunt calor,
& humiditas, altera vt faciens, altera vt patiẽs.
Merito ergo Hippocrates dicit, cùm hoc lo-
co, tũ multis alijs, peſtilentem aeris conſtitu-
tionem eſſe calidam, & humidam: velut & Ga-
lenus pluries quàm vt referri poſsit. Inſinuãs
ergo cauſam, qua illo anno tam maligna peſtis
tenuit Cranonem, dicit, pluebat in ardoribus.
Aqua larga. Per totum fiebat, maximè flante
auſtro. Hęc tota eſt deſcriptio maximè calidę,
& humidæ conſtitutionis. Calidiorem .n. aut
frigidiorem: humidiorem, aut ſicciorem, annũ
anno, facit, non acceſſus aut receſſus Solis (hic
.n. æqualis ſemper eſt) ſed pluuiæ multę, aut
paucæ, & vẽtorum ſpecies præcipuè. Vt qui-
dem hæc ſint, aut non ſint, ſintve plus aut mi-
nus, conſentaneum eſt varios aſtrorum aſpe-
ctus facere, quorum ſecundum ſingulos an-
nos mira eſt differẽtia, cum hæc inferna à ſu-
pernis illis lationibus gubernentur. Nam ſi
omnia haberent eodem modo in ſuperioribus
illis corporibus, cur non eodem modo etiam
hic haberent, aut fierent? Cæterum hęc ipſa af-
A ferunt hanc, aut illam temperiem pluuias, aut
flatus afferẽdo, aut contraria. Quod ad pluuias
attinet quo plus pluit, eo annus humidior eſt,
quo minus, eo ſiccior. Pluere autem contingit
continenter, & aqua copioſa, id eſt plurimum
(velut nũc, aqua, inquit, larga, idque fiebat per
totum tempus .ſ.) aut aqua copioſa, ſed cum
intermiſsionibus, & hæc, tunc eſt magna plu-
uia, cum imbres ſunt magni, & interualla bre-
uia, (velut in Thaſo dixit ſectione 2. primi,
aquæ multę, largæ, magnæ, niues, plerunque
miſta aeris ſerenitas) aut aqua exigua, ſed con-
tinenter cadente, velut prima ſectione, dixe-
rat, aquę multæ, aſsiduæ, molles. Atqui hæc e-
tiam eſt valde humida conſtitutio. Quia cauſa
quæcunq. cõtinenter afficit, multum id valet
efficere. Imbres largi, ſed ex longis interuallis,
B non admodum poſſunt humiditatem afferre,
quia ſequens temporis pars, priorem ſemper
emendat: minimè verò, cum neq. crebri, neque
magni imbres ſunt. Flatus omnes in quatuor
genera diſtribuuntur, in quatuor partes facta
terræ diuiſione. In his vero maximè inſignes
& qui maximè naturis differunt, ſunt auſter,
calidus, & humidus: & boreas, frigidus & ſic-
cus. Proinde illo flante, crebro ſolet pluere, in
hoc flante, non niſi raro. Et pluuiæ cũ auſtro,
ſunt, quod ad putreſcentiam attinet, nocentio
res, quia calidæ. Merito ergo tam multæ & ma
lignę putredines fuerunt illo anno: quia plue-
bat: illud verò pluebat perſeuerantiam quam-
dam ſignificat, cum ſit pręteriti infiniti) in ar-
doribus, id eſt, durantibus imbribus per æſti-
uos ardores. Nam cum finiuntur pluuiæ, an-
C tequam calor magnus ingruat, & ſi illæ per
hyemem, & ver fuerint copioſæ, non eſt tam
periculoſum. Et pluebat per totum tempus,
ſiue flaret auſter, ſiue eteſiæ, maximè autẽ flan-
te auſtro. Eſt qui hoc loco legat, pro, maximè
flante auſtro, maximè in dorſo, vultque id re-
ferri in carbunculos. Fortaſſe reperit in ſuo
codice, αἱ πελλαὶ νῶτα habetur vero. νῶτα id
quod ex dictis conſtat melius congruere. Cũ
dictum ſit in adenoſis partibus ſolere fieri pe-
ſtilentes carbones in dorſo.

2 *IN ardoribus ſiccitates, febres maxima ex parte;
abſque ſudore contingunt. In his autem ſi ſupe-
terrorauerit, ſudatoria magis fiunt in principijs.
Hæc difficiliora iudicatu manent, quàm aliter, tamẽ
D minus, ſi non ſit ob hæc, ſed ob morbi modum.*

Quidam verba illa in ardoribus ſiccitates
coniungunt cum ſuperioribus, quaſi noua ſen
tentia incipiat ab illis. Maxima ex parte abſ-
que ſudore. Verum eam lectionem nemo
probabit, qui quæ dicta ſunt intellexerit, &
quæ mox dicentur. Dictum mihi antea eſt, fe-
bres malignas habere ſolere inter cætera, eua-
cuationes ſymptomaticas, nihil conferentes.
Nunc ergo Hippoc. per inſinuationem dicit,
multis in illa peſtilenti conſtitutione, fuiſſe
ſudores mox ab initijs febrium. Nam dixerat,
fuiſſe in ardoribus aquam largam. Nunc dicit,
in ardoribus ſiccitatis, id eſt, cum eſt maximus
calor ſine pluuijs, maxima ex parte contin-
gere febres abſque ſudore (quia ſcilicet cor-
pora

pora fiunt,vt ipſa tempeſtas vſta eſt, arida) in
hisaurem, id eſt in ardoribus,ſi ſuperrorauerit,(ſuperrorare vocat plnere raris guttis, vt
per ardores ſolet) magis ſudatorias fieri, ob
hanc. ſ. exrernam cauſam. Id verò fit in principijs ſympromaticè,quia in ſummis febrium
vigoribus,& decretoriè, non ob externam cauſam, ſed robore faculratis naturalis fiunt copioſi ſudores. Hoc obſeruauit Hippocr. in
Perinrho,vt narrar ſectione tertia huius libri,
dicens, Sub roribus autem qui æſtate deciderunt,apparuit ſudor in febricitãribus, & quidam ſudores ab initio ſtatim facti ſunt. Hæc
mala, quæ cum ſudoribus à principio fiunr,
difficiliora iudicatu manent, quam aliter, ideſt
qnam ſi nulli apparerent. Nam paulo poſt dicer. Quæ benè iudicatura ſunr, ne ſtatim appa-
» reant. Iudicaroria non iudicantia, partim le-
» thalia ſunr, partim difficilis iudicationis. Non
eſt autem ſemper mala febris magna per huiuſmodi tempeſtates, quam ſudores comitantur ab initio, ſed nonnunquam, cum ſcilicer fit
maligno modo, vt loco ciraro ex conſtitutione tertia huius libri dicit. Sunr hæ quas antiqui vocabanr febres elodes, pernicioſum genus febrium: vt pernitioſę, & ſiccæ, dicebanrur typhodes. Docet id Galen. lib. quem cõtra
Lycum ſcripſit. An maligno modo ſudor fiat,
an non, quo pacto cognoſci debear, audies in
commutarione tertiæ ſectionis, ſeu conſtitutiónis. Interim tamen ſcias, ex conferentia,
aut rolerãria, de quibus prima particula aphoriſmorum dictum eſt, dignoſci. Cæterum, ſiue
maligno modo fiant, ſiue non, ſudores à principio apparentes, difficilis iudicationis febres ſignificant. Multo autem minus, ſi non ob
hęc(ob intemperiem inquá aeris) ſed ob morbi modum fiant ſudores, ante tempus iudicationis, velur in rertianis, rerrio quoque in inclinarione, ſiue intermitrẽs, ſiue perpetua tertiana ſit, aur ſingulis diebus in quotidianis.
Fiunt enim in his ſudores, ob propriam morbi figuram, ac nihilominus multitudinem excrementitiæ humiditatis ſignificant. (hanc.n.
ob cauſam omnes ſibi perſuaſerunt, ſudorem
in tertiana, aliam prænunriare) tamen minus
quam in alijs morbis. Quia vt morbi, naruræ
hominis congruentes, minus mali ſunr, quam
qui non congruunt, ita ſympromata congruẽtia naturæ morborum. Velut hi ſudores in
tertianis ſequnnrur morbi figuram, in alijs malignitatem epidemialem.

3 F*Ebres ardentes in æſtate magis fiunt, & in alijs temporibus. Siccantur autem magis ęſtate. Autumno magis ferinæ, & cardialgia. Et ſi hæc minus maligna ſit, ipſo morbo tali exiſtente.*

Febres ardentes meritò fiunt magis in ęſtate, ſed & in alijs temporibus, quia vt dicitur
tertio aphoriſmorum, morbi omnes in omnibus remporibus fiant, quidam tamen magis in
quibuſdam ipſorum, & fiunt, & exacerbanrur.
Fieri ergo ob victus prauitarem in quouis tẽpore, etiam hyeme media, poſſunt ardentes febres: ob naturam aurem ipſius remporis, in
æſtare imprimis, ſecundo loco, & in autumno.
Nam referre morbos autumnales, Incipiens
A Hippocrates citato lib. apho. dicit in autum-
» no aurem, & ex æſtiuis multi. Sed cum vtroque
» tempore fieri ſoleanr tales febres, ęſtate ſic-
» cantur magis, ideſt minus ſudatoriæ fiunt, quã
in autumno. Quia, vt dictum eſt nuperrimè, in
arduribus ſiccitaris (huiuſmodi ſunt æſtiui) febres maxima ex parte abſque ſudore contingunr: in autumno autem frequentes pluuias
eſſe ſolere, experimento didicimus, & Galen.
dicit in commen. primi epidemion in ipſo
principio. Autumno fiunt magis ferinę, id eſt,
cum vermibus, aut cum fœdis cutis maculis,
vel vlceribus; & cardialgia, id eſt dolor oris vẽtriculi, & ſi hæc minus maligna ſit ipſo morbo
tali exiſtenri, hoc eſt ferino, & autumnali, quã
ſi non eſſet. Ita.n. eſt pathognomicum ipſorum
vermium, aur familiare tempori, alrer eſt indi-
B tium malignæ, & venenoſæ materiæ. Hanc eſſe
legitimam huius loci enarrationem facilè intelliges, conſulens Galen. in enarrarione contextus quatuordecimi ſectionis primæ ſexti
epidemion, quo ita dicitur ferinum autumno,
& cardialgia, & horrores, & atra bilis. Prætc-
rea idem Gal. libello obſoletarum Hippocratis vocum dicit, ferinum apud Hippocratem
ſignificare vermes, & ſœua vlcera. Cauſas porro quibus in autumno hæc fiunr, Gal. docet
illo loco ex ſexto epidemion eſſe mali ſucci,
tunc temporis abundantiam, & intemperiei
aeris inæqualitatem. Multa prærerea ad hanc
rem facientia nos de aurumni virijs in commen. tertiæ parriculæ aphoriſmorum dixi-
C mus, & rurſum paulo poſt dicemus.

4 A*Scarides veſperi ſimiliter huic: & illę eã potiſſimum diei partem perturbant, non ſolum, quod magis laboretur. Sed ipſi per ſeipſos.*

Diei partes analogiam quamdam habẽt cum
parribus anni, non immeritò. Quia vtrumque
tẽpus finirur vna Solis circuitione: dies quidẽ
circuitione totius cœli, annus propria ipſius
Solis. Reſpondet verò meridies æſtati (vtraq;
.n. eſt pars tẽporis maximè Solis ad nos acceſsionis) nox media hyemi (quia vtraq. parte
harum, maximè à nobis Sol recidir) hora circa
orrum Solis veri: circa occaſum, autũno. Quia
his horis mediocrirer à nobis diſtat Sol, matutinis accedens. veſpertinis recedens. Manifeſta eſt analogia, ob quam, qui quouis anni tẽ-
D pore fiunt, ea diei parte, quæ illi reſpondet,
ſolent exacerbari: Velut æſtiui in meridie: hyemales, in nocte media: autumnales, veſperi. Sed
núquid & vernales mane? viderur enim, ſi quis
omnium de ea re conceptæ opinioni, & communi experientiæ velit credere, nullis morbis eſſe aurora inutilis, niſi fortè alicui febri,
cuius exacerbationes contigunt in eas horas
incidere: id verò non ob morbi naturam, ſed
caſu, ob mareriam. Certè ira eſt. Nam neque
ver haber morbos aliquos, qui per ſe, & ob
eius temporis naturam, fiant, cum ſit id tempus maximè moderatum, & proinde ſaluberrimum, vr ipſemet mox dicet: ſed per accidens:
ob eum qui eſt in corpore apparatum, quidã
morbi eo tempore fiunt. Iraque hac cauſa,
nulli morborum eſt familiare exacerbari ſum-

mo mane : contra veſperi exacerbantur omnes, quia ea eſt deterrima hora, vt reſpondet deterrimo tempori, autumno ſcilicet. Velut ergo autumno quidam morbi fiunt, magis quã alijs temporibus, omnes autem fiunt eo tempore deteriores, quia eſt omnium temporum inſaluberrimum, ita veſperi exacerbantur omnes ob horæ malignitatem. quidam verò etiã peculiari quadam ratione, quia ſunt autumnales. Hoc eſt, quod dicit Hippocrates aſcarides veſperi fatigant, ſimiliter huic, ideſt eadem ratione quam hoc tempore, ideſt autumno. Quia vt nuperrimè dictum eſt, vermium generatio eſt autumnalis morbus, & illi eam potiſſimum diei partem perturbant. Non ſolum quod magis laboretur. Ideſt non ſolum quod omnes morbi eo tempore magis exacerbentur, ſed ipſi per ipſos. Ideſt ratione peculiari, quia eſt autumnalis morbus. Non autem ſoli aſcarides, ſed etiam omnium vermium genus. Meminit autem aſcaridum; vt ſolet, vtens vt exemplo, vna aliqua re, earum in quibus eſt ratio aliqua communis. Quod ergo prius dixerat nomine communi. Autumno magis ferinæ, dicit nunc in exemplo. Aſcarides veſperi ſimiliter huic.

5 *AVtumno acutiſſimi morbi, & maximè lethales, vniuerſim ſimile ipſi veſperi exacerbari, tanquam ipſo anno periodum habente morborum, vt dies morbi. Quale eſt veſperi exacerbari, tale ipſius morbi, & cuiuſque conſtitutionis ad ſe mutuo, cum nihil mouetur in ſuperiori ſpecie, alioqui alterius conſtitutionis hæc principium fuerint.*

Acutiſſimi morbi fiunt in autumno, & æſtate. Nam & in aphoriſmis cum recenſuiſſet morbos æſtiuales, adiecit, Autumno & multi ex his. Verum vt æſtiuales acutiores, ita autumnales magis lethales. Quia ſucci autumnales craſſiores, ſed deterioris ſpeciei, atrabilarij enim, ob vſtionem maximam quæ anteceſſit. Ob quam eandem cauſam, & ob propriam temporis inæqualitatem, facultates ſunt debiliores, & morbi difficilioris iudicij, & vix vnquam ſine productione morbi, aut malis abſceſſibus, aut permutationibus, aut recidiuis, relinquentes. Quo fiet vt & ſi acutas habeant primas inuaſiones, tamen multi ex acutie decidant. Sunt enim autumnales, mortales, aut difficilis iudicij. Fit etiam, vt qui acutis correpti, autũno moriuntur, moriantur nihilo tardius, ſed citius etiam quam qui æſtate: qui euadũt, euadant tardius. Simul ergo acuti, & mortales magis in autumno, quam alio quopiam temporum. Ex his & iis quæ nuperrimè diximus, intelligi poteſt facilè tota fere hæc dictio. Autumno (inquit) acutiſſimi morbi, & maximè lethales: vniuerſim, ideſt ſecundum totum annum, ſeu totius anni rationem habendo. Simile quiddam eſt, quod autumno accidit, ipſi veſperi exacerbari, tãquam ipſo anno periodum habente morborum, vt dies quicumque habet periodum morbi. Quia quale eſt veſperi exacerbari, magis quam alijs horis diei: tale eſt ipſius morbi, & cuiuſque conſtitutionis ad ſe inuicem. Ideſt tale eſt, morbos autumno fieri

A grauiores, quàm alijs anni temporibus, & cõſtitutionum omnium anni, & ſpecierum morborum, qui eas conſequuntur, proportio quędam & ratio eſt, uelut ipſarum horarum diei & diurnarum cuiuſque morbi mutationum ad ſeipſas. Quæ proportio eadem ſemper ſeruatur, niſi quid in ſuperiori ſpecie nouatũ ſit. Ideſt niſi tempeſtas nouam aliquam, & inſperatam mutationem faciat. Velut ſi procedente hyeme, rurſum fiat autumni tempeſtas: aut incipiente uere, antequam ullam longitudinẽ obtinuerit, æſtas incipiat. Tunc enim alterius conſtitutionis hæc, principium fuerint: ideſt morbi tunc quoque mutabuntur, fientque nõ quales tempeſtas, quæ procedebat, afferre erat nata, ſed quales ea, quæ tunc incipit. Nam & ipſa mutatio fuerit, ut initium alterius tem-
B peſtatis. Cum morbi non fiant ob hunc, aut illum menſem, ſed ob hanc, aut illam temperiẽ. Vt curandum nobis non ſit, quotus dies, cuius menſis agatur, ſed quæ temperies aeris ſit.

6 *QVare & annum ad ſeipſum ita habere. In tẽporibus conſiſtentibus, & tempeſtiuè tempeſtiua reddentibus annis, conſtantes, & boni iudicij morbi. In inconſtantibus verò, difficilis iudicij. Vt in Perintho, cùm aliquid deficiat, aut redundet, aut ventorum, aut non ventorum, aut imbrium, aut ſiccitatum, aut æſtuum, aut frigorum.*

Annum dicit ad ſeipſum ita habere debere, vt tempora ſint conſiſtentia: ideſt non recipiẽtia mutationes niſi naturales, & tempeſtiuas,
C ideſt, talia, qualia eſſe ſecundum naturam ſolent, ſuam quocumque tempore temperiem afferente. Quia cum tales anni ſunt, morbi fiũt conſtantes (ideſt ſuas naturas, quas habent à principio, retinentes, neq. facientes mutationes non naturales) & boni iudicij, ideſt, qui perfectè iudicari ſolent. In inconſtantibus verò annis fiunt morbi difficilis iudicij, ideſt, qui vix iudicantur, & cum abſceſſibus, permutationibus, aut productionibus inſperatis. Sed quia non appoſuerat Hippocrates exemplum anni tempeſtiui, neque id ſatis explicuerat, apponit exemplum intempeſtiui, vt inde illius & huius notitia cõparetur, velut rectum indicat obliquum. Vt (inquit) in Perintho, cum aliquid deficiat, aut redundet, ventorum, aut non ventorum, imbrium, aut ſiccitatum, æſtuum, aut frigorum. Ergo tempeſtiuus eſt,
D cum nihil horum nimium ſit, aut minus quam oporteat, ſed tantum, taleque ſit cuiuſque horum quantum, & quale, iuxta cuiuſque regionis naturam, quocumque tempore, eſſe conſueuit. Qualia verò eſſe ſoleant hæc, quocumque in loco, habent incolæ obſeruantiſſimum. Sed cur nunc Perinthi meminit? an non, vbiq. eſt intempeſtiuus annus, in quo redundat, aut deficit aliquid ventorum, pluuiarum, aut caloris? certè. Sed ſubit nunc in mentem fortaſſe ei Perinthi conſtitutio, quam narrabit in parte tertia huius libri. Sed huius dictionis Hippocraticæ longiuſculam enarrationem inuenies apud Gal. in initio commentariorum primi [illegible] Epidemion.

7 V*Er autem vniuerſim ſaluberrimum eſt,& minimè lethale.*

Ver, vt nuper cæpimus dicere, nullos morbos affert per ſe, quia ad nullá intemperiem inclinat: ſed quia multorum ſuccorum motum cohibebat frigus hyemis, quos ſoluto frigore, ver fluere ſinit, quidá in eo morbi ex accidenti fiunt. Proinde ſaluberrimum eſſe dicit, minimè autem lethale: quia qui fiunt, minus mortales eſſe conſueuerunt, quam alijs temporibus illi ipſi, ob clementiam cęli, & facultatum robur. Sed vtrumq; horum ineſt veri vniuerſim. Nam quoddam ver, nihil prohibet inſalubrius, & perniciofius eſſe, quodam autumno, ob intempeſtiuas, aliquas aeris conſtitutiones.

8 C*Irca initia morborum conſiderandum, an ſtatim floreant. Manifeſtum autem fit ex incremento: ipſa autem incrementa ex periodis, & indicationes inde manifeſtæ, & ipſis in periodis, exacerbationibus, ſi prius an non, & an plus temporis an non, atque ſi magis an non. Omnium autem continuorum, & intermittentium quæ longa, & vulnerum, & frutorum cum dolore. Et tuberculorum inflammationes, & quęcunque alia apparent poſterius. Forte autem, & aliarum rerum communium, quæ celerius, breuiora, quæ autem tardius, longiora. Et in periodis, quod prius, & aliud incremẽtum reijciente morbo.*

Non dubium eſt multa verba in hac dictione, atque adeo in toto hoc libro eſſe vetuſtate ſublata, alia etiam tranſpoſita, alia corrupta. Quod ipſe ſermo catens nonnunquam congruentia, iuxta grammaticæ regulas, ac nonnunquam mutilus, & varietas lectionum, quæ occurrit in Græcis exemplaribus indicat. Fere continet tota hæc dictio eandem ſententiá, quam aphoriſmus duodecimus primæ particulæ, & ſi quędam illic dicuntur diſtinctius quam hic, quædá hic, quam illic. Nam in aphoriſmo docet agnoſcere paroxyſmos & conſtitutiones, ex natura morbi & temporis, & circuituum incremẽtis & ex mox apparentibus; cuiusmodi ſunt ſputum, vrinę, & deiectiones, & ſudores. Hic ſolas conſtitutiones (non etiá paroxyſmos) cognoſcere docet, nulla naturæ morbi, neque temporis anni facta mentione; ſed ex circuituum incremento, & ex mox apparẽtibus, & præterea ex communibus ſignis, quorum in aphoriſmo non meminit. Dicit ergo initia morborum conſiderandum. Significat verò hic nomen initij, neque ipſum primũ inſultum, neque tempus cruditatis: ſed primos dies, ſiue primo, ſiue ſecundo, ſiue tertio, ſiue etiam alio quocumque, medicus ad ægrotum accedat. Quaſi diceret, mox ac curam ſuſcipimus ęgrotantium, conſiderare oportet ipſos morbos. Conſiderare verò oportet, an ſtatim floreant. Significat verò illud, ſtatim, non ipſum principium (non enim florent morbi in principijs) ſed quod citò: quaſi diceret, an citò morbus venturus ſit ad ſummum vigorem, velut in aphoriſmo dicitur, quibus ſtatim vigor eſt. Oportet itaque conijectari quátum temporis ſuperſit vſque ad ſummum vigorem (idem autem eſt hoc, atque conſtitu-

A tionem morbi inueſtigare) nam aliter nulla ratio eſſe poteſt inſtituendi victum neq. curandi morbos. Manifeſtum autem (inquit) hoc fiet ex incremento, ideſt ex tempore, quod vſque ad incrementum inſumitur, & ex celeritate, aut tarditate, creſcendi. Nam quo citius venit ad incrementum, eo citius finitur morbus: cum ſit ea morborum legitima proportio, vt tátum temporis ſuperſit à die, quo primum apparent ſigna concoctionis manifeſtæ, quantum à primo die ad eum vſque, exactum eſt. Præterea tanto citius via pertranſitur, quantò celerius: quare & morbus veniet ad ſummum tantò citius, quanto celerius creſcet. Hoc eſt, quod dicit, ipſa incrementa periodis: hoc eſt, circuitus indicant, an morbus B venerit ad incrementum, & quanta celeritate creſcat. Obiter docet, quid ex hac notitia boni eueniet, dicens, iudicationes hinc manifeſtę, id eſt, hinc coniecturam facies, an futura iudicatio ſit, & quam cito. Nam acuta iudicátur, & quę cito veniũt ad vigorem, cito etiam iudicantur. Explicat deinde quo pacto circuitus hæc iudicent, dicens. Ex ipſis in periodis, exacerbationibus. Periodus conſtat paroxyſmo, & interuallo. Paroxyſmus eſt tempus difficillimum interualli, ſeu ipſa exacerbatio. In exacerbationibus ergo etiá dicit conſideranda, ſi prius an non, ideſt, ſi anticipent horas priorum, quę ſequuntur, an non: ſed eiſdem ſiant, aut tardent etiam plus, & an plus temporis, an non, id eſt, an longiores ſint prioribus, an non: ſed æquales, aut breuiores: at- C que, ſi magis an non, id eſt, ſi magis affligant (id quod agnoſcitur magnitudine ſymptomatum, quæ afferunt) an non: ſed æquè, aut minus. Nam ſi anticipant, & longiores fiunt, & magis affligentes, morbus creſcit: ſi contraria omnia, decreſcit: ſi omnia æquè accidunt ſtat. Si autem quædam talia, quædam cõtraria, creſcet, decreſcet, aut ſtabit, vt hæc illis, aut illa his, pręſtant, aut æqualis momenti ſunt. Velut ſi febris anticipet (ne ſit autem natura anticipans, aut tardans. Nam hoc neq; incrementum, neque decrementum ſignificat: ſed naturam morbi) ſiat autem tanto minor, ſiue quod æquiparari poſsit anticipationi, neque creſcet, neque decreſcet. Ex his itaque tribus conſiderationibus conſtat notitia incrementi, aut decrementi. Quæ omnia D complexus eſt illis verbis aphoriſmi, & circuituum inuicem incrementa. Mox addidit in aphoriſmo. Sed & ex ſuperuenientibus, vt in pleuriticis ſi mox appatet ſputum. Io hanc ipſam ſententiam, addit nunc. Omnium autẽ continuorum, & intermittentium, quæ longa, vt vulnerum, & ſputorum cum dolore, & tuberculorum inflammationes, & quæcunque alia apparent poſterius. Quæ ſanè verba nullum idoneum ſenſum continent, neque congruam orationem conflant, libuit tamen ea ita exprimere, vt in meo codice reperi. Sunt tamen haud dubiè ita reſtituẽda, vt legit Petrus Iacobus Steue. Omnium autem morborum, tũ continuorum, tum intermittentium, longorum, vrinæ, excretiones, & ſputa, conſideranda ſunt, & vulnerum dolorificorum, & tuber-

culo-

culorum inflammationes, & quęcumq; alia poſt apparent. Hæc verba dignam Hipp. ſententiá continent, & aptè hærent cum his quæ ſequuntur. Forte autem & aliarum rerum communium, quæ celerius breuiora, quæ verò tardius, longiora, & in periodis, quod prius, & aliud incrementum reijciente morbo. Nimirum ſigna quędá ſunt pathognomica, his deffinitur propria morbi ſpecies (quare neceſsariò accident ſuis morbis ſemper) quædam ſũt ſuperuenientia, quæ ſuperuenire ſolent morbis, adeſſe autem à principio nunquam. Huiuſmodi ſunt ſigna concoctionis, & contraria concoctioni. Nam incipiunt febres à crudis: cocta, aut contraria ſuperueniunt iam creſcẽtibus. Quædam ſunt aſſidentia: hæc ſunt quæ adeſſe & non adeſſe poſſunt quocumq; morbi tempore, vt capitis dolor, anxietas, delirium, faſtidium, & alia huiuſmodi. Porro quæ ſuperuenientia dicuntur conſiderantur, non indiſtinctè, in quibuſuis morbis, ſed quędá in quibuſdam, velut ſputum in morbis thoracis, vrina in febribus, deiectiones in affectionibus alui: hæc ſane in his, aut ſolum, aut præcipuè. Quæ autem dicuntur aſſidentia, communia ſunt multis morbis. Nam in omnibus, quæ dicta ſunt, & alijs quamplurimis, conſideranda ſunt omnia. Proinde referens genus ſuperuenientium, appoſuit genera morborum, in quibus conſideranda, dicens omnium morborũ, tum continuorum, tum intermittentium longorum, ideſt, omnium febrium, ſeù morborum cum febribus (vt intelligantur etiam febres accidentes) continuorum, qui etiam magna ex parte ſunt acuti: & intermittentium, qui longi, aut ſaltem non ſunt acuti. Vrinæ, excretiones, & ſputa, conſideranda ſunt, & in vulneribus dolorificis, & tuberculis, conſiderandæ inflãmationes. Ideſt an citò & multum inflammẽtur partes vlceratę, & tuberculo maior ardor (qualis in ſuppuratione ſolet) accedat. Nã hæc in his ſuperuenientia ſunt: quia incremẽti eorum morborum ſunt ſigna conſideranda ergo, hæc, & quæcunque alia poſt apparent. Quia ea omnia ſunt ſigna incrementi morborum: cognoſcitur vero conſtitutio ex incremento. Referens deinde genus ſignorum aſſidentium, & communium (quorum in aphoriſmo non meminit) dicit, forte autem, & aliarum rerum communium, quæ celerius, breuiora. Nam ſi concurſus omnium, aut multorũ eius generis, malorum cito apparet, cito moriturum: ſi bonorum, cito euaſurum ægrotum, ſignificatur. Vt in prognoſtico dictum eidem Hipp. eſt. Si ergo inſignia eius generis ſymptomata, ſeu bona, ſeu mala, tardius appareant, lõgiora mala ſignificantur. Si ſimul in periodis quod prius, & aliud incrementum reijciat morbus, ideſt. Si ſimul abſit anticipatio paroxyſmorum, & prorogatio, & exacerbatio maior. Nam ſi hæc adſint, tam firma inditia ſunt incrementi, vt ſignificent breui finiendũ morbum, vtcunque habeant aſſidentia. Hæc .n. dictum eſt poſſe adeſſe, & non adeſſe. Sed dices, maiores eſſe paroxyſmos, & longiores, & interualla breuiora, non ſunt ſigna breuitatis morbi, ſed contrarij. Nam ſunt ſigna maioris A morbi, & maioris cauſæ, morbus autem cæteris paribus, quanto maior, tanto fuerit longior, vt & quiuis alius motus. Falsò ergo dicit Hipp. hæc ſignificare morbum ſtatim vigorem obtenturum. Hic quidam allucinantur magnoperè, & incautè incidunt in contrarias aſſertiones. Ced oportet ſcire, anticipationẽ, magnitudinem, & longitudinem paroxyſmorum fieri poſſe ob multitudinem materiæ, ac morbi magnitudinem, aut ob celeritatem, anticipationem quidem magis ob celeritatem: magnitudinem & longitudinem, æquè ob celeritatem, & magnitudinem: omnia autem hęc ob celeritatem, & magnitudinem ſimul. Quia cæteris paribus, quod ad celeritatem attinet, quanto maior morbus, tanto hæc magis accident: & cęteris paribus, quod ad magnitudinem, quanto morbus celerior, tanto hęc magis accident. Itaque quicunque morbus tanto finietur citius, quanto paroxyſmus magis an- B ticipabit, & longior, ac maior fiet: non inquam tanto finietur citius quàm alius quiuis, cui hæc non inſint, ſed quam ipſemet, aut quam alios illi æqualis, cui hæc non ineſſent.

9 *ET enim eorum, qui ſtatim morituri ſunt, celeres iudicationes fiunt: etenim labores celeres, continui, & vehementes. Quæ autem iudicant in melius, non ſtatim apparent. Iudicatoria non iudicãtia, partim lethalia ſunt, partim difficilis iudicationis. Quæ praiudicata ſi cum cruditate iudicata ſint, ricidiuæ, ſin minus acriſiæ. Fuerunt autem & lethaliæ, quæ non parua.*

Quia dixerat, iudicationum tempus ex notitia conſtitutionis morborum agnoſci, dicit nunc quo tempore agantur iudicationes. Eſt verò ſumma rei, bonas iudicationes non agi C ante coctum morbum. Quia quæ vigore naturæ aguntur, tempeſtiuè, & cum ordine agũtur: malæ verò intempeſtiuè. Ergo in morituris celeres iudicationes, ideſt quocunque tempore, & antequàm morbus venerit ad ſummum, fieri ſolent. Nam cum mala iudicatione, mors quocunque tempore morbi lethalis, accidere poteſt: & ſi ſalus, non niſi exacta morbi inclinatione. Atq. adeo & ſi in ſummo vigore morbi moriatur homo, potuerit habere prius multas euacuationes malè iudicãtes, vel a principio, nam tales ſunt natura nõ ferente iudicationes. Quia labores celeres, ideſt cũ celeritate quadam vrgentes, continui, & vehementes, eſſe ſolent. Quæ vero iudicant in melius, ne ſta- D tim appareant, ideſt non ante actã concoctionem, quia tanto minus bona ſunt, quãto citius fiunt. Tanto .n. maior irritatio, & naturę impotentia ſignificatur. Atque adeo, & ſi poſſint aliquando parte mali ſucci euacuata vtiles eſſe, tollere tamen morbum nunquam poſsint. Iudicatoriæ autem non iudicantia, ideſt quæ non tollunt, aut magnopere minuunt morbos, partim ſunt lethalia, partim difficilis iudicationis. Itaque ſemper ſunt ſigna mala: quia aut mors ſuccedit, aut difficile iudicium. Eſt difficilis iudicationis morbus, qui per multos abſceſſus, & multas per mutationes finitur, quod vocatur diſcriſia. Sed quædam iudicari videntur, atq; adeo integrè ſolui, cruda

adhuc

adhuc materia, non ſunt ſoluta tamen perfectè, ac tuto, quia recidiuæ fiunt. Si autem iudicationes accidunt, ideſt euacuationes, & febres manent, accidunt acriſiæ, ideſt iniudicationes, quod eſt produci plurimum febres, vt vix vnquam fiendæ videantur. Hæc verò fiunt, ſi paruæ ſunt illæ euacuationes, vt ſcilicet ferri poſſint. Non raro enim hæ cum per impotentiam fiant, profuſæ adeo ſunt, vt homines diſſolutis viribus intereat: fiūtque hæc lethalia, quia non parua, ideſt quia maiora, quàm vt ferri poſſint.

10 *Quæcunque decretoria cum fiunt, hæc eadem, ſi non fiunt, difficilis iudicij: contraria autem ſignificantia, malum: non ſolùm ſi recurrant, ſed etiam primariæ naturæ contraria repentia. Vt & malorum ſignorum, in contraria repentia.*

In omni agnoſtica doctrina, ſiue ad cognitionem præſētium, & præteritorum, ſiue ad perſenſionem futurorum ſpectet, optimum argumentum eſt, ab ijs quæ adſunt. Quia quæcunque adſunt, ſignificant aliquid; illa ſi non adſunt, ſignificatur contrarium. Velut ſi in morbo acuto nubeculā in vrina fieri ſeptimo die, boni iudicij ſuo tempore futuri eſt inditium: hoc idem non apparere, difficilis iuditij eſt. Si igitur ita affecto, ſeptimo, octauo, aut nono, nulla manifeſta concoctio in vrina fit, fiat autem aluus lubrica, difficilis iudicationis fore morbus agnoſcitur: ab eo quod adeſt, a ventris inquam fluxu, qui adeſt, cū adeſſe non deberet; & ab eo, quod non adeſt, a concoctione inquam, quæ non adeſt, cum adeſse deberet. Sed in decretorijs, ideſt in euacuationibus, quæ ſoluere ſolent morbos, hoc euenit manifeſtò. Nimirū ſunt quædam effluxiones, & quibuſdam vijs factæ, quibuſdā morbis congruentiſsimæ, quibuſdam alijs minus (enarratum mihi hoc fuſius eſt lib. 1. controuerſia.) velut inflāmationi gibbæ partis hepatis mictio, ſimæ, deiectio. Rurſum hepatis inflammationi, fluxus ſanguinis ex nare dextra: lienis, ex ſiniſtra. Igitur cū fluere ſanguinem ex nare dextra in inflammatione hepatis bonè, iudicatorium ſit, hoc omninò non fieri, aut non fieri idem, ſed aliud, difficilis iudicij eſt. Velut ſi pro ijs euacuationibus, quas morbi natura amat, contrariæ fiant, vt ſi in inflammationo hepatis fluat ſanguis ex nare ſiniſtra, & in inflammatione lienis, ex dextra. Quæ enim contraria ſignificant, ideſt decretoria ſignificantia contrarios motus, ijs qui ſunt bene iudicatorij, malū. Id quod fieri poteſt recurrente materià ad interna: aut ad partem malè affectā. Vt ſi abſceſſus qui benè fieri cæpit retrocedat. Id enim ſignificat contrarium motum, quod quidē eſt valde periculoſum. Sed non ita ſolum mala ſunt, quòd ſignificant contrarium: non ſolùm inquam ſi recurrant, ſed etiam primariæ naturæ contra repentia; ideſt, repentia contra priſtinā naturam morbi. Velut ſi à principio morbi videantur adeſſe ſigna motus materiæ deorsū, & nūc ſubito mutato eo impetu, qui huic morbo videbatur eſſe naturalis, apparere incipiāt ſigna raptus contrarij, in caput facti. Quemadmodū A mala ſigna, quæ in contraria repunt, in contraria ſcilicet ei motui, quem per conuenientē regionem tenere cæperant ſucci: & ei quem natura morbi amabat. Difficilis enim iudici hoc eſt, quia ſecundum rectitudinem quandam naturæ familiarem fieri debent naturales euacuationes, bonæ vt ſint. Et quæ aliter fiunt, naturam non ſatis vincere materiam morbi, ſignificant. Sed vt hac prædicendi regula, quæ eſt pulcherrima, poſſimus vti, oportet tenere notas, quibus noſſe poſſimus, impetum ſuccorum, quamcumque in partem fiant, & in cōtraria mutatum. Proinde Hippocrates, qui nihil eorum, quæ vtilia ſunt, omiſit, apponit eas notas dicens.

11 *Conſiderare verò ſic oportet in coloribus, compreſſionibus venarum, tumoribus hypochon-* B *driorum, ſurſum vrgentibus, deorſum vergentibus. Sed & multa ſunt huiuſcemodi. Velut abortientium mammæ graciles fiunt, neque enim contrarium eſt. Neque tuſſes diuturnæ, quoniam vbi teſtis intumuit ceſſat: & teſtis tumor à tuſſi ceſſat, & ſublenatur. Quæ res admonet nos communionis pectorum, mammarum, genituræ, vocis.*

Ideſt, agnoſcens in quam partem vergant ſucci, & an mutatus impetus in aliam partem ſit, ex coloribus. Nam rubor nimius faciei, impetum in ſuperna ſignificat, maximè ſi ſimul venæ tumentes ſint. Velut contra, mediocris cādor, & venarum compreſſio, ſignificat in aliā partem ſanguinem ferri. Quare ſi cui facies ru- C bebat, & tumebant venę frontis, nunc repentè mutetur color in candidum, & detumeſcant venæ, intelligemus in contrariam partem moueri iam ſuccos. In quam autem, intelligemus, ex ijs, quæ parti ſuperuenient. Velut ſi tunc incipiant eleuari in tumorem venæ crurum, & cutis rubere. Sed & ex tumoribus hypochondriorūm, ſurſum vergentibus, deorſum vergētibus: ideſt, cum tumores hypochondriorum ſunt, conſiderantes in quam partem vergant, ſurſum, an deorſum, intelligemus, quo inclinent ſucci. Nam cum tumida, & ſurſum retracta videntur hypochondria, ſurſum eunt, (quia hepar ſuam multitudinem in venas ſurſum tendentes refundit, quibus tumentibus ille retrahitur) contra, cum detrahi deorſum videntur. Explicat deinde hæc, exemplis, præ- D cipuè quod de compreſſionibus partium, ex quibus recedunt ſucci, dixerat, & quod de tumoribus partium, in quas feruntur, inſinuauerat. Multa, inquit, ſunt huiuſmodi. Velut abortientium mammæ graciles fiunt (dicitur hoc idem Aphoriſ. 37. particulæ quintæ) reddens huius rei cauſam dicit, neque enim contrarium eſt rationi, quia eſt magna communio mammis & vtero, id quod alio etiam exemplo explicat. Neque enim rationi contrarium eſt, quod in tuſſi diuturna euenit. Nimirum tuſſis diuturna ſolet ceſsare ſuperueniente tumore teſticulorum, & hic tumor, ſuperueniente tuſſe. Obſeruauit hoc Hippocrates conſtitutione prima lib. 1. vbi dixit, multos eorum, quos tuſſis ſicca fatigabat, alterius, aut vtriuſque teſticuli inflammationē incurriſse. Horum au-

tem omnium cauſam eſſe dicit, communionẽ pectorum,mammarum,genituræ vocis. Ideſt inſtrumentorum genitalium, quę ſunt vterus, teſtes,& virile membrum: & vocalium, quæ ſunt imprimis larynx,& nerui recurrentes: deinde,& thorax, & omnia inſtrumenta reſpirationis. Horum conſenſio, & communio multis ſignificatur inditijs. Mutatione vocis ex vſu veneris,& ex teſtium defectu: intumeſcẽtiam mammarum ex ſuppreſſione menſtruorum,& ijs,quæ hic refert,gracileſcentia mammarum in abortu,& mutua paſſione thoracis; & teſtium,qua ſcilicet,ex tuſſi ſicca, & antiqua intumeſcit teſtis,& ex illius intumeſcentia, fit tuſſis. Illa vocalium cum genitalibus communio eſt manifeſta,in venis quæ de mammis deſcendunt,per muſculos rectos abdominis, & committuntur cum aſcendentibus ex vtero: & in neruis ſextę cõiugationis, per eandem.n. mittit ſurculos quoſdam in teſtes, & producit neruos recurrentes. Cùm ergo habeant thoracis partes vias communes cum genitalibus non mirum tenacem ſuccum,qui non potens excreari, difficilem & ſiccam tuſsim facit,per eas,in teſtes abſcedere, & contra, qui non poteſt in teſtibus reſolui, nonnunquam in thoracem repere.

82 *ABſceſſus aut per venas,aut per oſſa, aut tonos, aut cutem, aut alias emotiones. Boni autem ſunt,qui infra morbum fiunt,velut varices,lumborum grauitates ex ſupernis. Optimi verò præcipue ſunt,inferni,& longiſſimi infra ventrem, & remotiſſimi à morbo,& qui per effluxionem fiunt, velut ſanguis è naribus,pus ex aure, ſputum, vrina, quæ per effluxionem fiunt. At abſceſſus quibus hæc non fiant,ſunt,velut dentes,oculi, naſus, ſudor. Sed & quæ ſub cutem abſcedunt foras,tubercula,velut humentia,& quæ ſuppurantur,aut vlcus,aut eiuſmodi exanthemata, aut ſquamæ, aut defluuium capillorum,vitiligines, lepræ, aut eiuſmodi, quæ abſceſſus ſunt aceruatim fluentes, & non ſemirepentes, & quæcumque alia dicta ſunt. Atque ſi non ſint pro ratione excretionis morbi indigna. Velut temeni nepti, ex morbo forti ad digitum decubuit, qui cum non ſufficeret ad ſuſcipiendum morbum, recurrit. Mortua eſt. Abſceſſus aut per venas,aut per aluum, aut per neruos,aut per cutem,aut iuxta oſſa, aut ſecundum ſpinalem medullam,aut ſecũdum alias effluxiones,os,pudendum,aures,nares.*

Per quas partes agi ſoleant abſceſſus, & qui quibus meliores, aut deteriores ſint, hac dictione docet,apponens quędam exempla. Vtitur verò quibuſdam repetitionibus, vt ipſe ſermo indicet non ſatis eſſe hunc librum expolitum, Hipp. abſceſſus eſt quæcumque abſceſſio ſuccorum, vt dictũ mihi iam antea eſt, non ſemel,ſiue cum effluxione extra corpus, ſiue ſine ea,fiat. Narrat per quas partes fieri ſoleat,illud verò per quas, ſignificat, per quas ſolet egeri extra corpus,vt per os, nares, aures,aluum,pudendum: & per quas vias abit de parte in partem, vt per venas de mammis ad vterum: & in quas decumbunt,velut dicimus per cutem expurgari viſcera oborta ſcabie, Dicit ergo abſceſſus,aut per venas,effluente ſ.

A ſanguine,vt de naribus,de hęmorroydibus,de
vtero,aut non effluente, ſed abſcedẽte in partem,vt
ſuppreſſis menſtruis intumeſcunt mãmæ,& lac
habent,aut etiam inflammantur: aut per oſſa. Hoc
eſt,quod mox, eundem ſermonẽ repetens,dicit,
iuxta oſſa. Nimirum decurrũt ſæpe ſucci per
perioſtium iuxta oſſa,& nonnũquam in ipſa oſſa
ſubeunt,corrumpuntque ea.
Nonnunquam per abſceſſus: aut (inquit) per tonos.
Hic quidã tonorum nomine neruos recurrentes
ſolum intelligi volunt,quia ſ. ſectione quarta
huius libri differens de recurrentibus,dicit,duo
verò toni à cerebro. Sed quòd illi toni ſunt,rectè
intelligunt: quod illi ſoli, non rectè. Ita .n.
intelligere poſsis eos ſolos neruos eſſe,ſi
dixero,ſũt duo nerui à cerebro.
B Satius ergo ſit putare,tonos dici neruos. Nã
mox in repetitione ſcripſit: abſceſſus aut per
venas,aut per neruos, quaſi eadem res ſit neruus,&
tonus. Quanquã toni nomen non videtur propriè
dici,niſi de neruis motus, quia illis continentur
partes in tono. Itaq. quod dicit eſt,abſceſſus
fieri per neruos motus, eos.ſ. qui inſerti
muſculis, tendines fiunt. Per hos autem ſolere
ſecundum rectitudinem fibrarũ deriuari ſuccos, &
per tales abſceſſus reſolui nonnunquam crura,aut
brachia, ac nonnunquam corruptione eorum
claudicatem afferri, idq. fieri ſæpè deriuatis
ſuccis per ſpinalẽ medullam,aut ſecundum alterum,
aut ſecundum vtrumque latus,res eſt expertiſsima.
Proinde mox,repetens dixit, per neruos, aut ſecundũ
C ſpinalem medullã. Exemplo eſt Fullo, de quo lib.4.
occurret ſcriptum, Fullo collum,caput, ſeptima
manus ſtupida,nona,crus ſtupidum. Tuſsis
ceſſauit. Aut cutem inquit (quod etiam mox
repetijt) nimirum per cutem fiunt abſceſſus
omnes cutanei (quorum etiam enumerationem facit
in hac dictione) & inſẽſilis euaporatio,& ſudor.
Sed quia nondum fecit omnium viarum per quas
abſcedunt ſucci, enumerationẽ,addit,& per alias
emotiones, ideſt alios ſuccorum receſſus à
partibus affectis. Deinde docet dignoſcere bonos &
malos abſceſſus,boni,inquit,ſunt,qui infra morbũ
fiũt, ideſt infra partẽ primario affectam, velut
cum fiunt varices, & lumborum grauitates ex
ſupernis. Sed quia tantum dixerat, bonos eſſe
eos,qui infra morbũ, poſſunt autem eſſe infra
morbum,& tamen in nobilem partem,velut ſi
D ex hepate fiant in renem, aut vterum,qui abſceſſus
non erunt optimi,cum afficiant partes minimè
viles: atq. adeo poſsit aliquis abſceſſus fieri in
partem inferiorem primario affectam,eſſet tamẽ
malus,velut ſi ex collo in pulmonem abſceſſus
fiat, addit, optimi verò præcipuè ſunt inferni,
idque non vtcumque, ſed longiſsimè infra ventrem
poſiti, & remotiſsimi à morbo. Nam infra ventrem
ſunt tantum crurum partes,omnes quidem externæ,&
humiles. Dictum autem ei eſt in prognoſtico, eos
abſceſſus maximè optari debere, qui ad exteriora
expectent, & ad humiliorem partem fiant. Sed vt
abſceſſus qui ſine effluxione fiunt, tanto ſunt
meliores, quanto longius ab affecta parte ſuccus
pellitur, ita qui cum effluxione fiunt, meliores
ſunt,

quàm

quàm qui ſioe ea. Nimirum ita, abſcedunt etiã
magis. Scribit mox exempla abſceſſuum cũ ef-
fluxione, deiode ſioe effluxione. Cũ effluxione
ſunt, vt ſanguis è naribus: pus ex aure, ſputũ,
vrina. Sed cur addit, quę per effluxionẽ ſiunt?
nunquid hęc, quæ dicta ſunt aliquando ſine ef-
fluxione fiunt? certè illud, quę per effluxionẽ
ſiunt, poteſt intelligi appoſitiuè, aut intelligi,
de ſputo, & vrina. Hęc.ſ. eſſe tales abſceſſus,
cum ſiunt cum effluxione decretoria. Nam
quotidiana mictio, & ſputio, nõ eſt abſceſſus.
Scribit deinde exempla abſceſſuum ſine efflu-
xione, dicens, at abſceſſus, quibus hęc non ſi-
unt, ideſt, qui oon ſiunt cum effluxione, ſunt,
velut dentes, oculi, naſus, ſudor. Ideſt, vt qui
ad dentes, oculos, naſum, aut ſudore, fieri ſo-
lent. Nimirum ſolent in has partes aliarum
excrementa decumbere, & ita his affectis alios
morbos indicare. Exemplum abſceſſus in dẽ-
tem facti, accommodatiſſimum eſt in calce 4.
lib. huius operis, vbi deſcribens tempeſtatem
quandam ioſalubrem, dicit, quibuſdam etiam
deos corroſus eſt, tertius præcipuè ex ſuper-
nis, præ omnibus autem hic reperitur corro-
ſus. Hunc abſceſſum cum huiuſmet dẽtis cor-
ruptione iam ego vidi, ſępius autem ad ocu-
los, facta ex dolore capitis, opthalmia, aut acri
lacryma, & nonnunquam oculi corruptione,
aut procidentia, & in naſum, factis Ozenis, aut
Polypo. Iam verò ſudor creberrimus abſceſ-
ſus eſt. Sed cur ſudorem ponit in ijs, qui ſine
effluxione ſiunt? An quia ooo effluit affatim,
vt ſanguis è naribus aut ex veſica vrioa, ſed
magis erumpit ad cutem, atq. inde detergetur.
Sed & omnia, quæ ſob cutem abſcedunt per
corpus, ſunt in hoc genere abſceſſuum. Hæc
verò ſunt tubercula, aut vlcera, aut maculæ,
aut habentia horum quædam. Tubercula qui-
dẽ dicuntur omoes tumores pręter oaturã, &
omnes quidem poſſunt fieri abſceſſu aliorum
malorum, crebrius verò ſoluuntur alij morbi
tuberculis humentibus, & quæ ſuppuraotur,
ideſt inflammationibus, quæ emolliuntur, &
ad ſuppurationem perueniunt. Vlcera etiam
multiformia fieri ſolent abſceſſu; & maculæ, vt
vitiligines, & albæ & nigræ, & lentigines. Atq;
adeo comitari tales abſceſſus ſolet defluuium
capillorum, ſiue alopecia, ſiue ophiaſis. Siqui-
dem ſuccis qui ſub cutem capitis abſcedunt,
corrumpentibus eorum radices, fit. Fiunt etiã
abſceſſu ex alijs morbis exanthemata omnia,
in quibus eſt omne genus ſcabiei cum ſanie, &
ſquammæ (ſunt verò ſquammę, vt magni fur-
fures, ſicca quędam ſcabies) neq. ſolũ ſimplex
ſcabies, ſed etiam quæ lepra dicitur, ſolet ab-
ſceſſu fieri (hæc omnia ſunt partim tumores,
partim vlcera, partim maculę) eſt lepra, tetra
quędam ſcabies, tamen oon tã alte tenens car-
nes, quàm qui dicitur elephas. Proinde lepra
bonus abſceſſus eſſe poteſt: elephas non po-
teſt. Non tamen hæc ſemper ſunt aliorũ mor-
borum abſceſſus. Nam ſi cui per febrem longã
naſcitur ſcabies, febre nihilominus detinente,
nõ eſt abſceſſus, ſed eſt alius morbus, vt ſi alius
quiuis morbus acceſſiſſet. Quando ergo hæc
abſceſſus ſunt? ſi (inquit) non ſunt ſemirepẽtia,
ſed aceruatim fluẽtia, atque ſi non ſiot pro ra-
A tiooe excretionis morbi, indigna. Ideſt ſi oon
ſint ſemirepeotia, quod duobus modis fieri
contingit, aut quod incęperint erumpere, non
eruperiot tamẽ benè, aut quòd etſi eruperint,
minori tamen quantitate, quam pro morbi ma-
gnitudine. Et quæcunq. (inquit) alia dicta sũt.
Quę.ſ. dictum eſt in bono abſceſſu deſiderari,
ne.ſ. mox appareat, neque cum cruditate, ne
ſit lethale, quia paruum, ne ſiat incontraria
primariæ naturæ, ne reeurrat. Hæc itaq. neceſ-
ſaria ſunt, vt bonus ſit abſceſſus, & ne minor
quam pro morbi magnitudine. Velut Temeni
nepti ex morbo forti ad digitum decubuit, qui
abſceſſus cum oon ſufficeret ad ſuſpiciẽdum
morbum, ideſt ad ſuſcipiendam totam morbi
cauſam, recurrit, & mortua eſt. His dictis facit
repetitionem partiũ, per quas abſceſſus ſiunt,
B meotionem nouam faciẽs quarundam, vt alui,
per quam fieri ſoleot crebri abſceſſus. Pro to-
nis dicit nũc neruos, vt hinc palam ſiat, dictos
antea eſſe tonos oeruos. Ego verò motus tan-
tum neruos, dixerim tonor. Addit & ſpinalem
medullam, & os, pudendum, aures, & nares. Per
hæc quidem cum effluxione ſolere abſceſſus
fieri res eſt notiſſima: ſed & per ſpinalem me-
dullam deriuari excremeota, & ita ſolui gra-
uiſſimos morbos capitis vidimus. Quin & al-
tera capitis pars, cum altera ſpinalis medul-
læ, ſolet totius capitis morbos excipere, vt
paraplexia ſolet finire apoplexiam.

13 *EX vtero menſes, quæ iudicationum poſtridie;
vt in lumbos, aut femur.*

C Hæc dictio varie admodum ſcripta occur-
rit. Et nata eſt varietas, partim ex varietate
Gręcorum codicum, partim ex ſenteotię diffi-
cultate, diuerſis diuerſa coniectantibus, & va-
riè proiode mutantibus dictionem. Quidam
legunt ex vtero menſes: finiuntque ibi ſupe-
riorem orationem: moxq. aliam exordiuntur,
diceutes iudicationes poſtridie fiunt ad lum-
bos, aut ad femur. Sed hæc ſententia, aut falſa,
aut omnino imperfecta ſit. Non enim omnes
iudicationes ſiunt poſtridie, neq; omnes, quæ
ad lumbos, aot femur ſiunt, ſiũt poſtridie, neq;
omnes quæ ſiunt poſtridie, ſiunt ad lumbos
aut femur. Non explicat autem quas iudica-
tiones dicat, neque à quo die ſit illud poſtri-
die, an à primo morbi, ao ab aliquo ſuperue-
D oieote ſigno. Alij proinde ita legunt, ex vtero
„ octomeſtri poſtridie iudicia facta ſunt, quaſi in
„ lumbos, ac noxas malum repetet. Dicũt hi eſſe
narrationem hiſtorię. Sed malè vbi dicitur, aut
in coxas, ſeu in femur (oam μηρὸν vtrumque
ſignificat) illi, pro aut, legunt &. Quomodo
autem narraret poſtridie illi mulieri factam
eſſe iudicationem ad lumbos, aut femur? di-
ceret eoim diſtinctè in quam partem. Præte-
rea hic dicens τατῶν κρισιων euacuationem
videtur ſignificare. Nam abſceſſus cæperat
vocare ἀποστάσιας, euacuationes verò vteri,
neque per lumbos, neque per coxam, neque
„ per femur, fieri poſſuot. Proinde ego hanc
„ meam lectiooem, & aliam ſententiam ſe-
„ quutus ſum. Ea eſt, ex vtero menſes fieri ſo-
„ lere, & iudicationes, ideſt euacuatiooes illas

menſtruas,ſolere fieri poſtridie,ex quo in lum-
bos,aut femur dolor decumbit.Id verò eſt ex-
pertiſſimum,fitque & in ijs quibus morbi tali-
bus euacuationibus iudicantur, & bene valen-
tibus,quibus non omnino facilè hæ euacuatio-
nes erûpunt. Cauſa eſt,quia incûbente in vte-
rum ſucco antequam reſeratis oſculis in
cauum illius ſubeat, intumeſcunt venæ, aut
quæ ex lumbis in vteri fundum tendunt, aut
quæ recurrentes, è femoribus in illius os, aut
vtræque.

14 *ET in teſtes aliquan do ex tuſſi, & teſtis ipſe in ſe ipſum.*

Hæcquóque eſt repetitio dictorũ antea. Di-
xerat enim,tuſſes diuturnę,vbi teſtis intumuit
ceſſant,& teſtis tumor ceſſat,à tuſſi. Nũc dicit,
aliquando tumere teſtẽ ex tuſſi, aliquandó per
ſe,ipſo in ſe ipſo congerente materiã,aut ſaltẽ
non per paſſionem ſecundariam. Quo quidem
caſu,non laborat per conſenſum cum thorace.
Sed ille potius ſolet in conſensũ trahere tho-
racem,& tuſſes afferre.

15 *TVſſiculoſi abſceſſus, qui ſupra ventrẽ non æquè perfectè ſoluunt.*

Tuſſiculoſi abſceſſus ſunt illi, in quos tuſſes
inueteratæ finiuntur. Si ergo rectè dictum nu-
per eſt,optimi verò præcipuè ſunt inferni, &
longiſſimi infra ventrem,& remotiſſimi à mor-
bo: hi quoque perfectius ſoluent, infra ven-
trem,ideſt,infra cauũ thoracis facti, quàm ſu-
pra. Sed & peculiari ratione hi ſoluent perfe-
ctius. Nam vtcumque ex thorace deſcendant
ſucci,liberantur,& expediuntur magis inſtru-
menta vocis, & reſpiratur, quàm ſi ſurſum pe-
tûnt. Vix enim eſt aliqua ſuperiorum partium,
quæ non ſoleat tuſsim ipſa mouere, etiam cũ
primaria affectione tenetur, nedum cum ab
ipſo thorace malũ exæperit. Non ergo æquè
perfectè liberabitur pulmo,aut thorax à tuſsi,
euntibus ſuccis ſurſum, atque deorſum.

16 *FLuxus ſanguinis largi ex naribus ſoluunt mul-ta,vt Heragoræ. Non agnoſcebant medici.*

Non ſolum fluxus ſanguinis, ſed aliæ mul-
tæ euacuationes,quarum anteą facta metio eſt,
ſolent ſoluere multos morbos; non quidem
vtcunque,ſed cum fiunt copioſè,& largè. Nam
tentatę euacuationes, ne minuunt quidem
morbos, & difficilis iudicij, aut lethales eſſe
ſignificant. Quod quidem de omnibus decre-
torijs non iudicantibus nuper dictum eſt, ſpe-
ciatim verò de ſanguine guttatim ſtillante,
non ſemel hoc ipſo opere dicit Hippoc. Sed
cur ſeorſum fluxus ſanguinis ex naribus,nunc
meminit, cum illum inter alias euacuationes
iam numeraſſet? Certè vt admoneret hunc
ſolere ſæpè ſoluere morbos acutos, vt febres
ardentes, & inflammationes internas, in qui-
bus maximè expectantur iudicationes, & ſo-
lere medicos ſæpè falli, putantes malum,
noxiumq; eſſe fluxum, cum tamen ſit bene iu-
dicatorius, & optimus: atq; adhibentes medi-

A camenta, quibus, cum maximo hominum ma-
lo, naturæ repugnant, Quod medicis qui
Heragoræ aderant, dicit accidiſſe. Sed & hoc
etiam in alijs euacuationibus poteſt continge-
re,minus tamen ſolent medici imperiti, ter-
reri multitudine deiectionum, aut copia ſu-
doris, quàm ſanguinis, vt pote in quo ani-
mam eſſe hominibus videtur. Nihilominus ſi
per bonam iudicationem exit, non ſine magno
peccato cohibebitur. Neq; verò ſolum hoc
modo peccari hac in re poteſt, ſed etiam ex
contraria opinione: ſi quis omnem fluxum
fieri ſinat decretorium eſſe putans. Sæpè enim
etiam ob virium ſanguinis,aut retentricis de-
bilitatem,aut venæ rupturam, fit fluxus mor-
tiferus. Quid ergo faciendum? certè curan-
dũ tenere methodum dignoſcendi ſalutarem &
B noxium fluxum. Ea eſt,vt Hippocr. breuiſſimè
omnem euacuationis ſpeciem complectens,
dixit, ex conferentia, & tolerantia. Quoniam
autem tolerantia,quæ ex pulſu,& colore,& vi-
ribus ſpectatur, non admodum exercitatos,
quique verò facultatum lapſus, & non repa-
rabiles,à leuibus diſtinguere neſciunt, poteſt
fallere, ſatius ſit in conſiderationem adhibere
omnia, quæ Galen. tertio de criſibus ſparſim
ab Hippocr ſcripta collegit,magnitudinem,&
ſpeciem morbi, naturam diei, iudicationem,
& ſigna decretoria,& concoctiones,quæ ante-
ceſſerunt,aut non.

17 *QVi aſperas voces natura habent, & linguæ ſub-aſperæ: & quæcumque aſperitates à morbis*
C *eodem modo. Quæ ergo ſunt duræ natu-ra, & ſine morbo hæc habent, quæ verò molles, & tard ores in peccatum, non bonum: aut prior naturæ conſiderandum & quæ à victu.*

Corruptionem loci huius,quæ & in plæriſ-
que Græcis exemplaribus, & in verſione Iani
Cornarij eſt,facile notabit quicunque perpen-
derit,vt à Petro Iacobo Steue primùm, dein-
de etiã à me reſtitutus eſt. Nam hæc lectio, ſen-
ſum continet Hippocr., illa nullum non ab-
ſurdum. Sed quid contineant hæc verba enar-
remus. Dictum eſt Gal.4. de locis affectis cap.
8. mihiquæ in ſcholijs, quæ ſint vocis diffe-
rentiæ, & quas habeant cauſas. vtque cauſæ
nonnunquam in compoſitione inſtrumento-
rum, nonnunquam temperamento, eo maximè
D quod ſecundum humidum & ſiccum ſint.
Raucam enim vocem humiditate, clangoſam
ſiccitate gutturis & aſperæ arteriæ fieri. Clan-
goſa vero eſt etiam aſpera. Nam aſpera fit ob
aſperitatem arteriæ. Aſperitas verò contingit
in ſiccitate, quia eſt vitium figuræ in ſuper-
ficie, figuram autem retinere ſiccum natum
eſt, humidum minimè. Et quia ſiccitas parit
duritiem, & humiditas mollitiem. Merito er-
go clangoſa eſt etiam aſpera, & vtraque diffe-
rentia ſiccitatem & duritiem inſtrumentorum
indicat. Ergo qui aſperas voces habent natu-
ra, aſperitatem habuerint naturalem, qui ex
morbo, præter naturam. Sèd ſi vox aſpera vo-
calium inſtrumentorum vitium indicat, cur
in aſperitatem linguæ id reijcit Hipp. cum
lingua in inſtrumentis ſermonis ſit, non vo-
cis?

cis? Certè qnia laryngi & epiglottidi, quæ vo-
calia ſunt, eſt affixa lingua, & fieri non poteſt,
quin illis ſiccatis, & aſperitatem habentibus,
lingua quoque ita affecta ſit. Hæc verò poteſt à
nobis melius agnoſci, vt quę in conſpectũ ve-
nit. Quæ ergo linguæ ſunt natura duræ, & ſine
morbo hoc habent, voces ſcilicet aſperas, (hic
debet ſuppleri) quæ verò non ſũt natura tales.
nõ habent clangoſſas voces & aſpetas, niſi cum
præter naturã, duritiem, ſiccitatem, & aſperi-
tatem, acceperint. Docet deinde præſagire ex
contrarijs: hoc eſt ex mollibus; quæ verò (in-
quit) molles, & proinde tardiores in peccatũ,
ideſt balbutientes (nã qui ſunt humida lingua,
loquuntur pigrius, & peccant in ptolatione,
mutãtes quaſdã literas) nõ bonum. Significat
enim imminentem paralyſim, aut prior natura
hominis talis erat: & cõſidetandum quæ à vi-
ctu. Idelt malũ eſt, niſi, ideſt, homini naturale,
aut nũc ſuperuenit ex prauo victu, vt ſi ebrius
balbutit. Si ergo neq; ebrius, neq; id natura ha-
bens homo, incipit pigrius loqui, & peccate
in prolatione, non bonũ. Nam patalyſis ſigni-
ficatur.

28 *QVi magno capite ſunt; & magnis ceruicibus
ab inclination bus, & venarum magnitu-
do, & amplitudo ab eodem: & anguſtiæ, &
craſſities, & breuitates, & tenuitates, à contrarijs.
Quorum venæ latæ ſunt, & ventres, & oſſa etiam
lata Sunt autem his qui graciles, & pingues contra-
ria horum Et in ijs qui fame macerantur, mediocri-
tates ex his Ab his conſideranda ſunt incrementa
cuicunque quæ minuunt, & diminutiones, quæ au-
gent, & in incrementis qualia ſimul augentur, &
qualia ſimul roborantur, & diſtantiæ quales com-
munes venarum.*

Quia caput & ceruix occurrentium nobis
nominum facile per.piciuntur, vtpote quæ
in conſpectum mox veniunt, docet Hipp. ex
his agnoſcere totius hominis robur, & firmi-
tudinem; indicat enim magnum caput, cum
quo etiam ſe prodit magna ceruix, hominis
capite in humerum aut pectus inclinante,
robut hominis ſecundum facultatem anima-
lem per ſe quidem, & manifeſtè, qnia caput
radix neruorum eſt, & illud cum ſpina, quæ
à ceruice incipit, elt tadix oſſium: oſſibus ve-
ro & neruis firmatur, & agitur motus anima-
lis: ſed & ſecundum naturalem etiam & vi-
talem. Nam magnitudo, & amplitudo par-
tium, cum elt cum bona figura, & bona par-
tium concinnitate coniuncta, robur formatri-
cis facultatis indicat. Ergo magnitudo capitis
concinna, & cum idonea figura (nã ſi malè for-
matũ ſit, quod magnũ caput, redundantiam ma-
teriæ potius indicabit) ſignificat non ſolum ani
malis, ſed & naturalis facultatis robur illius,
quia eius facultatis origo eſt, huius, quia ab ea
eſt formatum. Si verò ambæ hæ robuſtæ ſunt,
vitalis etiam robuſta, quæ calorem naturalis
illis impertitur: calote enim aguntur omnia,
& calor omnia dilatat. Cum ergo orta at-
tellentut ſuis principijs, calidum hepar eſſe
iudicabunt amplæ venæ, calidum cor, amplæ
arteriæ. Igitur qui magno capite cum magna
A ceruice ſunt, calidi ſunt & robuſti, & venarum
(intelligit verò Hippo. nomine venarum etiã
artetias) magnitudinem & amplitudinẽ habẽt:
hoc eſt, venas magnas & ampliter cauas. Nam
hæc omnia, ab eadem cauſa fiunt, & angultiæ
venarum, & craſſities tunicarum, & denſitas,
quæ coniunctam habet ſtricturam viarum, &
breuitates, & tenuitates, hoc elt, exiguitates
ſecundum omnes diſtantias in membris qui-
buſuis, ex contratijs: puta ex frigote. Sed qui
amplas venas habent, habent etiã mox amplos
ventres, ideſt, omnes corpotis cauitates am-
plas, vt thoracem, ventriculum, & veſicã, & ma-
gna oſſa, non tamen ſtatim & craſſum corpus.
Quin potius tales eſſe ſolent, graciles catnibus,
B & abundantes ſanguine. Quod quidem eſt tẽ-
petamenti vehementer calidi & ſicci: pingues,
obeſique contratia habent: ſunt enim anguſtis
venis, & venrtibus omnibus, & exiguis oſſibus.
Tales. n. ſunt frigidi, & humidi. Nam frigidi &
ſicci oĩa hæc hñt exigua, & præterea graciles.
ſunt. Inter hos ſunt alij neq; tam calidi, neq;
calidi vt illi, neq; frigidi vt hi, neq; vt hi graci-
les aut obeſi, ſed bene corporati, bene craſſi,
& habentes vaſa bene magna. Quia calidi ſunt
cum quadam mediocritate ſanguinis, & tem-
peramenti. Hinc fit, vt aliorum nulli ſuſtine-
re poſſint multam inediam, graciles, qni ſunt
amplis venis, quia ſicci & bilioſi cum ſint, faci-
lè exoluuntur, obeſi, aut vtcunque exiguas ha-
bentes venas, quia ſunr debiles cum penuria
ſanguinis. Soli illi, qui benè temperati & me-
diocriter carnoſi ſunt, poſſunt in victu tenui
contineri, quia robuſti, & ſatis abundantes ſan
C guine. In quam ſententiam dixir Hippo. facta
mentione gracilium, & obeſorum, & qui fame
macerantur, id eſt famẽ ſuſtinere poſſunt, me-
diocritates ex his, idelt, ſunr quibus hæc me-
diocritet inſunt, calor ſcilicet, & amplitudo va
ſorum, & corpulentia. Sed contigit dubitare,
cum dictum ſit generatim, magnitudinem &
amplitudinẽ partinm ab eodem, & gracilitates
& breuitates, ac omninò exiguitates à contra-
rio, quo pacto, qui ſunt magnis oſſibus, venis &
arterijs, ſint graciles, & qui anguſtis venis &
arterijs ſint obeſi, & valde corpulenti? Huic
dubitationi occnrrens Hippo. addit, ab his
conſideranda ſunt incrementa cnicunque,
quæ minuunt, & diminutiones quæ augent, &
qualia ſimul augentur, & qualia ſimul robo-
D rantur. Quaſi diceret, & ſi magnitudo, ac
amplitudo omnium inſtrumentorum, &
omnium patt.um ſolidarum, ab eadem cauſa
fiunt, & anguſtia & exiguitas à contraria: non
tamen omnia quæ in homine ſunt augentur
ſimul, aut minuuntur: ſed quædam ſunt, & in
quibuſdam naturis, quæ ſimul augentur, & ro-
borantur, quædam, & in quibuſdam naturis
ſunt, quæ creſcentia afferunt aliorum imminu-
tiones, & imminuta, aliorum incrementa: Velut
quantum pinguedinis, augetur, tantum minui-
tur ſanguinis (docet Ariſ. 2. de partibus anim.
cap. 5.) & ita quibus craſſeſcentibus, aut ob
mutationem ætatis, aut victus, totius corpo-
ris carnoſa moles cteſcit, venæ & arteriæ
fiunt anguſtiores, quia exhauriũtur ſanguine,
& fiunt denſiores, quia pingueſcentibus tuni-

ctis fiunt minora caua quibus contra, denuo exercitatis, aut ad calidiorem regionem translatis, aut ad totum victum calidiorem, in venis incipiunt ſanguis & ſpiritus augeri, carnea moles incipit minui, Quibuſdam autem ſimul augentur, & roborantur omnia hæc. Velut ſi quẽ velis, frigidum natura & ſiccum, & proinde gracilem, & membris omnibus & partibus ſimplicibus, cũ penuria ſuccorum, transferre ad meliorem naturã, calido & humido victu, exercitationibus, frictionibus, & iniunctionibus idoneis, omnia ſimul augebuntur, & roborabũtur. Oportet verò hæc omnia noſſe, & conſiderare ad agnoſcedũ temperiẽ, & robur hominũ. Sed quorſum Hippo. de abſceſſibus & decretorijs euacuationibus differens, ad magnitudinẽ capitis, & diſputationem de temperamentis nunc diuertit? Profectò tam difficile ſit vnum quendam ductum, & ordinem, in hoc ſecundo libro inuenire, vt in quibuſdã ſententijs omninò fieri nnn poſſe videatur: tamen nunc videtur locus hic alteri, libri ſexti, ſectionis ſextæ, reſpõdere, & ratio ordinis loci huius ex illo intelligi. Illic enim ita dicitur. Quibus ſanguis multus ex naribus fluit, quibus quidem colorum priuationes exactæ his parum proſunt, quibus autem rubri colores, non ſimiliter, & quibus capita bonæ tolerantiæ, proſunt, minimè autem, quibus non Hæc duo loca ex ſe ipſis explicantur mutuò. Nam illic dixit capita firma bene ferre fluxionem ſanguinis: ſed quæ eſſent firma capita tacuit, hic explicuit, dicens eſſe magna cum magnis ceruicibus. Ergo cum dixiſſet ſanguinis fluxum multos iuuare, quoſdam autem lædere, addidit firma capita eſſe talia, vt ſcilicet intelligamus, quod illic explicuit, qui talibus ſunt capitibus ſolere iuuari fluxu ſanguinis. Hac occaſione venit mentio firmitudinis capitis. Hinc verò nata eſt diſputatio fuſior de habitu corporum & temperamentis docuitq; graciles eſſe latis venis, & magnis oſſibus, obeſos contra, anguſtis venis quoſdam in quibus ſimul augeſcant hæc. Noſſe verò oportere hæc plurimum, quod exangues & pingues, fluxu ſanguinis lædantur, ſanguinei ſiue graciles, ſiue bene carnoſi, iuuentur. Addit conſiderare etiam oportere, quales ſint diſtantiæ communes venarum, hoc eſt, deciſiones cnmmunes venarum, & quo modo in quamcunque partem corporis diſtribuantur venarum rami. Nam ita conſtare poterit quæcũque pars, cũ qua habeat venas communes. Iuuantur verò quibus ſanguis fluit ſecundũ rectitudinẽ, ſiue ſpontè ſiue arte fluxio fiat: nõ iuuantur, quibus ex cõtrarijs. Vt ſi cui calido hepate, aut inflammatione tentato, fluit sãguis de nare dextra, benè fertur, ſin de ſiniſtra, non ita refert, ergo multum refert noſſe, & quæ ſimul agentur, aut non, & diſſectionem venarum, cum ad alia multa, tum vel maximè ad iudicandum, an ſanguis vtiliter fluat, an cum noxa.

19 *ABdominis rupturæ, quæ quidẽ circa pubẽ ſunt, plerumque ſunt ſtatim innoxiæ. Quæ verò parum ſupra vmbilicum in dextra parte, dolorificæ, & faſtidioſæ, & vomitum ſtercoris facientes, vt* A *quod Pittaco. Fiunt autem hæ, aut plaga, aut diſtentione, aut alterius inſultu.*

Abdomen eſt id, quod tegit totum ventrem inferiorem, conſtat cute, pinguedine, & octo muſculis, huic deſuper hæret peritonæus, ad mediũ quidẽ ventris ſecũdum longitudinem cõcreſcens cũ tendonibus muſculorum. Rupturæ poſſunt fieri hac in parte, aut diciſſo abdomine ſecundũ altitudinẽ: cute inquã & muſculis, ac peritonæo ſimul: velut cũ vulnera penetrantia inferuntur telo, aut gladio: aut incipientes ab interiori parte, cute quidẽ ſana, diſrupto autẽ peritonæo, vel ſolo, vel ſimul cum muſculis, aut eorum aliquo. Fieri autẽ hoc ſolet, diſtentione facta motu aliquo vehementi, vt clamore, aut ſaltu, aut caſu, aut incidente re B aliqua, aut vtcumq; illata plaga. Solum peritonæum diſrumpi ſupra inguina, leue eſt, niſi attingat diſruptio eam partem, qua concreſcit cum tendonibus muſculorum. Si autem ea parte rumpatur, aut in inguine; aut ſuperioribus lateribus, aut qua naſcitur ſcrotum, excidunt loco ſuo, quæ intra illud natura continentur, faciuntq; ita conſpicuum tumorẽ: in inguinibus quidem, aut ſuperioribus partibus, per ſolam ruptionem, in ſcroto per hanc, aut laxitatem. Vocanturque hæ omnes, herniæ. Quin & quæcunque magnæ intumeſcentiæ ſcroti, etiã ſi per dilatationem externæ cutis, internis omnibus partibus ſua loca tenentibus fiant, aut multa aqua in eo collecta, aut flatu, vt ſit velut eius partis aſcytes aut tympanites: atque adeo ſi ipſa teſticulorum carne plurimum C aucta, ſcrotum intumuerit. vocantur herniæ, varia nomina accipientes a loco, aut cauſa. Vt dicatur bubonocile, enterocile, hydrocile, ſarcocile, neumatocile, aut tantum cile. Sed hæc perſequi nunc opus non eſt, ac multo minus curationem. Illud tantum noſſe expedit, cum omnes abdominis rupturæ doloroſæ ſint, & partes ſubiectas debilitari faciant, non tamen omnes æquè: ſed quæ circa pubem ſunt plerunque, ſunt ſtatim innoxiæ, id eſt, non tantam afferentes noxam, vt non ſint multi, qui ſecundũ eas partes ſrupti, longã vitã agant, non admodum miſeram. Quæ verò parum ſupra vmbilicum, maximè in dextra parte, multo ſunt periculoſiores, quia per infernas rupturas inteſtina ſolum poſſunt exire & alterari, & ea quidem craſſa, per ſupernas vero, omentum D ſimul, & inteſtina gracilia. Omentũ uero excidens loco proprio, admodum læditur, quia vt dicitur in aphoriſmo, ſi omentum exciderit, „ neceſſe eſt putreſcere. Inteſtinorum gracilium quæcunque læſio maior eſt. Vlcerata enim nõ curantur (ut aliquando quidem craſſa) intemperata uerò aut obſtructa, pro dolore colico, qui in craſſis inteſtinis ſit, uoluulum vocatum afferre ſolent, morbũ pernicioſiſſimũ, & à quo uix ullus euadit: cuius propotia ſigna ſũt, dolor acutiſſimus ſupra umbilicum faſtidium, & uomitus fecum. Maximo ergo in periculo ſunt, quibus ruptio abdominis ſupra umbilicum eſt, quia parati ſunt ad uoluulum. Quod Pittaco ſcuidam eueniſſe dicit, quem ueriſimile eſt, ex ruptura facto uoluulo, interijſſe.

Quibus

20 *Q Vibus quod eſt inter abdomen & cutem inflatum eſt, & non ſubſidet, & color qualis valde pallidus, is qui ex albo colore, ab hepate totum quod huiuſmodi, & ab hoc hepatici morbi in his: & icteri ab hepate in ſubcandidũ, & aqua inter cutem laborantes, & leucophlegmatici, qui autem ab ſplene, nigriores, & hydropes, & icteri.*

Hepatici dicuntur quicũque laborant morbo longo hepatis, vt intemperie, quæ cum debilitate coniuncta ſit, aut difficili obſtructione (nam eum qui inflammatione hepatis laborat, non dicimus hepaticum; ſed ita affectum) harum affectionum maxima indicatio eſt ex colore faciei: quia cum ſit propria ſuccorum officina, & tales in cute floreſcant colores, quales humores abundant in corpore, neceſſe eſt vitium ſanguinis in hepar eijci, & colore prodi. Ergo vitioſus color præter naturã per totam cutem factus, malũ aliquod hepatis primarium, aut ſecundarium, neceſſe eſt indicet. Quià omnis actio læſa indicat vitium proprij instrumenti: ſpecies autem coloris talis, ſpeciem affectionis indicabit. Velut hydrops & regius morbus, qui in hoc morborum genere ſunt præcipui, coloris vitioſi ſpecie indicantur. Nam vtrique habent minimè rubrum, neque bene candidum, neque omninò naturalẽ, ſed albidum inter mortuum, & velut ex pallido, & albo. In hydropicis verò eſt albi multum, pallidi omninò exiguum, vt magis ſit malus modus albi, quàm pallor: in ictericis, eſt pallidi coloris multum, vt in quibuſdam partibus, crocei diſſoluti color. Dicitur verò etiã hic color ſubalbidus, quia vacua rubore cutis candida eſt, & ſit quidam color referens effuſionem flaui per candidum, & hæc quidem habent icterici, & in omni hydropis ſpecie laborantes. Addit Hippo. & leucophlegmatici, quaſi leucophlegmatia non ſit hydrops: ſed aliud hepatis malum, hydropi analogum loco affecto & cauſa; hydropis verò ſint tantum duæ ſpecies, aſcytes & tympanites. Gal. certè tres ſpecies eſſe ponit, leucophlegmatiam inter eas recenſens. Hippo. videtur hanc ab alijs ſeparare, velut certè, & vulgus hominũ ex ſolo ventris tumore hydropem iudicat. Nihil refert modo intelligatur, omnes has paſſiones hepatis eſſe. Quibus color albidus eſt, vt leucophlegmaticis, & hydropicis, hepatis per ſe, aut per cõſensũ, cũ ventriculo, inteſtinis, aut pulmone (hæc. nõ mutant colorẽ ad aliam ſpeciem) frigidã: quibus verò pallidus valde vt ictericis, calidã & ſiccã intẽperiẽ ſine obſtructione nonnunquã cũ ſolo vitio ſanguinis, plerumq; cũ obſtructione ſignificat. Non ſunt autem hæ affectiones ſemper ſimplices, ſed cõponi poſſunt, cũ inter ſe, tum etiam cum alijs. Velut ſi quis morbo regio laborans hydropicus ſit: huic color flauus, cum albido incipiet permiſceri. Verum bilis effuſio plurimum huius complicationis cognitionẽ, quæ ex ſpecie coloris haberi poſſet, interturbabit. Maxima diſtinctio continget ex tumore ventris, qui iam icterico superueniet. Nimirum ab aſcyte eſt inſeparabilis tumor aquoſus ventris, & tympanite, flatuoſus, quia in illa multa aqua, in

A hac multus aer, tenet id cauum quod eſt inter inteſtina & peritonæũ. Hinc ſit ille tumor qui manui occurrit. Atqui vulgus hominũ putat, eam materiam inter carnẽ abdominis, & cutem contineri. Nam ex hac vulgari opinione natũ eſt nomen latinum, aqua intercus: & hiſpanum, *agua entre cuero y carne*. Hanc opinionem ſequutus Hippocrates deſcribens per propria ſymptomata hydropem, dicit, quibus quod eſt inter abdomen & cutem inflatum eſt. Nõ quod Hippo. ignoraret ipſum etiã abdomen diſtẽtũ eſſe, ſed quòd iſtam diligentiam modo ſermo non deſideraret. Itaq; ſi morbus regius & icterus ſimul hominem tenẽt, color ad albidum aut pallidum inclinat, vt alter altero magis affligit, Euidens autem cognitio ſit ex tumore vẽtris, Cum alijs etiam copulantur hi morbi; vt cum ex liene ſit hydrops, aut morbus regius.

B Nam vterque morbus incipere poteſt ab ipſo hepate primario laborante, aut conſentiente cũ alio membro malè affecto: ſæpiſſimè autẽ veniunt ex liene, quia refrigeratus lien refrigerat hepar, ſitq; hydrops, aut obſtructio quę lienem obſidebat, vſq; ad hepar producitur, ſitq; icterus, ſed vteruis horum morborum ita factus ſit, erit cum alio complicatus, qui dicitur icterus niger. Hic eſt, cum vtra bilis diffuſa per totum corpus, cutem tingit: ſitque liene nõ ſatis purgante ſanguinem ab atra bile, vt dictus antea icterus, veſica fellis nõ purgante ſatis à flaua. Vtrunque autẽ ſieri poteſt, aut bile plurima genita, aut parte ad quã pertinet expurgatio debilitata, aut via obſtructa. Si ergo ob debilitatẽ, aut obſtructionem lienis portio melancholiæ, quæ cutem poſſit deni-

C grare, diducitur, antequam hepar debilitetur aut obſtruatur, ſiet ſolus icterus niger, & color tantum niger. ſi autẽ iam etiam debilitetur hepatis vis concoctrix, ſient ſimul hic & hydrops, eritque color ex albido, & nigricante: ſi autem obſtruatur qua parte expurgatur fel, ſient ambo icteri, flauus & niger, & color etiam ita mixtus. Quod ſi hepar ambo patiatur ſimul, intemperiem dico & obſtructionem, ſient dicti tres morbi ſimul: duo icteri & hydrops, atq; color quidam naſcetur, qui hæc omnia mala ex parte referat. Verum ſieri non poteſt, vt lien debilitatem attulerit hepati, non debilitatus: aut obſtructionem, non obſtructus. Quare ſi hydrops aut icterus à liene cæperit, neceſſe ſit melancholiam iam malè expurgari. Neceſſe ergo ſit, eos qui à liene cæperint,

D nigriores eſſe, ſiue hydròpes, ſiue icteros. Sed enarremus totam hanc orationem. Quibus (inquit) quod eſt inter abdomen & cutem inflatum eſt, ideſt, quibus regio ventris inferni tumida conſpicitur, vt in hydropicis, & alijs omnibus, quibus tumores duri hypochõdriorũ sũt: & non ſubſidet, id eſt, & nõ cito ſubſidet, vt quibus ex lauta cœna, ut larga potione, aut ſatietate fructuũ horariorũ. aut olerũ, aut etiã ex colico dolore, intumuit (nã ob tales occaſiones ſolet tumere ſine morbo hepatis, ſed mox conquieſcit, velut certè aliorum omnium morborum, ob manifeſtas quaſdam cauſas, ſolet ſpecies apparere, ſed duratione dijudicantur. Quia ſcilicet talia mox con-

quie-

quieſcant) & color eſt qualis valde pallidus. Sed quia non is tantum qui propriè dicitur valdè pallidus, quique in ictericis cõſpicitur, indicat malum hepatis, ſed etiam albidus color hydropis, addit, is qui ex albo colore, ideſt non ſolum qui propriè eſt valde pallidus, ſed qui vtcunque ob vacuitatem ruboris, & coloris viuidi, vocatur vulgo, nũc pallidus, nũc albidus: ab hepate totum quod huiuſmodi: ideſt, vtcunque homo colorem habeat album aut pallidum, aut velut ex his mixtum, & ventrem tumidum, quod fit per inflationes, aut tumores ſcirrhoſos hypochondriorũ, vel abũdantiam aquæ, aut flatus inter inteſtina & peritonéum; in hepatæ eſſe malum ſignificatur: & ob hoc hepatici morbi in his, i. & hanc ob cauſam hepatici morbi dicuntur, quibus hæc adſunt ſymptomata; & icterici, & aqua inter cutem laborantes, ideſt, tympanite aut aſcyte, & leucophlegmatici, qui ab hepate ſunt, ideſt, qui id per primariam paſſionem hepatis habent (aut ſaltem non ex liene) ad ſubcandidum inclinant, ideſt, colores habent citra rubrum, & expertes nigritię. Hydropes autem & icteri, qui à liene incipiunt, nigriores ſunt.

21 *ET vlcera, quæ ægrè ſaneſcunt ex albidorum, & leniticuloſorum, & cutis valde finditur, & labia, vt Antilochus & Aleuas: quod ab humoribus ex corpore ſalſuginoſo: quod ſub cute maximè, & à capite, cum à pulmone caleſit.*

Aphoriſ. 8. ſextæ particulę dictum eſt, hydropicis vlcera facta in corpore ægrè ſanantur. Hoc idem dicit modò, cauſam præterea apponeos. Dicit ergo, vlcera, quæ ægrè ſaneſcunt ex albidorum, & lenticuloſorum, & cutis valde finditur, & labia. Ideſt, vlcera, quę fiunt io corporibus exalbidis, ſimul cum maculis quibuſdam lentibus ſimilibus, cum & cutis multum finditur, & labia, qualia erant, quæ Antilochus & Aleuas paſſi ſunt, ægrè ſaneſcũt. Quæ quidam duabus affectionibus lethalibus, & in extremo iã conſtitutis hydropi & phthiſi, accidere conſueuerunt, in vtriſque quidem ob humorem ſalſum. Hic tamen colligitur in hydropicis ſub cute in toto corpore, idque eſt frequentiſſimum, & maximè fieri conſueuit: fit autem etiam ſalſa pituita à capite fluente, cum à pulmone caleſit, vt in phthiſicis. Nimirum ſolet id malum incipere à catharro, et procedere vſque ad hæc vlcera inſanabilia. Repletur caput pituitoſo ſucco, qui fuliginũ, quæ de pulmone aſcendunt, calore, fit ſalſus, et defluit, imprimis quidem in ipſum pulmonem recta, deinde verò et per habitum corporis deriuatus. Imprimis ergo ob ſalſam qualitatem corrodit, exulceratque pulmonem, deinde cum plurimũ io eo malo proceſſum eſt etiã cutem corporis, et ob hanc, quæ in corpus defluit ſalſam humiditatem, et ob proprij cuiq. partialimenti corruptionem. Quæ corruptio, cum ob materiæ differentiam varia ſit, varias etiam parit maculas lentibus ſimiles. Qua autem hęc vlcera ęgrè ſaneſcunt, dicta eſt mihi cauſa in commentario aphoriſmi. Ea eſt eadem, quæ facit, puta ſalſa humiditas: cum vl-

A ceratæ partes non aliter poſſint curari, quàm ſiccatæ, et exprgatæ.

22 *OCcaſiones vnde ægrotare cæperint conſiderandæ, ſiue capitis dolor, ſiue auris, ſiue lateris. Signum autem in quibus dentes, & in quibus bubones.*

Occaſiones morborum dici ſolent cauſæ procatarticæ, quæ occaſionem ægrotandi pręſtitere, quo ſignificato haud dubiè veriſſima eſſet hæc ſententia. Nam multum refert conſiderare qua cauſa ægrotare cæperit homo, ob inediam an ob multum cibum, ob æſtum an ob occurſum auræ frigidæ, ob vigiliam, an ob ſõnum nimium: ad cognitionem quidem per ſe, ad curationem verò ex accidenti. Quia à contrarijs cauſis non poteſt omninò eodem mo- B do eſſe affectum corpus. Vtcumque autem affectus differat, debet eſſe ratio curationis alia. Tamen hic aliud eſt quod occaſiònis nomine ſignificatur. Nam ἀφορμὴ non fert hanc ſignificationem, & illud ὁπόθεν ἤρξαντο κάμνειν, ideſt, vnde cæperint ægrotare, ſignificat eſſe partẽ primam, ſeu primum impetum à quo morbus cæperit, & multo magis id indicant exempla. Nam (inquit) ſiue capitis dolor, ſiue auris, ſiue lateris, fuerit. Signum autem in quibus dentes, & in quibus bubones. Ergo quod docet eſt, conſiderare oportere, vt cæperit ægrotare corpus, & ex qua paſſione cæperit morbus, ſi febris cæperit ex dolore capitis, ſiue ex dolore auris, ſiue lateris, ſiue quacunque alia paſſione: Sed dices quid refert hæc conſiderare? videtur enim ſatis eſſe ſcire, quæ paſſio ſit nunc, C & ſi oeſcias quæ fuerit. Certè refert multum noſſe quale fuerit initium paſſionis quam ſuſcipimus curandam, & qui decurſus, quotcũque mutationes fecerit malũ: idque ſiue prioribus paſſionibus abeuntibus, poſteriores acciderint, ſiue maoentibus, acceſſerint. Si receſſerint noſſe oportet, quot, quæ, & quo ordine fuerint, ſi maneant, quo ordine ſint factæ. Velut ſi duo occurrant febricitantes, nuuc quidem eodem modo. Alteri vero ex capitis, alteri ex renum dolore, facta ſit febris: noſſe quidem id diſtiocte oportet: atque ſicui ſimul dolent, aut vtcumque affecta ſunt, ventriculus & caput, noſſe oportet, an capitis dolor prius afflixerit, et ventriculi deioceps ſubſecutus ſit, an contra. Refert enim hæc conſideratio, et ad agnoſticam, et ad prognoſticam, et ad cu- D rationem. Nam ſi dolor ventriculi anteceſſit, dolor capitis per conſenſum eſſe putabitur, et curatio incipiet à ventriculo: ſi dolor capitis anteceſſit, ea putabitur eſſe primaria affectio, et curabitur per ſe: atque ſi dolor capitis vehemens ante febrem, aut ea incipiente fuit, meritò timebitur raptus materiæ in eam partem, et præcauebitur admoto oxyrhodino. Si doluerint renes, in illos etiam timebitur, et cauebitur decubitus. Quia ſi quæ pars ante morbum doluit, in ea morbus firmatur. Sed quid eſt quod addit, ſignum autem in quibus dentes, et in quibus bubones? Certè ſunt exempla, quæ forte fortuna tunc occurrebant curanti, et in memoriam venerunt ſcribenti Hippocrati velut ſicui cum dolore dentium facta ſit febris, timeri debet par-

tibus

tibus ſuperioribus, & ipſi dentes ſolent excidere iudicatorie, vt ante dictum eſt. Iam verò ſi cum bubone cœperit, non eſt exigui momẽti noſſe, quia febres ex bubone ſingularem malitiam habent, vt in aphoriſmo dictum eſt, & ſingularem curam exigunt.

2 *QVæ fiunt vlcera, & indicant febres, & tubercula; quibus hæc non accidunt, ſublata indicatio. Quibus verò interius relinquuntur, his certiſſimæ reuerſiones, & celerrimę.*

Dictum eſt nuper ab Hippocrate quæcunque iudicatoria ſigna fiunt, eadem hæc ſi non fiunt, difficilis ſunt iudicationis: ergo & vlcera ſponte nata, & tubercula, cum decretoria eſſe ſolere multis morbis, dictum etiam nuper ſit, ſi ijs morbis, qui tales iudicationes amant, non fiant, difficilis iudicationis, aut impeditæ iudicationis, id fit. Morbi verò quibus ſunt tales iudicationes familiares, ſunt, vt in prognoſtico dicitur, febres quæ prorogantur, ſaluo affecto homine. Proinde ego ſoleo mox, ac febris aliqua videtur produci, & ex craſſis ſuccis pendere, eſtque laborioſa, ſi quæ pars ignobilis dolet aut doluit, in eam abſceſſum vocare: ſin nulla talis ſit, omnes partes adenoſas fouere calente oleo, aut etiam alia inunctione conuocante. Nam quibus cum iuxta naturam morbi deberent erumpere, hæc manent interius, vel non ſatis erumpentia, & ſi incœperint, vt cum fiunt abſceſſu minores quàm vt proſint, vel ne tentantia quidem erũpere, celerrimæ, & certiſſimę ſunt recidiuæ. Nam ſi abſceſſum ſuccorum facere natura non potuit, multo minus poſſit euacuationẽ. Quæ verò relinquuntur in morbis recidiuas faciunt.

24 *CRudos & humidos ſeceſſus milium ſolidum in oleo coctum ſiſtit. Exemplo eſt nautæ puer, & Myriochaune.*

Deiectiones madentes non bilioſę, quales per diarrhœas fiunt ſæpe, debilitata retentrice facultate inteſtinorum, vocat crudos & humidos ſeceſſus. Curatur hæc diarrhœa vſu ſiccantium, & adſtringentium: cum retentrix humiditate & laxitate maximè debilitetur. Nõ raro opus eſt medicamentis deuoratis, & per ſedem iniectis, & admotis: ſæpè autem ſola mutatione victus ad ſicciorem, & qui ſuapte natura difficilè deſcendat, curatur: vt caſeo veteri, & duris ouorum vitellis, & hepate aſſo, & alijs huiuſmodi, in quibus etiam eſt milium integrum oleo coctum, aut ſolo, aut cum iure aliquo. Milij quidem in hac Hiſpaniæ parte, rarus eſt in cibis vſus, tamen pro eo vtimur ad diarrhœam, oriza cocta iure carnium aut oleo. Proſunt etiam eſculenta, quę orizæ polline parantur vt qui vulgo dicitur *manjar blãco*. Proderunt ergo etiam, quæ parabuntur ex milij farina, non tamen ipſum ſolidum miliũ; cuius in nauta puero, & in Myriochaune periculum Hippocrates fecerat.

A

SECTIO SECVNDA.

MVlier cor dolebat, & nihil remittebat, ſed in mali punici ſuccum polentam inſpergens, & ſemel in die comedens, depulit, & non vomuit, qualia quæ Charion.

Haud dubiè hic, vt & alibi ſẽper καρδιαλγεῖν ſignificat habere dolorem oris ventriculi. Nã ratio curationis id indicat, & quòd velut quiddam notatu dignum, Hippocrates narrauit, hanc non vomuiſſe. Accedit quod magna coniectura eſt hunc Charionem, cuius hic mẽtio fit, eſſe illum Charionem, quintum ægrotum primę partis tertij Epid. Aut hic, aut illic corrupto nomine. Nam ille habuit capitis B grauem dolorem, & turbatam aluum ex tenuibus, & tremorem labij inferioris, notas actis confluxus in ventrem, & decimaſexta vomuit bilioſa multa. Itaque cum nomen ægroti occurrat vna literula mutata, idem, & narratio, quod ad vomitionem attinet eadem vtrobique, videtur eſſe illé ægrotus. Chærion verò laborauit ore ventriculi, confluentibus in illud multis & acribus excrementis, quæ quidem mox pariunt cardialgiam, ſeu cardiogmon, ideſt dolorem, aut morſum oris ventriculi. Malum ſane non leue: ob conſenſum magnum partium principium cũm illo. Nam quibuſdam affert liphotimiam, aut etiam ſyncopen, conſentiente corde, quibuſdam, vertigines, ſuffuſorum vitia, conuulſiuos motus, atque adeo epilepſias, conſentiente cerebro. Quibus ob cruditatem acidam, aut redundã-C tiam flatus, vel crudorum ſuccorum, aut intẽperiem frigidam, os ventriculi dolet, calorifica ratio curationis debetur: quibus verò ob cruditatem nidoroſam, aut confluxum bilioſorum excrementorum, aut omninò calidam intemperiem, adſtringens & refrigeratoria, vt bilis feruor ſędetur, & laxatus ventriculus, adſtrictione roboretur; vt ea quæ adeſt bilis dolorem non faciat, & quę nondum venit, fluere deſinat. In quem vſum laudatur merito malum punicum, vtcunque eo vtare, ſiue totis granis per ſe, aut cum pane manducatis, ſiue hauſto ſucco ſolo, ſiue panis micis in eum intinctis, ſiue eum ſuccum cum aliquo idoneo cibo admiſto comedas, vt eum ptiſſana, aut cũ amylo, aut cum polenta. Paratur polenta ex farina hordei. Ergo paratis pulticulis ex fari-D na hordei, aut farre, cum ſucco mali punici, curari poteſt id malum, quia replebitur ventriculus, attemperante, & adſtringente cibo. Ego ſane iam aliquot cardialgicos & pyctocholos, iuui ſolum præcipiens, vt tota æſtate vterentur pro vino, decocto totius mali punici, totius inquam cum cortice, & granis. Dicit igitur Hipp. mulierem Cardialgicam, quę citra intermiſſionem vexabatur, curatam eſſe polẽta, inſperſo ſucco mali punici, & μονοσιτεῖν, ideſt, & ſemel in die cibum accipiens. Sed dubitet aliquis: ſi dolor ille ex frigore erat, quo pacto poſſet eſſe ſuccus mali punici vtilis, ſi verò calidus cur ſemel ſolum in die capiebat cibum? Nam qui ita affecti ſunt nulla re, magis lædũtur, quam ieiunio, vſq. adeo, vt niſi ſummo

mano

mane cibi aliquid capiant, ante conſuetũ prã-
dij tempus liquantur animo, aut ſaltem grauẽ
morſum ſentiant, atque nuſquam melius ha-
beant, quàm cum plenus cibis venter, eſt qui-
bus bilis imbibatur, & aſtrictus ventriculus
non recipiat. Certè ille affectus erat fluxio ca-
lidorum, vt in Cherione, & qui ita affecti ſunt,
debent accipere cibos, neque exigua quanti-
tate, neque tenues, quia tales vitiantur, & au-
gent cacochymiam, ſi verò accipiuntur multi,
& craſſi, liberant à fluxione, & coquuntur. Nõ
tamen poſſent coqui multi & pluries accepti,
à ventriculo præcipuè malè affecto. Proinde
ſemel & copioſè paſci debent. Sed quia neq.
longum interuallum ſine omni cibo poſsunt
tranſigere, vti debent mane, & veſperi cibis
quibuſpam leuibus, & medicamẽtoſis, vt pol-
lenta cum ſucco mali punici. Itaque Hippoc.
non vocat hic μονοσιτίην vnicam deguſtationẽ
cibi, ſed vnicum prandium, vt conſilium ſit,
ſemel bene prandere, & alijs horis aliquid me-
dicamentoſum, quod replere corpus non poſ-
ſit, deguſtare. Vt ſi conſulas primo mane ac-
cipere micam panis, ex vino diluto per hye-
men, ex ſucco mali punici in æſtate: & cœnæ
tempore polentam cum illo ſucco, aut aſſum
pyrum. Illa igitur mulier ita curata eſt, ſemel
quidem bene prandens, alijs horis medicamẽti
loco accipiens polentam cum ſucco mali pu-
nici, & liberata quidem eſt, non vt Chærion,
ſed ſine vomitibus; quod quidem indicat in-
temperiem fuiſſe maiorem quàm pro materiæ
multitudine.

2 *MVtationes iuuant niſi ad malum mutentur, velut à pharmacis vomẽtibus febrium cau-ſa, fines in meraciora putrefactionem ſignificant, vt Dexippo.*

Vt in aphoriſmo 14. ſect. 2. dicitur, in alui
fluxionibus mutationes deiectionum iuuant,
niſi ad praua mutatio fiat: id cum in ſpontaneis
fluxionibus verum ſit, tum multo magis in ijs,
quæ pharmaco accepto fiunt. Nam ſi quam ſi-
gnificationem malã præſtare poteſt deiectio-
num varietas, multorum & diuerſorum excre-
mentorum, & multiplicis cacochimiæ, hanc
minuit pharmacum. Nam ne prauæ quidem
& variæ excretiones, quæ cum accepto phar-
maco fiunt, adeo malæ ſunt, vt aph. 21. quartæ
particulæ dicitur, his verbis. Deiectiones ni-
„ græ, velut ſanguis niger, ſpontè venientes, &
„ cum febre, & ſine febre, peſſimę ſunt: & quan-
„ to plures fuerint peiores colores, tantò de-
„ terius: cum medicamento vero melius, & quã-
„ to plures fuerint colores, non malum. Si ergo
„ varietas in peſſimis, quę ſpontè facta mala eſt,
facta cum pharmaco eſt minus mala, varietas
in minus malis, quæ vt cauſa prodeſt, & vt ſi-
gnum minus mala eſt, quàm vnica admodum
ſyncera perſeuerans, cum pharmaco proderit
multo magis quã ſine illo. Proinde addit Hipp.
hoc loco, velut vomentibus à pharmaco fe-
bris cauſa, ideſt, velut in ijs quibus ob febres
pharmaca ſolemus propinare. Dicit verò vo-
mentibus, quia vt ex alijs locis conſtat, erat il-
lo ſeculo maximus vſus vomitionum expur-
gantium. Sed ſit ita: iuuet mutatio deiectionũ

A non prauarum, quia perpurgant corpus, ſed vt
ſignum, vtræ ſunt deteriores, variæ, an ſimpli-
ces? Videntur enim deteriores eſſe variæ,
quia multiplicium excrementorum redundan-
tiam ſignificant: Certè non poteſt hoc ſine di-
ſtinctione dici, neutrę enim ſunt ſimpliciter
meliores. Sed deiectiones ſyncerae ſunt, quæ-
dam quia non habent manifeſtam alterius ge-
neris permiſtionem, vt tantum bilioſæ: quæ-
dam, quia & à ſuo etiam ſero ſunt deputatę, vt
quæ dicuntur bilioſæ ſyncere, vt vitellinæ, &
æruginoſæ. Variæ ſunt, aut ex tantum malis, vt
ex ſimpliciter crudis & bilioſis: aut ex peſſi-
mis, vt ex opima nigra & fœtida, & cruenta.
Quæ variæ & peſſimæ ſunt, omnium ſunt peſ-
ſimæ, vt dicitur in prognoſtico, & aphor. 21.
quartæ: quæ variæ ex tantum malis aut cru-
B dis, peiores ſunt vnica ſyncera non omninò
pura, quia multitudinem excrementorum ſi-
gnificant: ſed minus malæ, quæ in vnica ſynce-
ra ſecundo modo. Quia talis admodum mala
eſt, & vituperatur aphor. 7. ſeptimæ, vbi dici-
tur Meracæ alui egeſtiones, malum. In quam
etiam ſententiam, cauſam ſimul reddens his
dicit, fines in meraciora putrefactionem ſigni-
ficant, vt Dexippo. Ideſt mutationes excrẽ-
mentorum finiri in vnam ſpeciem meracioris
excrementi, graue eſt, quia ſignificat putrefa-
ctionem, ideſt magnam excrementorum cor-
ruptionem, & magnam vim, & firmitudinem
cauſæ corrumpentis. Nam in quacunq. actio-
na naturali, cum omnes materiæ partes in vnã
ſpeciem trahũtur, magna effectricis cauſę po-
tentia ſignificatur. Nam cum ea eſt minor, di-
C uerſa gignuntur, ſecundum conditionem ma-
terię. Igitur vnicam talem deiectionem per-
ſeuerare, deterius ſignum eſt, quàm mutatio-
nes fieri, & non ita iuuat, quia non tam ſit na-
tura corpus perpurgante, quam ob putrefa-
ctionem. Id contigit Dexippo.

3 *SErapis ex liquida aluo intumuit. Pruritus haud ſcio quod dies, non vltra. Habebat autem & ab-ſceſſum quendam in parte inani, qui quidem deal-gratus occidit.*

Ex quacunq. euacuatione profuſa ſolere hy
dropẽ fieri Hipp. & Gal. dictum ſæpe eſt, & ex-
perimento notiſſimum. Nam minus fluentibus
menſtruis, vt in aphoriſ. dicitur, morbi fiunt
D (explicuimus verò in commentario hydropẽ
„ inter alios) fluentibus etiam plus ſatis hæmor
„ roydibus, ſuccedit hydrops. Quin & nimijs
alui fluxionibus ſolere ſuccedere, dicitur aph.
„ 43. ſextæ, his verbis, Quicunque lienoſi à dy-
ſenteria corripiuntur. Simile quiddam con-
iecto eſſe, quod mulieri, de qua præſens nar-
ratur historia, contigit, ei quod in hoc apho-
riſm. fieri ſolere Hippoc. dicit. Collegerat in
hepate, aut liene, aut alio quodam internorum
viſcerum multa & mala excrementa, cœperat-
que per aluum deponere, & ob malignita-
tem exeuntium facta eſt effluxio nimia, va-
cuatis ſimul ſuccis vtilibus cum malignis,
quo factum eſt, vt debilitato naturali calore
hydrops ſucceſſerit: hydrops verò non ex a-
qua tantum, ſed malignis ſimul, quæ per ven-
trem

trem ibant, cum aqua diſtributis, tentauit natura per cutem pellere, & factus eſt pruritus, qui durauit aliquot dies, & non potenteſnatura eum abſceſſum abſoluere: repentè, ita vt ſit in malignis abſceſſibus, euanuit pruritus (id.n. ſignificant illa verba, non vltra, quaſi diceret, non vltra productus eſt pruritus, ſed euanuit) & retrocedente materia in partem inanem collectus eſt magnus abſceſſus, qui ob magnitudinem cutem obſedit, & ſubiectas etiã partes tenuit: ob malignitatem verò ſucci, ex inflammatione facta eſt gangræna. Proprium.n. inflammationis abeuntis in gangrænam inditium eſt, denigratio. Grangræna verò quæ internas partes attingit, pernicioſa eſt.

4 *ET Stymangi vxor ex ventris perturbatione paucorum dierum cum multum curaſſet ſiſtere, & abortum feciſſet fœtus fœmina quadrimeſtris, à corruptione ſana facta, intumuit.*

Hæc hiſtoria quadã ex parte ſimilis eſt proximæ, quia hæc etiam mulier à perturbatione ventris incæpit laborare, & poſtea intumuit. Verum hæc euaſit; & ſi magno cum periculo. Hæc mulier cum vtero gereret (maximè cum filiam concepiſſet) meritò multa & praua excrementa collegerat primis menſibus, vnde factum eſt, vt proxima iam quarto menſi, alui profluuio corriperetur. Quod quidem magnum erat abortus periculum. Nam niſi ſiſteretur, irritatione, & mordicatione inteſtinorum, partium vtero adeo vicinarum, aut ob euacuationem nimiam ſubtracto fœtus alimento factus fortaſſe eſſet abortus: atque hoc forte timore medicus aliquis ſiſtendum omni ratione curauit: & cum nondum eſſet purgatum corpus, hoc idem euenit. Conuerſa ſunt enim excrementa ad vterum, & corruptione acetabulorum ſubſecutus eſt abortus quadrimeſtris. Quod verò quadrimeſtris fuerit, non minimum auget ſignificationem periculi. Nam recentiores & antiquiores fœtus facilius abortiuntur. Nihilominus ſanata eſt, à partu, & febre, & alui profluuio: & in extremo mali intumuit, reliquijs morbi abſcedentibus ad cutem, & hepate debilitato, ita vt ſit in magnorum morborum inclinationibus: tamen per bonum victum, priſtinum habitum recuperauerit, & perfectè ſanata fuerit. Hic caſus nos admonet quantum periculi eſſe ſoleat in ſiſtendo alui profluuio. Quoniam verò non minus etiam eſt, niſi ſiſtatur antequam nimius fiat, conſiderare cautè oportet in omni effluxione, quid agendum ſit, an ſiſtendum, an mouendum magis, an permittendum fluere. Scopi verò in hac conſultatione ſunt, conferentia, tolerantiæ, & modus fluendi. Nam ſi cum conferentia, & tolerantia, benè fluit, permittendum tantum: ſi cum illis, tamen lentè fluit, mouẽdum: ſi ſine illis, ſiſtendum eſt.

5 *MOſcho admodum calculoſo, in ſuperiori palpebra hordeolum fiebat, verſus autẽ magis, deinde ruptum eſt intro. Quinta & ſexta ab interiori parte pus effluxit, quæ infra ſoluit. Bubon iuxta*
A *ta autem erat, & infra in ceruice ſecundum rectitudinem ſuperioris bubonis.*

Calculoſi ſunt, quibus multi ſucci craſſi in lumbos incumbere ſolent. Multis autem ceſſat ea affectio in alias partes facto talium ſuccorum abſceſſu. Neq; mirum eſt facto vno aliquo abſceſſu magno, ſolui affectionem, quæ ſæpe ſolet redire, ita, vt non redeat amplius. Nã frequentes in eandem partem reditus ſiunt ob illius debilitatem, quæ plærunq. conſeruatur reliquijs materiæ pertinaciter hęrentibus. Per magnos autem abſceſſus ſolent primario affectæ partes illas etiam reliquias perpurgare, & firmari in poſterum, velut Moſcho euenit, qui cum calculoſus valde eſſet, oborto aliquando hordeolo in palpebra ſuperiori ad an-
B gulum externum, qui ſpectat aurem, & rupto intro, effluenteq. pure ex interna parte oculi, vt ex oculo prodire videretur, quinta & ſexta die ab orto hordeolo, ſimulque ortis duobus bubonibus in ceruice, altero iuxta aurem, altero inferius è regione prioris ſoluta eſt affectio calculoſa, & iam inde melius habuit. Sed miretur aliquis ſolutum eſſe morbum renum, facto ad oculum abſceſſu, cum eæ partes nullam rectitudinem habere videantur: deinde ad tantum morbum ſoluendum, hordeolum, exiguum adeo tuberculum momentũ aliquod habuiſſe. Verum oportet noſſe, plerunque fieri abſceſſus ſecundum rectitudinem, & eos meliores eſſe quàm contrarios: nonnunquam autem fieri in alias partes quibuſdam occaſio-
C nibus, non inutiles. Nam Hipp. ipſe 6. Epid. p.
„ 3. dicit, Alterius loci morbos loca excipiẽtia,
„ aut ob dolorem, aut ob grauitatẽ, aut ob aliud
„ quiddam liberant, aut quòd alijs ſunt commu-
„ nicationes. Hęc illo loco. Fortaſſe ergo Moſcho occaſione aliqua alia doluerunt partes circa caput, aut debilitatæ ſunt: vt hãc ob cauſam lumborum fluxionem exceperint, & ſi id rectitudo partium non admodum fecerit. Eſt etiã veriſimile Moſcho fluxionem in lumbos à capite venire, vt pleriſq. venit, atq. ita oculo, & ceruici, & ſi cũ parte recipiente nulla eſſet, eum tranſmittente fuiſſe magnam rectitudinẽ & viciniam. Neq. quidem abſceſſus adeo exiguus fuit, vt ſubſecutam ſanitatem adeo mireris. Non.n. fuit hordeolum ſolum: ſed cum hoc duo bubones inſignis magnitudinis. Hippocrates verò noluit omittere quippiam, eo-
D rum quæ acciderunt. Accedit nonnunquam abſceſſus exiguos, aſſiduitate expurgandi, & duratione, liberare ſolere à magnis morbis, vt vel vnica puſtula multum tempus non ſaneſcens, ſed ſordes quaſdam continenter demittens, liberet nonnunquam ab epilepſia: aut morbo alio magno.

6 *FRater vxoris Ariſtei ſatigatus itinere incaleſcebat. Deinde in tibia terebinthi fiebant. Deinde febris continua fiebat, & poſtridie ſudor fiebat, & alijs etiam diebus paribus fiebat ſemper. Adhuc autem febris detinebat. Erat autem ſublienoſus. Fluebat ſanguis ex ſiniſtra nare, ſæpe & paulatim. Iudicatus eſt. Poſtridie iuxta aurem ſiniſtram tumor. Poſtridie & iuxta dextram: mi-*

nor

nor autem hic, & incaleſcebat: hęc euanuerunt, & non ſunt ſuppurata.

Hic haud dubiè cæpit iter agere plenus ſuccis melancholicis: oportuit autem redundantiam illam deponi antequam exerceretur, nedum laboraret. Nam vt Gal. docet in aph. 20. tertiæ particulæ, ſi homo vel pituita, vel flaua bile, vel atra, vel ipſo etiam ſanguine plenus, ad exercitationem perducatur, in multa atque adeo grauiſſima mala perducetur: nã apoplexia, aut epilepſia fiet, aut, rupto vaſe in pulmone, morbus inſanabilis: & multi cum febricitare cæpiſſent, propter exercitationes acutiſſimis morbis fuere correpti, & quibuſdã alijs exercitatione euacuante excrementa ad cutẽ, vlcera oborta ſunt. Nimirum Hipp. dicit, ſi impurgatus exercearis, vlcera fient. Merito ergo hic cum cacochymus iter ageret incaleſcebat, ideſt, calore quodam febrili tentabatur, qualis per neutras diſpoſitiones fieri ſolet, incipientibus malis ſuccis putreſcere ob calorem ex labore. Et in cruribus facti ſunt terebinthi, ideſt, (vt Gal. interpretatur 6. Epid. p. 2. com. 37.) tumores quidam nigri, cum puſtulis figuram fructus terebinthi habentes. Habent. n. ortum ex melancholico ſucco. Cũ verò hic abſceſſus minor eſſet, quàm pro multitudine excrementorum, quæ cæperant alterari, ſubſequuta eſt continua febris, cui vtpote pendenti ex multo ſucco, ſucceſſit ſudor poſtridie, & alijs ſequentibus diebus paribus: qui ſudores, vt aph. 36. p. 4. dicitur, ſignificant dolorem, & longitudinem morbi, & recidiuam. Addit autem Hipp. factos eſſe illos ſudores non quidem quibuſdam diebus paribus, quibuſdam non, ſed ſequentibus diebus paribus, ſemper. Nimirum, & aphor. 42. eiuſdem particulę dicitur, ſudor sẽper fluens ſignificat morbum. Sed quorſum cũ dixiſſet febris continua fiebat, dicit deinde, adhuc autem febris detinebat? Certè vt magis explicet hos ſudores ſymptomaticos fuiſſe, & multitudinis ſobolẽ. Nã dixit aph. 56. dictæ particulæ. Febricitanti ſudor eueniens febre non remittente, malum. Moram. n. trahit morbus, & multam humiditatem ſignificat. Merito ergo huic euacuationes multæ & variæ, non tamen copioſæ, & affatim liberantes, ſed ſępe tentatæ, & imperfectæ euenerunt. Factus eſt licnoſus: quod maximè declarat dictam ſucci ſpeciem. Fluxit ſanguis ſæpè, & paulatim ex ſiniſtra nare. Quæ euacuatio etſi ſymptomatica, atq. vt ſignũ mala, fuit, tamen quia ſecundum rectitudinem facta, profuit, liberauitque non perfectè & tutò. Vt ſi eſſet bona iudicatio, ſed cum abſceſſibus. Oborti. n. ſunt tumores poſt aures: poſt ſiniſtram quidem maior, ob dictam rectitudinem cum liene, & quia id latus ſuccis melancholicis magis obſidetur: ſed quia toto etiam corpore abundabant, alius, etſi minor poſt dextram, & obortis his tumoribus incaleſcebat homo, ideſt, tentabatur rurſum febrili calore, reliquijs ſuccorum putreſcentibus tamen, cum tam multæ anteceſſiſſent euacuationes, factum eſt, vt euaneſcerent reſoluti, ſine ſuppuratione.

A 7 *QVi ab Alcibiade venerat, ex febribus modicis ante iudicationem tumidum habuit ſiniſtrum teſticulum. Erat autem & ſplenem habens magnum. Et certe tunc iudicata fuit febris vigeſimo die, & deinde ſubincaleſcebat ſubinde, & ſpuebat ſubfloridum.*

Hæc quoq. narratio indicat ex craſsis melãcholicis ſuccis factam eſſe febrem huic. Nam quod morbus recidiuas, & abſceſſus multos habuit, & quòd febris adhuc intra fines acutorum fuit modica, indicat, ſuccos non fuiſse bilioſos & acres: quod in lienem & partes ſiniſtras incubuit, indicat fuiſſe melancholicos. Ergo primum correptus eſt febre continua & modica, procedente febre intumuit, primũ lien ob naturã ſucci, mox teſticulus ſiniſter, ob B rectitudinem cum liene. Iudicata eſt febris vigeſimo die, vltimo. ſ. fine acutorum: ſed non tutò: non. n. cum manifeſta aliqua euacuatione. Abſceſſus ergo à principibus partibus potuit facere febris interruptionẽ, perfectam ſolutionem ſine euacuatione non potuit. Subinde ergo ſubincaleſcebat, & ſucceſſit tuſſis, & excreatio ſubfloridi, ideſt, ſemialbi, & rubri, quia vt dictum eſt proxima ſectione, tuſſis a tumore teſtis, & tumor teſtis a tuſſi fit, ob cõmunionem genitalium cum ſpiritualibus inſtrumentis.

8 *CVi manus dextra, & crus ſiniſtrum ex tuſſiculari affectu, cum ſpuiſſet tenue, & nõ dignum mentionę reſoluta ſunt paraplectico modo, alio au-* C *tem nihilo alterata eſt, neque facie, neque mente. Non quidem fortiter illos. In melius cæpit progredi circa vigeſimum diem. Fere factum eſt circa muliebrem fluxionem, & forte tunc primum facta eſt. Virgo enim erat.*

Multis etq ue adeo grauiſsimis morbis corripiuntur virgines tempore pubertatis, niſi maturè prodeant menſtruæ euacuationes: a quibus, cum erumpunt, liberantur: vt Hipp. docet libello de morbis virginum. Nam confluens ſanguis de toto corpore verſus vterum, ſi liberum exitum non inuenit, redundat in partes alias, & nihil mali eſt, quod non poſſit facere. Nam ſeptum tranſuerſum præmens, retracto vtero, præfocationem: in caput irruens: inſaniam, epilepſias, ca- D tochos, aut etiam apoplexias: occupans thoracem, facit tuſſiculares affectus: irruens in cor, palpitationes, & tremores cordis, ac nõnunquam ſyncopas occupans aliquãdo vnam aliarum partium, qua neruos excipit, facit ſtupores, & immobilitatem, & ita reſolutiones. Velut huic virgini euenit, volentibus iã menſtruis euacuationibus erumpere, neque id facilè facientibus ob naturalem vaſorum anguſtiam, aut ſanguinis craſſitiem, aut expultricis facultatis debilitatem, tuſſi primum, & difficili reſpiratione laborauit (nimirum eſt conſenſio facilis genitalium cum ſpiritalibus) deinde cum nihil mentione dignum ſpuiſset, reſoluta ſunt manus dextra, & crus ſiniſtrum, irruente copia in ceruicis dextram partem, qua committitur cum thorace, & in brachium,

brachium, & in lumborum imam partem, & ſiniſtram, & in femur: non occupauit autem cerebrum, neq; partes ſuperiores ceruicis. Quare neque facies, neque mens alterata eſt, vt in alijs ex ſimili cauſa fieri ſolet. Neque illis partibus fortis paſſio facta eſt. Non enim erat reſolutio vera, vt quæ pituita occupāte neruos fieri ſolet, ſed ſtupor magnus compreſſis multitudine neruis. Quod exitus indicauit. Nam fluentibus menſtruis vigeſimo die cæpit melius habere. Hippocrates dicit, fortaſſe tunc primum erupuerunt. Suſpicatur id, non ſciuit certò. Tamen nō multum referebat ſcire. Nam eadem mala fieri poſſunt menſtruis ſuppreſſis, quæ non erumpentibus ſuo tempore.

9 *A Pamantus, & fabri pater, eius qui caput fregit, & Nicoſtratus, non extuſſierunt: erant autem alibi ſecundum renes dolores, interrogationes (factæ ſunt) dicebant enim ipſi ſemper repleri potu, aut cibo.*

Quod dicit pater eius, qui caput fregit, nihil aliud eſt, quam quædā nota ad facilem memoriam comparata. Hi tres ęgroti laborabant tuſſi, alioqui non narraſſet non extuſſiſſe. Laborabant præterea dolore circa renes, in lumbis ſcilicet. Difficilis erat ſcitu cauſa. Proinde interrogationibus opus fuit. Maximum autem momētum habet ad præſentem corporis ſtatum agnoſcendum, de vita ante acta interrogare. Interrogati reſponderunt, ſe ſemper repleri potu, aut cibo. Quid ergo ex his coniectes? Certè illos ob voracitatem collegiſſe multam crudæ humiditatis copiam, hinc excitatas fluxiones de capite, vt ſit decubuiſſe in thoracem: aut in thorace ipſo primum congeſtam copiam, ob cruditatem verò nihil notatu dignum excreatum, ſed deſcendiſſe fluxionem in lumbos: vbi ob frigiditatem, & capacitatem partis, multum hærens, & crudior manens, poterat diù vexare, ac fortaſſe facere hydropem, aut impingens in vrinæ vias, aut in veſicæ collum, ſuppreſſionem vrinę facere, aut abſcedens in inteſtina, diarrhæa ſolui: aut abſcedens in vterum, profluuium muliebre facere. Opus ergo erat ſicco, & tenui victu, pituitæ expurgatione, & clyſteribus.

10 *D Olores vehementiſſimos quomodo cognouerit quis conſpicatus. Terror bonæ tolerantiæ. Oblationes, & ignauia.*

Docet notas quibus cognoſcere poſſis, an dolor ſit vehementiſſimus. Sed fortaſſe dices, non fuiſſe his notis opus, ſiquidem dolor ipſe per ſeſe proditur, cum ſit ipſe triſtis ſenſus. Tamen quia dolor ægroto quidem manifeſtus eſt, Medico verò non niſi ex narratione ægroti, aut notis his: ægroti verò non omnes eadem dicunt, aut conqueruntur eodem modo, dolentes: ſed eſt, qui ne tantillum dolorem ſine vociferatione ferre poteſt, eſt qui maximos dolores ſilentio tranſigit, ſit vt non ex querela modo poſſit Medicus agnoſcere quantus ſit dolor, ſed opus ſit notis. Accedit, dolorem non ſolum dici vehementem, quòd magnus

A ſit, ſed quòd plurimum debilitet: quæ duo non neceſſario æquè fiunt, ſed contingit ob morem morbi, dolorem videri minorem, noxæ verò afferre plus. Vehemens ergo dolor nunc dicitur, qui plurimum lædit. Quantum autem lædat, duo ſigna præcipuè indicant, alterum capitur à terrore, aut tolerantia: alterum ab oblationibus, aut ignauia. Tolerantia ſignificat virium conſtantiam, & tolerantiam doloris, id eſt, benè ferre dolorem, ſine facultatis lapſu, quod ex pulſu præcipuè, deinde ex animalibus actionibus agnoſcitur. Oblationes dicuntur Hippoc. cibi, qui offeruntur. Hic verò oblationes, dicitur ipſum benè habere ad oblationes, hoc eſt, cibos libenter accipere. Ponitur verò terror, vt contrarium tole-

B rantiæ, & ignauia oblationi. Ergo terror ſignificat diſphoriam, id eſt, difficilem tolerantiam doloris, & ignauia, tædium accipiendi cibos. Cauſa verò qua terror ponitur pro diſphoria, quia cum dolor grauis eſt, & virtutem debilitat, ſimilem paſſionem affert, ei quam magnus terror. Nimirum, qui grauiſſimo dolore cruciatur, pulſum habet contractum, & extremorum frigus, & quarundam partium tremores, & ciborum inappetentiam, vt qui terrentur. Qui hæc non patiuntur, non admodum graues habent dolores. Graues ergo indicat mala tolerantia, & faſtidium: non graues, benè ferre dolorem, & benè habere ad oblationes.

11 *A Quæ qua celeriter caleſcit, & celeriter frigeſcit, ſemper leuior eſt.*

C Hæc ſententia ſine vllo ordine interiecta eſt, vt aliæ multæ huius libri. Explicata mihi eſt antea in aphoriſmis, ſed nunc quoque aliquid in eius enarrationem dicetur. Non ſanè ſcripta eſt, vt doceamur agnoſcere, quæ aqua leuior ſit (nam quid refert?) ſed quæ melior. Quia quæ leuior melior eſt, niſi aliqua corruptio, aut aliena qualitas illi accedat. Nam mōſtratum mihi eſt in phyſicis, totam leuitatis cauſam eſſe in tenuitate. Igitur aqua quæcunque, quantò leuior, tantò tenuior: porrò quāto tenuior, tantò facilius alteraſcit, & in calidum, & in frigidum. Nam in rebus omnibus, quarum eſt eadem natura, euenit, vt quanto tenuioris ſubſtantiæ ſunt, tanto facilius reci-

D piant vtramque paſſionem. Nota ergo ſubſtantiæ leuioris eſt in aquæ generibus, facilior commutatio: atque facilior commutatio, & leuitas, ſubſtantiæ tenuioris. Aqua verò quantò tenuior eſt, tanto eſt melius alimenti vehiculum, quia tantò minus moratur in hypochondrijs, ſed diſtribuitur, deducitque ſecum cibos ſolidiores.

12 *C Ibi & potus experientia indigent, an ad aqualitatem maneant.*

Tota ea medicinæ pars, quæ ad ciborum & potuum ſcientiam ſpectat, eſt Empyrica, nam cibum aliquem eſſe multum, aut parū, cito, aut tardius nutrientē, citæ, aut tardæ excretionis excrementoſū, aut excrementis vacans, boni

aut mali ſucci, nulla exacta ratio eſt agnoſcendi præter experimentum. Non tamen proinde dicit Hippocrates nunc, cibi, & potus experientia indigēr. Nam nihil horum eſt ad æqualitatem manere. Sed id dicit, propter ciborum vſus, & quantitatem. Nam æquale, & inæquale de quanto dicitur, & dicitur ad aliquid aliud. Significat ergo Hippocrates opus eſſe experimento ad cognoſcendum an cibi, & potus ad æqualem menſuram maneant cum aliquo alio. Sed quid illud eſt? Ratio vtendi cibis eſt, noſſe, quantum & quale, & quo tempore, & ordine, dandum ſit, id vere ſcire poſſumus, ſecūdum rationem communem, aut ſingularem: ſecundum communem, ratiocinatione poſſumus diſcere: velut biliofis dandum plus, & ſolidius, pituitoſis minus, & tenuius: dandum cibum poſteriorem, vbi prior deſcenderit: dandum tenuem ante craſſum: tamen ſecundum rationem ſingularem, non poſſumus ſine experimento propriæ naturæ, eius, cui cibus inſtituitur. Immo vero niſi præſentes, & periculum facientes, & quædam addendo, quædam detrahendo. Nam victus non inſtituitur homini, ſed huic homini. Singularium verò non eſt ſcientia. Quod ergo dicit Hippocrates, eſt opus eſſe experimento ad præſcribendum cibum, & potum, ita vt ad æqualitatem maneant cum eo, quod corpus, & diſpoſitio petit, ideſt, vt exacte tantum detur, quanto opus eſt. Hāc eſſe legitimam enarrationem loci, conſtat ex

,, eodem Hippocrate lib. 1. de dieta, vbi ita di-
,, cit: Siquidem enim ſupra hæc inuenta fuerit
,, ciborum menſura, & laborum ad vnamquam-
,, que naturam numerus, ita vt exceſſus, neque
,, ſupra, neque infra modum fiat, inuenta ſanè
,, exacte fuerit hominibus ſanitas. Nunc verò
,, prædicta quidem omnia inuenta ſunt, qualia
,, ſint, hoc verò inuenire impoſſibile eſt. Siqui-
,, dem igitur præſens quis ſit, & inſpiciat, co-
,, gnouerit quidem hominem exeuntem, & in
,, gymnaſijs exercitantem, vt cuſtodire ſanum
,, poſſit, alia detrahendo, alia apponēdo. Verùm
,, non præſenti, impoſſibile eſt cibos, ac labores
,, exacte præſcribere.

13 *Dicendum, quod ſanguine fluente expalleſcunt, & quæcunque alia huiuſmodi dicere debent.*

Si fieri poſſet, vt medicus ſingulorum hominum naturas noſſet exacte, id eſſet optimum, atq; vtiliſſimum. Sed non poteſt. Debet proinde conari, vt quātum poſſit, agnoſcat eius curationem ſuſcipit, naturam. Et multa quidem, ex ijs, quæ de temperamentorum notis tradita ſunt à medicis, cognoſcet, non tamen omnia. Proinde interrogare debet multa, & ipſe ægrotus debet dicere, quæcumque per experientiā proprij corporis obſeruauerit: vt, quibus ſoleat iuuari, quibus lædi, qualibus affectionibus, qualibus ſymptomatis corripi facilè ſoleat. Nihil horum debet ægrotus omittere, neque medicus negligere, ſed hic interrogat multa, ille reſpondeat libenter, quæcunque circa ſeipſum obſeruatione cognouerit. Velut ſi ſolet facie fluente ſanguine linqui animo, aut expalleſcere, dicere debet;

A & quæcunque alia huiuſmodi. Nam quibus id accidit minus mitti ſanguis debet, quia parum iuuātur, vt Hippocrates ipſe 6. Epidem.

,, parte 6. dicit, his verbis: Quibus ſanguis mul-
,, tus fluxit ex naribus, qui quidem decolores
,, mero modo ſunt, parum prodeſt, quibus verò
,, colores rubicundi non ſimiliter. Non ergo

parum refert hoc medico narrare, vt cautius ſanguinem mittat.

10 *Sexaginta dierum maſculi corruptio in detentionibus partus ſalubris.*

Nomen ἐπίφθαρμα, quo hic vtitur, non ſignificat abortum ſpontè factum, is enim dicitur ἔκτρωσις, ſed corruptionem fœtus factam B medicamento venenato. Quare præceptum hoc ad veneficos ſpectat. Medicis enim, neque vitæ, neque honoris cuiuſquam gratia, licet id tentare. Quamquam antiquiſſimis illis ſæculis, quibus lex naturæ minus culta erat, corrumpentibus medicamentis vtebantur. Ac proindè occaſiones quibus illis vti quis tutò poterat, obſeruabant. Sed cui Hippocrates, qui iureiurando ſe aſtrinxerat, diſcipuloſque ſuos aſtringi faciebat, nihil ſe tale propinaturos, docet nunc occaſionem idoneam ad propinandum? An aliquando iuramenti oblitus, ille quoque propinabat? Si quidem puellæ pſaltriæ abortum ſaltu molitus eſt? An ſolum erat piaculum pharmaco corrumpere, non etiam ſaltu? An vt alij, qui corrumpentia dabant, cum minori peri- C culo darent, hæc docet? An ex hac benefica obſeruatione, aliquid etiam quod nobis vtile ſit naſcitur? Nimirum ſi corruptio maſculi, quæ exactis ſexaginta diebus agitur, ſalubris eſt, ideſt ſine matris periculo agitur, & abortus maſculi poſt ſexaginta dies ſpontè factus, ſit ſalubris: fœminæ verò eodem tempore: aut maſculi, minori, ſit inſalubris. Sed qua cauſa maſculi abortus, ſiue ſpōtè, ſiue pharmaco factus, ſexaginta diebus eſt ſalutaris? Maſculi certè ſemper, & partus & abortus eſt ſalubrior, quàm fœminæ, ob dictā ſæpè cauſam. Maximè autem qui ſexaginta diebus. Nam vt ipſemet Hippocrates dicit, libello de natura pueri, maſculus triginta diebus formationem accipit, fœmina multo pluribus. Atqui vt ibidem Hippocrates autor eſt, tempus expurgationis D reſpondet tempori formationis, & in Leuitico præcepit Deus, eas quæ maſculos peperiſſent, non adire templū ante triginta dies, quaſi id eſſet longiſſimum tempus expurgationis, in illis. Itaque mares triginta diebus formantur, fœminæ non tam cito. Docet præterea Hippocrates libello de alimento, duplū tempus inſumi in ſēſus, & motus acceſſionem, atque informationem. Itaque maſculum ſi triginta diebus formatur, ſexaginta moueri, & ſentire, fœminam multo tardius. Ergo maſculus veneni vim, aut quamcumque cauſam abortus ſentiens, poterit ſexaginta diebus iuuare exitum proprio motu, ante verò id tempus non poterit, neque fœmina eo tempore. Iam verò ſi cauſa ſuperior ſpectetur, ſexageſimus dies non eſt infelix. Nā motus ſolis

habet

habet aſpectum ſextilem luſtrata ſexta parte Zodiaci. Si menſes lunares numerentur, incidit in tertium menſem, qui fœlicior eſt menſibus paribus. His omnibus accedit Hippocratis auctoritas, & experimentum.

15 H*Ercules intumuit mali die octaua.*

Quid euenerit Herculi non narrat, illud vnum narrat, abſceſſum eſſe illi factum octaua die, die non iudicatoria. Quid tum poſtea? hac cauſa non fuerit bonus abſceſſus. Mirum ergo ſi morbum priorem ſoluit, aut ſi non retroceſſit.

16 D*Yſenteria tentatur magis, qui & teneſmo.*

Teneſmus eſt in extremo recti inteſtini, quod dyſenteria in inteſtinis. Merito ergo qui eſt τεινεσμώδεις, ideſt, teneſmò tentatur crebro, eſt etiam δυσεντεριώδεις, ideſt, paratus ad dyſenterias. Nimirum affectiones, & cauſæ, & loci malè affecti, ſunt ſimiles.

17 L*Actans quadam papulas per totum corpus habebat. Cum autem ceſſauit lactare, ſedatæ ſunt æſtate.*

Lactantibus raro fluunt menſtrua vſque dũ ceſſant lactare, aut ad certum vſque tempus: quia ob naturalem neceſſitatem feruntur in mammas, quæ in vterum abire conſueuerant, & redundantia ſanguinis, in lac inſumitur. Neceſſe eſt ergo lactantes, niſi alioqui ſint valde euchymæ, repleri malo ſucco. Quia & ſi menſtruæ euacuationes ceſſant; quia lactant, non tamen eadem eſt materia earum & lactis. Nam menſtrua fiunt ex peſſimo ſanguine, lac ex bono. Expulſione enim fiunt illa, hoc tractione, & commutatione. Pultrix vero facultas, fertur in prauum: tractrix in bonum. Ergo inſumitur in lac bonus, & retinetur malus in lactantibus. Quare non mirum, ſi lactans illa habebat per totum papulas, referentes cacochymiam, & ceſſans lactare, profluentibus menſtruis euacuationibus, ſedatæ ſunt, æſtate narrat ſolutas papulas. Merito id quoque factum eſt: quia id tempus eſt accommodatiſſimum ad omnes decretorias euacuationes. Hic continget aliquem dubitare, ſi ſuppreſſio menſtruorum etiam in lactantibus eſt cauſa cacochymiæ, cur querantur nutrices quibus non profluant. Videtur enim eſſe ſatius, vt ſingulis menſibus purgentur, quam vt impurus ſit ſanguis. Tamen res non ita habet. Non inquam quærendæ ſunt, quibus profluant. Quia cum non poſſit fieri expulſio excrementorum, quã nõ antecedat excretio, neceſſe eſt ſingulis mẽſibus, tempore excretionis (quam doloribus totius corporis, qui antecedunt agnoſcimus) totum ſanguinem perturbari, atque adeo perturbato vitiari lac. Satius ergo ſit, bene temperatam nutricem eligere, & bonos ſuccos ei idoneo victu procurare, quàm cum illius cõturbatione crebra, ſanguinis expurgationem à menſtrua euacuatione expectare. Accedit,
A quod naturæ opera ordinem habent, cum ergo menſtruus ſanguis ſit generationis principium, cum is apparet, ad aliam iam prolem natura conuertitur, quare ad priorem inepta eſſe incipit: quare & puerum oportet transferre ad aliam nutricem. Quod ſi non eſt copia nutricum, ſed vna adeſt menſtruam habens euacuationem, ſingulis menſibus, dũ profluit, vitet, quoad fieri poſſit, lactationem. Magis autem vitet vnum, aut duos dies antequam erũpat (quod tempus ſecretionis eſt) quam cum iam fluit.

18 C*Oriarij, qui coriacea faciebat, (vxori) cum peperiſſet, & ſoluta eſſet perfectè, viſum eſt ſecundinæ aliquid membranoſum remanere. Eru-*
B *puit quarto malè. Nam ſtrangurioſa fiebat: ſtatim concipiens peperit marem. Multos autem annos iam habebat. Demumque, neque menſes fluebant, cum autem peperit, intermiſit ſtranguria modicum.*

Qui potuit hæc mulier ſoluta, ideſt, liberata eſſe perfectè à partu, manente interius parte membranoſa ſecundinæ? Certè nullatenus. Sed perindè intelligendum eſt, ac ſi diceret, cum videretur ſoluta eſſe perfectè, deinde viſum eſt ſecundinæ aliquid membranoſum remanere: erupit quarto die à partu malè, ideſt, magno cum labore, & difficultate: quia fiebat ſtranguioſa, ideſt, cæperat iam antea ei ſtranguria fieri, quod non minimum auxerit diffi-
C cultatem expurgationis vteri, & excretionis ſecundinarum iam putreſcentium, ob viciniã colli vteri, & veſicæ. Omnibus ſanè iam iam partui proximis ſit paſſio quædam ſtranguriæ ſimilis. Vltimis menſibus antequam dolores multum fiant, ob compreſſionem veſicæ quam diſtentus vterus, facit, deinde & ob hanc, & ob naturalem nixum vteri deorſum, per compaſſionem, veſicæ collum irritatur. Pleriſque nulla paſſio propria in ea parte ſit, quibuſdam autem ſit, & poſt partum etiam manet, vt alijs etiam hæmorroydes. Huic ergo fortaſſe, ob hanc occaſionem fiebat, fortaſſe etiam multo ante fieri cæperat, aucta tamen tunc eſt, & purgationis difficultatem auxit. Hic mirantur quidam, quòd conceperit tam multos annos nata, vt iam ceſſaſſent menſtruæ euacuatio-
D nes, idque miraculum eſſe putant. Ego verò non intelligo menſtrua huic ceſſaſſe antequam conciperet, ſed poſt hunc vltimum partum nunquam amplius effluxiſſe. Mirum quidem, quod ea ætate marem pepererit, non tamen adeo vt fide carere debeat. Quod ſtranguria intermiſerit modicum à partu, copioſa expurgatio fecit: nimirum excrementa diuerterunt à veſica ad vterum, & hæc liberata eſt, vſquedum collectis rurſum excrementis, morbus redijt.

19 Q*Vadam coxam dolebat antequam conciperet, poſtquam autem concepit non amplius doluit. Poſtquam autem peperit, vigeſima die rurſum doluit, peperit igitur maſculum.*

Huic haud dubiè vteri os erat contortum in coxam per morbum vterinum. Nam idem Hipp. lib. de ſuperfœtatione ita reliquit ſcriptum: Si cui dolores in coxendice, aut in capite: aut manibus, aut aliqua alia corporis parte fuerint, cum verò pręgnans eſt, deſinunt, conceptu autem ab vtero exoluto, rurſum inſunt, odorata, & bibere, & ad vteri os apponere, conducit. Porrò lib. 1. de morbis muliebribus dicit, Quibus verò os diſtortum eſt, & ad coxam allapſum: ſunt .n. etiam talia prohibentia, ne vterus ſemen ſuſcipiat: Quum igitur tale quid acciderit, odoratis fomentis fouere oportet; Poſt fomentum autem per digitum auulſum a coxa detrahito. Hæc Hipp. quibus conſtat illum dolorem coxæ, morbum vteri fuiſſe. Nam illi morbo congruit curatio, quæ odoratis ſuffitibus agitur. Prohibebat verò ille morbus conceptum, ſed vſu venereorum curatur, & conceptione, & tempore prægnationis liberæ ſunt mulieres ab eo malo, quia inſumitur materia, quæ os diſtorquebat, in fœtum: maximè cùm maſculus conceptus eſt: quia quæ fœminam concipit, excrementoſior eſt, & frigidior, & plus ei excrementi redundat, & inſumitur minus. Huic ergo conceptione ſolutus eſt morbus vterinus, & toto tempore prægnationis, & viginti dies à partu, qui ferè in expurgationem vteri inſumi ſolent, vt lib. de ſuperfœtatione ſcripſit, durauit ſanitas. Poſt id tempus, rurſum doluit. Sed quando ita ei contigit, merito peperit maſculum. Quod inſinuans dicit: peperit igitur maſculum.

19 *IN vtero habenti in tibia dextra inferne, tertio, aut quarto menſe exanthemata, ad quæ manna thuris vtimur, & in manu dextra iuxta magnum digitum. Haud ſcio an pepererit, reliqui enim eam ſemeſt em. Habitabat autem, vt ego exiſtimo, prope Archelaum in rupe.*

Vtero gerentes colligunt cacochymiſ, quia non expurgantur ſingulis menſibus, & non inſumitur in fętum tam prauus ſanguis, quam expurgatur. Proinde primis tribus menſibus ſolent illis fieri Picæ, nauſeæ, faſtidia, & vomitiones: deinde pani, & aliæ multæ maculæ, & exanthemata. Velut huic facta ſunt exanthemata, qualia curari ſolent inſperſo puluere mannæ thuris, aut ceruſſæ. Sunt maculæ quędam rubentes cum excoriatione. Facta quidē ſunt ob cacochymiam, in illis autem partibus, quia ſunt emunctoria propria hepatis, velut ſiniſtra manus, & pes ſiniſter, lienis. Indicauerunt ergo illa exanthemata malè affici hepar, & conſentaneum quidem eſt, vitium ſanguinis, hepar primùm perſentire, quia eſt officina propria illius. Hac ipſa cauſa ego cenſeo ſectionem venæ factam in manu dextra inter digitum medium & anularem, aut hunc & minimum (eodem. ſ. loco, quo hæc habuit exanthemata) vtilem eſſe in iecoris affectionibus.

20 *ANtigenis vxor, quæ circa Nicomachum, peperit filiū, carnoſum quidem, habentem autem maxima diſcreta: magnitudine autem vt quatuor A digitorum ſine oſſibus, poſt modum verò craſſum rotundum. Hæc ante partum aſthmata fiebat. Deinde ſimul cum partu pus euomuit modicum, quale ex furunculo.*

Huic mulieri cum concepiſſet monſtrum, accidit etiam difficilis reſpiratio, ſiente in carnoſa parte fundi ventriculi, aut in aliquo viſcere, eorum quę iuxta ventriculum ſunt, ſuppuratione. Id quod exitus indicauit. Nam ſimul cum partu pus euomuit modicum. Monſtruoſum partum fuiſſe ſatis indicat deſcriptio. Dicit .n. peperiſſe filium, carnoſum quidē, .i. vt fruſtum quoddam carneum, craſſum, & rotundum, ſine oſſibus, habentem tamen in magnitudine quatuor digitorum diſcretas maximas partes, vt caput, brachia, & crura. Monſtri verò generationem nullus non tri- B buit debilitati formatricis, aut defectui, aut corruptioni, aut redundantiæ materiæ. Nam monſtrum fit, aut deficiente parte naturali, vt ſi naſcatur ſine brachijs: aut redundante, vt ſi duplicia habeat: aut partibus naturalibus malè poſitis, vt ſi caput naſcatur ex medio pectore: aut habentibus figuras alienas, vt caninas, aut equinas. Defectus partis, defectu materiæ, aut debilitate formatricis in parte fiet: defectum verò, qui ſemen de toto corpore decidi, putant, dicent eſſe defectum partis ſeminis ex parte tali decidendæ: qui ex ſolis vaſis ſeminarijs, non ita, ſed defectum materię in parte factum, poſtquam gigni fœtus cœpit, aut ſeparatione particulæ ſeminis, aut corruptione. Redundantiam, qui muliebre tantum ſemen præſtare materiam putant, dicent C eſſe ex ſuperflua redundantia ſeminis cepta generatione multarum partium, quæ ad multos fœtus pertinebant, & coaleſcentibus. Iuxta ſententiam putantium vtrumque ſemen præſtare vim & materiam, ſimulque decidi de toto corpore, fiet & ob hanc cauſam, & quòd ſemina non miſceantur aptè, vt ſi ſeparatim ſint partes deciſæ à capite mulieris & viri, & ob id duo capita generari incipiant. Malus poſitus, ſi de toto corpore ſemen deciditur, fit, quòd facultas formatrix non benè ſeparet partes ſeminis, ſed malè commiſtæ ſint: ſi de ſolis vaſis ſeminarijs, quòd cæpta iam materiæ alteratione, & cum alterum eſt iam potentia crus, aliud manus, ante tamen quā duruerint, malè contenta confunduntur. Alienæ figuræ D fiunt, ob corruptionem ſeminis. Nam figuræ alienæ nō poſſunt fieri per ſe à cauſa formatrice, ſed per accidens, ob materię diſpoſitionē. Diſpoſitio autem, qua ſemen fit, potentia, aliud quàm erat, corruptio eſt. Niſi his addas vitioſæ, & alienæ imaginationis vim quæ quantum quoque cauſa poſſit alterare fœtus, alio loco mihi diſputatur. Præter imaginationem verò, conſtat, cauſas omnes dictas, non niſi in morboſis corporibus accidere. Nam aut defectus alimenti, eſt, aut redundantia excremēti, aut maligna qualitas, & corrumpens, aut debilitas facultatis non benè coniungentis, quæ coniungi, aut ſeparantis, quæ ſeparari oportet, aut quædam formantis, quędam alia non formantis. Velut in hoc fœtu, caro quidem genita eſt, vtpote genitu facilior, oſſa

verò

vero minimè, deficiente formatrice in ea parte, vt difficiliori. Debilitatem vero facultatis conſtat in morboſis corporibus eſſe, qnale erat huic mulieri, cui ſimul cum conceptu, collectio puris in viſceribus facta eſt, atque ob id difficilis reſpiratio, compreſſis inſtrumentis reſpirationis. Meminit Gal. huius diſpnœæ, c.12.3. de difficultate reſpirationis, non longè à fine.

21 *EIus quæ filias gemellas peperit & difficulter peperit, & non admodum eſt purgata, intumuit totum corpus: deinde venter magnus eſt factus, alia autem ſubſederunt & rubra fluebant vſque ad ſextum menſem, deinde alba valdè iam totum tempus: atque hæ fluxiones Veneri officiebant, & mera rubicunda fluebant.*

Huic ex partus difficultate facta ſunt duo grauiſſima mala, hydrops, & vlcera vteri. Merito autem fuit difficilis partus. Quia peperit fœminas duas. Nam & quia fœminæ, & quia duæ poterant id facere, cum geminus partus ſimplici ſit difficilior, & fœminæ quam viri. Proinde nòn ſatis eſt purgata, & diſtributis per totum corpus excrementis intumuit: ſuffocato deinde calore eorum multitudine, hydrops ſucceſſit. Cuius manifeſtæ notæ ſunt, ventrem intumuiſſe alijs partibus ſuperioribus extenuatis. Nam lib. de affectionibus, ita ſcriptum eſt, Si expurgatione non facta, fiat hydrops, venter aqua impletur, pedes autem & ſuræ attolluntur. Humeri verò, & clauiculæ, & pectora, & femora, liqueſiunt. Hoc eſt quod nunc dicit, magnum eſſe factum ventrem, & alia ſubſediſſe. Vlcera verò facta eſſe in vtero indicant fluxiones rubræ ad ſextum menſem durantes, & factæ deinde albæ, facto.ſ. iam pure in vlceribus, quæ inuenereo congreſſu dolebant ob confricationem, & mera rubicunda rurſum fundebant. Fecerunt ergò hæc quod alia omnia vlcera, recentia fuderunt ſanguinē, inueterata pus, refricata ſangninem rurſum.

22 *DIuturnis leuitatibus inteſtinorum, acidum ructum fieri, antea nunquam factum, ſignum vtile, vt Demanete accidit. Fortaſſe autem eſt & arte facere. Et enim turbationes huiuſmodi alterant. Fortaſſe autem & acidi ructus leuitatem inteſtinorum ſolnunt.*

Aphoriſmo primo ſextæ particulæ dicit, ructum acidum poſt longam leuitatem inteſtinorum, eſſe bonum ſignum, id quod explicatum mihi ſuo loco eſt. Nunc verò dicit ſignum vtile, vt inſinuet, non eſſe ſolum bonum vt ſignum, ſed vt cauſam etiam. Nam non omnino idem eſt, ἀγαθὸν & χρηστὸν nam illud eſt quod bonum, hoc quod vtile. Vtile verò dicitur non quòd ſolum bonum aliquid indicat, niſi etiam proſit. Hic ergo inſinuat eſſe bonū vt ſignum, & vt cauſam, vſus duobus his nominibus, ſignum vtile. Nam ſignum eſt quod ſignificat, vtile quod prodeſt. Sed quia multo certius eſt, talem ructum eſſe bonum ſignum, quàm cauſam, addit fortaſſe autem & acidi ructus leuitatem inteſtinorum ſoluunt: vt cau-

A ſæ.ſ. ſalutares, atq. ita fortaſſa, eſt (ideſt licet) eos arte facere. Nam quæ ſunt bona tantum ſigna, non licet arte facere; ſed quæ cum facta ſunt, iuuant. Reddit cauſam qua adducitur, vt ſuſpicetur, acidos ructus licere arte facere, dicens, Etenim turbationes huiuſmodi alterant, ideſt, nā turbationes huius modi, mutant corporis diſpoſitiones, quare poterunt fortaſſe transferre ad melius. Sed quid eſt quod Hipp. docet? Eloquamur apertius. Certè lienteria, cum ex debilitate concoctricis & retentricis ſit, quarum illa calorem, hæc ſiccitatem amat, ob frigidam & humidam intemperiem plerumque fiet. Hanc proinde, calefacientibus ſiccantibus & adſtringentibus, curari vult Hipp. & ructum acidum, cum ſuccedit, probari quidem vt ſignum, non fieri tamen arte,
B quin potius dari cibos, qui facile concoquantur, & quoad fieri poſſit, non tam facilè deſcēdant. Si tamen hac via non ſuccedat, quæ legitima eſt, tentari aliquando ructus acidos arte facere (illegitimum quidem hoc, ſed fortaſſe aliquando vtile, tentandumque vbi curatio legitima non cædit) dando cibos qui facilime aceſcant, vt ſi concoquere non poteſt ventriculis, ſaltem ad accidentem trahat. Nam magis langueſcet nihil faciens omninò, quàm praue commutans, quia nulla ratione magis langueſcunt vires omnes, quam ceſſatione.

23 *SAnabatur hellebori poti ne Lycia. Poſtea ſplen magnus, & dolores, & febres, & in humerum dolores, & vena, quæ ſecundum ſplenem, incubito*
C *ſecabatur, & pulſabat quidem ſæpe, aliquando autem non fuit ſecta, ſed cum ſudore abijt, aut ſponte. Ex quo autem abierunt, ſplen in dextra, intendebatur, ſpiritus introduplicabatur, non quidem magnus. Delirabat, contegebatur, flatus inerat, non deijciebat deorſum quidquam, neque mingebat. Mortua eſt ante partum.*

Hæc mulier vti inditia manifeſtè declarant, mortua eſt ex inflammatione lienis, & antequam inflammatio ea fieri inciperet, laborabat: non narrat quo morbo: fortaſſæ melancholico: aut abundabat excrementis, vt ſolent vtero gerentes. Hanc verò, vt euentus declarauit, contigit tunc abundare malignis. Videbatur iuuari ex purgatione, & vſa eſt
D hellebero, atque à priori quidem paſſione viſa ſanari, poſtea in dictam inflammationem incidit. Non mirum. Nam medicamenti expurgantis vſus, cum non eſt admodum tempeſtiuus, qualis quidem eſſe in vtero gerente vix poteſt, habet periculum inter cætera inflammationis hypochondriorum. Nam quæcunque cauſa morbum aliquem, cum adeſt, augere poteſt, eadem nondum præſentem nata eſt facere, in corpore valde parato. In hoc ergo tam excrementoſo facile fieri potuerit inflammatio interna ab hellebori potione. Fuiſſe autem talem morbum, indicant imprimis ſigna pathognomonica deinde & tota ſyndromes ſignorum: quorum quædam ſunt paſſionis, quædam magnitudinis morbi, quædam mortis: paſſionis quidem, vt magnus ſplen, & dolor (ex tactu ſcilicet) & fe-

bris: magnitudinis inflammationis, vt dolores in humerũ (nã dolor humeri dextri quaſi deorſum detrahatur, ſignificat inflammationẽ hepatis non exiguam: ſiniſtri, lienis.) Proinde ego intelligo hos dolores humeri ſiniſtri fuiſſe, & pulſus arteriæ in cubito, & quod ſplen in dextra intendebatur, id eſt creſcebat vt videretur ire in partem dextram: mortis, vt ſpiritus interduplicatio (hic.n. ſignificat conuulſionem) & delirium, & quod contegebatur quaſi frigens, quod cum interna vſtione peſſimum eſt: & quod flatus inerant, quod etiam frigus inferni ventris ſignificat, & ſuppreſſio deiectionis & vrinæ quod omnium humorum ad inflammatam partem accurſum ſignificat. Non ſunt autem hæc æquè mala, ſed quædam ſuperueniunt prius quædam proximis iam morti. Et narrat quidam Hipp. ea eodem ordine quo acta ſunt. Primum ergo ab expurgatione, ſplen magnus cum dolore, & febræ, & dolore ſiniſtri humeri, & pulſatione arteriæ in cubito, non continenter, ſed quibuſdam temporibus. Nimirum inflammationes pleræque exacerbantur ex quibuſdam interuallis. Sed quia vt dicitur 6. aph. 22. Dolores ex dorſo in cubitum deſcendentes venę ſectione curantur, ſecuit Hipp. aliquoties venam in cubito, cum pulſaret (non quidem eadem ſecabatur quæ pulſabat, ſed Hipp. venæ nomen venis & arterijs tribuebat) & abibat pulſatio exhauſto ſanguine calidiori, qui venas eo loci replebat: aliquando autem non fuit ſecta, ſed pulſatio cũ ſudore abijt, aut etiam nonnunquam ſponte, id eſt, ſine aliqua euacuatione, natura aut arte facta. Hæc pulſatio in cubito prænuntiabat futuram inſaniam. Nam in hoc ipſo libro tempeſtate 4. dicit, Quibus vena in cubito pulſat, inſanum & furibundum. Deinde procedente malo abierunt hæc, dolor inquam humeri; & pulſus in cubito, quia totus calidus ſanguis collectus eſt ad partem præcipue affectam, & creuit plurimum inflammatio, vſque adeò vt ſplen videretur intendi ad dextram partem. Hinc iam ſpiritus offendẽs, & delirum, tracto cerebro ad magnam compaſſionem. Tamen nõ fuit ſpiritus magnus, etſi deliraret homo, quia aderat dolor inflammationis, qui prohibebat, & conuulſio: per quam, cum dilatari cœperat thorax, retrahebatur. Hinc iam grauius affecta ob magnitudinem febris internę, & omnium ſuccorum & ſpirituum ad interna reuocationem, cœpit ſentire frigus extremorum, & demittere flatum. Proximè autem iam morti ſuppreſſa deiectio eſt & vrina. Mortua itaque eſt ante partum. Admonet nos hæc hiſtoria, ne in ijs quę vtero gerunt, medicamentis expurgantibus, niſi leuiſſimis, vtamur.

24 *QVæ circa fauces in alterutram partem impetu lata, non ſunt exulcerata, ad ſiniſtra conuertebantur. In ſplenem venit dolor non decretoriè.*

Non ſatis conſtat an hoc enarret, vt quod Lyciæ contigerit, an quod illa tempeſtate contingeret multis. Nam Lycię factus eſt tumor lienis non decretorius, fortaſſe ante hunc tumorem repſerant ſucci in alterutram partem

A faucium, & illinc collecti ſunt in lienem, narraturque id nunc ab Hypp. præpoſtere. Magis autem videtur hæc dictio continere quod in multis obſeruabatur illa tempeſtate. Nimirum ſucci impetu ferebantur in fauces, hoc eſt, in internam oris partem, & quędam impegerunt in eas partes, & vlcera fecerunt: quædam non hærentia ibi, in quamcunque partem faucium, ſiue in dextram, inquam ſiue in ſiniſtram, ferrentur, colligebantur in ſiniſtra, & in liene dolorem faciebant, non decretoriè, quia eo abſceſſu non ſoluebatur malum, ſed procedebat acerbius, vt in Lycia contigiſſe legimus. Nam vt euacuatio agi poteſt decretoriè (vt cum tempeſtiuè venit, & qua oportet, & ſoluit, aut

B ſubleuat morbum) aut ſymptomaticè (vt cum non confert) ita etiam abſceſſus. Ergo in liene fieri poteſt dolor, & tumor, per abſceſſum decretoriè, ſoluiturque ita aut ſubleuatur morbus prior: aut non decretoriè, velut cum febri quæ cęperat, mox ſuccedit inflammatio lienis non minuens, ſed augens febrem. Porrò cum tumor lienis febrem facit, nihil minus eſt ille tumor, quam decretorius, non eſt ipſe præcipuus morbus: tamen cum aliquando ex febre pręgreſſa fit tumor, reijcientibus venis ſua excrementa in illam vnicam partem, & febris prior ſoluitur, decretoriè fit tumor. Illis verò de quibus loquitur Hipp. non ita eſt factus, ſed intempeſtiue, & augens magis periculum, quam minuens.

25 C *HIeroni indicatio facta eſt decima quinta die.*

Tam rarum eſt iudicationem decima quinta die fieri, vt cum occurrebat, velut notatu digniſſimum, ſcripto ab Hipp. mandaretur. Velut nunc Hieroni dicit accidiſſe, & 4. huius operis, fœminæ cuidam in Bulagorę illa. Cauſa autem qua per pauci hoc die iudicantur eſt, quia illi maximè iudicari poſſent, in quibus morbi mouerentur diebus imparibus, ſed & in illis quatuor decimus, qui inter tredecimũ & quindecimum poſitus eſt, arripit iudicationem, fere ſemper. Proinde lib. 1. huius operis numerans dies quibus iudicari ſolent, qui mouentur per impares, dictos duos omiſit, quaſi raro iudicantes, ob dictam cauſam.

16 D *COi ſorori hepar elatum eſt ſplenico modo. Mortua eſt ſecunda die.*

Ingens hepatis inflammatio fuit hęc quæ ſecunda die interfecit ſororem Coi. Si enim fuiſſet ſcirrhoſus tumor, quali ſolet lien intumeſcere, non potuiſſet tam breui interimere. Quare quod dicit ſplenico modo elatum eſſe, ad magnitudinem tumoris pertinet. Nimirũ ſolet lien tumeſcere adeo, vt in dextram partem videatur aliquando tendi, vt Lyciæ accidiſſe ſuper narrauerat. Nunc explicans inflammationis magnitudinem dicit, intumuiſſe ſplenico modo, id eſt, in tantam molem elatum eſſe, in quantam lien ſolet. Sed quantumuis inflammatio fuerit magna mirum eſt occidiſſe mulierem ſecunda die, cum

Ga-

Galenus dicat, primum, & ſecundum diem decretorios non eſſe, atque velit, cum in prognoſtico dicit Hippocrates detertinas febres interimeſe quarta die, aut citius, intelligi, quarta aut tertia. Tamē ſimile eſt hoc ei, quod de angina diximus in commentario prognoſtici, nimirum angina, quantumuis acuta ſit, nō poteſt ante diem tertium ſolui, tamen poteſt ſecundo, atque etiam primo ſtrangulare. Nam ſtrangulatio ſit creſcente tumore, qui, vt contigerit eſſe impetum fluxionis, creſcet, ſolutio verò morbi, non niſi depulſa materia à natura, quas depulſiones non poteſt natura, niſi decretorijs diebus perfectè facere. Ita etiam tumor hepatis potuit tantopere creſcere, vt cōpreſſione ſepti tranſuerſi, & compaſſione cerebri, ſecunda die interfecerit, tamen ſolui nō potuiſſet ante diem aliquem decretorium.

27 *Bion ſimul copioſè mingebat ſine ſedimento, & ſāgnis de ſiniſtra nare fluebat. Erat enim ſplen in giberum elatus, & durus, & ſurſum latus. Superſtes fuit. Recidiua.*

Hanc quoque fuiſſe inflammationem lienis exiſtimo. Nam in alijs eius viſceris tumoribus, neque expectantur iudicationes, neque recidiuæ. Quod autem liberatus ſit Bion ab ea inflammatione, fluxu ſanguinis de nare ſiniſtra, non mirum. Nam ea eſt ei morbo maximè accomodata euacuatio, & maximè ſecundum rectitudinem procedēs. Tamen quod fluxu multæ vrinæ, mirum fortaſſe videatur alicui, qui legerit apud Gal. 13. meth. nullam huic viſceri ex purgando patere per renes viam. Tamen noſſe oportet, & ſi manifeſta via à liene ad renes non ſit, niſi per multos anfractus, eſſe tamen haud dubie, naturæ vias notas, per quas poſſint ſucci abſcedere. Nam Hipp. dicitur, omnia conſpirabilia, & confluxibilia, & alibi, natura inuenit ſibi vias. Itaque expurgari poſſe lienem per vrinam conſtat, per vias occultas, & ſi id frequens, non ſit, quod nullæ ſint manifeſtæ. Tamen videtur Hipp. docere non hoc ſolum exemplo, ſed alibi etiam, ſequutus communes obſeruationes, poſſe expurgari ita lienem, quin etiam & ſolere. Itaq; videtur Galeno repugnare. Nam libello de paſſionibus, ſeu affectionibus (quamquam eum librum Polibij eſſe Galenus putat, non eſt aſpernendus) docens rationem curandi ſpleniticos, poſt alia quædam, ſuadet vti diureticis medicamentis. Quæ (inquit) mollire ſplenem, ſcriptum eſt. Si igitur diurectica mollientia ſplenem ſunt, non mirum, neque ſanè rarum, mictione copioſa craſſæ, & perturbatæ vrinæ ſolui lienis tumorem. Quin & Gal. ipſe in curatione quartanæ iubet vti diureticis, & ſi ea febris cū affectione lienis plerumque ſit. Animaduertendum eſt poſſe partem aliquam malè affectā iuuari, per ſe, euacuata materia propria morbi, aut ex accidēti, expurgato toto corpore. Prodeſt enim tantopere in partium morbis totius vacuatio, vt ſæpè ſola ea ſit ſatis ad perfectam curationem, quin ad medicamenta localia procedere opus ſit. Ita ergo vſus diureticorum mollire poteſt lienem, non quidem per ſe, ſed quod

A derimata craſſiori parte ſanguinis, quæ ſplenis duritiem fouebat, ad vrinæ vias, ille molleſcat. Itaque mictio copioſa, affectioni lienis, raro eſſe poſſit vacuatio propria, deriuatio tamen eſſe poſſit, ſitque non raro in ijs: quibus bilioſi cum ſint bilis vſtione, craſſa in liene colliguntur. Nam in illis cauſa antecedens mali, eſt bilis flaua, quæ ob tenuitatem facile mingitur. In pituitoſis & melancholicis, non ita ſiet, quia neque proxima, neque antecedens cauſa, purgari per vrinam facile poſſit. Quartanam eodem modo curant diuretica, expurgatis ſcilicet totis, aut maximis venis & arterijs, per eam viam. Ita ergo Bion liberatus eſt ex lienis inflammatione, mingens copioſè, & ſine ſedimento, hoc eſt craſſum & perturbatum, atque ob perturbationem non reſidens. Sed non potuit tā perfectè lien illa deriuatione per pur-

B gari, vt non redierit morbus, minor tamen, & ex quo ſuperſtes manſit. Hæc verò intelligenda de communis formationis hominibus. Nam raris quibuſdam, quibus à vena caua via quædam fertur in meſenterium, facile poteſt lien purgari per vrinam, recurrentibus ſuccis à meſenterio, per cauam, in vrinæ vias.

28 *Erant autem angìnoſorum paſſiones huiuſmodi. Ceruicis vertebræ intro vergebant, quibuſdam plus, quibuſdam minus. Exterior cauum habens ceruix, atque dolebat ea parte tacta. Erat autem & cuidam infra os, quod dens vocatur, cui non ſimiliter acutum eſt. Eſt autem & quibuſdam*

C valde conſpicuum maiori peripheria, ſiquidem cum dente vocato fauces ſint, non inflammatarum modo, neque glandula alicui tumuerint: ſed ſecundum naturam. Et linguam non facile conuertebant: ſed maior ipſis eſſe videbatur, & prominentior, & venæ ſub lingua conſpicuæ, ſorbere non poterant, aut valde difficulter: ſed in nares effugiebat, ſi valde conarentur, & per nares loquebantur. Spiritus autem his non valde ſublimis, quibuſdam autem venæ in temporibus, & in capite, & in ceruice elatæ. Tamen parum quiddam horum quibuſdam iratis tempora calida, etſi alioqui non febricitabant. Non ſuffocabantur plurimi, niſi deglutire cuperent, aut ſaliuam, aut aliud aliquid, neque oculi intus deſidebant. Quibus tumor in rectum, neque in alteram partem vergens, hi neque paraplectici fiebant. Cæterùm ſi

D quempiam periiſſe viderim, in memoriam reuocabo, quos autem nunc noui, ſuperſtites manſerunt. Erant autem quædam celerrimè alleuantia, plurima autem etiam in quadraginta dies perueniebant. Hoc autem plurimi etiam ſine febre: multi autem & in valde longum tempus habentes partem aliquam tumoris: & deglutitio & vox ſignificabant. Columellæ quoque eliquatæ ſignificationem quandam præbebant, nihil mali habere apparentes. Quibus autem in alterutram partem inclinabat malum: in ea parte vnde vertebræ inclinabant, reſoluebantur, & verſus alteram trahebantur. Erant autem hæc in facie apparentia maximè, & ore, & inter ſeptum ſecundum gargareonem. Quin etiam inferiores buccæ pro ratione mutabantur. Paraplexiæ autem non per totum corpus fiebant, vt ex alijs, ſed vſque ad manum, à parte quæ erat ſub angina. Atque hi cocta ſpuentes rauci erant. Quibus autem in rectum, etiam ſpuebant. Quibus autem cum febre,

hi

bi multo magis, & difficulter ſpirantes, & fundebant ſalinam, & venæ his magis attollebantur. Et pedes omnium frigidiſſimi. Horum autem maximè hi erecti ſtare non poterant, & quidam non ſtatim mortui ſunt. Quos autem ego noui omnes perierunt.

Hactenus ſingulares hiſtorias narrauit, nūc communem quendam morbum deſcribit, qui quadam tempeſtate multos inuaſit. Explicata autem eſt hæc narratio Gal. 4. lib. de locis patientibus cap. 5. & mihi in ſcholijs. Quare minus nunc opus ſit ſermonem multum producere. Multi periculum ſuffocationis incurrerunt ob luxationem vertebrarum ceruicis, quibuſdam luxatis in rectum, id eſt, in nullum laterum, ſed intro, quibuſdam in latus: rurſum quibuſdam cum febre, quibuſdam ſine febre. Fiebat verò ob hæc non exigua differentia paſſionum, & accidentium. Atqui omnia hæc quibuſdam accidebant acutiora, quibuſdam tardiora, ob cauſæ ſpeciem: quibuſdam mitiora. Atque ita erat magna differentia magnitudinis ſymptomatum propriorum, & ſuperuenientium: quorum mala fere ſunt, ſtrangulatio & ſi deglutire non tentarent, reſpiratio ſublimis tumor venarum in ceruice, fronte, & temporibus, & ſub lingua, & calor in temporibus, & effuſio multa ſaliuæ, refrigeratio extremorum: bona verò, contraria. Vocat Hippoc. hoc malum, paſſionem anginoſam, ſeu anginam, ob ſymptoma, quia præfocabat. Omnē enim ſtrāgulationem per paſſionem aliquā ceruicis accidentem, vocabat anginam Hip. non tantum eam, quæ inflammatione eo loco oborta fieret, vt poſteri: & multo minus diſtinguebat cynanchas, & ſynanchas. Non enim profecto inflammatio his vertebras luxabat, ſed tubercula cruda in ligamētis oſſium facta, vt & gibberum patientibus ex morbis, aut lente contractum fieri ſolet. Nam & in illis ſolet fieri introſpinæ curuitas cum repanditate, aut extra cum gibbero, aut in alterum latus, cū obſtipitate. Fuiſſe autem tubercula, conſtat, quia non videtur quæ alia cauſa potuerit vertebras ſuis locis euellere: deindè, & quia ſoluebantur concoctione, & ex creatione concoctorum, quod quidē, ſi ſine his eſſent laxatæ vertebræ, fieri non poterat. Quæ enim eſſet materia cōcoctioni apta. Erant (inquit) anginoſorum paſſiones huiuſmodi. Ceruicis vertebræ intro vergebant, quibuſdam plus, quibuſdā minus, exterius cauum habēs ceruix (qua ſcilicet receſſerant vertebre) atque dolebat ea parte tacta. Erant enim diuulſæ partes, ac proinde dolentes. Erat autem & cuidam oſſi, infra id os, quod dēs vocatur, ideſt infra ſecundā vertebram. Nā hæc ob figuram vocatur dens. Itaque dicit in quibuſdā fuiſſe luxationem in tertia vertebra, innuens ſcilicet multis alijs fuiſſe in ſecunda. Addit, quod non ſimiliter acutum eſt, intelligendum verò non os (nam ſecūda vertebra acutius os eſt, alijs omnibus) ſed malum, non enim tam graue eſt luxari tertiā, quàm ſecundam: quia ſecūda, & prima præſtāt motum proprium capiti, tertia ſolis buccis. Accedit, quòd ſecundæ luxatio obturate ma-

A gis poteſt ſpiritus viam. Itaque malum minus acutum eſt luxari tertiam, quam ſecundā vertebram. Quámquam quibuſdam ſimul cū tertia luxabatur ſecunda, & illis erat malum ſatis coſpicuum, maiori peripheria externæ excauationis. Hoc eſt, quod dicit, eſt autem quibuſdam valde conſpicuum maiori peripheria, quibus ſcilicet luxata tertia ſimul cum vocato dente, quibus erant fauces, ideſt partes oris inter laryngem & gulam, non inflammatæ (nō enim inflammatione tenebantur) ſed iacentes, ideſt, afflictæ, & cōpreſſæ. Metaphoricæ enim iacentia dicuntur quæ male habent. Pars dictionis huius, quæ hactenus enarrata eſt, occurrit mille modis ſcripta, & in Hippocratis grecis codicibus, & in eo quem ſecutus Gal. eſt, & mille etiam modis donata latinitate, in-

B terpretibus in multos, ac varios ſenſus euntibus. Tamen quia eam lectionum differentiam loco citato, ex opere de locis male affectis expoſui, nunc ſatis ſit ſimpliciter dixiſſe, quod eſt maximè conſentaneum. Addamus reliqua. Partes ſub buccis, ideſt, internæ oris partes, tumebant, non inflammatarum modo, ſed vt pulſæ loco à luxatis oſſibus, neque glandulæ, externæ ſcilicet, & quæ in ceruice (nā parythmia cum partibus ſub buccis intelliguntur) alicui tumuerunt, ideſt, nullus tumor videbatur in collo aut ceruice, ſed glandulæ illæ habuerunt ſecundum naturam. Et linguam non facile conuertebant, ſed maior ipſis eſſe videbatur, & prominentior, & venæ ſub lingua cōſpicuæ. Sorbere non poterant, aut valde difficulter, ſed in nares effugiebat, ſi valde conatētur, & per nares loquebantur. Hęc omnia ſtrā-

C gulationis ſymptomata ſunt. Ita enim fieri ſolent, omnibus, quibus ceruix comprimitur, & ſpiritus via quacunq; cauſa obturatur. Spiritus his non valde ſublimis. Dicitur ſublimis ſpiritus, non vt quidam falſo putant, qui trahitur recta ceruice, ſed per quem ſublimia reſpirationis inſtrumenta mouentur, muſculi .ſ. venientes à ceruice ſimul cum clauiculis. Hic in ſumma neceſſitate fit, & viarum obſtructione, aut animalis facultatis debilitate. Quibuſdā autem venæ in tēporibus, & ceruice, & capite elatæ, ob multitudinem ſanguinis, qui accurrens ad caput hæc, & tubercula ſimul in ligamentis oſſium, fecit, aut poſt factam luxationē, per præfocationis anguſtiā cōuocatus eſt.

D De horum ſymptomatum malitia maiori aut minori, ita ſcriptum eſt. 6. Epid. 7. parte: Qui ſolum deglutire non poterāt, his valde mites & toleratu faciles erant: qui verò etiam inſuper obſcurè loquebantur, his moleſtiores ac diuturniores. Quibus verò etiā venæ circa tēpora & ceruicem attollebantur: his aliquantum malè erant. Peſſimus verò ijs quibus ſpiritus ſublimis coeleuabatur. Hæc Hippocrat. ex quibus facile intelliges, eorum quæ accidiſſe hac tēpeſtate anginoſis narrat, quæ augeāt, & quæ minuant periculum. Addit parū quiddam horum quibuſdam iratis, tempore calida & ſi alioqui non febricitarēt. Ilind iratis græcè *παλιγγοτέ τισι*, vt in ſcholijs quarti de locis patientibus monuimus, per metaphorā dicitur de ipſis malis. Id eſt, malis cum viden-

rentur facta mitiora redeuntibus,& factis malignioribus,non ſuffocabatur(inquit plurimi, niſi deglutire cuperent,aut ſaliuam , aut aliud aliquid(hoc leuis ſuffocationis eſſe dictum eſt antea) neque oculis intus deſidebant, ſed aut manebant ſecundum naturam , aut nonnihil erumpebant. Atqui ſecundum naturam manere eſſe optimum quia neq. ſuffocationem, neque contractionem partium , quę in extrema debilitate fieri ſolet,ſignificaret, tamen leuius eſſet in hoc affectu tumere exertos, quod familiare eſt ſuffocationi,quàm contractos eſſe,quod eſt a ſuffocatione alieniſſimum. Hactenus narrauit , quę in commune acciderunt anginoſis non omnino grauiter affectis : ſed ſine febre,ſiue in rectum ſiue in alterum latus luxatæ vertebrę inclinarent. Deinde narrare incipit,ſeorſum quæ ijs,quibus in rectum,id eſt, in anteriorem partem,non in latus aliquod,luxatio eſt facta,& quę quibus in latus: ſed vtriſque quidem ſine febre: poſtremò, in calce dictionis , narrabit quæ febricitantibus euenerunt,qui ferè omnes mortui ſunt,cum eorum qui ſine febre laborarunt vix vllus ſit mortuus. Sed redeamus ad Hippocratem. Quibus tumor, inquit , in rectum , neque in alteram partem vergens, hi neque paraplectici fiebant (id eſt nulla parte reſoluebantur) omnes tamen quorum Hippocrates meminerat , liberati ſunt. Merito quidem nam lethalia ſigna, quorum in hoc morbo magna vis eſt , non admodum his accidebant. Neque tamen omnes liberabantur citò : ſed quidam celerrime: quidam autem non ante quadraginta dies, qui finis eſt morborum neq. acutorum ſimpliciter , neq. iam longorum . Hoc autem plurimi habebant etiam ſine febre (certè hactenus de ijs qui ſine febre ita affecti erant loquitur de febricitantibus poſtea loquitur)multis autem etiam cronicus fuit hic morbus,& in longum tempus; in annum fortaſſe integrum , productus eſt, & habuerunt partem aliquam tumoris (tumoris illius quem impulſa vertebra faciebat) in ore (nam nullus alius tumor apparebat)& deglutio difficilis, & vox gracilis , vt per anguſtam fiſtulam ſignificabant perſeuerantiam affectionis. Et columellæ liquatę,hoc eſt,extenuatæ, & factę graciles , quales in extremo mali fieri ſolent, ijs qui fluxione partiũ oris laborant,ſiccatę,quãtum ſuſpicor , calore aeris per anguſtum expirati,ſignificationem quandam præbebant mali nondum ſoluti, etſi nihil mali habere videbantur,ideſt, etſi neque inflammationẽ,neque vlcus,neque aliud quippiam tale habere videbantur . Quibus autem in alterutram partem inclinabat malum, in ea parte vnde vertebræ inclinabant reſoluebantur,& verſus alteram trahebantur. Erant autem hæc in facie apparentia maximè & ore,& inter ſepto ſecundum gargareonem : id eſt, & gargareone : quin etiam inferiores buccæ , id eſt,quæ inferiorem mandibulam veſtiunt, pro ratione mutabantur,id eſt,ab ea parte in quam inclinabant vertebræ contorquebantur in contrariam. Paraplexiæ autem, id eſt, lateris reſolutiones, non per totum corpus fiebant , vt ex alijs paſſionibus.Solent,ex affectionibus

A .ſ.cerebri , vt paraplexiæ quæ ex apoplexijs ſolent ſupereſſe,atque etiam nonnunquam, vt ego exiſtimo ex epilepſijs , ſed vſque ad manũ, à parte quæ erat ſub angina,id eſt à parte quę erat ſub luxatione eo latere in quod inclinabant luxatæ vertebrę. Sed vt hæc omnia quæ de reſolutione dicit,non ſine cauſa euenerint, vtque his acciderint,illis non, & his partibus nõ illis,& hoc modo,facile intelliget, qui quæ diximus 4.de locis affectis oblitus non ſit. Nimirum curuitas ſpinę fieri poteſt angulata, vt cum vertebra proxima à proxima decedit, ita vt angulus ex ambabus fiat: aut arcuata, vt cũ multæ incuruantur ſingulis à vicinis paulatim recedentibus. Vtrumuis horum fieri poteſt introrſum,aut extrorſum, aut ad latera porrò horum quodcumque,in ceruice,aut dorſo,aut
B lumbis. Præterea,partes contorqueri poſſunt, reſolutione, aut conuulſione. Per reſolutionẽ laxatur pars malè affecta , ac proinde ea trahitur in contrariam : per conuulſionem , pars affecta contrahitur & proinde trahit contrariam . Porrò ob læſionem ſpinæ illæ partes corporis reſoluuntur aut conuelluntur , quæ ex ea parte qua ſpina lęditur , accipiunt neruos . Luxatio ſpinæ angulata, ſi magna ſit, & magnum angulum facit, in quamcumque partem fiat, comprimit , aut mediam ſecat ſpinæ medullam,quare omnes infra poſitæ corporis partes ſenſum amittunt & motum, non tantũ eæ partes quæ è regione læſionis ſunt, & quæ neruos ab ea ſpinæ parte,qua læſio contingit, accipiunt. Non.n.ſolum læſio contingit ſecũdum ipſas neruorum radices, ſed ſecundum
C medullam. Si autem læſio arquata ſit, ſeruatur incolumis medulla,quia ipſa quoque incuruatur ſenſim nullibi compreſſa. Poteſt tamen lędere neruorum radices , ad latus aliqud facta , quia cum nerui oriantur à lateribus ſpinæ,ex foraminibus, quæ commiſſura ſuperiorum cũ inferioribus vertebris conſtant , vertebris à vertebris recedentibus , diſtrahuntur neruorum inde orientium fibræ in ipſa radice : atque etſi quam maximè arcuata læſio ſit nerui in eam partem,in quam ſpina inclinat, laxitatem facit , laxitas verò neruorum affert partibus reſolutionem: in contraria verò parte,à qua ſpina refugit, facit contractionem , & contractio conuulſionem. Tamen hæc mala non in toto corpore quod infra læſionem eſt, ſentiũ-
D tur : ſed ſolum in partibus quæ inde neruos accipiunt. Atque hoc euenit magis & apertiùs in partibus ſuperioribus ſpinæ , quam in inferioribus , quia in ſuperioribus pertinet foramen æque ad ambas vertebras, ſuperiorem , & inferiorem, quanto autem pars ſpinę eſt inferior, tantò foramen magis pertinet ad ſuperiorem. Quanto autem magis æquales partes tribuunt ambæ foraminibus, tanto quod inde prodit magis diſtrahere poſſunt diſtractæ. Maximè autem conſpicua eſt flexura partiũ , quæ quibuſdam reſolutis , & contrarija conuulſis fit,in facie. Quippe in qua,cum non ſint gemini artus, vt brachia,aut crura, neceſſe eſt à conuulſis laxatas trahi , & laxatas in non laxatas abire,velut loris eqoorum ab altera parte laxatis aut contractis,capita equorum torquen-

quentur. Merito ergo luxatio in rectum nullã reſolutionem fecit. Ea verò quæ in obliquum, fecit partes, ab ea parte in quam fiebat ſpinæ flexura, torqueri in contrariam. Apparebat verò in facie ſolum, & vſq. ad manus, quia illæ partes ſunt quas ſolas attingunt nerui ex ceruice Sed cur non etiam ſentiebatur reſolutio ſepti tranſuerſi: quod quidem ex ceruice accipit neruos, etiam antequam manus. Certè nerui qui ex quarta & quinta vertebris veniunt, antequam attingant ſeptum committuntur cũ neruis ex ſexta coniugatione cerebri. Non potuerunt ergo læſione ſpinæ toti lædi. Atqui fortaſſe quod, ob alterius partis neruorum læſionem; difficultatis reſpirationi allatum eſt, anguſtiæ laryngis imputabatur. Sed redeamus ad narrationem. Veroſque, & eos quibus in rectum & in obliquum luxatio erat, ſpuiſſe cocta, & fuiſſe raucos dicit. Non immerito, raucitatem .n. facit in larynge imbibitus humor, niſi autem concocta & diſſipata eſſent tubercula, non eſſent illi liberati. Sunt autem liberati ferè omnes quos hactenus narrauit. Velut quos in fine dictionis narrat, mortui ſunt omnes: qui.ſ. cum febre magna & perpetua id mali paſſi ſunt. Nam & in aphoriſmo dicitur, ei qui à febre tenetur, ſi collum repente peruertitur, & vix poteſt deuorare nullo tumore apparente in faucibus, lethale. Neque mirum. Nam febris magna, & repente facta vertebrarum luxatio ſignificat in his inflammationem eſſe, quod in prioribus tubercula crudiora: quod verò nullus tumor apparet, ſignificat interius propè ipſiſſimam ſpiritus viam eſſe. Quo pacto autem non intereat homo ſimul aucto plurimum vſu ob febrem, & conſtricta via ob inflammationem? Maximè autem ſi non ſolum interna inflammatio ſit, ſed ea etiam maxima, quod quæ apparebant in ægrotis ſymptomata, indicabant. Nimirum hi cum febre multo magis & difficulter ſpirabant, & fundebant ſaliuam inter loquẽdum, & venæ his magis attolebantur, & pedes frigidiſſimi. Horum autem maximè hi erecti ſtare non poterant, quia cum conabantur erigere ceruicem, dolebãt ob inflammationem. Multi cito moriebantur, quidam non ſtatim, quos autem (inquit ego noui, omnes mortui ſunt.)

SECTIO TERTIA.

1 *IN Perinthum circa ſolſtitium æſtiuum venimus fuerat autem facta hyems clementi cœlo, auſtrina. Ver autem & æſtas valde ſine aquis vſque ad occaſum vergiliarum Si .n. aliquid factum fuerat, erat vt ros. Et Eteſiæ non admodum flauerant, & qui flabant ſparſim.*

Totus hic annus fuit calidus & ſiccus. Calidus quidem quia frigus hyemis cohibuit auſter, & calorem æſtatis parum emendauerunt Eteſiæ. Humidus autem, quia toto illo anno ab initio hyemis vſque ad initium alterius hyemis, quam occaſus vergiliarum inchoauit, perpaucæ & exiguæ plouiæ fuerunt. Nam hyems tota fuit clementi cœlo ſerena & ſine pluuijs, reliquum valde ſine aquis: atque ſi quid pluA uiæ fiebat erat non largus imber, ſed velut cadens ros. Solus auſter potuit emendare ſiccitatem hyemis. Sed humiditas auſtrina ſine pluuijs, minor eſt quam pro naturali hyemis humiditate. Quare ea etiam anni pars ſicca fuit.

2 *AEſtate cauſi populariter graſſati ſunt multi. Erant autem ſine vomitu, & ventres turbati tenuibus, aquoſis, non bilioſis, cum multa ſpuma. Habebant autem aliquando hypoſtaſim repoſita, ex quibus ſane quod ſub dio reponebatur ſimile erat. Excretiones ſimiles ſpecie ſemper malum. In his multi comatoſi erant, & delirantes, hi autem ex ſomnis tales fiebant. Cum cum expergiſcerentur, intelligebant omnia. Spiritus ſublimes, non quidem* B *valde. Vrinæ tenues plurimis, & modicæ, alioqui non decolores.*

Conſidera hic narrationem intempeſtiuæ aeris temperiei cæpiſſe ab initio hyemis quæ anteceſſit, narrationem verò morborũ ab initio ſequentis æſtatis, hoc eſt, ab ortu vergiliarum qui circa finem aprilis contingit, inchoare. Non enim fiunt morbi populares quales illa dies petit: ſed quales ea corporis diſpoſitio quam antegreſſa tempeſtas reliquit. Itaque neceſſario aeris mutationes incipiunt multo antea, quam morborum ea ſpecies quæ ſpeciẽ tempeſtatis referat, incipiat eſſe communis. Fuerit ergo his morbus qui ab initio æſtatis graſſari cœpit, qualem temperies hyemis & veris nata fuerat facere. Fuerat autem hyems C calida auſtrina, talis verò ſolet multam pituitam ſalſam generare. Hyems .n. pituitam ſemper facit magis quam aliam ſpeciem, calidã autem calidam, qualis ſalſa eſt. Fuerint ergo cauſi ex ſalſa pituita. Nam præterquam quod quæ dicta ſunt de cauſo id indicant, ſymptomata etiam quæ adfuerunt, multo magis id declarant, fuerunt .n. ſine vomitu. At verò Hipp. 1. de morbis, deſcribens cauſum ex bile dicit, plærunque verò in primis diebus vomitur, aut quatuor aut quinque. Nimirum bilis efferri in ſuperiora nata eſt, ac proinde vomi, pituita verò ſalſa quæ per venas putruit magis repit deorſum in inteſtina. Ventres erant turbati tenuibus aquoſis non bilioſis & ſpumoſis. At verò lib. de ratione victus in acutis D dicit in cauſo ex bile, fieri liquidas & palidas, bilioſas .ſ. ex tenui bile: his autem factæ ſunt tenues & aquoſæ, quia ob pluuiæ defectũ venæ totius corporis aquam multam ex ventre traxerãt, vt arbores quibus deſuper ros aut pluuia non incidit largiori irrigatione indigent à radicibus. Diſtributa verò aqua & admiſta cum putreſcente pituita, ſalita eſt, quæ iam tunc redundans ad ventrem inclinauit. Spumoſa verò fecerat auſter. Is enim ventus quia craſſus & laxans, flatu replet corpora, qui cum aquea ſubſtantia miſtus ſpumam parit. Quod autem pro vomitu deiectiones acciderũt, ſalſi cauſi admodum eſt. Nam loco citato ex lib. de ratione Victus in acutis primam notam talis cauſi ſcribens dixit; Aluus ſubit, itaque deiectiones factæ ſunt liquidæ, non totæ per totas aquæ, ſed partim ex aqua ſalſa,

par-

partim ex pituita. Proindè repoſitæ, cum aliquando reponebantur, & repoſitæ ſeruabantur hypoſtaſim habebant. reſidet enim craſſum
» ſub tenui. Ex quibus quod ſubdio reponebatur ſimile erat. Illud ſubdio reponi nihil nobis nunc ſignificat, neque enim alterationem aliquam, quā aer in deiectionibus faceret, ſed narrat rem hanc vt agi ſolet. Solent enim alui excrementa noctu quotidiè extra domum deportari, & in ſterquilinia proijci, illa illo in loco dicit ſimilem ſpeciem multum tempus retinuiſſe. Vbi in primis admirari oportet Hip. hominis quidem ſuo tempore nobiliſſimi, & Philoſophi ſummi diligentiā in curādis ęgrotis, quod non tantum recens factas deiectiones domi contemplabatur in pelui, ſed ſæpè etiam heſternas in ſterquilineis requirebat, nihil cenſens indecens, neque indignum, quod ex officio pro tuenda hominis vita agatur. Sed quid ſignificabat illa eiuſdem formæ in deiectionibus perſeuerantia? malum certè. Nam excretiones (inquit) ſimiles ſpecie ſēper, idelt multum tempus perſeuerantes ſui ſimiles, malum. Cauſam Hipp. non dicit, ea verò eſt hæc. Quocunque morbi tempore excrementa ſine mutatione inſigni diù durēt, ſignificatur morbi longitudo. Nam diſtinctio temporum morbi agnoſcitur præcipuè mutationibus excrementorum in concoctione aut cōtrario, ſi autem idē tempus, quodcumq; illud ſit, producitur, totum morbū produci conſtat, quia tota cōſtitutio morbi conſtat tēporibus vniuerſalibus, & eorum proportio quædā eſt. Si verò poſt multas mutationes in vnam ſpeciem incidunt excrementa, & eam diù retinent, iam id corruptionis & mortis ſignum eſt. Quod Hipp. ipſe docuerat proxima ſectione dicens,
» fines in meratiora putrefactionē ſignificāt. Id itaq; mali in his morbis fuit, quod excrementa parū mutabantur. Illud etiam erat malum in multis, quod comatoſi erāt ob vapores pituitæ putreſcentis, qui in caput vi febris efferebantur, hoc verò morbi & cauſæ ſpeciem non nihil referebat, illud verò erat grauius delirare ex ſomno. Nam in aphoriſ. ſcriptum eſt, vbi
» ſomnus laborē facit mortale, ſi iuuat nō mor-
» tale: ac rurſum vbi ſomnus deliriū ſedat bonū. Ergo per inſinuationem dicitur ſi ſomnus delirium facit mortale. In his verò conſtabat ex ſomno eſſe delirium, cum enim expergiſcerentur, intelligebant omnia, ideſt, cum aliquantulum experrecti ſine ſomno continerētur. Non enim delirarent dormientes, ſed recens excitati, redirent verò ad mentem paulò poſt. Erat ēt his ſpiritus ſublimis, ideſt, qui ſuperno thorace trahebatur, quia ardēte febre tenebantur, non tamen admodū, neq; ſanè immeritò; nā admodū ſublimis ſpiritus valde lęthale eſt: ex his verò febribus nulli narrantur mortui. Vrinæ his erant tenues, & non decolores, ſed ruffæ, fortaſſe, quod in prognoſtico dicitur crudam affectionē ſignificat, minus verò, quam ſi etiam eſſent albæ, & tenues, vt hoc exemplo conſtet poſſe eſſe vrinam boni coloris ſine bona ſubſtantia. Modicæ etiam fuerunt his vrinæ, quia erant alui turbatæ tenuibus, & aquoſis. Vt ergo copioſa mictio exiguam de-
A iectionem facit, ita copioſa deiectio, maximè aquoſa, facit exiguam mictionem.

3 *SAnguinis fluxiones à naribus non fiebant, niſi paucis, neque parotides erumpebant, de quibus poſtea ſcribam: neque ſplenes attollebantur, neque dextrum hypochondrium, neque doloroſum valde, neque intentum fortiter. Significabat autem aliquid & maximè. Iudicabantur omnia frequenter circa decimam quartam, pauca cum ſudore, pauca cum rigore: & admodum paucis recidiuæ fiebant. Sub roribus autem æſtate fientibus, apparuit ſudor in febricitantibus, & quidam ſudores ſtatim à principio fiebant, non tamen maligno modo: & quibuſdam ſub hoc tempus iudicationes cum ſudore fiebant. Super-*
B *ueniebant autem in æſtiuis febribus circa ſeptimā, octauam, & nonam aſperitates in cute miliacea, culicum morſibus maximè ſimiles, non admodum pruriginoſa; hæ perſiſtebant vſque ad indicationem. Nulli autem viro noui hęc floruiſſe. Mulier autem nulla mortua eſt, cui hæc accidiſſent. Auditu erant graui, & comatoſæ. Prius autem non valde erant comatoſæ quibus futura erant.*

Narrat Hipp. iudicationes, quæ nō accidebant, & quæ accidebant ægrotis illa tempeſtate, iudicationes verò quæ cum excretione, & quę ſine excretione per ſolos abſceſſus, & quę tempeſtiuè & quæ intempeſtiuè. Sed quorſum quæ non accidebant, aut cur non perſequitur omnia quæ non acciderunt? Non enim dicit,
C non fuiſſe copioſam excretionem, neque fluxiſſe pus ex aure. Certè vanum eſſet narrare, quæ non acciderunt, niſi quod accidere ſoleāt talibus morbis, aut veriſimile eſſet, tunc temporis affutura, atq; ipſum non ſuperuenire, ſignificationem aliquam præſtaret notatu dignam. Sanguinis fluxiones ex naribus in ardētibus febribus frequentes ſunt, elatis ſurſum ſuccis præferuore: atque in quibus ob aliquā cauſam non poteſt ſatis erumpere, fieri ſolent parotides. In his verò neutrum horum fiebat, fortaſſe, quia ſucci pituitoſi cum eſſent nō efferebantur, ſed deorſum repebāt. Sed cur nar-
» rat ſplenes non attolli, neque dextrum hypo-
» condrium fuiſſe doloroſum admodum, neque intentum fortiter? An quia vt dictum Hipp. eſt in prognoſtico debent in febribus acutis
D conſiderari ſemper hypochōdria, vt quæ magnam ſignificationem præſtare poſſunt boni, aut mali. Quandoquidem ergo Hippo. narrat modum quo hypochondria habuerunt, cōſtat illum id perquirendi habuiſſe curam, habendamq; proinde nobis in omnibus acutis morbis. Nā vt dicitur in prognoſtico, Hypochon-
» drium optimum, quod ſine dolore eſt, & mol-
» le & æquale dextris, & ſiniſtris partibus: in-
» flammatum autem & dolens, vel intentum, vel
» inæqualiter affectum dextris partibus ad ſi-
» ſtras, hæc omnia obſeruare oportet. Nam tumor in hypochondrijs durus, & dolens peſſimus quidem ſi in toto eſt hypochondrio: ſi verò ſit in altera parte, minus periculoſus eſt in ſiniſtra. Hoc ergo bonum erat in his ægrotis non attolli; neq; intenta fuiſſe hypochondria multum, ſignificationem tamen (inquit) quandam præſtabant. Ideſt non nihil nihilominus erant affecta. Et pleraq. iudicabantur circa decimam quartam, quia erāt acuti morbi. Tales

les verò vt in aphoriſmo dicitur, quatuorde-
cim diebus iudicantur,pauca etiam cum rigo-
re, quamquam hæ duæ iudicationum ſpecies
familiares ſunt febribus ardentibus. Nam ita
dicitur in aphoriſmo,In febre ardente rigore
ſuperueniente,ſolutio, & in prognoſtico, Su-
dores optimi ſunt in omnibus acutis morbis,
qui in diebus decretorijs ſiunt,& febrem per-
fecte ſubmouent. His verò ægrotis non con-
tigerunt hæ iudicationes,niſi paucis,nimirum
rigores affuerunt,quia morbi pituitoſi,magis
quã biliosi erant,ſudores verò, quia tempeſtas
ſicca. Nam ſub roribus æſtate ſientibus ap-
paruit ſudor in febricitãtibus,vt etiam in ini-
tio ſectionis primę huius libri, narrans tem-
peſtatem quę in Cranone dixit, in his ſi minu-
tæ imbris guttæ deciderint, magis ſudatoriæ
ſiunt ab initio. Ita hic quoq. dicit apparuiſſe
ſudorem in febricitantibus ſub roribus ſien-
tibus, ideſt cum pluebat velut narrauerat, &
quidam ſudores ſtatim ab initio ſiebant ante
tempus iudicationis,quia nõ ſiebant ob inter-
nam cauſam, natura iam tentante materiæ ex-
pulſionem,ſed ob externam quæ corpora hu-
mectabat: tamen & ſi ab initio illi ſudores ſie-
rent,non maligno modo ſiebant,ideſt non ma-
nebant difficiliora iudicatu quàm aliter, vt in
hiſtoria Cranonis dicebat,ſed ſiebant non ma-
ligno modo, quia etſi eſſent ſigna mala de cer-
tè omnes ſymptomaticæ euacuationes, non
tamen lædebant,ſed iuuabant fortaſſe partem
aliquam materiæ facientes euacuari. Neque
quidem omnes ſudores erãt ab initio,ſed qui-
buſdam ſub hoc tempus iudicationes cum ſu-
dore ſiebant, quibus.ſ.accidebat concoctos iã
eſſe ſuccos cum incipiebat pluere. Vna quæ-
dam inſignis abſceſſus ſpecies ſuperuenit ho-
rum plurimis in æſtiuis febribus circa ſepti-
mam,octauam, & nonam aſperitates, ſ.in cutę
milij granis ſimiles, culicum morſibus maxi-
mè ſimiles:nõ admodum pruriginoſę. Hę,vt ex
hac deſcriptione & accidẽtibus, quæ mox di-
cit,cõſtat, erant illę maculæ quæ Hiſpanis no-
uato nomine vocantur tabardillo. Sunt.n.ma-
culæ quædam per cutem erupentes in febri-
bus ardentibus ſymptomatice,ob feruorem &
malignam corruptionem ſuccorum. Superio-
ribus annis fuit malum hoc in Hiſpania fre-
quens. Malum alioqui rariſſimum vſq. adeo vt
tunc temporis primum videretur morbus cũ
nomine natus. Tũc obſeruauimus illis qui eo
malo affliguntur fieri hęc quæ narrat Hyppo-
crates ſymptomata. Nimirum antequam erũ-
pant maculæ,anguntur plurimum, & vigilant
ægroti,ſucco qui interitus ſecernitur, & cu-
ius natura parat expulſionem,lędente viſcera:
poſtquam eruperunt & dum erumpunt deli-
rant & comatoſi ſiunt. Nimirum hoc malum
non ſit ex ſanguine tenui admodum,ille.n.non
cohhibetur cute,quia diſſipatur,ſed ex craſſiu-
ſculo malignè putreſcente,aut tenui cũ craſſo
admiſſo, quod etiam non eſſe admodum pruri-
ginoſas eas facit. Cum tenui ergo efferetur
craſſior ſanguis in caput, faciuntque vapores
putredine mala affecti delirium,craſſi coma.
Hę maculæ colore plurimum differunt, indi-
catq. colorum differentia tantam malignitatis

A morbi differentiam, vt ex nigris, aut liuidis,
vix vllus euadat,ex rubris pauci admodum in-
tereant. Tales fuerunt in ægrotis huius tem-
peſtatis,quandoquidem tam pauci ex his mor-
tui ſint,vt nullum Hipp. viderit. Atqui profe-
cto merito illius anni morbi, etſi magni ac ve-
hementes, fuerunt tamen tam boni iuditij, vt
omnes ferè liberarentur, & per paucis acci-
derent recidiuæ. Quia etſi fuit annus male tẽ
peratus,quod quidem morbos multos & ma-
gnos, inclinauit tamen ad ſiccius, quod ſecu-
riores & melioris iudicij facere poterat. Quia
vt dicitur in aphoriſmo. Ex anni conſtitutio-
nibus,in ſumma ſiccitates pluuioſis ſalubrio-
res ſunt, & minus lethales. Quod mulieribus
ſolis dicta exanthemata per febres ardentes
hac tempeſtate eruperint, duplicem cauſam
B eſſe puto,& quod ob deteriorem temperiem
malignius eis ſucci putreſcerent, & quòd ob
denſiorem cutem, & debiliorem calorem, mi-
nus exalatione inſenſili diſcuterentur.

4 *NOn tamen in totum perſeuerabant,ſed coma-
toſæ,& ſomnolentæ æſtate & vſque ad pleia-
dum occaſum, Deinde autem vigiliæ magis,ſed neq.
omninò ſub hac conſtitutione moriebantur Ventrem
igitur non dabatur, neque ijs quæ guſtantur ſiſtere,
ſed præter rationem putaret aliquis medicationem
conferre. Atqui per multa erãt, quæ quibuſdã ibãt,
quod quis in frigore iaceret proſtatus vt exulgeret
quidem frigus. Caleſaceret autem hanc ſpeciem ex
appoſitione eſt potius, & nullam naturæ paſſionem
fieri. In quibus etiam, & qualia ſigna, & plura aut
C pauciora ſientia,oſcitatio tuſſis,ſternutatio,pandicu-
latio,eructatio,flatus, omnia huiuſmodi corrumpũt.*

Hoc loco & in græcis codicibus occurrit
tãta lectionũ varietas,& in latinis verſionibus
vt difficillimũ proinde fuerit intelligere quid
Hipp. velit,& quod ego ſciam,intelligeret nul
lus. Tamen labor hic ſuſceptus mihi eſt, &
collatis codicibus,inuenta lectio hæc, emen-
datiſſima, & apertiſſima. Febres illę ardentes
& comatoſæ, de quibus hucuſque locutus eſt,
non durarunt niſi vſque ad occaſum pleia-
dum, qui principio hyemis ſit. Ab eo tempo-
re laborauerunt dyſenteria curatu difficili, fa-
cta ex refrigeratione. Cuius accidentia & cau-
ſam & curationem hac breui oratione comple
ctitur ſimulque communem omnis refrigera-
D tionis curationem & notas inſinuat. Non (in-
quit) in totum, ideſt per totum annum perſe-
uerabant dictæ febres,ſed comatoſæ, & ſom-
nolentę erant æſtate & vſq. ad pleiadum occa-
ſum,deinde autem,ideſt hyeme vigiliæ magis,
quia dyſenteriæ non permittebant ſatis dor-
mire. Sed neq. omnino,ideſt,ſed neque per to-
tum hunc annum moriebantur. Quare neque
ſub hac conſtitutione moriebantur vt neque
ſub ſuperiori: etiam ſi erant dyſenteriæ ma-
gnæ, vſq. adeo vt non poſſet venter ſiſti, ne-
que ijs quæ guſtabantur, ſed præter rationem
putaret aliquis curationem conferre,ideſt,ſed
omnis curatio quæ conferre ſolet, præter ra-
tionem agi videretur. Hic apertè inſinuat
Hippocrates ſiſtendi aluum maximam ſpem
collocandam eſſe in cibis & potibus idoneis
& medicamentis ore acceptis. Atqui pro-
fecto

fecto ego ita puto, ſiue ad ſublimia ſiue ad humilia inteſtina malum pertineat. Quanquam detergentium & clyſterum vſus in hac paſſione eſt vtiliſſimus, aſtringentium verò eſus aut potus. Itaq. difficilè his ſubleuabatur. Atqui per multa erant quæ quibuſdam ibant. Occaſio autem ægrotandi erat, quod quis in frigore iaceret proſtratus. Itaq maxima ex parte laborabant pauperes, ita vt ſit, & qui carentes lectulis decumbebant in frigida humo. Id verò fiebat, vt exulgeret quidem frigus, ideſt, vtpote quod frigus exulceret. In talibus verò oportet calefacere non repente & multum ſed ex appoſitione potius, ideſt paulatim (vt nulla naturæ paſſio fiat. Quia ſi dyſentericos etſi præfrigore laborare cœperint, plurimum calfacias, auxeris exulcerationes & fluxiones. Oportet ergo id facere modice & paulatim, vt refrigeratio ſoluatur tuto, & in omnibus refrigeratis etiam ſi dyſenteria non tententur, eadem ratio curationis tenenda eſt, quia refrigerati ob cohibitionem calidi effluuij facile incidunt in febres magnas, & internas inflammationes. Ergo in omnibus frigidis paſſionibus calfaciendum eſt modicè. His & talibus ſignis cognoſci poſſunt, qualia in illis eſſe ſolent, aut omnia aut quędam plura aut pauciora, vt plus aut minus ſecundum plures, aut pauciores partes. Refrigerati ſunt. Hęc ſunt oſcitatio, tuſſis, ſternutatio, pādiculatio, eructatio flatus. Omnia.n. huiuſmodi corrumpūt, ideſt ſignificant refrigerationem. Nam etſi omnis immodica intēperies corruptio eſt, refrigeratio verò potius, quia vita calore ſeruatur præcipuè.

5 *QVibus in febribus anxioſis, horridis, rubeſcunt facies laborioſè degunt. Dolores oculorum, capitis grauitates, paraplexiæ & muliebria ſi apparuerint: maxima autem quibus primum. ſed & virginibus, & mulieribus, quibus ex multo tempore, ſed & quibus non quo conſuetum eſt tempore, aut vt oportet, apparent, deinde pallidæ fiunt.*

Hic narrat Hipp. quę muliebribus accidere ſolent quòd meſtrua non fluant, aut quòd ex multo tempore, ideſt rarius quā oporteat, aut quòd non quod conſuetum eſt tempore, ſed nunc crebrius nunc rarius, aut nō vt oportet, ſed difficilè & parum. Quibuſdam.n. conſueto tempore ſemper fluit, ſed ſemper minus quam pro corporis indigentia. Ob hæc omnia meritò accidunt multa & grauiſſima mala, quia ea expurgatio menſtrua maximè neceſſaria eſt corporibus muliebribus: vtpote quæ excrementoſa admodum ſunt. Ergo ea priuata redundant multis & malignis excrementis, qualia ſunt quæ illa euacuatione expelluntur, inciduntq. in morbos quibus ob grauitatem & ſymptomatum horribiliū multitudinē Hipp. librum proprium dicauit, qui eſt de morbis muliebribus. Atqui, quia hæc eadem grauiora multo accidunt virginibus: quippe quibus, quia venere non vtuntur, ſanguinis minus fluit, & ſemen etiam (quod eſt multo grauius) detentum putreſcit, ſeorſum ſcripſit de morbis virginum. Hicque eādem ob cauſam dicit, maximè autem quibus primum, ideſt ijs quæ adoleſcētiam ingrediuntur. Sed & virginibus, ideſt omnibus venerem non expertis etſi ſæ-
A pe iam menſes fluxerint. Et mulieribus inquit, ideſt, ſed & ijs quæ venere vſæ ſunt, ſi nō frequenter, & conſueto tempore, & vt oportet, apparent. Hic quidem non narrat omnia quæ dicta occaſione mulieribus fieri ſolent (neque enim tam breui poſſent) ſed præcipua quædam. Verum & quæ dicit & quæ omittit facile intelliget qui legerit dictos libellos. Nā libello de morbis mulierum docet Hippoc. non tantum quas noxas afferre ſoleat menſtruorum difficilis fluxio, ſed & quo ordine, & quas primo menſe defecerunt, & ſecundo, tertio, ac deinceps, vſque dum ſit malum incurabile. Inter cætera dicit corripi ſæpe mulieres febribus cum anxietate, ſimulque expli-
B cat quid vocet anxietatem. Nam, inquit, anxia erit & alias atque alias ſe ipſam iactabit. Horridas etiam eſſe, ac labore plenas his febres dicit. Nam hęc ſunt illius verba ſuffocatio aliàs atque aliàs in ipſam irruet, & febris aliàs atq. aliàs corripiet, & horror, & lumborum dolor. Sed hæc etiam omnia grauiora fieri in virginibus; ſimulque reſolutiones quarundam partium: quæ cum alterius corporis partis ſunt: paraplexiæ dicuntur libello alio dicit. Iam verò dolores oculorum ad radices, & capitis grauitates fieri vterino morbo detētis, Hipp. dicit, ſed & mulieribus omnibus eſt notiſſimū. Omnia autem hæc fiunt, non tam cum mulier priuata ex fluxione conſueta, quam eo tempore quo fluunt malè, aut quo tentatur ea expulſio, ſed non perficitur: cum ſcilicet, vt dicit Hippoc. libello de morbis virginum, ſanguis
C in vteros confluit velut effluxurus, proinde hic dicit & muliebria ſi apparuerint, ideſt accident hęc cum muliebria apparuerint male, aut cum inſtant. Nam quod hæc euacuatio ceſſet tantum colligitur in corpore cacochymia, tamen cum ſint quieta excrementa melius tranſigunt mulieres, dum autem ſit, aut inſtat, agitatur vitioſus ſanguis miſſus in vterum vndique: cumque non inueniat exitum recurrit ad ſuperiora, & male afficit cor, caput, & inſtrumenta omnia reſpirationis, atque ante & quam recurrat effumat agitatus, vnde capitis grauitates oculorum dolores, rubores faciei, anxietates, ſuffocationes, nonnunquam etiam inſanias facit. Cum igitur (inquit Hipp.) oſculum exitus non fuerit apertum, ſanguis autem amplius influxerit, tunc ſanguis non habens
D effluxum præ multitudinem reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſuerſum. Sed paraplexias quo pacto facit? quemadmodum (inquit Hippoc.) cum aliquo longo tempore deſidente ſanguis ex coxis ac femoribus depreſſus in tibias ac pedes torporem inducit, à torpore autem pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec ſanguis ad ſeipſum reuertatur. Itaq; reſolutiones in his fiunt, confertim replente partem ſanguine, atq; ita, repente, eunte ſanguine, ſoluūtur, vt, genus cauſæ ignorantibus videātur multa talia miraculoſa. Sed quę dicta ſunt, fluēte, aut dū tentat natura fluxionē, maximè fiūt, poſtea verò ſuppreſſa fluxione cacochymæ fiunt mulieres, debilitanturque earum facultates naturales, & multas obſtructiones contrahunt, deinde pallidæ fiunt.

6 *MAgnum autem in omnibus quod deinceps, & in quo tempore, & in quibus præcipue in febribus valde biliosis, vniuerſim quibus in crura purgatio. Medicamentorum etiam modos ſcimus, ex quibus fiunt qualia, & quæ. Non enim omnes, ſed alij aliter bene diſponuntur: & alibi cuius aut tardius accipienda manuum tractationibus, velut ſiccare, aut tundere aut coquere & alia huiuſmodi. Mitto plurima quæcunque vnicuique conducunt, & in quibus morbis ex quo morbi tempore, ætatem ſpeciem, victum, quale tempus anni, & quod, & qualiter procedat & huiuſmodi.*

Breuiſſimè vt ſolet hac oratione complexus eſt multa ad curandi rationem ſpectantia, quæ medicus ſcire, & facere debet, & quę conſiderare vt præſtantia indicationem faciēdorum. Sunt verò hæc omnia quæ hoc loco ſimul collegit, ſparſim ſcripta ab Hippocrate in multis alijs. Pars prima orationis æquè videtur poſſe duo ſignificare: alterum, magnum eſſe, ideſt, magni momenti, in omnibus morbis ſcire quod deinceps ægroto ſuperuenturum eſt: & quo tempore; hoc eſt, an mox an aliquanto an multo poſt: & in quibus morbis quidque ſuperuenturum ſit: quia non ſunt eadem omnibus morbis ſuperuenientia æquè bona aut mala, ſed quibuſdam meliora aut deteriora. Atqui præſcire quod deinceps futurum ſit differentiam habet ex ijs quæ poſſunt ſuperuenire. Aut enim ſuperuenturum morbum morbo præſentimus, aut accidens aliquod morbo, idq. bonam aut malam ſignificationem præſtiturum conſiſtens in genere ſignorum ſalutis aut mortis, vel concoctionis & contrarij: aut conſtitutionem aut iudicationem & iudicationis ſpeciem (cum quibus intelligo ſigna omnia decretoria) aut ſalutem aut mortē. Morbus morbo ſuperuenire poteſt, aut citra neceſſitatem aut neceſſario. Atqui quod citra neceſſitatem: aut quod ita ſoleat, aut caſu quodam: caſu quodam ſuperuenire poteſt, quodcunque cuicunq; cū quo poteſt complicari, & huius agnoſcendi non eſt ratio aliqua ex ſpecie morbi prioris, ſed ex ſignis quæ ſolent procedere poſteriorem: Quod ſoleat, vt primo de morbis Hip. dicit, ex pleuritide febris ardens (febris. ſ. morbus, nam febris accidens neceſſario coniuncta eſt) ex phrenitide peripneumonia, dyſenteria ex teneſmo, ex dyſēteria lienteria, ex lienteria hydrops, ex pituita etiam alba hydrops (nam leucophlegmatiā nō vocat hydropem Hipp.) ex peripneumonia & pleuritide, pectoris ſuppuratio: Neceſſario, vt (inquit) ſi vigor corripuerit neceſſe eſt ſuperuenire febrem: ſi neruus diſſectus fuerit conuulſionem facit: ex cerebri vulnere neceſſe eſt febrem ſuperuenire, & alicuius partis corporis conuulſionem, facto fluxu ſanguinis in ventrem aliquem neceſſe eſt grumos putreſcere. Accidētia mala ſentimus, vt ſi vulnus cerebrū attingit, ſuperuenturum vomitum bilioſum, ſi inflammatio irrepſit in ſeptum tranſuerſum, futurum delirium: ſi dentes ſtrident, futurum furorem, bona, vt ſi quis purgationem copioſe fluere conſiderans, prædicat ſitim, futurā perfectæ purgationis notam. Signa concoctionis, vt ſi quis videns turbatam vrinam iam clare-
A ſcere, prædicat futurum vt cito aliquid contineat, & videns ſemirubrum ſemialbum ſpūtum, futurum purulentum: Conſtitutionē, hoc eſt, futurum morbum breuem aut longum agnoſcimus maximè ex ſignis concoctionis, quia ſi mox apparent morbum contrahūt, ſin autem tardius, producunt. Iudicationem futuram eſſe ex magnitudine & acutie morbi coniectamus, quia magna iudicantur, parua ſoluūtur, vt Gal. dicit. Ad præſenſionem ſpeciei iudicationis multæ Hippocratis ſententiæ ſpectant. Velut illa in prognoſtico, inquirendū nū doleat caput, an hebetudines ſubeant oculorum, fluxus ſanguinis de naribus inſtat. Huc etiam ſpectat quod mox in hac ipſa ſectione dicet è directo etiam laterū intentio doloroſa, & hypochondriorum intentiones, & ſple-
B nis eleuationes è naribus eruptiones. Salutem futuram ſignificant omnia ſigna quæ ab Hippoc. ſiue in aphoriſmis, ſiue in prognoſtico ſiue prorrethicis, ſiue hoc ipſo opere, ſiue alibi, bona dicuntur, præcipuè verò quæ admodum ſalutaria: mortem, omnia quæ mala, præcipuè verò quæ lethalia, ac multo magis quæ valde lethalia. Talia ſunt quæ poſſunt deinceps fieri quæque magni momenti eſt præſentire. Magni quidem momenti, & ad honorem medici, & ad curationem ſuſcipiendam vt in prohemio prognoſtici indicatum eſt. Hæc verò datur præſentire non tantum futura eſſe: ſed quo tēpore velut ſi nubecula quarta die rubea apparet, iudicatio erit ſeptima: & quibus ſeptima die excerni incipit excreatio partim
C bilioſa partim purulenta, eos morituros quatuordecima ſpectare oportet. Porro à die qua inuadunt rigor & febris & pro dolore pōdus ruptionem ſuppurationis expectare oportet 20. 30. 40. aut etiam 60. die. Porrò conſiderare expedit non ſolum quid ſuperuenturum ſit: ſed etiam in quibus morbis: quia id quoque magnum momentum habet. Nam fluxus alui ſuperueniens ſurditati, hydropi, aut ſpleniticis eſt bonus pleuritidi aut perineumonię, malus. Cōuulſioni ex alui profluuio febris ſuperueniens; mala, conuulſioni ex partu, bona. Omnium ergo horum præſenſio magni momenti eſt, præcipuè verò in febribus valde bilioſis, id eſt, in morbis acutis qui cū putridis febribus continuis affligunt (nam in his eſt maior
D vſus artis prognoſticę) & hę ſunt quæ iudicationes habent: ſed & in ijs quæ pro iudicationibus habent abſceſſus (velut multæ ad crura, vtpote partem externam humilem & ignobilem) id eſt, in longis. Itaq. hæc periphraſis præcipuè in febrib⁹ valde bilioſis, vniuerſim quibus ad crura purgatio ſignificat idem, ac ſi diceretur, præcipue in acutis ſed omninò etiā in longis. Hoc ergo eſt quod prima totius huius orationis pars ſignificare poteſt, pertinetque iuxta hanc enarrationem ad partem prognoſticam per ſe, ex accidenti, etiam ad curatoriā, vt curationi morborum prænotio ſubſeruit. Alterum eſt magni momenti, ſcire quid poſt quid circa ægrotantem agi oporteat. Ad quem locum ſpectat illa conſideratio, vtrum ſit potius poſt ex purgationem mittere ſanguinem, an expurgare poſt ſanguinis miſ-

ſionem

ſionem,& illa,an ab epoto pharmaco dormiē-
dum an mouendum , & an à clyſtere mitten-
dus ſanguis an cōtra,atque alia innumera: la-
tiſſimus enim hic locus eſt,& multas conſide-
rationes cōtinens,quia nō ſatis eſt ſcire, quæ
agenda: ſed etiã quo ordine. Atqui iuxta hanc
enarrationem proprius vſurpatur illud dein-
ceps,quã iuxta priorem. Nã Ariſtotele enar-
ratore, deinceps ſuccedere aut eſſe dicuntur,
non quæcunque poſtea vtcũque ſunt:ſed quę
proxima , ita vt nihil eiuſdē generis interce-
dat. Itaq; ſit hæc conſideratio,à quocũque au-
xilio medico quod aliud mox ſuccedere de-
beat,vt recte procedat, quæcũque curatio ſu-
ſcepta ſit. Non eſt autem ſatis noſſe quæ agē-
da (nã hanc conſiderationē priorem intelligi
volumus)& quo ordine: ſed & quo tempore
morbi,anni,aut diei. Morbi,vt an expurgandũ
ante diem quintum,an non ante concoctionē,
an vtendũ ſolis reſoluētibus in ſummo vigo-
re,an non antè inclinationē: Anni, quia qui-
bus venę ſectione aut expurgatione eſt opus,
vere facere expedit,vt in Apho. dicitur: Diei,
quia vt. 1. de morbis dicitur, quidã morbi ſũt
quibus occaſio eſt vt curentur matutina diei
hora,alij quibus occaſio eſt vt curentur ſemel
in die,nec refert quo tēpore id fiat. Sed & in
quibus morbis,vt an in pleuriticis ſit expur-
gandũ,an ſolum mittēdus ſanguis, an in angi-
na ſit vtendũ repercutentibus, an non. An in
affectione ventriculi liceat vti ſolis laxãtibus
aliquando. Sed cũ hæc omnia noſſe in morbis
omnibus magnũ momentũ habeat, præcipuè
verò in acutis , quippe in quibus ſi quid ob
imperitiã erratũ ſit,minus ob breuitatē emen-
dari poterit. Prima ergo pars hęc cōtinet. Se-
cunda pars continet,quę ſpectant ad materiã.
„ Pertinet verò ad medicum,quia vt Ariſ. dicit
„ ad eundē artificem pertinet nauem facere , &
„ noſſe ex quibus lignis faciēda ſit. Medicamē-
torum(inquit)modos ſcimus, id eſt ſcire de-
bemus, vocat verò modos differētias ſeu ſpe-
cies. At qui medicamentorũ nomine licet hic
intelligere,aut quę proprius medicamēta vo-
camus , aut generatim omnia auxilia medica.
Atqui vtroq;modo verum eſt quod dicitur,&
multi modi intelligi poſſunt. Nam ſcire debet
medicus omnes modos auxiliorũ ſecũdũ pri-
mas differētias et poſteriores vſq;ad vltimas.
Secundũ primas dico,velut quę victu agũtur:
quę pharmacis,quę chirurgia:aut vt alijs pla-
cet diuidere,quæ aſſumenda,quę admouenda,
quę augenda. Secundũ poſteriores, vt rationē
mittendi ſanguinem , expurgandi, inſtituendi
victum,medicamentis alterandi,et aliud quid-
uis faciendi . Medicamentorũ quoque modos
noſſe oportet etenim qui ſunt ſecundum diffe-
rentiam facultatum,et ſecundũ modos prępa-
rationum ad vſum. Primo modo,vt quę cali-
da,quæ frigida,quę humida,quę ſicca,quę duo
horum habent:ſed & ſecũdum facultates ſe-
cundas vt quæ adſtringentia,quæ laxãtia,quæ
reſoluentia,quæ mouentia pus,quę diuretica,
quæ expurgantia. Sed & ſecundũ tertias,quæ
velut proprietates quædã ſunt,vt quæ capita-
lia,quæ hepatica,quæ lieni vtilia. Secũdo mo-
A do vt quæ ore accipiuntur forma liquida,po-
tu:aut forma boli , aut trochiſcorum aut ta-
bellarum,eſu accipi poſſe:aut catapotiorũ aut
puluerum,deglutione. Quæ admouentur, in-
fundi,vt embrochas,aut inungi vt olea,linimē
ta: aut admoueri,vt cataplaſmata: aut affigi vt
„ emplaſtra aut ceratos linteolos . Modos hos
„ omnes medicaminum & medicationum noſſe
oportet, non enim omnes eodem modo , ſed
alij aliter bene diſponuntur,& curãtur. Et ali-
bi citius aut tardius, id eſt,& alij indigent cu-
ratione celeriori,alij tardiori. Vt ſcilicet mor
bus ipſe acutior eſt,aut tardior. Nimirum,vt
dicitur. 1. de morbis,repentinæ auxiliorũ oc-
caſiones ſunt in acutiſſimis morbis , in alijs
minus repentinæ . Sed hoc quod de celeriori
B aut tardiori curatione dicimus, ad conſidera-
„ tiones curatorias ſpectare videtur,quod mox
„ addit pertinet ad materiam . Aſſumenda (in-
quit) manum tractationibus velut ſiccare, aut
tundere,aut coquere , & alia huiuſmodi . His
verbis inſinuat artem ſeplaſiariorum etiã eſſe
ad curationes obeundas neceſſariam, ac pro-
inde medicinæ partem. Quia medicamenta
omnia indigent præparatione aliqua manu
facta,aut miſtorum aut ſimpliciũ . Miſtorum
quidem præparatio eſt artificioſa,& quæ vni-
cuique congruat,miſtio ſimplicium,vt quædã
ſiccare oportet,& in pulueres redigere in olo-
lata aut ad ignem:quędã tundere,idque tenui-
ter aut craſſiuſculè: quædam elixare in aqua,
quædam aliter parare. Sed cũ omnia medica-
menta præparationē quandam deſiderent , ea
C maximè quæ intra corpus aſſumēda ſunt, quia
plerũq;qualitates aliquas noxias præparatio-
ne deponunt,& in aſſumendis maius periculũ
ab inemendatis impendet,quàm in ijs quæ ad-
mouentur. In fine orationis per præoccupa-
tionē dicit omnia à quibus curatoriæ indica-
tiones accipi poſſunt. Ea verò ſũt omnia quę
naturalia,& præter naturam & non naturalia
ſunt. Naturalia quidē,vt temperies naturalis,
& ætas,& peculiaris cuiuſq; natura, ſeu pro-
prietas & conſuetudo . Peculiarem naturã in-
telligit dicens,quæ vnicuique cōducunt,ſecũ-
dum conditionē,ſcilicet ſingularem temperiē
quæ ſecundũ appellationē cōmunem dicitur,
intelligit,dicens ſpeciē . Cōſuetudinē intelli-
git,dicens victũ. Conſiderare. ſ. oportet victũ
qui anteceſſit. Præter naturam ſunt morbus,&
D quęcũq;morbi pars,cauſæ & ſymptomata. Nō
naturalia,tēpus anni,& quæ huiuſcemodi, vt
regio. In anni tēpore cōſiderandũ, quod ſit vt
an ver,æſtas,autũnus,an hyems,magis aũt qua
le. Non.n.ſemper ver eſt ſui ſimile,neq;omni-
bus annis ſiũt tēpeſtiua tempeſtiuè. Magis aũt
refert ad curationes morborũ cōſiderare quo
pacto affectus ſit aer,quàm qui mēſis,aut quo-
tus illius dies ſit. Sed & quo pacto procedat.
Nã mutationes aeris quæ dum morbus durat,
ſuccedunt magnas etiã mutationes morbi cō-
ſtitutioni afferunt. Quare nō ſolũ quale tem-
pus ſit ſemel conſiderandũ : ſed quotidie etiã
qualis ſit ille dies . Nimirũ ex his õibus naſci-
tur ratio curationis,q̃ tenēda eſt,rebus natu-
ralibus petētibus ſimilia,rebus p̃ter naturã pe
tētibus cōtraria,nō naturalibꝰ nũc ſimilia,nũc
cōtraria, vt euenit iuuare naturã aut morbũ.

7 *ZOllo iuxta murũ ex tuſſi concocta, febris acuta, & faciei rubor, & aluus intercepta niſi ad neceſſitatem. Lateris ſiniſtri dolor, & auris è regione dolen: valdè, & caput nõ adeo. Spuens ſemper, ſuppurulentum ægrotabat. Sed alia iudicata ſunt. Et ſecundum autem pus multum effluxit, circa octauam aut nonã diẽ Principio autem nonæ diei doloris auris finis. Neſcio quomodo ſine rigore iudicium. Sudauit caput valdè & hic. Firma inuſtio ſiniſtri lateris. Surſum ſimul cũ aure ſecũdũ ſcapulã præcipuè leuatus eſt dolor Sed & prius ſputa multa quæ ſecũdũ principia ſpuebãtur florida, & circa ſeptimã aut octauã; Deinde concocta. Venter reſtitit vſque ad nonam & decimam. Dolor euanuit. Tumor remittebat, & ſudores exigui fiebant, non tamen iudicabant. Manifeſta autem erant & aliis, & ſeceſſu. Cum enim inciperet dolor auris, etiam venter turbatus eſt. Effluxit autem ex aure nona die, & indicatus eſt quatuordecima ſine rigore morbus eadem die. Cæterum ſputũ largius ibat, & magis concoctum, poſtquàm ex aure effluxit. Sudores vero & herpetes in capite in multum tempus fiebant. Areſcentes tertio quoque die.*

Difficilem faciunt hanc narrationem repetitiones quibus vtitur. Videtur.n. nunc ad eadẽ deuolui, nunc redire ad priora, nunc dicere cõtraria. Cauſa verò eſt quia in principio narrat breui totam hiſtoriam, ſummatim attingẽs prima & vltima, mox redit rurſum ad eandem narrationem à principio, narrans ſingillatim ſingula. Intelligentur verò facilè verba re ipſa prius explicata vt acta eſt tota. Zoilus proculdubio laborauit catarrho ob redundãtiam excrementorum in capite (nam id totus proceſſus & exitus morbi indicauit) hic fecit tuſſim, quæ ſicca durauit aliquandiu, ita vt fit, deinde matureſcente iam tuſſi, cum calor in eo vegetior eſſet factus, roboratum cerebrum tẽtauit multitudinem expellere, expulitque ſimul magnam partem ad porum auditorium ſiniſtrũ, & ad ſiniſtram partem thoracis, & ad totum id latus ſecundum alteram capitis & ceruicis & ſcapularum partem. Itaq. cœpit ſimul laborare auris inflãmatione, & pleuritide: & dolore occupante totum id latus. Cum auris dolor cœpit, ac cum eo reliqui etiam dolores & febres, fluxit etiam aluus copioſa, vnum fortaſſe diẽ, aut etiam noctem, deinde reſtitit vſque ad decimum diem, vt nihil niſi ad neceſſitatem, id eſt vix ſiccũ & cum clyſteri egereret. A principio dolorum & febris, cœpit excreare ſuppurulẽtum ſeu floridum, hoc eſt ſemiſanguinem, ſemipus. Vtraque inflammatio, auris inquam, & lateris, ſuppuratione iudicata eſt. Auris quidem inter octauam & nonam diem, lateris autem quatuor decima, vtraque ſine rigore. Circa iudicationem inflammationis auris, factus eſt ſudor copioſus capitis. Ab eo tempore exigui quidam nihil iuuantes proceſſerunt, à ſuppuratione pleuritidis proceſſit ſputum largius & magis concoctum, id eſt bene ſuppuratum depoſito iam rubore, & adhibuit medicus vſtionem thoracis, quæ in hoc malo maximo remedio eſſe ſolet, & multum tempus poſt hæc fiebant in capite ſudores, & herpetes, qui tertio quoque die exacerbabantur, & tertio quoque creſcebant. Ita tandem euaſit. Zoilo, inquit, iuxta murum habitanti, ex tuſſi

A concocta, febris acuta. Tuſſim illam ex redundantia excrementorum in capite fuiſſe, euentus declarat, decubitus illi materiæ ſecundum rectitudinem cum capite, & ſudores, herpeteſque capitis, quibus tandem ſolutus morbus eſt. Cerebri enim excrementa abſceſſerint primum ad alteram illius partem, inde magna illius pars, in aurem, & latus ſecundum rectitudinem poſitum, incubuerit. Quod verò eo qui cœpta tuſſi alia grauiora mala ſuperuenerint, non mirum. Nam cum multitudinem excrementorum magis, quam cruditatem ſequi poſſint, ſæpe vno malo concocto aliud ſuperuenit deterius. Faciei rubor hic, ad ſuppurationem tendentibus pleuritidibus, aut ad peripneumoniam, ſolet fieri. Aluus inter-
B cæpta eſt præ febris magnitudine, & vehementia impetus ad ſuperna concitati: atqui deterius fuit, quod, vt mox dicetur, in principio multum ſoluta multum ſiccata aluus eſt, illud enim ſignificauit magnam copiam, hoc magnum recurſum, atque adeo in morbis thoracis, & capitis vtrumque malum eſt, & multum fluere, & ſiccari aluum. Lateris ſiniſtri dolor, & auris è regione poſita, hoc eſt ſiniſtra, dolens valde, & caput non adeo. Nimirum auris dolor, quem ego ex catarrho aliquoties in me ipſo expertus ſum, acutiſſimus eſt. Spuens ſemper, id eſt à principio febris acutæ (cum enim hæc exciperet concoctam tuſſim, fieri ita potuit) ſub purulentum, id eſt ſemipus, ægrotabat. Alia iudicata ſunt, id eſt, quæ pertinebant ad aurem, ceruicem, & ſca-
C pulam ſoluta. Rationem verò & tempus iudicationis indicat, dicens. Secundum autem pus multum effluxit circa octauam aut nonam diem. Explicans deinde cur dicat circa octauam aut nonam, dicit: Principio nonæ diei doloris auris finis, id eſt finitus eſt dolor circa principiũ nonę diei. Neſcio (inquit) quomodo ſine rigore iudicium factum eſt. Miratur Hippocrates quia ſuppurationes in partibus ſentientibus ſolet rigor comitari. Nam in prognoſtico dicit initium ſuppurationis eſſe, ex quo primum eum rigor apprehendit. Fortaſſe in hoc homine abſtulit rigorem copioſus ſudor, qui hoc ipſo tempore, hoc eſt circa octauam & nonam diem, contigit. Proinde dicit, ſudauit caput valde & hic. Firma inuſtio ſiniſtri lateris. Ideſt firma tandem curatio fuit,
D inuſtio ſiniſtri lateris. Auxilium ſane Hippocrati in his & in omnibus ferè doloribus diuturnis familiariſſimum, noſtro tempore nõ ſine magno ægrotantium diſcrimine inuſitatum iam. Quia ſi quis medicorum eo vti vult, tempeſtiuè ægroti non parent, vtpote meliora & minus moleſta ſperantes: cum iam in extremo vitæ conſtituti quid vis paterentur, medicus non vult id tentare, vt qui videat iam nullam ſalutis ſpem eſſe. Quod ego iam in aliquibus facere cœpi, ceſſitque optimè, audi: Nihil præfatus ſub emplaſtro aliquo quo ad dolentes partes vtor, pono medicamentum cauſticum, qua emplaſtrum hæret loco, quem vri volo. Aegrotus doloris cauſam non intelligens incautè patitur, vſque dum facta ſufficiens inuſtio eſt. Fieri verò id poteſt in vna aut plu-

pluribus particulis, vt res exiget. His dictis cũ
extremum narrationis videretur attigiſſe, re-
„ dit Hipp. ad nuper dicta. Surſum ſimul cum
„ aure ſecundum ſcapulam præcipuè leuatus
eſt dolor. Ideſt, ſimul cum dolore auris ſeda-
tus eſt dolor ſcapulæ & humeri, & ceruicis è
„ regione. Sed & ſputa multa quæ prius ſecun-
„ dum principia; & circa ſeptimam, & octauam
„ ſpuebantur florida, deinde, hoc eſt, poſt ſepti-
„ mam & octauam, concocta, .i. ſuppurata iam
„ ſpuebantur. Venter reſtitit vſque ad nonam
„ & decimam diem. Ergo intelligimus circa no-
nam & decimam fluxiſſe. Iudicat autem bene
morbos aurium, fluxus ventris. Nam in apho-
riſmo dicitur profluuium ventris ſurditatem
tollere. Itaque dolor auris euanuit circa ini-
tium nonæ diei, vt dictũ eſt. Deinceps tumor,
hoc eſt, inflammatio lateris remittebat, & ſu-
„ dores exigui fiebant. Non tamen iudicabant.
„ Manifeſta autem erant, excrementa quę in
„ corpore abundabant; & alijs, & ſeceſſu. Nam
etſi dictum eſt aluum teſtitiſſe, & nihil egerere
niſi ad neceſſitatem, tamen cum inciperet do-
lor auris, hoc eſt primo die, aut etiam ſecun-
do febris & dolor: venter turbatus eſt, vt etiã
circa nonam, & decimam. Effluxit autem, vt
dictum eſt, pus ex aure nona die, & iudicatus
eſt totus morbus, pleuritidis ſcilicet, quatuor
decima, ſine rigore etiam fuit ſolutio hac ea-
dem die, vt fuerat nona. Cæterum ſputum lar-
gius ibat, & magis concoctum, hoc eſt ſuppu-
ratum, ex quo ex aure pus effluxit, atque ita
proceſſit, vt intelligamus poſt quatuordecimã
fuiſſe adhuc copioſiores puris excreationes.
Hoc tempore etiam vſtio facta fuerit, & ſi id
„ Hippocrates non repetat. Sudores verò, &
„ herpetes in capite in multum tempus fiebant,
„ areſcentes tertio quoque die, & tertio quoq;
die refloreſcentes, quod quidem ſignificabat
billoſam fuiſſe capitis cacochymiam.

8 *QVæcumque ſine ſigno aliquo diſparent, diffici-
lis ſunt indicationis, vt puellæ Pollimarci ery-
ſipelas.*

Eryſipelas nõ poteſt bene ſolui, niſi paula-
tim & exulta in parte male affecta cute, reli-
ctoque veſtigio: ſi nullo relicto euaneſcat re-
pentè, non debet probari ea ſolutio. Significat
enim introuerti, quod tantopere in progno-
ſtico vituperatur.

9 *IN bubonibus febres malæ ſunt, exceptis diarijs,
& qui in febribus bubones nequiores in acutis
ab initio deſcreſcentes.*

Dictum mihi eſt in commentatione apho-
riſmi quinquageſimi ſexti quartæ particulæ,
ſiue febris non diaria ſuperueniat buboni, ſi-
ue bubo febri, ſiue ingruant ambo ſimul, malũ
eſſe, quia ſignificatur viſcerum graue malum.
Itaque bubones malos eſſe cum febribus pu-
tridis. Addit nunc Hipp. eos eſſe deteriores,
qui in acutis febribus ſunt, tales enim ſolent
eſſe periculoſiſſimi, atq. adeo peſtilentes. Ma-
xime verò eos, qui ab initio decreſcunt, ideſt
mox in initio pullulantes, deinde non creſcũt
A cum febribus, ſed decreſcunt febribus cre-
ſcentibus, illud enim & eſſe malignam mate-
riam, & recondi in viſceribus ſignificat.

10 *SPiritus hypochondrijs eleuatio mollis, & inten-
tio neutra, in ipſis ſurſum rotundum, in dextris
velut circumferentia, ſuppuratoria. Aliud longius
magis, aliud diffuſum, aliud deorſum repens, & hinc
inde contentio vſque ad vmbilicum. In omni ſurſũ
rectitudine, ſi reuocetur, & abeatur rotũdum ſiqui-
dem ſpiritus ſine indicatione, extenuatur calore: ſi
autem hoc effugiat, in ſuppurationem tendit.*

Notas cauſæ & affectus & affectæ partis in
ventris tumoribus docet, & ſi non perſequi-
tur omnia, ſed tangit, vt ſolet. Docet hæc fu-
B ſius Gal. lib. 5. de locis patientibus. Dicit Hip-
pocrates eleuationem in hypochondrijs mol-
lem, hoc eſt, non admodum renitentem tactui,
diſtentione, tamen quæ facit vt fouea, quę cõ-
preſſione facta fuerit, non multum retineatur,
ſi intentio neutra eſt, hoc eſt ad neutram par-
tem inclinans, ſed totum hypochondrium te-
nens, ſignificare ſpiritus, hoc eſt flatus. Talis
enim eſt, quod in tympaniticis apparet. Si ve-
rò ſupra hoc eſt in ſuprema ventris parte, in
dextris, hoc eſt, in hepatis loco, rotundus tu-
mor velut circumferentia, ſuppuratorium eſt.
Quia illo loco tumor rotundus cum alijs ne-
ceſſarijs notis, inflammationem hepatis ſigni-
ficat, & eam quidem magnam, exiguam enim
muſculi occultant. Ex magnis autem inflam-
mationibus plærunq. ſuppurationes fiunt,
C maximè ijs quæ in hepate ſunt, nam vt in pro-
„ gnoſtico dicitur, œdema quod in ventre fati-
„ gat, minus facit abſceſſum, quàm quod in hy-
„ pochondrijs; minimè verò partes ſub vmbili-
co in ſuppurationem vertuntur. Atqui tumo-
res in ventre non omnes rotundi, ſed aliud
longius magis, ideſt, alius tumor eſt in longum
productus, talis eſt, qui tenet muſculos rectos,
alius deorſum repens, non ſecundum rectum,
talis tumor eſt, qui tenet muſculos obliquè
deſcendentes, aut obliquè aſcendentes: obli-
què deſcendentis muſculi eſt, qui repit à par-
te poſteriori in anteriorem deorſum, obliquè
aſcendentis, qui à parte anteriori ad poſterio-
rem deorſum, aut (quod idem eſt) à poſteriori
ad anteriorem ſurſum. Et hinc inde conten-
tio vſq. ad vmbilicũ. Tales ſunt tumores mu-
ſculorum tranſuerſorum. Aliud eſt diffuſum,
D ideſt ad varias partes pertinens, & verſus va-
rias partes pertinens, & verſus varias ſpectãs,
vt cum tumores tenent muſculos diuerſos,
aut internarum partium multas varie diſſitas.
Atqui tumor rotundus mox ac producitur
vltra conſtitutionem inflammationis, ſuppu-
ratio eſt, ſed nonnunquam collectio flatuoſa.
Atqui ſane vtraque collectio, & puris ſcilicet
& flatus, & tumoribus, aut tentionibus diffu-
ſis, aut in longum productis, reuocatur aut
colligitur in vnam partem materia, & in rotũ-
dum abit. Sed an flatus ſit, ita dignoſcitur. Si
ſpiritus, ſeu flatus eſt, ſine iudicatione, ideſt,
ſine manifeſta euacuatione, extenuatur, & in-
ſenſibiliter abſumitur calore, ideſt, calorificis
fomentis: ſi autem hoc effugiat, ideſt huic

curationi non obediat, in ſuppurationem
tendit.

11 *DEnſi ſpiritus, parui, magni, rari, parui rari: exit extra magnus, intro paruus, hic quidem tardans, ille feſtinans, duplex intro reuocatio velut ſuper inſpirantibus, calidus, frigidus.*

Hæc eadem ſententia cum multis ſequentium ſcripta occurrit ſexto libro epidem. par. 2. atque adeo hic deſunt duæ voculæ, quę illinc transferendæ huc ſunt. Scilicet. magni denſi. Nam cum hoc & illo loco velit Hippocrates breuibus amplecti omnes differentias reſpirationis, & tres differentias coniugationum magni & parui cum raro & denſo ſcribat, denſi ſcilicet & parui, magni & rari: parui & rari. quarta haud dubiè deeſt, magni & denſi. Sed vt Hippocrates tam breui oratione ferè nullam reſpirationis differentiam non attigerit, conſiderare oportet, etſi quam omiſit, addere. Differentiæ plurimæ communes ſunt reſpirationi, & pulſui, nō tamen omnes. Nam quædam huic, quædam illi ſunt propriæ. Cōmunes quidem ſunt, magnitudo, celeritas, & crebritas, rhythmus, æqualitas, aut inæqualitas, ordo, aut contrarium. Debilitas & vehementia. Hæ quidem eodem modo in vtriſque definiuntur, & dicuntur vniuocè. Propria differentia pulſus eſt durities, & mollities. Quia in reſpiratione, cum non ſit eius iudex tactus, conſiderari haud quaquàm poteſt. Velut reſpirationis eſt differentia propria ſublimem, aut non ſublimem eſſe, quia hæc differentia capitur, ex numero inſtrumentorum, quæ in actionem adhibentur. quæ quidem quia multiplicia, & liberè mouentia, non adhibentur ſemper eadem. At verò pulſui non poteſt eſſe differētia aliqua, quæ huic reſpondeat, quia ſemper agitur inſtrumētis eiſdem, corde inquam & arterijs leuibus. Velut etiam accidit ſoli reſpirationi, vt quodam poſitu facilius aut difficilius agatur, vnde ea differentia prodit, quæ orthopnœa nuncupatur. Eſt etiam propria reſpirationi differentia, quæ capitur ex qualitate materiæ, quæ expiratur. Vnde ſpiritus calidus & frigidus dicitur: in pulſu verò nullus ſenſus eſſe poteſt materiæ, quæ trahitur aut pellitur. Hic igitur Hippocrates omnium differentiarum communium reſpirationi & pulſui meminit, præter vnam debilitatem, aut vehementiam: & vnius propriæ, calidi inquam & frigidi. Duas ergo ſolum proprias omiſit, ſublimis, & non ſublimis, & quæ expoſitu capitur orthopnœam. Quas ſi addas, nulla amplius deeſſe videbitur. Dicit verò Hippocrates non tantum ſimplices, ſed & cōpoſitas. Simplices enim ſunt magna & parua: velox & tarda; ſeu tardans & feſtinans: denſa & rara. Fiunt hinc compoſitæ quatuor differentiæ: magna & rara, magna & crebra, parua & rara, parua & crebra. Et ſunt hæ differen-
» tiæ ſignificatione inſignes. Nā vt in progno-
» ſtico dicitur, ſpiritus creber & magnus ſigni-
» ficat ardorem: creber & paruus, dolorem: ra-
» rus & magnus, delirium: rarus & paruus, ex-
» tinctionem caloris. Atqui celeritas & tardi-
A tas cum dictis differentijs componuntur. Nam qui magnus & creber eſt ſpiritus, celer etiam neceſſario erit: qui paruus & rarus, tardus etiam ſtatim: qui magnus & rarus, etiam celer, quia cum non cogit ſumma neceſſitas, ceſſant à reſpiratione qui delirant, cùm verò cogit, reſpirabunt etiam celeriter. Paruus & creber, vt vrgebit magis calor, aut dolor, ita erit tardus aut celer. Si enim calor etiam cum dolore vrget, vt per inflammationes, erit celer & creber: ſi verò dolor multum & calor nihil aut exiguum, vt per concluſos flatus, erit paruus & tardus. Rhytmus eſt, cum ſecundum naturalem proportionem reſpondet magnitudo expirationis & inſpirationis: ſunt mali rhytmi, cum ab hac proportione deficiunt, aut
B quod dilatatio ſit maior conſtrictione, quod ſit, cum maior eſt neceſſitas attemperādi cordis calorem, aut reficiendi ſpiritus cerebri, quàm expellendi fuligines: aut quòd conſtrictio ſit maior dilatatione, quod ob contrarias cauſas euenit. Æqualis & inæqualis multę differentiæ eſſe poſſunt: & inæquali ſunt ordo, aut deordinatio. Tamen Hippoc. vno exemplo inæqualitatis maximè inſignis, attigit totum hoc genus. Duplex, inquit intro reuocatio velut ſuperinſpirantibus. Hic eſt, qui in aphoriſmo vocatur offendens, diciturque conuulſionem ſignificare. Calidus ſpiritus mediocriter, naturalis eſt: vrens eſt febrilis: frigidus eſt peſſimus, quia extinctionis caloris ſobolesi ac proinde dicitur in prognoſtico admodum exitialis. Supereſt addamus differentias, quas
C hic deeſſe diximus, vt euadat perfecta hæc lucubratiuncula. Has diximus eſſe tres, vnam communem cum pulſu, & ſi habeat non eandem rationem dignotionis. Hæc eſt ſpiratio fortis aut debilis. Hæc eſt in vehementia illius motus, vt quiuis alius vehemens aut debilis eſſe poteſt. In ijs qui adhuc loqui poſſunt, ex vocis vehementia, agnoſcitur ea, quę eſt in reſpiratione, vtpote materiam præſtāte voci reſpiratione. Vocis autem vehementia auditu cognoſcitur. In ijs verò qui loqui non poſſunt, conſiderandum an ſuper pectore ponderis aliquid ferre poſſint, quanto enim poſſunt ferre minus, tanto maior reſpirationis debilitas ſignificatur. Duas diximus eſſe proprias, vnam quæ expoſitu quem ægrotus reſpiran-
D dij gratia requirit, capitur: in hoc genere eſt orthopnœa: quæ aut ob ardorem ſummum, aut anguſtiam viarum reſpirationis, contingit: alteram quæ ex inſtrumentis, quæ in reſpirationem adhibentur, capitur. Inſtrumentum quod primo adhibetur, idque ſolum neceſſario, ac ſemper, eſt ſeptum tranſuerſum, poſt illud, ſecundo loco maſculi intercoſtales: tertio, qui veniunt à lumbis in thoracem: vltimo, qui à clauiculis, & collo deſcendunt. Ea tamen lex mouendi eſt, vt hoc quo dicta nunc ſunt ordine, priora ſine poſterioribus moueri contingat, poſteriora verò ſine prioribus, minimè: ſunt verò dicta priora, quæ humiliora, poſteriora, quæ ſuperiora. Reſpiratio igitur ſublimis, & quæ ſublimibus iam inſtrumentis agitur, extremę neceſſitatis debilitatis eſt, nulla

iam

ſam potente facultate mouere ſatis, ac proinde mouente omnia.

12 *Medicatoria continuarum oſcitationum, longa reſpiratio, non potantibus autem, & vix; reſpiratio breuis.*

Reſpiratio louga dicitur, quæ ex longis interuallis fit, & multum producitur, magna ſcilicet, & rara: breuis reſpiratio eſt, quæ huic cōtraria, parna ſcilicet & crebra. Medicatorium dicitur, non quod vtcunque bonum, ſed quod ſanat, eſtque cauſa ſalutaris. Reſpirationem longam, & raram dictum nuper eſt eſſe ſignum phreniticum, nunc dicit curare aſſiduas oſcitationes. Cauſa autem eſt, quòd crebræ oſcitationes tunc fiant, cum multus & craſſus flatus redundat circa ventriculum, aut per capitis, aut thoracis partes, ex quibus in muſculos buccarum redundant. Vnde fit, vt oſcitentur, & qui fame premuntur, quòd multum flatum in vētriculo colligant, & qui ſomnolēti, quòd in caput multus vapor aſcendat; & qui alioqui redundant multis excrementis flatuoſis. Illos quidem cibos, aut ſomnus curat omniū optimè, hos cohibere ſpiritum, & nonniſi ex longis interuallis reſpirare (non poteſt autem reſpirari ex longis interuallis, niſi longa reſpiratio, in quibus conſulto detinetur thorax) quia ita diſſipantur optimè flatus qui in ventre, aut vijs, inſtrumentiſue reſpirationis continentur, vt ſcilicet ſanari ſolet ſingultus, & tuſſis arida ex frigida intēperie. In altera parte, in qua Hippocrates dicit non potantibus, vix, reſpiratio breuis, intelligunt plerique, vix potantes, eſſe phreniticos, quia Hippocrates in libro prorrheticorum dicit φρενιτικοὶ βραχυπόται, ideſt phrenetici parum bibētes. Nam reuera phrenetici etſi vrgentur admodum ſiti, ac proinde ſæpè accipiunt potum, auideq; ſi offertur, tamen nunquam niſi exiguum bibunt. Non tamen video quo pacto poſſit dici phreniticorum curatorium reſpiratio parua & crebra. Dicunt, quia magna & rara in phreniticis mala eſt, paruam & crebram eſſe bonā. Tamen non dicimus reſpirationem magnam, & raram eſſe malam in phreniticis, vt cauſam noxiam, neque vt ſignum mortis per ſe, ita enim contraria eſſet in eiſdem bona vt cauſa, aut ſignum, ſed vt ſignum patognomicum; ſignificat enim ita reſpirantes phreniticos eſſe. Quare phreniticis non poſſit contingere cōtraria reſpiratio. Non ergo poteſt eſſe curatoria in phreniticis, ſiquidem ne eſſe quidē omninò. Dicunt, non poſſe breuem reſpirationem phreniticis accidere, poſſe tamen ſuccedere cum phrenitis ſoluitur, ſignificareque iā ſolui. Cæterum hoc, imprimis impropriè dicitur curatorium, deinde falſo etiam. Nam etſi phrenitis ſoluatur: non fiet reſpiratio parua & crebra, niſi ſolutæ phrenitidi ſuccedat inflāmatio alicuius inſtrumenti reſpirationis. Quod ſi dicas breuem ſpiritum dici eum, qui tam longus eſſe deſinit, improprietatis multum, vtilitatis exiguū, continebit oratio. Proindè aliter puto: vix potātes dici eos qui ſtrāgulantur, vt neque reſpirare, neque deglutire poſſint præ multitudine humorum, aut fuli-A ginum, irruentium in ſeptum tranſuerſum, & cor, quæ quidem paſsio hiſtericis, & hypocondriacis ſolet accidere. In talibus, in ipſo paroxyſmo conſilium eſt, vt quam maximè poſſint conentur reſpirare crebro (multum enim non poſſunt) ita enim expurgantur fuligines, & paſſio minus præualet. Natura quidem ipſa ita affectos docet, hoc auxilium. Quum verò reſpirationem intermittunt, oportet aſsiſlentes acclamare, & hortari vt loquantur, aut cōprimentes digitos, aut aliter dolorem ciere, cogereque vt conquerantur & clament. Loquentes enim, aut ſaltem edentes vocem, non poſſunt reſpirationem intermittere. In quibuſdam codicibus legitur vtrobique reſpiratio longa, vt tota dictio ſit: medicatoria conti-B nuarum oſcitationum longa reſpiratio, non potantibus autem & vix, reſpiratio longa. Iuxta quam lectionem placet non potantium; & vix potātium nomine intelligi phreniticos, eſſeque perinde, ac ſi diceret. Reſpiratio longa, quæ neceſſario magna eſt & rara, medicatoria eſt oſcitationum continuarum, & phrenitidis indicatoria. Itaque non eodem modo dici eſſe oſcitatiouum & phrenitidis, ſed illarū, vt ſalutarem cauſam, huius vt ſignum pathognomonicum.

13 *Secundum rectum & laterum intentio doloroſa, & intentiones hypochondriorum, & lienis eleuationes, ex naribus fluxiones.*

Hæc oratio pars eſſe videtur deciſa ex alia C longiori ſexti epidem. ſectionis ſecundæ, qua ita habetur. Secundum rectum & laterum dolorem, & intentiones hypochōdriorum, ſplenis eleuationes, & ex naribus fluxiones. Et aures ſecundum rectum. Horum plurima eadem etiam in oculis. Nunquid igitur omnia, atque infernè ſurſum ſecundum rectum, vtq; iuxta buccas, aut iuxta oculum, & aures: quæ autem supernè deorſum non ſecundum rectū? An etiam quæ infra hepar ſunt ex ſupernis diſtributa, vt in teſtes, ac varices? Eadem vtrobiq; ſententia eſt, hæc ſcilicet, decubitus omnes humorum, qui ex quibuſdam partibus in quaſdam fiunt, & fluxiones ſpontaneas ſecundum rectitudinem ſolere fieri, eſſe ſcilicet rectitudinem parti recipienti, aut vię per quā euacuatio fit. cum parte primario affecta, & D quæ mittit. Rectitudo verò eſt dextrorum cū dextris, ſiniſtrorum cum ſiniſtris, ſuperiorum cum ſuperioribus, inferiorum cum inferioribus. Dextra & ſiniſtra dicuntur ſecundum hominis latera: ſuperiora & inferiora diſtinguuntur, qua eſt hepar. Quod apertè inſinuat Hippocrates, dicens, an etiam quæ infra hepar ſunt ex ſupernis diſtributa. Itaque vtrobique eſt hæc eadē ſententia, ſed intereſt, quia quod hic dicitur ſimpliciter, illic non ſimpliciter, ſed producta quadam dubitatione, an ſcilicet vt ex infernis ſurſum ſecundum rectitudinem lateris fiunt abſceſſus, vt ex hepate parotis dextra, aut fluxus ſāguinis ex dextra nare, ita & qui ex ſupernis in infernas, id eſt infra hepar poſitas partes, Deciſio verò eſt vltima illa interrogatio, an etiam quę infra hepar

ſunt

ſunt ex ſupernis,vt in teſtes ac varices. Quaſi diceret,non ſolum in illis,ſed in his etiam, atque adeo omnibus, rectitudinem ſeruari ſolere. Quod non dicit ſimpliciter,ſed quibuſdam exemplis,partim decubitus (vt cum dicit ſecundum rectum laterum intentio doloroſa,& intentiones hypochondriorum, & lienis eleuationes) partim euacuationis, cum dicit,ex naribus fluxiones. Solent quidem abſceſſus ſecundum rectitudinem fieri,non tamē omnes neceſſario fiunt. Euenit .n. nonnunquam abſcedere in partem contrapoſitam, aut effluere per viam nullam rectitudinem habentem. Neque mirum. Nam omnia ſunt confluxilia. Sed qui ſecundum rectitudinem fiunt, meliores & vtiliores ſunt(cæteris paribus)ijs qui ſine rectitudine. Atqui hęc eſt maxima,præcipuaque cauſa, qua in euacuationibus, aut reuulſionibus,quas arte paramus,dictam legem rectitudinis ſeruare debemus: nimirum eorum quæ naturaliter eueniunt imitatione. Tametſi .n. ratio hæc argumentandi eſt Empirics, tamen eſt optima pro præſenti loco,in quo practicas rationes ſectamur, magis quàm logicas argutias. Diſputata verò eſt diffuſè admodum ea quæſtio in controuerſijs.

14 *QVæ relinquuntur in morbis poſt indicationē, recidiuas facere nata ſunt. Primum igitur lienum eleuationes, niſi in articulos finiantur, aut ſanguis fluat, hypochondrij dextri intentio, niſi profluant vrinæ. Hæc enim vtrorumque interceptio,& recidiuæ horum merito.*

Recidiuas fieri cum corpora non ſunt in primo morbo perpurgata, ſed quædam relicta ſunt poſt iudicationem, in aphoriſmo etiam dictum eſt. Nunc verò id docet, ſimulque quæ ſoleant relicta recidiuas facere. Primum, inquit, fieri ſolent, ex febribus difficilis iudicationis, eleuationes lienum, niſi in articulos fiant abſceſſus, aut ſanguis fluat: fieri etiam ſolet hypochondrij dextri intentio, niſi profluant vrinæ. Hæc enim eſt vtrorumque interceptio, ideſt interceptio eleuationis lienis eſt abſceſſus ad articulos, aut fluxus ſanguinis: Intentionis hepatis interceptio, eſt profluuium vrinæ. Et recidiuæ horum merito fiunt, ideſt, Et cum hæc ſuperſunt ex morbis, neque intercipiuntur illis modis, merito ex illis recidiuæ morborum fiunt. Hippocrates quidem docet hic quę plurimum contingunt, conſtat verò neque hoc ſolum ſolere ex febribus ſupereſſe, neque has ſolum interceptiones habere hæc mala, neq. à ſolis illis poſſe preſeruare quamcumque illarum. Nam multa alia ſolent ſupereſſe ex febribus ſignificantia recidiuas, velut ventriculi durities, aut vteri, aut ſolum oris amaritudo, linguæ ariditas, & ſitis. Intercipi etiã poteſt lienis eleuatio vrinę profluuio, nam ſi intercipitur abſceſſus ad articulos, multa vrina craſſa & alba facta, vt aph. 74 particulæ quartæ dicitur, & eleuatio lienis abſceſſu ad articulos, profecto & eleuatio lienis profluuio craſſæ vrinæ. Intentio etiam hepatis poſſit intercipi fluxu ſanguinis. Quare & fluxus ſanguinis, & vrinę profluuium poſſit

A intercipere vtrumque malum, non tantum vtrumque alterum.

15 *ABſceſſus igitur horum, non fientes facere, fientes autem declinare. Hos autem excipere ſi cant quales oportet, qui verò non valde, cooperari, eos autem auertere, qui omninò inutiles fuerint, præcipuè autem hos futuros, ſin aliter, cum nuper incœperint.*

Breuiſſimè dicit indicationes omnes, quas ab abſceſſibus accipere poteſt medicus. Abſceſſus enim aut ſunt boni aut mali, atque vtrique, aut fientes ſut futuri, Atqui fientes, aut ſatis magno impetu fiunt, aut lentè. Bonos ergo nondum fientes, ideſt, qui ſi fierent, eſſent boni, hos facere. Malos fientes aut futu-
B ros declinare, bonos & fientes quales oportet, excipere tantum, ideſt nihil facere, ſed ſinere vt fiant, bonos & fientes, non valde, ideſt non ſatis, ſed lentè, cooperari, ideſt iuuando naturam conari, vt perfectè fiant. Omninò inutiles, ac multo magis noxios auertere. Optimum autem fuerit eos auertere futuros, ideſt, antequam fieri cœperint, ſin id non poſſit, ſaltem cum nuper cœperint. Nam ſero medicina paratur, cum mala per longas conualuere moras.

10 *QVarto die facti ſanguinis fluores, difficilis iudicationis.*

Nullo alio morbo poſſe videntur fluxus ſanguinis quarto die facti eſſe bene iudicatorij,
C quàm in febribus continentibus ex ſanguine, quæ ob multitudinem craſſi ſanguinis cum ſpontanea laſſitudine fiunt: vt aphoriſm. 74 ſectionis quartæ dictum eſt, tamen in illis etiã, dictum eſt eodem aphoriſmo, non eſſe ſatis ad perfectam iudicationem, niſi ſimul multa & craſſa vrina fluat, & ſanguis ex naribus. Solus ergo ſanguinis fluor etiam in illis erit difficilis iudicationis, vtpote non ſufficiens euacuatio.

17 *QVæ diem vnum intermittentes, altero ſuperrigent, cum iudicatione in ſeptimum.*

Bene intermittere, & cum rigore incipere proprium tertianę exquiſitæ eſt, quæ verò talis eſt ad ſeptem periodos; cum longiſſimè
D prorogatur, vt in aphoriſmo etiam dicitur.

18 *SCopo ex coryza & faucium phlegmone prauo victu vſo, aluus intercepta eſt, & febris continua facta eſt, & lingua arida, & ſine ſomno, infra vmbilicum intenſio vehemens æqualis, paulatim in infernam partem in dextris ſpiritus ſubdenſus, dolebat hypochondria, & cum reſpiraret, & cum conuerteretur, ſine tuſſi excreabat ſubcraſſa. Data peplus ab hypochondrio depulit, prodiit autem nihil. Poſtridie autem glandes duæ appoſitæ non apparuerunt. Vrina autem craſſa & turbida Hypoſtaſis lenis & æqualis, & fiebat aluus in turbulentia, atque venter mollior erat, & lien elatus, & deorſum vergens fiebat. Puto vtebatur oxyglyci. Decima ſãguis aquoſus paucus ex ſiniſtra venit. Non valde autem*

de-

debilis ob hoc ipſum. Et vrina ſubſidentiam habẽs, in hypoſtaſi autem ſubcandidum quiddam adhærens. vaſi tenue, neque quale ſemen, neq. diſſimile. Fluebat hoc breui. Poſtridie iudicatus febre liber, & deſcendit ſubtenax vndecima, quod circa fluxum, bilioſum. Vrinæ autem purgatio multa, & multitudine & ſubſidentia, & priuſquàm vinum potare cœpiſſet, parum quiddam emollitioni ſimile. Penetrauit vndecima die, vt quod eſſent pauca, lenta autem & ſtercoroſa turbulenta. Hoc indicatoriè, quod & quod Antigenis in Perintho.

Perrarum eſt non ſiſti cito & tuto coryzam, niſi quis in principio prauo victu vtatur. Tamen à principio vtentibus copioſiori cibo & potu, multa neque leuia mala ex ea procedere, rarum non eſt. Quod certè & Scopo euenit, qui cum coryza laborans, vt exitus iudicauit, bilioſa, ſed ex multa materia & phlegmone faucium ob deſtillationem, & prauo victu vteretur, neque idonea curatione, febre continua vndecim dierum laborauit, cum multis non leuibus ſymptomatis. Habuit enim à principio febris alui interceptionem, linguæ ariditatem & peruigilium. Infra vmbilicum ad inguem dextrum fuit intentio vehemens, & paulatim in infernam partem inclinans, & æqualis ſecundum tempus, ideſt citra intermiſſionem affligens. Habuit etiam dolorem hypochondriorum, hoc eſt, ſupremæ regionis ventris, ſentiebatque hunc dolorem, & cum reſpiraret, & cum conuerteretur de latere in latus, habebatque ſpiritum ſubcrebrum, excreabat ſubcraſſum ſine tuſſi. Cauſa horum hæc fuit, cum excrementa, quæ coryzam & inflammationem faucium faciebant plurimum in capite redundarent, natura tentauit ea pellere, nõ potuit autem affatim extra corpus, depulit ergo in partes humiliores. Illa repentia deorſum, ſimulque putreſcentia, fecerunt febrem, & dolores aliarum & aliarum partium. In initio febris aluus intercepta eſt præ febris vehementia ſiccatis fecibus, & humiditatibus auerſis ab inteſtinis, conuerſiſque in partes, quæ doluerunt. Lingua etiam arida & peruigilium ſignificabant febris magnitudinem & bilem. Bona pars ſuccorum defluxit in hypogaſtrium dextrum, vnde intentio accidit vehemens, paulatim in infernam partem vergens, & nunquam intermittens. Maxima ſuccorum pars hæſit in hypochondrijs, fecitq; ibi diſtentiones & repletiones. Vnde ſpiritus fiebat ſubcreber ob compreſſionem ſepti tranſuerſi, vt in ijs quibus ventriculus multo cibo diſtẽtus eſt. Hinc etiam dolor hypochondriorum, & cum reſpiraret, & cum conuerteretur: cum enim quis, cui pars illa ventris diſtenta eſt, vehementius reſpirare conatur, ipſo ſepto tranſuerſo comprimit diſtentam partem, ſimulque cum ipſo ſepto mouet (mouentur enim inter reſpirandum etiam inteſtina) ob vtramque cauſam dolor fit. Nam mouetur vtroq; modo ſuccus aut flatus, qui in cauis continentur. Plurima autem quæ quieta dolorem non faciunt, mota faciunt, & quæ quieta leuiorem, mota grauiorem. In inteſtino id experiri eſt facilè, cum ſuccus aliquis, aut flatus frigidus mouetur. Conuerſio corporis eadem ratione

A dolorem facere poterat, mouendo ſcilicet, nã cum conuertitur corpus de latere in latus, quædam internarum partium laxantur, quædã diſtenduntur, quædam comprimuntur, atque ita quod interius eſt, mouetur. Quo fit, vt cum aliquis flatum ſentit, neque facilè emittere poteſt, conuertere corpus conſilium ſit, ſæpe enim hoc ſolo remedio pellitur. Quæ ſine tuſſi excreabat ſubcraſſa, de capite veniebant ad palatum. Nam ſi de thorace excrearentur, non poſſent ſine tuſſi, illa ergo via expurgabatur, quod in cerebro erat relictum, neque abſceſſerat in inferiores partes. Quidam ob vehementiam febris ſuſpicantur fuiſſe dolorem illum hypochondriorum, inflammationem internam: ego verò non ita puto. Nunquã enim Hippocrates dediſſet peplium, cùm nihil, vt
B ipſemet docet, lib. 4. de ratione victus in acutis, ſit à ratione alienius, quàm dare medicamẽtum expurgans tentatis inflammatione hypochondrijs. Quod ſi quando per eas inflammationes eo eſt vtendum, tamen non ante inclinationem. Conſtat verò nondum veniſſe in inclinationem illud hypochondrij malum cũ peplio Hippocrates vſus eſt. Nam multi dies reſtabant à dato peplio vſque ad vndecimum, quo febris ſoluta eſt. Non erat itaque inflammatio, ſed quod diximus. Proinde vſus eſt peplio, quòd ſcilicet intelligeret ſuccos fluere deorſum à cerebro, quare etſi non dicat quo die, vſum fuiſſe ſuſpicor peplo intra primum quaternarium. Expurgationes enim reuulſoriæ quæque non expectata concoctione ſuccorum, ſed quod fluant, faciendæ ſunt in ipſo
B principio, ideſt intra tres aut quatuor dies fieri debent, antequam ceſſauerint fluxiones. Nam in hanc ſententiam dicit ipſemet 4. de ratione victus. Hos ſi ab initio purgari volue-
» ris, id ante diem quintum facito, cum venter
» murmurauerit: ſi non à medicamentis abſti-
» neto. Verum ſi murmurauerint, fuerintque
» excrementa bilioſa, ſcammonia mediocriter
» purgato. Quantum verò ad aliam pertinet ſa-
» nationem, quam minimè exhibebis tum po-
» tus, tum ſorbitiones, vt melius æger habeat;
» niſi remiſſione facta decimam quartam fuerit
» egreſſus. Itaque duplex occaſio purgationis eſt, altera ob fluxiones reuulſoria, cum nondũ fluxio ceſſauit, aut inclinat materia in ventrẽ, quod murmure agnoſcitur, altera poſt exactã
D concoctionem. Prima quidem purgatio agi debet in principio, ſecunda poſt ſummum vigorem. Proinde in morbis ſimpliciter acutis, quorum ſummus vigor quatuor decimo fieri ſolet, prima occaſio expurgationis intra primum quaternarium eſt, ſecunda non niſi poſt quatuordecimum, quod & libello de expurgãtibus medicamentis Hippocrates dixit. Præter has duas expurgandi occaſiones, quæ certi temporis ſunt, eſt alia incerti temporis, cũ ſcilicet turget materia. Nam quocumque tẽpore, immo verò etiam quocunque die turgeat, expurgandum eſt: vt fiant iam tres occaſiones expurgationis. Ergo Hippocrates videns Scopo deſcendere ex capite humores, eoſque per hypochondrium viam capere cœpiſſe, morari autem illic, ne plus ſatis moraretur,

tur, & inflammationem aliquam aut grauem̃ alium affectum concitarent, dedit peplum intra primum quaternarium arbitror. A data peplo nihil per ventrem deſcendit, ſed vſque adeo ſine expurgatione tranſacta res eſt, vt duę glandes, quæ poſtridie appoſitæ ſunt, non apparuerint, ſed interius remanſerint. Nihilominus noxium non fuit medicamentum, neque inutile, nam depulit ab hypochondrio ſuccos, qui depulſi, in primis in vias vrinæ deriuati ſunt. Deinde & in ventrem poſt duos ſcilicet aut tres illos dies, quibus poſt acceptum peplum ne glandes quidem reddebat, interim̃ etiam in hac excrementorum turbatione, cum non omnes viam cæperint, alui, aut vrinæ, quędam pars in lienem collecta eſt, qua ille elatus eſt. Vrina ergo poſt datam peplum fuit craſſa, non vt concocta, ſed turbida, hypoſtaſis leuis & æqualis. Sed quo pacto in vrina turbida erat talis hypoſtaſis? An cum reponebatur clareſcebat, ſubſidebatque leue. Non arbitror quale id quod perfectè cocto iam morbo ſolet, ſed quale quod cæpto coqui. Durabat autem perturbatio pluſquam pro elaboratione eius, quod ſubſidebat, ob conditionem morbi, qui cum ex catarrho principium traheret, flatum etiam multum habebat cum ſucco permiſſũ, qui vrinam magnoperè perturbat. Aluus ſtetit in turbulentia, & venter mollior erat. Hoc eſt, cæpit etiam poſtea fluere ex aluo, perſeuerauitque ea ventris turbatio aliquot dies. Lien elatus deorſum vergens fiebat. Sæpe quidem̃ lien intumeſcit ſecundum propriam figuram tranſuerſim, ſeu indicotomæ lunæ figuram, ſæpe etiam producitur deorſum. Nimirum eſt laxæ cuiuſdam ſubſtantiæ, & verſus quaque̅ aptæ dilatari, producitur vt in totum, aut medium, aut extremum fluxio incubuit. Potu (inquit) vtebatur oxyglyci ὀξύγλυκυς eſſe potionē quandam pa̅rari ſolitam in Græcia ex fauis expreſſo prius melle; elixatis in aqua puriſſima. Gal. dicit ſecundo de fracturis comment. contextus 29. Ego vel ipſo nomine cogor ſuſpicari aliquid aceti in eam potionem infundi ſolitum, alioqui cur vocaretur ὀξύγλυκυς. Sed & vſus illius id indicat. Seruabatur enim ad æſtatem vt potus ſedans ſitim. Quod quidem ſi ex ſolo melle pararetur, non poſſet præſtare. Verum eſt non poſſe eſſe niſi per quam exiguum aceti, quod illa potio acciperet, alioqui non eſſet potio vtilis laborantibus neruoſis partibus, vt Gal. ibidem notat. Erat itaq. potio non admodum diuerſa à mulſa, aliquanto ſuauior, quippe qua ad voluptatem vtebantur homines per ęſtatem, velut nunc ea quæ Hiſpanis vocatur aloxa. Conſtat ergo eum potum ad catarrhoſam affectionem eſſe vtilem, magis verò in hoc carere repræhenſione, ſi accipiebat aliquid aceti ob magnam febrem, & bile̅ permiſtam fluxionem. Malo ita procedente̅, decima ſanguis aquoſus paucus ex ſiniſtra̅ nare venit. Quiquidem fluxus illud vnum habuit boni, quod ſecundum rectitudinē fluxit, tamen illa mala, quòd die non decretorio, & paucum fluxit & ſeorſum. Quibus cauſis videbatur fore inutilis & noxius, & ſolam debilitatem ægro allaturus. Non tamen ita fuit,

A neque valde debilis ob hoc ipſum factus eſt æger, quia mox ab hoc fluxu, ſequuta eſt bona iudicatio, vt fluxus ſanguinis potius eſſe velut initium quoddam (etſi non admodum idoneum) iudicationis vndecimi diei, quam euacuatio decimi. Vrina adhuc erat ſubſidentiam habens, & ex ſubſidentia quiddam ſub candidum adhærebat matulæ, renue quidem, neque quale ſemen candidum & filoſum, neque diſſimile, ideſt neque partes admodum diuerſas habens: erat illud ex pituita, quæ ſedimenti formam nondum exactè receperat. Fluebat (inquit) hoc breui, ideſt ex breuibus interuallis, & celeriter: ex breuibus quidem interuallis, quòd crebro mingeret, celeriter verò, quòd etſi multum ſucci cum vrina redderetur, neque obſtruebat, neque hærebat in via, neque pigrè reddebatur. Cum hac

B euacuatione quæ poſt datam peplum incæpit, & decima die aucta eſt, poſtridie eſt iudicatus & liberatus à febre, & deſcendit ea die ſubtenax, quod circa fluxum bilioſum: ideſt, deſcendit per ventrem, ſubtenax, ideſt, lentum, & craſſum & bilioſum. Fluxus ſcilicet ex pituitoſis & bilioſis. Nam ex talibus erat morbus à principio. Vrinæ autem purgatio hac quoque die multa, & multitudine & ſubſidentia, ideſt fuſuræ ipſius copia, & ſubſidentię. Et prius (inquit) quam vinum potare cæpiſſet, parum quiddam emollitioni ſimile, penetrauit vndecima die, vt quòd eſſent pauca, lenta̅ tem & ſtercoroſa & turbulenta: hoc eſt, antequam vinum potare cæpiſſet, emollitio quędam ventris erat, influere enim iam in ventrē cæperat humor, penetrauit autem, ideſt, inte-

C grè erupit vodecima die, vt quòd iam ſupereſſent pauca. Subſecutę ergo ſunt deiectiones non multæ, ſed lentæ ſtercoroſæ & turbulentæ, ex pituita ſcilicet, & bile, ſtercore, & flatu. Hoc iudicatorie factum eſſe euentus indicauit. Fuit enim febre liberatus. Quòd (inquit) & quod Antigenis in Perintho, illud nō habet vim cauſę. ſed perinde eſt, ac ſi diceretur, velut & quod Antigenis in Perintho. Itaq. inſinuat Hipp. ſe dediſſe Scopo vinum circa̅ ſeptimum aut octauum diem. Nam ante decimum quo euacuationes manifeſtè creuerunt, non tamen antequam emolliri cæperit venter, qui cæpit quidem duos aut tres dies, ab accepta peplo. Mirum tamen quod in febre ex catarrho & ſiticuloſa vinum dederit, quod cali-

D dum cum ſit, febres augere, & ſitim natum eſt, & cum facilè diducatur, fluxiones augeat, quod facilè efferatur, caput repleat, & cum multum penetret, tentet neruos: quibus de cauſis, cum paucis affectibus febriculoſis ſit vtila, catarrhoſis maximè ſit noxium. Cæterum conſidera Hipp. non dediſſe niſi cum deturbati iam à ſuperioribus partibus ſucci vias, vrinæ & alui tenere cæperant, cumque iam linguæ ariditas erat bona ex parte ſedata. Neque quidē dederit vinoſum & merum, ſed oligophorum; quod 3. de rat. vict. in acutis maximè commendat, & ęquale æquali permixtum, quali ad affectiones, quę vinum maximè omnium̃ amant vti iubet 7. aphoriſmorum. Tale̅ illa occaſione dari poterat, quo cæptas eua-

cuationes iuuaret, cum fluxiones ad ſuperiora iam deſtitiſſent: ac fortaſſe etiam iuuit tãto pere exhibendi vini indicationem natura propria hominis, vt vitari non potuerit. Nam aliter ſuſpicor me febris acutę ſolutionem fuiſſe expectaturum, ne catarrhus quantumuis videretur eſſe ſolutus, vi vini recrudeſceret. Ego cum vtroque modo peccari poſſe non negem, multo tamen plus periculi eſſe puto in nimia vini indulgentia, quàm in nimia detractione. Cum præcipuè tam multæ potiones medicatæ, omnes vini commoditates præſtare poſſint.

19 *QVæ circa lingua eleuantur coagmenta, & exigui exiſtentes lapilli, & quæ podagricis, iuxta articulos debiles illorum ſunt, etenim oſſium natura cauſa, & quod hæc dureſcant, eſt, & quòd contendantur.*

Oſſium naturam eſſe cauſam, quà dureſcãt, & contendantur, coagmenta quæ eleuantur circa linguas, & lapillorum exiguorum, & eorum, quæ circa debiles articulos podagricorum ſunt, nulla ratione videtur poſſe dicere, quantumuis quidam conentur id reddere cõſentaneum. Dicunt tamen quædam aliena & longe petita. Proinde ego exiſtimo lõge aliud Hipp. dicere. Nimirum ea quæ circa linguas eleuantur, & exiguos lapillos, quacunque in parte generentur, & quæ iuxta debiles podagricorum articulos colliguntur, coagmenta eſſe, id eſt, congeſtione generari. Omnia enim huiuſmodi congeſtis excrementis fiunt, vt tumores quidam lapidei in lingua, congeſtis excrementis alimenti proprij ipſius linguæ, lapilli in renibus aut veſica, concreſcentibus arenulis, aut craſſis ſuccis, tophi oſſei circa articulos podagricorum, excremẽtis craſſis dureſcentibus, & concreſcentibus cum ipſis oſſibus. Atqui in his tophis materia eſt craſſum illud excrementum: effectrix cauſa duritiei, & contentionis, id eſt coaleſcentiæ cũ oſſibus, eſt oſſium natura. Quia naturaliter ipſa oſſa cõgeſta excrementa in naturam ſuam mutant: creſcuntque ibi oſſa in oſſea tubercula, vt lapides creſcunt accreſcẽte terra, & aqua. Hoc itaque eſt, quod dicit, oſſium natura cauſa eſt, quòd hæc dureſcant, & quòd contendantur, id eſt accreſcant, augeantque ipſa oſſa.

20 *QVod Hippoſtrati (vxori) ex annua quartana tumebat, cum ſubfrigida palam eſſe videretur, impetus in totum corpus, & ſudor, ita iudicata eſt, & poſt hæc muliebria plura, multitudine & tempore. Tunc enim ſupprimebantur, abſceſſus non eſt viſus conſtitiſſe.*

Vbi ego legi, quod tumebat, legit Cornarius collectio, & Iacobus Steue, de vertice decurrebat. Neuter tamen mihi videtur exactè expræſſiſſe, quod dixit Hippocrates. Quamquam Cornarius acceſſit propiùs, quia intumeſcentia velut collectio quędam eſt, ſed non eſt omninò idem. In primis ex illa lectione quam ſibi fingit Steue, non videtur aptè explicari poſſe illa verba abſceſſus, non eſt viſus conſtitiſſe, neque ille explicat de quo abſceſſu dicatur. Deinde non quadrat cum Gręca lectione. Nam hæc occurrunt ſcripta in Gręco codice τὸ τῆς ἱπποστράτου τεταρταίου ἐνιαυσίου ἀπομετεωρισμένον, illud vero ἀπομετεωρισμένον non videtur poſſe fluere niſi à verbo ἀπομετεωρίζεσθαι, quod ſignificat attolli, aut tumere: atqui iuxta hanc verſionem redditur ſenſus cõſentaneus. Nimirum Hippoſtrati vxori per annuam quartanam intumuerat pars aliqua, non dicit quę pars, fuerit tamen quæcunque. Multæ enim, & variæ ſolent per diuturnas febres intumeſcere, quas ſcilicet euenit in ægrotis eſſe alijs debiliores, tametſi quædam in quibus magis ſolent id pati, velut per quartanas ſolet lien intumeſcere, neque tamen ille ſolus, ſed nonnunquam crura nonnunquam etiam pars alia quæcunque. Ratio autem intumeſcentiæ, quæ per tales febres debilibus partibus fit, præcipua eſt congeſtio reliquiarum eorum ſuccorum, qui in ſingulis paroxyſmis putreſcunt aut vtuntur, quæ quidem illic hęrent, vſque dum per iudicationes perfectas ſimul cum ſuccis, qui à principio morbum facere cęperant, euacuantur. Ita euenit huic mulieri, pars quædam per quartanam intumuerat, ea, ex annua quartana, hoc eſt, poſt quartanam & cum ſubfrigida iam palam eſſe videretur, id eſt, cum videretur iam eſſe ſine febre, natura partis tentauit id quod tumebat pellere, cumque id extra corpus vno impetu per ventrem, aut vrinæ vias, aut cõſpicuam aliam viã, egeri non poſſet, impetum cępit per totum corpus, diſtributumque eſt, deinde partibus totius corporis incumbẽtibus in expulſionẽ, ſudor factus eſt, & ita mulier iudicata hac ratione. Et abſceſſus ille in partem tumentem factus, non eſt viſus conſtitiſſe, id eſt euanuit. Tamen hęc iudicatio nunquam fuiſſet tuta, & perfecta, niſi fluxiſſent deinde muliebria plura multitudine & tempore, tunc enim ſupprimebantur. Id eſt niſi fluxiſſent multa & multos dies, nam per febrem ſupprimebantur, & cõſentaneum eſt ſuppreſſionẽ euacuationis adeo neceſſaria feciſſe morbum, hunc verò attuliſſe partis tumorem, ergo tumoris iudicatio non poſſet eſſe ſatis ad morbi ſolutionem, quia tumor non erat morbi cauſa, ſed ex morbo potius proceſſerat, niſi acceſſiſſet euacuatio menſtrua, qua quidem morbi præcipuè cauſa pręſcindebatur. Sed videri poſſit mirum quartanam febrem, cũ ex craſſo, & melancholico ſucco originẽ ducat, ſudore quo ſeroſi & tenues ſucci euacuantur, iudicatam eſſe perfectè. Deſines verò mirari, videns non ſolo ſudore, ſed magis euacuatione muliebri iudicatam eſſe, & ſudore quidem abſceſſum illum potius quàm febrẽ, hanc verò alia euacuatione. Nequit quidem quod exudatur, neceſſe eſt ſerum eſſe, ſed tantum tale vt calore fundi poſſit. Neque ſane melancholia ſuccus eſt ſeri expers. Atqui per morbos melancholicos multum ſeri gignitur, non ob ſpeciem ſucci per ſe: ſed per debilitatem caloris naturalis, & facultatis debilitatẽ, ac incoctionem, velut etiam gignitur multa pituita. Illud ergo ſerum nonnunquam æquè per totum prouenit, diluitque ipſam melancho-

cholia, ſiútque ita ſæpe copioſi ſudores per quartanas, nõnunquam colligitur vno loco, & ea contrahit tumorem aquoſum, atqui ſi ea pars ventris regio ſit, ſuperuenit hydrops aſcites. Itaque in illa muliere reliquiæ melancholiæ ſero dilutæ, collectæ in loco, qui intumuit, fuerunt vnde diſtribui in totum corpus, & exudari potuerunt.

21 *IN ſalientibus, ſeu pulſantibus hæmorrhagis figuram inueniendum, & omnino ſi ex decliui accliue fiat.*

Vbi ego cum Iano Cornario legi, in ſalientibus, ſeu pulſantibus, vult Iacobus Steue deleri σφύζουσιν, & ſcribi σφύγγουσιν, ideſt cõſtringunt, gratis autem id fingit, quoniam non aſſequitur quid velint ſibi hæc Hippocratis verba. Ego verò legi ſalientibus aut pulſantibus, quia vtrumque ſignificat verbum σφύζειν, quinimo ſolum ſignificat ſalire, aut ſubſultare, ac proinde arteriæ σφύζειν dicuntur, quòd ſubſiliant. Itaque duo videntur poſſe hic ſignificari, aut in hæmorrhagijs ſalientibus, ideſt, in quibus ſanguis exit ſaliens, aut in hæmorrhagijs, quæ fiunt ex venis pulſantibus. Atqui poſſit vtroque modo eadem res ſignificari, ſi illud ſaliens ſignificat modum exeundi ex arterijs. Cognoſcitur enim ſanguis ex arteria exiens, quod ſubſultim exeat. Poteſt etiã illud ſaliens ſignificare nihil aliud quàm copioſam eruptionem ſanguinis, ſiue ex arteria, ſiue ex vena. Atque ita nihil aliud ſit quàm ſi diceretur in copioſis ſanguinis fluoribus: illo modo, in fluoribus ſanguinis ex arterijs. Vbi ego legi inueniendum, legunt alij omnes, amplaq; exiſtens, referuntque ad figuram: nam Græcè habetur χῦμα εὐρύτιον. Ego quia non video cur figura ampla deſideretur in hæmorrhagijs, niſi impropriè dicatur ampla, ideſt idonea, cenſeo legendum pro εὐρ ἢ δυσευρεθέον, leuis enim corruptio codicis fuerit & redditur ſenſus expeditus & facilis. Nimirum in fluxionibus ſanguinis magnum momẽtum habet inuenire figuram accommodatam. Vt ſcilicet ſi decliuis eſt pars, ex qua fluit accliuis fiat, quia poſitus decliuis multũ auget fluxionem. Neque verò hoc ſolum deſideratur ad idoneam figuram, vt ſcilicet ſit accliuis: ſed etiam vt ſit figura indolens, plurimum enim currit ſanguinis ad partem dolentem gratia doloris, neque ſanè ſola figura ſolet eſſe ſatis ad ſiſtendas hęmorrhagias: ſed multæ alię sũt ſuppreſſiones, quas 6. epid. his verbis collegit. Sanguinis venarum ſuppreſſiones, deliquium animi, figura alia, interceptio, lineamentum, appoſitio, deligatura. Dicit verò hic de figura, vt quę ante alia ſit procuranda. Neque ſolùm ſanè in hæmorrhagijs ex arterijs, neceſſaria eſt idonea figura: ſed in omnibus, vt hac ratione ſatius videatur intelligere in hęmorrhagijs, quę affluenter ſubſiliunt. Si tamen quàm maximè videatur intelligi de hęmorrhagijs ex arterijs, dicendum de illis loquutum Hippocratem, non quod ſolę, ſed quòd maximè curatione indigeant. Difficilius enim ſiſtitur fluxus rupta arteria quàm vena.

A 22 *QVapropter & ligatura impetum faciunt in venarum ſectionibus, quæ ſi fortes ſint remorantur.*

Hæc ſententia pertinet ad chirurgiam mittendi ſanguinem. Nam cum vena ſecatur in manu, aut crure, vt fieri ſolet, curãdum vt, ſanguis copioſè fluat, & ex alto corpore, quod vt fiat, conuocari debet ad partem, frictione, balneo, & ligaturis, aut horum quibuſdam. Ligatura vero ita fieri debet. Antequam ſecetur vena, ligari debet fortiter pars, mox debet vltra ligaturam ſectio fieri: à facta verò ſectione debet ligatura, non ſolui quidem: ſed laxari tãtillum, ne fortis ſit. Nam ſi ſolueretur omnino, efflueret id quod attractum erat, moxque
B venire fineret, ceſſaretque impetus, ſi autem nihil laxaretur, non poſſet ſanguis exire aſtricta vena vehementius. Nam ligaturæ mediocriter fortes impetum faciunt in venarum ſectionibus, ideſt, ſanguinem faciunt impetu effluere, quia enim mediocres ſunt, neque qui dolore trahitur, venire, neque qui iam venit, effluere ceſſat, fortes verò ligaturæ remorantur: ſed quo pacto poteſt hęc dictio cum proxima coniungi, vt hęc incipiat à particula illa, qua propter. Certè illa particula apertè ſignificat aliquid deeſſe priori orationi, illud verò fuerit, quod ego in commentatione ſuppleui, ac ſi ita diceretur; In hęmorrhagijs ſalientibus figuram, inueniendũ quę ſine dolore, & vt ex omninò decliui accliue fiat. Quapropter, quia ſcilicet dolor cõuocat ſanguinem, li-
C gaturę impetum faciunt in venarum ſectionibus, quę ſi fortes ſint, remorantur.

23 *SAnguineum, ſubbilioſumque acidum ructum faciens, forte autem & in atram bilem his finietur.*

Galenus 3. de locis malè affectis capite 5. referens eos, qui ad melancholiam morbum parati ſunt, dicit, macri verò & nigri, & hirſuti, & quibus latæ ſunt venę, aptiſſimi ſunt, vt huiuſmodi humor in ipſis cumulentur. Fitque interdum vt impenſè rubri homines affatim in melancholicam temperiem decidant, atque poſt hos flaui. Hoc eſt, quod Hippocrates dicit nunc, ſanguineum, & ſubbilioſum temperamentum, quale eſt in perrubris, & in flauis
D ſolere in melancholicum mutari, atque adeò tales homines ſolere in melancholiam morbum incidere. Sanguineum quidem, quia abundat ſanguine multo & craſſo. Fit autem ex tali multum naturalis melancholiæ, vt ex multo, & craſſo vino multæ feces, bilioſum, quia bilis vſtione migrat in atram bilem. Bilioſi verò incurrunt id periculum in iuuentute, quia ea ętas eſt calidiſſima: vritur verò ſuccus alioqui vſtioni aptus calore eius ætatis. Sãguinei verò in ætate conſiſtendi. Tũc enim frigidior craſſior, & minus ſpirituoſus ſanguis fieri incipit, quare fæculentus, craſſus, & terrens. Itaq; hæc tẽperamẽta in melãcholię morbũ nata ſunt incidere. Signum autem iam iam incidentium, ſunt ructus acidi. Cũ enim multa

melan-

melancholia alioqui naturalis, aut multa atrā bilis vſta colligatur in illis circa viſcera, redūdetq; in ventriculum, fitque omne genus melācholiæ acidum, admiſcens ſeſe cum cibis eos vitiat, facitque aceſcere, vnde ructus acidi fiunt. Neque quidem obſtat naſci ſemper ex frigore ructus tales, omnis enim melancholia vt acida eſt, ita frigida ſubiecto, & terrea.

24 R*Igores incipiunt mulieribus à lumbis per dorſum in caput. Quin & viri etiam parte corpores poſteriore magis quàm anteriore, velut cubitis, ac femoribus. Sed & cutis rara. Indicat autem capillus animalium.*

Hæc ſententia & eiſdem verbis eſt aphoriſmus ſexageſimus nonus particulę quintæ, atqui hæc eadem ſcripta eſt 6. epid. p. 3. atque adeò multo diſtinctius quàm hic, quia illic addita, aut hic ſublata eſt quędam particula multum addens perſpicuitatis. Illic enim ita dicitur, Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, & per dorſum in caput. Sed & viris poſteriore corporis parte magis quàm anteriori. Horremus enim magis exterioribus quàm interioribus corporis partibus, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rarior. Indicat autem pilus. Quod eſt, rigores magis incipere à partibus poſterioribus, lumbis, ſ. & per dorſum vſque in occiput, quam anterioribus, & exterioribus, vt cubitis, & femoribus, quàm interioribus: quia rigor paſſio frigida eſt, & poſteriora quàm anteriora; & exteriora quam interiora, frigidiora ſunt. Cęterum cum hæc ratio cōmunis ſit fęminis & viris, & vtrique magis poſterioribus quàm anterioribus, & exterioribus quàm interioribus rigere incipiant, tamen fęminę magis quàm viri incipiunt à lumbis, quia habent vteros lumbis alligatos, qui frigidis paſſionibus maximè capiuntur, & viri magis quàm fęminæ incipiunt à cubitis, & fœmoribus, quia fœminis, vt dictum eſt; eſt maior cauſa incipiendi à lumbis per dorſum in occiput. Hinc tamen non fit, vt viri incipiant ſæpius à femoribus & cubitis quam à lumbis, neque contra: ſed vt ab vtriſq. æque aūt ab alterutris, vt contigerit. Probat verò Hipp. partes poſteriores frigidiores eſſe anterioribus, quia in anterioribus cutis rarior eſt, eſſe autem cutem rariorem indicat pilus, qui in anterioribus magis abundat. Verūque autem, & amplitudo inquam pororum, & abundantia pilorum, indicat calorem: & pili quidem abundantia indicat pororum amplitudinem.

25 Q*Vibus nihil intra conſtitutum tempus, ſingulis partus vitales fiunt.*

Ideſt quibus nulla cauſa abortus accidit, ſed manent vſque ad conſtitutum & fatale tempus exeundi, partus vitales fiunt. Partus non vitales ſunt non quicunque recens nati moriuntur (moriuntur enim citò multi alioqui vitales ob erratum aliquod, aut morbum, qui ſuperuenit) ſed qui ob imbecillitatem quā ex vtero trahunt non poſſunt viuere. Huiuſ-

A modi autem ſunt, qui aut nōdum ortui maturi ante tempus legitimum aborciuntur, aut qui intra vterum morbum aliquem contraxerunt, quo nondum ſoluto, eduntur. Ergo dicit Hippocrates quibus ante conſtitutum tempus, nihil accidit, ideſt, nulla cauſa abortus, quæ ante tempus exire coegerit, & nullus morbus qui vel in ipſo tempore fecerit exire debilem, in ipſo tempore naſcuntur vitales. Sunt autem abortus cauſæ miſſio ſanguinis, atque omninò alimenti ſubtractio vtcunque facta, corruptio fętus venenò, aut admodum medicamentoſa re accepta, vt vehementer mouente menſtruas euacuationes, aut expurganti medicamento, aut motus vehemens corporis aut animi, atque ob vehementem animi motū, quantum ego exiſtimo (etſi medici quidam aniles quaſdam fabulas de hac re ſomniant)

B Pica, ſeu appetentia rei alicuius qua potiri non detur. Morboſos exire fœtus facit, aut morbus aliquis, aut maligna cacochymia parentum, aut prauus victus vtero gerentis. Debiles facit tenuis victus gerentis vtero; aut euacuatio aliqua fluens, quia hæc cum fiunt, impoſſibile eſt fœtum eſſe fortem, vt in aphoriſmo dicitur. Quibus ergo nihil horum accidit intra conſtitutum tempus, in ipſo conſtituto tempore eduntur, & vitales. Conſtat tamē intelligi debere, ſi quæ vtero gerit ſterilis non ſit. Eſt enim quoddam genus ſterilium (vt Hippocrates ipſe libello de ſterilibus dicit) quę concipere quidem poſſunt, tamen non poſſunt deinde retinere, propter craſſitiē, aut humiditatem, aut ob exiguitatem vterorum,

C aut quod omnino dilatari pro fętuum magnitudine non poſſunt. Talibus ſane abortus fiūt quibuſdam certo, quibuſdam incerto tēpore, etiam ſi nihil dictorum accidat. Tempus partus non eſt tam conſtitutum mulieribus, quā alijs animantibus, & Ariſtot. 7. de hiſt. animalium, & Plin. 7. de hiſt. naturali dicunt. Habent enim multa tempora, in quæ naturales partus ſolent incidere. Capra verò & ouis quinto menſe ſemper, ſus quarto, aſina, & equa vndecimo parit, & ita aliorum animalium vnūquodque. De temporibus naturalis partus dubitata ſunt multa, & à Iurecouſultis, & à medicis. De vndecimeſtri an poſſit eſſe vitalis, ac multo magis de duodecimeſtri, & de octomeſtri, ac de minori ſeptimeſtri. Nonum menſem eſſe maximè omnium naturale tempus partus, & eo

D omnes ferè in lucem edi, experientia eſt confirmatiſſimum, & nemo dubitat. Septimo etiā, & decimo menſe edi poſſe vitales, concedunt omnes. Vndecimo menſe poſſe edi vitalem, negauerunt quidam iureconſulti, tamen de hac re coſultus Diuus Adrianus, conſiderata cauſa, decreuit, poſſe. Idq. merito. Nam Hipp. etiam id dicit pluries. Vitta vndecimum menſem produci poſſe partum nemo dixit, prętèr Auicennā, qui quatuordecimum etiam aliquādo attigiſſe, ſe a quodam accepiſſe dicit. Octomeſtris adeo non putatur poſſe eſſe vitalis, vt ſiquis videatur octauo menſe natus viuere, putetur mulier conceptionis tempus ignoraſſe. Ante ſeptimum menſem, aut ante centum octoginta duos dies poſſe aliquē edi vita-

lem, negat Hippocrates. Ego vix quippiam in rebus naturalibus, quod omnino impoſſibile, aut neceſſarium ſit, eſſe affirmo. Horum cauſas referunt in numerorum naturas, qui ſectantur Pythagoricam philoſophiam: Aſtrologi in ſtellas errantes: Hippocrates lib. de octomeſtri partu inſinuat tres cauſas, quas nos lib. 2. cont. vno capite complexi ſumus. primam ex proportione temporum prægnationis, quod ſcilicet tempus motus ſit duplum temporis figurationis, & tempus partus triplum temporis motus. Secundam quæ ex numero quadragenariorum, quod quadragenarij dies magnam vim habeant in affectibus fœtuum: incidat verò ſeptimus quadragenarius in nonum menſem, & quintus in ſeptimum. Tertiam quæ refert hos euentus in proportionem cauſæ factricis & matricis, & in experimentum. Dictum mihi eſt loco citato, primam cauſam non ſatis eſſe idoneam (quamquam proportionem illam temporum fœtationis teneri ſæpe dicat Hippoc. vel hoc loco ſtatim) poſt hanc verò ſecundam eſſe commodiorem, tertiam omnium maximè carere calumnia. Verùm hæc & illo loco, & in commentario libelli de alimento dicta ſunt fuſius.

26 *Apparentia quibus menſibus fiunt, labores in circuitibus, quod in ſeptuaginta mouetur, in triplicibus perficitur.*

Eadem ſunt quæ vocat apparentia, & quæ labores. Nimirum eas mutationes inſignes fœtus, quæ temporibus quibuſdam, & articulis prægnationis contingunt, & apparent, notis quibuſdam, maximè vero laboribus & doloribus, qui illis momentis vterο gerentibus accidunt. Cum enim moueri incipit fœtus, & viuificatur, quædam anxietatibus, quædam doloribus, quædam deliquijs animi corripiuntur, vt quædam mulieres dicant ſe animæ ingreſſum ſenſiſſe. Hæc ergo apparentia dicit oportere conſiderare quibus menſibus fiant. Nam fiunt ex quibuſdam circuitibus, quorum ratione habita, poteris præſentire tempus partus, ſi dic conceptionis notata, conſideres. Nam quod in ſeptuaginta diebus mouetur, in triplicibus, hoc eſt biſcentum & decem perficitur. Quantum autem certitudinis hoc habeat, dictum mihi iam eſt.

27 *Poſt menſtrua aliquando dextra, aliquando ſiniſtra hiant.*

Duplici cauſa à recens facta euacuatione menſtrua, facillimè fit cõceptio in pleriſque, & quia nuperrimè aperta hiant & os vteri, & quæ in vterum finiuntur venæ & arteriæ, & quia recens vacuatus vterus auidè trahit humorem. Nam dum adhuc fluunt, malè retinet vterus, vtpote conuerſo per eum ad euacuationem toto corpore, vt per id tempus non concipiant niſi quædam, quibus vterus adeo conniuet natura, vt nunquam ſatis hiet, niſi dũ fluunt: reliquo tempore omnibus conniuet aliquanto plus quam à recẽs facta euacuatione. Ergo poſt menſtrua facilè concipiunt, quia hiant vteri partes, aliquando maſculum, aliquando fœminam, quia dextra hiant, aut ſiniſtra, aliquando geminos fœtus, quia vtraque hiant. Quare gignitur fœcundim vtrinque vna, & fœtus duplex. Neq. mirum videri debet, nũc in dextra, nunc in ſiniſtra parte, nunc in vtraque, fœtum gigni, etſi vterus muliebris ſinus non habeat, ſed vnicum cauum. Habet enim nihilominus in latus vtrumq. diſtributas venas & arterias, ſecundum iuſtitiam & æqualitatem laterum, quam natura ſemper tenuit, quibus productis ſecundinæ ſiunt, quibus fœtus continetur, & alitur. Fiunt ergo nunc ex dextris, nunc ex ſiniſtris, nũc ex vtriſque. Cur mares in dextra, fœminæ in ſiniſtra gignantur magis (quod etſi hic non dicat, inſinuat tamen, quandoquidem differentiæ laterum meminit) dictum mihi eſt in commentatione aphoriſmi B quadrageſimi octaui ſectionis quintæ.

28 *Humiditas per exeuntia, victus ratione ſicciſſima.*

Multæ non concipiunt, quòd habeant vteros humidos, & excrementoſos, adeò vt neq. auidè recipiant ſemen, neq. poſſint retinere, quę quidem diſpoſitio contraria eſt ei, per quã indigent menſtruis, vt hient vteri. Agnoſcitur hæc diſpoſitio exeuntibus. Effluunt enim mucoſa quædam frequenter. Curatur victus ratione ſicciſſima. Nomine victus hic intelligi debet tota ratio viuendi, qua & curationis ratio continetur. Nam huic paſſioni non ſemper ſolus victus, qui in cibo & potu conſiſtit, eſt ſatis, curatio verò fuerit, vt in alijs morbis, contraria affectioni. Vt hinc conſtet, quam nõ C ſit vna ratio curandi eas quę non concipiunt, vt vulgares medici ſibi perſuaſerunt, ſed varia & multiplex pro ratione cauſæ, quę ſterilitatem parit. Quaſdam enim omni ratione humectare, quaſdam ſiccare, quaſdam tantum calfacere, nonnullas etiam refrigerare, & humectare conuenit.

29 *Quod citius diſcretum & motum eſt, augetur rurſus ſegnius & in longius tempus.*

Muliebria corpora cum geruntur vtero tardius recipiunt figuram & motum quàm maſculina, poſtquam verò hæc nata ſunt creſcũt citius, & breuiori tempore, idque non ſolum dũ vtero geruntur, ſed poſtquam edita iam ſunt, D atque ita citius decreſcunt ſeneſcentia: maſculina contra in vtero diſcernuntur & mouentur citius, deinde creſcunt tardius, producitur q. eorum incrementum in longius tempus, atque adeo creſcunt & viuunt plus. Hoc ergo eſt, quod Hipp. dicit, quod citius diſcre-
„ tum & motũ eſt, augetur ſegnius, & in longius
„ tempus. Cauſam verò huius neceſſe eſt eſſe in differentia temperamentorum vtriuſque ſexus. Nimirum muliebria corpora ſunt humidiora & frigidiora, maximeque oportet talia fuiſſe principia, ex quibus ſint genita. Humidum verò difficile recipit figuram propriam, ergo embrio humidior, tardius recipiet figuram, ac proinde etiam animam. Nam cum anima ſit corporis talis, hoc eſt ad vitam

bene

bene diſpoſiti, præcipua autem diſpoſitio ſit organorum formatio, quanto tardius figuram recipiet, tanto etiam tardius & animam, quæ non aliter quam motu agnoſcitur, quare & motũ. Ergo corpus muliebre, quia humidius, tardius recipit figuram, & motum, atq; hac ipſa cauſa citius creſcit, quia quæ humida facilius quam ſicca dilatantur, dum eſt calor, qui id facere poſſit. Eſt verò mulieribus primis annis. quòd etſi frigidæ ſint natura, tunc per ętatem calent. Ceſſant verò citius ab incremento, creſcuntq; minus, quia frigidiores cũ ſint, non poteſt earum calidum incrementum vſq; adeo producere. Itaque augentur citius, quia humidiores, minus verò, quia frigidiores. Accedit illa menſtrua euacuatio ſanguinis, quæ mox atque accidit, tollit corporis incrementum.

o **L**Abores circa tertium diem ſupra quinquaginta, & ſextum ſupra centum menſtruales ſecundo & quarto, quæ oportet noſſe ad ſeptimeſtrem.*

Dixerat antea labores in circuitibus. Nunc circuitum quendam laborum narrat, qui obſeruari ſolet in futuris ſeptimeſtribus, non quidem neceſſario in omnibus, ſed in multis. Sẽtiunt videlicet labores quinquageſimo tertio, & centeſimo ſexto. Menſtruales: hoc eſt, ſi per menſes velis dicere, ſecundo & quarto. Nam quinquageſimus tertius ſecundi, centeſimus ſextus quarti menſis eſt. Hoc quidem, qui in Hipp. obſeruatione volet acquieſcere, minori labore recipiet. Si tamen dicendum de cauſa aliquid, quod ſi non euidens conſentaneum tamen ſit, ea eſſe videtur, quod de diebus quinquaginta nouem, qui duo menſes sũt, detractis ſeptem, qui ob expurgationem mẽſtruam plærunque detrahi debent, ſuperſunt quinquaginta duo. Eſt ergo quinquageſimus tertius primus tertij menſis. Vt ergo in morbis acutiſſimis; qui plærunque mouentur imparibus magnam vim habet tertius dies, ita in prægnatione breuiſſima tertius menſis. Nam menſibus conſtat & finitur tempus prægnationis. Eſt aliud genus articulorum prægnationis maximè inſigne, quod in quadragenarijs eſt. Centeſimus vero ſextus incidit in tertium quadragenarium, proinde hic quoque labores affert, hic verò magis quàm alius eiuſdẽ quadragenarij, quia complet tempus duplum tẽpore primorum laborum, redeunt verò hi ſecundum quaſdam proportiones. Sed ſi quinquageſimus tertius affert labores, quia primus tertij menſis quo pacto eſt ſecundi menſis? Certè ſecundum computationem vulgarem menſium grecorum aut latinorum. Nullus .n. computans menſes, detrahit de menſibus integris, etſi ratio, ex quorundam dierum detractione, conſtet.

31 **A** *Vt à menſtruis numerandi ſunt nouem mẽſes, aut à conceptione, & in ducentos & ſeptuaginta dies græci menſes fiunt, & ſi quid inſuper, aut maribus aut fœminis, hæc fiunt, aut contraria.*

Nunc docet practicã rationem computandi in partu legitimo, ac frequenti, quem dicit eſſe nouem menſium græcorum, hoc eſt, qualiũ in

A Græcia erat communis vſus, qui erãt triginta dierum. Nouem ergo tales menſes habent ducẽtos & ſeptuaginta dies. Sed dices, nouẽ mẽſes tales, incidũt in decẽ lunares. Videtur verò haberi debere, iuxta dictas hic & alibi cauſas, ratio lunariũ, ergo partus communes decẽ menſium ſunt: non nouem. Ita eſt profectò, quodammodo nouem, quodãmodo decẽ menſium, ſunt. Atque ita componuntur facile autorum verba, ſi quãdo ſiue in naturæ hiſtoriographis, ſiue poetis, ſiue etiam in literis ſacris, legitur, nunc nouem, nunc decẽ menſibus, fieri. Nouem enim fieri plærunq; ſcribunt omnes ſequuti vulgarem computationem. Sed & Virgilius de communi partu intelligens dicit, „ matri longa decem tulerint faſtidia mẽſes. Ariſt.

B quoq; 7. l. de hiſt. anim. c. 4. dicit fœminas magna ex parte decimo mẽſe parere. Sũt verò hi decem, nouem menſes græci. Eſt autem hic finis partus communis, potius quam lunares nouem, quia longius abeſt fętus, qui græcos nouem compleuit, à ſexto quadragenario, quo vt Hippocr. cenſet, ægrotabat, quam qui lunares. Quod autem ſit exacte hic finis;, ſcilicet 270. dies cauſa fuerit proportio facientis ad materiam. Cauſam .n. cœleſtem nullam ſcio, quæ huic fini admodum quadret, niſi forte id facit aſpectus tetragonus ſolis, quem ferè illo die habere incipit cum puncto quo facta fuerit cõceptio, quia percurrerit tres partes integri circuli. Computatio huius cõmunis partus incipere debet à conceptionis die, ſi modo is agnoſci poſſit. Sunt verò nonnunquam indi-

C tia neceſſaria, vt cum ex vnico congreſſu cum viro conceptum eſt: ſemper autem licet conſiderare eas notas, quas Hip. lib. de genitura his verbis ſcripſit. „ Poſtquã coiuit mulier, ſi quidẽ „ conceptura non eſt, foras procedet genitura, „ vbi fęmina volet. Quod ſi fœmina partus „ perita ſit, & cognouerit, quando genitura nõ „ exciderit, ſciet qua die intra ſe ipſam concepit. Rurſum libello de carnibus dicit, Satis mani- „ feſtum eſt, harum rerum peritis, quod mulier „ cum in ventre concepit, ſtatim horret, & calor „ & dentium ſtridor conſequitur, & conuulſio, „ occupat, tum articulos, tum totum corpus, & „ vterum ſegnities & torpor. Si igitur his ſignis agnoſcere poſſumus diem conceptionis, ab illo incipere deberet cõputatio, ſin minus, à menſtruis, non quidem ab ijs, quæ vltimo fluxe-

D runt, ſed ab eo die, quo primum defecerunt, cum expectarentur. Nam à die conceptionis procedunt dies 270. Perrarũ autem ſit diẽ cõceptionis eſſe ipſummet diem, quo fluxerunt, ſiue primũ ſiue vltimũ quo fluxerũt intelligas. Si ergo computatio fiat à menſtruis fluẽtibus, ſemper videbitur produci partus vltra nouẽ menſes græcos, eritque computatio incerta, atq; non raro peccabitur in victu, putante muliere ſe iã ingreſſam nouum, cum nondũ egreſſa octauum menſem ſit. Si autẽ fiat computatio à mẽſtruis deficiẽtibus, ſemper attinget nonum menſem, & nũquam excedet. Nam pariet poſt 270. dies, exceptis tot quot præceſſerint à die conceptionis vſq: ad diem deficientium menſtruorum. Si igitur conceperit recens expurgata, pariet in initio noni, ſi cum iam

menſtrua imminerēt, in fine, ſi inter hæc, medio menſe: ſemper tamen intra nonum græcum, & vltra ducentos ſeptuaginta nunquam producetur, ſi modo partus communis ſit. Qn autem nonnunquam contingunt partus ſingulares lōgiores, addidit, etſi quid inſuper. Atqui quoniam nulli dicti partus neceſſarij ſunt, neq. quidē alij maribus, alij fœminis neceſſarij, ſed quiuis eorū maribus, & fœminis poteſt accidere, & contrarius, addidit, aut maribus, aut fæminis hæc fiunt, aut contraria. In quam ſententiā dixit libello de alimento enumeratis partubus. eſt, & non eſt. *H*ic verò quiddam aliud addidit, dicens & maribus, & fœminis. Scilicet nō tantum non eſſe hominibus certū aliquē partum, ſed neq; ſexui cuiq; ſuum. Sed vtroſq; mares, ſcilicet & fœminas, poſſe his aut alijs diebus naſci. Quare quod Ariſt. 7. de hiſt. animalium, mares magis quam fœminas fieri ſeptimeſtres, fœminas magis decimeſtres dicit, non admodum probo. Nam præterquam quod fœminas vidi ſeptimeſtres, tamen neque ratio admodum eſt pro illa ſententia. Nam etſi tardius recipiant figuras, & motus, non creſcunt tardius ſed vt dictum nuper eſt, etiam citius, & proindè incidunt & marium, & fœminarum editus in eadem tempora.

32 *CIbis, & potibus humeri, ac mammæ inflantur, & eorum quæ ſunt in capite infirmitates, & inflationes incrementa recipiunt.*

De vtero gerentib. loquitur haud dubiè, dicitq; illis mām̄as, & humeros intumeſcere (hoc enim ſignificat hic verbum, inflari) nam hæc eſt nota prægnationis inter cæteras, quod mammæ intumuerint, & ſolidæ, ac duræ factæ ſint. Quod aphoriſmis 52 & 53. particulæ quintæ inſinuatur. Facit verò hunc tumorem ſanguinis, qui cùm verſus vterum vocetur vndique in venas mammis, & vtero communes venit, & in vtrāq; partem abundat. Sāguis verò eſt commune alimentum, quod rationem ſequitur ſemper cibi, & potus, atq; vt Ariſt. dicit. 2. de partibus animalium cap. 3. quoties cibus non ingeritur ſanguis deficit, quoties ingeritur, augetur. Atque ſi alimēta bona aſſumuntur, ſanguis integer eſt, ſi praua, vitioſus. Igitur ſi vtero gerens lautè capiat potus & cibos, non vtcumque mammæ, ſed humeri, ac mammæ replebuntur: atque debilitas, & repletio capitis, ſi qua mulieri antea fuerat, aut ex conceptione ſuperuenit, incrementa recipient, tumorem comparantibus humeris, & mammis. Nam ſi, quibus in mammis ſanguis colligitur, furorem indicat, quia ſignificat ſanguinem melancholicum ferri in partes ſuperiores, profectò quæcunq; redundantia in mammis & humeris, portendet capitis repletionem, & imbecillitatem, quæ redundantiæ ſtatim ſuccedit, quia quod mammas diſtendit, & humeros, ſurſum petit.

33 *DOnec oſſa ſolida fiunt, menſium circuitus eſt. Quæ ante hæc fiunt grauia ſunt, laboribus octimeſtrium germana, & primiperarum.*

Oſſa recens natis ſunt mollia, & rara, & laxius

A poſita, procedente ætate dureſcunt, dēſantur & concreſcunt. Itaq; ſenibus iam ſolida ſunt. Menſtrua ſanguinis euacuatio naturalis eſt genere, non quod ſemper mulieribus accidat, ſed quod omnibus, & ſi non ſemper. Nam neque in pueritia, neq; in ſenectute, ſed fieri incipit pubeſcentibus, deſinit ſeneſcentibus. Eſt itaque circuitus menſium ab initio adoleſcentiæ (quia arbitror ea ætate eſt iam minor euacuatio inſenſilis, atque per corpus totum diſſipatio) vſque ad finem conſiſtentiæ, & initium ſecundæ ſenectutis. Quo tempore frigidum, & ſiccum iam eſt corpus, & ſanguine minus abundat. Igitur vt diceret vſque ad ſenectutem menſium circuitus eſt, vſus eſt hac periphraſi, donec oſſa ſolida fiunt. Quod addit quæ ante hæc fiunt

B grauia ſunt, videtur ſignificare ante euacuationes menſtruas eſſe difficultates, & dolores, idque veriſſimum. Nam ſecretio magnos labores affert. Tamen quod addit, laboribus octimeſtrium, & primiperarum germana, videtur in alium ferre ſenſum. Nam labores abortum facientium octauo menſe, & primiperarum ſunt inſignitè graues: illarum, quia ægrotat fœtus, & ipſæ etiam ob malam aliquam affectionem tentant partum intempeſtiuum: harum, quia non hiant ſatis vteri. Quorſum ergo conferret quæ antecedunt menſtruas euacuatione, in commune, cum doloribus octimeſtrium, & primiperarum? Proindè putandum eſt eum loqui, non de omnibus menſtruis, ſed de vltimis, & quæ antequam omninò ceſſent, fiunt.

C Illæ enim ſolent fieri cum magna difficultate, & doloribus, nunc exiguæ, nunc profuſæ, & ſine certo ordine rareſcentes. Quia ſanguis iam ea ætate craſſus, non niſi cum magna difficultate, per vias anguſtiores, duriores, & minus dilatabiles, effundi poteſt. Proindè in primis rareſcit, ſex menſium nonnunquam intermiſſionem faciens, nulla quæ ſentiri poſſit noxa corpori accidente, deindè rurſum multum nitente natura, multum pellitur craſſi, ac cum eo etiam tenuis, duratque multum euacuatio, ac non paucæ hac occaſione, profluuij menſtrui periculum incurrunt, manentque, cum ſiſtitur: ſiccæ & exſuccæ, atque hac ipſa cauſa, impoſterum ſine ea euacuatione tranſigunt.

D

34 *LAc nutrimento mutationem accipiente, octimeſtri verò perficiente.*

Generationem lactis, & tempus quo in vtero gerentibus primum apparet, docet breui hac oratione. Lac fit nutrimento mammarum (id eſt ſanguine, qui ad nutritionem mammarum venit) mutationem accipiente. Nimirum mammæ in ſui ſubſtantiam trahentes ſanguinem, lac faciunt, cum abundat quidem ſanguis, & commutatur tàm abundanter, vt redundet, & exugi poſſit, cùm non adeò abundat, commutant, quantum ſuæ nutritioni ſatis eſt, nullum autem exugitur. Quibus menſtruæ euacuationes fiunt, raro fit lac, quia eadem eſt materia vtriuſque, ſed neq; vtero gerentibus, quia inſumunt eam materiam in

fœtus

fœtus genetationem,ſed prægnationi ſuccedit lactis prouentus, vt oportet.ſ.quo infans recens editus,lacte nutriatur. Succedit verò lac prægnationi non affatim;ſed paulatim,vt ſucceſiuæ aliæ mutationes ſolent. Atque nõ cum iam editus infans eſt,incipit primum lac fieri, ſed cum iam partus inſtat, incipit apparere, quo.ſ.cum iam vti eo infantẽ oporteat, maturius,concoctius,ac velut paulatim paratum lac ſit.Incipit quidem aliquibus prius.plæriſque autem octauo menſe lac in mammis apparere. Quod Gal.docet in cõm.aphor.39. quintę particulę. Huius autem rei cauſam eſſe puto, quod vltimis menſibus octauo inquam & nono,multum iam craſſioris ſanguinis congeſtum eſt,in venis & arterijs vteri, per quas fętus alimentum trahit,quod influenti ſanguini impedimento eſt. Fœtus verò magnus iam multo indiget,& multum trahit: multus ergo tractus,& penetrare non potens, recurrit per communes venas ad mammas: qui recurſus,& ad lactis,cuius vſus iam imminet,præparationem, vtilis eſt, & vt fœtus alimenti penuriam magis ſentiens, calcitret, dirumpatque acetabula,& in lucem prodeat. Hæc autem omnia ita menſurauit natura,vt neceſſarias cauſas,ijs quæ fieri expedit,aptauerit. Poſt enarrata verba ſuccedunt quædam alia de vlceribus, tamẽ ipſamet res,de qua agitur,indicat,dilaceratas, & malè commixtas eſſe has dictiones,transferendaque huc eſſe verba hæc.

35 *QVapropter menſes quales octimeſtrium, qui fiunt ad decimum tendentibus malum.*

Dictum eſt lac fieri incipere vtero gerentibus,octauo menſe, quia perpaucis,naturaliter habentibus,fluunt menſtruæ euacuationes,dũ gerunt vtero.aut dum lactant.Sed à principio prægnationis inſumitur in fœtum, deinde in
» lac illa materia. Propterea(dicit)menſes qua-
» les octimeſtrium, qui fiunt vtero gerentibus,
» tendentibus ad decimum menſem,malum.Inſinuat verò hac breui dictione multa: in primis,malum eſſe fieri mẽſes vtero gerentibus: deinde ſolere eſſe talibus difficiles, & quales octimeſtrium,deinde ſolere fieri hos tendentibus ad decimũ,ideſt, parituris non ante decimum, aut vndecimum menſem græcum, quibus.ſ.partus producendus, vltra conſuetum tempus,eſt. Sunt verò hæc omnia rationi cõ-
» ſentanea. Nam ſi vtero gerenti fluunt men-
» ſtrua:impoſſibile eſt fętũ eſſe ſanũ, vt in apho-
» riſmo dicitur.Quod ſi ęgro fœtu fluunt,laboribus,quos ipſi fluxus afferre ſolent,accedentibus alijs ex fœtus ægrotatione,erunt quales octimeſtrium,ideſt octauo menſe abortientiũ. Quibus verò hæc fiunt,merito partus producitur.Quia ſi bene fortis fętus, non poteſt vitalis exire, niſi ex labore ſeptimi menſis quadraginta dies quieſcat, debilis pluri tempore indigebit ad refectionem,& prætèr hæc,ſeriùs veniet ad perfectionem. Duplex.n.ratio eſſe poteſt, qua partus producatur, aut quòd ob amplitudinem viarum matris & fœtus, & naturam alimento abundantem, tardius ſentiat fœtus alimenti penuriam, & reſpirationis in-

A digentiam: aut quòd ob debilitatem,tardius veniat ad perfectionem. Illi eduntur robuſti, ac tanto citius,quàm ſolent alij,tident,quanto tardius nati ſunt: hi habent omninò contraria. Atque ita partus producti nonnunquam meliores,nonnunquam deteriores ſunt, quàm communes.

36 *SI in vulneribus fortibus tumor non appareat, magnum malũ,laxi vtile,crudi deterius. Quibus tumores in vlceribus nõ valde conuelluntur,neque inſaniunt. His autem euaneſcentibus repente, quibus quidem in poſteriora, conuulſiones cum doloribus,quibus autem in anteriorem partem,aut inſaniæ, aut dolores lateris acuti, & dyſenteria rubra. Tumores præter rationem leuantes, fallax, vt Andronici puero eryſipelas recurrit. Niſi in eundem lo-*
B *cum veniens vtile aliquid ſignificet. Huic ex generatione circa aurem,ad pubem diſtributum eſt,alteri tertia die ex natiuitate factus ſuppuratus eſt nona. Hic ſeptima die ſanus euaſit. Deteriora ſunt, quæ repentè euaneſcunt.*

Aphoriſmis 65.& 66.& 67. ſectionis quintę, hæc eadem,eiſdem ferè verbis, ſcripta ſunt, quæ cum in comment. mihi explicata ſint, haud erit hic multum immorandum. Vbi legi crudi deterius, habetur in Græco codice ἀνωνεμομὶ, ideſt, ſurſum paſcentes: ſed reſtituimus hunc locum ex aphoriſmo, quo legitur ὠμὰ, quam lectionem ſequitur Galen,in commentatione. In vulneribus tumores non apparere malum eſt, quia ſecundum rationem apparent,fluxionis gratia. Atqui, etſi medicus
C curat tumores medicamentis arcere, nihilominus, medico id non molente, ſponte ſua non apparere,non eſt bonum. Quia apparẽtes tumores, & ſi mala cauſa ſint,quia prohibent vlceris curationem, tamen ſignum nõ malum. Atqui legi poteſt, ſi tumor nun appareat magnus,malum. Aut ſi tumor non appareat,magnum malum,litera gręca vtrunq; ſẽſum fert, & vterque eſt verus. Nam dicit in fortibus vlceribus,ideſt,in magnis & malignis, vt quæ circa articulos,aut in neruis fiunt. In talibus verò non ſatis eſt apparere qualeſcunque: ſed magnos etiam tumores petit ratio vlcerum. Si verò in fortibus vlceribus, non apparere tumores magnos, eſt malum, nullos apparere ſit magnum malum: oportet.n. apparere, & magnos. Non tamen qualeſcunq; ſi appareant
D bene actum iam cum ægroto ſit:ſed ſi molles, ſeu laxi.i.facilè cedentes curationi: crudos.n. ideſt,rebelles,& inſuperabiles auxilijs, apparere deterius eſt,fortaſſe etiam quam nullos. Dictum enim mihi in comm.aphoriſmi eſt, illud laxi,& crudi metaphoricè accipi, ac ſignificare quod dictum eſt. Quis autem probet in vlcere Cancrum,aut Carbonem? Tumores verò mites apparere,bonum.Quia quibus tumores in vlceribus,non valde conuelluntur, neq. inſaniunt, quæ ſigna perituris ab vlcere maximè ſolent accidere. Quibus verò non fiunt, aut euaneſcunt, fiunt hæc, & alia non minus mala, pleuritis fortis, ſuppuratio, aut dyſenteria cruenta. Docens Hippocrates, quibus hæc, & quibus illa, dicit in aphoriſmis.

3, Quibus à parte poſteriori, conuulſiones cum
„ doloribus, quibus ab anteriori, inſaniæ, dolores acuti lateris, ſuppuratio, dyſenteria, præcipuè ſi rubri erant tumores. Hic dicit: Quibus in poſteriora, quibus autem in anteriorē partem. Sed eadem res eſt. Nam quibus à poſterioribus, proinde fiunt illa, quia in poſteriora, & quibus à prioribus, quia in priora. Nimirum, quia poſteriora vlcera, rectitudinem habent cum neruorum exortu, in eum à poſterioribus recurritur, & conuulſiones cum doloribus fiunt, & quia anteriora, cum cerebro, thorace, & ventre, illis timetur, cùm euaneſcūt repentè tumores. Nam fallax ſalus eſt, tumores repente euaneſcere, quod Hippoc. millies docet, & nunc, recordatus pueri Andronici, exemplo confirmat. Fieri tamē aliquando poteſt, vt cum bono aliquo euaneſcat tumor, ſi. ſ. ad certam aliquam partem recurrat, eamque B cōtingat eſſe humiliorem, exteriorem, & ignobiliorem (nam ad tales ſalubriter fieri abſceſſus. 2. ſect. huius 2. libri dictum eſt) velut cuidam, cui ex generatione, id eſt, ab ortu, fuerat circa aurem tumor, euanuit: ſed ad pubem diſtributum eſt, facta. ſ. eſt ad pubem permutatio, eaq. euaneſcentia tumoris, non fuit mala. Alteri (huius meminit obiter, quòd forte fortuna eodem tempore obſeruauerit) tertia die, ex qua natus eſt, factus eſt tumor, & ſuppuratus eſt nona. Intelligi poteſt nona ex natiuitate, & ita quaſi ſuppuratione ipſa ſanus euaſerit, addiderit, hic ſeptima die ſanus euaſit, quia ſeptima à tumore, erat nona à natiuitate. Aut nona à facto tumore, atque ſanus euaſerit C ſeptima à ſuppuratione. Vtcumque hoc factū ſit, cum malum ſit tumores circa vlcera non apparere ob dictas cauſas, deterius tamen eſt, cùm apparuerint, repentè euaneſcere, cùm non incertam aliquam partem, eamque ignobilem conuertūtur. Proinde concludit totum hunc ſermonem Hippoc. his verbis. Deteriora ſunt, quę repente euaneſcunt.

SECTIO QVARTA.

1 *HEpaticis in lumbis vſque ad magnam vertebram inferne, indeque vertebris committitur ſublimis per iecur ac ſeptum tranſuerſum in cor, & hæc quidem recta ad clauiculas, inde autem aliæ quidem in collum, aliæ autem in ſcapulas aliæ autem deorſū reuertentes, ad vertebras & coſtas inclinant, & ex ſiniſtris quidem vna prope clauiculas, ex dextris autem, ad quandam regionem alia. Hæc autem paulo inferius reflexa, vnde quidē illa deficit defertur iuxta, coſtis reliquis omnibus, hæc hinc atque inde, ramos in quamcunque tribuit, vna cum ſit. A corde quidem ad regionem quandam in dextris magis exiſtens, in ea quæ ſub arteria vſque dum deliteſcat, & eò veniet, vnde hepatitis eleuari cæperat. Prius autē quàm eò perueniat, iuxta extremas duas coſtas diuiſa eſt. Et cum alia quidem inde, alia autem inde vertebrarum peruenit, euaneſcit. Recta autem à corde ad clauiculam contendens ſupra arteriam eſt, & ab hac, vt & ad lumbos, ſub arteria abit, ad hepar, partim quidem in portas & fibram, partim in reliquum paruum infra ſeptum trāſuerſum. Septum au-* A *tem tranſuerſum adnaſcitur hepati, quod non facile ſepares. Geminæ autem à clauiculis, aliæ hinc, aliæ inde, ſub pectore in abdomen. Quo autem inde, nondum n ui. Septum autem inf. a iuxta vertebram quæ ſub coſtis, quà ren ex arteria hac circumcingit. Arteriæ quidem ex tendine naſcuntur, hinc inde arteriæ tonum habentes. Hic iam tandem finitur, quæ recurrit a corde hepatitis. Ab hepatitide autem per ſeptum tranſuerſū maximæ duę, alia hinc, aliæ inde, feruntur, ſublimes, multi fidæ autem per ſeptum tranſuerſum, ſunt circum circa illud, & inſeruntur ſupernæ per ſeptum. Hæ autem præcipuæ conſpicuæ.*

Cenſet Iacobus Steue totam hanc dictionē, & quę mox ſuccedit, hiſtoriæ venarum, & neruorum, eſſe adulterinam, & ab aliquo imperito, aut impoſtore, huc coniectam: quòd narra- B tio non videatur ſatis diſtincta & exacta, neque, vt ille putat, vera: atque adeo, quia occurrit hic nomen arteriæ pro arteria leui, cum id nomen non ſoleat antiquiſſimis ſignificare niſi aſperam, vocenturque illis, arteriæ leues, venæ pulſantes. Ego verò mihi imperaui, quæ in Hippocratis operibus repererim, neque aperte falſa, neque omnino indigna, etſi ſuboſcurius, ac fortaſſe etiam indiſtinctius tradita, illius eſſe cenſere, quia leue eſt, leuiter autori denegate (quanquam id ſit aliquando neceſſariū) quæ ex multis ſeculis ſub illius nomine recepta ſint. Maximè quæ vt genuina ab alijs antiquiſſimis citantur. Velut hic locus citatur, non ſine commendatione, à Galeno quibuſdam in
C locis pręcipuè autem 2. de natura humana cō-
„ mentario contextus ſexti, vbi ita ſcripſit. Vna
„ eſt vaſtiſſima vena, quam vocant cauam, per
„ gibbum iecoris tota animantis longitudine
„ porrecta. Dirimit autem ſeptum tranſuerſum
„ imam animantis regionem à ſuprema. Hęc ve-
„ na caua ſeptum tranſuerſum penetrat, contē-
„ ditque ſupra ad cor, infra ad ſpinam ſecundū
„ iecoris gibbum peruecta, itaque ex illa quæ
„ ſupra petit, tanquam caudice, venas ſupra
„ ſeptum tranſuerſum germinari, apertè cer-
„ nas, ex altera quæ ad ſpinam diuertit, inferio-
„ res. Horum Hippocrates in 2. morborum vul-
„ garium autor eſt, vbi iecorariam appellat cauā
„ venam. Hęc etiam confirmant quotquot ana-
„ tomiam tractauerunt. Hęc Galenus. Itaque eo
enarratore, hæc ab Hippocrate ſcripta ſunt, D atque adeo quæ Hippocrates hoc loco docet, ſunt quæ Galenus veriſſima, & ab omnibus qui anatomiam tractauerunt confirmata, eſſe dicit. Eſſe vnam aut alteram voculam, additā, detractam aut tranſpoſitam, poſſim adduci, vt credam, ob libri vetuſtatem, tamen omninò negare eſſe Hippocratis, negligentiæ eſſe puto, niſi cum id ob maximas cauſas ſit, quę profectò hic ſunt nullę. Nam & ſi hæc quæ de venæ diſtributione dicuntur, dici fortaſſe poſſent diſtinctius & fuſius, tamen dicuntur verè. Quod quidem ſatis eſt, illo præcipue ſeculo, quo nondum erat anatomes hiſtoria adeo culta. Nam facundiam & elegantiam ab Hippocrate quis requirat? Ego certe nuperrimè hunc locum diſcipulis meis enarraui, non aliter quam poſita ob oculos vena, factaque

co-

coram multis illorum eius diſſectione, qua fa-
cile intellexerũt quæ docet Hippocrates, ve-
riſſima eſſe. Hepatitem vocari venam cauam
Galenus autor eſt, quòd ex hepate oritur. Ca-
ua autem vena eſt, non ſolùm qua erumpit ex
hepate: ſed & in quamcunque partem produ-
catur. Itaque tota vena, non pulſans, dicitur
hepatitis: arteria dicitur vena pulſans, aut nõ
hepatitis, atq; nonnunquã arteria ſine addito,
plerunque arteria leuis, quia antiquiſſimi arte-
riæ nomen tribuebant aſperæ. Magnam verte-
bram hic vocat coxæ articulum. Duo enim ar-
ticuli ſolent Hippocrati magni dici, hic, &
qui ex ſecunda ceruicis vertebra fit, quem
autem quoque loco intelligat, deſcriptione
ſolet explicare: velut libro de oſſium natura,
„ dicẽs, Coxa verò magno verticulo, quod iux-
„ ta os ſacrum eſt, ex ligamanto cartilagineo ac
„ neruoſo adhæret. Hic magnum verticulũ in-
telligit, quod in oſſe ſacro. Paulo poſt addit,
hinc vſq; ad magnum verticulum quod ſupra
ſupernas humeri partes eſt, è directo gibboſa
eſt. Hic haud dubiè intelligit ſecundã cerui-
cis vertebram quandoquidem dicit, ſupra ſu-
pernas humeri partes eſt. Velut hoc loco cõ-
ſtat ſignificari articulum oſſis ſacri, quãdoqui-
dem dicit, in lũbis infernè. Hippocrates qui-
dem hic vnico illo nomine, hepatitis, innua-
uit venæ principiũ, & venarum radicationem
hepar eſſe, ac proinde venas hepare humilio-
res ab eo deſcendere, ſuperiores ab eo aſcen-
dere, atque adeo cõmunẽ ſuperiorum & infe-
riorũ venarum radicẽ, eſſe in ipſa hepatis par-
te gibba, quà exit vena. Ibi diuiditur vt in
duos magnos caules alterũ ſurſũ, alterũ deor-
ſũ, iuxta ſpinã repentes. Incipiens ergo Hipp.
narrationem ab hepate, caulẽ deorſu repentẽ
vocat hepatitidem in lũbis: repentem ſurſum,
vocat hepatitidẽ ſublimẽ, & ab inferiori caule
incipiẽs dicit hepatidem quæ in lumbis eſt, at-
tingere per infernã partẽ vſque ad os ſacrum.
Perfecto, & vſq; ad extremos pedes produci-
tur, ſed quia in oſſe ſacro ſecatur in duos ra-
mos, deficiente iã caule, in eã vſq; partem pro-
duci dicitur, quaſi non amplius procedat vna
exiſtens. Inde (inquit) ideſt ab exortu vſq; ad
extremũ oſſis ſacri, in ipſo oſſe ſacro & lumbis
vertebris ſpinæ cõmittitur, ideſt, iuxta ſpinã
iacet producta. De hac venæ parte hoc tantũ
dicit, & ad ſublimẽ tranſgreditur dicens: ſu-
blimis per iecur, ideſt per iecoris gibbã partẽ,
ac per ſeptũ tranſuerſum in cor tendit, & hæc
quidẽ, neq; inſumitur in cor, neque in illud in-
trat, ſed prætereens iuxta, & in illius dextrum
ventriculum mittens ramũ, recta ad clauicula
aſcendit, vbi in multos iã ramos ſecta, vna eſſe
definit: velut de hepatitide in lumbis antea di-
cebatur: abit verò eo loci in venas iugulares,
quæ per ceruicem in caput ſubeunt: quarum
quæcunque, duæ venæ deinceps fit: quarum
alia internas, alia externas capitis partes adit.
Præter has fiunt eò loci alia tria paria venarũ
non tam inſignium, quarũ aliæ abeunt ad ſca-
pulas nutriendas (quæ venæ facere ſolent, vt
raptum ſanguinis in caput, dolor ſcapularum
antecedat) aliæ eodem loco ortæ deorſum re-
flectuntur magis, & in vertebras primas dorſi

A inſumuntur: aliæ duæ deſcendentes, vtrinq;
vna, à dorſi initio producuntur vſq; ad quin-
tã vertebrã dorſi, & mittunt, quæcunq; in ſuũ
latus ramulos conſpicuos, qui nutriant qua-
tuor ſpatia intercoſtalia. Ante autẽ quam ve-
na hepatitis ſublimis clauiculas attingat, &
vna eſſe deſinat abiens in venas has, demittit
multas alias in via ad nutritionem partium,
conſiſtentium in via, & e regione poſita: velut
profectò venas axillares mittit in brachia, quę
in cubitis internæ vocantur (harum hic non
meminit, & ſi profectò inſigne, ſatis ſint) atque
mox accor prætergreſſa eſt, mittit per partẽ
dextram venã quæ ſine coniuge vocatur, quia
ei nulla in ſiniſtra parte reſpondet. Hæc repit
B deorſum, incipiens quà deſinũt duæ, quas di-
ximus nutrire quatuor ſpatia intercoſtalia, &
mittit in ſeptem reliqua ſpatia binos ramulos
in vtrunque latus, vnum, atque ita ſola hæc ve-
na eſt pro duabus ſuperioribus. Hæc docens
Hippocrates, dicit, ex ſiniſtris quidem, id eſt,
in ſiniſtra parte, vna ſolum vena (intellige re-
flectitur per ſpatia intercoſtalia) & hæc qui-
dem propè clauiculas, ex dextris verò, duæ.
Nam vna propè clauiculas: coniux eius quæ
ex ſiniſtris, & ad quandam regionem (ad quin-
tam ſcilicet vertebram thoracis) alia. Hæc au-
tem paulò inferius reflexa, vnde quidem illa
deficit, defertur hæc coſtis reliquis omnibus,
hinc atque inde ramos in quancunque tribuit,
vna cum ſit, vna ſcilicet & ſine coniuge. De-
ſcribens rurſum hanc eandem venam dicit, à
corde quidem ad regionem quandam in dex-
C tris magis exiſtens, in ea quæ ſub arteria vſ-
que dum deliteſcat & eò veniat, vnde hepati-
tis eleuari cœpit. Ideſt ab ea parte qua cordis
ſuprema pars eſt, orta ad regionem quandam
procedens per partem dextram, decurrens
ſub arteria aſpera, nam partim latet dextra
parte arterię tecta, partim etiam ſub tota ar-
teria, amittit ſurculos in ſiniſtra ſpatia, & pro-
ducitur vſque ad eam partem qua vena caua,
quam ſublimem appellauimus, ex hepate or-
ta, ſurſum ferri cœpit: hic enim finitur: aut
ſi quid amplius procedit, extenuatur adeò, vt
deliteſcat. Prius autẽ quàm eò perueniat, vn-
de hepatitis eleuari cępit, iuxta extremas duas
coſtas diuiſa eſt, vt ſcilicet & iuxta ſuperiores,
eſt verò hæc vltima diuiſio eius venæ, atque
cum alia hinc, alia inde vertebrarum perue-
D nit, ideſt, cum alia in hãc, alia in illam partem,
alia vltra, alia citra vertebras ſpinæ peruenit,
euaneſcit. Redit deinde ad hepatitidẽ ſubli-
mem dicens, rectà autem à corde (ab ea ſcili-
cet parte qua vena ſine coniunge orta eſt) ad
clauiculam contendens, ſupra arteriã eſt, & ab
hac, vt & ad lumbos ſub arteria abit ad hepar
ideſt à clauicula abit ſub arteria, vt & ad lũbos
ſub arteria abit ad hepar. Ita illud, ſub arteria,
repeti debet: collatio. n. eſt à clauicula venã, q
ſebrebatur ſupra arteriã fieri ſub arteria, vt &
ea quę eſt in lũbis. Quod vt intelligas, ſcias hic
arteriã vocari venã pulſantẽ: porrò per totũ
corpus ferri venas cũ arterijs, verũ per partes
extremas; cuiuſmodi ſunt, manus crura, &
ceruix, ac totè cutis, venas eſſe exteriores, ſub
illis arterias (alioqui nõ eſſent venæ tã oppor-
tunę

tunc ſectioni)tamen in internis partibus. Atquè intra corporis ventres, rhoracem dico,& quod intra peritonæum, venas eſſe interiores arterijs, propiores enim ſunt arteriæ ſpinæ,& illis incũbunt venæ. Neceſſe eſt ergo venas & arterias, cũ iam iam ſunt ex internis emerſuræ, poſitum mutare, atque eas quæ ſuperſtãt, ſubmitti: atqui profectò ita fit, iuxta clauiculas vena quæ incũbere arteriæ thorace toto videbatur, ſub arteria fit, atq; ita tota ceruice exterior fit quàm arteria. Et vena, quæ per tota crura fertur exterior quam arteria, iam ingreſſa vẽtris regionem ſub arteria eſt,& ad lũbos inſilit in arteriã non per illam recta producta totius ventris longitudine, ſed tranſuerſim ſuper arteria tendens, tranſiliens in dextram partem quaſi tendens in hepar, partim in portas & fibram, partim in reliquũ paruum infra ſeptum, ideſt partim in gibbam & ſublimẽ eius partẽ, ex qua hepatitis oritur. Dixit verò, vt hanc hepatis partem ſignificaret, parum infra ſeptum; quia ſeptum tranſuerſum adnaſcitur hepati, quod non facile ſepares. Hoc vſque adeo vetũ eſt, vt ſemper ex macello cum hæpate aliquid ſepti tranſuerſi deportetur. His de hepatite, quæ in lumbis,& de hepatis partibus, & ſepti ſitu obiter dictis, redit ad hepatitidem ſublimem, dicens, geminæ aliæ à clauiculis hinc inde ſub pectore in abdomem. Hæ ſunt venæ quæ de hepatitide ſublimi, qua iam ſeparantur venæ, ituræ ad brachia erumpunt in mãmas,& tegunt exterius per thoracem, & per muſculos rectos abdominis, vtrinque vna. Quare illud ſub pectus, non dicitur, quod ſub oſſe pectoris feratur (fertur enim per exteriorem thoracis partem) ſed quòd nõ finita in thorace, ſub per illum feratur in abdomẽ, ideſt per muſculos rectos quò autem (inquit) inde nondum noui. Non habebat id exactũ, neque mirum, nullam enim aliam in partem tendunt, ſed ibi cum aſcendentibus ex vtero congreſſæ coaleſcunt. Redit rurſum ad ſepti tranſuerſi ſitum, & hepatitidis finem, dicens, ſeptum autem infra ſecundam vertebram quæ ſub coſtis, quà ren ex arteria hac circuncingit. Septi figuram,& poſitum oculis contemplari oportet, vt hæc intelligantur. Eſt quidem muſculus figuræ ſingularis. Nam quaſi quædam membrana carnea tenditur, diuidẽs totum corporis cauum, per medium circumginges, quà finis eſt coſtarum. Ex illo ergo & coſtis fit thorax, velut ex eodem & peritonæo, venter. Hoc ſeptum penetrant vena hepatitis à dextra verſus ſiniſtram partem ſurſum tendens circa partem anteriorem,& ſuperior pars ventriculi à ſiniſtra verſus dextram obliquè deſcendens circa mediũ, & arteria magna quæ à corde recta per ſpinam deſcendit. Hæc ergo penetrat ſeptum in poſtrema parte iuxta ſpinam, qua illud ſpinæ alligatur. Hoc eſt ad vltimam thoracis vertebrã & primam lumborum. Quæ vt ſignificet, dicit, ſeptum circumcingit, hoc verbo innuens illius poſitum infra iuxta vertebram, quæ ſub coſtis, ideſt alligatum vertebræ vltimæ thoracis: atqui reuera alligatur vndecimæ & duodecimæ. Deſcribit verò hanc partem alijs notis

A dicens, quà ren ex arteria. Nimirum illo loco erumpit, vt dixi, magna arteria, ex thorace in ventrem deſcendẽs: atque ex ea, in ipſo egreſſu, recipiunt renes arterias. Ergo alligatur ſeptum ſpinæ, quà ren pẽdet ex arteria. Quia ſcilicet procedunt inde ad renes duæ arteriæ. Eodem ferè in loco, ex vndecima vertebra thoracis, procedũt tendines quidam in quoſdam muſculos femorum, quibus magna arteria, quæ per lumborum vertebras procedit vſque ad os ſacrum, vtrinquè habens vnum, firmitudinis gratia alligatur, atque adeo,& quæ tendunt in renes. Hoc vt inſinuet, dicit, arteriæ ex tendine naſcuntur. Nõ naſcuntur profectò arteriæ ex tendine, ſed eodem loco ex magna arteria naſcuntur, quà magna arteria

B erumpit è thorace,& quà tendines naſcuntur ex vertebris. Itaque dicit arteriæ ex tendine naſcũtur, habentes hinc inde arteriæ, ideſt ab vtraque parte arteriæ magnæ tonum (hos ipſos tendines vocat hic tonos) hic iam tandem (inquit) finitur, quæ recurrit à corde hepatitis, ideſt vena ſine coniuge. Sed quomodo finitur quà ſeptum tranſuerſum alligatur ſpinæ, ſi verè ante dictum erat: eam produci vſque dum perueniat eò, vnde hepatitis, eleuari cæpit? Nam hepar infra ſeptum tranſuerſum eſt? Certè vena ſine coniuge quodammodo finitur in vltimò ſpatio intercoſtali, quia ibi mittendi in vtrumq; latus ſurculos finem facit, quodãmodo etiam attingit vſq; ad eã partem quã hepatitis eleuari cœpit, quia ad eam vſque, ac fortaſſe etiam aliquanto plus procedit, quidã

C gracilis illius venæ finis, vt cauda quædam muris euaneſcens. Non eſt tamen prima productio quæ ex hepatitide ſublimi fit, vena ſine coniuge. Nam cum hepatitis penetrat ſeptũ, mittit per illius ſupernam partem duas venas ſatis magnas, aliam hinc aliam inde, quæ per ſupernam ſepti partem multifide, per illud feruntur,& inſeruntur supernè, toto ſepto alimentum præſtantes. Hic finem ponit narrationi venarum, dicens, hæ autem præcipuè cõſpicuæ, quod aut de his vltimis quæ nutriunt ſeptum intelligi poteſt (dixerat enim eas eſſe maximas) aut de omnibus dictis, quaſi nõ ſint expoſitæ venæ omnes, ſed quæ præcipuè conſpicuæ. Non poſſumus negare multas venas non ignobiles, omiſſas in hac narratione eſſe. Nã venientium ad brachia nulla eſt facta mẽ-

D tio, neque venarum emulgentium, neque genitalium, neque venæ arterialis, tamen non proinde quæ dicta ſunt, non ſint dicta verè, neque pro antiquiſſimo illo ſeculo parum exactè.

2 *DVo autem toni à cerebro ſub os magni verticuli deorſum, & ad ſtomachum præcipuè vtrique arteriæ procedunt vterque in ſe ipſum incidens, vni ſimilis: deinde vertebræ & ſeptũ tranuerſũ coaleſcunt. Hic finiũtur, & quidã dubij ad hepar, & lienem, ab hac communione tendere vidẽtur. Alius tonus ex vertebris quæ vtrinque iuxta ſpinam, tenditur obliquè vertebrarum, & coſtis diſtribuitur, vt venæ, ita hi per ſeptum tranſuerſum in meſenteriũ, mihi videntur tendere, in his verò deficiunt. Rurſus autem vbi ſeptum trãſuerſum cohæſit: hinc cõtinui*

exi-

exiſtentes iuxta medium ſub arteria, reliquum vt venæ, vertebris diſtribuunt, vſque dum abſumantur cum ad ſacrum os peruenerint.

Exiguum quidam docet Hippocrates de neruorum hiſtoria, mittitque dicere multo plura: neque quidem quæ dicit ſatis exponit: non tamen proinde non ſunt hæc veriſsima. Velut nuper non narrauit hiſtoriam venarum omnium, atque externarum nullam mentionē fecit, ita nunc non omnes neruos neque eos qui in proximas ex quadam ſpinæ parte procedunt, velut perſequi, ſed eos qui in multas partes, quaſi multis communes, per interna deferuntur. Hi ſunt tantum duo, ſextum par ortorum ex cerebro, & quartum ortorum ex ceruice. Quamquam ſextum cerebri par, recipit tantam acceſsionem ex ſeptimo, & quintū ceruicis, ex quarto, & ſexto & ſeptimo, vt cōtingat dubitare, ſexto, an ſeptimo cerebri, & quinto ceruicis, an aliorum alicui, tribuenda ſit illa diſtributio. Quin & qui ex cerebro veniunt ex his qui ex ceruice, acceſsionem accipiunt, & hi ex illis, vt quocunque eorum alterutri ferantur, videantur quodammodo ferri vtrique: tamen ſingulis in proprias fibras ſectis, & re ita explorata, conſtat eos qui ex ceruice veniunt ferri in medium ſepti tranſuerſi, deferentes illi motum, atq. in illud multifariā diſtribui, ibiq. finiri, eos verò qui ex cerebro veniunt, cùm primùm attingunt ſupremam thoracis partem, portionem quandam mittere ad radices coſtarum ſub membrana ſuccingente coſtas, in initio quidem exiguam, excurrentem verò per totum thoracem deorſum, & ex neruulis venientibus à vertebris, in ſingulis ſpatijs intercoſtalibus, recipientem acceſsionem, & hâc quidem neruorum portionem, penetrare in ventrem cum arteria: ea parte quà ſeptum vertebris alligari diximus, atque ſurculos mittere, in primis in ipſum ſeptum, deinde & in omnes ferè partes infra ſeptū poſitas, nam in fundum ventriculi, & omentum, & craſſa inteſtina, quin & in tenuia, iecur, lienem, & veſicam fellis, atq. adeò & in genitalia: aliam porrò portionem dictam maiorem, per internum cauum thoracis procedere, ex qua ſiunt nerui, qui vocantur recurrētes, & ſurculi mittuntur in pulmonem & pericardium, & quod eius, poſt has diſtributiones ſupereſt (eſt verò id ſatis multum) inſumitur in os ventriculi. Totam hanc hiſtoriam narrat Hipp. quāquam non ſatis diſtincte. Duo (inquit) toni, ideſt duo nerui motus, veniunt à cerebro ſub os magni verticuli. Os magni verticuli vocat hic ſecundam vertebram ceruicis. Sed quo pacto duo illi nerui veniunt à cerebro, & ſub os magni verticuli: certe duo nerui, ſunt duo illa neruorum paria quæ dicta ſunt: ſextæ coniugationis cerebri, & quintæ ceruicis. Aliud naſcitur ex cerebro, aliud ſub os magni verticuli, & vtrunque fertur deorſum. Itaq. legendum videtur, duo autem toni, a cerebro & ſub os magni verticuli, deorſum. Narrās deinde, quo tendant, dicit, & ad ſtomachum (ideſt ad os vētriculi) præcipue vtrinque arteriæ (aſperę. ſ.) procedunt. Hi ſunt rami ſextę coniugationis qui per thoracis cauum ferūtur, quorum pars

A ſunt nerui recurrentes vterq. (inquit) in ſe ipſum incidens vni ſimilis. Tria videntur ſignificare poſſe hæc verba, aut vtrunque cum altero coaleſcere multis locis, eum inquàm qui ex cerebro & qui ſub os magni verticuli, & conflare vnum neruū, quaſi eodem in ſeipſum per partes incidente: aut vtrunque eorum neruorum qui à ſexta coniugatione vtrinque arteriæ feruntur in ſtomachum præcipuè, antequam eo peruenerit, recurrere quaſi in ſe ipſū incidentem, quodammodo vnum quodammodo duos factum: aut hos eoſdem neruos cum os ventriculi attigerint, ita congredi, vt vtriſq. in ſe ipſos incidentibus & complicatis, vni ſimilis fiat. Deinde vertebræ & ſeptum tranſuerſum coaleſcunt (vbi antea dictū eſt) hic fi-
B niuntur. Qui hic finiuntur, ſunt nerui dicti ſextæ coniugationis, & nerui qui naſcuntur ſub oſſe magni verticuli, qui nerui ſepti tranſuerſi vocantur, quia in medium illius incidētes motum illi præſtant. Et quidam dubij (neruuli. ſ.) ab hac communione) ideſt ab hoc loco quo ſeptum, & vertebræ coaleſcunt) ad hepar & lienem tendere videntur. Certe quędam reliquiæ exiguæ neruorum oris ventriculi inſumuntur in cauum hepatis. In lienem hinc non apparet quid feratur, ſed ille proinde dicit, dubij. Alius (inquit) tonus ex vertebris quæ vtrinque: iuxta ſpinam tenditur oblique vertebrarū, ideſt alius neruus (hic eſt pars ſextæ coniugationis, quæ ſub membrana ſuccingente coſtas repit) per vertebras, quæ vtrobiq. & ſupra ſeptum & infra ſeptum ſunt, tenditur
C iuxta ſpinam, non per medias ipſas vertebras, ſed obliquè vertebrarum) liceat vti hoc græciſmo) hoc eſt deflectentes non nihil à vertebris, & per thoracem, diſtribuitur coſtis, & vt venæ (inquit) ita hi nerui (quod nunc dicit alius tonus, nunc hi, nihil refert, nam eſt vnus vtroq. in latere) per ſeptum tranſuerſum in meſenterium mihi videntur tendere, & in his hoc eſt partibus meſenterij, deficiunt. Rurſus autem vbi ſeptum tranſuerſum cohæſit hinc continui exiſtentes. Hoc dicit Hippocrates ſecundum ipſam rationem adminiſtrationis anatomicæ. Nimirum, licet neruum illum, qui ſub membrana coſtarum deſcendit per ſeptum tranſuerſum, conſectari, perſequiq. ſurculos, quos demittit ad omentum & meſenterium, eiſque ibi finitis: redire rurſum, in eam partē,
D qua ſeptum tranſuerſum cohæſit vertebris, vbi videntur nerui continui exiſtentes, nimirum rami ex eodem caule, inde ferri iuxta medium corporis, ſub arteria magna quæ illac deſcendit, & reliquum, quod ſupereſt ex ſexta coniugatione, varie diſtribuunt vertebris, vt venæ. Nimirum vt vena caua quæ illac etiam repit, demittit ramulos in proximas quaſque partes, ita illi neruuli. Sed quod dicit diſtribuere vertebris, iuxta veritatem non ſatis exacte dicitur. Nam ex ſingulis vertebris naſcuntur neruuli qui coaleſcunt cum ſurculis, quos illi nerui demittunt, quare non magis tribuunt vertebris, quàm ex illis accipiunt. Sed dicitur hoc, vt monui, ſecundum adminiſtrationem, ad quam nihil intereſt, nerui hi tribuant vertebris, an accipiant ex vertebris, modo diſſector

vi-

vid eat ſurculos ex dictis neruis demiſſos, ire in vertebras. Atqui ita fit, vſq; dum abſumantur, cum ad ſacrum os peruenerint. Nã ſi quid genitalibus ex hac coniugatione tribuitur, id quoque ſub ſacro oſſe eſt. Itaque horum neruulorum hiſtoria, etſi non ſatis exactè, verè tamen Hippocrati narrata eſt. Quod tamen ſæpe dicere ſoleo, nunc non omittam, partium hiſtoriam à nullo autore petendã eſſe, ſed oculorum intuitu inueſtigandam. Nam citra hunc, ſola lectione nihil certi conſequi poſſis.

3 *IN Aeno leguminum eſu continenter vtentes, fæmina, & viri, crurum impotentes fiebant, & ad finem vſque perſliterunt. I eruum vero edentum comedentes, dolentes genua.*

Hæc eadem ſententia eiſdem omnino verbis ſexto lib. ſectione 4. ſcripta occurret, quãquam fortaſſe perperam interpoſita illo loco eſt, hic ſolum ab Hip ſcripta. Galenus .n. nullã illius mentionem facit in eius libri commentarijs. Sed vtcunque hoc habeat, morboſa hæc conſtitutio facta eſt, quòd homines multo leguminum eſu eſſent vſi per famem, hoc eſt, anonæ caritatem, vt dicit Galenus in commen. apho. 16. particulæ 3. in quo, vt alijs multis in locis, hanc citat hiſtoriam. Accidit verò id in Aeno vrbe Thraciæ, regionis ſterilis admodũ & frigidę, vt vel hac ratione magis, accidere fuerit conſentaneum. Quod fœminas & viros laboraſſe dicit, videtur inſinuare fuiſſe morbũ epidemialem, talem .n. eſſe dicimus, eum qui vtriuſque ſexus & omnis ętatis homines apprehendit, tamen quod non in aere cauſam eſſe dicit, ſed in prauis cibis, alia ex parte non videtur epidemialis. Si .n. illi ſolum tali morbi genere tentati ſunt qui leguminibus ſunt vſi, non fuit epidemialis. Fieri autem potuit, vt incipiente à malo victu morbo, in aerem infectio ſerperet, eſſetque ita epidemialis, & ægrotarent ob communem eſum leguminum, qui nunquam legumina guſtaſſent, ita vt fit. Sæpe .n. peſtis graſſatur in vrbe, cuius cauſa prima non fuerit communis, ſed peculiaris aliqua, vt veſtis aut lectus, aut cibus: Proximam verò, iã cum epidemialis morbus eſt, neceſſe eſt communem eſſe cauſam. Ita fieri potuit in Aeno. Incepit tamen malum ab eſu leguminum, & maxima ex parte tentati fuerint tali morbo, leguminum eſu vtentes continenter. Non .n. profectò qui aliquando fortaſſe, ac cum reliquis cibis condita, vt ſolent, legumina guſtaſſent, ſed qui eis in præcipuis cibis vterentur ſemper, aliorũ penuria. Hi verò merito ægrotarunt. Nam vt Hipp. ipſe lib. de rat. victus in acutis dicit, legumina omnis flatuoſa ſunt, & cruda, & frigida, & macerata, & virida. His autem vtendum non eſt niſi cum cibis. Vnumquodque verò ex ipſis ſua peculiaria vitia habet. Galenus etiam libros de cibis boni & mali ſucci legumina in cibis mali ſucci ponit, adeo vt paucis nominatis, dicat, cæteris homines non veſci, niſi fame & rerum inopia premaneur, velut ſcilicet hi qui in Aeno. Habent itaque legumina omnia multa communia vitia, vnum quodque verò ex ipſis ſua peculiaria

A velut nunc omnibus leguminibus vtentibus crura ſunt debilitata: vtentibus eruo doluerũt pręterea genua: & hæc quidem non per ipſas putridas & malignas febres, quibus conſentaneũ eſt, fuiſſe correptos in initio mali (quod & lib. 4. huius operis dicetur, vbi de hac tempeſtate aliquanto plura etſi breuiſſimè etiam ſcribentur) ſed poſtea etiam per totam vitam crurum vitia perſeuerabant. Quia, arbitror, ex leguminibus multum praui & craſſi ſucci colligebatur. Atqui quod craſſum in crura paulatim ſubſidet. Hinc fiunt varices, elephantes, cancri, ſine vlceribus aut cum vlceribus, hinc atrophiæ crurum, quia vbi multum mali, exiguum eſt vtilis ſucci, & id quod eſt, à prauo nonnunquam prohibetur affigi. Hinc etiam fit, vt nerui crurum ab humoribus craſſis occupati, nonnunquam reſoluantur. Eruum præ- B terea habet inſignem vim ſiccandi, & partes acres, vſque adeo vt ne bobus quidem detur ſine magna præparatione, vt Gal. lib. de alimen. facultate cap. 29. docet. Potuerit ergo ſiccare ligamenta articuli genu, ac facere male flexilia, vt, cum flecterentur, dolerent, atque eius acres partes, in altum articuli collectę, dolorem mouerint. A talibus autem ſuccis, tam craſſis inquam & contumacibus, paulatim factæ infirmitates, non poterant non tota vita durare.

4 *CVrandum iram inferre, & reuocandi coloris cauſa, & effuſionis ſuccorum, & lætitiam, & timorem, & huiuſmodi. atque ſi aliud corpus ſimul ægrotet, ſimul curare, ſi autem non, hoc.*

C Quandoquidem ira, gaudium, timor, & huiuſmodi paſſiones, animi ſunt non ſolius, ſed communes cum corpore, vſque adeo vt ex motione ſanguinis & ſpirituum definitiones phyſicas & materiales habeant, conſtat eſſe cauſas alterantes noſtra corpora, vſque adeo, vt quædam illarum ſint calorificæ, quædam refrigeratoriæ cauſæ: id quod ex differentijs quas pulſibus afferunt, manifeſtum fiet. Quod ſi alterare noſtra corpora poſſunt, poſſint eſſe cauſæ ſalutares, poſſintque ſanare, cum contingerit, ea teneri morbo contrario affectioni, quam natæ ſunt afferre. Vel hoc ſolo argumẽto, quod poſſint morbos quoſdam gignere, poſſint à contrarijs liberare. Vti ergo poteſt medicus omnibus animi motibus in curatione morborũ. Vtatur verò ſingulis opportunè, D & ad quoſdam morbos: aut quibuſdam occaſionibus. Vtimur motibus quibuſuis nunc ob communes cauſas: nunc ob proprias. Communes appello, eas quę non naſcũtur ex morbi natura, ſed alijs rebus aduentitijs, quę quidem in alijs etiam morbis fieri poſſent. Vt cum ſuſpicamur aliquem aſſiſtentium noxium eſſe ægroto, & ſuademus ægroto vt eum arceat, ſi non poſſumus aliter, etiam curantes vt in eum iraſcatur. Aut cum timidum eſſe ſuapte natura ægrotum videmus, aut timere nunc morbi periculum, vſque adeo vt debilitetur, animum facimus, ſuadentes nihil periculi in malo eſſe: contra cũ non vult ægrotus nobis obedire, timorem incutimus, grauia comminantes. Si videmus triſtem eſſe, exhilaramus.

Hæc

Hæc verò communia ſunt. Propria autem, per morbos frigidos ad iram prouocare, vt poteſt ira caloris exiſtente cauſa. Nam vt 6. lib. epid. ſect. 5. dicetur ira trahit in caput calidū & humidum. Feruet enim per eam paſſionem ſanguis circa cor, proinde caleſcunt thorax & caput, repleturque ſanguine feruente, vt feruore redundat in olla ſuccus. Simul etiam cū præcipuis partibus caleſcit totus habitus corporis. Ergo cum friget multum corpus, redūdatque crudis, & calor, vt ignis ſub viridibus lignis periclitatur ſuffocari, quod color cutis albidus & intermortuus prodit, non abs re erit, ad iram prouocare crebrò hominem. Ita .n. funditur ſanguis & reuocatur color, pariterque viuificatur calidum naturale, & expeditur ob obruentibus fuliginibus. Poteſtque eſſe vſus iræ, & in reductione corporum morbidorum, & in curatione ægrotantium. Lætitia vtimur, vt proprio eorum medicamine, per morbos melancholicos. Nam metus & mœſtitiā ſunt ſymptomata propria talium morborum, læduntque duobus modis, & debilitantia virtutem, & cōſeruantia augentiaque rurſum morbum, à quo nata ſunt. Si.n. multi occaſione aliqua correpti metu & mœſtitia, cumque hæ paſſiones multum perſeuerarent, melancholici euaſerunt, poterunt eædem præſentē ſeruare & augere. Igitur tollere triſtitiā (quod eſt lætitiam inferre) eſt curatio legitima, quia ex cauſæ ſeruantis ſublatione, eſtque ſymptomatum facultatem debilitantium ſublatio. Timore curantur etiam inſani, quia metus facit vt mens ſeſe colligat, & ad ſapientiam redeat. Timore etiam repentino curatur ſingultus, quia territi continent ſpiritum, ſpiritus autē detentione ſingultus tollitur. Quin & quartanam febrem vidi, timore hora paroxyſmi ſuperueniente ſublatam, non amplius rediiſſe, & multi alij teſtificantur. Id verò fit, quia timore cietur alius ſuccorum impetus vehementior motu paroxyſmi, atque ita natura obliuiſcitur motus illius conſueti. Accedit, timore turbati ventrem non rarò deponique ita feces, cum ex toto corpore, tum vel maximè ex liene. Itaque non rarò vtendum eſt motibus animi, vt proprijs morborum auxilijs. Nunquam tamē omittenda fuerit alia auxilia, ſi morbus aliud auxilium exigat ratione ſui, aut cauſæ aut corpus alio morbo teneatur, præter id quod pepererat animi motum: aut ipſe motus animi, dū vnam curat, aliam paſſionem intulerit. Velut ſi ſublata aliqua ex parte videatur inſania, aut quartana febris, timore, non eſt proinde omittenda expurgatio melancholiæ; atque ſi timor ob ſingultum illatus, deliquium fecerit, deliquium curare. Si quartana febre ſimul cum obſtructione laborat homo, & timor quartanā ſubſtulerit, lienem proprijs auxilijs mollire, & aperire. Itaque ſi reliquum corpus ægrotet, ſimul, ſimul curare: ſin minus, id eſt ſi non ſit affectio alia, neque alia curationis indicatio, hoc, id eſt; hoc ſolùm facere ſit ſatis. Vt ſi ſolo ſingultu ob flatum in ore ventriculi laboret, ſolus timor eſt ſatis.

A 5 *STymargi famula Idumæa erat, cum peperiſſet filiam os vteri contortum eſt, & in coxam & crus dolor. Liberata eſt iuxta talum ſecta vena, etiam ſi tremores ſecundum corpus eam tenebant; Sed ad occaſionem oportet venire, & occaſionis initium.*

Filiarum partus ſolere eſſe difficiliores dictum antea eſt ſæpe. Huic dolorem ad coxam & crus faciebat, os vteri plenitudine contortum, & proinde premens neruos, qui rectà eunt ad crus eius lateris: ita ſcilicet vt fit cum lapide laborat ren, videbatur huic non mittēdus ſanguis, vt neque alijs quæ præfocatione

B cum vteri peruerſione, aut retractione laborant, quia ea paſſio frigida eſt, ſanguinis verò miſſio auxilium refrigeratorium, maximè cum tremores (frigus aut debilitatem, aut vtrumq; indicarent. Id dico quia ſi concuſſiones cum rigore vocat tremores, paſſio calidi innati eſt; ſin autem veros tremores, eſt facultatis motricis impotentia. Nihilominus ſecuit Hippocr. venam, quia oportet ad occaſionem, & occaſionis principium venire. Nimirum, vt cognitio incipit à poſtremis, hoc eſt à ſymptomatis, ab iiſque procedit ad effectus eſſentias, & ad cauſas, proximas primum, deinde remotas vſque ad primas, ita curatio incipere debet ab indicationibus cauſarum, primarum primum, mox proximarum, deinde affectus; tandem ſymptomatum, ſi quæ ſunt, quæ non

C tollantur ſimul cum morbo. Hoc vt ſignificet, dicit, veniendum ad occaſionem, & occaſionis principium, id eſt, per cauſas vſque ad primam. Nam occaſio, eſt cauſa procatartica; quæ prior eſt antecedente, & in ipſis procatarcticis ſunt aliæ ante alias. Oportet verò venire ad omnium primam, quia etſi procatarcticæ quæ receſſerunt, curatoriam indicationem non habeant per ſe, præſtant tamen multum ad cognitionem affectus, & cauſarum internarum, quas habent. Oportet ergo in curatione, rationem habere prius cauſæ quàm effectus. Velut in hac, ſecta eſt vena, quia etſi eſſet frigida affectio ac cum debilitate, tamen erat ex exigua purgatione partus, quod ex ipſis ſymptomatis palam fit, & Galenus libro de rigore tremore & palpitatione dicit. Fieri verò

D ex hac occaſione, indicabat frigidam paſſionē ex accidenti factam eſſe. Nam ſanguis per ſe calorem magis natus erat facere. Si ergo erat affectio ex accidenti frigida, auxilio indigebat ex accidenti calido, cuiuſmodi eſt miſſio ſanguinis. Eſt etenim per ſe auxilium refrigeratorium, aliquando verò per accidens calfacit, cum refrigeratio multitudine obruente erat facta. Atqui debilitas ex euacuationis ſuppreſſione, non in eſſentia, ſed per aggrauationem eſſe cognoſcebatur, hanc verò tollit euacuatio. Quod ſi mittendus erat ſanguis profectò ex talo eiuſdē lateris. Quia id exigit ratio rectitudinis.

SECTIO QVINTA.

1 *QVicunq. ruſi ſunt, & acuto naſo, ac paruis oculis, praui: qui vero ruſi, ſimi, & magnis oculis, boni.*

Hæc ſententia & aliæ quædam huius libri, ſpectant ad phyſiognomiam, quã phyloſophiæ partem, non eſſe inanem probat Ariſt. multis argumentis, in libro cui Phyſiognomicum, titulus eſt. Gal. quoq. libello quod animi mores corporis temperaturam ſequũtur, multa phyſiognomica docet, cùm ex illo libello, tum vel maximè ex 1. de hiſtoria animallum. Eſſe autẽ phyſiognomiam, manifeſtum eſt, quia norunt venatores bonos canes & venationi idoneos ex corporum formatione dignoſcere, & equites agnoſcunt ſolo intuitu generoſos equos. Si ergo belluæ notis corporeis agnoſci poſſunt, poſſint & homines, cum præcipuè illis colorum, & formæ totius longè maior differẽtia ſit, quàm alicui alij animantium generi. Sed & ratione conſtare poteſt. Si .n. animi mores corporis temperaturam ſequuntur, vt Galen. toto illo libello confirmauit, & cõpoſitio idonea inſtrumentorum ſequitur cuiuſq. mores & temperaturam, vt ſeptimo cap. illius libelli de ſententia Ariſt. dicit Gal. conſtat ex forma externa poſſe ingenium & mores coniectari. Hoc verò eſt phyſiognomiæ, videlicet ex naturalibus notis agnoſcere, quæ intra hominem, ad animam pertinentia, deliteſcunt. Sequi mores hominum & ingenia temperaturam, cõſtat, quia cibis & potibus, morbo, & lãgore, & ætate, & mutatione temporum, videmus eiuſdem hoĩs mores ſępe mutatos. Conſtat verò hæc mutare corpus, manente anima eadẽ. Præterea regionis differẽtia facit ad dĩam ingenij & morum, quod exemplo Europeorum & Aſianorũ docet Hipp. libello de aere locis & aquis. Cõſtat verò id ad differentiam temperamenti regionum referri, quæ non aliter, quàm corpora aliter afficiendo poſſunt mores permutare. Præterea, humores multum præſtant ad mores, vt 1. de natu. huma. comm. 39. Gal. docet, humores verò rationem quandam habent ad temperamenta. Sed præter dicta conſtat quod dicitur, quia virtutes & vitia, vt Ariſt. docet de ſententia Platonis, quæ Galen. maximè placet, ſunt in tribus animæ partibus, aut earum aliqua, rationali inquam, iraſcibili, aut concupiſcibili, quę in tribus pręcipuis membris ſedem habent, rationalis in cerebro, iraſcibilis in corde, concupiſcibilis in hepate. Prudentia ergo eſt in rationali, fortitudo in iraſcibili, tẽperantia in concupiſcibili, iuſtitia in omnibus. Igitur mutatis membris, mutentur potentiæ illæ aut partes animæ, ac cum illis virtutes, & vitia. [ſm inclinationẽ hoc dictũ eſt intelligendum,] Præterea ſi quæ pars eſt animæ propria, & non communis cum inſtrumento corporeo, ea eſt mens ſeu intellectus: ſi igitur mens perturbari poteſt, aut lædi per corporeas paſſiones, vt certè poteſt, quandoquidem vino & phrenitide, conſtat omnia quę ad ingenium, & mores ſpectant, poſſe cum corporis temperie permutari. Sed & cum his mutari inſtrumentorum formationem, ac proinde externã corporis ſpeciem, conſtat. Quia animalium cuiq.

A dedit natura compoſitionem maximè accomodatam illius moribus. nam audacibus dedit cornua, rapacibus vngues, timida inermia fecit, ſed ad velocitatem comparata. Igitur & in ſingulis cuiuſque ſpeciei ita fecerit, dederitque cuiuſq; moribus accomodatum corpus, ſimileque eius animalis corpori, cuius mores maxime imitetur. Atqui ſtulte, niſi ita faceret. Velut ſi quis ſutori fabrilia inſtrumenta, & fabro ſutoria tribueret. Si igitur temperamentum facit ad mores & ad compoſitionem & compoſitio etiam ad mores, poterit ſignificare forma exterior mores & morbos. Dico autem mores, non qui ſint (nam hos educatio, & doctrina, & Dei gratia, ſolet mutare) ſed ad quos propenſus natura, quiſque ſit. Morbos C dico, quos natus quiſque habere ſit. Si enim in vinculo animæ & corporis hęc pedia principium habet, poterunt eiſdem ſignis præſentiri morbi animi & corporis: cõſtatq; iam hinc, quo pacto phyſionomica doctrina ad medicinam referatur. Verſantur phyſionomi circa naturalia apparentia, indeq; capiunt notas, vt circa partes omnes, & particulas, earum figuram, & colorem: circa voces vt quod gracilem habeant aut craſſam, & motus, vt quod oculi nictent, aut non: & mores apparentes, vt quod triſtes ſentiantur aut hilares. Argumentantur cuiuſq; notæ ſignificationem, relatione ad alia animalia. Velut oculos magnos rotundos & eminentes, bouinos mores, & ingenium ſignificare docet Ariſt. 1. de hiſtoria animalium, cupiditates ſcilicet & hebitudinem, quia tales oculi bobus ſunt: & relatione ad alios C homines, velut molles carne, manſuetos etiam eſſe & prudentes, quia tales ſunt Aſiani: aut relatione ad paſſionem, vt nares ſecundum pinnas valde apertas, iracundi eſſe, quia irati ſolent nares ita aperire: & relatione ad alias ætates, vt canities ſignificat ſenilem maturitatem & prudentiam, quia ſenibus ſolet accidere. Eſt alia ratio argumentandi, ex obſeruatione morum, vt quibus aures arrectæ, loquaces ſunt, quia tales eſſe ſolent, qui eiuſmodi. Sunt duæ aliæ rationes philoſophicę, & potiores: relatione ad cauſam. Vt magnitudo partium præcipuarum & virium, bonos mores, quia ſignificant robur facultatis: plærunque autem meliora, quæ fortia & virilia; deteriora, quæ debilia & muliebria: alia ratio eſt ex quibuſdam, quibus aliud neceſſario ſuccedat, velut ſi triD ſtem & iracundum neceſſe eſt eſſe inuidum, ſi notę triſtitiæ & iracundiæ ſint, & ſi non ſint notę inuidiæ, iudicabitur inuidus eſſe. Obſernandum verò in hac parte eſt: vt in alio omnĩ prudenti coniectura ne communia ſigna pro proprijs capiatur, vt ſi quis leoninum ſignum vocet, quod non minus ſit in equo, aut motem leoninum, quem habeant ęque alia animalia: præterea, ne cum multa ſigna ſint, vni ſoli credatur, aut ambiguo, ſine alijs quę poſſint ſignificationem ambiguam certam facere. Velut nunc dicit, rufos bonos eſſe & malos, ſed diſtinguit ex adiunctis. Color ruſus capillorum mediocris eſt, inter eos qui frigiditatem temperamenti ſignificãt, & eos qui calorem. Proinde ruſi temperie mediocri ſunt, atque ingenio

nio acuto, tales autem hon norunt eſſe mediocres moribus, ſed aut probi aut nequam, vt in hæc aut illa ſtudia incumbunt. Præterea rufus color capillorũ, videtur fieri poſſe ob mediocritatẽ temperamenti, aut ob mixtionem contrariorum excremẽtorum, quæ quidem ex mixtione contrariorum ſuccorũ, & cõtrariorum principiorum, ortum trahat. Mediocritas faciet ad probos mores, mixtio contrariorum ad perfidiam, itaq. his rationibus videtur, vtriuſq. contrarij nota rufus color. Quin & in ſacris literis celebrãtur duo rufi, Eſau & Dauid, quorum alterũ odio habuit Deus, alterum ſecũdũ cor ſuum eſſe pronunciauit. Rufi itaq. & boni, & mali ſint. Bonitas quidem non eſt vna aliqua virtus ſingularis, ſed in omnibus conſiſtit. Definitur autem bonitas præcipuè beneuolentia, & inuidiæ vacuitate. Nam qui omnibus bene vult, nulli vnquã iniurius eſſe poterit, ſed quoad fieri poterit, omnibus vtilis, & in bonũ diriget ſemper conſilia, & operabitur, atq. proinde Plato proprium bonitatis eſſe putauit, nulli inuidere: eritq. contrarij, omnibus male velle, & facere. Sed cum rufus color vtriuſq. poſſit eſſe nota, accedẽte naſo acuto, id eſt anguſto, & ad extremitatem in acumen deſinente, & oculis paruis, prauos ſignificabat: accedentibus naſo ſimo, & magnis oculis, bonos. Nimirum vt Ariſt. in phyſiognomico docet, naſus amplus, & latis vijs, qualem quidem nũc ſimum vocat, ſignificat magnanimos, & audaces homines, quia refertur ad laones, atq. quia cerebrum & thorax facilius ventilantur & expurgantur, quare minus vrgẽtur fuliginibus, ſuntq. animoſi, qui θυμώδεις dicuntur græcis, non iracũdi, qui ὀργίλοι. Magni etiam oculi, maioris facultatis formatricis in cerebro (quia orta atteſtantur principijs) & naturalis caloris plus: acutus naſus; & exigui oculi, cõtraria. Omnia autem quæ magnanimitatem & robur ſignificant, ſunt probitatis, quæ puſillanimitatem & debilitatem, improbitatis ſigna. Quia vt Cicero in officijs dicit, iniuria naſcitur ex timore. Quare minimè ſunt perfidi, aut iniurij, qui minimè timidi. Cæterum neq. ſimum quod in naſo cõmendat, eſt qualecunq., neq. magnum in oculis. Qui.n. valdè ſimi ſunt, vt anguſti ſint narium pori, neq. bene ventilantur, neq. abſũt ab omni nequitia, quia ſunt valde ſalaces, referuntur.n. ad ceruos: ſed ſimum naſum vocat, amplum, non valdè preſſum. Oculos magnos rotundos & prominentes Ariſt. vituperat 1. de hiſtoria animalium. Boni ergo ſunt, qui magni, angulati ſatis, & mediocriter demiſſi. Tales ergo ſunt boni. Exigui verò mali, maximè ſi exigui, ſimul & caui ad modum ſint.

2 HYdropici charopi & calui fuerint.

Putari poſſit hæc etiam ſententia ad phyſiognomiã pertinere, vt prior, & quæ mox ſequitur, quia dictum nuper eſt ſignificari talibus ſignis, vt mores, ita & morbos. Itaq. putetur nunc dicere, charopos & caluos, paratos eſſe ad hydropem. Mihi tamen id non videtur admodum conſentaneum. Nam charopus color ſignificat temperamentum calidum & ſiccum

A caluitium ſiccũ: hydrops verò nata eſt fieri ex frigore & humorem; quod verò ſoleat ſiccitas partium per atrophyam ſuccedere hydropi, nihil facit. Nam temperamentum cui morbus aliquis eſt familiaris, non eſt ſimile ei quod ex accidenti ſuccedit morbo, ſed naturæ quã habet morbus à principio. Proinde cenſeo hanc ſententiolam, pertinere ad prognoſticam medicinæ partem, ſignificareq. hydropicos ſolere, procedente malo, fieri charopos & caluos. Cũ aũt charopos dicit, intelligit glaculos abutens noĩe, velut ẽt in calce tertiæ ſectionis tertij epidemiorũ, enarratore Galeno. Nimirum illic Hipp. deſcribens tempeſtatem quandam hydropicorum tabeſcentium, dicit forma tabidorum erat leuis, ſubalbida, lentis colorem B referens, ſubrubra, & charopa, pituita alba referti. Galen. in comm. dicit, hydropicis non poſſe fieri charopos oculos, hos.n. eſſe leoninos, ac proindè calorem & ſiccitatem referẽtes, fieri tamen illis glaucos, abſcẽdente in oculos pituita, atq. adeo cõſentaneum eſſe Hipp. abuſum nomine, dixiſſe charopos pro glaucis. Eſt aũt huic enarrationi admodum conſentaneum, quod aniculę cuidam hydropicæ glaucos oculos factos eſſe narrat 4. epidemiõ. Hoc verò facit pituita, quę in hydropicis redundat, quæ cum putrida & ſalſa ſit, radices capillorum corrumpens, ophyaſes, & alopecias, & caluitium infert. Tametſi caluitij nomen propriè non dicitur, niſi de naturali capillorum defectu, qui ob naturalem ſiccitatem, aut ſenectutem ſit, transfertur. tamen etiam nomen C ad id defluuium quod corruptione pilorũ ſupra frontem ſit. Solere autem fieri redundantia pituitę defluuia capillorum, aut canitiem intempeſtiuam cum oculorũ glaucedine, experimento didicimus. Fieri itaq. poſſint hydropici calui præter naturam, tamen ſecundũ naturam calui non fuerint, parati ad hydropem. Neq; ſanè glauci & calui eſſe naturaliter poſſint, cũ alterũ humiditatis, alterum ſiccitatis ſit. Quare & ſi glauci pro charopis intelligãtur, non poteſt eſſe hæc ſententia phyſiognomonica, ſed prognoſtica, vt explicatum eſt.

3 VOcis gracilitatem ſoluit varix ad ſiniſtrum & dextrum (teſtem) abſque horum altero fieri nõ poteſt, vt ſoluatur.

D Gracilitas vocis fit, aut ob anguſtiã aſperæ arteriæ, quam vocant λειτροφίαν gręcè aut ob debilitatem muſculorum vocis, quam vocant χρεφωνίαν. Quo noĩe hic vtitur Hip. Pueris vſq; ad pubertatem eſt vox gracilis, debiles.n. ſunt vocales in pueris, vt alij muſculi, ob humiditatẽ tẽperamẽti, & arteria eſt gracilis vſq. ad eam ætatẽ. Quibus ex teſtibus ſemẽ effunditur, ſiccãtur partes, præcipuè autẽ vocales, propter eam cõmunionem, quę eſt inter vocalia & genitalia quam 1. ſect. huius libri 2. celebrauit Hipp. Firmantur ergo muſculi vocales, & hac cauſa, & quia procedit arterię incrementum, mutatur vox in craſſiorem. Quibus verò teſtes perſcinduntur, manet muſculorum humiditas, & ceſſat ſubtractione caloris dilatatio arterię, & ita gracilitas vocis perſeuerat. Vt igitur puerilis vocis gracilitas tu-

meſcētibus ſemine teſticulis tollitur, ita quę per debilitatem ex morbo contingit, ſoluitur varicibus in teſtem vtrũque. Non enim vt tuſſim ſolui diximus ſectione. 1. tumore facto in alterutro teſticulorum, ita vocis gracilitatem putandum eſt: ſed factis in vtroque varicibus. Nimirum tuſſis plerunque fit ob ſuccos in altera thoracis parte impactos, gracilitas ob debilitatem muſculorum omnium. Proinde dicit, abſque horum altero fieri non poteſt, vt ſoluatur.

4 M*Agni, calui, balbi gracili voce præditi, boni.*

Non dicit Hipp. hos omnes magnos inquã, & caluos, & balbos, & gracili voce præditos, eſſe bonos: ſed eos qui omnia hæc habeant, qui ſ. ſimul magni, calui, balbi, & gracili voce præditi ſint. Nam quodcunq. ſeorſum naſci poſſit ex aliqua cauſa mala: magnitudo, ex materiæ redundantia: caluitium ex ſiccitate, balbuties & vocis gracilitas, ex debilitate muſculorum. Cæterum hæc ſimul, ſignum quoddam non exiguum probitatis exibent: phyſiognomicà cauſa, quia caluitium refertur ad ſenes, balbuties & gracilitas vocis refertur ad infantes, itaque ambo ſimul repreſentant ſenilem prudentiam cum infantili ſimplicitate. Præterea eſt cauſa naturalis hæc: magnitudo fieri poteſt ob facultatis robur, aut ob materiæ redundantiam, tamen cum caluitio coniũctam, non eſt veriſimile ex redundantia materiæ eſſe: cum clauitium ſiccitatis ſit, quæ neque cum multa, neque cum valde humida materia eſſe poſſit. Caluitium prętere ſiccitatẽ ſignificat, quare per ſe mores duros & ſeniles, tamẽ magnitudo & balbuties ac vocis gracilitas, nõ ferunt ſiccitatem eſſe nimiam, neque quidem caluitium fert humiditatem, quæ balbutiem facit & gracilitatem vocis, eſſe nimiam, neque pertinere ad cerebrum. Quare horum ſignorũ contra pugnantia, ſignificationem bonam facit, Neq; contraria ipſa in extremo poſſunt conſiſtere, cum in particulis adeò vicinis, & ad eandem corporis partem, putà ad caput pertinentibus ſint.

5 M*Orbos autem habent balbus, aut caluus, aut gracili voce, aut hirſutus, vehementer atrabilarei.*

Non debent legi hæc coniunctim vt in proxima oratione, ſed diuiſim, quòd illa particula, aut, quæ ſępet interponitur, apertæ ſignificat. Nimirum cum cui aliquid horum accidit, eſſe inquam balbum, aut caluum, aut gracili voce, aut hirſutum, paratum eſſe ad morbos atrabiliarios, non tamen, cui duo aut tria horum, neceſſario etiam ſit talis, ſed cui aliquod eorũ ſeorſum. Nam qui ſimul eſt caluus & balbus, & gracili voce, accedente magnitudine, bene temperatus ac morigeratus eſt. Sed hæ notæ ſeorſum vnaquæque, morbos atrabiliarios ſignificant. Caluitium quidem, & hirſuties, quia vtrumque eſt ſicci temperamẽti, quo proinde ſucci terrei multum colligetur. Sed caluitium ſignificabit melancholiam naturalem, vt quod ſiccitatem ſolam cerebri ſignificet, non etiam

A calorem aut frigus: hirſuties atram bilem, ob calidum & ſiccum temperamẽtum. Sed balbuties, & gracilis vox, eſt conſideratione dignum, qui poſſit tales morbos ſignificarè cum pituitoſa potius ſigna eſſe videãtur, & pituitæ ſubſtantia tam longe abſit à melancholia, vt in illam tranſire vna mutatione haud poſſit. Certè Alexander Trallianus, vnam quandam ſpeciẽ reſolutionis eſſe putat, ex melancholia, quia etſi ſuccus potentia ſiccus eſt, ſuccus tamen cum ſit, videtur neruos emollire poſſe. Adducitur vt id ita putet, quòd nihil magis expertum eſt, quàm melancholicis paſſionibus laborantes, reſolutiones multarum partium pati: atq. adeo ſaliua acida abundare ſolent, & humidis vomitionibus. Ego quidem an ex melãcholia fieri poſſit reſolutio, non contendo mo-
B do, tamen qui negant, dicent plerisque eorum qui reſolutionibus ſimul & melãcholicis morbis tenentur, non ob melancholicum ſuccum vtroſq. pati, ſed reſolutiones ob pituitam, quę in melancholicis multa colligitur ob incoctiones Nam & quartana febre affecti, crebro vomunt pituitam, & melancholici ſunt ſaliuoſi, atq. pituitoſi, & melancholicę paſſiones ſæpe concurrunt, non quidem pituitoſo homine melancholiam generante (nihil .n. minus) ſed melancholico pituitam. Itaq balbuties, & gracilis vox, poſſunt in pituitoſis fieri per ſe, poſſunt etiam fieri in melancholicis ex accidenti, atque tunc temporis ſignificabunt melancholicos morbos. Itaq; non dicit has notas morborum melãcholicorum, quod ſemper fiant in melancholicis hominibus, ſed quod poſſunt,
C & ſolent, quodq in pituitoſis aut melancholicis nata ſint fieri, & qualis ſit is, in quo tales notæ conſiderantur ex alijs notis facilè iudicari poſſit. Si enim balbus, ſimul ſit toto corpore albidus, glaber & mollis, & piger, pituitoſum eſſe conſtabit, & pituitoſis morbis obnoxium; ſi verò quæ pituitoſam naturam ſignificent, non adſint, & balbus ſit, melancholici morbi merito expectãtur. Quædam etiam alia balbuties eſt, vt in commentatione apho. 32. ſextæ diximus, quę iracundum homine ſignificat, ac proinde bilioſum, quod cum alicui valde ineſt, atrabiliarij morbi in iuuentute media fiunt.

6 Q*Vi lingua titubant, & manũ non ſunt potẽtes; neceſſe eſt cũ hæc ſoluuntur, ſuppuratos fieri.*

D Eadem paſſio ſignificatur in lingua, atque in manibus, nimirum quod in neruis ſeptimæ coniugationis, deferentibus motum linguæ, facit illius titubationem, hoc idem in neruis è ceruice venientibus ad manus, facit illarum impotentiam, & debilitatem, ac tremorem. Id verò eſt neruos pituitoſis & craſſis ſuccis irrigatos eſſe. Multis igitur, pueris adhuc, accidit, lingua titubare, & manibus tremere, & beneficio temporis curantur paulatim, ſine alio malo, vt aliæ omnes pituitoſæ paſſiones. Atqui illud idem fieri poſſit mutato victu ad ſiccius, aut mutata regione, quod cum victu etiam intelligi poteſt. Tamen quibus citra hæc affatim illa paſſio tollitur, neceſſe eſt, abſceſſum materiæ in partem aliam fieri, expectari verò, multo magis debet, ad eam quæ cum

pri-

primò affecta habeat maximam rectitudinem, & alioqui recipere paratiſſima ſit. Quorum vtrumq. thoraci ineſt. Nimirum cum linguæ radice, & ceruice tota, maximam habet rectitudinem, atq. vt inde facile recipiat, facit poſitus decliuis, & aſſiduus thoracis, & pulmonis motus, quo ſuccum ad ſeſe allicit. Craſſo autẽ ſucco, ad locum cui exitus expeditus non eſt, deriuatio, neceſſe ſit putreſcentiam: & ſuppurationem fieri, quam qui in thorace habent, dicuntur antonomaticè ſuppurati. Quidam vbi Hipp. dicit, χείρμονμα ἐγκρατέες ideſt maninum impotẽtes, volunt, etiam inuito antore, pro χείρων legi χειλῶν ideſt labiorum. Quia fortaſſe maior vicinia labiorum cum lingua, & maior rectitudo à labiis ad thoracem, quàm à manibus. Sed profectò, ſi non ipſarum partiũ ratio habeatur, ſed neruorum ad ipſas veniẽtium, vt ſane oportet (non enim illæ titubant aut tremunt propter ſe ipſas, ſed ob neruos qui in eas inſeruntur) non eſt minor cõmunio neruorum manuum & linguæ, quàm linguæ & labiorum, neq. minor rectitudo in thoracẽ ab illis, quam ab his. Ego quo ad paſsũ malo ſequi lectionẽ quam in codicibus, aut omnibus aut optimis reperio, quàm quam quis ſomniet.

7 D*Olorem inferiorum locorum fortis ſurditas ſoluit, aut ſanguinis multus ex naribus, aut mania.*

Surditas eſt ſignum raptus humorum in caput, proinde qua ratione poteſt eleuare euacuationes per inferna factas, quales ſunt diarrheæ, vt aphor. 28. particulæ 4 dicit Hipp. eadem & dolores partium infernarum, mutata .ſ. ſurſum materia. Atqui materia in ſuperna repens, poteſt, poros auditorios occupans, ſurditatem afferre, aut per venas iugulares, recta in nares tendens, effundi aut occupans cerebrum, facere maniam. Poteſt etiam facere aliud ex alio, vt poſt ſurditatẽ maniam, cũ ſurditatem in phreniticis ſignis ponat Hipp lib. de iudicatione morborum, & poſt ſurditatem fluxũ ſanguinis de naribus, fluxu ſoluente ſurditatem & priorem paſſionem. Fieri verò hæc obſeruatur, vt ex dolore coxę ſurditas, ex dolore hęmorrhoydum mania; ex dolore hypochondrii fluxus ſanguinis de naribus.

8 S*I puerperis ſpaſmus fiat, ignem fac, & in veſicã ceratum infundens multum tepidum, lauare.*

Conuulſionem ſuperueniente febre curari dixit aphor. 57. 4. atqui ego in commentario indicaui, non quancunq. ſed eam ſolùm, quę ex repletione. Si ergo mulieri cui ex partu plurimum ſanguinis fluxiſſet, conuulſio ſuperueniret, nihil eſſet deterius, quàm febrem facere. Nam cõuulſio ex nimia ſanguinis euacuatione, ab inanitione eſſe merito cenſetur. Verum quia hoc raro fit, & ſemper ferè puerperæ defectu expurgationis ęgrotant, coniectamus, cõuulſionem à partu ex repletione eſſe, quare febrem facere non videtur fore alienum Nimirum febris abſumit humorẽ, & ſiccat neruos. Ego, vt verum fatear, ſatius eſſe puto in talibus venam ſecare quàm febrem facere. Plus. n.

A euacuare poſſit miſſio ſanguinis, quàm febris abſumere, idque tutius, quia citra putredinis occaſionem. Quod ſi ob vires dimittatur (nam ob quid aliud?) certè neque febris excitari tutò poſſit, maiori enim facultate opus ſit ad ferendum febrem quæ tantum abſumat, quàm miſſionem ſanguinis quæ tantundem euacuet. Sed ſi excitari etiam febris debeat, non proinde ab auxiliis localibus ad vterum abſtinendũ eſt, ſed colluendum cerato infuſo in veſicam aut catheterem, vtriſque enim vti ſolemus pro clyſteribus. Sed quo pacto infundatur in veſicam ceratum, aut quod ceratum? Cum ceratum ſolidum ſit, minimè fluxile, qualia quę hodie vocantur in officinis vnguenta? Certè aut ceratum, aut linimentum, aut vngentum, aut
B irrigatio, aut quodcunque aliud, facultatibus erit quale affectio exigit, laxans vias, abſtergẽs vterum, mitigans inflammationes, & anodinũ, ac mediocriter reſoluens. Ceratum tamen ſi quod eſt ad eam rem vtile, & in vterum infundi vis, facile eſt liquido aliquo diſſoluere.

9 S*I capitis os fractum ſit, dare potu lac & vinum æquale ęquali: ſi autem vlcus ſit, ſecanda ſunt vena interna, niſi febricitet, ſi autem deliret, caput irrigare, niſi hypochondria eleuata ſint.*

Non eadem occaſione hæc omnia fieri debent, etſi in eodem morbo fieri poſſint: neque ſcripta ſunt, quo ordine ſunt facienda. Nam capite vlcerato, mox à principio mitti debet ſanguis niſi admodum ſit corpus inani-
C tum, & exuccum. Non enim ſolùm profectò cum redundans corpus ſuccis eſt, ſed etiam cùm eſt eorum moderata copia, quia oportet membra reliqua penuriam pati, ne mittant ad caput, etiam ſi inde tractio agatur. Verum ſanguinis miſſio non eadem ex parte fieri debet, ex qua ob inflammationem: ſed ex aliquanto remotiori, dum vlcus ſolum eſt, & non etiam accesſit inflammatio. Nam inflammatio per ſe petit miſſionem ſanguinis, vlcus non niſi propter inflammationem. Cum ergo nondum erit inflammatio, ob morbum qui nondum eſt ſed timetur, mittitur, talibus verò debetur reuulſio, vt præſentibus iam deriuatio. Si igitur inflammato capite, ex externa brachii eiuſdem lateris mittitur; meritò ex vlcerato tantum ex interna
D eiuſdem, aut externa contrarii ſanguis mittetur: ex externa verò ſi iam inflammatio aut affectio alia huic ſimilis, in capite concitata ſit. Hæc tamen concitata eſſe non poterit, ſine aliqua febre. Secanda ergo ob capitis vlcus vena interna eſt (interna vocat hic Hipp. eandẽ quam Galenus eam inquam quę reſpicit hypochondria) niſi febriciter: ſi autem iam febricitet, externa, quia febris tentari iam exulceratam partem alio malo indicat. Si iam deliret, duorum alterum eſſe poteſt, aut initium phrenitidis, aut ſignum decretorium, indicans inſtare fluxum ſanguinis de naribus. Si illud eſt, oportet irrigare caput, oxyrrhodino infuſo ex alio in ſuturam coronalem: ſi verò hoc, abſtinere ne indicatio, futura vtilis, prohibeatur: Sanguinis ex naribus in-

ſtantis, in præcipuis ſignis eſt, retrahi ſurſum
hypochondria. Dicit verò nunc eleuata quæ
retracta, quaſi ſurſum tracta. Merito ergo ſi
delirare incipit, qui vlcus capitis habet, irri-
gatione vtemur, niſi hypochondriorum retra-
ctio accedat, atq; alia huiuſmodi ſigna, quę præ-
nuntiare poſſint iudicationem cum ſanguinis
fluxu. Tunc enim permittendum eſt fluere:
quia ſi nihil impediat, ſoluetur febris, & miti-
gabitur omnis affectus, ſupereritque ſolum
vlcus: quod vbi ſedata fuerit omnis inflam-
matio, atque ſuppurata omnia contuſa, & ex-
purgata ſordida, nil aliud deſiderabit, quàm
idonea medicamenta ad partium regeneratio-
nem, cibos boni ſucci facilè nutrientes. Maxi-
mè verò ſi os etiam deficiat, vt cum confractũ,
non ſolùm fiſſum fuit. Nam oſſa habent diffi-
cilem generationem, ac proinde ad eorũ pro-
ductionem, quod facilè nutriat, debet medio-
criter abundare. Talia vero imprimis ſunt lac
& vinum. Atqui iam cum cõquieuerint omnia
ſymptomata, licet dare vinum. Si enim in prin-
cipio daretur, vix eſſe poteſt aliquid pericu-
loſius vino, aut lacte. Vtrumque .n. replet ca-
put; vinum præterea affert cõuulſiones, & flu-
xiones commouet. Hac mixtura vini & lactis
daribus portionibus, nullum vidi vti, neque
video an alicui eſſet futura ſatis ſuauis, tamen
in occaſione dicta auderem tribuere ægro, in
cibis lac, & vinum in potu, temperatum aqua,
magis quam ille per bonam valetudinem con-
ſueuiſſe. Mixturam vero illam quam licet vo-
cari οἰνόγαλα nondum hactenus.

10 *SI caput doleat in pectus deſcendit, deinde in hy-*
pochondrium, deinde in coxam, omnia autem nõ
poſſunt dolere.

Decurſus hic eſt familiaris rheumati, quem
quidem catharroſi ferè omnes experti ſunt.
Cerebrum vtpote humidum & frigidum & ex
toto corpore vapores ſemper excipiens, con-
gerit multa excrementa, quæ deinde deponit
in partes inferiores, per thoracem, hypochõ-
dria, ad coxã, ac nonnunquam ad extremos pe-
dum articulos. Non poſſunt autem (dicit) om-
nia dolere, non quòd non poſſit aliquando fie-
ri, vt hæc omnia ob maximam omni in parte
redundantiam doleant, ſed quòd plærunque
alij alijs dolores ſuccedant, & nouis acceden-
tibus priores ſolui ſoleant, quia permutatione
ſuccorũ de parte in partem fiunt, quare qui in
alias partes irruunt, deſtituunt, quas affece-
rant prius.

11 *ANemien venæ ſectio.*

Ἀνεμίη duo videtur poſſe ſignificare, difficul-
tatem vomendi à verbo ἐμέω, id eſt vomo, aut
idem quod ἄνεμος, id eſt flatus. Et ipſa quidẽ
vox hoc ſecundum videtur ſignificare magis;
vtrumuis autem ſignificet, non videtur facilè
dictu, qua ratione ſoluatur venæ ſectione.
Quid. n. miſſioni ſanguinis cum difficultate vo-
mendi, aut cum flatu? hac cauſa ſuſpicatur Ia-
cobus Steue, anemien ſignificare ſemen quod
citra concubitum effluit ſponte, quaſi ſubuẽ-
A taneum ſemen, vt dicuntur oua ſubuentanea.
Itaq. anemien eſſe gonorrhæam, hancq; ſolui
miſſione ſanguinis, quippe quę naſci ſolet ex
ſanguinis redundantia. Mihi verò non proba-
tur hæc enarratio, quia eſt longe petita. Sed ſi
difficultatem vomitus ſignificat, quod Hipp.
docet, eſt, multis, alioqui difficile vomentibus,
euerti ventriculum, fieriq; vomitum per ſan-
guinis miſſionem, vt. ſ. ſolet fieri alui fluxus &
ſudor. Sed vt dixi minus videtur ipſa vox fer-
re hanc ſignificationem. Nam libello de anti-
quatis Hipp. vocibus, dicit Gal. ἀνεμοῦται (vn-
de haud dubie fluit anemie) idem eſſe Hippoc.
quod inflatur, quare anemie ſit profectò fla-
tus. Habet verò hic locus non incongruam
enarrationẽ ex libello de flatibus, quod Hipp.
B monſtrat, febrium & morborum apoplecticorum, & omnis feruoris ſanguinis, cauſam eſſe
flatus ſanguinem perturbantes. Tales ergo
morbos vocat nunc anemien à cauſa accepta
appellatione: curanturque tales ſectione ve-
næ, quia ſanguinis detractio ſanguinem attem-
perat, & venas laxat, & facit corpus perſpira-
bilius. Itaque hæc ſententia nõ multum abeſt
ab illa quæ paulò poſt occurret, repente voce
priuatos, ſi febre careant, ſanguinis miſſione
curare. Quanquam anemie plures affectiones
ſignificat, quàm apoplecticas: nam & feruores,
ac perturbationes ſpirituum, quibus ſolent
repente per corpora fieri, maculæ, tumores,
ardores cum prurituq; quæ omnia fuſo ſangui-
ne conquieſcunt.

12 *PHarmaco quod fluit ſiſtere inuigendo. Fluit.n.*
C *ex magna vena eſt. Si autem ſponte fluat mel-*
ſpin, ieiunes, aut aquæ duas, quatuor lactis partes.

Rationem ſiſtendi fluxionem ſanguinis, do-
cet optimè Gal. lib. 8. methodi reuulſoria eua-
cuatione; & reuulſionibus ſine euacuatione,
vt quæ agitur frictione & ligaturis, atque vi-
ctu idoneo, & potionibus medicamentoſis, &
medicamentis admotis parti ex qua fluit. Mo-
net verò cap. 6. eius libri, non eſſe veniendum
ad hæc, quę parti admonentur, antequam ne-
ceſſaria reuulſio, & totius corporis euacuatio
facta ſit, quare tunc ſolum eſt his vtendum, cũ
reuulſio ſola, & euacuatio corporis non eſt ſa-
tis. Porrò ſcire oportet, fluxionem aliquam
nimiam fieri poſſe, aut ob rupturam partis ab
externa cauſa factam, vt fluit ſanguis vulne-
D rata vena ferro aut ictu, aut ſponte & citra
cauſam manifeſtam, ob internam. ſ. Redigun-
tur verò omnes internæ cauſæ fluxionis ad
duas has, multitudinem, acrimoniam, & malam
qualitatem, ac tenuitatem, ſcilicet ſuccorum.
Hęc enim duo ſolum ſunt, quę retentricem
irritando faciunt, ſuo munere malè fungi. Nam
ſi quam maximè velis, præter has cauſas, po-
nere propriam retẽtricis debilitatem, quæ ob
partis intemperiem fiet, hæc quoq; quodam-
modo in illis cauſis eſt. Nam ne debilitate qui-
dem retentrix ceſſat retinere, niſi irritata, ir-
ritatur verò à tanto minoribus cauſis, quantò
debilior eſt. Quare id quoque quod debilita-
tem irritat, multum aut qualitate moleſtũ eſt,
ſi non ſimpliciter & omninò, tamen ad hanc
facultatem. Dicit ergo, cum vena aliqua ma-
gna

gna ulnerata eſt ferro aut ictu, neceſſe eſt ſiſtere pharmaco inungendo partem vulneratam idoneis ſcilicet inunctionibus, quales ſunt aſtringentes. Neceſſe inquam eſt ad hæc venire quia ſi fluxus ex magna, hoc eſt, ex inſigni vena, non exigua & capillari eſt, non erit ſatis cura totius corporis, vt ceſſet. Quod ſi quando erit ſatis vt ceſſet, conſultum tamen nihilominus erit, inungere, ne rurſum effluat. Si verò ſponte fluat multum, hoc eſt, ſi fluxus ſpontaneus accidat ob multitudinem, ieiunet, inquit, homo, quia ieiunium euacuatio quædã eſt, & plurimum prodeſt ad fluxiones ſiſtẽdas, vt nihil eſt, quod fluxiones adeò moueat, ac cibus & potus. Si verò ob acrimoniam ſuccorum fiat ſpontaneus fluxus, opus eſt alimentis dulcedinem afferentibus & attemperantibus, proinde conſuluit dare duas aquę, & quatuor lactis, aut vnam aquæ, duas lactis partes. Sunt verò hæc conſilia, non ad fluxus ſanguinis ſolum, ſed ad fluxus etiam ventris, & reliquas fluxiones vtilia: pararique ſolet hoc lac, ex aquę, & lactis dictis portionibus, immiſiſque lapillis ignitis, aut ignito ferro, vſque, ad conſumptionem tertiæ partis, Eſtq. ita paratum magni vſus in dyſenteria, & omni fluxione, quam ſuccorum mordacitas pepererit.

13 *STeriles fouere, ac pharmaco uti.*

φάρμακον, ac φαρμακεύειν, quo nunc vtitur, medicamentum expurgans ſignificat cum ſimpliciter dicitur, neque additur aliquid, quod aliã ſpeciem medicamenti ſignificet, vt in proxima ſententia dicebatur pharmaco inungendo. De cauſis ſterilitatis, quę multæ ac variæ ſũt, & de multiplici earum curatione, ſcripta ſunt multa, lib. de ſterilibus, & in aphoriſmis, modo autem quodam rediguntur omnes earum curationes in hæc duo capita, fométa & expurgationem. Fomenti autem nomine intelligi velim quæcumque interius & exterius, cataplaſmatis, irrigationibus, clyſteribus, peſſis, & ſuffitu, admouentur, vt expurgationis, ac pharmaci nomine, vomitiones & alui ſubductiones. Nam ſterilitatis cauſa omnis ſit, aut vitiũ compoſitionis, aut temperamenti, aut vlcus vteri, aut totius corporis cacochymia. In vitia compoſitionis vteri, eſt vteri exiguitas, aut craſſities, oris vteri ſtrictura & durities, vt nõ dilatetur ſatis: aut peruerſio oris vteri, aut amplitudo, & quod dehiſcat adeò vt nõ retineat, aut ſtrictura venarum vteri, vt hanc ob cauſã menſtruę euacuationes non influant, aut laxitas, vt nimium effluant In vitio temperamenti ſit calor nimius qui ſemen abſumat, aut frigus quod non concoquat, aut ſiccitas quæ etiam ſemen & fœtus alimentum abſumat, aut humiditas quæ retentionem impediat: quam vlcera etiam vteri impediunt: cacochimiæ etiam cũ in vterum refunduntur, corrumpunt ſemen, cum non refunduntur, non impediunt conceptionem, tamen fœtum malo ſucco vti faciũt, ac proinde abortus, aut morbidos fętus. Compoſitiones vitiatæ, ſi à prima generatione contractę ſint, incurabiles eſſe ſolent, ſi nantem alijs morbis ſuccedunt, illorum etiam cu-

A ratione tolluntur. Cacochymiæ omnes pharmaci vſum poſtulant, intemperies omnes vteri, quę cum ſucco conſiſtunt ac cum aliqua totius corporis cacochymia coniunctæ ſunt, & vlcera in primis poſtulant pharmacum, deinde fomenta: infuſiones, in ſeſſiones peſſos. Sint verò hæc omnia ad calorem frigida, ad frigus calida, ad humorem ſicca, humida ad ſiccitatem, & ad vlcera qualia ratio curandi vlcera petit. Sed hęc omnia longius perſequi nõ eſt huius loci: hic ſatis ſit indicaſſe totam ſterilium curationem, fomentis & pharmaco contineri.

14 *QVi repente voce priuantur, ſi ſine febre ſint, ſanguinem mittere.*

B Apoplecticę affectiones, quarum commune accidens eſt vocis interceptio repente facta, nonnunquam ex manifeſta cauſa fiunt, vt ex ebrietate, aut lautiori cœna, nonnunquam ſine ea. Hoc accidens venarum interceptionem ſignificare. 4. de ratione victus in acutis dixit, ac proinde ſanguinis miſſione vtendum eſſe, ut. ſ. laxentur, & peruię ſpiritibus ſiant. Dicit etiã quinta aphoriſmorum, eos qui ex uino uoce priuantur, repente ſolere mori conuulſos, niſi eos febris corripuerit, quaſi febris ſalutaris eſuſa in his ſit. Atqui etſi illud, de obmuteſcẽtibus repentè ſine manifeſta cauſa dixit, in diſputatione de ratione victus, & hoc, de obmuteſcentibus ex vino in aphoriſmis, tamen ratio eadem eſt, cauſa. n. externa internam quandam parit, ſimilem eique ſponte ſit cum cauſa
C nulla manifeſta eſt, puta venarum repletionem & interceptionem. Proinde nunc de vtriſque dicit, curari debere miſſione ſanguinis ſi ſint ſine febre, ſi. n. febris ſuperueniat, ſieri poterit ut ea ſola ſit ſatis ad morbi ſolutionem. Neque verò hinc ſit, ut nũquam ſit mittendus ſanguis ſi febris adſit, ad aliquos. n. utroq. auxilio opus erit, febre, & miſſione ſanguinis. Sed quod nũc docet eſt, ſi alterum, hoc eſt febris deſit, altero ſaltem eſſe opus, puta miſſione ſanguinis. Nam ſi neutrum horum ſit, aut ſiat, mori ſolent conuulſi aut reſoluti, arripiente humore neruos, & eorum principium, ut partim quidem dictũ eſt in aphoriſmo, atque 1. porrhetycorum dicitur his uerbis uocis interceptiones cum ſingultu peſſimę. Vocis interceptiones cum exolucione peſſimæ.

15 *PItuitæ fluxus ex mammis oculi trahunt, & eru-*
D *ctatur per nares in pulmonem.*

Catharri plerumque ſolent cieri accurrentibus excrementis in caput ex toto corpore, atque inde in modum euripi deſcendentibus rurſum in pulmonem & thoracem per aſperam arteriam, vbi tuſſim & raucedinem pariunt: anteque quam in thoracem incumbant, ſolent naſi poros occupare, & uocatur ea paſſio coryza. Fluxus ſuccorum ex corpore in caput, mammarum tumore maximè innoteſcit, quia ſuccis ſurſum repentibus, repleri ſolent. Quam ob cauſam, vt in aphoriſmo dicitur, sãguis qui in mammis colligitur, ſignificat furorem. Porrò oculi ſunt, qui redundantiam

quæ in capite eſt, maximè prodũt. Quod ergo dicit, oculi trahunt ex mammis, perinde eſt, ac ſi diceret, in caput ex corpore confluunt. Nimirum cum corpus in caput mittit, videtur caput trahere. Atqui lib. 4. de morbis ita dicitur. Quantum in cibo & potu pituitæ ineſt
„ vbi in ventriculum peruenit, partim corpus
„ ad ſe trahit, partim caput, vt quod cauum ſit,
„ & velut cucurbita corpori incumbat. Mihi
„ verò magis videtur, venter & corpus in caput mittere. Caput verò repleri indicant oculi, atque ita videntur oculi trahere. Hanc verò, ſeu impulſionem ſeu tractionem, prænuntiãt priùs intumeſcentes mammæ.

16 *QVibus tuſſis ſicca, non ſoluitur, niſi dolor ſortis in coxam, aut in crura, aut in teſtem.*

Dictum eſt prima ſectione huius libri, tuſſes ſiccas ceſſare ſolere intumeſcente teſte. Neq. vero in ſolum teſtem fieri poteſt abſceſſus ex vocalibus inſtrumentis, quamquam in eum ſæpius: ſed & in alijs inferioribus partibus, vt coxam, & crura. Nam in hac ipſa ſectione dictum eſt, antea, ex dolore capitis ad thoracem deſcendere deinde ad hypochondria, poſtea ad coxam. Nunc ergo dicit tuſſim ſiccam ſolui facto abſceſſu in coxam, aut crura, aut teſtem, quem abſceſſum indicat dolor. Nam vt in aphoriſmo dicitur, ſi quæ pars per morbum dolet in eam fiunt abſceſſus, dicit verò non ſolui aliter tuſſim ſiccam. Quod quidẽ de ſicca & antiqua intelligi debet, recentem. n. facile ſperare poſſis, excreatione ſolutam iri, maturata fluxione, inueterati verò & plurimum producti morbi, abſceſſus deſiderant.

17 *SI hydropicum tuſſis corripiat, malum.*

Enarrata mihi eſt hæc ſententia in commentarijs aphoriſmorum. eſt enim trigeſima quinta ſectionis ſextæ illius operis.

18 *SI quis ſtatim animo linquatur, calidis omnibus vti debet, ſi autẽ nõ, vinũ bibere & cibis repleri.*

Statim animo linqui, idem eſt ac ſine cauſa manifeſta, aut ex leuicula quauis cauſa id pati. Hi ſunt de quibus in aphoriſmo dicitur, qui crebro, ac multum, ſine cauſa manifeſta, exoluuntur repente moriuntur. Dictum verò eſt Galeno, & mihi in commentarijs, eam paſſionẽ debilitatem naturalis calidi ſignificare. Tota ergo ratio curationis, talis eſſe debet, vt robur naturalis caloris augeat. Hoc ergo eſt quod dicit, calidis omnibus vtatur. Non quidem quod omnia vtcunq; calida, illius ſint vtilia. Multis .n. præ intemperie extremè calida & biliosa, naturale calidum debile eſt, & facilè exoluitur, quamquam ſunt alij quibus obtẽperamẽti frigiditatem eſt ea debilitas. Nimirum oĩs immodica intemperies lædit omnes facultates. Frigidis ergo calida dabuntur, quæ non vt alimenta calfaciant ſolùm: ſed vt medicamenta etiam alterando: calidis verò & debilibus non ita: ſed quę vt cibi calfaciant, nutriendo, & bonorum ſpirituum, & boni ſanguinis copiã augendo. Non itaq; omnium calidorum vſus eſt vtilis: ſed dicit calidis omnibus vtatur, quaſi diceret totus victus ſit calfactorius, vt

A oportet tamen. Velut in aphoriſmo dicit, omnis victus humidus febricitantibus conuenit, non tamen proinde omnia humida ſunt febricitantibus vtilia: ſed quia totus victus debet ad humectationẽ ſpectare. Hoc itaq: eſt quod dicit calidis omnibus vtatur. Verum quia talium duplex curatio eſt, alia quæ imbecillitatẽ illam tollat, alia quæ, cum paroxyſmo tenetur, homines reuocet, vtramq; docens Hip. addit, ſi autem nõ, id eſt, ſi autem nõ poſſit deliquiũ vitari, ſed nihilominus deliquio correptus fuerit, cogatur vinum bibere, & cibis repleri. οἰνοπίζειν quod nos vertimus vinum bibere, omnes ferè putant eſſe vino mero vti, mihi verò indicatum eſt in commentario, vigeſimi primi aphoriſmi ſecundæ, ſimpliciùs ſignificare vti
B vino, ſiue mero ſiue diluto. Ita hic oportet legi. Nam & ſi pleriſq; vt ex animi deliquio reuocentur, vtile eſt hauſtum merum, quibuſdã verò eſt vtilis dilutum. Vinum inquit bibere, & cibis repleri, ne intellige cibis ſe ingurgitare, vt quidam Hippocraticam phraſim minimè tenentes, tranſtulere, ſed cibis refici, & vt ita dicatur, renutriri. Ita. n. dicitur in aphoriſmo, facilius eſt repleri potu quam cibo. id eſt, facilius ac citius reficimus potu quã cibo. Quod nunc Hip. dicit, vinum bibere & cibis repleri, optimè fit offa panis ex vino, & vno hauſtu vini aut etiam duobus, aut offa ex iure carnium, & potu vini.

19 *SEcare venas internas morbo intenſione facto.*

Morbum factum in tenſione vocat morbum magnum pendente ex multo ſucco. Galen. n. ſolet antecedere lenſus tenſionis. Venas inter-
C nas vocare Hip. aliquãdo venas magnas quæ ſub cute producuntur, vt externas exiguas & capillares quibus cutis texit explicatum eſt mihi in commentatione illius aphoriſmi. Dif-
„ ficultatem vrinę venæ ſectio ſoluit, ſecare aũt
„ internas. Itaq, ſecare internas, eſt venam ſecare, velut ſecare externas, eſt ſacrificare. Eſt verò in ſanguinis miſſionibus, maius efficaciuſq; remedium ſectio venæ maioris, quam ſcarificatio: proinde & commodiùs ad morbos magnos, quales laſſitudini tenſiuę, & phlegmonodi, ſuccedere ſolet.

20 *SOlutio coxarum doloris, oculorum diſtortiones, cæcitas, teſtium tumoris, mammarum elatio.*

Dicit oculorum diſtortionem & cæcitatem
D eſſe ſolutionem doloris coxarum, & elationẽ mammarum, tumoris teſtium: nõ quod hi ſint boni abſceſſus, ſed quòd fieri ſoleant, & ſi ſint mali. Nam & primo libro prędictionum ita eſt
„ ſcriptum. Ex lumborum recurſu oculi diſtor-
„ tio, malum. Id eſt oculi diſtortio fieri ſolet ex lumborũ dolore, eſtque mala permutatio, quia ex recurſo humorum ab infernis, & ignobilioribus, ad ſuperna, & nobiliora, à quibus ſolent, eſtq. ſatius, excremẽta in humiliora deriuari. Vt ergo ex lumbis, ita ex coxa ſolent ſucci recurrere in caput, & vt faciunt oculorum diſtortiones, ita & cęcitatem: vtrumq; verò cum magno ægrotantis malo. Nam vt antea dictum eſt, ex dolore capitis ſolẽt ſucci in pectus, hypocondria, & coxam deſcendere, eſtq; hic bonus abſceſſus: ſi contra aſcendunt, malignus re-

recurſus eſt, verùm fieri ſolet. Indicátq; vt nu-
per dictum eſt, capitis mala, oculi maxime, qui
occupari humoribus, conuulſi diſtorquētur, &
obturati excæcantur. Porrò mammarum ela-
tio ex teſtium tumote, & teſtium tumor ex
mammarum elatione, fiet, ob communionem
vocalium, & genitalium partium, vt ſectione
prima huius ſecundi libri dictum eſt. Eadem
enim ratione, qua tuſſes, vbi teſtis intumuit,
ceſſant & teſtis tumor, à tuſſi.

21 *SI febre tenente, quæ circa faciem macilenta ſint die legitimo, ſequenti die ſoluetur.*

Celebratiſſimum eſt apud Gal. & teliquos
medicinæ doctores, iudicationem duabus par-
tibus conſtate, anxietate, doloribus, & difficul
tate, quæ dum ſecernuntur mala à bonis con-
tingunt, quęq. vocant ſigna critica: & euacua-
tione, quæ cōſequitur, & euacuata cauſa affert
morbi ſolutionem, aut remiſſionem (niſi tamen
ſit iudicatio mala) ſolutionem quidem, cū op-
timæ conditionis eſt criſis, quæ, inter cætera
illud habet, vt fiat in die decretorio: remiſſio-
nem verò, cum eſt tantum bona cuique aliquid
bonorum deeſt, velut ſi fortè dies non ſit in
optimis. Diem ad iudicationem accommodatū
vocat Hipp. nunc decretorium, nunc contem-
plabilem, nunc legitimum, nunc imparem. In-
ter cætera ſymptomata terribilia, quæ inſtan-
te iudicatione fieri ſolent, eſt faciei repentè
facta extenuatio. Extenuatur enim ſæpe facies
deſtituta ſuccis, quod alio conueniſt, vt faculta-
tis expultricis euacuationem parantis, ſint.
Ergo dicit, ſi febre tenente, hoc eſt, per febres
continuas. Nam hæ propriæ tenent homines,
aliæ repetunt. Atqui iudicatoria ſigna in acu-
tis præcipuè morbis habent vim, qui vt in
prognoſtico dixit Hipp. cum febre affligunt.
Si itaq. febre tenente, quæ circa faciem maci-
lenta ſint in die legitimo, ſequenti die ſolue-
tur febris. Non quidem ſequenti die naturali,
velut ſi ſeptimo facies gracileſcat, ſoluetur fe-
bris octauo. Alioqui ſoluetur die nō legitimo,
atq; ita non erit iudicatio perfecta: quod ſi nō
eſt, cur ſoluetur? Sed vt in aphoriſmo dicitur.
quibus criſis futura eſt, nox ante acceſſionem
difficilis quanquam illa nox & acceſſio in eun-
dem naturalem diem incidunt, ita nunc dicit,
ſequenti die febris ſoluetur, ſi iudicatoria an-
xietas incipit ab hac nocte, & ſequenti nocte, ſi
incipit ab hoc die. Neque te debet deterrere,
quod extenuatio faciei ſignum lethale eſſe ſo-
leat, & in lethalibus ponatur ab Hippocr. in
initio prognoſtici; omnibus enim ſignis de-
cretorijs euenit, vt aliquādo ſigna mortis ſint,
vt lachrymę inuoluntariæ, nunc ſignificant
facultatis rectricis corruptionem, nunc fluxū
ſanguinis de naribus; tremor labiorum, nunc
conuulſionem, nunc vomitum. Vtrum autem
ſignificet quodcunque horum, ex adiunctis
agnoſcitur. Non ergo quæcunque extenuatio
faciei pollicetur febris ſolutionem, ſed cui ac-
C cedent aliæ notæ iudicationis bonæ, in quibus
eſt, vt die legitimo contingat. Refert autem
quoq. vt ſigna concoctionis anteceſſerint, &
indicatio in quaternario antecedente facta ſit.
Et, quod maximi momenti eſt, ne alia ſigna
mortis atteſtentur.

22 *HYdropſi ſi tumorem habens in cruribus tuſſiat,*
A *malum.*

Dixerat antea, ſi hydropicū tuſſis corripiat,
eſſe malum: nunc addit tumorem habens in
cruribus, non quidem fortaſſe augens pericu-
lum, ſed vt paſſionis ſignum apponens. Non. n.
graue eſt hydropico pedes intumeſcere, pro-
prium enim eſt huic morbo incipere à pedum
tumore, neque grauius ſemper eſt tumentibus
adhuc pedibus tuſſi corripi, quàm iam detu-
meſcentibus. Multis. n. vidimus proximis iam
morti, ſiccatos eſſe pedes plurimum. ob atro-
phiam, & excrementis pre debilitate facultatis
manentibus iā in ſuperioribus partibus. Tuſſis
quidem horum non ſit minus mala, quàm ſi ijs
accidat, quibus adhuc pedes tumeant: quam-
B quam grauiſſimum etiam eſt tantoperè redun-
dare aquam, vt ſupernas & infernas partes ſi-
mul occupet, & grauius, quam ſi, tuſſire inci-
piente homine, remitteret tumor pedum, non
arefactorum, ſed quòd fluxio ad ſuperiora
conuertatur. Facilius enim poſſit ad inferna
reuocari humor nondum plurimus, quàm qui
omnia iam occupet, morbus curari. Si igitur
ad hos referatur hæc ſententia Hippocratis,
augens periculum, dixerit, ſi habens in cruri-
bus tumorem tuſſiat, malum: ſi autem non, di-
xerit id, apponens hydropis ſignum, quaſi ſolo
morbi nomine non ſatis contentus.

23 *SI auris doleat, lacte vtatur.*

Lactis inſtillatio vtilis eſt ad ſedandum do-
C lorem auris non quemcunque, neque quacun-
que occaſione: ſed eum, qui ex ardore, aut in-
flammatione, nondum inueteratis, excitatur,
velut etiam eo vti ſolemus ad ophthalmias.
Ignoſcendum tamen eſt Hippocrati, quòd ne-
que diſtinctione affectus, neque cauſæ, neque
occaſionis appoſita, ſimpliciter dixerit, ſi auris
doleat, lacte vtatur, ob conſuetum breuilo-
quium, etſi id in alijs, meritò vituperetur.

24 *NIſi in die legitimo recedat febris, neceſſe eſt redeat.*

Dictum nuper eſt Hippocratem eoſdem
dies vocare iudicatorios, contemplabiles, le-
gitimos, & impares. Indicatorios, quòd iudicia
D in illis contingant plerunque: legitimos, quòd
iudicia, quæ in illis fiunt, legitima eſſe putan-
tur, quæ in alijs diebus, non ita, ſed ob illegiti-
mam aliquam occaſionem: contemplabiles,
quaſi contemplatione dignos: impares, quod
impar ferè ſit totum horum genus. Dicit
„ ergo nunc, quod in aphoriſmo dixerat, niſi
„ diebus imparibus febris reliquerit, ſolet re-
„ petere.

25 *CVi vena in cubito pulſat, maniacus & iracundus, cui autem quieuerit, ira vacuus.*

Vbi Hippocrates ſcripſit τυφώδης vertunt
quidam, ſtupidus, alij lentus, alij etiam mutus,
quia Galenus libello de antiquatis Hippo-
cratis vocibus hęc omnia dicit ſignificare id
no-

nomen. Ego verò legi, ira vacnus, quia idem Galenus enarrans hunc locum 6. libro de placitis dixit τὸ τοιοῦτο ſignificare, quod ἀόργητον, itaque ſententia eſt, venam in cubito pulſare, eſſe hominis parati ad maniam, & iracundi, cõtra quieſcere, eſſe hominis tranquilli, & tardi ad iram. Quę ſcientia haud dubiè pertinet ad phyſiognomiam, non ad prognoſticam medicinæ partem. Non enim morbi cuiuſpiã euentum: ſed ſani hominis naturam, & mores, docet agnoſcere. Venam antiquiſſimis dici ſolere etiam arteriam, celebratiſſimum eſt apud Galenum, & mihi dictum ſæpè. Cubitus eſt ea pars, quæ inter mediam totius brachij flexuram & manum eſt. Itaque ad cubitum pertinet ea pars, quæ frequenter ſolemus, pulſum requirentes, arteriam attrectare. Pulſus nomẽ non de quocunque arteriæ motu: ſed de conſpicuo, vſq; adeò vt vbi ſolo tactu ſentiri ſolet, poſſit videri, dici ab Hippocr. vel ex hoc loco monſtrat Galenus loco citato ex 6. de placitis. Nam, vtcunque, omnibus hominibus pulſat arteria in cubito. Cum ergo Hippocrates dicit, quibus pulſat in cubito, non vtcunq. intelligit: ſed multum, ac vehementer. Quoniam ergo vſus pulſus in attemperatione caloris eſt, conſtat quibus maximus eſt natura pulſus, eos maxima attemperatione indigere: atque adeò temperamẽto eſſe calidiſſimo, quod mox parit iracundiam, & magnum prouētum vſtæ bilis. Qua qui abundant, maniaci fieri periclitantur. Pulſus verò dicto contrarius, contrariam ſignificationem præſtet, neceſſe eſt. Magno & celeri contrarius, ſit exiguus, & tardus. Iracundo quod aorgiton, ſeu ira vacuum. Ergo quod Hippocrates dicit, Quibus verò quieuerit, non ſit omninò non pulſare. Id. n. numquam euenit, niſi in aſphygia, cum proximi iam ſunt morti homines: ſed perinde ſit, ac ſi diceret, quibus verò lentè mouetur. Talium enim natura frigida eſt, ac proinde ad iram minimè prona. Hæc itaque eſt huius loci enarratio, iuxta hanc verſionem, quę Galeno placet. Quoniam verò, illius nominis typhodes, non videtur admodum legitima ſignificatio, quæ dicta eſt: ſed potius videtur ſignificare eum qui facilè inflammatur, & nõ in omnibus codicibus occurrit eadem lectio: ſed in quibuſdam legitur ἀτρεμέῃ ideſt, quieſcat, in alijs ἀτρεκέως, ideſt, exactè, ac verè dicat, cogor ſuſpicari, ferre poſſe locum hunc alium ſenſum, ac fortaſſe legendum ὡς ἀτρεκέως τυφώδες, ideſt, vt autem exactè dicatur, inflammabilis. Quæ lectio, & enarratio, eſt facillima, veriſſima, & iuxta legitimam vocum ſignificationem. Fuerit enim hæc tota dictio. Cui vena in cubito pulſat, maniacus, & iracundus, vt autem exactè dicatur, facilè inflammabilis. Rectè autem dicitur, vt exactè dicatur, quaſi diceret, vt per cauſam dicatur, & in cauſam referatur. Nam ſunt maniaci, & iracũdi, quia calidiſſimi, & hoc ipſum eſt, eſſe facilè inflammabiles, & ad ardentes febres opportunos. Galenus in calce citati libri, interpretatur, hanc pulſationem in cubito ſiniſtro magis nutari, quàm in dextro. Quam enarrationem mihi videtur Galenus innexiſſe deceptus, & ſui ſermonis impetu dela-

A tus. Nam neque id dixit Hippocrates (niſi fortè ille habuit alium codicem antiquiorem) neque rationi videtur conſentaneum. Nam & ſi arteria aorta ex ſiniſtro cordis ventriculo naſcatur, maior tamen arteria in brachium dextrum, quam in ſiniſtrum diſtribuitur. Quo fit vt copioſiores ſpiritus in brachium dextrum veniant, atque, vt in omnibus bene compoſitis, & temperatis hominibus, maior & vehementior pulſus in eo fit, quàm in ſiniſtro. Quòd ſi mediocribus naturis, plus pulſat arteria in dextro cubito, & in calidis creſcet ad portionem. Itaq; quod Hipp. dicit, de vtroque cubito intelligi poteſt, aut de dextro potius.

27 B *LAeſio ſi ſanguinem fundat, vlcus non irrigare, caput verò irrigare calida.*

Cum pars aliqua vulnerata eſt, imprimis oportet partem lauare à ſanguinis grumis, etſi quid ſordis inter labia vlceris collectum eſt, niſi magnus ſanguinis fluxus adſit: tunc enim ſatius eſt alligare partem, vt ipſe ſanguis in grumos verſus, fluenti obſtruat viam: aut vrere, aut infundere aſtringens medicamentum. Prohibet verò Hippocrates in initio libelli de vlceribus vlcus lauari niſi vino, præterquã cum fuerit in articulo: tunc enim quia facilè tentatur homo conuulſione, ſatius ſit lauare calida aqua. Aqua quidem ne mordeat, calida, quia frigidum eſt vlceribus mordax. Atque etſi illo loco articulorum tantum meminit, eadem ratio eſt vulnerum in capite, & nudatorum, defractorumque oſſium. Quia inde etiam imminet conuulſionis periculum: at-
C que proinde in aphoriſmo dixit, calida plurimum confert oſſium fracturis, maximè ijs quæ nudata ſunt, horum verò maximè habentibus vlcera in capite. Ex his prodit facillima huius loci explicatio, ſi quædam voculæ interponantur, quia Hippocrates quædam dicit, quædam inſinuat. Ac ſi diceret, ſi ex læſa parte fluat multum ſanguinis, ne lauetur omninò: ſed alligetur uſque dum ſanguis reſtiterit, ſin autem talis fluxus non ſit, reliquas partes lauare oportet vino, caput uerò ulneratum aqua calida, dictam ob cauſam. Quamquam niſi odus ſit pus multum mouere, ego non conſulerem ſimplici: ſed mulſa aqua uti.

28 D *SI cor doleat, calidum panem cum vino mero dare.*

Oris uentriculi dolor, ex quo affatim vires exoluuntur, uocatur Gręcis cardilagia, id eſt, cordis dolor: cuius curationem nuper attigit Hippoctates, dixitque ipſum animi deliquiũ ſolui uino & cibis facilè nutrientibus. Quæ duo, offa panis vino intincta, optimè præſtari diximus: quod nunc ipſe Hippocrates apertè dicit. Quod verò dicit panem calidum cum uino mero dare, intellige vt explicatum antea eſt, etſi enim optimum, ad hanc paſſionem remedium ſit hoc, nullum tamen poteſt eſſe omnibus optimum citra ullam diſtinctionem. Vinoſis enim & frigidis hyeme maximè, uino mero, atque adeo generoſo intincta debet offa

da-

dari, abſtemijs uerò, aut biliofis, æſtate maximè, ſatius ſit ſucco granatorũ, aut etiam vuæ acerbæ intingi: mediocribus naturis, paſſionibus, aut temporibus, latiùs ſit intingi diluto. Vinũ uerò, modò non ſit multum, neque merũ, niſi ſit auſterum (hoc. n. merum etiam eſſe poteſt) cardiacis etiam biliofis utile eſt, quia aſtringit, & roborat. Proinde ego biliofis hyeme do uinum dilutum, æſtate ſuccum malorum granatorum: pituitoſis hyeme merum, æſtate dilutum. Panem (inquit) calidum cum uino mero. Ne ſit autem panis calidus: quòd recens, talis. n. nõ facilè coquitur: ſed toſtus, aut intingatur panis frigidus benè coctus in vinum calidum.

29 *VOmitus ſolutio, aquam calidam potu dare, & uomat.*

Vna quædam curatio uomitus eſt hæc, non parum artificioſa, uomitu ſcilicet. Nimirum excrementa quæ uentriculo hæſerunt, plerũque ſolent facere, ne quæ ingeruntur contineri poſſint, & quæ impacta ſunt illius tunicis, uo euomantur quæcunque in uentriculi cauo continentur. Vomitus ergo arte factus, qui pelli faciat, quæ hærentia, aut impacta ſunt, curabit uomitum ſublatione cauſæ; uelut etiā alui profluuium, ac dyſenteria, expurgatione & clyſteribus curantur: quas curationes ego ſæpe fœliciter ſcio me tentaſſe. Neque tamen temere tentari debent: ſed cum auxilia, quæ per ſe ſint morbo cõtraria, non uidentur poſſe opem ferre. Hæc enim ſunt per ſe ſimilia, ex accidenti contraria, ut & alia multa in arte. Temerarij autem fuerit medici, experiri ea, à quibus ex accidenti aliquo expectetur auxilium, ſi nihil prohibeat, iis quæ per ſe ſint utilia, curare. Sed hic, ut in alijs pleriſque, obſeruari dēt ne minoribus, facilioribus, certioribus, & tutoribus, maiora, difficiliora, incertiora, & periculoſiora præferantur. Non ergo ad quemcunq; vomitum iubet Hippocrates dare vomitorium medicamentum, aquam ſcilicet calidam (intellige verò modicè calidam ſeu tepidam, huiuſmodi. n. eſt, quæ vomitoria) ut vomat plus, & ita euacuata cauſa ventriculus conquieſcat: ſed cum non poteſt expectari auxilium ex roborantibus ventriculum, & aſtringentibus, eo quòd impacta, aut admodum hærens cauſa ſit. Tunc verò non aquam tepidam ſolùm, quæ vt facillimum, ita eſt optimum auxilium, licet dare: ſed & mulſam, & decoctum fœniculi; & oxymeli cum tepida, & acetoſum, ac ſuccum etiam raphani, & narciſſi folia, atque huiuſmodi multa.

30 *QVacunque ſphacelo corripiuntur intercepta vena exulcerare & ſanare.*

Sphacelum oſſium corruptionem propriè dici, vt gangrænam carnis, Gal. docet lib. de tumoribus præter naturam, tamen latius etiã patente nomine, ſphacelum dici omnem cuiuſque partis corruptionem, vt gangrænam etiam, quæ eſt carnis corruptio ob magnitudinem, aut malitiam inflammationis facta, ſphacelus ſit. Huius curationem nunc docet

A Hippoc. dicens intercepta vena exulcerare & ſanare, id eſt, ſanatur non aliter, quàm intercepta vena & parte exulcerata. Intercipi autẽ venam dicit, eam, aut eas, quæ ad partem gangræna tentatam deferunt ſanguinem, in via, inciſione, vſtione, aut laqueo intercipi. Exulcerare dicit, altius partem ſcarificare. Oportet ergo cum gangrænæ notæ in parte incipiunt apparere, citiſſimè toti corpori proſpicere, & ſi quæ vena videatur tumidior & nigricans, eam intercipere cauterio, ac morientes iam particulas altis ſcarificationibus vlcerare, aut vrere, aut partim exulcerare, & excedentia medicamenta admouere, partim vrere. Minora verò his, inutilia in hac affectione ſunt.

31 B *IN conuulſione digitorum manus ſine febre, ſcarificare, niſi doleant capite, ſi autem non, aquam calidam infundere.*

Semper Hippocrates quid ad affectionem quamcunque agendum ſit, vno quodam exemplo docet, oportet autem nos ob communem rationem ad alia omnia eiuſmodi ſententiam transferre. Velut nunc docere volens Hippocr. nihil aliud, quàm in conuulſione partis, ſi affectio propria ſit conuulſæ partis, illi adhibendam eſſe curationem; ſin autem per conſenſum cum neruorum origine, neruorum principio, dicit in conuulſione digitorum manus ſine febre, ſcarificare, niſi doleant capite; ſi autem non, id eſt, ſin aliter, atque ſi caput G doleat, & proinde opus non ſit curare digitos, ſed caput, quod primario laborare dolor indicet, aquam calidam infundere. Non tamen hæc verum eſt in conuulſione digitorum manus, magis quàm in manuum ipſarum conuulſione, aut digitorum pedum, neque ſcarificatione ſolum curatio ea agitur, ſed & idoneis inunctionibus, & irrigationibus, quin & infuſione aquæ frigidæ aliquando. Neque ſanè cum ſolo capite poteſt eſſe conſenſus, ſed & cum ſpinali medulla, ex hac enim pleriq; neruorum motus ducunt originem, neque certè capitis aut ſpinalis medullæ vnica curatio eſt, infuſio aquæ calidæ, ſed & olei, & amygdalini, nonnunquam & coſtini, aut ex caſtoreo, aliquando etiam ſolius violacei, & aliorum medicaminum innumerabilium admotio. Neque D certè in conuulſione, ſiue propria paſſione facta ſit, ſiue per conſenſum, tota curatio localis eſſe debet, ſed hanc debent antecedere communes euacuationes. Verùm hoc vt commune omni affectui omittit, & propriam conſiderationem, in conuulſione maximè neceſſariam, exponit. Nimirum in conuulſione digitorum manus, aut partis cuiuſquam alterius talis, ſi per propriam paſſionem pars laboret, & ſine febre ſit, oportet partem ipſam curare, medicamentis reſoluentibus ſuccum, qui cõuulſionem parit, in quibus optimum eſt profectò, ac potentiſſimum, ſcarificatio cum cucurbitulis. Dicit ſi ſine febre ſit, eadem ratione, qua priùs dixerat, qui repente voce priuantur, ſi ſine febre ſint, venæ ſectione curare. Nimirum, quia ſi febris adeſt, & conuulſio-

ſio eſt ex repletione, ab ea poteſt auxilium expectari. Si verò laboret pars conuulſa per cõſenſionem cum capite, aut ſpina, eò oportet transferre curationem; & irrigare neruorum principium idoneis medicamentis. Non eſt in poſtremis aqua calida ad conuulſiones, quamquam ad reſolutiones eſſet inutiliſſima, niſi eſſet medicamentoſa, vt nitroſa, aut alumnioſa. Hæc enim ſiccat, dulcis & calida aqua reſoluit & laxat, atque præter hæc, ſi quid neruorum mordet principium, dulcedinem infert. Dignoſcendi conuulſionem propriam, ab ea, quæ per conſenſum fit, multæ rationes ſunt, quas Galenus in opere de locis patientibus perſequitur: præcipua verò eſt ex accidentibus, quæ contingunt parti per ſe laboranti. Velut ſi conuulſi ſunt digiti dextræ manus, & doleat vertebræ poſtremæ ceruicis, & nulla peculiaris læſio digitorum anteceſſerit, conſentaneum eſt per conſenſum digitos conuelli. Hanc ob cauſam dicit, niſi doleat capite: ſi n. dolet, fit morbus capitis, non digitorum. Tametſi n. nerui motus digitorum, non ex capite, ſed ex ceruicis medulla oriuntur, tamen nõ poteſt pars tam vicina capitis, ex ipſa ſubſtãtia cerebri producta, ab excrementis occupari, quin caput doleat. Sed neque illud ob ceruicem, quin doleat, & ipſa ceruix. Quare ſatius fit omnia conſiderare, ac nihil omittere.

32 *Oculorum ſpodij duodecimam partem, croci quintam, grumorum thuris vnam: ceruſſæ vnam, myrrhæ vnam. Aquam in caput infundere, & dare allia cum maza.*

Conſtat nullum medicamen eſſe ad omnes oculorum affectiones idoneum, ſed dicit Hippocrates vnum quoddam eſſe ocularium medicamentorum, quæ vſu probata ſunt, quod nunc deſcribitur, quodque accipit, pinguis partis thuris & ceruſſæ, & myrrhæ vnam quandam menſuram, ſiue vnciam, ſiue trientem, ſiue quadrantem, ſiue drachmam, ſiue ſcrupulum, ſiue aliam quamcunque: ſpodij duodecimam, & croci quintam: ſcilicet duodecima & quinta ad certam illam menſuram, quam accepimus, vt vnciæ, aut drachmæ duodecimam: vt ſi diceremus ℞. pinguis partis thuris, ceruſſæ, & myrrhæ, ana. drac. iij. ſpodij ſcorpo. croci. ſcorp. j. & grana viij. Hoc medicamentum eſt maxima ex parte concoctiuum. Nam crocus, thus, & myrrha, hac in re maximè pollent. Eſt etiam agglutinans & ſiccans. Nam dicta omnia habent attractionem bonam, & ſiccationem quandam: ſiccationem verò inſignẽ habent ſpodium & ceruſſa. Eſt ergo vtile medicamentum ad antiquatas iam fluxiones, ophthalmias, & ad vlcuſcula, in quibus coquere, & abſtergere ſaniem opus eſt, & agglutinare labia vlcuſculorum, aut roborare partem. Quæ etiam vi prohibetur ne fluxio noua fiat. Sunt verò hæc omnes medicamentorum materies oculares, quia mordacitatis expertes, qualibus ad debilos vtendum ſemper eſt, niſi ſummo cogat neceſſitas acria tentare. Verum incipiẽte ophthalmia, alijs collyrijs fuerit opus, quæ ſcilicet tantum repercutiant. Atque vtile tũc

A quoque fuerit, aquam frigidam in capitis coronalem ſuturam infundere ex alto, vt oculorum, & totius capitis calor extinguatur, & fluxio arceatur. Sed qua ratione iuuerint allia cum maza, quos iuuat aquæ frigidæ infuſio? Certè vtrunque iuuare poſſit eos, qui oculis malè affecti ſunt, ſed non eadem occaſione. Qua ergo occaſione vtrumque explicemus? Maza græcis dicebatur quodcunque edulium paratum ex farina, aut pane. Quare in hoc genere ſunt maſſa cocta, & pultes, & offæ, ex iure, vino, lacte, aut aceto & oleo, aut quocũque alio ſucco. Conſtare hoc facilè poteſt ex Hippocrate lib. 2. de dieta. Itaque allia cum maza dicentur offæ, quæ cum alijs parari ſolent, quibuſque vtuntur ruſtici cùm ſunt dolia muſto plena verſaturi, aut vuas conculcaturi

B in torcularibus, vt in patria mea fieri conſueuit. Id verò faciunt, quia allia fumos noxios muſti arcent & abſumunt. Igitur eadem cauſa cùm iam ceſſauit fluxio, & quod influxerat impactum, & contumax eſt, iuuare poſſunt alia in maza, vt & vini potio dolores oculorum ſoluit. At verò aqua frigida in caput infuſa non hac occaſione, ſed cum adhuc fluit, eſtque fluxio calida. Tunc enim frigida infuſa in ſinciput, arcet fluxionem ex capite & oculis, quæ ex toto corpore agitur per venas iugulares. Itaque Hipp. docet nunc auxilia ad oculos, quæ non ſimul oportet eadem occaſione, ſed ſua quodque agi debent.

33 *Varices caluorum niſi fuerint magni, maniaci.*

C Dicitur ſexta particula aphoriſmorũ. Quicunque calui fiunt, ijs non fiunt magnæ varices. Quo pacto ergo nunc dicit, varices caluorum, niſi magni fuerint? Quaſi magni eſſe ſoleant? Explicatum mihi eſt, quod Galen. prior dixerat illo loco caluicium non dici, quod ob ſiccitatem & duritiem, quibuſdam hominibus naturaliter fit, ſed quamcunq; pilorum corruptionem, quæ ob malignam cacochymiam, quæ melancholiæ habet ſemper quàm multum, ſignificatque proinde redundare eam in partibus ſuperioribus. Quo fit, vt quibus id accidit, rarò varices fiant magni, non enim vtriſq; in partibus, ſuperioribus dico, & inferioribus poterit adeo redundare: ſed aut nulli varices fient aut exigui. Si quando tamen fient magni, accidet permutato contrariam in partem

D excrementorum quare ſoluetur caluitium, quod quidem per varices exiguos non ſoluetur, immo verò grauius affecti capitis inditiũ erit quanto tẽtatus ſolum & imperfectus abſceſſus, grauius ſignũ eſt, quàm nullum abſceſſum fieri. Merito ergo in caluis, factis exiguis varicibus, timetur magis mania, quam ſi nulli fierent.

34 *Vitiliginis & lepræ calcem in aqua, vt nõ exulceres.*

Vitiligo & lepra morbi ſunt cutis, & ſatis exeunt ex ſuccis pituitoſis, aut melancholicis, vtriſq; malignis. Calcem viuam aquam non expertam reſpuunt, quia altius excedunt, recens

ma-

madefacta, & ſemiextinctam ament, quia hæc
ſiccat, & cutem nouam, detracta veteri, gignit.

35 *S Ecundarum purgatio ſiquid ſuperſit, ad narès apponere, vt ſternutet, & apprehendere nares ſternutantis, & os.*

Hæc eſt 46. ſententia quintę aphoriſmorum,
quam ſuo loco explicui.

SECTIO SEXTA.

1 *SI caput magnum, & oculi parui, balbi, iracundi.*

HÆc ſententia, & multæ alię huius particulæ ad phyſiognomiam ſpectant, & obſeruatione eorum, qui huic philoſophiæ incubuerunt, conſtant. Oportet verò etiam naturales ſingulorum cauſas intelligari. Caput magnum magnitudinem cranei ſignificat, non tamen mox opus eſt vt internæ capitis partes magnæ ſunt, & interna orificia lata. Quin potius fieri poteſt, vt cauum cranei factum ſit à principio latius, quàm pro magnitudine eorum, quæ interius contineantur, aut vt craneum ſit valde craſſum, & altitudinem magnã inter duas tabulas oſſeas habens, vt craneum ſit magnum & cauum illius exiguum, atque vtraque ratione in capite magno erunt internæ partes exiguæ. Hanc figuram ſignificant, in capite magno, exigui oculi: nam oculi exoriũtur proximè ex cerebro, orta verò plærunq. ſunt qualia ſua principia. Anguſtia internarum partium capitis & thoracis multum facit ad iracundiam. Nam cum præcipua membra malè ventilatur, & à fumis expurgantur irritationis crebrę initium habent intra ſeſe; maximè ſi anguſtiæ organorum accedat calida intemperies. Hæc enim gignit plures & mordaciores fumos, & ſtrictura prohibet expurgari. Magnitudo capitis calorem profectò ſignificare nata eſt, magis quàm frigus. Hæc ergo accedens oculorum exiguitati, auget ſignificationem iracundię: quamquàm, cum reliqua quę in capite ſunt, magnitudinem habent illi reſpondentem proportione, ſignificat hominẽ probum, magnanimum, & alienum ab iracundia. Confirmat verò iracundiæ ſuſpitionem balbuties accedens. Nam dictum eſt in ſuperiori lectione, diceturque in hac rurſus, quoſdam balbutire præ iracundia, quod præcipitanter loqui velint, & præ bile, quòd eorum muſculi irritentur multum, & parum firmi ſint. Quibus igitur caput eſt magnum, & ocu-
,, li parui, & ſunt balbi, iracundi ſunt. Sed con-
,, tinget dubitare, qui fieri poſſit, vt cum magno capite exiguum cerebrum ſit factum, cum ſint partes adeò vicinæ, & quæcunque cauſa magnitudinem capitis fecerit, videatur cerebri quoque magnitudinem fuiſſe factura. Certa multa talia contingere ſolent informatione, vt in magnis manibus ſiunt quibuſdam exigui digiti, aut quòd inæqualis fuerit materię generationis temperies, aut quòd inchoata iam generatione partium inæqualiter facultas formatrix in illis materia abundauerit. Vtcunque autem cerebrum exiguum factũ fuerit, etſi ob frigiditatem eius partis, facit an-

A guſtia ob iracundiam, quòd ſi craneum ob calorem creuerit, multo magis, ſin autem frigidum etiam ſit, ſed ob materię redundantiam, tunc quoque iracundus erit homo, non quia caput magnum, ſed quia cerebrum exiguum, etſi ſit caput magnum.

2 *L Ongaui plures dentes habent.*

Duplici ratione conſtat dẽtium raritatem, & paucitatem, breuitatem vitę, denſitatem & multitudinem, longitudinem ſignificare: & quia pars hęc pluſquam alia quæpiam indicare poteſt robur, aut debilitatem caloris naturalis in partibus, & facultatis naturalis, & quia eſt apprimè neceſſaria ad vitę cuſtodiam.
Nam ſola hæc pars poſt aliquot iam menſes
B editis naſcitur, non quaſi partis alicuius plus
auctæ particula, ſed quaſi alijs innaſcens, ac infixa, & poſt aliquot annos excidens, renaſcitur. Itaque eſt particula, quam, nullam antea exiſtentem, bis producit natura denuo, ac proinde ea maximè indicare poſſit, quàm fortis ſit naturalis partium facultas: ſi ſcilicet multos denſos & firmos producit, fortis ſit facultas: ſin minus, debilis. Quæ quidem ad longitudinem & breuitatem vitæ, maxima omnium cauſa eſt, cum nutritione ſeruetur vita noſtra. Prętetea ad fælicem partium nutritionem, faciunt dentes plurimum. Nihil.n. quod non probè communitum in ore ſit: poteſt in ventriculo benè commutari, neque in alijs officinis. Conſtat verò vt rari, qui
C etiam infirmi ſemper ſiint dentes, non poſſint
ſatis cibos comminuere, & ſi multùm in ore verſentur.

3 *B Albi, celeri lingua, melancholici, biliosi, inconniuenter aſpicientes, iracundi.*

Duplices balbos eſſe ſæpè iam, & in hoc opere, & in alijs dictum eſt, quoſdam pituitoſos, ob mollitiem & debilitatem muſculorum linguæ balbutientes, alios ob mentis cæleritatem, aut irritantem bilem. Illi ſiue loqui tantum, ſiue cantare velint, ſiue cunctanter, ſiue rápidè, nunquam non balbutiunt, ſuntque hi pituitoſi, & tardi, & minimè iracundi. Hi cæleri lingua ſunt, & vno impetu, antequam hæreant in ſermone, loquuntur expeditè: & cũ
D ſedato impetu, cantant. Hi ſunt bilioſi adeò, vt
etiam fiant in iuuentute ex bilioſis melancholici, proinde etiam ſunt ad furorem parati. Quod maximè prodit intuitus inconniuens & iracundia. Nimirum vt tradunt phyſiognomi, oculi inconniuentes ſignificant homines cogitabundos, inuerecundos, & maniacos. Solent hęc omnia in eoſdem incidere. Non autẽ ſemper. Nam multi ſtudioſi & probi, ſunt cogitabundi. Quidem alij ſunt, qui parum tanguntur pudore, non ſunt tamen maniaci. Quę ita diſtinguuntur. Oculi inconniuẽtes & torui maniacorum, non torui non maniacorum: horum qui cum quodam humore, ſtudioſorum, cum ſiccitate, inuerecundorum ſunt.

4 *MAgnum caput, oculi nigri & magni, naſum craſſum & ſimum habentes, boni.*

Dixerat in initio ſuperioris ſectionis, ſimos, magnos oculos habentes, bonos eſſe, nũc addit, caput magnum, & oculos nigros: alterum quidem, vt quod per ſe conferat ad probitatẽ, alterum, non quod conferat, ſed quod etſi per ſe malum ſignum eſſe ſoleat, adiunctum tamen alijs, nihil detrahat. Nam magnitudo capitis haud dubiè bonam ſignificationem præſtat, & facultatis formatricis robur indicat, & cerebrum benè perflabile. Oculi nigri ſignificant, vt Galen. in arte medicinali author eſt, exiguitatem, aut altum poſitum cryſtallini humoris, aut quòd ſplendidus exquiſitè ſpiritus viſorius non ſit, aut quòd humor aqueus ſit craſſus, vel redundãs. Quæ omnia mala potius, quã bona cenſeri debent. Nam robur formatricis, & calor naturalis, partium ſolidiorum, prominentiam & magnitudinem patiunt, & aquearũ multitudinem, & excrementiam craſſitudinẽ, detrahunt. Fulgor verò ipſa inſtrumenti facultatis animalis perfectio eſt. Tamen in capitis totius & oculi magnitudine, & naſi dictæ ſimitate, exiguum eſt ad improbitatis ſignificationem, oculos eſſe nigros. Atqui cum cauſę nigritici non omnes ſint æquè malæ, in bonorum ſignorum concurſu, minimè malæ conſentaneum eſt imputari, ea verò eſt altior cryſtallini poſitus: velut peſſima, ſpiritus obſcuritas.

5 *CHaropi, magni oculi, caput magnum, ceruix tenuis, pectora ſtricta, congrue aptati hominis ſunt.*

In plæriſq. codicibus legitur caput paruũ, Ianus Cornarius trãſtulit magnum, quæ lectio hoc loco magis arridet. εὐάρμοστον, ſeu congrue aptatum hominem eſſe, ad corpus, aut animũ referri poteſt. Nam ita appellamus eum cui congrua totius corporis, & elegans compoſitio eſt, & cui benè cõpoſiti mores. Charopus oculus, qualis leonibus eſt, & magnus, omnibus hominibus videtur facere ad pulchritudinem. Magnum verò caput, & tenuis ceruix, & pectus anguſtum, nulli probantur, niſi gracilis ceruix ad magnum caput dicatur, non quęadmodum talis ſit, ſed quæ producta, vt caput non humeris hæreat (quod ad proceritatem corporis facit plurimum) & ſtricta pectora dicantur, non quę ad mammas talia ſint, & prope alas, ſed quæ ſub thorace, qua thorax à ventre ſeparatur: cuius loci anguſtiam, pulchritudinis gratia, ſunt qui adeo procurent, vt faſcijs & laqueis ſua corpora vehementer comprimant. Ad corporis igitur congruam compoſitionem, ita faciunt hęc: ſed & ad morum probitatem videntur poſſe multum conferre. Si n. vt Plato dixit, ceruice ſeparauit Deus caput à thorace, vt minus perturbaretur mens ab iraſcibili parte, profectò ceruicẽ eſſe non valde craſſam, & productam, & thoracem nonnihil anguſtum, quod cor non feruidum, neq; æſtuans ſignificat, faciet multum ad mentis tranquillitatem, idque ad temperãtiam. Cũ hac verò tranquillitate, caput magnum eſſe, & ſpiritus fulgentes (quod charopus color indi-

A cat) facit multum ad mentis perſpicaciam, eo proinde ad prudentiam. Hæc verò ad omnẽ probitatem. Hæc igitur, niſi in extremò ſint, ad prudentiam & temperantiam, ſin autem extremè anguſta ſint ceruix et thorax cum magnitudine capitis, faciẽt ad verſutiem & aſtũ. Quia cum nimia vitalis facultatis debilitate, aut anguſtia cordis, quæ improbitatis ſunt, prudentia mutatur in calliditatem.

6 *QVi capite eſt paruo, non fuerit balbus, neq; caluus, niſi ſit glaucus.*

Obſeruatio phyſiognomica hæc eſſe videtur, eius phyloſophiæ peritis experimẽtò cognita. Si quam tamen rationem oportet dicere, hæc fuerit. Capitis exiguitas, aut ex debili-

C tate facultatis, aut ex materiæ penuria videtur orta. Penuria materiæ cum bona temperie fecerit exiguũ, non tamen caluum, neq; balbũ: debilitas facultatis quæ exiguum capitis incrementum pepererit, multorum etiam crudorum cauſa fuerit. Crudum autem alimentũ oculorum glaucedinem ſolet facere. Niſi ergo glaucus fuerit homo, non habuerit exiguum caput ob facultatis defectum. Si autem ob facultatis defectum, qui cum vitio temperamẽti coniunctus eſt ſemper, poterit eſſe balbus, aut caluus, atq. alia etiam habere vitia, præter exiguitatem capitis.

7 *IN conuulſionibus, ſi vox in die legitimo ſoluitur, liberat à magno morbo.*

C Conuulſiones nunc vocat, eas venarum interceptiones, quæ ſuccis aut vaporibus copioſis occupantibus neruos fieri ſolent, vt in ebrijs: aut ſine occaſione plethora occupatis, & in mortem cum manifeſta conuulſione finiri. A qua quidem liberantur, ſi loquuntur legitima hora ſolutionis ebrietatis, qui ebrij ſunt: aut qui repleti, qua ſolent ſolui apoplexia, et alię apoplecticæ paſſiones. De his aphoriſmo quinto ſect. 5. ita dicit. Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit, conuulſus moritur, niſi eũ febris corripiat, aut ad eam horam veniens, qua ſolent ſolui crapulæ, loquatur: Hic addit nunc, in conuulſionibus (in his ſcilicet paſſionibus) ſi vox ſoluitur in die legitimo (eſt verò legitimus ſolutionis dies cuique morbo, quo

D ſolet ſolui) liberat à magno morbo. Vox quidem non liberat vt cauſa, ſed vt ſignum, quia indicat liberari hominem à conuulſione lethali. Nimirum in omni vocis interceptione, maximus metus eſt ex conuulſione, ſiue ex manifeſta cauſa, ſiue ſine ea vocis interceptio acciderit. Nam de ijs, qui ob manifeſtam cauſam priuantur, dixit in iam citato aphoriſmo. De ijs qui citra talem cauſam, dixit in libro de ratione victus in morbis acutis his verbis. Cum aliquis repentè voce priuetur, venarum interceptio ſignificatur, ſi ſanè hoc contingat abſque manifeſta, aut alia forti cauſa. Interiectis paucis addit, incidunt autem plurimis ipſorum hæc, rubores faciei, oculorum ſtabilitates, digitorum in manibus diſtentiones, dentium ſtridores, maxillarum

con-

contractiones. Conſtat verò hęc conuulſiua ſigna eſſe. Sed & libro 1. prædictionum, de vocis interceptione in communi, ſiue ex cauſa manifeſta, ſiue aliter, ita ſcriptum eſt. » Vocis interceptiones cum ſingultu peſſimę. Et rurſus, » in vocis interceptione ſpiritus, velut ijs qui ſtrangulantur, malus eſt. Nimirum hæc conuulſionis ſunt ſigna, cum quibus aphonia peſſimè affectos ſignificat homines, qui ſi legitimo ſolutionis tempore loquũtur, euadunt, & à morbo quidem grauiſſimo. Atqui profectò multò magis euadunt, qui ex forti apnplexia non loquuntur vſque ad legitimum ſolutionis tempus, vt vſque ad tertij diei initium, aut vſquè dum ſaltem totus dies naturalis exactus eſt, quàm qui ſtatim, aut nõ multo poſtquam correpti ſunt. His enim paulo poſt redit grauiùs & moriuntur. Ac multo magis ſi ſine vlla partus cuiuſpiam reſolutione loqui incipiunt, quia multo magis præter rationem ea ſolutio eſt, cui meritò non ſidas. Sed tunc ſolum putetur euaſiſſe homo, cum legitimo ſolutionis tempore loquetur.

8 P*Arturienti febricitanti, & dolenti, aquam affundere, & dare, ter in die priſſanã craſſã, ac calidã.*

Vbi ego legi vtero gerenti, habetur græcè λεχοῖ quod nnmen recens enixam potius ſignificat, atq; proinde omnes vertũt puerperæ febricitanti. Mihi tamen videtur nomen λεχὼ non de ea tantum, quæ peperit, ſed de parturiente dici poſſe, & iuxta hanc lectionem ſẽſus eſt valdè cõſentaneus. Nam ob puerperas febricitantes, aut dolentes, non hæc tantũ leuia, quæ Hipp. conſuluit, ſed magna quędam, vt in primis miſſiones ſanguinis, ſolemus facere. Tamen vtero gerentes, nullas curationes, niſi omninò exiguas ferre poſſunt, quia miſſo ſanguine abortiunt, & expurgandæ non ſunt, niſi cũ magna cautione, ſi materia turgeat, neq. ita quidem ſemper, ſed à quarto menſe vſq. ad ſeptimum. Sed neq. tenuem admodum victũ ſuſtinere poſſunt, quia priuatur fœtus alimento, neq. auxilium aliud, quod magnoperè poſſit corpus permouere. Atqui diureticorum vſum multò minus, quia mouent etiam menſtruas euacuationes; & abortus. Proinde, ſiue febricitent, ſiue doleant, blandius tractandę ſunt, atq; ſi fieri poſſit febris ſolo victu, & dolor ſolo fomento anodino, curari debet, victu uerò humectante, nam talem amat febris, non autem admodũ tenui. Huiuſmodi eſt ptiſana craſſa (quam totam ptiſanam ſolet vocare) data ter die, ne, ſi detur ſemel, aut bis, detur pluſquam vẽtriculus benè ferat, ſi neq; tantum, neq: pluries, minus quàm res deſideret. Detur verò hæc actu calida, quandoquidem cibi loco ſumitur, ita .n. melius coquitur. Naq; proinde eſt minus humectans. Atqui eadem ratione tu poſſis vti pulli exigui cum lactuca elixati, cremore, atq; etiam carnibus, & alio quocunq; tali cibo. Nõ enim vnicus eſt ad affectionem aliquam idoneus, ſed nominauit Hipp. ſibi maximè familiarem. Fomẽtum quoq, anodinum ſi fieri poteſt, ne ſit ſtupefaciens, ſed aliquod eorum, quę ob mediocritatem, & blandum ſenſum, quem A faciunt anodina propriè nũcupatur, cuiuſmodi maximè, aqua calida. Ergo dixit Hipp. parturiẽti febricitanti ptiſanam craſſam calidam ter die dare: calidam dolenti affundere. Quaſi diceret has blandius tractari. Non tamen proinde nunquam eſt alijs vtendum, ſed niſi res vrgeat. Hoc .n. alia omnia præcepta tollit.

9 P*Verulus nutritur ſeptimo menſe, aut nono, aut decimo, & firmatur voce, & robur ſequitur, & manibus validus eſt. Voce ſoluta omnia ſoluũtur, ſolutio enim voci eſt ſimilis. Soluitur autẽ in legitimo.*

Quædam tempora eſſe legitima partui, hęcque eſſe ſeptimum, nonum, & decimum menſẽ, præcipuè, & quas ob cauſas, dictum antea eſt. Nunc docet eaſdem ob cauſas hæc eadem tẽ- B pora eſſe legitima, quibuſdam mutationibus, quas editi iam in lucem pueri ſubeunt. Hę sũt dentitio, & tempus dandi cibos ſolidiores, & ſoluendi manus, & ambulandi, & edendi voces, & loquelę. Eſt enim vocis duplex ſolutio, prima qua voces articulatas incipiũt edere nihil ſignificantes, ſecunda, quia iam loquũtur. Et reliquæ etiam mũtationes geminæ ſunt, & ad proportionem accidunt, vt ipſa vocis ſolutio. Nam ſeptimo menſe, aut nono, aut decimo (raro autẽ tardius) incipiunt garrire, & hoc ipſo tempore incipiunt dentire, quod ob miram naturæ prouidentiam iam ſignificat opus eſſe aliquid cibi infanti dari debere, & tunc iã manibus apprehendunt, incipiuntq, manuum vſum noſſe. Duplo tempore 14. inquam 18. aut 20. menſe iam loquuntur, & ambulant, & poſ- C ſunt omninò carere lacte, cibos ſolidiores iã capientes. Hoc eſt, quod dicit voce ſoluta omnia ſoluuntur, ſolutio enim voci ſimilis eſt, ideſt ſimilem ſolutionem habent omnia ſolutioni vocis; ſoluitur autem quodcunque horum in tempore legitimo. Sunt hęc tempora dictis ſolutionibus legitima, quia duplum & triplum tempore partus.

10 S*I venæ in manibus pulſent, & facies rectè valet, & hypochondria non ſint mollia, diuturnus morbus fit, ſine conuulſione non ſoluitur, aut ſanguine multo ex naribus, dolor coxę.*

Videntur eſſe hæ duæ ſentẽtiæ, alia ad morbi diuturni ſigna, alia ad doloris coxæ ſolutio- D nem, ſpectantes. Mihi verò non ita videtur (nã cur in coxæ dolore ſperetur ſalus ex fluxu ſãguinis de naribus?) ſed vnicam eſſe hanc, venarum in manibus pulſum, & faciem rectè valentem, & hypochondria non mollia, ſignificare morbum diuturnum, & cuius ſolutio non cõtingat ſine conuulſione, aut ſanguine multo ex naribus, aut dolore coxæ. Proinde vbi dicit ἢ ὀδύνησι ἰσχία, id eſt dolor in coxam, legendum fuiſſe cẽteo ἢ ὀδύνης ἰσχίου, ideſt, aut dolore coxæ. Facit .n. hęc exigua literæ mũtatio magis congruentem ſermonem. Sed perpendamus ſingula. Si venę (inquit) in manibus pulſent. Hoc certè nihil aliud eſt, quàm ſi diceretur ſi pulſus indicet febre teneri hominem. Nam venæ nomen de arterijs dici conſtat, cũ addat pulſent. Manus Hippoc. non dicuntur

ſolum extremæ manus, ſed brachia tota atqui
pulſare vocat illé, nõ vtcunq; pulſare, ſed pluſ-
quam bene valentibus ſoleant. Itaq; perinde
eſt, ac ſi diceret, ſi plus deprehendatur in bra-
chijs, ijs ſcilicet locis, quibus cõmodius attre-
ctatur, ad carpum, maior celerior & crebrior
quam ſoleat. Eſt verò hoc, quod nobis ſolet
febres indicare. Vt ex hoc loco conſtet Hipp.
ad deprehendendas febres, vſum fuiſſe pulſu,
vt & Gal. & alios poſteriores. Si itaque, dicit,
febricitet, & facies rectè valet, id eſt, non ſit
pro febris magnitudine extenuata, diuturnus
morbus fit. Quòd etiam in aphoriſmo dixerat
" his verbis. Febricitanti non omninò leuiter,
" nihil minui corpus, aut pluſquam pro ratione
" extenuari, prauum: alterum enim longitudinẽ
morbi ſignificat: alterum autem imbecillita-
tem. Sed addit, & hypochondria non ſint mol-
lia. Merito profectò: quia nihil eſt, quod tam
faciat ad citam morborum iudicationẽ, quàm
hypochondria libera ab obſtructione eſſe: per
ea enim agitur omnis humoris diſtributio, &
omnis commeatus, ſiue ad ventrem per meſen-
terium, ſiue ad veſicam per vreteras, ſiue ad
totum corporis habitum ex alto ſint penetra-
turi. Durities verò hypochondriorum ſignifi-
cat obſtructiones. Sed & alia ratione ſignificat
hypochondriorum durities morbum longum
fieri, quia ſignificat ſuccos, ex quibus morbus
pendet, craſſos eſſe, aut craſſos eſſe factos. Si
igitur dicta ſigna adſint, morbum fieri diutur-
num ſignificant: eum verò qui talis eſt, non
ſperes ſoluendum ſine abſceſſu. Nam, vt in
prognoſtico dicitur, ſi qua febris prorogatur
ſaluo affecto homine, abſceſſum ſpectare opor
tet. Abſceſſus verò plerunque fiunt ad arti-
culos, vt innumeris in locis Hippocrat. dixit,
atq; in illo loco prognoſtici, & in hoc libro, iſ
ſæpe ad articulorum ligamenta, & tẽdines, qui
ex eis in muſculos producuntur: nam ſectione
prima huius ſecundi libri dixit, abſceſſus, aut
per venas, aut oſſa, aut neruos. Abſceſſus ergo
in neruos aut tendines fecerint conuulſiones,
aut reſolutiones: in articulos, articulares do-
lores: in quibus præcipuè eſt dolor coxæ.
Merito ergo ex longo facto morbo, timetur
conuulſio, aut dolor coxæ. Nam vt in apho-
" riſmo dicitur, quibus febres diuturnæ, ijs vel
" tubercula, vel dolores in articulos fiunt. Fiunt
verò niſi talem abſceſſum anteuertat fluxus
" ſanguinis de naribus. Nam vt dixit nuper, ſe-
" ctione quinta huius libri, dolorem in locis in-
" fernis fortem ſurditas ſoluit, & ſanguis mul-
" tus ex naribus erumpẽs. Sed & aliæ copioſæ
euacuationes poſſunt etiam abſceſſum tolle-
re. Nam vt in aphoriſmo dicitur, quibus ſpes
eſt ad articulos, abſceſſum fore, liberat ab ab-
" ſceſſu, vrina multa & craſſa, & alba facta. Si au-
" tem & ex naribus ſanguinis profluat, & admo-
dum citò ſoluitur.

11 *AD guttur aquam calidam capiti affundere, niſi frigus fuerit. ſi autem non, farinam quam calidiſſimam dare, & vinum meracum.*

Guttur eſt caput aſperę arteriæ. Cõſtat ve-
rò non poſſe ad omnes gutturis affectiones vi-
A lum auxilium, nedum tam ſimplex, vtile eſſe.
Ergo ad aliquam certam gutturis paſſionem,
intelligi oportet hãc curationem eſſe vtilem.
Ea verò non poteſt eſſe alia, quàm tuſſis arida,
ob deſtillationem tenuem & acrem è capite in
guttur. Ea enim ſi non ex multo, ſed ex exi-
guo, tenui, ſalſo, aut acri, ſucco pendet, neque
corpus vnà plenum ſit, infuſione aquæ calidæ
in caput curatur, præcipuè quibus caput la-
uare conſuetum eſt. Nam ita reuocatur ad cu-
tem, per eamque expirat, quod in guttur de-
ſtillabat, atque ſi quid reliquum eſt, dulceſcit,
&, citra irritationem gutturis, excreatur. Id
verò fieri nihil magis prohibet, quàm frigus
aeris ambientis. Nam laxatum balneo caput
facilè frigore læditur, & nouam ac deteriorem
fluxionem patitur. Confert quoque ad deſtil-
lationem, vti cibis craſſitudinem afferentibus,
B & hebetantibus, cuiuſmodi pulticulæ ex fari-
na paratæ, aut ex amylo, aut etiam oryza, &
huiuſmodi: contra ac cum ex craſſis & crudis
fluxio pendet, in qua vtendum cibo calorifico
& extenuante, ſed & in his exiguo vt excremẽ-
ta cruda abſumantur: in illis, non exiguo, ne
reddantur acriora. Sed oportet omnia quibus
ad pectus vtimur, indicatione partis, actu eſſe
calida, etiam ſi alioqui medicamenta frigida,
ob humoris ſpeciem, ſint. Meritò ergo dicit,
aquam calidam capiti affundere, niſi frigus fue
rit, ac proinde non liceat balneo vti, farinam
quàm calidiſſimam dare. Addit & vinum me-
racum. Hoc ſane mihi eſt in talibus maximè
ſuſpectum, ac proinde haud ſcio an id præbe-
C re aliquando tentauerim: conferre verò po-
teſt, vt & ad oculorum dolores, & ad dolores
capitis, & ad ſoluendam ebrietatem. Coquen-
do ſcilicet, & diſſipando. Cauendum tamen
quàm maximè eſt, ne tentetur pleno corpore,
neque cum fluxio poſſit denuo concitari. Id
enim faciet potius, quàm priorem abſumet.
Ego proinde prioribus auxilijs contentus, &
alijs eiuſcemodi malo paulatim huic malo ſuc-
curri, quam nunquam non in fluxionibus pe-
riculoſum, vinum propinari. Propinat verò il-
le vinum, cum frigus eſt, pro balneo, vt diſcu-
tiat. Neque enim quia dicit ſi autem non, fari-
nam quam calidiſſimam dare, intellige non eſſe
hæc danda, niſi quibus infundere aquam non
liceat. Nihil enim prohibet ſimul, & fieri bal-
neum, & cibos tales dari, ſed perinde eſt, ac di-
D ceret. Si autem non liceat vti balneo, & farinã
quam calidiſſimam dare, da farinam, & potio-
nem copioſam vini meri, & dormiat, vſq; dum
cum vino, partim abſumatur, partim coqua-
tur fluxio.

12 *IN turbatione ventris fabas coctas dare, niſi ſuperiora ardeant, aut cuminum edendum dare cum fabis.*

Quos in calce 1. ſect. vocauit crudos, & li-
quidos ſeceſſus, nunc vocat turbationem vẽ-
tris, & qua ratione illic miliũ coctum dari iuſ-
ſit, nunc iubet fabas coctas, vt cibos tardi de-
ſcenſus, vt ſi orizã etiam diceret. Cæterum fa-
bæ integræ ſint, ac cum corticibus. Nã farina
deter-

deterget pluſquã vt poſſit ſiſtere. Habet id incommodi, quod multus flatus ex prouenit, qui in ſupernarum partium imbecillitate maximè debet timeri. Nam effert ad ſuperna, excrementa, atque ita capitis dolores, facit, aut auget. Proinde cum caput repleri excrementis ex toto corpore paratum eſt, vel etiã thorax, vt cum calida intemperie laborant, vitari debet vſus fabæ, aut aliquid, quod flatũ poſſit tollere, & ventrem nihilominus ſiccet, cuiuſmodi cuminum, cum fabis eſt admiſcendum.

13 *INterceptio morbi non poſſit fieri, niſi in die legitima, neq; quidem principium fieri poſſit, niſi in die illegitima, & menſe, & anno legitimo.*

Dictum non ſemel iam eſt, dies legitimos vocari iudicatorios, quibus ſcilicet moriuntur ęgroti, & quibus ſalui fiunt. Itaque dies fatales, & extremi morborum acutorum. Qui menſes, & anni, dicantur legitimi, exigit hic locus, vt dicamus. Huiuſmodi quidem ſunt, qui iudicatorij, qui fatales, qui inſignes mutationes nati ſunt afferre. Non tamen hi perinde atq; dies, ſunt velut articuli quidam morborum, ſed ætatum, & vitæ hominum. Itaq; menſes, & anni, qui inſignes vitæ hominum mutationes afferre ſolent, ſunt legitimi. Menſes quidem, vt nuper dixerat, partus, dentitiones, & loquelam fieri ſolere quibuſdam menſibus: anni autem, velut ſepteni finiunt infantiam, pueritiam, adoleſcentiam, & reliquis etiam ætatibus mutationes afferunt. Atqui in ipſis naturalibus mutationibus morbi noui ſolent fieri. Ac proinde Hippo. tertia particula aphoriſmorum, omnes morborum differentias, quæ cum ętatum mutatione fieri ſolent perſequutus eſt. Accepimus præterea ab antiquiſſimis rerum naturalium obſeruatoribus, annos certos eſſe hominum vitæ fatales, quos climactericos (attigit id Plinius lib. 7. cap. 49.) quaſi ſcalares appellabant, quod per eos velut per ſcalæ quoſdam gradus, ex quibus omnibus ſoleant præcipitari, homines procedant. Illos annos eſſe periculoſos, quòd aut mortem aut morbos inſignes (fortunarum etiam iacturas dicunt quidam, ſed hæc non euro) afferre ſoleant. Hos eſſe dicebant ſeptenarios, & nouenarios, & qui multiplicatione, ſeptem, & nouẽ fiunt. Veluti in primis. 63. quod fit ſepties nouem: peinde 81. quod nouies nouem: & 49. quod ſepties ſeptem, ſed & 54. quia eſt ſexies nouem, eſtq; à 63. gradus proximus, quia fit ab illo detractis nouem: ſed & 70. quia eſt ſeptenarius fiens ex 63. additis ſeptem. Sed & ante hos ſunt climactericis omnes ſeptenarij à primo, quin & menſes ſeptimi, & noni climacterici infantibus ſunt, morbis enim maximis, illis menſibus tentantur, & multi deficiunt in dentitione, & in lactis cum ſolido cibo commutatione, ex febribus, ex ventris profluuio, ex epilepſia, ex vermibus, & alijs puerilibus morbis. Sunt itaque dies legitimi ſolutionis morborum: & menſes, & anni, legitimi ægrotandi. Non tamen perinde ſunt dies legitimi incidendi in morbos. Non enim vt dicimus ſeptenis menſibus, & annis, morbos accidere ſo-

A lete ita poſſis dicere hoc aut illo die. Nulli enim ſunt legitimi dies morborum, ſed accidunt incertis diebus. Proinde dicit Hippocrates, interceptio morbi non poteſt fieri niſi in die legitima, neque principium fieri poſſit, niſi in die illegitima, & menſe, & anno legitimo. Cum verò audis non poteſt fieri, perinde intellige, ac ſi diceretur, non fit, aut non ſolet. Si enim rigidius intelligas, profectò, neq; anno climacterico ægrotare, neq; morbum die decretorio finiri neceſſe eſt. Alia quoq; ratione vici poteſt dies ęgrotandi illegitima, quam quod incerta, Nimirum Gal. lib. de dieb. decretorijs autor eſt, omnes dies eſſe plus minuſue decretorios, preter primum, & ſecundum. Primum enim non eſſe decretorium. Significare ergo poſſit hic locus Hippocr. finiti

B morbos die decretorio, diem quo incipit decretorium non eſſe, ſed illegitimum, malum, improſperum contrariũ diei ſolutionis. Huc ſpectant, quidam, qui, dies decretorios cum muſicis numeris conferentes, dicunt, decretorios dies eſſe eos, qui diſſoni ſunt primo.

14 *NItrum Aegyptium, & coriandrum, & cyminum tenere, & cum unguine inungere.*

Malè coniecta videtur huc hæc ſententia: Nã, & ipſa videtur aliunde deciſſa, & cœptum ſermonem interrumpit. Sed hoc non adeò multum facit ad rem, ſi ſingula legitimè enarrentur. Nitrum Aegyptium ſecundo loco cõmendatur à Dioſcoride, ſolùm enim præter

C Philadelphycum, eſtque, vt & coriandrum, & cyminum, caloricum, ſiccans, & diſcuſſorium. Non explicat autẽ Hippocrates ad quas paſſiones, neq; cui loco debeat hoc linimentum, ex nitro coriandro & cymino, & oleo paratũ, inngi. Quare oportet nos ex alijs cõiectemus. Profectò non ad vnicam affectionem, neque vnica in parte vtebantur eo antiqui: ſed ad quamcumque frigidam paſſionem, quæque calorem cum quadam diſcuſſione deſideraret. Nam paulò poſt in hac ipſa ſectione Hippo„ crates dicet, vt mulier in vtero concipiat, ni„ trum Aegyptium tritum, coriandrumque, ac„ cyminum, in paſtillos efformato, in pudendumque ſubdito. Quoties ſcilicet ob frigidã & humidam vteri intemperiem non concipit: Dioſcorides cap. 80. lib. 5. tritum, cum cumino, aut ruta, aut anetho potum ex hydromeli-

D te, aut ſapa, ſedare tormina: illiniri verò ad febres circuitu redeuntes, ante ſuſpectam acceſſionem. Ad hæc ergo omnia illiniri vtilitet poſſit, & ad alia huiuſmodi, nitrum cum coriandro, & cumino & oleo. Ori vteri ad ſteriles, ad febres circuitu redeuntes, lumbis, & toti ſpinæ, quia vt in aphoriſmo dicitur, & hoc ipſo libro, inde incipiunt rigores: ſed & ad ventris perturbationes, ad quas cuminum edendum date iuſſerat, ſi ex inteſtinorum frigida intempetie initium traxerint, illitio hæc ventri facta vtilis fuerit.

15 *QVicunq; obeunt, neceſſũ eſt in die legitimo, & legitimo menſe, & legitimo anno. Prædicere autem rectè habet, mortem aut dolores fortes.*

Qui ex acutis morbis moriuntur, die legitimo mori ſolent. Nam ſolent mori ex iudicijs. Moriuntur verò homines eiſdem diebus, quibus ſalui fiunt. Sed & menſe & anno legitimis mori ſolent, quia his ſolent ægrotare, eiſdem autem menſibus & annis neceſſe eſt morian- tue ex morbis, quibus ægrotant. Cæterum non eſt ea ſolum vis diei decretorio, ac menſi & anno climactericis, vt interitum afferãt, ſed menſes quidem & anni morbos inſignes & acucos, à quibus vix euadunt, aut cronicos dolores, quibus reliquum vitæ vexantur, vt podagram, aut calculum renum: dies decrotorij, etiam cum malè iudicant, aut mortem, aut mutationes in deterius. Proinde dicit, prædicere autem rectè habet mortem, aut dolores fortes. Nimirum vt in initio prognoſtici dicitur, medicum vti prouidentia optimum eſt. Atqui profectò ad medici honorem, & admirationem artis, magis refert prædicere mortem in morituris, quam ſalutem in euaſuris. Nam in his, maxima laus eſt in reſtituta ſanitate, & ſeruata vitæ incolumitate: in illis nulla ſupereſt, niſi vt culpa putetur medicus vacare, quòd prædixerit.

16 **Q**Vorum oculi non ſunt robuſti, mors in proximo, ſi autem in anno legitimo fiat, ab vtroque legitimos fieri neceſſe eſt: ſi autem illegitimo anno, & illegitimo die, neceſſe eſt mori die legitimo.*

Vnum quoddam lethalium ſignorum eſt, oculos non eſſe robuſtos in morbis acutis. Nã in prognoſtico dicitur, ſi lucem effugiant, aut nolentes illacryment, aut diſtorqueantur, aut alter altero maior fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut vennlas liuidas, aut nigras in ipſis habeant, aut lippæ circa oculos appareant, aut etiam ſint inſtabiles, aut eminentes; aut caui vehementer facti, aut ſqualentes, & obſcuri, hæc omnia mala, & pernicioſa eſſe putandum eſt. Et rurſum alibi, ſi neq; videat, neq; audiat, mors in proximo eſt. Sed ſcire oportet, vt bona ſigna diebus decretorijs ſientia meliora fiunt, ita mala illis diebus fieri deteriora. Nimirum dies decretorius addit ſignis omnibus firmitudinem, ſed & annus legitimus & menſis. Si quis enim in anno climacterico laboret morbo acuto cum ſignis lethalibus, maiorem metum, quàm ſi alio anno. Nimirum ipſe annus horribilis eſt, proinde ſi hoc ſignum, aut aliud quodpiam valdè lethalium appareat anno legitimo, & die legitimo, ab vtriſque ideſt, vtrinſq; temporis vi, legitimas fieri ſignificationes neceſſe eſt, & proinde eodem die morietur. Si autem fiat anno illegitimo, & illegitimo die, morietur quidem (tanta eſt ſigni vis) tamen non eodem die, ſed aliquo ſequentium decretoriorum, aliquãto quidem tardius, ſi vtrumque eſt illegitimũ: aliquanto citius, ſi alterum ſit legitimum, dies inquam, aut annus.

17 **N**Vmeri quidem, tertius validiſſimus eſt.*

Tertius numerus, ſi generatim, & quantũ in ipſa numeri ratione agitur, conſideretur, A eſt omnium perfectiſſimus: quia primus impar, atq; primus numerus. Vnitas enim & binarius principia potius numeri ſunt, vt forma & materia. Horum congreſſu conflatur ternarius, primum, totum, & perfectum, & primi tres dicuntur omnes, & ob id omnia conſtant trinitate, phyſica, principiorum: mathematica, dimenſionum: intellectualia, potentiarum & virtutum. Sed & ſi in diebus contemplabilibus morborum ſpectetur, tertius eſt validiſſimus. Nam eſt primus decretorius in acutis tertius, quique affert paroxyſmum, & tertij eſt tanta vis, vt vix vnquam permittat quarto (alioqui in primis iudicatorio) indicare, præripiens illi iudicationem.

18 **C**Ynanchem & opthalmiam, vena ſectio.*

Vtraque harum affectionum miſſione ſãgui- B nis curatur, ſiquidem vtraque eſt inflammatio, & ex eadem vena ambæ, puta ex cephalica, cùm ambæ ad partes ſupra clauiculas pertineant. Non tamen eadem ratione ad vtramque mitti debet. Nam ad opthalmiam, licet copioſè mittere, & affatim, nullo ex deliquio animi timore imminente, tamen ad anginam non licet vti niſi repetita, ne præ deliquio animi introrſus collectus ſanguis, in pulmonem incumbat, & perineumoniã faciat. Nam hæc poſt pleuritidem aut anginam, deſperata affectio eſt.

19 **V**Vlnerato inteſtino, reſpiratio deſcendit obſcura per vulnus, vacuanturque pectora, date igitur lac & vinum æquale æquali.*

C Hanc ſententiam meritò reijcit Petrus Iacobus Stene, tanquam ſuppoſititiam, quia neq; per ventris vulnus reſpiratur, neq; idoneum ita vulneratis, ſit lac cum vino mixtum.

20 **Q**Vorum pectora ardentia ſunt, balbi furentes, & calui, horum quicunque ab ortu etiam ſtrabones, amantes, lapidei, maniaci, quibus autem non, alterius mali ſolutio.*

Dixerat ſectione quinta, morbos habent, balbus, caluus, & hirſutus fortiter atrabiliarios. Hoc idem eſt, quòd nunc dicit, quorum pectora ardentia ſunt, balbi, furentes, & calui. Nam hirſuties pectoris calidi indicium eſt. Porrò hac eadem ſectione nuper dixerat. Balbi, celeris linguæ, atræ bilis humori, obnoxij, bilioſique ſunt, oculis non nictantes iracundi. Hæc quoque verba continent eamdem ſententiam, puta iracundos, hirſutos, balbos, & caluos, paratos ad maniam, quia calidi ſunt & ſicci, atque atrabiliarij. Nunc addit his aliud ad maniam, parati hominis ſignum, dicens, hoeum qui ſtrabones etiam à primo ortu ſunt, amentes, maniaci, lapidei, ideſt, parati ad inſaniam, & ad ſtupidam quandam immobilitatẽ, quæ creſcens, ſolet in cathocũ finiri. Hoc idẽ ſignificant oculi nõ nictantes, quorũ mẽtionẽ antea fecerat. Sed quod ſtrabiſmus à primo ortu inſaniã ſignificet, argumentũ phyſiognomicũ eſt, relatione ad paſſionẽ. Nimirũ qui iam inſaniunt, ita ſolent oculos iactare: quibus autẽ nõ eſt ſtrabiſmus à primo ortu, ſed ſucceſſit

alterius

alterius morbi eſt ſolutio. Solere enim abſceſſu ex alio morbo oculos diſtorqueri, didiciſti nuper ab Hippocrate dicente, ſolutio doloris coxarum, oculorum diſtortio.

21 *Circa naturam plurimam vim habet mamma dextra, & oculus dexter, & quæ infra ſunt, nam & mares dextris partibus hærent.*

Multum præſtant naturali calore dextræ partes ſiniſtris, quia in dextra parte hepar ſitum eſt, principium omnis nutritionis. Iam verò & generatiua membra ſunt dextra ſiniſtris valde calidiora, teſticulus enim dexter ex vena caua venam accipit, ſiniſter ex emulgente ſeorſum ſanguinem. Porrò ren dexter ſublimior, & hepati propior. Sed & arteria aorta, à ſiniſtro ventriculo cordis orta, mox verſus dextram partem flectitur, & dextro corporis lateri maiores arterias impertitur. Hinc fit, vt omnes partes dextræ ſiniſtris ſint firmiores, quod vel inde cognoſces, quòd mares dextris vteri partibus hærent magis, vt in aphoriſm. dicitur. Ergo plurimam vim habēt circa naturam dextræ partes. Hoc eſt magnum momentum habet, dextra pars an ſiniſtra ſit, quæ affecta ſit, aut vtcunq; patiens aliquam ſignificationem præſtet. Nam ſi pars dextra quā ſiniſtra præſtantior eſt, & morbus dextræ quam ſiniſtræ maior, ac deterior. Porrò ſi oculum peruerti in morbo acuto, aut lachrymari graue eſt, peruerti dextrum, aut lachrymari, grauius. Si mammam graciſeſcere gerenti vtero ſignificat abortum, graciſeſcere dextram abortum maris. Si hypochondrium alterum habere tumorem & dolorem eſt periculoſum, dextrum ita habere, multo grauius eſt. Atque ita dextra pleuritis, & arthritis, & hemicranea, quàm ſiniſtra, deterior eſt.

22 *Mulieri menſtrua vt cohibeas, cucurbitulam maximam ſecundum mammam affigere.*

Hic eſt aphoriſmus quinquageſimus ſectionis quintæ, in cuius cōmentario diximus nullius partis eum alia vlla eſſe rectitudinem maiorem, quàm mammæ cum vtero. Cauſæ autem eſt communio partium thoracis cum genitalibus, quam eſſe præcipuè in cōmunibus venis, quæ per rectos muſculos abdominis producuntur, iam diximus, non ſemel in hoc ipſo libro.

23 *Trimeſtris puerulus omnia habet manifeſta, & lac tunc habet. Si multum fluat lac, neceſſe eſt, vt langueat, quod in ventre eſt: ſi ſolidiores ſint mammæ, magis ſanus eſt embrio.*

Secunda pars huius ſententiæ, eſt aphoriſmus quinquageſimus ſecūdus ſectinnis quintæ. Illa verò verba, trimeſtris puerulus omnia habet manifeſta, & lac tunc habet, ſignificant tertio menſe eſſe iam partes omnes fœtus diſtinctas, itaq; finitam partium figuram, ſeu formationem, & tunc primùm apparere lac in mammis vtero gerentium. Quod de figura dicitur alijs omnibus placitis videtur conſonū.

A Siquidem cum Hipp. & in libello de alimēto; & in libello de carnibus, & in hoc ipſo libro, multos ac diuerſos figuræ fines ponat, nullum tamen non intra tertium menſem. Nam fœminæ etiam, quę tardius quàm mares figuram accipiunt, circa ſexageſimum diem, accipiunt cùm tardiſſimè. Huc. n. videtur ſpectare, quòd Deus ſexaginta ſex dies prohibuit templum adire, eam quę filiam peperiſſet. Communis. n. analogiſmus eſt, tēpus expurgationis enixæ, reſpondere tempori formationis infantis. Sed quod dicit de lacte repugnare videtur ipſi Hipp. qui nuper in hoc ipſo lib. ſect. 3. dixerat, lac nutrimento mutationem accipiente, octimeſtri verò perficiente. Quibus verbis diximus ſignificari octauo menſe lac fieri, quin & Galen. in commeot. ſententię trigeſimæ no-
B næ particulæ quintæ, octauo menſe lac fieri docet, quo pacto ergo tertio? Certè Ariſtot. 4 de generatione animal. c. 8. decidit hanc cōtrouerſiam, dicens, ſeptimo menſe primū fieri mulieribus lac vtile, ac concoctius, & copioſius, ante id tempus exiguum eſſe & inutile, quod appareat. Sed quid quod vtile ne octauo, ne nono quidem menſibus fit, ſiquidem etiam vſque ad peractum tempus expurgationis sūt enixis etiam, quæ vocantur co[illegible]ſtra? Sunt. n. coloſtra (dicit Plinius lib. 28. capit. 9. prima à partu, ſpongioſa denſitas lactis, & infantes eo lacte vtentes inuadit morbus, qui dicitur coloſtratio, dicunturq; coloſtrati? Certè ita eſt, lac vſque ad exactum tempus purgationis nō eſt ſatis vtile, tamen ante ſeptimum, aut octauum menſem omninò inutile, & exiguum, ab
C hoc tempore plus iam eſt, & nutrire, tametſi cùm aliqua incommoditate, poteſt, ſit tamen qualecunque lac menſe tertio.

24 *Venæ habetur craſſa in vtraque mamma, hæ maximum habent partem prouidentiæ.*

In vtramque mammam erumpit ab internis vena quædam valde manifeſta, tunc ſaltem cu mulier gerit vterū, aut lactat, aut cum inſtant menſtruę euacuationes. Huius venę pars maxima in mammam diſtributa inſumitur, reliquum venæ repit deorſum per muſculos rectos abdominis, vſque ad vterum. Hę (inquit) maximam habent partem prouidentiæ. Hoc eſt, hæc multum pręſtare poteſt ad pręſentio-
D nem. Nam vt ſuperiori ſectinne dixerat, pituitæ fluxus ex mammis oculi trahunt, & rurſum in aphoriſmo, ſi lac in mammis appareat inſanum & furibundum. Quę ſignificant, tumorem mammarum ſignificare tranſmiſſiones ſuccorum à capite ad corpus, & contra, ob has ſcilicet venas. Sed & alium ſenſum, quem nunc probo magis, hæc verba ferunt. Nimirum magnam ſignificationem præſtare prouidentiæ formatoris, has venas, erumpentes in mammas ob infantis neceſſitatem, & in vterum productas, ob neceſſitatem fœtus, & vt eadem materia nutriatur, quia genitus ſit.

25 *Vrinæ ſtillicidium ſoluit venæ ſectio.*

Trigeſimus ſextus aphoriſmus ſectionis ſextæ eſt hic. Quare eius enarrationem ſuo loco require ex meis commentarijs. Galen. enim putauit eſſe adiectitium.

26 *Si ſupernæ partes turgeant quæ circa caput, vlcerum purgatio, vomitus, aqua.*

Vbi ego ſcripſi aqua, in omnibus Grecis codicibus ὕδερ, id eſt aqua intercus. Tamen quia nihil poteſt illa lectio continere, quod dignum ſit Hipp. immo neque quod verum, ſuſpicor ſcriptum fuiſſe ab Hipp. ὕδωρ, id eſt aqua. Nã facilis lapſus librariorũ fuerit pro ὕδωρ ὕδερον & hęc ſententia eſt vera, & alijs Hippoc. præceptis valde conſentanea. Illud σφαρλᾶν, id eſt turgere, ſignificat tumere, & irritatam eſſe partem vlcere. Si igitur, inquit, ſupernæ partes, quæ circa caput turgeant. i. ſi caput habeat vlcus, & adhuc tentetur inflammatione, & tumeat, vlcerum purgatio, vomitus, aqua. Id eſt curatio eſt, dare in potu aquam, & expurgare corpus pharmaco, deinde vti ad vlcera extergentibus, & alijs idoneis medicamentis. Nam Hippocr. vomitum vocare ſolet expurgationem, quæ pharmaco fit. Quia expurgationes ex bile, crebro faciebat ille vomitione. Huiuſmodi eſt illud, ad helleboros, qui non facilè ſupra purgantur, eorum corpora pluri cibo & quiete humectare: & rurſum illud, ſi velis magis ducere helleboros, moue corpus. Hæc enim, & huiuſmodi omnia, nomine hellebori & vomitionibus, de omni expurgatione dicuntur. Igitur purgationem & aquam commendat in talibus vlceribus capitis. Atqui vtrunque in præcipuis poſuit. Nam lib. de vlceribus, non longe à principio, ita ſcriptum eſt, Modicus cibus & aqua quàm maximè omnibus vlceribus conducunt, & magis recentioribus quàm vetuſtioribus, & ſi quod aliud vlcus, inflammatum eſt, aut inflammationem minatur, atque ſi periculum eſt corruptionis, & vlceribus ac inflammationibus in articulis, & vbi conuulſionem fieri periculum eſt, & vulneribus in ventre: maximè vero omnium fracturis in capite & femore. Porrò de purgatione paulò inferius dicit: Purgatio ventris deorſum plurimis vlceribus confert, & in vulneribus, quæ ſunt in capite. Quod purgationem vomitu fieri iubeat, conſentaneum videtur aphoriſmo decimo octauo ſectionis quartæ, in quo dicitur. Dolores ſupra ſeptum tranſuerſum, qui purgatione opus habent, ſurſum verſus purgatione indigere ſignificant: qui verò infra, deorſum. Quamquam vt in commentatione illius aphoriſmi dixi, purgatio ſurſum ob caput facta, magna conſideratione indiget, & raro poteſt magna noxa carere. Cuius gratia in capitis vlceribus, ego non tantum non moueo expurgatorium vomitum, ſed ne purgationem quidem pharmaco per os ingeſto facere ſoleo, præcipuè ſi tempus anni calidum ſit, ſed ſi poſſum clyſteribus acrioribus, & tenui victu contentus ſum, timens, quod lib. de locis in homine dicitur. Febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat. Calfaciunt enim caput pharmaca purgatiua, & ad caliditatem febrilem accedente ea, quæ in medicamento eſt, inſaniam facit. Hæc illo loco, quæ mihi videntur admodum rationi conſentanea, & proinde, ſiue homo vehementer febriciet, & præcipuè ſecundum partes ſuperiores, ſiue caput inflammatione tentatum ſit, ſiue tentari periclitetur, ſiue phreniticus ſit, ſiue magnum habeat vlcus, quod poſſit non ſine periculo irritari, deuito pharmaca quoad poſſum, certò ſciens his magnopere tentari capita. Indicat. n. id ſomnus, qui ijs, qui expurgantur, mox ingruit.

27 *A ventris turbatione, aut à tuſſi fiente cancro, os amareſcit. Dare autem bibere elaterium bis aut ter, niſi balbus ſit. Alligare oportet æris florem cum vſſeris vſque dum rufus ſit, & ſpongiam, niſi balbus ſit.*

B Dictum mihi eſt in enarratione aphoriſ. 24. particulæ quartæ, dyſenteriam ex atra bile, quã lethalem Hippocrates vocat, eſſe cancrum inteſtinorum: atram enim bilem eo loco, vt in alijs ſolet, cancrum cum vlcere excitare, vt flaua bilis, aut ſalſa pituita facit, ꝓ minus periculoſas dyſenterias, vlcera alia ſimpliciora. Simile quiddam accidit in aſpera arteria per tuſſes. Nimirum vt dyſenteria fit deſtillationem patientibus inteſtinis, & ea quidem in primis radente, deinde exulcerante manifeſtè, mitius aut malignius, vt eſt ipſa influẽtis ſucci ſpecies, ita per tuſſim aſperæ arteriæ tunica interna, in primis deterſionem patiũtur, procedente malo etiam exulcerationem, aliquando etiam tantam, vt magnæ membranę fruſta tuſſi reijciantur, atque adeo etiam cartilaginum: C & hæc vlcera pro ſpecie ſucci aliquando ſunt ſimplicia, aliquando maligna, non aliter, ac in ipſo ore videmus fieri, nunc aphtas, nunc malignas nomas. Itaque maligna, & dyſenteria, & tuſſis eſſe ſolet, adeo vt cancrum patiantur inteſtina, aut aſpera arteria. Cuius affectionis eſſentiam, & notas, & curationem, complectitur breuis hæc dictio. Eſſentiam quidem his verbis; à ventris turbatione, aut tuſſi fiente cancro: notas, his, os amareſcit: reliquis, curationem. Nimirum alui turbatio dicitur omnis ventris fluxio immodica, ſiue diarrhœa, ſiue dyſenteria, ſiue lienteria ſit: quæ verò cum inteſtinorum exulceratione fit, dyſenteria eſt, & tuſſis etiam fit patiente aſpera arteria deſtillationem acrem, quæ cum procedit multum, D exulceratur. Exulceratio vtraque, timeri debet, ne cancroſa fiat: vbi enim facta erit talis, erit incurabilis. Timebis autem multo magis, ſi videris os ægroti amareſcere, non vtcunque, ſed multum. Quia vlcera tunc fiunt cacoethe, cum corpora ægrotantium ſunt cacochyma: nam quæ bono vtuntur ſucco, aut nulla aut ſimpliciora habent vlcera: cacochymiæ autẽ biliosæ nota eſt oris amaritudo, qua quidem multum vtitur Hippocrates, vt innumeris in locis videre licet. Non quidem eſt hæc ſola cacochymiæ eius nota, ſed eſt hęc magna; mala quidem in omni febre, tumore, aut vlcere, communi ratione, peculiari autem magis in tuſſi atque dyſenterijs quia oris tunica interna habet cum ventre continuitatem & rectitu-

tudinem, atque cum aſpera arteria viciniam & continuitatem, per gulæ partem anteriorẽ, & aſperæ arteriæ poſteriorem. Significat ergo oris amaritudo non ſolùm eſſe in corpore multam bilem, ſed etiam regurgitare in illas partes. Satius autem fuerit, non hanc ſolam conſiderare, ſed alias etiam notas adiungere cacochymiæ totius corporis & harum partium, quæ ab excrementis præcipuè, & totius corporis colore capiuntur. Sed veniamus ad curationem, quam duplici auxiliorum genere exequi iubet, pharmaco, & admotis ventri medicamentis. Elaterium inquit dare bis, aut ter. Elaterij hiſtoriam & vires, apud omnes qui de materia medicinali ſcripſerunt, licet legere, vtque is ſit ſuccus valdè purgans. Quẽ quidem ego, alijs omnibus medicamentis expurgantibus, ad dyſentericos, potiorem eſſe non exiſtimo, ſed forte alijs minus commodum. Verum antiquus mos eſt Hipp. expurgationem præcipere, nominato ſemper aliquo medicamento, eorum quæ ſibi erant familiaria, vt elleboro, elaterio, aut vnico. Perinde ergo tu intellige, ac ſi diceret, expurga. Illud, bis aut ter, feſtinationem continet, quaſi diceret, expurga citò, ac ſi opus ſit, repete medicamentum ſine mora. Sed quorſum expurget quis in dyſenteria? Annon trahet ad partem affectam excrementa? Certè. Læſerit ergo interim? Haud dubiè, tamen præſeruat expurgatio multas à maligna dyſenteria, tempeſtiuè extrahens multam copiam ſuccorum. Quia multo magis exulcerantur inteſtina paulatim in ea excrementis influentibus, quàm affatim per ea effluentibus multis. Itaque expurgatio, non tollit periculum, quod à ſuccis ipſis impendet, ſiquidem hos trahit ad inteſtina, ſed quod à mora & lenta fluxione. Proinde ſi expurgandum in dyſenteria eſt, præpropere faciendum, quia vbi multum proceſſerit malum, fruſtra ſuſcipietur. Neque tamen hoc curationis genere in omni dyſenteria vtendum; temeritatis enim aliquid habet excrementa omnia eo vocare, quo cum magno hominis malo ſponte fluunt: ſed tunc ſolum cum maligna dyſenteria imminet, adeò vt non videatur mediocris alia curatio, quæ detergentibus & aſtringentibus agitur poſſe eſſe ſatis. Tunc .n. ſatius eſt, aliquid cum temeritate facere, quàm ſinere hominem certò perire. Hæc igitur iubet facere, cum turbata eſt aluus, & os amareſcit, niſi ægrotus ſit balbus. Balbo enim familiaris eſt turbatio alui, vt in aphoriſmo dicitur, æquum ergo eſt cum eiſdem notis minorem morbum eſſe ſuſpicari, quàm in alio quopiam homine. Cum ergò non ſit expurgandum niſi in periculoſiſſima dyſenteria, non mirum ſi in balbo, his ipſis apparentibus, expurgatio deuitetur. Accedit, quod vt facilius fit alui fluxio in balbo, ita facilius augebitur, & fiet nimia, & minus poterit ſiſti. Ergo à morbo eſt balbo periculum minus, ab expurgatione maius. Quare ſatius ſit in talibus non expurgare, etiam ſi in alijs dyſentericis, eiſdẽ & æqualibus ſymptomatis apparentibus, expurgandum ſit. Docet deinde eam rationem curationis quæ exterius admotis perficitur,

A dicens, alligare oportet florem æris, vſtũ adeò vt rufus ſit, & ſpongiam. Flos æris medicamentum eſt ſiccans & aſtringens, quale vlcera deſiderant, ſed eſt etiam excedens, & nimis acre, verum hanc acrimoniam (vt alia omnia acria) vſtione deponit, adeò vt fiat, pro excedente valdè extergens, quod etiam amant vlcera, præcipuè maligna. Spõgia vti poſſumus, vt inſtrumento ad fomenta & irrigationes accomodato, & vt medicamento, ipſa enim per ſe, præcipuè recens, & quæ mare adhuc olet, ſiccans admodum eſt, & multa vlcera ſanat. Quare inſpergere florem æris vſtum, & ſpongiam alligare, citra aliud quidpiam, fuerit ad vlcera ſananda potentiſſimum: aut etiam puluis ſpõgia recentis, & vſtę, cum flore æris mixtus, &

B inſperſus. Neq. verò mirum tam vehementi medicamento Hippo. vti. Non enim quancũq. dyſenteriam, ſed malignam docet curare. Poſcente verò nobilia medicamenta vlcerum ſpecie, pars affecta tale admodum poſcit, quia eſt natura ſicca, & in alto poſita, & excrementitiam humiditatem habens multam: quæ omnia ſiccantium vim augeri poſtulant. Sed quoniam hæc curatio eſt vehemens, non niſi cum vehementis morbi ſuſpicio eſt, ea vtemur: quare rarò ad balbos: quia vt dictum eſt talium natura minuit eam ſuſpicionem, proinde nunc quoque adiecit, niſi balbus ſit.

28 *IN inquietudine, horrore, oſcitatione, vinũ æquale æquali,*

C. Hic eſt aphoriſmus quinquageſimus ſextus „ ſeptimæ particulæ, figura ſermonis tantum „ differens. Illic enim legitur, inquietudo, hor„ ror, oſcitatio, vinum æquale æquali potum ſoluit. In alijs codicibus inquietudinem, horrorem, oſcitationem, vinum æquale æquali potum ſoluit. Sed hæc differentia ſermonis, nihil addit aut detrahit ſententię. Hoc loco occurrit in omnibus græcis codicibus, quos mihi contigit videre, adiectum præſcriptis verbis, aut lac. Verum ſuſpicor, vt alij etiam multi, corruptionem eſſe codicis, atque illas duas voculas, malè in hunc locum cecidiſſe: quia non ſunt in aphoriſmo. Sententiam autem in aphoriſmis & in epidemijs ſcriptam eandem, conſentaneum eſt, in aphoriſmis perfectius ſcriptam cenſeri, atque ita lectionem aliam

D æmendari. Nam aphoriſmos ſcripſit Hippoc. elaboratiſſimas ſententias colligens, hos autẽ libros non ita, ſed vt adhuc obſeruans, & elaboranda deinceps compilans. accedit quòd ad has paſſiones minimè eſt vtile. ἀλυσμὸν, quam ego inquietudinem appello, aut anxietatem, quidam etiam vocant pandiculationem. Tamen luce clarius eſt, eos errare, ex ijs quę Galen. dicit in commentario citati aphoriſmi (æquum autem eſt illi credere in nominis græci expoſitione.) Dicit enim eſſe eam paſſionem, qua qui tenentur, nunquam quieſcunt, ſed ſẽper preſentibus moleſtantur, & ab vna re in aliam ſe transferunt. Itaque inquietudinem ſeu anxietatẽ licet dicere. Anxij enim inquieti ſunt. Hoc verò nihil eſt minus quàm pandiculatio. Nam hæc eſt in totius corporis muſcu-

lis,

lis, quod oſcitatio in buccis, fitque vt hæc, quòd craſſus flatus moueatur inter muſculos, ciq; exitum præſtent muſculi, variè ſeſe mouentes, vt ille erumpat. Itaq. hæc multum craſſumq. flatum indicant, qui aut ob multum crudumq. adhuc cibum in ventriculo fiunt, vt iã iam dormituris, aut quod excrementa in ventrem confluant, vt eſurientibus, aut quòd alioqui craſſo & crudo excremento abundent, vt iam iam ęgrotaturis. Horror ſponte fiens (de tali enim Hippocrates nunc loquitur) excrementa abundare, quæ per cutem delata compaſſionem inferant, ſignificat. Anxietas ſeu inquietudo, nulla cauſa magis fieri poteſt, quàm quod os ventriculi maligna aliqua excrementi qualitate moleſtetur, vnde & cardialgia, ac lipothimia, fieri nata eſt. Dictum verò eſt Hippocrati proxima ſectione, ad cardialgiam vtile eſſe, panem cum vino dare. Nunc ad omnes has paſſiones iubet vti vino mediocri, ter temperato, ſ. æquale æquali. Nimirum hæ paſſiones ſunt neutræ potius quàm morbi, proinde ad eas omnes nihil vtilius, quàm victum ita moderari, vt cruda coquantur, & quę digeri poſſunt, digerãtur, euacuatione manifeſta, aut inſenſibili. Quę omnia vinum pręſtare poteſt, valde dilutum debiliter, meracius, cum febris periculo: proinde iubet æquale æquali temperare. Intellige autem hanc menſuram in vino mediocri retinendam, non in omni. Nam perinde fuerit veteri & generoſo vino duplũ aquæ infundere, & oligophoro ſub duplum, & mediocri ęquale. Sed & totum victum oportet, ad procurandam concoctionem, & corporis puritatem, adhiberi idoneum. Nihil .n. refert vinum temperare, ſi vtaris multis horariis fructibus, aut porris, cepis, & aliis.

29 *AD auris dolorem cucurbitulam affigere.*

A Multo familiarior erat Hippocrati vſus cucurbitulę ad dolores omnes, quàm medicis huius tempeſtatis, qui eam adeo timent, vt ne nominare quidem audeant, niſi ſemi mortuo iã ægroto, quum ſcilicet ſatius eſſet, agere nihil. Verùm Hippocrates (vt videre licet libro de medico) multis ad dolores vtebatur, & pro dolorum differentia, figura differentibus, ad dolores ſcilicet in alto poſitos, ad magnam aut fortem tractionem, opus eſt anguſtis ore, ad dolores per cutem velut effuſos, amplioribus. Ego certè in doloribus circa quaſdam partes conſiſtentibus raro non vtor cucurbitulis, cũ ſcarificatione, aut ſine ea, cùm dolor non cedit vniuerſali vocatæ euacuationi. Quamuis enim id nunc Hippocrates tacet, tamen intelligi debet quod dicitur ſalua methodo. Nimirum affigere oportet cucurbitulam, prægreſſa totius corporis euacuatione, quam affectus exigat, & ægrotus poſſit tolerare. Nam neque ad aliud aliquod auxilium valenter reſoluens, veniendum eſt prius. Neque tamen proinde expectandum eſt, vſque dum totum corpus ſit euacuatum, & exſuccum, vt plærique medici hodie faciunt, quibus nulla euacuatio ad cucurbitularum admotionem videtur eſſe ſatis, ſed quantum vrgeat partis paſſio conſiderandum, atque, vt reſoluentia medicamenta admouemus vacuari cœpto corpore, non ſemper euacuatione finita, ita non rarò vrgente paſſione cucurbitulæ euacuationibus ſunt interponendæ, vt morbus qui non poteſt expectare totam euacuationem, cum eam partiri opus eſt, alternatim ſecta vena & cucurbitulis admotis, perficiatur. Neque enim vbi nondum eſt iam admodum plenum corpus, neque fluxionis primus inſultus eſt ſuſpicari oportet tantam futuram tractionem, vt toto ex corpore in affectam partem fluxio commoueatur, aut augeatur: ſatis enim erit, ſi de interna doloris ſede ad cutem trahatur. Neque enim hypochondrio admouere, hepati aut lieni, & admouere hypogaſtrio, veſicę, aut vtero, & admouere lumbis renibus admouere, eſt. B Interſunt enim muſculi & alia multa. Quod ſi poſt admotas cucurbitulas dolor recurrer denuo, & fluxio, quid prohibebit iterum miſſio ſanguine deriuare? Nam & in alijs curationibus, cum vrgentiæ aliqua ratione factum eſt ſatis, redimus ad legitimas indicationes, quæ procedunt à cauſis. Libuit hæc fuſius dicere, propter eos medicos, qui non tantum non volunt Hippocratem hac in re imitari, ſed meam etiã praxim hac cauſa vituperant. Quod hic Hippocrates ad auris dolorem, in calce libri de iudicationibus commendauit ad omnes partes circumcirca caput dolentes, his verbis, Caput circumcirca dolenti, quicunque ex ſupernis locis doluerit, cucurbitam affige. Itaque & ad dolorem oculi, & occipitis, & temporum. Ob aurem quidem humero in primis, C deinde ceruicis regione, deinde, poſt aurem glandulis eius loci. Nam ipſi auri admoueri non poteſt, ſed neque oculo, ſed ſi alter laboret eiſdem partibus quibus ad aurem, ſin ambo; mediæ ceruici ad occiput, vt & ob tempora. Dixerat proxima ſectione Hippocrates, ſi auris doleat lacte vtatur. Quæ ſane videntur longe diuerſa auxilia. Sed nõ mirum, multis, ſæpe opus eſt ad eandem paſſionem, aut ob differentiam cauſæ, aut temporis. Velut ſi ad plegmonem auris in primis inſtilletur lac, temperandi, partem & mitigandi dolorem, gratia procedente malo affigatur cucurbitula, reuellens & euacuans: aut ad plegmonem; inſtilletur lac; ad dolorem ex flatu, admoueatur cu-D curbitula.

30 *QVicunque ſupernorum doluerit, dolor in coxas, aut in genua, & aſtma, ſoluit omnia, cum hæc fiunt.*

Hæc quoq; ſententia ſcripta eſt loco citato libri de iudicationibus, & non eſt à proxima dictione deciſa, ſed eadem ſententia. Nimirum dicit quæcunque pars ſupernarum in capite doluerit, curari cucurbitula. Quod vero curationi non cedat, neque hominem interimat, ſed producatur, ſolui ſolere cum abſceſſu, vt alios omnes morbos productos & ſalutares. Abſceſſus quos ſolent habere, ſunt, in coxas, aut genua, aut firmari in thoracem, & facere aſthma. Quod quidem conſonum eſt illis verbis, quæ proxima ſectione enarrata ſũt,

ſi caput doluerit ad pectus deſcendit, deinde ad hypochondria, poſtea ad coxam. Omnia verò vt doleant fieri non poteſt.

31 *IN voluulo tenui frigidum vinum multum merum ſecundum rationem dare vſque dum ſomnus ſit, aut crurum dolor fiat, ſoluit autem & febris, & dyſenteria ſine dolore.*

Pulcherrimam, & mihi iam experimento probatam, docet curationem voluuli: non omnis (neque enim eius qui ob inflammationem fit, & quem acuta febris comitatur) ſed eius qui à flatu craſſo diſtendente, aut feces duras ad inteſtina gracilia afferente, aut à ſucco frigido impacto. Talem enim nihil poteſt ſoluere melius, quam vinum merum. Coquit.n.cruda, extenuat craſſa, diſſipat flatus, digerit deducitque per corpus. Quare aut coquendo, diſſipádoque cauſam, aut in aliam partem trudendo, liberat ab hoc malo. Accreſcere enim ſolet vinum ſomnum, aut artuum dolores, aut articulorum, ſuſcitare: & vtraque harum eſt in hac affectione cauſa ſalutaris. Somnus quidẽ quia per quietem & indolentiam facultas reficitur, & reuocato intro calido, cauſa coquitur. Dolor articulorum, aut artuum, quia facto tali abſceſſu ceſſare ſolet morbus prior, velut in podagricis habemus obſeruantiſſimum. Vix eſt morbus à quo non liberetur podagra ſuperueniente. Nimirum vt Hippocrates nuper dixit, non poteſt fieri vt omnia ſimul doleant. Igitur vel ijs rationibus eſt vtile vinum, quod ſomnum conciliet, & dolores crurum afferet, & cum horum aliquid fecerit, ſatis vini putetur datum. Si.n. in his doloribus ſtupefacientia ſæpe ſunt vtilia, quod ſomnum faciant, ipſa alioqui per ſe noxia morbo, quanto vtilius ſit vinum, quod ſomniferum etiam eſt, & per ſe vtile ad morbi cauſam tollendam? Non tamen vtcunq. datum hæc fecerit, ſed vt quam optimè hoc poterit facere. Putà ſatis multum & merum. Dilutum enim aut exiguum, neque ſomnum, neq. dolores crurum affert. Multum ſi affatim detur nõ poterit retineri, ſed ſtatim euometur, vt poteſt ventriculo talium, ad vomitionem conuerſo, etiam ſecum: neq. multũ & merum ſi retineretur, coqui poſſet à facultate debili, aceſceret ergo, & factum acerũ augeret morbum. Quid ergo ſupereſt? vt detur multum merum, ſed paulatim, crebro ſcilicet & exiguo hauſto. Ita.n.paulatim retinebitur, & coquetur, & coquet, & reliqua præſtabit bona. Hoc in calce libri de iudicationibus, vbi hæc eadem ſententia verbis, nonnihil differentibus, ſcripta eſt, docuit Hipp. dicens, vinum multum merum Κάταμυρον ideſt paulatim dare. Et hoc idem eſt quod nunc intelligit dicens, Κάλαλογον, ideſt ſecundum rationem. Nimirum illud datur ad hanc paſſionem ſecundum rationem, quod datur frigidum, multum merum, & paulatim. Reliqua quidem ob cauſas dictas, frigidum verò, vt ita quoque minus euomatur. Addit, ſoluit autem & febris, & dyſenteria ſine dolore. Quæ verba partim nouũ ſenſum, partim prioris confirmationem continet. Nimirum febris & dyſenteria ſine do-
A lore, cum ſponte ſuperueniunt, tollunt voluulum: febris quidẽ, eum qui à flatu, aut craſſis & pituitoſis: dyſenteria, & hunc, & eum qui à ſiccis fæcibus. Sed vinum multum paulatim datum poteſt facere febrem, & dyſenteriam: omnes ergo bonos voluuli exitus, qui numerantur quatuor, ſomnus, dolor artuum, febris, & dyſenteria ſine dolore, facere ſolet vinum. Quare voluulo admodum ſalutare ſit. Sed quã vocet dyſenteriam ſine dolore? Si enim inteſtinorum exulceratio, quo pacto ſine dolore ſit? Certè Hipp. loco citato ex lib. de indicationibus, non addidit illud ſine dolore, ſed ſimpliciter dixit, febris aut dyſenteria. Quapropter quidem cenſent hinc deleri, vt codicis corruptione interiectum. Ego verò non ita cenſeo, ſed dyſenteriam hic & illic dici quancunque alui perturbationem, addi verò hoc loco
B ſine dolore, vt ſignificetur diarhœa, quæ hoc differt à peculiariter vocata dyſenteria, quod ſine dolore, aut cum minori dolore inteſtinorum eſt crebra deiectio, & hæc ſane ſuccedẽs illi, ſolet ſoluere voluulum.

32 *SI hypochondrium diſtentum fuerit, comprimere manu & lauare; aqua recedentis à lacte, octo cotylas bibendas dare: ſi autem vomat, & non bibat, alij intritum acutum.*

Diſtentiones hypochondriorum fiunt flatu, aut aqua, aut ſuccis crudis eo loco redundantibus, aut tumoribus ſcirrhoſis cum obſtructionibus viſcerum conſiſtentibus, vt per hydropis duo genera, aſcytem, & tympanitem, & per morbum focatum flatuoſum (eſt verò
C melancholia hypocondriaca) & ventriculi apepſias frigidas. Fiunt etiam hypochondrij elationes ob inflammationes magnas. Quacũquè ex cauſa intumeſcat, hypocondrium, curatur horum aliquo, aut his omnibus, cõpreſſione manus, lotione, expurgatione & mouentibus vrinas, ac aperientibus cibis inflammationes miſſionem ſanguinis ante hæc omnia amant, & reliquæ etiam affectiones aliquando, ſed non ſemper, neque tam copioſè. Verum comprimere, cum flatu, aut aqua, aut etiam tumoribus ſcirrhoſis eleuantur, vtile eſt, quia aqua & flatus expulſi inde, coguntur exitum quærere, & tumores prohibentur adeò creſcere, & cum ſint indolentes, nihil læduntur. Comprimere autem manu quàm faſcia, maiorem quandam habet vtilitatem, quia manus
D calore naturali, & nobis familiari, coquit, & ſoluit flatus. Lotio ſanè ſeu irrigatio hypocondrij, ad omnes dictas paſſiones vtilis eſt: ſed nõ ex quacunque materia, neq. ex eadem ad omnes, ſed ex diuerſa pro affectionis & partis indicatione: velut ad obſtructiones ventriculi, ex mentha & abſynthio: hepatis, ex hoc ipſo & mentha, cum exiguo aceto: lienis, tamaricys, cappari, & ſplenij, & aceto pluri. Ex his verò parantur olea, aut decocta, & hæc, ex aqua marina, aut vrina. Serum lactis, quod aquã ſuccedentem ex lacte vocat, frigidum & humidũ medicamentum eſt verum participatione quarundam acrium particularium, eſt expurgans, & extergens deobſtruens, & mouens vrinam.

Qua-

Quare in dictis obſtructionibus maximi eſt vſus. Vtimur verò eò, nunc ſimplici, vt obſtructiones cum calore aliquo præter naturam, ſiue febricula conſiſtunt, nunc verò compoſito, cum ſunt cum frigida materia, & intemperie. Tunc enim, ad pituitam, ad miſcemus illi mel & ſalem: ad melancholiam infundimus quę eum humorem poſſint extrahere. Iubet verò Hippocrates dare octo cotylas. Capit verò cotyla vncias nouem, quare octo cotylæ ferè capiunt, quod Hiſpani vocant azumbre. Hippocrates certè potiones omnes medicamentoſas dadab maiori quantitate, quàm nunc eſt in vſu, verùm hæc maxima quantitas eſt, vt bibatur vno die. Ille verò dabat vt affatim ſatiſque multùm expurgaret. Ego hanc exputgandi rationem nondum ſum expertus. Seri autē duas cotylas ſæpe dedi ad expurgandum paulatimı vt per aliquod dies cotylæ duæ ſummo mane acciperentur, nunc ſimplicis, nunc cum aliqua infuſione. Atque ad expurgationes copioſas, in ſero lactis medicamina bene purgantia diſſoluo. Meritò verò timet Hippocrates ne tantum ſeri non poſſit bibi, ſed euomatur, præcipuè diſtento antea ventre: proinde iubet intrito, quod paratur ex alio, vti. Nam hoc vt Dioſcorides ca de alio monet, vrinā ciet, & hydropicis eſt vtile. Certè & flatus diſſoluit, & obſtructiones omnes rollit. Febricitantibus verò, aut dolentibus capite, ne detut, pręcipuè inſuetis. Alioqui verò ad diſtentiones ex flatu aut aqua, è eius vſus vtiliſſimus.

33 *AD reduuias galla nigrua cum melle.*

Abſceſſus qui iuxta vngues oritur, exiguus eſſe ſolet, quare ſiue ſuppurauerit iam, ſiue nondum, ſiccante medicamento ac reſoluen-
A te, quale hoc eſt, aut fieri prohibebitur, aut factus breui delebitur, & citra vnguis corruptionem. Nam galla repellit & ſiccat, ac ſiccando abſumit humorē. Mel reſoluēdi vim habet.

34 *VT mulier in vtero habeat, polypos ſuper flāma aſſatos quam calidiſſimos & plurimos, ſemiuſtos, edendos dare. Et nitrum ægiptium, & coriandrum, & cuminum terrere, & paſtillos facere, apponere pudendo.*

Non ad quaſcunque ſteriles vtilis curatio eſt hæc, ſed ad eas ſolum quæ frigidę, & ſemine fæcundo parum abundantes, ſunt. Polypus enim elt ſalaciſſimum animal, & quod coitu nimio reſolutum tabeſcit. Quæ verò talia ſunt neceſſe eſt vt augendi ſemen vim habeant, talī enim ſucco ſnnt, & in talem nata mutari. Iam
B verò quod apponi iubet calorificum eſt, ac proinde tentiginem faciens. Quanquam ego cominum detraherem, vt pote quod abſumit flatum, vt ruta. Dixi ego ante, hanc illitionem in dorſo factam, ad vehementes rigores eſſe vtilem.

35 *SI caput ex crapula doleat, vini cotylam biaere: ſi vero aliter doleat, panem calidiſſimum cum no mero edere.*

Non ten.ere dati debet vinum dolentibus capite ex vino, ſed tunc ſolum, cum & dolores oculotum ſoluit, vt in aphoriſmo dicitur, cum ſcilicet corpus plenum non eſt, & dolor firmatus, ob. cauſæ difficilem diſcuſſionem. Quod dicit ſi verò aliter doleat (intellige ſi verò ob cardialgiam vt plærunque fieri ſolet)
C edere panem quam calidiſſimum cum vino mero. Nimirum ſuperiori ſectione dixerat, hoc ſoluere cardialgiam. Conſtat verò ſympathiæ curationem debere incipere à curatione protopathiæ.

LIBER TERTIVS EPIDEMIORVM.

SECTIO PRIMA.

Ægrotus primus.

1 *PYthion qui habitabat iuxta tolleris templū. Cœpit tremor à manibus, prima die febris acuta, delirium. Secunda omnia exacerbata ſunt. Tertia eadem. Quarta à ventre pauca, mera biliosa fluxerunt. Quinta omnia exacerbata ſunt ſomnitenues, & alnus reſtitit. Sexta ſputa varia ſubrubra. Septima os diſtortum eſt. Octaua omnia exacerbata ſunt, tremores perſeuerabant, vrina autem initijs, & vſque ad octauam tenues decolores, ſuſpenſiones habentes nebuloſas. Decima ſudauit, ſputa ſubeocta, iudicatus eſt, & vrina ſubtenues circa iudicium, poſt iudicium autem quadraginta diebus poſtea ſuppuratio circa ſedē, & ſtranguriosus factus eſt abſceſſus. π. π. ου. Μ. υ.*

D Ne liber hic incipiat à ſolœciſmo, ſatius eſt putare, verba illa, Pythion qui habitabat iuxta telluris templum, ſeorſum ſcripta eſſe, vt titulum huius narrationis, & narrationem incipere ab his, cępit ttemor à manibus. Ex tota narratione conſtat, hanc fuiſſe acutam febrem à ptincipio, vnam earum, quæ intra quatuor decimam finiuntur (iudicata enim eſt vndecima) ſed imperfecte iudicatam decidiſſe exacutis, in genus earum, quæ durare ſolent quadraginta dies. Eſt conſideratione digna, motus figura, quam ab initio retiouit. Incidit enim exacerbatio in ſecundum diem, vt fieri ſolet, in ijs, quæ mouentur per pares: ſed iam inde nō habuit exacerbationes per omnes pares, ſed quartanas. Nam exacerbatio repetijt quinto, & octauo, & iudicatio vndecimo. Acqui iudicatio eiuſdem diei eſt, cuius eſſe ſolet

exacerbatio. In diem ſecundum incidere exacerbationes, morbi eſt ex multa materia pendentis: quartana verò figura, atrabiliarij. Atqui profectò morbus erat ex multis, & varijs, & coctu difficilibus. Patiebatur verò præcipuè cerebrum, & neruorum principium, quia cœpit primo die delirium, & tremor à manibus. Nam, & ſi Galenus putat, tremorem hic vocari, eum qui per animalis facultatis debilitatem euenit, atq; hic ſignificare debilitatem ex aggrauatione, ego verò ſuſpicor motum conuulſiuum, per quem non poſſunt manus conſiſtere, vocari tremorem, quia peruulgatum eſt incipientibus febribus tremere: tentari verò conuulſione, aut concuti rigore quodam, admodum frequens, atque hunc etiã vocare tremorem eſt conſuetiſſimum. Accedit, quod cum hic teneretur febre acuta, & deliraret, & ſomni eſſent tenues, irritabatur cerebrum bilioſis, & acribus. Quid ergo magis conſentaneum, quàm neruos quoque in principio irritatos, conuulſiuè moueri? Maximè cum Galenus mox dicat, quia habuit die ſexta ſputa varia, & ſubrubra, & deinde ſubcocta citra difficilem reſpirationem, fuiſſe collecta excrementa multa prima, & ſuprema intercoſtalia, qua naſcuntur nerui manuum, quæ enim fingi poteſt maior conuulſionis occaſio, quàm excrementa, qua nerui oriuntur? itaque die prima cœpit febris acuta, tremor manuum, & delirium. Secunda omnia exacerbata ſunt. Maximæ profectò acutiei. Acutus enim eſt morbus in quo pericula cito veniunt Tertia eadem Qurta à ventre pauca mera bilioſa fluxerunt. Iam hinc licuit agnoſcere morbum lethalem aut difficilis iudicij, quia deiectiones intempeſtiuæ erant, hoc eſt non præegreſſa cõcoctione, quas euacuationes vocauerat Hipp. decretoria nõ decernentia: ſed & quia exibant pauca, nam & ſtillas ſanguinis de naribus vituperat hac ratione Hippo. Nimirum cum tentat natura pellere, tanto maioris impotentiæ eſt, quanto minus pellitur: ſed quia mera, & bilioſa. Nam excretiones omnes meraciores vituperat Hippocr. in prognoſtico, ponitq; in lethalibus bilioſas deiectiones. Mortuus ergo haud dubiè hic homo eſſet, niſi ad modum firma facultate fuiſſet, qua quia fuit, euadere potuit; ſed cũ difficili iudicio, decidentia, ac tandem duplici abſceſſu. Quinta, omnia exacerbata ſunt, & ſomni tenues, quin etiam ſomni ſignificabant cerebri paſſionem. Quin & aluum ea die reſtitiſſe, malum. Reſtitit enim ægro non leuato, ſed malignis ægrotante: quare ſine vlla conferentia. Præterea recurſum in ſuperiora minabatur: maximè cum contigerit ſeptima die os diſtorqueri: quod ſine cõuulſione aut paralyſi muſculorum mouentium buccas, non potuit fieri. Vnde magis adducor vt ſuſpicer, manuum tremorem fuiſſe conuulſionem, aut paralyſim. Quia nerui motus buccarum, & manuum, proximum ortum habent. Si igitur ſputa ſexti diei varia ſubrubicunda, ſignificabant redundantiam ſanguinis, & pituitę intra thoracem, non autem in pulmone, neque ſepto tranſuerſo, neq; humilibus intercoſtalibus (quia

A Hipp. difficilis reſpirationis meminiſſet) ſed in ſupremis intercoſtalibus, qua oriuntur nerui manuum, & proximi his nerui buccarũ, apertè ſunt conuulſi aut reſoluti, quis iam non ſuſpicetur tremulum manuum motum, conuulſionis, aut reſolutionis fuiſſe initium? Accedit quod octaua, qua omnia rurſum exacerbata ſunt, perſeuerabant tremores, qua die probabile eſt euacuatam fuiſſe iam multitudinem partim ſpontaneis deiectionibus, quæ anteceſſerant, partim ab ipſo Hipp. Narrat poſtea quales vrinæ fuerint in *Pythione*. Hoc enim nunquam contemnendum eſt. Narrat verò id diſtinctiſſimè perſequens omnes vrinæ partes. Nam fuſuræ ſubſtantiam, & colo-

B rem, & id quod continetur, & quibus diebus ſimiles fuerint, & quibus receperint mutationem, dicens, vrinæ ab initijs, & vſque ad octauam, tenues, decolores, ſuſpenſiones habentes nebuloſas. Decolores dicuntur aquoſæ. Tales enim ſunt, quæ colorem minimè omnium habent. Tenues verò, & aquoſæ maximè cruditatis ſunt, quare ſuſpenſiones non fuerint bonæ, candidæ & leues coquenda materia fieri conſueuerunt, ſed obſcuræ, turbidæ, nebuloſæ, quales crudis adhuc morbis apparere ſolent. Perſeuerauerunt tales vrinæ vnam ſeptimanam. Ab octaua die quæ ſecundæ ſeptimanæ eſt prima, cœperunt fieri, pro tenuibus aquoſis, ſubtenues, quales perſeuerauerunt vſque ad diẽ vndecimã, quà iudicatus eſt. Decima enim ſudauit, ſputa ſubcocta,

C quæ ſcilicet antea varia, & ſubrubra, iam candida, & mediocriter craſſa, copioſiùs excreari cœperũt, & ita iudicatus eſt, die ſcilicet proxima, quę quarta erat ab octaua, qua fuerant exacerbata omnia, & viſus eſt à febre liberari: ſed quia ſine concoctionis ſignis iudicatus eſt, imperfectiùs eſt iudicatus. ac proinde, exactis alijs quadraginta diebus, duplex abſceſſus contigit, ſuppuratio circa ſedem in clune, ſcilicet, in quam veriſimilè eſt craſſa, & cruenta abſceſſiſſe, & ſtrangurioſus abſceſſus, hoc eſt fluor vrinæ cum dolore receptis in vrinæ vias acribus tenuibus, & ſalſis. Hoc genus iudicationis eſt quod apparuiſſe in multis eorum, qui in Thaſo ægrotauerunt, ſecunda ſectione libri primi narrauit, dicens, Multis
„ autem & vrinæ fluxiones cum dolore bilioſæ,
„ aquoſæ, ramentoſæ, purulentæ cum ſtillicidio,
„ non renales. Sed his alia pro alijs Sed hæc ver-

D ba ſuo loco enarrauimus. Nunc ſupereſt literas has exponamus π.α.ου.Μ υ. has literas, & multas alias, quę in ſequentibus hiſtorijs ſubſcribuntur, conſtat ſcriptas eſſe ab Hippocrate breuitatis cauſa, ita vt ſit, vt notas exitus morbi, & ſpeciei iudicationis. Nam in omnibus qui mortui ſunt, vltima litera eſt θ. in his qui euaſerunt υ. vnde euidens ſit illud ſignificare θάνατον id eſt, mortem hoc, ὑγείαν, id eſt ſanitatem. Prima litera ſemper eſt π. quæ cum in omnibus ſcripta ſit, quid aliud eſſe poſſit, quam Πιθανὸν. id eſt probabile: mediæ verò literæ, variè pro differentia iudicationis ægrorum, ſcriptæ ſunt. Quare oportet in ſingulis, quæ eis euenerunt conſiderare, indeque conijctari quid literæ ſignificent, idque habere

pro

pro vero, quod maximè quadret. Velut nunc, quia vrina fluente quadrageſimo ſanatus eſt, fuerit, τ. Πιθανόν. i. probabile. τ. Πλήθει. i. multitudine. υ. οὔρων. i. vrinarum. M. hoc eſt quadrageſimo (nam eius numeri nota eſt.) υ. ὑγιείαν. i. ſalutem contigiſſe homini. Dubitare verò poſſis, an quadrageſimo à primo abceſſum habuerit, an ab vndecimo quo eſt iudicatus. Mihi quidem ab hoc videtur, qui fuerit à primo quinquageſimus. Nam etſi quadrageſimus eſt magis iudicatorius, fuerit verò duplicis generis morbus: acutus, & decidens, & duplex motus, & duplex iudicatio, & duplex dies decretorius. Non alia ratione adducor, quam quòd Hippocrates ipſe ita factum narrat, dicens, μέτα κρίσιν ὕστερον idest, poſt iudicationem poſteriùs, τεσσαρακονθ᾽ ἡμέρῃσιν quadraginta diebus. Sed hæc hiſtoria non petit plura.

Ægrotus. II.

HErmocratem qui decumbebat iuxta nonum murum, ignis corripuit: cœpit autem dolere caput. Lumbos. Hipochondrij intentio molliter, lingua autem ab initio aduſta eſt. Surditas ſtatim, ſomni non inerant: ſiticuloſus nō valdè, vrinæ craſſa, rubra, repoſitæ non ſubſidebant. A ventre autem vſta non pauca exibant. Quinta minxit tenuia, habebāt ſuſpenſionem. Non ſubſidebant. Ad noctem mente commotus eſt. Sexta ictericus, omnia exacerbata ſunt, non reſipiſcebat. Septima cum difficili tolerantia, vrinæ tenues ſimiles, ſequentibus ſimiliter. In vndecima verò conſtituto omnia viſa ſunt leuata eſſe. Coma incepit, vrinæ craſſæ ſubrubræ, infra tenues, non ſubſidebant, reſipiſcebat tranquille. Quatuordecima ſine febre, non ſudauit, dormiuit, intelligebat omnia, vrinæ ſimiles. Circa decimā ſeptimam exiſtenti rediit, calefactus eſt ſequentibus, febris acuta, vrinæ: rurſum autem vigeſima iudicatus eſt febre liber, non ſudauit. Cibum non capiebat per totum tempus, reſipiſcebat, loqui non poterat: lingua arida, non ſitiebat dormiebat ſoporoſus. Circa vigeſimam quartam calefactus eſt, aluus humida, multis tenuibus fluens, & ſequētibus febris acuta, lingua combuſta eſt. Vigeſima ſeptima mortuus eſt. Huic ſurditas ſemper perſeuerabat, vrinæ aut craſſæ, & rubræ, non ſubſidentes, aut tenues, & decolores, ſuſpenſiones habentes. Guſtare non poterat.

Galenus narrat, priores enarratores commentos eſſe multa, excogitantes cauſas quibus dixerat Hippo. Hermòcratem decumbere ad nouum murum, putantes magnum aliquid eis verbis inſinuari, contíneríque occaſionem, qua febricitare cęperit. Verùm omnia illa merito cenſet Galen. meras nugas eſſe, hæc enim & huiuſmodi alia quæ occurrent, quale etiā fuit Pythionem iuxta telluris templum habitaſſe, ſolùm memoriæ gratia ſcripta ab Hippoc. ſunt. Sed febris ſpeciem, & conſtitutionē cōſideremus. Fuit haud dubiè febris ardens, quæ ab hepatis inflāmatione præcipuè incepit, & phrenitidē attulit, ac tandē per naturalis caloris extinctionē interemit: durauit verò vſque ad vigeſimum ſeptimum. Vt iam hinc conſtet, non omnes acutos morbos finiri intra vigeſimum vt Gal. videtur putaſſe, ſed ad vigeſimum ſeptimum etiam poſſe produ-

A ci, non depoſita acutie. Neque id profectò immerito. Nam quatuor ſeptimanæ, quæ eò die finiuntur, vnico lunæ motu complentur à quo vires diebus decretorijs accedere probabile eſſe, indicatum iam alibi non ſemel eſt. Habuit morbus hic ſemper ſigna pernitioſa, multa, ac varia, partim phrenitica, partim extinctionem facultatis preſe ferentia. Illud verò habuit inſigne, intra dictos dies viſum eſſe hominem febre liberatum nō ſemel, cum tamen eſſe tam citò moriturus. Sed ſingulorum ſignificationes, & cauſas percurramus. Hermocratem inquit corripuit ignis, hoc eſt ingens febris, cœpit dolere caput, & lumbos hæc, cauſæ morbum facientis multitudinem & commotionem indicant, ſolentque, magis in morbum initijs vrgere, quàm cùm iam ſunt
B plurimum aucti: contra ac ſymptomata, alia quæ ob materię alterationem contingunt. Agitata autē multa materia caput dolet, quia fumum è toto corpore excipit: & lumbi, ob magnam venam, quæ per illos cum arteria etiam magna, perrepit. Verùm hæc, & ſi multarum febrium initijs fiant, non ſunt illis pathognomica, proinde non fiunt in omnibus, ſed quibus maximè contingit repleri caput, & ſanguinem conturbari. Hypochondrij diſtentio molliter, hoc eſt ſentiebatur hypochondrium intentum, ſed non ſentiebatur durities, ſed velut vacua diſtentio. Hoc oportet conſiderare hoc loco, diligentiſſimum Hippocratem, nunquam in febribus acutis omiſiſſe hypochondriorum attrectationem, quam in prognoſtico commendauit, & meritò quidem Vix quippe vnquam occurrit vlla earum fe-
C brium quæ vehementer ardent, vt per quas lingua exuſta eſt, & quæ exeunt de ventre torrefacta, quin aliquod internorum viſcerum præcipuè patiatur, habeatque inflammationē, aut eam quàm phlegmonem græci vocant, aut pro hac eryſipelas, aut quā vocant phlogoſim, hoc eſt ardorem. Sentiunturq; hæc, duritie, tumore, dolore, aut calore inſigni in ea regione, qua, viſcus affectum, locatum eſt, velut nūc Hermocrati hypochondrium erat intentum, quod, quia non dicit vtrum fuerit, dextrum an ſiniſtrum, cum ſoleat vbi ambo intelligit, dicere hypochondria, alterum, idque dextrum magis conſonum eſt intelligere, quia lingua erat exuſta, & quæ exibant valdè bilioſa, quæ in hepar referre, ſanguinis officinam, eſt conſentaneum: & quia huius hypochondrij,
D quàm cōtrarij, tumor periculi plus affert. Sed quia non ſentiebatur durum, licet intelligere, ſi quæ fuit phlegmone, fuiſſe in parte caua, aut fuiſſe exiguam, aut fuiſſe ſolum eryſipelas, aut ardorem. Ita enim tumere potuerit pars fluxione, ſine duritie. Atqui ego mox ac vſtionē maximam in febricitante intueor, ſi phlegmonis internæ ſigna, quæ diligenter requiro, non apparent, de aliqua tamen tali affectione cogito, & eo curationis rationem dirigo. Surditas inquit, ſtatim. Somni non inerant. Hæc duo ſigna phrenitica ſunt, hoc eſt phrenitim futuram ſignificantia. De ſurditate video conceptam vulgo hanc opionem, quæ in medicus etiā transfuſa iam eſt, in morbis acutis bonum ſi-

gnum

gnum eſſe. Eos enim qui morituri ſint, plus
ſatis audire. Verum hi ex quibuſdam quæ re-
vera ſolent euenire falſam aſſertionem colli-
gunt, & Hippocrati ac Galeno valde repugnā-
tem: Qui extenuati plurimum, illæſa mente
moriuntur, aut fortaſſe etiam læſa, auditorio
tamen poro non occupato, multum ſolent au-
dire, vt mirentur qui adſunt. Quod extenua-
tionem partium pori auditorij, & nuditatem
nerui, reijci recte puto. Quanquam non raro
qui adſunt mirentur, non quod ægri plus alijs
audiant, ſed quod eos audituros iam nō puta-
rent. Sed ſi ſit ita, quidam morientium audiant
ſolito plus (nam id aliquando fieri non nego)
cur tamen proinde ſurditas bonum ſignum
putetur? Verum eſt etiā quoſdam acute febri-
citantium, quibus ſurditas ſuperuenit, libera-
ri fluente ſanguine de naribus, alios fluxione
alui, alios coxæ, & genu dolore, nihilominus
ſurditas nihil boni perfecerit, niſi bonum ſignū
haberi debet, quod ſignificat periculum, quod
modo aliquo poſſit æger euadere. Certè ſurdi-
tas, conſtante facultate ſignificat phrenitidem
imminere, debilitata, mortē. Si verò poſt phre-
nitidem, aut grauem alium capitis morbū ſur-
ditas ſuccedat, priori morbo ceſſante, aut alle-
uato, & facultate non debilitata, haberi poſſit
bonum ſignum quia poterit eſſe facta, abſcē-
dente materia ab interno cerebro ad externas
eius partes, expectabunturque tunc temporis
à ſurditate parotides. Huic igitur cui ſurdi-
tas non in extremo ſuperuenit, ſed ſtatim, ſi-
gnum fuerit raptus bilis in caput, maximè ſu-
blato ſomno. Bilis enim in cerebro peruigi-
lium, vt pituita veternum facit. Addit non val-
de ſiticuloſum fuiſſe, quod in tanta febre duo-
rum alterum ſignificare poterat, corruptionē
ſenſus, aut delirium. Nam non dolere cum ſit
cauſa dolendi in parte, nulla alia ex cauſa fieri
poteſt, quam aut quod propriā partis natura
admodum ſit corrupta, ac proinde in ea ſen-
ſus, aut quod mens, quā partibus omnibus, (vt
in controuerſiarum lib. quinto capite de ſym-
pathia protopathia, antipatia & conſenſu, in-
dicauimus) vt ſentiant adeſſe oportet, ſit per
delirium auocata; Ac proinde etſi patiatur
„ non ſentiat. Iuxta id quod in aphoriſmo di-
„ citur. Quicunque parte aliqua dolentes om-
ninò dolorem non ſentiunt iis mens ęgrotat.
Senſum ſtatim non eſt conſentaneū fuiſſe cor-
ruptum, ſed cæpiſſe eum à principio mente
capi, fuiſſeque hoc etiam ſignum phreniticū,
vt priora. Exeuntia maximam bilioſorum re-
dundantiam ſignificabant. Vrinæ enim erant
craſſæ rubeæ, & deiectiones multæ, vſtæ. Vri-
næ porrò repoſitæ nō ſubſidebant, quod agi-
tationem magnā ſanguinis bilioſi ſignificabat,
ac proinde, hoc quoque capiti minabatur. Ita-
que vrina ſimul ſignificabat paſſionem calidā
quæ hepati aderat, colore, & quæ cerebro im-
minebat perturbatione. Hæc à principio vſq;
ad quintum diē adfuerunt. Quinto vrinæ cœ-
perunt apparere tenues, habentes ſuſpenſio-
nes ſublimes, quæ magis etiam quam priores
ſignificauerunt phrenitidē. Nā cū ſemper mi-
ſtæ eſſent craſſæ & rubræ, repēte factas eſſe te-
nues, quid aliud quam in cōtrarias & ſuperio-
A res partes rapta excrementa, ſignificabant? Id
enim ſignificare ſolere tenues vrinas: dictum
ab eodem Hipp. eſt in aphoriſmo, his verbis,
„ Quibus vrinæ perſpicuæ & albæ ſunt, malæ:
„ maximè in phreniticis ſi apparuerint. Iam ve-
rò ſuſpenſiones ſublimes idem ſignificabant.
Cū enim non ob manifeſtam coctionem fierēt,
vt nubes bonæ ſolent, conſtat flatum multum
in cauſa fuiſſe, qui crudum ſuccum efferret:
Merito ergo eadem die ad noctem mente com-
motus eſt, durauitquè hæc commotio vſq; ad
vndecimum diem, quo, vt dicemus cæpit trā-
quillè reſipiſcere. Sed priora percurramus.
Sexta, inquit, ictericus eſt factus. Hoc in acuta
febre ante ſeptimum grauiſſimū eſſe in apho-
riſmo dicitur, ſignificabatq; phlegmonoſi affe-
ctus hepatis magnitudinem: ſed & quia ſexto,
B erat multò grauius. Omnibus enim euacuatio-
nibus & abſceſſibus infauſtus eſt is dies. Quā-
quam aliquos etiam contingit, ictericos eo die
factos, liberari, quod primo huius operis ſe-
ctione ſecunda multis accidiſſe narrauit. Sed
hic nullum aliud ſignū renuebat, omnia enim
erant lethalia, & ea die omnia exacerbata ſunt,
& non reſipiſcebat. Hoc dicit, quòd non fue-
rit delirium interciſum, vt per paraphreniti-
dem ſolet, ſed perpetuum, vt per phrenitidē.
Septimam tranſegit cum difficili tolerantia,
omnia ſcilicet male ferens, & langueſcens. Vri-
næ adhuc perſeuerabant ſimiles prioribus, te-
nues, ſcilicet, vt & in ſequētibus, vſque ad vn-
decimam. In vndecima verò conſtituto omnia
viſa ſunt leuata eſſe, non tamen leuata ſunt re-
C uera, ſed peruigilium, anxietas, ac magnitudo
commutata cum comate, quod nihilo melius
erat. Non enim minus ſomnus quam vigilia,
ſi modum excedit, malus eſt: fit enim aut de-
bilitata facultate, adeo vt non poſſit vigilare,
aut refrigerato, aut obſtructo primo ſenſitiuo
frigidis & pituitoſis. Hic non erat veriſimile,
cum tam multis ſignis morbi merè bilioſi, re-
pentè pituitam cæpiſſe abundare, ſed potius
langore naturalis caloris, & debilitate facul-
tatis, hominem iam hinc non potuiſſe vigila-
re. Vrinæ, ſpecie mutata, redierunt ad craſſas
ſubrubras. Erant vero nunc infra tenues, hoc
eſt in ſummo craſſæ & perturbatæ, in imo
minus craſſæ, quaſi pendente fæce, vt fieri ſo-
let in vini dolijs, cum bullit muſtum. Has vri-
nas putat Galenus mediocres fuiſſe, ac proin-
D de, ob contrarij inquam ſigni concurſionem,
tardatam fuiſſe, hominis mortem vſque ad vi-
geſimum ſeptimum. Ego verò nihil boni putò
præſe tuliſſe has vrinas: & longè diuerſas fuiſ-
ſe, ab illis quas in prognoſtico, longitudinem
morbi & ſecuritatem ſignificare, dixit. Hæc
enim erant perturbatæ ſine ſubrubro ſedimē-
to, infima parte tenuiores, quas arbitror ſigni-
ficaſſe exuſti ſanguinis perturbationem, cum
craſſioris flatus redundantia. Neque mirum
duraſſe hominem vſque ad vigeſimum ſepti-
mum. Nam cum duplex ſit moriendi modus,
& alij moriantur vi morborum perempti, alij
ſenſim extincta facultate. illi breuius, hi tar-
dius mori ſolent, contigitque mirari ſæpè me-
dicos, quod poſt ſigna deſperationis, tandiu
vita producatur. Nimirum extinctio faculta-

tis, non afferente morbo repentinum caſum, magis producitur, quàm atroces morbi ſolent. Hic autem Hermocrates à quinto vſque ad vndecimũ phrenitide tenebatur: iam inde ſoluta phrenitide naturalis calor ſenſim elanguit. Addit, reſipiſcebat tranquillè, hoc eſt, inquietudine depoſita, redibat ad mentem aliquando, quià iam hinc fuit delirium intercisũ vſque ad diem quatuordecimum, quo omnia intelligebat, liber iam omnino à delirio. Conſideratione dignum eſt, poſt diem ſeptimum non amplius facere mentionem Hippocratem ſingulorum dierum, ſed vndecimi, quatuordecimi, decimi ſeptimi, vigeſimi, vigeſimi quarti, & vigeſimi ſeptimi. Nimirum hi ſunt quaternarij, qui in primis ſunt contemplabiles in morbis acutis, & afferunt inſignes mutationes, & ſingulorum mutationes indicant mutationes alias, in ſequentibus proximè. Vt cum vndecima viderentur alleuata omnia, decima quarta attulit mutationem maiorem, quia à febre fuit liberatus. Addit, nón ſudauit, quod non de ſudore ſolo intelligi debet, ſed de omni alia euacuatione, quaſi diceret, liberatus eſt à febre, tamen nón habuit euacuationem aliquam, qua febris ſolueretur. Nominat autem fortaſſe ſudorem, quod hic ardentibus febribus ſit familiaris euacuatio. Sed quorſum hæc dicit Hippocrates? non enim videbatur referre, narrare, quæ non acciderunt, ſed quæ acciderunt Hermocrati. Certè, vt inſinuaret cauſam, qua non eſt ſoluta febris tutò, ſed habitura proximo quaternario recidiuam. Nam quo tuta habeatur iudicatio; debet fieri cum ſignis concoctionis, & euacuatione idonea pro morbi ratione: quæ aliter fit; & præter rationem fit, quare non eſt ei fidendum, vtpote bono quod præter rationem euenit. Cùm ergo Hermocrates neque concoctionis ſigna, neque ſudorem, aut aliam euacuationem habuit (nam inquit, non ſudauit, & vrinæ ſimiles dictis,) quiuis medicus ſolertiæ particeps, iudicationem habuiſſet ſuſpectam timuiſſetque recidiuam: Sed qui valde ſolers eſſet, mortem etiam timeret, ab eo morbo, qui videretur eſſe ſolutus. Perinde enim iudicaret, ac ſi non eſſet febris ſoluta. Cum verò nondum eſſent concoctionis ſigna; & anteceſſiſſent ſigna tantæ debilitatis, vt per impotentiam comate eſſet tentatus, timeri debuit, ne non poſſet durare virtus donec morbus coqueretur, maximè cùm ſigna contraria concoctioni apparere cœpiſſent, in vrina, non ſolùm cruditatis. Subleuatus autem adeò eſt, vt febre liber dormiret: dormiret ſcilicet ſine ſopore, & omnia intelligeret. Sed contingit hic dubitare, qui fieri poſſit (videtur enim id admirationem parere) vt qui re vera ſunt propiores morti, videantur habere melius, & à febribus, & doloribus, & anxietate liberari: Triplex autem mihi nunc ſuccurrit ratio. Quibuſdam emoriente ſenſu per partes internas, & ceſſantibus concoctionibus remittuntur dolores, & febres, vt incipiente gangræna in parte inflammata ſolet contigere: quibuſdam naturalis facultas præ debilitate ceſſat excrementa mouere, ea verò quieta quàm mota, quantumuis putreſcant, minores dolores faciunt; quia minus occurrunt nouis partibus: & minores febres, quia minus fumi mittunt ad principes partes. Quibuſdam etiam abſcedunt excrementa à partibus principibus ad tempus, extremos conatus apponente facultate. Hoc mihi perſuadeo factum in Hemocrate à die quatuordecimo vſque ad 17. quia dormiuit, & intelligebat omnia, quod liberati aliquantiſper cerebri magis, quam corruptæ naturæ eſſe videbatur. Decimo ſeptimo rediјt & calefactus eſt homo, hoc eſt febre correptus. Et ſequentibus diebus vſque ad vigeſimum fuit febris acuta, vrinæ nihil habuerunt boni, ſed mutatæ in crudiores fuerunt. Iam hinc tenues.

B Nihilominus vigeſima rurſum eſt iudicatus, & liberatus à febre, quæ febris ſublatio, multò magis quàm prior in extinctionem caloris referenda fuit. Nam vrina fuit tenuis, & neque nunc ſudauit. Itaque neque concoctionem neque euacuationem habuit, & præterea neque cibum neque potum appetebat, cum vtroque indigeret, & non deliraret. Quantum ergo periculi præſeferret non ſitire illa indicant, quod mente conſtabat, & loqui non poterat lingua arida, ideſt non poterat loqui præ linguæ ariditate: ſupererat .n. vt caſus facultatis eſſet. Quam coniecturam confirmabat, quòd etiam dormiebat ſoporoſus, cum ergo tam lethali cauſa eſſet, non ſoluta, ſed extincta febris, circa vigeſimam quartam rurſum calefactus eſt, & aluus humectata, fluen-

C tibus multis tenuibus per debilitatem, ceſſante iam retentione, vt in moribundis (qualis poſtremò hoc quaternario Hermocrates fuit) fieri ſolet. Et ſequentibus vſque ad fatalem diem, febris acuta, & lingua combuſta. Quare vigeſima ſeptima mortuus eſt vltimo die menſis lunaris. Quem proinde ego finem morborum acutorum eſſe exiſtimo, tametſi Galen. vigeſimum, & Hippocrates, quatuordecimum aliquãdo ſtatuat. Reliqua dicit Hippocrates velut epilogum faciens & in ſumma redigens, quæ maximè notati opportuit in tota hac hiſtoria. Hæc ſcilicet, ſurditatẽ huic ſemper à principio perſeueraſſe, de qua primo prædictionum ita ſcriptum eſt. Surditas in acutis & turbulentis ſuccedens, mala. Vrinæ fuerunt ſemper, aut craſſæ & rubræ non ſubſidentes, aut tenues & decolores, & ſubli-

D mes ſuſpenſiones habentes: & guſtare non poterat, neque cibum enim, neque potum appetebat. Addit. π.ι.Δκ Z.θ quas notat continere hæc πιθανὸν ἐξιόντων διαχωρημάτων κ. Z. θάνατον ideſt probabile, exeuntibus deiectionibus, vigeſimo ſeptimo mortem accidiſſe. Conſtat ex morbi fine reſpondente literæ vltimæ, & numero reſpondente proximis, & ex communi explicatione literæ primæ, & ex modo moriendi, fluente iam aluo, & omninò diſſipata vi, qui reliquis literis congruit. Quãquam Galeno magis placet pro ι. dicere ἐποχεθέντων, ideſt ſuppreſſis, putatque die 27. ſuppreſſis deiectionibus quę 24. cęperát, obiiſſe, id verò Hippocrates non narrauerat, & his lite-

litc ris nihil noui ſolet narratiooi addere, ſed quę dicta ſunt literis notare. Accedir locus ex primo prædictionis, qui cum hoc adeò conſonat, vt eadem omnino res nartari videatur, & literas in meam expoſitionem trahit. Nam ita
„ habet. Surditas, & vrinæ non ſubſidentes val-
„ dc rubicundæ, innatantes, mentis emotio-
„ nem, portenduot. His morbo regio corripi
„ malum eſt. Mala etiam eſt, & ex morbo regio
„ ſtoliditas. Hos voce priuari. ſed ſentientes eſ-
„ ſe contingit, venterque arbitror his copioſè
„ fluxit, vt Hermippo accidit, vnde obijt. Ferè eadem videtur oarrare accidiſſe illic Hermippo, quæ hic Hermocrati, vt mihi conringetit dubitare, ao fotte hic vocatus fuerit Hermoctates Hermippus, fueritque eiuſdem vtrobique facta mentio. Tamen illic dicir ex fluxu obijſſe, quare & hic ceoſeo magis cooſentaneum intelligere ἐξιόντων. quam ἐπιχεόντων διαχωρημάτων. Nam etſi Galenus ceoſet librũ prædictionum non eſſe Hippocratis vtpote minus, quàm aphoriſmos, & librum prognoſtici, elaboratum, ego tametſi minus elaboratum, ac proinde minus dignum fide eſſe video, non proinde deſpero ſcriptum ab eo viro eſſe, quem video oon tantum ſcripſiſſe, quæ firma iam & rara eſſe putaret, ſed quædam ſolum, vt obſeruationes, quædam vt aſſertiones. Huiuſmodi ſunt quæ hi libri Epidemion continent, nondum ſatis experimentis confirmata, ſed cum quadam ſuſpitione probabili. Huiuſmodi etiam quæ in libro prædictionum ſcripſit, non quaſi ita ſtatuenda, ſed quaſi examinanda magis (ſcribebat verò fortaſſe ſibi ſoli hæc & illa) quædam verò vt experimentis iam exploratiſſima, & rationibus confirmata ſatis, vt quæ in aphoriſmis & prognoſtico. Itaque medioctem quendam modum doctrinæ mihi videtur tenuiſſe in libro prædictionum, eius quem in his de morbis popularibus, & in illis, aphoriſmorum, ac prognoſtici. Hic enim maxima ex parte agit rantum hiſtoricum, in aphoriſmis & prognoſticis, certus iam rerum, agit doctorem, in libro prædictionum de multis, velut inueſtigans, dubitat. Quare is liber non habuerit alijs parem fidem, fuerit tamen fortaſſe in eiuſdem Hippocratis ſcrinijs, & ab eodem ſcriptus.

Tertius ægrotus.

QVi decumbebat in horto Dealcis, capitis grauitatem, & in dextro tempore dolorem habebat multo tempore. Ex occaſione autem ignis corripuit, decubuit. Secunda, ex ſiniſtra exiguum fluxit meri ſanguinis, à ventre autem ſtercora benè exierunt: vrinæ tenues, variæ ſuſpenſionem habentes minutatim, velut farinæ craſſioris, genituræ ſimiles. Tertia febris acuta, excretiones nigræ, tenues, ſpumoſæ, ſubſidentia liuida deiectionibus, caro præmebatur, difficulter ſurgebat, vrinis ſubſidentia liuida ſubuiſcoſa. Quarta, euomuit biliosa, flaua exigua, paulo poſt æruginoſa. Ex ſiniſtra exiguum merum effluxit. Deiectiones ſimiles, vrinæ ſimiles, exudauit circa caput & clauiculam. Splen eleuatus eſt, femoris dolor ſecundum rectitudinem, hypochondrij dextri contentio ſubmollis. Nocte non **A** *dormiuit, delirauit aliquantulum. Quinta deiectiones plures, nigræ ſpumoſæ, ſubſidentia nigra deiectionibus, noctem non dormiuit, delirauit. Sexta, deiectiones nigræ, pingues, viſcidæ, fœtide, dormiuit, intelligebat omnia. Septima lingua ſicca, ſiticuloſa, non dormiuit, delirauit, vrinæ tenues non boni coloris. Octaua, deiectiones nigræ exiguæ, conſiſtentes dormiuit, intelligebat, ſiticuloſus non valde. Nona riguit, febris acuta ſudauit, frigus, mente motus eſt, dextro oculo diſtortus eſt, lingua arida, ſiticuloſus, inſomnis. Decima, eadem. Vndecima intelligebat ſemper omnia, ſine febre, dormiuit, vrinæ tenues circa indicationem, duos dies fuit ſine febre, redijt quatuor decima, ſtatim autem noctem non dormiuit, mente motus eſt, omninò delirauit. Decimaquinta,* **B** *vrina turbata, vt ex ijs quæ ſubſederunt fit, cum fuerint agitata. Febris acuta, omninò delirauit, non dormiit. Genua & tibias cum dolore habebat, à ventre autem, glande appoſita, nigra ſtercora exierunt. Decimaſexta vrinæ tenues, habebant autem quod in eis ferebatur nebuloſum. Delirauit. Decimaſeptima ſummo mane extrema frigida: contegebatur. Febris acuta. Sudauit per totum, leuatus eſt. intelligebat magis, non eſt à febre liberatus, ſiticuloſus, vomuit biliosa flaua pauca. A ventre autem ſtercora exierunt. Paulo autem poſt, nigra, pauca, tenuia, vrinæ tenues, non boni coloris. Decima octaua, non intelligebat. Soporus. Decima nona eadem, vrinæ tenues. Vigeſima dormiuit, intelligebat omnia, ſudauit ſine febre. Non ſitiuit. Vrinæ autem tenues. Vigeſima prima parum delirauit, parum ſitiebat, hypochondrij dolor, &* **C** *circa vmbilicum palpitatio vſque in finem. Vigeſima quarta vrinis hypoſtaſis, intelligebat omnia. Vigeſima ſeptima coxæ dextræ dolor. Vrinæ tenues, & habebant ſubſidentiam. Alia autem habebant conuenientiſſima. Vigeſima nona dextri oculi dolor, vrinæ tenues. Quadrageſima egeſſit pituitoſa alba aliquanto plura, ſudauit multum. Ex toto perfectè indicatus eſt.*

Morbus hic acutus fuit, quique hominem intra finem acutorum interemiſſet, niſi forte eum contigiſſet eſſe robuſtiſſimum, quod cum eſſet, factum eſt, vt morbus, qui neque finiri potuerit, ob multam, variam, & concoctu difficilem materiam inter ſuos fines, neque hominem interimere ob eius firmitudinem, de- **D** cidens ex acuto, quadrageſimum diem attigerit, qui iudicatorius eſt acutorum ex decidentia. Miretur itaque aliquis percurrens ſigna lethalia, quæ omnibus ferè diebus apparuerunt, ſignificantia partim multam, partim variam & craſſam, partim malignam materiam, partim etiam membrorum principium affectionem, non interijſſe hominem. Cuius cauſa puto, hanc narratione incepiſſe, ab ea diſpoſitione, quæ febrem anteceſſit, quam vocare ſolemus neutram diſpoſitionem, & monuiſſe hominem ex occaſione cępiſſe febricitare. Nimirũ occaſio vocatur cauſa procatartica, ſeu maniſeſta. Dicit ergo habuiſſe hũc capitis grauitatem, & in dextro tempore dolorem diu, & cũ ita haberet, ex occaſione, vt ex ira, aut lõga mora in ſole, aut vini potu, aut cauſa aliqua tali, cœpiſſe febricitare. Sed quid intereſſet hæc

lis, quod oſcitatio in buccis, fitque vt hæc, quòd craſſus flatus moueatur inter muſculos, ciq; exitum præſtent muſculi, variè ſeſe moʋẽtes, vt illc erumpat. Itaq. hæc multum craſſumq. flatum indicant, qui aut ob multum crudumq. adhuc cibum in ventriculo fiunt, vt iã iam dormituris, aut quod excrementa in ventrem confluant, vt eſuriẽtibus, aut quòd alioqui craſſo & crudo excremento abundent, vt iam iam ęgrotaturis. Horror ſpontè fiens (de tali enim Hippocrates nunc loquitur) excrementa abundare, quæ per cutem delata compaſſionem inferant, ſignificat. Anxietas ſeu inquietudo, nulla cauſa magis fieri poteſt, quàm quod os ventriculi maligna aliqua excrementi qualitate moleſtetur, vnde & cardialgia, ac lipothimia, fieri nata eſt. Dictum verò eſt Hippocrati proxima ſectione, ad cardialgiam vtile eſſe, panem cum vino dare. Nunc ad omnes has paſſiones iubet vti vino mediocri, ter temperato, ſ. æquale æquali. Nimirum hæ paſſiones ſunt neutræ potius quàm morbi, proinde ad eas omnes nihil vtilius, quàm victum ita moderati, vt cruda coquantur, & quę digeri poſſunt, digerãtur, euacuatione manifeſta, aut inſenſibili. Quę omnia vinum prę ſtare poteſt, valde dilutum debiliter, meracius, cum febris periculo: proinde iubet æquale æquali temperare. Intellige autem hanc menſuram in vino mediocri retinendam, non in omni. Nam perinde fuerit veteri & generoſo vino duplũ aquæ infundere, & oligophoro ſub duplum, & mediocri ęquale. Sed & totum victum oportet, ad procurandam concoctionem, & corporis puritatem, adhiberi idoneum. Nihil .n. refert vinum temperare, ſi vtaris multis horarijs fructibus, aut porris, cepis, & alijs.

29 AD *auris dolorem cucurbitulam affigere.*

Multo familiarior erat Hippocrati vſus cucurbitulę ad dolores omnes, quàm medicis huius tempeſtatis, qui eam adeo timent, vt ne nominare quidem audeant, niſi ſemi mortuo iã ægroto, quum ſcilicet ſatius eſſet, agere nihil. Verùm Hippocrates (vt videre licet libro de medico) multis ad dolores vtebatur, & pro dolorum differentia, figura differentibus, ad dolores ſcilicet in alto poſitos, ad magnam aut fortem tractionem, opus eſt anguſtis ore, ad dolores per cutem velut effuſos, amplioribus. Ego certè in doloribus circa quaſdam partes conſiſtentibus rarò non vtor cucubitulis, cũ ſcatificatione, aut ſine ea, cùm dolor non cedit vniuerſali vocatæ euacuationi. Quamuis enim id nunc Hippocrates taceat, tamen intelligi debet quod dicitur ſalua methodo. Nimirum affiggere oportet cucurbitulam, prægreſſa totius corporis euacuatione, quam affectus exigat, & ægrotus poſſit tolerare. Nam neque ad aliud aliquod auxilium valenter reſoluens, veniendum eſt prius. Neque tamen proinde expectandum eſt, vſque dum totum corpus ſit euacuatum, & exſuccum, vt plærique medici hodie faciunt, quibus nulla euacuatio ad cucurbitularum admotionem videtur eſſe ſatis, ſed quantum vrgeat partis paſſio conſiderandum, atque, vt reſoluentia medicamenta admouemus vacuari cæpto corpore, non ſemper euacuatione finita, ita non rarò vrgente paſſione cucurbitulæ euacuationibus ſunt interponendæ, vt morbus qui non poteſt expectare totam euacuationem, cum eam partiri opus eſt, alternatim ſecta vena & cucurbitulis admotis, perficiatur. Neque enim vbi nondum eſt iam admodum plenum corpus, neque fluxionis primus inſultus eſt ſuſpicari oportet tantam futuram tractionem, vt toto ex corpore in affectam partem fluxio commoueatur, aut augeatur: ſatis enim erit, ſi de interna doloris ſede ad cutem trahatur. Neque enim hypochondrio admouere, hepati aut lieni, & admouere hypogaſtrio, veſicę, aut vtero, & admouere lumbis renibus admouere, eſt. Interſunt enim muſculi & alia multa. Quod ſi poſt admotas cucurbitulas dolor recurret denuo, & fluxio, quid prohibebit iterum miſſio ſanguine deriuare? Nam & in alijs curationibus, cum vrgentiæ aliqua ratione factum eſt ſatis, redimus ad legitimas indicationes, quæ procedunt à cauſis. Libuit hæc fuſius dicere, propter eos medicos, qui non tantum non volunt Hippocratem hac in re imitari, ſed meam etiã praxim hac cauſa vituperant. Quod hic Hippocrates ad auris dolorem, in calce libri de iudicationibus commendauit ad omnes partes circumcirca caput dolentes, his verbis,
» Caput circumcirca dolenti, quicunque ex ſu-
» pernis locis doluerit, cucurbitam affige. Ita-
» que & ad dolorem oculi, & occipitis, & tem-
» porum. Ob aurem quidem humero in primis, deinde ceruicis regione, deinde, poſt aurem glandulis eius loci. Nam ipſi auri admoueri non poteſt, ſed neque oculo, ſed ſi alter laboret eiſdem partibus quibus ad aurem, ſin ambo, mediæ ceruici ad occiput, vt & ob tempora. Dixerat proxima ſectione Hippocrates, ſi auris doleat lacte vtatur. Quæ ſane videntur longè diuerſa auxilia. Sed nõ mirum, multis, ſæpe opus eſt ad eandem paſſionem, aut ob differentiam cauſæ, aut temporis. Velut ſi ad plegmonem auris in primis inſtilletur lac, temperandi, partem & mitigandi dolorem, gratia procedente malo affigatur cucurbitula, reuellens & euacuans: aut ad plegmonem; inſtilletur lac, ad dolorem ex flatu, admoueatur cucurbitula.

30 Q*Væcunque ſupernorum doluerit, dolor in coxas, aut in genua, & aſtma, ſoluit omnia, cum hæc fiunt.*

Hæc quoq; ſententia ſcripta eſt loco citato libri de iudicationibus, & non eſt à proxima dictione deciſa, ſed eadem ſententia. Nimirum dicit quæcunque pars ſupernarum in capite doluerit, curari cucurbitula. Quod vero curationi non cedat, neque hominem interimat, ſed producatur, ſolui ſolere cum abſceſſu, vt alios omnes morbos productos & ſalutares. Abſceſſus quos ſolent habere, ſunt; in coxas, aut genua, aut firmari in thoracem, & facere aſthma. Quod quidem conſonum eſt illis verbis, quæ proxima ſectione enarrata sũt,

ſi

ſi caput doluerit ad pectus deſcendit, deiode ad hypochoodria, poſtea ad coxam. Omnia verò vt doleant fieri non poteſt.

31 *IN voluulo tenui frigidum vinum multum merum ſecundum rationem dare vſque dum ſomnus ſit, aut crurum dolor fiat, ſoluit autem & febris, & dyſenteria ſine dolore.*

Pulcherrimam, & mihi iam experimento probatam, docet curationem voluuli: non omnis (neque enim eius qui ob inflammationem fit, & quem acuta febris comitatur) ſed eius qui à flatu craſſo diſtendente, aut feces duras ad inteſtina gracilia afferente, aut à ſucco frigido impacto. Talem enim nihil poteſt ſoluere melius, quam vinum merum. Coquit.n.cruda, extenuat craſſa, diſſipat flatus, digerit deducitquè per corpus. Quare aut coquendo, diſſipándoquè cauſam, aut in aliam partem trudeodo, liberat ab hoc malo. Accreſcere enim ſolet vinum ſomnum, aut artuum dolores, aut articulorum, ſuſcitare: & vtraque haruoi eſt in hac affectione cauſa ſalutaris. Somous quidē quia per quietem & indolentiam facultas reficitur, & reuocato intro calido, cauſa coquitur. Dolor articulorum, aut artuum, quia facto tali abſceſſu ceſſare ſolet morbus prior, velut in podagricis habemus obſeruantiſſimum. Vix eſt morbus à quo non liberetur podagra ſuperueoiente. Nimirum vt Hippocrates nuper dixit, non poteſt fieri vt omnia ſimul doleant. Igitur vel ijs rationibus eſt vtile vinum, quod ſomnum conciliet, & dolores crurum afferet, & cum horum aliquid fecerit. ſatis vini putetur datum. Si.n. in his doloribus ſtupefacientia ſæpe ſunt vtilia, quod ſomnum faciant, ipſa alioqui per ſe noxia morbo, quanto vtilius ſit vinum, quod ſomniferum etiam eſt, & per ſe vtile ad morbi cauſam tollendam? Noo tamen vtcunq. datum hæc fecerit, ſed vt quam optimè hoc poterit facere. Putà ſatis multum & merum. Dilutum enim aut exiguum, neque ſomnum, neq. dolores crurum affert. Multum ſi affatim detur nō poterit retineri, ſed ſtatim euometur, vt poteſt ventriculo talium, ad vomitionem conuerſo, etiam fęcum: neq. multū & merum ſi retineretur, coqui poſſet à facultate debili, aceſceret ergo, & factum acerū augeret morbum. Quid ergo ſupereſt? vt detur multum merum, ſed paulatim, crebro ſcilicet & exiguo hauſto. Ita.n. paulatim retioebitur, & coquetur, & coquet, & reliqua præſtabit bona. Hoc in calce libri de iudicationibus, vbi hæc eadem ſeotentia verbis, oonnihil differentibus, ſcripta eſt, docuit Hipp. dicens, vinum multum merum Κάταμυρον ideſt paulatim dare. Et hoc idem eſt quod nunc intelligit dicens, Κάλλαλογον, ideſt ſecundum rationem. Nimirum illud datur ad hanc paſſionem ſecundum rationem, quod datur frigidum, multum merum, & paulatim. Reliqua quidem ob cauſas dictas, frigidum verò, vt ita quoque minus euomatur. Addit, ſoluit autem & febris, & dyſenteria ſine dolore. Quæ verba partim nouū ſenſum, partim prioris coofirmatiooem continet. Nimirum febris & dyſenteria ſine do-A lore, cum ſponte ſuperueniunt, tollunt voluulum: febris quidē, eum qui à flatu, aut craſſis & pituitoſis: dyſenteria, & hunc, & eum qui à ſiccis fæcibus. Sed vinum multum paulatim datum poteſt facere febrem, & dyſenteriam: omnes ergo bonos voluuli exitus, qui numerantur quatuor, ſomnus, dolor artuum, febris, & dyſeoteria ſine dolore, facere ſolet vinum. Quare voluulo admodum ſalutare ſit. Sed quā vocet dyſenteriam ſine dolore? Si enim inteſtinoorum exulceratio, quo pacto ſine dolore ſit? Certè Hipp. loco citato ex lib. de indicationibus, non addidit illud ſine dolore, ſed ſimpliciter dixit, febris aut dyſenteria. Quapropter quidem cenſent hinc deleri, vt codicis corruptione interiectum. Ego verò noo ita cenſeo, ſed dyſenteriam hic & illic dici quancunque alui perturbationem, addi verò hoc loco B ſine dolore, vt ſignificetur diarhœa, quæ hoc differt à peculiariter vocata dyſenteria, quod ſine dolore, aut cum minori dolore inteſtinorum eſt crebra deiectio, & hæc ſane ſuccedēs illi, ſolet ſoluere voluulum.

32 *SI hypochondrium diſtentum fuerit, comprimere manu & lauare; aqua recedentis à lacte, octo cotylas bibendus dare: ſi autem vomat, & non bibat, alij intritum acutum.*

Diſtentiones hypochondriorum ſuot flatu, aut aqua, aut ſuccis crudis eo loco redundaotibus, aut tumoribus ſcirrhoſis cum obſtructionibus viſcerum conſiſtentibus, vt per hydropis duo genera, aſcytem, & tympanitem, & per morbum focatum flatuoſum (eſt verò C melancholia hypocoodriaca) & ventriculi apepſias frigidas. Fiunt etiam hypochondrij elationes ob inflammationes magnas. Quacūquè ex cauſa intumeſcat, hypocondrium, curatur horum aliquo, aut his omnibus, cōpreſſione manus, lotione, expurgatione & mouentibus vrinas, ac aperientibus cibis inflammationes miſſionem ſanguiois aote hæc omnia amant, & reliquæ etiam affectiones aliquando, ſed noo ſemper, neque tam copiosè. Verum comprimere, cum flatu, aut aqua, aut etiam tumoribus ſcirrhoſis eleuantur, vtile eſt, quia aqua & flatus expulſi inde, coguotur exitum quærere, & tumores prohibentur adeò creſcere, & cum ſint indolentes, nihil læduntur. Comprimere autem manu quàm faſcia, maiorem quandam habet vtilitatem, quia manus D calore naturali, & nobis familiari, coquit, & ſoluit flatus. Lotio ſanè ſeu irrigatio hypocondrij, ad omnes dictas paſſiones vtilis eſt, ſed nō ex quacuoque materia, neq. ex eadem ad omnes, ſed ex diuerſa pro affectionis & partis indicatione: velut ad obſtructiones veotriculi, ex mentha & abſynthio: hepatis, ex hoc ipſo & mentha, cum exiguo aceto: lienis, tamaricys, cappari, & ſplenij, & aceto pluri. Ex his verò parantur olea, aut decocta, & hæc, ex aqua marina, aut vrioa. Serum lactis, quod aquā ſuccedentem ex lacte vocat, frigidum & humidū medicamentum eſt verum participatione quarundam acrium particularium, eſt expurgaos, & extergens deobſtruens, & mouens vrinam.

Qua-

Quare in dictis obſtructionibus maximi eſt vſus. Vtimur verò eò, nunc ſimplici, vt obſtructiones cum calore aliquo præter naturam, ſiue febricula conſiſtunt, nunc verò compoſito, cum ſunt eum frigida materia, & intemporie. Tunc enim, ad pituitam, ad miſcemus illi mel & ſalem: ad melancholiam infundimus quę eum humorem poſſint extrahere. Iubet verò Hippocrates dare octo cotylas. Capit verò cotyla vncias nouem, quare octo cotylæ ferè capiunt, quod Hiſpani vocant azumbre. Hippocrates certè potiones omnes medicamentoſas dadab maiori quantitate, quàm nunc eſt in vſu, verùm hæc maxima quantitas eſt, vt bibatur vno die. Ille verò dabat vt affatim ſatiſque multùm expurgaret. Ego hanc expurgandi rationem nondum ſum expertus. Seri autē duas cotylas ſæpe dedi ad expurgandum paulatim: vt per aliquod dies cotylæ duæ ſummo mane acciperentur, nunc ſimplicis, nunc cum aliqua infuſione. Atque ad expurgationes copioſas, in ſero lactis medicamina bene purgantia diſſoluo. Meritò verò timet Hippocrates ne tantum ſeri non poſſit bibi, ſed euomatur, præcipuè diſtento antea ventre: proinde iubet intrito, quod paratur ex allo, vti. Nam hoc vt Dioſcorides ca. de alio monet, vrinā ciet, & hydropicis eſt vtile. Certè & flatus diſſoluit, & obſtructiones omnes tollit. Febricitantibus verò, aut dolentibus capite, ne detur, pręcipuè inſuetis. Alioqui verò ad diſtentiones ex flatu aut aqua, è eius vſus vtiliſſimus.

33 *AD reduuias galla nigrua cum melle.*

Abſceſſus qui iuxta vngues oritur, exiguus eſſe ſolet, quare ſiue ſuppurauerit iam, ſiue nondum, ſiccante medicamento ac reſoluen-

A te, quale hoc eſt, aut fieri prohibebitur, aut factus breui delebitur, & citra vnguis corruptionem. Nam galla repellit & ſiccat, ac ſiccando abſumit humorē. Mel reſoluēdi vim habet.

34 *VT mulier in vtero habeat, polypos ſuper flāma aſſatos quam calidiſſimos & plurimos, ſemiuſtos, edendos dare. Et nitrum ægiptium, & coriandrum, & cuminum terrere, & paſtillos facere, apponere pudendo.*

Non ad quaſcunque ſteriles vtilis curatio eſt hæc, ſed ad eas ſolum quæ frigidę, & ſemine fæcundo parum abundantes, ſunt. Polypus enim eſt ſalaciſſimum animal, & quod coitu nimio reſolutum tabeſcit. Quæ verò talia ſunt neceſſe eſt vt augendi ſemen vim habeant, tali enim ſucco ſunt, & in talem nata mutari. Iam
B verò quod apponi iubet calorificum eſt, ac proinde tentiginem faciens. Quanquam ego cominum detraherem, vt pote quod abſumit flatum, vt ruta. Dixi ego ante, hanc illitionem in dorſo factam, ad vehementes rigores eſſe vtilem.

35 *SI caput ex crapula doleat, vini cotylam biaere: ſi vero aliter doleat, panem calidiſſimum cum no mero edere.*

Non temere dari debet vinum dolentibus capite ex vino, ſed tunc ſolum, cum & dolores oculorum ſoluit, vt in aphoriſmo dicitur, cùm ſcilicet corpus plenum non eſt, & dolor firmatus, ob. cauſa difficilem diſcuſſionem. Quod dicit ſi verò aliter doleat (intellige ſi verò ob cardialgiam vt plærunque fieri ſolet)
C edere panem quam calidiſſimum cum vino mero. Nimitum ſuperiori ſectione dixerat, hoc ſoluere cardialgiam. Conſtat verò ſympathiæ curationem debere incipere à curatione protopathiæ.

LIBER TERTIVS

EPIDEMIORVM.

SECTIO PRIMA.

Ægrotus primus.

1 *PYthion qui habitabat iuxta telleris templū. Cœpit tremor à manibus, prima die febris acuta, delirium. Secunda omnia exacerbata ſunt. Tertia eadem. Quarta à ventre pauca, mera biliosa fluxerunt. Quinta omnia exacerbata ſunt ſomnitenues, & alnus reſtitit. Sexta ſputa varia ſubrubra. Septima os diſtortum eſt. Octaua omnia exacerbata ſunt, tremores perſeuerabant, vrina autem initijs, & vſque ad octauam tenues decolores, ſuſpenſiones habentes nebuloſas. Decima ſudauit, ſputa ſubcocta, iudicatus eſt, & vrina ſubtenues circa iudicium, poſt iudicium autem quadraginta diebus poſtea ſuppuratio circa ſedē, & ſtranguriosus factus eſt abſceſſus. π. τ. ευ. Μ. υ.*

D Ne liber hic incipiat à ſolœciſmo, ſatius eſt putare, verba illa, Pythion qui habitabat iuxta telluris templum, ſeorſum ſcripta eſſe, vt titulum huius narrationis, & narrationem incipere ab his, cępit tremor à manibus. Ex tota narratione conſtat, hanc fuiſſe acutam febrem à principio, vnam earum, quæ intra quatuor decimam finiuntur (iudicata enim eſt vndecima) ſed imperfecte iudicatam decidiſſe exacutis, in genus earum, quæ durare ſolent quadraginta dies. Eſt conſideratione digna, motus figura, quam ab initio retiouit. Incidit enim exacerbatio in ſecundum diem, vt fieri ſolet, in ijs, quæ mouentur per pares: ſed iam inde nō habuit exacerbationes per omnes pares, ſed quartanas. Nam exacerbatio repetijt quinto, & octauo, & iudicatio vndecimo. Atqui iudicatio eiuſdem diei eſt, cuius eſſe ſolet

exa-

exacerbatio. In diem ſecundum incidere exacerbationes, morbi eſt ex multa materia pendentis: quartana verò figura, atrabiliarij. Atqui profectò morbus erat ex multis, & varijs, & coctu difficilibus. Patiebatur verò præcipuè cerebrum, & neruorum principium, quia cœpit primo die delirium, & tremor à manibus. Nam, & ſi Galenus putat, tremorem hic vocari, eum qui per animalis facultatis debilitatem euenit, atq; hic ſignificare debilitatem ex aggrauatione, ego verò ſuſpicor motum conuulſiuum, per quem non poſſunt manus conſiſtere, vocari tremorem, quia perrarum eſt incipientibus febribus tremere: tentari verò conuulſione, aut concuti rigore quodam, admodum frequens, atque hunc etiã vocare tremorem eſt conſuetiſſimum. Accedit, quòd cum hic teneretur febre acuta, & deliraret, & ſomni eſſent tenues, irritabatur cerebrum bilioſis, & acribus. Quid ergo magis conſentaneum, quàm neruos quoque in principio irritatos, conuulſiuè moueri? Maximè cum Galenus mox dicat, quia habuit die ſexta ſputa varia, & ſubrubra, & deinde ſubcocta citra difficilem reſpirationem, fuiſſe collecta excrementa multa prima, & ſuprema intercoſtalia, qua naſcuntur nerui manuum, quæ enim fingi poteſt maior conuulſionis occaſio, quàm excrementa, qua nerui oriuntur? itaque die prima cœpit febris acuta, tremor manuum, & delirium. Secunda omnia exacerbata ſunt. Maximæ profectò acutici. Acutus enim eſt morbus in quo pericula cito veniunt. Tertia eadem. Quarta à ventre pauca mera bilioſa fluxerunt. Iam hinc licuit agnoſcere morbum lethalem aut difficilis iudicij, quia deiectiones intempeſtiuæ erant, hoc eſt non prægreſſa cõcoctione, quas euacuationes vocauerat Hipp. decretoria nõ decernentia: ſed & quia extabant pauca, nam & ſtillas ſanguinis de naribus vituperat hac ratione Hippo. Nimirum cum tentat natura pellere, tanto maioris impotentiæ eſt, quanto minus pellitur: ſed quia mera, & bilioſa. Nam excretiones omnes meraciores vituperat Hippocr. in prognoſtico, poſuitq; in lethalibus bilioſas deiectiones. Mortuus ergo haud dubiè hic homo eſſet, niſi ad modum aruia facultate fuiſſet; qua quia fuit, euadere potuit; ſed cũ difficili iudicio, decidentia, ac tandem duplici abſceſſu. Quinta, omnia exacerbata ſunt, & ſomni tenues, quin etiam ſomni ſignificabant cerebri paſſionem. Quin & aluum ea die reſtitiſſe, malum. Reſtitit enim ægro non leuato, ſed malignis ægrotante: quare ſine vlla conferentia. Præterea recurſum in ſuperiora minabatur: maximè cum contigerit ſeptima die os diſtorqueri: quod ſine cõuulſione aut paralyſi muſculorum mouentium buccas, non potuit fieri. Vnde magis adducor vt ſuſpicer, manuum tremorem fuiſſe conuulſionem, aut paralyſim. Quia nerui motus buccarum, & manuum, proximum ortum habent. Si igitur ſputa ſexti diei varia ſubrubicunda, ſignificabant redundantiam ſanguinis, & pituitę intra thoracem, non autem in pulmone, neque ſepto tranſuerſo, neq; humilibus intercoſtalibus (quia

A Hipp. difficilis reſpirationis meminiſſet) ſed in ſupremis intercoſtalibus, qua oriuntur nerui manuum, & proximi his nerui buccarũ, apertè ſunt conuulſi aut reſoluti, quis iam non ſuſpicetur tremulum manuum motum, conuulſionis, aut reſolutionis fuiſſe initium? Accedit quod octaua, qua omnia rurſum exacerbata ſunt, perſeuerabant tremores, qua die probabile eſt euacuatam fuiſſe iam multitudinem partim ſpontaneis deiectionibus, quæ anteceſſerant, partim ab ipſo Hipp. Narrat poſtea quales vrinæ fuerint in Pythione. Hoc enim nunquam contemnendum eſt. Narrat verò id diſtinctiſſimè perſequens omnes vrinæ partes. Nam futuræ ſubſtantiam, & colo-

B rem, & id quod continetur, & quibus diebus ſimiles fuerint, & quibus receperint mutationem, dicens, vrinæ ab initijs, & vſque ad octauam, tenues, decolores, ſuſpenſiones habentes nebuloſas. Decolores dicuntur aquoſæ. Tales enim ſunt, quæ colorem minimè omnium habent. Tenues verò, & aquoſæ maximè cruditatis ſunt, quare ſuſpenſiones non fuerint bonæ, candidæ & leues coquenda materia fieri conſueuerunt, ſed obſcuræ, turbidæ, nebuloſæ, quales crudis adhuc morbis apparere ſolent. Perſeuerauerunt tales vrinæ vnam ſeptimanam. Ab octaua die quæ ſecundæ ſeptimanæ eſt prima, cœperunt fieri, pro tenuibus aquoſis, ſubtenues, quales perſeuerauerunt vſque ad diẽ vndecimã, quà iudicatus eſt. Decima enim ſudauit, ſputa ſubcocta,

C quæ ſcilicet antea varia, & ſubrubra, iam candida, & mediocriter craſſa, copioſiùs excreari cœperũt, & ita iudicatus eſt, die ſcilicet proxima, quę quarta erat ab octaua, qua fuerant exacerbata omnia, & viſus eſt à febre liberari: ſed quia ſine concoctionis ſignis iudicatus eſt, imperfectiùs eſt iudicatus. ac proinde, exactis alijs quadraginta diebus, duplex abſceſſus contigit, ſuppuratio circa ſedem in clune, ſcilicet, in quam veriſimilè eſt craſſa, & cruenta abſceſſiſſe, & ſtranguirioſus abſceſſus, hoc eſt fluor vrinæ cum dolore receptis in vrinæ vias acribus tenuibus, & ſalſis. Hoc genus iudicationis eſt quod apparuiſſe in multis eorum, quin in Thaſo ægrotauerunt, ſecunda ſectione libri primi narrauit, dicens, Multis
„ autem & vrinæ fluxiones cum dolore bilioſæ,
„ aquoſæ, ramentoſæ, purulentæ cum ſtillicidio,
„ non renales. Sed his alia pro alijs Sed hæc ver-

D ba ſuo loco enarrauimus. Nunc ſupereſt literas has exponamus π.ω.ου.Μ υ. has literas, & multas alias, quę in ſequentibus hiſtorijs ſubſcribuntur, conſtat ſcriptas eſſe ab Hippocrate breuitatis cauſa, ita vt ſit, vt notas exitus morbi, & ſpeciæ iudicationis. Nam in omnibus qui mortui ſunt, vltima litera eſt. θ. in his qui euaſerunt υ. vnde euidens fit illud ſignificare θάνατον idest, mortem hoc, ὑγείαν, id eſt ſanitatem. Prima litera ſemper eſt. π. quæ cum in omnibus ſcripta ſit, quid aliud eſſe poſſit, quam Πιθανόν. id eſt probabile: mediæ verò literæ, variè pro differentia iudicationis ægrorum, ſcriptæ ſunt. Quare oportet in ſingulis, quæ eis euenerunt conſiderare, indeque coniectari quid literæ ſignificent, idque habere

pro

pro vero, quod maximè quadret. Velut nunc, quia vrina fluente quadrageſimo ſanatus eſt, fuerit, π. Πιθανόν.i. probabile. π.Πλῆθει.i. multitudine. v.οὔρων.i.vrinarum.M.hoc eſt quadrageſimo (nam eius numeri nota eſt.) ὑγιείαν .i. ſalutem contigiſſe homini. Dubitare verò poſſis, an quadrageſimo à primo abceſſum habuerit, an ab vndecimo quo eſt iudicatus. Mihi quidem ab hoc videtur, qui fuerit à primo quinquageſimus. Nam etſi quadrageſimus eſt magis iudicatorius, fuerit verò duplicis generis morbus: acutus, & decidens, & duplex motus, & duplex iudicatio, & duplex dies decretorius. Non alia ratione adducor, quam quòd Hippocrates ipſe ita factum narrat, dicens, μέτα κρισιν ὕστερον ideſt, poſt iudicationem poſteriùs, τεσσαρακοντα ἡμέρῃσιν quadraginta diebus. Sed hæc hiſtoria non petit plura.

Ægrotus. II.

Hermocratem qui decumbebat iuxta nouum murum, ignis corripuit: cœpit autem dolere caput. Lumbos. Hipochondrj intentio molliter, lingua autem ab initio adusta eſt. Surditas ſtatim, ſomni non inerant: ſiticuloſus nō valdè, vrinę craſſa, rubræ, repoſitæ non ſubſidebant. A ventre autem vſta non pauca exibant. Quinta minxit tenuia, habebāt ſuſpenſionem. Non ſubſidebant. Ad noctem mente commotus eſt. Sexta ictericus, omnia exacerbata ſunt, non reſipiſcebat. Septima cum difficili tolerantia, vrinæ tenues ſimiles, ſequentibus ſimiliter. In vndecima verò conſtituto omnia viſa ſunt leuata eſſe. Coma incepit, vrinæ craſſæ ſubrubræ, infra tenues, non ſubſidebant, reſipiſcebat tranquille. Quatuordecima ſine febre, non ſudauit, dormiuit, intelligebat omnia, vrinæ ſimiles. Circa decimā ſeptimam exiſtenti rediyt, calefactus eſt ſequentibus, febris acuta, vrinæ: rurſum autem vigeſima iudicatus eſt febre liber, non ſudauit. Cibum non capiebat per totum tempus. reſipiſcebat, loqui non poterat: lingua arida, non ſitiebat dormiebat ſoporoſus. Circa vigeſimam quartam calefactus eſt, aluus humida, multis tenuibus fluens, & ſequētibus febris acuta, lingua combuſta eſt. Vigeſima ſeptima mortuus eſt. Huic ſurditas ſemper perſeuerabat, vrinæ aut craſſæ, & rubræ, non ſubſidentes, aut tenues, & decolores, ſuſpenſiones habentes. Guſtare non poterat.

Galenus narrat, priores enarratores commentos eſſe multa, excogitantes cauſas quibus dixerat Hippo. Hermocratem decumbere ad nouum murum, putantes magnum aliquid eis verbis inſinuari, contineríque occaſionem, qua febricitare cęperit. Verùm omnia illa merito cenſet Galen. meras nugas eſſe, hæc enim & huiuſmodi alia quæ occurrent, quale etiā fuit Pythionem iuxta telluris templum habitaſſe, ſolùm memoriæ gratia ſcripta ab Hippoc. ſunt. Sed febris ſpeciem, & conſtitutionē cōſideremus. Fuit haud dubiè febris ardens, quæ ab hepatis inflāmatione præcipuè incepit, & phrenitidē attulit, ac tandē per naturalis caloris extinctionē interemit: durauit verò vſque ad vigeſimum ſeptimum. Vt iam hinc conſtet, non omnes acutos morbos finiri intra vigeſimum vt Gal. videtur putaſſe, ſed ad vigeſimum ſeptimum etiam poſſe produ-

A ci, non depoſita acutie. Neque id profectò immerito. Nam quatuor ſeptimanæ, quæ eò die finiuntur, vnico lunæ motu complentur à quo vires diebus decretorijs accedere probabile eſſe, indicatum iam alibi non ſemel eſt. Habuit morbus hic ſemper ſigna pernitioſa, multa, ac varia, partim phrenitica, partim extinctionem facultatis præſeferentia. Illud verò habuit inſigne, intra dictos dies viſum eſſe hominem febre liberatum nō ſemel, cum tamen eſſet tam citò moriturus. Sed ſingulorum ſignificationes, & cauſas percurramus. Hermocratem inquit corripuit ignis, hoc eſt ingens febris, cœpit dolere caput, & lumbos hæc, cauſæ morbum facientis multitudinem & commotionem indicant, ſolentque, magis in morbum initijs vrgere, quàm cùm iam ſunt
B plurimum aucti: contra ac ſymptomata, alia quæ ob materię alterationem contingunt. Agitata autē multa materia caput dolet, quia fumum è toto corpore excipit: & lumbi, ob magnam venam, quæ per illos cum arteria etiam magna, perrepat. Verùm hæc, & ſi multarum febrium initijs fiant, non ſunt illis pathognomica, proinde non fiunt in omnibus, ſed quibus maximè contingit repleri caput, & ſanguinem conturbari. Hypochondrij diſtentio molliter, hoc eſt ſentiebatur hypochondrium intentum, ſed non ſentiebatur durities, ſed velut vacua diſtentio. Hoc oportet conſiderare hoc loco, diligentiſſimum Hippocratem, nunquam in febribus acutis omiſiſſe hypochondriorum attrectationem, quam in prognoſtico commendauit, & meritò quidem Vix quippe vnquam occurrit vlla earum fe-
C brium quæ vehementer ardent, vt per quas lingua exuſta eſt, & quæ exeunt de ventre torrefacta, quin aliquod internorum viſcerum præcipuè patiatur, habeatque inflammationē, aut eam quàm phlegmonem græci vocant, aut pro hac eryſipelas, aut quā vocant phlogoſim, hoc eſt ardorem. Sentiunturq; hæc, duritie, tumore, dolore, aut calore inſigni in ea regione, qua, viſcus affectum, locatum eſt, velut nūc Hermocrati hypochondrium erat intentum, quod, quia non dicit vtrum fuerit, dextrum an ſiniſtrum, cum ſoleat vbi ambo intelligit, dicere hypochondria, alterum, idque dextrum magis conſonum eſt intelligere, quia lingua erat exuſta, & quæ exibant valdè biliosa, quæ in hepar referre, ſanguinis officinam, eſt conſentaneum: & quia huius hypochondrij,
D quàm cōtrarij, tumor periculi plus affert. Sed quia non ſentiebatur durum, licet intelligere, ſi quæ fuit phlegmone, fuiſſe in parte caua, aut fuiſſe exiguam, aut fuiſſe ſolum eryſipelas, aut ardorem. Ita enim tumere potuerit pars fluxione, ſine duritie. Atqui ego mox ac vſtionē maximam in febricitante intueor, ſi phlegmonis internæ ſigna, quæ diligenter requiro, non, apparent, de aliqua tamen tali affectione cogito, & eo curationis rationem dirigo. Surditas inquit, ſtatim. Somni non inerant. Hæc duo ſigna phrenitica ſunt, hoc eſt phrenitim futuram ſignificantia. De ſurditate video conceptam vulgo hanc opionem, quæ in medicos etiā transfuſa iam eſt, in morbis acutis bonum ſi-

gnum

gnum eſſe. Eos enim qui morituri ſint, plus ſatis audire. Verùm hi ex quibuſdam quæ reuera ſolent euenire falſam aſſertionem colligunt, & Hippocrati ac Galeno valde repugnãtem: Qui extenuati plurimum, illæſa mente moriuntur, aut fortaſſe etiam læſa, auditorio tamen poro non occupato, multum ſolent audire, vt mirentur qui adſunt. Quod extenuationem partium pori auditorij, & nuditatem nerui, reijci rectè puto. Quanquam non raro qui adſunt mirentur, non quod ægri plus alijs audiant, ſed quod eos audituros iam nõ putarent. Sed ſi ſit ita, quidam morientium audiant ſolito plus (nam id aliquando fieri non nego) cur tamen proinde ſurditas bonum ſignum putetur? Verum eſt etiã quoſdam acutè febricitantium, quibus ſurditas ſuperuenit, liberari fluente ſanguine de naribus, alios fluxione alui, alios coxæ, & genu dolore, nihilominus ſurditas nihil boni perſeteret, niſi bonum ſignũ haberi debet, quod ſignificat periculum, quod modo aliquo poſſit æger euadere. Certè ſurditas, conſtante facultate ſignificat phrenitidem imminere, debilitata, mortẽ. Si verò poſt phrenitidem, aut grauem alium capitis morbũ ſurditas ſuccedat, priori morbo ceſſante, aut alleuato, & facultate non debilitata, haberi poſſit bonum ſignum quia poterit eſſe facta, abſcedente materia ab interno cerebro ad externas eius partes, expectabunturque tunc temporis à ſurditate parotides. Huic igitur cui ſurditas non in extremo ſuperuenit, ſed ſtatim, ſignum fuerit raptus bilis in caput, maximè ſublato ſomno. Bilis enim in cerebro peruigilium, vt pituita veternum facit. Addit non valde ſiticuloſum fuiſſe, quod in tanta febre duorum alterum ſignificare poterat, corruptionẽ ſenſus, aut delirium. Nam non dolere cum ſit cauſa dolendi in parte, nulla alia ex cauſa fieri poteſt, quam aut quod propriã partis natura admodum ſit corrupta, ac proinde in ea ſenſus, aut quod mens, quã partibus omnibus, (vt in controuerſiarum lib. quinto capite de ſympathia protopathia, antipatia & conſenſu, indicauimus) vt ſentiant adeſſe oportet, ſit per delirium auocata; Ac proinde etſi patiatur
,, non ſentiat. Iuxta id quod in aphoriſmo di-
,, citur. Quicunque parte aliqua dolentes omninò dolorem non ſentiunt ijs mens ęgrotat. Senſum ſtatim non eſt conſentaneũ fuiſſe corruptum, ſed cæpiſſe eum à principio mente càpi, fuiſſeque hoc etiam ſignum phreniticũ, vt priora. Exeuntia maximam bilioſorum redundantiam ſignificabant. Vrinæ enim erant craſſæ rubræ, & deiectiones multæ, vſtæ. Vrinæ porrò repoſitæ nõ ſubſidebant, quòd agitationem magnã ſanguinis bilioſi ſignificabat, ac proinde, hoc quoque capiti minabatur. Itaque vrina ſimul ſignificabat paſſionem calidã quæ hepati aderat, colore, & quæ cerebro imminebat perturbatione. Hæc à principio vſq; ad quintum diẽ adfuerunt. Quinto vrinæ cœperunt apparere tenues, habentes ſuſpenſiones ſublimes, quæ magis etiam quam priores ſignificauerunt phrenitidẽ. Nã cũ ſemper miſtæ eſſent craſſæ & rubræ, repẽte factas eſſe tenues, quid aliud quàm in cõtrarias & ſuperio-

A res partes rapta excrementa, ſignificabant? Id enim ſignificare ſolere tenues vrinas: dictum ab eodem Hipp. eſt in aphoriſmo, *his verbis*,
,, Quibus vrinæ perſpicuæ & albæ ſunt, malæ:
,, maximè in phreniticis ſi apparuerint. Iam verò ſuſpenſiones ſublimes idem ſignificabant. Cũ enim non ob manifeſtam coctionem fierẽt, vt nubes bonæ ſolent, conſtat flatum multum in cauſa fuiſſe, qui crudum ſuccum efferret. Merito ergo eadem die ad noctem mente commotus eſt, durauitquè hæc commotio vſq; ad vndecimum diem, quo, vt dicemus cœpit trãquillè reſipiſcere. Sed priora percurramus. Sexta, inquit, ictericus eſt factus. Hoc in acuta febre ante ſeptimum grauiſſimũ eſſe in aphoriſmo dicitur, ſignificabatq; phlegmonoſi affectus hepatis magnitudinem: ſed & quia ſexto,
B erat multò grauius. Omnibus enim euacuationibus & abſceſſibus infauſtus eſt is dies. Quãquam aliquos etiam contingit, ictericos eo die factos, liberari, quod primo huius operis ſectione ſecunda multis accidiſſe narrauit. Sed hic nullum aliud ſignũ renuebat, omnia enim erant lethalia, & ea die omnia exacerbata ſunt, & non reſipiſcebat. Hoc dicit, quòd non fuerit delirium interciſum, vt per paraphrenitidem ſolet, ſed perpetuum, vt per phrenitidẽ. Septimam tranſegit cum difficili tolerantia, omnia ſcilicet malè ferens, & langueſcens. Vrinæ adhuc perſeuerabant ſimiles prioribus, tenues, ſcilicet, vt & in ſequẽtibus, vſque ad vndecimam. In vndecima verò conſtituto omnia viſa ſunt leuata eſſe, non tamen leuata ſunt re-
C uera, ſed peruigilium, anxietas, ac magnitudo commutata cum comate, quod nihilo melius erat. Non enim minus ſomnus quàm vigilia, ſi modum excedit, malus eſt: fit enim aut debilitata facultate, adeo vt non poſſit vigilare, aut refrigerato, aut obſtructo primo ſenſitiuo frigidis & pituitoſis. Hic non erat veriſimile, cum tam multis ſignis morbi merè bilioſi, repentè pituitam cæpiſſe abundare, ſed potius langore naturalis caloris, & debilitate facultatis, hominem iam hinc non potuiſſe vigilare. Vrinæ, ſpecie mutata, redierunt ad craſſas ſubrubras. Erant vero nunc infra tenues, hoc eſt in ſummo craſſæ & perturbatæ, in imo minus craſſæ, quaſi pendente fæce, vt fieri ſolet in vini dolijs, cum bullit muſtum. Has vrinas putat Galenus mediocres fuiſſe, ac proin-
D de, ob contrarij inquam ſigni concurſionem, tardatam fuiſſe, hominis mortem vſque ad vigeſimum ſeptimum. Ego verò nihil boni putò præſe tuliſſe has vrinas: & longè diuerſas fuiſſe, ab illis quas in prognoſtico, longitudinem morbi & ſecuritatem ſignificare, dixit. Hæc enim erant perturbatæ ſine ſubrubro ſedimẽto, infima parte tenuiores, quas arbitror ſignificaſſe exuſti ſanguinis perturbationem, cum craſſioris flatus redundantia. Neque mirum duraſſe hominem vſque ad vigeſimum ſeptimum. Nam cum duplex ſit moriendi modus, & alij moriantur vi morborum perempti, alij ſenſim extincta facultate, illi breuius, hi tardius mori ſolent, contigitque mirari ſæpè medicos, quod poſt ſigna deſperationis, tandiu vita producatur. Nimirum extinctio faculta-

tis, non afferente morbo repentinum caſum, magis producitur, quàm atroces morbi ſolent. Hic autem Hermocrates à quinto vſque ad vndecimũ phrenitide tenebatur; iam inde ſoluta phrenitide naturalis calor ſenſim elanguit. Addit, reſipiſcebat tranquillè, hoc eſt, inquietudine depoſita, redibat ad mentem aliquando, quia iam hinc fuit delirium interciſũ vſque ad diem quatuordecimum, quo omnia intelligebat, liber iam omnino à delirio. Conſideratione dignum eſt, poſt diem ſeptimum non amplius facere mentionem Hippocratem ſingulorum dierum, ſed vndecimi, quatuordecimi, decimi ſeptimi, vigeſimi, vigeſimi quarti, & vigeſimi ſeptimi. Nimirum hi ſunt quaternarij, qui in primis ſunt contemplabiles in morbis acutis, & afferunt inſignes mutationes, & ſingulorum mutationes indicant mutationes alias, in ſequentibus proximè. Vt cum vndecima viderentur alleuata omnia, decima quarta attulit mutationem maiorem, quia à febre fuit liberatus. Addit, non ſudauit, quod non de ſudore ſolo intelligi debet, ſed de omni alia euacuatione, quaſi diceret, liberatus eſt à febre, tamen non habuit euacuationem aliquam, qua febris ſolueretur. Nominat autem fortaſſe ſudorem, quod hic ardentibus febribus ſit familiaris euacuatio. Sed quorſum hæc dicit Hippocrates? non enim videbatur referre, narrare, quæ non acciderunt, ſed quæ acciderunt Hermocrati. Certè, vt inſinuaret cauſam, qua non eſt ſoluta febris tutò, ſed habitura proximo quaternario recidiuam. Nam quo tuta habeatur iudicatio, debet fieri cum ſignis concoctionis, & euacuatione idonea pro morbi ratione: quæ aliter fit; & præter rationem fit, quare non eſt ei fidendum, vtpote bono quod præter rationem euenit. Cum ergo Hermocrates neque concoctionis ſigna, neque ſudorem, aut aliam euacuationem habuit (nam inquit, non ſudauit, & vrinæ ſimiles dictis,) quiuis medicus ſolertiæ particeps, iudicationem habuiſſet ſuſpectam timuiſſetque recidiuam. Sed qui valde ſolers eſſet, mortem etiam timeret, ab eo morbo, qui videretur eſſe ſolutus. Perinde enim iudicaret, ac ſi non eſſet febris ſoluta. Cum verò nondum eſſent concoctionis ſigna, & anteceſſiſſent ſigna tantæ debilitatis, vt per impotentiam comate eſſet tentatus, timeri debuit, ne non poſſet durare virtus donec morbus coqueretur, maximè cum ſigna contraria concoctioni apparere cœpiſſent, in vrina, non ſolum cruditatis. Subleuatus autem adeò eſt, vt febre liber dormiret: dormiret ſcilicet ſine ſopore, & omnia intelligeret. Sed contingit hic dubitare, qui fieri poſſit (videtur enim id admirationem parere) vt qui re vera ſunt propiores morti, videantur habere melius, & à febribus, & doloribus, & anxietate liberari. Triplex autem mihi nunc ſuccurrit ratio. Quibuſdam emoriente ſenſu per partes internas, & ceſſantibus concoctionibus remittuntur dolores, & febres, vt incipiente gangræna in parte inflammata ſolet contigere; quibuſdam naturalis facultas præ debilitate ceſſat excrementa mouere, ea verò quieta, quàm mota, quantumuis putreſcant, minores dolores faciunt; quia minus occurrunt nouis partibus: & minores febres, quia minus fumi mittunt ad principes partes. Quibuſdam etiam abſcedunt excrementa à partibus principibus ad tempus, extremos conatus apponente facultate. Hoc mihi perſuadeo factum in Hemocrate à die quatuordecimo vſque ad 17. quia dormiuit, & intelligebat omnia, quod liberati aliquantiſper cerebri magis, quam corruptæ naturæ eſſe videbatur. Decimo ſeptimo rediit & calefactus eſt homo, hoc eſt febre correptus. Et ſequentibus diebus vſque ad vigeſimum fuit febris acuta, vrinæ nihil habuerunt boni, ſed mutatæ in crudiores fuerunt. Iam hinc tenues.

B Nihilominus vigeſima rurſum eſt iudicatus, & liberatus à febre, quæ febris ſublatio, multò magis quàm prior in extinctionem caloris referenda fuit. Nam vrina fuit tenuis, & neque nunc ſudauit. Itaque neque concoctionem neque euacuationem habuit, & præterea neque cibum neque potum appetebat, cum vtroque indigeret, & non deliraret. Quantum ergo periculi præſeferret non ſitire illa indicant, quod mente conſtabat, & loqui non poterat lingua arida, ideſt non poterat loqui præ linguæ ariditate: ſupererat .n. vt caſus facultatis eſſet. Quam coniecturam confirmabat, quòd etiam dormiebat ſoporoſus, cum ergo tam lethali cauſa eſſet, non ſoluta, ſed extincta febris, circa vigeſimam quartam rurſum calefactus eſt, & aluus humectata, fluen-

C tibus multis tenuibus per debilitatem, ceſſante iam retentione, vt in moribundis (qualis poſtremò hoc quaternario Hermocrates fuit) fieri ſolet. Et ſequentibus vſque ad fatalem diem, febris acuta, & lingua combuſta. Quare vigeſima ſeptima mortuus eſt vltimo die menſis lunaris. Quem proinde ego finem morborum acutorum eſſe exiſtimo, tametſi Galen. vigeſimum, & Hippocrates, quatuordecimum aliquãdo ſtatuat. Reliqua dicit Hippocrates velut epilogum faciens & in ſumma redigens, quæ maximè notari opportuit in tota hac hiſtoria. Hæc ſcilicet, ſurditatẽ huic ſemper à principio perſeueraſſe, de qua primo prædictionum ita ſcriptum eſt. Sorditas in acutis & turbulentis ſuccedens, mala. Vrinæ fuerunt ſemper, aut craſſæ & rubræ non ſubſidentes, aut tenues & decolores, & subli-

D mes ſuſpenſiones habentes: & guſtare non poterat, neque cibum enim, neque potum appetebat. Addit. π.ι.Δκ Ζ.θ quas notat continere hæc πιθανὸν ἐξιόντων διαχωρημάτων κ. Ζ. θάνατον ideſt probabile, exeuntibus deiectionibus, vigeſimo ſeptimo mortem accidiſſe. Conſtat ex morbi fine reſpondente literæ vltimæ, & numero reſpondente proximis, & ex communi explicatione literæ primæ, & ex modo moriendi, fluente iam aluo, & omninò diſſipata vi, qui reliquis literis congruit. Quãquam Galeno magis placet pro ι. dicere ἐπισχεθέντων, ideſt ſuppreſſis, putatque die 27. ſuppreſſis deiectionibus quę 24. cęperãt, obiiſſe, id verò Hippocrates non narrauerat, & his

lite-

literis nihil noui ſolet narrationi addere, ſed quę dicta ſunt literis notare. Accedit locus ex primo prædictionis, qui cum hoc adeò conſonat, vt eadem omnino res narrari videatur, & literas in meam expoſitionem trahit. Nam ita
„ habet. Surditas, & vrinæ non ſubſidentes val-
„ de rubicundæ, innatantes, mentis emotio-
„ nem, portendunt. His morbo regio corripi
„ malum eſt. Mala etiam eſt, & ex morbo regio
„ ſtoliditas. Hos voce priuari. ſed ſentientes eſ-
„ ſe contingit, venterque arbitror his copioſè
„ fluit, vt Hermippo accidit, vnde obijt. Ferè eadem videtur narrare accidiſſe illic Hermippo, quæ hic Hermocrati, vt mihi contingeret dubitare, an forte hic vocatus fuerit Hermocrates Hermippus, fueritque eiuſdem vtrobique facta mentio. Tamen illic dicit ex fluxu obijſſe, quare & hic cenſeo magis conſentaneum intelligere ἐξιόντων quam ἐπιχειρόντων διαχειριζομένων. Nam etſi Galenus cenſet librũ prædictionum non eſſe Hippocratis vt potè minus, quàm aphoriſmos, & librum prognoſtici, elaboratum, ego tametſi minus elaboratum, ac proinde minus dignum fide eſſe video, non proinde deſpero ſcriptum ab eo viro eſſe, quem video non tantum ſcripſiſſe, quæ firma iam & rara eſſe putaret, ſed quædam ſolum, vt obſeruationes, quædam vt aſſertiones. Huiuſmodi ſunt quæ hi libri Epidemion continent, nondum ſatis experimentis confirmata, ſed cum quadam ſuſpitione probabili. Huiuſmodi etiam quæ in libro prædictionum ſcripſit, non quaſi ita ſtatuenda, ſed quaſi examinanda magis (ſcribebat verò fortaſſe ſibi ſoli hæc & illa) quædam verò vt experimentis iam exploratiſſima, & rationibus confirmata ſatis, vt quæ in aphoriſmis & prognoſtico. Itaque mediocrem quendam modum doctrinæ mihi videtbr tenuiſſe in libro prædictionum, eius quem in his de morbis popularibus, & in illis, aphoriſmorum, ac prognoſtici. Hic enim maxima ex parte agit tantum hiſtoricum, in aphoriſmis & prognoſticis, certus iam rerum, agit doctorem, in libro prædictionum de multis, velut inueſtigans, dubitat. Quare is liber non habuerit alijs parem fidem, fuerit tamen fortaſſe in eiuſdem Hippocratis ſcrinijs, & ab eodem ſcriptus.

Tertius ægrotus.

QVi decumbebat in horto Dealcis, capitis grauitatem, & in dextro tempore dolorem habebat multo tempore. Ex occaſione autem ignis corripuit, decubuit. Secunda, ex ſiniſtra exignum fluxit meri ſanguinis, à ventre autem ſtercora benè exierunt: vrinæ tenues, variæ ſuſpenſionem habentes minutatim. velut farinæ craſſioris, geniture ſimiles. Tertia febris acuta, excretiones nigræ, tenues, ſpumoſæ, ſubſidentia liuida deiectionibus, caro pramebatur, difficulter ſurgebat, vrinis ſubſidentia liuida ſubuiſcoſa. Quarta, euomuit bilioſa, flaua exigua, paulo poſt æruginoſa. Ex ſiniſtra exiguum merum effluxit. Deiectiones ſimiles, vrinæ ſimiles, exudauit circa caput & clauiculam. Splen eleuatus eſt, femoris dolor ſecundum rectitudinem, hypochondrij dextri contentio ſubmollis. Nocte non A *dormiuit, delirauit aliquantulum. Quinta deiectiones plures, nigræ ſpumoſæ, ſubſidentia nigra deiectionibus, noctem non dormiuit, delirauit. Sexta, deiectiones nigræ, pingues, viſcidæ, fœtide, dormiuit, intelligebat omnia. Septima lingua ſicca, ſiticuloſa, non dormiuit, delirauit, vrinæ tenues non boni coloris. Octaua, deiectiones nigræ exiguæ, conſiſtentes dormiuit, intelligebat, ſiticuloſus non valde. Nona riguit, febris acuta ſudauit, frigus, mente motus eſt, dextro oculo diſtortus eſt, lingua arida, ſiticuloſus, inſomnis. Decima, eadem. Vndecima intelligebat ſemper omnia, ſine febre, dormiuit, vrinæ tenues circa indicationem, duos dies fuit ſine febre, rediit quatuor decima, ſtatim autem noctem non dormiuit, mente motus eſt, omninò delirauit. Decimaquinta,* B *vrina turbata, vt ex ijs quæ ſubſederunt fit, cum fuerint agitatæ. Febris acuta, omninò delirauit, non dormit. Genua & tibias cum dolore habebat, à ventre autem, glande appoſita, nigra ſtercora exierunt. Decimaſexta vrinæ tenues, habebant autem quod in eis ferebatur nebuloſum. Delirauit. Decimaſeptima ſummo mane extrema frigida: contegebatur. Febris acuta, Sudauit per totum, leuatus eſt. intelligebat magis, non eſt à febre liberatus, ſiticuloſus, vomuit bilioſa flaua pauca. A ventre autem ſtercora exierunt. Paulo autem poſt, nigra, pauca, tenuia, vrinæ tenues, non boni coloris. Decima octaua, non intelligebat. Soporus. Decima nona eadem, vrinæ tenues. Vigeſima dormiuit, intelligebat omnia, ſudauit ſine febre. Non ſitiuit. Vrinæ autem tenues. Vigeſima prima parum delirauit, parum ſitiebat, hypochondrij dolor, &* C *circa vmbilicum palpitatio vſque in finem. Vigeſima quarta vrinis hypoſtaſis, intelligebat omnia. Vigeſima ſeptima coxæ dextræ dolor. Vrinæ tenues, & habebant ſubſidentiam. Alia autem habebant inteuleniſſima. Vigeſima nona dextri oculi dolor, vrinæ tenues. Quadrageſima egeſſit pituitoſa alba aliquanto plura, ſudauit multum. Ex toto perfectè indicatus eſt.*

Morbus hic acutus fuit, quique hominem intra finem acutorum interemiſſet, niſi fortè eum contigiſſet eſſe robuſtiſſimum, quod cum eſſet, factum eſt, vt morbus, qui neque finiri potuerit, ob multam, variam, & concoctu difficilem materiam inter ſuos fines, neque hominem interimere ob eius firmitudinem, deci- D dens ex acuto, quadrageſimum diem attigerit, qui iudicatorius eſt acutorum ex decidentia. Miretur itaque aliquis percurrens ſigna lethalia, quæ omnibus ferè diebus apparuerunt, ſignificantia partim multam, partim variam & craſſam, partim malignam materiam, partim etiam membrorum principium affectionem, non interijſſe hominem. Cuius cauſa puto, hanc narrationẽ incepiſſe, ab ea diſpoſitione, quæ febrem anteceſſit, quam vocare ſolemus neutram diſpoſitionem, & monuiſſe hominem ex occaſione cępiſſe febricitare. Nimirũ occaſio vocatur cauſa procatartica, ſeu manifeſta. Dicit ergo habuiſſe hũc capitis grauitatem, & in dextro tempore dolorem diu, & cũ ita haberet, ex occaſione, vt ex ira, aut lõga mora in ſole, aut vini potu, aut cauſa aliqua tali, cœpiſſe febricitare. Sed quid intererat hæc

monere? maximè cum non dicat quæ occaſio
fuerit? Certè capitis grauitas, & temporis ſi-
gnificabant plenum eſſe hominem, præcipuè
ſecundum caput multis ſuccis (dolere enim
ſolet caput cũ grauitatis ſenſu ex ea abundan-
tia, præcipuè ſecundum tempora, ob notatu
digna vaſa quæ eo loco ſunt, & multam car-
nem, & neruos, & oſſium commiſſuras) ac pro-
inde paratum eſſe in morbum, timerique de-
bere capiti, ac præcipuè dextrę illius parti,
qui vt in aphoriſmo dicitur, ſi quę pars ante
morbum doluit in eam morbus firmatur. Quia
ergo paratus erat, quęcunque occaſio accede-
ret, potuit in febrẽ acutam incidere: eam ve-
rò, quòd ex occaſione fieret, minus periculo-
ſam eſſe, quam foret alioqui, erat conſentaneũ:
quia vt in commentatio in prognoſticum ſatis
iam diximus, ac moſtrauimus, procatarticę
cauſę prę ſagijs omnibus detrahunt, atque le-
thalia ex occaſione facta, minus lethalia ſunt,
quàm aliter. Potuit ergo non mori ex morbo,
qui toto ferè tempore morbi acuti, videbatur
lethalis, quod homo eſſet robuſtus, & ex occa-
ſione cęperit ęgrotare. Potuerit vero ea occa-
ſio facere morbum in homine, etſi robuſto, pa-
rato tamen. Robuſtum verò natura, paratum
eſſe, & diſpoſitione neutra teneri, non mirum.
Aut ſi quis miretur, legens quę Hippocrates
dicit Innumeris in loci, maximè in initio pri-
mi libri de dieta, deſinet mirari. Ibi enim mõ-
ſtrat fieri non poſſe quin homo paulatim con-
gerat morborum cauſas, & ex quibuſdam in-
teruallis ęgrotet. Sed videamus ſigillatim quę
huic homini acciderunt. Die prima ex occa-
» ſione cœpit febricitare, & igne correptus de-
» cubuit: ſecunda fluxit ex nare ſiniſtra exiguũ
» meri ſanguinis. Quod quidem iam hinc ſigni-
ficabat, ſine robuſta facultate, mortem, cum
ea, difficile iudicium. Nam omni ratione vitu-
peranda fuit euacuatio, & quia ſecunda die
(dictum enim erat ante Hipp. iudicationes ne
ſtatim appareant) & quia fluxit exiguum. Cũ
enim id in omni euacuatione tentata vitupe-
retur, in ſanguinis ſtillis vituperatur maxime,
primo prędictionum, neque immerito. Quod
enim alię euacuationes tentatę ſignificãt alijs
in partibus, puta, morbum malignum & debi-
litatem, hoc, hęc in capite. Sed & quod id exi-
guum fuit meri ſanguinis. Merus enim ſanguis
dicitur, qui ſine ſero, & pituita (his.n. diluitur,
vt aqua vinum) craſſus, & niger, is verò ſigni-
ficabat malignam qualitatem. Ex omnibus.n.
temperari amat ſanguis. Sed & quod ex nare
ſiniſtra, doluerat enim tempus dextrum, quare
tentata iam ſine rectitudine euacuatio debili-
tatem facultatis, & multis in partibus abun-
dantem, maligni motũ cauſam, ſignificabat. Il-
lud vnum habuit bonum ea dies quod ſterco-
ra à ventre benè exierunt. Vrinę.n. ſatis malę
fuerunt, tenues enim & varię, ideſt, non ęque
tenues, ſed varię per partes, aut etiam fortaſſe
coloribus variegatę, & minutatim habẽtes ſu-
ſpenſionem, quę quidẽ referebat farinas craſ-
ſiores, & geniturę partes, & crudorum ſucco-
rum, vi febris exuſtorum, redundantiam ſigni-
ficabat. Tertia die fuit febris acuta, excretio-
nes ex aluo nigrę, tenues, & ſpumoſę, refe-
A rentes redundantiam bilis vſtę, & flatum per-
turbantem ſuccos. Spumoſę enim deiectiones
aliquando fiunt prę feruore, vt in ollis ſpuma,
& tales comitatur colliquatio & pinguedo,
ſuntque ſimul ſpumoſę, & pingues: aliquando
fiunt redundantia flatus, quę & ipſę peſſimę
ſunt in acutis febribus, quia ſignificant per-
turbari ſanguinem flatu per totas venas, &
arterias, id quod capiti ſignificat adeſſe, aut
affuturum eſſe malum. Huic vtraque cauſa
ſpumoſæ deiectionis affuit, nam erat ea die fe-
bris acuta, & non multo poſt delirauit. Vrinæ
quia tenues erant, habebant ſubſidentiam, par-
tem ſcilicet craſſiorem quæ ſubſidebat. Eam
dicit fuiſſe liuidam. Qui color omnium deter-
B rimus eſſe cenſetur, quia ſemper putatur eſſe
extinctionis naturalis caloris ſoboles, adeò
vt nunquam putetur bene ac ſalubriter exire
poſſe. Quare mirum eſt, ſi liuida tam citò exie-
runt homini ſuperuicturo, & morbo tam lon-
go. Ac fortaſſe remiſsè nigra erant hæc, ma-
gis, quàm liuida, aut liuoris illa ſpecies, ex
mixtione excrementorum aliorum colorum,
naſcebatur. Caro inquit præmebatur. Hoc
quoque ex pituita erat, aut pituitoſo ſanguine,
qui ante febrem nondum putreſcens, grauabat
tantum, iam putreſcens fecit carum. Difficul-
ter ſurgebat, vt caro preſſus, & vt põdus alie-
num toto corpore, ex multitudine excremen-
» torum, ſentiens. Vrinis erat ſubſidentia liuida,
& ſubuiſcoſa, facta arbitror mixtione pituitæ
C & nigræ bilis, hac præſtante remiſſam quan-
» dam nigritiem, illa lentorem. Quarta die euo-
» muit bilioſa flaua exigua, paulò poſt ærugi-
noſa, quas vomitiones in prognoſtico vitupe-
rat, vtpote meraciores, & magnum receſſum
à mediocri temperamento, quod natura par-
tium amat. ſignificãtes. Ex ſiniſtra nare exiguũ
merum ſanguinis effluxit. Quod quidem, & ſe-
cundo ſic factum fuerat cum mala ſignifica-
tione, ſed nunc illud etiam mali acceſſit, quòd
quarto die euenit. Id enim etiam per ſe vitu-
peratur primo prædictionum in initio, vbi ita
» ſcriptum eſt. Stillatio è naribus his pernicio-
» ſa, tum aliàs, tũ ſi quarto cœperit die. Neque
ſane citra cauſam, quodcumque enim ſignum
graue, die iudicatorio grauius eſt. Dies autem
quartus eſt primus impetus, eorum qui mo-
uentur per pares, & quod ad cœleſtem cauſã
attinet, primus eorum qui magnam vim ha-
D bent. Primi enim quaternarij finis. Vrinæ, &
» deiectiones fuerunt ſimiles ijs quæ in die ter-
» tio, ſudauit, circa caput, & clauiculam, quod
ſudoris genus poteſt duo ſignificare, aut exo-
lutionem innati calidi (in ijs enim qui animo
linquuntur fieri ſolet) aut redundantiam ex-
crementorũ in ſublimibus partibus, quia vbi
ſudor ibi morbus, vt in aphoriſmo dicitur.
Atqui nunc, hanc ſecundam ſudoris eius cau-
ſam, veriſimile eſt fuiſſe, cum tam multa ſigna
ſunt, vel ante morbum, multitudinis in capite.
Splen eleuatus, & femoris dolor ſecundum
rectitudinẽ, hoc eſt ſiniſtri. Hunc ſolum ab-
ſceſſum cõmendat. Galen. inter ea quæ quarto
die apparuerũt Mihi verò & hic videtur ma-
lã ſignificationem præſtitiſſe, quia abſceſſus in
febribus in prima eruptione nõ ſoluẽtes mor-
bum,

-bum, longitudinem morbi ſignificans, vt in
aphoriſmo dicitur. Cõſtat verò vt hic abſceſ-
ſus non ſoluerit, neque ſubleuauerit morbum.
Quare quia abſceſſus, ſignificauit longum fore
morbum, vt euenit: quia verò ad lienem & ſi-
niſtrum femur in ſiniſtro etiam latere, ex quo
etiam ſanguinis deſtillauit, magnam redundã-
tiam excremẽtorum ſignificabat. Sed & hypo-
chondrium dextrum contentionem, mollem,
hoc eſt, ſine duritie quæ præmendo digitis sẽ-
tiri poſſet, habuit. Quod quidem ſignificabat
hepatis affectionem, quin & nocte fuit ſine
ſomno, & delirauit aliquantulum, quod perti-
nebat ad caput, vſque adeò in omnes partes
principes redundabant excrementa, & turge-
re non nihil videbantur: atqui iam hinc fuit
phrenitis. Neque mirum, quia ante febrem
etiam doluerat caput. Sed videamus quę attu-
„ lit dies quinta: Deiectiones plures, nigræ ſpu-
„ moſæ, & habentes ſubſidentiam nigram: ferè
„ quales proximis diebus, & ob ſimiles cauſas,
„ quia & ſine ſomno fuit nocte, & delirauit. Sex-
„ ta fuerũt deiectiones etiam nigræ & pingues,
& viſcidę, & fœtidæ. Nimirum ſignificantes
ſuccum nigrum malignè putreſcentem, cum
colliquatione & mixtione aliqua crudioris pi-
tuitę. Dormiuit & intelligebat omnia. Fortaſ-
ſe liberatum ad tempus cerebrum eſt, incli-
nantibus ad inferna excrementis. Nam ſepti-
ma, qua vrinæ apparuerunt tenues non boni
coloris, hoc eſt, minus tinctæ colore, quàm na-
turales ſolẽt & lingua ſicca, & ſitis maior, quæ
recurſum in ſuperiora ſignificare poterant,
„ rurſum nõ dormiuit, & delirauit. Octaua rur-
„ ſum videtur bilis ſuperiora reliquiſſe, quia de-
„ iectiones fuerunt nigræ, & dormiuit, ac intel-
„ ligebat, non valde ſiticuloſus. Quod autem de-
iectiones nigræ fuerint exiguæ & conſiſten-
tes, vitio faciebat, & quod bilis vſta quæ de-
ſcendit cum fæcibus, non erat tanta, vt ſolue-
re ac diluere fæces, ſed vt tingere ſolum poſ-
ſet. A nona die vſque ad vndecimam peractum
eſt iudicium quoddam, ſpecie ſane, morbo ſa-
tis accomodatum, rigore enim & ſudore (quæ
quidem iudicatio febribus ardentibus ſatis
commoda eſſe ſolet, vt in aphoriſmo dicitur)
difficile tamen fuit, & imperfectum. Difficile
quidem malignitate ſymptomatum, imperfe-
ctum defectu euacuationum, quæ & ſi liberare
interim potuerunt, non ita tamen, vt non re-
diret citò febris: Nimirum ante concoctionem
fuit iudicium, quod declarabant vrinę, quæ
tenues erant circa iudicationem. Cùm itaque
iudicatio duas partes habeat, difficultatem &
laborem qui fit ob ſecretionem, & euacuatio-
nem quæ ſecretioni ſuccedit: illam habuit dif-
ficilem, puta rigorem, febrem acutam, frigus
extremorum, maius delirium, oculi diſtortio-
nem, ariditatem linguæ, ſitim, peruigilium: hãc
inſufficientiam, puta ſudorem, & inſenſilẽ eua-
cuationẽ, & occultos in aliquas internas par-
tes abſceſſus. Nam ſine his, ob ſudorem noni
& decimi diei, non adeò conualuiſſet vndeci-
mo, vt ſine febre & delirio dormierit. Eſt hic
notatu dignum, quòd oculi etiam diſtortio,
quæ conuulſiuum tantum ſignum eſſe ſolet,
fuit huic iudicatorium, humore qui ſecerne-

A batur, vt exudaretur, interim muſculum oculi
penetrante. Duos dies fuit ſine febre, rediijt
quatuordecimo, vno ſcilicet quaternariõ à die
quo intermiſit, atque die, per ſe primæ notæ
inter decretorios: talibus vero diebus omnes
inſignes morborum mutationes, & bonæ &
malæ, fieri conſueuerunt. Rediijt verò cum fe-
bre acuta phrenitis, delirauit enim rurſum, &
ſine ſomno fuit. Neque ſane ſolùm ante hunc
diem fuerant delirij interruptiones: ſed neq.
reliquis diebus æquè ſemper delirauit. Quod
fortaſſe dubitet aliquis quo pacto fieri poſſit,
cùm hanc phrenitidem fuiſſe concedamus &
phrenitidem perpetuum delirium eſſe, inter
omnes medicos conueniat. Sed ſcias vix vllam
eſſe phrenitidem, per quam nulla interruptio
delirij fiat, & ne tantillum ægrotus ad mentem
B redeat: nihilominus verè ac propriè delirium
perpetuum appellari: quod non habet inter-
miſſiones certas, & ex ſtatis periodis. Velut
profectò hunc ęgrotum febre continua labo-
raſſe nemo neganit (non enim intermittente,
cùm neque quotidiana, neque tertiana, neque
quartana (temetſi duos dies ſine febre fuit. Ni-
mirum illa interruptio, non fuit ex propria
morbi figura, vt in intermittentibus: ſed ex
caſu contingentibus iudicationibus imperfe-
ctis; ita de perpetuo delirio phrenitidis ſen-
tiendum eſt. Vrina turbata decimiquinti diei,
cruditatis ſuccorum & morbi capitis nota
erat. Nam ita dicitur in aphoriſmo. Quibus
vrinæ perturbatę quales ſunt iumentorum, ijs
dolor capitis adeſt aut aderit. Eadem die ten-
tauit natura abſceſſum ad inferiora, qui tamen
C non proceſſit, & dolore genuum & tibiarum
iudicatus eſt. A ventre autem (inquit) glande
appoſita nigra ſtercora prodierunt. Sed quor-
ſum nunc dicit glande appoſita, cum non cœ-
perit narrare auxilia, quibus ad morbos vte-
batur: ſed quę ægrotis euenerunt, & ſponte
facta ſunt? Nunquid ſola glande vſus eſt Hip-
pocrates in toto hoc morbo? non ſanè. Sed di-
cit appoſita glande, vt inſinuet fuiſſe aluũ ſup-
preſſam ea die, & indiguiſſe glande, aut etiam
fortaſſe quòd commẽdet aſſiduam curam exo-
nerandi ventrem, glandibus, aut clyſteribus:
Id enim niſi ſponte aluus effluat, nunquam
omittẽdum eſt, vtpote ſine noxa vtile. Quam-
quam neque hoc ita accipiendum eſt, vt cre-
brò diuque, nõ expectantes naturales euacua-
tiones, vtamur illis inſtrumentis. Aſſueſcit.n.
D natura illis, & impotentior in reliquum fit, &
eiuſdem opis indigua: ſed tunc ſolùm cùm na-
tura ceſſat, aut cum occaſionibus quibuſdam
ipſam iuuare opus eſt. Decima ſexta, mutata
eſt vrinarum ſpecies, factæque ſunt tenues, &
continentes; quiddam nubiloſum & turbidũ,
cruditatis quidam ſigna non minoris: ſed ma-
ioris etiam, quàm turbidę. Decima ſeptima, vt
pote finis huius extrami quaternarij, & reci-
diuæ quę à quatuordecima cæpit, attulit iudi-
cationem aliam difficilem, & imperfectam, ali-
qua ex parte ſimilem ei quę die nona incepit.
Nam illa die habuit rigorem, febrem & ſudo-
rem, hæc habuit febrem & ſudorem, & pro ri-
gore ſolùm frigus, quale fieri ſolet per febres
pituitoſiores, vt meritò putemus, talem fuiſſe

 par-

partem ſucci, qui ea die motus eſt. Sed mirum in modum non poteſt admouere hic ægrotus, ne leuiter & ex quacuoque occaſione de morbi exitu, aut conſtitutione, aut etiam figura propria, ſententiam feramus, aut bene iam cōceptam, mutemus. Sed tardiores in ferendis ſententijs, expectemus ſingulorum exitus. Quotus enim quiſque non affirmaſſet nona die, atque hac etiam decima ſeptima, illa quidem tertianam exquiſitam, hac verò, quotidianam aut tertianam non exquiſitam eſſe factam, abijſſeque iam continuam febrem in intermittentem, aut factam duplicis febris complicationem? Quorum neutrum euenit: ſed fuit vtraque iudicatio quædam, imperfecta, ſanè etiam hæc. Nam etſi leuatus eſt, & intelligebat magis, tamen non eſt à febre liberatus, & fuit ſiticuloſus plus etiam quàm ante, quod veriſimile eſt feciſſe bilem in ventriculum irruentem. Nam vomuit bilioſa flaua pauca, à ventre exierunt ſtercora in primis, hoc eſt ciborum fæces, & paulò poſt nigra pauca, tenuia, ex bile atra. Vrinę fuerunt tenues non boni coloris, hoc eſt albæ & tenues, quæ maximæ cruditatis ſunt. Proinde iudicatio proxima imperfecta fuit & morbus quaſi denuò inchoatus, & denuò auctus, vſque ad vigeſimum, quo rurſum iudicationem aliam imperfectam recepit, vſque adeo per ſingulos quaternarios videtur malum redijſſe ad principium, habuiſſeq. multa principia, atque reliqua etiam tempora. Nam decima octaua, iam non intelligebat ſoporoſus, & decima nona eadem, & vigeſima dormiuit, intelligebat omnia; ſudauit, & fuit ſine febre. Sed conſidera quam attentè omnia narret Hipp. qui cùm dixerit eum fuiſſe decima octaua, ac nona ſoporoſum, dicit vigeſima dormiſſe: quaſi ſopor, non ſit ſomnus, ſed impotētia vigilādi, aut ſomnus cum addito, puta prętenaturam. Exercitatus verò medicus facilè diſtinguet à ſopore ſomnum, ille enim grauis, & ex quo difficilè excitantur, aut ſi non excitantur difficilè, tamen excitati malè redeunt ad ſeſe, et vigilant. Quin potius non niſi magna vi contineri poſſunt vigiles, et ſomno terrentur, aut conuulſiuis motibus tentantur, aut pulſus concidunt, et refrigerantur extrema, et colorem viuidum faciei amittunt, aliquando febres augentur plurimum, vt de his verè ſcriptum ab Hippocrate ſit, ſomnum laborē facere dormientibus verò ſine ſopore, nihil tale accidit: ſed contraria omnia. Itaque hoc modo dormiuit die vigeſima, qua et ſine febre manſit, et non ſitiuit. Sed cur non fuit hæc iudicatio ſatis fida, et ſine recidiua? Nam quia ſine febre fuit homo, ea videbatur eſſe perfecta, quia non ſitijt, videbatur manere ſine ſignis recidiuæ, ſitim enim intus relictam dicet Hippocrates 6. huius operis, præcipuum ſignum eſſe reliquiarum praui humoris à quo timere debeamus recidiuam. His accedebat, vt fides tribueretur iudicationi, dies, qui optimè iudicatorius eſt. Ita eſt ſanè, hæc omnia aderant: ſed deerant ſigna concoctionis, ſine quibus nulla iudicatio fida eſſe poteſt. Quod vt innueret Hippocrates, addit, vrinæ autem tenues, et proxima die, puta decima nona, dixe-

A rat, vrinæ tenues. Proinde redijt mox malum, et nihilo mitius quam antea, et si vergere iam ad inferna magna ex parte ſucci cœperunt, quamquam portiones quędam exiguæ ſurſum ſunt elatæ. Nimirum non tam eſt tota materia, aut vno genere euacuationis pulſa, aut in vnam partem, quàm per multas euacuationes, et in multas partes, pulſa, et diſſipata, Vigeſima prima redijt delirium, et ſitis, etsi vtrumque parum. Hypochondrij dolor, aut totius aut certè dextri, et palpitatio circa vmbilicū. Vigesima quarta, vt per omnes quaternarios conſueuerat, mutationem in melius fecit, habens in vrinam hypoſtasim (non quidem quantum ſuſpicor, optimam et quæ concoctionis perfectæ eſſe dicitur: ſed multam craſſam et ex ſuccis crudis) et intelligebat omnia. Vigesima

B ſeptima, quæ alio quaternario diſtat à vigesima quarta, attulit aliam iudicationem, partim per abſceſſum ad coxam dextram, partim euacuatione vrinæ tenuis, multæ, et habētis multam ſubsidentiam. Sed conſidera, vt euenerint abſceſſus poſtremi huic ſecundum rectitudinē, et ſecundum rationem, reſpondérintque morbi principio. Nam vt quinta ſectione libri ſecūdi dixit Hippocrates, si caput doluerit de-
,, ſcendit ad pectus, deinde ad hypochondria,
,, poſtea ad coxam. Huic caput primum, hypochondrium deinde doluit, et circa vmbilicum palpitauit, deinde coxa. Tempus quidem dextrum, et hypochondrium dextrum, ac dextra coxa. Palpitationem docet Galenus in com-

C mentario prognoſtici, non aliter ac pulſum in hypochondrijs, ſignificare delirium, aut perturbationem. Vtrumque quidem erat in hoc ægroto, delirabat enim, et ægrotabat cum periculo, quod perturbationem facit. Si autem palpitatio erat hæc, et non pulſus, haud dubiè fiebat flatu aliquo fumoſo quærente exitum, atqui fortaſſe illemet, illatus in caput, fecit dolorem dextri oculi, qui vigesima nona hominem vexauit, et eadem die finitus eſt, et reliqua omnia fuerunt à die vigesima ſeptima conuenientiſſima. Scilicet fuit sine febre, sine delirio, sine ſopore, aut peruigilio, sine siti magna, aut magno faſtidio, et alijs huiuſmodi. Sed neque hæc omnia ſatisfuerunt, vt homo integrè liberè liberaretur, neque hæc iudicatio perfecta fuit, quia adhuc urinæ tenues. Sed

D reliquum tempus mitius ægrotans tranſegit uſque ad quadragesimum, qui eſt finis morborum acutorum ex decidentia. Et tunc habuit deiectiones copioſas et albas, atque ſudorem: illis craſſa, hoc tenuia, euacuata ſunt. Et homo perpurgatus. Sed hic quoque ægrotus cōfirmat, quod ego antea dixi, finem morborum acutorum eſſe integrum lunæ menſem, Nam uſque ad uigesimum nonum, fuit huic morbo acuties.

SECTIO SECVNDA.

Quartus ægrotus.

1 *IN thaſo Philiſtes caput dolebat multo tempore, atque nũquam etiam ſubſoporoſus decubuit. Ex potationibus verò febribus continuis factis, dolor exacerbatus eſt. Nocte incæpit primùm. Prima die vomuit biliosa exigua, flaua primum, poſt hæc æruginoſa plus. A ventre ſtercora fluxerunt, Noctem difficulter tulit: ſecunda ſurditas. Febris acuta. Hypochondrium dextrũ intentum eſt. Repebat in interna. Vrinæ tenues pellucidæ. Habebat appendiculum ſemini ſimile, parum inſaniuit, circa medium diei. Tertiam difficulter tulit. Quarta conuulſiones, exacerbata ſunt omnia. Quinta mane, obijt.*

PHiliſtes paratus erat ad graues morbos capitis. Nam dolorem capitis multo tempore habebat, & aliquando ſubſoporoſus decumbebat. Quæ duo redundantiam ſanguinis ſtudioris ſignificant, & vſus vini largiori potu incidit in febrem continuam, & dolor exacerbatus eſt. Atqui fortaſſe dolor & ſopor, quæ multò ante febrem acciderunt, ex aſſiduo vini potu naſcebantur, quòd homo vinoſus eſſet, aliquando verò potu aliquo ſolito largiori, etiam febricitauit. Fortaſſe illa ob alias cauſas acciderunt, & potus inſolitus febrem fecit, & dolorem auxit. Vtcunq; hoc habuerit, grauis febricitandi cauſa, parato homini, superuenit. Quo factum eſt, vt grauiter, acutè ſcilicet, & lethaliter, ægrotauerit. Et euenerunt ſanè omnia, vt talis cauſa nata erat facere. Euomuit enim prima die biliosa, primùm flaua; deinde æruginoſa, bile ſcilicet ad modum vſta. Noctem tulit difficulter creſcente vſtione. Secunda die ſurditas, bile cum vino irruente in caput. Febris eadem ratione acuta. Hypochondrium dextrum intentum eſt, & repebat in interna, quaſi retractum in internas, & ſuperiores partes, quæ ſunt in thorace ſub coſtis: quod etiam ſuccorum in ſuperna irruentium indicium erat. Nam cum hepar ſit venarum radix, & ſuccorum fons, cum ſucci, vt plenis canalibus, per venas in ſuperiora feruntur, turgent venæ, & diſtinctæ retrahi faciunt ſurſum hepar. Vrinæ erant tenues & pellucidæ, habentes appendiculum ſemini ſimile: colore, & ſubſtantia propria ſignificantes cruditatem, & raptum in caput: contento verò, vſtionem crudi ſucci. Inſaniuit parum circa medium diei, & tertiam diem tulit difficulter, creſcente cum reliquis delirio. Meritò ſanè. Nam vt in primo prædictionum ſcriptum eſt, qui in capitis doloribus æruginoſos vomitus habent, vigilantq; cum ſurditate, citò & vehementer inſaniunt: quarta die acciderunt conuulſiones, quas ſi vomitus æruginoſi ſolùm apparuiſſent, ſuſpicaretur aliquis conſenſum cerebri cum ore ventriculi fuiſſe: verum cum ſurditas etiam apparuerit, & delirium, conſentaneum magis eſt fuiſſe propriam paſſionem cerebri, & neruorum, maximè, cum vinum tantoperè ſoleat neruos tentare, & vt in aphoriſmo 5. quintæ A particulæ dicitur, ebrij ſoleant conuulſi mori. Velut etiam hic, qui cum conuulſione mortuus eſt, quinta die mane. Meritò hoc quoque. Quia morbus hic eſt acutiſſimus exactè, quales qui quarto die finiuntur. Nam & in aphoriſmo citato proximo dicitur, eos qui conuulſione corripiuntur, quatuor diebus perire.

Quintus ægrotus.

2 *CHerionem qui decumbebat iuxta Demænetum, ex potu ignis corripuit: ſtatim autem capitis grauitas doloroſa. Non dormiuit. Aluus turbata* B *tenuibus, ſubbilioſis, tertia febris acuta, capitis tremor, maxime autem labij inferni, paulò ante, poſt rigor, conuulſiones, omninò delirauit. Noctem difficulter tulit. Quarta per quietem parum dormiuit, delirauit. Quinta laborioſè omnia exacerbata ſunt. Delirium, difficulter tulit noctem, non dormiuit. Sexta, per eadem. Septima ſuperriguit, febris acuta, ſudauit per totum, indicatus eſt. Huic perpetuò ab aluo deiectiones bilioſæ, exiguæ, ſynceræ. Vrinæ tenues, boni coloris, appendiculum nebuloſum habentes: circa octauam minxit melioris coloris vrinas, habentes hypoſtaſim albam, exiguam. Reſipiſcebat, febre vacans intermiſit, nona rediit. Quatuordecima autem febris acuta ſudauit. Decimaſexta vomuit bilioſa flaua, ſatis multa. Decimaſeptima ſuperriguit, febris acuta, ſudauit, ſine febre, indicatus eſt. Vrina poſt recidiuam &* C *indicationem melioris coloris, ſubſidentiam habentes. Neque delirauit in recidiua. Decimaoctaua incaleſcebat parum inſuper ſiticbat. Vrinæ tenues. Appendiculum nebuloſum. Parum delirauit. Circa decimam nonam à febre liber; circa ceruicem habebat dolorem. Vrinis ſubſidentia. Perfectè iudicatus est vigeſima. φ. χ. π. ου. κ. υ.*

Hic quoque ex vino cœpit ægrotare, vt proximus ægrotus, ac proinde primis diebus habuit ſymptomata ſæua, quæ vinum ſolet parere: verùm quia antea quàm in febrem incideret, non erat paratus ad grauem morbum capitis, vt ille, non eſt mortuus breui, ſed euadens hæc vini ſymptomata, per mitiorem & ſalutarem morbum, ad vigeſimum vſque diem proceſſit, quo vt legitimo fine D multorum morborum acutorum, liberatus eſt. Sed quæ habuit ex vino? Ignem, & capitis grauitatem doloroſam. Non dormiuit. Vinum quibuſdam affert ſoporem, quibuſdam peruigilium. Quibus non tam bilem vrit quæ pungere, & ſiccare poſſit cerebrum, quam vaporum multitudine replet, ſomnum humiditate facit, quibus verò contra, facit peruigilium calore. Quod euenit puero illi, quem Galenus narrat, ex vini potu nunquam amplius dormiuiſſe. Sed & hic Cherion, ex vino non dormiuit, vſſerat enim illi bilem, quod deiectiones etiam indicarunt. Nam aluus turbata eſt tenuibus ſubbilioſis. Tertia die febris etiam acuta fuit, & capitis tremor, maximè labij inferni, & paulo poſt rigor, conuúlſiones, & delirium. Hæc omnia vino erant imputanda, illud enim tremores, & incontinentiam partium afferre ſolet, ob multam

tam

tam copiam vaporum replentiom, & infirmantium neruos, rigores verò pungens partes ſentientes, cùm illud, tum bilis, quam redit acriorem, & agiliorem: conuulſiones, pungens & occupans radices neruorum: delirium, perturbans mentis ſedem. Hæc ergo omnia potuit his rationibus afferre Cherioni. Quamquam vbi dicit Hippoc. capitis tremor, ſuſpicor id nomen dici de motibus conuulſiuis quia addit, maximè autem labij inferni. Labium autem infernum conuulſiuè moueri crebro ſolet, tremere non niſi raro, inter loquendum. Sed ſi tremores illi conuulſiones fuerant capitis, & labij, quas alias conuulſiones dicit, addens, conuulſiones: certè manum, crurum, oculorum, palpebrarum, naſi, & aliarum partium. Hęc cùm habuiſſet die tertia, & noctem tuliſſet difficulter, auctis fortaſſe illis omnibus: quarta iam per quietem dormiuit parum, hoc eſt quieuit, & dormiuit nonnihil, tametſi delirauit hac quoque die. Nimirum factus eſt, ob dictam cauſam, phreniticus. Quinta laborioſè ſunt omnia exacerbata, maximè delirium. Noctem tulit difficulter, non dormiuit: atqui fortaſſe, quia non dormiuit. Duo enim hæc video huic ægroto accidiſſe, quod diebus imparibus habuit deterius, & quod his ipſis tulit noctem difficillus. Illud arbitror factum, quia morbus erat ex bile ſyncera tenui, talis autem per impares mouetur: hoc quia parum dormiebat. Grauius autem eſt laborare vigilem cum dormire ſoleas, quã interdiu, quia id etiam difficultatis accedit, quòd non dormias. Sexta eadem fuere, quanquam fortaſſe mitiora. Septima iudicatus eſt, rigore, & nouo quodam feruore, & ſudore ſuperueniente, quaſi ſuperueniente febris tertianæ vnica acceſſione, ſed aliud erat: nimirum rigor, de quo in aphoriſmo ſcriptum eſt, ſuperuenire febri ardenti, & eam ſoluere. Optimum verò eſt rigori iudicatorio calorem, & ſudorem ſuperuenire, quia ſudor perficit motum, qui per rigorem inchoatur. Nimirum rigor fit excrementis à venis internis ad habitum corporis exeuntibus. Sudor ex habitu extra cutem. Dicit huic perpetuò exiſſe dejectiones blioſas exiguas, ſynceras, quales ſcilicet à principio inceperant, ſignificantes bilioſam eſſe febrem. Vrinę in hunc vſque diem fuerant tenues boni coloris, tales videntur eſſe rufę tenues, de quibus in prognoſtico dicit Hippocrates crudam ęgrotationem ſignificare. Nimirum fit tenuis cruditate: bonum colorem contrahit bilis flauæ portione exigua, quę colorem ſinè craſſitie tribuere poſſit. Sed fortaſſe hęc ne rufa quidem erat, ſed coloris minus boni. Nam quo pacto quæ caloris eſſent optimi, factæ fuiſſent die octaua melioris? Quare videntur die ſeptima fuiſſe tenues, coloris non mali, quæ cruditatem ſignificant maiorẽ etiã quam rufa tenuis. Et habebant appendiculum nebuloſum, hoc eſt obſcurum, & turbidũ. Iam hinc cœperant vrinæ mutationem in concoctiores facere, vſque ad decimum ſeptimum. Nam octaua die fuerunt vrinæ melioris coloris, habentes hypoſtaſim albam exiguam. itaque colore ſunt factæ meliores, &

A hypoſtaſi; quia pro nebuloſo, & turbido habere cęperunt ſedimentum candidum, illud tamen tenue, & exiguum. De ſubſtantia, quando quidẽ nihil dicit, intelligere oportet fuiſſe quales prius, tenues ſcilicet, & totum hunc diem reſpuit vacans febre, quæ cum ſoluta eſſet die ſeptima, octaua intermiſit: tamen mox rediit nona die, quia ſine ſignis concoctionis, quæ iudicationem poſſent ſatis firmare, intermiſerat. Atqui recidiua vſque ad decimum ſeptimum durauit, quanquam quatuordecimo cœpit imperfectè iudicari (eſt n. notatu digniſſimum, vt omnes dies contemplabiles afferant inſignes mutationes) nam ea die facta eſt febris acutior, & ſudauit, proceſſit tamen febris, & decima ſexta (fortaſſe incipiente iam motu decimæ ſeptimæ) vomuit biloſa, flaua, ſatis multa. Decimaſeptima ſuper-B riguit, & febris acutior eſt facta, & ſudauit, & iudicatus eſt, factuſque ſine febre. Quapropter notare oportet per totum morbi decurſum à principio, in quas partes inclinent euacuationes, nam tales debent ſpectari. Velut huic ægroto tertia die rigor accidit, ſeptima, rigore febrem iudicauit: & rurſum decima ſeptima rigore iudicauit recidiuam. Atqui profectò non ſolum ad præſenſionem iudicationis futurę refert notare, in quas partes excrementa inclinent, ſed & ad curationem aliquo modo; quia illęmet euacuationes promouendæ ſunt, ſi natura pigrius mouet. Quia ab octaua vſque ad decimam ſeptimam, vrinę nullam, & aliorum accidentium exiguam mentionem fecerat. Addit, vrinę poſt recidiuam, C & iudicationem, hoc eſt, poſtquam facta iudicatione die ſeptima cępit recidiua die nona; ſemper fuerunt melioris coloris, & ſubſidentiam habentes: hoc eſt, tales ſemper perſeuerauerunt, quales apparuerunt die octaua, neque delirauit homo in tota recidiua. Verùm quia vrinę nondum proceſſerunt ad concoctas, neque hæc iudicatio carere potuit recidiua, ſed die decima octaua viſum eſt malum cæpiſſe denuò, nouo calore, & noua ſiti accedente, & vrinę rurſum crudiores: eædem enim quę fuerant primis diebus, tenues cum appendiculo nubiloſo. Non arbitror eadem materia facta crudiori, quę coqui cœperat, ſed portione alia denuo putreſcente, & mota. In hac ſecunda recidiua parum delirauit, Circa decimam nonam factus eſt à febre liber. Su-D pererat tamen quidam dolor circa ceruicem. Succeſſit vrinis ſubſidentia, multa ſcilicet, & craſſa, qualis ſolet ijs qui per vrinam purgantur, & iudicatus eſt perfectè vigeſima. Dolorem illum ceruicis ſuſpicor fuiſſe ſignum decretorium. Nimirum iudicatoriam euacuationem antecedit ſemper ſecretio, & & in ſecretione dolores partium multarum. Nam ſi inſtat euacuatio aliqua, earum quæ per cutem agũtur, vt rigor, ſudor, & inſenſilis euacuatio, exudantia excrementa de venis, & arterijs in muſculos; dolores, excitant, tenſiuos aut punctorios, vt ſunt excrementa: ſi verò aliqua earum, quę per internas vias vt ventres, veſicam, & vterum: confluũt excrementa ex corporis habitu in venas, maiores inde

in

in vias euacuationum, traſmittenda, & cum commeantibus excrementis, tùm, tumentibus venis, fiunt dolores partium. Quod in iis quibus inſtant menſtruę euacuationes, ſępè licet obſeruare. Itaque dolor hic ceruicis ita fieret, duraretq; donec copia in vrinarias vias colligeretur. Sed quo pacto ceſſare potuit febris ante iudicationem? Certè vt bis iam defierat febris, homine nondum à morbo liberato, qui ſi ante recidiuam euacuatio ſufficiens materię, anteuertiſſet, potuit à recidiua prę ſeruari, & liberari à morbo, cuius iam ante ſoluta eſſet febris, vt certè fit ſępè. Sed ſupereſt exponamus has literas π.χ.π.ου. K. υ. primum. π. ſignificare. Πιθανὸν. ideſt probabile, & ultimum υ. ὑγίαν ideſt ſalutem, indicatum eſt antea. Indicatum etiam penultimam literam ſignificare numerum, quod hic maximè reſpondet. κ. enim ſignificat vigeſimum. Indicatum etiam hanc priorem, prioresve ſignificare ſpeciem euacuationis. Quod hic quoque ſatis quadrat: nam Π ου. ſignificare ſolet πλήθει οὔρων, hoc eſt multitudine vrinę. Hunc verò ita iudicatum eſſe, iam diximus. Vnde rurſum conſtat ſubſidentiam illam vrinę vigeſimi diei fuiſſe copioſam, & euacuatoriam, non indicatoriam ſolum, vt exiguam illam, quę octaua die cœpit apparere. Voco indicatoriam, illam, quę ad agnoſcendum materię concoctionem, & morbi tempus, conſideratur: ad euacuationem autem nihil, aut omninò exiguum pręſtat: euacuatoriam verò, eam quę copioſa eſt, adeò vt magna materię pars vrina expurgetur. X. in multis codicibus non eſt, vbi tamen eſt, nomini ægroti reſpondere videtur, quaſi illis literis diceretur, probabile Cherionē multitudine vrinę vigeſimo ſanatū.

Sextus ęgrotus.

EVryanactis filiam virginem ignis corripuit, erat autem omninò ſine ſiti, non guſtabat quid quam, à ventre pauca exierunt. Vrinæ tenues, exiguæ, non boni coloris. Incipiente autem febre circa ſedem dolebat. Sexta autem die febre libera, non ſudauit, iudicata eſt. Quod autem circa ſedem, parùm ſuppuratum eſt, & exiuit cum iudicatione: poſt iudicationem vero die ſeptima riguit, parum quiddam incaluit, ſudauit. Poſt iudicationem verò octaua die riguit non multum, poſtea verò extrema frigida ſemper. Circa decimam poſt ſudorem eum qui fiebat delirauit, & rurſum citò reſipuit. Dicebant autem, eam hæc pati, quo guſtaſſet racemum. Intermittens autem, duodecima rurſum delirauit, venter turbatus eſt, bilioſis, paucis, & meris tenuibus, mordacibus. Crebro ſurgebat, à die autem qua delirauit poſterius, mortua eſt die ſeptima. Hæc autem incipiente morbo doluit fauces, & omninò ruborem habebat, & columella reuulſa, fluxiones multæ, exiguæ, acres. tuſsijt concocta. Nihil excreabat. Nullum cibum toto tempore accipere poterat, neque appetebat quidquam, ſine ſiti. Neque bibit quidquam notatu dignum. Tacita, nihil loquebatur. Triſtis, deſperata ſtatim erat, Erat autem natiuum quiddam tabidum.

Narratio hęc duas partes habet, prima cōti-
A net, quę quibuſdam diebus acciderunt, vſque ad eam qua mulier mortua eſt, ſecunda, quę per totum morbum perſeuerauerunt. Hæc duos morbos habuit, inflammatiunculam quandam in ano, quę ſexta die, cum ſuppuratione ſoluta eſt, vt nihil notatu dignum eius inflammationis, poſt eum diem relictum ſit: & deſtillationes quaſdam acres, quę à morbi principio fluxerunt à capite, in columellam, fauces, ventrem, & pulmonem, & tandem intra vigeſimum nonum diem, vt ego exiſtimo (non enim eſt dierum ſuppuratio facilis in hac narratione) in tabem finita eſt. Quod ad hanc ſecundum affectionem attinet, in ęgrotantibus, quos tabe periiſſe, prima ſectione primi libri narrauit, virgo hęc eſſe videtur, fere enim habuit, quę ea tempeſtate in ęgrotis apparuiſſe, narrauit. Sed perſequamur totam narrationem
B ſigillatim. Euryanactis (inquit) filiam virginem ignis corripuit, erat autem omninò ſine ſiti, neq; guſtabat quidquam. Hęc fuit grauiſſima pars mali illius, à ſiti, & fame tā longe abfuiſſe, vt neque potum, neque vllum omnino cibum, vel guſtare, ſubſtineret. Eſt enim hoc maximæ corruptionis, facultatis eius qua appetimus, inditium. Ea verò non poteſt tantoperè deficere, niſi extincto calore naturali in ea parte, ad quam ea facultas pertinet. Hoc proinde vt grauiſſimum, & maximam mortis quæ ſucceſſit cauſam, in principio narrationis ponit Hippocrates & in calce repetit. A ventre exierunt pauca, & vrinę etiam tenues, exiguę, non boni coloris. Quę omnia debilitatis concoctricis, „ & expultricis erant. Incipiente autem febre, „ circa ſedem dolebat. Hunc dolorem ex inflam-
C matione ſedis fuiſſe, exitus declarauit, quia die ſexta à febre eſt liberata, & iudicata ſine ſudore, & exiit cum ea iudicatione pus. Nimirum facto pure ceſſauit febris, quę ſiente purè, ardebat, vt ſolet. Sed quia non id ſolum malum erat mulieri, ſed deſtillationes etiam acres è capite, cito poſt hanc indicationem rediit febris. Nam ſeptima die riguit, parum quiddam incaluit, & ſudauit, & ſudore rurſum iudicata eſt. Et rurſum octaua poſt iudicationem (poſt iudicationem ſcilicet proximam ſeptimę diei) riguit non multum. Nimirum eſt familiare admodum, deſtillationibus ex capite decurrentibus, ſępè, & citra certam periodum rigere, & ardere, & ſudare excrementis nunc tangentibus ſentientes partes, nunc putreſcentibus per partes, nunc earum
D calore diſſipatis. Sed ex hoc ſecundo rigore non recaluit ſatis, nam extrema frigida ſemper fuerunt, quod debilitatis naturalis caloris erat. Circa decimam, poſt ſudorem eum qui fiebat (nimirum ſudabat decima) & poſt cœptum ſudorem, delirauit, & rurſū citò reſipuit. His dictis interponit Hippoc. cauſam externam, qua dicebant hanc mulierē cœpiſſe ęgrotate, incondito profecto ordine, in principio enim totius narrationis oportuit dici, aut certè in fine. Sed Hippocrates fortaſſe die morbi decima factus eſt certior eius occaſionis, & ſcripſit rem totam, vt accepit. Fortaſſe vetuſtate codicum eſt conturbatus ordo. Vtcunque hoc habet, occaſio erat ſatis noxia mu-

lieri, & morbus rectè occaſioni reſpondit. Comedit enim vuæ racemum (magnum arbitror) mulier natura parata ad tabem, & fluxionibus de capite, tenuibus & acribus correpta eſt. Vuæ verò, fluxionibus maximè repletæ, conſueuerunt. Dicta ægrotandi occaſione, redit ad narrationem, dicens, Intermittens autẽ (diem ſcilicet vndecimam, delirandi intermiſſionem faciens) duodecima die rurſum delirauit. Venter turbatus eſt bilioſis, paucis, & meris tenuibus, mordacibus, & crebo ſurgebat ex bilioſis, ſcilicet deſtillationibus, quæ in inteſtina repebant. His ita procedentibus, die ſeptima, à qua poſterius delirauit, hoc eſt ſeptima à duodecima (nam decima delirauit prius) mortua eſt. Die itaque decima, haud dubiè, tabida facta ex dictis deſtillationibus. Fuiſſe verò has, quas dixi, legitimas ſingulorum cauſas oſtendunt, quæ ſubdit in ſecunda orationis parte. Hæc (inquit) incipiente morbo doluit fauces, & omninò ruborem habebat, & columella reuulſa. Conſtat hæc finxionis à capite eſſe, quod ipſe etiam dicit apertè, addens, fluxiones multæ. Columella reuellitur aliquãdo multitudine fluxionis tumens, nonnunquam ſiccante fluxione velut ſalita, & corrugata: cum illa eſt cauſa, eſt tumida: cum hæc, flaua, aut rubra, ſiccata, & exaſperata, atque facta exigua. Talem fuiſſe in hac conſtat, quia fluxiones fuerunt tenues, & acres. Itaque fuerunt multæ, non quod copioſæ, ſed quod affligentes continenter, & in multas partes incumbentes. Nam in fauces, & columellam (quod indicauit dictus rubor) & in aſperam arteriam, quod fecit, vt extuſſiret concocta, & nihil excrearet, hoc eſt, vt crebro tuſſiens rarò extuſſiret, vt per tenuiſſimas deſtillationes fit: aliquando verò concreta, & craſſa quaſi vſtam pituitam (hæc enim nunc ob ſimilitudinem cocta vocat) quia tamen præ intemperie ſicca & calida pectoris fiebant, referri debebant magis ad efficientem cauſam, quam ad materiã, cum non eſſet morbus pituitoſus. Eſſe verò hanc legitimam expoſitionem, intelliges ex his verbis primæ ſectionis libri primi. Spnebant autem exigua denſa cocta, modicũ quiddam vix excreantes. Sed & in ventrem ſuperiorem decubuit maligna fluxio, tantam noxam illi inferens, vt ferè mori fecerit, ac ſubſtulerit cibi & potus appetentiam (nimirum vt ſolet externa pars ſthiomenum pati, præ maligna fluxione, quam excipit) & in inferiorem, faciens crebram cupiditatem deſidendi, cum bilioſis, paucis meris, tenuibus, & mordacibus deiectionibus. Teneri eum grauiſſimo aliquo morbo interius, non tam magno, quàm mali moris, & quaſi ſub dolo, indicabat tanta taciturnitas, vt nihil loqueretur, & triſtitia tam deſperata, vt neque conquereretur, neque auxilium pateret, aut omninò velle videretur. Tale quiddam eſt hoc, quale quod in externis morbis videmus. Siquę pars magna inflammatione corripitur, quæ vt magnę ſolent, in ſuppurationem mutatur, febres accidunt & dolores ingentes, & ęger vigilans vociferatur, ſin autem in gangrenam abit, febres exiguæ ſunt, & dolores nulli, ſed pars velut ſilens (li-

A ceat metaphora vti) moritur. Non mirum ergo, ſi caloris naturalis tabe, mulier tam breui contabuit, & mortua eſt. Quo minus autem mireris, monet Hippocrstes fuiſſe huic natiuum quiddam tabidum. Itaque in illis erat hæc, de quibus Hippocrates dixerat citata ſectione: Eſt autem quibus incepit primum: his vergebat natura in tabem: moriebantur autem celerius, quam ſolent hæc tranſigi. Mihi verò citæ conſumptionis, cauſa alia maxima videtur accedere, illa integra ferè cibi & potus abſtinentia. Nam cũ vita hominis iuxta Hippocratem ſeptem dierum ſit, qui potuerit non marceſcere hæc virgo, decem & nouem.

Septimus ægrotus.

B *Anginoſa, quæ iuxta Ariſtionem. Hæc primum à lingua incepit. Obſcura vox, lingua rubra reſiccata. Prima die horrida, incaluit. Tertia rigor: febris acuta, tumor ſubruber, durus, ceruicis, & ſuper pectus ab vtraque parte. Extrema frigida. Liuida Spiritus ſublimis Potum per nares reijciebat, bibere non poterat. Deiectiones & vrina reſtiterunt. Quarta omnia exacerbata ſunt. Quinta mortua eſt. Anginoſa.*

Hæc angina tenuit partes internas oris, & externas ceruicis, quia incepit à lingua, quæ rubra, & reſiccata erat, quaſi eryſipelatoſa. Vnde vox facta eſt obſcura, & fuit tumor durus, & ſubruber, inflammatio ſcilicet eryſipelatodes, ceruicis, & ſuper pectus ab vtraque parte. Horrorem primi diei, & rigorem tertij, bilioſa fluxio, quæ in eam partẽ ferebatur: occur-
C rens partibus ſentientibus, fecit. Illa verò frigida & liuida extrema, & ſpiritus ſublimis (hoc eſt, qui ſuperioribus thoracis partibus trahitur) longè deterrima erant, ſignificabantque, naturalis caloris, & facultatis extinctionem. Quòd potum per nares reijciebat, & bibere non poterat, anguſtiæ viæ, inflammatione compreſſæ, aſcribi poteſt, aut reſolutioni gulæ, vel faſtidio extremo, quòd ſcilicet ob facultatis corruptionem deglutire mulier non poſſet, & cũ ore quàm maximè conaretur per nares reijceret. Atqui Galen. extremæ debilitari id vult aſcribi, quia deterrima illa ſigna aderant, quæ dicta ſunt. Ego verò vtramque cauſam adfuiſſe ſuſpicor, & viæ incommoditatem, & facultatis debilitatem. Deiectiones & vrinæ reſtiterunt prę debilitate expultricis
D in internis manentibus excrementis. Quarta, ſunt exacerbata omnia. Quinta, mortua eſt anginoſa π. δ. ι. α. θ. hoc eſt, πιθανὸν διαχωρημάτων ἐπισχεθέντων, θάνατον, hoc eſt, probabile deiectionibus ſuppreſſis quinta mortuã: hæc enim ſignificari his literis antea explicatum eſt Galeno. Ob has cenſet, non fuiſſe tales literas ſcriptas ab Hippocrate, ſed ab alijs adiectas, quia non probat mortuã eſſe hanc ob ſuppreſſas deiectiones, ſed ob anginam, deiectiones verò eſſe ſuppreſſas ob debilitatẽ facultatis. Ego an ab Hippoc. ſcriptæ, an ab alio adiectæ hæ literulæ ſint, nõ poſſũ dicere, tamẽ has literas nõ eſſe malè hoc loco adiectas, affirmo. Nam angina per quam fauces & ceruix rubẽt, maximè deſcendente rubore ad pectus, diuturnior eſt, &

multi

multi ex ea euadunt, vt in prognoſtico dicitur, neq; alia ratio moriendi in tali eſt, quam recurrentibus intrò excrementis. Non ergo hæc mulier mortua eſſet ex hac angina, niſi facultas fuiſſet debiliſſima, quod frigus & liuor partium, & ſublimis ſpiritus, indicabant, neq; omninò fuiſſet mortua, niſi recurriſſent intro excrementa: recurrerunt verò, quia ſuppreſſæ ſunt deiectiones, & vrinæ, itaque & ob hanc cauſã eſt quinta mortua, alioqui non moritura, aut non tam citò. Si enim valuiſſet per ventrem, & veſicam, atque vndique facilè pollere, neque tantam naturalis caloris extinctionem paſſa fuiſſet neq; mortua. Cur enim ab angina externa? Quia verò non valuit, excremẽta retenta ſunt quæ extinxerunt calorem, debilitatem facultatum rectricum, & mortem attulerunt. Tam longè abeſt à vero loci huius ſenſu Galenus, vt miretur, qui potuerit hæc angina produci vſque ad quintum, quin prius mulier mortua fuerit.

Octauus ægrotus.

5 *Adoleſcentem illum qui decumbebat ſuper foro mendaciorum. ignis corripuit, ex laſſitudinibus & laboribus. & curſibus inſolitis, prima, aluus turbata, biliofis, tenuibus, multis. Vrinæ tenues. ſubnigræ, non dormiuit. ſiticuloſus. Secunda omnia exacerbata ſunt; deiectiones plures, intempeſtiuiores, nõ dormiuit, mens turbata, parum ſudauit. Tertiam difficulter tulit; ſiticuloſus, anxius: multa iactatio: perplexitas, delirauit. Extrema liuida, & frigida. Hypochondrij intentio ſubmollis vtrinque. Quarta non dormiuit, in peius. Septima mortuus eſt. ætatẽ agebat circa vigeſimum annum acutum π.ξ.ζ.ι.*

Adoleſcẽtem fuiſſe duorum quidem cauſa fuit primum, vt ex occaſione tam acuto & calido morbo corriperetur, deinde vt cum tam graui morbo, vſque ad diem ſeptimum, durare poſſet. Proinde bis id monuit Hippocrates in principio, narrationem inde incipiens, adoleſcentem illum: in fine, dicens, ætatem agebat circa vigeſimum annum. Quia ergo erat adoleſcens, ac fortaſſe natura calidus, & nutritus calidis, etſi alioqui otioſus, potuit ex labore corripi tam calido morbo. Atqui quãquam reliqua omnia, quæ naturæ & victus calidorum ſunt, facerent ad facilem paſſionem, tamen, otioſum fuiſſe, non ſubleuauit periculum, immo auxit plurimum nulla enim cauſa magis labores læſerunt, quàm quòd inſoliti: quia inſolita omnia fert malè natura. Proinde 10 hic malè tulit, etſi adoleſcens, & alioqui fortis. Nimirum vt in aphoriſmo dicitur: ſoliti labores ferre, minus lædi ſolent, etſi ſint debiles, & ſenes, quam inſoliti, robuſti & iuuenes. Quoniam autem dicit, laſſitudinibus, & laboribus, et curſibus ſignificat vehementes et multiplices motus eum ſuſtinuiſſe, atque inde defatigatum eſſe. Labores enim ſunt motus nimij, longè productiores quam exercitationes: laſſitudines verò affectiones, quas labores pàtiunt. Ergo curſibus & alijs motibus laborauit, vſque ad magnas laſſitudines. Nam exiguas, et velut incipiẽtes laſſitudines, exer-

A citationes etiam faciunt, non ſolum labores, & ea eſt meta exercitationis, vbi laſſari cœperit corpus, ſtatim quieſcere: vltra quam, ſi motus procedit, iam eſt labor. Bile, hic homo, vehementer agitata, & malignè putreſcente, videtur, in hepate & liene contraxiſſe inflammationem tantam, vt ſeptum etiam tranſuerſum attigerit. Nam ambo hypochondria inflammata fuiſſe, declarauit, cum reliquis, intentio, ſubmollis hypochondrij vtraq; ex parte: attigiſſe fortaſſe etiam ſeptum tranſuerſũ ex delirio ſuſpicio eſt. Quamquam per malignas etiam hypochondriorum inflammationes, contingit delirare. Acutiſſimũ & malignũ affectum ſignificauerũt euacuationes ſymptomaticæ, quæ, & tempore, quia ſtatim apparue-
B runt, & qualitate etiam, malæ erant. Puta biliosa tenuia multa ex aluo, & ſecũda die deiectiones plures, Quod dicit intempeſtiuiores: non quidem intelligendum prioribus. Nam tales deiectiones, quanto citius apparent, tanto intempeſtiuiores ſunt, ſed accipiendum comparatiuum pro poſitiuo, quaſi intempeſtiuæ. Sed & vrinæ à primo die tulerunt præ ſe contraria concoctioni, & lethalia, tenues enim fuerunt & ſubnigræ. Præter excuntia verò, reliqua etiam quæ ſunt in genere ſignorum ſalutis, aut mortis, ſtatim cœperunt maligna apparere, & vrgere continenter, quod acutiem & periculum ſignificabat. Graue enim, die prima non dormiſſe, & fuiſſe ſiticuloſum (intellige enim valde) grauius verò, ſecunda om-
C nia exacerbata fuiſſe, ſitim ſcilicet, & peruigilium, & mentem turbatam fuiſſe, & ſudaſſe parũ. Graue .n. ſecunda die ſudare, grauius autẽ quod parum. Exigui enim ſudores in talibus, animi deliquia comitari ſolẽt: grauius adhuc quod diem etiam tertiam difficulter tulit, (hoc grauia omnia ſymptomata ſignificant) ſiticuloſus, anxius. Anxietatem verò indicabat, multa iactatio, & perplexitas, & quod delirauit. Quod quidem verbum malus aliquid ſignificat, quam mentem turbatam eſſe. Quare intellige, die hac tertia creuiſſe delirium. Longè autem dictis omnibus grauius, extrema liuida, & frigida fuiſſe. Hic profectò nullus non putaſſet hominem die quarta, qui primi morborum impetus finis eſt, moriturum, præcipuè cum iam videret die quarto non magis, quàm prioribus dormire, & ire in peius. Quid enim
D iam peius, excepta morte, poterat expectari? Atqui profectò ita eſſet factum, niſi hic beneficio ætatis, quæ ferè viginti annorum erat, & robuſtæ facultatis, vſque ad ſeptimam duraſſet, qua neceſſariò mortuus eſt. Hoc vt ſignificaret, cum dixiſſet ſeptima mortuus eſt, addidit (vt antea etiam dixi) ætatem agebat circa vigeſimum annum. Itaq; ætas effecit, vt tardius interiret, quam pro morbi acutie. Ergo morbus acutior fuit, quàm pro exitu quam habuit. Hoc vt ſignificaret, addidit, acutum. In quatuor autem literis his, π.ξ.ζ.θ, ſolum dubitari poteſt, quid ξ ſignificet. Nam primum ſignificare probabile, vltimam mortem, penultimam diem, quæ hic ſeptima fuit, ex dictis antea eſt apertum ξ verò ſignificare ſolere ξανθὴν idest flauam bilem, aut χολὴν, idest nouum, ſeu ra-

rum,

rum, aut ξυσμὸν, ideſt ſtrigmentũ, aut ξηρότητα ideſt, ſiccitatem ex ſua, & antiquiorum ſentẽtia dicit Gal. Hunc verò magis conſentaneum eſt, dici mortuum ex nouitate, hoc eſt, quod repentè, mutata multum conſuetudine, ad labores magnos ſe tranſtulit, quam ex bile, aut ſiccitate, aut ſtrigmentis. Nam quod nouitas cauſam externam, & nõ affectionem ſignificet, nihil refert. Non enim ſolum ex affectu, aut interna eius cauſa, aut magno aliquo ſymptomate dicuntur homines interire, ſed & ex cauſa aliqua externa, cum eam contingit eſſe valde noxiam, velut Philiſtes ex potationibus.

Nonus ægrotus.

6 *Mulier, quæ decumbebat iuxta Tiſamenum. Huic voluuloſa difficulter concitabantur, vomitus multi, potum continere non poterat, dolores circa hypochondria, & in ijs quæ circa infernam ventriculi partem dolores, tormina continenter, non erat ſiticuloſa, incaleſcebat. Extrema frigida, vſq; ad finem, faſtidioſa, ſine ſomno. Vrinæ tenues paucæ: excretiones crudæ, tenues, non erat remedio locus, mortua eſt.*

Voluulus affectio eſt acutiſſima, & grauiſſima, quæ ad inteſtina gracilia pertinet, vt colicus dolor ad craſſa, & in eiſdem habet eſſentiam, & cauſam. Eſt enim obſtructio aliquando ex induratis fæcibus, aliquando ex craſſis ſuccis, & crudo, craſſoque flatu, nonnunquàm etiam ex inflammatione. Hic morbus tantò periculoſior eſt colico, quantò inteſtina graciliora, & tenuiora, & acrioris ſenſus, & propiora præcipuis partibus, hepati, lieni, fundo, ventriculi, & ſepto tranſuerſo. Vnde contingit ea trahi ad compaſſionem. Hoc morbo occupatam fuiſſe mulierem hanc dicit, narrans primum ſigna pathognomonica, deinde etiam ſuperuenientia. Pathognomonica ſunt hæc, vomitus multi, & potum continere non poſſe, dolores, ac tormina continenter affligentia circa hypochondria, & infernam ventriculi partem, hoc eſt, inter thoracem: & vmbilicum. Hæc enim per hunc morbum accidunt, & nihil videri deſcendere deorſum, ſed totum ventris motum videri ad os ſurſum præter naturam concitatum, vſque adeò vt nonnunquam fæces etiam ſoleant vomere, quod fortaſſe huic non contigit (ac fortaſſe etiam contigit, etſi Hippocrates non expoſuerit vomitus ſpeciem) ob vim & acutiem morbi, anticipante muliere mori. Illa verò ſunt ſuperuenientia (quæ quia lethali adeò morbo ſuperuenerunt, fuerunt etiam lethalia) non fuiſſe ſiticuloſam cum incaleſceret, hoc eſt, febricitaſſe, & non ſecundum rationem febris ſitiſſe. Quod quidem peſſimum erat: nam delirij, aut corruptionis magnæ facultatum in ventriculo. Atqui faſtidiſſe ſimul cibos, ad ipſummet genus pertinebat, & corruptionem magis facultatis, aut malignos ſuccos indicabat. Extrema frigida vſque ad finẽ, hoc eſt, ex quo non recaluerit, magnitudinem internæ inflammationis ſignificabat, vnde & ex febre, & ex tanta totius mali acutie, manifeſtum, eam eius vol-

A uuli cauſam inflammationem fuiſſe, eamque magnam & malignam, quæ non minus peruigilium, quàm alia dicta, erat nata facere. In calce narrationis, ſpeciei excuntium mentionem facit. Quæ quidem ſpecies, in genere ſignorũ, quæ Galenus vocat aſſidentia, eſt, quia quocũque tempore morbi poterant accidere, & non accidere. Meminit verò Hippocrates vrinæ in morbo, qui non erat venarum, ob communem rationem quam Gal. attigit, quo ſcilicet conſtet, an venas attigerit affectio, ſed & ob peculiarem etiam, quam ego addo: quia ſcilicet, cum ſoleat hepar ad compaſſionem cum inteſtinis trahi, & inde maxima huius morbi periculi pars ſit, refert quamplurimum ſcire, quantam læſionem hepar acceperit, quod ex nulla re melius, quàm ex vrina intelligi po-

B teſt: præcipuè, ſi ſecundum gibbam partem patiatur hepar, vt ſi ſecundum cauam, ex deiectionibus. Vrinæ ergo tenues & paucæ, cruditatis, & mali hepatis, eſſe poterant. Sed quia tenues, præcipuè verò ſi etiam paucæ ſint, fieri ſolent raptu humorum in aliam partem, vt cum in phreniticis apparent: mihi ſignificaſſent potius inflammationis magnitudinem rapientis ad ſe omnia more cucurbitæ. Mirum verò, quod voluulo tanto laborans, deiectiones habuerit. Nam vt diximus, nihil omninò ſolent per ſedem emittere. Sed neque hic fuit pars quæpiam excrementorum, expultricis facultatis vi præcipuè pulſa, ſed tenue quiddam & crudum, vt quidam ichor, calore hepatis, & meſenterij, liqueſcens. Tantus erat morbus, ex quo tam citò mortua eſt, vt nullus fuerit

C remedio locus. Quare veriſimile eſt, etſi id tacuerit Hippocrates, mortuam fuiſſe ſecunda die, aut paulò poſt. Nam de ijs, quibus ob morbi breuitatem ſubuenire non poſſumus, dicit ipſemet Hippocrates in initio prognoſticis: Quidam enim diem viuentes vnam, aut paulò plus, moriuntur, antequam medicus arte repugnet. Eiuſmodi fuit hæc, & Hip. tacuit diem mortis, vt hinc multo magis intelligeres citiſſimè mortuam eſſe, vt vix dies interfuerit, quaſi diceret, ſtatim mortua eſt.

Decimus ægrotus.

7 *Mulierem quandam, earum, quæ apud Pantimedem, ex abortu recentis fætus ignis corripuit, lingua ſicca, ſiticuloſa. faſtidioſa, inſomnis, aluus turbata, tenuibus, multis, crudis. Secunda ſuperriguit, febris acuta, ab aluo multa. Non dormiuit. Tertia maiores dolores. Quarta delirauit. Septima mortua eſt: aluus per totum humida, deiectionibus, multis, tenuibus, crudis. Vrinæ paucæ, tenues. Febris ardens.*

D

Febres acutæ in recẽs enixis, et ijs, quæ fœtua corruperunt, valde periculoſæ ſunt. Nõ enim fiunt ijs, quæ ritè purgãtur, ſed, quibus ſupprimũtur euacuationes. Id verò fit locis vteri, à q bus euulſæ sũt ſecundinæ, ob rupturas inflammatis, et proinde obſtructis, atq; materia, alioqui maligna, multũ redundante, et inculcata, neq; potẽte exire. Atqui, etſi poſſit aliter, citra inflam-

inflammationes inquàm, fieri, tamen acuta fe-
bris in enixa raró aliter fiat, & ita ſemper fieri,
putare oportet. quia huc curationis rationẽ
dirigens, nunquam errabis. Neque profectò
minus periculi eſt, in abortum facientibus,
quàm in enixis, ſed, vt Hippocrates lib. de
morbis dicit, multò plus, quia quod naturali-
ter in his fit, in illis fit præter naturam. Quod
verò violentum, periculoſiùs, quàm quod na-
turale. Sed, vt in materia dicatur apertius, cõ-
ſtat magis dilacerari acetabula vteri, à quibus
vi fœtus euellitur, quàm à quibus naturaliter
excidit: vt, ſi pomum nondum maturum, arbo-
re decerpas, quàm ſi ſpontè cadat. Minus enim
lacerum, & ſano propius manet, id vnde natu-
raliter, velut ſeparatur. Si ergo in abortiente
magis vlcerantur vteri, facilius etiam inflam-
mabuntur, ac reliqua mala fient, vſque adeò,
vt de ijs quæ corruperunt dicat loco citato
Hippoc. In huiuſmodi enim periculum eſt, ne
vteri exulcerentur, & inflammentur. Hoc au-
tem eſt periculoſum. Non parum autem re-
fert, quo menſe conceptionis abortus fiat. Nã
quæ corrumpunt fœtum nondum menſtruũ,
aut non antiquiorem, quæ ſcilicet primò prę-
gnationis menſe abortiunt, exiguum, aut vix
vllum periculum habẽt, quia acetabula adhuc
ſunt mucoſa, vt diſſipari, nullis manentibus
vlceribus, poſſint: ſanguinis verò expurgatio
non maior deſideratur, quacunque earum,
quæ ſingulis menſibus contingunt, vtpote
cum nulla antea talium euacuationum inter-
miſſio facta ſit. Quæ aliquanto tardius, vt ſe-
cundo aut tertio menſe abortiunt, cum peri-
culo id faciunt, ſolidioribus iam aliquantò
acetabulis, & ſuppreſſionibus menſtruorum
prægreſſis, non tamen cum tanto, quanto quæ
medijs, aut poſtremis menſibus: quarum quæ
medijs menſibus ob firmitudinem acetabulo-
rum, periclitantur plus, quàm aliæ omnes: ob
multitudinem autem excrementorum, plus
quam quæ primis, minus quam quæ vltimis,
quæ vltimis, multitudine excrementorum
plus omnibus, firmitudine acetabulorum non
quantum quæ medijs, vt omnibus collatis, in
medijs, & vltimis menſibus non admodum
impar ſit periculum, in primis autẽ manifeſtè,
minus quàm in alijs. Itaq; huic mulieri non ad-
modum erat futurus periculoſus abortus, vt
qui recentis fœtus, niſi magnus apparatus in
corpore fuiſſet. Contigit autem fuiſſe tantum,
vt ex febre ardente, bilioſa, acutiſſima, facta
phrenitide quarta die, mortua fuerit ſeptima.
Acutiem autem maximã ſatis indicauit, quòd
prima ſtatim die fuit lingua ſicca, & mulier
ſiticuloſa, & inſomnis. Bilis redundantiam, &
malignam qualitatem, indicabant hæc ipſa, &
faſtidium, & aluus turbata, tenuibus, multis,
crudis. Bilioſorum enim eſt, valde ſitire, & ci-
bos non poſſe capere. Deiectiones verò te-
nues, & crudas vocat ex tenui bile, quæ prima
die, non, niſi ob redundantiam aut malignam
qualitatem, excerneretur. Secunda die eadem
fuerunt. Nam non dormiuit, & ex aluo fluxe-
runt multa, & inſuper riguit: id quod in ijs
quæ ex abortu, aut partu laborant, ſæpè eue-
nit, ob ſenſus vteri acrimoniam. Tertia die
A fuerunt eadem, & inſuper maiores, dolores,
vterini arbitror. Quarta eadem, & inſuper de-
lirauit, facta iam inde phrenitica, quia, arbi-
tror, proximæ diei dolores facti fuerunt mali-
gnis ſuccis occurrentibus ad vterum, & non
potentibus erumpere, cùm ergo exire prohi-
berentur, inde impetum fecerunt in ſublimẽ
partem, et tenuerunt caput: cætera tranſacta
ſint, vt par eſt in poſtrema parte lethalis mor-
bi, vſque ad ſeptimam, qua mortua eſt, quam in-
dicauerat maligna permutatio quartæ. Dicit
deinde per recapitulationem. Aluus per totũ
humida, deiectionibus multis tenuibus, crudis
vrinæ paucæ, tenues. Fortaſſe repetit hoc,
quod de deiectionibus dicitur, ſignificans id
fuiſſe à principio ſignum omnium grauiſſimũ.
Vrinæ verò fuerunt tenues; quòd crudæ; pau-
cæ verò, ob deiectionum tenuium multitudi-
B nem, et ob febrem vrentem. Talem enim fuiſſe
teſtatur. Hippocrates ipſe, dicens, febris ar-
dens. Si modo verba hæc vltima Hippocratis
ſunt, ac non potius, vt Galenus putat, adſcri-
ptitia.

Vndecimus ægrotus.

8 *A Lteram ex abortu circa quintum menſem, Oe-*
ceta vxorem ignis corripuit. Initio comatoſa,
& rurſum inſomnis, renum dolor, capitis grauitas.
Secunda aluus turbata, paucis, tenuibus, meris pri-
mùm. Tertia plura, & deteriora. Nocte nihil dor-
miuit. Quarta delirauit. Timores, triſtitiæ, dexter
oculus diſtortus eſt, ſudauit circa caput exiguum, &
frigidum, extrema frigida. Quinta omnia exacer-
bata ſunt. Multum delirauit, & rurſum celeriter
C *ad mentem rediit. Siticuloſa, inſomnis Aluus mul-*
tis, meris vſq; ad finem. Vrinæ paucæ, tenues ſubni-
gra. Extrema frigida ſublinida. Sexta eadem. Septi-
ma mortua eſt. Phrenitis.

Periculoſior abortus eſt, quinto menſe,
quàm primis tribus, quanquam huic, et pro-
ximæ mulieri, par malum, et periculum vide-
tur ſuperueniſſe, cum ambæ ſeptima die mor-
tuæ, et ambę quarta die phreniticæ factæ ſint.
Id quod factũ fuerit, quòd prior illa tantò ma-
iorem ad acutũ morbum apparatum habuerit,
quantò minus periculoſam ægrotandi causã.
Atqui profectò ita fuiſſe, vtriuſq; morbi ſym-
ptomata indicant. Sẽper enim fiunt tales mor-
bi, quales anteceſſerũt apparatus. Illa verò ha-
buit bilioſiſſimũ morbũ, vt omnia ſymptomata
D indicarũt, hęc verò ex varijs ſuccis. Nam quæ-
dam ſymptomata pituitam, quædam bilẽ, quæ-
dam etiam nigram bilem, indicarunt, atque
adeò quęd à ſanguinis redundantiam. Illa ergo
bilioſior erat, hęc ſuccorum habebat quandã
commixtionẽ. Coma enim pituitam indicabat,
peruigilium, et aluus turbata tenuibus, et me-
ris, bilem: dolor renum, et capitis grauitas: re-
dundantiam ſanguinis, et toto corpore, et cir-
ca vterum pręcipuè, cum non ritè expurgare-
tur: timores verò, et triſtitię, melancholiam.
Itaque prima die fuit comatoſa, et rurſum
inſomnis eadem die. Scilicet prima diei par-
te dormiebat inexcitabiliter, altera vigilabat,
vt nunquam amplius dormitura. Quod quidẽ

In ſemitertianis, aut quæ illarum naturam referunt, vſu venit. Hæc verò febris cauſam habuit cauſæ hemitritæi non valde diſſimilem, ex pituita enim & bile maximè. Eadem die renû dolor, & capitis grauitas. Secunda aluus turbata paucis tenuibus meris, exeunte bile, vt pote tenuiori, ante alios ſuccos: tertia exierũt plura & deteriora, putridiora, ſcilicet, & variegata, ex varijs iam excrementis. Nocte eius diei nihil dormiuit, antecedente ſcilicet, (vt ſolet) peruigilio, delirium. Nam quarta delirauit, occupantibus putridis ſuccis cerebrum. Fuit vero ſpecies delirij in timore, & triſtitia, vt ijs qui ex atro ſucco delirant. Fuit verò eadem die dexter oculus diſtortus, quod ſignum non fuit huic indicatorium, vt ei, qui decumbebat in horto Dealcis, qui huius libri fuit tertius ægrotus, ſed lethale, iuxta illud quod in aphoriſmo dicitur. In febre non intermittente, ſi labiũ, aut palpebra, aut ſuperciliũ, aut oculus, aut naſus, diſtorqueatur. Nimirũ hoc erat ſignũ conuulſiuum, quod quidé cum delirio coniunctũ, & febri ardenti ſuperueniens, grauiter affici cerebrũ indicauit. Reliqua etiã omnia, quæ ea die accidiſſe narrat, lethalia eſſe, ex prognoſtico didicimus, vt ſudaſſe circa caput exiguum & frigidum, & extrema frigida. Quæ omnia quinta exacerbata ſunt, & multũ delirauit. Quod dicit celeriter ad mentem rediſſe, non ſignificat phrenitidis ſolutionẽ, ſed quod in plærisque phreniticis obſeruamus, vt cum valde commoti mente ſunt, repentè quædam prudenter loquantur. Siticuloſa etiam fuit, & inſomnis. Quamquã hæc duo non erãt tam grauia, quam reliqua. Nõ enim erant præter rationem febris, quin potius fortaſſe, ſiticuloſa fiebat, cum ad mentem redibat. Aluus inquit turbata multis meris vſque ad finem, id verò non potuit, cum vrinis tenuibus & ſubnigris, morbum ſoluere: euacuationes enim ſine ſignis concoctionis, nedum cũ concoctioni contrarijs, ſymptomaticę ſunt. Extrema etiam, hac die, nõ frigida ſolum, ſed liuida etiã, fuiſſe dicit, quod vt in prognoſtico dicitur, magis peſtiferum eſt, quàm ſi nigreſcant quamquam hoc quoque, morientibus iã partibus, fieri soleat. Sexta eadem fuiſſe, & ſeptima mortuam, dicit. Merito quidem, quia acutiſſimè proceſſerat morbus, & die quarta facta fuerat inſignis mutatio in deterius. In calce dictionis ſcripſit, phrenitis. Quamquam in quibuſdam codicibus reperi φρενιτικὰ, ideſt, phrenitica, ego ſequor eam lectionem, quam ex eius commentarijs intelligo, ſequutum fuiſſe Galenum; illa enim fuerit antiqua & certa. Galen. dicit ſcriptum fuiſſe φρενῖτις quam vocem, vt nuper dixi, non putat ſcriptum ab Hippocrate, ſed ab alio adiectam. Ego nihil poſſum de ea re affirmare. Sed ſi Hippocrates voces has ſolutas, in fine narrationum adiecit, cur hanc potius phrenitidem, & proximam, febrem ardẽtem vocauerit, cum vtraq; fuerit febris ardẽs, & vtraque in phrenitidem abierit, non habeo quod dicam aliud quam vtramque fuiſſe vtrũque, proinde licuiſſe illi, vtramuis ægrotationem, alterutrum appellare.

A

Duodecimus ægrotus

9 *Mulierem, quæ decumbebat in foro mendaciorum, enixam primum doloroſè maſculum, ignis corripuit. Mox in principio ſiticuloſa, faſtidioſa, dolebat cor, lingua arida: aluus turbata: tenuibus paucis, non dormiuit. Secunda parum riguit, febris acuta: parum circa caput ſudauit frigidum. Tertia laborioſè ab aluo cruda multa tenuia fluxerunt. Quarta ſuperriguit. omnia exacerbata ſunt. Inſomnis. Quinta laborioſè: Sexta eadem. Ab aluo fluxerunt humida multa. Septima ſuperriguit, febris acuta ſitis multa. iactatio, circa veſperam ſudauit per totum frigidum. Refrigeratio extremorum, & recaleſcebat rurſum, & rurſum ad noctem ſuperriguit. Extrema non recaleſcebant, non dor-* B *miuit, parum quiddam delirauit, & rurſum cito reſipuit. Octaua circa medium diei recaluit, ſiticuloſa, comatoſa faſtidioſa, vomuit bilioſa, pauca flaua. Noctem difficulter tulit, non dormiuit, minxit multum, confertim inſcia. Nona remiſerunt omnia, comatoſa. Ad veſperam parum ſuperriguit. Vomuit amara, bilioſa. Decima rigor. febris exacerbationem habuit, non dormiuit quidquam. Manè minxit multum, ſubſidentiam non habens. Extrema recalefacta ſunt. Vndecima vomuit virulenta bilioſa, riguit non multo poſt, & rurſum extrema frigida. Ad veſperam rigor, ſudor, vomuit multa, noctem laborioſè. Duodecima vomuit multa, nigra. fœtida, ſingultus multus, ſitis laborioſa. Decima tertia nigra, fœtida, multa vomuit, rigor. Circa medium autem diei, voce priuata eſt. Quatuordecima* C *ſanguis de naribus. Mortua eſt. Huic per totum aluus humida, horrida, ætas circa decimum ſeptimum annum, cauſus.*

Haud dubiè febris hæc incepit cum maiori acutie, quàm priores duæ, aut non cum minori. Nam prima ſtatim die habuit omnia, quæ mulier quæ habitabat apud Pantimedem, & inſuper dolorem cordis, hoc eſt oris ventriculi, & reliqua omnia acutiſſimè proceſſerunt, vt miraculo ſimile fuerit, ſeptimum diem mulierem hanc effugiſſe: durauit tamen vſque ad ſecundum ſeptimum, fortaſſe quia erat ætatis tam florentis: qua cauſa veriſimile eſt Hippocratem in calce narrationis, vt huic admirationi occurreret, dixiſſe, ætas circa decimum ſeptimum annum. Nam in hiſtoria D adoleſcentis illius, qui decumbebat in eo ipſo foro mendaciorum, quo hæc mulier, perinde fecit Hippocrates. Eſt conſideratione dignum, in ijs, quæ ex partu laborare cœperunt, nunquam non dicere Hippocratem, marem an fœminam pepererint. Nam hanc dicit marem, & vxores Sileni, & Dromeadæ, quæ etiam ex partu mortuæ ſunt, dixerat filias peperiſſe. Qua in re apertè inſinuat, non parum facere id ad partus difficultatem, & periculum. Longè enim difficilior eſt affectio gerẽtium vtero fœminas, & periculoſior partus. Nam & ob deteriorem apparatum, & maiorem excrementorum redundantiam, fœminæ concipiuntur, & maiori expurgatione indigent filias enixæ. Nam ſexaginta ſex diebus expurgari ſolent, enixæ filios ſolis

lis triginta. Suppreſſio ergo in illis eſt maior. Atqui profectò ſi memoria velimus repetere omnes Hippocratis hiſtorias, plures enixarum filias mortuas fuiſſe, reperiemus. Ergo peperiſſe filias periculum auget, ſed peperiſſe filios, & nihilominus mortuas fuiſſe, auget admirationem. Quamquam filios peperiſſe, & æquè grauibus teneri morbis, periculoſiùs eſt, quia minus naturale. Multos rigores citra vllum ordinem habuit per totum morbum hæc: quod familiare eſſe omnibus enixis, aut quæ fœtus corruperunt, ex illis ipſis hiſtorijs, quarum nunc memini, & alijs eiuſmodi, licet intelligere. Quin etiam omnibus ſuppreſſione menſtruorum laborantibus, tam familiares eſſe rigores putauit Hippocrates, vt in aphoriſmo 61. quintæ particulæ dixerit. Si „ mulieri purgationes non prodeunt, neque „ horrore, neque febre accedente, verùm cibi „ faſtidia ipſi accidant, hanc in ventre habere exiſtimato. Quaſi ſcilicet ſuppreſſionem patientibus ſine conceptu, rigores accidere ſoleant, multi autem ſine febribus, aut per febres. Neque ſane id citra rationem. Maligna enim qualitas excrementorum, & acer ſenſus vteri, poſſunt id facere. Quibus accedit conſenſio oris ventriculi. Quod in hac muliere peculiare etiam fuit. Nam plus quam in proximis, & pluſquàm in alijs multis ſoleat, laborauit os ventriculi, quæ pars cùm mordetur, omnium maxime, rigores ſolet facere, vt ipſe Hippocrates lib. 6. huius operis dicet. Laboraſſe verò in hac tantopere os ventriculi, indicauit prima die, præter ſitim, & faſtidium, & linguæ ariditatem, cardialgia, ſeu dolor oris ventriculi, præcipuè. Iam enim inde in eam partem ferri excrementa conſtabat, ſed, & ex proceſſu morbi nauſeę, & vomitionum. Primum enim tantum biliola, deinde virulenta bilioſa, poſtremò etiam vomuit nigra fœtida. Hic enim decurſus indicabat materiam morbi ſemper ire ad deteriorem putreſcentiam, ventriculum verò continenter pati, quæ eadem cauſa fuit, vt poſtremò etiam ſingultus magnus ſuperuenerit, ſignum adeò lethale, cum extenuatis iam, aut ardente febre, malignaque afflictis, ſuperuenit, vt nunquam me ex hoc ſigno deceptum meminerim, tametſi ex eo multos morituros eſſe prædixerim. Huius etiam particulæ paſſio, & materiæ mala qualitas in cauſa fuerint, vt ſudor paucus frigidus circa caput, & aliæ extremorum refrigerationes, quę iam iam morituris ſolent accidere, vſque adeò anticipauerint, vt vel à ſecunda die inceperint. Nimirum huiuſmodi non fiebant primis diebus, ob extremam naturalis caloris extinctionem, vt ſolent, ſed per deliquia animi, ſimilia ijs quæ afferre ſolet cardialgia, etiam in non morituris, ac nonnunquam in nondum decumbentibus. Licet autem, inter cętera, in hac narratione vires dierum decretoriorum obſeruare. Per ſingulos enim quaternarios videtur ſemper morbus denuò inualuiſſe, facta ſemper acceſſione deteriorum ſignorum. Nam quarta, dicit, omnia exacerbata ſunt. Die ſeptima fuit extrema illa frigidus ſudoris, & totius corporis,

A quæ plus quam viginti horas durauit. Nona cœpit vomitus pernitioſus, virulentus, & bilioſus: & inde fœtidus, & niger. Decimaq nata mortua eſt. Non ſinè penuria euacuationum. Sed quod nullæ fuerint morbo congruentes, neque concoctionis materiæ ſigna fuerint vlla. Nam huic fuit per totum morbum aluus humida, & vomitus non paucus, ſudores quidam, & poſtremo ſanguis denaribus. Sed hic morbus expurgationem ex vtero deſiderabat, hæ aliæ euatuationes nihil aliud indicabant, quam multam, & malam materiam à natura coerceri non poſſe, ſed inuictam erratico modo, hac, & illac effluere.

SECTIO TERTIA.

Status peſtilens.

B *ANnus aſtrinus, pluuioſus, ſine ventis, per totum. Cùm in prioribus ad annum temporibus fierent ſeccitates, circa arcturum cum auſtro pluuiæ multæ. Autumnus vmbroſus, nubiloſus, aquarum multitudines, hyems auſtrina, humida mollis, poſt ſolis conuerſiones Multò poſt, propè æquinoctium ſeræ hyemes, & iam circa æquinoctium borealia, & niues non multo tempore. Ver rurſum auſtrinum, ſine ventis aquæ multæ ſemper vſque ad Canem, æſtas ſerena calida, æſtus magni, eteſiæ paruæ ſparſim ſpirarunt. Rurſum verò circa arcturum in borealibus aquæ multæ.*

DEſcribit ſtatum quendam peſtilentem: habet verò narratio duas partes, prima narratur aeris intemperies, quæ peſtilentem ſtatum fecit, C ſecunda, narrantur morbi populares, qui ex ea intemperie naſcuntur. Fuit verò annus integer, qui inſignem habuit intemperiem ab ortu arcturi incipiens, vſque ad alium eiuſdem ſyderis ortum. Totus hic annus fuit auſtrinus, pluuioſus, ſine ventis. Nam etſi partes quædam exiguæ eius anni fuerunt flatuoſæ, & quædam etiam ſine pluuijs, tamen exiguę partes non prohibent totum annum talem appellare. Toti enim tribuitur quod ſecundum omnes ferè partes conuenit. Proinde primis verbis ſummatim totius anni temperiē cōplectens, dicit ſtatus peſtilens, annus auſtrinus, pluuioſus, ſine ventis per totum. Deinde percurrit ſingulas anni partes. Sed quo pacto D fuit, annus auſtrinus, ſi ſine ventis? Certè auſter eſt ventus quidam placidus, & qui ſæpè flat leuiter, vt videatur rapidè moueri aer: dicimus autem non eſſe ventos, cum non flant vehementius. Itaque quod dicit, eſt, toto anno flaſſe placidè auſtrum, & pluuias multas fuiſſe, & raros, aut nullos ventos fortiores. Singulas anni partes percurrere incipit, dicens cum in prioribus ad annum temporibus fierent ſiccitates, ideſt, cum in temporibus ſuperioribus, & proximis, anno ei de quo dicimus, æſtate ſcilicet ſuperioris anni, fuiſſet ſiccitates magnæ, circa arcturum, ideſt, in vltima parte menſis Auguſti (arcturus enim oritur vigeſi-

ma ſexta, & vigeſima ſeptima eius menſis, & inchoat autumnum) cum auſtro fuerunt pluuię multæ. Autumnus etiam totus fuit vmbroſus, nubiloſus, & pluuioſus. Hyems quæ inchoat ab occaſu vergiliarum, ſeptima ſcilicet & octaua Nouembris, fuit auſtrina itidem, humida, hoc eſt, pluuioſa: mollis, hoc eſt, ſine frigore multo, idque habuit ferè tota hyems. Nã ſolum poſt ſolſtitiũ hyemale, quod vocat conuerſiones, non ſtatim, ſed multo poſt, iam ſcilicet propè æquinoctium, quod inchoat ver, fuerunt feræ hyemes, hoc eſt, ſera frigora. Explicans quid vocet ſeras hyemes, & quo pacto hoc actum ſit, dicit, & iam circa æquinoctium, borealia & niues, non multo tempore. Ver quod ab æquinoctio incipit, rurſum rediјt ad ſtatum priorem, factum auſtrinum, ſine ventis, & pluuioſum ſemper, vſque ad Canem. Scilicet, durauit illud, totum ver, quod ortu vergiliarum in fine Aprilis finitur, & primam æſtatis partem, quæ durat vſque ad ortum Canis. Aeſtas ſerena, inquit, calida, vltima. ſ. æſtas (nam dixerat primam fuiſſe quale ver) erat calida, ſerena, ſine pluuijs, cum forti æſtu, & etefiæ, quæ illis diebus interdiu ſpirantes, magnum remedium æſtus eſſe ſolent, paruæ fuerunt, & ſparsim ſpirarunt. Non tamen diu durauit ſerenitas: nam ne per totam quidem hanc poſtremam æſtatem, quæ ferè quadraginta dierum eſt, ſed iam prope arcturum, ideſt circa medium Augusti, cum iam inſtaret ortus arcturi, rurſum fuerunt aquę multæ, hoc ſolum à ſuperioribus pluuijs diuerſæ, quòd flante borea deſcẽderunt Conſtat itaque totum hunc annum, vix exiguis quibuſdam particulis exceptis, fuiſſe auſtrinum, humidum, & tranquillum.

2 *Cum autem factus eſſet annus auſtrinus, & humidus, & mollis, per hyemem quidem ſalubriter tranſigebant, præter tabidos, de quibus ſcribetur: ante ver autem ſimul cum fientibus frigoribus eryſipelata multa, alijs quidem cum occaſionibus, alijs autem non cacoethe multos peremerunt. Multi fauces doluerunt, voces vitiata, cauſi phrenitici. ora vlcere feruido affecta, pudendis tubercula. ophthalmiæ, anthraces. Alui turbatæ, faſtidioſi. ſiticuloſi alij quidem, alij autem non. Vrinæ turbatæ, multæ, malæ. Comatoſi multum, & rurſum vigiles, iudicationes ſublatæ multæ. Quædam autẽ difficilis iudicij Hydropes, tabidi multi. Morbi quidem populariter vagantes, hi.*

Morbos qui ob dictam intemperiem populariter graſſati ſunt, nunc colligit, poſtea de ſingulis ſeorſum acturus. Sed cur incipit narratio hæc à hyeme? Cur non dicit, qui morbi fuerint in eo autumno, quo ſtatus ille pluuioſus incepit? Certè quia illo autumno nihil noui actum fuerit, nondum enim mutata fuerint adeò corpora, vt tempus fuerit morbidum. Semper enim neceſſe eſt cauſas externas morbos antecedere. Autumno ergo illo nihil noui in hominum communi valetudine fuerit, ſed neque in hyeme multum. Sed per hyemem ſalubriter degebant, præter tabidos, de quibus ſcribetur poſtea. Et meritò ſanè tabidi facti

A ſunt multi in hyeme humida, & auſtrina, quam autumnus etiam talis, & æſtas valde ſicca anteceſſerat. Nam vt in aphoriſmo 13. tertiæ dicitur, ſi æſtas sicca fiat, & aquilonaris, autumnus vero pluuioſus, & auſtrinus, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tuſſes, & raucedines, & grauedines, quibuſdam etiam tabes. Sed ſi hæc omnia in tali ſtatu per hyemem fiunt, qui factum eſt, vt ſoli tabidi fuerint in hoc qui deſcribitur? Certe illa omnia ad eandem affectionem pertinent. Nam capitibus repletis dolores fiunt: inde deſtillantes ſucci faciunt, partim grauedines, partim tuſſes & raucedines, procedentes verò faciunt etiam pulmonum corroſiones, & hæ tabes. Sed hi, & reliqui omnes morbi, quos ante ver ſimul cum fientibus frigoribus, idest, in

B poſtrema illa hyemis parte, qua flante aquilone ninxit, dicit incepiſſe, meritò in hoc anno acciderunt, fueruntque peſtilentes, vtpote anno pluuioſo, & auſtrino. Nam vt in initio huius operis dictum eſt, peſtilentem ſtatum facit putreſcentia aeris, nulla autem intemperie magis putreſcit aer, vt neque res alia quæpiam, quàm calida & humida, cuiuſmodi eſt auſtrina, & pluuioſa. Atqui quoniam plærique, & peſſimi morbi, ſunt qui ex putredine, merito dicit Hippocrates in aphoriſmo.

" Ex anni conſtitutionibus, in ſumma, ſiccitates pluuioſis ſalubriores ſunt, & minus lethales. Sed qui morbi fiant in pluuioſis temporibus, quæ ſunt inſalubriora, & magis lethalia, in aphoriſmo alio, qui eſt decimus ſextus

C tertiæ particulæ, ita dicitur; Morbi per aſſiduos imbres magna ex parte fiunt, febres longæ, alui deiectiones, putredines, epilepſiæ, apoplexiæ, & anginæ. In his generibus ſunt omnes morbi, quos hoc anno accidiſſe dicit. Nam eryſipelata cacoethe, & ora vlcere feruido affecta. & pudendorum tubercula, & ophthalmię, & anthraces, in putredinibus ſunt, quin & febres ardentes phreniticæ. Quandoquidem in commentatione illius aphoriſmi diximus, intelligi putreſcentiam ſuccorum in venis & arterijs, & vlceribus, & tumoribus pręter naturam, & vitijs cutis. Dolores faucium, & vitiatæ voces ad anginas referuntur, alui turbatæ idem dictum eſt, & alui deiectiones. Hydropes, & tabes videntur mihi referri ad febres longas, vtrumque enim mali ge-

D nus, ſolent longiſſimæ febriculæ comitari. Reliqua huius orationis ſymptomatum nomina ſunt, non morborum. Faſtidioſos enim fuiſſe eius tempeſtatis ægrotos, & alios ſiticuloſos, alios ſine ſiti, & vrinas fuiſſe turbatas, multas & malas, et comatoſos fuiſſe multum, et rurſum vigiles, et iudicationes ſublatas, et iudicationes difficiles, ad ſymptomata pertinuit: non pathognomonica, ſed partim aſſidentia, partim ſuperuenientia. Sed ſingulorum cauſas nos ſummatim dicamus, vt ab Hippocrate narrantur. Bilis collecta ęſtate, ob blandam hyemis temperiem non eſt extincta, et per hyemis humiditatem ſine frigore, collecta eſt pituita ſalſa duplici hoc humore, aut eorum altero putreſcente malignè. orta ſunt omnia. Bilioſis enim quibus bilis ab

æſtate

æſtate in id vſque tempus retinebatur, conſtipata cute vehementi paucorum dierum frigore, putruit, & ad externas partes pulſa, eryſipelata fecit. Fuerunt verò ea maligna ob malam pudredinem. Poteſt enim quicunque morbus, vt febris quæcunque, & quicũque tumor præter naturam, eſſe magnus etſi ſimplicior, aut malignus, etſi minor. Illud quidem eſt in cauſæ facientis magnitudine, vt multo ſucco, magna vſtione: hoc in malignitate, vt malo modo putreſcendi. Proinde hæc eryſipelata fuerunt cacoethe, & multos peremerunt. Quod quidẽ eſt fuiſſe peſtilentes morbos. Fauces, & partes circa illas, paratiſſimæ ſunt recipere excremẽta cerebri, pulmonis, & ventriculi, in quibus omnibus, per annum humidum, multos ſuccos continere, neceſſe fuit. Proinde fauces excipientes fluxiones doluerunt. Deinde cum hæ partes, & vt genitales, facile putreſcant, vocalibus inſtrumentis, aut aliquibus partium proximarum, quæ vſum aliquem præſtant exeſis, voces vitiatæ ſunt. Eandem ob cauſam fuerunt in multorum ore vlcera feruida, ideſt nomæ malæ cum magno caloris ſenſu. Nimirum ex bile aut ſalſa pituita, malignè putreſcentibus in pudendis etiam fuerunt tubercula, in adenoſis videlicet partibus circa genitales: vt fauces excipiebant excrementa ſuperiorum partium: vt cerebri & pulmonis: ita genitalibus excipientibus excrementa inferiorum, vt renum, & meſenterij, & hepatis. Nam hoc mittit in vtraſque partes. Cauſi fiunt putreſcentibus in venis bile, aut ſalſa pituita (nam ex duplici hoc ſucco ponit Hippocrates duplex cauſi genus eſſe) malè autem patientibus capitibus, vt flante auſtro ſolent (dicitur enim in aphoriſmo auſtri caput grauantes) merito ex illis phrenitici facti ſunt, ſucco putri delato in caput. Oculis verò excipientibus excrementa capitis, fierent ophthalmiæ, non aridæ, quales ſolent fieri in aquilonaribus, ſed humidæ, & ex multo ſucco. Anthraces fiunt in peſtilentibus conſtitutionibus, ex ſanguine feruẽte præ maligna putredine, vt in Cranone accidiſſe proximo libro dictum eſt. Profluuia alui fiebant præ multitudine excrementorum, & maligna qualitate, & debilitate retentricis, quam humida intemperies maximè facit. Quæ eadem in humidis natura corporibus faciebat hydropas. Tabidi verò fierent quidam ex hydropicis per atrophiam, quidam ex putreſcentia pulmonum, initium capiente à deſtillationibus. Faſtidia mali ſucci abundantiã, aut corruptionem facultatem in gula: & ore ventriculi ſequi conſueuerant. ſitis ingens bilem aut ſalſum ſuccum ibidem imbibitum, ſitis vacuitas per febres, deteriores cauſas ſequi ſolet, de quibus dictũ ſæpe eſt. Vrinæ multæ, multorũ ſuccorũ turbatæ, multorũ flatuum: malæ, ideſt cõtraria concoctioni ſigna habentes, malè putreſcentium ſuccorum erant ſoboles. Quòd comatoſi & vigiles alternatè erant, duplicem ſucci ſpeciem, quam diximus, referebat. Quòd iudicationes ſublatæ & difficiles fierent, rationi erat
» conſentaneum, quandoquidẽ, vt in aphoriſmo
» dicitur. Cum non tẽpeſtiuè tẽpeſtiua reddun-
» tur, incõſtantes & difficilis iudicij morbi fiũt.

2 *HI erant populariter vagantes morbi. Quacunque ſubſcriptarum specierum erant ægroti, & moriebantur multi.*

Niſi quacunque morbi ſpecie laboraſſent multi, etiam ſi plurimi morbis non eiſdem ægrotarẽt, nulli fuiſſent epidemiales, ſed ſparſi omnes, atq; etiam ſi fuiſſent epidemiales, niſi ex eis morirentur multi, nulli fuiſſent peſtilentes. Quandoquidem autem fuerunt multa morborum genera, & ſingulis ægrotarũt multi, & multi mortui ſunt, conſtat non vnicam ſolum, ſed multas fuiſſe peſtes quodammodo autem etiam vnicam eamque maximam, qua commune quidam omnibus erat, maligna putreſcentia.

4 B *ACcidebat autem ſingulis horum hoc modo. Multis quidem eryſipelas cũ occaſione. In quibuſnis & in valde paruis cauſis in toto corpore; præcipue autem, in ijs qui circa ſexageſimum annum, circa caput, atque ſi parum neglecta erant, multis autem etiam in ipſa curatione magna phlegmones fiebant, & ipſum eryſipelas multum celeriter vndique depaſcebatur. Plurimis igitur ipſorum abſceſſus in ſuppurationes accidebant. Carnium, & neruorum & oſſium, elapſus magni. Erat autem & fluxio collecta non puri ſimilis ſed putredo quædam alia, & fluxio multa, & varia. Quibus igitur circa horum aliquid eueniſſe fieri, glabricies bis totius capitis, fiebant, & menti, & oſſium denundationes, ac elapſus, & multæ fluxiones, hæcque in febribus & ſine febribus. Erãt autem hæc horrenda magis quàm mala. Quibus enim ad ſuppurationem horum maturatio peruenit, plurimi horum ſeruabantur.* C *Quibus autem inflammatio & eryſipelas euanuit, huiuſmodi autẽ abſceſſum nullum fecerunt, horum multi mortui ſunt. Similiter autem quacunque alia corporis parte aberraret, acciderunt hæc. Multis enim brachium, & totus cubitus, effluxerunt, quibuſdam autem in latera hæc mala inciderunt, aut aliquam anteriorum aut poſteriorum partium. Quibuſdam autem femur totum, aut tibiæ nudatæ ſunt & pes totus. Erat autẽ omnium horum difficillimum cum circa pubem, pudenda, accidiſſet. Quæ cum vlceribus occaſione fiebant, huiuſmodi erant. Multis autem in febribus, & ante febre & per febres acciderũt: erat autẽ, & horũ quæcunque abſceſſum faciebant per ſuppurationem: aut ſecundum ventrem turbatio aliqua tempeſtiua, aut vtilium vrinarum excretio contigiſſet, per hæc ſolui. Quibus autem nihil horum accidit ſine ſigno autem euaneſcentibus, exitioſiora fieri. Maxima ergo ex parte plurimis accidit eryſipelas vere, durauit autem & per æſtatem & autumnum.*

Particulatim nunc percurrit ſingula mala, quæ antea ſummatim narrauerat, recenſens ſingula eodem ordine, quo prius. Proinde de eryſipelatis dicit nunc: horum enim primam mentionem fecerat, dicens: Ante ver autem
» ſimul cum fientibus frigoribus eryſipelata
» multa, alijs quidem cum occaſionibus, alijs
» autem non cacoethe multos peremerunt:
» Hęc eadem nunc dilatat & explicat. Expli-
» cat inquàm, cum quibus occaſionibus accide-
» rint quibuſdam, & quibus partibus, quibus ho-
» minibus pręcipuè, & quæ acceſſerũt illis eryſi-

 pelatis,

» pelatis,& quos exitus habuerunt. Multis quidem inquit, eryſipelas cũ occaſione, in quibuſuis hominibus: & in valde paruis cauſis. Vocat valde paruas cauſas, quas & occaſiones. Erat vero hæ cauſæ manifeſtæ, ſeu occaſiones, vlcuſcula exigua cutis, vt quæ per vulgarẽ ſcabiẽ fiũt, aut pruritus, aut tale quidpiã, quæ ſcalpentibus, initium præſtabant eryſipelatis. Conſtat vero hæc eſſe, quas vocat occaſiones. Nam paulò infra dicit, quæcunque cum vlceribus occaſione fiebant, huiuſmodi erant. Ergo dicit, erypelas fiebat, in quibuſuis hominibus, ex valde paruis cauſis, vt vlcuſculis, aut pruritu toto corpore præcipuè autem, circa caput, in ſexagenarijs. Non quidem arbitror, ſexagenarios reliquo corpore liberos eſſe à morbo, ſed (quod erat omnium grauiſſimum) ſecundum capita plus alijs laboraſſe, quia, arbitror, ſunt excrementoſi, & ob naturalis caloris debilitatem facilè eis pituita putreſcit, fitque ſalſa. Quo fit, vt familiares ſint illis, pruritus totius corporis, vt in aphoriſmo vltimo tertiæ particulæ dicitur. Ergo ex pruritu, & ſcalptu, fiebant illis ſecundum capita vlcuſcula, & inde eryſipelata. Hæc vero quibus parum negligebantur quibuſdam vero etiam ſi non negligerentur, ſed in ipſa curatione, fiebant in medio eryſipelatum magnæ inflammationes, & ipſum eryſipelas multum vndique celeriter depaſcebatur. Duplicem exitum dicit habuiſſe hæc erypelata, quædam abſceſſus quoſdam horrendos, per quos multi liberabantur, feciſſe, quædam, ex quibus mortui ſunt, nullo relicto ſigno euanuiſſe: neque mirũ, nihil.n. periculoſius eſſe poteſt, quàm recurrere intrò excrementa, periclitantur enim omnia membra pręcipua, & verisimile erat, ijs quibus euaneſcebant, interius euenire, quod ijs, in quibus fiebant abſceſſus, eueniebat exterius. Abſceſſus verò erant huiuſmodi. Fiebant abſceſſus in ſuppurationes, & putreſcentibus, & in pus reſolutis partibus: fiebãt carnium neruorum, & oſſium elapſus magni. Et fluxio collecta in vomica, non erat puri ſimilis, ideſt bono puri ſimilis, quale fieri conſueuit ex bono ſanguine, in inflãmata particula mediocriter putreſcente, ſed putredo quædam alia multa et varia, nimirum ſanies ex bile collecta et partibus computreſcentibus. Et quibus circa caput horum aliquid euenit fieri, glabrices etiã totius capitis et menti facta eſt, putreſcentibus radicibus capillorum et oſſium nudationes, exeſa cute et ſubiecta carne, et oſſiũ elapſus. Quod eſt dictu, computreſcebant etiam ſubiecta oſſa capitis, vt particulæ eorum extraherentur exciſæ. Et multæ fluxiones, hoc eſt, multæ ſordes, et copioſum virus redundans in affecta parte: et hæc, quibuſdam cum febribus, quibuſdam ſine febribus euenerunt. Erant autem inquit hæc horrenda magis, quã mala, quia quibus ad ſuppurationẽ horũ maturatio peruenit (certe vt nõ erat bonũ pus, ita neque bona maturatio, ſed qualiscunque maturatio, vt qualecunque pus) plurimi horum ſeruabantur, liberatis ſcilicet internis partibus. Quibus autem inflammatio, et eriſipelas dixerat in eryſipelatos oriri » A phlegmonas euanuit, repente ſcilicet, et inſperato, ac pręter rationem, et huiuſmodi abſceſſum nullum fecerunt, multi mortui ſunt. Nimirum vt in prognoſtico dicitur, et in hoc ipſo opere non ſemel iam notatum eſt, eryſipelas intro recurrere periculoſũ eſt. Indicat vero intrò recurriſſe, euaneſcẽtia. Nõ tãtũ autem quibus circa caput oriebatur eryſipelas, eueniebat quod dictum eſt, ſed ſimiliter, quibus in alia quacunque corporis parte oberrabat eryſipelas (oberrare dicit, quia, vt dictũ eſt antea, depaſcebatur vndique, et ſerpebat) multis enim brachium, et cubitus effluxerũt, quibuſdam inciderũt hæc mala in latera, quibuſdam in aliquam partium anteriorum aut poſteriorum. Quibuſdam femur totum et tibiæ nudatæ ſunt, & pes totus, quibuſdam cir- B ca pubem et pudenda. Itaque rectè dixerat, quacunque corporis parte. Nullam *enim* externarum nõ enumerauit. Erat autem (*inquit*) omnium difficillimum cum circa pubem, et pudenda accidiſſet. Nimirum hæ partes ſunt putredini valde opportunæ: in quibuſque ob eam naturam, adeo ſolet potredo ſerpere, vt cogantur in eis chyrurgi, mox vrere et ſecare. Non mirum ergo ſi in tam maligna putreſcentia, quibus abſceſſus, alijs in partibus futuri ſalutares, ad has fierent, periclitarentur. Huiuſmodi itaque inquit, erant quæ cum vlceribus ex occaſione fiebant. alijs vero fiebant ſine omni occaſione, ideſt nullo vel exiguo prægreſſo in cute vitio. Fiebant vero his (vt » prioribus etiam) quibuſdam cum febri- » bus quibuſdam ſine febribus, & quibus ſi- » ne febribus, quibuſdam ante febres, quæ » poſtea ſuccedebant. quibuſdam poſt febres, » quę anteceſſerant. Malum autem eſſe, et cum C febre, et ante, et poſt febrem, quodcunque eorum quę ad cutem erumpunt, conſtat ex ijs quæ mihi dicta ſunt in commẽtatione aphor. quinquageſimi quinti quartæ particulæ. Contigit hæc quoque eryſipelata, vt priora, ſi euaneſcebant ſine ſigno, ideſt nullo veſtigio relicto in parte (quod in puella Polimarchi vituperauerat, ſectione tertia, libri ſecundi) neque facta aliqua euacuatione per ventrem, aut vrinã, aut aliter (quod eſt pręter rõẽ euaneſcere) lethalia eſſe. Soluta autem ſunt per abſceſſum cum ſuppuratione, vt priora: et quædã ẽt perturbatione alui tempeſtiuam, ideſt per ſigna concoctionis accidentem, aut per excretionem vrinarum vtilium, ideſt, exeuntium cum conferentia et tolerantia, ſoluebantur. Dici tandem hæc eryſipelata, quę vere inceperunt, duraſſe per totam ęſtatem, & autumnum. Neq; mirum: nam et intemperies aeris per totum annum durauit.

5 *MVlta autem turbatio his, & circa fauces tubercula, & linguæ inflammationes, & circa dentes abſceſſus. Voceſque multis ſignificationẽ præſtabant, vitiatæ & impeditæ: primum quidem iabidis incipientibus, ſed & cauſo & phrenitide laborãtibus.*

Cum ſatis iã de eryſipelatis dixerat; ad reliqua properat. Dixerat vero mox poſt pręſcripta de eryſipelatis verba, multis fauces doluerunt, voces vitiatę. Hęc nunc explicat, dicens, »

circa

circa fauces tubercula, et ligüę inflãmationes, circa dẽtes abſceſſus, et voces vitiatę, et impeditę. Qua cauſa fauces, et partes circũcirca laborauerint, dictum antea eſt. De abſceſſu in dentes diximus ſectione prima ſecundi libri in hęc Hippocratis verba, abſceſſus quibus hęc non fiunt, ſunt velut dentes. Vbi et loci alterius ex calce libri quarti, meminimus, Sed cur dicit, voces vitiatę impeditę ſignificationem pręſtabant? An quia vitium vocis nõ ſemper fuit pathognomonicum, vt fortaſſe in tuberculis faucium, et linguę inflammationibus, ſed in quibuſdam, vt ſignum prauũ ſuperueniens, vt in tabidis, et in cauſo, et phreniti de affectis. Quod dicit, multa turbatio his, et ad priores, et ad eos qui ſequuntur, referri poteſt: turbatio enim Hipp. ſignificat periculum, quod perturbationem et timorem afferre ſolet ęgrotis, et ijs qui adſunt.

6 *COeperunt igitur cauſi ante ver, & phrenitica poſtquam fiebant frigora, & plurimi tunc ægrotarunt, acuta autem his, & mortalia acciderunt. Erat autem conſtitutio febrium ardentium quæ fiebant, huiuſmodi. Incipientes comatoſæ faſtidioſæ, horridæ, febris acuta non valde, ſiticuloſi, non deliri. A naribus exibant pauca. Paroxyſmi pluribus in paribus, circa paroxyſmos autem, obliuio, exolutio, & priuatio vocis, extremaque eis ſemper frigidiora pedum & manuum, maximè autem circa paroxyſmos, rurſumque tardè & non benè recaleſcebant, & rurſum intelligebant & loquebantur. Detinebat autem aut coma perpetuum, non ſomnolentum, aut cum doloribus vigiles. Alui turbata plurimis horum, deiectionibus crudis, tenuibus, multis. Vrinæ multæ tenues, neque iudicatorium, neque vtile quidquam habentes. Neque aliud quippiam iudicatorium, ita habentibus fiebat. Neque enim ſanguis bene fluebat, neque alius quiſpiam abſceſſus, eorum qui conſueti ſunt, vtilis fiebat. Moriebantur quicunque, vt contigit, erraticè. Plærunque autem circa iudicationes. Ex multo autem tempore quidam priuati voce, ſudantes multi. His igitur qui lethaliter habebant, acciderunt hæc. Similia autem, & phreniticis. Sine ſiti autem hi erant. Neque inſaniuit, phreniticorum quiſquam, vt in alijs, ſed alia quadam graui ac lenta delatione in ſomnum, grauiter peribant.*

Poſt faucium dolores, & vitiatas voces febrium ardentium & phrenitidum meminerat Hippoc. hæc nunc dicit qualia fuerint, primum quidem agens de laborantibus ſola ardente febre ſine delirio, deinde de phreniticis. Ambo genera malorum (erat verò id quodammodo etiam vnum, ſuccedente phrenitide in multis ardenti febri) dicit cæpiſſe ante ver, cum iam fierent frigora flante Aquilone, & plurimos tunc ægrotaſſe. Sed miretur quiſquam, quid factum fuerit, vt cũ cõſtitutio quæ morboſum fecit annum, fuerit auſtrina & humida, tunc ægrotare cœperint, cum ad contrarium mutata eſt, antea ſalubriter degentes: cũ tunc temporis emẽdari potius anni intemperiem, quam augeri, eſſet conſentaneum. Tamen id factum eſt ex accidenti, non quòd ea mutatio aeris ad frigidiorem excrementa auxe-

A rit: ſed quod obſtructione cutis, genita antea, cohibuerit, putreſcereque fecerit. Acuta, inquit his, & mortalia acciderunt, ſymptomata ſcilicet: quæ autem ea fuerint; deinde percutit, dicens, erat autem conſtitutio febrium ardentium quæ fiebant, huiuſmodi, incipientes, id eſt à principio comatoſę, ob grauitatem capitis, quam auſter fecerat: faſtidioſæ, ob malignam putreſcentiam: horridæ, quia familiare eſt morbis omnibus cũ deſtillationibus è capite, aut vndecunque fluxionibus vagantibus, atque adeò ſolis catharris citra alios morbos, horrores inordinatos habere. Neq; id immerito, ſi enim certæ fluxiones, & ordine quodam repetentes, ex certis partibus in partes certas, certos & ordine repetẽtes faciũt horrores, & alternatè febres incertæ & vagæ faciẽt
B incertos. Febris, inquit, acuta; id eſt acuta ad manum. Nam quod ad conſtitutionem attinet, omnes ardentes ſunt acutæ. Tamen non valdo ſiticuloſi, addit, non deliri, quaſi diceret, non erant valde ſiticoloſi, etſi non erant deliri. Si enim deliri, non mirum ſi fuiſſent ſine ſiti, tamen citra delirium & cum febre acuta, ſatis præter rationem, ac proinde etiam malum. Significare enim poterat naturæ corruptionem, tametſi in his hoc, non puto ad malignam cauſam referri: ſed ad multæ humiditatis redundantiam, quam aſſiduæ pluuię illius anni peperint. A naribus exibant pauca, quod vituperatũ ſæpe ab Hipp. eſt: nimirum, vt alia quęuis euacuatio tentata, & vt propriam capitis abũdantiam repræſentans, aut raptum humorũ in illud. Omnia verò quæ grauitatis capitis ſigna
C ſunt, erant auſtrinæ conſtitutioni congruẽtia. Quod paroxyſmi fierent diebus paribus, malũ eſſe, & quam ob cauſam, dictum eſt mihi tertia ſectione primi libri huius operis. Graues admodum fuiſſe paroxyſmos, ſymptomata ſatis indicabant. Per paroxyſmos enim, inquit, obliuio, exolutio, & priuatio vocis. Obliuio ſanè ob mentis alienationem; non enim ob abolitã memoriã cũ id frigoris ſit. Exolutio & priuatio vocis, deliquij animi erant: idque debilitatis calidi innati, vt & illud etiã atque adeò multò magis, extremas manus, & extremos pedes frigere ſẽper, maximè verò circa paroxyſmos, & tardè ac non bene, id eſt non ſatis, recaleſcere. Sed quo pacto, ſi ſemper hæc erant frigida, aut ſaltem ſubfrigida, erat febris acuta ad
D manum? Certè ſecundum ventrem, & coſtas. Rurſum, inquit, intelligebant, & loquebantur: inſinuans, illam obliuionem eſſe non intelligere. Non ſanè delirare (dixerat enim non deliri) ſed velut mentis ſtupore teneri, ac proinde attonitorum modo, neque meminiſſe, neq; loqui: diſpoſitio cathocho ſimilis. Tantopere laborabant ea tempeſtate capita: quod id etiam quod addit, indicabat. Detinebat, inquit, eos, aut coma perpetuum non ſomnolentum, aut erant vigiles cum doloribus. Id eſt, niſi dolore aliquo excitabantur tenebat eos coma vigilans vocatum, hoc eſt, paſſio media inter coma altum & vigiliam. Fit verò id à cauſa etiã media ex bile & pituita, quos duos ſuccos merito per illam tempeſtatem redundaſſe, nuper iudicatum eſt. Erant his multæ euacuatio-

nes

nes intempeſtiuæ, nihil conferentes: quod redundantiæ maximæ eſt, & vt in inconſtantibus temporibus ſolent, incoſtantes morbi fiebāt per quos neque moriendi dies certus erat, vt ſolet, aut ob certam morborum conſtitutionem, multis idem: ſed incerta omnia. Proinde dicit, alui turbatæ plurimis horum, deiectionibus crudis, tenuibus, multis. Vrinæ etiam tenues multæ, neq; iudicatorium neque vtile quidquam habentes, id eſt neque tollentes, neque ſubleuantes morbos. Neque aliud quidpiam iudicatorium ita habentibus fiebat. Iudicatorium ſcilicet iudicans, nam qualia iudicatoria non iudicentia ille vocauit, libri ſecūdi prima ſectione, multa apparuerunt, iudicantia autem, non: quia neque ſanguis bene fluebat, neque alius quiſpiam abſceſſus, eorum qui conſueti ſunt, vtilis fiebat. Moriebatur quicunque, vt contigit, erraticè, id eſt incertis diebus, plerunque autem circa iudicationes, id eſt cum aliquibus euacuationibus. Hæ enim etſi non iuuent, immo verò etſi lædant, iudicationes aliquando appellantur; tametſi id nomen de bonis dicatur antonomaticè, quo ſenſu ante dixerat, nihil habentes iudicatoriū. Sed certè non minus mors quàm ſalus ſolet ægrotis cum euacuationibus ſubrepere, vt his qui circa euacuationes moriebantur, quidam in alijs euacuationibus, multò antè, quam morerentur, priuati voce, quidam ſudantes. His igitur, inquit, qui lethaliter habebant, ex ſolis ſcilicet febribus acutis acciderunt hæc. Similia autem, inquit, & phreniticis, ſine ſiti autem hi erant, priores dixerat non valde ſiticuloſos, hos qui delirarunt fuiſſe ſine ſiti omnino. Neq; mirum: nam ſi ſine delirio non erāt futuri valde ſiticuloſi, quo pacto alienati mente ſentiant paſſionem, alioqui lōnem, cum vt in aphoriſmo dicitur, quibus mens ægrotat, etſi
" dolendi cauſam habeant, paſſionē non ſentiūt.
" Sed quod eſt illud enigma quod addit, dicens, neq; phreniticorum inſaniuit quiſquam? Quo pacto erant phrenitici, ſi non inſaniebant? Certe non dicit id ſimpliciter: ſed, neque phreniticorum inſaniuit quiſquam, vt in alijs: in alijs ſcilicet phreniticis, qui vigiles & loquaces, & inquieti, & apertè delirantes ſunt: ſed cū graui ac lenta in ſomnum delatione, grauiter peribant. Vocat verò, vt cum alias tum vel maximè toto hoc opere cōſtat, phreniticos, nō eos ſolùm, quibus calidis excremētis abundat cerebrum: ſed vtcumq; alienatos mēte, in quibus ſunt etiam lethargici, & typhomania laborantes. Sed de ardente febre & phrenitide hæc.

7 *ERant inſuper aliæ febres de quibus ſcribetur.*

Cum morbos ſummatim collegit, febrium ardentium ſolùm meminit, quamquam non illis ſolis laboratum eſt, neque conſentaneum, nam vt in aphoriſmo tertiæ particulæ quem citauimus dicitur, longæ febres familiares ſūt pluuioſis tempeſtatibus, quare non ſolæ ardētes: proinde quaſi aliarum febrium antea oblitus, obiter, & velut aliud agens, nunc eas etiā fuiſſe dicit, acturus de eis poſtea, ſuo loco.

8 *ORa multis cum aphthis vlcerata, fluxiones multæ circa pudenda, vlcera, tubercula foris; intus, quæ circa inguina: ophthalmiæ humidæ, longæ, diuturnæ cum doloribus: eruptiones palpebrarum foris intus, multorum corrumpentes oculos, quas ficus vocant. Erumpebant autem & in alijs vlceribus multa. Et in pudendis carbunculi multi per æſtatem, & alia quæ ſeps vocatur. exanthemata magna; herpetes multi magni. Circa aluum autem multis multa & noxia acciderunt, primùm quidem teneſmi multis cum dolore, plurimis verò puerilis, & pueris qui ante pubertatem, & plurimi horum peribant. Lienterici multi. Dyſenterici. Neque hi cum magno dolore. Biliosa autem, & pinguia, & tenuia, & aquoſa, multis quidem ipſe morbus in hoc decubuit, & ſine febribus, & in febribus cum doloribus.*
B *Tormina & voluuli maligni, multorum quæ inerant, & ſuppreſſa erant, exitus. Et exeuntia dolores non ſoluentia, iis autem quæ offerebantur difficulter obedientia. Nam purgationes plurimos lædebant, ita autem habentium multi quidem acutè peribant, multi autem diutius viuebant. Vt autem in ſumma dicatur, omnes & qui longis, & qui acutis morbis tenebantur, ex iis quæ ſecundum aluum; moriebantur præcipuè. Omnes enim aluus ſuſtulit Faſtidioſi autem omnes fiebant, & in omnibus antea ſcriptis, in quos ego vbi vbi incidi. Multi autem præcipuè hi, & qui ex talibus, & ex alijs autem qui & perniciosè habebant alij quidem ſiticuloſi, alij autem non, eorum qui in febribus, & alijs, nullus importunè: ſed poteras quod ad potum attinebat, inſtituere victum vt velles. Vrina autem multa, quæ*
C *exibant, non iuxta potum qui offerebatur, ſed multò ſuperantes. Multa autem malitia erat vrinarum exeuntium neque enim craſſitiem, neq; concoctiones, neq; expurgationes vtiles habebant. In multis enim purgationes per vrinas vtiles fieri bonum. Significabant autem plurimis, colliquationem, & turbationem, & dolores, & iudicationum ſublationes, comatoſi autem erant præcipuè phrenitici, & qui febribus ardentibus laborabant, verum & in alijs omnibus morbis maximis, qui cum febre fiebant. In ſumma autem plurimis aut ſopor grauis aderat, aut tenues & exiguos ſomnos dormiebant.*

9 Hæc quæ nunc percurrit, vt ipſemet monet, quibuſdam cum febribus, quibuſdam etiā ſine eis accidebant, atque adeò quibuſdam cū ardentibus, quibuſdam cum alijs, de quibus
D mox ſcribetur. Atque adeò omnia ea mala, quorum in hac conſtitutione fit mentio, alia cum alijs complicabantur, etſi quædam cum quibuſdam magis, & hæc eſt cauſa qua Hipp. videtur repetitionibus quibuſdam vti, quas niſi quis quod dicimus intelligat, putet eſſe inutiles. Nam vel nunc dicit, quod & antea dixerat, comatoſos fuiſſe phreniticos, & febre ardente laborantes. Sed antea de ipſis febribus & phrenitidibus agebat ſeorſum, nūc alia, quæ ſine eis in quibuſdam fiebant, in quibuſdā autem cum eis, eas in memoriam reuocauerunt: Cur internæ partes oris, & pudenda, & laxæ partes inguinum, per ſuccorum putreſcentiā, facilius quàm aliæ partes, vlcera, fluxiones, & tubercula, interius & exterius contrahant, dictum antea eſt. Dictum eſt etiam oportuiſſe ophthalmias humidas eſſe, per hanc tempeſtatem

peſtatem pluuioſam & auſtrinam, non aridas, quales per aquilonares fieri ſolent. Conſtat verò, eas quę ob humiditatis abundantiam fuere humidæ, fuiſſe ſtatim futuras lõgas & diuturnas, ac cum doloribus. In diuturnis autem & concoctu difficilibus opthalmijs, multorum malorum periculum oculis impendet. Nam vngues, leucomata, ſuffuſiones concretæ, rixæ, hypopia, encantydes, & alij multi abſceſſus fieri ſolent, à quorum quibuſdam viſio, ab alijs oculus etiam corrumpitur: velut nunc fiebãt ficus, hoc eſt tubera quædam carnea, ficus ob figuram vocata, quę in vlceribus, vt ipſamet vlcerata caro rotunda, ſubdura, ſubrufa, naſcuntur. Oriuntur verò magna ex parte in capite, vt autor eſt Paulus cap. 3. libri 3. ſed & in reliquo corpore, quod & hic dicit Hippoc. addens, erumpebant autem & in alijs vlceribus. Multi in pudendis carbunculi per ęſtatẽ naſcebantur, & vlcera altiùs exedentia, & ſerpentia, quæ ob id vocantur leps, ideſt ſerpẽs. Nimirum carbunculi vrente ſanguine & feruente fiunt. Vlcera illa ab atrabile acerrima: nimirum ſunt cancri vlcerati: æſtas verò tales ſuccos maximè parata eſt gignere, & ea corporis pars omnem malignam putreſcentiã maximè parata recipere, eadem prorſus ratione qua eryſipelata, de quibus multa iam dicta ſunt; fiebant exanthemata magna, & herpetes magni multis. His dictis de malis quæ in cute efflorefcebant, tranſit deinde ad ea mala quę ex aluo patiebantur ægroti, quæ omnia cum ſummatim mala omnia colligeret, dicens, alui turbatæ: nunc hęc explicans, dicit, circa aluum autem multis multa, & noxia acciderũt. Primum quidem teneſmi multis cum dolore (magno intellige, nam ſine omni dolore nulli accidunt) plurimis verò puerulis, & pueris maiuſculis, denique vſque ad pubertatem quę pueritiam finit, & adoleſcentiam inchoat: forſitaſſe humida natura, in humida conſtitutione præcipuè, patiendi occaſio fuit. Acciderunt etiam lienteriæ, dyſenteriæ, & diarrhœæ quæ ſunt tria genera deiectionum morbidarum. Neque dyſenterici fuerunt cum magno dolore inteſtinorum vt ſolent, quia arbitror multitudo humiditatis mordentem qualitatem hebetabat. Diarrhœæ verò fuerunt nunc bilioſorum, & pinguium, & tenuium, & aquoſorum, aliquando cum his, ſimul exeuntibus deiectionibus variegatis, aliquando ſeorſum. Bilioſis quidem ex eius ſucci redundantia, pinguibus ex colliquatione, tenuibus, & aquoſis, ex crudis & pituitoſis. Multis quidem inquit, morbus ad hoc decubuit, & ſine febribus & cum febribus doloribus, ideſt cum doloribus inteſtinorum. Nam dixerat antea eryſipelata illa horrenda, quæ nunc cum febribus nunc ſine febribus accidebant, aliquãdo ſoluta per alui turbationem, iam verò per febres turbatas fuiſſe aluos plurimis dictum etiam iam antea eſt. Sed cum de dyſentericis dixerit, neque hi cum magno dolore, quo pacto dicit decubuiſſe morbos ad aluum cum dolore? Certè dolores dyſentericorum, qui ex inteſtinorum exceſione fieri ſolent, fuerunt exigui: alij verò dolores inteſtinorum, vt tormina & voluuli,

A magni, & maligni. Maligni erant quod periculoſi, quod inde maxime deprehẽdebatur, quod non ſoluebantur euacuationibus. Multorum enim, inquit quę inerant, et ſuppreſſa erãt, fiebant exitus & exeuntia dolores non ſoluebãt, & ijs quę offerebantur, medicamentis ſcilicet expurgantibus, difficulter obediebant. Difficulter obedire dici poterant, aut quod nõ exirent dato pharmaco, aut quód exeuntia non prodeſſent: dici autem hic ob hoc vltimum, conſtat, quia addit, nam purgationes plurimos lædebant. Certè grauiſſimum ſignum eſt in quouis morbo, nihil prodeſſe, neque quæ ſpõte fiant, neque quæ arte tentatur. Pharmaca verò rarò non lædunt in morbis peſtilẽtibus, quia conuocant malignos ſuccos verſus cor, B & in os ventriculi, niſi mox in initijs turgentibus ſuccis. Neque ſanè niſi raro in talibus ſpontaneæ alui fluxiones vtiles ſunt, accommodatiores n. ſunt euacuationes, quæ ex alto corpore in cutem euocant, & tales etiam ſunt arte procurandæ: vt euocatio ad cutem per frictiones, cucurbitulę cum ſcarificatione adhibitæ, & prouocatus ſudor, non tamẽ ob hęc nego antecedere debere miſſionem ſanguinis, ac ſi res exigat, expurgationem turgentiũ. Maximum vero impedimentum expurgationis, hypochondriorum inflammatio. Hoc autem quod dicimus ex hac tempeſtate licet agnoſcere. nam inquit, ita habentium, multi quidẽ acutè peribant, multi autem etiam diutius viuebant, vt autem in ſumma dicatur, omnes & qui longis & qui acutis morbis tenebantur, ex ijs quę ſecundum aluum moriebantur præcipuè, omnes enim aluus ſuſtulit. Repetitione C ſignificat Hippocrates ſe velle, vt hoc velut notatu digniſſimum conſideremus, quid enim aliud erat dicere omnes ex aluo moriebantur, quàm omnes aluus ſuſtulit? His dictis de alui turbationibus tranſit ad alia quorũ erat facta mentio, ea verò diximus eſſe ſymptomata potius quàm morborum ſpecies, faſtidiũ. ſ. ſitim, & vrinas copioſas. Proinde magna diligentia explicat, quibus morbis illa acciderent. Faſtidioſi, inquit in omnibus antea ſcriptis morbis fiebant, omnes in quos ego incidi vbi vbi. Nimirũ Hipp. multas vrbes, quin & inſulas multas perluſtrabat. Non. n. vt ridiculè quidã Luſitanus interpretatur, id dicit, quòd ipſemet Hipp. illis omnibus ęgrotauerit. Quis. n. id diceret, niſi leuiſſimus? Multi autẽ pręcipuè hi, D ideſt præcipuè autem multi faſtidioſi erant qui laborabant ex aluo, & qui (inquit) ex talibus, vt qui etſi non præcipuè ex aluo ſed febre laborarent, fluxiones alui habebant (nimirum quibus vtcunq; ſentiebantur mali ſucci repere ad ventrem) & ex alijs autem morbis fiebãt faſtidioſi, qui pernitioſe affecti erant. Nimirũ faſtidium maximum magnum caſum facultatũ ſignificat. Sitis non perinde ac faſtidium omnes ægrotos tenebat, ſed alij quidem erant ſiticuloſi, alij autem non. Qui laborabant cum febribus, illi omnium maxime ſitirent, quanquam neq. illi omnes æque. Eorum autem qui in febribus, & alijs eiuſmodi, in phrenitide .ſ. nullus importune ſiticuloſus erat, ſed poteras quod ad potum attinebat, inſtituere victũ

vt

vt velles. Dictum etiam antea erat, hos non fuiſſe ſiticuloſos, & qua cauſa. Vrinas dicit fuiſſe multas, & potum multo exceſſus ſuperantes, initium fortaſſe diabeticę paſſionis, quæ, vt in alijs ſolet, ex renum calore, & nimio potu incipere, ita in ijs inciperet ex renũ ardore febrili, & multa humiditate, ob anni ſtatũ in corporibus redũdante. Multam autem malitiã dicit fuiſſe vrinis, quia neq. vt ſigna, neq. vt cauſæ boni aliquid habuerunt. Quia neque craſſitiam & concoctionem præ ſe ferebant, vt inde boni aliquid ſignificaretur, neq. habebant purgationes, vt ita ſaltem aliquid corporibus conferrent. Itaq. neq. bonam ſignificationem præſtabant, neq. cum conferentia euacuabantur, vt ſæpe ſolent. In multis .n. purgationes vtiles per vrinas fieri, bonũ. Hoc eſt, nã multis fiunt expurgationes vtiles per vrinas, pręſtatq. talis expurgatio bonam ſignificationem morbi integre ſoluendi, & hominis ab abſceſſibus, & alijs morbis liberandi. Meritò profectò Hipp. occaſione vſus hic eſt laudandi euacuationem per vrinam: quia morbis quãpluri mis eſt accommodata. Rari .n. morbi nobis curandi cõtingunt, qui non ſint in genere febriũ putridarum, quæ omnes cauſam præcipuam habent in venis & arterijs, vnde vrina deſtillat: quæ decretorie excernitur. Nam quotidiana miſtio, ex potu eſt nondum diſtributo. Congruit verò vrina reliquorum etiam morborũ maximæ parti, nam ijs qui veſicæ, renum, & hepatis partis gibbæ. Hepat verò, vt bonorum ſuccorum bene habens, ita malorum, male præcipua cauſa plærunq. eſt. Sed & alij omnes morbi, quibus cauſa proxima intra venas non eſt, habent tamen ibi cauſam quam vocant antecedentem, quæ velut radix proximæ, & per eam morbi, plurima mictione ſolui poſſunt. Merito ergo in multis purgationes per vrinas vtiles ſunt. Qua cauſa ego ſoleo, hac in re Gal. imitatus, omnes ferè morborum ex materia pendentium curationes diureticis finire. Non autem, quia in omnibus poſſunt, & ſolent eſſe vtiles, & bonam ſignificationem præbere, neceſſe eſt ſemper ſint, & prę ſtent, ſed tunc ſolùm, cùm fiunt facultate expultrice eo excrementa pellente. Cùm verò prę mala vẽtris affectione, quod dolores ſignificant, aut præ corporis colliquatione, aut ob malignam qualitatem ſuccorum facultate non potente retinere, lędunt & malam ſignificationem prębẽt, vt horum plurimis ſignificabant colliquationem, turbationem, & dolores & iudicationum ſublationes. Nam vbi copioſa aliqua & noxia euacuatio adeſt; ea quidem nõ iudicat, & alias iudicationes fieri prohibet. Comatoſi autem erant præcipue phrenitici, & qui febribus ardentibus laborabant. Ita quoq. antea dixerat, neq. inſaniuit phreniticorum quiſquam, vt in alijs, ſed alia quadam graui ac lenta in ſomnũ delatione grauiter peribant. Addit verò, & in alijs omnibus morbis maximis, qui cum febre fiebant. Nimirum omnia mala eius tempeſtatis dixit, fieri aliquando cum febribus, etſi quędam eorum ſine febre etiam aliquando: vtcunque ergo eſſẽnt grauia mala & cum febre, erant etiam comatoſa. In ſumma inquit,

A plurimis, omnium eo anno ægrotantium, aderat aut grauis ſopor, aut dormiebant tenues & exiguos ſomnos, ideſt habebant coma vigilans.

9 *Multa autem alia febrium genera populariter vagabantur, tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continentium, longarum, erraticarum, faſtidioſarum, inconſtatium.*

Omnia febrium putridarum genera populariter vagata ſunt, nam continuæ, & intermittentes, quę tertianæ, quartanæ, & quotidianę, & erraticæ: & acutæ, & longæ, & malignæ, & inconſtantes. Sunt vero hæ omnes febrium differentiæ, neque ſecundum vnam ſolùm, ſed ſecundum multas partitiones. Nam ſecundũ B figuram ſunt hæ, febres continuæ & intermittentes atque intermittentes tertianæ, quartanæ, quotidianæ, & erraticę: ſecundum conſtitutionem acutæ & longę: & rurſum conſtantes, & incoſtantes: ſecundum morem, ſimpliciores aut malignę. Inconſtantes enim ſunt, quę illegitimas habent conſtitutiones, & non recipiunt diebus legitimis legitimas mutationes, ac proinde ſunt iudicatu difficiles. Intelligit verò nomine nocturnarum quotidianas. quotidianę enim ſunt, vt primo Epidem. ſect. tertia dicebatur, nocturnæ aut diurnæ. Non refert autem parum, hæ ſint aut illæ, quia vt illo loco Hippocrates dixit, neque æque longæ, neque æque periculoſæ ſunt, ſed diurnæ nocturnis deteriores. Proinde voluit Hippocrates hic vno nomine dicere fuiſſe quotidianas, C & quales fuerint. Faſtidioſarum nomine intellexit malignas, quia magnum faſtidium, vnũ quoddam accidens eſt, eorum quæ maxime poſſunt ſignificare morbi malignitatem. Omnia ergo genera putridarum febrium, & omnia maligna, & inconſtantia. Nam circuitus quartanis longiores, vt quintanarum, & ſeptimanarum, rariores ſunt in febribus. Vt non opus, fuerit, ſi dicti tres circuitus febrium eo anno erant, illos etiam fuiſſe. Sed miror Galenum cenſere, quod de illis febribus loco citato ex. 1. huius operis dicit, non eſſe Hippoc. quia hic nullam quintanarum aut ſeptimanarũ mentionem fecit. Quaſi vero hic omnes febrium differentias perſequi ſtatuerit, ac non potius narrare quæ fuerint illo anno: aut quaſi neceſſe ſit febrium omnia genera, quę omnino ſint, eo anno fuiſſe. Non eſt ſane neceſſe, D etiam ſi omnia quæ non ſunt rariſſima, populariter vagata ſunt, neque ſanè citra cauſam. Nã calor bilem vtráque, humiditas pituitam peperit, in tribus autem his generibus ſunt febres omnes putridæ. Malum autem morem maligna putreſcentia fecit: inconſtantiã, quòd non fuit tempeſtiua & cõſtans temporum anni temperies.

10 *Omnes autem hæ cum multa turbatione fiebãt, alui enim plurimis turbatæ. Horrores ſudores non indicatorij & vrinæ, vt ſcriptum eſt. Longa autem plurimis horum, neque enim qui fiebant bis abſceſſus, iudicabant, vt in alijs. Difficiles indicationes omnibus omnia fiebant, & iudicationes ablatæ, & diuturna, longè autem magis his. Iudicium verò fiebat*

bat horum paucis circa octogeſimum, plurimis autẽ vt contigit, defecerunt. Moriebantur horum pauci ſub hydrope erecti ambulantes, & in multis etiam alijs morbis tumores infeſtabant, valde autem magis tabeſcentes.

Turbationem cum ſine addito dicitur, ſignificare periculum, dictum iam eſt, dictum etiam alui profluuia eſſe in malignis febribus periculoſa. Dicit ergo omnes dictas febres cum multo periculo fieri, quia alui plurimis turbatæ ſunt. Sed quia dictum eſt antea fuiſſe inconſtantes, neceſſe eſt fuiſſe difficilis iudicationis, hoc verò eſt euacuationes omnes eſſe non iudicatorias, aut ſaltem non bene iudicatorias: quare merito fiebant ſudores non iudicatorij, ideſt non ſoluentes febres. Sudores certè ob pluuioſam anni tempeſtatem, nõ iudicatorij, ob malignitatem morborum. Vrinæ, inquit, vt ſcriptum eſt. Significat verò illud ὑπογέγραπται ideſt ſcriptum eſt, hoc loco & multis alijs, quod antea ſcriptum eſt. Erant ergo vrinæ multæ potum ſuperantes, & neq; concoctionem, neque excretiones vtiles habentes. Hæ verò eandem cauſam habebant, quam ſudores. Longa ergo mala fuerunt plurimis horum, hoc eſt ita febricitantium, quia abſceſſus qui fiebant his non iudicabant, ideſt quia euacuationes (has enim vocat plerunque Hippocrates abſceſſus) non ſoluebant febres, neque deiectiones ſcilicet, neque ſudores, neque vrinæ. At verò vt dicitur aphoriſmo 56. particulæ 4. Febricitanti ſudor oboriens febre non remittente, malum. Moram enim trahit morbus, & multam humiditatem ſignificat. Aliarum euacuationum eſt eadem ratio. Merito ergo dicit fuiſſe longa mala, quia euacuationes non conferebant, vt in alijs ſolent. Horrores etiã, vt & rigores, iudicationes tẽtatæ erãt, & præterea paſſionem oris vẽtriculi ſequi poterant. Omnia inquit mala omnibus eo anno fiebant iudicationis difficilis, & diuturna, & iudicationes ablatæ, lõge autem magis his, febricitantibus ſcilicet his febribus. Iudicabãtur verò horum pauci circa octogeſimũ, quia in affectionibus diuturnis habẽt magnam vim quadragenarii dies, octogeſimus verò abſoluit duos quadragenarios. Plurimis autem defecerunt vt contigit, ideſt in certis diebus, quod etiam ad incoſtãtiam febrium pertinebat. Horum pauci euadebãt hydropici, & recti obambulantes moriebantur. Neque ſolum, inquit, in his, ſed in alijs morbis fiebant tumores, ideſt, hydropes; multò autem magis infeſtabantur hydrope qui tabeſcebant, per debilitatem ſcilicet facultatis concoctricis.

11 *M*Axima autem & grauiſſima erat tabes, & occidit multos. Multi enim incipientes hyeme partim decumbebant, partim erecti ambulabãt, ante ver autem moriebantur plurimi decumbentium: aliorum autem deficiebant tuſſes nulli, remittebant autem per æſtatem. ſub autumno autem decumbebant omnes, & multi moriebantur. Longum autem horum multi ægrotarunt. Cepit igitur horum plurimis, ex his malum repente. Rigores crebri, ſæpe febres continuæ, acutæ, ſudores intempeſtiui, fri-* A *gidi, multi, vſque ad finem, multa autem refrigeratio, & rurſum vix recaleſcebant, alui variè ſubſtiterunt & rurſum celeriter humectabantur, & omnium eorum quæ circa pulmonem diſtributio deorſum. Multitudo vrinarum non vtilium, colliquationes malæ. Tuſſes autem inerant vſque ad finem multæ, & educentes multa cocta & humida cum doloribus verò non admodum, ſed etſi aliquantulum dolerent, ſtatim leniter à pulmone purgatio fiebat. Fauces non admodum mordaces, neque ſalſugines quidquàm infeſtabant. Lenta quidem, & alba, & humida, & ſpumoſa, multa à capite ibant. Longè autem maximum malum comitabatur hos, & alios, faſtidium, vt ſubſcriptum eſt. Nam neque potum neque cibum libenter ſumebant, ſed valde ſine ſiti degebant, grauitas corporis, comatoſi. Plu-* B *rimis ipſorum tumores, & ad hydropem deueniebant, horridi delirí iuxta mortem. Species autem tabidorum erat, leuis. ſubalba. pituitoſa, ſubrubra, charopa, leucoplegmatiæ, alati, & mulieres ita. Melancholica item forma, & ſubſanguinea. Cauſi, & phrenitides, & dyſenteria his accidebant, teneſmi iunioribus pituitoſis, longa diarrhœa, & acres deiectiones, & pingues bilioſis.*

In prima morborum narratione, qua breui omnes, qui illa tempeſtate fuerunt, complexus eſt, omnium vltimum meminit tabis, dicens tabidi multi, non ſanè quòd leuiſſimum malum, aut minime commune fuerit, fuit enim, vt dicit tabes maxima & grauiſſima, & oc- C cidit multos, ſed quòd morbus is diutius quàm alij, productus ſit, vltra totum illum annum, partim incipiens à principio, ex ſola tuſſi & deſtillatione, vt fieri ſolet, partim capiens initium ex acuto aliquo morbo. Atque adeò omnes, qui non ſunt acutorum vi ſublati, ſed diutius vixerunt, videntur mihi facti tabidi ex acutis, vt aliis etiam à tuſſi ſola & deſtillatione tabidis factis, acuti morbi accedebant, vſque adeò omnia contigit eo anno complicari. Dixerat in principio totius narrationis, per hyemem quidem ſalubriter tranſigebat, præter tabidos de quibus poſtea ſcribetur. Huc nunc redit, & præſtans quod promiſerat, de ſolis tabidis ſeorſum ſcribit, ad illam hyemem reuocato ſermone. Multi, inquit cœperunt hyeme tabeſcere, non tamen omnes æquè grauiter, ſed quidam eorum decumbere cogebantur, quidam non, ſed erecti am- D bulabant. Decumbentes, quique grauiter affecti erant: plurimi moriebantur ante ver, poſtremis ſcilicet hyemis diebus, quibus ninxit, & flauit boreas, quia, vt in aphor. 17. ſectionis 3. dicitur. Boreales conſtitutiones, ſi circa thoracem aliquis dolor prius eſt, magis affligunt, non autem dolorem ſolùm, ſed eadem ratione morbum quencunque thoracis auget boreas, quare qui graui tabe tenebantur, non immerito hac mutatione temporis mortui ſunt, aliorum verò, qui nõ decumbebant nulli omninò defecit tuſſis, ſed remittebat plurimis per æſtatem, quia ſcilicet, cùm æſtas eſſet ſerena & ſicca, minuebatur deſtillatio, ſub autumno autem, hoc eſt poſtrema parte æſtatis, ac prope autumnũ, cùm redijt boreas, omnes decumbebant, & eorum multi etiam moriebantur-

bantur. Neq; mirum eos, qui primam aeris ad borealem conuerſionem ſuſtinere potuerant, ſecundam non ſuſtinuiſſe, ſed aut mortuos eſſe, aut ſaltē decubuiſſe, & longum tempus deinde ægrotaſſe. *His verò qui longum tempus* ægrotarūt, quid euenerit facilius quiuis intelligat. Nam quod crebrò ſolet, cum longa ſcilicet tuſſi, & putida excreatione, lenta extenuatio. Cęterum quod euenit iis qui tam grauiter ægrotarunt, vt eadē hyeme qua ægrotare cæperint, mortui ſint, opere precium eſt audire.
„ Proinde ad hos rediēs dicit, Cœpit igitur ho-
„ rum plurimis, & his malum repente (repente .n. dicitur malum incipere, quod breuius quā ſolet fit ſummū) ergo dicit plurimis horum repente incepit malum, ex his, ſeu cū his, quę ſequuntur. Rigores crebri, quales ſcilicet fieri ſolere ex catharris dictum mihi antea eſt. Sepe febres cōtinuę acutæ. Ideſt erroneo modo accidentes febres continuæ, & ſatis ardentes, quales fieri ſolent excrementis per partes putreſcentibus, aut fientibus in pulmone ſuppurationibus: ſudores intēpeſtiui, ſignificantes ſcilicet nimiā excrementorū abundantiā, qui deteriores etiam erant, quòd multi frigidi vſque ad finē malorū fiebant. Frigidi .n. ſudores, aut quòd valde cruda ſint, quæ abundant excrementa, fiunt, aut ob calidi innati debilitatē. Ad quam etiā cauſam refertur, quòd erat multa extremorum refrigeratio, & rurſum vix recaleſcebant. Alui variè ſubſtiterunt, humida eſculentorum parte eunte in caput & pectus, aut declinante in vrinas, quæ multæ erant, & rurſum celeriter humectabantur, regurgitante ſuccorū multitudine in aluum, & omniū eorum quę circa pulmonem, diſtributione deorſum facta. Neq; eſt quod hic labores, dubitās, quibus vijs de pulmone in ventrem abire poſſint ſucci: natura enim ipſa inuenit ſibi vias,
„ vt in hoc ipſo opere dicit Hippocrates, & vt
„ alibi dicit, omnia confluxibilia, & per pauci admodum abſceſſus ſunt, qui per manifeſtas vias fiūt, præ ijs qui per occultas. Atqui Hippocrat. non ea ſolùm, quæ in ipſo pulmone ſunt, dici in aluum diſtribui, ſed quę circa pulmonem in capite & thorace. Vt ergo quæ ſurditatem faciunt, ad aluum inclinare ſolent, ita & quæ circa pulmonem, ſed & iis quæ intra ipſum pulmonem concluſa ſunt, manifeſtas vias eſſe ad aluum & veſicam cap. 4. lib 6. de locis affectis, Galenus indicauit, per arteriam ſcilicet venalem, & cordis ſiniſtrum ventriculum, ſed & per venam arterialem & dextrum ventriculum, & venam cauam, & hepar, & meſenterium. Itaq; nullo modo hoc admirationē habet. Illud ſolū oportet meminiſſe, tales fluxiones pthyſicis non ſolere eſſe vtiles, quia vt aphoriſ. 14. ſectionis quintæ dicitur. A tabe habito diarrhœa ſuperueniens, lethale. Multitudo, inquit vrinarum non vtilium. Multitudo .n. humiditatis anni illius augebat vrinæ copiā, & ſymptomaticè excernebatur, vi caloris colliquantis. Quare colliquationes malas ſignificabat, magis quàm iudicationes. Tuſſes inerant, multæ vſque ad finem, neque enim poterat aliter fieri malè putreſcente pulmone, Educebant multa, concocta, ideſt ſup-

A purata, & humida, ideſt fluxilia, quod quidem fiebat ob nimiam humiditatem & putreſcentiam circa pulmonem, atque quia è pulmone effecto eductio fiebat, oon admodum cum dolore, quia pulmo exiguo ſenſu ac ferè nullo præditus eſt. Quod ſi aliquando doleret tangente corroſione membranulam qua veſtitur, ſtatim leniter, facile ſcilicet, & expeditè, ac ſine dolore, purgatio fiebat: quæ tamen ob nimiam redundantiam quam annus attulit, non fuit ſatis ad perpurgandum. Atqui quoniam in tanta multitudine non poterat, quod acre, & mordax, oon eſſe contemperatum, & dilutum, fauces non admodum mordebantur ab acribus, neque à ſalſis. Dictam autem multitudi-
B nem aperte indicabant, quæ de capite ibant, lenta quidem, & alba, & humida, & ſpumoſa, multa. Pituitoſa ſcilicet & flatu permixta, qualia peperiſſe erat conſentaneum pluuias & auſtrum. Hic enim flatus capita replet, ibique moram trahens, & cum pituitoſis ſe admiſcēs, ſpumoſa facit è capite deſcendere. Longe autem maximum malum inquit, comitabatur hos, & alios omnes eius anni ægrotos, vt ſubſcriptum, ideſt antea ſcriptum eſt, faſtidium, idque non qualecunque, ſed maximum, per quod neque cibos, neque potus libenter ſumebant: ſed valde ſine ſiti erant. Cur non dicit ſine fame? Quia cærte id dictum erat, cum dixiſſet faſtidium, poterat autem eſſe faſtidium cum ſiti, non erat tamen, ſed faſtidium omnium, quod facultatum omnium, & ſen-
C ſus in ventriculo corruptionem indicabant. Erat prætetea grauitas corporis, & ægroti comatoſi ob dictas iam cauſas, ac fortaſſe etiam iam prope mortem conſtitutis, vt fieri ſolet, tabidis ob debilitatem facultatis, & impotentiam vigilandi, coma fiebat. Plurimis ipſorum fiebant, tumores, ventris ſcilicet, & (hæc eſt particula declaratiua) ad hydropem deueniebant, collecta eò multa, quæ per totum corpus reduodabat, humiditate. Iuxta mortem iam erant horridi & deliri. Horrores debilibus facere facile poterant boreales flatus, qui & ſuſtulerunt. Deliria horum, vacillationes mentis ſunt, natæ ex debilitate. His dictis de ijs qui intra hyemem mortui ſunt, narrat qualis fuerit ſpecies, ſeu facies tabidorum omnium eius anni. Fuerit verò qualem eſſe tabidorum,
D in hydropem ob pituitæ redundatiam abeuntium, conſentaneum erat. Leuis ſcilicet & ſubalbida: non enim alba, vt nix aut papyrus, ſed ob caloris debilitatem inter mortuum quendam candorem, & cineritium referens: & pituitoſa tota ſcilicet: qualis pituita redundante fieri ſolet. Erant deniq; leucophlegmatiæ tumidæ. Addit, & ſubrubra, fortaſſe eadē facies erat reliquis partibus ſubalbida, & maxillis ſubrubra ob calidam paſſionem pulmonis. In multis enim tabeſcentibus, id vidimus, aut fortaſſe alij erant albidi, alii ſubrubri. Fuerint enim ſubrubri, quibus forma melancholica & ſubſanguinea, de quibus mox dicitur. Dicit fuiſſe tabeſceotium, pariterque hydropicorum, faciem charopam. Quod haud dubie ad oculos pertinet. Explicatum verò iam eſt ſectione quinta libri ſecundi, cum illa

ver-

verba enarremus quæ ad hunc locum multum
faciunt, hydropici charopos oculos habent,
hic & illic charopi nomen abuſiue vſurpari, di-
cique de glauco, quod exemplo auiculę cuiuſ-
dam, cuius hiſtoria in calce libri quarti occur-
ret, confirmabimus. Itaque his fiebant oculi
glanci, pituita in oculos abſcedente. Alatos
etiã fuiſſe dicit tabidos, non arbitror quòd ta-
be alati fierent, quamquam extenuatio carniũ
aliquid nõnunquam ei figuræ adijcit, ſed quòd
alati tabeſcerent, vtpote ad tabem paratiſſimi,
vt primo libro huius operis dictum iam eſt.
Addit Hippocrates & mulieres ita, ideſt, &
mulieres ita afficiebantur, nõ quidem ſolæ, ſed
quaſi diceret non tantum viri, ſed & fœminæ,
ac fortaſſe hæ plus etiam quàm viri, quòd per
ſeſe ſint humidiores, & excrementis magis af-
fluentes, cui naturæ accedens anni humida in-
temperies, maior morborum occaſio fieret.
Quorundam etiam tabeſcentium forma erat
melancholica & ſubſanguinea, hoc eſt ſubni-
gra & ſubcruenta, referens redundantiam sã-
guinis craſſioris, in ijs ſcilicet in quibus ſan-
guis redundaret. Dictum enim antea eſt, ſuc-
corum omnium eo anno fuiſſe redundantiam,
iuxta cuiuſque naturam. Horum ergo facies
fuerit ſobrubra vt pituitoſorum ſubalbida.
His etiam quibus tabeſcentibus forma melã-
cholica & ſubſanguinea, acciderunt cauſi, &
phrenitides, & dyſenteriæ, dum corpus cum
pulmonis putreſcentia tabeſceret, putreſcen-
te & bileſcente ſanguine per totas venas: aut
irruente in caput aut ventrem. Cum verò di-
ctis ægrotis multa circa aluum mala accide-
rint: nam teneſmi, diarrhœę longę, & deiectio-
nes acres, & pingues narrat Hippocrates, qui-
bus quæ acciderint, ſecundum ætates, & natu-
rales temperaturas, differentiam accipiẽs. Ga-
lenus legit, teneſmi iunioribus pituitoſis: lõ-
gæ diarrhœæ & deiectiones, acres, & pingues,
bilioſis. Ego verò non video cur minus longę
diarrhœæ acciderent pituitoſis quam bilioſis,
aut cur potius acria & pinguia iunioribus
(quorum nomine adoleſcentes, aut pueri ado-
leſcentiæ proximi, videtur intelligendi) quam
iuuenibus, & conſiſtentibus ætate. Proinde
ego ita lego. Teneſmi iunioribus, hoc verò eſt
quod antea dixerat, teneſmi pueris (& quos
vocauerat παιδάριον nunc vocat, νέους) & pitui-
toſis longæ diarrhœæ, ob abundantiam ſcili-
cet multæ fluxionis: & bilioſis deiectiones
acres & pingues ob calorem. Vbi legi, forma
tabidorum erat leuis, ſubalbida, pituitoſa, in
qnibuſdam codicibus legitur, φλεγματώδεις
φακώδεις ideſt lentes referens tamen apertum
eſt mendum, quia Gal. lectionem hãc ſequutus
eſt, & multo magis videtur congruere, vt ex ip-
ſa interpretatione iam patere poteſt.

12 *ERat autem omnibus ſubſcriptis difficillimum
quidem ver, & plurimos abſtulit, æſtas autem
facillima & minime moriebantur. Autumno verò,
& ſub pleiadis rurſum moriebantur multi, quarta-
narij.*

Dictum ante erat tabidos multos abſtuliſſe
primum ver, æſtate melius habuiſſe, & autũno
A rurſum multos eſſe mortuos, eorum qui ver
euaſerant, dictumque quam ob cauſam. Quod
nunc dicit autumno & ſub pleiadis, eſt idem
ac ſi diceret toto autumno, ineunte ſcilicet, &
ſub autumno & ad occaſum, qui occaſus finit
autumnum & inchoat hyemem. Dixerat nuper
multos eorum qui antea decumbebant, extre-
ma æſtate mortuos eſſe, & eorum qui non an-
tea decumbebant multos tunc decubuiſſe. Cõ-
ſentaneum ergo eſt, hos, qui ineunte autumno
decubuerant ſub pleiadis, hoc eſt, occidenti-
bus pleiadis, tempore mutato ad frigidiſſimũ
(ea enim hyems fuerit qualis ſolet, finito iam
anno intempeſtiuo) accubuiſſe. Vox illa quar-
tanarij, cenſetur à Galeno eſſe adiectitia, quia
nihil pulchrum videtur ſignificare poſſe. In
quibuſdam codicibus occurrit ſcriptum τριτῆ
B ideſt quartanam, in quibuſdam τριτεα ideſt
quarti, ſeu quartanarij. Quid autem ſignificet,
multiplex coniectura eſt, quidam antiquorum
dicebant quarta die mortuos, ſed quo pacto ta-
bidi quarto die moriebantur? An ſuperuenie-
bat illis in extremo conſtitutis, malum quatri-
duanum? At id oportebat, dictum prius. Qui-
dam dicebant, hos eſſe quartos ægrotos, qua-
ſi quartam conſtitutionem epidemialem, poſt
duas in Thaſo, in primo libro ſcriptas, & ter-
tiam in Cranone ſcriptam in ſecundo. Sed vix
conſtat, an hos libros omnes in ordinem digeſ-
ſerit Hippocrates quaſi in lucem emittendos
qui putemus tãtam præſcriptorum toto ope-
re habuiſſe rationem? Alij putant multos eo-
rum, qui ex febribus erraticis hunc annum
euaſerant, ſequenti anno fuiſſe quartanarios,
C vt fieri ſolet. Aut hoc eſt quod Hippocrates
dicit, aut nihil ſed adiectitia, eſt illa dictio. Su-
perſunt vſque ad extremum huius libri tertij,
decem & ſex ægroti, quos quidam interpretũ
putarunt, quoſdam fuiſſe eorum, qui dicto an-
no ægrotarunt, ſeorſum exempli gratia ſcrip-
tos, adducti illa vocula ſub ſcriptis, quæ vide-
tur ſignificare non ſcriptos antea, ſed ſubſcri-
bendos deinceps. Dicunt ergo cum hic dicit,
erat autem omnibus ſubſcriptis difficillimum
ver, intelligi, omnibus qui ſequuntur, indeq;
conſtare eoſdem eſſe qui ſequuntur, & qui an-
tea dicti ſint. Ego quidem ſuſpicor quoſdam
fuiſſe eorum qui eo anno ægrotarunt, non ta-
men hoc argumento (pluries enim iam vidi-
mus, tota hac tẽpeſtate dici ὑπογεγραμμένον ideſt
ſubſcriptum, quod antea ſcriptum) ſed quia
D ſtatim adiecti ſunt huic conſtitutioni, & qui-
dam illorum videntur habere multa ſympto-
matum, quæ narrata ſunt, & qui alijs modis
videntur ægrotaſſe, fortaſſe hac ipſa ratione à
communi narratione excepti ſunt, quod pecu-
liari morbi forma ægrotauerint. Sed venia-
mus ad ſingulares hiſtorias.

SEXDECIM ÆGROTI.

Ægrotus primus.

13 *IN Thaſo Parium, qui decumbebat ſuper domum
Artemiſij, febris corripuit acuta, circa initia
continua, ardens, ſiticuloſa, incipiens comato-
ſus, & ſtatim inſomnus. Aluus turbata in prin-*

cipijs. Vrinæ albæ. Sexta minxit oleoſum, delirauit. Septima exacerbata ſunt omnia. Nihil dormiuit, ſed vrinæ ſimiles, & mens turbata. Ab aluo autem biliosa pigu[i]a fluxerunt. Deinde octaua parum à naribus deſtillauit. Vomuit viroſa pauca; parum dormiuit. Nona eadem. Decima omnia remiſerunt. Vndecima ſudauit non per totum, circumfrigiut quidem, cito autem recaluit. Duodecima febris acuta, deiectiones bilioſæ, tenues, multæ, vrinis encorema, delirauit. Decima ſeptima laborioſe transmiſſa eſt. Neque enim ſomni, neque febris intendebatur. Vigeſima ſudauit per totum, inſomnis, deiectiones bilioſę, cibum non capiens, comatoſus. Vigeſima quarta redijt. Trigeſima quarta ſine febre, aluus non ſubſtitit, & rurſum recaluit. Quadrageſima ſine febre, aluus reſtitit tempus non multũ. Cibum non capiens, parum rurſum caluit, & per totum erratice ſine febre aliquando, aliquando autem non, ſi enim aliquid intermiſiſſet, & alleuata eſſet rurſum reuertebatur cibarijs multis, & malis vtebatur. Somni mali in recidiuis. Delirabat. Vrinas craſſitiem quidem habentes: mingebat tunc, turbatas autem, & prauas, & aluus adſtricta, & rurſum ſoluta. Febriculæ continuæ, deiectiones multæ tenues. Centeſima autem vigeſima die mortuus eſt. Huic aluus continenter à prima humida, bilioſis humidis multis, erat, aut ſuppreſſa in feruidis, & crudis. Vrinæ vſque ad finem malæ. Comatoſa. Plerumque cum doloribus inſomnis. Faſtidioſus. Continenter febris ardens.

Hæc fuit febris ardens & acuta vſque ad diem vigeſimam, inde cœpit ex acutie cadere, acutiem adhuc aliquam retinens vſque ad quadrageſimam, qua finiuntur morbi medij inter acutos & diuturnos, inde iam cronicus factus eſt morbus, & ſenſim tabeſcens homo, alios duos quadragenarios durauit. Tribus verò exactis, die vigeſima ſupra centeſimam, mortuus eſt. Habent enim ſuos dies decretorios morbi omnes, ſed in acutis habent meritò vim maiorem, & notantur breuioribus interuallis, in longis minorem, & ex longioribus. Proinde Hippocrates vſque ad vigeſimum, omnes fere dies percurrit, à vigeſimo iam attingit rariores, vſque adeò vt poſt quadrageſimum nullum vſque ad centeſimum vigeſimum, nominauerit. Habent vero vim magnam vt in acutis ſeptimanę, ita in longiſſimis affectionibus, quadragenarij: quorum tres dicta dies finit. Sed percurramus ſingula, quę ex dictis antea non ſemel, intelligi poſſunt facile, legentes: ſolum quæ nondum explicata ſunt, interpretantes. Nam ita fiet, vt opus neque faſtidioſum ſit, neque in immenſum
„ creſcat. Parium inquit, febris corripuit acu-
„ ta, circa initia, continua, ardens, ſiticuloſa,
„ ideſt quæ primum fuit acuta, continua, & ardens, etſi deinde in longam decidit. Incipiens, ideſt, primis morbi diebus, fuit comatoſus, & ſtatim inſomnis. Quibus quidem notis ſatis videbatur eſſe, vnus quidam eorum qui illo anno ęgrotarunt, dixerat enim eos nunc ſopore, nunc peruigilio teneri, redundantes ſcilicet duplici ſucco. Aluus turbata in principijs, & vrinæ albę: fuerint verò vtinę tales

A ob cruditatem: & declinante in aluum bile. Talia habuit vſque ad diem ſextam, qua minxit oleoſum, ideſt vrinam oleo ſimilem. De hac vrina dubitatum eſt à prioribus interpretibus, quibuſdam putantibus eſſe omninò ſimilem oleo, craſſitie, & pinguitudine, fietque liquata corporis pinguedine. Galeno, cuius ſententia mihi magis placet, videtur hoc fieri non poſſe, quia pinguedo liquata mox cohæreſcit & ſupernatat, atque adeo, etſi aliquandiu vi caloris fieret vt non concreſceret, tamen innataret: nam & oleum ipſum inuehitur in aqua. Proinde ſuperſunt duę probabiles opiniones, oleoſum eſſe in qua innatat pingue dictamque oleoſam, quaſi pinguẽ, eo quod oleum pingue ſit: aut eſſe vrinam ſimilem oleo craſſitie, & colore, etſi ipſa fuſura lentam pinguedinem non habeat. Pinguis, colliqua-
B tionem ſignificat, aut ſecundum renes cum confertim mingitur, aut ſecundum corpus totum, cum aliter. Fieri verò hanc in Pario ſexta die, non erat diſſonum: ita enim fieri ſolet in alijs febribus acutis. Neque vero pinguedinem liquari tam graue eſt, vt propterea dubites potuiſſe huic tam citò fieri craſſam, & olei colore, quidam putabant ſignificare colliquationem, multò maiorem quam pingue, fieri enim ex partibus carneis velut aſſatis, vt ſi ſuccum eum qui ex aſſatis carnibus deſtillat, quis colligat. Tales fortaſſe erant de quibus nuper dicebat Hippocrates multitudo vrinarum non vtilium, colliquationes malæ. At verò conſumptio tanta non poſſe ſexta die fieri, victuro vſque ad centeſimam vigeſimam. Proinde cenſeo, vt & Galenus oleoſam vrinam, vnam quandam earum eſſe, quæ con-
C turbatione craſſeſcunt. Itaque eſſe conturbatam, referentem colore oleum. Talibus vero malum capitis imminere ſolet. Velut huic accidit qui talem mingens, mox delirauit. Sed, & de Pithione, qui tertius eſt huius partis ęgrotus, ita ſcriptum occurret. Vrinam minxit oleoſam, noctu turbatio multa, delirabat. Licet conſiderare mutationes inſignes ſeptima vndecima die, & decima ſeptima. Miror quod quatuordecima nihil noui attulerit, aut quod ille omiſerit. Fortaſſe Hippocrates non affuit ægroto ea die. Die octaua [ ] illæ ſanguinis de naribus malam ſignificationem præſtare poterant vt non ſemel iam dictum eſt. Sed & illud quod duodecima die dicitur accidiſſe, vrinis
D encorema, delirauit, eſt conſonum ei quod primo prædictionum, dicitur, vrinæ innatãtes phreniticæ. Quod dicit decima ſeptima laborioſe tranſmiſſa eſt, quia neque ſomni, neque febris intendebatur, videbitur fortaſſe diſſentaneum. Dices enim, laborioſius fuiſſet ſomnos & febrem intendi, vt febris eſſet ingẽs cũ comate. Verum non ita intelligendum eſt: ſed, neque ſomni erant, ideſt dormire non poterat, neque febris intendebatur, id eſt, neque extrema caleſcebant, effuſo æqualiter per totum corpus calido: ſed erat inſomnis cum extremorum frigore. Nihilominus vigeſima iudicatus eſt, non tamen perfecte, neque enim poterat nullis concoctionis ſignis prægreſſis: neq; ſanè id, ea ipſa die quis poſſet expe-

pectare, quia exiguæ conferentiæ notæ aderāt. Tametſi enim factus eſt ſudor non qualis vndecima: ſed per totum, tamen erat inſomnis nunc, nunc comatoſus, aut fortaſſe in ſomnis comatoſus, id eſt cum comate vigili, & cibum faſtidiens. Satis ergo fuit, neq; ſanè parùm fortis naturæ argumentum, imperfectè iudicari, ſudore & deiectionibus ſolùm tunc bilioſis, euacuationibus quidem ſymptomaticis, ſed ex parte factis ea die vtilibus. Itaq; febris non ſanè, quantum intelligo, ſublata, ſed remiſſior multo facta eſt. Sed quia imperfecta fuerat iudicatio, fuit etiam inſida, & rediјt febris aperte vigeſima quarta. Trigeſimaquarta, inquit, ſine febre eſt factus. Addit, aluus non ſubſtitit, & rurſum recaluit. Sed cur dicit, aluus non ſubſtitit? aut ſi dici oportebat, quæ non fiebāt, cur non dicit etiam non ſudauit, aut non vomuit, aut aliud quiduis? Certè ſignificat melius actū fore cum ægroto ſi aluus reſtitiſſet: atq; adeò conſentaneum fuiſſe ſiſti. Nam velut conſentaneum eſt in mutatiobus in melius, fieri euacuationes vtiles, ita, ſiſti noxias. Huic verò noxiæ erant, bilioſæ & pingues euacuationes, cōſumendo magis, quàm expurgando corpore, ſientes. Conſentaneum ergo, ceſſante febre, ceſſare aut minui liquationem, & bilis fluxionem, & ſiſti aluum. Dicit itaque aluus non ſubſiſtit, & rurſum recaluit, quaſi inſinuans inter cætera, ob hoc etiam citò recaluiſſe, quod non ſubſtitit. Quod multo magis declarat, quod addit, quadrageſima ſine febre, aluus teſtitit. Sed quia ne tunc quidem reſtitit multum tempus, & manſit cibum non capiens: rurſum, non vt prius, ſed parum caluit. Nimirum faſtidium, & oris amaritudo, & ſimilia, vt dicetur ſexto libro hnius operis, ſignificāt intus manere, & recidiuam. Verum vt facta eſt mutatio inſignis, & declinatio ab acutie, die vigeſima, abeunte morbo acuto in morbum medij generis, ita oportuit die quadrageſima agi, quia qui hanc excedunt, apertè iam fiunt diuturni, & vt vigeſima multorum acutorum eſt finis, ita quadrageſima morborum medij generis. Quare iam inde febris erat minor, & per totum erraticè, aliquando ſine febre, aliquando cum febre erat. Intellige verò id non exactè; ſed quòd videretur. Nam reuera, nunquam ſine febre fuit, ac multò minus poſt quadrageſimum, quia tabeſcebat iam: tabeſcentes autem ex febribus ſemper habent febriculas. Et ipſemet Hippocrates mox addit, febriculæ continuæ: ſed & hic ita debere intelligi, vt explicui, ipſemet indicat, addens: ſi enim aliquid intermiſiſſet, & alleuata eſſet, rurſum reuerrebatur. Nam illud, & eſt declaratiuum, quod illud, aliquid intermittere ſit, non ſimpliciter intermittere, ſed aliquid intermittere, & alleuari: quare & illud reuerti, eſſet rurſum, intendi. Addit cibarijs multis & malis vtebatur. Sed quo pacto, ſi, vt in fine hiſtoriæ dicitur, erat faſtidioſus? Certè ſuſpicor hunc, vſque dum iam tabeſceret, fuiſſe faſtidioſum, vt nullum cibum libenter caperet (dixerat enim Hippocrates bis, cibum non capiens) deinde tamen, penuriam alimenti ſentientibus partibus, & excrementis cibi boni appetitum corrumpentibus, ingeſiſſe multos & malos. Itaque ſemper fuit quodamodo faſtidioſus: quia ſemper faſtidiuit bonos, etſi multis diebus vſus eſt multis malis. Dicit, vrinas mingebat craſſitiem quidem habentes turbatas autem & prauas. Meritò ſanè addit, turbatas autem & prauas, quia cum ſimpliciter dicit craſſas, coctas ſolet Hippocrates ſignificare, aliter profecto ac Galenus, qui craſſarum nomine turbatas intelligit. Perducta narratione vſque ad diem vigeſimam ſupra centeſimam, qua mortus eſt, epilogo colligens quæ fuerunt in Pario deterrima, dicit, huic aluus continenter à prima humida (id eſt fluens bilioſis, humidis, fluxilibus, & liquidis, multis) aut ſuppreſſa in feruidis & crudis. Sed quo pacto in feruidis & crudis, ſi ſuppreſſa? Certe nunc erat laxa fluentibus multis bilioſis liquidis, nunc aſtricta fluentibus paucis feruidis & crudis: feruidis ſanè exuſtis, crudis, ex malè coctis in ventre cibis, vtriſque tamen, paucis, & non fluxilibus, ceſſante fluxione ad ventrem. Dictis alijs ſignis peſſimis, finit ſermonem, dicens, continenter febris ardens: quod intelligi debet, dum acutè laboraret, & vſque ad vigeſimum.

Ægrotus. II.

1 *IN Thaſo decumbentem iuxta frigidam, ex partu, & fœminam enixam, & non fiente purgatione, febris acuta, horrida tertia die, corripuit. Ex multo autem tempore ante partum febriculoſa erat, in lecto, faſtidioſa. Poſtquam autem riguiſſet, continuæ, acutæ, horridæ febres. Octaua multùm deliberabat, & ſequentibus diebus, & breui rurſum reſipiſcebat. Aluus turbata multis tenuibus, & vt aqua bilioſa. Sine ſiti, Vndecima reſipiſcebat, comatoſa autem erat. Vrinæ multæ, tenues, & nigræ: inſomnis, Vigeſima parum circum friguit, & rurſum breui recaluit. Parum delirauit inſomnis, venter imus in eiſdem. Vrinæ aquoſæ, multæ. Vigeſima ſeptima ſine febre aluus ſubſtitit. Non multo autem tempore poſt, dextra coxæ dolor fortis tempus multum. Febres rurſum comitabantur, & vrinæ aquoſæ. Quadrageſima quæ ad coxam ſpectabant alleuata ſunt: tuſſes autem continuæ, humidæ, multæ. Aluus ſubſtitit. Cibum non capiens. Vrinæ in eiſdem. Febres autem in totum quidem non deficientes, erraticè autem habentes exacerbationes, partim quidem ita, partim autem non. Sexageſima tuſſes quidem ſine ſigno defecerunt. Neque enim aliqua ſputorum concoctio fiebat, neque alias conſuetus abſceſſus. Maxilla autem dextra diuulſa eſt, comatoſa, delirauit rurſum, & breui reſipiſcebat. Cæterum à cibis habebat animum auerſum. Maxilla quidem ad locum ſuum rediјt, aluus autem bilioſa pauca reddidit. Febricitauit acutius horrida, & ſequentibus diebus ſine voce, & rurſum reſipiſcebat, & loquebatur. Et octogeſima mortua eſt. Huic vrinæ vſque ad finem erant, nigræ, & tenues, & aquoſæ, & coma comitabatur. Cibum non capiens, animo deiecta, inſomnis, iræ, difficiles tolerantiæ. Mens autem melancholica.*

Vt Parius tertiò, ita hæc ſecundo quadragenario, qui die octogeſimo finitur, mortua eſt, ex partu fœminę. Dictum verò, & obſeruatum in hoc opere iam ſæpe eſt, difficiliores eſſe partus fęmellarum quam maſculorum. Dictum eſt etiam ſæpe, enixis occaſionem ægrotandi, ferè ſemper eſſe in purgatione non ſatis procedenre, peculiariter verò noxia ſit hæc cauſa enixis fœminas, quia hæ pluribus abundant ſordibus, & maiori expurgatione indigēt. Erat autē hoc cōſpicuū maximè in hac, quæ multo tēpore ante partū erat febriculoſa, & faſtidioſa, & decūbens in lecto, aut cōtinenter, aut aſſiduè, vt fieri ſolet. Animaduerte hoc loco Hippo. diei computationem ducere, non à die febris, ſed partus, iuxta id quod in prognoſtico docuerat. Dicit enim tertia die febrē horridam mulierem corripuiſſe. Tertia ergo mali, fuit prima febris, & ab ea die, à qua prima febris fuit tertia, fuit octaua qua delirauit, & octogeſima qua mortua eſt. Nimirum in his primarium ac præcipuum malum, eſt partus malus. Dictum etiam antea eſt, ſemper ſolere eſſe febres enixarum, & earū quæ ex ſuppreſſione magna menſtruarum euacuationum laborant, acutas, & horridas. Acutæ quidem ſūt quia magnæ, & periculoſæ: horridæ verò, ob naturam vteri, ad quem præcipuè pertinent illæ effectiones, & ob hanc ipſam cauſā, cœpit hæc febris ex rigore: nimirū rigor eſt horror magnus, & quæ cauſæ ante quàm febris magna fieret, rigorem fecerant: hæ eædem, aucta iam febre, afferebant horrores. Quia horror eſt exiguus rigor, & febris rigorem minuit, vt & in hemitritæis fieri cōſueuit. Meritò ergo poſt quam riguiſſet, factę ſunt febres cōtinuæ, acutæ, horridæ. Octaua, & ſequentibus diebus vſque ad vndecimam, nunc delirabat multum, nunc breui redibat ad mentem, habente ſcilicet compaſſionem cerebro cum vtero, & totius venis, non autem firmam paſſionem, vt veram phrenitidem. Aluus turbata tenuibus multis, vt aqua bilioſa, ex redūdātia humiditatis aquoſæ, & bilis, quod, vt vidimus, ægrotis omnibus illius anni commune fuit, vt & ſine ſiti eſſe: quod in hac, præter humiditatis redundantiā, delirium etiam facere poterat. Vndecima reſipiſcebat, id eſt iam tota ea die fuit ſine delirio, comatoſa tamen, pituita abundante in ſuperioribus, deriuata bile ad inferiora, per deiectiones dictas, & vrinas, multas tenues, & nigras, quæ bile nigra tingebantur. Noſſe verò oportet, has vrinas familiares fuiſſe paſſioni, quę valde fuit melancholica, vt vltima totius
„ narrationis verba declarant; hæc ſcilicet: Vſ-
„ que ad finem erant vrinæ nigræ, tenues, &
„ aquoſæ, animo deiecta inſomnis, iræ, difficiles
„ tolerantiæ, mens autem melancholica, id eſt,
„ cum metu, & mœſtitia. Hæc enim omnia melā-
„ cholicæ paſſionis ſunt ſigna.

Neque ſanè, quod vrinæ erant tenues, & multę, prohibet ex melancholia eſſe. Nam hę non erant decretoriæ expurgationes melancholiæ, vt multa exiret quę craſſas vrinas faceret: ſed ſymptomaticę vt exiret, quod vrinam non craſſam: ſed nigrā facere poſſet, & melancholiā nō euacuare: ſed ſignificare. Neque verò alienum eſt à melan-

A cholia abundare multo ſero: per incoctionem enim fit melancholia ſeroſa, & hanc ob cauſam videas melancholicos, tenuem, & multam ſaliuam habere, & copioſe ac frequenter ſudare. Qua eadem cauſa fuit familiare huic morbo habere has vrinas, familiare etiam eſt iis quibus menſtruę euacuationes retinentur, melancholicis paſſionibus tentari: nimirum hę deterioris ſanguinis euacuationes ſunt, vt, & hęmorroydes. Sed veniamus ad reliqua. Quo pacto erat inſomnis eadem die vndecima, ſi ſoporoſa? Certè vt ęgroti alij huius tempeſtatis, comate vigilanti. Vigeſima (quatuordecima, & decima ſeptima, aut nihil fuit noui, aut fortè non affuit Hippocrates)

B parum circum friguit, id eſt ſecundum extrema refrigeratus parum quiddam eſt, & rurſum breui recaluit. Parum delirauit, inſomnis, venter imus in eiſdem, vrinę etiam aquoſę multę. Vigeſima ſeptima facta eſt ſine febre, & hic fuit finis acuti morbi. Nimirum dictum mihi eſt ſępe, menſem lunę eſſe legitimum finem acutorum morborum, etſi Galenus vigeſimum ſtatuerit. Iam hinc decidit morbus ex acutie. Eſt verò in hac, vt & in Pario, in iudicatione febris ſublata euacuatio, quę ſymptomatice, & inutiliter antea fluebat: non tantum verò ſuppreſſa hęc euacuatio fuit: ſed, & pro ea factus abſceſſus, qui non multo tempore poſt, dextrę coxę dolor fortis multum tempus: nam vſque ad quadrageſimam. Neque febris intermiſſio durauit diu: ſed febres rurſum comitabantur, &

C vrinę aquoſę. Quadrageſima, quę finit morbos medij generis, facta eſt alia inſignis, & perinde mala permutatio. Nam dolor coxę alleuatus eſt; factę autem tuſſes contiuuę, humidæ, multę, id eſt, per quas multum excreabatur. Nam tuſſis arida vocari conſueuit, per quam nihil excreatur. Non autem ſolum alleuata eſt tuſſis: ſed, & aluus ſubſtitit, recurrentibus ſurſum vitioſis ſuccis, patientibus autem inſtrumentis reſpirationis, quia hic morbus erat, vt dixi, pręcipuè vteri. Eſt verò vt lib. 2. ſecti prima dictum eſt magna communio vocalium cum genitalibus: qua ipſa cauſa omnes mulieres, quę ob has occaſiones ęgrotant, ſolent incidere in morbos thoracis, tuſſes, aſthmata, hęmoptoycas paſſiones phthiſes, aut pleuritirides. Reliqua fuerunt

D qualia prius, & febres nunquam omnino deficientes: iam enim haberet mulier habitualem febriculā: erāt tamen præterea exacerbationes erraticæ, ob excrementa multa, & varia putreſcētia per partes. Sexageſima rurſū attulit aliā inſignē mutationē, nimirū tuſſes defecerūt ſine ſigno, id eſt euanuerūt repēte, nullo relicto veſtigio: quod genus deficiēdi in omni abſceſſus, quin & in omni paſſione vituperatū eſt, quia quod repēte euaneſcit, ac nō potius paulatim, aut ſimul cū euacuatione aliqua, præter rationē ſoluitur, quæ verò ita euaneſcūt malignius redeūt, aut in grauiores alias paſſiones permutātur: velut nunc, quia nulla cōcoctio ſputorū manifeſta fiebat, vt cocta, & expurgata materia, ſolueretur tuſſis, neque alius conſuetus abſceſſus, vt expurgatio ex vtero, quæ maximè

om-

omnium erat huic expetenda, aut coxæ dolor denuo factus, aut tumor aliquis circa genitalia, quæ etſi minus bona, ſolent tamen etiam ex tuſſi fieri, dicitur tuſſis defeciſſe ſine ſigno. Et re in deterius eunte, maxilla dextra diuulſa eſt, ſecundum dextri lateris rectitudinem mutatis abſceſſibus, contra tamen ac oportebat, ab infernis enim ſurſum. Nam à dextræ coxæ dolore tuſſis, ab hac dextræ maxillę diuulſio facta eſt. Quod quidem ſuperna petente excremento fieri, confirmarunt coma & delirium accedentia. Sed ne tunc quidem fuit firmata phrenitis: ſed breui reſipiſcebat. Non tamen proinde non erat iam affectus grauiſſimus, habebat enim iam à cibis animum auerſum, non ſolum, vt antea, cibum non capiebat. Nimirum magnę exagerationis gratia dicit, πρὸς δὲ τὰ γεύματα ἀπεστραμμένως εἶχεν quod haud ſcio an melius verti poſſit, quam habebat auerſum animum à cibis, aut ſaporibus. Eſt verò vt Gal. rectè cenſet, vſus dictione affectata, vt ſignificaret faſtidium ſummum. Quod ſanè maximi iam periculi eſt, quia fit corruptis facultatibus rectricibus. Quod vbi factum eſt, nulla ſalutis ſpes ſupereſt, quia etiam ſi quæ euacuatio ſuccedat, nihil confert, immo verò quæ conferre ſolent, ea ipſa videntur mortem properare, deficiente facultate quæ toleret. Velut huic accidit; quæ cum, redeunte maxilla ad locum ſuum, alui fluxionem bilioſam haberet, nihil eſt iuuata, ſed febricitauit acutius, & fuit magis horrida, & ſequentibus diebus eſt voce priuata, & octogeſima mortua eſt. Sed quo pacto priuata iam voce & morti proxima, rurſum reſipiſcebat, & loquebatur? Sed quid mirum? Certè & ex magna apoplexia vidi quam plurimos morti iam proximos, ad mentem & vocem rediiſſe, vt aſſiſtentibus viderentur liberati. Hæc ſanè facit extremus conatus, qui, ſi non expellit, facit tamen abſcedere à quibuſdam partibus, ad quas, ob virium impotentiam, nouo impetu irruentia excrementa, mortem afferunt, cum ſpes aliqua ſalutis ſeſe cœperat inſinuare. Reliqua quæ per epilogum dicit, explicata iam ſunt.

Tertius ægrotus.

25 *IN Thaſo Pythionem, qui decumbebat ſupra templum Herculis, ex laboribus, & laſſitudinibus, & prauo victu, rigor magnus, & febris acuta, corripuit. Lingua arida ſiticuloſa, bilioſa. Non dormiuit. Vrinæ ſubnigra, appendiculum ſublime. Non ſudauit. Secunda circa medium diem refrigeratio extremorum, præcipuè circa manus & caput, ſine loquela, ſine voce. Breuiſpirus in multum tempus. Recaluit. Sitis. Noctem cum quiete. Sudauit circa caput parum. Tertia cum quiete. Veſper circa ſolis occaſum ſubfriguit parum. Turbatio nocte laborioſè. Nihil dormiuit. Ab aluo autem pauca compacta ſtercora exierunt. Quarta manè cum quiete, circa medium autem diem omnia exacerbata ſunt. Frigus. Sine loquela. Sine voce. in deterius recalefactus eſt. Poſt tempus minxit nigra habentia appendiculum. Noctem quietè dormiuit. Quinta alleuatus eſſe viA ſus eſt: Circa aluum autem pondus cum dolore. Siticuloſa. Noctem laborioſe tulit. Sexta mane quiete, veſperi autem dolores maiores, exacerbationem habuit. Ab aluo autem veſperi clyſtere bene eiecit. Noctem dormiuit. Septima die faſtidioſus, ſubmoleſte ferebat, minxit oleoſum. Nocte turbatio multa, delirauit, nihil dormiebat. Octaua mane dormiuit parum, citò autem frigus, vocis interceptio, tenuis ſpiritus, & imminutus. Veſperi autem rurſus recaluit, delirauit. Iam autem ad diem, modicum leuatus eſt. Deiectiones meræ, exiguæ, bilioſæ. Nona ſoporoſus, faſtidioſus, cum excitaretur u u valde ſiticuloſus. Circa ſolis occaſum moleſte ferebat, delirabat, noctem malam. Decima mane ſine voce. Multa refrigeratio. Febris B acuta, multus ſudor. Mortuus eſt. Dolores huic in diebus paribus.*

Duplici cauſa mihi videtur Hippocrates meminiſſe cauſæ procatarcticæ huius morbi, primùm quia hic non admodum videtur laboraſſe, vt alij eius tempeſtatis ægroti: ſed modo quodam proprio, & inſinuat non eſſe illud referendum ad communem cauſam intemperiei aeris, ſed ad peculiare vitium in victu. Deinde quia morbus videtur duraſſe diutius quam pro malignitate quam præ ſe ferebant ſymptomata, quod fortaſſe factum fuerit, quòd morbus ex manifeſta cauſa inceperit, non ex ſolo interno apparatu. Nam quodcunque ſignum, ſiue bonum ſiue malum, fit tantò debilius, quantò cauſam haC bet apertiorem. Si igitur hic nullo victus vitio prægreſſo ægrotaſſet, meritò cenſeretur, eſſetque reuera grauius affectus: & mortuus citius. Ne ergo grauiſſima ſymptomata legens, mireris non mox fuiſſe extinctum, dicit ex laboribus & laſſitudinibus, ideſt laſſatum ex laboribus, & prauo victu. Non explicat quæ in re. Pertinet verò victus ad res omnes non naturales, & præcipuè ad cibum & potum. Significat ergo hominem negligenter vſum illis omnibus rebus, ſed & prauis, & nullo ordine ingeſtis cibis. Conſiderandum in hoc morbo eſt, quod Hippocrates monet, fuiſſe dolores, hoc eſt, exacerbationes diebus paribus. Nam ſecunda, quarta, ſexta, octaua, diebus interiectis difficiliores fuerunt, & decima, mortuus eſt, quia eiſdem diebus moriuntur homines quibus ſalui fiunt: & morbi qui per partes mouentur paribus iudicantur, qui per impares, in paribus. Eandem ob cauſam nox ſecundæ diei fuit cum quiete, & noctem quartæ diei quiete dormiuit, & ſextæ nocte dormiuit, nocte autem tertiæ fuit turbatio laborioſa, & noctem quintæ laborioſe tulit, & ſeptimæ nocte turbatio multa: & nona die, habuit noctem malum, quia nox quæ acceſſionem præcedit difficilis eſt, quæ verò ſubſequitur magna ex parte leuior exiſtit. Octauæ etiam noctem quietem eſſe oportuit, proximus verò iam ſtatus morbi lethalis id prohibuit. Nihilominus poſtrema noctis parte, iam ad diem, modicum leuatus eſt. Sed redeamus ad initium, & breui omnia perſtringamus.

gamus. Incepit hæc febris à rigore. Vnde conſtat, à rigore incipere non eſſe proprium intermittentium, ſed quibuſdam etiam cótinuarum accidere, ijs verò maximè quæ à cauſis procatarcticis incipiunt: & videtur hæc incepiſſe à rigore, vel ob excrementa per corporis habitum (vt in laſſatis fit) effuſa, vt & vlceroſæ laſſitudines rigores afferre conſueuerunt, vel corruptis aliquibus ſuccis in vétriculi ore ob prauum victum. Sed & malignarum febrium hoc eſt. Maligna enim qualitas rigorem inter peſtiuum, vt etiam quemcunq; abſceſſum, facere poteſt. Meritò ergo hæc, alioqui continua, à rigore incepit, quia vtrumq; habuit, & eſſe malignam, & à procatarctica cauſa incipere. Cùm dicit fuiſſe febrem aliquam acutam, ad conſtitutionem referri debet, vt cum in calce narrationis occurrit ſubſcriptum, acutum, aut febris acuta. Cum verò dicit die aliqua fuiſſe acutam, vt die prima, quinta, aut ſeptima, aut alia, non ad conſtitutionem (conſtitutio enim non vnius diei, ſed totius morbi eſt) ſed ad tactum, & eius diei ſymptomata: hoc eſt, ea die calorem acutè mordere, aut ſymptomata, magnam acutiem referentia, affuiſſe. Velut prima die huius morbi fuit rigor magnus, calor acutè mordês, lingua arida, ſiticuloſa, bilioſa, ideſt amara, & pallens, non dormiuit, quæ omnia bilis vrentis abundantiam ſignificabant. Sed & vrinæ ſubnigræ, quæ vſtam iam bilem præ ſe ferebant, & appendiculum ſublime. Gal. nomine quod ſublime vult, vocari nubeculam: quod ſubſidens, ſedimentum: quod pendet in medio, appendiculum. At verò Hippocr. hæc omnia nomina generatim dicuntur de eo, quod in vrina continetur, proinde plærumque addit aliquid, quo explicet, quod contenti genus dicat, velut nunc dicit, appendiculum ſublime, innuens nubeculam tenuem. Non explicat, an illa nubecula fuerit etiam ſubnigra, vt ipſæ vrinæ; vtcunque autem hoc habuerit, ſignificabat tenuem bilem vſtam, & flatum capitis periculum portendentem. Quale illud eſt de quo dicitur primò prædictionum. Vrinæ ſublimes phreniticæ. Nimirum, vt in pituitoſis ſolet apparere ante concoctionem craſſum quiddam, album, hærens rotundo matulæ, ita in bilioſis, tenue, ſublime, diuulſum. Addit, non ſudauit. Id dicit, quia nota ea die febris alicuius tertianæ ſpeciem præ ſe tulerat, incipiens à rigore, ac deinde breui ardens: & cum ad extremum expectaretur ſudor, qui tertianæ paroxyſmú finiret, non ita factum eſt, ſed continua euaſit, & nullus ea die ſudor fuit. Secunda die ad meridiem fuit refrigeratio extremorum, præcipuè circa manus, & caput, & homo fuit ſine loquela, & ſine voce, & breuiſpirus. Quod idem accidens alijs ferè omnibus diebus paribus factum eſt: nam & quarta, & octaua, & poſtrema, qua mortuus eſt: quin etiá fortaſſe, & ſexta, quanquam id minus explicet. Dicit tamen exacerbationem habuit, quam veriſimile eſt fuiſſe tunc quoque, ſimilem ijs, quas alijs difficiles eius morbi articuli afferebant. Si ſine voce erat, non poterat non eſſe ſine loquela, nã vox materia ſermonis eſt. Dicit verò velut exagerans periculum, fuit ſine loquela, & ſine

A voce: quaſi diceret, non ſolum ſine loquela, ſed etiam ſine voce. Illud breuiſpirus, neceſſe eſt, ſignificet ſpiritum exiguum. Magnus enim non diceretur curtus, aut breuis. Non tamen perinde conſtat, crebrum, & paruum, an ratú, & paruum, ſignificet. Nam vtcunq; ſit ſpiritus paruus, videtur poſſe ita appellari. Si tamen hic ſpiritus fuiſſet creber, & paruus, inflammationem aliquam in partibus ſpiritalibus, ſignificaret, & refrigerationem etiam extremorum tali ſpiritui accedentem, in eam cauſam reijcere, eſſet conſentaneum. Sed ſi inflammatio magna, & maligna (nam non poſſet quæcunque) ea ſymptomata faceret, non ex quibuſdã circuitibus, nunc faceret, nunc non, ſed continenter, vt febris lypiria ſolet. Præterea inflãmatio non tolleret loquelam, ſaltem non vocẽ,
B & querulos gemitus. Conſentaneum ergo magis eſt, eam refrigerationem debilitatis naturalis caloris fuiſſe, quare, & ſpiritum illum fuiſſe rarum, & paruum, velut ſi ad aſphygiam tenderet. Vnde alia etiam ſymptomata ſeriequadam procederent. Si enim frigus tollebat ſpiritum, ſublato víu, neceſſe erat cum ſpiritu tolli vocem, et cum voce loquelam. Nam vt ſermonis materia vox, ita vocis expiratio, non quantulacunque, ſed maiuſcula. Accedit quod eandem ſpiritus ſpeciem ſignificans dixit, octaua tenuis ſpiritus, et imminutus. Videtur autem imminutus dici, per quem ſpiretur parum aeris, is verò eſt rarus, et paruus. Nam per crebrum, et paruum non ſpiretur minus, ſed per minores partes. Meritò itaque videtur Galenus putaſſe hunc ſpiritum fuiſſe paruum,
C et rarum. Sed eſt admiratione dignum qui poſſet, qui, præ caloris naturalis extinctione, tantoperè frigeret, denuò tantopere recaleſcere, et qui recaluiſſet, frigere rurſum, atque iterum non ſemel. Certè cum naturalis calor eſt exiguus, et is qui præter naturam magnus, accidunt hæ viciſſitudines, excitata nunc flamma ingente à putreſcentibus ſuccis, et eorum fuliginibus, vt vel in cadaueribus aliquando, nunc ipſiuſmet ignei caloris vi conſumptis quibuſdam, et diſſipatis, apparente interno frigore. Ita enim fit in alijs omnibus rebus natura conſtantibus, quæ frigida ſunt naturali frigore. Accedente enim igne caleſcunt, cum recedit, refrigerantur. Corpus ergo ægroti, in quo frigus internú iam vincit, accedente cauſa calorifica inflãmatur, et recedente frigeſcit:
D accedit verò, et recedit per viciſſitudines, vt in alijs cú facit exacerbationes. Ná exigua illa febricula, quę per remiſſiones ſupereſt in alijs continuis febribus, non poteſt, cú calor naturalis eſt exiguus, totum corpus calefacere, ſed eam ſolú particulam, in qua putreſcens ſuccus hæret. Quia niſi calor naturalis calorẽ, à quacunque cauſa excitetur, in corpus deferat, nó poteſt is in totum corpus ſe effúdere, niſi omninò ſit maximus. Si enim cadaueri vna in parte, vel ignem admoueris, eam ſolam partẽ vrẽs, reliquum corpus frigidum eſſe ſenties, neque certè totum calefacies, niſi totum occupet flamma: ſcilicet non ſunt ſpiritus, et arterialis ſanguis, qui calorem prêter naturam concipientes, in totú deferant. Hinc fit, vt qui

debili

debili calore ſunt, vt ſenes, exiguis febribus tenentur, & vt quædam corpora præ debilitate naturalis caloris febricitent interius, exterius refrigerata, atque adeo non ſolum ſecūdum caput manus ac pedes, ſed & ſecundum aſperam arteriam, pulmonem, & thoracem, & internum os: vt hanc ob cauſam ſpirent frigidum, exiguum, & rarò, & habeant frigidas linguas. Conſtat verò hæc in valde lethalibus eſſe ſignis. Reliqua ferè omnia, ex dictis intelliges, quid portenderent, & quas haberent vires. Pauca illa compacta ſtercora, quę ab aluo prodierunt die tertia, fæces in inteſtinis ex multis diebus impactas ſignificabant: per longam enim moram fuerant compacta, quod magis declarauit, pondus cum dolore circa aluum, die quinta. Semper enim dolor grauans multitudinem ſignificat in dolente parte, quod ſētiens Hippocrates, ſexta die veſperi clyſterem infundi iuſſit, quo ab aluo eiecit bene, id eſt, copiosè ſtercora, vt ſani ſolent. Sed rogabis, cur Hippocrates cum curationes morborum taceret toto hoc opere, nunc clyſteris meminit, & cur clyſteris ſolius, quin etiam cur toto opere vix vnquam auxilij cuiuſpiam meminerit, præterquam glandis, aut clyſteris. An his ſolis curabat hos morbos? Non ſanè, nam & miſſionis ſanguinis alicubi meminit, & in narratione ſtatus peſtilentis huius anni, dixit, ijs, quæ offerebantur difficulter cedentia. Nā purgationes plurimos lædebant. Quod ſanè videtur dixiſſe, vt purgationes expertus, niſi fortè vt qui alios purgationibus lædere animaduertiſſet. Vtrumque autem hoc habeat, ex innumeris locis conſtat, cum plurimis alijs auxilijs vſum eſſe, quin etiam omnia quæ in hūc vſque diem in vſu ſint, ab eo viro fluxiſſe, & quædam alia, poſteritatis negligentia, conciďiſſe. Meminit verò crebrius in ſingularibus hiſtorijs huius libri, glādis & clyſteris, vt qui curationes vellet tacere, hæc verò non tam vt auxilia curantia, quàm vt quibus aliquid tentaretur, & à quibus aliqua caperetur indicatio, nominat. Velut nunc, quia clyſtere benè euacuata aluo, dormiuit, conſtat quid grauitas cum dolore ſignificaret. Nolo tamen proinde non intelligas, familiaria fuiſſe Hippoc. clyſteres, & glandes, & multo vſui eſſe hæc in re medica. Oleoſa vrina qualis ſit, proxima hiſtoria dictum eſt, atque ex eo loco dictis conſtat, meritò ab hac mictione hunc deliraſſe. Exitus etiam huius morbi conſideratione dignus eſt. Nimirum decima die mortuus eſt cum ſudore multo, vt conſtet hoc exemplo, & multis huic ſimilibus, quæ partim occurrerunt, partim etiam occurrent, non tantum eiſdem diebus mori homines, quibus ſalui ſiūt ſed eiſdem prorſus euacuationibus, vt meritò dicat Galenus euacuatione, & alia omnia decretoria, neque bona, neq; mala eſſe ſimpliciter, ſed vt euenit, amanda ſcilicet & expetenda, ſi ſigna futuræ ſalutis ſe exhibeant, deteſtanda verò & fugienda, ſi lethalia. Nam tunc temporis ſimul cum humoribus vitalis ſpiritus exhalat.

A

Quartus ęgrotus.

16 *Phreniticus prima die qua decubuit, vomuit æruginoſa, multa tenuia, febris horrida. Multus ſudor continuus per totum, capitis, & colli. Grauitas cum dolore. Vrina tenues, ſuſpenſiones exiguæ, diſperſa. Non ſudauit. Ab aluo verò eiecit ſtercus corſcrum, multa delirauit, nihil dormiuit. Secunda mane, ſine voce. Febris acuta. Sudauit. Non intermiſit. Palpitationes per totum corpus. Nocte conuulſiones. Tertia exacerbata ſunt omnia. Mortuus eſt.*

In multis codicibus latinis, & gręcis occurrit ſcriptum, quarta mortuus eſt. Ego verò nolui eam lectionem ſequi, quia Galenus, vt
B conſtat ex eius commentario, non habebat voculam illam, quarta, in ſuo codice, quem verisimile eſt, vt antiquiorem, ita fuiſſe certiorem. Miratur tantoperè Galenus phreniticum mortuum eſſe ante diem quartam, vt putet id non factum eſſe vi phrenitidis, ſed ſucci praui, & venenati, quem homo collegerit ob prauum victum, phrenitidem verò fuiſſe, vt vnum quoddam veneni ſymptoma. Velut ſi quis accepto veneno, aut morſus à fera, delirans moreretur: non diceremus ſuſtuliſſe eum phrenitidem, ſed venenum. Videtur verò hoc quod Galenus affirmat multo probabilius effici, vomitu illo æruginoſo, qui niſi materia venenoſa eſſet, & celerrima corruptio, non poſſet die prima fieri. Ego verò, etſi Galeno
C concedam, rarum admodum eſſe phrenitidem finiri ante quartum, & produci vltra vigeſimum, impoſſibile tamen neutrum eſſe ſuſpicor. Neque miror admodum, ſi id Galen. nunquam viderit, & Hippoc. occurrerit: quin potius ob hanc raritatem puto propoſitum nobis ab eo eſſe, & ſcriptum in initio narrationis, phreniticus. Rarò enim Hippoc. narrationem inchoat à morbi ſpecie, nec niſi cum momentum aliquod habet inde incipere, velut fortaſſe nunc dixit phreniticus quia illud erat maximè notandum, phrenitico ita eueniſſe. Sed ſi inflāmatio aliqua maligna partis cuiuſpiam externæ, poteſt intra diem ſeptimum interimere, cur non poſſit inflammatio cerebri, ſi malignam eam eſſe cōtingat, interimere tertia, vel etiam citius? Quod ſi tunc dicas, non eſſe imputandum inflammationi, ſed maligno
D ſucco, perinde ſit, ac ſi dicas, nunquam phrenitidem interimere, ſed ſuccum à qua illa ſit. Imputatur tamen hoc inflammationi malignę. Neq. ſanè morbi lethales, & exactè acutiſſimi quarta die interimunt, ſed quarta aut citius, vt in prognoſtico ipſemet dicit Hipp. Itaque ego Gal cōceſſerim, poſſe intra noſtra corpora gigni venena, quia horrendi quidam caſus id indicant, atq adeo poſſe paulatim genitum, aliquando noxam repentinam inferre, aut repentinum impetum capiens in partes principes, aut quod verius puto, venenatam qualitatem repentina alteratione contrahens, ad quam ante longo tempore, tantum diſponeretur. Velut ligna multo tempore ſiccantur, & repentè inflammantur: atque adeo in

hoc

hoc talem ſuccum fuiſſe ob vomitum illum æruginoſum,& febrem acutam, & horridam, & ob incredibilem illum lapſum virium,quo factus eſt die ſecunda manè ſine voce,& ob palpitationes per totum,ac denique ſecunda die factas conuulſiones: tamen non proinde non ſuſtulit hunc phrenitis maligna ex maligno ſucco. Nam præter,dicta,ad extremum non eſt hic mortuus ſyncope, ſed conuulſionibus, quæ ad cerebri noxam pertinebant. Sed quo pacto dicit,prima die multus ſudor continuus per totum, moxque eadem die dicit, non ſudauit? Certè non eſt legendum, vt occurrit in multis codicibus ſudor multus cõtinuus per totum capitis & colli grauitas cum dolore, ſed ſudor multus continuus capitis & colli per totum, ſcilicet diem. Ac deinde grauitas cum dolore. Nimirum per totum diem ſudauit multum capite & ceruice, vt ſolent, qui linquuntur animo,& præterea habuit grauitatem cum dolore, ſignificantem multitudinem prauæ materiæ:non ſudauit tamen æqualiter, vt qui iudicantur. Reliqua, ex dictis iam ſæpè intelliges,quam præſtarent ſignificationem.

Quintus ægrotus.

17 *IN Lariſſa caluus, femur dextrum doluit repentè:nihil eorum quæ offerebantur proderat. Prima, febris acuta, ardens, paulatim tenebat; dolores autem conſequebantur. Secunda femoris quidem remiſerunt dolores,febris autem intendebatur. Subdifficulter ferebat. Non dormiebat. Extremitates frigidæ: vrinarum multitudo exibat non vtilium. Tertia femoris dolor ſedatus eſt,mentis autem emotio & perturbatio, & multa iactatio. Quarta circa medium diem mortuus eſt acutiſſimè.*

Periculoſum admodũ eſt ſimul cum abſceſſu febrem inuadere, & periculoſius multò, cũ ita inualerit, abſceſſu euaneſcente febrem augeri,ac multo magis ſi cum ille euanuerit,quę partis principis læſionem indicent, ſuperueniant ſymptomata, quæ omnia in hoc caluo videre licet. Repentè enim correptus eſt femoris dextri dolore, & febre acuta ardente, quæ paulatim creſcebat, & dolores conſequebantur, id eſt, creſcebant pariter cum ipſa febre: & ſecunda die dolores femoris remiſerunt, & febris intendebatur, & ſymptomata alia difficilia,quod ſignificatur illis verbis,ſubdifficulter ferebat: & tertia, omninò ſedatus eſt femoris dolor: &, vt dolor femoris tollebatur, ita apparebant inditia paſſionis membrorum principum. Nam ſecunda non dormiuit, tertia mentis emotio, quæ ad caput pertinebant, & extremitates frigidæ ſecunda & perturbatio & multa iactatio, tertia, quæ ad facultatem vitalem cordis. Non mirum ergo, cum tam celeriter facultates labeſcerent, & præcipuæ partes lęderentur,tam breui hominem mori. Vrinarum multitudo, quæ exibat, redundantiam ſucci maligni ſignificabat. Di-
» cit verò fuiſſe eas vrinas inutiles huic, vt plu-
» rimis eius tempeſtatis ægrotis, de quibus an-
» tea differens,dixerat, multa autem malitia erat
» vrinarũ exeuntiũ,neq. .n.craſſitiẽ, neq. cõco-
A ctiones neq. expurgationes vtiles habebãt. In multis .n.purgationes per vrinas vtiles fieri, bonum. Itaque hunc non iuuabat euacuatio, quę multis vtilis eſſe ſolet, ſed neque quidquã eorum, quæ à medico offerebantur, quidquam proderat: quod ſanè grauiſſimum ſignum eſſe,non pridem dictum eſt. Nihil refert nunc dicere, quæ ſit conſentaneum feciſſe Hippocrat. ſed illud vnum ſibi facilè perſuadeat quiuis, Hipp. ſecundum artem feciſſe rectè, omnia quæ expedirent, ſiue aliquid quod ore acciperet offerendo; ſiue aliquid circa ægrotum faciendo, vt ſecando venam, aut tale aliud, ſiue admouendo exterius repellentia, aut anodina. Illud eſt admodum conſentaneum, etſi, alijs locis, oblata, aut quæ offeruntur, ea ſolum di-
B cantur Hipp: quæ ore accipienda dantur, hic tamen id nomen dici de exterius etiam admotis. Non dubium enim in tanto dolore, illa etiam tentata eſſe, præcipuè cum dicat, nihil eorum, quę offerebantur, proderat, quaſi tentato omni genere auxiliorum. Grauiſſimi ergo mali erat, cum rectè omnia, quæ ſecundum artem poſſent, agerentur, nihil iuuari, neque etiã ijs euacuationibus, quę ſpontè fierent. Non ergo, ſicut videmus dolorem magnum partis cuiuſpiam externę repentè accidere, hoc exẽplo territi, debemus mox tantum periculum valde formidare; ſed ſi ſimul cum dolore febris ardens fiat, & nullis auxilijs malum cedat, & reliqua, vt huic caluo ſuccedant lethaliter, per ſymptomata grauiſſima. In quibuſdam codicibus habet hæc narratio in fine ὀξύ, id eſt
C acutum: in quibuſdam ὀξυτάτως, id eſt acutiſſimè: in alijs ὀξύτατον, id eſt acutiſſimum. Gal. ſuſpicatur nihil horum eſſe Hipp. ſed adiectitiũ, nihil refert. Malum fuit acutiſſimum exactè.

Sextus ægrotus.

18 *IN Abderis Periclem morbus arripuit acutus, continuus, cum dolore. Sitis multa, faſtidium, potum continere non poterat, erat autem ſublienoſus, & capite grauatus. Prima fluxit ſanguis multus ex ſiniſtra nare, febris intendebatur, minxit multũ, turbatum album, repoſitum non ſubſidebat: ſecunda omnia exacerbata ſunt. Vrina autem craſſa quidem erant, reſidentes autem magis, & faſtidium leuatum eſt, dormiuit. Tertia febris emollita eſt. Vrinarum multitudo, cocta multam hypoſtaſim haben-*
D *tes. Noctem quietè tranſegit vſque ad medium diem, ſudauit ſudore multo calido quarta die per totum, à febre liber. Iudicatus eſt. Non rediit. Acutum.*

Ecce exemplum iudicationis quarti diei, quam tam raram eſſe dicit Gal. vt Archigeni toto vitæ tempore cõtigerit videre bis, & ipſi in eum vſque diem, quo id ſcribebat: ſemel, quia etſi hæc dies celeſtes cauſas habeat adiutrices, quia eſt dimidium primæ ſeptimanæ, tamen motum materiæ, quem cauſam infernã dicimus, nõ ita, hic enim in tertium, aut quintum ſemper ferè incidit, (qui enim acuti per pares mouentur ex multa materia pendent, & contumaci, vt dictum antea eſt, ac

pro-

proinde vix poſſint eſſe conſtitutionis adeo breuis)cum autem materia non obedit,cauſa efficiens nō multum poteſt : Rarum ergo meritò eſt. Verum huic euenit, quia euenit illud quod rarum eſſe dicimus, tam breuem ſcilicet fuiſſe morbum,& exacerbari per pares. Secūda enim,inquit, omnia exacerbata ſunt, & tertia febris emollita. Fuit in hoc morbo aliud notatu digniſſimum , quod iam dicam . Velut medici cum nihil nimis vrget, legitimè proſequuntur curationes , ſtudentes concoctioni primum, deinde inciſioni & apertioni, vltimò euacuationi,verum aliquando vrgentię cuiuſpiam gratia omnia peruertūt, auxilium quod ex curatione legitima non expectant , ſe poſſe conſequi,illegitima procurantes , ita natura, cum nihil plurimum irritat,ordinem ſibi familiarem retinet, retinendi primum, & coquendi,ſecernendi deinde, & expellendi,cum verò irritationem,quæ multitudine, aut qualitate fit, non poteſt ſuſtinere , euacuat antequam coquat,quæ euacuationes bonæ cauſæ aliquādo cum ſint,euenit aliquādo in robuſtis,morbos,etiam magnos , ab ipſa natura curari præpoſtero ordine , antequam coqueret. Id quod rariſſimè fit perfectè , imperfectè autem valdè rarò. Atqui cum hoc fit,euenit quiddam aliud quod rarum etiam eſt , minui febrem, & propria eius ſymptomata , materia concoctionem non conſequuta, ſed coquenda,quia euenit, vt & ſi materiæ alteratio creſcat aliquantum, minuatur tamen quantitas magis, & proinde affectus decreſcat . Exemplo eſt hic ægrotus , qui cum laboraret acuta febre, & lienis tumore, & capitis grauitate cum dolore, & ſiti , & faſtidio,quæ ambo calidæ intemperiei ſunt familiaria, & non poſſet ſuſtinere potum quin euomeret , fortaſſe ob eandem intemperiem debilitata retentrice,aut(quod ego magis conſentaneum puto)ob tenuem, & multam humiditatem,quæ in melancholicis ex liene redundat, qua ſolent fieri ſaliuoſi : cum inquam hæc haberet , fluxum multi ſanguinis de nare ſiniſtra,& mictu multæ vrinæ turbatæ,& albæ,quę prima die acciderunt , adeo diminuta materia morbi eſt,vt tametſi ſecunda, tendente morbo in incrementum, omnia exacerbata ſint, tamen durante expurgatione per vrinas,tertia emollita, & quarta ſublata febris fit. Sed quo pacto euacuationes tam intempeſtiuæ, vt prima die apparerent , fuerunt tam vtiles cauſæ? Certè quia etſi contigit illis id mali , vt intempeſtiuè fierent , contigerunt tamen alia bona, ſanguis enim ex ſiniſtra nare ſecundum rectitudinem fluxit lienis, & capitis, neque fluxit ſtillatim, ſed multus. Et duplici malo duplex euacuatio, vtraq; accommodatiſſima acceſſit,tumori lienis , & grauitati capitis fluxus ſanguinis , febri acutæ expurgatio per vrinam . Sed quo pacto tam perfecta , & ſecura iudicatio eſſe potuit , quæ ab intempeſtiuis euationibus incepit ? Certe , & etſi ab intempeſtiuis inceperunt euacuationes , euaſerunt intempeſtiuas. Nam vrinæ cęperunt coqui obſcurè die ſecunda , tertia die iam manifeſtè tales apparuerunt. Quanquam ergo fluxus ſanguinis,& mictus copioſus , qui morbum minuerunt , fue-
A ruut ante concoctionem,tamen ſudor qui finiuit,poſt concoctionem fuit,multus,& calidus, per totum diem. Quare meritò fuit à febre liber,& non rediјt.

Septimus ægrotus.

19 *ABderis virginem,quæ decumbebat in via ſacra febris ardens corripuit , erat autem ſiticuloſa , & inſomnis. Fluxerunt autem muliebria primum ipſi . Seſta faſtidium multum , ruborem contraxit , horrida,mæſta.Septima eadem . Vrinæ tenues quidem, boni autem coloris, quæ verò circa aluum non erant incommoda. Octaua,ſurditas,febris acuta,inſomnis, faſtidioſa, horrida, intelligebat. Vrinæ ſimiles . Nona eadem , & ſequentibus , manebat item*
B ſurditas. Quatuordecima mens turbata. Febris remiſit. Decima ſeptima de naribus fluxit multum, ſurditas parum remiſit : & ſequentibus faſtidium , ſurditas inerat, & delira erat. Vigeſima pedum dolor,ſurditas,delirium intermiſit , fluxit parum ſanguinis de naribus, ſudauit libera à febre . Vigeſima quarta febris rediјt , ſurditas rurſum, pedum dolor permanſit,alienatio mentis . Vigeſima ſeptima ſudauit multum . Libera à febre . Surditas defecit. Dolor pedum permanebat. Alia autem perfectè iudicata ſunt.

Vt nunquam tacere ſolet , ſit fœmina an vir ægrotans, ita neque nunc tacuit fuiſſe virginem. Nimirum vt ſunt morbi proprij mulierum , ita & in ipſis mulieribus , virginum : ac proinde Hippoc. ſcripſit poſt morbos mu-
C lierum , ſeorſum de morbis virginum . Morbi mulierum , ex redundantia eius ſanguinis , qui ſingulis menſibus ſolet fluere naſcuntur , virginum verò , ex ea ipſa redundantia , & ſeminis . Quo fit , vt horrenda magis ſint virginum mala(ſunt verò eadem,& iuuenum viduarum)quam aliarum mulierum. Hæc virgo non multum habuit earum paſſionum,quæ virginibus præcipuè familiares ſunt, earum autem quæ mulieribus,multum. Nam cum laborauerit febre acuta,quæ iudicata eſt vigeſima ſeptima, qui ferè eſt poſtremus finis acutorum, proceſſiſſe morbum ex redundantia ſanguinis illius praui,expurgatio muliebris,quæ in principio ſtatim apparuit,oſtendit. Non valente tamen ea euacuatione minuere multum materiam, factus eſt recurſus ad ſuperiora ſexta ,
D ſeptima, & ſequentibus diebus: qui recurſus facilè cognoſci poterat, ex ijs quæ aderant,& ijs quæ non aderant. Nimirum ceſſauit muliebris euacuatio,& iam nō aderat,neque pro hac fluxit,aluus (hoc enim eſt, quod dicit , neque aluus erat incōmoda)aderat verò rubor faciei, & męſtitia,quæ ſignificabāt malū ſanguinē ferri in caput , & ſuperuenit octaua ſurditas , & peruigilium , quæ omnia pertinebāt ad caput. Sed,& faſtidium,& horror ſignificabant, ventriculi,& partiū eius oris, paſſionem, quæ etiā fiebat petentibus excremētis ſurſum.Sed cum dixiſſet hæc ſuperueniſſe, addit , intelligebat , quaſi aliquid mirabile,quia rubor ille,& ſurditas fuerant ſigna phrenitica. Contingit tamen non tam cito lædi mentem , neque vſque ad quatuordecimam, qua iudicatio quædā imperfecta

fecta eſt facta, febre non ſoluta, ſed remittente, cum mentis turbatione. Nimirum mentis turbatio aliquãdo eſt ſignum decretorium. Non dicit quæ euacuatio die quatuordecima affuerit, veriſimile autem eſt affuiſſe aliquàm: aut certè cum euacuatione inſenſili, & copioſa, ipſa ſuam cauſam abſumens, & diſſipans, febris inclinauit. Non potuit tamen fieri iudicatio perfecta, ne ſi multæ. ac copioſæ euacuationes affuiſſent, quia nullę manifeſtæ notę concoctionis antecesserant. Vrinæ enim tenues, & boni coloris, ſunt ruſæ tenues, quas crudum morbum ſignificare, in prognoſtico dicit. Itaque videtur, in principium morbi inſumptos fuiſſe dies quatuordecim: quare meritò in totum morbum viginti ſeptẽ inſumpti ſunt. Legitimum enim eſt, inſumi duplum principij in totum morbum. Reliqui omnes quaternatij, poſt quatuordecimam ſequentes ordine, attulerunt aliquid insigne. Decimaſeptima, fluxum multi ſanguinis de naribus, quo ſurditas parum remiſit (norat remiſiſſe parum, quia conſentaneum erat multum remittere) ſed illa euacuatio alioqui multi ſanguinis, tanto fuit minor, quàm pro capitis redundantia, vt manſerit ſurda, & delira vſq; ad vigeſimam, qua rurſum recurrentibus deorſum ſuccis, factus eſt ad pedes abſceſſus, acciditq; pedum dolor, fluxitq; ſimul parum ſanguinis de naribus, & ſudauit: atq; ita, materia partim abſcedente, partim euacuata, intermiſit ſurditas, & delirium, et febris, ſurditas, et delirium abſceſſu, et ſanguinis fluxu, febris ſudore. Nihilominus ſuſpectam oportuit eſſe hanc iudicationem, vt pote cum non eſſet abſoluta conſtitutio legitima, longius enim fuerat principium, quàm vt vigeſima ſolui febris poſſet. Atque ita vigeſima quarta febris redijt, et ſurditas rurſum, et mentis alienatio. Illud verò habuit hæc mutatio boni, quod dolor pedum permanſit, alioqui magnus raptus in ſuperna rurſum ſignificaretur. Vigeſima ſeptima (quam acuti morbi eſſe poſtremum finem cenſeo) rurſum ſudauit multum, et liberata eſt à febre, finito iam morbo legitimè. Dolòr ſolus pedum permanſit, ita vt fit ex morbis iudicatu difficilibus, alia autem perfectè iudicata ſunt, febris ſcilicet, et ſurditas, et delirium, et faſtidium, et reliqua ſymptomata. Vnde manifeſtum erat, niſi quid committeretur in victu, illum morbum nullam recidiuam habiturum. Nam cum in tus manet aliquid cauſę, et ſymptomata aliqua illorum reſtant.

Octauus ægrotus.

20 *ABderis Anaxionem, qui decumbebat ad portas Thracias, febris acuta corripuit, lateris dextri dolor continuus, habuit tuſſim aridam, neque expuit primis diebus Siticuloſus, inſomnis. Vrinæ boni coloris, multæ, tenues. Sexto delirauit, poſt fomenta autem calida nihil remittebatur. Septimo cum labore, febris enim intendebatur, & dolores non ſunt minuti, & tuſſes infeſtabant, & difficilis erat reſpiratione. Octauo cubitum ſecui, fluebat multum, vt debebat, remiſſi ſunt dolores, tuſſes quidem aridæ comitabantur. Vndecimo febres remiſerunt. Parum*

A *circa caput ſudauit. Tuſſes adhuc, & quæ à pulmone humidiora Decimaſeptima incepit, pauca concocta, ſpuere: leuatus eſt ſitibundus autem erat. Et eorum, quæ à pulmone non vtiles purgationes. Vigeſimo ſudauit, à febre liberatus eſt Poſt iudicationem autem ſubleuatus. Vigeſimo ſeptimo febris redijt, extuſſijt, excreauit cocta multa. Vrinis ſubſidentia multa alba. Deſijt ſitire, dormiuit. Trigeſimoquarto ſudauit per totum, liberatus eſt à febre, iudicatus eſt omnino.*

Pleuritis fuit hæc multò longior ſolito. Nõ enim ſolet citra ſuppurationem vltra vigeſimum produci. tamen proinde receſſit à conſtitutione legitima: nam decimaſeptima videtur, finem principio, et incremento initium, dediſſe, qui dies duplicati triginta quatuor faciunt, quibus liberatus à morbo eſt.
B Fuit enim tempus cruditatis ſummæ vſque ad vndecimum, cum ſemper habuit tusſim ſiccam, et nihil excreauerit vſque ad eum diem, quo mutatione facta ad concoctionem obſcuram (quę, et ipſa eſt principij) tuſſes factę ſunt humidiores. Verum decimoſeptimo incepit excreare pauca concocta. Eſt enim pleuritidis principium, cum neque multa, neq; concocta excreantur: ſtatus, et inclinatio, cum multa, et cocta: incrementum, cum aut multa non cocta, aut pauca ſed cocta. Itaque incrementum habuit à decimoſeptimo vſque ad vigeſimum ſeptimum, quo excreauit cocta multa, ſtatũ ab hoc vſque trigeſimumquartũ, quo iudicatus eſt omninò. Mirum eſt, ſi pleuritico Hipp. non ante octauũ
C diem venam ſecuit: nimirum etiam, ſi neque vllo ſequentium dierum, ſed ſemel extraxit quantum extrahere erat neceſſarium. Galen. putat Hipp. ſecuiſſe etiam venam priùs, neque dicere octauo venam ſecui, quod tunc primùm, ſed quòd tunc quoque venam ſecuerit, præter opinionem antiquatam, quę fortaſſe illa tempeſtate inualuerat: non eſſe ſecandum vltra quartum Cui opinioni Celſus etiam, ętate Galeno poſterior, pręter rationem fauit. Sed ſi ſexto die tentauit Hipp. fomentis, et ſeptimo obſeruauit nihil illis iuuari, quia eo die febris intendebatur, et dolores non ſunt imminuti, et tuſſes infeſtabant, et difficili erat reſpiratione: nõ eſt cur ante octauum venam ſecuerit. Nimirum ipſemet lib. 2. de ratione victus in acutis iubet, fomentis tentare antequã vena
D ſecetur, atque iuxta illud pręceptum dicit, nunc, ſexto delirauit, et poſt fomenta calida nihil remittebatur dolor. Hoc ergo dicit, quaſi reddens cauſam, qua de ſecãda vena cogitauit, quia ſcilicet cùm tentatum eſſet fomentis calidis dolorem ſoluere, ille nihil remittebatur. Si igitur ſexto hęc acta ſunt, non mirum octauo eſſe ſectam venam. Sed cur tam ſerò tẽtauit fomentis, aut cur tam multũ in hac curatione perſeuerauit, vt tam ſerò vena ſecaretur? fortaſſe præſenſit conſtitutionem morbi, futuri tam longi, vt octauus dies in primam principij eius partem incideret, putauitque non tardius mitti ſanguinem octauo, morbi triginta quatuor dierum, quàm quarto, morbi decem, et ſemptem. Sed, et ſemel extraxiſſe Hipp. ſangui-

nem,

nem, non mirabor, cùm ipſemet citato libro de ratione victus ſcribat: neque vt copioſè ſanguis detrahatur eſt cunctandum: ſed eo vſque auferendus, donec rubidior multo, vel pro puro rubidoque liuidus fluxerit. Itaque Hippocrat. fecit huic, quod pleuriticis fieri ſuadet, tentauit primum calidis fomentis, deinde copioſè, ſemel ſanguinem detraxit. Non tamen proinde ego ita fieri ſuadeo. Non enim opus eſt tentare, niſi cum dubia eſt affectio (non ſemper autem eſt dubia) neq; ſemel, euacuari totum expedit, ne fortè accidat produci euacuationem vſq; ad deliquiũ animi, quod in thoracis inflammationibus vitandum eſt. Non mirum autem aliquid Hippocratis curationibus tam multa tempora addidiſſe. Nam neque illud probatur, ſectionem venæ, non tollere dolorem, niſi is ad clauiculam pertineat. Itaque Hipp. ſecutus ſuam ſententiam, ſecuit octauo cubiti venam, ſcilicet internam cubiti, hæc enim eſt, quæ cum parte affecta rectitudinem, vt alibi indicatum mihi eſt. Quod dextri lateris fuerit morbus potius quam ſiniſtri, ſatis congruit cum Auicennæ ſententia, putantis dextri lateris eſſe pleuritides ſalubriores & longiores, qualis profectò fuit hæc. Ego verò non puto, magnam habere periculi, aut ſecuritatis, neque longitudinis, aut breuitatis differentiam, quia pro ſiniſtri ventriculi cordis calore, eſt hepar locatum in dextra parte, & tribuit natura dextro lateri arteriam maiorem. Quare aut nulla differentia eſt in latere, aut certè dextri eſt acutior, quia latus eſt calidius, atque eadem ratione in ſiniſtro erit periculoſior, ſi eam contigerit eſſe æquè magnam, quia erit minus congruens. Neque quod Hipp. (ſi modo Hipp. is liber eſt) dicit cap. dę pleuritide ex dorſo, lib. 3. de morbis, contrarium huic ſententiæ eſt, etſi videtur. Dicit enim optandum magis, vt ex ſiniſtra: id verò dicit de ſuppuratione iam rupta in hoc, aut illud latus, non de pleuritide, neq; certè ob morbi magnitudinem, aut malignitatem: ſed ob difficultatem curationis, quod grauius putet ſecare, ac vrere nobilem quam vilẽ partem. Curationis habet differentiam affectum latus. Hac enim cauſa oportuit dextri brachij venam ſecari, & ei lateri fomenta admoueri. Siticuloſum eſſe, & inſomnem, & delirare, non erant propria huius paſſionis. Nam ſtatim pleuriticorum, aliquando ſubleuat tuſſis leuiter irritans. Peruigilium, & delirium patiente per conſenſum cerebro fiunt, quod quidem aliquando euenit pleuriticis, non rarius autem non euenit. Vrinas boni coloris, ſatis multas, & tenues, in multis pleuriticis conſpexi. Fiunt enim boni coloris etiam in principio, quòd ea paſſio non pertineat ad venas: tenues verò ob febrem, quæ extenuare ſolet bilem, vt aliæ etiam diariæ, aut etiam vt ſola ira, aut fames, aut exercitatio aliquando. Euenit etiam huic, quod & pleriſque pleuriticis, vt miſſo ſanguine dolores remitterentur, tuſſi adhuc arida & morbo in principio conſiſtẽte. Nimirum inflãmatio omnis eſt morbus multiplex, partim in magnitudine, partim in temperamento: magnitudinem auget copia fluẽtis

A ſucci, intemperiem qualitas: contingit ergo alterum decreſcere creſcente altero, ac plerunq; anticipat fluxionis decrementum, materiæ concoctionem, pręcipue verò in ſuccis concoctu difficillibus, quales erant huic. Sed quid eſt quod dicit, decimoſeptimo eorũ quæ à pulmone non vtiles purgationes certè expuebãtur cocta, & pauca, quæ quia cocta, bonã ſignificationem præbebant: ſed quia pauca, nõ poterant ad minuendum morbum conferre manifeſtè: proinde erant bona ſigna; ſed non vtilia, ideſt non tam boni cauſę, quàm ſigna. Iudicatio diei vigeſimi meritò fuit infida, quia intempeſtiua, facta enim eſt ante perfectã concoctionem in incremento medio: quæ facta eſt poſt vigeſimum ſeptimum, fuit perfecta, & fida, quia iam inde excreauit multa concocta,
B & vrinis fuit ſubſidentia multa alba. Cum verò Hipp. dicit, ſubſidentia multa, multo maior copia ſignificatur, ea quę ſignificationem concoctionis optimę præbere ſolet, quanta ſcilicet fieri ſolet, craſſis ſuccis per vrinam expurgandis. Itaque hæc ſubſidentia, quia alba, erat bonum ſignum, quia multa, bona etiam cauſa. Bonum autem eſt in morborum iudicationibus, multas, diuerſaſque euacuationes fieri, & ſi quædam, earum non ſint, quę peculiariter morbo reſpondeant. Multis enim opus eſt ad corporum perpurgationem. Aut enim proxima cauſa, quę morbum facit euacuabitur, aut communis, quę proximam fouet. Velut nunc excreatione expurgatus eſt thorax, vrina venę maiores, ſudore, totus corporis habitus: laborat verò in pleuriticis inflammatione latus,
C fluxionem verò illi totum corpus aliquando ſuppeditat.

Nonus ægrotus.

21 *Abderis Heropythus caput erectè obambulans dolebat, non multo autem poſtea decubuit, habitabat propè ſuperiorem viam. Febris eum corripuit ardens acuta. Vomitus in principijs multorum bilioſorum. Siticuloſus. Difficilis tolerantia multa. Vrinæ tenues nigræ. Sublime appendiculum, aliquãdo quidem, aliquando autem non. Noctem laborioſè. Febris alias aliter exacerbeſcebat, plerunque ſine ordine. Quatuordecima verò ſurditas. Febres intẽdebantur. Vrinæ per eadem. Vigeſima multum delirauit, & ſequentibus. Quadrageſima multus ſanguis exijt de naribus, & intelligebat magis. Surditas*
D *inerat quidem, minus tamen. Febres remiſerunt: ſequentibus diebus ſanguis erumpebat crebrò & paulatim. Circa ſexageſimum autem fluxus ſanguinis ceſſauerunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis, & febres intendebantur. Non multo autem tempore poſtea dolores omnium inferiorum partium. Contigit autem, aut febres eſſe maiores, & ſurditatem multam, aut hæc quidẽ recedere, & ſubleuari: infernarũ autem partium circa coxam maiores eſſe dolores. Iã verò circa octogeſimam remiſerunt omnia: defecit autem nihil. Vrinæ enim boni coloris, & plures ſubſidentias habentes, prodibant, & deliria minora erant. Circa centeſimam autem aluus multis bilioſis turbata eſt. Et tempore non exiguo, multa huiuſmodi prodibant, & rurſum dyſenterica cum dolore. Aliorum autem quies, In ſumma febres defecerunt,*

runt, & ſurditas ceſſauit. In centeſima perfectè iudicatus eſt. Febris ardens.

In morbis longis rariores eſſe dies iudicatorios, vſque adeò, vt perinde ſit in illis quadrageſimos & vigeſimos notare, atque in acutis ſeptimanas, & quaterniones, dictum eſt antea, & ex hac narratione etiam intelliges, qua poſt vigeſimam, ſemper per vigeſimos facta additio eſt, quadrageſimi, ſexageſimi, octogeſimi, & centeſimi mentione facta. Quidam etiam centeſimum vigeſimum ſcribunt, ita ſcilicet centeſimo vigeſimo perfectè iudicatus eſt. Verum in meis codicibus Græcis non habeo eam lectionem: ſed centeſimo perfectè indicatus eſt. Galenus non explicat in commẽtarijs qualem habuerit. Illud eſt notatu digniſſimum, omnes vigeſimos attuliſſe magnas mutationes. Sed percurramus narrationẽ à principio. Non parum refert ſcire, an ante morbum pars aliqua doluerit, quia in eam morbus firmatur. Proinde narrat, Hetopitum ante morbum erectè obambulantem caput doluiſſe, vt ſcias, meritò per morbum deliraſſe. Fe-
» bris, inquit, eum corripuit ardens, acuta, vo-
» mitus in principijs multorum bilioſorum, ſi-
» ticuloſus, multa, difficilis tolerantia. Hæc omnia multæ, & acerrimæ bilis ſunt, vt & vrinę tenues nigræ, quæ vſtionem magnam indicabant in hoc ægroto, cùm non reſponderet color niger ſpeciei propriæ materię morbi. Sublime appendiculum, quod apparuit aliquando, aliquando non, dictum iam ſæpè eſt delirium portendere. Sed quam noctem intelligit, dicens, noctem laborioſe tulit? Nam nullius diei hucuſque meminit: ſed vnicam narrationem fecit omnium vſque ad quatuordecimum. Duorum alterum videtur poſſe ſignificare, aut noctem decimi tertij, proximam .ſ. quatuordecimo, & quæ eum diem inchoauit, quia noctes quæ acceſſiones antecedunt, aut iudicationes, difficiles ſunt: aut (quod magis probo) dixiſſe noctem, non, quaſi vnam quandã noctem: ſed quod noctem per eum morbum laborioſius ferret, quàm diem ſemper, aut plerunq. Nam quaſi de multis diebus narrationẽ faciẽs dicit, febris aliàs aliter exacerbeſcebat, plerunq. ſine ordine, ideſt, nunc vt tertiana, nunc vt quotidiana, nunc vt quartana, plerunque tamen ſine vllo ordine. Quatuordecima, tendente iam malo in phrenitidem, facta eſt ſurditas, quam eſſe ſignum phreniticum diximus iam non ſemel. Et vrina per eadem, tenuis arbitror cum appendiculo ſublimi, & febres intendebantur, calidis ſuccis ſurſum agitatis. Meritò ergo vigeſimo, & ſequentibus, vſq. ad quadrageſimum delirauit multum. Quadrageſimo multus ſanguis fluxit de naribus, & iudicata eſt phrenitis lentè ac imperfectè; melius .n. intelligebat, & ſurditas minus aderat, & febres remiſerunt: nihil tamen horum omninò defecit, neq. euacuatio ſemel facta eſt: ſed ſequentibus diebus vſq. ad ſexageſimum ſemper fluebat sãguis, crebrò & paulatim. Sexageſimo ceſſauerunt ſanguinis fluxus, & permutatione facta ad partes infernas ſuperuenit primũ dolor dextræ coxæ fortis, qui, vt alij fortes

A dolores ſolent, febres auxerunt, paulò poſt, &
dolores partium omnium inferiorum, ſemorum fortaſſe, & genuum, ac extremorum pedum, aut coxarum, & lumborum. Verum non
eſt firmatus ſatis hic abſceſſus: ſed ſuccis reciprocè, nunc ſurſum, nunc deorſum motis, cõtigit à ſexageſimo ad octogeſimum, aut febres
eſſe maiores, & ſurditatem multam, infernarũ
vero partium dolores minores, aut febres &
ſurditatem recedere, & ſubleuari (non enim
omninò recedere) infernarum antem partium
circa coxam dolores eſſe maiores. Iam verò
circa octogeſimum remiſerunt omnia. Iam .ſ.
per multas euacuationes, & multos abſceſſus,
imminuta materia: defecit autem nihil: vtpote nulla in parte ſatis conſumptis excrementis. Tamen iam hinc melius habuit: nam & de-
B liria minora erant (vnde conſtat hunc, plus
aut minus, ſemper à vigeſimo die deliraſſe) &
fuit hæc in melius mutatio, firma & ſecura,
quia concoctionis notæ apparuerunt, in vrinis boni coloris, & habentibus ſubſidentias
multas: quæ quidem: quia boni coloris cum
ſubſidentia, concoctionis notam prę ſe tulerint, quia verò ſubſidentias multas habebant,
fuerint vtiles euacuationes. Iam hinc, vt fieri
ſolet, ſemel cœpto morbo vinci, multæ proceſſerunt euacuationes. Nam circa centeſimum aluus multis bilioſis turbata eſt. Et tẽpote non exiguo multa huiuſmodi prodibat,
facta ſcilicet diarrhœa, & rurſum eiſdem excrementis lædentibus viam, fiebant dyſenterica cum dolore. Aliorum verò (inquit) quies;
dolorum ſcilicet aliorum, & febrium, & ſurdi-
C tatis. In ſumma (inquit) febres defecerunt, &
ſurditas ceſſauit, Centeſimo perfectè iudicatus eſt. Scriptum eſt in fine, febris ardens, vt
& in alijs hiſtorijs, & in quibuſdam phrenitis.
Quas quidem voces ſemper putat Gal. adiectitias: atqui fortaſſe nõ ſunt. Verum hic morbus non ſemper fuit febris ardens (nam non
habuiſſet tam longam cõſtitutionem) ſed multas fecit mutationes. Vſque ad diem vigeſimũ
fuit febris ardens, inde vſque ad quadrageſimum fuit phrenitis, inde vſq; ad ſexageſimum
fuit etiam phrenitis: ſed cum fluxu ſanguinis
de naribus inclinans ex acutie, à ſexageſimo
ad octogeſimum fuit ſcyas vocatus morbus,
ſeu dolor coxę, ab octogeſimo, diarrhœa, &
dyſenteria, vſq; ad centeſimum: qui fuit morbi
D finis.

Decimus ægrotus.

22 *ABderis Nicodemum ex Venere & potu febris corripuit, initio faſtidioſus erat, & cardialgicus, & ſiticuloſus. Lingua vſta. Vrinæ tenues, nigræ. Secundo febris exacerbata. horrida. Faſtidioſus, nihil dormiuit. Vomuit bilioſa flaua, vrinæ ſimiles. Noctem quietè dormiuit. Tertio remiſerunt omnia. & quies erat. Circa Solis occaſum rurſum ſub difficilem habebat tolerantiam. Noctem laborioſè. Quarto rigor. febris multa. Dolores omniũ. Vrinæ tenues, appẽdiculũ. Delirauit multa. Septimus leuis. Octauo, alia omnia remiſerunt. Decimo & ſequentibus inerant quidem dolores, minus autem omnes. Paroxyſmi autem & dolores huc, vſque ad finem, in diebus*

bus paribus erant maximè. Vigeſimo minxit album, craſſitiem habebat, repoſitum non ſubſidebat. Sudauit multum, viſus eſt ſine febre fieri. Veſperi rurſum calefactus eſt, & ijdem dolores, horror, ſitis, parum delirauit. Vigeſimo quarto minxit multum, candidũ, multam ſubſidentiam habens. Sudauit multum calidum per totum, ſine febre iudicatus eſt.

Vix eſt vllum morbi genus, quod non poſſit venus nimia facere: nam facit malignas ſuccorum putreſcentias, & omnium partium principum debilitates, & neruos emollit, & fluxiones commouet, & cruditatibus replet. Vtuntur verò plurimo vino, qui et nimia venere, et eam etiam ob cauſam multò plus ea mala incurrunt. Vt verò vtantur, euenit, quia ij maximè sũt Veneri dediti, qui et Baccho, ſed et qui Veneri indulgent, ſentientes ſeſe debilitari, vinum, vt debilitatis remedium, appetunt, euenitque illis multò lędi magis, quia vinum ipsũ caput et neruos tentat, et fluxiones commouet, et incoctum cruditates auget, ſi tamen coqui poteſt, caleſacit, febreſque excitat, ſitque vt, Venere naturalem calorem minuente, et vino præter naturalem augente, febres fiant malignæ, vt huic accidit, et adoleſcenti Melibeæ, de quo poſtea ſcribetur. Valde familiaris eſt febricitantibus ex Venere cardialgia, hoc eſt, oris ventriculi dolor, et inde anxietas. Proptè enim debilitatem ſentit ventriculi os, et cum genitalibus habet magnam ſympathiam. Meritò ergo primo die hoc habuit hic ægrotus, et ſecundo, vomuit biliosa flaua, ideſt, ſyncera. Habuit etiam faſtidium, ac ſitim, et linguam vſtam: quæ febris vrentis ſunt. Vrinæ tenues, per incoctionem fiebant, nigræ fortaſſe ob paſſionem renum, qui nunquam benè habent in veneri deditis. Secundo febris exacerbata eſt, ſed & quarto & ſexto, quantum ſuſpicor, etſi id non dicat, quia paulò poſt dicit, paroxyſmi & dolores huic, vſque ad finem in diebus paribus erant maximè. Sed quo pacto verum poſſit hoc eſſe, cum paulò ante hæc verba, dixerit, octauo alia omnia remiſerunt, decimo, & ſequentibus inerant quidem dolores, minus autem omnes? Certè ob hanc ipſam cauſam, quia inquam hoc dixerat, monuit in medio narrationis, cum id in fine ſoleat dicere, dolores fuiſſe diebus paribus. Quaſi diceret, et ſi octauo alia omnia remiſerunt, & decimo & ſequentibus, puta duodecimo, quatuordecimo, decimoſexto, & decimooctauo fuerint dolores minores, non ita tamen, quin octauus, difficilior fuerit ſeptimo, facilior tamen ſecũdo, quarto, & ſexto. Ac proinde dixit octauo remiſerunt alia omnia, non ſcilicet quæ fuerant ſeptimo, ſed quæ alijs diebus paribus, & prioribus. Ita etiam decimus, & ſequentes pares, attulerunt minora ſymptomata, quam pares priores, ſed maiora quam impares, quia ipſis proximis imparibus, fuerunt difficiliores: ac proinde noctes imparium difficiliores, & parium faciliores: quod & in Pythionis hiſtoria notatum eſt. Sed qui factum eſt, vt in morbo vigeſimo quarto iudicando, dolores ab octauo minui cœperint? Nonne circa initia, & fines ſunt omnia ſymptomata imbecilliora, & A cum conſiſtunt, ac vigent, fortiora? Certè ita eſt, venit verò id (vt ſuo loco diximus) intelligendum de ſymptomatis proprijs, & quæ fluxerunt à propria morbi eſſentia. Quædã enim alia, quæ motum materiæ ſequuntur (aut læſiones quaſdam, ſimul cum morbo ortas à cauſa aliqua procathartica, decreſcere ſolent antequam morbus. Velut nunc, cardialgiam, & anxietatem, & quædam alia, quæ non tam faciebat febris, quam ſimul cum febre recens defatigatio à venere, contigit conquieſcere, antequam ipſa febris. Horror & rigor cum non ſunt propriæ febrium figuræ, ſignificant malignam qualitatem ſuccorum, aut paſſionem partium neruoſarum. Sed & vrinæ, rationem quãdam habuerunt cauſæ, non ſigni ſolùm in hoc morbo. Nam cum à principio, dictam ob cau-B ſam, fuiſſent tenues & nigræ, & ſexto tenues etiam cum appendiculo (ſublimi arbitror) vnde & delirauit, vigeſimo minxit album craſſum non ſubſidens, vt lacteum ſcilicet, aut puri ſimilem vrinam, multitudine humorum, in renibus, et circa genitalia, velut ſuppurata, et faciente ea via vtilem euacuationem. Vigeſimoquarto, eadem ratione; minxit multum, candidum, et multam ſubſidentiam habens. Vtroque etiam die ſudauit multum, vigeſimo quidem quarto plus. Sudor vero ijs qui ex Venere malè habent, congruit plurimum. Quia venere putreſcit ſemen, quod computrefacit rores partium, vtpote analogos ſuccos. Vt hac ratione mihi perſuadeam, ſolere nonnunquam hoc, eo vſque procedere, vt ob ſolum Veneris immoderatum vſum, citra vllam contagionẽ, C fiat id vitium, quod, morbum Gallicum vulgò appellant. Vt ergo eo morbo laborantibus, ita quibuſuis, qui à nimia Venere ægrotare cœperunt, congruit ſudor niſi ſit nimius, vt diſſoluat vires.

Vndecimus ægrotus.

23 *IN Thaſo mulier moroſa, ex mœrore cum occaſione, erectè obambulans, inſomnis facta eſt, & cibum non capiebat, & ſiticuloſa erat, & faſtidioſa. Habitabat verò prope Pyladem in Leio. Primo ſub initium noctis, terrores, ſermones multi, triſtitia, febricula tenues. Manè conuulſiones multæ. Cùm autem intermiſiſſent conuulſiones illæ multæ, delirauit, turpia loquebatur. Multi dolores, magni, continui. Secundo eadem. Nihil dormiuit. Febris acu-D tior. Tertio conuulſiones quidem defecerunt, coma autem, & cataphora, & rurſum vigiliæ. Exilijt, continere ſe non poterat. Delirabat multa, febris acuta: ad hanc autem noctem, ſudauit multo calido per totum. Liberata eſt à febre, dormiuit. Omnia intelligebat. Iudicata eſt. Circa tertium autem diem vrinæ nigræ tenues. Appendiculum verò valde rotundum, non ſubſidebat, circa iudicationem autem muliebria multa fluxerunt,*

An mulier hæc moroſa antea fuerit, an ex morbo moroſa ſit facta, nõ explicat, vtcunque autem hoc ſit, mœrens ex occaſione, facta eſt melãcholica. Non.n. quia melancholica, cępit eſſe męſta, ſed ex occaſione, ideſt ex cauſa manifeſta: cũ autẽ męror duraret plurimũ, aut eſſet

maximus, adeò vt erectè adhuc ambulans præ mœrore, neq. dormiret, neq; cibum caperet, & eſſet ſiticuloſa, facta eſt melancholica. Nimirũ vt in aphor. dicitur. Metus & mœſtitia longo tempore perſeuerantia, melancholica: quia aut ex melancholia procedũt, aut, ſi quàm maximè procedunt ab occaſione, melancholiam faciũt. Imaginationis.n. & cordis debilitatem pariũt, vt illa facilè erret, & hoc facilè terreatur: & ſanguinem facit craſſiorem, & ſicciorem. Quod quidem huic euenit per vigiliã, & inediã, ambo .n. hæc ſiccant. Sed & per vehementes motus animi, obliuiſcitur naturalis facultas ſuorum operum, quare & eo cibo, qui accipitur, minus fruuntur partes, & naturales, neceſſariæq; euacuationes minus fluunt: vt huic euacuationes menſtruæ minus, arbitror, fluxerant. Nam & euentus huius morbi id indicauit, qui illis fluentibus ſolutus eſt: & ita ſolere fieri, certò ſcimus. Nã & cum fluunt, ſi terror aliquis, aut triſte nuntium ſuperuenit, ſiſti ſolent, multò autem facilius retineantur, cùm nondũ fluunt. Sin autem, vt eſt conſentaneum, huic non ſecundum naturam fluxerunt, hæc ipſa ſatis magna occaſio fuit cacochymiæ melancholicæ, Vnde factum eſt, vt phrenitis hæc fuerit melãcholica, & tota affectio velut ex phrenitide, & melancholia mixta: & vt maniace, & cum terroribus, ac nonnunquam exiliẽdo, delirauerit. Nimirum ſpecies, ſeù modus delirandi, duo ſemper ſolet referre, & ſucci, qui in corpore eſt, ſpeciem, & occaſionem delirãdi. Succi ſpeciem, vt qui ex ſanguine, delirant cum riſu: occaſionem, quia ſolent delirantes talia loqui, qualia iam iam deliraturi cogitarunt, præcipuè verò cum ex forti aliqua imaginatione delirium inchoauit. Itaq; motus animi vehementes, multum, & multis modis lædere ſolẽt, magis autem mulieres, & viros debiles calido innato, aut imprudentes. Nimirũ cum illi motus ſint innati calidi, eius debilitas facit ad facilẽ paſſionem: ſed & imprudentia: prudentia .n. omnes eos motus temperat: vtraq; autẽ ratione magis afficiuntur fœminæ, quàm viri. Accedit his naturalis illa mulierum euacuatio, quę ſuppreſſa, multos & horrendos morbos facit, quos Hipp. libris de morbis mulierũ, ac multo magis libello de morbis virginum, complexus eſt. Quædam ergo earum ſolent, præ mœrore tabeſcere, atq. adeo præ tabe lentè mori nunquam prius febricitãtes, quàm laborent febribus hecticis. Quædam aliæ ob ſanguinis malã qualitatem, & euacuationum ſuppreſſionem, præoccupantur febribus acutis, quæ ob cordis debilitati paſſionem, & cerebri cum corde compaſſionem, atq. alia etiam ratione, ob compaſſionem vtriuſq. (cordis dico & cerebri) cũ vtero, in quo illæ excrementorum ſuppreſſiones contingunt, laborãt deliquijs animi, & delirijs, & conuulſionibus, & ob malignam materiæ qualitatem, non vtcunq. inſaniunt, ſed nũc furibundè, nunc procaciter, nunc deuouentes ſeſe, nunc loquentes turpia, vt vulgus hominum immundis ſpiritibus eas putent vexari. Talis ergo fuit hic morbus, adeo acutus, vt tertia die iudicatus fuerit, cum fuerit phrenitis. Vt minus iam hinc admirationis habeat,

A quartum huius ordinis ægrotum, ex phreni-
tide die tertia eſſe mortuum. Difficilius.n. eſt
morbum quemcunque ante ſuæ conſtitutio-
nis tempus ſolui, quam ægrum ex eo mori. Sed
vtrumq; iam in phrenitide fieri poſſe cogno-
uimus. Scilicet eſt phrenitis aliquando tam
acutus morbus. Sed percurramus breui ſin-
gula, quæ acciderunt. Facta, inquit, eſt inſom-
nis, ἄσιτος, ideſt cibo abſtinens, & ſiticuloſa, &
ἀσώδης ideſt, faſtidioſa. Sed quorſum hæc di-
cit? videtur.n. idem eſſe dictu, cibo abſtinens,
& faſtidioſa. An non eſt? Sed ἄσιτος eſt, qui non
capit, quacũque cauſa id fiat, ſiue quia nõ vult,
ſiue quia non habet, ſiue quia faſtidit. ἀσώδης
vero qui faſtidit. Perinde ergo eſt, ac ſi diceret,
non capiebat cibos, ſed neque poterat, quia
erat faſtidioſa. Accedit, quod ἀσώδης videtur
B ſignificare quiddam aliud, nam & faſtidioſum,
& anxium. Primo, inquit, ſub noctis initium,
terrores, & ſermones multi, & triſtitia (hæc ob
dictas cauſas) & febricula tenuis, quia cum
vſtus ſanguis eſſet, phrenitidis materia non
poterat magnam flammam excitare, ſed lentè
vri, conuulſiones etiam multæ. Ob has con-
uulſiones, quas in triſtibus, & iratis experiri
ſolent, putat vulgus hominum, epilepſiam, &
conuulſiones omnes, eſſe paſſiones cordis, ſũt
verò hæc omnia per compaſſiones, quas expli-
cuimus. Quanquam in hac muliere, rapto in
caput ſanguine, propria eius paſſio, & phreni-
tis facta eſt. Quo magis conſentaneum erat
conuelli. Cum autem intermiſiſſent conuulſio-
nes, excuſſis excrementis ex neruorum radici-
bus, & hærentibus circa cerebri ſubſtantiam,
C delirauit, & loquebatur tuipia, dicta iam cauſa.
Dolores multi continui magni: hi fieri ſolent
in neruos irruentibus excrementis: vnde per
tales paſſiones, cum non tenentur deliquio,
aut apoplectica aliqua paſſione, grauiſſimè vo-
ciferantur. Secundo fuerunt eadem, & febris
acutior, morbo eunte ad ſummum. Tertio de-
fecerunt conuulſiones, quia arbitror, incepe-
runt iam excuti à neruis in carnes, & detur-
bari à capite ad vterum, excrementa, vnde ac-
ciderunt ſudores, & menſtrui fluxus. Sed fa-
ctum eſt coma, & cataphora, ob an regreſſam
arbitror defatigationem, ex qua recreata, rur-
ſum vigilauit. Illud & cataphora, declaratiuum
tantum eſt. Nam nihil aliud eſt coma, quam
cataphora apud Hippocratem, vt Galenus
D explicat lib. abſoletarum vocat Hippocratis.
Cum verò nondum eſſet facta e corpore eua-
cuatio, non euigilauit placidè, ſed exilijt, &
continere ſe non poterat, & delirabat, & fe-
bris maior. Hæc erant decretoria, quibus,
cum fuiſſet dies difficilis, ſucceſſit ad noctem
iudicatio, cum ſudore calido per totum, & li-
berata à febre, reliquum dormiuit, & intelli-
gebat facta iam iudicatione. Sed qui potuit eſ-
ſe ſecura, cum vrina tenui & nigra, & ſedi-
mento rotundo, non ſubſidente? Hoc enim
vſtum citra coctionem ſanguinem: illud, atram
bilem & cruditatem ſignificabat? An hac
vrina ob inſtantes euacuationes menſtruas
fiebat? Succeſſit ergo euacuatio, quam ve-
riſimile eſt, mulierem perſanaſſe, reliquiſ-
ſeque multo magis ſanam, quam antequam
ægro-

ægrotaret, atque adeo, depoſito mœrore. Sepe enim excrementa, quæ ob animi paſſionem congeri cœperunt, eam ipſam paſſionem conſeruant, & augent, faciuntque ne deponi poſſit, antequam ea euacuata ſint.

Duodecimus ægrotus.

24 *IN Lariſſa virginem febris corripuit ardens acuta. Inſomnis, ſiticuloſa, lingua fuliginoſa arida. Vrina boni coloris, tenues autem. Secundo laborioſe non dormiuit. Tertio multa fluxerunt ab aluo, vt aqua biliosa, & ſequentibus fluxerunt hæc cum bona tolarantia. Quarto minxit tenue paucum. Habebat appendiculum ſublime, non ſubſidebat. Delirauit ad noctē. Sexto per nares largiter fluxit multum horrore correpta, ſudauit multo calido per totū ſine febre, iudicata eſt: in febribus autem, & iam* B *indicatæ muliebria fluxerunt tunc primum; virgo enim erat. Erat autem ſemper faſtidioſa horrida. Rubor faciei, oculorum dolor, capitis grauitas. Huic non fuit recidiua ſed iudicata eſt. Dolores paribus,*

Bis dicit fuiſſe hanc virginem, inſinuans, occaſionem ægrotandi, fuiſſe, quod tunc primum menſes ei fluxerunt. Ita enim dicit, muliebria fluxerunt, tunc primum, virgo enim erat. Meritò quidem hæc dicit ſimul. Non enim ſunt mulieres maturæ viris, antequam menſes fluant, & præter naturalem ordinem fit, ſi quę ante id tempus nubit. Morbus itaque virginalis hic fuit. Nimirum plæraque mulieres morbo aliquo tentantur, cum iam inſtat tempus muliebris fluxus, quia adoleſcentulis Venerem inexpertis exigui ſunt vteri, & viæ omnes, quę ad vterum finiuntur, anguſtæ, quæ anguſtia facit difficilem primam menſium excretionem. Quo fit, vt quibuſdam quibus anguſtiæ eſt plus, aut debilitatis facultatis expultricis, aut craſſitiei ſuccorum, eo tempore pro bona, & ſalutari excretione, fiant obſtructiones multæ viſcerum. Alijs verò non hæ fiunt, ſed fluunt, mediocriter menſes, tamen ob ſanguinis agitationem inſolitam (omnia enim inſolita mala ferr natura malè) quam facit ſecretio, quæ euacuationem antecedit, corripiuntur febribus, à quibus liberantur fluentibus menſibus, vt huic euenit. Conſtitutionem habuit hæc, & alia omnia febris ardentis. Nam intra primam ſeptimanam finita eſt, & fuit à primo die ardens, acuta, inſomnis, ſiticuloſa, lingua fuliginoſa, & arida Vrinæ primo die tenues, & boni coloris, quales ſcilicet, de quibus dicitur in prognoſtico, rufa tenuis crudam ſignificat ægrotationem. Secūdo die, laborioſe tranſegit, magis .ſ. quàm primò, quia morbus, vt mox dicit, dies pares habuit difficiliores, & non dormiuit. Vbi legimus, tertio fluxerūt ab aluo multa, vt aqua biliosa habetur in q̄buſdā codicibus ὑδατόχροα idest coloris aquæ. In alijs ὑδατόχροα, aut ὑδατόχλωρα (nam idem eſt) ideſt, vt aqua colore chlora. Quam quidem lectionem cenſeo eſſe legitimā, quia aquæ nullus color eſt. Quare ſi ὑδατόχροα vellet Hippo. dicere, diceret aquoſa, vt ſolet. Accidit quod vox hæc ὑδατόχροα pro ὑδατόχλωρα eſt familiaris Hippoc.

A vt Gale. lib. abſoletarum vocū Hippocratis. Quoniam verò chlorum, vt in commentatione prognoſtici dixi, ſignificat flauum, & viride & ambo hi colores ſunt bilis, tranſtuli ego, vt aqua bilioſa: quæ quidem fluxerunt tertio, & ſequentibus cum bona tolerantia. Quæ quia tenues; & colore tali præditæ, cruditatem morbi, & bilis redundantiam ſignificabant, & ſymptomaticæ erant. Sed bona tolerantia ſignificabat non eſſe inutiles. Quarto minxit paucum, quod tunc fieri ſolet, cum in ſuperiores partes ſucci rapti ſunt, aut certè aliam in partem. Fortaſſe enim huic deiectio aquoſa vrinam minuit. Appendiculum verò ſublime nunquam notat Hippocrates, quin aut eadem, aut ſequenti die, dicat ægrotum deliraſſe: quod, & huic ad noctē contigit. Sexto per na- B res fluxit multum largiter, euacuatuſque illac eſt ſanguis, qui ſeſe in caput collegerat, & reliquum quod per totius corporis venas putreſcebat, in habitum corporis exijt, & fecit primo horrorem, deinde exudatum eſt, & mulier ſoluta à febre, & iudicata. Non tamen fuiſſet tuta iudicatio, niſi tunc illi fluxiſſent menſes, ea enim fuerat occaſio febricitandi, vt diximus. Quod quidem vel illud confirmat, quod per epilogum addit, dicens, erat ſemper faſtidioſa, horrida, rubor faciei, oculorum dolor, capitis grauitas. Hæc enim omnia retentionis menſtruorum eſſe ſolent. Sed qui fieri potuit, vt die omnium peſſimo, ſexto inquam, iudicaretur, & nulla ſucceſſerit recidiua, cum niſi diebus imparibus febris reliquerit, ſoleat recidiuare, vt in aphoriſmo dicitur? C ipſemet Hippocrates reſpondet, quia dolores diebus paribus. Nam vt dicebatur primo Epidem. quæ paribus mouentur, paribus iudicantur.

Decimus tertius ægrotus.

25 *APollonius Abderis ſeſe erectè obambulans ſuſtentabat multum tempus. Erat autem magnis viſceribus, & circa hepar dolor continuus multo tempore comitabatur, & ſane tunc ictericus fiebat, flatuoſus, colore ſubalbido, comedens autem, & bibens, bouinam carnem. Incaluit primum modicum, decubuit, lacticinijs verò vſus coctis, & crudis multis, caprinis, & ouinis, & victu prauo omniū læſiones magnæ. Febres enim exacerbatæ ſunt, & aluus ingeſtorū nihil mentione dignū reddidit. Vrinæ quā* D *tenues, & paucæ prodibant. Somni non inerant. Inflatio mala, multa ſitis, comatoſus, hypochondrij dextri eleuatio cum dolore. Extrema omni ex parte ſubfrigida, parū delirauit. Obliuio omnium quæ loquebatur, mouebatur mente. Circa quatuordecimū autem ex quo cum riguiſſet, decubuit, inſaniuit, vociferatio, turbatio, ſermones multi. Et rurſum quies, & coma, tunc temporis acceſſit. Poſt hæc autem aluus turbata, multis bilioſis, meris, crudis. Vrinæ nigræ, paucæ, tenues, multa difficilis tolerantia. Deiectiones variæ, aut enim nigræ, & paucæ, aut æruginoſæ, aut pingues, et crudæ, et mordaces. Poſtea verò videbatur, & lactoſa rediddiſſe. Circa autē vigeſimum quartum cum ſolatio. Alia verò eodem modo, parum autem delirauit, ex quo autem decubuit nullius recordabatur. Rurſum autem celeriter*

r eſipiſcebat, procedebant omnia in deterius. Circa
autem trigeſimum quartum mortuus eſt. Huic vſq;
ad finem, ex quo ego illum noui, aluus turbata, vrine
tenues, nigræ, comatoſus, inſomnis, extrema frigida,
delirus vſque ad finem phreniticus.

Narrat Hippocrates, & apparatum morbo-
ſum, quem ante hanc febrem habuit Apollo-
nius, & occaſionem proximam febricitandi, &
occaſionem, qua cum modicè cępiſſet febri-
citare, deindè grauius quam pro principio
ægrotauit. Fuit verò apparatus morboſus,
quod erat magnis viſceribus, hoc eſt maiori
quam ſecundum naturam hepate, & liene, &
circa hepar habebat dolorem continuum mul
to tempore. Vnde fiebat, vt erectè obambulans
ſeſe multo tempore ſuſtentaret, ideſt magno
cum labore, & vix ſeſe potens ferre, ſuſtenta-
ret. Atque ob viſcerum affectionem fiebat icte-
ricus, & colore ſubalbido, vt ſimul laborare
videretur incipere, ictero, & leucophlematia.
Nimirum laborabat, obſtructionibus magnis,
& rumoribus ſcirrhoſis, hepatis, & lienis. Do-
lebatque hepar, cum adhuc per recentem
fluxionem eius membrana diſtenderetur, lien
natura ſua habet minores dolores, quàm re-
nes, & hepar, & maiores, quàm pulmo: huic ve-
rò nō dolebat, quia erat fortaſſe magis ſcirrho-
ſa, ac proinde indolens affectio. Hepatis erat
etiam flatuoſa. Verum obſtructio hepatis fe-
cerit, vt ſolet, icterum, obſtructa via veſicę fel-
lis: hydropis verò initium fecerit hepar refri-
geratum, aut per ſeſe à ſuccis eo loco hæren-
tibus, aut potius à liene. Itaque icterus, non
tam quod multa bilis gigneretur (nam qui poſ-
ſet in frigida affectione hepatis) quam quod
non expurgaretur, hydrops ob cruditatem.
Cum tam morboſus eſſet apparatus, leui oc-
caſione febre correptus eſt, vt certè ſolēt, qui
talibus laborant obſtructionibus, ob difficilem
ſuccorum diſpenſationem per corpus, & faci-
lem putreſcentiam, eorum quæ oppilata ſunt.
Quo fit, vt crebrò, nunc ex facillimis occaſio-
nibus, nunc etiam ſine illis febricitent, & eua-
cuationibus, indigeant. Huic verò occaſio fuit,
quod aliquando lautè bibit, & comedit bo-
uinam carnem; carnem concoctu difficilem, &
ità difficile putreſcentem. Primum ergo inca-
luit modicè, & decubit, fuiſſetque fortaſſe
leuis morbus, ſi probo eſſet vſus victu. Ve-
rum acceſſit alia occaſio ingraueſcendi, nam
quia iam febricitans vſus eſt lacte multo, nunc
crudo, nunc cocto, nunc caprino, nunc ouino,
& in cęteris etiam victu prauo, factæ ſunt om-
nium læſiones, ideſt, omnes læſiones magnæ.
„ Nimirum lac dare febricitantibus malum eſt,
„ præcipuè verò obſtructione, & inflatione vi-
ſcerum laborantibus. Flatus enim multos pa-
rit pars lactea, & obſtruit caſeoſa. Corrumpi-
tur facilè lac, & nonnunquam in grumos con-
creſcens malignum ſatietatis genus parit. Ex-
„ plicans verò quas læſiones omnium dixerit,
„ addit, febres enim exacerbatæ ſunt, & aluus
„ ingeſtorum nihil mentione dignum reddidit.
Quaſi diceret, corrupto lacte creuerunt fe-
bres. Id autem, vnde in ſatietatibus ſolet au-
xilium expectari, non adfuit, quia nihil men-
A tione dignum reddidit aluus, quod referret
cibos ingeſtos. Vrinæ tenues, & paucæ prodi-
bāt (tenuitatem cruditas, paucitatem faciebat
vehementia febris, aut raptus in ſuperiora)
ſomni non inerant, & erat comatoſus. Nimi-
rū antea dictum eſt multos huius tempeſtatis
fuiſſe, qui laborantes comate vigili, neque dor-
mire, neq; vigilare poterant. Huic verò perui-
gilium faceret febris magnitudo, coma lactis
qualitas: vt etiam fecerit inflationem malam
lac, & multam ſitim febris. Hypochondrij dex-
tri eleuatio cum dolore, accedente magna fe-
bre, & ingente ſiti, ſignificabat hepatis tumorē
factū eſſe phlegmonoſum. Ad quod etiā refer-
ri poterat extremorum frigus, & quod in pri-
mis parum delirauit: nā in hepatis inflāmatio-
nibus ſępè deliratur ꝑ conſensū. Cū verò læ-
B ſio partium omnium principium procederet,
malo iam eunte in phrenitidem, corripuit eū
obliuio omnium quæ loquebatur, & mente
motus eſt: quod quidem grauius eſt dictu, quā
parum delirauit. Hæc acta ſunt vſq; ad diem
quatuordecimum, quæ omnia cumulatè nullis
nominatis diebus narrauit, quia fortè nō affuit
mox à principio ægroto, quod ille inſinua-
uit, poſtremis hiſtoriæ verbis dicens, huic ex
quo ego illū noui, quaſi non à principio noue-
rit. Circa quatuordecimum, inquit, ex quo cū
riguiſſet incaluit, decubuit. Sed quo pacto di-
cit quatuordecimo decumbente, quē dixerat
primo die febris decubuiſſe? Certè legendum
cenſeo circa quatuordecimum, ex quo decu-
buit, cū riguiſſet incaluit, inſaniuit. Aut circa
quatuordecimū, ex quo cū rigore incaleſcens,
C decubuit inſaniuit. Hoc verò inſanire, plus
etiam ſignificat, quam delirare, & mente moue-
ri, quæ antea acciderant. Quod apertè explicat
Hipp. his, quæ addit, vociferatio, turbatio, ſer-
mones multi. Et rurſum, inquit, quies, & coma
tunc temporis comitabatur, quaſi diceret, tā-
toperè laborabat cerebrum, vt cū non erat fu-
rens, eſſet comatoſus. Poſt hæc fuit aluus tur-
bata, multis, bilioſis, meris, crudis. Crudis non
vt quæ antonomaticè dicuntur cruda (ea enim
ſunt pituitoſa) ſed, vt bilioſa ſunt cruda, tenui-
bus ſcilicet. Non tamen ſemper erāt deiectio-
nes eædem, ſed variæ, tunc enim quales dictæ
ſunt, nunc nigræ, & paucæ, nunc æruginoſæ,
quæ erāt vſtionis, nūc pingues, quæ colliqua-
tionis, & crudæ, & mordaces, ideſt, quales ex
D corruptione ciborum malè concoctorum in
ventre. Nam per ventriculi ſatietates, cibi, qui
non coquūtur vt oportet, corruptiones quaſ-
dā recipiunt, nunc acidas, nūc acres, nunc ſe-
cundū diuerſas partes, ambas, ambę verò ſunt
mordaces. Eſſe verò has deiectiones ex corrup
tis cibis, indicarunt ſubſequutæ deiectiones.
Nā poſteà, inquit, videbatur, & lactoſa reddi-
diſſe, ex lacticinijs ſcilicet qbus ſe repleuerat.
Interim vrinę erant nigræ, paucæ, tenues, quas
lethales eſſe, ſępè iam dictū eſt, vt, & cōmemo-
ratas oēs deiectiones, maximè accedēre multa
difficili tolerantia: quod quidem ſignificat vires
maximè langueſcere. Circa vigeſimum quar-
tum, qui erat vndecimus à quatuordecimo,
quo inſignis acuties acceſſerat morbo, ac pro-
inde, vt contemplabilis conſideratus eſt ab
Hip-

Hippocrate, fuit cum ſolatio. Hoc eſt, minus
anxius, & triſtis, & videbatur ſibi melius habe-
re, eratque proinde cum minori deſperatione
alia autem eodem modo: quod eſt, vrinæ autem
& deiectiones, aliaque mala ſigna, ex quibus
poterat medicus agnoſcere moriturum ho-
minem eodem modo: minus autem delirauit.
Vix vnquam vllus moritur, quin aliquando
antequam decedat, videatur ſibi, & vulgaribus
qui adſunt, habere melius. Medicus verò ne
leuiter his fidat; ſed conſideret, an reliqua eo-
dem modo habeant, an ſcilicet ſigna peſſima,
& quæ maximi momenti ſunt, quæque vulgus
non intelligit, perſeuerẽt adhuc. Addit Hipp.
quiddam aliud, quod video multos, vulgares
etiam, ſolere animaduertere in morituris. Ex
quo, inquit, decubuit nullius recordabatur.
Nimirum omnium eorum quæ quis amat re-
cordari, & de eis loqui per morbum, bonum
ſignum eſt, & vitalem hunc eſſe homines di-
cunt, quia de hac vita videtur cogitare: contra,
ſi quis neque chariſſimæ vxoris, neque dulciſ-
ſimorum pignorum, videatur vllam curam ha-
bere, neque amicorum, quos vnicè dilexerit,
recordari, neq; rerum quibus oblectari con-
ſueuerat, graue admodum eſt, & lethale: neque
cauſa eſt obſcura. Omnia enim quæ ſimilia
ſunt, iis quæ in eiſdem cùm benè valerent, bo-
na, quæ diſſimilia, mala. Ita ergo, & ſermones, &
curæ. Nam vt in ſumma dicatur, ægrotum non
eſſe ſui ſimilem, graue eſt. Non tamen vt erat
valde obliuioſus, ita multum ſemper delirabat:
ſed celeriter reſipiſcebat. Ideſt, ad mentem re-
uocabatur facilè, ad rerum autem recordatio-
nem, & conſuetudinem, nunquam. Ita proce-
debant omnia in deterius. Quare mortuus eſt
circa trigeſimumquartum, qui a primo totius
morbi erat iudicatorius, qui à vigeſimo ſepti-
mo, qui eſt finis acutorum, adijcit ſeptimanam,
& à quartodecimo, quo morbus comparauit
maiorem acutiem, eſt vigeſimus. Vt iam hinc
intelligas, non ſolum eſſe habendam rationem
dierum contemplabilium à primo; ſed pariter
ad hoc, & ab eo, qui attulerit, inſignem muta-
tionem in acutiem. Cætera, quæ per epilogum
dicit, enarrata iam ſunt.

Decimusquartus ægrotus.

26 *IN Cyzico mulieri, quæ gemellas pepererat, &
ægrè pepererat, & non ſatis expurgata erat, pri-
mo febris horrida, acuta, capitis, & ceruicis grauitas
cum dolore, inſomnis à principio, taciturna, & tetri-
ca, & non obſecundans. Vrinæ tenues, ſiticuloſa, faſti-
dioſa plerunque. Aluus erraticè turbata, & rurſum
adſtricta. Sexto ad noctem multa delirabat, nihil dor-
miuit. Circa vndecimum verò inſaniuit, & rurſum
intelligebat. Vrinæ nigræ tenues, & rurſum inter-
mittentes, oleoſæ, & aluus multis tenuibus turbatis.
Quatuordecimo conuulſiones multa, extrema frigi-
da, nihil iam intelligebat, vrinæ ſuppreſſæ ſunt, mor-
tua eſt. Phrenitis.*

Non eſt numerus certus muliebrium fœ-
tuum, tamen duorum eſt partus frequens, plu-
res rarò eduntur vitales. Gemelli propriè di-
cuntur, qui ſimul concepti ſimul eduntur, alij
enim edi ſolent ſimul, non ſimul geniti: ſed ex
ſuperfœtatione. Cauſa numeroſæ fœturæ non
eſt multitudo ſinuum, vt qui diſſectionẽ igno-
rant, ſuſpicantur. Vnicus enim ſinus eſt toto
muliebri vtero. ſed abundantia, & deciſio prin-
cipiorum, ex quibus fiunt fœtus, ſeminis in-
quam vtriuſque. Deciſionem dico, non ſepa-
rationem ſeminum ab inuicem, ſed cum ex
commixtis fiunt, velut diuerſa oua, quæ fœtus
inchoant. Grauius eſſe non ſatis expurgari,
eam quæ filiam pepererit, quàm quæ filium,
dictum iam antea in multis ægrotis eſt. Gra-
uius eſt etiam eam quæ pepererit geminas. Nã
etſi non abundet tam multis, quàm quæ vnicã,
vtpote quæ duabus alimentum præſtiterit, ha-
bebit tamen excrementa deteriora, vtpote ex
qua duæ exuxerint bonum ſanguinem. Meritò
B ergo hæc cum peperiſſet, ægrè, hoc eſt, cum
magnis doloribus, & partu difficili, filias duas,
& non eſſet rectè expurgata, correpta eſt febre
magna, & lethali. Habuit verò febris, quæ
enixis febricitantibus familiaria eſſe, indica-
tum eſt ſæpè. Nimirum fuit horrida, acuta, &
melancholica: nam fuit mulier taciturna, &
tetrica, & non obſecundans; quod idem eſt,
atq; moroſa. Habuit capitis, & ceruicis graui-
tatem cum dolore, quod multitudinis in ſupe-
riores partes collectæ erat: quod idem ob bi-
lioſam qualitatem faciebat eam inſomnẽ eſſe.
Vnde etiam factum eſt, vt ſexto delirauerit, &
vndecimo etiam inſaniuerit (quod quidem gra-
uius eſt quam delirare) & vt ante mortem paſſa
fuerit multas conuulſiones. Omnia enim hæc
pertinent ad cerebri paſſionem. Vrinæ tenues
cruditatis erant, nigræ tenues, vſtionis eſſe
C poterant, & melancholici ſucci, qui redunda-
bat. Quod verò erant rurſum intermittentes,
& oleoſæ (ideſt, facta aliquando intermiſſione
tenuitatis, & nigritiei, erant oleoſæ) ſignifica-
bat admixtionem craſſorum, & agitationem.
Has vrinas in nullo ægroto notatas vidimus,
qui non delirauerit. Quòd erat ſiticuloſa, &
faſtidioſa, erat magnitudinis, & malignitatis
febris. Quòd aluus erraticè turbata, & rurſum
adſtricta, ſignificabat multitudinem, & inquie-
tudinem ſuccorum. Nunc enim redundantes
effluebant, nunc in aliam partem rapti, detine-
bantur: quod etiam, prope mortem iam con-
ſtituta muliere, fecit vrinas ſupprimi. Quin, &
extrema frigere fecit ſimilis quædam cauſa.
Omnibus. n. ad cerebrum raptis, euationes na-
D turales ſuppreſſæ ſunt, & vna cum excremen-
tis calidum etiam naturale ad malignè inflam-
matam partem raptum, extrema deſeruit: vnde
phrenitis tantoperè aucta eſt, vt nihil iam in-
telligens, mortua ſit. Eſt autem conſideratione
dignum, quod quatuordecimum videtur Hip-
poc. dixiſſe, ab eo quem vocauerat primum,
quo dicit fuiſſe febrem horridam acutam. Nõ
fuit autem ille primus, idem dies quo peperit,
nam antequam febre corriperetur, pepererat,
& non ſatis expurgata erat, quod quidem ea-
dem die non videtur poſſe eſſe ſatis perſpe-
ctum. Mortua eſt ergo die quatuordecimo, vt
fine quodã proprio acutorum, fuitque is qua-
tuordecimus, non à partu, ſed à febre. Non er-
go dies decretorij febricitantium ex partu, vi-

dentur fluere à partu, ſed à febre: quare hinc
videtur ducenda computatio, atque Hippocr.
ipſe videtur ducere contra, ac in prognoſtico
ſcriptum eſt. Quid res habeat in hac quæſtio-
ne, dictum mihi eſt decimo libro cõtrouerſia-
rum. Pro hoc loco, duorum alterum dici po-
teſt: aut eadem die qua peperit correptam eſ-
ſe febre, & quod dicit, & non ſatis expurgata
erat, intelligi in ipſo loco (nam vt Hippocra-
tes definit, debet mulier in ipſo loco effunde-
re ſanguinis ſeſqui heminam) aut fortaſſe diem
illum à febris principio quatuordecimum, ab
ipſo partu fuiſſe alium etiam inſignem, vt de-
cimumſeptimum, aut vigeſimum. Quod autem
Hippoc. neque hoc monuerit, neque à partu
ſupputauerit, nihil habet incommodi. Nam, vt
dictum etiam antea eſt, hoc libro hiſtoricum
agit Hippocrates, licet illi rem narrare, vt vo-
let, modo narret, vt eſt acta. Sed & in hac ratio-
ne narrandi, eſt aliud quiddam vtile, quod no-
tes. Nimirum etſi computatio dierum decre-
toriorum ducenda ſit à partu præcipuè, nun-
quam tamen omittendum conſiderare, quicũq;
dies, qui à partu ſit inſignis, quotus ſit à febre:
ſi in proxima hiſtoria rectè monuimus, non ſo-
lùm eſſe habendam rationem dierum contem-
plabilium à prima die morbi: ſed pariter ab eo,
qui attulerit inſignem aliquam mutationem.
Nam cùm inſignis mutatio plerunque habeat
rationem aliquam numeri contemplabilis ad
primum diem morbi, quicunque dies ſecundũ
rationem aliquam notatu dignam adijcientur
illi, habebunt etiam rationem aliquam inſignẽ
ad hunc. Velut in Apollonio contigit eſſe tri-
geſimumquartum à primo, qui erat vigeſimus
ab eo, qui attulit inſignem mutationem.

Decimus quintus ægrotus.

27 *IN Thaſo Dealcis uxorem, quæ decumbebat in
Leio, febris horrida corripuit ex mærore à prin-
cipio autem contegebatur, & vſque ad finem: ſem-
per tacita, palpabat, uellebat, ſcalpebat, pilos legebat,
plorabat, & rurſum ridebat, non dormiebat. Ab al-
uo irritatio, nihil exibat, exiguum admonita bibebat.
Vrinæ tenues, paucæ. Febres ad manum tenues. Ex-
tremorum frigus: nono multum delirauit, & rurſum
quieuit tacita: quatuordecimo ſpiritus rarus magnus
per tempus, & rurſum breuiſpira: decimo ſeptimo
ab alno irritatio turbulenta, deinde ipſi potus prodi-
bant, nihil conſiſtebat, Omninò nihil ſentiebat. Cu-
tis aridæ circumtenſio. Vigeſimo ſermones multi, &
rurſum quieſcebat muta, breuiſpira. Vigeſimo pri-
mo mortua eſt. Erat huic vſq; ad finem ſpiritus ra-
rus magnus, ſine ſenſu omnium erat, ſemper conte-
gebatur, aut ſermones multi, aut taciturna vſque ad
finem. Phrenitis.*

Vt mœror facere ſoleat facultatum, quibus
noſtra corpora reguntur languorem, & excre-
mentorum retentiones, & proinde grauiſſimos
morbos, dictum eſt in hiſtoria mulieris illius
moroſæ, quæ perinde atq; hæc, ex mœrore
cæpit ægrotare, & decumbebat in Leio, nunc
ſatis ſit dicere, quæ in hoc morbo fuerint
præcipua: ea verò non contingit agnoſcere
aliunde, quàm ex ſymptomatis; ex eis verò

A conſtat, hanc duo præcipua habuiſſe mala, al-
terum quidem lethale, alterum verò admodũ
lethale, & exitioſum; phrenitidem ſcilicet, &
extinctionem caloris naturalis. Neque ſanè
mirum. Nam mæſtitia, & metus extinguunt na-
turalem calorem. Phrenitidis ergo erant hęc,
ſemper eſſe tacitam, palpare, vellere, ſcalpere,
pilos legere. Hæc enim in prognoſtico ponit
Hippoc. in phreniticis. Taciturnitas verò ſi-
gnificabat delirium, non ſimpliciter; ſed ex
mœrore, vt & plorare. Ex ploratu verò rur-
ſum ridere, maior inſania erat, præcipuè labo-
rantem ex mœrore, & nunc cum multis ver-
bis, nunc tacitam eſſe, & delirare, & ſpiritus
magnus, & rarus, & non bibere niſi exiguum,
& admonitã. Phrenitici enim ſunt βραχυπόται
ideſt, exiguo potu vtentes primo prorrheti-
B corum, extinctionis naturalis caloris, & lan-
goris facultatum erant reliqua ferè omnia.
Horridam eſſe, & à principio ſemper tegi, fe-
bres ad manum tenues, & extremorum frigus,
& quod erat breuiſpira, & tandem muta (indi-
catum enim eſt in hiſtoria Pithyonis, talem ſpi-
ritum eſſe paruum & rarum, & ſignificare ca-
loris penuriam) atque adeo quod illi potus
prodibat, & nihil conſiſtebat. Hoc enim eſt
vnum quoddam eorum, quæ in certò morien-
tis ſæpè obſeruaui. Nimirum cum potus ca-
dunt in ventrem cum quodam ſonitu, nihil in
vis conſiſtentes; ſed velut incidentes ponde-
re, non aliter, ac ſi inde mortuum iam corpus,
& omni naturali facultate carens, demitteren-
tur, vnde & moribundos arguit homines com-
C muni epilogiſmo. Cui ſimile etiam eſt illud,
quòd nihil ſentiebat, hoc eſt exiguum iam om-
nibus in partibus habebat ſenſum, quod pro-
ximam mortem ſignificat, quale eſt illud pro-
gnoſtici. Si non videt, neq; audit, prope iam eſt
mors. Talis etiam erat cutis aridæ circumten-
ſio, de qua in initio prognoſtici ſcriptum eſt:
cutis circa frontem dura, intenta, arida. Itaq;
duobus his malis premebatur, proinde qua-
dam alternatè accidebant ei ſymptomata, am-
bo referentia (vt ſpiritus, nunc magnus & ra-
rus, nunc erat breuiſpira) quędam accidebant
ſimul (vt pariter habebat extremorum frigus,
& delirabat) quædam etiam accidebant com-
munia, vt non dormire (id enim & paſſionis ce-
rebri bilioſam fluxionem iam recipientis, &
debilitatis eſſe poterat) & vrinæ tenues &
D paucæ, nam & per debilitatem facultatis, &
per raptum in cerebrum paucæ eſſe poterant.
Quædam etiam alia mala qualitatem ſuccorũ,
quę illorum malorum cauſa fuerat, referebant,
magis quam ipſa mala: qualis erat illa crebra
irritatio alui, quin exiret aliquid: quam rur-
ſum vocat irritationem turbulentam, ideſt,
turbationem afferentem magis quam euacua-
tionem. Illud enim refert malignam qualita-
tem, magis quam copiam. Maligna autem qua-
litas facere ſolet morbos hos malignos, ma-
giſquam magnos. Vbi dicitur ab aluo irrita-
tio, nihil exibat, exiguum admonita bibebat, le-
gunt quidam, niſi cum exiguum admonita bi-
bebat. Quæ lectio ſignificabit hæc omnia, illam
exiguum bibere, idque non niſi cum admone-
retur, vtpote phreniticam, & mox à potu red-
dere

dere ex aluo, vtpote non cõſiſtente potu. Verum quia hoc ſignum graue admodum eſt, nõ mihi perſuadeo, accidiſſe, ante nonum, moritur æ vigeſimo primo, quare magis probo hanc lectionem, quam ſum ſequutus. Porrò vbi dicitur, ſpiritus rarus magnus per tempus, & rurſum breuiſpira, illud per tempus duo poteſt ſignificare, aut ſpiritum magnum & rarum non fuiſſe ſemper: ſed per tempus, quia ſcilicet rurſum breuiſpirans: aut per tempus ſeu ſpacium lõgum, quaſi diceret ſpiritus magnus rarus non vtcunque: ſed per longa interualla. Hunc ſenſum ſolum probat Galen. quia, inquit, Hippocrates in fine hiſtorię dixit, erat huic vſque ad finem ſpiritus magnus & rarus, id verò non diceret verè, ſi per tempus tantũ, id eſt nõ perpetuo, eſſet. Ego verò æque probo vtrunq. ſenſum, nam cum adiecerit & rurſum breuiſpira, conſtat non habuiſſe perpetuò ſpiritum magnum & rarum: ſed Hippocratem dicere ſemper factum per morbum, quod ſæpe, & per omne morbi tempus. Nam ita loqui ſolemus, neque ſane opus fuerit, vt nunquam non contegeretur, etſi dicit, ſemper contegebatur.

Decimus ſextus ęgrotus.

28 *IN Melibea adoleſcens, ex potu & multa Venere, multo tempore calefactus decubuit. Horridus, & faſtidioſus, & ſine ſomno, & ſine ſiti. Ab aluo autem primo multa ſtercora prodierunt cum multa defluxione, & ſequẽtibus aquoſa, biloſa multa prodierunt. Vrinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus magnus per tempus. Hypochondriorum diſtentio ſubmollis producta vtrinque, cordis palpitatio perpetua vſque ad finem. Minxit oleoſum, delirauit modicè, modeſtuſque & manſuetus, cutis arida & diſtenta, deiectiones multæ tenues, aut biloſæ pingues: quatuordecima omnia exacerbata ſunt. Mente eſt motus, multa delirauit. Vigeſimo inſaniuit. Iactatio. Nihil mingebat, exiguum potum continebat. Vigeſimo quarto mortuus eſt. Phrenitis.*

Non valde diſſidet hic morbus à proximo. Hic enim etiam fuit phrenitis cum facultatum debilitate, & caloris naturalis defectu: quorum quidem illud, vinum: hoc, Venus nata erat facere. Tametſi ab vtroque etiam factum merito eſſet vtrunque. Vinum enim ſumptum immodicè, calorem naturalem ſuffocat. Venus caput inſigniter debilitat. Cępit hic adoleſcens ęgrotare eiſdem occaſionibus, quibus Abderis Nicodemus, decimus huius ſectionis ęgrotus. tamen ille non incidit cum tanta debilitate: quo factum eſt, vt melius ſe potuerit expedire, habueritque meliorem exitum: & merito, quia morbum habuit minus mali moris. Ille enim habuit febrem magnam, ſitim ingentem, vrinas copioſas, quibus multum contenti craſſi reddebatur, & copioſum ſudorem, quæ magnæ ſunt, ſed non proinde malignæ febris: hic verò, cum magna febre carebat ſiti, non mingebat, nullam aliam idoneam habuit euacuationem, quæ omnia debilitatem facultatum naturalium ſignificabant. Præterea habuit diſtentionem hypo-

A chondriorum ſubmollem, productam vtrinque, & cordis palpitationem, quæ viſcerum ſignificabant affectiones. Nam vt ex Gal. antea diximus, diſtentio ſub mollis hypochondrij in morbo acuto, inflammationem ſignificat internam hepatis, aut lyenis, aut vtriuſque; diſtentio enim tumorem, mollities non ad muſculum, ſed internam partem pertinere ſignificat. Cordis palpitatio excrementa collecta intra pericardium, & anguſtiam inferentia cordi, indicant. Cutis etiam arida, & diſtenta, eſt ſignum admodum lethale, vt ex prognoſtico nuper diximus: vt & exiguum potum continere poſſe corruptionis facultatis retentricis ventriculi eſt. Species etiam delirandi fuit præter rationem, homo enim vinoſus &

B libidinoſus, delirauit modicè, fuitque in delirio modeſtus, & manſuetus. Omnia verò ea, quæ præter rationem fiunt, deterioris motis morbi ſuſpitionem faciunt: niſi forte non erat natura neque longa conſuetudine talis, ſed contigit tunc agere incontinenter. Deiectiones omnes fuerunt crudæ, aut knoſæ: aut pingues: aut bilioſæ pariter & crudæ, aut bilioſę pariter & pingues: quæ omnia qualés corruptiones ſignificent, dictum iam eſt ſæpe. Neque minus dictum eſt, quem dicat ſpiritum magnum & rarum per tempus, & quid ſignificet.

29 *VIdetur autem mihi, ſecundum rationem fuiſſe vtilem, fientem æſtatem. Nam æſtiuos morbos ſuperueniens hyems ſoluit, & hyemales æſtas ſuperueniens transmutat. Atque ipſa per ſeipſam quæ*

C *fiebat æſtas, non erat bene conſtans, ſed repentè calida auſtrina, & ſine ventis, tamen ad aliam tempeſtatem tranſmutata, profuit. Magnam autem partem artis eſſe exiſtimo, poſſe conſiderationem facere rectè, de ijs quæ ſcripta ſunt. Qui enim ſcit, & vtitur his, non vtique mihi videtur multum falli in arte. Oportet autem diſcere exactè, quamcunque temporum conſtitutionem, & morbum bonum, quod commune in conſtitutione, aut in morbo. Qui morbus longus & mortalis, qui longus & ſupereſſe ſinens, qui acutus mortalis, qui acutus ſuppreſſe ſinens. Ordinem decretorium conſiderandi, & prædicendi, ex his datur facultas, ſiquidem ex his contingit ſcire, quibus, & quando, & quomodo oportet victum inſtituere.*

D Ex his quæ in calce huius libri ſcripta ſunt, fit conſentaneum, decem & ſex præſcriptos ægrotos, quoſdam fuiſſe eorum, qui in ipſo illo anno, qui in hac tertia conſtitutiõne deſcriptus eſt, ęgrotarunt. Nam rediens nunc ad narrationem eandem dicit, videtur mihi ſecundum rationem fuiſſe vtilis illa æſtas. Nimirum in fine narrationis dixerat: erat autem omnibus ſubſcriptis difficillimum quidem ver, & plurimos abſtulit, æſtas autem facillima, & minime moriebantur. Nunc huius cauſam reddit, cur vtilis fuerit illa æſtas, nimirum ob communem rationem, quia ęſtiuos
„ morbos ſuperueniens hyems ſoluit, & hye-
„ males ſuperueniens æſtas. Quia cum vnicuique tempori familiares ſint morbi, qui cum eo habent analogiam, contrarijs temporibus non

erunt

erunt ijdem familiares, ſed qui in altero fient, in altero extinguētur. Atqui profectò illa ęſtas non fuit vtilis, quòd per ſe bene ad modum constans, ideſt, optime ſuam naturam retinēs: non enim erat, cum repente facta ſit calida auſtrina & ſine ventis; æſtas verò ſoleat paulatim ingruere, & habere ventos aquilonares, vocatos ætefias, ſed quòd, etſi per ſe eſſet futura inſalutaris, ſuperueniens verò contrariæ temporis naturæ, facta eſt cauſa emendans & ſalutaris. Ita enim ſit. His dictis, commendat hanc doctrinam, dicens, Magnam autem partem artis eſſe exiſtimo, poſſe conſiderationem facere rectè, de ijs quæ ſcripta ſunt. Qui enim ſcit & vtitur his, non vtique mihi (inquit) videtur multum falli in arte. Explicans deinde, quæ ſcire ex hoc opere & quomodo ijs vti oporteat, dicit oportet autem diſcere exactè quamcunque temporum conſtitutionem, & morbum. Ideſt enim aduertere, quæ conſtitutio temporis ſit, & qui morbus populariter graſſetur bonum, quod commune in conſtitutione & in morbo: ideſt, bonum etiam eſt cōſiderare analogiam ſpeciei morbi, & conſtitutionis temporis. Nimirum ſunt ſingulis temporum conſtitutionibus morbi quidam congruentes, quidam non, qui autem quocunque tempore ſint nati fieri, licet diſcere, ex ijs quę ſcripta ſunt. Oportet etiam conſiderare qui morbus ſit longus & mortalis, vt qui Parij: qui longus & ſalutaris, vt qui Heropiti: qui acutus mortalis, vt qui Calui: qui acutus ſalutaris, vt qui Periclis: neque quidem hæc ſolum poſſis diſcere, ex ijs quæ ſcripta ſunt: ſed ordinem etiam dierum decretoriorum conſiderandi, datur ex his facultas. Nam vt in ſingulis hiſtorijs explicuimus, maximam rationem ordinis dierum talium viſus eſt ſemper Hippocrates habuiſſe vt videatur hæc eſſe praxis doctrinæ de diebus decretorijs. Hæc verò non tantum vtilia ſunt ad rectè prædicendum, ſed etiam ad rectè ſulcipiendas curationes, vt in procemio prognoſtici ipſemet dicit, ſiquidem ex his cō-

A tigit ſcire, quibus & quādo & quomodo oporteat victum inſtituere. Quæ verba videntur mihi poſſe duo ſenſus continere, ambo veros. Quos & quando curare oporteat, & quomodo victum inſtituere, vt his verbis inſinuetur curatio tota, & tota victus inſtitutio: aut quos & quando & quomodo cibare, vt contineatur his tribus voculis. ſola victus inſtitutio, quæ magna medicæ artis pars eſt, cùm tres habeat, pharmacia, chyrurgia, & victu, vtens. Sed quo pacto pendent hæc omnia ex illa cognitione, conſtitutionis, & periculi morbi, & dierum decretoriorum? Certè quos curare oporteat & quos ſecus non poſſis exactè ſcire, niſi morituros à non morituris dignoſcas, hos enim curare oportet, & illos ſinere. Neque ſane ſcire

B poſſis, quando oporteat curare quando agere quietem, niſi tempora vniuerſalia, quibus tota conſtitutio conſtat, dignoſcas. Quia inchoantibus morbis mouendum eſt quidquid videtur, aut iam inclinantibus, cùm verò conſiſtūt ac vigent, melius eſt quietem agere, raroque eſt agendum tunc temporis aliud, quàm occurrendum ſymptomatis, quæ tunc ſunt vehementia, aliter verò, non eſt, facultatem occupatiſſimam interturbandum. Sed neque in diebus decretorijs, quibus mutationem aliquam inſignem fieri, ſperes, aut timeas, inſtandum auxilijs eſt. Quia quæcunque iudicatio fiat, aut inſtet, neque mouendum, neque nouandum quidquam eſt. Ergo non poſſis exactè ſcire quando curandum niſi dierum decretoriorum ordinem conſideres, & conſtitutiones

C morborum, multo autem minus quomodo victum inſtruere oporteat. Cum vbi morbus peracutus eſt, ſtatim extreme tenuiſſimo victu vti neceſſe ſit, vbi vero non, pleniori victu vti liceat, & tanto plus indulgere, quanto morbus eſt minus acutus, & morbo in vigore conſiſtente tenuiſſimo victu vti neceſſe ſit. Non poteſt itaque rectè victus inſtitui niſi conſtitutio morbi, & futurus vigor, præſentiatur.

LIBER QVARTVS EPIDEMIORVM.

POſt æquinoctium & poſt pleiadas, qualia exedentia & ſordida, quæ caput aperuerunt, prodierunt ſupra aurem, & ei qui prope Leocydem in pede. Phanodico digiti in pede in pectore. Qui ſectus eſt tibiam, hac etiam denigratus eſt. Erat magnum vlcus in externa parte tibia, & ex poſteriori prodibat. Cùm purum factum eſt, lateris dolor, & ſiniſtri thoracis ſecundum rectitudinem, & febres. Mortuus eſt à febre.

D IN hoc quarti libri initio, nullum morboſum ſtatum deſcribit, neque communem conſtitutionem, ſed ſingulares narrationes, et eas quidem breuiſſimas, non tam perſequens ipſas hiſtorias, quam notans in ſingulis quædam, quæ ipſi videbantur obſeruatione digna, nō quæ in vna aliqua conſtitutione: aut in vno oppido, ſed in multis. et in certis, notauerit, et ſuę memorię conſulens, vt ſolent diligentiſſimi quique facere, in priuatis chartis repoſuerit. Neq; profectò in aliis conſtitutionibus, aut vrbibus, ab iis quas ſuperioribus libris deſcripsit, neceſſe ſit hæc contigiſſe,

giſſe,ſed quædam fortaſſe in alijs,quędam etiā
fortaſſe contigerit in eiſdem. Velut quæ nunc
in initio narrat,haud dubie pertinent,ad pro-
ximi libri vltimæ ſectionis ſtatum peſtilen-
tem, vt hac ratione ego cenſeam, quæ ſunt
vſque ad illa verba, circa ſolis conuerſiones
hyemales,quæ paulo poſt occurrent,adſcribē-
da potius fuiſſe lib. 3. aut eſſe velut illius appē-
dicem: quartum vero ab illis verbis incipere.
Hæc verò ad tertium pertinere conſtat, ibi
enim ita dixit, multis quidem eryſipelas cum
occaſione in quibuſuis,& in valde paruis cau-
ſis, in toto corpore. Præcipuè autem,in ijs qui
circa ſexageſimū annum, circa caput,atque ſi
parum neglecta erant,multis autem etiā in ipſa
curatione,magnæ phlegmones fiebant, & ipsū
eryſipelas multum celeriter vndique depaſce-
batur. Plurimis igitur ipſorum abſceſſus in
ſuppurationes fiebant, carnium & neruorum,
& oſſium, elapſus magni. Erat autem & fluxio
collecta non puri ſimilis, ſed putredo quæ-
dam alia, & fluxio multa & varia. Quibus igi-
tur circa caput horum aliquid euenit fieri,
glabrices his totius capitis fiebant,& menti,&
oſſiū denudationes,ac elapſus,& multæ fluxio
nes,hęque & in febribus & ſine febribus. Erāt
autem hæc horrenda magis quàm mala. Qui-
bus enim ad ſuppurationem horum matura-
tio peruenit,plurimi horum ſeruabantur,qui-
bus autem inflammatio, & eryſipelas euanuit,
huiuſmodi autem abſceſſum nullum fecerunt,
horū multi mortui ſunt. Similiter autem qua-
cunque alia corporis parte aberraret, accide-
runt hæc, multis enim brachium, & totus cu-
bitus,effluxerunt,quibuſdam autem & in late-
ra hæc mala inciderunt, aut in aliquam ante-
riorum aut poſteriorum partium, quibuſdam
autem femur totū,aut tibiæ nudatæ ſunt, qui-
buſdam autem,& pes totus. Hæc illo loco,qui-
bus nunc addit, illa vlcera exedentia,quæ ery-
ſipelate depaſcente fiebant, & ſordida, in qui-
bus ſcilicet erat fluxio collecta non puri ſi-
milis,ſed putredo quædā alia, & fluxio multa
& varia,& caput aperuerunt,ideſt fecerunt in
capite oſſium nudationes, prodijſſe ſupra au-
rem. Verum quia dixerat, non omnibus hæc
exedentia vlcera accidiſſe in capite, ſed ſimi-
liter etiam quacunque alia in parte, multis in
brachio,& cubito,alijs in lateribus,quibuſdam
in femore, tibia, aut pede, exempla non ſcri-
bit, vt .1. ei qui prope Leucidem in pede,
Phanodico digiti in pede corrupti ſunt, & in
pectore etiam habuit aliud vlcus exedens.
Alius fuit cui tibia ſecta eſt, quia denigratus
eſt ea parte, propter grangrenam .ſ. & habe-
bat vlcus magnum in extrema parte tibiæ ea
ſ. parte, quæ ad anteriora noſtra expectat, quà
id os acutum maximè & præeminens eſt, &
procedebat ex poſteriori parte tibiæ. Nam
vocat tibiam hic nō totam cruris partem quæ
eſt inter maleolum & genu, ſed os illud ma-
gnū, quod ea parte eſt, & cum femore & pede,
articulos facit,cui à poſteriori parte coaleſcit
aliud os ſatis gracilius; non valde breuius, ad
poplitem, ſpacium quoddam in interna cruris
parte formans,quod carne plenum eſt. Ab hac
ergo, carnoſa, & interna cruris, & poſteriori

A tibiæ, parte, producebatur vlcus ad anterio-
rem. Curato huic, ſectione & vſtione vt par
eſt,cum purum factum eſſet vlcus, ſuperuenit
dolor lateris,& ſiniſtræ thoracis partis,exter-
næ ſcilicet, quam in multis etiam tentatā fuiſſe
in hac peſte dixerat,& febris,& mortuus eſt à
febre nimirum venenata materia cor iam ob-
ſepiente. Fortaſſe dum curaretur, repente fa-
ctum eſt vlcus purum plus ſatis, contigitque
quod multis alijs contigiſſe dixerat his verbis,
» Quibus inflāmatio, & eriſipelas euanuit, ho-
rum multi mortui ſunt, fortaſſe etiam ob cu-
rationem artificioſam ſanatum eſt crus, & in
deterius ceſſit. Nā vilium & externarum,par-
tium morbi,vt internis & nobilibus ſecuritatē
afferunt,ita nonnūquam cum earum periculo
curantur. Cui autem nunc medicorum narra-
B retur,alicui facta eſſe in capite vlcera ſordida,
& glabriciem capitis & menti,ſine febre,& nō
exulceratione pudendorum & faucium, ac
poſtremo nudata excidiſſe oſſa qui nō affirma-
ret eſſe citra dubium Gallicum morbum? Fue-
runt verò in illa tempeſtate plurimi tales. Ob
quos, & multos alios affectus,qui in hoc ope-
re,& alijs Hipp. narrantur,adducor vt cenſeā,
nihil in illo morbo eſſe nouum quodque prio-
ra ſecula non viderint.

2 B*Ilioſum reſtiario catacores.*

Galenus libello abſoletarum Hippocratis
vocum dicit κατακορέα eſſe alui egeſtiones ex
meraca bile: & pectora κατακορέα quæ eiuſmo-
C di ſuccum generant, quidam tamen hirſuta in-
tellexerūt. Sed & κατακορέες homines ſimiliter
appellat tali bile abundantes, pharmacum an-
tē κατακορέϊς vocat, aut propter humorem qui
ab ipſo euacuatur, aut ob proprium colorem.
Nominat etiā ſitim alicubi κατακορῆ quæ vel
ob talem humorem orta eſt, aut ad ſummum
intenta. Itaque κατακορῆ vocat Hipp. interpre-
te Gal. omnia bilioſa, ſiue hominem, ſiue excre-
menta, ſiue pharmaca, ſiue paſſiones. Hic paſ-
ſionē aut excrementum ſignificare poſſe vide-
» tur,vt ſignificetur,reſtiarium morbo exquiſitè
» bilioſo fuiſſe affectum, aut deiectiones ſyncerè
» bilioſas habuiſſe. Atqui hoc eſt longe proba-
bilius, quia euacuationum quæ ægrotis ac-
cedebant, videtur Hipp. præcipue rationem
habuiſſe. Non parum vero eſt dignum conſi-
D deratione quam ſint ſyncerae deiectiones bi-
lioſæ, quia omnes euacuationes ſyncere ſigni-
ficant extremas intemperies,& magnas naturę
corruptiones.

3 E*T cauſtica afferenti circa æquinoctium ſanguis multus fluxit deorſum.*

καυστικὰ καταφερομένῳ haud dubiè dicebatur
aliquis, ſiue pinguentarius, ſiue chyrurgus,
qui hac re maximè præcellebat, & cauſtica
parabat. Illi ægrotanti,circa ęquinoctium, flu-
xit ſanguis multus deorſum. Quod circa
æquinoctium, vernum ſcilicet, ſanguis flueret,
non erat præter temporis rationem. Nam
in vernis morbis ponit Hipp. 3. aph. ſanguinis
fluxiones, quod deorſum exibat, multò melius

erat quam ſi ſurſum, quia vt in apho. 25. particulæ quartæ dicitur, ſanguinem ſurſum vtcunque exire malum, deorſum verò bonum. Quare coniectandum huic accidiſſe, vt multis ſolet, quibus ineunte vere, deiectiones cruentæ ſalubriter contingunt, aut fluunt hæmorroydes.

4 *SEni valde vehementer abſceſſit, non vltra quatuordecim dies.*

Quæ notatu digna in ægrotis occurrebant, mandabat Hippocrates memoriæ. Abſcedere hoc loco non eſt quod alijs ἀφίςατιν ſeu abſceſſum facere, ſed corrumpi, corruptumque abſcedere, vt cùm morientes partes decidũt, aut deciduntur: quale illud quod in non ita pridem ſcripta oratione dixerat, carnium, neruorum, & oſſiũ ἐκπτώσιες μεγάλαι ideſt elapſus magni. Hoc vero conſtat ex ipſis autoris verbis. Dicit. n. γέροντι σφόδρα ἀπολείπετο ἀπολεῖσθαι. n. non eſt abſcedere, aut longè fieri, ſed aboleri aut corruptum decedere. Dixerat ergo proximi libri ſectione vltima, ad quam hanc primam quarti libri partem, ego puto pertinere, multos, ſenes præcipuè habuiſſe depaſcentia vlcera in capite, ex malignis eryſipelatis, vſque ad oſſium nudationem. Non tamen omnibus æque hæc partium deceſſio proceſſerit, ſed quibuſdam tardius, quibuſdam celerius: conſtat verò celeritatem corruptionis ſerpentis, periculi magnitudinem augere. Proinde hic ſenex, cui valde vehementer abſceſſit, non potuit vltra quatuordecim dies morbum ſuſtinere, ſed putredine multum ſerpente, ac fortaſſe in internas nobileſque partes, breui mortuus eſt. Fieri etiam poteſt, vt illud ἀπεγίνετο non dicatur de parte, ſed de homine, ſitque ſenſus ſeni valde vehementer corruptio contigit, quaſi ſenex citiſſimè mortuus eſt. Nã vt περιγίνεσθαι ſignificat ſuperuiuere, & à morbo liberari, ita ἀπογίνεσθαι ſignificat mori. Sed dices, quid habet admirationis, aut quæ tanta acuties mori ſenem intra quatuordecim dies? Certè nunquam eſt ſtupenda acuties, quę morbum ad dies quatordecim produci ſinit: tamen intellige, eodem tempore ac eodem morbi genere, ęgrotaſſe plurimos lentius, & quod quidem id ſeni acciderit, admirationem auget, quia ſenes vt minus curabilibus, ita minus acutis morbis laborare ſolent. Ecce duos loci huius ſenſus ſatis congruentes. Conſtat verò hoc ſecundo ſenſu eſſe figuratam orationem, & poni caſũm pro caſu.

5 *PErcuſſo ab Antiphilo vſto facta indicatione ſeptima die, bilioſo, & typode febre laborãti Tertia poſt iudicationem ſanguinem ſanè ſpuit, ſuperſtes manebat, & recidiua poſtea facta eſt. Iudicatus eſt vt par erat, circa pleiadum occaſum primum. Poſt pleiadum verò occaſum bilioſum ad inſaniã vſque. Iudicatio, ſuperuixit die nona ſine ſudore.*

In hac quoque dictione ponitur caſus pro caſu, perinde enim eſt ac diceret, percuſſus ab Antiphilo, tertia poſt iudicationem, ſanguinẽ A ſpuit, & ſuperſtes manebat, alioqui committetur ſolæciſmus. Habet hęc dictio duas particulas; prima dicit hominem febricitaſſe acutè, & imperfectè iudicatum, habuiſſe recidiuam: ſecunda, quæ inde incipit, iudicatus eſt vt par erat, dicit, quibus temporibus facta fuerit iudicatio prima, & recidiua. Illis primis verbis τῷ δὲ ςιγματίῃ παρ᾽ ἀντιφίλου καυτικῷ haud dubiè videtur Hipp. occaſionem morbi ſignificaſſe. Suſpicor autẽ hunc inuſta cicatrice, aut ſigno aliquo, ab Antiphilo (erat fortaſſe illius ſeruus) correptum fuiſſe ex dolore & vlcere, vt ex occaſione, febre vrente. Nam ςιγματίζειν eſt pcutiendo ſignare, quare ςιγματίῃ pcuſſione ſignato, addito verò καυτικῷ apertè ſignificat, inuſtione ſignato. Quę ſane in hoB mine alioqui parato, non exigua fuerit occaſio, Erat verò bilioſus, atq; febres typhode. i. vrẽte, correptus eſt. Hic eſt iudicatus die ſeptima. Non dicit qua euacuatione, fortaſſe ſine vlla manifeſta, ac proinde non fuerit iudicatio tuta, ſed cum recidiua. Tertia die poſt iudicationem (nona ſcilicet) ſanguinẽ ſpuebat: quod etiam intus manere cãm indicabat: nam aut multitudinis, aut malę qualitatis erat: nihilominus ſuperſtes manebat. i. bene robuſtus, & ſalubriter affectus videbatur. Recidiua poſtea facta eſt, nimirum imperfectè iudicato. Quo tpe hęc acciderint, & qualis fuerit recidiua, narrat poſtea, dicens, iudicatus eſt vt par erat, circa pleiadum occaſum primum, poſt pleiadum occaſum factus eſt bilioſus ad inſaniam vſque, ideſt recidit *in phrenitidem* cum magna inſania, & furore. Non enim fuiſC ſe maniam, ſed phrenitidem, indicat conſtitutio, iudicatus enim eſt die nona, mania verò eſt longior morbus. Sed cur dicit iudicatum eſſe primum circa pleiadum occaſum, vt par erat? Certè alludit ad illud, quod libello de aere locis & aquis ipſemet dicit, his verbis. „ Oportet autem aſtrorum exortus conſiderare, præcipuè Canis, deinde Arcturi & pleiadum occaſum. Morbi enim in his maximè diebus iudicãtur, alijque perimũt, alij verò deſinunt: aut in aliam ſpeciem aliumque ſtatum mutantur. Itaque cum prope illud tempus. in poſtrema. ſ. autumni parte, hunc ægrotare cõtigiſſet iudcatus primum eſt circa pleiadũ occaſum, vt par erat, ideſt, vt temporis ratio poſcebat, cum verò citra euacuationem inſignẽ, D à typhode, & bilioſiſſima febre liberatus imperfectè eſſet, & bilis maximè vſta interius maneret, & ob mutationem ad frigidiorem tẽpeſtatem, in altiores corporis partes repelleretur, poſt occaſum pleiadũ bilioſiſſima phrenitide correptus eſt, à qua rursũ nona die iudicatus ſuperuixit, habuitque illud etiam notatu dignum, quod citra ſudorem, atque adeo, citra omnem aliã euacuationem manifeſtã liberatus eſt. Antiquum enim eſt Hippocrati dicere ſine ſudore, quaſi ſine euacuatione manifeſta. Multi verò morbi etiam acuti finiuntur inſenſibiliter. ipſa febre ſuam materiam abſumente, vt inflammatio reſoluitur ſuo ipſius calore.

6 *CIrca æquinoctium Chalcidonius à portis delatus ad forum, ruptura circa dextram mammam*

mam, dolens ſpuebat aliàs, & aliàs ſubchlorum Vēter, ſudor incipiens ſeptima tenebat plerumque vſq; ad octauam Iudicatus eſt quatuordecima. Circa quadrageſimam verò tumores facti ſunt circa aurem vtranque. Non immerito videbatur ſuppuratus fore. Non factum eſt.

Cum rumpitur alicui vas aliquod in pulmone, aut thorace, aut ob vehementem motum, aut perfrigerationem maximam, aut multitudinem ad vaſa vocatam, aut ob rodentem qualitatem (corroſio enim etiam rumpit vaſa) niſi citò coaleſcat, periclitatur ſuppurari, non minus quàm ex inflammatione eius loci, primum quia vlcuſculum ipſum aliquando dilatatur putreſcens, & pus colligit, deinde, quia ſanguinem ex rupto incidentem in ventrem, ſeu cauum thoracis, concretumque in grumos, neceſſe eſt pus fieri, nunc melius, nunc deterius. Hic ergo Chalcidonius rupturam accepit circa dextram mammam in thorace: ex corroſione, arbitror, ob bilioſam ſanguinis qualitatem. Nam locum affectum indicauit dolor, ſanguinis verò qualitatem ſputum, aliàs & aliàs ſubchlorum. Ideſt, nùnc flauum, nùnc ſubuiride, ac fortaſſe etiam nùnc ſubflauum. Nam omnem hanc colorum ſpeciem continet quod chlorum: totum verò hoc genus eſt bilioſum. Cùm igitur is affectus maiuſculus factus eſt, febrem attulit, vt & pleuritis ſolet. Venter etiam egerebat, & ſudor copioſus fuit ferè per totum ſeptimum. Quæ omnia multitudinis erant. Vt iam conſtet multum, & bilioſum fuiſſe huic ſuccum. Quo factum eſt, vt etſi iudicaretur, ideſt, à febre liberaretur quatuordecima die, non tamen perfectè, & tutò liberaretur, ſed circa quadrageſimam tumores facti fuerint circa aurem vtramque. Qui tumores hominē omnino liberauerunt à morbo pectoris, citra ſuppurationem. Quæ quidem ſuppuratio meritò timebatur. Atque cùm, inquit, meritò putaretur ſuppuratus fore, non factum eſt, ſed reſolutione finiti ſunt: aut cùm meritò putaretur fore ſuppuratus intra thoracem, quia vt ipſemet Hippocrates
" dicit in prognoſtico, quicunq; dolores ex his
" locis non ſedantur, neque ad ſputorum pur-
" gationes, neque ad ſtercorum alui ſubductio-
" nem, neque ad venæ ſectiones, & victus ratio-
" nem, & medicamenta, eos, ad ſuppurationem
" verti, ſciendum eſt. Ergo cum huic fluxiſſet aluus, & excreatum eſſet multum, & exudatum, & nihilominus non eſſet perſanatus homo, meritò putabatur ſuppuratus fore, tamen nō eſt factum, quia commutatio facta eſt, morbi thoracis cum parotidibus.

7 P*Ectus Ariſtodemo vſtum eſt. Philidis filio, cui abſceſſit ex caſu, ipſi etiam vſtum eſt.*

Quam familiaris fuerit Hippocrati vſtio pectoris in ſuppuratis, ſiue ex caſu, aut alia manifeſta cauſa, ſiue citra omnem occaſionē ſuppurati fuerint, hinc, & ex alijs multis locis intelliges. Quomodo fieri debeat, docet Paulus lib. 6. quanquam non proinde non ſit alia commoda vtendi ratio. Ego ſanè, vt abſit ter-

A ror, & ægroti pareant, cauſticis vtor, quamquam inuſtionem candenti ferro factam, ſi ægroti ſint animoſi, non nego eſſe meliorem.

8 P*Oſt æquinoctia autumnalia recidiuæ, & aliàs vſq; ad ſolſtitia hyemalia, poſt ſolem æſtiuum.*

Vere, ob optimam temporis conditionem, & æſtate ob calorem, fieri ſolent morbi citæ judicationis. Autumno vero ob inæqualem aeris intemperiem, & debilitatem quam ſuperior tempeſtas reliquit, morbi fiunt, qui lethales, acutiſſimi: qui ſalutares, difficilis iudicij, & vix vnquam, idque per multas recidiuas, deſinentes. Hoc eſt quod dicit poſt æquinoctia autumnalia, ideſt in autumno, recidiuę. quoniam verò non ſolùm poſt æquinoctium ſed, ab initio etiam autumni, quod eſt ab ortu arcturi, incipiunt eſſe multæ recidiuæ: neq; ſolùm per totum autumnum durant, ſed etiam per primam hyemem, quæ ſolis conuerſione finitur, velut corrigens ſe ipſum, addit, aliàs, quaſi diceret, aut vt melius dicam vſq; ad ſolſtitia hyemalia, poſt ſolem æſtiuū ideſt ex fine æſtatis, quā finit ortus arcturi vſq; ad ſolſtitia hyemalia. Nimirum æſtate ſanguis, & excrementa omnia exuruntur, vires debilitantur, ac iam inde ob hanc cauſam, & quia ſol à nobis recedit longius (ad quem omnium corporum ortus, vita, & robur, referuntur) nulli morbi perfectè iudicantur, & vix vllus ſeſe poteſt a morbo expedire, & robur priſtinum C recuperare, vſque dum idem ſol ad nos redire incipiens, corporibus, ortus naturalis, & ſalutis, autor eſſe incipit. Quod tam eſt experimento cognitū, vt vulgus etiam hominū eos qui diuturno morbo tenentur, beneficiū primi veris, & reduntis ſolis, iubeat expectare.

9 A*Cheloi vxor ſexta die abortū fecit, ſanguinea cum eſſet, & horrida, & ſudores. Indicatio decimaquarta. Quot menſium eſſet, non noui, Maſculum autem etiam alium, ad dies viginti ſe abortiſſe, dixit. An vera dixerit, non ſcio.*

Sexta die febris, fecit hæc abortum, quem febris, vt ſolet, attulit: & decimaquarta acci- D dit fieri iudicium: decimaquarta (intellige) eiuſdem febris quæ eſt iudicata. Nam vt cum febris ſuperuenit partui, computatio à partu eſſe debeat, ita cum partus febri, à febre. Sed eſt hic notatu dignum, quod dicit cum eſſet ſanguinea horrida, & ſudores. Dicit enim id, velut cauſam abortus reddens. Nimirū huic, quia gerebat vtero, fortaſſe non eſt ſanguis miſſus, & ea quia ſanguinea, abortuit: multitudine ſcilicet ſanguinis expultricem vteri facultatem prouocante, aut acetabula vteri diſrumpente. Quorum vtrumque natum erat in hac muliere fieri. Nam qualitas mala ſanguinis irritare, multitudine diſrumpere ſolet. Horror verò indicabat mordentem qualitatē, & frequens ſudor multitudinem, vt iam hinc conſtet veriſſimè quoſdam dicere, non ſemper miſſionem ſanguinis facere abortum, ſed multas hoc auxilio ab eo præſeruari. Sed quorſum dicit ſe non nouiſſe, quot menſium fuerit

fuerit fœtus? Cur ſi neſcinerat, non tacebat potius? Certè vt intelligas, momentum aliquid habere ad abortus, quot menſium ſit fœtus. Nam primis, & vltimis menſibus facilius, ac proinde minus periculosè abortitur. Porro, quorſum, commemorat eam dixiſſe, abortiſſe ſe alium maſculum ad dies viginti, præcipuè cum dubitet, an vera dixerit? An quia hæc quoque refert diſquirere in abortiente, an conſueuerit abortum facere. Quia quo plus eſt in mulieris natura, eo minus imputandum eſt affectui præter naturam. Quo etiã tempore prægnationis abortiat nunc, & antea abortierit: an eodem ſemper, an altero. Nam vt lib. de ſterilibus dicit. Hinc pendet cauſæ cognitio, quia quæ eodem tempore multoties abortiunt, ob exiguitatem naturalem vteri, aut ſubſtantiam non benè dilatabilem, id pati cenſentur.

10 *POſt ſolis hyemales conuerſiones borealia erant. Icterici fiebant, catacores, & alij quidem cum horrore, alij non. Linguæ vſtæ tertia die, & turbationes circa ſextam, & ſeptimam, & hæ longum durãtes. Quatuordecima alui retentæ, & pharmacis non obedientes, ſecundum rationem febrium etiam ſine ſudore. Lienes quibuſdam exigui ad dextra hypechondria intenti, & ad manus ſubmurmurantes. Hæmorrhoydas habentes, & vrinis expurgatio, & iudicatio Multo autem magis deorſum nitebantur, etenim hoc occurrebat ſub hoc tempus. Quibus non ita erat, lienes verò elati, fluebat ſanguis ex ſiniſtra nare. Solſtitiũ præterierat. hyberna hyberno modo in borealibus. Paulo autem poſt, auſtrina fiebant ad quindecim dies, poſt hæc autem nix quatuordecim diebus. Per hanc anni conſtitutionem icterici catacores, non recipientes iudicationem ſyncere, amantes reuerſiones. Poſt niues autem auſtrina ſuperuenerunt, & pluuiæ, grandines eruperunt, & cum febribus, & ſine febribus: vni verò cuidam. & in dentes, qui antea ex medio doluerat ad dextra, & ſupercilium, & oculos. Erant autem, & rauci, & fauces inflammata, & spongiæ vocatæ intumeſcebant, & circa aures, & buccas, in tumeſcentia molles, & cum febre ſedabantur: incipientibus febricitare fiebant ſuperne, & ad vtramque partem pleraque horum. Erant quibus, & ſpongiæ ſub autumnum, & hyemis ſed, & porrigines.*

Vt antea dixi, hinc videtur mihi liber quartus melius incepturus, à quodam ſcilicet ſtatu morboſo, & communi, vt priores incepe- rant. Præcipuæ cum, quæ hucuſque ſunt enarrata, velut particulæ quædam hiſtoriarum libri proximi eſſe viderentur. In hac narratione oportet, diſtinctionis gratia ſeparare, quæ pertinent ad aeris temperiem, ab ijs quæ ad morbos: indiſtinctè enim videntur commixta omnia, Verùm ita diſtinguitur. Poſt ſolis hyemales conuerſiones, hoc eſt, cum ſolſtitium hyemale iam præterierant, borealia erant. Nimirum erant hyberna hyberno modo in borealibus. Paulò poſt ſolſtitium, ſcilicet ad finem Decembris fuerunt, auſtrina quindecim diebus, poſt hæc rurſum ninxit alijs quatuordecim diebus: poſt niues, apparente iam vere, auſtrina ſuperuenerunt, & pluuiæ. Per hanc

A anni conſtitutionem, duplex morbi genus fuit commune. Primum facti ſunt multi icteri, cum febribus bilioſis, difficilis iudicationis, deinde multi catharri in varias partes, vt fieri ſolet, incumbentes. Fuerunt, inquit, icteri catacores, non recipientes iudicationem perfectè, amantes reuerſiones, ideſt, habentes recidiuas. Dictum eſt nuper, catacores ſignificare apud Hippocratem, interprete Galen. libello antiquatarum vocum, quod eſt valde bilioſum, ſiue de morbo, ſiue de ſucco, ſiue de homine, ſiue de cauſa, ſiue etiam dicatur de accidente. Velut nuper ſignificabat excrementum, cum diceret, bilioſum reſtiario catacores: nunc ex ſymptomate morbum. Nam icteri catacores dicuntur per, quos eſt maxi-

B mus pallor per totam cutem. Nam ſunt quidam per quos ſoli oculi, aut ſoli illi multum, pallent, neque verò erant hi morbi, ſoli icteri, ſed cum acutis febribus. Nam illi (inquit) Inuadebant cum horrore, alij non. Erant autem plurimis communia hæc. Linguæ vſtæ tertia die, & turbationes circa ſextam, & ſeptimam, & hæ longum durantes. Ideſt, ſæua accidentia, & inquietudo quæ turbationem afferebant (hoc enim ſolet Hippocrati vocari turbatio) acciderunt ſexta, & ſeptima, neque ea turbatio præterijt breui, ſed durauit ſatis multum vtraque die. Quatuordecima nullæ euacuationes acciderunt, vt in acutis, febribus par erat, quinimo alui erant adeo retentæ, vt neque pharmacis obedirent: neque erant ſudores ſecundum rationem febrium.

C Non enim intelligendũ venit, non obedientes medicamentis ſecundum rationem febrium. Quia febris vehementia per ſe non iuuat ad facilem expurgationem, ſed vt explicuimus, non erant ſudores pro ratione febrium. Febribus enim acutis valde familiaris eſt ſudor. Itaque hi icteri facti ſunt à prima die febriũ acutarum, non tamen proinde dicit mortuos eſſe omnes aut plurimos, ſed fuiſſe difficilis iudicij, & amantes recidiuas. Vtrumque eſt conſideratione dignum, qui facti ſint icteri tã bilioſi In tempeſtate boreali, & frigida, & qui potuerint tam multi euadere à morbo regio ante ſeptimum. Niſi enim euaſiſſent multi, non dixiſſet fuiſſe morbos difficilis iudicij, ſed grauius aliquid. Conſiderare oportet Hippocratem non dicere tota hyeme fuiſſe hyberna hyberno modo, ſed circa ſolſtitium fuiſſe hy-

D berna hyberno modo inborealibus. Quibus verbis inſinuatur, ante id tempus, in prima inquã hyemis parte, non fuiſſe hyberna hyberno modo, neq. tunc niſi in borealibus, hoc eſt ꝙ boreas flaret. Ergo ante id tẽpus fuerat hyemis prima pars, veriſimilis, & tunc flante borea repente, vt ſolet, magnum frigus factum eſt. Cum igitur bilem ab æſtate collectam, frigus prioris temporis non extinxiſſet, erant adhuc bilioſa corpora, & à repentino frigore obſtructa, priuſquam emendata, in morbos bilioſiſſimos inciderunt, & obdurata cute, prohibitoque bilioſo effluuio, tincta eſt bile cutis. Frigus enim paulatim ingruens, æque emẽdat feruorem bilis, & denſat corpora, quod verò ingruit repente, anticipat cutẽ

den-

denſare. Vnde ex accidenti bilioſi morbi ſiunt. Hic ergo, illud ſymptoma mutati caloris, rationem externæ cauſæ morbi ſequutum eſt, qua ratione oportebat minus periculoſum eſſe, quàm in talibus ſoleret. Iam verò Hippoc. non dicit ex morbo regio ante ſeptimum omnes ægrotos mori, ſed malum eſſe, neque hoc quidem vbiq; eodem modo. Nam quarto libro de ratione victus in acutis contextu octogeſimoprimo, ita occurrit ſcriptum. In bilioſa febre morbus regius cum rigore ante diem ſeptimum factus morbus ſoluit: ſi vero abſque rigiore præter occaſionem ſuperuenerit, mortale. Itaque morbo regio accidit quod alijs abſceſſibus. Eſt enim malũ ſignũ cum ante diem morbi decretorium ſit, atque cum non ſolum ante die decretorium, ſed languidè etiã atque tentato magis, quàm facto abſceſſu, peſſimum, & nihil tunc temporis poteſt habere boni, ne vt cauſa quidem. Significat vero rigor morbo regio adhuc ſienti accedens, maiorem quendam impetum facultatis expultricis in partibus. Ac proinde, non mirum, ſi rigor cum morbo regio ſoluat febrem, etſi ante ſeptimũ fiat, ſine rigore non ita, quanquanquam ne tũc quidem neceſſe ſit, oẽs ab eo ſigno interire. Nã et ſi mortale eſſe ponatur, poſſint ab eo ſigno ægroti conualeſcere. Occurrerunt etiam lib. 1. ſect. 3. multi, qui a morbo regio diei ſexti ſuperuixerunt. Potuerunt ergo etiam hi ſuperuiuere ante ſeptimum icterici, cum præcipuè multi illorum corriperentur ictero cum horrore, qui eſt quidam rigor. In hac excremẽtorum redundantia, cum nullæ euacuationes manifeſtæ contingerent, ſed verſus quaque diffuderentur, contigit craſſiores partes bileſcẽtis ſanguinis in lienem colligi, vt certè plærunq; fit in morbis difficilis iudicationis, ob eius viſceris laxitatem. Verum in quibuſdam ita obſederunt lienem, vt deorſum verſus reperent, quod quidem exiguo lienis tumore, & quadam intentione verſus dextram partem, & murmure: quibuſdam ſurſum, quod elatione, & tumore eius hypochondrij, ſignificabatur. Illis ſuccedebant hæmorrhoydes, & vrinæ iudicatoriæ, & expurgatoriæ, & infra nitebantur, tẽtati. ſ. teneſmo: his fluxiones ſanguinis ex nare ſiniſtra, Nimirum murmuris hypochondriorũ, vt ad inferna vergentium ſuccorum notæ, crebra apud Hippocr. mentio eſt, vt & intumeſcentia hypochondriorum cum ſenſu cujuſdã reuulſionis, & ad ſuperna retractionis, futuri fluxus ſanguinis ex naribus, eſt inditium. Hoc erat primom genus morborum qui ea tempeſtate acciderunt. Aliud, quodque poſterius accidit poſt auſtrina fuit catharrus, quem ea temporis, nunc borealis, nunc auſtrini, diuerſitas, haud dubie erat allatura: nunc auſtro replente, nunc borea exprimente. Deſtillant verò non in eãdem partem omnibus, ſed vt quiſque paratus eſt, alijs in nares, alijs in palatum alijs in laryngem, alijs in dentium radices, vnde quibuſdam excidunt alijs etiam ad oculos, vnde humidi lacrymãtur: alijs ad externas faciei partes, vnde circa aures: aut buccas, aut ſupercilia, molles intumeſcentiæ œdematoſæ. Quibuſdam ſiebant tumores in internis

A oris partibus, ut in faucibus, aut ſpongijs vocatis, quibuſdam etiam fortaſſe in gargareone. Quas vocet Hippocra. ſpongias explicat Galen. lib. vocum antiquatarum citans huoc locũ, & ita diceos, παρίσθμια glandulæ circa fauces, vt in quarto morbum popularium. Non ſiebant hæc vt febrium abſceſſus, immò verò febres illis ſuccedebant, aut ſimul cum illis naſcebantur, quibus etiam ſedabantur. Nimirum vt in controuerſijs monſtratum eſt, morbos huiuſmodi, qui ex incoctis ſuccis pendent, ſuccedẽtes aut accedentes febres ſanant. Fiebant itaque aut ante febres, aut incipientibus febricitare. Multis ſuperne ad vtramque partem plæraque horum. Anteceſſerunt verò in hac tempeſtate, vt in alijs etiam valde morboſis, B quędam inditia futurarũ paſſionum. Nam quibuſdam etiam ſub autumnum & hyemem, ideſt, per autumnum & hyemem, ante ſcilicet quam morbi dicti (incæperunt enim circa ſolſtitium hyemale) acciderunt ſpongiæ, hoc eſt tumores glandularum. ſed & porrigines alijs, ideſt, furfures multi in capite. Quæ omnia excrementa multa in capitibus indicaſſe conſtat. In quibus verò talis apparatus erat, neceſſe erat futuram aeris intemperiem dictos morbos afferre, præcipue ſecundi generis.

11 *SExta virgini iudicata, ſexta reuerterunt, iudicata verò ſunt omnia per ſextam. In his temporibus ſexta & octaua iudicabantur circa pleiadum occaſum.*

C Non tantum mutationes inſignes, vnius perpetuique morbi diebus iudicatorijs ſiunt: ſed & recidiuæ, cum contigit morbos intercidi in illos ipſos dies ſolent incidere. Proinde virgini illi, vt ſexta die iudicata ſunt primum ſua mala, ita ſexta à prima iudicatione, reuerterunt, & ſexta iudicata ſunt rurſum omnia. Nimirum illis temporibus; ſextam & octauam contigit eſſe iudicatorias. Id quod certè fieret, quòd morbi eſſent acutiſſimi, & mouerentur per pares. Nam vt acutiſſimi qui per impares mouentur, ſinluntur ſeptima, ita qui per pares, ſinientur ſexta aut octaua. Qui enim alius ſinis par ſit vnius ſeptimanæ? Moueri verò per pares, vt ſæpe eſt indicatum, morborum eſt difficilis iudicationis. Itaque iudicari D ſexta aut octaua, eſt acutiſſimorum & difficilium morborum: tales verò meritò ſiebant circa pleiadum occaſum. Id enim tempus eſt autumnus, cui tales, familiares ſunt.

12 *MEandri cæci vxor ſtatim chloruſh & ſtatim purulentum ſpuit, circa ſextam, & hepatis feruor & deorſum deiectio modica, carnopurulenta ſurſum pauca, alba, lata ſpuebat: cibum faſtidiẽs, mortua eſt prope vigeſimam diem.*

Hæc laborans ardente febre & bilioſa, qua hepar præcipue inflammabatur, collecta in pulmonem bile, in ſuppurationem incidit, pernitioſam adeò, vt merito prope vigeſimam diẽ mortua fuerit, Factum eſt enim huic, quod in prognoſtico his verbis ſcriptum eſt; ſuppurationes, quę cũ bilioſo adhuc ſputo excreantur,

fuerit fœtus ? Cur ſi neſciuerat,non tacebat
potius ? Certè vt intelligas , momentum ali-
quid habere ad abortus,quot menſium ſit fœ-
tus. Nam primis,& vltimis menſibus facilius,
ac proinde minus periculoſè abortitur. Por-
ro, quorſum, commemorat eam dixiſſe, abor-
tiſſe ſe alium maſculum ad dies viginti , præ-
cipuè cum dubitet,an vera dixerit? An quia
hæc quoque refert diſquirere in abortiente,
an conſueuerit abortum facere . Quia quo
plus eſt in mulieris natura , eo minus impu-
tandum eſt affectui præter naturam. Quo etiã
tempore prægnationis abortiat nunc,& antea
abortierit:an eodem ſemper,an altero. Nam
vt lib. de ſterilibus dicit . Hinc pendet cauſæ
cognitio, quia quæ eodem tempore multoties
abortiunt , ob exiguitatem naturalem vteri ,
aut ſubſtantiam non bene dilatabilem, id pati
cenſentur.

10 *Poſt ſolis hyemales conuerſiones borealia erant.
Icterici fiebant,catacores , & alij quidem cum
horrore,alij non. Linguæ vſtæ tertia die,& turbatio-
nes circa ſextam,& ſeptimam, & hæ longum durã-
tes. Quatuordecima alui retentæ,& pharmacis non
obedientes , ſecundum rationem febrium etiam ſine
ſudore . Lienes quibuſdam exigui ad dextra hype-
chondria intenti , & ad manus ſubmurmurantes.
Hæmorrhoydas habentes, & vrinis expurgatio , &
iudicatio Multo autem magis deorſum nitebantur,
etenim hoc occurrebat ſub hoc tempus. Quibus non
ita erat,lienes verò elati,fluebat ſangnis ex ſiniſtra
nare. Solſtitiũ præterierat . hyberna hyberno modo
in borealibus. Paulo autem poſt,auſtrina fiebant ad
quindecim dies , poſt hæc autem nix quatuordecim
diebus.Per hanc anni conſtitutionem icterici cataco-
res , non recipientes iudicationem ſyncere, amantes
reuerſiones . Poſt niues autem auſtrina ſuperuene-
runt,& pluuiæ,grandines eruperunt,& cum febri-
bus,& ſine febribus: vni verò cuidam,& in dentes,
qui antea ex medio doluerat ad dextra , & ſuperci-
lium,& oculos. Erant autem,& rauci,& fauces in-
flammatæ,& spongiæ vocatæ intumeſcebant,& cir-
ca aures, & buccas,in tumeſcentiæ molles , & cum
febre ſedabantur : incipientibus febricitare fiebant
ſuperne , & ad vtranque partem plæraque horum.
Erant quibus, & ſpongiæ ſub autumnum,& hyemis
ſed , & porrigines.*

Vt antea dixi,hinc videtur mihi liber quar-
tus melius incepturus, à quodam ſcilicet ſta-
tu morboſo , & communi, vt priores incepe-
rant. Præcipuæ cum,quæ hucuſque ſunt enar-
rata , velut particulæ quædam hiſtoriarum li-
bri proximi eſſe viderentur. In hac narratione
oportet,diſtinctionis gratia ſeparare,quæ per-
tinent ad aeris temperiem,ab ijs quæ ad mor-
bos:indiſtinctè enim videntur commixta om-
nia, Verùm ita diſtinguitur. Poſt ſolis hyema-
les conuerſiones,hoc eſt,cum ſolſtitium hye-
male iam præterierant, borealia erant. Nimi-
rum erant hyberna hyberno modo in borea-
libus. Paulò poſt ſolſtitium, ſcilicet ad finem
Decembris fuerunt , auſtrina quindecim die-
bus , poſt hæc rurſum ninxit alijs quatuorde-
cim diebus: poſt niues , apparente iam vere,
auſtrina ſuperuenerunt , & pluuiæ. Per hanc

A anni conſtitutionem , duplex morbi genus
fuit commune. Primum facti ſunt multi icteri,
cum febribus bilioſis, difficilis indicationis ,
deinde multi catharri in varias partes , vt fie-
ri ſolet, incumbentes . Fuerunt, inquit, icteri
catacores, non recipientes iudicationem per-
fectè , amantes reuerſiones , ideſt , habentes
recidiuas . Dictum eſt nuper,catacores ſigni-
ficare apud Hippocratem, interprete Galen.
libello antiquatarum vocum,quod eſt valde
bilioſum, ſiue de morbo, ſiue de ſucco , ſiue
de homine , ſiue de cauſa , ſiue etiam dicatur
de accidente. Velut nuper ſignificabat excre-
mentum , cum diceret , bilioſum reſiario ca-
tacores: nunc ex ſymptomate morbum. Nam
icteri catacores dicuntur per, quos eſt maxi-
B mus pallor per totam cutem. Nam ſunt qui-
dam per quos ſoli oculi , aut ſoli illi multum
pallent, neque verò erant hi morbi, ſoli icteri,
ſed cum acutis febribus . Nam illi (inquit)
inuadebant cum horrore,alij non . Erant au-
tem plurimis communia hæc . Linguæ vſtæ
tertia die,& turbationes circa ſextam, & ſep-
timam , & hæ longum durantes. Ideſt, ſæua
accidentia , & inquietudo quæ turbationem
afferebant(hoc enim ſolet Hippocrati vocari
turbatio)acciderunt ſexta , & ſeptima, neque
ea turbatio præterijt breui , ſed durauit ſatis
multum vtraque die . Quatuordecima nullæ
euacuationes acciderunt , vt in acutis , febri-
bus par erat , quinimo alui erant adeo reten-
tæ , vt neque pharmacis obedirent : neque
erant ſudores ſecundum rationem febrium.
C Non enim intelligendũ venit, non obedientes
medicamentis ſecundum rationem febrium.
Quia febris vehementia per ſe non iuuat ad
facilem expurgationem , ſed vt explicuimus ,
non erant ſudores pro ratione febrium . Fe-
bribus enim acutis valde familiaris eſt ſudor.
Itaque hi icteri facti ſunt à prima die febriũ
acutarum,non tamen proinde dicit mortuos
eſſe omnes aut plurimos , ſed fuiſſe difficilis
iudicij, & amantes recidiuas . Vtrumque eſt
conſideratione dignum , qui facti ſint icteri tã
bilioſi in tempeſtate boreali, & frigida , & qui
potuerint tam multi euadere à morbo regio
ante ſeptimum . Niſi enim euaſiſſent multi ,
non dixiſſet fuiſſe morbos difficilis iudicij,ſed
grauius aliquid. Conſiderare oportet Hippo-
cratem non dicere tota hyeme fuiſſe hyberna
hyberno modo, ſed circa ſolſtitium fuiſſe hy-
D berna hyberno modo in borealibus . Quibus
verbis inſinuatur,ante id tempus,in prima in-
quã hyemis parte,non fuiſſe hyberna hyberno
modo,neq. tunc niſi in borealibus , hoc eſt ꝙ
boreas flaret. Ergo ante id tẽpus fuerat hye-
mis prima pars,veriſimilis, & tunc flante bo-
rea repente, vt ſolet,magnum frigus factum
eſt.Cum igitur bilem ab æſtate collectam , fri-
gus prioris temporis non extinxiſſet , erant
adhuc bilioſa corpora , & à repentino frigo-
re obſtructa , priuſquam emendata, in mor-
bos bilioſiſſimos inciderunt , & obdurata cu-
te, prohibitoque bilioſo effluuio , tincta eſt
bile cutis . Frigus enim paulatim ingruens ,
æque emẽdat feruorem bilis,& denſat corpo-
ra,quod verò ingruit repente , anticipat eurẽ
den-

denſare. Vnde ex accidenti bilioſi morbi fiunt. Hic ergo, illud ſymptoma mutati caloris, rationem externæ cauſæ morbi ſequutum eſt, qua ratione oportebat minus periculoſum eſſe, quàm in talibus ſoleret. Iam verò Hippoc. non dicit ex morbo regio ante ſeptimum omnes ægrotos mori, ſed malum eſſe, neque hoc quidem vbiq; eodem modo. Nam quarto libro de ratione victus in acutis contextu octogeſimoprimo, ita occurrit ſcriptum. In bilioſa febre morbus regius cum rigore ante diem ſeptimum factus morbus ſoluit: ſi vero abſque rigiore præter occaſionem ſuperuenerit, mortale. Itaque morbo regio accidit quod alijs abſceſſibus. Eſt enim malũ ſignũ cum ante diem morbi decretorium fit, atque cum non ſolum ante die decretorium, ſed languidè etiã atque tentato magis, quàm facto abſceſſu, peſſimum, & nihil tunc temporis poteſt habere boni, ne vt cauſa quidem. Significat vero rigor morbo regio adhuc fienti accedens, maiorem quendam impetum facultatis expultricis in partibus. Ac proinde, non mirum, ſi rigor cum morbo regio ſoluat febrem, etſi ante ſeptimũ fiat, ſine rigore non ita, quanquanquam nc tũc quidem neceſſe ſit, oẽs ab eo ſigno interire. Nã etſi mortale eſſe ponatur, poſſunt ab eo ſigno ægroti conualeſcere. Occurrerunt etiam lib. 1. ſect. 3. multi, qui a morbo regio diei ſexti ſuperuixerunt. Potuerunt ergo etiam hi ſuperuiuere ante ſeptimum icterici, cum præcipuè multi illorum corriperentur ictero cum horrore, qui eſt quidam rigor. In hac excremẽtorum redundantia, cum nullæ euacuationes manifeſtæ contingerent, ſed verſus quaque diffunderentur, contigit craſſiores partes bileſcẽris ſanguinis in lienem colligi, vt certè plærunq; fit in morbis difficilis iudicationis, ob eius viſceris laxitatem. Verum in quibuſdam ita obſederunt lienem, vt deorſum verſus reperent, quod quidem exiguo lienis tumore, & quadam intentione verſus dextram partem, & murmure: quibuſdam ſurſum, quod elatione, & tumore eius hypochondrij, ſignificabatur. Illis ſuccedebant hæmorrhoydes, & vrinæ iudicatoriæ, & expurgatoriæ, & infra nitebantur, tẽrati. ſ. teneſmo: his fluxiones ſanguinis ex nare ſiniſtra, Nimirum murmuris hypochondriorũ, vt ad inferna vergentium ſuccorum notæ, crebra apud Hippocr. mentio eſt, vt & intumeſcentia hypochondriorum cum ſenſu cuiuſdã reuulſionis, & ad ſuperna retractionis, futuri fluxus ſanguinis ex naribus, eſt inditium. Hoc erat primum genus morborum qui ea tempeſtate acciderunt. Aliud, quodque poſterius accidit poſt auſtrina fuit catharrus, quem ea temporis, nunc borealis, nunc auſtrini, diuerſitas, haud dubie erat allatura: nunc auſtro replente, nunc borea exprimente. Deſtillant vero non in eãdem partem omnibus, ſed vt quiſque paratus eſt, alijs in nares, alijs in palatum alijs in laryngem, alijs in dentium radices, vnde quibuſdam excidunt alijs etiam ad oculos, vnde humidi lacrymãtur: alijs ad externas faciei partes, vnde circa aures: aut buccas, aut ſupercilia, molles intumeſcentiæ œdematoſæ. Quibuſdam fiebant tumores in internis

A oris partibus, vt in faucibus, aut ſpongijs vocatis, quibuſdam etiam fortaſſe in gargareone. Quas vocet Hippocra. ſpongias explicat Galen. lib. vocum antiquatarum citans hunc locũ, & ita dicens, σπόγγοι glandulæ circa fauces, vt in quarto morbum popularium. Non fiebant hæc vt febrium abſceſſus, immò verò febres illis ſuccedebant, aut ſimul cum illis naſcebantur, quibus etiam ſedabantur. Nimirum vt in controuerſijs monſtratum eſt, morbos huiuſmodi, qui ex incoctis ſuccis pendent, ſuccedẽtes aut accedentes febres ſanant. Fiebant itaque aut ante febres, aut incipientibus febricitare. Multis ſuperne ad vtramque partem plæraque horum. Anteceſſerunt verò in hac tempeſtate, vt in alijs etiam valde morboſis, B quędam inditia futurarũ paſſionum. Nam quibuſdam etiam ſub autumnum & hyemem, ideſt, per autumnum & hyemem, ante ſcilicet quam morbi dicti (incœperunt enim circa ſolſtitium hyemale) acciderunt ſpongiæ, hoc eſt tumores glandularum, ſed & porrigines alijs, ideſt, furfures multi in capite. Quæ omnia excrementa multa in capitibus indicaſſe conſtat. In quibus verò talis apparatus erat, neceſſe erat futuram aeris intemperiem dictos morbos afferre, præcipue ſecundi generis.

11 *Sexta virgini iudicata, ſexta reuerterunt, iudicata verò ſunt omnia per ſextam. In his temporibus ſexta & octaua iudicabantur circa pleiadum occaſum.*

C Non tantum mutationes inſignes, vnius perpetuique morbi diebus iudicatorijs fiunt: ſed & recidiuæ, cum contigit morbos intercidi in illos ipſos dies ſolent incidere. Proinde virgini illi, vt ſexta die iudicata ſunt primum ſua mala, ita ſexta à prima iudicatione, reuerterunt, & ſexta iudicata ſunt rurſum omnia. Nimirum illis temporibus; ſextam & octauam contigit eſſe iudicatorias. Id quod certè fieret, quòd morbi eſſent acutiſſimi, & mouerentur per pares. Nam vt acutiſſimi qui per impares mouentur, finiuntur ſeptima, ita qui per pares, finientur ſexta aut octana. Qui enim alius finis par ſit vnius ſeptimanæ? Moueri verò per pares, vt ſæpe eſt indicatum, morborum eſt difficilis iudicationis. Itaque iudicari D ſexta aut octaua, eſt acutiſſimorum & difficilium morborum: tales verò meritò fiebant circa pleiadum occaſum. Id enim tempus eſt autumnus, cui tales, familiares ſunt.

12 *Meandri cæci vxor ſtatim chlorum & ſtatim purulentum ſpuit, circa ſextam, & hepatis feruor & deorſum deiectio modica, carnopurulenta ſurſum pauca, alba, lata ſpuebat: cibum faſtidiẽs, mortua eſt prope vigeſimam diem.*

Hæc laborans ardente febre & bilioſa, qua hepar præcipue inflammabatur, collecta in pulmonem bile, in ſuppurationem incidit, pernitioſam adeò, vt merito prope vigeſimam diẽ mortua fuerit, Factum eſt enim huic, quod in prognoſtico his verbis ſcriptum eſt; ſuppurationes, quę cũ bilioſo adhuc ſputo excreantur,

„ tur, lehaltes admodum, ſiue per partes bilio-
„ ſum cum pure excreetur, ſiue ſimul. Maximè
„ autem ſi incipit procedere ſuppuratio à tali
„ ſputo, cum morbus iam eſt, ſeptem dierum.
„ Talia uerò excreâtem, fore vt quatuotdecimo
„ moriatur, ſperandum eſt, niſi aliquod ei ſu-
peruemat bonum. Huic certè mala ſuperuenerunt. Nam carnopululenta excreare pulmonis celeriter computreſcentis erat. Alba etiam, & lata, quæ ſunt etiam rotunda, & conſiſtentia, excreare, malum eſt, & cibum etiam faſtidire. Quare magis mirandum non ante quatuordecimam eſſe mortuam, quam paulò poſt interijſſe. Sed erat fortaſſe firma alioqui natura.

13 *EX vicinis textoris famula ex vſtorijs deiectione bilioſa copioſa hypochondrio intento. Sexta ex ſuppreſſione ipſi aluus tenuia, copioſa, vna vice egeſſit. Et ſtatim ſudauit, & indicata eſt, & aluus ſtetit eadem autem hora, cum riguiſſet febricitauit, & in eandem rurſum horam.*

Illud ex vſtorijs ſignificare poteſt materiam, aut cauſam procatartuam. Hoc modo ſignificat mulierem hanc ex victu calido cœpiſſe ægrotare illo verò deiectionem bilioſam fuiſſe ex vſtorijs, hoc eſt, ex acerrima, & vrente bile. Vtcunq; hoc habẽat (neque enim Hipp. ſatis explicat) conſtat ex ipſa narratione, hanc laboraſſe deiectione bilioſa, & copioſa aliquot dies, deinde ſuppreſſa aluo, nondum finitis excrementis, hypochondrij regionem intentam eſſe collectis. ſ. eo, quæ antea fluebant. Deinde ſexta die à ſuppreſſione (nimirum iudicabantur eo tempore ſexta, & octaua plæraq;) factam illi eſſe vna vice copioſam deiectionem tenuiũ liquidorum, & ſtatim ſudaſſe, & indicatam eſſe, & rurſum aluum ſtetiſſe, neq; iam inde fluxiſſe amplius copioſa deiectione. Verum quia tenuia fluxerant ex aluo, & ſudore tenuia etiã euacuari ſolent, hæſit circa viſcera craſſum, ac velut cinericium, vnde febris intermittens (cum rigore enim repetebat) eſt ſuſcitata: quã eſt veriſimile fuiſſe diuturnam, cum repeteret ſemper eadem hora, & in aphoriſmo dicitur.
„ Quibus fiũt paroxyſmi, quacunq; hora febris
„ dimiſerit, ſi eadem ſequenti die inuaſerit, dif-
„ ficilis iudicationis eſt malum,

14 *THerſandri vxor, leucoplegmatica non valde exiſtens, lactãs, acutè febricitauit. Huic lingua exuſta eſt: alijs etiam vſtionem ſubeuntibus Sub hoc tempus lingua etiam exaſperabatur, vt grandine multa, & lumbrici per os. Circa vigeſimam verò non perfectè iudicata eſt.*

Mulièr hæc febricitauit ardente febre ex pituita ſalſa. Nam incipiens illa leucophlegmatica pituitoſum apparatum indicabat, & exaſperatio linguę velut grandine multa conſperſæ, & lumbrici per os reiecti ſignificabant eundem ſuccum. Non mirum autem quod ex eo febris ardens naſceretur, & lingua, aliaquè omnia exurerentur. Nam vt idem Hippocrates 4. de rat. vict. in acutis autor eſt, duplex eſt caſus, alius ex bile, alius ex ſalſa pituita. Fit

A vero pituita ſalſa putreſcentia, non ſemper, ſed cum quiddã habet terreæ naturæ admixtum. Quod vero pituita talis fieret, maxima cauſa fuit, quod lactaret. Lactantibus enim menſtruæ euacuationes detinentur, quæ cum maligni ſanguinis ſint, admiſcentes ſeſe pituitæ, illam reddire malignè putreſcentem. Eſt vero hæc maxima lactantium noxa, impura excrementa quæ ſingulis menſibus exire ſolent, retinere, pro puro lacte, quod exſugitur. Lumbricos, etſi per os nonnunquam reijciantur, in inteſtinis, præcipuè gracilibus habere generationem,) alij locis dictum eſt.

15 B *CIrca pleiadum occaſum puer Metrophanti caput percuſſus per teſtã, ab alio puero, cũ attigiſſet duodecimam diem, febricitauit. Occaſio autem, quòd ſcalpens, perfricuit partes circa vlcus, & refrigeratus eſt, & intumuerunt ſtatim labia: extenuata eſt cutis multis locis vltra vlcus. Sectio autem non tardè, neque pus effluxit, neque alleuatus eſt. Iuxta aurem verò videbatur ſuppurari in maxilla ad ſiniſtra, hac enim parte etiam vlcus erat. Deinde, & hoc, non ſuppuratum eſt, celeriter mortuus eſt circa vigeſimam quartam.*

Mirum profecto eſt mortuũ ab vlcere fuiſſe puerum, cum neque mox percuſſus ceciderit, neque vomuerit, aut quidpiam habuerit, eorum quæ lethaliter percuſſit ac multo magis cum duodecimam diem attigerit febre va-
C cans. Non immerito autem dicit Hippocrates.
„ Nullum capitis vlnus leuiter contemni debet
„ ſępe enim cutis ſola contuſa ferro, aut alia
„ aliqua re, ſi non diligenter, aut cum quadam
„ cautione curetur, velut ſi ſanguis concretus
„ nõ expurgetur: aut aliud quiddam negligatur:
„ vlcus incrudeſcens non parum moleſtiæ ex-
„ hibet, & aliquando etiam febrem inducit: &
„ medico quidem negotium, ægroto vero peri-
„ culum non minus affet. Hæc Hippo. Mori vero contingit ex vulnere capitis ſola cute conciſa: aut ea ſola reuera conciſa, & nulla alia parte ſolutionem patiente: aut quod ea ſola conciſa eſſe videatur, lateat vero interius fractura aliqua. Hoc quidem manifeſtum eſt,
D quam ſit periculoſum: quia dum cutis ſola fruſtra curatur, creſcit in inſanabilem interior noxa. Sed, & citra hanc, contingit quoſdam mori, ex cutis capitis ruptura, ob peſſimum corporis apparatum, aut capitis maximam debilitatem, aut curationem malam, aut tempeſtatem, regionemue, aut denique victus rationem incommodam. Nimirum cum quippiam horum accidit, ex leui occaſione fiunt grauiſſimi affectus, & ex minimis initijs accipiunt maxima incrementa, vt in ſtatu illo peſtilenti ſectionis tertiæ, libri tertij accidebat ægrotis, de quibus ita dicebatur.
„ Multis quidam eryſipelas cum occaſione, in
„ quibuſuis, & valde paruis cauſis, in toto
„ corpore, præcipue autem circa caput, at-
„ que ſi parum neglecta erant. Poteſt itaque nulla interna parte diuiſa, fluxio quæ ad ſectam cutem conuocetur, læſionem incurabilem, in internum caput, refundere. Nam quid

niſi

niſi ex digito gangræna affecto vigit mori, ſi malum negligatur. Ita accidit trophanti puero. Si enim internæ partes à ncipio læſæ fuiſſent, aut mox percuſſo ſy omata aliqua id indicaſſent, aut certe mu ante duodecimam diem, febris & alia ſup eniſſent. Sed non venit ante eam diem, neq nc citra occaſionem, ſed quòd ſcalpens pe cuit partes circa vulnus, & refrigeratus ea rte eſt. Leuitas autem occaſionis indicauit lignum corporis apparatum. Quanquam hin uoque nos oportet admonitos, arcendos è capite percuſſos, ab ſcalptu, & vlcus nunqu eſſe nudandum citra medicamen, linament, aut linteolum, vſque dum cicatrix omnin bducta ſit, quin, & firmata nonnihil. Facilin n. alteraſcunt vlceratæ partes à frigore, & Hip. dicebat, vlcera incrudeſcunt: quod h eo magis euenit, quod contempſit tegere v uſculum circa pleiadum occaſum, frigidi o ſcilicet tempore. Narrat verò Hippocra s percuſſum fuiſſe teſta, non oblitus ſuarú p ceptionum, qui libro citato poſt dicta verba ita ſcripſit, Primum igitur, capite vulnerat interrogare oportet; per quid vulneratum ſit. Nimirum teſta non potuit ſcindere, citra partium adiacentium contuſionem, quarum ſi neglecta ſuppuratio eſt, merito ſucceſſerit maligna putreſcentia. Intumuerunt ergo labia vlceris frictione & frigore læſa, & noua fluxione recepta, extenuata autem eſt cutis multis locis per partes vltra vlcus, hoc eſt in capite ſuperiori, vt tangenti videretur pus ſubeſſe. Atqui et ſi illæ partes ſectæ ſunt nõ tardè, ſed mature, vt oportet ſuppuratas, tamen neque pus exijt, neque puer leuatus eſt. Nimirum illę cutis extenuationes non ſunt factę per ſuppurationem, ſed per corruptionem facultatũ naturalium in parte male nutrita, ac proinde tabeſcente cute, eodem modo, quo labia ipſa vlcerum malignorum ſolent extenuari, & areſcere. Erat vero vulnus in ſiniſtra capitis parte iuxta aurem, parte quidem per ſe minimè periculoſa, vtpote in qua os firmiſſimum eſt. Videbatur poſtquam labia intumuerant, ſuppuratio colligi eadem parte ad maxillam, quæ ſanè ſuppuratio ſi proceſſiſſet fuiſſet ſalutaris, vtpote ſecundum rectitudinem, in proxima vlceri parte & humiliori facta. Verum ea euanuit, & humerus dexter ſuppuratus eſt. Quod quidem fuit graue ſignum, ob loci contrarietatem, eadem ratione, qua vt monet Hipp. ipſo
„ libello citato, in perituris conuulſiones in
„ contraria parte fiunt. Si (inquit) in ſiniſtra ca-
„ pitis parte vulnus habeat, in dextra corporis
„ parte conuulſio corripit, ſi verò in dextra ca-
„ pitis parte vulnus habeat in ſiniſtra corporis
„ parte conuulſio corripit. Cum ergo tam graue iam ſignum accederet, breui mortuus eſt, circa vigeſimamquartam. Fortaſſe quia vigeſimaquarta ſit ex bis duodecim, & duodecima acceperat inſignem mutationem. Hęc.n. eſt ratio conſtitutionis legitimæ. Sed cur conuulſio in contraria parte fiat, morituris ex capitis vulnere, & non potius in eadem ſupereſt dicamus. Atheneus huius euentus cauſam facilem commentus eſt, ſed non adeò veram, ner uos

A nullos in ſui lateris partes recta ferri, ſed ſtatim in exortu ſeſe mutuò interſecantes, ad figura græci X. ſingulos ferri in latus contrarium. Sed cum hoc falſum eſſe ipſa anatomes indicet, nihil refert à quo dictum ſit, ſed alia opus eſt ratione. Ea verò eſt hæc: vlcera in perituris, ut in prognoſtico dicitur, ſicceſcunt, & deponunt tumores labiorum. Quibus enim in ulceribus tumores apparent (vt dicitur in aphoriſmo) non ualde conuelluntur, ſed his euaneſcentibus: quia cum perit facultas rectrix in parte lęſa, ceſſante ſenſu & dolore, & tractione alimenti, ac proinde areſcente parte, non recipitur quod venit, quare quod mittebatur non receptum quo mittebatur, repellitur in partem contrariam, euaneſcuntque in vlcerata tumores, & conuulſiones apparent in contraria: magis verò ſi vlcerata pars poſte-
B rior eſt, quàm ſi anterior. Hæc enim, vt in aphoriſmo citato dicitur, inſaniam aut mala alia potius facit, quàm conuulſiones, niſi forte oculorum, qui quia ab anteriori cerebro recipiunt motum, poſſunt per vlcerationem partium anteriorum, facilè conuelli. Sed cur (vt hoc obiter in gratiam lectorum dicatur) ſi ex dextra ſiniſtra, & ex ſiniſtra dextra patitur, non etiam ex anteriori poſterior, & ex poſteriori anterior? Certè anterior eiuſdem lateris cum poſteriori, & poſterior cum poſteriori contrarij; parem contrarietatem habet, tamen parem diſtantiam. Propior enim eſt poſterior poſteriori, quàm anterior. Cùm verò fluxio ob dictam debilitatem errat à parte in quàm tendebat, conſentaneum eſt, declinet prius in contrariam proximam,
C quàm in contrariam remotam (alioqui & in longiſſimè poſitam, & multis modis contrariã feratur primum) quare ex vulnere dextra & poſterioris partis, in poſteriorem ſiniſtram ferretur, priùs quàm in anteriorem dextram, & ex anteriori in anteriorem aliquo modo contrariam, potius quàm in poſteriorem. Accedit quòd aphoriſmus ille non de vlceribus capitis, ſed de quibuſuis intelligitur. Sed hæ obiter dicta ſunt. Huius loci gratia illud ſolùm dicere interetat, ſignum lethale eſſe in vulneribus, conuelli parte contraria, eadem enim ratione lethale fuit huic puero euaneſcere ſuppurationem è ſiniſtra maxilla, & dextrum humerum ſuppuratum eſſe. Similis vulneratæ
D partis langor, & ſimilis expultricis error.

16 *Poſt pleiadum occaſum, ille qui aurem dolebat circa vigeſimam, poſtea voce priuatus fuit, & dextrarum partium impotens, ſine febre ſudauit. Dextra auris, dexter oculus, conſiſtebat non valde, & trahebat aliquid ex inferna parte, in ſiniſtris verò diſtortus eſt oculus grauiter dolens. Ceruix dura facta eſt, tertia hora poſtea quam doluit.*

Huic vigeſima die febris rapta multitudine in caput auris dolebat, creſcente poſtea paſſione cerebri factus eſt paralyticus toto dextro latere, & vt ſolent paralytici, voce priuatus ſudauit & febris, cùm abſceſſu, tùm ſudore extincta. Auris dextra, & dexter oculus non valde cõſiſtebat; ideſt motitabatur, vt ſolẽt quibus

reſolutio imminet : Sed quo pacto auris non cōſiſtebat? Auricula enim non mouetur, auris verò ſolius ſenſus inſtrumentum eſt. Certè ita intelligendum eſt, dextra auris, & dexter oculus conſiſtebat non valde, & trahebat aliquid ex inferna parte. Quia oculus non conſiſtebat, & vtraque pars trahebat aliquid ex inferna parte : id eſt recipiebat fluxionem infernè ſurſum venientem : quod quidem indicabatur humiditate circa eas partes redundante. Non admodum curat Hippocrates diſtinguere pars quæ aliunde recipit, trahat, an recipiat ſolum, vtcumque enim hoc habeat, trahere dicit eam quę recipit; id quod præcipuè in oculorum fluxionibus obſeruaui. Nam, & quinta ſectione ſecundi libri dixit, pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi. Sed addamus reliqua. In ſiniſtris inquit, diſtortus eſt oculus grauiter dolens, & ceruix dura facta eſt, tertia hora poſtea quam doluit oculus. Hæc, conuulſione facta ſunt. Nimirum dextera pars erat reſoluta, & in ſiniſtra oculus, & ceruicis muſculi conuulſi. Nam etſi, diſtorqueri poteſt oculus reſolutione, & conuulſione, conuulſiones verò potius ſunt quæ à graui dolore incipiunt : & durities illa, ac velut rigor ceruicis, longè ab erat à reſolutione. Quare argumento à dolore antecedente, & à paſſione proximæ partis, conſtat ſiniſtri oculi paſſionem conuulſionem fuiſſe. Non mirum autem alias partes conuulſione, alias reſolutione tentari, paſſiones enim ſunt, loco affecto, & materia ſimiles

17 *POſt pleiadum occaſum. ſeruus Atici, à quartana correptus fatuus permanſit.*

Fatuitas frigida paſſio cerebri eſt, ex crdis ſuccis, quales ſunt pituitoſi, & ſeroſi. Hi nim ſucci vergentes ad corpus faciunt reſolutiones, & vergentes ad animam, fatuitatem: velut melancholici, vergentes ad animam fciunt inſaniam, vergentes ad corpus conuulſionem. Nihilominus videmus multos ex melancholicis morbis in paſſiones illas incidere, vt ex epilepſia melancholica, aut ex melancholia morbo, in reſolutiones, & ex quartana, & dicta epilepſia, in fatuitates: quia melancholicus ſanguis eſt admodum ſeroſus, quia in eo boni, & mediocris ſanguinis exiguum eſt, ſed totus reſoluitur in fæcem, & ſerum, velut quædam vitioſi lactis genera, ex quibus caſei, & ſeri extrahitur multum, mediocriter craſſi lactis, & butyri nihil fere. Hac cauſa ex quartana ſudatur multùm, & melancholici ſunt ſalinoſi, ac reddunt copioſam vrinam. Pituitæ etiam multum colligitur, in melancholicis, ob debilitatem caloris, & incoctionem. Has ergo ob cauſas, non immerito potuit hic ægrotus ex quartana fatuus fieri. Quanquam Alexander Trallianus, vt reſolutiones neruorum quaſdam ex melancholia eſſe dicit, videtur mihi dicturus, eſſe fatuitatem ex melancholia.

18 *ALius eodem tempore vera typhlomania, in coxas, & crura venit dolor, conquieuit, quota die haud ſcio,*

A Vt fat, & qui velut mentis ſtupore tenetur, prima ſententiola dicebantur τυφλώδεις, & aperte multumq; delirat, dicitur maniacus qui mixtam habet paſſionem, dicitur Hoc. typhlomaniacus, & paſſio ipſa typhlomania. Quanquam apud Gal. occurrit ſemper ſcriptum τυφλομανικὸν vetuſtate mutatis in. Cùm hic ægrotus hac paſſione teneretur dolore deſcēdente ad coxam, & crura libertus eſt. Nimirum vt ſectione quinta ſecundi libri dicebatur, ſi caput doluerit ad pectus deſcendit, deinde ad hypochondria, poſt ad coxam.

19 *EOdem tempore horridi, vomentes, & poſt iudicationem faſtidioſi, & bilioſi, & ſplenes, ma-*
B *gni, dolentes, & hæmorrhagici. Quibuſdam autem eodem tempore poſt pleiadum occaſum, ex nibus ſanguis bilioſus in ſplenicis,*

Vexabantur hoc tempore, vt in autumno plerunque ſolent, ora ventriculorum bile flaua, & fiebant morbi difficilis iudicationis, & amantes recidiuas. Illud quidem indicabant horrores, & vomitus, hoc faſtidia poſt iudicationes, & bilis effùſa, & magni ſplenes, quia vt 6. epidemiorum ſectione. 5. dicitur, rigor
„ (eſt verò eiuſdem generis, & horror) à ſupe-
„ riori ventre fit: & vt 2. ſectione eiuſdem libri dicetur. Oris reſiccatio, & amaritudo, & faſtidium poſt iudicationem relicta, recidiuas minantur. Abſceſſus etiam ad lienem in difficilibus morbis fieri ſolent. Sunt verò ſæpè
C lienoſi tumores hæmorrhagici, id eſt ſanguinem fundantes : quanquam non omnes per eandē partem: ſed quibus tumet, & intentus, ac velut ſurſum detractus lien eſt præcipuè ſi phlegmonoſus videatur affectus, quod dolore & calore maximè ſignificatur ex naribus fiunt eruptiones, vt ſectione 3. lib. 2. dicebatur. Quibus verò minus tumet, & velut in latera,
„ & humiles partes diſtenditur, fiunt fluxiones ex hæmorrhoidibus. His itaq; meritò ſanguis ex naribus bilioſus fluebat ob ſplenes, cum illi eſſent magni, duri, et doloroſi.

20 *IN Cranone Nicoſtrati vxorem correptam, quatuordecima, ſtatim anticipauit impotentia colli, & aliorum, & cibus incluſus eſt vſque ad deci-*
D *mam, ſpiritus denſus paruus, impotentia, palpans digitis, delirans: ſudores: diſtracta ſunt ad dextram, ceruix, os, oculus, naſus.*

Correptos, ſeu deprehenſos, vocant medici, eos qui apoplectica aliqua paſſione repente corripiuntur, & omnium maximè catochos. Hac ipſa ratione dicit mulierem hanc correptam fuiſſe quatuordecima die morbi hoc eſt in apoplexiam aut catochum ea die incidiſſe, vnde haud dubie mortua eſt. Narrat verò quæ hanc apprehenſionem anteceſſerant, dicens correptam quatuordecima, anticipauit ſtatim impotentia colli, & aliorum : hoc eſt, mulierem illam quæ quatuordecima die morbi correpta eſt, anticipauit ſtatim à morbi initio impotentia, hoc eſt, debilitas, & ægre mouere. Collum, &

partes

partes alias omnes, vt brachia, & crura, & cibus
incluſus eſt vſque ad decimam, hoc eſt aluum
non exonerauit vſque ad decimam morbi
diem. Quod quidem duplicem habuiſſe cau-
ſam eſt conſentaneum, debilitatẽ muſculorum
abdominis, ſimilem ei, quæ erant reliquis par-
tibus & raptum humorum in partes ſuperio-
res: quibus fieret, vt fæces duræ, à debilibus
muſculis exprimi non poſſent. Spiritus etiã
hoc tempore fiebat paruus, & frequens. Sed
cur dicens ſpiritus paruus denſus addit im-
potentia? Præcipuè cum dixiſſet mox, antici-
pauit colli impotentia, & aliarum partium? Vi-
detur enim fruſtra repetitum illud nomen im-
potentia. Certè rarum quiddam & magnum
innuens. Id verò eſt, reſpirationem talem, non
eſſe factam ob dolorem partium ſupra ſeptum
tranſuerſum, vt in prognoſtico ab ipſomet
Hippocrate dicitur, fieri ſolere, & qua ſola
cauſa fieri poſſe à Galeno putatur, ſed ob im-
potentiam mouendi ſeptum tranſuerſum. Ni-
mirum anticipauerat hanc, impotentia colli, &
aliarum partium, quare & muſculorum per-
tinentium ad reſpirationem, quorum præci-
puus eſt ſeptum tranſuerſum. Neceſſarium
autẽ videtur, cauſam hanc ponere reſpiratio-
nis talis, quanquam eius Galen. non meminе-
rit. Nam ſi ſemireſolutum, & cum mouendi
impotentia ſeptum ſit (quid autem prohibet
ita eſſe) non poterit longum dilatari, quare di-
latabitur motu curto: cùm verò vſui, vtpote
quem non ponimus diminutum, non fiat ſatis,
neceſſe ſit, moueatur crebrò. Indicat etiam hoc
ita habere ſpiritus ſublimis, qui creber & par-
uus plærunque eſt, & debilitati imputatur.
Verùm quia per morbos acutos, qui cum fe-
bre fiunt, de quibus in prognoſtico agebatur,
doloroſi affectus intra thoracem frequenter
fiunt, impotentiæ verò huiuſmodi, rariſſimè,
atque nõ ob ipſos acutos morbos, ſed ob alios
caſus ipſis accedentes, vt paralyſim, velut per-
petuum quiddam ſtatuit illic Hippocrates.
Crebrum ſpiritum ſignificare dolorem, aut in-
cendium, crebrum ſcilicet cum exiguitate do-
lorem, cum magnitudine incendium, Gal. cùm
in libris de dyſpnœa, tum etiam vbique alibi,
videtur contempſiſſe quartum, & quintum li-
bros epidemiorum, quoniam arbitror, viden-
tur negligentius ſcripti quam tres priores, &
qui proximè ſequitur. Mihi verò ex his etiam
videtur multum frugis capi poſſe. Fuit etiam
palpans digitis. Quod quidam inſtantis delirij
eſſe, in prognoſtico dicitur, in hac verò, euen-
tus id apertè ſignificauit. Nam delirauit etiam.
Quapropter videtur hæc affectio, vſque dum
in magnam & manifeſtam deprehenſionem ve-
nit, velut ex ingruente apoplexia & phreniti-
de mixta fuiſſe, delirabat enim, & partes omnes
ſenſim in reſolutionem ibant: quę quibuſdam
in partibus manifeſta fuit, nam ceruix, os, ocu-
los, naſus, ad dextram partem diſtracta sũt, per
reſolutionem, arbitror, partium ſiniſtrarum.
Nam etſi tortura faciei, conuulſione partis
verſus quam diſtorquetur, aut reſolutione cõ-
trariæ, fieri poſſit, tamen impotentia quæ ante-
ceſſit, & apoplexia ſubſequuta, nos vocant
in reſolutionem. Non poterant autem hæc

A niſi admodum pleno corpori contigere, vnde
& ſudores crebri fiebant: & quatuordecima
die in apoplexiam malum finitum eſt.

21 *VRinarum ſubſidentia alba orobina, alia alba
ramentoſa, alia ſubchlora vitellos piſos refe-
rens. Huic aliquando vt pingue quiddam ſuperſta-
bat, hocque aceruatum, non multum diſperſum, vt
eneorema diſparatum, vt quod exit ex ouicula. Non
ſubſidens deinde mingebatur, & aliud quidem hu-
iuſmodi, aliud autem reſidens. Aliud huiuſmodi
paucum in latum diſperſum: aliud perturbatum,
aliud huiuſmodi. Eneorema nubeculæ nigræ quæ vi-
deretur craſſitudinem habere. Laxum autem aliud
tenue, aliud eneorema tenue tale, aliud quale equi,
aliud vt quæ caliginoſa.*

B Non eſt Hippocratis inſtitutum hoc lo-
co, logicam partitionem, & quæ differentias
omnes vrinarum contineat, facere, ſed me-
moriæ mandare, eas quæ ea tempeſtate in
ægrotis occurrebant, excretionis, & expe-
rientiæ gratia. Proinde veritatis nunc & ob-
ſeruationis, magis quam logicarum diffe-
rentiarum ſtudioſus, collatione cum rebus
quibuſdam, quæ extra nos ſunt, & cum vri-
nis aliorum animalium, qualia & quomodo
apparebant, qua maximè ratione poteſt,
conatur fideliter explicare. Atqui, quia non
ſolum in multis ægrotis apparebant variæ
differentiæ, ſed in quibuſdam etiam eiſdem
nunc hæ, nunc illæ, cùm dicit aliud huiuſ-
modi, aliud alterum, ſignificat, cùm idem
C ægrotus pluries viſeretur, aliam vrinam fuiſ-
ſe huiuſmodi, aliam non. Sed percurramus
ſingula verba. Vrinarum, inquit, ſubſiden-
tia alba orobina, alia alba ramentoſa, alia
ſubchlora vitellos piſos referens. Orobinum
contentum vrinæ, duplex eſt, quoddam ſola
figura orobinum vt grana orobinis ſimilia,
alba tamen, quoddam colore & figura orobi
granis ſimile. Itaq; quæ vt grana quędã ſunt fi-
gura, ſimulque fruſtulis veterum vitellorũ co-
lore ſimilia, orobina ſimpliciter ſunt. Quæ gra-
na alba, ſunt orobina alba: quæ verò ſunt fru-
ſtula alba, non tamen figura vt grana, ſed vt
ramenta, eſt alba ramentoſa ſubſidentia.
Hæc quidem fiunt exulceratione viarum:
orobina verò vitione ſuccorum: alba, pitui-
toſorum ſimpliciter orobina, ſanguinis bilioſi.
D Huic (addit) aliquando vt pingue quiddam ſu-
" perſtabat, hoc que aceruatũ, non multum diſ-
" perſum, vt eneorema diſparatum, vt quod exit
ex ouicula. Scilicet, hypoſtaſi orobinæ ſimili
vitellis piſis (illã enim refert illud, huic) ſupe-
ſtabat aliquando vt pingue quiddã, non quale-
cumque, ſed aceruatim mictum. Merito ſanè; nã
illud orobinum fit, ſanguine bilioſo in renibus
vſto, ſignificat verò pingue confertim mictum,
vt in aphoriſmo dicitur, colorem tenuium.
Proinde conſentaneum eſt, quibus talia oro-
bina minguntur, ſupernatare etiã pingue acer-
uatum, non multu diſperſũ, vt ſimile ſit eneo-
temati diſparato, vt (inquit) quod exit ex
ouicula, id eſt quale eſt quod apparet in
ouium vrinis. Quo loco licet mirari Hippo-
cratis diligentiã, qui obſeruabat nõ ſolum ho-
minum, ſed aliorum etiam animalium vrinas,

quo aliquid inde fructus caperet, conferens
vrinas cum vrinis ad earum agnitionem: aut
etiam ad cognitionem naturæ. Nimirum erat
contemporaneus, & amicus Democriti, qui
omne genus, vel reptilium diſſecabat, tanta
erat philoſophorum illius ſeculi diligentia.
„ Sed videamus reliqua, non ſubſidens, inquit,
„ deinde mingebatur, & aliud quidem huiuſ-
„ modi, aliud autem reſides, aliud huiuſmodi
„ paucum in latum diſperſum, aliud perturba-
„ tum, aliud huiuſmodi. Hoc eſt, aliquando erat
vrina ex qua nihil ſeparabatur. Neq. tñ illa p-
ſeuerabat, ſed alia mingebatur huiuſmodi, alia
reſidens, alia huiuſmodi, hoc eſt, non reſidens
manifeſtè, ſed habens paucum diſperſum in la-
tum, alia perturbata, alia rurſum huiuſmodi,
hoc eſt non prurbata, ſed in qua nihil reſide-
bat. Quod quidem ſignificabat multos, varios
„ & inæqualiter coctiles ſuccos. Encorema, in-
quit, erat nubeculæ nigræ, hoc eſt in quibuſ-
dam erat quod continebatur nubecula nigra,
quæ videtur craſſitudinem habere, hoc eſt,
quæ ob nigritiem videbatur craſſior quàm
„ erat re vera, Erat verò aliud encorema laxum
„ (hoc eſt diruptum, deiunctum, ſeu ſparſum:
denique non continuatum, & coherens) ten-
ue, aliud tenue tale, hoc eſt, tale, qualis nube-
cula continuata, quæ etſi ob nigritiem videre-
tur craſſa, erat tenuis. Nihil autem habet ad-
mirationis deſcendere cum vrina, nigrum
quod tenue ſit. Nam habet etiam melancholia
partes ſatis tenues, immo vero multas. Nam
vt nuper monſtrauimus eſt admodum ſcoria,
& lienis ſubſtãtia nutritur nigro & tenui, quæ
proinde, vt eſt nigrior, ita tenuiorior hepate,
& alijs viſceribus. Addit, Aliud quale equi,
„ aliud vt quæ caliginoſa. Quæ verba ad ipſam
ſuſuram vrinæ referuntur, non ad aliud quid-
piam quod in ipſa contineatur, aut innatet.
Conſtat vrinam qualem equi, eſſe, eam quam
in aphoriſmo vocat ſimilem vrinis iumento-
rum, dicitque ſignificare dolorem capitis, qui
adeſt aut aderit: quæ quidem eſt perturbata,
non vtcunque, ſed perturbatiſſima. Itaque
quanquam dixerat antea perturbata, & nunc
dicit quale equi, nõ eſt repetitio inutilis. Non
n. quamcunq. perturbatam dicimus eſſe qualẽ
equi. Caliginoſam vrinam, aut qualem caligi-
noſam vocat vrinam, obſcuram, magis quàm
craſſam. Vt ergo videmus ſuccos quoſdam eſſe
craſſos non valde obſcuros, ſed pellucentes,
ita conſtat eſſe alios turbidos obſcuros, & te-
nues. Nõ n. obſcuritas æque comitatur craſ-
ſitiem, vt dictum eſt, ſed eſt aliqua craſſa clara,
aut ſaltem non valde obſcura vrina, & alia cali-
ginoſa tenuis, aut ſaltem non valde craſſa. Cum
ſumma enim tenuitate non poteſt eſſe niſi
aquoſa, quæ eſt alba perſpicua, neque cum
ſumma craſſitie, niſi cenoſa, quæ eſt etiam
obſcura. Verum poteſt eſſe inter hæc alia
minus obſcura, quam pro craſſitie, alia
minus craſſa, quam pro obſcuritate illa
ſignificabit, pituitam vitreæ ſubſtantiæ non
abſimilem, hæc melãcholiæ tenuem ichorem.

2 *Qui primus delatus eſt adoleſcens, huic vrina pu-
ra tenuis, omnium deiectio tenuis, multa, ſine*
A *bile. Lingua aſpera admodum, febris valde vrens.
inſomnis. Aluus curua. Hic delirauit arbitror octa-
ua procaciter, exurgere, pugnare, turpia loqui forti-
ter, cum talis non eſſet. Huic vero euntibus confertim
vrinis multis tenuibus ex ſuppreſſione, ſomnus factus
eſt cõtinuus, & ſudor qui videbatur iudicatorius, ex
quo talis fortaſſe circa decimam. Deinde & inſani-
uit ſtatim, & mortuus eſt celeriter, vndecima die.
Occaſionem arbitror, bibere merum multum, ante-
quam inſaniret. Pauci anni huic prope viginti.*

Quæ febris eſſet hæc, & quę eius cauſa, &
quò, quouis tempore, humores quiq; operẽt
ex ipſis ſymptomatis licet agnoſcere. Arden-
tem enim fuiſſe ex bile, eaq; exuſta, vt atræ
bilis naturæ iam accederet, indicat linguæ aſ-
B perites, & quòd febris erat valde vrens, &
peruigilium, & delirij ſpecies. Cauſas autem
qua bilis meracior eſt facta, duplex eſſe vide-
tur, ipſum incendium febris: & quod aqua,
qua ſolet bilis dilui fundebatur largiter, in-
primis per ſeceſſum, deinde per vrinam. Et
cum aqua deorſum inclinaret, bilis facta cali-
dior & meracior, ſurſum efferebatur. Quod in-
dicabat vrina pura tenuis, hoc eſt alba & per-
ſpicua, qualis aqua: & deiectionem, per febrem
vrentem, ſine bile eſſe, & peruigiliũ, & curua
aluus. Hoc eſt aluus tumida, elata, & proinde
incurua. Ea enim cum deiectio aquæ multa fie-
ret, detenta circa viſcera bile, & ſurſum eunte,
fiebat. Quod ſubſequutũ delirium declarauit.
Delirauit (inquit) arbitror die octaua, Nimirũ
cùm non eſſet Hippocrates ſatis certus qua
C die, vt fieri ſolet, cùm principium morbi non
ſatis exacte ex relatione agnoſcitur, aut inter
duos aliquos dies mutatio euenit, reiecit illud
in octauam ob naturam tempeſtatis illius, qua
omnia ſexta aut octaua recipiebãt inſignes mu-
tationes. Quantum vero delirium eſſet, multis
exagerat Hippocrates dicens, delirauit pro-
„ caciter, exurgere pugnare, turpia loqui forti-
„ ter: & (quod magnitudinẽ delirij maximè au-
get) cum talis non eſſet, hoc eſt cum ipſe alio-
qui eſſet honeſtus, & modeſtus, & temperans.
Huic ab initio fuerat mictio exigua, aqua, vt
eſt conſentaneum deriuata ad aluum: & bile,
quæ mictionem mouere ſolet, ſurſum elata.
Nam vt dicit, fuit omnium deiectio multa
ſine bile. Cum verò nomẽ hoc *[illegible]* latine
abſceſſus, ſignificet præcipuè deiectionem
D alui, & hic non de omnibus eius tempeſta-
tis ægrotis ageret, ſed de ſolo hoc adoleſcen-
te, conſtat dictum eſſe omnium deiectio quaſi
omnis deiectio. Itaque, quia erat omnis deie-
ctio tenuis multa ſine bile, vrina reddebatur
exigua vſque dũ poſt octauã, erumpente (arbi-
tror) parte aliqua bilis, eius qua aluus tume-
bat, per veſicam, minxit confertim multa te-
nuia, & ſomnus factus eſt cõtinuus, & ſudor,
bile effuſa, pariter per vias vrinæ, & corporis
habitũ, & ad tẽpus recedente à cerbro: quod
tũc tẽporis, ſãguis pituitoſus occupauit. Su-
dor ille iudicatorius videbatur, quia circa de-
cimam, quę his morbis qui mouentur per pa-
res, eſt pro vndecima. Et ob hanc ipſam ratio-
nẽ, Hippoc. non ſatis certus dici, reijcit in de-
cimam, dicens, circa decimam fortaſſe: & quia
ſudor

ſudor calidus erat per totum, vt hac etiã cauſa magis iudicatorius eſſe videretur. Tamen cum nullæ concoctionis notæ anteceſſiſſent, non poterat eſſe iudicatio perfecta. Fortaſſe non fuiſſet inutilis, niſi, dum hæc agerentur, adoleſcens per intemperantiam bibiſſet multum merum. Ex hac verò occaſione inſaniuit ſtatim, et mortuus eſt celeriter, vndecima enim die. Meritò ſanè intra diem et noctem ab occaſione. Eo enim tempore iudicantur, quæ à cauſis procatarcticis fiũt, graues noxæ. Et quid ni fieret, ex vino multo mero, adoleſcenti viginti annorum, in ſummo febris ardentis, cum phrenitide, conſtituto?

23 *Eumenis vxor, autumno vomuit bilem nigram, & odores manifeſti, & febres horridæ, & cardialgiæ biliosæ in breuia vomens, & lumbricum. Deiectiones tenues, totum tempus ante occaſum pleiadum deſinebant circa ipſas ſanguinis eruptiones, & breuiores febres, & ſtatim reuertentes breuibus recidiuis, & cibum non capientes, & excocti, & anxij, & cardialgici, & ferini in iudicationibus, & rigore affecti, & biliosi ἀσώδεες.*

Incipiẽs ab ijs, quæ vxori Eumenis acciderunt digreditur ad ea, quæ in commune, ea tempeſtate accidebant multis. Non dicit qui fuerit morbus præcipuus vxoris Eumenis, conſentaneum autem eſſe, fuiſſe febrẽ acutã, & periculoſam, quales autumno ſolẽt fieri. Quicunque autem fuerit ex his ſymptomatis, quæ illi acciderunt, conſtat fuiſſe periculoſiſſimũ; ſiquidem os ventriculi laborabat multum, à materia bilioſa malignè putreſcente. Vomebat enim nigra, et admodum graueolentia, et habebat cardialgiam bilioſam, hoc eſt, dolorẽ oris ventriculi à bile. Vnde fiebãt febres horridæ, quia, vt dictum eſt, ſæpè ſenſus eius partis facit, vt ea patiente crebrò rigeãt, aut horreant ægroti. Hinc etiam fiebat, vt crebrò vomeret, irritato ſcilicet ore ventriculi: mirum verò quod tales ſuccos in ventriculo colligẽs, lumbricum vomeret. Nam acres et acidi necare ſolẽt animalcula huiuſmodi. Sed hoc quidem neceſſe erat fieri, in inteſtinis gracilibus genitis ex ſemiputri chylo lumbricis, et aſcẽdentibus in ventriculum, vbi necarẽtur à malignis ſuccis, et eorum vi extincti reijcerẽtur. Nõ dicit quem habuerit exitum morbus: ego verò ſuſpicor, mortuam eſſe hanc mulierem. Quia vomitus nigros, & graueolentes, in pernicioſis ponit Hippoc. in prognoſtico. Deinde diuertit ad ea, quæ in multis obſeruabat, hæc ſcilicet, deiectiones tenues per totum tempus ante occaſum pleiadum, hoc eſt, per totum autumnum: deſinebant etiam circa ipſas, hoc eſt, circa ipſarum occaſum, & ineunte hyeme, ſanguinis eruptiones, & febres fiebant breuiores quam ſuperiori autumno, & ſtatim reuertẽtes breuibus recidiuis, hoc eſt, ex breuibus intermiſſionibus habentes breues, & multas recidiuas: & erant ægroti valde faſtidioſi, & excocti, hoc eſt, vſti, & anxij, & cardialgici, & ferini in iudicationibus, & rigore affecti, & bilioſi, hoc eſt, bilem hac & illac effundentes, & colore, ac reliquis ſymptomatis,

A bilem præſeferentes. Vbi legi, anxij. Græcè dicitur ἀσώδεις, quæ vox ſolet ſignificare faſtidioſos, eos præcipue qui ex ſatietate faſtidiũt. Hic verò conſtat, id nomen non dici de faſtidioſis, nam dixerat ἄσιτοι, hoc eſt, cibum non capientes: non adderet verò faſtidioſi: quia vox hæc ἄσιτοι multo magis abhorrentes à cibis, ſignificat quam ἀσώδεις, etiam cum hæc de faſtidioſis dicitur. Quare ineptè, cum dixiſſet ἄσιτοι, adderet ἀσώδεις. Sed hic ἀσώδεις dicuntur anxij. Velut & paulo poſt, in hoc ipſo libro. Ferinum Hippocrati enarrante Gal. libello de antiquatis vocibus, ſignificat nonnunquam lumbricos, aut morbum, per quem beſtiolæ illæ reijciuntur: nonnunquam vlcus agreſte & malignum. Eſt etiam cum ſignificat tabeſcentiam. Hic nulla ratio eſt, qua de vlceribus in- B telligatur id nomen: tamen duorum alterum ſignificare poteſt, ægrotos circa ſolutiones morborum acutorum tabeſcere, aut per morborum iudicationes reijcere lumbricos, & vtrumque quadrat naturæ temporis. Nam tabes familiares ſunt autumno, & Hipp. (quẽ locum Gal. lib. de vocibus antiquatis citat) vocat autumnum ferinum, a lumbricis, qui eo tempore multi gignuntur. Et in hanc de lumbricis ſuſpitionem feror potius, ob id quod de vxore Eumenis dixerat, in breuia vomens, & lumbricum. Itaque dicit, in iudicationibus illa tempeſtate lumbricos apparuiſſe. Quibus autem cauſis ſingula illorum fierent, conſtat ex ſæpè iam dictis. Illud ſolum nunc ſit ſatis dicere, omnia quidem fuiſſe morborum periculoſorum, & difficilis iudicationis, quales au- C tumno, præcipuè ſolito inſalubriori, erant familiares.

24 *Adoleſcens peregrinus. Tertia ſanguis ex naribus multus & quarta, & quinta. Sexta ſtetit, compoſitè delirauit. Septima aluus ſtetit, comatoſa erat reuerſio tertia die, aluus deſiitu eniti. Vrinam non vidi circa iudicationem, vt oportebat: circa pleiadum verò occaſum auſtrina & pluuia erant, & tunc adoleſcens mucoſa, ſubbilioſa, cocta, deijciebat. Lentas multas deiectiones. Febris continua, lingua arida. Iudicatus eſt ſexta. Septima ſtatim arripuit, dimiſit eadem die cum tremore, fluxit ex aure ſiniſtra lentum & craſſum ſexta.*

Ex redundantia ſanguinis pituitoſi magis quã bilioſi, ob auſtrinam conſtitutionem caput occupante, videtur morbus hic natus. Nã occupari caput, fluxio ſanguinis de naribus in principio apparens, & expurgatio ex aure, quæ morbum finiuit, apertiſſimè indicarunt, præter delirium, & coma: nõ fuiſſe autem ſanguinem bilioſum, niſi modicè, modus delirãdi, qui fuit moderatus, & cõpoſitus, velut ex ſanguine mitiori: abundantiã pituitę, coma, & deiectiones mucoſæ, lentæ, & multæ, & quod ex aure, exijt. Lentũ enim illud etiam fuit, & craſſum. Fuiſſe tamen etiam nonnihil bilis (nã qui poſſet non eſſe in ardente febre) indicarunt deiectiones, quæ etiam fuerunt ſubbilioſæ, & arida lingua: tamen hæc minus, quia ex ſalſa etiam pituitæ qualitate fieri poterit. Vbi dicitur, & tunc adoleſcens, mucoſa ſubbilioſa, cocta, deijciebat, in quibuſdam

codi-

codicibus deſideratur illud coćta, & ſententia nihil læditur. Nam reuera illa non erant coćta Craſſa enim fiunt quæ coquuntur, non lenta. Quare ſuſpicor redundare eam voculam, aut ſignificate deſcendiſſe ſimul cum ſuccis craſſis, & lentis, fæces ſimiles ijs, quæ ex aluo egeri ſolent. Illæ enim cùm craſſitiem quandam, & colorem quendam, ſunt conſequutæ ſunt quodammodo coćtæ. Enumeratio dierum in hoc morbo eſt difficilis, quia Hippocrates noluit id oratione ſatis explicare, & præpoſtero ordine videtur narrationem proſequi, vt vix intelligas quæ dicit, an de eiſdem diebus pluries differens, an de diuerſis, dicat. Ego verò curabo, vt apertè explicem. κωμματώδης, ὑποτροπὴ ſeu ὑποστροφὴ (nam nihil differt) ſignificate ſolet Hippocr. vt Galenus dicit in libro antiquarum vocum, acceſſionem quæ cũ comate reuertitur: velut ſolent quibuſdã, tertianæ, aut quotidianæ, redire ſemper cum ſopore. Quare vbi dicit erat comatoſa reuerſio tertia die, ne intelligas aliquam recidiuam factam eſſe tertia die ab aliqua iudicatione: ſed enim figurã morbi exponere, ac ſi diceret, tertiaquaque die fiebant acceſſiones cum ſopore. Nam ſi de aliqua recidiua loqueretur, non diceret erat reuerſio comatoſa: ſed fuit. Itaque dicit hanc febrẽ fuiſſe continuam cum lingua arida, & habuiſſe acceſſiones comatoſas tertianas, & vſque ad ſextam diem, qua ſtetit, fluxiſſe ſanguinem à tertia. Aluum etiam dicit ſtetiſſe ſeptima: antea enim fluxerat, qualibus poſtea dicet. His dićtis de morbi figura, addit quæ ad iudicationem pertinuerunt, dicens primùm quę circa iudicationem, & ante ipſam euenerunt, deinde qua die facta ſit iudicatio, deinde quæ ſubſequuta ſunt. Aluus, inquit, deſtitit eniti, & vrinam non vidi circa iudicationem, vt oportebat. Hoc eſt, cùm aluus antea niteretur ſemper excernere, & flueret, circa ipſam iudicationem deſtitit (nam vt mox dicetur, iudicatio facta eſt die ſexta, & ſeptima aluus iam ſtetit) & vrinam, inquit, nõ vidi, qualem oportebat qno bona eſſet iudicatio, cócoćtam ſcilicet. Quid ergo apparuit ante iudicationem? Cùm, inquit, tunc circa pleiadum occaſum eſſent auſtrina, & pluuiæ, quæ ſcilicet alui fluxiones natæ erant facere, adoleſcens mucoſa, ſubbilioſa, coćta deijciebat. Lentas & multas deiećtiones, quæ ſcilicet redundantiæ erant, magis quàm quòd materia ſuperata reijceretur. Proinde tametſi febris erat continua & acuta (hoc ſignificabat lingua) quales ſunt, quæ iudicari conſueuerunt, tamen iudicatio quæ ſexta die eſt facta tam fuit infida, vt mox die ſeptima febris reuerteretur. Neque mirũ; nam illa iudicatio habuit oĩa, contra, ac oportuit. Nam concoćtiones non apparuerunt, & euacuationes, quas tunc oportebat incipere, tunc ceſſauerunt. Itaque iudicatus eſt ſexta infide. Quia ſeptima ſtatim arripuit eum febris, quæ tamen rurſus eadem die dimiſit illum cũ tremore. Non arbitror cum tremore propriè, vt Galenus vti eo nomine vult, vt ſcilicet eſt motus talis à ſola debilitate facultatis animalis, non enim tam repentè fit facultas ex forti ita languida, & rurſum ex ita languida fortis,

A Quare non tam repentè incidiſſet, aut diutius duraſſet tremor. Sed qui ita incidit eſt, τρόμος ῥιγώδης, hoc eſt, partim tremor, partim rigor. Quem Gal. dicit Hipp. vocari non τρόμον, ſed τετρόμον. Mihi etiam nomine τρόμον videtur Hippocrates vti pro tremore rigoris participe. Sunt verò tales multi tremoris. Ita enim tremunt, qui timent, & labia eorum quibus inſtar vomitus, & crura earum, quibus partus. Huic adoleſcenti magna cauſa rigendi fuit, cum, vt euentus indicauit, pus aliquod circa auris partes gigneretur. Languidiori ergo facta facultate à febre prægreſſa, contigit cum dimitteret, fieri tremorem cum rigore: non expurgata verò mali cauſa: ſed procedente eius ſuppuratione, ſexta die à recidiua (non enim fit à principio ſexta, quàm anteceſſit ſeptima) fluxit ex ſiniſtra aure lentum & craſ-
B ſum: pituitoſum ſcilicet, non bene ſuppuratum, quandoquidem lentum. Itaque hic etiam ægrotus fuit vnus eorum qui ſextis diebus recipiebant inſignes mutationes, & totus morbus videtur attigiſſe, aut decimam tertiam, aut ſolum duodecimam, vt longior, aut breuior fuerit ea intermiſſio febris, quam ſexta attulit. Tametſi enim dicit ſtatim ſeptima febrem rediiſſe, non dicit qua hora, poteſt verò eſſe in vigintiquatuor horis ſeptimæ, & ſi quas alias ſextæ etiam dimiſit, tanta differentia. Sed hoc non multum refert. Quod tota dićtio continet, ego aliter compoſitis verbis dicam apertius. Adoleſcens poregrinus habuit febrem continuam, & linguam aridam, & comatoſas reuerſiones tertijs diebus. Tertia die ſanguis ex naribus multus, & quarta, &
C quinta, & cùm eſſet tunc circa pleiadum occaſum auſtrina, & pluuiæ, adoleſcens mucoſa, ſubbilioſa coćta deijciebat, non vtcumq; ſed lentas, & multas deiećtiones. Sexta ſtetit ſanguis, & ille delirauit compoſitè, & iudicatus eſt, aluus niti ceſſauit, & non vidi vrinam circa iudicationem, vt oportebat. Septima ſtetit aluus, & ſtatim febris arripuit, & dimiſit eadem die cum tremore, fluxit ex aure ſiniſtra lentum & craſſum ſexta.

25 *P Vero Phagedęna laboranti, dentes inferni, & ſupernorum & infernorum anteriores emergebant, cauũ habebant. Quibus os ex palato abſcedit medius naſus ſubſidet: quibus verò dentes anteriores ſupernæ partis cenſentur habere extrema lata.*
D *Quintus ab anterioribus quatuor radices, ſecundum binas coniugatas, vt ad vtrumque vicinum dentem, omnes quidem reflexas ad internam partem. Iuxta tertium dentem ſuppurationes plures, quàm iuxta alios omnes. Et quæ ex naribus craſſæ fluxiones, & à temporibus dolores ex hoc maximè fiunt. Exeditur hic maximè Quintus ex medio quidem excreſcentiã habebat: duas autem ab anteriori parte. Paruus primus interiùs iuxta duos exedebatur. Radicem vnam craſſam acutam habebat ſeptimus.*

Hæc oratio partĩ pertinet ad diſputationẽ de abſceſſibus, partĩ ad cauſas ſimitatis, partim ad anatomem: tota tamen ad dentes. Accipere ſolent dentes, magnam, & numeri, & magnitudinis, & figuræ, differentiam in varijs hominibus,

bus, maiorem multò, quàm aliæ quæcunque partes. Sæpè enim qui huic minores illi ſunt maiores, & qui huic plures, illi pauciores radices habent, eſt tamen quædam formatio communis plurimis, quædam eorum, quę Hippoc. hic dicit, notat vt pertinentia ad communem formationem, quædam vt rara. Quæ tamen hæc ſint, non aliter intelligere poſſis, quam ſciens, quæ accidant pleriſque. Dentes eſſe ſolent triginta duo, in vtraque maxilla ſexdecim. Quatuor anteriores ſiti in anteriori, & media mandibulæ parte, ampli, & acuti, quibus ad incidendum vtimur, vocanturque ob id inciſorij duo vocati canini, ob figurę ſimilitudinẽ, vtrinque vnus, quibus vtimur ad frangendum, decẽ molares, quibus vtimur ad comminuendum, vtrinque quinque. Inciſorij, & canini habent radices ſingulas: canini longiores multò, & craſſiores, ac magis rotundas, vt cum omnes infixi ſint vt claui, hi videãtur eſſe claui grandiores. Molares habent radices plures, duas enim aut tres, aut quatuor. Nam nęque in omnibus hominibus, nęque omnes molares, nęque in ambabus maxillis, totidem. Superiores enim plures, quam inferiores, & qui ad poſtremam maxillæ partem ſpectant, plures quam anteriores, radices habent: vt plurimis, in ſuperiori maxilla tres poſtremi molares habeant quaternas, & duo anteriores binas. Poſtremi etiam habent radices tortuoſas magis, firmitudinis gratia, quam anteriores & ſuperiores quàm inferiores. Omnes recipiunt per radicem venam, & arteriam, ex ijs, quæ in totum caput ex iugularibus diſtribuuntur, & neruum ex tertio pari deſcendentiũ ex cerebro. Omnes ſolent excipere abſceſſus præcipuè ex capite. Nam, & ſecundo libro ſectione prima, inter abſceſſus opportunas partes, dentes numerauit. Nunc ergo dicit, puero laboranti phagedęna (ſecundum os ſcilicet: quæ pars exedentibus vlceribus crebrò ſolet corripi) dentes maxillæ inferioris (omnes ſcilicet) & vtriuſque maxillæ anteriores (qui dicuntur inciſorij) emergebant, ideſt excidebant, nempè ſuis alueolis, et cauum habebant, hoc eſt caui alueoli pro dentibus relinquebantur. Sed cur cùm dixiſſet dentes inferioris maxillę omnes emergebant, addit, et ſuperni inferni anteriores? Fruſtra enim videtur repeti, et inferni? An vt ſignificetur facilius corrũpi infernos ſupernis, et in vtriſque anteriores poſterioribus? Hinc arripit occaſionẽ digrediendi ad ſimitatis cauſas (quod phyſiologicum nunc pathologicum eſt) ac dicit, quibus os ex palato abſcedit, medius naſus ſubſidet. Os hoc eſſe videtur, quod Veſalius vocat ſextum maxillę ſuperioris, quia collocatur ad finem palati, qua narium foramina in oris amplitudinem pertinent. Hic cum firmentur, vt quodam cemento nares, ſi ob corruptionẽ id os dehiſcit ab alijs, & ſubſidet, media etiã naſi pars ſubſidet, vt fieri ſolet, morbo Gallico, aut Elephante correptis. Quoniam autem duodecim oſſiculis, proprijs finibus circũſcriptis, conſtat maxilla ſuperior (niſi etiam pluribus) fit ſæpe, vt illorum aliquod putredo deuaſtet, quę alia, nõ attingat quidẽ Quibus verò, inquit

A dentes anteriores ſupernę partis excidunt, cẽſentur habere extremum naſum latum, quia maxillę lamina exterior, eleuari ab infixis dẽtibus deſinens ſubſidet, ac cum illa naſi extremum. His dictis tranſit ad dentium hiſtoriã, & vocat quintum ab anterioribus, tertium molarẽ. Anteriores enim hic dicit duos anteriores, & omnium medios, quorũ vterque eſt primus ſui lateris. Oportet enim intelligere mãdibulam per medium in duas partes ſectã, vt re vera gemina eſt. Inter dictos enim duos dẽtes, habet oſſium agglutinationem. Ergo poſt hunc primũ, in quouis latere ſupereſt inciſorius vnus, & caninus alter, quare tertius molaris, eſt poſt primũ quintus dens. Ille, atque ab illo etiam reliqui molares, quartus, & quintus pręcipuè in ſuperiori maxilla, habent quatuor radices, binas ad vtrumque vicinum dentem,
B omnes reflexas ad internam partem. Hinc redit ad abſceſſus, ac docet quiddam, quod apud Hippo magna cum voluptate reperi, vtpote ſępè à me notatum. Iuxta tertium dẽtem ſuppurationes plures fieri quàm iuxta alios omnes, ac proinde ſępius exedi, & huic cõdolere magis tempora, & fluxiones craſſas naſum ob hunc magis pati. Cauſa qua tempora condolent dentibus, eſt in ea portione nerui tertię coniugationis, quæ erumpit è caluaria, qua coarticulantur mandibulę. Ea enim diſtribuitur in tempora, & radices dentium, vnde compaſſio temporum, & dentium. Quod verò maior compaſſio cum tertio, hoc eſt, cum canino, fit: cauſa eſt maior craſſities, et longitudo radicis, excipit enim ob id plus nerui, venę, et
C arterię, quam alij, et naribus propiùs accedit, et rectius ſitus eſt. Quę mox ſequuntur, pertinent ad diſſectionem. Quintus, inquit, ex medio quidem excreſcentiam habebat, duas autẽ ab anteriori parte. Quintus hic dicitur ſecũdus molaris. Duo enim inciſorij ſunt, et vnus caninus, poſt quos ſecundus molaris, eſt quintus dens. Hic, vt, et primus, rarò habet quatuor radices; ſed cum plurimas, tres duas ab anteriori acie, et aliam velut ex medio dentem erumpentem. Addit paruus interius iuxta duos exedebatur. Hoc rurſum pertinet ad abſceſſus, dicitur verò paruus primus, ſecundus inciſorius, quia inciſorij ſũt primi dentes, duo verò medij ſunt maiores multo alijs, proinde alij dicuntur primi parui. Alter ergo horum
D interiùs exedebatur iuxta duos proximos, hoc eſt, pertingente exeſione duos dentes proximos. Addit deinde aliud, quod vtrarum notauit. Septimũ ſcilicet in quodã homine habuiſſe radicẽ vnã craſſam. Septimus enim eſt quartus molaris, qui habere ſolet quatuor, aut minimum, tres radices. Verum, vt diximus, dentium formatio magnam recipit varietatem.

26 *A Thenadæ puero maſculo doluit à ſiniſtrà parte infernus dens ſupernus à dextra. Huic auris dextra ſuppurata eſt, cum non amplius doleret.*

Quandoquidem nõ dicit, qui dens, ſuſpicor fuiſſe tertium, quem omnium maximè ſolere tentari dolore, nuper dixerat. Fuerit verò ille, aut quiuis alius, meritò malũ ad pus per aurẽ

venit,

venit,vt ſolet ſcilicet,Quia communio magna eſt dentibus cum aure, cum quintæ coniugationis neruorum cerebri pars abeat ad aurem pars concreſcat propè maxillarum articulationem cum parte tertiæ, quę emittit ſurculos in dentes. Meritò etiam ceſſauit,cùm primum pus apparuit,dentis dolor: quia quæ in hãc partem mittebat cerebrum,in aliam mittere cœpit.Atqui hoc eſt per abſceſſum liberari. Nam vt de his mutationibus dixit Hippocrates impoſſibile eſt omnia ſimul dolere.

27 *POſt pleiada clemens cœlum, nubiloſum,& caligines. Indicationes quintanæ,& ſextanæ,& ſeptimanæ,adhuc autem,& longiores. Reuertentes febres, & erratico modo, & faſtidioſæ, & bilioſæ,& dyſenteria faſtidioſę bilioſę.*

Poſt pleiada dicit , quod paulò poſt dicet poſt pleiadum occaſum, tunc enim fuerunt auſtrina, quæ faciunt clemens cœlum,& nubiloſum,& caligines, vt ex ſuperioribus conſtat. Tunc inquit,fiebant iudicationes quintanæ, & ſextanę, & ſeptimanæ , adhuc autem,& longiores,reuertentes febres, & erratico modo, hoc eſt, iudicationes accidebant quintis, ſextis,& ſeptimis diebus,aut adhuc pluribus. Reuertebantur verò,& certis diebus,& erratico modo. Ad hanc eandem ſententiam pertinent, & eius exempla ſunt , quæ paulò poſt dicit. Poſt pleiadum occaſum auſtrina. Quæ quinta die iudicabantur , intermiſſa vna recidebant. Et illa etiam. Sutor quidam ſeptima iudicatus eſt,vna intermiſſa,altera rediijt: rurſus, quarta iudicatus eſt. Alius, ex ijs, qui à Loocyde venerãt,ſeptima iudicatus eſt. Alius quarta. Moſchus nona. Largus ſanguis ex ſiniſtra,modicus ex dextra nare,ad decimamquartam ad iudicationem. Rurſum delinquentes circa edulia decimaſeptima fiebant. Nimirum hi partim iudicabãtur quinta,ſexta,aut ſeptima,partim tardius recidebant, partim vna die interpoſita,partim rarius incertis interuallis. Quia hæc omnia pertinent ad difficiles iudicationes, quales autumnalibus,aut ex autumno cadentibus morbis,ſunt familiares. Erant etiam faſtidioſæ, & bilioſę febres. Quia arbitror,non acciderunt,initio hyemis frigora tempeſtiua,quæ extinguerent bilem,& ob eandem cauſam fiebant dyſenteriæ faſtidioſæ, bilioſę. Magnum eſt,in dyſenterijs non faſtidire cibos, quia venter ſuperior benè habet.

28 *CIrca pleiadum occaſum auſtrina fortiter erãt, hæmorrhagia, & febres tertianarum figuram referentes,epialiarum naturã.*

Cum,vt dictum eſt,hoc initium hyemis non valeret bilem extinguere, fiebant hæmorrhagię(bilioſus enim ſanguis maximè fluit,& auſter non cohibet,ſed potius fundi facit)& per putredinem bilis intra venas , quam auſtrina cõſtitutio omnibus ſuccis,quin, et rebus omnibus,nata eſt afferre,tertianę continuę.Quas Hippocrates vocat τριταιοφυεις. Cùm verò non poſſet,non ea anni pars aliquid pituitæ adijcere,ſuccorum calidi,et frigidi mixtione,cõtra-

A hebant febres naturam epialarum per quas ſimul ardere,et algere, videntur corpora.

29 *QVi in ſutrina decumbebat, ſanguinem fudit valde bilioſum,deiectio pauca , iudicatus eſt ſeptima cum rigore.*

Quia ſanguinẽ fudit valde bilioſum ex naribus,habuit deiectionem paucam:Conſcendente enim multa humiditate, et ea bilioſa, in caput, ſiccata ſunt ſtercora in ventre, et ceſſauit fortaſſe quotidiana irritatio inteſtinorum,quã affert bilis. Siccauerit etiam fęces ipſa febris, quę fuerit ardens : cui familiaris iudicatio eſt rigor , ſiquidem à febre ardente rigore ſuper-B ueniente ſolutio. Cùm ergo hìc non acciderit ſexta,qua ſolet eſſe malus,ſed dierum optima, potuit iudicare , etſi morbus proceſſerit per difficilia. Fluxus enim ille ſanguinis ante iudicandi tempus,malum erat ſignum,vt cauſa verò videtur fuiſſe bonus , quia non vt ſtillę, ſed copioſus.

30 *PVer qui iuxtà extremam cauponam,fudit ſanguinem die quarta , mox multum nugabatur, aluus retinebatur,hypochondrium doloroſum durũ: ad glandem die ſexta deiecta ſunt mala,chlora. Septima mane iactatio,multus clamor,venarum pulſationes iuxta vmbilicum.*

Non dicit quem habuerit exitum hic morbus,ſuſpicor tamen puerum mortuum fuiſſe C nõ multo poſt,aut ſi forte fortuna euaſit,euaſerit ſuppuratus. Quia ſanguis de naribus fluens malus eſt, vt dicitur initio primi prædictionum , præcipuè ſi quarta die appareat (cauſa dicta iam mihi antea eſt) indicat verò phrenitidem,quod mox euenit,mox enim multum nugabatur , quod eſt blandius delirare. Aluus renitebatur huic, vt proximo ægroto, grauius verò , quia fuit hydochondrium durum,& doloroſum.Hoc enim eſt inflammationis,quam etiam fuiſſe ex valdè calido,ac bilioſo ſanguine, exeuntia diei ſextæ declararunt, cum eſſent chlora. Sed inflammatione in ſummum aucta die ſeptima , factæ ſunt venarum pulſationes in hypochondrio , de quibus in prognoſtico dicit Hippoc.furorem ſignificare (id verò eſt ob magnitudinem inflammationis) D cuius ſententiæ accommodatiſsimum exemplum hic puer præſtat, cui ſimul cum pulſu circa vmbilicum,iactatio,& clamores contigerunt.In tãta ergo ventris inflammatione,quid poſſes aliud expectare, quam mortem,aut ſaltem ſuppurationem ? Non enim inflammatio infra vmbilicum conſiſtebat,ſed ab hypochõdrijs ad vmbilicum.

31 *IN acutiſsimis febribus , pulſus creberrimi , ac maximi.*

Contendunt quidam Hipp. nullibi de pulſibus agere.En verò locus,vbi febrium pulſus deſcribit.Pulſus inquit in febribus acutiſſimis creberrimi,ac maxmi. qa febris hoc eſt,aucti præter natuã caloris in corde,pulſus,sũt magni,

gni,celeres,& crebri. Maximarum ergo febriũ, maximi,celerrimi,ac creberrimi. Si verò ſunt maximi, ac creberrimi, neceſſe eſt ſint etiam celerrimi. Si enim ab aucto calore incipit magnitudo, prius accedet celeritas, quam crebritas: ſi verò à debilitate, aut incommoditate arteriæ incipit crebritas, prius accedet celeritas, quam magnitudo. Non poſſunt ergo eſſe creberrimi,& maximi,quin ſint celerrimi. Tales verò ſunt magnarum febrium, vt febrium omninò, maiores. celeriores, & crebriores.

32 *QVale eſt ad veſperam exacerbari, tale in omni morbo.*

Hoc eſt,omnis morbus exacerbatur ad veſperam. Conſtat verò intelligi, morbum pendentem ex materia, atque niſi figura propria morbi impediat. Si cui enim ſummo mane eſt acceſſionis initium,& ad veſperam inclinatio, leuabitur ad veſperam. Cùm verò acceſſio id non facit, ipſa diei hora ex ſeſe,facit vt morbus exacerbetur, & ægroti, quin & valetudinarij omnes,ſibi ipſis magis diſplicentes ſiant: quia vt lumine, calore,& motu,& vigilia,euocantur ab internis excrementa, ita tenebris frigore, & quiete,& ſomno, occurrunt ad viſcera,grauantque partes Proinde,cum acceſſionis inclinatio non incidit in eam horam, ad veſperam ingraueſcunt morbi. Quod non eſt imputandum morbi naturæ,ſed horæ. Quin & quibus inclinat ea hora febris,inclinat minus, ac deterius ſoluitur, quam quibus mane. Et hac ratione fit, vt febres diurnæ, quarum inclinatio incidit in noctem, minus veniant ad infebricitationem,quam nocturnæ, quarum in ſummum mane. Ac proinde diurnæ nocturnis deteriores ſunt,vt lib.1. ſect.3. dictum eſt.

33 *AD principia vero & paroxyſmi,& quod prius, & continuitas,& anni tempus.*

Hæc eſt prima pars Aphoriſmi duodecimi ſectionis primæ. Docet enim nos eo aphoriſmo Hipp. agnoſcere acceſſiones, & conſtitutiones ex duplicibus ſignis, alijs quibus vti poſſumus ab ipſo morbi initio (hęc ſunt morbi,& anni tempora,& circuituum inuicem incrementa)alijs, quibus non poſſumus vti,niſi cum bona iam morbi pars proceſſerit: hæc ſunt quæ ſuperuenientia vocantur,vt quæ cõctionis, aut contrarij. Prima pars aphoriſmi continet prima ſigna, quæ & hæc oratio continet, ſecunda,quæ inde incipit, ſed & ex mox apparentibus, continet ſecunda. Quod illic dicit, morbi, hic dicit continuitas, ideſt, an morbus ſit continuus, an intermittens. Quod illic dixit circuituum inuicem incrementa,dicit hic paroxyſmi,& quòd prius hoc eſt,an paroxyſmi prius an poſterius ſiant. Anni temporis meminit vtrobique.

34 *POſt pleiadum occaſum Auſtrina, quæ quinta indicabantur,intermittentia diem vnam, corripiebant.*

A Diximus hoc eſſe,quod nuper dixerat,iudicationes quintanæ,& febres recidiuantes.

35 *QVæ verò puſtuloſa folliculos referentia, qualia Achanthio Lapyto. Circa pleiadum verò occaſum ſubleproſa,& aſpera,quæ pruriginoſa, non lachrymantia: præcipuè autem hac tempeſtate: verum & impetiginoſa elata. Talia erant vxori Pythodori, & Capilio. Cum febre ſimul incipiente ferè vxori Pythodori,coxæ impotentes.*

φολλικώδεα dicit Galen. libello antiquarum vocum Hippoc. eſſe φολλικώδεα, hoc eſt, referentia folliculos: tales ſunt puſtulæ quædam ampullis interſitæ, quæ ſeroſam eſſe materiam puſtullarum declarant. Hæc anteceſſerunt, æſtate fortaſſe, & autumno ſequuta autem

B ſunt iam circa pleiadum occaſum, alia ſcabiei maligniora genera,conſumpto iam ſero,& ſiccatis pituita & bile, factiſque pituita ſalſa, & bile atra. Fuit verò meritò atræ bilis multo plus. Atrabiliarium enim eſt id tempus magis quàm pituitoſum, ac proinde fuerunt ſubleproſa(ita enim verto ὑπολεπρώδεα) aſpera, pruriginoſa, non lachrymantia, multo magis. Verùm quibuſdam etiam fuerunt impetiginoſa elata. Vocat impetiginoſa elata, impetigines quaſdam, per quas magnæ quædam,ac craſſæ, velut cruſtæ eleuantur. Sunt enim aliæ, per quas nulli ferè tumores ſunt, ſed quædam vlceratæ maculæ ſerpentes. Talia, inquit, erant vxori pythodori. Coxæ impotentes ſimul cum febre incipiente,hoc eſt, coxæ factæ ſunt impotentes,atque ea impotentia incepit,

C ſimul cum febre. Fit impotentia articuli alicuius, laxatis ligamentis oſſium ob mucores, quos imbibunt. Meritò verò notauit ſimul cũ febre incepiſſe,quia in huiuſmodi neruorum, & ligamentorum paſſionibus multum refert febris antecedat, ſubſequatur, an comitetur, neque omittendum vnquam eſt, id conſiderare.

36 *POſt pleiadum occaſus: horrida, ſanguinis fluxiones ex naribus.*

Quod antea dixerat circa pleiadum occaſum fluxiones ſanguinis, & febres, epialas referentes, dicit nunc his verbis. Nimirum epialę ſunt, vt perpetui quidam horrores febribus admixti.

D

37 *SVtor indicatus eſt ſeptima die, vnam diem intermittens rurſum apprehendit, ſtatim quarta iudicatus eſt. Alius eorum,qui à Leocyde, iudicatus eſt ſeptima,alius quarta; Moſchus nona.*

Exempla ſunt hæc iudicationum in varios dies incidentium, & recidiuarum per varia interualla repetentium,vt nuper diximus.

38 *LArgum ex ſiniſtra, ex dextra nare paucum.*

Plærunque ab ineunte vere,& vſque ad medium æſtatis, fluit ſanguis ex dextra nare magis,ob ſanguinem & bilem,ac heparis affectiones: à media ęſtate,& vſque ad extremum autum-

trimnum, ex ſiniſtra ob bilem nigram, & tumores lienum. Meritò ergo ad pleiadum occaſum hoc fiebat.

39 *AD quatuordecimam in iudicationem, ſi vt oportet incipientia exacerbarentur.*

Quandoquidem morbi erant acuti, meritò eorum finis intra quatuordecimam expectabantur, quia acuti his finiuntur plerunque. Quoniam ergo morbi indicant conſtitutiones, quia erant acuti indicabatur iudicatio intra hos dies: non tamen morbi ſolum, ſed & circuituum inuicem incrementa. Multi enim morbi, non videntur moueri tam acutè, quam exigit eorum natura, & ſpecies, ſed videntur à ſua acutie degenerare, ac tunc quidem producuntur magis quàm ſolent. Si verò à principio exacerbantur, vt oportet, ideſt, vt exigit ſua natura, finiuntur intra legitimum tempus.

40 *ERrantes in cibis decimaſeptima fiebant.*

Cibus copioſior quàm res exigat, facultatē grauat, & morbum auget, ac proinde nihil eſt, quod crebrius iudicationes, alioqui ſuo tempore futuras, impediat, & morbos producat. Velut nunc, qui quatuordecima, vt alij eſſent iudicandi, non iudicabantur ante decimam ſeptimam, quòd errasſent in cibis, accipientes plures, Si enim pauciores accepiſſent, facultas perijſſet ante morbi concoctionem, potius quàm iudicationem diſtuliſſet.

41 *IVxta autem dextram exiguum, introrſum durū, extrorſum exiguum molle, dolens, nihil remittens, ſuperuenit decimanona noctu.*

Cùm febris aliqua ſupra legitimam conſtitutionem prorogatur, ſaluo affecto homine, vt dicitur in prognoſtico, abſceſſum expectare oportet, vt huic ſupra quatuordecimam, quæ maximè erat eo tempore decretoria, atque adeò ſupra decimamſeptimam, quæ erat etiam quibuſdam, prorogata febre, decimanona ad noctem factus eſt poſt aurem tumor. Fuit verò is, vt conſtat, phlegmon œdematodes. Phlegmon quidem, quia introrſum durus, & dolens, œdematodes, quia extrorſum mollis: Nunquā autem omittit Hipp. dicere, ad quam partem pertineant abſceſſus, aut euacuationes, quia cum membrorum natura ſemper moueat ſecundum rectitudinem, inde agnoſcimus, quæ pars princeps laboret excrementorum multitudine. Quare attentè notat ad dextram aurem erupiſſe.

42 *VAldè bilioſis, ſuppuratis maximè, ſepiæ atramento ſimilis purgatio.*

Suppurationes valde bilioſæ peſſimæ ſunt, nunquam enim ex bile pus bonum, ſed ſanies aliqua chlora, viridis, aut nigra, atramento ſimilis. Ac proinde maiori cum periculo ſuppurantur valde bilioſi, quam ſanguinei, aut pituitoſi. Quam ob cauſam ſcriptum in prognoſtico eſt. Ex ſuppurationibus quæcunque dum

A ſputum adhuc bilioſum eſt, ſuppurantur, perniotioſæ valde ſunt.

43 *QVi cucurbitulam affixit, cum in coxa dolorem haberet, huic in crus deorſum venit, & melius habuit.*

Vulgares huius temporis medici, reformidantes cucurbitarum vſum, neq; affigentes, niſi iam moribundis, & qui reuocari nequaquam poſſunt, fecerunt id remedium infame, cum tamen Hippocrates frequenter illis vteretur, ac fortaſſe non rarius quàm venæ ſciſſione: nam & in doloribus plæriſque, & in alijs, quos ſolùm vacuare ſtudium eſt, vt qui ex alto ceciderunt. Sed quid eſt, quod tantoperè reformi-
B dant? Ne dicunt in partem cui affigitur trahatur vndique. At verò Hippoc. dicit affixa cucurbitula coxæ, ad crus deorſum veniſſe, & habuiſſe melius. Tam longè abeſt, vt ſemper trahat ad partem laborantem, cui ſuperponitur. Quid ergo? Nunquid cucurbitula inde detruſit materiam? Non certè. Nam qui poſſet. Sed ex alto in cutem trahens, ac digerens, fecit, vt ex expeditiori iam articulo natura deturbaret. An parum eſt cucurbitam ex loco affecto, qui in alto poſitus ſit, in cutem trahere, niſi etiam in illum vndique conuocet? An non poteſt locus qui præter naturam erat diſtentus vacuari, quin tantundem aliunde recipiat? An non poſſunt partes ſubſidere? Falluntur certè quàm maximè: nullum enim in omni magno dolore, remedium magis præ-
C ſentaneum, & vt à parte affecta in aliam ignobiliorem materia abſcedat, ſæpè cauſa eſt: vt huic euenit.

44 *QVi in Ceramico ab equo cecidit, & non affixit ſtatim cucurbitulam, vſtus eſt intrò, & vigeſima recruduit. Sanguinis fluxiones fæculentæ, & excedentes.*

Vt nunc ex equo, aut ex edito aliquo loco cadenti, venam ſecamus, ne conturbatus ſanguis in partem contuſam, aut in aliam aliquā internam (quod eſſet multo grauius) incidens, affectum aliquem grauem pariat, ita Hipp. tēpore mittebatur ſanguis ſcarificatione cum cucurbitis ſparſim corpori affixis. Hoc cum omiſiſſet facere hic, vſtus eſt intrò, ideſt, in fe-
D brem incidit, ex vſto intus qui fundēdus fuerat, ſanguine, & malum vigeſima à caſu recrudvit, ideſt exacerbatum eſt, & acciderunt fluxiones ſanguinis fœculentæ, & exedentes. Nō narrat, per quam partem, neque quid factum de homine ſit. Ego quendam vidi, qui miſſionem ſanguinis à caſu contempſit, & aliquot deinde dies, nihil mali putauit ſe habere, poſt aliquot deinde dies, nihil mali putauit ſe habere, poſt aliquot verò alios magna febre correptus, fæculentum ſanguinem vomens, mortuus eſt. Hic fortaſſe per ſedem deijciens, vt per conuenientiorem regionem, fuerit liberatus. Ex caſu verò multarum ſanguinis fluxionum pericula impendent. Quidam enim vomunt, alij deijciunt, alij meiunt, alij excreant ex thorace, alijs etiam ex auribus erumpit.

Tene-

45 *TEuedia quarta die abortiuit, vt dicebat, triginta dierum, maſculum. Aluus humida tenuia egeſſit lingua exuſta eſt. Iudicatio quarta.*

Hæc ex febre acutiſſima quarta à febris initio abortum fecit, & quarta ab abortu, quæ, ſeptima febris fuit, iuxta legitimam acutiſſimarum conſtitutionum, iudicata eſt. Certè vtero gerentes non niſi lethaliter corripiuntur morbo acuto, inter cætera, quia paratiſſimum eſt abortus periculum, & ex morbo ipſo, & ex euratione, & victu. Abortus verò etiam ſolus eſt partu periculoſior, nedum cum morbo acuto. Verum fœtus recens, quanto facilius, tanto cum minori periculo abortitur. Difficilius enim medijs menſibus ob firmitúdinem acetabulorum, poſtremis ob magnitudinem ipſius fœtus. Hæc ergo abortiuit facilè, & citra diſpendium ſalutis, ſeptima iudicata eſt, quia vnius ſolum menſis. Abortiuerit verò meritò marem trigeſima die conceptionis, & quarta febris. Quia vt diximus lib. 2. & in commen. lib. de alim. trigeſimus dies eſt primus finis, quo fœtus accipere poſſunt primam mutationem, quam figurationem vocamus: hanc verò accipiũt mares breuius quàm fœminæ. Proinde trigeſimus conceptionis maribus mutationem inſignem afferet, eritq; in maſculorum conceptionibus contemplabilis: iam verò quartus, in morbis ſeptimo iudicandis, multò magis, quia index ſeptimi. Incidẽtibus ergo in eundem trigeſima conceptionis maris, & quarta febris, abortus eſt factus. Malè verò agebatur cum muliere, quia humida, tenuia aluus deijciebat, verum quia erat conſtitutione acutiſſima febris (quod vſta lingua indicabat) iudicata eſt ſeptima.

46 *POſt pleiadum occaſum ſplenica, & vſq; ad quintam fluebant. Iudicabantur.*

Ad occaſum pleiadum meritò intumeſcunt lienes multis ob autumnum, optimè verò liberãtur, cum dyſenteria, ex fæculentis ac melancholicis ſuperuenit, niſi, vt in alio aphoriſmo dicitur, dyſenteria plurimum duret, tunc enim hydrope, aut leuitate inteſtinorum ſuccedente, moriuntur. Optimè ergo hac tempeſtate actum eſt cum ſplenicis, quibus ſplenica excrementa vſq; ad quintam ſolum diem fluebant, & mox ceſſabant. Meritò iudicabantur i. liberabantur ab ſplenis affectione.

47 *CVidam ſeptima die vrina vt orobi lotura: ſimilis ipſa ſibi ipſi: deinde pura. Recidiua. Intermiſit etiam Megaris filio, præterquam quod ſanguis nõ fluxit. Vrina qualis Antigenis, alba, craſſa, ſimilis.*

Hypoſtaſim Orobinam vocare ſolet Hipp. quaſdam velut carunculas, ſeu ſanguinis grumulos, nunc verò fuſuram ipſam confert orobi loturæ, quod referret colore orobum: quæ ſanè vrina redundantiam ſanguinis crudioris ſignificabat. Vrinam ſimilem ipſam ſibi ipſi, idest omninò ſimilem, vocat nunc, quam alijs locis æqualem. Nimirum, vt æqualis per totũ tempus hypoſtaſis dicitur, quæ talis perſeuerat: ita hic ipſa vrina dicitur ſui ſimilis, aut

A ſimpliciter ſimilis, quæ non recipit mutationes multas, ſed ſui ſimilis manet. Pura dicitur hic, quæ alijs locis alba perſpicua. Hæc verò eſt decolor, & aquoſa. Nõ enim aliter ex orobi loturæ ſimili; fieri poteſt pura, quàm depoſito colore: hoc enim præcipuè habebat illa impuritatis. Itaque cuidam fuit ſeptima die vrina ſimilis erui loturæ, & non quidem ea die ſolum, aut primum, ſed fuit ſimilis ipſa ſibi ipſi, quia talis etiam fuerat prioribus diebus. Cur ergo dicit ſeptima die fuiſſe, ſi antea etiã fuerat? Certè quia ſeptima intermiſit febris; refert autem multum ſcire cum quali vrina intermittat. Intermiſiſſe verò, per inſinuationem dicit, quia addit, deinde pura facta eſt vrina, & fuit recidiua. Qui poſſet autem recidiua fieri, niſi intermiſiſſet? Intermiſit ergo ſepti-

B ma, & quia ſine ſignis concoctionis, ſucceſſit recidiua. Non autem ſolum intermiſiſſe, ſed qua iudicationis ſpecie dicit per inſinuationem, addit enim intermiſit etiam Megaris filio, ſcilicet vt illi, etſi non fluxit ſanguis, vt illi, & vt ea tempeſtate fluebat plurimis (nam hoc quoq; dixerat antea,) Vrina erat huic, velut Antigenis, alba craſſa, ſimilis, ideſt, talis manens multis diebus. Conſtat huic quoq; factã eſſe recidiuam, vt priori, etſi id nõ dicat apertè: quia niſi rediſſet, dixiſſet potiùs iudicatam fuiſſe, quàm intermiſiſſe febrem, dicit verò intermiſit etiam filio Megaris, vt priori ſcilicet cui rediit. Sed & per ſeſe eſt conſentaneum, quia ceſſauit febris ſine vrina cocta, perturbata ſolum.

C

48 *IN ſolſtitio hyemali aſtrum non exiguum. Quinta autem poſtea vbique terræmotus.*

Aſtrum ſignificat ſtellarum congeriem, ſeu congreſſum. Congreſſus magnos ſtellarum vocant Aſtrologi, eos qui ſunt notatu digni, rarique, quos eoſdem dicunt magnæ efficaciæ eſſe, in permouendis his corporibus, quæ penes nos ſunt. Sunt autem tales duplici ratione, aut quod plura aſtra conueniant quàm ſolent, aut quod aliqua, quæ rariſsimè, congrediantur, & quæ tardius, vbi ſemel fuerint congreſſa, decedant, vt ſi Saturnus, & Iupiter conſungantur. Hipp. aſtrologicas conſiderationes ad res medicinales non paruipendit. Nam libro de aere, locis, & aquis, dicit, ortus, & occaſus aſtrorum conſiderari debere, præcipuè

D verò pleiadũm & arcturi. Non ſolùm autem has dicit cõſiderari debere, ſed has præcipuè: cõſideraſſe enim eum non eas ſolum, ſed quaſcunque etiam ex hoc loco conſtat, quo dicit in ſolſtitio hyemali fuiſſe aſtrum non exiguũ. Id verò nõ potuit eſſe ortus, aut occaſus pleiadum, aut arcturi, quia non incidit in id tempus, præterquàm quod ortus aut occaſus non dicitur aſtrum, ſed ſolæ coniunctiones aut cõgeries. Quod aſtrum fuerit hoc, non eſt vlla ratio intelligendi, non exiguum fuiſſe dicit, & ob illud, quinta die à ſolſtitio ſubſequutum terremotum vbique, ideſt latè per multas terræ partes, ac multa oppida. Non ſanè ad medica opera terremotum fieri intererat, ſed quo intelligas aſtra, quandoquidem tantum

terræmotum afferre poſſunt, corpora etiam
noſtra vehementer mouere, ac proinde ratio-
nem eorum habendam eſſe medico. Non tamẽ,
quia ortus & occaſus aſtrorum, & aſtra inſi-
gnia, quæ incidunt in tempus, quo quis ægro-
tat, vtiliter conſiderantur, proinde medicos
nimios eſſe oportet, & ad ægrorum natiuita-
tes, ac multo minus ad interrogationum tem-
pora, & alia huiuſmodi procedere, quæ vana
hominum curioſitas excogitauit, Nullum ve-
rò talium, apud autorem quemquam frugi,
exemplum inueniri poſſit.

49 *QVæ in Perintho morabatur aſthmatica. Anti-
genis vxor, quæ non ſciebat, an prægnans eſſet.
Rubra inſuper apparentia, aliàs atq; aliàs venter
paruus, alias magnus, tuſſiens certè, ac ſi ſemper cõ-
tingeret iter feciſſe celerius. Menſis erat octauus,
conquieuit, febricitans prius.*

In quibuſdam codicibus legitur ſeparatè
quæ in Perintho morabatur, aſthmatica, quaſi
alia fuerit ab Antigenis vxore, quæ in Peryn-
tho aſthmate laborauerit, in alijs coniunctim;
quaſi ſit eadem, quæ ignorans an in ventre ha-
beret, eſſet aſthmatica, ac tuſſiculoſa. Non
multum refert, eadem enim prorſus ſympto-
mata dicuntur, ſiue tota hæc ſit vnica dictio,
ſiue duæ, incipiatq; ſecunda inde, Antigenis
vxor. Nam dicit fuiſſe ſemper, ac ſi, iter fecïſ-
ſet celerius, quod eſt, anhelantem, & ſpirantẽ
difficulter. Itaque Antigenis vxor dubitans
an vtero gereret, venit ad menſem, quem puta-
uit eſſe prægnationis octauum. Neque mirũ,
tametſi enim multa ſunt, quæ ad cognoſcen-
dam hanc affectionem faciunt, nulla tamen
ſunt, quæ id poſſint euidenter à quibuſdam
aliis diſpoſitionibus ſeparare, vt à molis, &
alijs affectionibus vteri, quibus mẽſtruæ eua-
cuationes ſupprimuntur. Tametſi enim quę-
dam prægnationes conſpicuæ admodum ſũt,
vt nullus ſit dubitandi locus, quia aliæ quædã
ſolent fieri obſcuræ, & affectionibus præter
naturam ſimiles, contingit meritò non raro
dubitare, etiam vſque ad menſem, qui putatur
eſſe poſtremus. Quia menſtruæ euacuationes
ob multas alias affectiones ſupprimuntur, &
iis ſuppreſsis intumeſcit venter, quin & lac
in tumidis mammis colligitur, & nauſeæ ac
faſtidium, pleno excrementis corpore, ſiunt.
Quin etiam motum fallacem aliquãdo craſſus
flatus, in obſtructis locis concluſus, ciet, fœ-
tus grandioris motui ſimiles. Iam verò pul-
ſus & reſpiratio, vtcunquę diſtento vtero, ſiẽt
quales in vtero gerentibus: &, ſi quæ talium
vrina eſt ob menſtruorum ſuppreſſionem pe-
rinde ſiet. Multo autem miretur quis magis,
quòd vxor Antigenis in ea dubitatione fue-
rit, apparentibus inſuper, hoc eſt, apparenti-
bus etiam poſtquam in ea dubitatione fuit,
rubris menſibus. Verum conſtat, etſi ſoleant
deficere, poſſe tamen etiam vtero gerentibus
fluere, quia præter venas & arterias, ex quibus
pendent ſecundinæ & fętus, ſubeunt in os
vteri aliæ, recurrentes è femoribus, quæ poſ-
ſunt in illis ſanguinem fundere. Quod aliàs
atque aliàs erat venter paruus, aliàs magnus,

A flatus multi cum excrementis admixtionem
indicabant. Illis enim nunc craſſioribus, nunc
tenuioribus factis, facilè intumeſceret, & ſub-
ſideret venter. Craſſis verò ſuccis, ac multo
minus molæ, non poteſt in alterutrum tam
facilis mutatio contingere. Non fuiſſe itaque
huic molam, ſed ſuccorum & flatuum abun-
dãtiam in ventris partibus, vtero inquam, aut
etiam inanibus partibus cum inteſtinis, hinc
conſtat: atq; adeo ex exitu quem habuit. Cor-
repta enim febre acuta, ab ea affectione libe-
rata eſt, febre ſcilicet crudos ſuccos, & flatum
abſumente.

50 *VXor autem fratris Apemanti abortiuit fœmi-
nam ſexaginta dierum, vt dicebat ſeptima
die, ad nonam autem perturbata eſt. Poſt criſim ve-
rò dextra doluerunt, velut à recidiua. Hæc conci-*
B *piebat cito, & corrumpebat.*

Meritò Tenedia, & hæc, corruperunt fętus,
illa trigeſima, hæc ſexageſima die, quia vt lib.
ſecundo dicebatur: contingunt abortus, cum
labores menſtruales. Iiſdem enim circuitibus,
quibus niſi vtero gererent menſtruæ euacua-
tiones fierent: natura (quæ naturalis motus
nunquam obliuiſcitur) commouet corpora.
Velut etiam per morbos contingunt com-
motiones, non ſolùm diebus quibus iudican-
tur, ſed aliis etiam decretoriis. Meritò ergo
illa corrupit quarta morbi, & conceptionis
trigeſima, hæc ſexageſima, & morbi ſeptima,
inſignibus articulis prægnationis, & morbo-
rum in eoſdem dies incidentibus: cùm præci-
puè alia etiam cauſa vtrique acceſſerit ex ip-
C ſius fœtus mutatione. Vt enim loco citato
diximus, tres ſunt fœtus mutationes, forma-
tio, vita cum ſenſu, & partus: his omnibus cõ-
mouetur corpus vtero gerentis, quare vltima
eſt ipſe editus, primæ afferre ſolent abortus.
Contingit verò prima duplo tardius fęminis
quàm maribus. Hi enim triginta diebus poſ-
ſunt eam recipere, illæ recipiunt ſexaginta,
aut circa ſexaginta: vt ob hanc mutationem
non caruerit ratione 30. abortiri marem, fœ-
minam ſexaginta. Sed neque marem quarta, &
fęminam duobus quaternarijs, quia mares ge-
rentes calidiores ſunt, & morbis acutioribus
corripiuntur, & vt partus marium breuiores
ſunt, ita abortus celeriores. Velut hæc, etſi
ea die abortiuerit, nõ eſt ſeptima iudicata, ſed
nona: quod ſignificans dicit, ad nonam pertur-
D bata eſt. Nimirum iudicatio ſemper agitur cũ
perturbatione: id autem eũ velle, conſtat, quia
ſubdit mox, quaſi de criſi loquutus, poſt cri-
ſim verò dextra doluerunt. Sed quia nõ expli-
cat quæ dextra, par eſt intelligere circa vte-
rum, vt dextram coxam, femur, ac renem, hæc
.n. ob vteros dolere ſolent. Dicit, velut à re-
cidiua, ſignificans non eſſe factam recidiuam,
vt ſolent, reintegrato morbo, ſed eum dolo-
rem fuiſſe pro recidiua. Volens dicere aliquid
ad mulieris conditionem pertinens, addit, hęc
concipiebat cito, & corrumpebat. Sunt enim
vt lib. de ſterilibus dicitur quædam, quæ con-
cipiunt ſæpe, ſed cito corrumpunt: & quædã
earum totidem diebus ſemper, ob exiguita-
tem vterorum: quædam incertis tempori-
bus, ob intemperies extremas, humidam,

aut

aut ſiccam. Quibus enim ſicca eſt, malè alitur fœtus, & corrumpitur cito: appetitur verò humiditas, ac proinde facilè concipitur. Quibus humida, excidit ob lubricitatem, atq. hæ, etiam fieri poteſt, vt ob hanc cauſam appetât, & facilè concipiant, quæ cito corrumpant. Velut renes in diabete, quia facultas reteotrix debilis eſt, & multum trahunt, & mox deponunt.

51 A*Lia albis fæmellam peperit, alia rubris, vt par erat.*

Mulieres quibus profluuia alba fiunt, rarum admodum ſit parere. Nam ipſamet vteri affectio, aut concipi, aut retineri prohibet. Fieri tameo poteſt, ut hæ quoque aliquando pariât, euacuata iam bona copia, & vtero emendato, aut omninò, aut partim. Velut & venter à lienteria nonnunquam venit ad probam, & retentionem, & concoctionem. Legitimum verò & frequens eſt, parere in rubris, hoc eſt, quibus rubræ fluxiones ſingulis menſibus fiunt. Proinde dicit quandam peperiſſe fœmellam albis, aliam rubris, vt par erat. Verum rationi conſentaneum fuit, eam quæ albis pareret, filiam parere. Quæ enim excrementoſiores cum ſint concipiunt, filias concipiunt potius.

52 H*Orridi, anxij, cibum auerſantes, recidiuantes, bilioſi, ſanguinem fundentes, ſub ſplenici, doloroſo modo ex ſiniſtra parte plurimi.*

Dixetat nuper in hoc ipſo libro, eodem tempore, horridi, vomentes, et poſt iudicationem cibum auerſantes, bilioſi, et ſplenes magni, duri, dolentes, et ſanguinis eruptiones: et rurſum paulò poſt, dixit, ante pleiadum occaſum, febres ſtatim reuertentes breuibus interuallis, & cibum auerſantes, & excocti, & anxij, & cardialgici; & rurſum addit, & rigore affecti: & pluries etiam in hoc ipſo libro, quo roto agir de morbis, qui quodam autumno contigerunt, hæc eadem repetir ſparſim inter multas hiſtorias ſingulares. Hęc ergo eadem ſunt, quę nunc repetit. Nimirum familiaris eſt autumno, illi maximè qui fuit inſaluber debilitas ventriculi, marceſcente naturali calore: ac proinde horrores, aut rigores, anxietates, cibi faſtidia; cardialgiæ. Familiares ſunt etiam morbi acuti, & difficilis iudicationis. Ac proinde bilioſi, & recidiuantes, & abſceſſus multi, præcipuè ad lienes, quia ea pars colligit ſanguinis fæcem, quæ eo tempore redundat. Quare plæriſque ægrotis eo temporè, quibus febres productæ ſuot, ſi attrectentur, ſentiuntur ſiniſtræ hypochondriorum partes dolere. Quibus verò lien eſt affectus, vt in hoc ipſo libro Hippocrates dixit, ſanguis fluit ex ſiniſtra nare, ſi eſt eleuatus, ſic velut extentus ad dextra, per infernas partes.

53 A*Pemanti vxori, oculus diſtortus eſt dexter huic. Ad aliam autem partem ile.*

A Vt raram abſceſſuum complicationem, videtur mihi Hippoc. narrare hanc: ſimul enim ad dextrum oculum, & ſiniſtrum ile decubuit humor: partes duplici ratione contrarias, alteram .ſ. ſupernam & dextram, alteram infernam & ſiniſtram. Verum etſi abſceſſus multos ſimul fientes, aut alios ex alijs in partes eiuſdem lateris, & mutuam rectitudinem habeotes, contingat incidere plærunque: tamen non mirum eſt, contrarios etiam complicari, vt neque affectiones primarias. Si forte enim hemicranea dextra, & lienis tumore ſimul laborabat, quid habebit admirationis, in dextrum oculum ſimul, & ſiniſtrum ile, abſceſſiſſe.

B

54 A*Riſtophontis filia, tertia, & quinta febricitauit. Sicca permanebat plerunque, venter quidem turbatus, huic difficilis iudicationis, ſupra triginta ceſſauit.*

Hæc febri continua haud dubiè febricitauit poſt partum, quæ tertijs diebus exacerbabatur, vt ſolent bilioſæ. Nimirum enim ſi tam ſimpliciter, vt tertiana intermittente, febricitaret ex partu, præcipuè quæ ſicca plerunque, hoc eſt, ſine vlla expurgatione manifeſta per os vteri, permaneret. Accidit huic, quod alijs multis enixis, pro muliebri fluxu fluxus alui. Non poteſt autem cui id euenit (tametſi non rarò à morte liberat) non iudicari difficile, quia non eſt huic morbo ea regio conueniens. Producta ergo huic mulieri febris, quę

C iuxta ſuam acutiem eſſet quatuordecim, vltra triginta dies. Neſciuit arbitror Hippocrat. quoto die febris ceſſauerit. Certè multi morborum muliebrium ex partu, ſunt quadraginta dierum, & alioqui etiam qui decidunt ex acutis, fuerit hæc iudicata circiter quadrageſimum. Verùm non omnibus qui ſimiliter affecti ſunt, totidem exactè diebus morbi finiũtur. Quia etſi quædam cauſæ communes ſunt multis, certè firmæ ac ſtatæ, vt quæ in cœli motu, etſi quæ alia eſt huiuſmodi (vt dicunt) numeri, aut muſicæ: tamen ex ipſa materiæ diſpoſitione, eſt differentia indefinita.

55 F*Amulæ retro Heroum rigor factus eſt.*

D Malè hæc ſententiola, intra quandam aliam longiorem, & multò plus frugis continentem, coniecta eſt. Proinde ego eam excipi, mox reliquâ, quæ diſrupta, non benè poſſent enarrari, interpreraturus. Hęc verò tenue quiddam eſt, quod continet .ſ. famulæ cuidam retro Heroũ habitanti factum eſſe rigorem. Non arbitror laborauetit hæc febre tertiana intermittente, vt fuerit in ipſa febris figura rigor, quorſum enim notaret? Sed, quod eſt rarius, aut continuâ febris inceperit à rigore, aut ardenti continuæ rigor ſuperuenerit. Potuerit verò, tũc quoque die bono ſuperuenire, ac cum reliquis bonæ iudicationis conditionibus, & febrem ſoluere: aut ſexto, aliovè die rali, ſine tolerantia & conferentia, fueritque lethale. Vtrum ſit factum, nihil refert ſcire, modò ſcias quæ fieri ſoleant.

56 *AMpullæ quidem ex laſſitudinibus non valde magnis peruenıunt vſque ad ſeptimam, ſublıuida: albæ autem magnæ, neque ipſe valde bonæ, catochorum, & ſomnolentorum, & non concidentium,& bile renitente, atque ſiue humida ſit, ſiue ſicca, non concidentes.*

φλύκταιναι, ſeu φλεκταιναι φλυκτίδες dicuntur papulæ, ſeu ampullæ, quæ in combuſtis oriri ſolent,& ın ijs qui inſoliti exercentur, aut quã ſint ſoliti vehementiùs, velut agentibus iter fieri ſolent in plantis pedum, ex affrictu: ſed & in alijs partibus ob feruorem ſanguinis, velut profectò in fernente olla fiunt multæ bullæ ad operculum. Has dicit ex laſſitudinibus(non ſpontaneis ſcilicet,ſed ex labore) nõ valde magnis,ſolere fieri ſubliuidas (quales .ſ. in colliſis partibus, aut verberatis fiunt, ſanguinis parte aliqua cum ſero effuſa. Videmus verò ſanguinem extra uaſa ad cutem effuſum, mox liuorem quendam comparare (ut in ſugillatis) & tales durare uſque ad ſeptimam, moxque areſcere, & ſolui. Sed cur dicit non ualde magnis? Nonne id maiores facient potius? Quia arbitror, ſi maximè laſſitudinis ſint, non tam citò ſoluentur: ſed in ulcera,& tetra ſcabiei genera abibunt,aut certè non fient puſtulæ; ſed multò grauiora mala. Itaque laſſatis tales ampullæ fieri conſueuerunt. Aliæ uerò ſunt albæ & magnæ, quæ etſi ob colorem ſimpliciores eſſe uidentur,neque ipſę tamen ſunt ualde bonæ(ut ſigna ſcilicet) nam fiũt ob crudorum ſuccorum redundantiam: atq; etſi aliquando accidunt nullo graui morbo occupatis, non rarò tamen etiam accidunt ualde lethalibus morbis. Nam ſunt catochorum (dicuntur tales non ſolum qui actu deprehenſi ſunt: ſed qui deprahendi ſolent) & ſomnolentorum(in hoc genere ſunt lethargici,& caro ptæſi) & non concidentium, & bile renitente. Ideſt, & aliorum etiam non concidentium,ideſt,non laborantium illis caducis morbis,ſunt tales puſtulæ,ob hoc ſolum,quia bilis renitatur .i. quod cum ſint cacochimi, malus ſuccus non deijciatur. Conſueuit enim Hippocr. vocare bilem omnem putridum ſuccũ, Addit,atq; ſiue humida ſit, ſiue ſicca (aluus .ſ.) non concidentes: quaſi diceret, atque adeo quidam habent dictas puſtulas,qui concidentes non ſunt, idque ſiue aluus ſit lubrica, ſiue ſicca. Itaque etſi neque caduco morbo tenẽatur,neq. bilis renitatur; ſed ſolum quòd abũdent ſuccis crudis. Nimirum aliquando citrã magna mala fiunt: ſed quia nonnunquam fiunt grauiſſimè affectis,dixit neq; ipſæ ualde bonæ. Non dixit ualde malæ, quia non ſemper ſunt tales: ſed neque ualde bonæ, quia aliquando peſſimatum affectionum ſunt comites.

57 *ZOili fabri tremuli pulſus, imbecilles. Mictio & aluus mediocriter decolor, ventris ımi intentio vtrinque in rectum vſq; ad vmbilicum, cum acutã, Cibum non capiens, ſiticuloſus.*

Locus hic ſatis apertè indicat, Hippocratem pulſus, nõ aliter ac poſteriores illos medicos, in ægrotis rationem habuiſſe, quanquã
A eam artis partem, omnium minimè excoluit. Tremulos pulſus dici, nullos probabilius putare poſſis, quam eos qui tremente arteria fiunt. Tremere verò non dicetur arteria, quæ loco conſiſtens dilatetur, & conſtringatur, alioquin omnis arteria tremit: ſed quæ ſecundum ſe totam loco mouetur, velut concuſſa: vt .ſ. cordis tremor dicitur is motus, quo, velut concuſſum, locum mutat. In hoc genere ſunt vibratus, & conuulſiuus. Vibratus verò ob arteriæ duritiem & auctum vſum, cũ quodam robore, fit: quare qui imbecilles pariter, ac tremuli dicuntur, conuulſiui potius fuerint, qui inflammationes in duris, ac neruoſis partibus conſiſtentes, cum debili facultate, merito ſequerentur. Fuiſſe verò huius hominis precipuam affectionem, cum febre maligna inflammationem in hypogaſtrio, à pube
B inquam vſque ad vmbilicum, in muſculis rectis, qua parte ſeſe tangunt, & in duriſſima ea parte peritonęi, quæ in rectum ſub ipſis muſculis protenditur, coaleſcentia tendonum muſculorum, tranſuerſorum, & obliquorum, cum ipſo peritonæo facta, conſtat ex ventris imi intentione in rectum vtrinque vſque ad vmbilicum. Fuiſſe enim, non aliud tumoris genus quam inflammationem, febris acuta, & tales pulſus iubent coniectare, malignam verò fuiſſe etiam febrem, quòd pulſus mox debiles, & cibum non capiebat, & ſiticuloſus. Tametſi hoc peculiarem quandam cauſam in partium imi ventris, cum quo facillimè patitur ventriculus, affectione, habuiſſe videtur. Quod mictio, & alui egeſtio, mediocriter decolor fuerit, ideſt, paulò infra naturalem mediocritatẽ
C conſiſtens, & remiſſiori colore quàm per bonã valetudinem ſolet, indicat rationem generandi morbi. Duplici enim ratione fiunt morbi ex excrementis, aut quod ea redundent ſupra copiam quam ferre poteſt ſanitas, aut quòd non expurgentur, quia ſecundum naturam ſolent. Aliquando vtrumque euenit. Conſtat, cum non expurgatur bilis ſatis per aluum & vrinam, aut ob viarum incommoditatem aliquam, aut facultatum naturalium debilitatem, (vt huic contigit) neceſſe eſſe, vt in ipſo hepate detenta morbum faciat: aut ſi id non fiat, in quampiam aliam partem præter naturam irrudatur, aut in venis & arterijs abundet, vnde febres, & partium inflammationes, aut horum alterum, fiat. Tale ergo quiddam huic contigiſſe videtur, cum pariter febrem acutam, &
D inflammationem, vrinaſque, ac ſeceſſus decolores, habuerit. Quod.n. non eryſipelas, herpesve in cute factus fuerit: ſed phlegmon, nihil obſtat. Nam bilioſus ſanguis malè intra venas conſiſtens, ſæpè facit inflammationem, fuerit verò ea eryſipelatodes. Nam & acuta febre laborabat homo, & erat ſiticuloſus.

58 *FIlia ædilis apud Tecomæum, cum in ventre habere ſine ſigno cœpiſſet, ſecundo menſe vomitus pituitoſus, aliquando autem bilioſus fluebat. Difficulter peperit, perfectè purgata eſt. Vomitus ſimiliter vſq; ad triginta dies, deinde aluus turbata eſt, & vomitus ſedatus. Litteria: Muliebria nõ ſucceſſerunt duobus annis hyeme, habebat hemorrhoydas.*

Con-

Conſentaneum eſt hanc mulierem, vnam earum eſſe, quibus non rectè, neque ſuis temporibus fluunt menſtrua. Hæ enim ſolent maximè, & ſine ſigno concipere, ac crebrò in magna ſunt hæſitatione. Quibus enim certo ordine fluit, horum ipſorum retentio fit maximum conceptionis ſignum. Licet etiam id ſuſpicari ex eo, quod euenit. Morboſæ enim mulieres ſolent, eius euacuationis intermiſſionem pati, quas ſi contingit concipere, difficiles habent, & prægnationes, & partus. Faſtidium plurimis recens prægnantibus fieri ſolet. Et vt aphoriſ. 61. quintæ particulæ dicitur, ipſius conceptionis eſt ſignum. Quibuſdam etiam fiunt vocatæ Picæ, quæ malorum ſuccorum abundantiæ ſunt, multo verò magis, cùm multæ etiam vomitiones, & variæ fiunt, vt huic, cacochymia indicatur. Solent hæc omnia ventriculi mala ſecundo menſe, cùm ſcilicet primum menſtrua iam ſuppreſſa lædunt, incipere, durareque vſque ad quartum: iam enim trahente vetlus vterum multum fœtu, ſolet ventriculus liberari: quòd ſi diutius durant, longè iam maior cacochymia indicatur. Velut huic durauit varius vomitus vſque ad partum, atque amplius triginta dies. Nam, inquit, difficulter peperit, & vomitus ſimiliter vſque ad triginta dies, ſimiliter ſcilicet, ac antequam pareret. Sed quo pacto potuit id fieri, muliere perfectè purgata? Aut quo pacto potuit perfectè purgari, quæ difficulter peperit? Certè purgatam perfectè dicit ſuſpicor, non quòd quantum ſui corporis diſpoſitio, & excrementorum multitudo, poſtulabat: ſed quòd quantum aliæ mulieres ſolent, ac fortaſſe etiam quantum ea ferre poſſet. Non enim ſemper expedit, quantum mali ſucci in corpore eſt effundere. Peperit ergo difficulter, & magnis cum cruciatibus, accurrentibus ad vterũ multis excrementis: quorum, effuſa eſt magna pars, quanta alteri eſſet ſatis: nihilominus multum in vijs hæſit, & eis obturatis, in partes alias raptum eſt & vomitum triginta dies deinde diarrhœam fecit, fluxione in contrarium deriuata, lienteriam poſteà debilitatis iam per longam ventris paſſionem, concoctrice, & retentrice facultate. Muliebria non fluxerunt duobus annis: ſed natura viam aliam quærentè, habebat mulier hemorrhoydas hyeme, quia (arbitror) reliquo anno, inſenſili euacuatione ſanguis diſſipabatur.

59 *DVo fratres Cecropis familiares, quibus nigra ab initio prodibant ſubſeculenta, edulia ex ſanguine confecta, colore referentia, ex valde bilioſis ſpumoſis, chlora erant.*

His ab initio morbi prodibant nigra, qualis ſanguis niger, qualis ſcilicet eſſe ſolet in farciminibus ſanguinis. Deinde valde bilioſa, & ſpumoſa: ab his chlocora. Quas omnes deiectionis ſpecies in lethalibus eſſe, in prognoſtico dicitur ab eodem Hippocrate, & in aphoriſmis. Nã vt 21. ſectionis 4. dicitur, deiectiones nigræ, qualis ſanguis niger, ſponte procedentes, & cum febre, & ſine febre, peſſimæ. Talia verò omnia tanto ſunt deteriora, quanto citius à morbi principio, & ante iudicationis

A tempus, fiunt iuxta illud etiam, quod mox ſequenti aphoriſmo dicitur. Morbis quibuslibet incipientibus, ſi atra bilis ſupra, aut infra exierit, lethale. Nigras ergo ab initio his fieri graue erat: ſed & quæ ſubſequuta ſunt. Nam & bilioſæ vituperantur aphoriſm. 47. eiusdem particulæ, aut eædẽ æquè ac ſpumoſæ; & chloræ, vituperantur in prognoſtico. Ergo quod ad deiectiones pertinebat, quas contigit his ægrotis eſſe dignas mentione, lethaliter eorũ procedebat effectio. Quid, quæque talium deiectionum, ſignificarent, ſuperfluum ſit hoc loco dicere, cum in commentarijs locorum, quæ citauimus, ſatis ſit dictum.

60 *QVi aſinum ex pacto eleuauit, febricitauit ſtatim. Tertia, ſanguinem fudit, quarta, & quin-* B *ta, & ſeptima, & octaua: iudicatus eſt alnus humida.*

Non ſatis poſſis ex ipſa dictione intelligere, an octaua iudicatum dicat, cum tertia, quarta, quinta, & ſeptima ſanguinem fudiſſet; an ſanguinem etiam octaua fudiſſe, & iudicatum deinde, non nominato die: neque an dicat iudicatum eſſe forte ipſa ſanguinis fuſione; & deinde multo tempore habuiſſe aluum humidã. Nam cum in pleriſque, nullis grammaticæ regulis ſit adſtrictus Hippocrates: ſed velut ſolutis vocibus vtatur, omnia hæc poteſt ferre ſua phraſis, atque adeò omnia poſſent contingere. Sed quia octaua non eſt valde iudicatoria, neque morbo per quem ſanguis adeò funderetur, deiectio ex aluo erat ſatis congruens C iudicatio, omnium maximè conſentaneum eſt, hominem ex nimio nixu, & labore, cum aſinum ex pacto eleuaſſet, febre correptum eſſe, & raptum ei ſanguinem fuiſſe ad ſuperna, ac proinde copioſè fuſum eſſe per nares, atque tandem iudicatum eſſe (nona fortaſſe aut vndecima) ſuperfuiſſeque huic conualeſcẽti iam ex morbo, humidam aluum: quia, vt dicitur in aphor. 27. ſectionis 4. Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo, quacunque ex parte, in refectionibus, his ventres humectantur.

61 *VIr metallicus, hypochondrium dextrum intentum. Lien magnus, & aluus intenta, ſubdura, ſpiritus, decolor. Huic in genu ſiniſtrum, recidiua,* D *omninò iudicatus eſt.*

Quibus hypochondria intenta ſunt, ac multo magis quibus aluus tota, fiunt ſpirituoſi, id eſt, difficulter ſpirantes ob compreſſionem ſepti tranſuerſi. Hi ijdem fiunt decolores, ob hepatis debilitatem, vt quibus lien ſolus tumet, ſolent colorem quendam ſubnigrum cõtrahere, ob atræ bilis in totum habitum diſtributionem. Hic ergo cum febricitaret, & iam iam hydropicus, ob vtrumque, præcipuè verò ob dextrum hypochondrium fieret, abſceſſu in ſiniſtrum genu liberatus eſt à febre. Tamen quia exiguus erat abſceſſus ad tantum morbum, recidiuam habuit: ſed tandem omninò iudicatus eſt, partim febre ipſa abſumente, partim per abſceſſus.

62 *FIlius Temenci habebat quid ſpiritus, velut chlorus in dorſum, in manus chlorus.*

Spiritus apud Hippocratem ſignificat reſpirationem, hic vero non quamcunque; ſed, eam, quæ prçter naturam ſit, & quę vocatur diſpnœa: reſpirationem enim omnino, omnes habent, quandiu viuunt. Quare cum dicat hūc ęgrotum habuiſſe quid ſpiritus, quaſi neque omnes homines immò & quaſi neque omnes ægroti habeant, intelligi debet difficilis. Itaq. dicit hunc habuiſſe reſpirationem non nihil difficilem: Quę autem addit velut chlorus in dorſum, in manus chlorus, non poſſunt coniungi cum prioribus. Quid enim habet chlorum cum reſpiratione? Aut quid etiam manus? Chlorum enim dictum iam ſępe eſt, ſpeciem eſſe coloris, inter flauum & viridem conſiſtē-tis. Manus verò, neque in inſtrumentis reſpirationis, neque in ijs, quæ mouentur cum illis, ſunt. Nihil ergo hęc aliud ſignificant, quam fixiſſe huic ægroto colorem ſubchlorum in dorſo, & chlorum in manibus. Conſideranda eſt Hippocratis diligētia, & imitanda, animaduertentis colorem ęgroti, non in facie ſolum, vt ſolet, ſed & in manibus, neq; ſolum in his, in quibus etiam eſt peruium: ſed & in dorſo. Veriſimile autem eſt eum, qui in dorſo vitioſum colorem inuenit, toto corpore quęſiuiſſe, vſq. adeo Hippocrates nihil omittebat eorum, quę aut curationis modum indicare poterant, aut ſignificationem aliquam prçſtare, ſiue bonam, ſiue malam. Velut hic color, qui profectò peſſimam ſignificationem præſtabat. Nam in prognoſtico vituperat colorem chlorum faciei, ferè vt liuidum & nigrum, quaſi extinctionem naturalis coloris etiam ſignificantem, vt illos. Ergo & in reliquis etiam partibus, perinde ſignificet. Solent verò hi colores aliquando fieri, æqualiter per totam cutem colore mutato: aliquando quibuſdam maculis exiguis & frequentibus ſubortis, quas quidem ſemper ſignificare, per febres acutas, nondum inclinantes malum, conſtat: cum omnis intempeſtiuus abſceſſus à mala qualitate ſuccorum naſcatur. Verum maxiniam differentiam malignitatis aut benignitatis habere ex colore, rationi conſentaneum eſt: cum colores cutis, omnium maximè poſſint iudicare quales in corpore ſint ſucci. Sed experimento eſt proximis annis confirmatiſſimum. Graſſata enim ſunt, neque adhuc extincta cum febribus acutis, & malignis, hæc exanthemata, quæ niſi cum rubra ſunt, nunquam non lethaliter fiunt. Solent verò incipere plurimis à manibus, ceruice, & dorſo, vtpote partibus à viſceribus facilè recipientibus, ab hepate prçcipuè & corde. Hic fortè tale quidpiam habuit. Vtcunque verò, ſiue inquam cum exanthematis, ſiue ſine illis, certè morbo maligno tenebatur. Nam reſpiratio magnam habet vim in acutis morbis ad ſalutem, aut mortem: mala ergo, habebat magnam ad mortem: color verò cutis chlorus, eſt malignorum ſuccorum, & caloris debilis nota vt in prognoſtico indicatum eſt.

A

63 *MAritus Lecbus, qui prope Sitodochi ædes, ictericus ad quem ſeptima die veni, octaua moriebatur, neque vrinam, neque deiectionem emittens. Hypochondria magna & dura, & ſpiritus denſus. Hic moriens, neque ex labore frontem humectauit.*

Quandoquidem dicit ſeptimo die ſe veniſſe ad ictericum, inſinuat eum ante ſeptimum factum eſſe talem. Meritò ergo mortuus eſt ex eo ſigno, quandoquidem, vt in aphoriſmo dicitur, malum eſt. Solet verò icterus talibus (cum inquam lethaliter fit, vt Gal. in commētario illius aphoriſmi dicit) fieri ob hepatis inflammationem. Id etſi non ſit perpetuum, B vt non poſſit aliter fieri, eſt verò plærunque ita. Certè hic habuit inflammationem, eamq; maximam, non hepar ſolum, ſed omnia hypochondria occupantem. Quo factum eſt, vt nō ſolum moreretur, ſed vt etiam citiſſimè. Maximam verò, ac omnia hypochondria occupantem eſſe, omnia certè quæ narrat, ſignificauerunt. Magna enim fuiſſe & dura hypochondria, ex propria eſſentia inflammationis, ſignificabat id tactui, ſed & vrinas, & deiectiones, atq; alias omnes euacuatinnes ſupprimi (id. n. inſinuat, exagerans, quod circa ſudorem euenit mox) maximæ inflammationis erat, colligentibus enim ſeſe ad vnam aliquam partem, quę maxima fluxione occupatur ſuccis, euenit euacuationum conſuetarum ſuppreſſio, quæ ab inflammatione fit, & ipſam poſtea auget. Iam verò ſpiritus creber, ſi magnus eſt, ardo- C rem ingentem: ſin minus affectum dolorificum in inſtrumentis reſpirationis, aut partibus proximis, ſignificat. Vtrumque vero eſt inflāmationis magnę, magnus inquām ignis & dolor. Probabile eſt autem hunc ſpiritum crebrum & exiguum ob dolorem fuiſſe, & ob impedimentum quod hypochondria facerent, quo minus ſeptum ſatis dilataretur. Cùm. n. eſſent magna & dura, qui poſſent non obſtare? Hunc vſq; adeo ſiccauit illa ad viſcera confluxio ſuccorum, & vehemens inde à magna inflammatione tractio, vt ne frontem quidem humectauerit moriēs, vel ex labore, vt ſcilicet morientes ſolent. Frigidum enim ſecundum frontem ſudare ſolere, in prognoſtico dicitur. Cauſa certè eſſe ſolet exolutio, cum calido innato quod expirat, exeunte parte aliqua ſuc- D ci, & ob illius exolutionem, refrigerata: in alijs etiam fuerit (quam hic Hipp. inſinuat) ex labore, vt ſolent qui anxij ſunt, aut vehementius aliquid nituntur. In hoc tamen tanta vis fuit reuocationis ad interna, vt neque ex labore tantillum per frontem ſudarit, ſed cohibitis interius omnibus excrementis, mortuus fuerit, ſuffocato calido, potius quam expirante.

64 *HVius vxor eiecit filiam ſeptimeſtrem ſeptima die: apparuit autem quarta. Hanc à principio dolor pedum tenebat, deſinente verò febre ſpiritus non eſt ſolutus, ſed intus præoccupauit, dolor in manus & brachium.*

In hac muliere apparuit ſatis vis ſeptimi, vtque vis eius nō ſolum in diebus ſed, & in mēſibus, atq; adeo in quadragenarijs, mouetur: & quod eſt ſecundo libro tantopere celebratum eſſe quoſdam menſes partui decretorios, vt acutis morbis dies. Hæc ergo ſeptimo menſe prægnationis correpta eſt morbo, & ſeptima die morbi fecit abortum. Quamquam, vt ſecundo libro dictum eſt, menſis ſeptimus, non omni ratione eſt ſeptimus: ſi enim quadragenarij numerantur, eſt quintus: verum numerandis lunę circuitionibus, eſt ſeptima. Quod dicit apparuit quarta, indicat, quod ſæpe etiā ab eodem auctore dictum eſt, quartam diem eſſe primum morborum impetum, & eſſe indicem ſecundi, qui ſeptima abſoluitur. Velut ergo in prægnatione motus qui nono menſe plærunque perficitur, ſeptimo tentatur, ita in morbis acutiſſimis, qui futurus eſt ſeptima, ſolet tentari quarta, atque futuram iudicationem ſeptima, indicat quarta, ex concoctione manifeſta, vt forte nubecula rubea: quæ autem iudicatio futura ſit, ex motu qui tentatur, idque ſiue bona ſiue mala ſit futura. Velut ſanguinis ſtillæ quarta die, minantur phrenitidē in ſeptima, ſi verò ſimul appareat concoctio manifeſta, & alia virtutis ſigna, fortaſſe iudicationem per nares futuram. Huic itaque, quantum ſuſpicor, quarta die dolores acciderunt, vt putaretur abortum velle facere, quem ſeptima fecit. Neque tamen eum abortu omninò liberata eſt, etiam ſi ſit febris ſoluta; ſed cùm à principio teneretur dolore pedum, deſinente febre (die arbitror ſeptima) non eſt ſolutus ſpiritus, ideſt, non redit ad facilem reſpirationem, vt par erat degrauato iam vtero, & ſoluta febre, ſed perſeuerauit reſpiratio difficilis vt cum gereret vtero, ac fortaſſe etiam vt cum febricitaret: quod ſignificabat, humorem qui partes imas tenebat, ſurſum raptum, ſpiritales partes occupaſſe. Id verò ita factum eſſe multo magis indicauit, quod cum à principio teneretur pedum tantum dolore, deinde, cùm ſcilicet ſoluta febre difficilis reſpiratio perſeueraret, intus præoccupauit eam dolor in manus, & brachium: ideſt, ex interna cauſa, citraque vllam externam, febris ſolutionem anteuertit dolor manuum, & brachiorum manus Hippocrati ſignificat totum brachium. Nam quam vulgo manum vocamus, ille vocat extremam manum. Brachium illi ſignificat primam partem vulgo dicti brachij, eam inquam quæ eſt inter humerum, & cubitum. Ergo dicens in manus, & brachium ſignificat non in extrema ſolùm manus, ſed in totas manus, aut in brachia. Id verò conſtat factum, quia cùm antea tota humorum copia, natura eo nitente, & abortum parante, deorſum reperet, atque proinde pedum dolorem faceret: qui, vt etiam tumor, gerentibus vtero ob rectitudinem pedum cum vtero, familiaris eſſe ſolet: cumque abortus eam humoris partem euacuaſſet: quę febrem tollere potuit, non tamen corpus perpurgare, reliquiæ ſe in ſuperiores partes collegerunt, atque occupantes thoracem, reſpirationem difficilem produxerunt, & redundātes in brachia, eorum dolores intulerunt. Re-
A ctè ergo narrat hæc ſimul, ſpiritum nō eſſe ſolutum, & factum eſſe dolorem brachiorum, vt pote ſigna annuentia ſibi mutuò, & eandem ſignificationem tribuentia.

65 *Recidiua per longiſſimum corripiebat, quibus vrinæ ante iudicationem ſupprimebantur.*

Nullum certius inditium eſſe poteſt futuræ recidiuæ, quàm citra euacuationes manifeſtas, & pro multitudine excrementorum, febres ſolui. Atqui in quocunque tempore ſunt expectandæ; præcipuè eę euacuationes, quas in quamplurimis obſeruauerimus, & earum ſuppreſſionem timere debemus, ob eamque præcipuè timere recidiuam, ſi mediocriter quidem ſuppreſſa ſit, minorem breuioremque, ſin autē plurimùm, longiorem. Quoniam ergo dicit re-
B cidiua per longiſſimum corripiebat, quibus vrinæ ante iudicationē ſupprimebantur, oportet intelligere, morbos ea tempeſtate ſolitos iudicari per vrinam, ac proinde quibus id non accidit, accidiſſe recidiuam, & quibus, & ante iudicationem, & in ipſa iudicatione, omninò ſupprimebantur, accidiſſe longiſſimam. Nam poſſe quoſdam morbos ſolui ſine euacuationibus, inſidè tamen, & quibuſdam morbis eſſe familiares quaſdam euacuationes, atque adeo quibuſdam tempeſtatibus, dictum antea ſæpe iam eſt.

66 *Soror quæ erat apud Temenæum cum rigore iudicata eſt. Chloro autem colore ſoluto celeriter manus, & humeri. His autem ſolutis capitis: oculorum autem ſuperiores palpebræ eleuatæ ſunt, &*
C *lachrymæ fluebant, non noui reliqua. Iudicata eſt circa ſeptimam primùm.*

Nihil refert, fuerit hæc ſoror Temenæi, an alicuius alterius, apud Temenæum habitans: neque an fuerit hic idem Temenæus cuius filij morbus nuper narratus eſt, an alius. Videtur ſanè conſentaneum eundem fuiſſe, quia morbi ſunt valde ſimiles, habentq; commune illud chlorum circa humeros, deorſum, & manus, & reliquum corpus. Malignæ autem illæ maculæ cum febribus ſolent in multos ſimul quibuſdam tempeſtatibus incidere, præcipuè cohabitantes in eadem domo, aut quod contagioſi habeant aliquid, aut quòd qui in eadē
D domo degunt, plærunque eodem vtuntur victu. Habuit ergo hæc febrem acutiſſimam: & malignam: acutiſſimam quidem quia ſeptima iudicata eſt, malignam, quia habuit maculas chloras, quibus etiam illud malignitatis acceſſit, quòd celeriter ſolutæ ſunt, citius ſcilicet quàm ſperare poſſes, & antequam febris inclinaret. Quod ſanè, & in omnibus, ſiue tumoribus, ſiue doloribus, ſiue maculis, malum eſt, ita peſſimum in malignis. Non tamen ex omni parte omninò euanuerunt, ſed reliquo corpore euaneſcentes, circa manus, & humeros factæ ſunt, & his ſolutis, ſuperuenerunt aliæ capitis: quod etiam habuit malum, abſceſſum ſcilicet ſurſum ire, cùm ad inferiora deſcendere magis probetur. Non potuit ergo non male affici cerebrum. Malæ autem illius affe-

affectionis ſignificationem præſtiterunt, palpebrarum ſuperiorum reuulſio ſurſum facta, & inuoluntariæ lachrymæ. Ambo enim hæc vituperantur in prognoſtico, quaſi male affectum cerebrum ſignificantia. Non tamen ſemper lethaliter fiunt, ſed cum alia ſigna ſunt, vt in conualituris, eſſe ſolent etiam hæc decretoria, conuulſio inquam circa oculos, & inuoluntariæ lachrymæ. Nam vt antea dixiſſe memini, in ſecretione ſuccorum contingit quaſdam particulas corripi conuulſione, quæ, mox ſuccedente iudicatione, ceſſat. Lachrymæ etiã poſſint ob eandem cauſam accidere, ac iudicationem præmonſtrare. Dices verò, ſolent hæc cum quam maximè decretoria ſunt, indicare fluxum ſanguinis ex naribus, non rigorem. Ita ſane eſt, verùm, & fundentibus ſanguinem bilioſum ex naribus, ſolet iudicatio fieri cum rigore, vt accidiſſe ſeruo in extrema caupona decumbenti, nuper narrauit. Si ergo fundenti bilioſum ex naribus accidit, certe, & parato fundere, poſſit accidere. Itaque euenit huic, vt cum his ſignis iudicaretur ſeptima die cum rigore. De qua iudicationis ſpecie ſæpe iam eſt dictum. Dicit verò indicatam eſſe circa ſeptimam primùm, non quod certo ſciat alia poſtea indicatione fuiſſe opus, ſed quòd ignoret, an deinde habuerit aliam ſucceſſeritque recidiua. Dicit enim; Non noui reliqua. Iudicata eſt circa ſeptimam primum.

67 *MEnandri vinitor eodem modo, præterquam quòd venter circa principia tenuia redebat. Deinde ſtetit etiam vrina iudicatus eſt. Non riguit ſeptima die, quia venter antea turbatus eſt.*

Reliqua habuit hic vt ſoror Temengi, præterquam quòd fluebant illi à principio tenuia ex aluo, & proinde citra rigorem iudicatus eſt. Itaque profuerunt ei deiectiones tenues intempeſtiuę, ad acrioris bilis euacuationem. Nam alioqui non ſubſtuliſſent rigorem. Id vero in tali morbo optandum non eſt: nam minime eſt tali morbo (febri ardenti dico cum cutis maculis) congruens euacuatiõ p ventrẽ, tametſi aliquando etiam proſit. Vidimus certe nonnullos ita affectos alui fluxione liberatos, tamen multo melius tutiuſque liberantur ſudore, quia auertuntur à viſceribus ſucci maligni. Deiectiones verò ita affectis multo ſæpius vidimus prodeſſe citatas pharmaco, quam ſponte fluentes. Neque immeritò. Quia in talibus natura extrorſum nititur, introrſum ergo ire ſponte ſuccos, magnę debilitatis eſt. Trahi vero pharmaco, non ita. Quia quod à cauſa externa fit, non eſt quod imputetur affectioni. Expurgate ergo inter initia plurimos horum iuuit, atque adoo per totum morbum procurare, ne aluus adſtricta ſit, quia nulla ratione melius præcauetur capi à quo omnes ferè huiuſmodi periclitantur. Tamen cum ſpontaneis deiectionibus ingruere hunc morbum, aut per alui fluxionem indicari, periculoſum eſſe, & dicta ratione, & plus ſatis iam longo experimento didicimus. In ſudore euenit contrarium. Quia qui ſponte fit, & tempeſtiuè illos optime li-

A berat, qui verò arte elicitur, plærumque auget febres, & virtutem aliquãdo minuit. Niſi forte inchoatum iam à natura adiuues. Quapropter cum das alexipharmaca, quorum in his morbis magnus vſus eſt, deuita valde calida, ſi febris magna eſt. Ac neque cum dederis mediocria, tegumentis plurimum preme: ſed tempeſtiuum ſudandi tempus expecta, & ſerua spontaneos. Vbi dicitur deinde ſtetit, dicit Hipp. ἔπειτα ἔστη, καὶ οὖρον κριθὲν quod quidem duobus modis legi poteſt, aut ita, deinde ſtetit (aluus ſcilicet) & vrina iudicata eſt, aut ita, deinde ſtetit etiam vrina, iudicatus eſt. Certè dicere vrinam iudicatam eſſe, noua phraſis ſit apud Hippocratem, iudicari enim dicitur morbus aut ægrotus, non vrina. Sed ſi hoc non videtur durum, atque

B vrinam iudicari vis, intellige, vrinam, quæ antea ſupprimebatur, fluere copioſe, ſatis pulcher ſenſus redditur. Nimirum dum venter fluebat, vrinam modicè fluxiſſe (ita enim fit) ſuppreſſa autem aluo, cœpiſſe fluere, & ita citra rigorem febrem iudicatam eſſe die ſeptima, habuerit ita hoc boni ægrotus, quò non ſine euacuatione ſit iudicatus. Sin autem durior videtur phraſis, dic ſtetiſſe cum deiectionibus etiam vrinam, & iudicatum eſſe hominem ſeptima citra rigorem. Sed cum qua euacuatione fuerit iudicatus? Fortaſſe cum fluxu bilioſo ex naribus, etſi id Hippocrates taceat. Fortaſſe etiam cum nulla ſenſibili. Inde verò nihil euenit abſurdi, aut quod non poſſit fieri, ſed ſolum, non fuiſſe ſatis tutam iudicatio-

C nem. Quid tum poſtea.

68 *FIlius Potamonis, huic aluus non fluebat ſeptima, ante iudicationem duos dies; non riguit ob hoc. Neq; vrina ſupprimebatur.*

Hic etiam ſimili morbo occupatus ſeptima etiam iudicatus eſt. Sed duos dies ante iudicationem non egeſſit ex aluo, qui certè videbatur hac cauſa, rigore iudicandus. Nam ſi vinitor Menandri non riguit, quia aluus fluxerat, oportebat hunc rigere, cui non fluxerat. Non tamen (inquit) riguit ob hoc. Sed quæ fuit cauſa? Neque vrina (inquit) ſuppreſſa eſt: quaſi diceret: quia vrina non eſt ſuppreſſa vt aluus, ſed fluxit. Et quod vinitori præſtiterũt liquidæ deiectiones, hoc filio Potamonis præ-

D ſtitit vrina copioſa. Neque mirum, analogæ enim admodum cauſæ ſunt, & altera alterius vicem facilè ſupplet.

69 *DEns Hegeſiſtrato, cui ſuppuratio iuxta oculum, & ſuppuratus eſt iuxta extremum, & rurſum ſanatus eſt oculus, & ſecundum nares pus deſcendit craſſum: iuxta gingiuam caruncula parua rotundæ abſceſſerunt. Huic iuxta tertium videbatur ſuppuratio futura deinde auertebatur, repentè autem intumuit maxilla, & oculi. Hegeſtrato duo dentes extremi, qua ſeſe mutuò reſpiciunt corrodebantur, extremus habebat ſupra gingiuam duos nodos, vnum quidem iuxta corroſionem, vnum autem in alterum, quà autem erant duo, ea radices late ſimiles ex duobus coincidebant. In alia vna meditas rotunda.*

Duæ

Duæ ac diſſitæ ſententiæ occurrunt hæ in omnibus exemplaribus, atque quaſi ad duos fortè Hegeſiſtratos pertinentes. Mihi verò viſa eſt vnica narratio, & ad eundem pertinẽs. Proinde, quæ quibuſdam interpoſitis paulo poſt ſcripta inueniuntur, ego huc transferens hæc omnia verba coniunxi, vt hiſtoriam vnam continentia. Mirum ſi duo, ambo Hegeſiſtrati, dentium corroſione laborauere ambo, & id Hippocr. non aperuit, dicens; alter qui etiam Hegeſiſtratus vocabatur, aut tale aliquid. Quod ſi forte id ita euenit, nihil læditur doctrina his omnibus, quæ ad dẽtium corruptionem pertinent ſimul enarratis, ſiue eidem homini omnia, ſiue duobus acciderint. Ac fortaſſe etiam fuiſſet ſatius hæc, cum illis huius ipſius libri quarti verbis coiungere, quæ ad dentium, & formationem, & morbos pertinebant, quia ex illis pendet horum enarratio. Ita enim dixit Hippocrates, iuxta tertium dentẽ ſuppurationes plures, quam iuxta alios omnes, & quæ ex naribus craſſæ fluxiones, & à temporibus dolores, ex hoc maximè fiũt. Exceditur hic maximè. Hoc idem euenit Hegeſiſtrato: cui ex ſuppuratione circa oculum, facta eſt ſuppuratio ad extremam radicem dentis, & ſecundum nares deſcendit pus craſſum. Videbatur verò ſuppuratio futura ad tertiũ dentem (ad caninum ſcilicet, vt ſolet) abſceſſu è regione illius primum facto, deinde auertebatur, colligebatur videlicet pus verſus alium aut ſecundum inciſorium, aut molarem primum. Cur ex doloribus temporum ſuppurationes magis fiant ad dictum dentem, quam ad alios, & cur deſcendat craſſum etiam ex naribus in tali abſceſſu, illo loco dictum eſt. Conſtat verò eandem eſſe rectitudinem dentibus cum oculis, & cum temporibus. Meritò ergo huic ex morbo circa oculum, abſceſſus hic factus eſt: & excipientibus pus naribus, & dentibus, ſanatus eſt oculus à ſuppuratione. Nihilominus, ex dentium dolore, vt fieri ſolet, repente intumuerunt maxilla, & oculi. Neque ſane leuiter laborauerunt partes oris ad dentes. Nam, præter dicta, pus deſcendens exæſit fruſtula carnis, quæ ex gingiua eius lateris abſceſſerunt: & præterea, duo dentes extremi, poſtremi ſcilicet molares (conſentaneum eſt id factum eſſe in eodem latere) quà ſeſe mutuo tangunt corrodebantur, & extremus ac vltimus omniũ, habebat ſupra gingiuam quaſi duos nodos, vnum iuxta corroſionem, iuxta eam ſcilicet partem qua tangebat alium, alterum, in aliam partem, in extremitatem ſcilicet qua finiebantur dentes. Reddit cauſam qua id euenit ex ipſa oſſis figura. Qua (inquit) erant duo (odni ſcilicet) hoc eſt, à facie hac anteriori qua dentes teguntur labijs, erant denti radices duæ latæ, quæ reflexæ in ſeſe coincidebant, ſimiles ex duobus, hoc eſt, ſimiles illis radicum paribus, de quibus loco citato dixit, Quintus ab anterioribus quatuor radices habet, ſecundum binas coniugatas vt ad vtrumque vicinum dentem, omnes quidem reflexas, ad internam partem. Nimirum illic dictum eſt quoſdam dentium molarium habere quatuor radices, ſecundum paria reflexas ad ſeſe: alte-
A rum par à facie anteriori, & exteriori, alterum à poſteriori, & interiori, quoſdam habere tantum tres in facie anteriori duas, & tertiam in poſteriori à medio ortam. Nunc dicit dentẽ illum poſtremum, habuiſſe à parte anteriori, qua eſt gingiuæ facies, duas radices ſimiles ex duobus, ideſt, illis radicũ paribus, quas eſſe antea diximus: in alia parte, vnam medietatem rotundam, hoc eſt vnicam radicem rotundam è medio productam. Quanquam certe hic cũ eſſet vltimus molaris, atque vt ſuſpicor ſuperioris maxillæ (bis enim eſt maior rectitudo cum oculis, & temporibus) quatuor habere ſolet, ſed vt diximus magnam differentiam recipiunt dentium figuræ. Sed quid hæc ad nodos? Certe ſupra duas illas radices facti ſunt duo abſceſſus duriuſculi, quos vocat nodos.
B Nam vt dictum illic eſt, per radices recipiunt dentes abſceſſus.

70 *Quibus ad oculos abſceſſus in febribus ardentibus, valde rubri ſecundum maxillas, & hemorragici: ſed, & quibus ad aures ſunt. Fortaſſe autem, & abſceſſus ad articulos magis. Non ſanè ſatis ſcio.*

Qui per febres ardentes rubent valde maxillis, & ſanguinem è naribus fundunt crebrò, & oculorum abſceſſus patiuntur, vt rubores oculorum, ſeu opthalmias: aut aurium vt dolores in eis pulſantes, certe hi multo ſanguine pleni ſunt. Tales (inquit) fortaſſe ſolent ad articulos facere abſceſſus, magis quam alij acutis febribus laborantes. Sed explicans cur
C dicit fortaſſe, addit, non ſane ſatis ſcio. Nimirum diximus in initio huius operis, hoc opus ſcriptum eſſe captando potius experimenta, quàm docendo quæ iam eſſent ſatis confirmata. Vide ergo quam fidem debeas Hippocrati cum aliquid affirmat, quia cum hæc ſcriberet, nondum fortaſſe hoc habebat experimentis confirmatiſſimum, non affirmat, ſed aperit tantum quam habet de re, ſeu opinionem, ſeu tantum ſuſpitionem. Sed dices videri quod docet apho. 74. ſect. quartæ ei quod modò dicit longe contrarium. Nam inquit, quibus ſpes eſt abſceſſum fore ad articulos, liberat ab abſceſſu vrina multa, & craſſa, & alba prodiens, qualis in febribus laborioſis quarta die quibuſdam fieri incipit. Si verò etiam ex naribus ſanguis erumperit, breui admodum ſoluitur. Tam longè ergo abeſt, vt ſanguis ex naribus fluens, ſignificet abſceſſus ad articulos, vt etiam alioqui futuros, fieri prohibeat. Certè non ſunt contraria hæc duo, ſed ad eandem ſententiam pertinent. Si enim ſanguis copiosè fluens liberat ab abſceſſu ad articulos, certe abſceſſus ad articulos nati ſunt fieri in ſanguineis morbis. Sanguineos enim natus eſt ſoluere fluxus ſanguis, ſanguineum verò eſſe morbum nihil poſſit melius ſignificare, quam crebrò tentatus fluxus ſanguinis. Ergo eadem ratione poteſt fluxus ſanguinis futuros abſceſſus ſignificare, quam & ab eis liberare. Exiguus ſcilicet, & creber, ſignificare, copioſus tollere.

71 *RIgores tremulis hypochondrij intentio muliebria apparuerunt, decimaſeptima, iudicabantur ſemper. Si verò non ita manſiſſent intus, iudicabantur tertia. Alia quinta. Alia ſeptima*

Mulieres plurimas quadam tempeſtate dicit febricitaſſe acute ex menſtruorum retentione, haſque habuiſſe per febres rigores citra vllum ordinem, & fuiſſe tremulas, hypochondriumque eis intentum fuiſſe. Has verò ſuperuenientibus menſibus iudicari ſolitas decimaſeptima. Si verò aliæ ea tempeſtate febricitarent, quibus non ita manſiſſent intus, hoc eſt, non defeciſſent menſtruæ euacuationes, eas tertia die iudicari præter vnam quandam, quæ quinta, aliam quæ ſeptima, iudicata fuerit, Quam familiare ſit mulieribus ex hac occaſione ægrotare, non eſt quod moneam, vtque nullius rei magis curare debeat medicus certior fieri, cùm ad curandas mulieres accerſitur. Fere enim omnes muliebres morbi hinc naſcuntur. Qui enim aliunde, non mulierum proprij ſed communes cum viris ſunt: niſi forte perpauci quidam ex lacte in mammis. Nam, & vocatos mammillarum cancros, & morbos ex ſeminis retentione omnes, in viris etiam vidimus. Fere itaque omnes muliebres ſunt ex manſtruorum defectu. Iam vero menſtruus ſanguis non tam lædit cùm natura non tentat eum pellere (quáquam ita quoque redditur impurum corpus) quàm cum confluit verſus vteros velut effluxurus, & aut ob viarum ſtricturam, aut ſuam craſſitiem, aut vtrumque, non effluit, vt dicitur libello de morbis virginum. Tunc enim ſecretus ab habitu corporis, confluit in maioros venas deorſum, oppilatus vero regurgitat per maiores, & communes ad hypochondrium (ita vocatur ea regio, qua ſunt hepar, & lien) diſtenditque illud. Porro venas ad artus, vt brachia aut crura crùra autem præcipue (diſtendens, comprimit vicinos) neruulos, & priuat ſubiectas partes facultate animali, vt cùm compreſſione ſtupor inducitur. Hinc neceſſe eſt tremulos fieri artus. In ſecretione vero, & ea velut repreſſione, neceſſe eſt excremenra agitari, vnde mox fient rigores. Merito ergo illa omnia fiebant muliebribus, ea occaſione febricitantibus. Merito etiam febres longiuſculæ, cùm ex multis craſſiſque penderent, ac proinde non iudicabantur niſi menſtruis fluentibus (neceſſe enim erat prius eam, quæ febris eſſet cauſa, tolli, vt ea iudicaretur) neque ante decimam ſeptimã, alioqui acuto morbo laborantes. Eas vero quę citra eam occaſionem febricitarent, non mirum iudicari tertia, quinta, aut ſeptima. Nimirum contigit ea tempeſtate febricitare acutiſſime, ac proinde intra fines acutiſſimorum indicari, quibus multitudo, & craſſities non eſſet impedimento.

72 *MVlier cui ſanguis ex naribus fluxit quinta, & ſexta ſeptima indicata eſt. Valde rubra.*

Hanc arbitror fuiſſe mulierem de qua loquens dixit, alia ſeptima. Hanc dixit non ex menſtruorum ſuppreſſione febricitaſſe, ob id

A ergo, & ob ea quæ contingere conſtat, non tam eam laboraſſe multo, & craſſo: quàm tenui, & valde calido, non multo. Nimirum erat rubicũda maxillis: quia ſanguis, vtpote tenuis ſurſum efferebatur. Fuit vero ſatis ad perfectam iudicationem in ſeptima, vt ſanguis quinta, & ſexta flueret, quod ſane non fuiſſet, ſi aut omninò multus aut craſſus eſſet: aut enim producta febris eſſet, aut fortaſſe eſſent facti abſceſſus ad articulos, vt ipſemet nuper dicebat.

73 *MVlieri fortiter capite grauatæ indicatio facta eſt circa vigeſimam. Vigeſima æſtuans hypochondrijs, ſeptima non multum fluxit ex naribus ſanguinis deiectiones tenues in oculum dextrum cir-*

B *ca octauam.*

An huic mulieri mẽſtrua ſuppreſſa fuerint non explicat, veriſimile autem eſt ita accidiſſe, quia quibus non manſiſſent intus, vt dicebatur nuper, breuisſimè iudicabantur ea tempeſtate. Nam tertia, aut quinta, aut ſeptima, Quoniam autem hæc non decimaſeptima iudicata eſt; vt eadem tempeſtate, plæreque aliæ, conſtat ex multo ac craſſo, & anguſtis locis impacto ſanguine malum proceſſiſſe. Sed, & doloris ſpecies hoc indicauit. Nam grauanti dolore ſecundum caput laborauit fortiter. Id verò ſit cum multus ſanguis craſſus præcipuè, in capite redundat, maximè autem cum his replet ſinus, & vaſa membranarum cere-

C bri. Hanc ergo ob cauſam malum ad vigeſimam peruenit: qua iudicata eſt æſtuans hypochondrijs: qui æſtus non erat phlegmonis eius loci, alioqui non ſimul eadem die cœpiſſet ac finitus eſſet, ſed decretorius. Nimirum cum ſucci calidi, qui maximè ea regione abũdant, excernerentur expellendi, æſtuarunt hypochondria. Qua ratione indicata ſit non dicit, fortaſſe autem fluxu ſanguinis ex naribus, is enim fuerat inſinuatus per morbum, cùm ſeptima fluxerit, etſi non multus, æſtuantia etiam hypochondria nullam euacuationem habent magis accomodatam. Per magnas enim venas inde ſurſum latas facile ſanguis aſcendit. Fortaſſe etiam fuerint deiectiones bilioſæ, hæ enim etiam ex hepate facilè per meſenterium deponuntur, & fuerant etiam per morbum inſinuatæ, fuerãt enim deiectio-

D nes tenues. Redundaſſe autem calidos ſuccos dextris partibus magis, atque ita hepate magis quam liene, indicauit ille decubitus quẽ fecit in oculum dextrum, circa octauam. Neque quidem obſtat, ſupernas partes fuiſſe præcipuè affectas. Hę enim ſæpe per infernas euacuationes liberantur, vt ſurditas alui fluxione ceſſat, cum pręcipue ſupernæ ab infernis partibus receperint, vt in hac caput à partibus circa vterum. Fluxio ergo ex aluo, etſi recipienti parti contraria fuerit, cum mittente habuerit rectitudinem, fueritque illi reuulſio, huic deriuatio. Fuerit etiam iudicatio valde congruens, muliebris fluxus.

74 *VIro eadem, præterquam quòd ſeptima indicatus eſt, ſubſplenicus in ſiniſtra Vigeſimaoctaua, & ſurdus huic qua oculi, forte quod poſt indicationem, & quod multa.*

Ea-

Eadem quæ dictæ mulieri acciderunt eius viro, præterquam quod indicatus eſt ſeptima (quia ſcilicet non ex menſtruorum ſuppreſſione laborare cœpit, vt illa) & erat ſubſplenicus, ac proinde fortaſſe fluxu ſanguinis ex ſiniſtra nare eſt iudicatus. Nam cum coniectauerimus mulierem fluxu ſanguinis eſſe iudicatam, & huic eadem accidiſſe dicat, conſentaneum eſt hunc quoque ita eſſe iudicatum, ac proinde illud, in ſiniſtra, ſignificare fluxum in ſiniſtram narem incidiſſe: & illud, ſubſpenicus contioere ſimul affectionem, & iudicationis cauſam, quaſi diceret, erat ſubplenicus, ac proindè in ſiniſtra inclinauit iudicatio: quia, vt in hoc ipſo libro dixerat, quibus ſplenia eleuatio, ijs ſanguis ex ſiniſtra nare fluebat. Fortaſſe etiam illa verba, ſubſplenicus in ſiniſtra, nihil aliud ſignificent, quàm fuiſſe ſubſplenicum, dictumque ſit in ſiniſtra per pleonaſmum, quia lien ad ſiniſtra pertinet. Cùm huic eadem acciderint, quæ vxori, accidit etiã in oculum dextrum decubitus, vt illi (contigit enim aum oculum habere debilem) verum nõ tam citò, ſed vigeſimooctaua, & tardius (cœperit ſcilicet vigeſima octaua, & lẽte ad dies alios proceſſerit) reddit Hippoc. cauſam, qua coniectat, tanto tardius huic eſſe factum, ac non octaua, vt vxori. Forte (inquit) quod poſt indicationem, & quòd multa, hoc eſt, quia iudicatio præuenit diem octauam, ac proinde eius diei decubitum ſuſtulit, qui dilatus in tantũ tempus eſt, quia etſi iudicatus perfectè non eſt (omninò enim habuiſſet nullum) tamen euacuata ſunt multa per indicatioonem, ac proinde factus eſt tardior multo, & minor abſceſſus.

75 *Hymenæ ſoror ſpiritnoſa, & intentis hypochondriis apparebat per tempus, an verò etiam haberet infantem, non noui. Aluus primùm ſuppreſſa, & tunc vomebat, deinde non amplius. Aluus enim multa viſcoſa, & bilioſa egerebat. Hypochondrium non impediebat. Vndecima in magnum dextræ digitum phlegmone fluxit, & procedebat ſuperius. Cum autem hoc fieret, melius habebat. Etenim cataphora minor, & febris, & aliquando melius ſpirans, quòd ſupra vomuerat vomitum prauum. Decimaſexta gracilis factus eſt ſpiritus, & denſus, & febris. Mortua eſt. Hæc febricitauit ante abſceſſum, ſeptima poſt abſceſſum periit. Erat etiam hæc ex rubro modo.*

Ecce aliam quandam, quæ ex menſtruorum ſuppreſſione ægrotauit, vt aliæ multæ illa tempeſtate. Nam niſi fuiſſent ſuppreſſa, non dubitaret Hippocrates an vtero gereret. Sed & ex ijs quæ habuit, agnoſcitur, erat enim (inquit) etiam hæc ex rubro modo, hoc ex vultu perrubro, qui modus erat nunc temporis in multis. Nam, & de quadam alia nuperrimè dicebatur, valde rubra, & paulo ante, quibus abſceſſus ad oculos in febribus ardentibus, valde rubra ſecundum maxillas: Habuit etiam intenta hypochondria, quod ſanguine multo ſurſum regurgitante, eadem tempeſtate factũ eſſe in multis, nuper dicebatur. In hac ergo primum omnium, conſuetæ euacuationis defectus fecit difficilem reſpirationem, & ten- A tionem hypochondriorum: idque non cum iam febricitaret, ſed per tempus, per multos ſcilicet dies ante, vt videretur, vtero gerere, ac fortaſſe etiam gerebat. Nam quid prohibet ſimul vtero gerere, & morbo lethali corripi? Certè tam difficile eſt aliquando diſcernere, an gerat vtero quæ ægrotat, an ſolum teneatur morbo, quem ſuppreſſio menſtruorum fecerit, vt in hac, quæ multos ante dies habuit ventris tumorem, & reſpirationem difficilem, & decem ac ſeptem dies poſtea febricitauit, confiteatur Hippocrates, ſe non nouiſſe, an vtero gereret. Cum igitur mulier ea dubitatione, ob dicta accidentia, teneretur, correpta eſt febre acuta cum cataphora, vt ſolent quibus multus ad caput ſanguis effe- B retur, præcipue ſi is eſt pituitoſus, qualis eſſe huic videbatur ex alui deiectionibus. Nam imprimis aluus ſuppreſſa eſt, & tunc, ſurſum repentibus excrementis, vomebat pituitoſa, & bilioſa arbitror, quia deinde, hoc eſt, poſtquam aluus ſuppreſſa eſſe deſijt, & non amplius vomebat, aluus multa deiecit viſcoſa, & bilioſa, quæ, quia viſcoſa, magnam pituitæ mixtionem habere agnoſcebatur. Addit, hypochondrium non prohibebat, quod non video quid aliud poſſit ſignificare, quàm non prohibebat vomere, aut deijcere. Scilicet non erat admodũ dolẽs, etſi intentũ. Non tamen hoc ad modũ placet, ſatius enim ſolet ea intentio prohibere deiectionem, & mictum, quam vt deberet. id Hippocrates admonere. Quare ſuſpicari C cogor, vt legitur, ἐνεκώλυεν, legendum fuiſſe, ἐνκαπέλυεν, hoc eſt, non demittebat, aut ſoluebatur, quaſi diceret aluus multa viſcoſa, & bilioſa egerebat, hypochondrium tamen non dimittebat ea, à quibus intendebatur, ſed nihilominus tumebat. Ita enim ſit in quibus morbus ad malum tendit. Nihil excernitur è partibus præcipuè affectis, & reliquis inutiliter euacuatis vires diſſoluntur. Vndecima die in magnum digitum dextræ incidit phlegmone. Quia raro non tentatur abſceſſus in morbis pendentibus ex multo ſanguine. Manus autem dextra maximè nata eſt ab hepate recipere, & hoc eſt maximè natum ſanguine reddundare. Addit, fluxio, & procedebat ſuperius. Hoc eſt, per id etiam tempus erat humorum fluxio per vomitum. Cum autem hoc D fieret, ideſt cum vomeret, melius habeat, remittebatur enim, & cataphora, & febris. Et aliquando etiam euenit fieri melius ſpirantem, quòd ſupra vomuerat vomitum prauum. Cõſtat per pleonaſmum dici ſupra. Non enim eſt vomere infra. Sed cauſam qua tantopere ſubleuabatur vomitibus, cum eſſet lethaliter affecta, ſatius ſit conſiderare. Videtur enim perituris illud imprimis eſſe proprium, nullus euacuationibus magnopere iuuari. Certè quæ vterinis morbis tenentur, aut ex ſuppreſſione menſtruorum ortis, magnopere ſolent iuuari vomitibus, quia cum vtero magnopere conſentit ventriculus, & eius paſſiones grauiſſima ſymptomata afferre ſolent, anxietates enim, & deliquia animi, & capitis grauitatem & vertiginem, & motus conuulſiuos, & præfocationem. Quæ eadem ſymptomata morbis

illis

ill:s ſunt familiaria, Depoſitis ergo quæ ven-
triculum præmunt, ceſſat eius conſenſio, &
ea ceſſante, magna ex parte remittuntur acci-
dentia. Eadem ratione in hac eueniebat, vt
vomitibus ſubleuaretur, non ſane quòd ita
morbus præcipuus minueretur: alioqui fuiſſet
liberata, ſed quòd deonerato ventriculo ſym-
ptomata minuerentur, & illa, videretur potius
habere, quàm haberet melius. Nam ita proce-
dente motbo, decimaſeptima ſpiritus factus
eſt exiguus, & creber, & febris aucta, quod
quidem inflammationem maguam in ſpiritua-
libus inſtrumentis ottam ſignficabat, aut (ſi id
circa dolorem maximè contigit) ardorem in-
gentem, maxima facultatis debilitate, Tandem
mortua eſt. Non ſanè eadem die, ſed decima-
ſeptima. Nam inquit, hęc febricirauit ante ab-
ſceſſum (nam vndecima die febris habuit ab-
ſceſſum) & ſeptima poſt abſceſſum perijt. Eſt
verò ſeptima ab vndecima, decima ſeptima.
Nec immerito id euenit, Quæ enim eodem
modo, & ex eadem occaſione ægrotantes ſer-
uabantur in hac tempeſtate iudicabantur de-
cimaſeptima. Eiſdem autem diebus moriun-
tur homines, quibus ſalui fiunt, vt Hipp. ipſe
autor eſt.

76 *Ille puer qui erat mulieris, ſororis Apemanti,*
hypochondria magna, & ſplen ſpirituoſus, deie-
ctio lenta biliosa, ſubſtercoroſa. Defeſſus ex operi-
bus. Vigeſima die in pedes, & iudicatio certè laſſis in
articulos, & non in oculum. Hypochondria autem
intenta erant. Atqui etiam erat tuſſicula quædam
ſicca continua.

Puer hic maiori aliquo, quàm pro ſuis viri-
bus, labore defeſſus, cœpit febricitare cum
hypochondriorum tumore, præcipuè lienis,
ac cum difficili reſpiratione: ac proinde ab-
ſceſſus factus eſt huic in pedes (non in ocu-
lum vt alijs de quibus dictum eſt, qui eodem
tempore ægrotarunt) & in pedum articulos,
idq; merito, quia, vt in aphoriſmo quartæ par-
ticulæ dicitur, laſſitudinem habentibus in fe-
» bribus, in articulos, & circa maxillas potiſſi-
» mum abſceſſus fiunt. Hic ergo quandoquidem
in pedum factus eſt articulos, videtur, iter
agendo defatigatus eſſe. Si enim eſſet aliter,
forte factus eſſet ad maxillas, cũ maximè iuxta
tempeſtatis conditionem eſſet futurus in ocu-
lum. Sed pueri, & debiles cum pedites agun-
titer, ſolent ex ea defatigatione inflammatio-
nem viſceris contrahere. Quæ excrementis ex
toto corpore tractis, ea in tumorem eleuatur,
dextrum, aut ſiniſtrum, aut vtrunque, vt ſunt
dextra, aut ſiniſtra, aut vtraque parte debiles.
Ita accidit huic, cui ambo hypochondria, lien
verò præcipuè intumuit, & erat difficile ſpi-
rans, & ob compreſſionem, quam afferebant
hypochondria thoraci: & quia talis reſpiratio
laſſitudini ipſi eſt familiaris. Ob redundantiam
verò excrementorum multiplicium, quæ ibi
collecta ſunt, fiebat deiectio lenta, bilioſa, &
ſtercoróſa, ex pituita ſcilicet, & bile cum ſter-
core admixtis. Vigeſima die dictam ob cauſam
abſceſſum habuit in pedum articulos. Atque
ita iudicatus eſt, imperfectè tamen. Nam, &
poſt factum abſceſſum, hypochondria intenta

A erant. Et tuſſicula etiam quædam ſicca conti-
nua, hærentibus adhuc multis excrementis ijs
in partibus, & reſudante parte aliqua in tho-
racem tenuiſſima, vt ſolet in hydropicis. Vnde
facilè conſtat hunc non fuiſſe bene liberatum,
ſed obnoxium recidiuis, quod vt inſinuet, ad-
dit hæc, quæ ſequuntur.

77 *Quæ relinquuntur poſt iudicationẽ recidiuas fa-*
ciunt, & quæ in ipſis morbis excernuntur ſpu-
tum præmaturũ venter, intemperies, & huiuſmodi.

In multis locis ſcriptã inuenias apud Hip-
pocratem hanc ſententiolam. Quæ reliquun-
tur in morbis poſt iudicationem, recidiuas fa-
ciunt, Nam vel in hoc ipſo opere enarrata iam
eſt lib. 2. ſectione 3. & rurſum lib. 6. occurret.
Itaque quod ad primam partem attinet huius
contextus non eſt quòd moremur, quod verò
B addit, & quæ in ipſis morbis excernuntur, ſpu-
tum præmaturum, venter, intemperies, & hu-
iuſmodi, aliquanto eſt difficilius. Nam ſi quæ
reliquuntur recidiuas faciunt, non facient
quæ excernuntur. Contraria enim ſunt, ex-
cerni, & retineri. Iam verò conctiones om-
nes ſecuritatem iudicij ſignificare 2. lib. di-
ctum eſt, quo pacto ergo præmaturum ſpu-
tum, ſignificet ſecuritati iudicij contrarium,
hoc eſt recidiuam. Venter non videtur hic
poſſe ſignificare aliud, quàm deiectiones. In-
temperies videntur pertinere magis ad ipſum
affectum, quàm ad cauſam, illud verò quæ re-
linquuntur, dicitur de cauſa morbi, & malis
ſuccis. Quid ergo eſt quòd dicit Hippocra-
tes? Certè non quæ ſatis copioſè excernun-
tur, & vſque ad corporis perpurgationem, fa-
ciunt recidiuas: ſed quæ imperfectè exuntia
C retinentur, & quæ ſexto libro ſectione 2. dicet
hic verbis. Siquidem ex effuſis intus relinqua-
tur, parata eſt recidiua. Hoc eſt, ſi aliquid, eo-
rum quæ effundi cęperint, retinetur, vt effuſio
non perfecta facta ſit, paratus eſt homo ad re-
cidiuam. Hoc idem nunc dicit, & quæ in ipſis
morbis excernuntur. Perbellè autem dicit, &
quæ in ipſis morbis excernuntur. Nam excer-
ni non ipſo iudicationis tempore, & extrema
morbi parte: ſed in ipſis morbis, id eſt per ip-
ſos totos morbos, dyſcriſias, ſeu difficiles iu-
dicationes indicat, ac proinde recidiuas, vt di-
cebatur libro 2. ſectio. 1. Ergo per morbos, in-
tempeſtiue fientes excretiones, ſiue aliunde
D ſiue ex vtero, ſignificant futurum morbum
difficilis iudicij, atque ob id iudicandum dif-
ficilè, & habiturum recidiuam. Quod ergo ad-
dit, venter, hoc idem poteſt ſignificare, putà
deiectiones imperfectas aut etiam fortaſſe
ventrem tumentem, quaſi dicat ventris tumo-
rem ex morbo relictum, ſignificare intus mane-
re aliquid, quod minetur recidiuam. Ad
hunc ſenſum fert puer ægrotus, cuius cau-
ſa videtur Hippocrates hæc dixiſſe. Nam
dixerat, poſt iudicationem hypochondria illi
intenta fuiſſe. Quod dicit ſputum præmatu-
rum, & intemperies, ſimile eſt ei quod dici-
tur. 6. Epid. Sitis intus relicta. Nimirum cum
morbi, acuti præcipuè, cauſa perfectè euacuata
eſt, facillimè ac citiſſimè reddit corpus ad tem-
periem, cùm ergo non redit, quod ex ſiti, aut

craſ-

craſſato ſputo cognoſcitur, timeri debet, ne aliquid interius relictum ſit, quod recidiuam afferat. Sputum ergo præmaturum hoc loco videtur mihi dici, non quod bene maturatum facilè excreatur, ſed ſaliua craſſior facta, ac præ calida intemperie exuſta. Quoniam enim ſputum cùm coquitur craſſeſcit, ob accidentis ſimilitudinem, quod vtcumque calore craſſeſcit, licet vocare præcoctum. Hæc ergo & huiuſmodi, hoc eſt, quæcunque, intemperiem ſignificat, aut ſuccos, vt ſitis, amaritudo oris, & faſtidium, recidiuas prænuntiant.

78 *A Pemanto, cui dolores in ſede: in dextro ili, & iuxta vmbilicum paulò infa, & ex dextro, ante dolorem mingebat cruentum. Deſijt tertia. Et faber in cætera ex eadem rectitudine & hic mingebat prius cruentum, deſinente verò, ambo, ſubſidentias habebant & hoc tertia. Fouebatur autem plurimum. Apemantus, alter non ſentiebat, niſi in ſiniſtra. Et Nicoſtrato accidit: aliquid in imis dextrarum partibus, inferiùs quàm quibus in ſiniſtris. Longè verò ante ile. Vſque ad vmbilicum vtriſque.*

Aliquando dolores, renum ac viarum vrinæ, tam ſimiles ſunt doloribus inteſtinorum, vt primis diebus omninò diſcerni non poſſint, quòd ſcilicet, in vtroque contingat, & vrinam & deiectionem cohiberi, & ægrotum nauſeare: & doloris ſpecies in eodem loco eadem ſit. Non diſcernuntur ergo vſque dum incipiant vrinæ, & deiectiones exire. Tunc enim earum forma indicat, renes an inteſtina laborant, ex renibus enim mictu, ex inteſtinis deiectione reijciuntur, quæ affectionem indicent. Cum ergo dolorem, aut mox inuadentem comitatur, aut antecedit inſigniter mutata vrinæ ſpecies, facilè dignoſcentur, vel in ipſa prima inuaſione. Nam & timebuntur antequam fiant. Velut accidit Apemanto & fabro: quorum, Apemantum, dextri renis & vreteræ ſecundum dextrum ile: fabrum, ſiniſtri, & vreteræ etiam ſiniſtræ, dolore laboraſſe certum eſt. Nam vterq; ante dolorem mingebat cruentum, per debilitatem, arbitror renis, laxatis, quæ in eum ſiniuntur venis, quam anaſtomaſim vocant aut laxatis meatibus, qui à primo in ſecũdum ſinum ſunt, ac ita male peracta ſecretione. Ea verò vrina cum incepiſſet ante dolorem, ceſſauit in vtroque die tertia. Non explicat an tertia à doloris initio, an ab ea qua cæpit cruentum mingere, vtrumque ſanè fieri potuerit. Vtrumuis autẽ factum ſit, rene debilitato per intemperiem, ac ob debilitatem colligente excrementa, quæ obturarint, & ſuppreſſionem ſanguinis fecerunt, hæc ipſa excrementa cruentum mictum tollentia, dolorem auxerint. Verùm & ſi cruoris expers vrina reddi deſijt, non tamen proinde omninò exijt pura. Nam ex illis ipſis excrementis, quæ obturarunt, deciſa ſunt ſabuloſa quædam, quæ ſubſidebant in tenui vrina, quod nunc vocat ſubſidentias. Ergo dicit: Apemãto dolores in ſede (non quidem arbitror in ipſo podice: ſed iuxta in interfœmineo, per illud enim præterlabitur tortuosè veſicę ceruix ad extremum colem) & in ili dextro iuxta vmA bilicum, paulo infra ilum (qua .ſ. vretera deſcendit ex rene dextro in veſicam) & ex dextro (rene ſcilicet) ante dolorẽ mingebat cruentum. Deſijt tertia die (doloris arbitror) & faber in cætera (hoc eſt in ſiniſtras partes habuit dolorem incumbentem) ex eadem rectitudine, id eſt, ſecundum eandem rectitudinem producto dolore à rene ſiniſtro, per ile ſiniſtrum ad colem. Et hic etiam mingebat prius (quam ſcilicet doleret) cruentum, deſinente vero (cruento mictu) ambo (Apemantus ſcilicet & faber) habebant in vrina ſubſidentias (arenoſas ſcilicet, aut craſſas, ſedentariaſque, quales renales eſſe ſolent) & hoc tertia die euenit vtrique. Fouebatur autem plurimum Apemantus, alter non ſentiebant, niſi in ſiniſtra.
B Hoc eſt Apemanto extendebatur dolor ad partes plures, vt multis ſit proximis partibus conſentientibus, aut ſecundariò occupatis, ac proinde fouebatur plurimis partibus: faber verò paucioribus, quia non ſentiebat dolorem niſi in ſiniſtra parte. Obiter inſinuat (quod eſt veriſſimum) maximum vſum eſſe fomentorum in huiuſmodi doloribus, anodinorum ſcilicet, & laxantium. Nicoſtratus, qui tertius eſt in præſcripta narratione ægrotus, videtur habuiſſe dolorem inteſtinorum, quia non minxit cruentum vt illi, & dolorem habuit, non ſecũdum illis rectitudinem: ſed ad anteriorem partem inclinantem in dextra parte. Quoniam verò, comparans hunc cum fabro, qui in ſiniſtra parte habuit dolorem, dicit, inimis dextrarum partibus, inferius quam quibus (le-
C gendum arbitror cui) in ſiniſtris, & mox addit, vſq; ad vmbilicum vtriſque, fabro ſcilicet & Nicoſtrato conſtat, fabrum, etſi dictum ſit ſecundum eandem rectitudinem doluiſſe ſiniſtra parte, qua Apemantus dextra, habuiſſe tamen dolorem non æquè humilem: ſed ſecundum rectitudinem ilis, ſuperiorem verò: nam attigit vmbilicum, & non attigit interfœmineum: nam ſi hoc attigiſſet, non poſſet dolor Nicoſtrati inferius deſcendere. Ergo faber habuit ab vmbilico deſcendentem per ſiniſtrum ile, non uſque ad pubem. Nicoſtratus verò ab vmbilico ante ile vſque ad pubem; qui locus inteſtinorum, potiùs quàm viarum vrinæ, eſſe videtur.

79
D *E A anus quæ iuxta Soſileum, leucoflegmate. Tibiæ duris tumoribus, candidis, mollibus. Et pedes, minus autem. Erat autem & in ijs quæ infra femora. Plurimus autem difficilis exitus hoc eſt. Sed & lumbi: & tenui ventre. Hypochondria ſubmollia. Spirituoſa autem non valde. Erat autem deficientibus plurimis cura etiam alia, cùm glauci facti erant oculi. Hic autem oculorum mitior quidem paulò erat. Coxæ autem, & cruris, vterina erant, quæ videbantur, dolores eſſe. Appoſitum bene olens ex farina & vnguento. Contigit citò diſcuti, & finiri. Tempus abſceſſus in oculos, Annus.*

Hæc anus ea hydropis ſpecie, quæ ob pituitam toto corpore redundantem, & colorem quem cuti tribuit, leucophlegmatia vocatur, laborauit. Eſt is affectus vt Galen. dicit, in to-

in corpore aut multis partibus, quod œdema in vna quadam particula. Vocant enim medici iam pridem œdema, tumorem mollem ſine dolore. Talis verò etiam eſt candidus: quamquam Hippocrati, & vetuſtiſſimis œdema, ſine adiecto, non hunc aut illum, ſed tumorem ſimpliciter ſignificabat. Proinde dicit, hæc leucophlegmate laborauit, mox deſcribens affectionē per ſymptomata, addit tibię οἰδήμασι id eſt tumoribus albis, & φολλικώδεσι id eſt mollibus, ſeu laxis, & folliculorũ ſimilibus. Sed quo pacto fieri poterant, vt eſſent etiã duri) dicit enim etiam σκληροῖσι) ſi erant, φολλικώδεσι? oportebat verò mollia eſſe, ſi œdemata? Certè quod Hippocrates inſinuat his verbis, eſt quod in leucophlegmaticis ſæpe videmus: in quibus carnes adeò intumeſcunt, vt diſtendatur cutis, ac proinde dureſcere videntur. Tamen, ſi quis comprimat, fouea fit, quaſi ſub diſtenta cute non durum quidpiam: ſed molle aut inane ſit, vt in inflatis follibus. Hęc omnia ſignificans dicit, duris, albis, & φολλικώδεσι. Erant, inquit, hæc etiam in pedibus: ſed minus: erant autem, & in ijs quæ infra femora, ad genua ſcilicet. Exagerans obiter mali huius periculum, dicit, Plurimis autem eſt hoc δυσέξοδον, id eſt difficilis exitus. Hoc eſt, habet autem in plurimis hic morbus difficilem exitum. Nam vt lib. 2. de morbis dicitur, morbus hic maximè, à nullo diſcedit, Verùm quæ hic addit, parùm videntur congruere cum ijs quæ illic ſcripta ſunt. Dicitur enim ibi, tumet totum corpus tumore albo, & venter craſſus ad contactum. Hic verò & ſibi, & ἀσιτήγαστρος id eſt tenuem habens ventrem: additque, hypochondria ſubmollia. Rurſum illic, & reſpirat aceruatim, hic, ſpirituoſa autem non valde. Malè ergo dicit hanc leucophlegmate laboraſſe, quæ eius morbi notas non habebat omnes. Certè non ea omnia ſemper inſeparabilia à paſſione ſunt: ſed cum ea eſt maxima. Hæc autem proinde liberari potuit ab hoc morbo, etſi is in pleriſque ſoleat habere difficilè exitum, quia ſcilicet in eo non multum eſt ei progreſſum: ſed, etſi tibiæ, pedes, & femora, & lumbi, tumore albo duro, & foliculoſo tenerentur, venter erant tenuis, & hypochondria ſubmollia, & non erat ualde ſpirituoſa, quod certè apertè ſignificabat, pituitam ſuperiores partes non admodum occupaſſe. Sed, quos abſceſſus habuerit hoc malum, operę prætium eſt audire. Deficientibus iam tumoribus oculi facti ſunt glauci, & eius glaucedinis cura quædam etiam fuit, quæ per annũ durauit, poſt ſolutos iam tumores. Verũ hic abſceſſus mitior fuit, neque enim dolores quoſpiam, neque ſymptomata alia acerba inferebat, fuit aſt alius immitior. Nimitũ dolores coxæ & cruris, Non dicit dextra an ſiniſtra in parte: ſed nihil refert: certum tamen eſt, non fuiſſe in vtraq; quia dicit coxæ & cruris, alioqui dixiſſet coxarũ & crurũ. Qua cauſa hydropicis fiant oculi glauci, dictum eſt lib. 2. ſectione 5. vbi ita ſcripſit Hip. ὑδρωπιώδεις χαροποὶ vbi ex quodam loco Gal. & hoc quem ibi produximus, indicauimus, dici illic χαροποὺς abuſiue, γλαυκοὺς) nunc ergo non eſt quod cauſam eius euentus dicamus. Veniamus ad coxæ &

A cruris dolores. Vterina, inquit, erant, qui videbãtur eſſe dolores. Dolores certè erãt, alioqui quomodo viderẽtur? Sed intellige, cũ viderentur eſſe dolores earum partium per propriam earũ paſſionem, erant tamen ob paſſionẽ vteri. Nimirum vt lib. 2. de morbis muliebribus pluries dicitur, diſtortio vteri in coxam, facere ſolet dolores maximos, coxæ, inquam incidit, & crurum ſoletque eſſe tam immite malum, vt aliquando finiantur in ſuppurationem, & exciſionem, ad ipſam coxam, & linamentũ, vt etiam in aph. par. 5. dicitur. Num ergo oportet ſuſpicari, hanc cępiſſe fieri hydropicam ex vtero, vt multas ſolere eodem libro Hippo. dicit? Fieri quidem ita potuerit, nã corrupta hepatis temperie, nunc à ventriculo, nunc à liene, nũc ab vtero nunc à renibus & inani parte, fit hydrops. Nõ tamẽ ex ijs quæ narrãtur, neceſſe
B eſt ita eſſe factũ. Vndecũq; .n. hydrops inceperit, poteſt pituitę abſceſſus in vterũ incũbere, occupareq; alterius lateris ligamenta, atq; ita cũ diſtorquere, atq; in coxam trahere, vnde dicti dolores mox fiunt. Probat deinde Hip. dolores hos fuiſſe ex vtero, argumento quòd Gal. vocare ſolet à iuuantibus & nocentibus. Nimirum appoſito medicamento bene olente, cõtigit citò diſcuti, ac finiri dolores. Talis autẽ eſt ratio curandi oris vteri torturam. Ita .n. ſcriptum eſt lib. 2. qui citatus eſt de morbis
" muliebribus. Quibuſcunq; oculũ aliò inclina-
" tur, & ad coxam allabitur (contingunt enim &
" hæc, quæ vterũ purgari prohibent, & geniturã
" ſuſcipere, & liberos gignere) hanc odoratis
" fouere oportet, & poſt fomentũ digito reuel-
C lere, & à coxa diſparare, & poſtea tædulis, & plumbeis fiſtulis immiſſis, dirigere. Cùm ergo odoratorum admoto, tam fit vterinarum paſſionum propria curatio, vt quibuſdã videatur eſſe vtero ſenſum odorũ, quo vt animal quoddã odorata proſequatur, & hi dolores, odorati medicaminis admotione, tam citò ſoluti ſint, conſtat, eos fuiſſe ex vtero. Odorata verò admouẽtur, aut in ipſu os immiſſa ad formã peſſi; aut illita, vt acopa, aut vt cerata, aut cataplaſmata, aut ſuffitu & vapore, aut duabus pluribuſve etiam formis. Facilè verò fit quouis modo medicamentum odoratum parare. Huic quandoquidem ex farina & vnguento, ſeu oleo, admotum eſt, conſtat fuiſſe cataplaſma. Quo vnguento paratum ſit, nõ dicit, ſolet verò laudare paſſim in eodem libro ad eandem paſſionem,
D vnguentum Aegyptium. Quod verò ſit id quod Aegyptium vocat, non ſatis conſtat: conſtat tamen eſſe aliquod bene olens, cuius eo tempore eſſet vſus, vt quod Romæ multò poſt vocabatur foliatum, aut ſpicatum. Ac nunc parãtur quædam accipientia muſcum, aut galliam. Fortaſſe erat illud vnguentum Aegyptium ex myto, quod dicunt eſſe arbuſtum quoddam odoratum. incognitum verò id eſt.

80 Περιομφαλώδει, οὐκ τὰ ἐξανθήματα ἐξετέλη ἐντελέως; ἔστι δὲ κ' ἀπὸ τῶν στρμάτων τοιαῦτα.

Circumumbilicaris, cui exantemata contabuerunt non perfectè. Sunt autem & à ramentis talia.

Vbi ego legi, cirumũbilicaris, legitur Grecè περιομφαλώδας, vertitq; Cornarius circũcirca du-

dutus,& vbi ergo ramentis legitur συρμάτων, & vertit ille, diſquāmatis. Eſtq; tota dictio, circumcirca dutus, cui exanthemata contabuerunt nō perfectè, ſunt aūt & à diſquammatis talia. Quę verba non video quid ſignificēt, neq; ſanè, multū diùq; cogitās inuenire potui, ꝙ, vel nō diſpliceret omninò. Proinde corruptum eſſe codicem coniectaui, ſcribendumq; pro περιομφαλώδεις, περιόμφαλον & pro συρμάτων ξυρμάτων arbitror vero Cornariū ēt legiſſe ξυσμάτων, ac ꝓ ramētis dixiſſe diſquamata συρμα .n. res eſt longa diuerſa. Ita ergo reſtituta lectione, videamus quid poſſit tota hęc dictio ſignificare. Certè dolorem factum eſſe circumcirca vmbilicum cuidam, cui exanthemara ſublata ſint nō perfectè, eumq; dolorem fuiſſe qualis eſſe ſolet à ramentis. Quæ ſanè res rationi eſt valdè conſentanea. Exanthemata enim perfectè ſublata dicuntur, cùm decretoriè, ac commodè, & ſecundum rationē ceſſarunt, imperfectè verò, cùm intempeſtiuè euanuerunt, quę res vt in nullo externo tumore, aut ēt partis cuiuſpiā dolore, tuta eſt, ita in exāthematis eſt valdè periculoſa. Collectis .n. intro excrementis præcipuè malignis, qualia eſſe ſolēt quæ faciunt exanthemata, internæ paſſiones ſuccedere ſolent, atq; adeò ſæpiſſimè dyſenteria, quæ ab inteſtinorum magno dolore incipit, & eum ēt comitem habet. Meritò ergo cui exāthemata contabuerunt non perfectè, factus eſt dolor circum circa vmbilicum, inteſtinorū, .ſ. iſque dolor fuit qualis à ramentis, hoc eſt qualis ex dyſenteria. Dyſenteriam .n. indicāt tamēta, quę exulceratis inteſtinis decidūtur. Monet ergo nos hæc hiſtoria ab imperfecte ſolutis exanthematis, dyſenteriam timere.

81 *IN Hippalogi villa puer, cui quod continebatur in hypochondrijs; circa ambo erat & ipſi, durū autem & inferne habens fulgorem aliquem, ſimilem ei qui in muliere fabri ferrarij hydropica, cui tenuia venientia partem aliquam euacuarunt. Erat autem & hoc ipſum ad dextrum planum quid, ſupra ea quæ circumferentiam habebant, eleuatum. Huic vmbilicus ex ſemine erat niger, & vlcus profundum fiebat, & vmbilicus nō valdè cicatricem contrahebat, & pudendum extrema parte nudum factum eſt, non ſtatim tale exiſtens, neque congenitum, & adhuc magis fiebat: hic vomebat plerumque: febris: faſtidium: ſaнus: circa ſeptimam autem à decubitu (Antea enim ægrotabat, & aquam multam bibēs, & fortaſſe aliter, paruipendebat) iactabatur, & aliquantulum conuellebatur, deſinente autem conuulſione latenter mortuus eſt. Ante hoc autem minxit confertim, & flatus prodierunt cum crepitu, & ſupernæ partes nihil euacuatæ ſunt. Statim vero ac ille defecit, & illæ ſunt euacuatæ fortiter, & reliquæ rubræ factæ ſunt, vt verberibus totum corpus, præter id vbi maximè tumor erat, ac calidus etiam multum tempus erat:*

Hic puer à ſuæ generationis principio erat melancholicus, quod nigrities vmbilici apertè declarabat. Tales enim fiunt in partibus colores, qualibus vtuntur ſuccis. La vero nigrities non ſucceſſit poſtea, ſed ab ipſa A generatione facta eſt, & hac ipſa cauſa, meriro potius in vmbilico, quàm alia vlla parte contracta eſt. Nam cum capiatur per vmbilicum primordiale alimentum: & illud ipſum eſſet melācholicum, ipſam viam qua recipiebatur, & circa eam conſiſtētes particulas, primùm maximèq; tingebat. Fortaſſe etiā non eſt inde recens nato ſatis expreſſum ab obſtetrice. Sed & morbus quem contraxit: hanc eſſe illius naturam indicauit. Nam vitioſæ naturæ, in morbos ſimiles: ſunt admodum pronæ. Cōſtat vero hunc morbum grauiſſimum, natum eſſe ex multa melancholia, collecta in hypochondria. Durata enim ſunt ambo, & intumueruut: factique ſunt in eis B ſcirrhoſi tumores, quos à craſſis ſuccis fieri neceſſe eſt: eos vero principio melancholicos fuiſſe, potius quàm pituitoſos: indicauerunt vlcera ægrè ſanabilia, Circa vmbilicum orta, & effuſio illa nigrioris ſanguinis, quæ mortuo eſt facta, qua totum corpus reditum eſt rubefactum, vt viuicibus. Sed quo pacto factus eſt etiam hydropicus? Factum enim etiam fuiſſe talem, indicabat ille fulgor qui in diſtenta vētris cute apparebat, & illa nuditas extremæ partis pudendi. Illa enim ambo hydropicis fieri videmus, vtrunque quidē diſtenta cute à ſubiecta pituita, & aqua. Nam membranæ omnes diſtentæ, cōparant ſecundum ſuperficiē lenitatē (deponunt .n. rugas) lenitas verò facit plurimū ad fulgendū, quia ex ſuperficie vna melius totus fulgor reper- C cutitur, & nullæ neq; ſenſiles, neq; inſenſiles vmbrę fiunt. Hac ergo cauſa, tēſio cutis fulgorē illum facit in hydropicis: nuditatē verò pudendi, quia diſtenta cutis ventris, contrahit cutē, qua ea pars tegitur. Cū ergo hydrops, aquæ ſit, aut pituitæ, aut flatus, pituitoſum potius quā melācholicum malū fuiſſe videtur. Certè redundantia craſſioris, ac nigrioris ſanguinis, occupans hypochōdria, ac præcipuè hepar, obruit calorē naturalem, & debilitauit. Eo debilitato hydrops ſucceſſit. Ita cum laboraret & febricula quadam, vt hydropici ſolent, ſed nondū decumbēs, neq; ſane bono vtens victu, ſed (ꝙ ita affecto erat aduerſiſſimum) multam aquam bibens, & alia ēt aduerſa faciens, exuſta, ac proinde acriori atrabile facta, cępit acutè, ac malignè febri- D citare, à quo ſeptima die, præter ſpectātium opinionē, mortuus eſt, eadem prorſus poſt mortē habens, quæ qui moriuntur ex veneno. Nimirum atrabilis adeò nonnunquā excandeſcit, vt ſit quaſi venenū intra corpora genitum. Sed enarremus ſingula verba; atq; ſi quid hiſtorię omiſſū eſt, adijciamus. In Hyppologi villa puer cui quod continebatur in hypochondrijs (tumor .ſ.) circa ambo hypochondria, erat & ipſi (vt alijs fortaſſe ea tēpeſtate) durum autē & infernè (verſus medium ſcilicet ventrem) habens fulgorem aliquem, ſimilē ei qui in muliere fabri ferrarij hydropica (obiter dicit quid hydropicæ illi euenerit) cui tenuia venientia, hoc eſt aquoſæ deiectiones, partem aliquā euacuarunt, eius ſcilicet quo vēter tumebat. Nimirū vt apho

til. 14. particulæ ſextæ dicitur: Ab hydrope detento vbi aqua in venis ad ventrem confluit, ſolutio fit. Reddit ad puerum, dicens, erat autem & hoc ipſum, hoc eſt, tumor durus, etſi ad ambo hypochondria pertinebat, tamen erat ad dextrum planum quid ſupra ea quæ circumferentiam habebant, ideſt, ſupra alias partes quæ circumcirca tumorem eum erant, eleuatum. Multo itaq; maiorē tumorem cōtraxit hepar, & magis affectum eſt quàm lien. Conſtat verò quod nunc dicimus planum pro læui accipiendū eſſe, læuitatem enim habuiſſe fulgor declarauit, tumores verò hepatis rotundi apparere ſolēt, nō plani. Itaq; nunc dicimus planum, vt contrarium aſpero nō vt rotundo. Atq; hoc idē ſignificat verbum quo vſus eſt Hippocrates ὁμαλὸν ideſt æquale. Nā quod aſperum eſt, inequale eſt ſecundum extremitatis partes. Huic ex ſemine erat vmbilicus niger, hoc eſt, ab ipſa generatione, & vlcus profundū fiebat, quaſi diceret, & ob hanc cauſam, quia ſcilicet ea pars prauo vtebatur ſucco, vlcus profundū fiebat in vmbilico, & non facilè contrahebat cicatricē. Nimirum à corrodentibus ſuccis, qualis maximè eſt atra bilis, exęſa carne fiūt, vlcera caua, & ob eandem cauſam dyſepulotica, ideſt, ægrè ad cicatricem venientia. Vidētur verò hæc verba duo poſſe ſignificare, aut hoc tempore quo tumore illo ventris laborabat puer vlcus vmbilici eſſe ei obortum profundum, & contumax, aut non eo tēpore ſolum, ſed ſolitum eum aliquoties habere id vlcus. Nam illud verbum fiebat, indefinitum tēpus ſignificat. Vtrumq; autem rationi erat conſonum. Nā duplex eſt rebellium vlcerum genus, alterum quod ſępe cicatrice obductū ſępe redit: alterum quod vix cicatrice obducitur. Quod ergo ſæpe rediret, & ægrè ſēper ſaneſceret, faceret cacochymia eius partis, præſente autem hoc malo accederet ēt alia difficilis ſanationis cauſa, quòd vt aphor. 8. ſectionis ſextę dicitur. hydropicis fientia in corpore vlcera, nō facilè ſanātur. Pudendum extrema parte factum eſt nudum nō ſtatim tale exiſtens (explicans quid dicat ſtatit addit) neq; congenitum, hoc eſt, non ex ipſo ſtatim ortu factum tale, vt vmbilicus niger, ſed ex morbo, & adhuc magis fiebat, ideſt, & in dies increſcebat hoc accidens. Hic vomebat plerumq; ob debilitatem, arbitror, ventriculi: & febris eum tenebat (febricula ſcilicet, qualis in hydropicis fieri ſolet cum putret iam aqua) & faſtidium, ob vitioſos ſuccos in ventriculo imbitos: poſt hæc occurrit ὑγιάνθη, ideſt ſanatus eſt. Sed non video qui poſſit ſanatus eſſe, qui ſeptima die à decubitu eſt mortuus, vt mox dicit. Proinde ſuſpicor, non ὑγιάνθη ſed ὑγιαδὴ aut ὑγιηρὸς, ideſt ſanus legendum eſſe. Sanus autē videtur dici, nō quòd nullo morbo omninò teneretur, cum vomitu, febricula, & faſtidio, laboraret, ſed quod non ita vt cogeretur decumbere. Quaſi diceret multo tempore antea vomebat crebro, & laborabat febre, & faſtidio, nondum tamen decumbens, deinde cępit acutè ægrotare, & coactus eſt decumbere, & circa ſeptimam à

A decubitu iactabatur hùc, & illùc in lecto, præ anxietate, & conuellebatur. Eueniebāt verò ambo hæc, patientibus corde, & cerebro à maligna atræ bilis qualitate. Cordis enim anxietas, cerebri conuulſio eſt. Reddens interim cauſā qua dicit à decubitu, & aperiens occaſiones tā grauiter ægrotandi quæ anteceſſerunt dicit antea enim ægrotabat (antea ſ. quam decumberet) neq; ſanè bono vtens cibo, ſed (quòd hydrope iam tētato erat aduerſiſſimum) multam aquā bibens, & fortaſſe aliter paruipendebat, ideſt, & fortaſſe aliter etiam peccabat, paruipendens morbum. Euenit itaque hinc tam graui malo corripi, vt ſeptima die à decubitu moreretur. Sed quomodo, audiamus. Deſinente conuulſio-

B ne latenter mortuus eſt, hoc eſt, ceſſauit conuulſio, & cum hac cauſa melius habere fortaſſe videretur, inopinatò mortuus eſt. Nimirum ſæpè in proximis iam morti, pereunte partium ſenſu, & ceſſante facultatū actione, miteſcere videntur ſymptomata, & hoc ipſum, eſt ipſum mori. Ante hoc autem, hoc eſt, antequam moreretur, minxit confertim, & flatus proderunt eū rrepitu, tamē ſupernæ partes (hoc eſt hypochondria) nihil euacuatę sūt: quia arbitror, nihil craſſioris ſucci quo hypochondria tumebant, & qui hydropis ciendæ cauſa fuerat, euacuabatur, ſed aqua, & flatus. Hæc verò, manente priori, ac deteriori morbi cauſa, leuare non poterant, poterant verò debilitare ſpirituum effuſio-

C ne, atque ita mortem properare, velut profęctò in omnibus hydropiris euenit, quibus aut alia maligna affectio in corpore eſt, aut iam eſt partium temperies radicitus euerſa, vt euacuatione aquæ, ſiue ſponte, ſiue arte facta, primum quidē videātur iuuari, deinde verò multo debiliores redditi, citius moriantur. Statim verò (inquit) ac ille defecit, & illæ partes (hypochondria inquam) ſunt euacuatæ fortiter, & aliæ rubræ factæ ſunt, diffluente ſcilicet iam sāguine illo exuſto, vt per inanimes canales. Et totum corpus, vt ex verberibus maculatum eſt, præter id vbi maximè tumor erat: quia ſcilicet inde effluebat. Neque ſanè mox refrigeratus, vt ſolent cadauera, ſed multum tempus poſt mortem erat calidus. Hoc putredinalis ca-

D loris eſt (non enim naturalis) vbi maligna putreſcentia ſuccorum ſuberat. Atque vt & vibicibus per totum corpus à morte maculari, & atrociter, cum anxietate (inquam) & iactatione, & conuulſionibus, mori, in ſignis, morientium ex veneno, eſt, vt Galenus vltimo de locis affectis dicit. Verùm ibidem ēt dicit, ſæpè in tātam malitiam venire ſuccos, vt ſint quaſi venena in nobis ſponte genita.

8. *ILli autem qui in Abderis, effluxit deorſum.*

In tā conciſa oratione, non poſſumus planè dicere, quod contineatur. Fortaſſe autem & hic erat hydropicus, meliuſq; cum eo factū eſt, quàm cū proximo ægroto, quod aqua infernè per ſedē ex aluo effluxerit, hunc enim eſſe ſolere bonū hydropis exitum, ab Hip-

po-

pocrate ipſo dicitur in aphoriſmo 14. ſextæ ſectionis.

83 *CVidam autem in anteriori parte intumeſcebat ſine febre, tumor autem ad contactum ſimilis erat ſupparato.*

Hic quoque fiebat hydropicus: nam in anteriori ventris parte tumorem contrahebat pituitoſum & ſeroſum, ac proinde fiebat ſine febre, quia ſcilicet ex frigidis nondum putrefactis, & ob hanc eandem cauſam tumor erat mollis, & tangenti videbatur aliqui ſub digitis exundare, vt in ſuppuratis.

84 *ANhelofæ famulæ, tunc cum vaſa ſanguinem funderent, in menſtruis autem fiebat, anhelationes illæ ceſſabant. Febris fiebat. Mamma ſiniſtra ſuperne ſuppurata eſt, & à principio etiam auris.*

Anheloſæ famulæ, cum vaſa ſanguinem funderent (fiebat autem id per menſtruas vocatas euacuationes) anhellationes illæ ceſſabant. Addit, febris fiebat. Non dicit quo tempore fiebat. Num ergo hoc etiam fiebat, cum vaſa ſanguinem funderent? At non videtur conſentaneum ea euacuatione fieri febrem, qua anhelationes ceſſarent. Proinde cenſeo deeſſe huic dictioni verba hæc, cum autem non funderent, vt tota dictio ſit hæc, Anheloſæ famulæ, cum vaſa ſanguinem funderent, anhelationes ceſſabant, cum autem non funderent, febris fiebat. Mamma ſiniſtra supernè ſuppurata eſt, & à principio etiam auris. Cum ſcilicet aliquando non fluerent facta eſt febris vt ſolebat, & mamma ſiniſtra ſuperne eſt ſuppurata à principio autem, ideſt, prius, ante etiam quàm mamma inflammationem contraheret, ex aure etiam erumpebat pus, quòd anhelationes menſtrius fluentibus ſoluerentur, cauſa eſt, communio illa vocalium cum genitalibus, quam libro ſecundo tam inſignem eſſe dixit: quòd ceſſantibus, mamma vſque ad ſuppurationem inflammaretur, communio mammarum cum vtero per venas ſecundum rectos abdominis muſculos productas. Auris ſuppuratio excrementoſum ſignificat cerebrum, quibus verò tale eſt, facilè, ceſſantibus alijs euacuationibus, repletur, & eius repletio facilè finitur in anhelationes. Facilè enim decumbunt capitis excrementa in pulmonem. Non ergo ratione caret (quod ego etiam ipſe obſeruaui) quibus pus ex aure fluit, anheloſos fieri. Siue cerebro primario laborante, & ſua excrementa refundente in pulmonem, ſiue eo etiam aliunde recipiente.

85 *OLympiodori famulæ ſanguis ex dextra nare. Et iudicata eſt ad vigeſimam, qualia & febricitantibus, & deiectiones quales etiam æſtate populariter factæ ſunt, & qualia Hipponacti.*

Speciem iudicationis, & quæ ad eam ſpectant narrat Hippocrates potiùs quàm morbi ipſius ſpeciem, aut figuram. Iudicatam eſſe dicit fluxu ſanguinis ex dextra nare, circa vi-

A geſimam diem. Quod dicit ὡς εἰκάδι ideſt quaſi ad vigeſimam, ſeu ad vigeſimam, ac non potius ſimpliciter εἰκάδι vt ſolet, dubitantis arbitror eſt, ac nō tenētis exactè, an ipſa vigeſima. Itaq; fluxit ei ſanguis, aut ipſa vigeſima, aut ad vigeſimā. Addit qualia in febricitantibus, ideſt qualia in febricitantibus acutè fieri conſueuerunt, ac fortaſſe etiam ea tempeſtate fiebant. Nimirum biliosæ febres, quales plærumque ſunt, quæ acutæ ob hepatis intemperiem fieri ſolent. Cum hepate verò magnam rectitudinem habet dextra naris, & acutis febribus, ſanguinis è naribus accomodatiſſima euacuatio eſt. Iam verò dies vigeſima intra fines acutorum, etſi non exacte, eſt decretoria. Deiectiones etiam dicit fuiſſe, quales æſtate
B populariter factæ ſunt. Bilioſæ arbitror, tales enim fuerint, ſi æſtatis conditionem ſecutæ ſunt. Adiunxit verò, memoriæ gratia, alium cui hæc ſimiliter euenerunt, dicens, & qualia Hipponacti.

86 *ET Hyle famula Ariſtidi, octaua in pharmacorum purgatione deorſum, ſigna qualia facile ferunt, & ſi non præter rationem debilitant, & neque ſpumoſa, neque ſub cruenta, ſed qualia oua ſunt, qualia Herraclidæ. Purgata eſt multum & ferebat facile.*

Hyle famula Ariſtidi purgata eſt die octaua, quæ dies in multis eſt ad purgationem ido-
C nea, quibus ſcilicet ſeptima eſt iudicatoria. Semper enim Hippocrates elabi ſinebat diem decretorium, atque ſi is non iudicabat morbos, mox ipſe purgabat. Nam, & libello de medicamentis expurgantibus ita ſcriptum ab eo eſt. Quicunque à febribus fortibus corri-
,, piuntur, his medicamenta purgatoria dare
,, non oportet, donec remiſerit febris: ſin mi-
,, nus, ſaltem non intra quatuordecim dies. Hæc
,, illo loco. Conſtat verò quod quibuſdam morbis eſt dies quatuordecimus, hoc alijs eſſe ſeptimum. Proinde vt illis non ante decimumquintū, ita in his nō expurgauerit Hippocrates ante octauum. Atque ſuſpicor ſanè attentè admodum, & vt hoc inſinuaret, narraiſſe, octauo die expurgationem eſſe factam. Tam longè abſunt ab Hippocratis ſententia medici vulgares, qui omnes ferè ægrotos die ſexta expurgant, timentes, vt ipſi dicunt, ne non
D poſſint impurgati diei ſeptimi violentiam ſuſtinere. Euenit tamē aliter, aut vt motu pharmaci debilitati, naturalem diei motum non poſſint ſuſtinere, aut vt iudicatio imminens, impediatur. Bene ceſſit huius purgatio, quia euacuata ſunt qualia oportebat, & cum bona tolerantia: hæc autem cum adſunt non poteſt non accedere conferentia, vt in aphoriſmo dicitur. Sed quibus verbis hæc dicat, eſt operę præcium conſiderare. Signa (inquit) qualia facilè ferunt. Hoc eſt, deiectiones tales erant, & talia ſigna præ ſe ferebant, qualia ſolent, eæ, quas ægri facilè ferunt. Definiens tales euacuationes addit, & ſi non præter rationem debilitant, ideſt quæ debilitant quidem, ſed non præter rationem, hoc eſt, non magis quam pro euacuationis multitudine.

Nimirum bonæ tolerantiæ euacuationes eſſe dicuntur, quæ non debilitant non tamen ita eſt intelligendum, quaſi nihil debilitent (nullæ.n.etſi ſint quam maximè naturales, non debilitant aliquid) ſed quaſi non præter rationem, ideſt non pluſquàm pro euacuationis multitudine. Eſſe talia qualia euacuari potuit, ſignificat deſcribens deiectionum ſpeciem. Neq; (inquit) ſpumoſa, neq; ſubcruenta, ſed qualia oua ſunt. Nimirum euacuâtur qualia oportet, cum euacuantur ipſi ſucci qui morbos faciunt, huiuſmodi ſunt in bilioſis febribus deiectiones bilioſæ. Eſt verò vna quidem bilis ſpecies, quæ refert vitellos ouorum. Quæ autem ſpumoſæ aut cruentæ ſunt, colliquationem aut exulcerationem, aut affectionem huiuſmodi ſignificant. Erant itaque qualia oportebat euacuari. Qualia (inquit) Heraclidæ (ſubaudi vxori) quę purgata eſt multum, & ferebat facilè. Nimirum non tanti momenti eſt, quantum excernat quis, quanti, vt ferat. Quia deiectiones non multitudine ſunt exiſtimandæ (ſed neque magnitudine) ſed ſi talia euacuentur, qualia euacuari oportet, & æger facilè toleret.

87 *Qva in Bulagoræ villa depurgata eſt, cœpit febricitare ex ſplene. (Habentibus autem & dextrum, non quidem ſublime ſed intentum, hi & perrubri fiunt aliquanto magis) perrubra exiſtens, aluũ in principijs perturbatã. expectabam abſceſſum in oculum. Huic ſeptima die ſalſa ex oculis & mordax lachryma venit, & ſecundum naſum, & ſecundum fauces, & aurẽ ſiniſtrã. Quintadecima ſudauit cum rigore non indicabatur, ante rigorem, valde chlora facta eſt, & faciei anguſtia, & aflictio. Auris ſecundum rectitudinem ſplenis & lateris, dolebat.*

Non ſatis poſſis intelligere, an hæc mulier quia purgata eſt cęperit febricitare ex ſplene, atque vt cauſam procatarticam ęgrotandi narrans dixerat, quæ depurgata eſt cæpit febricitare, an non, ſed hæc quidem per hunc morbum purgata ſit, & memoriæ gratia, inſinuans.ſ.quam mulierem dicat, aut etiam fortaſſe declarans quid ipſe circa ægrotam egerit, dicat, quæ in Bulagoræ villa depurgata eſt. Nihil enim horum rationi diſſonum ſit. Nam ſæpe expurgatione, quæ excrementa commouent, non ſatis euacuantes, tumores in hypochondrijs pariunt. Iam verò hanc, morbo per quem tanta mali ſucci redundantia erat, quantam tam multi dolores, tam multæ tentatæ euacuationes, color chlorus, & rigor, & ſalſa ac mordax excretio, ſignificabant, laborantem, haud dubium eſt purgatione indiguiſſe per ventrem, cum præcipuè laboranti ſpleni ea euacuatio ſit accomodatiſſima. Vtcumque ergo hoc habuerit explicemus quo mulier morbo, ſiue purgatione læſa, ſiue aliter, ægrotare incipiens, laborauerit. Febricitare cœpit ex ſplene. Non ſolum dicit febricitare cœpiſſe cum ſplenis aliquo affectu, quaſi duplici affectu forte laborauit, ſed ex ſplene, ſignificans cauſam febris fuiſſe lienis affectionem. Conſtat ergo fuiſſe phlegmonoſum affectum. Quod etiam A reliqua quæ habuit, ſignificarunt. Nam fuit perrubra ſecundum faciem, & ſuperuenerunt lachryma ex oculis ſalſa & mordax, & ſecundum naſum ſiniſtrum & fauces fluxio eiuſmodi, & dolor auris ſiniſtræ, quæ omnia calidiorum ſuccorum redundantiam ſecundum rectitudinem lienis, quaſi inde regurgitantium indicabant. Quod vt interprætaretur, ſcripſit in fine hiſtoriæ, auris ſecundum rectitudinem ſplenis & lateris, dolebat. Fuit etiam multitudinis ſignum, non minus quàm ante dicta omnia, habere aluum in principijs perturbata. Euacuationes enim omnes mox apparentes, debilitatis, aut multitudinis, aut malignæ B qualitatis ſunt. Sed cur expectabat abſceſſum in oculum. Certè quia horum plurima ad oculos ſolent abſceſſus facere. Nam lib. 6. ſect. 2. ita occurrit ſcriptum; Edirecto & laterum & hypochondriorum intentiones, & ſplenis eleuationes, & è naribus eruptiones, & aures è directo. Horum plurima etiam ad oculos. Non eſt omnino deceptus expectatione. Nam etſi fortaſſe opthalmiam ſiniſtri oculi expectabat, contigit tamen iam quidam in oculos decubitus. Nam ſeptima die ſalſa ex oculis & mordax lachryma venit. Quintadecima die colore chlora reſperſa eſt, qui color lienoſis eſt congruens. Facta eſt ei faciei anguſtia, & afflictio, quibus nominibus ſignificatur quędam repentina extenuatio, quę ijs qui linquuntur animo, aut moribundis, ſolet fieri ob defectum innati calidi, aut etiam quibus rigor imminet ob eiuſdem innati caC lidi fugam, vt certè euenit huic, cui mox accidit rigor & cum rigore ſudor. Quæ iudicatio quamquam ſolet febres acutas tollere, hanc tamen non iudicabat, hoc eſt, non tollebat febrem. Conſtat verò hoc fuiſſe ſignum difficilis iudicationis. Nam ita ſcriptum eſt aphoriſ. 56. ſect. 4. febricitanti ſudor oboriens, febre non remittente, malum, moram enim trahit morbus, & multam humiditatem ſignificat. Sed & ob diei decimequintæ naturã qua id contigit, erat hoc diſcriticum. Nam aphoriſ. 36 eiuſdem ſectionis, ita habetur, Sudores febricitanti ſi inceperint boni ſunt, tertia die, & quinta, & ſeptima, & nona & vndecima, & decimaquarta, & decima ſeptima, & vigeſimaprima, & vigeſimaſeptima, & trigeſimaprima, D & trigeſimaquarta. Hi enim ſudores morbos iudicant, qui vero non ſic fiunt, dolorem ſignificant, & longitudinem morbi, & recidiuas. Conſtat ergo conſentaneum eſſe, productum eſſe multo plus morbum, neque ſolutum poſtea ſine recidiuis & abſceſſibus, niſi verò poſtea quàm Hippocrates illam vidit, etiam mortua eſt. Si enim ex hac die quintadecima debilis ſupereſſet facultas mors erat expectanda, ſin autem non debilis, difficile iudicium poſt morbi longitudinem.

88 *Pveris alui turbata, & tuſſes ſiccæ, in humerum aliquando ſuppuratio fiebat in tuſſibus, poſterioribus.*

Familiares morbos eſſe pueris turbationes alui, & tuſſes, conſtat ex his quæ de morbis

ęta-

ſtatum, ſectione tertia aphoriſmorum, ſcripta ab Hipp. ſunt. Siccæ verò tuſſes dicuntur, cum nihil excreatur, quod ob maximam cauſæ cruditatem, aut tenuitatem euenit, aut quod ex ſola intemperie pendeant. In his citra materiam fieri, non eſt conſentaneum. Nam alui turbatæ, & abſceſſus qui eas finiebant, ſuccorum abundantiam declararunt. Neq; verò extremè tenuis materia eſt, quia talis non eſt nata in pus mutari. Supereſt ergo fuiſſe morbum valde crudum, talibus verò euenit fieri longis, & difficilis iudicationis. Meritò ergo abſceſſu ſolutæ ſunt multæ tuſſes, & is quidem fuit, non ad teſtes, vt ſolere ſectione prima libri ſecundi dixit, aut ad partē aliam humilem, ſed ad humerum. Dicitur enim ibidem ab Hippocrate. Tuſſiculoſi abſceſſus, qui ſupra ventrem ſunt, non ſimiliter perfectè liberant. Addit verò in poſterioribus: quod Ianus Cornarius de diebus intelligi vult, vertit enim poſterioribus diebus. Mihi verò videtur referre tuſſes, vt ſenſus ſit in tuſſibus poſterioribus, ideſt, quæ in vltimis iam ægrotis, ac in fine tempeſtatis acciderunt. Cum enim dixiſſet aliquando ſuppuratio fiebat, ſignificans non in omnibus, ſed in quibuſdā tuſſibus fieri, explicans deinde in quibus, addit in poſterioribus, hoc eſt, in fine tempeſtatis illius, magis quam antea. Non caret autem hoc ratione, nam ad fines tempeſtatum ſolent moueri ſucci craſſiores, tenuibus antea conſumptis, & inſalubres temporum cauſæ ſolent debilitari: atque, ob hoc euadunt: ob illud non ſine abſceſſibus: qui etiam morbi exitus cum puerili ætate quadrabat. Tali enim familiares ſunt abſceſſus in ſuppurationem abeuntes, ob ſuccorum craſſitiem, & fortem facultatem. Meritò ergo & hi morbi, & hi abſceſſus facti ſunt pueris, magis quàm adultis, & poſterioribus ægrotis, quàm prioribus.

89 *FVllo collum, caput, ſeptima manus ſtupida, nona crus ſtupidum, tuſſis ceſſauit.*

Ferè eſt hęc hiſtoria enarrata libri ſecundi ſectione prima, vbi Hippocrates dixit, abſceſſus, aut per venas, aut per oſſa, aut per tonos. Sed quæ illic obiter attigimus, nunc apertius explicemus. Fullo hic caput & collum habuit male affectum, & dolens: vnde deſtillante ſucco, veriſimilè eſt tuſſim excitatam. Nam & cum abſcedente de capite & collo humore, in alterum ceruicis latus, quà ex ſpinali medulla procedunt nerui mouentes manum (ferè verò id fit à quarta vertebra ceruicis vſque ad primam dorſi) reſoluta manus eſt (nam ſtupor eſt initium reſolutionis) & poſtridie, reliquijs eiuſdem materiæ deorſum repentibus in poſtremas lumborum vertebras (ſecundum idem arbitror latus, ita enim fit) crus reſolutum eſt. Facto abſceſſu per neruos, & ſecundum ſpinalem medullam, (vt illic dicebatur) tuſſis ceſſauit.

90 *CVi bucca diſtracta fuit quinto menſe in ventre, diſtracta erat ad ſiniſtram partem.*

A Nihil aliud hic dicitur, quàm mulieri cuidam vtero gerenti, menſe quinto prægnationis, diſtractam fuiſſe buccam ad ſiniſtram partem. Sanè & ſi ad ſiniſtram partem diſtracta eſſet, nondū inde conſtare poterat, eſſet ne pars ſiniſtra affecta, an dextra. Si enim conuulſione tortura fiebat, ſiniſtra, ſin autem reſolutione, dextra pars erat affecta. Id verò ex alijs ſignis, præcipuè autem ex prægreſſis, fluxione & dolore licebat agnoſcere. Euenire id gerenti vtero admodum fuit rationi conſonum. Quia quę vtero gerunt, multa excrementa congerunt, ob defectū menſtruæ euacuationis. Qui enim ſanguis fœtum nutrit, eſt bonus, ac pro eo detinetur intra corpus malus, alioqui ſingulis mēſibus effluxurus, ac proinde quanto in prægnatione plus eſt progreſſum, tanto cacochy-

B mia eſt maior, quia tanto pluries defecit euacuatio conſueta. Meritò ergo etiam menſe iam quinto hoc euenit, potius quā prioribus. Neque mirum nō perſeueraſſe mulierem diutius ſine morbo, vt poſterioribus menſibus primū fieret. Nam quater iam defeciſſe illā adeo neceſſariam euacuationem, admodum graue malum eſt, & vt Hippocra. 1. de morbis muliebribus dicit. Quibus menſtrua defecerunt vſq; ad quartos menſes curari poſſunt, quintis verò iā difficilimè curantur, & ſextis ſunt incurabiles.

91 *IN Cranone Lycino grammatico, ex febre billioſa in ſplene, capitis grauitas, ſtridebat ſecundum ſplenem. In vtriſque labijs vlcuſcula interius rotunda parua. Deinde etiam exiguum aliquid ſan-*

C *guinis ex nare, quę è directo fluxit.*

Fortaſſe febrem bilioſam vocat, vt ſolet putridam, non exactè indicans ſucci ſpeciem, fortaſſe etiam erat ex bile. Vtcunque hoc habeat (nihil enim prohibet bile putreſcente intra venas febrem excitari, vtcumque lien melancholiam congeſſiſſet) conſentaneum fuit, cui eſſet, capitis grauitas in ſplene, ex febre, fluxum ſanguinis ex nare ſiniſtra ſuccederet. Nam cum lien abundaret ſanguine melancholico, febris ſuperuenientis calor hunc in caput extulit: is itaque elatus capitis grauitatem fecit, elatus verò iam in caput ex liene, qua melius quàm per ſiniſtram narem erumperet? Laborabant itaque iam lien & caput multitudine mali ſucci. Affectionem lienis præter alia ſignificabat rugitus ſecundum lienem (nā quia id viſcus fla-

D tuoſum eſt valde, mox eo loco ſita inteſtina ſtrident) capitis verò, vlcuſcula cacoethæ in vtriſque labijs, interius orta. Nam quia caput excipiebat à liene multū & malum ſuccū, multitudo faciebat grauantem dolorem; malignitas vlcera cacoethæ. Nam cacoethæ eſſe indicabat forma eorum, quæ cum magna non eſſent: erant tamen rotunda. & profunda. Quæ duo in vlceribus maximè vituperantur. Porrò labia ſæpe ob hypochōdriorum affectus patiuntur, quia aſcendentia ſurſum eorum excrementa, tanquàm in via intercipiunt.

92 *FAmulæ quam nuper emptam vidi, cui durities in dextris erat magna non valde doloroſa, &*

venter

venter magnus & circumtentus, non ſimilis aquoſo, & in alijs craſſa, & non admodum difficulter ſpirãs, decolor autem. Muliebria ſeptem annis non prodierant, facta eſt dyſenterica non cum teneſmo. Et ſub hæc dolens erat quod in dextro, & febres lentæ, & non vltra ſeptem dies, & aluus turbata eſt, electro ſimilis, ſubuiſcoſus, multus, in dies aliquot, ſanata eſt. Et muliebria poſt hæc facta ſunt, & ſecundum ventrem craſſa, & corpus boni coloris, & craſſum erat ipſi.

Aetatis ſatis prouectæ erat ſerua hæc. Nam quoniam dicit ſeptem annis muliebria non prodijſſe, conſtat prodijſſe antea aliquoties, ac deinde ſeptem annis defuiſſe. Defuerant ergo huic ſeptem iam annis, cum recens empta. Dyſenteria primum & febricula correpta eſt, cui ſucceſſit mox diarrhœa pituitoſa, per quam ita ſanata eſt, vt ei rurſum menſes fluxerint: & bonus habitus corporis, bonuſque color ei reſtitutus eſt. Verum totus hic morbus qui ſuperuenit, iudicatio fuit diuturnarum affectionum, quas ex menſtruorum defectu contraxerat, vt ſanè ſæpe euenit. Contraxerat enim hæc ſcirrhum magnum in hepate (nam duritiem in dextra parte magnã, non valde doloroſam) & tumorem in ventre, & tenſionem. Erat verò ei venter non qualis aquoſus. Nimirum non ſentiebatur ſubeſſe aqua, vt in aſcyte, ſed erat ſolidus, vt refertus craſſis & pituitoſis ſuccis, atque adeo & per totum corpus erat huiuſmodi, velut leucophlegmatica. Nam & in alijs partibus erat craſſa & decolor, albida ſcilicet. Neque verò præter rationem euenit, vt retentione ſanguinis ſcirrhoſus affectus, & pituitoſorum redundantia fieret. Hærent enim circa hypochondria craſſæ ſanguinis partes, & ſuffocatur calor, & ita frigidæ paſſiones oriuntur. Minor verò refrigeratio hepatis facit leucophlegmatiam potius quàm aſcytem, aut tympanitem. Itaque elanguit in hac, non tamen adeo vt non potuerit iudicari. Ergo agitare incipiente natura excrementa, quę in ventre inculcata erant, primum commoueri cœperunt tenuia acria, ſi quæ erant, & tenue etiam aliquid ſalſumque pituitæ. Quo factum eſt, vt dyſenteria tentaretur aluus, & tumor hepatis dolere cęperit, inritato à calidis viſcere, & ſcirrho flegmonoſum quid cõtrahente. Et febres lentæ, hoc eſt, exiguæ, & ſubmiſſæ, quales ex ſuccis ſubiecto frigidis, putreſcentibs tamen, fieri ſolent. Verum non durauit hæc dyſenteria multum, ac proinde non eſt factus, vt ſolet, ex ea teneſmus. Non enim durauit vltra ſeptem dies, & ſucceſſit mox diarrhœa. Aluus enim turbata eſt, & factus eſt ſeceſſus copioſus electro ſimilis, ſubuiſcoſus, multus, qui durauit in dies aliquot. Erat igitur ſeceſſus lentus, craſſus, albus, particeps cuiuſdam exigui palloris. Tale enim eſt electrum, ſeu ſuccinum. Conſtat verò talem ſeceſſum eſſe ex pituita craſſa, quæ colorem illum comparauerit, aut putreſcentia, aut modicæ bilis admiſtione. Nimirum etſi naturalis calor debilior erat mediocri, tamen aderat calor præter naturam, ſiquidem aderat putreſcentia, & febris. Quoniam ergo copioſè eua-

A cuata ſunt, qualia euacuari oportuit, ſanata eſt, & ſublatis obſtructionibus, ac per detractionem ſucci obruentis roborato naturali calore, muliebria denuo facta ſunt, & manſit ſecundum ventrem craſſa, & corpus boni coloris, & craſſum erat ipſi. Nam hæc non fuerat extenuata per morbum, ſed craſſa, nutriebaturque multa pituita. Pituita verò roborato calore, facilè emendatur, abitque in ſanguinem, atque ita quæ craſſa, & decolorata ſunt, poſſunt craſſa manentia, colorem & habitum in meliorem mutare. In græcis codicibus occurrit ſcriptum χρωμα ἔυχρον, ideſt, color boni coloris, conſtat vero legendũ eſſe σῶμα ἔυχρουν ideſt, corpus boni coloris. Nam præterquam quod illa eſt dura locutio, addit Hippoc. παχὺ, ideſt & craſſum, conſtat verò craſ-

B ſum non poſſe dici de colore, ſed de corpore.

93 *EA qua Minois, qua ex ſectione pramentibus ſphacelum contraxit, inſidente in pulmonem, breui ſignificationem præbuit, quotquot ſupererat, & aliud quid interius.*

Per inſinuationem dicit hanc Minois, ſeu vxorem, ſeu filiam, ſeu ancillam, mortuam eſſe breui, & cauſam, qua mortua eſt, aperit. La fuit, quòd cum ei pars aliqua externa ſecaretur (quid prius perpeſſa ſecaretur, non dicit) & chyrurgi pluſquam oporteret partem ſecandam præmerent, tractarent, & affligerent, contigit vt ex ſectione ſphacelum contraheret. Deinde verò inſidente in pulmonem pra-

C uo ſucco, qui in corpore redundabat (non enim euenire ſolent hæc niſi cacochymis) tabuit, & mortua eſt breui, neque id admodum latuit. Nam poſt ſphacelum, breui ſignificationem præbuit malum, quotquot diebus ſupererat (his verbis indicat ſuperfuiſſe paucos dies) aliud aliquid interius eſſe, pręter id ſcilicet malum, quod in externa parte conſpiciendum ſe exhibebat. Hic admonentur imprimis chyrurgi, ne partem quampiam vlceratam, circa quam aliquid moliuntur, pluſquam neceſſe ſit, præmant, aut attrectent: ſed quoad fieri poſſit, leuiter, ac ſuſpenſa manu quiduis agant, nam mortificationis, quam ſphacelum (quaſi dicas ſyderationem) græci vocant, periculum in nimia attrectatione eſſe, quotidie nos admonent carnes, quæ ad cibos parantur, qua

D parte eas manu quis tenuerit, facilius, citiuſque quàm alijs putreſcentes. Porrò hic obſerues licet ab externarum partium affectionibus non aliter homines mori, quam ad aliquam internarum eis transfuſis, velut hic ad pulmonem. Iam verò ex pulmonis malis areſcere corpora, res eſt notiſſima, idque tanto citius fore, quanto deterior ſuccus in eum incubuerit, eſt conſentaneum: neque minus, tanto citius ſignificationem ſui morbum quemcunque præſtitutum, quanto citius ſit peruenturus ad ſummum: creſcunt enim cum paſſione quacunque pathognomonica vocata ſymptomata. Qooniam ergo in hac malignus ſuccus pulmonem obſedit, breui fecit tabeſcere, & breui ſui ſignificationem malum præbuit.

94 *QVæ induntur in nares ſi febricitauerint, ſi ſolutus ſit dolor, craſſa per naſum effluunt, ſin autem neque dolor, neque febris, tenuia & fortaſſe feruida, velut tenue Hegeſippo cum ad noctem quid indidiſſet, craſſum autem erat ei qui in Corynthoſ.imili eunchoqui Celeuris.*

Redundantiæ excrementorum in cerebro, nulla euacuatio proprior, neq; magis accommodata eſt, quàm per nares. Cietur verò ea, cùm ſponté non ſuccedit ſatis. Cietur inditis in nares medicamentis aliquibus acribus, aut ſolum aperientibus, & extergentibus: vel forma liquida, vel ſolida: quæ vocantur errhyna. Non eſt autem ea molienda in principio: ſed cum cocti iam ſunt ſucci, velut in alijs omnibus morbis ſiue totius corporis, ſiue partis cuiuſpiam, pendentibus ex ſuccis concoctilibus. Ita & in grauedine capitis expectanda cōcoctio eſt materiæ propriæ. Nam ſi ante hanc ſternutamenta moueas, aut acria medicamenta naribus haurias, euacuatione parùm iuuabis, quia paſſio cruda non cedit, & irritatione, capitis grauitatem augebis. Signum autem cōcoctionis in hoc, vt in alijs etiam, eſt craſſities eius, quod educitur, craſſities inquam quæ ſine lentore. Porrò in coryza, vt & in inflammatione, febres & dolores accidunt magis cum coquitur materia, quam coctione iam perfecta. Quoniam autem non omnes coryza laborantes corripiuntur febre: ſed nonnulli ſine ea tranſigunt, conſtat in eis, qui febricitauerint, maiorem excrementorum craſſitiem debere expectari. Febris enim ſiccat, cogit, & craſſiora reddit, quin & coquit excrementa cùm horum concoctio non ſit perfecta qualis alimentorū: ſed imperfecta, & vſtionis aut putreſcentiæ cuiuſdam particeps, qualis puris, aut eius, quod in vrinis, febribus putridis laborantiū ſubſidet. Ergo, dicit, quæ induntur in nares, ideſt, cum induntur aliqua medicamenta in nares (idem autem euenit ſi non indantur, ſed ſponté effluant excrementa, dicit verò hoc innuens obiter rationem purgandi per nares) ſi febricitauerint, ſi ſolutus ſit dolor, craſſa per naſum effluunt, quia febrem & dolorem anteceſſiſſe, & ſolutum iam eſſe dolorem, ſignificat anteceſſiſſe concoctionem, & perfectam iam eſſe, ſin autem neque dolor neque febris (ſoluta ſcilicet ſint: ſed adhuc maneant) tenuia, & fortaſſe feruida effluent, huiuſmodi enim ſunt, quæ coquuntur, cocta autem non ſunt: calore enim feruent, craſſitiem verò nondum compararunt. Velut ergo ex inflammatione adhuc dolente multum, & ardente, nemo exprimet niſi tenue & feruidum, ita neque in coryza ex naribus, cum adhuc febris & dolor vrgent. Velut (inquit) tenue effluxit Hegeſippo cùm ad noctem quid indidiſſet, quod ſcilicet nondum concoxiſſet morbum, craſſum autem alteri, Celeuris, ſeu filio, ſeu ſeruo, euncho ſimili, qui erat in Corintho. Hæc omnia dicit memoriæ gratia, propoſuitque duo exempla, alterum tenuis, alterum craſſæ emunctionis.

95 *MAturi in morbis abſceſſus ſi indicant ſignum. Si febriculoſa exiſtentia non febricitant; &*

A *difficilis tolerantia exiſtentia, facilè ferunt, vt quæ Charioni in ſede.*

Maturos abſceſſus arbitror illum dicere, eos, qui ſuppurantur, quia ſuppuratio, vt 4. libro meteorum Ariſtoteles dixit, maturitas quædam eſt. Tales verò abſceſſus ſunt febriculoſi, ideſt, nati febres facere. Sunt præterea difficilis tolerantiæ, & doloroſi, quia cùm pus conficitur, dolores & febres fiunt. Velut ergo in omni iudicatione nullum præſtantius ſignum eſt, quàm conferentia, & tolerantia, ita & in omni abſceſſu. Conferentia verò eſt: ne affectiones morboſas augeat, aut ſi fieri poteſt, etiam tollat, tolerantia facilis, ne facultates pluſquàm pro ratione debilitentur, & ne ſymptomata admodum vexent. „ Ergo maturi abſceſſus

B „ ſi iudicant, ideſt, tutò, ac perfectè à prioribus „ morbis liberent, ex hoc ſigno agnoſces. Si febriculoſi alioqui exiſtentes (ſunt verò tales omnes ſuppurationes non exiguæ) non faciant febres, & exiſtentes difficilis tolerantiæ non difficilè ferantur. Vt quæ Charioni in ſede, cui fortè ſuppuratio aliqua magna circa ſedem facta eſt ex alio morbo, citra nouam febrem, & citra magnos dolores: ſed facilè, & ægro ſe ſētiente leuari, & à febre, & ab omni alio morbo. Verùm notandum hic eſt, etſi omni febre carere, & labore, perfectè iudicantis abſceſſus ſignum ſit, non tamen eum qui perfectè iudicaturus ſit, abſceſſum, neceſſariò ſine febre fieri: Nam nihil prohibet ob ſupputationem ipſam in magno abſceſſu excitari febrem, & nihilominus priorem febrem per eum abſceſſum ſolui.

C Verùm nunc quoque, ea febris erit, aut diaria ſolum, qualis ſolet eſſe ex bubonibus. aut ſi putridæ aliquid habens, tamen ſimplex omninò, & breuis. Multo verò melioris abſceſſus, & perfectius iudicantis ſit, nullam omninò afferre, quia perfectæ expurgationis internarum partium argumentum eſt, ſuppurationem non exiguam, nullam poſſe febrem excitare. Nam quanto corpora ſunt puriora, tanto minus ab externis cauſis febricitant.

96 *LEambio verò, cum inteſtinum vlceroſum eſſe videretur, in dyſenteria pharmaco curato, humerus & ſedes exulcerata ſunt in ſiniſtra, citra febrem.*

D Aliud exemplum eſt hoc abſceſſuum ſine febre, cùm eſſent febriculoſi, ac proinde rectè iudicantium. Nimirum huic ex dyſenteria, magna adeo, vt inteſtinum exulceratum videretur, factę ſunt duæ ſuppurationes, altera in humero, altera in ſede, ambæ in ſiniſtra parte, atque ad exulcerationes proceſſerunt citra febrem, atque ita eſt liberatus. Nam tam, etſi id nunc nō dicat, ex nuper dictis licet intelligere: cū dixerit, Abſceſſus ſi iudicant ſignum, ſi febriculoſa exiſtentia non febricitant. Sed quo pacto dicimus dyſenteria teneri, ita vt videretur inteſtinum eſſe ei exulceratum, ſi dyſenteria ipſa exulceratio inteſtinorum eſt? Certè dyſenteria eſt corroſio inteſtinorum, quæ ad exulcerationem procedit, non eſt autem vt magnum aliquod ac inſigne inteſtinorum vlcus.

cus. Si cui enim inteſtina laborẽt vlcuſculis, ac
excoriationibus, dyſenteria dicimus eum te-
neri, ſi verò vlcere aliquo magno, dicimus po-
tius exulceratum eſſe ei inteſtinum, neque ab
vllo ſymptomate nomen ei morbo damus: ſed
ab eſſentia, dicentes eſſe inteſtini vlcus. Proin-
de diximus hunc teneri tanta dyſenteria, vt
exulceratum inteſtinum eſſe videretur. Sed
quia magis conſentaneum eſt maiorem affe-
ctionem ex minori, quam contra proceſſiſſe,
atque adeo vlcus à dyſenteria, non dyſenteriã
ab vlcere, conſtat, quod dicit, Leambio cum
„ inteſtinum vlceroſum eſſe videretur in dyſen-
„ teria, pharmaco curato, humerus, & ſedes
„ exulcerata ſunt in ſiniſtra, citra febrem, ita le-
„ gendum eſſe, humerus & ſedes exulcerata sũt
„ in ſiniſtra citra febrem. Leambio, curato phar-
maco in dyſenteria, cum vlceratum inteſti-
num eſſe videretur: intelligendumque quia in
dyſenteria eſt curatus pharmaco, ideſt, expur-
gatus (nam φαρμάκευειν Hippocrati ſignificat
expurgare) eo mali perueniſſe, vt vlceratum
eſſe inteſtinum videretur, ac poſtea ſuperue-
niſſe ei dictos abſceſſus. Significat ergo obiter,
quàm ſit temerarium expurgante medicamen-
to curare dyſenteriam, cum enim ad ipſa exul-
cerari cœpta inteſtina, excrementa mordacia
trahantur, apertum periculum eſt, ne mani-
feſtè exulcerentur. Non tamen proinde nega-
uerim aliquando nulla ratione melius cura-
ri dyſenteriam, verum quæ occaſio ea ſit breui
dicam. Aut in dyſenterico eſt cum cacochymia
magna, exulceratio nondum magna, aut cum
exulceratione magna, cacochymia exigua: aut
vtraq; cacochymia dico, & exulceratio exigua:
aut vtraque magna. Si primum, expurgari de-
bet: ſi ſecundum minimè; ſed ad vrinas, & ſu-
dorem, & vomitus, vocandum, & inſtandum
localibus interius & exterius pro vlcere cu-
rando. Si tertium, ne tunc quidem opus eſt
purgatione; neque localibus admodum: ſed
bono victu, & facili ad alias euacuationes de-
riuatione: ſi tertium, inſanabilis eſt, facies aut
nihil, aut omnia tentandi gratia, velut in re
deſperata. Tales enim etiã curationes aliquan-
do profuerunt, neque mihi ſemper diſplicet
illud Celſi. Sæpe quos ratio non iuuit, temeri-
„ tas adiuuat. Sed eſt conſideratione dignum,
„ quam rectitudinem habuerit cum inteſtinis, vt
dyſenteriam finiret, humerus. Sedes enim ha-
bet rectitudinem manifeſtam. Verùm ſcire
oportet, partem, qua euacuatio ſpontè aut ar-
te, aut etiam abſceſſus fit, rectitudinem ſeruare
poſſe, aut cum parte recipiente, aut cum ea quę
mittit, ac nihilominus vtilem eſſe rectitudinẽ
cum mittente: ſed vtiliorem etiam, ſi fluxio
nondum ceſſauit. Sedes ergo habuerit rectitu-
dinem cum ipſa affecta, & recipiente parte, pu-
ta cum inteſtinis, humerus verò fortaſſe cum
mittente. Fit enim ſæpè dyſenteria toto cor-
pore mittente acria, aut ſalſa in inteſtina, non
rarò etiam, ex capite catarrho ſalſo defluente.
Huic ſi ex capite fluebat, nulla pars potiorem
rectitudinem cum mittente parte haberet
quàm humerus: ſed etſi ex toto corpore:
nam partes mediæ reſpiciunt totum.

A *QVi à flatibus eleuabatur, eleuationem & dolo-*
97 *rem quendam habebat in inani parte, Huic*
lac multum & meracius bibenti, & inſuper dor-
mienti ſtatim nauſea, & calor fiebat, deinde admo-
uenti, & pro cibis farinam craſſiorem in craticu-
la coctam comedenti, ſuſtitit venter, & puri ſimile
quiddam egeſſit. Sede autem inflammata, ſine febre
& ſine dolore erat ſufficienter. Hoc dico.

Hoc iam eſt tertium exemplum, abſceſſus
febriculoſi, & toleratu difficilis, ſine febre &
ſine dolore vt antea dicebatur. Nimirum ex
morbo partis inanis, hoc eſt, ilis, inflammata
huic eſt ſedes, ſatis ſine febre & dolore. Quod
ſanè, vel ob partem ipſam, erat mirabile: Eſt
enim ea acriter ſentiens. Tumebat, eratque
B eleuatus huic venter flatibus, pręcipuè autem
in inani parte, quam vocamus ile, ſecundum
quam etiam habebat dolorem quendam. Quo-
niam verò, dicit, ὑπήλγει quod nos vertimus,
ſubdolebat, aut habebat dolorem quendam:
conſtat extenuatione eſſe eum vſum, innuen-
tem dolorem minorem fuiſſe tumore, hoc eſt,
dolorem minorem fuiſſe, quàm pro tumoris
magnitudine. Quod quidem fit, cum flatus non
tam eſt qualitate, quàm copia noxius. Eſt enim
magna etiam in ipſis flatibus qualitatis diffe-
rentia, quæ ex differentia ſuccorum, qui illis
materiam ſuggerunt, ortum habent. Nonnun-
quam enim flatus eſt valde frigidus, & craſſus,
qui ſanè vehementem dolorem infert in inte-
ſtinis, nonnunquam etiam acer & fumoſus, qui
mordendo etiam infert; aliquando etiam eſt
ſimplex & apios: ſeu qualitatis expers, diſten-
C tione tantum dolorem faciens. Fuiſſe autem
huic talem, rationi eſt conſentaneum. Nam ſuc-
cus qui inteſtinis hærebat, non erat admodum
lentus, & vitreus, ſiquidem puri ſimilis, candi-
dus ſcilicet, & ſine multo lentore, excretus eſt.
Neque verò dicit excreuiſſe pus, vt ſuppura-
tionem aliquam internam fuiſſe cogaris ſuſpi-
cari: ſed puri ſimile, quod minoris cruditatis
ſuccorum fuiſſe autuma. Sed & à iuuantibus &
nocẽtibus conſtat, hanc fuiſſe eius paſſionem.
Læſus eſt enim lactis meracioris potu, & ad-
mota farina craſſiori, in craticula toſta, aut con-
tracto, ſcilicet & toſto hordeo, aut toſtis fur-
furibus in ſacculo admotis, & ipſa farina craſ-
ſiori toſta in cibo accepta, iuuatus eſt: ita ſcili-
cet vt fit in dolore partis inanis ex flatu, &
D crudis ſuccis. Dicit igitur huic, lac multum, &
„ meracius bibenti, & inſuper dormienti, ſtatim
„ nauſea & calor fiebat. Ex hoc loco conſtat
crebriorem vſum lactis fuiſſe antiquis, quàm
nunc ſit, conſueuiſſeque eos vti in potu lacte,
aut mero, aut mixto cum aqua, aut etiam cum
vino. Nam quaſi diluto ſolerent potare, dicit
bibiſſe meracius. Quin etiã ipſemet lib. 2. Epi-
dem ad quædã vlcera iuſſit potu dare lac & vi-
nũ pari aquæ menſura. Inſinuat ergo fortaſſe,
non tam grauiter lædendum fuiſſe, ſi cũ aliqua
parte vini bibiſſet lac, verum quia merũ bibit,
flatus creuerint, & inde communicata ventri-
culo paſſione, vt fit in dolore ilis, nauſea acci-
derit, & lac ipſum corruptionẽ receperit, vn-
de & febris orta ſit. Somnus quidem hæc ma-
la non fecerit per ſe, ſed potui multi lactis ne-
ceſſa-

ceſſario ſuperuenerit, & ex ſomno cum nau-
ſea, & febre excitatus ſit homo, non valente
ſomno probè, per eam præcipuè paſſionem, tā-
tùm lac coquere, ac proinde flatus gignente,
& præſtante initium alterationis, quæ per im-
potentiam facultatis deciderit in corruptio-
nem. Deinde inquit (cum, arbitror, ſentiret ſe
tali victu lædi, mutato conſilio) admouenti
Ianus Cornarius vertit incendenti ignem. Nā
Grecè habetur ἀντάπτι, quæ uox ſignificas, &
accendenti, & admouenti. Cum verò ſignifi-
cet vtrumque, videtur mihi hoc multo magis
quadrate. Nam ignē accēdere quis vlli ægro-
to vnquam præcepit ad dolorem ilis? Admo-
tis verò frumentaceis ſeminibus, confractis,
& toſtis, in ſacculis, eſt vtiliſſimum vti. Siccāt
enim, & diſcutiunt flatus. Significat verò mi-
hi hic quodcunque tale, aut etiam furfures
,, toſtos, nomen farinæ craſſioris admotæ. Sed,
,, & pro cibis, addit, farinam craſſiorem in cra-
ticula coctam comedenti. Hoc eſt, quod far,
ſeù vulgari nomine nunc farrum dicimus. Pa-
ratur enim confractis, & toſtis granis hordei.
Hoc verò ſiccatione, & exterſione iuuare po-
,, terat. Et ità euenit. Suſtitit venter. Stetiſſe au-
tem aut ſuſtitiſſe ventrem hic dici intelligo,
non quod alijs locis (nullius .n. fluxionis alui
mentio facta eſt) ſed ſubſediſſe, aut tumorem
depoſuiſſe. Egeſſit quiddam puri ſimile, vt di-
ctum eſt, & ſedes eſt inflammata, non tamen ob
id febrem habuit, aut dolorem, ſed ſine febre,
& ſine dolore erat ſufficienter. Quoniam verò
dicit ſufficientèr, videtur innuere, non omni-
nò ſine febre, & dolore fuiſſe (alioqui dixiſſet
ſimpliciter, ſine febre, & ſine dolore erat) ſed
ſufficienter, ſatis ſcilicet, vt febre, & dolore
carere diceretur, quod omninò haberet exi-
gua, & quæ medicus poſſet negligere. Et quia
hoc quidem rarum eſt, & notatu dignum, nar-
rationi veluti ſubſcribens, addidit, hoc dico.

98 *SEnex, qui in lapideis veſtibulis lumbos dolebat, & ambo crura, & vtrumque deſcendebat in femora, & alioquando tibias, & aliquādo genua. Durante autem plurimum multæ recurſiones factæ fuerant. Tumor in pedibus, lumbis, tibia parui bubones. Venter durus, & intentio interfæminei tota, & doloroſa. Plerunque repertus eſt habens veſicam duram, & doloroſos articulos, & poſt hæc doluit, iuxta aures, idem tumultus adenem non tangens, os non ſuppurans, hoc euanuit, & tunc ſtatim febricitauit*

Senex, qui habitabat in veſtibulis lapideis
(vico quodam ita fortè nūcupato) magna ſuc-
corum craſſorum redundantia laborabat ſe-
cundum humiles corporis partes. Tales autē
ſunt renes, & quæ circa illos, aut ſub illis ſūt,
vt vterus, veſica, & craſſa inteſtina, in internis:
femora, genua, & tibiæ, & pedes, in externis.
Nulla ergo humilium partium videtur mihi
hic ſenex habuiſſe craſſis ſuccis liberam. Nam
dolores, tumores, & tentiones, eas omnes, aut
ſimul, aut alternis vicibus, obſidebat. Om-
nium autem maximè videtur laboraſſe veſica.
Nam plerumque repertus eſt habere veſicam
duram, & doloroſam. Sed, & intentio interfœ-
A minei pertinebat ad veſicam, quia eius ceruix
illac procedit tortuoſa. Dicit verò intentio
,, interfœminei (eſt ea pars, quæ inter podicem
,, & teſtes) tota (ideſt totius interfœminei) &
doloroſa. Si cum febre acuta duritie, & dolo-
re ea regio laboraret, phlegmon veſicę, & eius
ceruicis eſſe putaretur, verum quia ea non di-
citur fuiſſe conſentaneum eſt dolorem ex ip-
ſa tentione natum (dolent enim non ſolum,
quæ inflammatæ, ſed, & quæ diſtentæ valde
ſunt partes) tentionem verò ex ipſis ſuccis in
fibras imbibitis. Sed, & renes laboraſſe, conſtat
ex lumborum dolore, præcipuè ad femora
deſcendente, ſed, & ex affectione veſicæ, quæ
ſubſecuta eſt. Vt enim à veſica in eius cerui-
cem, ità à renibus in eam deſcendiſſe, eſt con-
B ſentaneum. Sed, & aliæ omnes, quę dictę ſunt
partes, laborabant. Nam aliquando dolebant
genua, aliquando tibiæ. Aliquando verò dicit,
non quod aliquot diebus doluerit, ac deindè
citra dolorem perſeuerauerit; ſed quod alter-
natè ſępè, dolor harum partium, & ceſſauerit,
& redierit. Nam durante plurimum morbo:
multę horum dolorum recurſiones factę ſunt.
Tumor etiam in pedibus, & tibia, & lumbis (tu-
mor arbitror œdematoſus, qualis in his locis
ex pituita ſępè conſpicitur) & bubones pa-
rui, tumores ſcilicet in adenoſis inguinum
partibus, qui ex craſſiſſima pituita, duri, & exi-
gui, vt ſcirrhuli quidam, fieri ſolent. Et venter
durus, quia partibus omnibus ibi craſſis ſuccis
repletis, neceſſe erat eam regionem eſſe diſten-
tam, ac proinde cum duritie quadam tactui oc-
C currere, certè, vt veſicam dicit plerumque
occurriſſe. Verba reliqua, quæ fini dictionis
,, huius adiecimus, hæc ſcilicet, & articulos do-
,, loroſos, & poſt hęc doluit, iuxtà aures, idem
,, tumultus adenem non tangens, os non ſup-
,, purans, hoc euanuit, & tunc ſtatim febricita-
uit. Hęc inquam verba, poſt multa alia eorum,
quę ſequuntur ſcripta occurrunt, in omnibus
codicibus; ſed quia cum illis non aptè hęrent,
neque idoneum ſenſum reddunt, cenſui inde
excipienda, & trāsferenda huc, et ità reſtituē-
dam lectionem, vt hic ſeorſum ſciberentur;
quę ad hiſtoriam ſingularem videntur perti-
nere, moxque proxima dictione, quę hanc ſe-
quetur, quę in commune dicentur, de ijs, qui-
bus cognoſcimus, quę circa ęgrotos fiunt. Ita
ergo reſtitutam orationem enarremus. Ple-
D rumque, inquit, repertus eſt habens veſicam
duram, & doloroſos articulos, nam, vt dictum
eſt genua, & pedes, & femora, & lumbos do-
lebat. Et poſt hęc doluit, iuxta aures, in ea
ſcilicet parte, qua eſt os petroſum. Dolorem
hunc conſtat fuiſſe vehementem admodum,
ex ijs, quę addit. Nam inquit, tumultus idem
(vocat σύτρεμμα nos tumultum vertimus,
paſſionem hanc, quòd grauiter angeret, & tu-
,, multuari cogeret) adenem non tangens, os nō
,, ſuppurans, ideſt, fuit dolor vehemens, tamen
non fecit tumorem in adenibus, neque res
venit ad oſſis corruptionem, vt ſolet. Sed
hoc euanuit, & tunc cœpit febricitare, cum
non febricitaret antea. Hoc non intelliget, niſi
qui ex ipſis operibus cognouerit, ſolere ma-
ximos dolores circa oſſa diu durātes, per quos

prę-

pręcipuè nullus tumor in carne oſsi incumbète ſentiatur, in corruptionem membranę, quę perioſtum vocatur primum, deinde, & ipſius oſsis, ſiniri, atque adeo hos dolores, & has corruptiones oſsium, ſępè fieri citra febrem, velut in externam partē, & ignobilem putreſcentia incumbente, atque nonnunquam hos externas affectiones ceſsare cū magno ęgrotantium malo, velut eadē putreſcētia in interna recondita. Vbi vertimus vtrumque deſcendebat ad femora, reperimus, in gręco codice θἄτερον, ideſt, alterum. Sed ſi alterum tantum deſcendebat, quo pacto alterum deſcendebat in fęmora? Ac non potius in femur? Pręterea, ſi alterum tantum in femur, quo pacto dolebant ambo crura? nam femur ſuprema, & prima pars cruris eſt: crus ergo, cui non in femur deſcendebat, non dolebat. Proinde conſtat legend um fuiſse ἑκάτερον, ideſt vtrunque, vt nos legibus. Porrò vbi legimus, parui bubones, habetur gręcè βραχεῖς βουβῶνες. vertuntque breues bubones, qui autem dicantur breues, niſi qui exigui, non ſuccurrit. Proindè cum βραχὺ ſignificet, & quod breue, & quod exiguum, magis placet legi parui bubones.

99 *ET germinationes, & calores, quod oculis, auribus, naribus, manu. Iudicationes, & alia, quibus cognoſcimus: ægrotus an ſudet, an tangat, an olfecerit, an guſtauerit. Alia autem agnoſce, pili, color cutes, vtnæ narui, muſculi, carnes, oſſa, medulla, cerebrum, & quæ à ſanguine viſcera, venter bilis, & alij ſacci. Pulſus, tremores, conuulſiones, ſingultus, circumſpiratio, ſeceſſus quibus cognoſcimus.*

Hic voluit Hippocrates in vnum caput colligere omnia quibus vtimur ad cognitionem. Ea medicinæ pars, ad quam hæc pertinent, dicitur agnoſtica. Triplicum rerum facit mentionem, non ſanè admodum diſtinctè, & artificiosè diſtributarum. Hoc verò vetuſtati eſt condonādum, & à nobis, quod ordini & diſtinctioni deeſt, addendum. Triplicia illa ſunt: Quibus potentijs, ſeu organis, ad hanc medicinæ partem opere exequendam, vtamur: Quæ ſigna capiemus: Quarum partium conſideramus affectiones. Atqui quæ vt ſigna conſideramus, ſunt duplicia, quædam anteceſſerunt, quædam comitantur. Organa quibus vtimur ſunt oculi, nares, aures, & manus, viſus enim, auditus, odoratus, & tactus, ſunt hæc organa. Guſtu verò nullus vtitur medicus ad medicinales agnitiones, quia excrementa aliqua, ſiue ſudorem, ſiue vrinam, ſiue quiduis aliud deguſtare, abſurdum, & minimè neceſſariū eſt. Proinde Hippocrates à tali ratione agnitionis ſemper abſtinuit, neque ſocio an ſaporis excrementorum, vnquam meminerit, niſi fortè dulcedinis ſordium auris, ſect. 5. lib. 6. huius operis, proindè neque hoc loco linguæ meminit, tamen odoris multis in locis fecit mentionem, fœtidarum ſcilicet, & vrinarum, & deiectionum, & quam minimè fœtidi puris, atque hoc loco etiam narium. Quibus itaque agnoſcimus, quatuor hæc ſunt. Signa, quæ, vt prægreſſa conſideramus, an ſudauerit, an tetigerit, admotum ve ei fuerit aliquid noxium, an olfecerit, guſtaueritve aliquid, à quo po-

A tuerit eſſe læſus, ac denique omnia alia, quæ ægrotus facere, pative potuerit: vt an vigilauerit: homo, aut laborauerit, aut inediam ſuſtinuerit, aut aluus copiosè fluxerit, aut denique aliud tale anteceſſerit. Nam huiuſmodi omnia, quæ procatarticæ cauſæ medicis vocātur, conſiderare conſuluit Hippocrates initio prognoſtici, aut ex alijs coniecturam facientes, aut, niſi id fieri poterit, interrogantes. Nam quæ conſideramus, vt præſentia, non eodem modo ſemper indicant, ſed plus aut minus bona, aut mala fiunt, vt illa, quæ vocamus prægreſſa, anteceſſerunt, aut non. Nam, quæ conſiderantur, vt comitantia affectionem, ſunt, germinationes, ſeù quæ exteriùs per cutem germinant, quo in genere ſuntquæ exanthemata vocantur, maculæ ſcilicet, & papulæ, & tubercula exigua: præterea, & vlcera omnia, & tumores præter naturam externi (omnia enim hæc per cutem germinant, & ſignificationem aliquam prębent) & calores, qui totum corpus, aut quaſdam partes præcipuè tenent: & color in toto corpore, præcipuè verò in vultu, & lingua; & pulſus (vt hinc etiam conſtet Hippocratem conſueuiſſe tangere ægrotantium arterias. Nā σφυγμοὶ non ſignificat palpitationem aut motum alium, quàm dilatationem arteriarum) & tremores, conuulſiones, ſingultus, circumſpiratio, & ſeceſſus, & alia, quibus agnoſcimus, vt decubitus, palpitationes, extenuationes partium, manuum geniculationes, vomitiones, & vrinæ, & ſputa. Circumſpirationis nomine intelligo ego hoc loco ſpirationis

B

C difficilis omnes differentias. Ex illis enim omnibus ſignificatio aliqua capitur in morbis, peculiariter tamen quam dyſpnœam ſignificet, non poſſunt certè affirmare. Non enim memini me vnquam hoc nomen ἀμφίπνευμα, ſeu circumſpiratio, apud Galenum, aut vllum aliū autorem legiſſe. Neque ſanè Gal. in libro de antiquatis vocibus Hippocr. illius meminit. Proindè omni auxilio deſtitutus, hac in re ſola poſſum coniectura vti, ea vero ducit in reſpiratione ſublimē: ſublimis enim videtur poſſe circumſpiratio vocari, quod non tantum ſeptū tranſuerſum, & thorax per eam moueātur, ſed & partes quę circunſtant thoracem, ſupernè quidem clauiculę infernè ilia. Nam re vera cū augetur debilitas, quanto hęc quę circunſtant

D thoracem mouentur euidentiùs, tanto thorax videtur moueri minus, vſque adeò vt eum ad extremam debilitatem iam ventum eſt, non reſpirare, ſed circumſpirare videatur animal. Atq; ita niſi me coniectura fallit, peſſima omnium ſpecierum diſpnϾ, nomine circumſpirationis ſignificatur. Dictū, itaq; eſt, dictis organis, aut facultatibus, dicta ſigna conſiderari. Id quod facilè conſtat: nam oculis ſentimus germinationes, & colores, tùm in partibus, tū in ſeceſſibus, & alijs excrementis, atque adeò modos ſubſtantię, in his ipſis. Auribus, quaſdam diſpnϾ ſpecies, vt cum feruet plenus in gutture pulmo, & excretiones flatuoſas, Naribus, odores in vlceratis partibus, & in excrementis. Manibus, colores, & refrigerationes, & partiū durities, aut mollities. Porrò tremores con-

„ conuulſiones, & dyſpnœæ plæreq; ſpecies,&
„ decubitus, partim oculis, partim manibus vi-
„ dentur ſentiri poſſe : vt & ſingultus partim
oculis, partim auribus. Porrò dictum eſt, hæc
ſignificationē mutare, ob ea quę anteceſſerint,
aut non anteceſſerint. Quod etiam conſtare
poterit ſingula perpendenti. Germinationes
certè in febriū initijs malignitatem humoris
indicant, niſi tamen exſudationis vi, aut atta-
ctu, affrictuve alicuius medicaminis calidioris,
aut longioris moræ in Sole, aut potu vini me-
racioris, & eſu rerum acrium, eruperint: tunc
.n. non malignæ, vt quæ tabardillo, ſed ſimpli-
ciores, vt quæ ſarpullido Hiſpanis vocantur,
fuerint germinationes. Calores itidem mor-
daces & maximi, ardentes febres indicant, ali-
quando verò eſu, aut potu rei calidioris, aut
inedia excreuerunt, & citra grauem vllum af-
fectum apparēt. Pulſus etiam nonnulli ob per-
turbationes animi fiunt, qui citra eas pericula
non exigua portenderent. Iam tremores metu
defatigatis aut inedia, aut vigilia, aut dolore
aliquo, qui alioqui extremæ debilitatis eſſent,
conuulſiones, & ſingultus, qui conuulſionibus
analogi ſunt, ex vino, aut guſtu, odoratuve ni-
mio rei acrioris, cum minori periculo: ex ex-
purgatione per pharmacum, aut nimia ſangui-
nis effuſione, aut etiam nimia exſudatione, cum
maiori fiunt, quàm ſine eis. Circumſpiratio ex
vehementi curſu aliquando fit ſine magno
malo, alioqui omnium pernitioſiſſimum ſignū.
Seceſſus nigri, virides, liuidi, & impensè flaui,
peſſimi ſunt, ſi verò deuorato pharmaco fiāt,
minus erunt mali, atque ſi ingeſtis copioſis
cibis eiuſmodi, multo minus mali. Perinde
etiam euenit in alijs omnibus, quæ circa ęgro-
tos conſiderantur : quæcunque enim eorum,
quę comitantur, quibuſdam antecedentibus,
grauiora: quibuſdam leuiora fiunt. Quare in-
ditia non ex eorum, quæ adſunt considera-
tione procedunt, ſed eorum & antecedentiū.
Partes quarum conſiderare debemus affe-
ctiones, ſunt pili, cutes, venæ, nerui, muſculi,
carnes, oſſa, medulla, cerebrum, & quæ à ſan-
guine viſcera, venter, bilis, & alij ſucci. Enu-
meratio eſt hæc partium omnium. Nam du-
plices partes ſunt. Quædam quæ propriè sūt
partes, & in toto viuunt : quædam quæ non
propriè, ſed quia aut in noſtris corporibus
naturaliter ſemper ſunt, cuiuſmodi quatuor
ſucci, & oſſium medulla, & proprij partium
rores : aut quia innaſcuntur nobis, vt pili, &
cutis non vera, & extremi vngues. Quæ pro-
priè ſunt partes quædam, ſunt ſimplices & ho-
mogeneæ: quædam organicę: ſimplices ſunt
carnes & oſſa (in carnibus verò ſunt, rubræ, &
pingues, & laxæ, & cuique parti propriæ) &
medulla, ſpinæ, & cerebri. Organa ſunt dubli-
cia, quædam organa prima, & potioribus orga-
nis communiter ſeruientia, vt venę (in his ſunt
& arteriæ) & nerui, & muſculi quædam orga-
na præcipua, vt venter, (& hic ſuperior aut in-
ferior) & vterus, & veſica (hi enim etiam ſunt
ventres) & cerebrū, & viſcera, quæ à ſanguine,
ideſt partes, quæ ex ſanguine cōcreuerunt (ce-
rebrū enim & venter ex ſemine) vt cor, hepar,
lien, & renes. Omnium ergo curam habere iu-
A bet Hippoc. vt rectè poſſimus de ægrotan-
tium affectionibus iudicia ferre, nō ſolum par-
tium, ſed & eorū quæ in nobis naturaliter in-
naſcūtur. Porrò hæc vt habeāt agnoſcimus, ex
dictis antea ſignis, & ex horū affectionibus no-
tas alias accipimus, vnde in grauiori, aut mi-
nus graui ſtatu eſſe ægrotum conſtitutum,
agnoſcimus. Nam ventris affectiones agnoſci-
mus, ex ſeceſſibus, aut vomitibus, velut veſicę,
& renum ex vrinis: hepatis, & cutis, ex germi-
nationibus, & calore, & colore. Cordis & ve-
narum, ex his ipſis, & pulſu: & medullæ, & ner-
uorum, & cerebri, & muſculorum, ex tremori-
bus, & conuulſionibus horum ipſorum: Et
ventriculi, ex ſingultu: bilis & aliorum ſucco-
rum, ex excrementis, ſeceſſibus inquam, & vri-
nis, ſudoribus, & ſputis, & vomitibus: oſſiū, ex
quibuſdā germinationibus, ex vlceribus enim
diuturnis. Porrò pilorum decidentię malignas
B cacochymias, aut extremum tabeſcentium pe-
riculum, indicant. Repentina & intempeſtiua
canicies frigiditatem, & humiditatē cutanea-
rum capitis partium. Cutis diſtentio & aridi-
tas, ſiccationem corporis: venæ tumores, redū-
dantias. Indicant arteriarum motus multipli-
ces, multiplices affectus: nerui & muſculi af-
fecti, faciunt partium quarundā peruerſiones,
quæ & ipſæ in acutis morbis ſignificationem
habent inſignem. Carnes emollitiones quaſdā,
aut durities præſeferunt, malum ſtatum vtra-
que ratione indicantes, vt in leucophlegma-
ticis, & tabeſcentibus. Oſſa corruptionem
ſubeuntium, dolores quoſdam ſolent pati hor-
rendos: medulla ſpinæ affecta reſolutiones pa-
rit: cerebrum affectum, deliria: cor, deliquia
animi: hepar, & venter, incoctiones: bilis & alij
C ſucci, faſtidia, oris amaritudinem, aut ſalſugi-
nem, & alia multa. En quæ continet hæc Hip-
pocratis dictio, quam ſatius, arbitror, fuerit
rurſum enarrando repetere. Et germinatio-
nes (inquit) & calores (ſupple) conſiderari
„ oportet, eo quòd oculis, auribus, naribus, &
„ manu fiunt iudicationes: ideſt, iudicamus, quæ
circa ægrotum ſunt. Neque verò duo illa tan-
tum conſideranda, ſed & alia, quibus agnoſci-
mus, ideſt, quibus iuuantur ad neceſſariam cir-
ca ægrotos agnitionem, vt an ſudet, aut tangat,
ideſt, an ſudor aliquis nimius, aut tactus ali-
quis noxius anteceſſerit, an olfecerit aliquid
inſigniter lædens, an guſtauerit cibū, potū, aut
„ pharmacum. Alia autem agnoſce, ideſt & alia
omnia quæ antecedere poſſint, quæ agnoſce, id-
D eſt cura agnoſces, aut per te ipſum, aut inter-
„ rogando. Porrò quæ conſiderari debent, ſunt
„ pili (color dicit, ſed ſatius ſit hic excipi, &
„ eum ſignis poſterius poni) cutes, venæ, nerui,
„ muſculi, carnes, oſſa, medulla, cerebrum, & quę
„ à ſanguine viſcera, venter, bilis, alij ſucci. Porrò
„ reliqua ſigna, quæ conſideranda ſunt, præter
„ germinationes, & calores, ſunt color, pulſus,
„ tremores, conuulſiones, ſingultus, circumſpi-
„ ratio, ſeceſſus, quibus agnoſcimus, ideſt, &
„ alia, quibus ad agnitionem vtimur.

100 *Suppurationibus oculi, & erumpentia magna vlcera fiunt, & ſecta profunda, vtroque modo intuitus exulcerantur.*

Suppurationes ſunt aliquando in oculis, collecto ſub cornea tunica pure. A quo quantũ periculi viſui impendeat, vel hinc conſtat, quod ſi expectes vt ipſum erumpat ſpontè, ſunt vlcera magna (quia non aliter erumpere poteſt, quàm corrodens tunicas ipſas, atque ita magnum vlcus faciens) ſi ſeces, facies vlcus profundum (quia non ſatis ſit, niſi totam ipſam corneam diſſeces) & vtroque modo intuitus „ exulcerantur, ideſt, exulcerantur oculi, ita vt „ intuitum amittant. Quid ergo remedij ſupereſt? certè quod Galen. 4. de comp. ſecund. loc. cap. 3. conſulit, diſcuſorijs colyrijs tentare pus abſumere.

101 *ARiſteas ex Amphilochi pago quarta delirauit, aluus ſubchlora egerebat, & ſomni ſalubres. Colore albus.*

Species quædam mihi videtur eſſe hæc hominis phrenitici in lethargicum abeuntis. Nam notas habebat vtriſque ſucci, bilis dico, & pituitæ. Nam bilioſas deiectiones habebat, & colorem album, quorum illud bilem, hoc pituitam indicare poterat. Nam duo ſunt hi loci, à quibus redundantium ſuccorum capiuntur argumenta, ab exeuntibus, & à colore ægrotantis. Albus enim pituitam, flauus bilem, ruber ſanguinem, niger atram bilem indicat. Videbatur verò nunc moueri bilis, quia aluus egerebat bilioſa, & delirabat, quare cum notæ pituitæ ſimul apparerent, qui eſt frequẽtiſſimus tranſitus in delirium ex pituita, cum febre (nã malum erat acutum) ſeſe inſinuabat; in lethargum ergo. Multo verò magis, cum ſimul eſſent ſomni ſalubres. Nam duorum alterum videtur poſſe ſignificare, dicens ſomni ſalubres, aut ſomnos vtiles ac conferentes, aut quietos, & ſimiles ijs qui per ſanitatem fieri ſolent. Vtcunque hoc interpreteris, conſtat hunc non teneri magno peruigilio, vt phreniticorum plerique ſolent: ſed dormire. Certè ſomni phreniticis omnibus vtiles ſunt, vt peruigilium noxium, ſi tamen nulli, aut prorſus exigui ſomni huic fuiſſent, non dixiſſet ſomni ſalubres: ſed quod ſolet, ſomni nulli, aut non dormiebat. Dicit itaque huic ſõnos fuiſſe, vel ſimiles beneualẽtium, aut vtiles, aut forte vtrumque. Nam alterum ex altero fit. Si. n. phrenitico sõni placidi, certè & vtiles atq; ſi vtiles certè non valde implacidi, neque inquieti. Nam qui omninò tales ſunt, laborem faciunt, & deliria, & conuulſiones augent, quare & lædunt. Qui ergo iuuant, ſunt ſimiles ſomnis beneualentium. Tales ergo erant huic ſomni, vtraque ratione ſalubres. Tales verò atteſtabantur colores faciei, ac indicabant in crebro non valde ſynceram eſſe bilem: ſed pituitæ ſatis admixtam. Quare cum bilis per aluum efflueret, conſentaneum erat futurum, vt paſſio abiret in pituitoſam.

102 *INcipientibus velut ſubtremuli, & digiti, & labia cum loquerentur, & alia, & celeriori lingua præditi proteruè. Rubor in facie præcipuè bis erat. Hi vinum bibebant, aut vomitum vtiliter vomentes, intumeſcebant.*

A Qui vehementer vomere coguntur, cũ alio-
qui non ſint ad vomendum faciles, neque ad
vomendum paulatim aſſuefacti: aut corpore
pleno, & capite infirmo ſunt, lædi ſolent ſimi-
liter, atq. qui vino plurimo, meraciori præ-
cipuè, vtuntur. Nimirum vomentes ſolent, nõ
aliter ac ebrij, tremere manibus, & labijs, &
balbutire, læſis neruis ob conſenſum cum ore
ventriculi, & ruborem, tumoremque in facie
contrahere, & oculos tumidos, exertos, & hu-
midos, habere, raptis in caput humoribus. Cũ
ergo aliqui, per morbos incipientes, hæc ha-
bent ſymptomata, conſiderare oportet, an
aliqua harum cauſarum adſit. Si. n. adeſt, melius
ſperare potes de ægroto: plærunque. n. cocto
vino, aut quieſcente à vomitu corpore, ſym-
ptomata hæc ceſſant: ſi autem neutrum aſſue-
B rit, periculoſa conſtitutio eſt. Nam apople-
cticam aliquam paſſionem minatur. Hoc ergo
nunc nos hac hiſtoria Hipp. docet, dicẽs, mul-
tos per initia morborũ habuiſſe digitos ſub-
tremulos, & labia, cum loqui inciperẽt: & alia
huiuſmodi, & fuiſſe celeri lingua. Hoc idem
epitethõ lib. 2. ſect. 6. dedit balbutiẽtibus: ſed
addit nunc proteruè, quod ſanè non omnium
balbutientium eſt commune, ſed peculiare
ebriorum. Nam loquacem balbutiem, & petu-
lãtiam, præſtat vinum: & ruborem, faciei præ-
cipuè, etiam dicit fuiſſe his: verùm hæc non
citra occaſionem facta, ſed quod tales ægrota-
re cœpiſſent, aut ex ebrietate, aut nimio vo-
mitu. Verùm non omnia æquè accidũt ebrijs,
& vomentibus. Nam petulãtia eſt ebrijs ma-
C ior, & tumor faciei vomentibus. Proinde dicit
prius (quod ad bibentes vinum magis refer-
tur) celeri lingua præditi proteruè, & poſtea
addit, vomẽtes intumeſcebant. Sed dubitabis,
cur dicat vtiliter vomentes. Niſi. n. nimius
vomitus ſit, non videtur tam noxius futurus,
ſin autem nimius, qui ſit vtilis? Certè qui vo-
munt, aut vomunt naturali quadam vi coacti,
non potentes retinere, aut ſpontè id faciunt
alicuius vtilitatis gratia, vt qui vomitorium
pharmacum accipiunt, aut digitis, intinctis ve
oleo pennis, ſibi ipſis vomitum cient. Hi verò,
aut nimis ſeſe ad vomitum cogunt, & in ea re
modum non tenẽtes, dictas ſibi noxas faciũt,
aut fortaſſe intempeſtiuè vomere tentantes.
Velut. n. quidã vtilitatis gratia ſeſe expurgare
tentauerunt, & à pharmacis vehementer læſi
D ſunt, ſuperpurgatione correpti, aut commota
citra euacuationem bile, aut diſtemperati, aut
aliter: ita multi ſanitatis cauſa vomentes. læſi
ſunt, rupto aliquo vaſe, aut grauato capite,
aut debilitata ventriculi retentrice, aut ali-
„ ter. De his dicit, vtiliter vomentes intume-
„ ſcebant, ideſt vtilitatis gratia vomentes, & vt
ab alijs affectionibus liberarentur, ac fortaſſe
etiam vtilitates alias inde capientes, has no-
„ xas incurrerunt, intumeſcebant, ſcilicet ſe-
„ cundum faciem, & oculos. & tremebant digi-
„ tis, & labijs, & balbutiebant cum rubore faciei,
impetu quodam actis in caput humoribus
(qua eadem ratione ſolet quibuſdam, nimio
& crebro vomitu vtentibus, viſus acies
hebeteſcere) & ore ventriculi læſo, ab ac-
currentibus excrementis, cui conſentiente
ner-

neruoſo genere tremores, & concuſſiones partium fiunt.

103 *QVi iuxta Medoſada, cui tenuia ſine bile, aquoſa, multa de iciebantur. Hypochondrium obediens, & gibbum, comatoſus fiebat, circa quatuordecimam ad indicationem præcipuè eunti, rigor ſine tremore, diſſolutio, langor, concurſus. Quæ exeuntium, comatoſus, negligens ex ſomno, non inſamuit. Indicatus eſt circa decimamquartam. Nullum iudicantium, contrarium.*

ὑπακόον, ideſt obediens, hypochondrium vocat hic per metaphoram, quod molle, & cedens digitis tangentis: gibbum verò quod intentum. Nam tumens & elatum hypochondrium rotunditatem quandam comparat. Dicit ergo nunc obediens, & gibbum hypochondrium, quod vocare ſolet intentum & molle. Rigor ſine tremore eſt horror, aut quod ſolum vocatur frigus. Nam dempta concuſſione, rigor fit horror. Vnde conſtat rigoris nomen apud Hippocratem latius patere quàm apud Galenum, & ſignificare omnem extremorum refrigerationem, aut ſaltem horrorem & rigorem. Alioqui non poſſet eſſe rigor ſine concuſſione partium. Conſtat etiam, vt & in alijs multis locis huius operis indicauimus, tremorem non dici Hippocrati, vt Galeno eam ſolum partium inſtabilitatem, quæ ex pondere & debilitate naſcitur, ſed omnem partium ſine voluntate concuſſionem, qua partes loco mouentur. Nam aliter quorſum diceret rigor ſine tremore? Peculiariter enim vocatum tremorem à Galeno, vix vnquam habet rigor adiunctum. Notauit ergo rigorem ſine tremore fuiſſe, quaſi carentem eo tremore quem ſolet habere, ea verò eſt concuſſio partium ab expultrice facultate procedens. Accipiuntur ergo hic nomina rigoris & tremoris, vt dictum eſt, eſtque rigor ſine tremore, horror. Diſſolutio & langor eandem rem fortè ſignificant, niſi fortè διάλυσις (diſſolutionem vertimus) eſt motus partium debilitas, & πάρεσις (debilitatem vertimus) eſt animi deliquium, & vitalis contentionis remiſſio. Vellem ſanè Galenum libro antiquarũ Hippocr. vocum, harum meminiſſe, verum quando ille non fecit, licet nobis quod videtur congruentiſſimum coniectare, Addit deinde σύμπτωσις τῶν ἐξιόντων nomẽ verò Symptoſis non eſt facile dijudicare quid hoc loco ſignificet. Nam nomen ipſum ſignificare poteſt multa, quorum hoc loco vix vllũ quadrare videtur. Significat enim concurſum, ſeu congreſſum, & compreſſionem, et infortunium, ſeu calamitatẽ, et accidens, ſeu ſymptoma. Quod autem horum dicas magis quadrare? Quid enim ſit congreſſus, aut compreſſio quæ exeuntium. Nam illud quæ exeuntium, idem eſt, ac ſi diceres, quæ exeuntia σύμπτωσις τῶν ἐξιόντων, ideſt, σύμπτωσις τὰ ἐξιόντα itaque ſenſus ſit, exeuntia erant compreſſio, aut concurſus, aut calamitas, aut accidens. Compreſſionem legi non eſt conſentaneum. Quia quid aliud ſignificaretur, quàm comprimi exeuntia, ſeu ſiſti? Quod pacto autem cui an-

A tea fluxiſſent, eunti in indicationem ſupprimerentur, aut quo pacto si ſupprimerentur circa quatuordecimam: mox circa eandem diem iudicatus eſſet? Sed neque ſymptoma commodum ſit legi. Cur enim in ipſa iudicatione dicerentur euacuationes eſſe ſymptoma? Leges ne calamitatem? Vt dictio ſit calamitas, quæ exeuntium, ideſt calamitas exeuntia? Id verò ſignificet, dictam diſſolutionem, et languorem, videri euacuatione augeri, itaque euacuationes videri non cum ſatis multa conferentia ac tolerantia prodire, ſed angi, et debilitari deiectionibus. Non quadrat, cum addat mox, iudicatus eſt circa decimamquartam, nullum iudicantium contrariũ, Quid enim magis aduerſum in iudicantibus,
B hoc eſt, in euacuationibus decretorijs, excogitari poteſt, quam sine conferentia, aut tolerantia, deniq; calamitatem, eſſe? Supereſt ergo concurſionem eo nomine ſignificari, vt dictio ſit quam præſcripsi, concurſus quæ exeuntium, hoc eſt, concurſus exeuntia. Quid verò ſignificare poſſit ea dictio? Certè præcipitatam, et frequentem fuiſſe deiectionem in iudicatione, adeo vt viderentur deiectiones concurrere. Quæ ſanè nimia deiectionum frequentia, caſus virtutis periculum afferre poteſt, ac proinde vituperantur in prognoſtico. Quia inquit, ſi aceruatim & ſæpè egerit, periculum eſt ne in animi deliquium incidat. Verum si hoc abſit, & bona tolerantia eſt in iudicationibus, nihilo deterius eſt abundanter & crebro deijcere. Vt ergo diceret hoc malum omen non affuiſſe, ſed bene tuliſſe ægrotum
C tam copioſam euacuationem, addidit, nullum iudicantium contrarium. Vnum adhuc nomen interpretatione indiget, vtpote non ſatis vſitatum παραφερόμενος ἐξ ὕπνου, quod quidem ego verti, negligens ex ſomno. Nam vt ὑπεροράν eſt deſpicere, ſeu res non videre, ſed præterire, ita παραφέρεσθαι præterferri, nõ conſiderare, negligere, & παραφερόμενος qui res nõ conſiderat, ſed quaſi non videat quę videt, neque audiat quæ audit, negligit. Cum ergo eſſet comatoſus, erat etiam ex ſomno, hoc eſt, cum excitabatur, negligens, vt obliuioſus, aut ſtupidus. His nominibus, quæ certè omnia inuſitata ſunt, explicatis, hiſtoriam aggrediamur. Hic haud dubiè laborauit morbo acuto ex pituitoſis & aquoſis, hiſque ſatis ſynceris.
D Omnia enim ſigna talium humorum ſemper fuere (vt hinc conſtet non omnes acutos morbos eſſe ex bile, ſed frigidæ etiam ſubiecto materiæ, poſſe celerem alterationem accidere) nam habebat multam deiectionem per totum morbum (quod multitudinis eſt) tenuium. Quoniam verò duplicia excrementa ſunt in nobis tenuia, bilioſa, & ſeroſa, addit, ἄχολα ideſt, minimè bilioſa, ſed ὑδατώδεα ideſt, aquoſa. Hypochondrium erat obediens, & gibbum, ideſt, molle, & intentum, quod etiam aquoſæ (cum flatuoſa fortè) materiæ redundantiam ſignificabat. Comatoſus fiebat, procedentibus ſcilicet aquoſis excretionibus, pituita purior fiebat, vnde fiebat comatoſus. Circa quatuordecimam ad iudicationem præcipuè eunti accidit rigor ſine tremore, hoc

eſt,frigus,aut, horror, quod etiam frigidi ſuc-
ci erat,alioqui accidiſſet rigor verus. Accidit
& diſſolutio & langor(hæc refrigeratio illa af-
fert) & tunc temporis multo abundantius
cœpit deijcere,adeo, vt concurſus quidam eſ-
ſet exeuntium,& tunc fiebat magis comatoſus,
& ſi quando excitabatur,erat ex ſomno negli-
gens,hoc eſt,nihil conſiderans eorum quæ ſeſe
offerebant,ſed velut mente alienatus. Nihilo-
minus non inſaniuit apertè. Vnde conſtat non
fuiſſe legitimum lethargum, ſed coma ſolum.
Tandem per tam cumulatam deiectionem iu-
dicatus eſt citiſſimè,mox enim circa decimam-
quartam, & bene ſanè: nullum enim iudican-
tium (hoc eſt ſignorum decretoriorum) fuit
contrarium, hoc eſt improſperum, & aduer-
ſum. Nam in die decretoria, & optima, cum
euacuatione congruente,& copioſa,cum con-
ferentia, & tolerantia, ſolutus eſt morbus.
Vnde conſentaneum eſt, nullam recidiuam
ſuperueniſſe,

104 *SImiliter alius in principijs ſub viſcoſas deie-
ctiones,ex quibus quæ craſſa iudicatoria Inſom-
nis: poſt hæc ſubuiſcoſas, ſubbilioſas,coctas, bilioſas
non tenues. Poſtquam autem cœpiſſent compacta eſ-
ſe, celeres iudicationes. Hypochondrium intentum
apparuit modo venoſo circa ſextam, deinde deormi-
uit ſeptima,iudicatus eſt circa nonam.*

Cum plurima eorum, quæ hoc opere con-
tinentur videantur circa ordinem ab aliquo
collecta,aut ab ipſo autore tumultariè ſcrip-
ta, multo certè magis quæ hoc quarto libro,
quam quæ prioribus, quod ex multis alijs di-
ctionibus iam conſtat, ſed & ex hac conſtare
poteſt,in qua quædam dicuntur pertinentia ad
hiſtoriam ſingularem,quædam interponuntur
pertinentia ad communem doctrinam. Multæ
etiam in hoc libro ſunt inuſitatæ voces. Simi-
liter etiam (inquit) alius in principijs habuit
deiectiones ſubuiſcoſas. Dicit ſimiliter, quod
hic etiam,vt qui ante hunc ſcriptus eſt, habe-
bat copoſas deiectiones. Tametſi profectò nõ
fuerunt qualitate ſimiles. Prior enim habuit
tenues,non bilioſas,quæ quidem tales cum eſ-
ſent longè aberant à viſcoſis, hic verò habuit
ſubuiſcoſas, hoc eſt, aliquantulum viſcoſas.
Nam illud, ſub, minuit ſignificationem. His
dictis, quæ pertinent ad narrationem, appo-
,, ſuit illud. Ex quibus quæ craſſa iudicatoria:
quod ſanè non de hoc ægroto, ſed in commu-
ne dictum putari debet. Nimirum deiectiones
craſſæ concoctiones præſeferunt, & proinde
iudicatoriæ ſunt. Hoc verò non eſt deiectio-
ni proprium,ſed commune excrementis omni-
bus. Nam ſuo quodque genere, quod coctum
craſſum eſt. Concoctio enim omnia facit craſ-
ſiora. Verum non vt craſſa, quæ cocta, ita len-
ta ſunt, imo verò ſine lentore craſſa. Lentor
enim in excrementis, ex interno frigore, &
cruditate naſcitur. Cum ergo dicitur ex qui-
bus quæ craſſa iudicatoria, non eſt intelligen-
dum ex quibus ſubuiſcoſis deiectionibus,
quæ craſſa iudicatoria. Nam in lentis, quanto
craſſior, tanto crudior deiectio ſit: ſed ex qui-
bus ex deiectionibus ſcilicet. Itaque hæc ver-

A ba nihil aliud continent, quam quod in pro-
,, gnoſtico dicitur his verbis, Inſpiſſari opor-
,, tet deiectionem morbo ad iudicationem
eunte. Erat inſomnis. Hoc ſanè non atteſtaba-
tur viſcoſis deiectionibus, ſed bilem potius
ſignificabat. Quid ergo intelliges aliud quam
pituitoſa in inferna repere, & bilem in ſuper-
nis partibus abundare? quod & euentus decla-
rauit. Nam poſt hæc, elapſis ſcilicet duobus
aut tribus diebus principij, paulatim cœpit
detrudi deorſum bilis, & paulatim cœperunt
deiectiones bilis ſpeciem oſtendere, & hypo-
chondria exceperunt calidos humores, vſq;
dum recedente à capite bile dormiuit ſeptima,
& nona iudicatus eſt. Itaque (inquit) poſt hæc
deiecit ſubuiſcoſas,ſubbilioſas, coctas, id eſt,
craſſas, bilioſas non tenues, ſed ex craſſa bile
B cuiuſmodi eſt vitellina. Non ſanè omnes has
deiectiones habuit ſimul (nam qui poſſet?) ſed
alias poſt alias,procedente verò,bilis ad infer-
na detruſione, abierunt à ſubbilioſis ad bilio-
ſas: interim prodiebant aliquæ ſtercoroſæ, ſeu
ex fæcibus craſſis,quas coctas vocat. Atqui ex
eo tempore, quo cœperunt compactæ eſſe,ce-
leres iudicationes expectabantur, quia vt di-
ctum eſt primo huius operis. Concoctiones
celerem iudicationem, & ſecuritatem ſignifi-
cant. Hypochondrium intentum apparuit mo-
do venoſo circa ſextam. Silicet à ſexta ad no-
nam eſt quaternarius, ſemper autem primus
dies vltimi quaternarij,& qui in iudicationem
finitur, ſolet perturbationem afferre. Itaque
ſextus nonum indicauit. Sed quid eſt venoſo
modo intentum eſſe hypochondrium? noua
C certè phraſis. Phlegmonoſum affectum puto
venoſum modum vocari, quod tumefactis
primum, ac repletis venis, ſoleant phlegmo-
noſi affectus excitari. Fortaſſe etiam (quod
magis placet) legendum fuit non φλεβονώδεα
τρόπον ſed φλεγμονώδεα τρόπον. Itaq; intentum
erat hypochondrium cum calore, & dolore, quod
ſignificabat eam regionem ſuccos calidos co-
pioſè imbibiſſe, cumque mox ſequenti die
dormiuerit, conſtat ex ſupernis partibus eos
deſcendiſſe. Iudicatus eſt circa nonam, proce-
dente arbitror eo bilioſorum deſcenſu, ac hy-
pochondrij redundantia deiectionibus bilio-
ſis euacuata. Cum enim Hippoc. non dicat
ſtetiſſe ante hos vltimos dies deiectiones, ego
intelligo ad finem vſque morbi proceſſiſſe. Ita-
que malum hoc,alioqui acutiſſimum, ex vtriſ-
D que excrementis,pituitoſis inquàm & bilioſis,
pependit fuitque bilioſior multo, quam qui
ante hunc enarratus eſt.

105 *ALbi colore,non rufi,vtrique.*

Ambos duos ægrotos,qui dicti ſunt,& eum
qui iuxta Meduſadæ habitabat, & hũc aliũ,qui
ſimiliter ægrotauit, dicit eſſe λευκόχροας,id eſt
colore cãdidos,non rufos. Vbi cõſidera Hip-
poc. non contemnere in morbis qualis natura
ſit ægrotantiũ, imò hanc in præcipuis conſi-
derare,atque ob hanc notas omnes, ex corpo-
ris habitu,colore,capillis,& reliquis omnibus,
quæ ad eam cognitionem iuuare poſſunt, Al-
bi colore plærunque rufi ſunt plus aut mi-
nus,

nus, vt Germani, quidam autem etiam ſűt colore faciei ſatis albi, capillis verò, et barba nigri. Qui albi, et ruſi ſunt, ſiquidem in vigente iam ætate ſunt tales, frigidi ſunt. Qui albi, et nigris capillis contrarias notas habere videntur, aliam quidem frigoris, aliam caloris. Verum quia contraria non poſſunt eidem ſimul ineſſe, neceſſe eſt ambo hæc ſigna ſimul, aliud ſignificent, præter vtriuſque ſignificationem. Quoniam ergo color capillorum aliquando ſequitur conditionem cauſæ facientis, aliquando materiæ, neceſſe eſt, quando duo dicta ſigna non poſſunt atteſtari facientibus, quia eſsent contraria, et ſimul, aut ambo, aut alterum, ſequantur conditionem materiæ. Meritò ergò coniectemus eum, qui ſimul ſit cute albus, capillis niger, duplici ſucco abundare, pituitoſo, et melancholico. Non enim æque repugnat duos hos ſuccos abundare, atq; calidũ, frigidumque ſimul eſse corpus. Ambo enim ſunt frigidi ſucci, atqui melanchólica viſcerũ natura, ob ſubſtantiæ proprietatem gignit nigros ſuccos, atque adeò nigras fuligines, ob incoctiones verò, etiam ex pituitoſis edulijs multam, pituitam, qua molliores corporis partes nutriuntur. Sunt verò in melancholicis multæ incoctiones, quia eorum debilis eſt naturalis calor. Itaque illi erant pituitoſi, & melancholici, & vterque ſanè morbus fuit magna ex parte congruens tali natura (nam melancolici ſeroſi etiam ſunt, pituitoſi verò lentis abundant) non tamen omninò. Nam ſatis etiam bilioſus morbus fuit huic poſtremo, poſſe vero, & congruentes, & omninò non congruentes, & partim congruentes morbos hominibus accidere, ob multas cauſarum cõcurſiones, non eſt, quòd dicam. Illud ſolum addamus oportet, cum Hippoc. non dicat, qui fuerit illis pilorum color, ſed ſolùm nõ fuiſse rufos, vnde coniectemus fuiſſe nigros. Certè, quia albi, ruſi magna ex parte ſunt, plus, aut minus, quaſi notatu dignum notauit fuiſſe albos, nullatènus rufos: tales verò ſunt, qui nigri. Rubri enim, aut virides, pili humani eſſe non conſueuerunt, neq; ſanè albiſſimi, niſi raris quibuſdam. Tales autem ſi eſſent, par erat, vt rem rariſſimã apertioribus verbis ſignificaret, cur enim quia non erant flaui, ſuſpiceris fuiſſe quales rariſſimi eſſe ſolent, ac non potius quales mox ſiunt, puta candidos colore, & nigros capillis? Conſtat verò, iuxtà hanc enarrationem, πυῤῥὸν, ſeù rufum latius accipi, vt & ὠχρὸν, ſeù pallidum, atque adeò ipsũ ξανθὸν, ſeù flauum, pro omni pallore, vt non ruſi dicantur, qui nullatenus ruſi, hoc eſt, omninò abſunt à pallidorum genere. Nimirum dicta tria nomina, et à differentiam quãdam palloris ſecundum maius, & minus plærunq; continẽt, nonnunquam etiam promiſcue, ſeù pro omni palloris genere, quicunque eorum, accipitur.

106 D*Eiectionum aquoſarum cum ſub dio expoſita eſſent, leue ſupernè tenue valde ſimile Iſatodi, infernè ſit ſubſidentiam habens.*

Iſatis græcis dicitur ea herba, quæ latinis A glaſtũ, cuius ſucco vtuntur tinctores ad cæruleum colorem præſtandum, eo enim colore eſt is ſuccus. Herba ipſa viridior, non omninò viridis, hinc ſpecies quædam bilis, vt Gal. docet lib. de atra bile ἰσατώδεις, hoc eſt, iſatidem colore referens, vocatur: ea eſt inter viridem & cæruleum, ſit vt omnis alia viridis bilis ſpecies vſtione, niſi cum ſequitur conditionem ciborum, vt in ventriculo aliquando. Ergo dicit deiectiones aquoſas multas, cum ſub dio expoſitæ manerent, habuiſſe supernè tenue, et leue, ſimile flori, qui in vinis ſolet innatare, colore ſimile iſatodi bili: infernè verò ſubſidentiam ex parte craſſiori. Nimirum, vt in vrinis repoſitis ſeparatur infernè ſubſidentia, & ſupernè quiddam tenuiſſimæ telæ araneorum ſimile, leue, & tenue, ità in plæriſque deiectionibus B aquoſis. Refert verò quod ſeparatur, id, quod in eis latitabat. Significabat ergo hoc tenue, & leue iſatidi ſimile, bilem cum aqua deſcendere. Vndè manifeſtum ſit, hoc Hippocr. non dicere de deiectionibus aquoſis, quæ erãt in ægroto, qui iuxtà Medoſidæ ædes habitabat. Ille enim deiciebat tenuia ἄχολα, id eſt, bilis expertia, hæ verò deiectiones erant bilioſę, & iſatodes, ſed potius hanc fuiſſe differentiam aliam aquoſarum, illis cõtrariam, quam in alijs ægrotis eadem fortaſſe tempeſtate notauit. Tu interim conſidera Hippocr. diligentiam, qui deiectiones, & recentes, & repoſitas contemplabatur, quod in alijs etiam antea animaduertimus.

C

107 Q*Vibus in dextris ſubmollis intentio, phrenitici, ſi non ſoluatur ſebre deſinente. Quibus vero ſub mollitudine alui in hac ipſa velut circum collectum aut durum, doloroſum ſit & valde malignum non vult diffundi, fortaſſe ex talibus ſuppurantur. In dextris autem eleuationes quæcunque quidem premente aliquo multum, ac maximè ſubmurmurauerint, non valde cacoethes fuerint in dextris ei, qui ab Amphiloco, & ei qui iuxta Medoſadæ. Hi comatoſi, & in ſomnos deferebantur.*

Quantũ referat in acutis morbis, & ijs, qui ex acutis decidũt, attrectare hypochondria, et ventris inferni regionem, intelliges facilè ex ijs, quæ de ea re in prognoſtico Hippoc. reliquit ſcripta, ad quod ſanè etiam pertinet hæc D tota dictio, quam enarrare aggredimur. Dictũ eſt Hippocr. illic, tumores hypochondrij dextri deteriores eſſe quam ſiniſtri, quod ſanè ob hepatis dignitatem, quæ ex communis alimenti generandi facultate procedit, veriſſimũ eſt, vſque adeò, vt plegmones hepatis lethales ſint, & inueterati tumores cum duritie inſanabiles. Hanc ob cauſam tumores in dextris partibus ventris præcipuè perſequitur, eorum differentias quaſdam inſignes, & ſignificationes proponens. Prima eſt, intentio ſubmollis in dextris, quam diximus iam ſępè fieri ob flatus eo loco collectos, ſi enim ex tumore phlegmonoſo, aut ſcirrhoſo naſceretur, eſſet dura, ſi ex œdemate, non admodum eſſet intẽta pars: ſed laxior. ſi ex aqua inter peritonæum, & inteſtina, deflueret per totum ventrem,

neque diſtenderet ſolum dextrum hypochõdrium. Flatus verò eam ſolum partem, qua cõtingit gigni, nonnunquam diſtendit, ſurſum petens, neque verſus quaque diffuſus, Ita quibuſdam ex flatu diſtenditur ſolum hypochondrium dextrum, alijs pluribus ſiniſtrum, alijs etiam totus venter, vel quòd plurimus ſit, & vix toto ventre capiatur, aut quòd in omnibus ventris partibus gignatur, aut à lumbis vtero, aut parte alia inferna gigni cœperit. Tales quidem tumores diſtentionis plurimum habent. Nam flatus, velut ad ſumma elatus, mẽbranas tendit. Duritiei verò propriæ, & quam tactus à tentione diuerſam eſſe ſentiat, exiguũ. Eſt ergo diſtentio ſubmollis, qua per febres continuas apparente, duplex exitus expectari poſſit, alter bonus, vt ſcilicet ſenſim flatus à febre diſſipetur, ſimulque tentio, & febris deſinant: alter malus, vt ſcilicet phrenitici fiant. Scimus enim flatus per venas, & arterias redũdantiam, ſemper eſſe capiti periculoſam, & ſignificare morbos eius, qui adſunt, aut aderũt, velut profectò vrinas turbatas, vt ſubiugaliũ. Ergo dicit, intẽtio ſubmollis in dextris, futuram phrenitidem timere iubet, ſi non ſoluatur deſinente febre. Si enim febre perſeuerante tentio ipſa perſeueret, quaſi febrilis calor nihil eius abſumat, aut ipſa ſoluatur febre non deſinente, vtroque modo timeri debet phrenitis. Illud enim ſignificat maximam indiſſolubilis flatus redundantiam, hoc fortaſſe raptũ ad caput. Quia ſi febris nõ deſinit, meritò putes deſijſſe tentionem, cauſa aliam in partem abeunte, potiuſquam conſumpta. Quod ſi febre deſinente tentio non ſoluatur, non ſanè eſt, quod timeas phrenitidem; non enim ea fit ſine febre, tamẽ hoc per febres acutas rarum fit, tales enim cõſueuere flatuoſos morbos finire, aut in alios, cauſæ tranſmiſſu, mutare. Quia ergo hoc rarum ſit, dicit ſi non ſoluatur tentio febre deſinente phreniticos fieri ægrotos. Omninò enim neceſſe eſt quatuor horum aliquid euenire, aut tolli ambo, tentionem dico, & febrem, quod eſt maximè expetendũm, aut ambo perſeuerare, aut febre manente tolli tentionem, quæ duo phrenitidem minantur, aut ſolui febrem, & tentionem manere. Cùm ergo hoc vltimum adeo rarũ ſit, niſi primũ fiat rationi conſonum eſt, ob ſecundũ, aut tertiũm phrenitidem timere. Apponit mox aliã tumoris in ventre differentiam, dicens, quibus verò
„ ſub mollitudine alui in hac ipſa, velut circum
„ collectam, aut durum doloroſum fit, & valde
„ malignum nõ vult diffundi fortaſſe ex talibus
„ ſuppurantur. Multas etiam notas ſcripſit in prognoſtico internæ in aluo inflammationis in ſuppurationem abeuntis, quod ſanè etiam poſſe cognoſcere plurimum refert, eſtque hæc vna earũ rerũ, quibus periti medici imperitis maximè præſtant. Nã multi ex internis inflãmationibus ad ſuppurationes mutatis moriũtur lentè, cum putarentur iam eſſe à morbis liberati, atq; à medicis dimiſſi. Cum enim facto iam purè dolores, & febres magnoperè remittantur, putantur multi ad maximã morbi remiſſionẽ, & ſecuritatẽ perueniſſe, quibus pus interius vomica aliqua collectum ſubeſt. Quorũ

A quidam beneficio ipſius naturæ fortis, rupta vomica, & excreto pure, liberantur: quidam pure malignius putreſcente, & computrefaciente partes internas, aut aſſidua febricula, quam putridæ ex loco in cor delatæ fuligines fouent, tabeſcentes, intereunt, aut vomica rupta, ſed tardius, & cũ iam debilitata virtus eſt, magiſquàm vt poſſit ipſam puris excretionem ſuſtinere. Multum ergo refert ſcire notas internæ inflammationis in ſuppurationem abeuntis. Ac multi quidem has ignorant, quia ne ipſas quidem internas inflammationes dignoſcere ſciunt, & latentium affectionum cura depoſita, nihil ferè conſiderant, præter ea quæ ſenſibus comprehenduntur citra ratiocinationem vllam, & vulgaribus etiam sũt no-
B ta. Oportet verò inflammationes, & affectas partes noſſe, poſſeq; eas ab alijs doloroſis affectibus dignoſcere, & magnas ab exiguis. An enim facturi ſint abſceſſum, ſeù ſuppurationẽ, agnoſces ex tribus, loco, magnitudine, & modo inflammationum ipſarum. Nam inflammationes partium calidiorum, niſi anticipent reſolui, magis ſupporãtur, quàm frigidiorum, ac proinde, vt dicitur in prognoſtico. Tumores in ventre minus faciunt abſceſſus quã qui in hypochondrijs, minimè verò qui infra vmbilicum ſunt. Porrò exiguæ inflammationes plęreque reſoluuntur, præcipuè ſi in locis calidis ſint, magnę in calidis quidem locis ſuppurant, in frigis manent crudæ, & inuictæ. Quod ad modum attinet, quæ ſunt rotundæ, & eminentes, & proprio loco circumſcriptæ, & in
C vnum collectæ, futurę ſuppurationis ſignificationem præbent, quæ verò extentæ, & latę, effuſę, non admodum ſuppurant, ſed ſi exiguæ ſunt aut materię tenuis, reſoluũtur, ſi magnę, aut craſſioris, iudicationem ſubeunt, fluxu sãguinis, aut alia euacuatione, ſi modo bonum exitum habet. Hęc continent illa verba. Qui-
„ bus verò ſub mollitudinem alui in hac ipſa
„ velut circumcollectum, aut durum doloro-
„ ſum ſit, & valdè malignum non vult diffundi, fortaſſe ex talibus ſuppurãtur. Mollitudinem alui vocat ipſum abdomẽ, & ſub alui mollitudine apparere durum, eſt, ipſum abdomen extima in parte molle eſſe, interius autem ſub ea mollitudine durum quidam reconditum eſſe, hoc ergo ſignificat tuberculum internũ.
D Quia verò dicit durum doloroſum in hac ipſa. hoc eſt in febre, ſeu cum febre continua, ſignificat id tuberculum inflammationem eſſe.
„ Hęc, inquit, ſi ſit circum collecta, & valde ma-
„ ligna nolit diffundi, hoc eſt, et nolit in partes circum ſitas effundi, et extendi, neque compreſſa, neq; aliter, ſed vno quoddam loco durities, et dolor hęrens, et velut in circumſcriptam, certamque particulam, ſeſe colligens, quod quidem eſt malignę inflammationis (nã quę ſe effundit non eſt tam firmata in parte) fortaſſe, inquit, ex talibus ſuppurantur. Hoc eſt, fortaſſe in ijs, qui hęc habent, expectari debent ſuppurationęs internę. Meritò ſanè. Nam tales ſunt inflammationes magnę (et ob eſſentiam propriam, quia in alto cũ ſint. ſentiũtur manifeſtè, et propter cacoc-

tiam

tiam, quia dolent malignè, & nolunt diffundi)& in loco calido: quia ſub mollitudine alui, & non ſunt benè reſolubiles, quod indicat durities. Quid ergo aliud expectes quam ſuppurationem? Dicit verò fortaſſe, cõditione huius operis, quo non tam docere, quam obſeruationes & experimenta, vt occurrebant tradere inſtitutũ eſt. Dicit ergo fortaſſe ex talibus ſuppurantur quaſi nõ definiat modo: ſed affirmet in talibus ſe obſeruaſſe ſuppurationes fieri. Tu verò iam hinc, quandoquidem ego experimento idoneam rationem adiunxi, vtere vt ſigno ſatis bono. Apponit deinde aliam differentiam tumoris in ventre, quam non eſſe cacoethem dicit, adiungens duo exempla. In dextris, inquit, eleuationes quæcunque quidẽ præmente aliquo, multum, ac maximè, ſubmurmurant, non valde cacoethes ſunt. Conſtat has eleuationes in ijs eſſe, quæ non admodum circumſcriptæ ſunt: ſed diffunduntur, quas diximus iudicatione aliqua: ſeu abſceſſu aliquo eorum, qui per effluxionem fiunt, vt ſanguinis fluxu ex narihus, aut deiectione copioſa, aut tali aliqua ſolui. Quæ euacuatio expectanda ſit, ex ijs quæ tenſioni accedunt, agnoſces. Quibus enim hypochondria velut retracta furſum, & diſtenta ſunt, fluxus ſanguinis iminet: quibus murmurant, fluxus alui. Si ergo multum murmurant cũ quis præmit, conſtar nõ eſſe humores admodũ firmatos in parte, & ad interna vergere, per aluum non difficulter excernẽdos, vt nihil prohibeat mox aliquid expurgantis medicamenti dare. Nõ eſt igitur hæc maligna affectio. Talis, inquit, tenſio fuit in dextris ei, qui ab Amphiloco, & ei qui iuxta Madoſadæ, ei ſcilicet de quo nuperrimè ſcriptum eſt. Ambo dicti ægroti erant comatoſi, & in ſomnos deferebantur (conſtat illud, & eſſe declaratiuum) quod etſi graue videbatur, tamen nihil illis euenit mali. Certè de eo, qui iuxta Madoſadæ, ita eſt dictum. Circa decimamquartam iudicatus eſt, nullum iudicantium contrarium.

108 *Conſtitutiones quales in quibus magis & minus fiunt, temporibus, regionibus. Vigores quo tempore morborum, & ad iudicationem, & quod quotidie, & quod priùs, & tardiùs, tertia, quarta periodo. Et circuituum, in quibus iudicantia, tumentia, cruenta, & non.*

Quanti faciat Hipocrates ſententiam duodecimam primæ particulæ aphoriſmorum, qua dicitur, paroxyſmos, & conſtitutiones iudicari ab ipſis morbis, temporibus anni, & circuituum incrementis, & ijs quæ mox apparent, inde intelliges, quod multis ſuorum operum locis ſparſim eam repetijt, partim quidem eandem rem omninò dicens, partim aliquid quod ad eandem ſententiam facit, adijciens. Sanè vel in hoc ipſo quarto epidemiorũ lib. bonam partem eius aphoriſmi ſcripſerat, quem hic repetit, quædam etiam vtilia adijciens, quædam etiam detrahens non inutilia, vt videatur mihi hæc ſententia (quid & antea dixi) ſi vndique colligatur, perfecta euaſura, & totam doctrinam de criſibus conten-

A tura. Hic non meminit ſigniorum concoctionis in excrementis, quæ in aphoriſmo vocauit mox apparentia, quæ ſanè maximam præſenſionis in morbis partem continent, tamen adiecit, habendam eſſe rationem circuituum, quibus iudicationes, aut abſceſſus fiant, quod etiam ipſum ad fidam, aut infidam iudicationem habet magnum momentum. Conſtitutiones dixit aphoriſmo indicari, ab ipſis anni temporibus, inter cætera. Vt autem ab anni temporibus, ita & à regionibus, & alijs congeneribus cauſis indicari, eſt intelligendũ. Quia ſcilicet quædam, & anni tempora & regiones, quaſdam: quædam, alias conſtitutiones morborum facere, nata ſunt. Quia calida tempora breuiores, frigida longiores, morbos,

B alioqui eoſdem, eſſe faciunt. Ergo vt poſſis hac præſentiendi ratione vti rectè nunc monet, dicens, ſcire oportet quales conſtitutiones, in quibus temporibus & regionibus, magis & minus fiunt. Nimirum breues conſtitutiones in calidis, & temporibus & regionibus magis, in frigidis minus fieri, longas contra. Sed quid refert cõſiderare conſtitutiones morborum? Certè vt præſentias quo tempore vigores morborum, ideſt, vt præſentias quando habiturus ſit morbus vigorem, & quantum ad vigorem vſque, tranſigendum ſit. Quorſum id? Et ad iudicationem inquit, quaſi dicat, quia iudicationes morborum fiunt in ipſis morborũ vigoribus. Ergo et ad præſentiendum tempus iudicationis, oportet præſentire vigorem, et ad hunc, conſtitutionem. Neque verò ſolùm

C hanc præſenſionem præſtant anni tempora, et regiones: ſed et circuituum inuicem collata incrementa, ſiue, quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue ex longiori interuallo fiant, vt in aphoriſ. dixit. Quod idem nunc explicat, dicens, et quod quotidie, et quod prius, et quod tardius, hoc eſt, an anticipent, an tardent paroxyſmi (inde enim naſcitur circuituum, ad ſeſe incrementum, aut decrementum) et quod quotidie, tertia, et quarta periodo, hoc eſt, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue quarto quoque die repetat paroxyſmus. Non meminit autem longiorum circuituum, quia quintani, ſeptimani, & longiores, rariſſimi ſunt, & in acutis, nunquam fiunt. Itaque hæc verba idem omnino ſignificant, quod verba illa aphoriſmi. Qua ratione autem cognoſcatur conſtitutio morbi

D ex circuituum inter ſe collatione, in commentario aphoriſmi dictum eſt. Addit, & circuituum in quibus iudicantia, tumentia, cruenta, & non. Iudicantia Hippocrates vbique vocat euacuationes, velut cum dixit, iudicantia ne mox appareant: & rurſum, iudicantia, quæ non iudicant, ideſt, euacuationes quæ non tollunt morbos. Porrò hæc ipſa aliquando vocat abſceſſus, diſtinguens abſceſſus, in abſceſſus cum euacuatione, & ſine ea, vocanſque abſceſſus cũ euacuatione, excrectiones, vt ſudores fluxus ſanguinis, & deiectiones. Ergo dicit nũc, non ſolum conſtitutionem eſſe notandam, ſed etiã habendam rationem circuituum in quibus apparent iudicantia (ideſt, euacuationes) aut tumentia, ideſt, tumores præter naturam, ſiue ſint cruenta, ideſt tumores ex affluente ſangui-

guine, & phlegmones, ſiue non, ſed qualia
œdemata, aut ſcirrhi. Non enim hoc parum re-
fert, ſi quæ vis eſt dierum decretoriorũ, ac niſi
fruſtra eſt ſcriptum ab Hippocrate in apho-
riſmo. Sudores febricitanti ſi cœperint, boni
" sũt tertia die, quinta, & ſeptima, & nona, & vn-
" decima, & decimaquarta, & decimaſeptima &
" vigeſimaprima, & vigeſimaſeptima, & trigeſi-
" maprima, & trigeſimaquarta, Hic enim ſudo-
" res morbum iudicant: qui verò non ſic ſiunt,
" dolorem ſignificant, & longitudinem morbi,
" & recidiuas.

109 A *Bſceſſus quibus recidiuæ.*

Multa dicta ſunt antea in hoc ipſo opere de
abſceſſibus, præcipuè ſectione prima libri ſe-
cundi, vbi diximus, morbos difficilis iudica-
tionis, eſſe eos, qui per abſceſſus ſine excre-
tionibus, aut cum recidiuis, aut cum vtriſque
finirentur. Hoc idem eſt, quod Hippoc. hoc
loco docet. Nimirum abſceſſus, & recidiuas
eiſdem morbis eſſe familiares, ijs ſcilicet, qui
imperfectè iudicati ſint: & abſceſſus ſolere ſie-
ri, quibus & recidiuæ. Nimirum vtraque ſiunt
ex ijs, quæ relinquuntur in morbis poſt iudi-
cationes, aut ob acriſias, ſiue iudicationum de-
fectus. Nam qui contra iudicantur perfectè,
perpurgantur, ac proinde tutò, ſineque vllo
malo alio, fruuntur ſanitate.

110 V *Enæ temporum, & concidentiæ, & colorũ mu-
tationes ante indicationes, & quibus iudica-
tiones non ſiunt, & anxietates circumtenſiones, colo-
rum mutationes ex rubro in chlorum. Si non iudi-
cent, & cutis circumtenſiones ſine iudicatione, &
collapſus oculi. Corporis durities ſicca.*

Hac oratione complectitur Hippocrates
ſigna corporis tendentis ad ariditatẽ, ſeu mar-
corem. Quia enim ſiccitate extrema, & quam
cõfirmatam vocant, ſiunt partes omnes corpo-
ris duriores, vnde & durum pulſum talibus, &
totius corporis habitus duritiem, contingit
ſieri vocat eam corporis affectionẽ, corporis,
duritiem ſiccam, hoc eſt, duritiẽ corporis, non
ob concretionem à frigore: ſed ob ſiccitatẽ, &
naturalis corporis humiditatis conſumptionẽ,
factã. Qua quidem affectio, vt ignei caloris, cũ
naturalis debilitate, ſieri conſueuit. Qua ratio-
ne multi ex febribus putridis tales manent, cũ
præcipuè illæ ſunt ardentiſſimæ, aut mali mo-
ris, aut cum interna aliqua inflammatione,
præcipuè viſceris alicuius calidioris, aut cordi
proximi, vt pulmonis, hepatis, aut ventriculi.
Talis affectionis futuræ ſigna ſunt hęc quę hic
recenſuit. Venas temporum vocat, manifeſtas
in tẽporibus pulſationes. Nam venas vocabãt
antiquiſſimi genus vtrumque, & pulſantes, &
non pulſantes: vt cum dicit, venarum pul-
ſationes. Velut ergo pulſus ſolet Hippo. voca-
re, non qualeſcunque arteriarũ motus: ſed in-
ſignes & conſpicuos, ita vocat venas nõ ipſos
ſanguinis canales: hæ enim non ſiunt in æ-
grotis, quibus in partibus non erant, cũ bene
valerẽt, ſed venas manifeſtè, et plus ſolito, pul-
ſantes. Concidentias temporum vocat, quæ

A in prognoſtico collapſa tempora, vt & col-
lapſum oculi, quod illic dicit oculos cauos. Ferè
ergo sũt hęc ſigna, quæ in principio prognoſtici
ſcripta ſunt, quæque vulgus medicorũ vocat
" Hippocraticam faciem. Nam ſunt oculi caui,
" & collapſa tempora, & cutis frontis, circum-
" tenſiones, & colorum mutationes in chlorum.
Addit hic pulſus in temporibus, & anxietates.
Sed qua ratione hæc tabem indicent explice-
mus. Hæc magnæ conſumptionis, carnium, &
vitalium ſpirituum, ſunt. Aut ergo primis die-
bus, atq; mox, ac homo incipit ægrotare, appa-
rent, aut procedente morbo paulatim ſiunt.
Atque vtrouis, tempore, aut ex manifeſta ali-
qua occaſione, aut citra vllam, Velut in initio
morbi, quia vigilauit homo, aut aluus ſoluta
eſt, aut ieiunauit: vel procedente morbo, quod
B euacuatio aliqua inſignis nuperrimè anteceſ-
ſerit, aut adhuc ſiat: vel citra omnem talem oc-
caſionem. Hoc ſi ſit imputandum eſt morbi
magnitudini, aut malignitati. Qui quidem ſi
mox inter initia citra omnem occaſionem hęc
facit, non magnus ſolum, ſed malignus eſt,
neq; ſine maxima naturalis caloris debilitate,
ac proinde nihil aliud ſignicatur; quàm mors:
ſi verò poſtquam dies multos vrens febris
corpus confecit, hæc incipiunt apparere,
minus eſt mirandum, & minoris malignitatis
eſt. Significat verò tunc quoque carnes exſic-
catas, quod certè, ſi ob copioſam aliquam
ſucci profuſionem, factum eſt, cauſam ha-
bet manifeſtam, ſi verò citra illam, ſignificat
febris vi corpora ſiccari. Meritò ergo ſint
hæc inditia marcoris imminentis: quibus an-
C nuunt venæ temporum. Nam ſiunt ob igneas
fuligines, quæ per arterias deferuntur, & cutis
extenuationem, vt venæ pulſare ſentiantur,
vbi ſentiri non ſolent. Sed & anxietates. Nam
qui ita afficiuntur, præ debilitate habent anxie-
tates indicibiles. His etiam perit vitalis calor
& decens, ſit verò quibuſdam in partibus ru-
bor inſolitus, vt in genis, ob calidam arteria-
rum intemperiem, alijs color chlorus, ob effu-
ſam bilem, aut ſpirituum penuriam. Itaque di-
" cit. Quibus venæ temporum, & concidentiæ
" eorundem temporum, & colorũ mutationes,
hæ ſcilicet quæ dictæ ſunt ante iudicationes, &
quibus iudicationes non ſiunt, hoc eſt, non ac-
cidentes poſt aliquam inſignem euacuatio-
nem, aut adhuc ſiente, & anxietates, & circum-
tenſiones (cutis ſcilicet frontis, & aurium, &
D partium huiuſmodi, in quibus præcipuè hæc
apparent) & colorum mutationes ex rubro in
" chlorum, ſi non iudicent. Hoc, ſi non iudicent,
" dicitur de ſola mutatione ex rubro in chlorũ.
Nam talis mutatio aliquando ſit decteroríc, vt
& morbus regius: aliquando ſymptomaticè,
ſignificatque tunc ſanguinem per totas car-
nes bileſcere, atque euenit tunc carnes ab ip-
ſa bile, qua imbuuntur ſiccari, vt ſolent, quæ
ſaliuntur ab ipſo ſale. Talis ergo mutatio, niſi
iudicatoriè ſiat, ſignum & cauſa eſt ariditatis
" corporum. Et cutis, inquit, circumtenſiones
" ſine iudicatione, hoc eſt, quæ non ob euacua-
" tionem aliquam magnam ſiunt (hæc repetitio
non eſt admodũ vtilis, cum dictum antea fue-
rit circuntenſiones. Verũ in tam antiquis co-
di-

dicibus nõ poteſt non eſſe aliquã corruptio,& vnius voculæ inutilis repetitio, leuis corruptio eſt) & collapſus oculi, hoc eſt oculi cauitas. Corporis durities ſicca. Hoc eſt, dicta ſi adſint, corporis durities ſicca ſignificatur.

111 *QVi volentes illachrymant non malum, quibus verò inuoluntariè fluunt, malum.*

In prognoſtico non longè à principio libri dixit Hipp. nolentes illachrymare in malis, & exitialibus eſſe. Cuius rei reddita à me cauſa in eius loci commentatione eſt, explicatumq; quibus in morbis, & quibus exceptis intelligi debeat: nimirum in acutis, pręter cauſas externas, & peculiares affectiones oculorum. Itaque altera ex parte non indiget præſcripta oratio noua enarratione, id vero, quod dicit. Volentes illacrymare non malum, & quod in aphor. 52. ſect. 4. qui idem eſt cum hac ſententiola, adiecit perpendendum eſt. Num ſignificet ſolum vellentes illacbrymare non eſſe malum, vt nolentes, an aliud aliquid: ità ſcilicet, vt quemadmodum inuoluntariè lachrymare malum eſt, ità lachrymare voluntariè, bonam aliquam ſignificationem præbeat. Certè ſi quicunque inuoluntariæ lachrymat, poteſt volũtariè etiam lachrymare, nihil boni per ſe ſignificat voluntariè lachrymare: ſed eſt minus malum, quam inuoluntariè id facere. Si verò, qui in eo ſtatu iam conſtitutus eſt, vt inuoluntariè lachrymet, non poteſt voluntariè flere, certè voluntariè flere poſſe, minus malæ diſpoſitionis, aut etiam melioris, ſignum eſt. Videtur autem ità habere. Nam, & exprimento cognitum eſt eis, qui moribundis hominibus aſſiterunt, nulla ex cauſa eos flere poſſe. Neq; ratio, quidem non ſubſcribit epilogiſtica, quia naturalis triſtitiæ ſignificatio eſt fletus: eis ergo, qui plurimum extra naturam acti ſunt, conſentaneum eſt tale iam ſignificationem non adeſſe. Nimirum, vt nihil aliud ſecundum naturã iam agi, neque ridere, neque flere. Sed, & analogiſtica ratio accedit. Vt enim cum naturalis partium firmitudo iam labaſcit, humores inuolũtariè excidunt: ità non poſſunt voluntariè exprimi, quia ob eandem facultatis remiſſionem, ob quam non retinentur, neque exprimũtur. Maiori enim conſtrictione fit expulſio, quam retentio. Excidere ergo poſſint inuoluntariè; voluntariè pelli non poſſunt, quibus facultas, quæ regit corpora, corrupta eſt.

112 *QVibus in dentibus circum circa viſcoſa fiunt, malum eſt ſubhiare.*

Vbi vertit ſubhiare, dicit Hipp. ὑποχάσκειν ſignificat verò χάσκειν aperire, aut infixis ocũlis aſpicere. Quare ὑποχάσκειν fit ſubapetire os aut ſuſpicere infixis oculis. Accidit verò vtrũq; horũ hiatribus, & iis, qui laqueo, aut nimio æſtu ſtrangulantur. Aperiunt enim hora, & inconniuẽtibus oculis intuentur. Hoc verò malum eſſe quibus circum circa dentes viſcoſa fiunt, conſtat. Siquidem in aphoriſmo dicitur. Quibus circa dentes in febribus viſcoſa fiunt iis fortiores fiunt febres: nunc in eãdem

A ſententiam addit ſignum aliud, quod, vt ex eadem cauſa ortum, illi annuendo plurimum valet. Nimirum lentores circa dentes fiunt vi caloris febrilis, ſi tamẽ ſimul qui eos habet, hiet, multo iam manifeſtius eſt, eos eſſe ex igne. Nã lentores fortaſſe ob pituitoſam fluxionem ex cerebro, aut ventre, cum calore etiam exiguo fieri poſſint, vt ii materiam potius, quam faciẽtem cauſam indicaret: ſi verò per febres iam id fit, ac multo magis hiante homine, iam, ab annuentibus ſignis diſtinguitur ea ambiguitas, & concurſu ſignorum agnoſcitur ignis. Qua ratione ergo in aphoriſmo dixit in febribus, hic adiecit, ſubhiare. Nam hoc ipſum ſubhiare, febris fortis eſt. Idem ergo eſt dictu febricitanti lentores fieri malum: aut cui lentores

B fiant hiare, malum.

113 *QVi in tibia vlcus habebat, & Attico vſus eſt, huic exanthemata eleuata, rubra, magna. Hoc pro tuſſi, quæ poſtea acceſſit, antea enim non tuſſit.*

Tibia dicitur ea pars cruris, quæ inter genu eſt & pedem. Nomen accipiens à duorum oſſiũ quæ ibidem ſunt, maximo, & craſſiſſimo, quod femori coarticulatur. Atticum, cùm ſimpliciter dicitur, nomen eſt medicamenti compoſiti, antiquis familiaris: & ad curanda vlcera cõparati. An eius compoſitio alicubi iam extet an ſolum nomen relictum ſit, non ſatis ſcio. Parum refert. Nõ enim arbitror, quia, cum vlcus haberet in tiba, Attico vſus eſt, ſuperuenerũt

C huic homini exanthemata, vt neque quia vlcus in tibia habuit: ſed euenit, vt huic ea parte vlcerato, & eo medicamine vſo, exanthemata ſuperuenirent. Fortaſſe (nam hoc conſentaneum eſt) quod, cùm id fieri vlcus maximè poſtularet, non eſt euacuatum, & expurgatum ſatis. Plenis enim, & maligna cacochymia laborantibus, fieri ſolent exanthemata. Facta ergo huic ſunt, eleuata, rubra, & magna, ea ſcilicet, quæ variolæ, ob varorum ſimilitudinem, vulgò vocantur. Sunt verò multæ inflammatiunculæ malignæ. Hoc, inquit, pro tuſſi, quæ poſtea acceſſit, antea enim non tuſſit. Semper ſolent exanthemata huiuſmodi, variolæ inquã & morbilli, tuſſi quadam prægreſſa præmonſtrari, incipientibus, arbitror, eruptionibus

D ſecundum internas membranarum facies in ventribus, & cauis corporis partibus, locis præcipuè calidiſſimis, vt in thorace, fieri. Qua paſſione procedente, ventriculi euerſiones, & dyſenteriæ ſatis periculoſæ fieri ſolent. Itaq; huic factum eſt, vt ſolet. Cum antea vlcere ſolùm tibiæ teneretur, neque tuſsiret, poſtea tuſſit. Deinde pro tuſſi, hoc eſt ex tuſſi, ſeũ poſt tuſſim (quaſi tuſſis in malum hoc aliud abire videretur) facta ſunt exanthemata, eleuata magna rubra.

114 *IN Aeno quicunque horridi vulnère capitis maligna, & ſuppuratoria. Ex teneſmo ex itinere dolor pedum, & in turbationes laſſitudines. Quorũ clinia cibum auerſans colliqueſcens, purulentum, aliquando exiguum cruentum, purulentum intumeſcens.*

Di-

Dictum eſt lib. 2. huius operis ſect. 4. fuiſſe in oppido Aeno tempeſtatem quandam morboſam, quæ ex fame proceſſit, ita vt ſit, vtentibus multis, & viris, & mulieribus leguminibus in tritici penuria. Non dixit autem Hippo. eo loco qualis fuerit, malignorũ morborum, qui ea tempeſtate graſſati ſunt, ſpecies: ſed ſolum exitum quendam notatu dignum, quem multi habuerunt, quibus crurum impotentia, & genuum dolor facta ſunt, & vſque ad vitę finem durarunt. *H*ic narrat quædam eorum quæ à principio, & procedente morbo acciderunt, vnius mulierculæ, Cliniæ nomine, quæ fortè, vt multi alij tunc, ægrotauit, mentione facta. *H*orrores, & rigores intẽpeſtiui, & ſine febribus, & per febres fiunt ex redundantia crudorum ſuccorum. Proindè, & iis, qui putreſcentibus multis, & crudis febricitant, febres horridę fiunt. Nullus autem victus magis paratus eſt febres tales facere, aut etiam ſine febribus horrores, quam eſus leguminum. Hæc enim omnia ſunt mali ſucci, & flatuoſa, & coctu difficilia. Vnde crudis, et mali ſuccis, flatuq; replent. Febres ergo faciunt meritò malignas, vtpotè ex putreſcentia malignorum: horridas aut etiam ſine febribus horrores, ob cruda, et flatus. Cũ vlceribus mali moris & ſuppuratorijs, hoc eſt, dyſepuloticis, ac curatu difficilibus, & pus multum fundẽtibus. Nam ex craſſis, & crudis multis, copioſum pus prouenit. Nimirum ipſum pus ſimile eſt crudis ſuccis. Maligni autem ſucci faciunt vlcera rebellia. Fiebant verò hac tempeſtate in capite vulnera dicta, flatu efferente in illud acres malignorum ſuccorum partes, & cerebro, vtpote parte nihil, & forti, extrudente à ſe malignos ſuccos. Patiebantur etiam ſimul crurum impotẽtiam craſſis ſuccorum partibus (vt lib. 2. dictũ eſt) deorſum repentibus. Hanc ob cauſam, habebãt ex teneſmo ex itinere pedum dolorem, hoc eſt, ſi iter agebant, aut ambulando tantillum defaticabantur, motu crurum deorſum trahente, tentabantur teneſmo deinde dolorem pedum corripiebantur. Et in turbationibus, inquit, laſſitudines, hoc eſt, turbationes, ac laſſitudines. ταράχαις, hoc eſt turbationes vocat Hipp. humorum commotiones, atque ità corpora turbari dicit, agitari humores, vt id nauigantibus, aut iis, qui pharmaco commouentur, aut vehementi aliquo corporis motu. Et alui turbationẽ, deiectiones copioſas, quæ commotis humoribus, & aluo ſoluta fiũt. Itaque ταράχις hæc turbatio eſt. Nam turbationem animi, & timorem vehementem, vocare ſolet θόρυβον, vt in prognoſtico, vbi dicit, ſignificat turbationem, aut delirium. Hic ergo turbationes alui videntur intelligi: Nam, etſi corporis intelligi dicas, in idem redit. Quia corpora turbari dicuntur, cum commoti humores effundũtur vomitu, aut deiectione, aut vtroque modo ſimul. Cum ergo horum multi teneſmo, & dolore genuum, & pedum, ac eorundem tenerentur, congeneres etiam his reliquas paſſiones fuiſſe coniectandum eſt, turbationes, ſcilicet alui, & reliquorum etiam articulorum defatigationes, & laſſitudines. Nã flatuoſi, & praui, craſſique ſucci cibi, ambo hęc

A facere admodum nati ſunt. Flatus enim tormina inteſtinorum, & praui ſucci inordinatas excretiones, craſſi verò articulares paſſiones; impotentiæ verò articulorum, & neruorum, mox faciunt laſſitudines. Laſſantur enim ità affectis corpora, vel ſua ipſorum mole. Itaque habebant huius tempeſtatis ægroti laſſitudines articulorũ, & alui turbationes. Inter quos Clinia deijciebat è ventre purulentum quiddã, & aliquando parum purulentum, & ſubcruẽtum, aliquando purulentum ſubtumidum, hoc eſt, inflatum, & ſpumoſum. Erat verò interim cibum auerſans, & colliqueſcens. Tres deiectionum ſpecies deſcribit, purulentam, & partim purulentam, partim cruentam, & purulentam ſpumoſam (quid enim aliud poteſt tumẽ-
B tem deiectionem reddere?) Porrò purulenta dici videtur poſſe, vel quòd ſit puri ſimilis, vel quod aliquid veri puris in ſe contineat. Velut etiam cruẽta dicitur, quæ cruoris aliquid habet. Puri ſimiles deiectiones ſunt, quæ craſſæ, & albæ, taleſque, vt intuens dubites; ſintne re vera pus, an aliquis alius ſuccus. Tales verò ſunt, quæ pingues. Nam ex liquata pinguedine, cum aliquo alio ſucco permixta, fit ſuccus quidam huiuſmodi. *H*æ verò fiunt corporibus colliqueſcentibus. Quoniam ergo dicit Hippoc. hanc fuiſſe faſtidioſam, & colliqueſcẽtem, in hanc nos ducit coniecturam, vt ſuſpicemur deiectiones fuiſſe pingues, puri ſimiles, ob colliqueſcentiam factas: interim tamen aliquãdo ob hepatis debilitatem ſanguinis aliquid cum eis deſcendiſſe: interim, has
C ipſas exijſſe ſpumoſas, ob eandem ſanè cauſã. Nam ſpuma, vt Gal. dicit in prognoſtico, flatum, aut calorem igneum, ac colliquantem, indicat. *H*æc verò omnia acciderint mulieri illi non immeritò, ob naturam morbi, qui illo tẽpore graſſabatur, & conditionem praui victus quo homines tunc vſi eſſe dicuntur. Nam per putreſcentiam prauorum ſuccorum, & flatus redundantiã, quæ ambo ex leguminũ eſu colligi neceſſe eſt, fierent hepatis debilitas, colliquationes, ſpuma. Si verò illud πυῶδες: ſeù purulentum ſignificat, quod in ſe habet puris admixtionem, conſtat ſignificari, mulierem illam habuiſſe vlcera aliqua interiora, ex quibus, nũc pus, nunc pus, & cruor excernerentur, non diſſimilia iis, quæ in externis partibus, ac pręcipuè in capite multis tunc fiebat, maligna, & ſuppuratoria. Colliqueſcere autem corpora ob hæc ipſa vlcera, & internas ſuppurationes, multis euenit. Faſtidium verò prauorum ſuccorum redundantiæ, & igneo calori familiare admodum eſt. Quare, qui vi febrium colliqueſcentium tabeſcunt, cibos auerſantur.

115 *MVlier Hippa Hydropica, quæ etiam per tres annos vere incipiente tuſſijt, diutius ſuppurata eſt. Ad hyemem aquoſa eſt facta. Illis autem phramacis curata, firmata eſt. Mortua eſt ancilla.*

Dubitare poſſis, an in hac oratione cõtineãtur duæ hiſtorię, altera mulieris illius *H*ippeę ſuppuratę, & hydropicę, altera ancillę illius, ſiue ipſiuſmet *H*ippeæ, ſiue alterius quę mor-

tua

tua eſt,an non:ſed eadem fuerit mulier illa, & ancilla. Nam,etſi Ianus Cornarius legit,vxor Hippeæ, vt alia fuerit vxor ab ancilla, tamen Hipp.dicit ἡ ἱππέου, id eſt illa Hippeæ,mulier ſcilicet, ſiue vxor,ſiue filia,ſiue familiaris,ſiue ancilla. Videtur tamen conſentaneum,non vnicæ:ſed duarum mulierum hiſtorias hic narrari. Nam altera confirmata fuit pharmacorum vſu,altera mortua,quę duo non videntur poſſe bene de eadem dici. Sed cùm Hippoc.ſcriberet hæc,obſeruando quos exitus morbi haberent,& ſcripta hiſtoria mulieris,quæ ab eo morbo pharmacis eſt liberata, recordaretur cuiuſdam ancillæ, quæ ex eodem morbo mortua eſt, gratia ſuæ obſeruationis adiecit,mortua eſt ancilla. Sed hoc non multũ refert,naturam morbi contemplemur. Suppurati dicũtur,qui pus excreant,horum quidam, breui ex inflammatione in ſuppurationem mutata tales euadunt,vt ex peripneumonia,aut pleuritide:alij non ità:ſed diutino pulmonis, aut thoracis morbo detentis, tandem pus excreant. *H*uiuſmodi ſunt, qui ex aſſidua in pulmonem deſtillatione, aut ſuccorum paulatina congeſtione,aut crudorum lateribus hęrentium putreſcentia,illud incipiunt extuſſire: quorum plerique euadunt pthyſici. Tale quiddam paſſa eſt hæc mulier,quæ per tres annos,verè incipiente,tuſſi vexata eſt. Nimirum ſuccorum redundantiæ verè maximè nocent, & huic ob naturalem earum partium infirmitatem, aut fortaſſe etiam ſtructuram, occupabat ſpiritus vias,& cogebat tuſſire. Siue id ex capite deflueret: ſiue ex tota corpore cõflueret: quod, ob ea quæ dicam,veriùs puto. Congeſto tandẽ ſucco pluri quam extuſſitetur, contigit alterari, ac fieri pus. Neque tàmen hic conſtitit noxa: ſed exactis his,ineunte hyeme aquoſa eſt facta,vel pulmone trahente ad compasſionem hepar, vel calore naturali iam debilitato ob incipientem pthyſim:vel mulier(ita,vt fit) ad ſoluendum ſpiritus anguſtiam pluri vtente potu,& aeris frigore, ex anni tempore accedente. Addit,illis autem pharmacis curata, firmata eſt. Non dicit quibus. Putes pharmacis hydragogis,hoc eſt,aquam vacuãtibus (his enim curatur hydrops)ſed quo pacto his liberaretur à puris excreatione? Aut quo pacto ab hac non liberata,firmitudinem,hoc eſt,firmam ſalutem,compararet,ac non potius tabeſceret? Ego proinde ſuſpicor hic pharmaci nomen, non de ſolo expurgante per ventrem dici,vt aliquando ſolet: ſed aut pro omni medicamine, vt ſolet etiam,aut pro omni medicata potione,atque vocem,illis,referre medicamenta aliqua, quorum antea facta ſit mentio, etſi ex hoc volumine interciderint: aut dici figuratè, vt ea vocula ſignificentur inſignia,& ad eam rem magna medicamenta:ea verò eſſe mouentia menſtruas purgationes. Nam perraró muliebres morbi hunc decurſum tenent,niſi ob menſtruorum ſuppresſionem,ob hanc verò ſæpisſimè,eo qui detentus ſit præter naturam,ſanguine,occupante primùm vias ſpiritus in thorace ſuffocante deinde naturalem calorem in hepate. Atqui has pasſiones, cùm eo vſque progreſſæ ſunt nunquam vide-

A mus curatas, niſi ſuperueniente illa euacuatione, quæ vt cum maximo periculo detinetur,ita cum tanta vtilitate erumpit,ut ea mulieres multæ curatæ ſint,quæ videbantur inſanabiles, vt ſi nonnunquam res miraculo ſimilis. An hoc innuit dicens,illis pharmacis?

116 *EX tuſſientibus, qui manibus laborabant, velut puer, qui ſarmenta torquebat, & qui Amintæ,ambo ſola dextra reſoluti ceſſauerunt, quãdoquidem patiebantur hoc tuſſientes. Qui autem aut equitarunt, aut iter egerunt, in lumbos in femur. Siccæ autem plurimæ, ſin minus, violentæ ſanè.*

B Tuſſes ſiccæ ſunt, per quas tusſitur inaniter,& omnimò exareatur nihil. Violentæ, per quas excreatur quidem aliquid, ſed exiguum, & cum magno labore. Fiunt verò tales,vel ob intemperiem nudam inſtrumentorum reſpirationis, vel ob maximam materiæ cruditatem. Intemperiem nudam fuiſſe cauſam horũ morborum, non eſt conſentaneum, ſiquidem tam inſignes habebant abſceſſus. Patiebantur enim paralyſim tusſientes,quamquam non earudem omnes partium,ſed quiuis earum quibus maximè laboraſſet. Nam quidam qui laborabant manibus,vt puer qui ſarmenta torquebat,& puer alius Amintæ,qui etiam laborabat manibus, liberati ſunt ambo à tuſſi, reC ſoluta,dextra, ea nimirum manuum parte reſoluta,qua maximè laboratur, præcipuè verò ab ijs qui ſarmenta torquent: qui verò equitauerant,aut iter egerant pedites,lumborum, aut femoris reſolutionem patiebantur. Nimirum iter agentes lumbis, equitantes femoribus, & vtrique vtriſque partibus, maximè laborant. Dictum verò *Hipp.* eſt.4.aph. „Quibuſcunque reſurgentibus ex morbis, ſi quid „laborauerit,hic fiunt abſceſſus. Dicitur verò in aph.nomen laboris,& de dolore,& de vehementi motu: vt & lasſitudinis nomen in 31. dæ ſpontanea & non ſpontanea.

117 *VXor Emmyris modo non morboſo, videbatur ſine febre, fatua eſſe. Deinde in tremorem venit totius corporis, & liquationem, & faſtidium,*
D *& ſitim, & frigida erat.*

*H*æc mulier primum videbatur eſſe fatua ſine febre, modo non morboſo, ſed vt eſſe videretur fatua, vt quædam aliæ quæ naturaliter tales ſunt. *D*einde correpta tremore,incidit in febrem malignam, colliquantem, & generis earum quæ dicuntur lypiriæ, per quas exteriora frigent,& interiora vruntur,& ſitim habent: fatuitas ob abundantiam pituitoſorum in cerebro,per ſe,aut per conſenſum ſit. Multis igitur, & crudis conſtat mulieris huius corpus totum, aut caput abundare,aut ventriculum, vterumue,aut pulmonem,aliamue partem cũ qua parte caput pateretur. Verum quoniam ad totius corporis tremorem res venit,totis muſculis debilitatis ex aggrauatione (intelligo enim hoc nomen tremoris, proprie,pro eo,qui ex animalis facultatis impotentia procedit,accipi) conſtat totius corporis fuiſſe illam cacochymiam, maximè au-

tem

tem cum ſucceſſerit (putreſcentibus malignè excrementis in proximis cordi locis, aut magna, & maligna interius inflãmatione oborta) febris lypiria. Nam ſi ea redundãtia ad ſolum cerebrum pertinuiſſet, omninò factus eſſet lethargus, aut pasſio aliqua apoplectica. Conſentaneum ergo eſt, ob redundantiam totius corporis, occupatum imprimis eſſe ei caput, factamque fatuitatem, creſcenteq; aggrauatione inſtrumentorum motus, factum tremorem, mox verò multitudine (ita vt fit) finita in putreſcentiam, & magnam aliquam inflammationem internam, factam eſſe febrem perpetuam. Non mirum autem ex frigidis, & crudis, qualia fatuitas ſignificabat, factam eſſe febrem colliquantem, & lypiriam. Nam liquare, & naturalem calorem trahendo exiguere, non certi cuiuſdam ſucci eſt, ſed malignæ putreſcentię, quæ cuius ſucco poteſt accidere, cui putreſcentia. Nam in veris inflammationibus, & œdematis, ſcirrhis, & omnibus ad hæc genera pertinentibus tumoribus, videmus nunc fieri ſimplices, nunc malignas putreſcentias. Ita ergo poteſt in febribus euenire, nam ex ſucco ſubiecto frigido, poteſt vrens febris fieri, ob modum putreſendi. Accidit, quòd euenit aliquando multiplicem fieri cacochymiã, quòd duæ, plures pluresve ſpecies excremẽtorum ſimul redundent, aut etiam aliam in vna, aliam in alia parte eſſe. Vt ſi huic mulieri pituitæ, & bilis fuerit redundantia, aut pituita in cerebro, bilis in hepate, aliaue parte, & illa priorem, hæc poſteriorem paſſionem fecerit. An ſimplex fuerit cacochymia, & modus alterationis tantam pasſionem differentiã fecerit, an multiplex, ex alijs ſignis oportuit agnoſci, præcipuè ex exeuntibus, adiunctis hominis natura, & anni tempore, & anteacto victu.

118 N*Ictalopes autem, qui plurimum mingebant, poſtea exiguum quiddam. In aures verò tusſientes ſuper febricitantes, erumpentia circa ſeptimam, aut etiam octauam.*

Nictalopia eſt viſus imbecillitas, per quam noctu nihil, & in crepuſculo exiguum videtur, tametſi interdiu videtur bene. Cõſtat eſſe eum affectum aciei oculorum hebetudinem, aut ſpirituum craſſitiem, & exiguum fulgorem. Siquidem indiget magno fulgore aeris, vt poſſit concipere viſibilium ſpecies: paſſio contraria ei, per quam interdiu exiguum, & noctu aliquanto plus videtur: quod ſanè fit oculis, & ſpiritibus terſis, tenuibus, & fulgentibus, cuiuſmodi videmus eſſe noctulis. Talibus enim, diei fulgor cum tanto fulgore interno coniunctus fit nimius, & nocturnus eſt ſatis. Ergo, vel hac ratione conſtat nyctolopiam ei paſſioni contrariam in contraria affectione habere eſſentiam, eſſeque craſſitiem, ac opacitatem oculorum, aut ſpiritum, aut vtrorumque. Cõſtat verò niſi in natura membranarum, ſuccorumue oculi, aut ſpiritum fit, ex reddundantia excrementorum in eum locum confluentium,

A pituitoſorum, plerumque, ex cerebro, fieri. Quibus excrementa in cerebro ſunt, nonnunquam fiunt ſpontaneæ reuulſiones in inferna, ventrem inquam aut vrinæ vias, & ita, ſi euacuatio ſatis producitur, contingit liberari, velut ſurditas fluente aluo ceſſat: nonnunquam deriuationes quędam ad vicina, & harum quædam ſunt per conuenientes regiones, vt eruptiones ad glandulas, quæ poſt aures, aut in ceruice ſunt: quædam per non conuenientes, vt deſtillationes in pulmonem, aut ventriculum: nonnunquam euacuationes per propria emunctoria, vt per nares, aures, & palatum. Cum ergo eſſent quadam tempeſtate multi, capitibus excrementoſi, quod nyctalopia indicabat, primum incipiebant copioſe mingere, pituitoſis, & aquoſis deſcendenti-

B bus. Verùm hæc per vrinam expurgatio non ſatis producebatur, ſed ea cohibita intempeſtiuè, eueniebat deinde exiguum quiddam mingere, minus etiam quàm alioqui ſoleret, quod recurſum humorem in ſuperna declarabat. Eo ergo defluxu intercepto, neque cerebro degrauato, neceſſe erat aliquid alia via erumpere, ciebatur ergo deſtillatio in pulmonem, quare ceſſante copioſa mictione, tusſiculoſi fiebant. Verum cum pro magnitudine prioris, exigua euacuatio ea eſſet, quæ inculcata erat in cerebro, multitudine putreſcente, febris ſuperueniebat, à qua, cerebri facultate expultrice abſceſſum faciente, ſeptima, aut etiam quibuſdam octaua febris die, poſt aures tubercula naſcebantur. Non dicit, quid

C deinde factum, merito tamen credas, quoſdam liberatos à cerebri paſſione, & à nyctalopia, quoſdam non, aut non omninò. Nam, vt euacuationum decretoriarum, ita abſceſſuum eſt diſpar conditio. Ij præcipuè liberauerint, qui ſeptima eruperint, illi minus, qui octaua. Non enim ſolum in euacuationibus intereſt multum quo die fiant, ſed, & in abſcesſibus. Nam, vt nuper ipſimet Hippocrati dictum eſt, habenda ratio eſt circuituum, in quibus iudicantia, tumentia, cruenta, & non.

119 E*Mmyris filius febricitabat, & ex aure fluebat purulentum, circa octauam non ſatis ſcio.*

D Inflammatione pori auditorij cenſendum eſt puerum hunc laboraſſe, cui coniuncta eſt continua febris, ſi ſimul etiam habuit eius partis dolorem (fortaſſe autem habuit, & doloris non meminit Hippocrates, quòd puer infans eſſet, vt dolorem non poſſet declarare) in talibus enim ex febre continua, & magna, cui puris eruptio ſuperuenit, intelligimus affectionem eſſe auris inflammationem. Eſt verò morbus pueris ſatis frequens, & qui in illis plurimum latet, quia neque qua parte doleant poſſunt dicere, neque ſi delirent, vt quibus magna eſt ea inflammatio agnoſcere posſis. Atqui ego multos infantium, qui poſt acutam febrem conuelluntur: hoc malo perire, ſuſpicor, coniectans id, ex ijs, qui euadunt, poſt febrem eiuſmodi, pure ex aure effuſo. Ij

enim

enim ipſi, niſi ad ſuppurationem res veniſſet incognita affectione perijſſent. Proinde inter ea quæ puerulis febricitantibus acutè, tentando agenda ſunt, conſultum putò, aliquid mitigatorium, & concoctorium auribus infundere, vt, primum quidem, roſaceum, deinde verò chamomelinum, aut ex dulcibus amigdalis. Quid enim mali inde fiet? Euenit (ſi res ita habuit) huic puero, iuxta id quod capite. 19. prognoſtici dicitur, vbi ita ſcriptum eſt. Auris acutus dolor cum febre continua, & vehementi, graue eſt: periculum enim ne homo deſipiat, & moriatur. Cùm ergo fallax hic locus ſit, celeriter oportet animum aduertere omnibus ſignis à primo die. Moriuntur verò ex tali morbo iuniores homines ſeptimo die, aut citius, ſeniores verò multò tardius. Febres enim, & deliria minus ipſi accidunt, atque ideo aures poſſunt ſuppurari. Verum his ætatibus, recidiuæ morbi accidentes, plurimos interimunt. Iuniores verò antequam auris ſuppuret moriuntur. Si autem fluit pus album iuniori ex aure, ſpes eſt eum ſuperuicturum, ſi aliud etiam optimum ſignum ipſi accidat. Hæc Hippocrates ex quibus conſtat, vt in commentario eius loci explicuimus, iunioribus periculoſum adeo eſſe hunc morbum, vt ſæpe moriantur ante tempus ſuppurandi, aliquando tamen etiam ſuppurare: idque cum fit, intra ſeptimũ fieri, & ſalubriter, ſi pus fiat album. Hic filius Emmyris exemplo eſt iuniorum quibus ſuppuratio fit, quando quidem autem contigi Hippocrati videre id, die octaua febris, & rarum eſt vltra ſeptimum in iuniore produci puris ex aure eruptionem, miratus eſt: & quia fieri potuit, vt, etſi id Hippocrates non animaduerterit, die ſeptima cœperit, dicit, fluebat purulentum circa octauam, non ſatis ſció, ſcilicet, an tunc primum, an ante cœperit. Sin autem nullis auris dolor huic puero fuit (fieri verò etiam ita potuit) coniectandum eſt, febrem ex putreſcentibus in capite ſuccis pependiſſe, & euacuationem hanc circa diem octauam, aut fortaſſe etiam ſeptimam (non enim ſatis certus Hippocr. eſt) tentaſſe naturam, vt per capiti non parum familiare emunctorium. Itaque fuerit non ſuppuratio in aure ipſa facta, ſed abſceſſus ex capite, eius generis, de quo aph. 10. par. 6. ita eſt ſcriptum. Caput dolenti, & circum dolenti, pus, aut aqua, aut ſanguis fluens per nares, aut os, aut aures, ſoluit morbum. Velut quibuſdam alijs in dentes factos fuiſſe mox dicit.

120 *QVibuſdam autem etiam dens fuit corroſus, præcipue tertius ex ſupernis. Præ omnibus autem hic reperitur corroſus, in hunc dolor, & quibuſdam etiam circum ſuppuratio. Quibus autem in aures, fortiter tuſſientes magis quam illi.*

Dictum antea eſt in hoc ipſo quarto libro, quod parte prima huius orationis dicitur, puta tertium dentem ſuperiorum, omnium maximè ſolere pati dolorem, corroſionem, & ſuppurationem, dictaque eſt eius rei cauſa. Nunc quod addit oportet explicemus. Cur ſcilicet

A ij quibus in aures puris abſceſſus fit, ſolent fortiter tuſſire, magiſquam illi quibus in dentes. Mihi ſanè videntur aures maiorem rectitudinem habere cum partibus internis cerebri quàm dentes, & hos cum externis quàm aures. Internæ autem cerebri redundantiæ videntur in laryngem, & aſperam arteriam, atque adeo pulmonem incumbere, externa autem in maxillas, dentes, & buccas potius. Ergo aurium ſuppurationes, ſeu potius puris per aures eruptiones internæ cerebri redundantiæ ſigna ſunt, velut corroſio aut dolor dentium, aut buccarum tumores, externæ. Quare magis tuſſis mouebitur, quibus aures pus effundent, quàm quibus dentes laborabunt. Vnde etiam licet colligere deterioris grauedinis capitis eſſe tuſſire ob deſtillatio-
B nem, quam ſecundum maxillas, buccas, dentes, aut etiam nares, pati aliquid.

121 *QVibus autem in ſuppurationem cum febribus, liberat ſeptima.*

Cum acutis febribus intelligit, cum febribus dicens. Quibus ergo ad ſuppurationem, ideſt puris per aurem excretionem venit, laborantibus acuta febre, eos ſeptima liberat. Nam cũ acuta febre pus generari, inflammationem ſignificat, inflammationis autem in quauis parte capitis, cum acuta febre coniunctæ conſtitutio longiſſima, prorogetur vſque ad ſeptimam, præcipuè verò in iunioribus natu, vt Hippoc. in prognoſtico nuper citato dice-
C bat. Meritò ergo quibus febricitantibus acutè, res venit ad ſuppurationem, ijs ſeptima die erumpit pus, & ſoluitur febris. Adeo vt cum Emmyris filio circa octauam videtur pus fluere, non ſatis id crediderit Hipp. ſed ſuſpicatus à ſeptimo cœpiſſe, dixerit circa octauam non ſatis ſcio.

122 *POſtquam exacerbatum eſt hypochondrium, non eſt ſolutus: emollito autem erant exigua ſubuiſcoſa, compacta, non bona. Vrina colore ſanguinis. Spuebat ſpumoſum.*

Hæc verba haud dubiè aliunde deciſa ſunt, non enim continent integram narrationem, ſed ægroto cuidam (cuius fortaſſe nomen hinc
D vetuſtas ſubulit) contigiſſe inter alia quiddam narratur, quod ſcitu dignum eſt, puta exacerbatum eſſe ei hypochondrium, hoc eſt duritie, & dolore correptum, & ex quo exacerbatum eſt, non eſſe hominem ſolutum, hoc eſt, ſuppreſſas eſſe ei euacuationes conſuetas, vſque dum emolliro rurſum hypchondrio, cœpit deijcere ex aluo exigua ſubuiſcoſa compacta, non bona: & vrina facta eſt coloris ſanguinis, & ſpuebat ſpumoſũ. Hic euentus haud dubiè ſignificat ſãguineos, & pituitoſos ſuccos ſeſe ob morbi vim, & partium debilitatẽ in hypochondrium collegiſſe, indeq; rurſum, remittente malo, & facultatis nixu demiſſa, hac, & illa cępiſſe effluere. Eſt verò per acutas febres grauiſſimum, exacerbato hypochondrio euacuationes conſuetas ſiſti, quia ſignificatur humores omnes eò vt inflammationis trahi rurſũ

T cum

cum totum hypochondrium, aut altera eius pars tumet, euacuationibus plus ſolito exeuntibus, hypochondrium emolliri, bonum eſt. Nam vt Hipp. ipſe in aphoriſmo dicit, ſplenicis dyſenteria accedens bonum. Eadem autem ratione iecorarijs, deiectio, & mictio prodeſt. Illa enim caua, hæc gibbam eius partem vacuat. ſputum etiam ſpumoſum fieri poteſt, regurgitantibus in pulmonem, quæ ex hypochondrio erumpunt. Verùm ea euacuatio non eſt probanda, vt priores, non enim per conuenientem regionem, vt illæ, agitur. Sed quales deiectiones habuerit, oportet explicemus.
„ Exigua, inquit, ſubuiſcoſa, compacta. Conſtat has deiectiones fuiſſe ex crudis, craſſis, & lentis, quæ ab oppilationibus exirent: quod vt innueret, addit, non bona: id eſt non per concoctionem, vt ſolent compactæ, ſed, quòd ex craſſis crudiſque eſſent, & pituitoſis. Sanguis etiã crudior, qui impactus hærebat, cœpit loco ſolutus, in vrinæ vias deriuari, & vrina coloris ſanguinis fieri, & regurgitante etiam ſurſum humore atque carnem pulmonis occupante, cœpit ſpumoſum ſpui.

123 *Ille ad quem Cynicus me induxit, ſeptima exacerbatus eſt, circa quatuordecimam autem iudicatus eſt hordeacea praua, purus faucibus pauca, lata, cocta, ſpuit, ex naribus parum exiit. Caput grauatum eſt. Manuum & crurum reſolutio. Aluus ſoluta profuit. Pedes ſemper calidi. Somni huic erant. Et iuxta aures non eſt factum quicquam, quia concocta ſpuit.*

Hunc laboraſſe febre acuta, vel dies qua iudicatus eſt indicat. Acuti enim quatuordecim diebus iudicantur, exacerbatus verò eſt illi morbus die ſeptima, iuxta legem conſtitutionis legitimæ, iuxta quam dimidiato totius conſtitutionis tempore, ſolent incipere morborum incrementa. In hoc præcipuè laborabat caput ſuccorum putreſcentium multitudine. Nam ob caput grauatum ei erat, & prauum ſanguinis è naribus deſtillauit. Et ſomni ei aderant, quod non ſolum indicat capitis paſſionem, ſed & ſucci ſpeciem. Non enim is erat ſummè bilioſus, alioqui delirium ac peruigilium feciſſet, potius quam grauitatem & ſomnos. Erat ergo bilioſus nonnihil (nam ab hac ſpecie nunquam omninò abſunt acutæ febres) cum ſanguine craſſiori & pituitoſiori. Cum ergo multum ac multiforme in capite redũdaret, factum eſt, vt fluxio, in partes cum eo rectitudinem habentes, deriuaretur, in pectus ſcilicet & ſpinalem medullam; vnde euenit vt ex thorace, praua primum, deinde cocta ſpuerentur, & ob medullam ſpinæ, manus & crura reſoluerentur. Sanguis è naribus fluens, non potuit hominem liberare, quia fluxit parum. Quare vt ſignum quidem prauus fuerit vt cauſa verò inutilis. Profuit verò aluus ſoluta, eadem ſcilicet ratione, qua ſolet ſoluere ſurditatem. Expectabatur tuberculum huic ſecundum aures, quia vt in febribus laborioſis, & quas laſſitudo comitatur, expectantur abſceſſus ad articulos, ita, & in febricitantibus cum capitis grauitate expectantur tuber-

A cula ad aures, à quibus præſeruare poterat fluxus copioſus ex naribus: verum quia huic factus fuerat exiguus expectabatur meritò tuberculum: quod non eſt factum, quia ſpuit cõcocta. Per morbi decurſum, potione parata ex hordeacea farina, excreauit praua, hoc eſt, excrementa prauis, & varijs, colore, & ſubſtantia prædita, quæ circa fauces hærebant. Deinde verò puris iam faucibus, ex pulmone extulit, pauca, lata, concocta hoc eſt, craſſa nam quæ verè concocta ſunt, non ſunt lata, aut rotunda, ſed craſſa ſine lentore, neque tam compacta. Rotunda verò, aut lata (quæ etiam ob craſſitudinem cocta, aliquando Hipp. vocat) fiunt vi febris ſiccatis excrementis. Verum quando excreatio concoctorum, & liberauit cum alui
B fluxione à febre, & præſeruauit ab abſceſſu, ſuſpicor, poſt dicta, ad morbi finem bene concocta, & multa ſpuiſſe. Multitudinem ergo fluxiliorum per aluum deiecit, craſſa verò, & quæ nõ longè à parte potuerint fluere excreauit. Ad quã rem accomodatiſſimæ ſunt potiones, & eligmata, quæ parãtur ex hordeacea. Extergent enim optimè, & ſputũ cogunt, quę per febres ſanè, omnibus quę ex melle parantur, meritò præferuntur, ob frigidam, & humidam naturam. Pedes calidos ſemper fuiſſe, febrem aſſiduam, & quę neq; rigore, neque infebricitatione interrumperetur ſignificat. Porrò cum quẽ Hippo. induxit, Cynicum proprio nomine vocari intellige, non ex profeſeſſione, quia
C nondum nata erat Cynicorum ſchola.

124 *Demarati vxor pedes etiam in horroribus calidi, ſiue in ſuppurationem ſiue non, mortua eſt.*

Occultæ ſuppurationis ſuſpitionem habuit Hippocrates in hac ægrota, non tamen certò cognouit. Occultam ſuppurationem voco internam, ea verò eſt, vt ipſemet libro de morbis dicit, in ſuperiori ventre, hoc eſt, in thorace, ad quem pertinent, pulmo, & ipſa latera (cor enim non ſuſtinet eam paſſionem) aut in inferiori, ad quem pertinent omnia quæ ſub ſepto transuerſo ſunt inter inguina, & alas. Fiunt verò hæ ex tumoribus pręter naturam, vt ex pleuritide, aut inflammatione inteſtini, renis, aut vteri: vel ex vlcere, vt ex emoptoyca
D paſſione, aut etiam nonnunquàm citra hæc, ex pituita non expurgata, ac propterea putreſcente, velut ex catarrhis aliquando, non quidem prius facto phlegmone, aut exulcerato pulmone (tametſi id quoque fieri ſolet) ſed aliquando hærente ſolum ea, quæ deſtillat, pituita lateribus, & ibi putreſcente, vt Hippoc. loco citato autor eſt. Vtcumque, vbi pus continetur, putredinalis calor partes corripit, qui etiam per totum corpus deducitur, arterijs fuligines putridas recipientibus, & ob hunc tã fixum, vt quis dicat, calorem, colliqueſcunt carnes, & corpora tabeſcunt. Fientis ſuppurationis ſigna ſcribit Hippo. in prognoſtico, dicẽs.
„ Conſiderare autem oportet, principium ſup-
„ purationis fore, colligentem à die quo pri-
„ mùm homo febricitauit, aut quo primum il-
„ lum rigor præhendit, etſi dixerit pro dolo-

re

» re pondus ipſi ſæri, in loco quo dolebat. Hæc
» enim in principijs ſuppurationum fiunt. Sup-
» puratorum iam ſigna ſcribens, mox ſubiunxit.
» Suppuratos omnes agnoſcere oportet his ſi-
» gnis, primùm quidem ſi febris non intermit-
» tit, ſed per diem mitis eſt, per noctem maior &
» ſudores multi ſuperueniunt, & tuſſis fortis ſit,
» & excreant nihil mentione dignũ, & oculi caui
» fiunt, & maxillæ ſunt rubentes, & vngues ma-
» nuum curuantur, digiti autem calent, & maxi-
mè extremi. Dicta mihi eſt in commentatione
huius loci, cauſa qua digiti extremi calent ſup-
puratis. Ea eſt, quam paulò ante tetigi. Defe-
runt ſcilicet venæ & arteriæ fuligines putidas,
quę extremis artubus expirant. Cum ergo
hæc mulier longum laboraret & haberet aſſi-
duum calorem pedum, etiam in horroribus.
ſuſpicatus eſt Hip. in ſuppurationem abire,
quia horrores inordinati, ad ſuppurationem
euntis morbi eſt, & calor extremorum pedum,
ſuppurati. Verùm cum fortaſſe alia ſigna vide-
rentur deſiderari, in ſuſpitionem coniectus eſt,
& ſuſpitionis cauſam iſinuans dicit, pedes
etiam in horroribus, calidi, ſiue in ſuppuratio-
nem ſiue non, mortua eſt. Meritò autem dubi-
tauit, niſi alia multa adfuerunt ſigna. Nam non
ſuppuratis ſolùm, ſed alijs etiam ſolet hoc ac-
cidere, morituris, ijs ſcilicet, quibus malignus
venenatusve humor intra corpus collectus,
aut venenum etiam hauſtum eſt. Talibus.n.
etiam mortuis, calor putredinalis ſolet per
extremas corporis partes expirare. Itaque;
conſtat, aut ex ſuppuratione, aut maligna fe-
bre, quam mali moris vocant, mortuam eſſe
hanc mulierem.

125 T*Enebatur ſenex, qui mortuus eſt ſimul cum ſua
vxore languida, cui occultum maniacum
quid inerat. Poſtquam autem exeunte lumbrico
ſubcraſſo, & pauco cibo, ſtatim ſedatus eſt, &
dormiuit, & ſanus erat ſenex hic. Et corporis
cutis circumtentio, extrema frigida, tenuis, tremu-
lus in initijs, & labijs, & manibus, & voce. Motus
eſt mente moderate. Hiabat non valde. Difficulter
ſpirans erat diebus, non noui quot vltra viginti, mor-
tuus eſt.*

εἴχεσθαι ideſt teneri, & *ἐχόμενον* ſeù detentũ,
ſolet dicere Hipp. cum qui morbo tenetur
non leuiter, velut in aphoriſmo dicit *ὑπὸ πυρε-
τοῦ ἐχομένῳ* ideſt ei qui à febre tenetur, & rurſũ
ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ, ideſt à febre ardente oc-
cupato. Ita nunc dicit *εἴχετο πρεσβύτης* ideſt te-
nebatur ſenex, quaſi dicat tenebatur morbo, &
grauiter ægrotabat. Hic ſenex vt ex ipſa narra-
tione conſtat, habebat vxorem quandam debi-
lem, & non nihil maniacam, etſi non adeo, vt
manifeſtum id eſſet, ſed vt multis euenit, quod
diſſimulari poterat, ac celari contigit hunc ſe-
nem ſimul cum ſua vxore ægrotare, ac mori,
qui euentus, vtpote ratus, memoriæ hæſit, quo
factum eſt, vt Hip. quæ ſeni acutè ægrotanti
euenerunt volens narrare, hęc præſcripſerit.
» Senex qui mortuus eſt ſimul cum vxore ſua,
» debili, languida, cui occultum maniacum quid
» inerat: ille inquam ſenex, tenebatur, id eſt gra-
uiter ægrotabat. Perſequitur, his dictis, narra-
A tionem morbi, in qua haud dubie quædam de-
ſiderantur. Nam interciſſam eſſe dictionem, &
quedam verba ſublata eſſe, conſtat legenti. Di-
» cit enim, poſtquam teneretur, exeunte lumbri-
» co, ſubcraſſo, & pauco cibo, ſtatim ſedatum eſ-
» ſe morbum, & dormuiſſe ſenem, & ſanum fa-
ctum eſſe. Videtur autem nimis ex abrupto
dixiſſe illud, poſtquam exeunte lumbrico. Cũ
non dixerit antea vt ægrotaret, an febricitaret,
an non, an parte aliqua doleret, ſiti aut faſtidio
vrgeretur, aut peruigilio, aut tali aliquo, vt
narrare ſolet. Sed cum tantum dixiſſet, teneba-
tur, adiecit modum quo ſedatus eſt. Sed per-
mittamus vt illo verbo tenebatur, ſignifice-
tur graui morbo teneri, & febre magna, & in-
quietum vigilemque eſſe dici per inſinuatio-
B nem, quia adijcitur ſedatus eſt, & dormiuit.
» Verum illud ferendum non videtur, dici ſanus
» erat ſenex hic, & corporis cutis circum ten-
tio, extrema frigida, tenuis, tremulus. An ſi-
mul ſanus erat, & habebat hæc? Non ſanè fieri
poteſt. Sed conſtat hunc exeunte lumbrico cũ
pauco cibo, quieuiſſe, dormiuiſſe & liberatum
eſſe à febre, aut omninò, aut ita ſanè, vt ſanus
factus eſſe videretur, deĩde vero poſt dies ali-
quot (non enim dicit quot) factam eſſe ei reci-
diuam priori morbo longè grauiorem, à qua
mortuus eſt cum his ſignis quæ apponit, cutis
inquam circumtentione, extremorum frigore,
extenuatione, tremoribus, mentis alienatione,
hiatu, & difficili reſpiratione. Hæc enim omnia
in febribus continuis lethalia eſſe, pluries in
prognoſtico, & aphoriſmis, & alibi dicit Hipp.
C haud dubie ergo vetuſtas ſuſtulit verba ali-
quot inter illa, ſanus erat ſenex hic, & illa, &
corporis cutis circũtẽtio, quibus ſignificare-
» tur factam eſſe recidiuã. Quaſi ita diceret, dor-
» miuit, & ſanus erat ſenex hic, deinde rurſum
» febricitauit, acciditque ei inquietudo, peruigi-
lium, & corporis cutis circumtentio. Hæc in-
quam aut alia his ſimilia deſunt. Quæ enim ea
fuerint non poſſumus diuinare. Sed in tota
hac narratione hæc duo ſunt notatu digna: li-
beratum eſſe hunc ægrotum à tanto malo pri-
mum, exeunte ſolum lumbrico craſſiuſculo,
cum pauco cibo, hoc eſt, cum paucis fecibus
cibi non ſatis cocti (ita enim ſolemus vulgo di-
cere, modicum cibum excretum eſſe) deinde
mortuum eſſe cum his quę narrantur ſympto-
D matis. Nam ſi liberatus hic eſt primùm, iux-
ta id quod in prognoſtico dicitur, expediens
etiam lumbricos rotundos deſcendere cum
excretione, morbo eunte in iudicationem, qui
potuit deinde intra fines acuti morbi mori? Si
enim ibat iam malum in iudicationem, & cum
concoctionis ſignis, celeritatem iudicij, & ſe-
curitatem ſignificari oportebat. Non poterat
ergo ex eodem morbo tam cito mori. Quod ſi
non ibat iam malum in iudicationem, certe
ſymptomatica, vermis, & fecis, excretio fuit,
ſymptomatica, verò, & exigua, non poterat tan-
tæ vtilitatis eſſe, vt inde diceretur homo ſeda-
tus quieuiſſe, & videri factus ſanus. Quid
ergo eſt quod ex hac narratione videtur
probabiliſſime colligi poſſe? Certe ſenem
hunc laboraſſe à principio morbo ætati ſuæ
parum congruente (puerili enim) febre

acuta ex crudorum putreſcentia, atque proiode habuiſſe eam febrem in ſuis ſymptomaris, vt loogè grauiſſimum, multum vermium prouentum. Nam ſi rectè perpendas, & autores omnes de hac re coolulas, videas plæraq. ſymptomata quę narrantur, eſſe quæ vermium in ventre abundantiam ſequi ſolent. Paulus c.57.lib.4.ita de vermium ſignis ſcripſit. Accidit plærumq. cunctis lumbricos teretes habentibus, vellicatio inteſtinorum, & ventris, & tuſſes non magoę, aridæ, & irritantes: quibuſdam verò etiam ſingultus, ſomniq; cum tremore, & irrationabilibus, ſtultiſq; ex ſomno reſurrectionibus. Non nulli .n. vociferatione exurgunt, & proſiliunt: ſed rurſus deijciuntur, & in ſoporem proſternũtur. Pulſus inordinati, & augentur febres, nullo ordine errantes, cum magno articulorum algore, quæ per tertiam quartamue, diei noctiſue partem, hominem temere inuadũt puerulis verò & grãdioribus natu, cum prominẽte lingua exhauſta, ſtridor fit dentium. Oculi conniuent, ſilentium amant, & excitantibus indignatur, ſtomachantur, oculique apparent, & ſuffunduntur malæ rubore, atq. rurſus mutato colore liueſcunt. Breui verò hæc, & ex interuallis fiunt, quorundam verò ſtomachum petentes, nauſearum & vellicationum autores ſunt: cibum adhæc, laborantes auerſantur, coacti verò, nauſeantes vix deglutiunt, oblatumq. ac ſumptum alimentum euomunt: non paucis vero venter etiam deijcitur cum eſculentorum cottuptione, atque tympani inſtar inflatur, reliquum verò corpus præter rationem liquefit, & tabeſcit, neq. fama præſcripta, neq. vlla euacuatione immoderata admiſſa. Cæterum non in omnibus prædicta ſunt ſingulatim inquirenda inditia: ſed quæ principatum tenent: aliquando vero plurima. Hæc Paulus, qui & ſi multa ſigna amplexus eſt, quędam tamen omiſit, quæ alij addunt. Aetius dictis ſignis fere ex Diocle recenſitis, hæc addit. Alij inſtar declarantium aliena loquuntur in ſomnis. Alij decubitum transmutat continuè dormientes, angoreque vexantur, ex locoque ad locum ſeſe viciſſim proiectant. Verum paucos omninò ex ipſis morſum conſiteri conſtat. Plerique .o. in mentis inopia ac taciturnitate degunt. Porrò qui à rotundis lumbricis infeſtantur, etiam cibum auuerſanrur, & ſi quid acceperint, reuomunt, aut nauſeabundi vix deglutire poſſunt: febres in eos, cum vehementi extremarum partium refrigeratione, irruunt. Hæc Aetius, tametſi igitur huic ſeni multa ſigna eorum quæ vermium eſſe dicuntur non adfuerint, ſi tamen omnia quæ adfuerunt vermes ſignificare poterant, cum anteceſſiſſet illud, quod in horum cognitione maximi momenti eſt, puta vermem reiectum eſſe, merito coniectemus toto morbo vermibus vexatum eſſe. Nam vt dicebat Paulus, non omnia hæc omnibus ita affectis adeſſe neceſſe eſt: ſed aut quædam præcipua, aut pleraque. Noſſe vero etiam oportet, cum his ſignis intelligi debere, & quæ cum illis ob eãdem ipſam cauſam coniungi poſſunt. Si enim vehemens ſit morſus ventriculi, deliquij animi, & conuulſiuorum motuum, ob naturalem conſenſum cerebri & cordis cum ventriculi ore, periculum eſt: ſi magna nauſea adeſt, & hiatus quidam oris adſit neceſſe eſt: ac ob eandem cauſam, difficultas aliqua reſpirationis. Nam hiante hore non facile mouetur thorax. Iam verò vomitum inſtantem tremor inferioris labij protendere ſolet, & ob eandem cauſam tremula vox. Si tabeſcuot, fient graciles ac tenues, & cutis fiet circuntenta. Frigus verò extremorum, deliquij animi eſt. Delirium in ſignis vermium ponebatur, ſcilicet percõpaſſionem cerebri. Quamquam ergo non omnia ſigna vermium dicitur hic habuiſſe, vermes tamen illi innatos fuiſſe dicta cauſa ſuſpicor. Neq. ſane mirum ex hoa morbo mortuũ eſſe, cuius ætatis eſſet tam aduerſus, cum plurimi moriantur pueri, quorum ætati eſt congruens. Cum igitur vermes qui in homine quopiam generantur inęquali magnitudine ſint, neque eam qua ſunt eodem tempore conquirant, ſed alij ante alios augeſcant, & qui grandiores ſunt: ſeuiora afferant ſymptomata puſilli verò exigua, fieri potuit, vt huic homini vnus quidam vermis plurimum prę alijs auctus, anxietatem & inquietudinem afferret, adeo vt eo expulſo ſedatus dormiuerit, factuſque ſanus videtur, vſque dum auctis reliquis grauiora mala excitata ſunt, ex quibus etiam eſt morrus. Itaque lumbricus ille, etſi eius excretio tantopere iuuiſſe videtur, non vt concoctioois ſignum, neque decretoriè, ſed ſymptomaticè excretus eſt, iuuit tamen tantopere dictam ob cauſam, neque in morbo tali, re vt diximus habente, excretio vnius non exigui vermis, exigua debet cenſeri.

(margin letters: A, B, C)

126 *Quibus hypochõdria, & aluus, deijciunt compacta, tepor, nõ cum crepitu, vt in Abderis, lacerta formam referentia.*

Deiectiones duræ & compactæ, rarò exeũt cum crepitu, nam calor qui craſſitudinem eis præbet, flatum inſenſibiliter abſumit. Porrò fæces compactæ, quæ ſine ſumma ſiccitate ſunt (ſiccitas.n.in exigua fruſtula comminuit) longè ſunt, & ipſa inteſtina, in quibus ſunt dẽſata, figura referunt. Proinde, quæ compacta, longa, & craſſa ſunt, in craſſis inteſtiois compactionem recepiſſe ſignificant: quę compacta, D longa, & gracilia, lacertulis ſimilia, ab inteſtinis tenuibus compacta veniunt. Non ſolent autem fęces ſoliditarem, ante inteſtina craſſa recipiere, niſi cum aliquanto maior ſolito, toto ventre calor eſt, non tamen ſi maior ſit multò, hanc eandem formam recipient, ſed exigua, dura, ſtercus capræ imitantia, fient. Quæ ergo compacta, ſine crepitu, lacertę formam referentia, deijciuntur, ab inteſtinis gracilibus veniunt, & teporem, hoc eſt, calorem mediocri paulo maiorem, indicant. Quia ergo ab inteſtinis gracilibus hæc veniunt, dicit Hipp. quibus hypochondria & aluus deijciũt compacta, alioqui enim non ſolet dicere, niſi quibus aluus deijcit. Verum hypochondria eſt ſuprema alui pars, in qua gracilia inteſtina ſita ſunt.

Quod

127 *Quod eſt primum dierum decretoriorum, in antecedenti.*

Dies decretorij decurrunt per quaterna-
rios intra fines acutorum. Nam vt in progno-
ſtico dicitur. Primus impetus ad quartum de-
finit, ſecundus ad ſeptimum producitur, ter-
tius ad vndecimum, quartus ad decimūquar-
tum, quintus ad decimum ſeptimum, ſextus
ad vigeſimum. Hi ipſi dies ſunt morborum iu-
dicatorij, & aliorum iudices. Nam in aphoriſ-
mo dicitur, ſeptenorum quartus eſt index. Ita-
que eiſdem diebus fiunt iudicationes & indi-
cationes, etſi non ſimul, neque eorundem mor-
borum. Sed indicatio antecedit iudicationem.
Primum itaque in iudicationibus eſt indica-
tio, poſtremum ipſa iudicatio. Indicatio verò
fit in antecedenti die, computatione facta per
quaternarios, vt diximus, quartus enim ſepti-
mum, hic vndecimum, hic quatuordecimum, hic
decimumſeptimum, hic poſtremo vigeſimum
indicat. Meritò ergo dicit Hippocrates quod
eſt primum dierum decretoriorum, hoc eſt
indicatio, fit in die antecedenti, in anteceden-
ti ſcilicet diem in quo agitur iudicatio. Qua
ratione indicentur iudicationes, alijs locis
dictum eſt ſatis.

128 *Et mala & bona ſigna fiant, diebus quibus ſuper exacerbati producuntur & quibus deſinentes remorantur.*

Eiſdem diebus fiunt obſeruanturque in
ægrotis ſigna bona & mala, nam et moriuntur
eiſdem diebus quibus ſalui fiunt, vt in progno-
ſtico dicitur: diebus nempè decretorijs voca-
tis: atque adeo bona ſigna in his meliora, mala
deteriora ſunt quàm in alijs diebus. Omnes
itaque mutationes morborum diebus decre-
torijs, potius quam alijs: præſentiri poſſunt.
Siue breui finiendi, ſiue in longum producen-
di, ſiue bonum, ſiue malum exitum habituri
ſint. In hanc ſententiam dicit nunc Hippo-
crates et mala et bona ſigna fiunt diebus, qui-
bus ſuperexacerbati producuntur, et quibus
deſinentes remorantur. Sed videtur idem eſſe
morbos produci, et remorari χρονίζειν, & βρα-
δύνειν. Quo pacto autem ſi idem eſt ἐπιπαρο-
ξυνόμενοι ideſt ſuper exacerbati, et λήγοντες hoc
eſt deſinentes aut ceſſantes, vtriq; producun-
tur, aut remorantur? Nam λήγοντες contrarij
eſſe videtur ἐπιπαροξυνομένοις, quo pacto autem à
contrarijs ſignificetur. Atqui fortaſſe non
vtrunque horum: ſed neutrum potius, videa-
tur ſignificare morbi productionem. Nam de-
ſinentes ſeu ceſſantes potius videntur finiri
quam remorari: exacerbari verò diebus decre-
torijs, non facit ad productionem: ſed ad con-
tractionem morbi. Nam exacerbationes cre-
bræ, celeritatem motus ſignificant, celeritas ve-
rò cæteris partibus contrahit cuiuſq; motus
tempus. Neutrum ergo horum ſignificat pro-
ductionem morbi, tam longe abeſt vt vtrumq;
Sed animaduertendum eſt Hip. non dixiſſe
παροξυνόμενοι, ideſt exacerbati: ſed ἐπιπαροξυνόμε-
νοι, i. ſuperexacerbati. Exacerbationes autem
ſunt, quæ legitimum naturaleque tempus du-
A rant ſecundum cuiuſq; morbi naturam et ſua
hora remittuntur, ſuper exacerbationes au-
tem quæ producuntur adeo, vt occupant etiā
id tempus, quo iam erant deſituræ, velut et ſu-
perpurgationes vocantur Hipp. quæ proce-
dunt vltra quam par eſt. Exacerbationes ergo
crebras fieri, & nullum diem decretorium in-
termittere, quo non aliquid natura circa mor-
bum moliatur, celeritatis eſt, ac proinde con-
trahit morbum: has non fieri, ſed deſinere, non
etiam febre deſinente, lenti morbi & tardius fi-
niendi eſt. Quia ꝙ lentè mouetur, tardius quie-
ſcit. Verum non item ſuperexacerbationes
ſignificant morbum futurum breuem. Nam
ſignificant maximam ſuccorum multitudi-
nem; hæc verò cum debili facultate ſignificat
mortem, cum forti, morbi longitudinem. Salu-
B tares ergo morbos, futuros cronicos, ſignifi-
cant ſuper exacerbationes. Euenit ergo quod
Hip. hoc loco animaduertit, & ſuperexacer-
bationes, & exacerbationes deſinentes, quam-
quam ſint longe contraria ſignificare eandem
rem, putà morbi longitudinem: non eodē mo-
do: ſed alterum ob materiæ multitudinem, al-
terum ob motus tarditatem.

129 *Et quædam non fideliter alleuabant, & quædam per ſe ipſa exacerbabantur.*

Non fideliter alleuare haud dubie dicuntur,
ea, quibus non oportet fidere, ea verò ſunt, vt
aph. 27. ſectionis ſecundæ dicitur, quæ non ſe-
cundum rationem leuant. Secundum rationem
C verò leuant, quæ cum ſignis concoctionis, &
per iudicatoriam euacuationem, humoris
multitudini reſpondentem. Cur autem, fiden-
dum non ſit ijs quæ leuant aliter, ipſemet dicit
eodem aphoriſmo dicens, pleraq; enim talium
inconſtantia ſunt, & non valde permanere ſo-
lent. Itaq; non fideliter alleuant, ea quibus po-
ſtea accidunt recidiuæ, quæ plerumque primis
morbis ſunt grauiores. Quod ſanè ægrotis
eius tempeſtatis, qua hæc ſcripta ſunt, accidiſ-
ſe ſequentibus inſinuatur. Et quædam per ſe
ipſa exacerbantur, ſcilicet priora exacerba-
bantur, non per ſe ipſa: ſed per recidiuas. Itaq;
dicit Hippocrates quædam non fideliter alle-
uabant, quia ſuccedentibus grauioribus reci-
diuis exacerbabantur, & quædam exacerba-
bantur per ſe ipſa, hoc eſt, ſine vllis alleuationi-
D bus, à principio ad finem vſque.

130 *Sputa peripneumonicis quibuſdam biliosa, cum deſinere volunt. Valde flaua breuia fiunt. Quæ qualia in principijs erant talia apparent, non valde puto hæc coqui, ſed indicare, vt illi qui iuxta præceptorem, & vt alias quoque vidi.*

Scripto mandabat Hipp. quædam vt frequē-
tia & legitima, quædam etiā vt rara & illegiti-
ma, in hoc præcipuè opere, quod non ſelectiſſi-
mis regulis, & ratione multiſque experimētis,
confirmatis dicatum eſt, vt liber aphoriſmo-
rū: ſed obſeruationibus. Experimenta verò ca-
ptantibus, non ſolum mos eſt notare legitima:
ſed etiam, atque adeo nonnunquam multo ma-
gis, ijs contraria, & rara, velut nunc facit. Nā

legitimum eſt, morbos ſolui concoctis excrementis, deiectionibus inquam, vrinis, aut ſputis, quibuſuis horum iudicentur (nam eadem ratio eſt) euenit verò nonnunquam, vt materia non coquatur, ſoluatur tamen morbus, beneficio facultatis expultricis. Neque mirum eſt, facultatem ad expulſionem eius cõuerti, quod non poſſit coquere. Nam & cùm legitimè operatur, pellit ob irritationem. Verum eſt has ſolutiones non eſſe ſolere tutas, & ab eis recidiuas meritò timeri, nõ tamen proinde non poſſit fieri aliquando, vt etiam ſine recidiuis fiant. Neque enim ratione contraria probatur neceſſarium aliquid: ſed vt conſuetum naturæ, & frequens. Itaque etſi iudicationes optimæ poſt concocta excrementa fiant, & his non coctis exigua fides iudicationibus eſſe poſſit, tamen nonnullis euenit iudicari circa concoctionẽ. Vt forte euenit illi qui iuxta præceptorem habitabat, & alias quoque aliquando factum vidit Hipp. Sed cur incipimus ab enarratione vltimę partis huius dictionis? Certè quia tota hęc oratio ad eandem ſcientiam pertinet, eam ſcilicet quam diximus. Vt vrinæ & alui deiectiones ad febres putridas conſiderari debent, ita ad peripneumoniam, pleuritidem, & alios partium circa thoracem morbos, ſputa. Nam illa in illis, hęc in his propriam morborũ materiam indicant. Sputa biliosa in crudis, valde flaua etiam in peſſimis poni cenſuit Hipp. in prognoſtico. Quare ſecũdũ communem morborum rationem, longè abeſt vt hæc appareant peripneumonicis, cum deſinere volunt, tũc enim cocta eſſe oportet, alba ſcilicet leuia, craſſa ſine lentore, & quæ facilè excreentur. Verùm quia aliquibus id factum vidit, ſcripſit biliosa quibuſdam peripneumonicis, cùm deſinere volunt. Sane eadem ratione poſſis expectare, deiectiones aut vrinas biliosas in febribus, cùm deſinere volunt. Conſtat verò hæc non eſſe concocta, quia à talibus ſolent bilioſi morbi incipere, quæ verò apparent qualia in principijs morborum erant, conſtat ea non valde coqui: ſed aut nihil aut omninò exiguum. Nam principiũ morbi tempus cruditatis eſt, ex crudis autem vt cocta fiant, neceſſe eſt ſubſtantiæ modum mutent. Hæc ergo cùm apparent qualia à principio cœperant, non coquitur morbus, atque ſi quo modo ſoluetur, certe eueniet iudicari, vt ille qui iuxta præceptorẽ, ſine ſignis ſcilicet concoctionis. Neque certe mirum. Nam velut curationes quæ arte fiunt, quædam ſunt legitimæ, quædam illegitimæ, ita & quę ſponte. Sponte factas morborum curationes voco, concoctiones & iudicationes, vt arte factas, miſſiones ſanguinis, & expurgationes, & quorundam admotiones. Vt ergo artifici aliquando quibuſdam occaſionibus, regulis & methodo excedere licet, ita natura quibuſdam cauſis familiari ordine cogitur deſiſtere. Interiecit illa verba Hippocrates, valde flaua breuia fiunt, quæ quia ſententiolam aliorſum nonnihil deflectunt tranſiliuimus, nunc neceſſe eſt ad ea reuertamur. Bilioſa ſunt quęcunque flaua ſunt (is enim eſt bilis color) verum ea amplam habent eius coloris differentiam. Nam, & quæ pallida, & quæ rufa,

A & quæ peculiariter flaua, & quæ quodcunque horum remiſſæ, aut admodum ſunt, in flauis ponuntur. Hippocrates enim: vt antea etiam me dixiſſe memini, omnibus his nominibus, vtitur generatim: intentionem verò coloris oratione explicat. Cum ergo dixiſſet bilioſa ſputa fieri quibuſdam peripneumonicis, cum deſinere volunt, dixit valde flaua breuia fieri, quaſi diceret, inter bilioſa breuiſſimi morbi ſigna eſſe, quæ admodum flaua. Non dixit autem optima: ſed breuiſſima. Nam deterrima ſunt, vel hoc ipſo nomine quod cùm ſint letha-
B lia, ſunt breuiſſima. Nam vt ſalutaria tanto meliora quanto breuiora. ita lethalia tanto peiora. Ergo valde flaua lethalia ſunt, quia ſyncera, breuia autem quia acerrimi & tenuiſſimi ſucci ſoboles. Non dicit hic quem exitum portendant valde bilioſa: ſed tantum breuia eſſe quemcunque habitura ſint. Atque ita eſt profectò, aut moriuntur cito ex peripneumonia, aut tabeſcunt, cito atque ita etiam moriuntur ſatis breui, quia peſſima talis tabeſcentia eſt. Aut ſi forte talia bilioſa, aliquando cum iam ſoluuntur morbi fiunt (quamquam hoc ſit longe rariſſimum) ſoluęntur etiam breui, bile affatim vacuanda.

131 N*Icippus in febribus ſemen effudit ſomnians, & non venit in deterius, & hoc illi ſæpe fiebat, & nihil læſus eſt. Prædictum illis eſt fore vt ceſſaret, cùm febres iudicarentur, & factum eſt ita.*

C Sexto epidemiorum, parte quinta cont. 25. dicetur ipſi Hippocrati Venerem morbis à pituita remedio eſſe, cauſa eſt vt Gal. dicit in commentario, quia ſiccat partes, atque ita humida excrementa abſumit. Conſtat vero eadẽ ratione poſſe, ita affectos iuuari ſeminis effuſione, etſi cum mulieribus non congrediantur. Porrò poſſunt circa congreſſum fundere, volentes, vt Diogenes, aut nolentes, idque, aut excitati, quòd laborent gonorrœa, aut dormientes. Vigilantes excernere præter voluntatem, maioris noxæ eſt, quam dormientes: hos enim ſæpe inſtigant inſomnia. Vtriſque verò id euenit, aut ob redundantiam, aut ob prauam ſeminis qualitatem, aut ob debilitatem retentricis, diururnitate morbi compara-
D tam. Quibus ob debilitatem fit, nulla ratione poteſt eſſe ea excretio vtilis, exanimat enim, & tabefacit. Verum quibus ob redundantiam, raro non eſt vtilis, & curandum illud ſolum eſt, ne plus ſatis duret, & ne partium aſſidua tumeſcentia, arteriarum ora pateant vt plurimum etiam ſpiritus effundatur, Ita enim fieri poteſt, vt cum redundanti ſemine abeat ſpiritus neceſſarius, fiatque inde plus mali, quam boni. Alioqui excretio multi aut vitioſi, vtilis eſt. Quia eius ſucci ſuppreſsio adeo eſt noxia, vt cũ læuiſſimis ſymptomatis cruciet, viſcera omnia vitiet, melancholicas paſſiones patiat, aliquandó etiam repentinam mortem, velut vt ex epoto veneno. Quin etiam cum morbum quem gallicum hoc ſeculo vocant, ſiquid habet propriũ, & quo ab alijs malignis cacochymijs diſcrepet, id certè eſt, ex maligna ſemi-

nis

nis putreſcentia naſci. Computreſcit enim mox cum ſemine per corpus totum, propriũ ſolidarum partium alimentum, quod ſemen etiam, etſi infecundum, eſt. Hinc tot ſolidarum partium corruptiones, hinc illa penitiſſimè latès cacochymia, raro niſi vehementiſſimæ exſudationi. & exercitationi cedens. Argumento eſt, hoc illius eſſe principium, quod vix vnquã niſi ex congreſſu cum ſordida mulicre naſcitur. Tametſi ex multo enim congreſſu cum nõ ſordidis, naſci poſſe exiſtimo. Si igitur tantarum noxarum ſeminis redundantia, aut vitiũ, cauſa eſt, meritò fit, vt multi ægroti venere iuuentur. Præterquam, quod, vt dictum eſt, ipſa venus humiditates alias ſiccans, morbos ex humidis ſanat. Vt non putem ratione carere, quod de gallico morbo laborantibus nonnulli affirmant, fieri aliquando, vt congreſſu cum mulieribus non ſordidis, qui ità affecti ſunt ſaneſcant, & illæ inficiantur. Nimirum illi deponunt propriam morbi materiam, illæ recipiunt inquinamenti principium. Itaque venerem cauſam ſalutarem aliquando eſſe, etſi Epicurei aliter putarent, ità indicatum ſit. * Quid Nicippo euenerit perpendamus, nunquid Nicippus febricitabat ex ſemine? Non arbitror. Fortaſſe enim ex eo ſucco non febricitatus niſi hecticè, eius verò febris iudicatio citò expectabatur futura. Febricitabat ergo ex alia cauſa (vt fortaſſe pituita) excernebaturq. ſimul ſemen redundans. Cur ergo prædicebatur ei fore, vt cũ febris iudicaretur, ceſſaret ea excretio. Si .n. ex diuerſis ſuccis paſſiones illæ pendebant, quid prohibebat manere vtramuis altera ſublata? Certè, quia antequam febricitaret, nihil tale patiebatur, coniectauerit Hippocrates fore, vt & cum febricitare deſineret, ceſſaret excretio: videritque non ob ſolam multitudinem, aut corruptelam ſeminis fieri, ſed quod calore febrili calidus, acrius, & & mordentius fieret. Neceſſe ergo erat, cum virtus illi conſtaret, interim prodeſſe, excreto redundanti, & mordaci ſucco, pariterque corpore ſiccato, deſinere verò, cum febris ſolueretur. Et factum eſt ita.

Illicito verò vſu veneris non eſt homo ſubleua-lus, cum alijs vijs per abſti-nentiam, & alia corpora-lia reme-dia ille hos ſit ſubueni-ri. S.Thom. .2.q.58. artic. 1. ad 3.

132 *CRitias in febribus ab inſomnijs vexabatur, à quibus ſcimus, ſedatus eſt etiam hic ſimul cum criſi.*

Libello de inſomnijs multa ad hunc locum pertinentia ſcripta reperies. Ex quibus facilè intelliges, inſomnia multa, & perturbantia, magnæ perturbationis in corpore, præcipuè verò in capite, aut per ſe, aũt per conſenſum cum toto corpore ſignificationem præſtare. Cum enim agitatis ſuccis, & vaporibus, agitẽtur animales ſpiritus, & cum eis conceptę rerum ſpecies, ſiunt varia, multaque ſpectra, vnde multa inſomnia, aut alegorica quapiam ratione, morbum, affectum locum, aut internam cauſam, aut ægrotandi occaſionem, indicantia: aut morbi exitum præmonſtrantia (vt alibi dixi) aut nihil certi: ſed perturbatè multa continentia, ipſa ſolum perturbatione, perturbationem humorum indicantia. Hinc fit, vt plus ſolito ſomniare, præcipuè cum tumul-

A tu, ac perturbatione, in ſanis prænunciet morbos, in ægrotis raptum humorum in caput, timere iubeat, aut iudicationẽ expectare. Et aptum ſanè, quia agitati facilè efferuntur: iudicationem verò, quia decretoriam euacuationem antecedere conſueuit agitatio. Ergo de inſomnijs perturbatis per febres, vt de multis, alijs cenſendũ eſt. Si iudicationum indicatio anteceſſit, & opportunitas inſtat, decretorium haberi debet, putandumque fore, vt deſinat ſimul cum febre, vt Critiæ euenit, ſin minus, phreniticum eſt. Capiti ergo proſpiciendum.

133 *ALcippus habens hæmorrhoydas, prohibebatur curari. Curatus inſaniuit. Febre acuta superueniente ceſſauit.*

B

Tantoperè reformidat Hippocr. hæmorrhoydum curationem, vt dicat, aphor. 12. ſectionis ſextæ, hæmorrhoydas ſananti diuturnas, ſi non vna ſernata fuerit, periculum eſt hydropem, aut tabem accedere. Et ſanè meritò timet. Nam in euacuatione conſueta ſupprimenda, periculum eſt redundantiæ, eius quod ſolebat euacuari: hac verò ſolet euacuari deterrimus, & fęculentus ſanguis, maximum ergo periculum erit, vtpotè ex peſſimæ materiæ detentione. Proinde prohibebatur Alcippus curari, ille verò morbi tedio compulſus, curari ſe fecit, curatus verò nõ in hydropem, aut tabẽ, vt alij ſolẽt, incidit: ſed mania correptus eſt. Quod meritò etiam eſt factũ. Illa enim mala cuiuſque cauſæ euacuationis ſuppreſſione nata ſunt fieri, à quibus ea euacuatio li-
C berabat. Dicitur autem aphor. 21. eiuſdem ſectionis. Maniacis varicibus, aut hæmorrhoydibus accedentibus, inſaniæ ſolutio fit. Hac itaque cauſa maniacus eſt factus: qui, febre acuta ſuperueniẽte, à mania eſt liberatus. Duplici ratione fit, vt morbus acutus ſupueniens à diuturnis liberet: nam, aut ipſo igneo, calore abſumente excrementa, aut craſſis excrementis ſimul cum materia propria acuti morbi in eius iudicatione radicitus euacuatis. Illud fit in paſſionibus ex pituitoſis, & crudis, vt reſolutione, & conuulſione, & lentis febribus, & catarrhis: hoc in melancholicis. Aquea enim igne abſumuntur, terrea non item: ſed craſſeſcunt exuſta. Alcippo ergo ſecundo modo cõſentaneum eſt ſolutam eſſe maniam. Nã mihi
D etiam ità ardentiſſima illa febris cum agerem vigeſimumoctauum ætatis annum, ſubſtulit paſſiones melancholicas.

134 *IN acutis febribus ſiticuloſi, à medicis priuati potu, aut etiam à ſe ipſis, videntur poſſe bibere multum. Aqua frigida data, vt vomant prodeſt, Bilioſa enim aderunt.*

Multis differit Galenus de potu aquæ frigidæ in febribus, lib. 9. meth. cap. 5. vbi proximum miſſioni ſanguinis auxilium in continẽtibus febribus eſſe dicit: ſed, & in omni maxima febre, intelliges ex ijs, quæ ibi dicit, magnum remedium eſſe, ſi tempeſtiuè cui exhibeatur, quia habitus corporis refrigeratur,

&

& hinc euenit facultatem recreari, & aluum
ſolui ſupernè, aut infernè, aut ſudorem copio-
ſum erumpere, & itá febres ſolui. Vnum ho-
rum eſt, quod *H*ippoc. nunc iubet procurari,
aqua frigida data, nimirum vt vomant. Ergo,
„ inquit, qui in acutis febribus (acutam febrem
vocat *H*ippoc. exurentem calorem) ſiticuloſi
„ ſunt, & à medicis priuantur potu, aut ipſi per
„ ſeſe abſtinent, videntur poſſe bibere multum,
„ id eſt, multum bibere poterunt ſiquis offerat
(niſi fortè ſint *βραχυπνόται*, qui cum delirio
ſunt) adeò, vt videantur ſibi, neque congio ſa-
tis recreandi. Illis ergo frigidæ potu vomitũ
mouere vtile ſit. Nam cum tam multũ ſibi bi-
bere poſſe videantur, auidiſsimè capient quan-
tum voles, bibentque vſque ad vomitionem
plus ſcillcet quam ventriculus poſsit conti-
nere, vnde fiet, vt vomant (nam valde ſitienti, ſi
frigidæ modicum des, non vomet) bilis verò
aderit præſto, vt vomatur. Nam fortis ille
æſtus, ac ſitis, ſignificabat redundantiam bilis
circa viſcera. Cieri ergo poterit bilioſus vo-
mitus frigidæ potu in affectis, eritque vtiliſsi-
mus, quia pariter eodem auxilio materia eua-
cuabitur, & intemperies extinguetur. Ad ſen-
tentiolam hanc explicandam hæc erant ſatis,
verum ipſius rei gratia, & ne quem verba *H*ip-
pocratis decipiant, opus ſit explicare, quæ ſit
opportunitas frigidam exhibendi. Nam, vt eſt
auxilium optimum, & iucundiſsimum, ita etiã,
& periculoſiſsimum, & maximè poſitum in
occaſione. Non enim vtcumque febris vrat, &
ægrotus ſitiat, ac multum ſibi poſſe bibere vi-
deatur, offerenda eſt frigida. Multis enim hæc
habentibus oblata, primum quidem iuuare vi-
ſa eſt ob intemperiem quam extinxit, deindè
verò, vt denuo excitaretur alia febris, & maior
& contumacior priori, cauſa fuit, quod cum
adhuc materia morbi eſſet cruda, oblata, eius,
& concoctionem, & diſcuſsionem prohibuerit:
alijs etiam incurabiles paſsiones, & pro infla-
mationibus breui reſoluendis, indiſſolubiles
tumores manere fecit alios vna aliqua parte
læſos, reliquum vitæ fecit miſerè tranſigere,
quoſdam etiam vita repentè priuauit naturali
ſimul cum igneo calore extincto. Neq; igitur
phlegmonem quempiam internũ habentibus,
neque niſi cocta materia, neque niſi robuſtis,
& ſecũdum partes omnes infernas, præcipuè
nobiles abundantibus naturali calore, offeren-
da eſt. Ego proinde raro febricitantes ad co-
pioſam frigidæ potum cogo: ſed cruda adhuc
materia, aut phlegmone viſcera obſidente, ab-
ſtinere iubeo, quantum citra periculum tabe-
ſcentiæ poſſunt: materia verò coquenda, aut
phlegmone inclinãte, eius potus quo per mor-
bum vtitur, plus ſenſim indulgeo, ſi frigidam
pro decocto (ſi decocto fortè vtitur) efflagitat,
audeo cõcedere: interim, cum vrgetur ſiti, po-
tiones medicatas, vt ſtillatitias aquas, aut ſera-
pia valde diluta, affatim offero. Sunt enim horũ
quædam à quibus attemperationem expecta-
re poſsis, & incommoda frigidæ aquæ non ti-
mere. Nihilominus non nego, quod *H*ippocr.
Galenuſq; dicunt vtiliſsimum eſſe: ſed cautè
modum fieri ſuadeo.

A *QVòd nerui ipſi in ſeipſos trahunt, ſignum eſt.*
135 *Siquidem ipſi nerui in ſuperna manus parte
fuerint præciſi, deorſum nutabit manus, à neruis, qui
infra ſunt, tracta: ſi verò contr.:, aliter.*

Supernam manus partem vocat hic haud
dubiè, quam nos diceremus externam: infer-
nam verò quam internam, eam ſcilicet verſus
quam flectitur. Nam ſi ſecundum longitudi-
nem brachij intelligat ſupernam, & infernam
manus partem, falſum ſit manũ deorſum mu-
tare, quod nerui in ſuperna parte ſint præciſi,
aut contra: non enim itá oppoſiti ſunt nerui
motorij: ſed ſecundum motuum naturalium
differentiam, interni externis, & dextri ſini-
ſtris. Et manus, ſeù eleuatio, ſeù exporrectio
B aliquibus horum ſit. Itaque dicit neruos mo-
tus in ſeipſos trahere, partes ſcilicet quas mo-
uent. Sed quo pacto? Certè contrahentes ipſi
ſeſe in ſeipſos. Ita enim ſit; vt eorum contra-
ctiones partes quibus inſerti ſunt, ſequantur.
*H*oc quod hac dictiuncula *H*ippocr. inſinuat,
eſt argumentum totius operis, quod de motu
muſculorũ ſcripſit Gal. verum Gale. exactius
rem tractauit, proprium voluntarij motus in-
ſtrumentum diſtinctius indicans. Nam re vera
inſtrumenta eius motus non ſunt nerui: ſed
muſculi, verum mouendi facultatem accipiũt
à cerebro per neruos. *H*i verò partim ſubeũt
in muſculos coaleſcentes cum ligamentis, fa-
ctique tendones, rurſum emergunt ex muſcu-
lis per eorum caudas: partim impermiſti pre-
tereunt. *H*i facultatem preſtant, non tamen
C etiam alligant muſculos oſſibus, & oſtendun-
tur, contrahunturque cum illis, atque tenſio-
nem eis præbent: illi verò, præterquam quod,
& facultatem aliquam deferunt, qua nerui ſũt
participes, per ſeſe etiam firmant, & alligant
muſculos oſsibus, & ijs, qui citra, & ijs, qui ul-
tra articulos ſunt. Vtrius ergo nerui, ſiue in-
quã ij, qui tantum ſunt nerui, facultatem uerò
mouendi deferunt, ſiue qui uocantur tendo-
nes, præſcindantur, atque ſiue ante capita, ſiue
poſt caudas muſculorum, neceſſe eſt muſcu-
los ipſos motu priuari, & membrum in con-
tratiam partem cadere. Quia deerit muſculo
uirtus, aut partium firmitudo, & continuatio.
Verum si & hæc, & alia omnia neceſſaria, rectè
habent; mouentur partes hac, & illac, multis
D muſculis viciſcitudine operantibus, ſingulis
verò habentibus vnicum motum, contractio-
nis ſcilicet in ſeſe. Siue verſus ſuam radicem,
ſiue verſus ſuum ventrem dixeris, nihil re-
fert (quanquam voluit contradicendi Galeno
anſam inde Veſalius accipere) nam ſi illi ſeſe
in ſuos ventres contrahunt, neceſſe eſt mem-
bra, quæ ab eis mouentur verſus eorum radi-
ces euerti, ac cum eis ipſos muſculos. Labora-
re ergo, an in ſuos ventres ſe contrahant, an
verſus ſuas radices, inane eſt. Nam vtrumque
euenit. Atqui à contractione verſus ſuos ven-
tres rem incipere Galenus optimè intellexit,
qui muſculorum motus explicãs ſexto meth.
dicit, neceſſe eſt vbi figura mutatur, alios mu-
ſculorum tendi, ac velut contractos rotun-
dari. Conſtat enim muſculos non aliter ro-
tundari poſſe, quam in ventres ſuos contra-
ctos. Res ergo itá habet. Muſculi ipſi in ſe-
ipſos

ipſos trahunt Hippoc. verò dicit neruos, intelligens tendones, quia hi muſculorum ipſorum partes ſunt. Conſtanr enim muſculi propria carne, & tendonum fibris, quæ in eam inſumuntur.

136 *TVſſiunt ſiccum, qui teſtes habent affectos, & ex tuſſibus in teſtem ſoluuntur ſecta vena, & phlegmone laborantes tuſſiunt, qui in febribus in bubonibus ſupertuſſiunt.*

Nihil ferè noui continet ſententiola hæc: „ Nam lib. 2. parte prima dixit, tuſſes diuturnę, „ vbi teſtis intumuit, ceſſant, & teſtis tumor à tuſſi ceſſat. Et paulò poſt dixit, teſtis à tuſſi, & teſtis ipſe à ſe ipſo. Rurſum parte quinta eiuſdem libri dixit, quibus tuſſis ſicca eſt, his non ſoluitur niſi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad teſtem irruat. Hoc idem dicit modo: nimirum tuſſes ſiccas fieri à teſticulorum tumoribus, & à ſiccis tuſſibus tumores teſticulorum, ob communionem ſcilicet vitalium cum genitalibus, vt primo loco ex citatis dixit. Certè quod ſiccæ tuſſes ita finiantur

A potiuſquam humidæ, cauſa eſt, quia hæc ſoluuntur per ſe excreatione. Sed cur ex tumoribus teſtium fient ſiccæ tantum tuſſes? Certè & humidæ fieri poterunt, verum illę etiam incipient à ſiccis. Non enim excreantur antequam coqui incipiant ſucci, quare excretiones antecedet tempus cruditatis, & ſicca tuſſis. Sed quod hoc loco addit, ſecta vena, eſt conſideratione dignum. Videtur enim dicere tuſſes finire in tumorem teſtium non ſponte: ſed cum ſecatur vena, locis verò citatis nulla ſectionis venæ mentio facta eſt. Fieri ſanè poteſt, vt citra venæ ſciſſionem hunc abſceſſum natura moliatur, ſæpè tamen etiam fiet, vt quem multitudine circa partem affectã obruta, non poterat facère, deonerata ſciſione venæ faciat. Non ſolum autem cum teſtibus ipſis dicit habere hanc communionem partes ſpiritales, ſed & cum partibus omnibus

B genitalibus, & qui illas circunſtant, adenibus. Quapropter & ob phlegmonas inguinum dicit corripi tuſſi quoſdam, quibus febricitantibus ex bubonibus tuſſes ſuperueniunt, ob dictam ſcilicet communionem.

LIBER QVINTVS EPIDEMIORVM.

PROOEMIVM.

TAmetſi Galen. 3. de difficultate reſpirationis, & in initio primi commentarij libelli de humoribus, dicat, quintum & ſeptimum libros Epidemiorum indignos eſſe Hippocrat. auctore, adeo vt neque Theſſalo, aut Polybo, aut alicui è probatiſſimis Hippocr. diſcipulis adſcribendos putet, ac proinde ſine commentarijs eos reliquerit, mihi tamen non ita placet facere: ſed integritatis gratia, totum opus hoc, quod ſeptem libris conſtat, commentarijs proſequi, neque curare cuiuſquam cenſuram: ſed res ſingulas perpendere, & ex quibus aliquid fructus capi poterit, animaduertere, quæ prorſus erunt inutiles, aut indignæ, monere, & hoc ipſum indicare. Interim lectores, ſi quę in libro hoc continentur, nolent vt Hippoc. accipere, tamen quæ dicentur in commentarijs, accipient vt mea. Hoc etiam conſilio, & quartum ſum commentatus, quamquam & de eo libro dubitauere veteres, an Hippoc. eſſet, tamen ſcio non pauca ſcitu digniſſima, eius commentarium continuiſſe. Itaque & hunc quintum percurramus. Habet enim illud peculiare, quod in alijs multi deſiderant, hiſtorias ferè omnes, modos quibus curati ægroti ſunt continere, vt hac ratione fieri poſſit, vt vtilior quam alij omnes, euadat hic liber, quia practicæ medicinæ habet multò plus.

1 *IN Helida Olitoris vxor. Febris corripuit ipſam continua, & pharmaca bibens nihil iuuabatur. In ventre autem infra vmbilicum erat durum, & ſublimius altero. Et dolores exhibebat fortes. Hoc digitis cum oleo fortiter tractatum, & compreſſum eſt. Et poſt hoc ſanguis frequens deorſum proceſſit, & ſuperfuit ſana, & viuebat.*

Raro ſolet Hippoc. dicere, quæ erga ægrotũ acta ſunt, ſed ea ſolum quæ patiebatur, nunc verò quæ patiebatur, & quæ acta ſunt, & quę inde euenerunt: non certè ea dicens, vt imitanda, quaſi rectè acta ſint: ſed vt rectum quiddam ab errore. Nam temeraria prorſus curatio erat,

D inflammatum imum ventrem pharmacis expurgantibus (hæc enim vocat pharmaca) laceſſere, moxq; his nihil iuuantibus, partem inflammatam fortiter attrectare, ac velut ſubijciendo, oleo tentare emollire. Nam laboraſſe hanc mulierem inflammatione in hypogaſtrio, conſtat, ſiquidem habebat ea in parte tumorem ſatis magnum pro reliquo ventre, & dolores fortes, cum febre continua. Non expedit autem cùm hypochondria, aut ventre inflammatus eſt, pharmacis expurgãtibus vti, ſaltem non ante inclinationem, neque nunc quidem niſi leuibus, quia alioqui excrementa conuocantur ad effectam partem, & per ventrem

& hinc euenit facultatem recreari, & aluum ſolui ſupernè, aut infernè, aut ſudorem copioſum erumpere, & ità febres ſolui. Vnum horum eſt, quod *H*ippoc. nunc iubet procurari, aqua frigida data, nimirum vt vomant. Ergo, inquit, qui in acutis febribus (acutam febrem vocat *H*ippoc. exurentem calorem (ſiticuloſi ſunt, & à medicis priuantur potu, aut ipſi per ſeſe abſtinent, videntur poſſe bibere multum, id eſt, multum bibere poterunt ſiquis offerat (niſi fortè ſint *βραχυπόται*, qui cum delirio ſiunt) adeò, vt videantur ſibi, neque congio ſatis recreandi. Illis ergo frigidæ potu vomitũ mouere vtile ſit. Nam cum tam multũ ſibi bibere poſſe videantur, auidiſſimè capient quantum voles, bibentque vſque ad vomitionem plus ſcilicet quam ventriculus poſſit continere, vnde ſiet, vt vomant (nam valde ſitienti, ſi frigidæ modicum des, non vomet) bilis verò aderit præſto, vt vomatur. Nam fortis ille æſtus, ac ſitis, ſignificabat redundantiam bilis circa viſcera. Cieri ergo poterit bilioſus vomitus frigidæ potu in affectis, eritque vtiliſſimus, quia pariter eodem auxilio materia euacuabitur, & intemperies extinguetur. Ad ſententiolam hanc explicandam hæc erant ſatis, verum ipſius rei gratia, & ne quem verba *H*ippocratis decipiant, opus ſit explicare, quæ ſit opportunitas frigidam exhibendi. Nam, vt eſt auxilium optimum, & iucundiſſimum, ita etiã, & periculoſiſſimum, & maximè poſitum in occaſione. Non enim vtcumque febris vrat, & ægrotus ſitiat, ac multum ſibi poſſe bibere videatur, offerenda eſt frigida. Multis enim hæc habentibus oblata, primum quidem iuuare viſa eſt ob intemperiem quam extinxit, deindè verò, vt denuo excitaretur alia febris, & maior & contumacior priori, cauſa fuit, quod cum adhuc materia morbi eſſet cruda, oblata, eius, & concoctionem, & diſcuſſionem prohibuerit: alijs etiam incurabiles paſſiones, & pro inflãmationibus breui reſoluendis, indiſſolubiles tumores manere fecit alios vna aliqua parte læſos, reliquum vitæ fecit miſerè tranſigere, quoſdam etiam vita repentè priuauit naturali ſimul cum igneo calore extincto. Neq; igitur phlegmonem quempiam internũ habentibus, neque niſi cocta materia, neque niſi robuſtis, & ſecũdum partes omnes infernas, præcipuè nobiles abundantibus naturali calore, offetenda eſt. Ego proinde raro febricitantes ad copioſam frigidæ potum cogo: ſed cruda adhuc materia, aut phlegmone viſcera obſidente, abſtinere iubeo, quantum citra periculum tabeſcentiæ poſſunt: materia verò coquenda, aut phlegmone inclinãte, eius potus quo per morbum vtitur, plus ſenſim indulgeo, ſi frigidam pro decocto (ſi decocto fortè vtitur) eflagitat, audeo cõcedere: interim, cum vrgetur ſiti, potiones medicatas, vt ſtillatitias aquas, aut ſerapia valde diluta, affatim offero. Sunt enim horũ quædam à quibus attemperationem expectare poſſis, & incommoda frigidæ aquæ non timere. Nihilominus non nego, quod *H*ippocr. Galenuſq; dicunt vtiliſſimum eſſe: ſed cautè admodum fieri ſuadeo.

A 135 *QVòd nerui ipſi in ſeipſos trahunt, ſignum eſt. Siquidem ipſi nerui in ſuperna manus parte fuerint præciſi, deorſum nutabit manus, à neruis, qui infra ſunt, tracta: ſi verò contr.., aliter.*

Supernam manus partem vocat hic haud dubiè, quam nos diceremus externam: infernam verò quam internam, eam ſcilicet verſus quam flectitur. Nam ſi ſecundum longitudinem brachij intelligat ſupernam, & infernam manus partem, falſum ſit manũ deorſum mutare, quod nerui in ſuperna parte ſint præciſi, aut contra: non enim ità oppoſiti ſunt nerui motorij: ſed ſecundum motuum naturalium differentiam, interni externis, & dextri ſiniſtris. Et manus, ſeù eleuatio, ſeù exporrectio B aliquibus horum ſit. Itaque dicit neruos motus in ſeipſos trahere, partes ſcilicet quas mouent. Sed quo pacto? Certè contrahentes ipſi ſeſe in ſeipſos. Ita enim ſit; vt eorum contractiones partes quibus inſerti ſunt, ſequantur. *H*oc quod hac dictiuncula *H*ippocr. inſinuat, eſt argumentum totius operis, quod de motu muſculorũ ſcripſit Gal. verum Gale. exactius rem tractauit, proprium voluntarij motus inſtrumentum diſtinctius indicans. Nam re vera inſtrumenta eius motus non ſunt nerui: ſed muſculi, verum mouendi facultatem accipiũt à cerebro per neruos. *H*i verò partim ſubeũt in muſculos coaleſcentes cum ligamentis, tactiquè tendones, rurſum emergunt ex muſculis per eorum caudas: partim impermiſti prętereunt. *H*i facultatem prętant, non tamen C etiam alligant muſculos oſſibus, & oſtenduntur, contrahunturque cum illis, atque tenſionem eis præbent: illi verò, præterquam quod, & facultatem aliquam deferunt, qua nerui sũt participes, per ſeſe etiam firmant, & alligant muſculos oſſibus, & ijs, qui citra, & ijs, qui vltra articulos ſunt. Vtrius ergo nerui, ſiue inquã ij, qui tantum ſunt nerui, facultatem uerò mouendi deferunt, ſiue qui uocantur tendones, præſcindantur, atque ſiue ante capita, ſiue poſt caudas muſculorum, neceſſe eſt muſculos ipſos motu priuari, & membrum in contrariam partem cadere. Quia deerit muſculo uirtus, aut partium firmitudo, & continuatio. Verum si & hæc, & alia omnia neceſſaria, rectè habent; mouentur partes hac, & illac, multis D muſculis viciſſitudine operantibus, ſingulis verò habentibus vnicum motum, contractionis ſcilicet in ſeſe. Siue verſus ſuam radicem, ſiue verſus ſuum ventrem dixeris, nihil refert (quanquam voluit contradicendi Galeno anſam inde Veſalius accipere) nam ſi illi ſeſe in ſuos ventres contrahunt, neceſſe eſt membra, quæ ab eis mouentur verſus eorum radices euerti, ac cum eis ipſos muſculos. Laborare ergo, an in ſuos ventres ſe contrahant, an verſus ſuas radices, inane eſt. Nam vtrumque euenit. Atqui à contractione verſus ſuos ventres rem incipere Galenus optimè intellexit, qui muſculorum motus explicãs ſexto meth. dicit, neceſſe eſt vbi figura mutatur, alios muſculorum tendi, ac velut contractos rotundari. Conſtat enim muſculos non aliter rotundari poſſe, quam in ventres ſuos contractos. Res ergo ità habet. Muſculi ipſi in ſe-

ipſos

ipſos trahunt Hippoc. verò dicit neruos, intelligens tendones, quia hi muſculorum ipſorum partes ſunt. Conſtant enim muſculi propria carne, & tendonum fibris, quæ in cam inſumuntur.

136 *TVſſiunt ſiccum, qui teſtes habent affectos, & ex tuſſibus in teſtem ſoluuntur ſecta vena, & phlegmone laborantes tuſſiunt, qui in febribus in bubonibus ſupertuſſiunt.*

Nihil ferè noui continet ſententiola hæc: Nam lib. 2. parte prima dixit, tuſſes diuturnę, vbi teſtis intumuit, ceſſant, & teſtis tumor à tuſſi ceſſat. Et paulò poſt dixit, teſtis à tuſſi, & teſtis ipſe à ſe ipſo. Rurſum parte quinta eiuſdem libri dixit, quibus tuſſis ſicca eſt, his non ſoluitur niſi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad teſtem irruat. Hoc idem dicit modo: nimirum tuſſes ſiccas fieri à teſticulorum tumoribus, & à ſiccis tuſſibus tumores teſticulorum, ob communionem ſcilicet vitalium cum genitalibus, vt primo loco ex citatis dixit. Certè quod ſiccæ tuſſes ita finiantur

A potiuſquam humidæ, cauſa eſt, quia hæc ſoluuntur per ſe excreatione. Sed cur ex tumoribus teſtium fient ſiccæ tantum tuſſes? Certè & humidæ fieri poterunt, verum illę etiam incipient à ſiccis. Non enim excreantur antequam coqui incipiant ſucci, quare excretiones antecedet tempus cruditatis, & ſicca tuſſis. Sed quod hoc loco addit, ſecta vena, eſt conſideratione dignum. Videtur enim dicere tuſſes finire in tumorem teſtium non ſponte: ſed cum ſecatur vena, locis verò citatis nulla ſectionis venæ mentio facta eſt. Fieri ſanè poteſt, vt citra venæ ſciſſionem hunc abſceſſum natura moliatur, ſæpè tamen etiam fiet, vt quem multitudine circa partem affectã obruta, non poterat facere, deonerata ſciſione venæ faciat. Non ſolum autem cum teſtibus ipſis dicit habere hanc communionem partes

B tes ſpiritales, ſed & cum partibus omnibus genitalibus, & qui illas circunſtant, adenibus. Quapropter & ob phlegmonas inguinum dicit corripi tuſſi quoſdam, quibus febricitantibus ex bubonibus tuſſes ſuperueniunt, ob dictam ſcilicet communionem.

LIBER QVINTVS EPIDEMIORVM.

PROOEMIVM.

TAmetſi Galen. 3. de difficultate reſpirationis, & in initio primi commentarij libelli de humoribus, dicat, quintum & ſeptimum libros Epidemiorum indignos eſſe Hippocrat. auctore, adeo vt neque Theſſalo, aut Polybo, aut alicui è probatiſſimis Hippocr. diſcipulis adſcribendos putet, ac proinde ſine commentarijs eos reliquerit, mihi tamen non ita placet facere: ſed integritatis gratia, totum opus hoc, quod ſeptem libris conſtat, commentarijs proſequi, neque curare cuiuſquam cenſuram: ſed res ſingulas perpendere, & ex quibus aliquid fructus capi poterit, animaduertere, quæ prorſus erunt inutiles, aut indignæ, monere, & hoc ipſum indicare. Interim lectores, ſi quę in libro hoc continentur, nolent vt Hippoc. accipere, tamen quæ dicentur in commentarijs, accipient vt mea. Hoc etiam conſilio, & quartum ſum commentatus, quamquam & de eo libro dubitauere veteres, an Hippoc. eſſet, tamen ſcio non pauca ſcitu digniſſima, eius commentarium continuiſſe. Itaque & hunc quintum percurramus. Habet enim illud peculiare, quod in alijs multi deſiderant, hiſtorias ferè omnes, modos quibus curati ægroti ſunt continere, vt hac ratione fieri poſſit, vt vtilior quam alij omnes, euadat hic liber, quia practicæ medicinæ habet multò plus.

1 *IN Helidæ Olitoris vxor. Febris corripuit ipſam continua, & pharmaca bibens nihil iuuabatur. In ventre autem infra vmbilicum erat durum, & ſublimius altero. Et dolores exhibebat fortes. Hoc digitis cum oleo fortiter tractatum, & compreſſum eſt. Et poſt hoc ſanguis frequens deorſum processit, & ſuperfuit ſana, & viuebat.*

Rarò ſolet Hippoc. dicere, quæ erga ægrotũ acta ſunt, ſed ea ſolum quæ patiebatur, nunc verò quæ patiebatur, & quæ acta ſunt, & quę inde euenerunt: non certè ea dicens, vt imitanda, quaſi rectè acta ſint: ſed vt rectum quiddam ab errore. Nam temeraria prorſus curatio erat,

D inflammatum imum ventrem pharmacis expurgantibus (hæc enim vocat pharmaca) laceſſere, moxq; illis nihil iuuantibus, partem inflammatam fortiter attrectare, ac velut ſubijciendo, oleo tentare emollire. Nam laboraſſe hanc mulierem inflammatione in hypogaſtrio, conſtat, ſiquidem habebat ea in parte tumorem ſatis magnum pro reliquo ventre, & dolores fortes, cum febre continua. Non expedit autem cùm hypochondria, aut ventre inflammatus eſt, pharmacis expurgãtibus vti, ſaltem non ante inclinationem, neque nunc quidem niſi leuibus, quia alioqui excrementa conuocantur ad effectam partem, & per ven-

trem

trem laborantem adſtricta paſſione (talis enim eſt inflammatio) malè demittuntur. Meritò ergo factum eſt, vt pharmaca bibens iuuaretur nihil: ſed neque digitis fortiter comprimendo ſubigere iubet ars, ſed blandius fouere, ne irritatione creſcat inflammatio. Verùm huic ex temeraria hac curatione vtile quiddam euenit, vt ſolueretur inflammmatio iudicatione, per fluxum ſanguinis frequentem ex aluo. Suſpicor inflammationem hanc pertinuiſſe præcipuè ad venas meſenterij, quæ ea in parte ſunt, nam quia naturaliter plenæ ſunt ſanguine crudiori, quem ipſemet gignunt ex chylo, quem ex aluo deducunt in hepar, & aliquando etiam ex eodem hepate recipiunt ſanguinem confectiorem, qui in eo redundat, fit vt cum copioſus in eas ſanguis influit, inflammatio in tunicis, & earum oſculis oriatur, & ſibi ipſi exitum obturans illas plurimum diſtendat, & vt inflammatio ſanguinem cohibeat, & is cohibitus inflammationem foueat. Quamuis ergo durior illa palpatio inflammationem ipſam nihil leniret, potuit tamen vix vi ſanguinem exprimere, à quo deonerari cœptæ venæ, potuerint reliquum ſanguinem eijcere. illis laxatis facilè diſcutitur inflammatio. Oleum verò quo intincti digiti compreſſionem faciebant, ad diſcuſſionem valere poſſet. Sed ſi hæc ratio curationis non eſt imitanda, quid huic mulieri agendum fuiſſet? Certè mittendus ſanguis ex maleolis, & laxantia blandè admouenda: expurgandum verò non ante mali remiſſionem.

B *IN Helide Timocrates plurimum, bibit, inſaniens autem ab atra bile bibit pharmacum. Hic purgatus eſt. Purgatio multã pituitam & bilem nigram egerebat per diem, & ad veſperam ceſſauit à purgatione, & dolore doluit in purgatione multò, & cum polentam bibiſſet, ſomnus ipſum corripuit, & tenuit per noctem, donec Sol orireiur. In ſomno autem non videbatur ijs qui aderant reſpirare quicquam: ſed mortuus eſſe, & neque ſentiebat quicquam, neque verbum, neque opus vllum, extentum autem fuit corpus & rigidum, verùm viuebat, & excitatus eſt.*

Hic Timocrates à largo vini potu (non enim profectò aquæ) inſania correptus eſt, ob quam purgatus, cum in media purgatione cibum accepiſſet, & ad ſomnum ſe conuertiſſet, pro ſomno apoplexia illi facta eſt, à qua, forti alioqui liberatus eſt, ob expurgatam (arbitrior) magnam copiæ partem. Sed hoc eſſe, quod præſcripta verba contineant, & ſingulorum cauſas explicemus. In Helide (inquit) Timocrates plurimum bibit. Si hinc hydros, aut paſſio aliqua huic ſimilis, eſſet facta, ſuſpicaremur aquæ bibiſſe multum, at verò quia exuſtis ſuccis fecit maniam, coſtat eum potum fuiſſe vini, & eius meracioris. Vſiſſe verò potum ſuccos, genuiſſeque multum atræ bilis, non obſcurè inſinuat, ſiquidem narrata cauſa procatartica ægrotandi, ſubiungit, inſaniens ab atra bile. Sed quid fecit? bibit (inquit) pharimacum, nẽpè melancholagogum. Hic (inquit) purgatus eſt. Hoc videtur dixiſſe ob vxorem Olitoris de qua, dixerat, pharmaca bibens nihil iuuabatur.

A Quaſi nunc diceret, hic purgatus eſt, non vt vxor Olitoris, quæ cum acciperet pharmaca, non expurgabatur. Itaque etſi proxima hiſtioria non explicuit cur non iuuaretur mulier illa, nunc licet tibi intelligere, quod non expurgaretur, etſi pharmaca biberet. Sed quo pacto ſit hic expurgatus audiamus. Per diem (accepit pharmacum diluculo, vt fieri conſueuit) egerebat multam pituitam, & bilem nigram. Bene ſanè, nam hæc erant qualia euacuari oportebat, nam in melancholicis duplicem hunc ſuccum euacuare maximè optamus, nigrum quidem vt propriam morbi materiam, crudum verò vt per debilitatem naturalis caloris congeſtum. Sed quid mali habuit? Non eſt perfecta purgatio, quia cum egerebat (quod imperfectam actionem ſignificat) repentè ad veſperam ceſſauit à purgatione. Sed neque per ipſam expurgationem, conferen-
„ tiam præ ſe ferebat res. Non enim facile fie-
„ bat, & citra cruciatus, ſed dolore doluit in pur-
„ gatione multo, qui certe dolor malignitatem
„ humorum, & copiam maiorem, quam pro ma-
„ gnitudine euacuationis, indicauit. Cum ergo
„ videretur iam ceſſare purgatio, ea tamen eſſe
„ imperfecta, polentam bibit, & ad ſomnum ſe
„ conuertit. Facta verò eſt pro ſomno apoplexia
„ fortis, quæ durauit per totam noctem, & or-
„ to iam Sole, eſt ſoluta. Nam non videbatur ijs
„ qui aderant reſpirare: ſed mortuus eſſe, ne-
„ que ſentiebat quicquam, quod diceretur, aut
„ fieret: ſed extentum erat corpus, & rigidum.
Neceſſe eſt fuiſſe hanc paſſionem apoplecticã:
C quæ autem fuerit, non eſt dictum facile. Nam carus non ſuſtuliſſet reſpirationem, catocho laborantes ſolent videre & audire, quæ fiunt, & dicuntur, & apertis eſſe oculis: apoplectici non ſolent habere, corpora rigida: ſed demiſſa, & reſoluta: accedit quòd apoplexia fortis videtur non poſſe ſolui, catochus verò ſolui poteſt. Quod ergo habuit corpus rigidum, & excitatus eſt, me adducit: vt catochum dicam: quod verò neque videbat, neque audiebat quicquam, vt apoplexiam. Proinde apoplecticam paſſionem, ex apoplexia, & catocho mixtam (miſcentur enim ſæpe) fuiſſe ſuſpicor. Facta quidem fuerit hæc paſſio excrementis ſeſe colligentibus in caput, ob debilitatem quam ei attulerit vinum. Quod verò ex nocte poſt tam copioſam craſſorum eua-
D cuationem, venerit, admirationem parit, & me quidem ſuſpicari res cogit, clam medico, eum ea nocte poſt polentam rurſum bibiſſe vinum. Nam ille erat eius cupidus, ex cuiuſque verò moribus ſæpe iubẽt Hipp. & Gale. morborũ cauſas ſuſpicari. Et euentus hanc ſuſpicionẽ auget. Nã repente obmutuit, & ſaga redijt cũ crapulæ ſolui ſolent. Atqui ſi hoc factũ eſt, tollitur admiratio. Nam apoplexia ex vino quantũuis fortis, crebro ſoluitur cũ ipſa ſcilicet crapula: tametſi hæc quoq; nõ rarò interimit, præcipuè ſenes, et eos qui diutina ebrietate cerebrũ excrementis impleuerunt, ſin autẽ non bibit ea nocte vinum, certè, quia imperfecta fuerit euacuatio, quæ commota non exiẽrint, fuerint in caput rapta: ſed ob bonam copiæ partem ſuccorum effuſam, potuerit

rit malum alioqui inſuperabile,ſolui. Interim tamen iubet conſiderare modum cibi exhibendi, quo in purgationibus veteres vtebantur, ob omnes ferè noſtri ſeculi medicos, quibus perſuadere non poſſum, ne purgatione in media contra Hippoc. præceptum, & rationem, cibos dent, ſed potius abſtinere faciant, donec euacuatio conquieſcat: niſi forte ægrotus is ſit, qui ſuſtinere non poſſit, vel in te ipſa, quæ, in ſperata debilitas, intercurrat. Per diem (inquit) multum egerebat, ad veſperam ceſſa-
„ uit à purgatione, & cum polentam bibiſſet
„ ſomnus illum corripuit. Itaq; non antequam ceſſaret à purgatione cibum accepit, neq; tunc niſi polentam. Quod certè Hippocraticum eſſe, ex ijs quæ de ratione victus in acutis ſcripſit, conſtat. Non eſt autem cur tam timidi hoc ſeculo omnes medici ſint, vt nullum ægrotum putent poſſe ſine cibo ſolido totum diem tranſigere, cùm multi me, id, in omnibus ferè, quibus expurgans medicamentum do, videant facere. Concedo certe ad meridiem potionem iuſculi, ac quibuſdam etiam prima, ne id quidem facturus, niſi ob inueteratam iam Hiſpanorum conſuetudinem prandendi lautius, quã cœnent, contra ac antiqui: dari ergo aliquid cibi leuiſſimi ad meridiem etiam non perfecta purgatione conſuetudini hominum, non eſt præter artem, ſiquidem maxima eſt indicatio conſuetudinis: dari vero cibos craſſos in purgatione media, nulla alia re minus noxium eſt.

3 *SComphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus eſt ſeptima delirus. Pharmacum autem bibit deorſum purgans, die autem priori mentis erat compos, & purgatus eſt non multum, purgatus autem delirauit.*

Neque mortuum eſſe, neque, ſeptima die id eſſe factum ex pleuritide, mirum eſt, quandoquidem morbus eſt è lethalium genere; & ſemper acutus, non raro autem etiam, præcipuè cum error aliquis in curatione committitur, acutiſſimus. Sed reliqua perpendamus. Ex pleuritide non admodum ſolent homines delirare, neque certè cum pleura habet cerebrum magnam conſeſionem: ſed plerique ex pleuritide obeuntes, ad extremum vſque ſapiunt, qui inquam ex ſola pleuritide. Nam ij quibus ſeptum tranſuerſum inflammatum eſt, ſemper delirant, & peripneumonicis crebrò ſuperuenit delirium, pleuritis verò ſæpe parit peripneumoniam, ac nonnunquam etiam ſepti inflammationem, ea quæ in membrana lateris eſt ſerpente in partes proximas. Huic fortaſſe horum quippiam factum eſt, ſin minus ſucci, malignitas, & debilitas cerebri fuerint in cauſa, vt per cenſenſum in pleuritide deliraretur. Dicit purgatum eſſe hunc pharmaco deorſum deijciente, & cũ antea non deliraret, purgatũ deliraſſe. Non dicit purgationẽ attuliſſe delilirium, verum narrat quod actum eſt, vt tu coniectes an attulerit. Videtur ſuſpicionem hanc augere, quod purgatus eſt non multum. Nam à pharmacis non omninò leuibus, cùm expurgatio non procedit. meritò timetur, ne commota excrementa, & non exeuntia, in

A partem aliquam nobilem ferantur, vbi deteriorem aliquam paſſionem faciant. Certè in pleuride non eſt multi vſus expurgatio: nam vel in ijs quæ pertinent ad inferiores coſtas. & ad hypochondrium finiuntur, in quibus Hippocrat. ſecundo de ratione victus in acutis iubet pharmaco vti, videtur Gal. id eſſe periculis multis plenum, ac proinde, quoad fieri poſſit, agẽdum ſola ſanguinis miſſione. Non tamen proinde nunquam eſt expurgandum. Nam in inclinatione, remittente iam inflammatione, cum corpus totum malo aliquo ſucco abundat, magnum expurgationis thoracis compendium, affert expurgatio totius corporis. Sed & antequam fluxio in parte firmata ſit aliquando (etſi rarius) ob dictas inflammationes, vtile eſt, reuulſoria vti expurgatione. Id
B quod ne temere facias: ſed cum febris non ſit omninò magna, & miſſus ſit ſanguis ſatis, & ſucci à ſanguinis natura degenerent, & nihilominus facultas fortis ſit ad ferendam alui fluxionem, & ad inflammationis tempus legitimum tranſigendum, & natura propria hominis non repugnet, ſed is ſit qui facilè expurgetur. Tantæ difficultatis eſt, pleuriticum nondum inclinante morbo expurgare. Læduntur enim mille modis, aut aucta febre, & inflamatione, ab ipſis medicamentis, aut debilitata virtute, & morbo nihil minuto, quòd non euacuatur quod oportet, neq; vnde oportet, aut quod commoueantur multa, euacuentur verò pauciora, velut huic eueniſſe eſt probabile: qui, quantum ſuſpicor, niſi accepiſſet pharmacum, aut non obijſſet, aut non tam cito.
C ſed vndecima, aut quatuordecima, tuncque fortaſſe ſine delirio, aut delirium multo poſterius accidiſſet.

4 *PHanici in Oeniadis, & Andreæ fratribus, altera gena intumuit, & labrum quod ante genam & oculum, & neque interius ſpectanti quicquam apparebat, neq, forinſecus ſuppurabat, ſed tumens putreſcebat arida putredine, & mortuus eſt. Et alter eadem perpeſſus. Mortuus eſt autem hic ſeptima die, & bibit pharmacum, & nihil profuit. Phanici verò circulus Putridus exſectus, & vlcus purgatum eſt magna ex parte, antequam moreretur. Mortuus autem eſt etiam hic plus temporis viuens.*

Putredinem aridam appellat partis cuiuſ-
D piam putreſcentiam citra reſolutionem in ſuccum vllum, vt putreſcentia humida ſit ſuppuratio, per quam, & partes tumentes, & ſucci quo repletæ tument, mutantur in eum ſuccum, quem pus vocamus. Itaque arida putreſcentia eſt, vt cum vlceris labia ſœtent, ac liuent, & pars quæcunque gangræna corripitur aut vlcere eſthyomeno, ſeu corroſiuo. Ergo hi duo fratres inflammatione ſecundum alteram genam correpti ſunt, & ſecundum labium ſuperius eiuſdem lateris (hoc enim ſignificat, dicens, labium quod ante genam, & oculum) nimirum ſuperius quod ſub eadem gena, & neque intro ſpectabat tumor, neque exterius ſuppurabat, ſed in gangrænã abibat vtriq;. Sed quod in hac hiſtoria eſt notatu digniſſimum, eodem modo affecti, non eodem modo curati,

non

non ſunt mortui totidem diebus, ſed etſi am-
bo mortui, qui purgatus eſt non vltra ſepti-
mum diem dixit: cui circulo exſecta eſt pars
emortua, & vlcus maxima ex parte expurga-
tum, diutius durauit. Vt hinc intelligas, ſi ſu-
perabile fuiſſet hoc malum, hunc potius ſer-
uandum fuiſſe, quàm illum. Quod quidem nos
monet non obſcurè, in malignis inflammatio-
nibus, & gangrænis, non eſſe expectandum ſe-
rum auxilium, ex ſolis remedijs vniuerſalibus
vocatis (tametſi hæc debent topica antecedere)
ſed citiſſimè veniendum eſſe ad ſectionē, vſtio-
nem, & ſiccationem maximam. Quin etiam cō-
ſiderandum, an materia venenoſa ſit, tuncque à
pharmacis, quæ cor verſus trahere poſſunt,
abſtinendum, niſi toto in corpore plurimum
redundet, & miſſione ſanguinis, quam ita affe-
cti poſſint tolerare, vtendum, & diaphoreticis,
idest, per halitum diſcutientibus, quæ ſimul
ſint alexipha[illegible]aca, vtendum, moxq; in ipſa
parte ferro, ig[illegible]e, & ſicciſſimis medicamentis,
conandum putreſcentiam extirpare. Nam
hac ratione in peſtilentibus conſtitutionibus
ſeruantur plurimi.

5 *EVridamus in Oeniades ? peripneumonia decima
die cœpit delirare, ſuratus autem rediyt ad mē-
tem, & ſputa fiebant puriora, & morbus ad melius
procedens, & ſomno multo perfuſus eſt. Et oculi icte-
rici fiebant, & mortuus eſt ad viginti dies.*

Omnes morbi acuti alijs acutis ſuperue-
nientes lethales ſunt, quia exhauſtis iam à ma-
gno malo viribus, alius etiam magnus ſuperue-
niens, non poteſt tolerari. Hanc ob cauſam in
aphoriſ. rectè dicitur. A pleuritide peripneu-
monia malum, & à peripneumonia phrenitis
malum. Vocare verò conſueuit Hipp. phreni-
tidem, morbum omnem cui delirium perpe-
tuum coniunctum eſt, vt phreniris ſit, & quod
cum peruigilio, & quod cum comate eſt per-
petuū delirium. Crebrius ſuccedit peripneu-
moniæ lethargus quam phrenitis, quia pitui-
toſum malum eſt, crebrius quā bilioſum. Pro-
inde phrenitis ſuperueniens ſignificat dete-
riorem peripneumoniam, quia bilioſam. Ve-
rum vtrumque ſupernenit cum periculo, di-
ctam ob cauſam. Huic Euridamo vtrumque
ſuperuenit, phrenitis decima die, deinde cum
hæc auxilijs idoneis ſiſteretur, & pulmo vide-
retur melius habere (nimirum ob alio ſien-
tem ſucci permutationem) & ſputa ſierent
puriora (hoc eſt, neque cruenta, neque bilioſa,
neque ſpumoſa, ſed concoctis ſimiliora (po-
ſtremo factus eſt lethargicus (decimaſexta for-
taſſe die, quia per pares moueri cœperat) & o-
culi icterici fiebant (bile arbitror abſcedente
ab interno cerebro, quod pituita occupauit)
& mortuus eſt ad viginti dies, iuxta legiti-
mam ſanè conſtitutionem, quia decima cœpit
malum per lethalia procedere.

6 *IN Oeniadis vir morbo tenebatur, tum ſine cibo
eſſet, fortiter ſugebat in ipſius ventre. & dolebat,
& cum comedisſet, & cibi contriti eſſent, & tempus
ſuperueniret poſt eſum cibi, non valde poſtea, hoc idē
patiebatur, & tabeſcebat corpus, & conſumebatur,
A & non accedebat ei alimentum à cibis tum comediſ-
ſet, & ſubducebatur cibus prauus, & combuſtus.
Cùm verò recens cibatus eſſet, hoc ipſo tempore mi-
nimè ſugebat, neq; dolor tenebat ipsū. Hic pharmaca
bibens omnigena, & surſū & deorſum, nihil iuuaba-
tur. Secta autē vena in vtraq; manu, vſq; du exāguis
redderetur, deinde iuuatus, & à malo liberatus eſt.*

Audacter ſane tentata eſt copioſa miſſio ſan-
guinis in tabeſcente, & alimentum ex cibis nō
cepiente homine, & fœliciſſimè ſucceſſit. Quo-
tus enim quiſque medicus non abſtinuiſſet ab
omni ſectione venæ, ob virium imbecillita-
tem, quæ adeſſe videbatur, & ob penuriam ali-
menti, & reliqua ſymptomata? Neque tamen
temere, factum id huic ęgroto eſt, ſed pruden-
B ter. Nam fortis ſuctus in ventriculo, & dolor
niſi cum recenti cibo madet, fieri poteſt, vel ob
melancholici ſucci circa hypochondria re-
dundantiam, vel ob maximam toto corpore
ſientem diſſipationem. Melancholicus enim
ſuccus corrugans os ventriculi, ſuctus ſpe-
ciem facit, niſi dum recēs cibus temperat eius
acorem: diſſipatio verò maxima facit, vt partes
fortiter ſemper ſugant à ventriculo, qui ſuctus
tunc temporis ſentitur, & dolorem facit, cum
non eſt in eo quod ſugatur. Tunc enim preſ-
ſius ſugitur, & pars magis vellicatur, vt certè
in vacuo iam vbere. Melancholia non faceret
tantam fæcum exuſtionem, & duritiem, neque
tam citam ciborum contritionē, niſi eſſet atra
bilis admodum exuſta, qualis etiam in pyloro
ſolet eſſe. Sed neq; ſi talis eſſet, faceret vt cor-
C pus totum tabeſceret, & partes alimentum nō
ſentirent, niſi aut illi deeſſent cibi quos cape-
ret, aut atra bilis toto corpore redundaret, at-
que ita totum corpus ſiccaret, diſſiparetque.
Accedit, quòd ſi à malancholia hypochondria-
ca naſceretur malū, neceſſe erat pharmacis hūc
ſuccum extrahentibus iuuari. Tales enim me-
lancholici nulla ex re ſolent magis præſenta-
neum auxlium ſentire, quam expurgatione.
Cùm igitur hæc haberet omnia, & nihil phar-
macis iuuaretur, neceſſe erat fieri ob maximam
diſſipationem alimenti, toto corpore, ob cali-
dam & ſiccam intemperirm, quæ aut citra hu-
morem eſſet in ipſis carnibus: aut quòd calidiſſimo
ſanguine vterentur. Qua in affectione, expur-
gantia medicamenta, tam longè abeſt, vt iuua-
rent, vt etiam morbum augerent, etiam ſi atra-
D biliarius ſanguis nutriret totū corpus, & me-
lancholagoga præberentur. Quia vt Hippo. li-
bro de expurgantibus medicamentis ſcripſit.
Cùm carnes calidæ ſunt diſtrahunt ipſum me-
dicamentum, quanto magis neceſſe erat diſtra-
hi in hoc homine, in quo continenter à ven-
triculo ſugebatur. Cum ergo expurgantia me-
dicamenta calida, & ſicca ſint, intemperiem au-
gerent, ac proinde omnia ſymptomata. Vnde
ergo potius expectari auxilium poterat, quam
à refrigerando corpore? Vt extincto calore
ceſſaret diſſipatio, & hac ceſſante, ſuctus? Ad
refrigerandum autem corpus nullum maius
remedium excogitatū antiquis eſt, quā miſſio
ſanguinis vſq; dum linquatur animo, aut exan-
gue corpus ſiat. Proximū huic eſt potus aquę
frigidiſſimæ, & balneū ſubfrigidum. Nihil er-
go

go citius poterat huic homini malum tollere, quàm eo vſque ſanguinē mittere. Verū qui curationē aliquanto tardiorem, ſed aliquanto tutiorem, optaret, mitteret, ſanguinem aliquanto parcius, & cibaret craſſis & lentis cibis, & vteretur potu gelido, & balneo ſubfrigido.

7 *EVpolemus in Oeniadis dolebat coxam dextram, & inguens, & proximum congreſſum ad coxã ab inguine, & coxæ anteriorem partem. Huic sãguis, detractus eſt à talo, valde multus, & niger, et craſſus, & pharmacum bibit elaterium, et purgatus eſt multum, & melius quidem habuit. Dolores autem non deſiriebant, ſed ſuppuratam habebat & coxam, & coxarum ad ſedem commiſſuram; & quod circa inguen quæ dolebant etiã plus. Pus autem fiebat verſus os magis quam circa carnem: in profundo, & contemnebat, per tempus ita habens. donec valde debilis fiebat, deinde inuſtæ sũt puſtulæ valde multæ, et magnæ factæ ſunt, & proxima inuicem, & pus fluebat multum & craſſum, & mortuus eſt paucis diebus poſt hæc, & à magnitudine vlcerum, & multitudine, & debilitate corporis. Hic ſanè videtur ſi ſectus fuiſſet vnam ſectionem facilè fluente, & per ſectionem exiuiſſet pus ac ſi expediret alteram etiã ſectionem ſectus eſſet facilè fluentem, hæc patiens opportunè, videtur ſanè futurus fuiſſe ſanus.*

Coxa dicitur, & articulus ille omnium maximus quo os femoris coarticulatur, & os illud magnum, cum quo coarticulatur. Quod os dicitur, aut coxa, aut os coxæ eſt magnum, varias prominentias habens, & perforationes. Quod quidem cum oſſe ſacro coniungitur per ſymphyſim. Huius ſuprema pars quæ à lateribus tendit in partem anteriorem, & eſt ſuperior pudendis, ea in regione, quæ dicitur ilē, vocatur os ilium, pars media, & quæ habet magnam excauationem, qua recipit oſſis femoris caput, dicitur coxa, aut coxæ os peculiariter: quod quidem à regione pudendorum eſt, & per partem internam & imam habet proceſſum acuminatum, tendentem ſub pudendis, quaſi vtrinque venientes productiones ſint in interfœmineo congreſſuræ: propius autem accedunt ad ſeſe in viris, quàm in fœminis: in neutris verò vniuntur. Ab huius oſſis ſuprema parte producitur in anteriorem corporis partem ſupra pudenda os, quod in medio vnitur cum proceſſu alterius partis, cartilagine, & mox deorſum tendit à latere pudendi in imam partem coxæ. & finit ita per forationem ſatis magnam, quam hoc os habet, vocatur hæc oſſis productio, os pubis. Itaque os illum, & coxæ, & pubis, idem os eſt, verum prægrande, & quod tribus in partibus, tria nomina accipere potuit. Hoc os coarticulatur cum femore, atque ita in eo voluuntur crura: coaleſcensque cum oſſe ſacro, & dictam magnitudinem, figuram, & poſitum habens, ſimul cum oſſe coccyxis munit, & commodum locum parat pudendis, & podici. Nam pudenda erūpunt inter os pubis, & internos illos proceſſus coxæ, & podex inter hos proceſſus & os coccyxis. Sæpè tentatur dolore, & articulus ille magnus, & ipſum coxæ os, & illi hærentes carnes: articulus quidem, quia maximus, profundiſſimuſque eſt, & aſperitatem etiam quan-

A dam habet, & interius quaſi in centro ligamentum quoddam, quod fluxionem, quam ob magitudinem articulus recipit, imbibit. Os verò ipſum (vt oſſa docere poſſunt) & caro, ac reliquæ partes, quæ illi hærent, quia poſita ſunt in ipſo ſordium confluxu. Nam per id os, & vrinæ, & fæcum viæ decurrunt, et genitales: et illi proximæ ſunt venæ hæmorrohydes, præter venas, et arterias ſatis magnas, quæ in crura deferuntur. Has ob cauſas ſolet hæc pars recipere multas, variaſq; fluxiones, et ab omni fluxionis genere cruciati, nunc in articulo, nunc etiam extra, iuxta os, aut ad anteriorem partem verſus inguen, aut ad imam ad interfœmineum, aut ad poſticam ad nates: ſæpeque fluxio ipſa in pus abit

B quod niſi tempeſtiuè educitur, ſponte erumpens extra, fiſtulas eo loci facit, aut interius manens acerbius cruciat. Suppurationes, cum à cute non abſunt plurimum, facilè deprehenduntur, vel ipſo chyrurgi tactu, cum verò in alto latitant, maiori arte eſt ad cognoſcendum opus. Eas quæ in thorace, aut magno alio ventre ſunt ſuppurationes, aut parte cordi vicina, neceſſario febres antecedunt, eæque cum pus conficitur creſcũt, fiuntq; horridæ, & cum rumpuntur nouos rigiores cient, & iam inde faciunt pro dolore pondus, atque adeo fluctuationes in conuerſionibus, durantque deinde febriculæ remiſſiores, ſed ex quibus, niſi citò liberentur, tabeſcunt homines. Verum fieri euenit ſuppurationes quibuſdam in locis, in quibus non poſſis hæc expectare. Nam in

C brachio, aut parte alia longè ſita à corde, poteſt fieri in alto latens iuxta ipſum os, pus citra febrem: non quidem erit multum, neque ex inflammatione magna, ſed exiguum, & ex corroſione particularum iuxta os, aut etiã oſſis tunicam factum. Sed & quibuſdam in partibus inter inguina, & alas fieri poteſt, vt pus lateat, cum neque febris maxima anteceſſerit, neque ſenſus põderis, neque fluctuatio ſubſecuta ſit, febris quidem magna, quòd longè etiã ſit pars à corde, & non ex magna aliqua inflammatione in ſuppurationem affatim abeunte proceſſerit malum, ſed ex fluxione aliqua, paulatim putreſcente, & corrodente fluctuatio, aut pondus, quòd non habeat pars ventrem, aut vomicam inſignem, ſed inter muſculos & perioſtum, aut hoc, & oſſa interfluat, velut imbibitum partibus pus. Velut huic, factum

D eſt pus in coxa, inter os ipſum & perioſtum, perioſto ipſo, arbitror, corroſo. Quæ ergo ſigna in talibus expectãda ſunt? Certè febricula non poteſt abeſſe, vbicũq; pus notatu dignum (quod ſectione dico, aut vſtione extrahi poſſit) inter inguina, & alas, non ſub cute; ſed ad interiora expectans, ſit. Nam vbicũq; ita ſit, aut tenet arterias aliquas magnas, aut illis proximum eſt pus per quas fuligines putridas in cor neceſſe eſt trãſmittat. Quo fit, vt quibus incautis interna aliqua ſuppuratio eſt, lentè, ignarique quid patiantur, tabeſcant, cum quibuſdam febriculis, quas neque an febres vocent, ſatis certò ſciunt vulgares medici. Et hoc quidem commune eſt omnibus internis ſuppurationibus, magis verò accidit ijs quæ

ſunt in ventribus in quibus quidē dolor tunc ceſſat, cum pus erupit, & pro eo fit ſolum pondus: in iis verò, quæ iuxta oſſa, aut inter ipſa, carneſque proximas factæ ſunt, febris non adeo apparet, ſed quanto puris generatio magis peocedit, tanto magis dolores ipſi ingraueſcunt, quia tanto magis procedit perioſſi, & partium aliarū ſentientiū corruptio, & exeſio. Cum ergo os aliquod, aut partes illi hærentes doloe cruciat, & vacuato, expurgatoque corpore, & adhibitis idoneis medicamentis, quāquā reliquo corpore videatur habere melius, & ſecundum ipſam adeo partem iuuatus, ac ſi quid tumoris carnei, aut inflammationis erat ſublatū, dolores tamen durant, ac rurſum augentur, & corpus debilitatur, quod vel ob dictam cauſam cum febricicula fiet, vel etiam ſine ea (vt erit pars) ob aſſiduum dolorem, meritò chyrurgus ſuſpicetur corruptionē ſubeſſe & pus, paretque auxilia ad eam affectionem neceſſaria. Ea porrò, vt ex Hippocrate innumeris in locis accepimus; præcipuè libello de internis affectionibus, ſunt duo, vſtio & ſectio. Nam medicamenta ſola, raró ſunt in his ſatis. Vſtio præterea eſt ſuplex, aut enim eſt penetrans vſque ad ipſum pus, vt ſimul vſtio, & ſciſſio, velue ſi cultello, aut ſtillo ferreo ignito pungas, aut ſeces: aut eſt inuſtio. Hoc eſt, vſtio vulnerans ſuperpoſitam cutem, & cruſtam gignens, nō penettans tamen. Priori vſtione non minus quam ſectione educitur affatim pus, inuſtione non ita, ſed vlcuſcula fiunt, vt per ea natura demittat, quę ad internam partem colligebantur, an etiam quæ collecta erant, paulatim trudat: interna expurgans. Proſunt etiam inuſtiones ſiccando, ac firmando partes, cum ſunt humidæ, & laxæ, ac intercludendo viam fluxionibus. Nimirū cicatrice durantur cōſtringunturque partes. Hinc fit, vt cū educere pus, quod in alto eſt volumus ſectione vti debeamus, niſi pus malignum ſit, & pars putredini oportuna, ſolo inciſorio: ſin autem ſit, ferro candente, quia ignis cohibet, & extirpat putreſcentiam: inuſtione verò, tūc ſolum debeamus eſſe contenti, cùm fluxio nōdum in pus mutata ſubeſt, aut mucores, & laxitates partium, velut ligamentorum in dolore coxæ, & alijs articulatibus. Niſi forte cum ſectionem non audemus facere, etſi alioqui eam petat morbus. Velut ſuppuratis intra thoracem, iubet Hippocrates ſectionem, dicto libello, penetrantem, qua pus effluat, facere (nimirum id conſulens, quod morbus petit) alij tamen inuſtionibus in ſpatijs intercoſtalibus cōtenti ſunt, qui ſcilicet magnitudinem auxilij, & defficultatem, in debili iam ęgroto reformidant. Huic igitur Eupolemo dolebat coxa, os ſcilicet coxæ, & inguen (inguen dicitur is flexuræ locus, quo ſuppremа femoris pars adducitur ad pudenda, qua parte ſunt glandulæ copioſæ) quare cum addit & proximum cōgreſſum ab inguine ad coxam, illud, & eſt declaratiuum. Congreſſum enim ab inguine ad coxam vocat illam adductionem, aut locum quo adducitur coxa, quæ eſt articulata cum ſuppremo femore ad inguen. Declarans etiam quæ coxæ pars doleret, addit, & coxæ partem

A anteriorem. Itaque laborabat dolore partis anterioris coxæ, qua expectat ad inguen, & ipſum inguen. Huic ſanguis detractus eſt ex talo. Certè vnde maxime educi debuit, iuxta legem rectitudinis, quam in mittendo ſanguinem, quoad fieri poteſt ſemper ſeruare oportet. Nam ob partes hypochondrijs humiliores, ex crure eiuſdem lateris euacuare oportet, velut ob ſuperiores ex brachio. Itaque & ob nephritin, & ob ſchyadem, & ob inflammatas hæmorrhoydas, & bubonum tumores, oportet ex crure affecti lateris ſanguinem mitti. Exijt verò etiam quantum & quales oportuit. Nam valde multus, & niger, & craſſus. Multū enim exigebat magnitudo affectus, nigrum & craſſum conditio loci. Nam ad has humiles partes, ſemper repit ſanguis melancholicus,

B proinde quæ poſt miſſionem ſanguinis, pharmacum etiam deſiderant, datumque huic eſt pharmacum Elaterium. Ita vocat Hippocrates familiare ſibi pharmacum ex ſucco cucumeris ſylueſtris paratum. Docet modum parandi Dioſcorides libro 4. Commendat illud Meſue inſigniter ad iſchiadicos dolores. Sed & Hippocrates libro bis iam citato de internis affectionibus. Huic (inquit) qui ſic habuerit (loquitur de iſchiadicis) alteeum bibendum dato. Itaque venæ ſectio, & expurgatio rectè acta ſunt, & purgatus eſt multum, & melius habuit. Dolores autem non deficiebant, qui non pendebat malum ex ſola eedundantia ſucci cuiuſpiam circa eam partem, ſed ſuppuratam iam habebat, & coxam, & coxa-

C rum ad ſedem commiſſuram (κοχώνην vocant Græci eam partem, qua in interfœmineo, inter pudenda inquam & podicem ferè coniunguntur, in viris præcipuè, duo illi coxarum proceſſus, quos diximus) & quod circa inguen, quæ (inquit) dolebant etiam plus. Sed dices, ſi dolebant hæ partes etiam plus quam antea, quo pacto dicitur habuiſſe melius? Nam dolor harum partium erat præcipuum malum, quo homo laborabat? Certè recens miſſo ſanguine, & facta expurgatione, neceſſe fuit laxatis circa partem venis dolores minui, verum cum in parte pus maneret, neceſſe etiam citò creſcere denuò ſuccreſcere eoſque putreſcentia, & in maiores etiam abire, quam eſſent prius. Pus verò fiebat non iuxta cutem, ſed in profundo verſus os magis quam circa carnem.

D Quod quidem duplicis mali erat cauſa, & quod dolores eſſent grauiores, & quod multo magis falleret, neque cognoſceretur affectio. Vt ſanè factum eſt. Nam non intelligens quid mali haberet, per tempus ſatis multum, contemnebat ita habens, hoc eſt, quamuis ita haberet, non magni faciebat, neque ſe curandum medicis tradebat, putans ſe leuiori aliqua de cauſa dolere, & expectans, ita vt fit, auxilium temporis: donec valde debilis fiebat. Tunc tandem intellexit curatione aliqua maiori eſſe opus, & inuſtæ ſunt puſtulæ valde multæ, & illæ quidem exeuntibus iſcharis, vt in combuſtis fieri ſolet, factæ ſunt magnæ, & proximæ inuicem. Qua in curatione duobus modis peccatum eſt, & quia ſero iam eſt adhibita, ægroto iam præ debilitate non potente ferre,

re,& quod maior quàm pro facultate adeo de-
bili. Nam multæ maiores,& propinquiores in-
uicem factæ ſunt, non arbitror quàm morbus
peteret, ſed quàm facultas ferre poſſet. Non
eſt autem faciendum quantum morbus petat,
ſed quod,& facultas permittat. Ita factum eſt,
vt pus flueret multum,& craſſum,morbo ſci-
licet tantam curationem,pollulante,homo ta-
men moreretur, magnitudinem, & multitudi-
nem vlcerum facultate præ imbellitate non
ſuſtinente. Si igitur huic non fuiſſet adhibita
curatio tarda, ſed opportunè (ante ſcilicet,
quam debilitaretur) factum eſſet quod expe-
diret, veriſimile eſt ſeruari potuiſſe, quando-
quidē cœperat ſubleuari euacuationibus vni-
uerſalibus, & alioqui affectio non eſt incura-
bilis. Atque tunc non opus fuiſſet inuſtioni-
bus, neque ſectionibus tam multis. Nam cum
pars non admodum cœpiſſet putreſcere, ne-
que virus malignum,ſed pus bonum eſſet,non
oportebat ignito inſtrumento ſecare,ſed inci-
„ ſorio ſolum. Nam,vt in quibuſdā aphoriſmis
„ reperitur ſcriptum. Ignis ſanare debet quos
non poteſt ferrum, & hoc, quos non poteſt
medicamentum. Fruſtra verò atque adeo malè
tentatur auxiliū maius,vbi minus poteſt con-
ferre. Porrò cum pars nondum eſſet diutur-
nitate facta admodum ſinuoſa,nō opus eſſet, tā
multis vlceribus, ſed ſatis eſſet vna aut altera
ſciſſio,bene fluens τομὴν εὔροον, ideſt,ſectio-
nem facilè fluentem vocat Hipp. non ſolum
amplam,& Cornarius intelligit,ſed accommo-
datiſſimam ad expurgationem ſinus. Talis eſt,
quę alta,aut ampla eſt quantum oportet,& de-
cliuis,ita ſcilicet facta,vt ſponte pus effluat,ſi
fieri poteſt,ſin minus,ſaltem,vt minimo nego-
tio extrahatur. Ergo duplici ratione expecta-
re poſſes hunc ſeruandum fuiſſe, ſi tempeſti-
uè eſſet curatus, & quia minus auxilium fuiſ-
ſet ſatis, quia quodcumque facultas tuliſſet
melius. Proinde dicit,videri ſibi ſeruandum
hunc fuiſſe, ſi tempeſtiuè paſſus eſſet,vnā, aut
alteram ſectionem εὔροον. Vtiliſſima profectò
eſt hæc lectio, ſit cuiuſcumque iubet, quia
non tantum narratur,quid factum ſit,ſed quid
faciendum fuerit, docetur.

8 *Licon in Oeniadis cęteris quidem eadem patie-
batur,dolores autem,& in crus non valde pro-
cedebant,& non eſt factus ſuppuratus,ſanus autem
multo tempore. Pharmaca autem bibebat,& adhi-
bebat curcubitulas, & venę ſectione vtebatur, &
videbatur melius habere hæc patiens.*

Licon laborabat etiam iſchyade,vt Eupole-
mus, erat verò huic magis circumſcriptus
dolor in coxæ articulo, neq; carnes proximas
adeo occupans,neque ad crus ſe effundens,vt
coxæ dolorem, plærunq; ſoluere Paulus ani-
maduertit. Proinde non eſt ſuppuratus, vt
prior, vt pote carnibus non tentatis phleg-
mone,ſed humore occupante articulum. Erāt
dolores magni, & ob altitudinem articuli,non
niſi multo tempore ſanus eſt factus. Diutinus
enim eſt hic morbus, præcipuè cum pituito-
ſus eſt,& ſenioribus accidit. Tunc enim vt li-
bro 2. prodictionum dicitur, non ſolet finiri
ante annum, & veris,æſtatiſque opem expe-
A ctat; ſed,& cum iunioribus fit eſtque breuiſſi-
mus, non ante quadrageſimum diem ſoluitur.
Ac plerunque quidem non ſoluitur tunc per-
fectè,ſed miteſcunt dolores, & qui priorum
obliuiſci non ſinūt diutius durant: quin etiam
per viciſſitudines,vt mutationes accidunt,aut
aeris, aut victus, aliquando exacerbantur, ali-
quando miteſcunt,& ita etiam curantur. Pri-
mis enim quadraginta diebus cum malum vr-
get, inſtatur euacuationibus, & alijs auxilijs
magnis. Deinde leui aliqua,& quā diutius poſ-
ſit ferre ægrotus,curatione agitur aliquando-
que ex quibuſdam interuallis, vt malum exa-
cerbatur, aut corpus repletur, aut ob aliam
occaſionem videtur medico,reditur ad maio-
ra auxilia. Sed quę ſunt ea? Venæ ſectio in cru-
B re,& expurgatio, ſiue per elaterium, ſiue per
quoduis aliud efficax, & craſſos ſuccos extra-
hens medicamentum, & cucurbitularum ſu-
per ipſa coxa admotio,ſiue cum ſcarificatio-
ne,ſiue etiam ſine ea,& inuſtiones. His enim
quatuor auxiliorum generibus, præcipuè ad
ad hanc affectionem vtebatur Hippocra miſ-
ſione quidem ſanguinis,ad vacuandum,& cor-
pus totum, & proximas venas affectæ parti.
Atqui, vt proximæ venæ vacuentur, rectitu-
do venæ ſecandæ facit, quæ quidem dicta in
vena maximè eſt: expurgatione autem ad ex-
purgandum totum corpus,ac nonnihil etiam
extrahendum ex affecta parte. Maximè autem
extrahent ex ipſiſſimo articulo in extimam cu-
tem cucurbitulæ, quæ perfectò maximi vſus
in omni profundo dolore, in hoc verò præci-
C puè,ſunt. Nā qua ratione(vt medicamentorum
etiam meminerim) vitari iubet Gale. 10. de
compoſ. med. ſec. loc. cap. 2. in hac affectione
repercutientia,& vti in initijs ſolis anodinis,
deinceps ex alto trahentibus, eadem adduci-
mur,vt cucurbitulis crebrius quàm in alia af-
fectione articulari vtamur. Nam quid aliud eſt
cucurbitula, quam potenter extrahens auxi-
lium? Si igitur admota cucurbitula cutem
valde rubram reddiderit, ſcarificabimus, ſin
minus,ſcarificatione dimiſſa, ſuper carne quā
cucurbita traxerit medicamentum trahēs im-
ponemus. Inuſtiones quibus libro de inter-
nis affectionibus vtitur (mirabiles quoſdam
vſtionis modos reperies apud Aetium ex
Archigene. 1. cap. 12. libri) partim hac ipſa
ratione proſunt, partim, quod,vt in hyſtoria
D proxima dicebatur,ſiccant mucores,qui ſunt
in ligamentis articulorum, & firmant partes.
Quod Hippocrat. vltimis ſextæ partis apho-
riſmorum apertè docet. Meritò ergò hic miſ-
ſiones ſanguinis, expurgatione, & cucurbitu-
lis melius habebat, & his repetitis perſana-
ri potuit. Quandoquidem dicit pharmaca
bibebat, adhibebat cucurbitulas, ſectione
venæ vtebatur; imperfecti præteriti verbis v-
tens, innuit non ſemel eum vſum his eſſe,
neque vno aliquo tempore citra intermiſſio-
nem, ſed aliquoties ex interuallis. Quibuſ-
dam fortaſſe non probabitur, quod diximus
miſſionem ſanguinis debere fieri ex crure,
quia 6. epid. ſect. 5. dicit, in fluxionibus ad co-
xam venas retro aures ſecato. Et Galen. loco
citato ex 2. de comp. med. dicit à cubito primū

ſanguinis detractionem faciendam,ac vomito-
rijs vtendũ,cui ſubſcribunt Paulus, & Aetius
proprijs capiribus de iſchiade, Porrò quidam
alij exigunt,ut dicamus, non tantum in crure
ſecandam eſſe venàm , ſed , & quæ in interna,
an quæ in etern parte tali. Verum his vtriſq;
reſpondet Gal. in com. aphor. 36. particulæ
ſextæ dicens. Affirmare venas in cubico ſecā-
das eſſe ob iſchiadem , neque verum eſſe neq;
conſeotaneum. Hippo. velle autem ipſas mal-
leoli venas diſtinguere, eſſe inane. Videmus
ſiquiquidem (inquit) ipſum in omnibus libris
ſuis, in partibus, quæ ſupra hepar ſunt è ma-
nibus ſanguinem mittere,in inferioribus verò
venas quæ in poplite,vel malleolo ſnot,ſecari
iubere. Siquid verò de his (hoc eſt,de venis
malleoli) ipſum dixiſſe arbirretur,ſecare autē
interiores:hoc dictum patuam vim habet. Ab
vna enim ambæ naſcuntur , quæ in poplite
trifariam diniditur. Quoniam, & vna vena ad
hoc peruenit membrum,non ſicuti ad manum
duæ. Hæc Gal. quibus affirmat io malleolo ni-
hil intereſſe,quas venas ſeces verum ſecandas
eſſe in cubito ob iſchyadem talſum eſſe; & mi-
nimè Hippocraticum. Quod verò Gal. alibi
faciendum dicit,quod hic dicit eſſe falſum,in-
intellige non eodem modo eſſe vtrobiq; dictũ,
ſed in aphoriſmo curari firmatam iam in par-
te iſchyadem alijs locis imminentem,& iam iā
partim minantem , quo etiam tempore vomi-
tiones quàm deiectoriæ purgationes meliores
ſunt, contra quam iam firmato malo. Sed de
hac re ſcriptum mihi ſatis eſt in controuerſijs
capi. de rectitudine. De ſectione venarum re-
cto aures,& de diſtinctione venarum in crure
iterum ſuo loco dicetur.

9 *Athenis homo pruritu tenebatur toto corpore,*
præcipuè autem teſtibus,& fronte : tenebatur
autem admodum vehemeter , & cutis craſſa erat,
ſecundum totum corpus,& velut leprā habēs aſpe-
ctu. Et nulla ex parte potuiſſet apprehēdere cutem
pra craſſitudine. Hunc nemo iuuare potuit. Tranſ-
greſſus autem ad Melum , vbi ſunt calida balnea:
pruritus quidem ſedatus eſt,& cutis craſſitudo. Fa-
ctus autem hydropicus, mortuus eſt.

Hic affectus non tam melancholicus erat,
quam lepra eſſe ſolet, ſed magis ex piruita ſal-
ſa, quia erat admodum vehementer pruriens.
Verum conſtat melancholiæ enim admiſtionē
habuiſſe,quandoquidem erat aſpectu velut le-
pram habens. Atqui profectò erat lepræ pro-
ximum malum,& vt ego dixerim,lepra quædā.
Erat ex melācholia,& ſalſa pituita,fiebat pru-
ritus ex ſalſo, & acido , vt ſiquis ſcalptu dila-
niatæ cuti affricet ſalē cum aceto. Erat verò
durata,ac velut cruſtoſa cutis , congeſtione
craſſorum,& ſiccantium excrementorum. Hic
cum medicamentis parum iuuaretur , confu-
git ad balnea aquæ dulcis,& calidæ. Veriſimi-
le eſt autem hunc expertum iam morbi con-
tumaciam, qui nullis medicamentis ceſſiſſet,v-
ſum fuiſſe immoderatiſſimè balneis, à quibus
meritò pruritus ſedatus eſt,& cutis craſſities,
balneo dulcedinem afferente ſalſis, & acidis,&
reſoluente ſuccos,& emolliente cutem: tamē

A ob immoderatum vſum factus eſt hydropicus.
Nā,vt Gal. docet cap. 8. primi de ſimpl. med.
facult. Balneum calidum refrigerat corpora,
quia corpus rarefactum, tranſpirante immo-
deratius calore natiuo,frigidius efficitur. Ad-
monemur itaq; hac hiſtoria, ne balneis calidis
immoderatius vti ſinamus,etiam ſi quis ad eas
affectiones, quarum gratia ad ea venit, vtilita-
tem videatur inde capere.

10 *Athenis virum cholera corripuit. Vomebatque,*
& deorſum deiicibat,& dolebat , & neque
vomitus,neq; deiectio ſiſti poterat. Et vox deficie-
bat,& moueri ex lecto nō poterat,& oculi caliginoſi
& caui erant. Et conuulſiones tenebant; ab aluo,&
inteſtino ſingultus. Deiectio autē multo maior erat,
quàm vomitus. Hic bibit elleborum in lentiū ſucco,
B *& ſuperbibit lentium alium ſuccū,quantum potuit,*
& deinde vomuit,& coacta ſunt,& conſtiterunt,&
ambo. Frigidus verò factus eſt,& lauatus eſt infer-
nè valde multa vſque ad pudenda, vſque dum, &
ſuperna incaluerunt,& viuebat. Poſtera autem die
patentam tenuem bibit ex aqua.

Cholera,ἀχολῆς,hoc eſt,à bile,vt multi volūt,
an ἀχολάδων,hoc eſt,ab inteſtinis,vt Trallianus
morbus eſt acutiſſimus pariter,& periculoſiſ-
ſimus. Plerunque primo quaternario finitur
rariſſimè ſuperat ſeptimanam,ac fortaſſe nun-
quam, ſi legitimus morbus is ſit. Eſt morbus
per quem ſimul euertitur ſupetnus , & infer-
nus venter, neque continere ſe poſſunt ægro-
ti,quin ſimul deijciant,& vomant. Conſtat ergo
hoc ſymptoma pertinere ad recentricem , &
C expultricem,eſſeque alterius motum nimium,
alterius impotentiam. Hæc fit,aut in eſſentia
debilitata facultaue retentrice , per intempe-
riem propriam ventris, aut ob malignam qua-
litatem redundantiamue immodicam alicuius
excrementi, plurimum irritata expultrice,aut
(quod plerumque fit multarum enim cauſarū
congreſſum deſiderant affecta grandiora) his
omnibus ſimul accidētibus,debilitate inquam
retentricis,& magna copia maligna excremen-
ti. Hinc fit,vt magnus, præcepsq; lapſus viriū
hunc morbum citò ſequatur, ac proinde vo-
cis defectus, mouendi impotētia,caligo,& ex-
cauatio oculorum,& frigus extremorū. Quia
.ſ.non robore,ſed impotentia facultatis agitur
euacuatio,cum tali verò æquè funduntur ſpi-
D ritus,& excrementa. Accedit loci natura,ven-
triculi inquam oris,cum quo cor,& cerebrum
facillimè patiuntur, ac per hanc compaſſionē,
tentantur etiam,cum procedit malum,cōuul-
ſione: ſingultu verò,quia eſt vētriculi conuul-
ſiuus motus. In morbis huiuſmodi,quibus eua-
cuationes præter naturā coniunctæ ſunt fru-
ſtra, neq; ſine maiori periculo tentatur adſtri-
ctio , antequam copia excrementi vacuata ſit.
Cum ergo euacuationes videntur procedere
ſatis copioſe , & neque virtus adhuc labaſcit
plurimū(ferendæ enim ſunt aliquæ debilitatis
notæ,propter ſymptomata) neq; cohibēdum ,
neq; prouocandum eſt,ſed occurrēdum ſolum
alijs ſymptomatis: ſin autē iam videtur proceſ-
ſiſſe pluſquā pro excremētorū in corpore abū-
dātia,aut pluſquā pro virtute facultatis,ſiſtē-
dum

dum mox: ſin autem irritatio, dolor, & anxietas, ſit maior quam pro magnitudine euacuationis, & euacuatio minor quam pro multitudine excrementorum expurgandum eſt, vt copia affatim vacuata, vacet ſymptomati, quod in nimia expulſione eſt, occurrere. Quæ regula & in cholera, & in dyſēteria pariter obſeruāda eſt. Verùm quia ſyptoma vel à principio vrget, & irritatio nunquam per hunc morbum omninò tollitur, neq; cum expurgamus ſymptoma negligere, neq; cum cohibemus, irritantis ſucci obliuiſci debemus, ſed expurgantibus debemus admiſcere aliquid adſtringens, & adſtringentibus aliquid extergens, aut aliquid mordacitatem habetans, aut alternatè eis vti. Hanc ob cauſam dedit helleborum in ſucco lentium, & ſuperbibit lentium alium ſuccū quantum potuit. Vt ſcilicet poſt medicamentū expurgans ebibitum, conſuluit ſecundo de ratione victus in acutis, ptiſſanam protinus dare ſorbendam non inſigniter minore quam conſuetum eſt quantitate: ita huic ſuperbibēdum dedit ſuccum lentium. Intelligendum autem eſt ſuccum expreſsum cum iure bis coctarū. Talis enim, vt Dioſcoridi, & Galeno placet, adſtringendi vim habet, & ad choleram, & dyſenteriam vtilis eſt. Itaque miſcuit helleborū cum ſucco lentium, vt expurgans adſtrictoriū faceret: eodem conſilio quo hodie in his paſſionibus dantur myrobalani toſti, aut etiā toſtum rhabarbarum, aut aloe, non ſanè, vt mihi videtur, præter rationem, ſed iuxta hāc quam ſecutus Hipp. eſt. Sed cur dedit helleborum, quo ad ſupernas purgationes ſolebat vti, vt ex aphor. 4. particulæ conſtat, potius quàm deiectorium aliquod? Certè, quia deiectio multo maior erat quam vomitus. Cum enim inteſtina magis affecta eſſent, quàm ventriculus, vomitoria expurgatione, & totius corporis euacuatio, & à pręcipuè affecta reuulſio fiebat. Id enim eſt, quod in ventris affectionibus maximè timemus, non poſſe expurgari corpus, niſi per affectam partem: vitandum ergo eſt id, quam maximè poteſt, atq; ſi ventris partes nō æquè laborant, per eam mouendum quæ laborat minus. Multò ergo magis in dyſenteria (vt hoc dicatur obiter) vomitorijs vtendum eſt. Itaque accepit dictum pharmacum, & euomuit, & ita (euacuato ſcilicet ſucco, qui irritabat) coacta ſunt, & conſtiterunt ei ambo. Frigidus verò factus eſt, debilitato ob effuſos ſpiritus calore naturali, & eo qui ſupererat intra cor ob dolores, & anxietatem recepto, vſque dum his ſolutis reuocaretur, reuocatuſque ſeſe in totum corpus effunderet, & à ſuffocatione, qua coactus, conſtipatuſque periclitabatur, liberaretur. Vſus proinde eſt aqua calida internè valde multa, faciens ægrotum in eam deſcendere, vſque ad pudenda, manereque ibi, vſq; dum caleſceret totus. Fieri etiam poteſt hęc caloris reuocatio linteolis calidis, admotis brachijs, & cruribus. Deinde cibatus eſt polenta tenui ex aqua, cibo ſane tenui, vt à debili etiam facultate commutari poſſet, & lento, et dulci, vt lentore hæreret, retineretur q; et alia retineri faceret, et ſi quid recluſum, aut excoriatur maneret, obturaret, et oblineret.

A dulcedine verò ſi quid ſupereſſet irritans, obtunderet. In hunc vſum nos vtimur amylo ex iure pulli, aut gallinæ. Conſidera hic antiquorum prudentiam circa victum debilitatorum, qui recens expurgatis, aut alioqui ſpontè exhauſtis, tenuis cibi exiguum exhibebant, adeo, vt hic autor polentam ex aqua, non niſi tenuē, hoc eſt, conſtantē pauca farina dare auſus ſit. Contra ac vulgares medici faciunt, tribuētes multos bene craſſos cibos cum vino. Quaſi, q multis diebus exhauſtū ſit, vna ſint repoſituri. Non eſſet præter rem huic ægrotò cataplaſmata, ſecundum totum ventrem admouere, citra inſignem calorem, aut frigus, roborantia, et ventri naturaliter grata. Cuiuſmodi ſūt quæ parantur ex carne citoniorum, aut pal-
B mularum, cum idoneis oleis, aut vino, aut alijs ſuccis, et farinis: aut alijs huiuſmodi. Verùm Hippoc. non erat inſtitutum dicere omnia, quæ agi poſſent, ſic quæ acta ſunt, neque meum ſanè omnia addere, ſed quæ ſunt præcipua. Celius Aurelianus lib. 3. acutorum morborum cap. 21. carpit Hippocratem, quòd vomitum curauerit vomitu, cum cohibere potius opus eſſet. Verùm erat Methodicus, et in ſolam adſtrictionem, aut laxitatem, oculos intendens, et eorum, quæ ex accidenti ſunt, ignarus. Nos verò vomitum vomitu ſolui. 6. libro docebit ipſemet Hippocrates.

11 *IN Lariſſa vxori Gorgia menſes ſuppreſſi erant per annos quatuor, præter valde paucos, in vtero autem quoquo verſus converteretur pulſum exhibebant, & pondus. Hęc mulier concepit, & peperit, &*
C *puella viua nono menſe edita eſt, vlcus habens in coxa, & ſecundæ conſequentes, & ſanguinis fluxus valde multus ſucceſſerunt, & poſtredi, & tertia die & quarta etiam grumi ſanguinis concreti, & febris eam tenebat vſq; ad decem primos dies, & effluxit deinceps illi ſanguis ruber, & intumeſcebat facies fortiter, & tibiæ, & ambo pedes, & alterum femur, & cibos non capiebat ſitim autē habebat fortem, & frigidiſſima aqua conferebat, vinum autem nullo modo. At venter poſt primum fœtum modicè emollitus eſt, valde autem non conſidit: ſed durior erat. Dolor verò non aderat. Quadrageſima autem die à prima excidit ſuperfœtatio, caro, & venter conſidit, & omnes tumores, & fluxio tenuis, & ſanguis olens, & ſana facta eſt.*

Hęc Gorgiæ vxor habebat vterum ſcirrho-
D ſum, quod ſignificabat pōdus, & pulſatio, quæ ſentiebantur, in quamcumque partem mulier conuertetur. Duratus .n. vterus, velut alienū pondus, fertur quocunq; conuertitur corpus; & arteriæ, quæ cōprimūtur, nitētes ſeſe efferre, ſentiūtur pulſare. Hic affectus genitus fuerit ob ſuppreſſionē menſtruorū, & rurſum ob hunc affectū non fluxerint. Ita ſuppreſſi erant menſes per annos quatuor, pter valde paucos menſes, qui illis quatuor annis fluxerūt. Nihilominus concepit, & ſuperfœtauit. Vnde cōſtat duritiem non occupaſſe vterum vſq; ad os eius, alioqui non poſſet concipere. Concepit verò fęmellam, & cum iam inſtaret tēpus partus, ſuperfętauit. Cauſam ſuperfętandi dicit Hippocrates, libello de ſuperfętatione, eſſe

quod os vteri exactè clauſum non ſit. Veriſimile ergo eſt affectionem illam diuturnam, etſi omninò prohibere non potuit oris adductionem, prohibuiſſe tamen exactam, vt concipere quidem potuerit, ſed, & ſuperfœtauerit. Aut fortaſſe non ob affectionem priſtinam, ſed ob inſtantem iam partum ſupetfœtatio contigit. Incipit enim natura eo tempore os vteri iam recludere, ac proinde maius periculum ſuperfœtationis eſt propè partum, quàm ſuperiori prægnatione. Factam autem eſſe iuxta partum, cóſtat, quia abortus contigit quadrageſima die à partu, & caro informis edita. Si enim vel viginti dies ante partum eſſet concepta, plus aliquid, ac melius formatum, quàm caro editum eſſet. Portò conſtat ſuperfœtationem etiam conceptam eſſe fœmellam, maſculis enim quadraginta dies ſunt ſatis ad figuram, neq; vnquam videntur eſſe caro. Non mirum autem imputum matris corpus, concepiſſe fœminas. Et cum ſecũda fœtura adeò exigua eſſet, non potiut expellere priorem, ipſa verò corrupta eſt, prioris partu, intra quadraginta dies. Et partus quidem, cœpit, abortus autem ſuccedens, perfecit iudicationem morbi veteris, ita ſcilicet, vt ſolet. Cum enim per partum tam copioſa euacuatio fiat, euenit multos muliebrium morborum partu iudicari. Itaque inquit, mulier concepit & peperit, hoc eſt concipere potuit, & ad perfectionem fœtum perducere, & puella viua nono menſe edita eſt, non tamen ſana, ſed vlcus habens in coxa, ob prauum (arbitror) alimentum quo in vtero vtebatur, factum. Et ſecundæ conſequutæ ſunt exeuntem fœtum (vt oportuit) & ſanguinis fluxus valde multus (ſtatim ſcilicet in ipſo loco, in quo ſeſquicotylam oportere euacuari, Hip. dicit) ſed & poſtride etiam, & tertia die, & quarta exierunt grumi ſanguinis concreti. Non tamen ſine febre tranſegit (vt quædam ſolent) neque quarta die eam reliquit (vt pleraſque earum quæ rite purgantur ſolet) ſed febris eam tenebat fortis vſque ad decem primos dies. Scilicet euacuatio primi quaternarij ceſſauit, ac proinde producta febris eſt vſque ad decem dies, quibus exire cœpit ſanguis ruber. Non enim oportet ceſſare. Ita enim dicit Hippo. 1. de morbis muliebribus. Si verò purgatio puerperij primis tribus aut quatuor diebus proceſſerit, verùm poſtea repente euaneſcit, eaſdem affectiones patitur quas prior. Itaque poſt decem dies ceſſauit febris fluente ſanguine rubro, cœpit verò, motus magnitudine forte diuulſa, putreſcere ſecunda fœtura, & proinde mulier habere ea, quæ Hippoc. initio de ſuperfætatione familiaria eſſe huic affectioni dicit, his verbis. Si verò non ſtatim ſecedat ſuperfætatio (ſtatim inquàm ac deciditur aut putreſcere incipit) dolores exhibet, & fluxum fœtidum, ac febrem, & facies intumeſcit, tibiæ, ac pedes, atque ſi pereat, cibum auerſatur donec exciderit. Quandoquidem ergo ſuperfętatio cùm rumpi incipit, febrem ſolet facere, conſentaneum eſt hanc non fuiſſe omninò ſine febre à decima ad quadrageſimam diem, ſed ſine acuta, et vehementi. Omninò

A autem fuiſſe aliquam, ſitis illa fortis, quam habuit, indicauit. Sed qua cauſa is intumeſcunt, facies pedes, et tibiæ, atque huic alterum tenmur? Certè per compaſſionem cum vtero debilitatio hepate, ac gignente ſanguinem feroſiorem, qui in corpus diſtribuitur. Cur ergo hæc potu aquæ frigidiſsimę iuuabatur, et vini nequaquam? Certe ob ſcirrhos vteri, qui cum tunc eſſent phlegmonoſi, vino exacerbabantur, frigidiſsimæ autem occurſu, attemperatio quædam, et ſolatium ſentiebatur. Non tamen potus frigidiſsimæ poſſet perſanare affectionem, neque perſanata eſſet, niſi alia, eaque magna ſuperueniſſent euacuatio ex abortu. Primus .n. partus affectiones veteres minuit, ſecundus ſuſtulit. Nam venter (inquit) poſt primum fętum modicè emollitus eſt, valde autem non conſidit, ſed durior erat. Sed quo pa-B cto durior erat, ſi emollitus eſt? Certè ſcirrhoſi tumores minores facti ſunt, atque ità vẽter ea regione qua ſitus eſt vterus., durities habebat minores prioribus, qua cauſa emollitus dicitur, nõ tamẽ adeò minores, vt non ſatis ſentiretur, atque ita dicitur nõ valde conſediſſe, ſed eſſe durior, non quàm antea: ſed quam pro natura. Ita etiam dicit, dolor non aderat, nõ arbitror, quòd omnino nullus adeſſet, ſiquidem ſuperfętationis corruptiones dolores exibere dicit *H*ippocrates libello de ſuperfętatione, ſed non qualis antea. Nimirum plegmonoſum modum depoſuerant magna ex parte ſcirrhi, quadrageſima autem die (inquit) à prima (ea ſcilicet qua peperit) excidit ſuperfętatio, caro. Et venter conſidit, et C omnes tumores, et fluxio tenuis., et ſanguis olens, quæ ſcilieet congeſta erant putteſcentia ſuperfętationis.

12 *MVlier in Pheris caput circum circa dolebat multo tempore, & nullus poterat quicquam opis ferre, neque cùm caput purgaretur. Melius autem habebat, cum menſes illi facilè prodibant. Hæc cùm caput circum dolebat, ſubdititi js bene olentibus ad vterum appoſitis, iuuabatur, & expurgabatur modicum quiddam, & cùm concepiſſet, reliquerunt caput dolores.*

Cum caput doleret ob ſuppreſſionem menſtruorum, merito fiebat, vt non niſi fluentibus illis facilè, aut in vtero concipiente muliere D tolleretur. Nam proinde eſt, ꝙ ad quantitatem attinet vtero gerere, & mẽſes fluere, quia fętus attrahit ad ſeſe ſanguinem, & in ſua nutritione conſumit. Hanc ob cauſam prægnatione ſoluuntur dolores, qui ex ſuppreſſione menſtruorum fiunt: quamquam quibuſdam etiam prægnatio hos ipſos dolores affert, quibus antea non erant. Quia quibus menſtrua bene, ac facilè fluebant, prægnatione detinentur intra vterum. Minus autem dolere poſsũt partes ex vtero facilè fluentibus menſtruis, quam ad vterum tractis, ſicut etiam minus ad vterum tractis, quam neq; tractis neq; exeuntibus. Proinde prægnatio dolores tales habẽtibus tollit: nõ habẽtibus affert. Portò ſuppoſitoria odorata, aut ſuffitus, vterum laxare, & vias eius aperire, & fluxiliores facere, ac proinde vterinas paſſiones, quæ ex adſtrictione, aut ſup-

ſuppreſſione ſunt, ſoluere, *Hip.* eſt celebratisſimũ, & vulgo notisſimum. Cauſa verò eſt in tenuitate, & calore vaporũ. Quod verò hæc ipſa naribus hauſta præfocationes vteri augeant, quod ętiam mulieribus eſt experimẽto cognitum, cauſa eſt iucunditas, quam cerebrum recipiens, & proinde otium agens, deſiſtit a cõcusſione, qua vterum iuuare ſolet, & præfocationem diſcutere, non aliter ac epilepſiam.

13 *MVlier Lariſſæ pręgnans. Decimo menſe ſanguis exijt illi multus quatuordecim dies, plurimum verò tres ante pueri corruptionem. Quatuordecima die excidit ex vtero puer mortuus, habens dextrum brachium adnatum lateri, & ſecundina tertia die, eadem noctis hora, qua puer, prodijt ſecunda, & purgamenta alba: deinde poſt hæc tres dies, & noctes multa moderatè prodierunt. Poſt hoc autem febris apprehendit duos dies, & duas noctes, & doluit totum ventrem, & coxas, maximè verò pectinem.*

Quaſi prægnatio affectus ſit decem menſiũ, dicit decimo menſe ſanguis exijt illi multus quatuordecim dies, cum tamen dictus ſit. a. huius operis ſect. 3. nouem menſium græcorum eſſe. Neq; ſanè ad id quod modo dicitur, ſatis eſt, quod eo loco notauimus, puta nomen menſes græcos continere partem decimi mẽſis lunaris, atque ita naturales, & communes partus fieri nouem menſibus gręcis, & decem lunaribus: neque, quod ex libro de carnibus diximus, nouem menſibus græcis, & decem diebus, legitimum partum fieri. Non inquam ſatis eſt putare hic intelligi menſes lunares. Nam dicit decimo menſe exijt illi multus ſanguis quatuordecim dies, at uerò nouem menſes græci, non capiunt decimi lunaris niſi nouem dies, aut quam minimum plùs aut minùs, quo pacto ergo nouem decemue diebus exierit ſanguis dies quatuordecim? Certè non potuit ſed intelligere neceſſe eſt, huic productam eſſe prægnationem vltra nouem græcos (multas enim decem græcis perfectis parere, illo loco diximus, confirmauimuſque teſtimonijs *Hippocratis*, & Ariſtotelis) videtur ſanè imperfecta eſſe narratio, in qua de re non adeo frequenti, quaſi frequens ſit agitur, neque id ipſum narratur, oportuit enim p[illegible] omnium dici, huic productum eſſe partum vltra ducentos ſeptuaginta dies, qui[illegible] nouem menſes gręci conſtant. Non ta[illegible] hoc mirum eſt, imperfectam enim eſſe [illegible] rationem, atque adeò, vt ego ſuſpicor, [illegible] mutilatam, alia ex parte intelliges. Nam cùm peperiſſet partu omni ratione præter naturam, tempore ſcilicet, quia neque nouem, neque decem perfectis menſibus, & cauſa, quia ob fluxum ſanguinis præter naturam (præter naturam enim fluit in partu ante fœtum editum) & ipſo fœtu: quia mõſtruoſus aliquatènus erat, cum haberet brachium adnatum lateri, cum inquam adeò pręter naturam peperiſſet, vt neceſſe eſſet multos dies poſt partum laborare, & multum periclitari, tamen narratio ſolùm continet, quæ primi ſeptem diebus à partu paſſa eſt: neque de exi-

A tu morbi quicquam dicitur. Imperfecta itaque eſt narratio. Nos tamen notemus quæ acta ſunt, ne fieri ita poſſe nos lateat. Itaque hæc
„ cùm prægnans exceſiſſet nouem menſes græ-
„ cos, iam decimum ingreſſa, cœpit fluxu ſanguinis laborare, qui fluxit dies quatuordecim maximè autem vltimo illorum quaternatio: nam tribus diebus ante corruptionem fœtus: corruptionem verò contigit quatuordecima, qua excidit ex vtero puer motus, habens brachium adnatum lateri. Itaque ab vndecima ad quatuordecimam (qui vltimus quaternarius eſt) copioſius fluxit ſanguis. Quatuordecima nocte excidit puer mortuus tertia die eadem noctis hora qua puer exciderat, exciderunt ſecundinæ, & alba excrementa. Ex-
B pletis ergo à partu hora duobus diebus naturalibus excidit ſecundina. Quod etiam difficilis partus fuit in naturalibus enim, & facilibus, ſecundina mox ſubſequitur exeuntẽ fœtum. Poſt hæc tres dies, et noctes multa prodierunt moderatè, erant itaque inſumpti iam quinque dies naturales, mox apprehendit eam febris duos dies, et duas noctes, et doluit totum ventrem, et coxas, maximè verò pectinem. Non eſt conſentaneum his ſeptem diebus finitum eſſe morbum, ſed mutilatam hic narrationem.

14 *IN Lariſia Hippoſtenes peripneumonia videbatur medicis deprehenſus eſſe, non erat autem. Principio quidem luctans in duro loco cecidit ſupinus, & inſiluit in ipsũ, & lauatus eſt frigida, & dor-*
C *muit, & grauari videbatur. Sequenti autem die febricitauit, & tuſſis tenebat eum ſiccior, & ſpiritus denſus. Quinta die cruentum excreauit non multũ, & cœpit delirare, cùm tuſſiebat tunc dolebant pectoris partes, & dorſum, ſexta autem die ſanguis effluxit ex naribus, cùm ſternutaſſet, circiter cotylas quatuor. Ad veſperam neque loquebatur neque ſentiebat, quæ quiſpiam faceret, aut diceret. Vndecima autem mortuus eſt. Quinque autem dies nunc ſtertebat, nunc non, & fiebat ſine febre. Sputum autem nullum excreuit, neque ſtertorem habebat. Neque enim erat ſputum.*

*H*ippoſthenes mortuus eſt ex caſu, videbatur verò medicis quibuſdam pulmonis inflãmationem contraxiſſe, quia febricitabat cum
D tuſſi, et denſo ſpiritu, tamen re vera non contraxerat, quod exitus apertè indicauit, cùm ad extremum vſque, neque excreauerit, neq; ſtertorem habuerit. Sed qua ratione fuerit læſus, ex ijs, quæ narrantur, oportet coniectemus. Principio luctans in duro loco, cecidit in occiput, et dorſum, et aduerſarius inſiluit in pectus illius. Cumque oporteret mox ſanguinem mitti, et frigidæ potum offerri, et pannis inuolui, ne ſanguis ad contuſas partes ſtatim accurrerat, et is, qui conturbatus effuſuſque eſset, extenuatus diſcuteretur: nihil tale fecit, ſed lauit ſeſe frigida, & dormiuit, itaque cutem denſauit, & ſanguinem intro repulit, eo etiam ſponte ob ſomnum confluentem. Quam ob cauſa meritò grauari videbatur. Et ſequenti die febricitauit, putreſcente iam ſucco in partibus quibus erat inculcatus, & tuſ-

ſsi

ſis ſiccior tenebat ipſum,& ſpiritus denſus ob multos affectus phlegmonoſos inſtrumentorum reſpirationis in thorace. Cōſtat verò talē ſpiritum fuiſſe etiam paruum, cùm crebrum & paruum faciant affectus doloroſi earum partium. Quinta die excreauit cruentum non multū,ruptis iam (arbitror) in lateribus venulis,& cœpit delirare. Poterat ſanè hoc fieri ob affectum phlegmonoſum ſepti tranſuerſi, verùm ob raptum ſanguinis, qui conturbatus ferebatur in caput, factum eſſe, indicauerunt, quæ ſubſecuta ſunt. Nam ſexta die ſternutauit, & mox ſanguis effluit ex naribus circiter „ cotylas quatuor. Ad veſperam,eadem die, ne„ que loquebatur, neque ſentiebat, quæ quiſpiam faceret, aut diceret. Quod aut ob euacuationis magnitudinem linquente animo, aut occupato toto cerebro apoplectico modo,fieri poterat. Non videtur autem tantùm fuiſſe ſanguinis effuſum, vt ob hoc animo linqueretur,niſi forte homo erat per ſeſe debiliſſimus, proinde in alteram coniecturam magis feror, vel ob quinque ſequentes dies, quibus nunc ſapiebat non delirabat, & fiebat aliquando ſine febre. Nam quia delirabat, videtur cerebrum affectum quia verò aliquando,& delirio,& febre liberabatur,conſtat non phlegmone,ſed obſtructione laboraſſe. Sæpè enim vidimus apoplecticos, per quædam interualla ad ſeſe redire,loqui,& ſapere,vt viderentur circunſtantibus liberati, ac denuò occupari,idque bis aut ter,vſq;dum tandem non valentes reuocari,moriuntur. Quod coniectauimus fieri,expultricis facultatis cerebri opera. Hæc enim ſi valida eſt longe pellit, & hominem liberat, ſi debilis admodum, ne mouet quidem,& tunc vno perpetuo paroxyſmo moritur homo : ſin autem eſt inter hæc mediocriter debilis,non pellit longe,facit tamen ſuccos abſcedere, cum verò non ſatis renitatur pars quæ expulit,irruūt in ipſam rurſum. Velut in hoc homine qui cum ſexto die apoplecticus eſſet factus,& per quinque dies, qui ſunt à ſexto ad vndecimum denuo occupatus,mortuus eſt. Quod verò eo interuallo nunc delirauit,nunc non, ſuccus etiam ille qui cerebrum obſidebat,fuerit in cauſa. Eius enim agitatio, nunc plus,nunc minus cerebrum perturbaret, atque ob eandem cauſam cor, nunc plus nunc minus,in compaſſionem traheretur, & angeretur,ac proinde homo nunc febricitaret, nunc non. Sputum nullū excreauit quia ſcilicet nihil coctum eſt in pulmone, neque habuit ſtertorem vocat ſtertorem ſonitum illum qui fit cum feruet ſuccus aliquis in gutture. Nam addit:neque erat.n.ſputum,hoc eſt non erat ſuccus in aſpera arteria, qui eū ſonitū faceret, vt in multis moribundis ſolet. Verum hæc hiſtoria nos monet,ne caſus, aut ictus fortes contemnamus, ſed diligenter quæ nuper hiuc fuiſſe facienda diximus,facientes,multos dies in bono victu homines contineamus.

15 *SCamander in Lariſſa, & coxæ ſphacelum habuit,& os diu luxatum. Hic ſectus eſt ſectionem magnam, & ad os vſque pertinentem, & deinde vſtus eſt. Tunc die duodecima poſt ſectionem ſpaſ-* A *mus cœpit,& tenuit multum. Contrahebatur autem crus hoc vſque ad coſtas, tranſiliebat autem & in alteram partem conuulſio:contrahebatur autem crus & extendebatur, & alia membra mouebat. Et maxillæ adducebantur. Hic mortuus eſt conuulſus octaua poſt inuaſionem conuulſionis. Curabatur verò tepefactorijs vtriculis, & fomentis erui totum corpus & infuſus eſt clyſter,& exijt parum veteris ſtercoris,& pharmacum bilioſum bibit, & ſuperbibit,& exijt quidem, nibil autem à potione iuuatus eſt. Et ſomnus exiguus venit.& rurſum bibens valdè bilioſum pharmacum fortè veſperi occidente ſole mortuus eſt. Videbatur autem plus temporis ſuſtinere potuiſſe,niſi ob vim pharmaci.*

B Exemplum eſt hoc eorum, qui non curati diutius viuerent, & curati citius moriuntur. Mortuum enim eſſe hunc nō ex veteri morbo, ſed ex curatione conſtat, quia vigeſima die à ſectione eſt mortuus : ſed ex modo moriendi. Mortuus enim eſt conuulſus,vt ſolent ſcilicet qui moriuntur ex vulneribus circa articulos, Certè hic non poterat alia ratione curari quam ſectione,& vſtione, cum corruptionem iam oſſis pateretur,ſatius tamen fuiſſet omnino non curare. Nihil enim refert curare vt morbus poſcit, niſi eam ipſam curationem homo poſſit ſuſtinere, Cœpit conuelli die duodecima poſt ſectionem & vſtionem, non leuiter,ſed conuulſione magna quæ illum multum tenuit,hoc eſt, continenter afflixit. Contra- C hebatur enim crus vſque ad coſtas, per muſculos ſcilicet mouentes femora, qui veniunt à lumbis iuxta finem coſtarum. Non mirum autem,inde etiam ad ipſas coſtas dolorem effundi per communes ſurculos neruulorum. Et aliquando etiam in alteram partem conuulſio velut tranſiliebat,itaque alterum crus præcipuè ac maximè conuellebatur, ſed nonnunquam etiam vtrumque, atque alternate, hoc & illud. Non erat autem conuulſio facta iam, per quam contractum crus eſſet citra diſtentionem vllam, ſed conuulſiuus motus per quem contrahebatur, & extendebatur. Et alia etiam membra mouebat homo conuulſiuo modo, brachia videlicet & caput,ac denique partes alias,quæ liberum motum habēt. Laborabāt præcipuè maxillæ,quæ per cōuul- D ſionem muſculorum claudentium os adducebantur, vt non poſſent ſeparari. Cùm adeo obtineret conuulſio, non mirum mortuum eſſe hunc octaua die poſt conuulſionem, quæ erat vigeſima à ſectione. Finitum enim eſt malum intra fines acutorum, & motum per pares. Sed cur hic qui mutationem in deterius accepit duodecima, mortuus eſt octaua ab ea mutatione, ac non potius vigeſimam quartam ſaltem expectauit? Cum iuxta legem conſtitutionis legitimæ tantum temporis ſupereſſe ab exacto principio,quantum anteceſſerit,oporteat? Ob id fortaſſe, ac etiam ob vires quas ſatis conſtare animaduerterit, dicit Hippocrates videri ſibi hunc potuiſſe plus temporis morbum ſuſtinere,ſi nihil in curatione eſſet peccatum. Verum proteruè admodum expurgatus, adeo vt ſolis octo diebus bis

aut

aut ter pharmacum valde blioſum acceperit, vi pharmacis extinctus eſt. Qua in re multis nominibus peccauit medicus, primum quod conuulſionem ex vulnere pharmaco forti curare tentauit, deinde quod cum tentaſſet, & nihil proficeret, neſciuit à purgatione deſiſtere, quin potius lædi ægrotum non intelligens, bis aut etiam ter dedit. Certè conuulſiones, quæ citra phlegmonem vllum internum, aut vicus ex redundantia ſuccorum fiunt, pharmacis ſolui poſſunt, verùm quæ poſt ardentem febrem, aut phrenitidem, aut euacuationem vllam copioſam, aut inflammationem internam, aut ex vlceribus fiunt, nulla re magis læduntur: nam euacuatione ſiccat neruos, & mala qualitate irritat pharmacum. Ex febre autem ardente, aut euacuatione, ſunt ſicci nerui, à vulneribus qui conuelluntur, ſunt velut phlegmone tumentes. Phlegmones autem crudi læduntur ea agitatione, quam pharmaca cient, & euacuationibus non cedunt. Memini certè cuiuſdam, qui cum à phrenitide conuulſiuis, iam motibus tentaretur, me inuito, ſuaſu alterius pharmacum accepit, & paulo poſt nulla ſubſecuta vacuatione, mortuus eſt. Sed multo grauius peccauit hic, quòd iam vidiſſet ægrotum pharmaco non iuuari. Neceſſe eſt autem, vt magna ſi non iuuant, lædant. Bibit autem ęgrotus pharmacum valde bilioſum, hoc eſt, admodum ſynceram bilem extrahens, & ſuperbibit. Quod duobus modis videtur poſſe intelligi, aut ſuperbibit pharmacum idem, aut ſimpliciter ſuperbibit. Eſt autem ſuperbibere pharmacum, antequam motus quem ciuit ſedatus ſit, rurſum idem pharmacum bibere. Superbibere autē ſimpliciter ſit quiduis poſt pharmacum bibere. Solebant autem antiqui, vt ex Hippocrate 2. de rat. vict. in acut. accepimus, mox ab accepto pharmaco priſanam dare ſorbendam, aut forte aliud quippiam huiuſmodi. Aut ergo huic ægroto datū eſt pharmacum valde bilioſum eadem die bis, aut datum quidem ſemel legitimè, & iuxta conſuetudinē accepta à pharmaco potione. Cùm præſtantur pharmaca leuia, aut etiam mediocria, nonnunquam vtiliter ſuperbibitur pharmacum, gratia acuendi ſegnem motū: verum cum valde bilioſa, nunquam licet id facere. Sed vtcumque huic actum ſit, conſtare facile poterat pharmacis hominem lædi, quare abſtinendum fuiſſet ab alterius exhibitione, nam exijt quidem, nihil autem iuuatus eſt à potione, & ſomnus exiguus venit. Euacuationes verò quæ cōferentia, & tolerantia carent, malæ ſunt. Non mirum ergo iterum accepti, valde bilioſi pharmaci potione, mortuum hominem eſſe.

26 *Hippocomus Palamedis in Lariſſa vndecim annorum, percuſſus eſt in fronte ſupra oculum dextrum ab equo: & videbatur os non eſſe ſanū, & exiliebat ipſo exiguum ſanguinis. Hic ſectus eſt multum vſque ad diploydem. Et curabatur ita habens os, quod & anterius ſtatim os peperit. In viginti tumor iuxta aurem incepit, & febris, & rigor. Et diu magis tumeſcebat & dolebat tumor. Et febricitauit, incipiens ex rigore, & oculi tumebant, &* A *frons, & tota facies. Patiebatur autem hæc in dextris præcipuè capitis. Perueniebat autem & ad ſiniſtra tumor. Nihil igitur hoc læſit. Tandem febris continua tenebat. Minus erat hæc vſq; ad dies octo. Vixit autem vſtus, & purgatus per catapotium, & cataplaſmate tumori impoſito. Vlcus autem maiorum cauſa nulla erat.*

Quandoquidē percuſſus eſt hic ab equo, videtur conſentaneum fuiſſe verè hippocomum, idest equorum cultorem. Hi enim ab equis frequenter ſolent percuti, ſed quia vndecim annorum erat, vix poſſum adduci vt credam, curam equi eſſe ei demandatam, ſed fuiſſe hunc Palamedis filium, aut ſeruum, forte vocatum B hippocomum, & ab equo percuſſum eſſe, vt narratur. Hoc habeat vtcumque, nihil refert, modo eorum quæ ad rem faciunt, nihil omittatur. Hæc ſunt, fuiſſe vndecim annorum, & ab equo percuſſum fuiſſe, & in fronte, & reliqua quæ narrantur, partim pertinentia ad vlceris magnitudinem, partim ad ea quæ euenerunt. Referre enim, ſcire, an puer ſit qui vulneratus eſt, conſtat ex eodem Hippocrate libro de vulneribus capitis vbi dicit. At verò puerorum oſſa, & tenuiora & molliora ſunt, ea de cauſa quòd ſanguipolentiora, & caua, & neque antroſa, neque denſa, neque ſolida, & à telis æqualibus ac debilioribus, ſi ſimiliter ac minus fuerint vulnerati iunioris pueri vulnus, & magis, & citius ſuppuratur, & ſi alias ex vulnere moriturus eſt, iunior ſeniore citius pe- C rit. Porro à quo percuſſus quis ſit, & quo telo interrogare iubet Hippocrates in initio eiuſdem libri dicens. Primum igitur capite vulnerato interrogare oportet, per quid vulneratum ſit. Itaq; & ab equo vulneratum fuiſſe, diei referebat. Sed & in fronte fuiſſe, nam dictis mox addit. Poſtea qua parte vulnus inflictum ſit. Et non multo poſt addit. Cerebrum enim citiſſimè & maxime iuxta ſyncipuc ſentit mala, quæ in carne, & in oſſe fiunt, ſubtenuiſſimo enim oſſe, ac modica carne cerebrum eſt hac parte. Cęterum ex reliquis oſſibus, id quo circa tempora eſt, debiliſſimū eſt. Omni verò capitis oſſe robuſtius eſt os ventricis, & quod eſt retro aures, robuſtius eſt quàm totum quod in anteriori parte eſt, & ſanè his ita ſe habentibus, ſiquis & vulneribus & telis, omnibus D æqualibus ac ſimilibus & maioribus, ac minoribus. ſimiliter ſit vulneratus, & magis; hac capitis parte os minus rumpitur, & contunditur, & ſi homo alias moriturus eſt ex vulnere, ſi in poſteriori capitis parte vulnus habet, diutius ducans, morietur. Itaque graue fuit vulnerari ab equo, fortiter enim contundit equus calcitrans. Graue etiam vulnerari in fronte, quamquam grauius fuiſſet in temporibus, aut ſyncipite. Fuiſſe verò puerum qui vulneraretur periculum minuebat, facilius enim ſaneſcunt eorum vlcera. Sed veniamus ad ipſum vulnus. Rupta eſt cutis frontis, & carnoſa membrana quæ illi ſubſternitur, & detectum os. Quin etiam os ipſum videbatur non eſſe ſanum. Nam exiliebat ex ipſo oſſe exiguū ſanguinis, quod ſanè non fieret, niſi fiſſuram habaret. Quid ergo actum eſt illi? Certè quod

Hip-

quod Hippocrates ipſe conſulit libro citato his verbis, Cæterum ſi os nudatum carne fuerit, animaduerſione habita conari oportet cognoſcere, ſi oculis videre ac noſcere non datur, an ruptum ſit os, & an contuſum, an ſolum contuſum, an adſit contuſio, aut ſiſſura, aut ambo. Et ſi quid horum os paſſum fuerit detracto ſanguine, paruo terebello modicè & cum cautione, os terebrare oportet. Et paulò poſt dicit, mori ægrotos, quibus os fractum, ruptum, aut contuſum, niſi quis raſerit, aut perforauerit. Ita factum eſt huic, quia habebat fracturam in prima lamina, ſectus eſt multum vſque ad diploydem, ſeu ſecundã laminam. Terebro ſcilicet, aut cycliſco. Et curabatur os ita habens, detectum ſcilicet, & deraſum ſatis, ac leuigatum. Et benè ſanè res proceſſit. Nam os ſtatim peperit os anterius in viginti, hoc eſt, intra viginti dies producta eſt anterior oſſis pars, & quæ cycliſco, aut terebra exæſa erat. Ad hanc rem plurimum contulit ætas. In pueris enim adeo viget naturalis facultas, vt oſſium etiam partes facilè pullulent. Quamquam ne in hoc quidem autumo mox fuiſſe verum os quod producebatur, ſed callum ab oſſe quã minimum diuerſum, ob facultatis commutatricis robur. Itaque hactenus bene actũ eſt cũ puero. Nihilominus vigeſima tumor iuxta aurem incepit & febris, & rigor, & oculi tumebant, & frnns & tota facies, etiam ſi non æquè ſecundum totam faciem, ſed in dextris præcipue capitis partibns hæc patiebatur, quamquam perueniebat etiã ad ſiniſtra tumor. Hoc ſanè factũ eſt ex ſluxione, quæ vndique in exulceratam partem perueniebat, quæque proinde, cum ſupra oculum dextrum vulnus eſſet, dextras partes capitis, ſecundum rectitudinẽ ſcilicet lateris, occupauit. Et ſanè multo minus periculoſnm fuit hoc, quàm ſi occupaſſet ſiniſtras. Nam vt ab Hippocr. lib. citato dicitur bis, Notam eſſe morituri, ex vulnere in dextra capitis parte, ſiniſtra: & ex vulnere in ſiniſtra, dextra conuelli. Eadem ratione & tumore, & dolore corripi, contraria parte periculoſius eſt, quam eadem, vel hac ſolum cauſa, quod magis præter rationem eſt. Nam qnamquam Vidonidius putat hoc falſum eſſe, & omni ratione carere (quòd ipſe nullam aſſequatur) tamen re vera non caret, ſed qua ratione dicitur in aphoriſmo ſectionis quintæ. Si in vuleribus fortibus ac prauis tumor non appareat, magnum malum, eadem ſi non appareat quo latere eſt vlcus, ſed contrario, magnum malum eſt. Nam illud quiddem ſit fluxione ad vlcus concitata, retrocedente verò aliorſum, eò qnod à vulnerata non recipiatur. Eſt verò magnum periculum in hoc erratico motu retrocedendi, & ipſa cauſa, qua nõ recipitur, grauis eſt. Nam etſi Gal. id dicit ſieri, quòd medici repercutientibus nimis vtantur, ego & circa hanc occaſionem ſieri puto, cũ partis facultas emoritur, & alimentũ non recipit. Cõtrahitur enim ac proinde, neque redundantem ſuccum poteſt recipere. Itaque contraria parte conuelli, ac tumore & dolore affici, graue eſſet, eadem vero parte non admodum. Nam vt alio aphoriſmo dicto proximo dicitur: Quib⁹

A tumores in vlceribus apparent, non valde cõuelluntur, neque inſaniunt. Proinde factum eſt, vt nihil hoc læderet, ideſt nihil homo ab hoc periclitaretur. Sed reſumentes ſermones dicamus, qualia fuerint hæc mala. Tumor poſt aurem incepit, & febris & rigor. Febricitauit ſcilicet primum incipiens à rigore. Conſtat itaque quod intermittente. Nam quibus quotide rigores ſiunt, quotidie febres ſoluuntur. Tumebant etiam oculi, & frons, & tota facies. Ambo hæc & tumor & febris ſiebant à ſluxione, quæ verſus vlceratam partem mouebatur. Conſtat verò hanc moueri non continenter, & toto tempore æqualiter, ſed per partes ex quibuſdam interuallis. Nam & febris ſiebat intermittens, & tumor & dolor qutidie,

B interdiu magis creſcebat, & noctu hæc remittebantur. Nimirum pars recipiens, erat pars ea capitis & faciei. Recipebat verò quotidie denuo, & quotidie in ea reſoluebatur quod veniebat. Quare conſtare poterat, febrem etiam interdiu quotidie creſcere. Itaqne tota fluxio erat quotidiana, ac proinde & intumeſcentia, & febris. Sed ſi quotidiana erat ad pituitoſam vergeret fluxio, quo pacto ergo à rigore inciperetur, bilioſarum enim eſt hoc? Præterea qui ſieri poterat, vt febris intermitteret, cum tumor, etſi incrementa alternatè reciperet, nunquam ſolueretut? Certè fluxionem illam ſanguineam bilis & pituitæ participem fuiſſe non mirum, imo verò conſentaneum, cum non ob ſucci alicuius reddundantiam, ſed ob vlcus

C excitata ſit. Habuerit ergo pituitæ quædam, vt motum, quædam etiam bilis, vt rigorem. Febris verò intermitteret, quòd non poſſet à tumore ſeruari, niſi cum eſſet tantus, is tamen etſi perpetuo eſſet, non perpetuo tantus. Neque ſane febria intermittens ad extremum vſque fuit, ſed tandem, continua febris tenebat. Quo die ab accepto vulnere hæc ſieri cœperint non dicit exactè, ſed minus, inquit, erant hæc vſque ad octauam diem, ſcilicet ſeptimo cęperint dolor & tumor, & octauo iam fuerint conſpicua. Non dicit quam diu durauerint, fortaſſe quia medicamentorum vi extirpata ſunt, magis quàm naturæ. Vixit enim vſtus, & purgatus, per catapotium, & cataplaſmate idoneo tumori impoſito. Quanti vſus fuerit Hippocrates vſtio,

D ſæpe iam animaduertimus. Ego quoque in parotydibus quæ ex morbis alijs, non leuibus, ſiunt, cito, vel nulla expectata ſuppuratione, vſtione vtor in ipſo tumore. Nulla enim ratione melius prouidetur ne tumor recurrat, ſed materia, per ipſum vlcus quod inſligitur expurgetur. Sed quo pacto concludit narrationem dicens, vlcus autem malorum cauſa nulla erat? Nonquid ſi hic vulneratus non eſſet, tumorem eum contraxiſſet? Non arbitror, neque febrem. Nam vel rectitudo, quam tumor cum vlcere ſeruauit, & dies quo contigit, qui erat ſeptimus ab vlcere, id indicant. Sed dicitur nulla malorum cauſa fuiſſe vlcus ideſt nullam malignam cauſam. Seu vlcus ea mala non attuliſſe, quòd malignum eſſet (non enim erat) ſed ob corporis apparatum. Velut ſæpe mortuo iam homine, iurant chyrur-

gi,

gi, non interiſſe ex vlcere, qui tamen ſi non fuiſſet vlceratus non interiſſet. Id verò dicunt, ſignificantes, vlcus per ſe non fuiſſe lethale. Ita quidem huic vlcus nulla cauſa malorum fuit, id enim erat ſalutaris ſpeciem præ ſe ferens, & carne leuorem, & oſſe bene habẽs, tumores verò hi ſuperuenerint ob redundantiam ſuccorum in corpore, aut fortaſſe, quòd recenter vulneratus, nõ ſatis vacuatus ſit. Meritò ergo huic vtiliſſimum fuerit, medicamẽtum expurgans deorſum, iuxtà quod lib. ſæpè iam citato ſcriptum eſt his verbis. Cum verò
„ in vulnere in capite homine terebello perfo-
„ rato, aut non perforato, oſſe autem denudato
„ tumor rubicundus eryſipelatoſus acceſſerit
„ in facie, & in oculis vtriſque, aut altero, & ſi-
„ quis tumorem contigat, doleat; & febris cor-
„ ripiat, ac rigor, & vlcus ipſum tum quod ad
„ carnem attinet, cum quod ad os, bene habeat
„ ad aſpectum, & ambientes vlcus partes bene
„ habeât, excepto tumore, qui in facie exiſtit: &
„ aliud peccatũ nullum tumor habeat, quod ad
„ reliquã victus rationem attinet, huius infernã
„ aluum deorſum purgare oportet, medicamen-
„ to quod bilem ducit, & vbi ſic purgatus fue-
„ rit, & febris dimittit, & tumor ſedatur, & ſa-
nus euadit. Conſtat hunc locum maximè congruere cum ijs quæ facta ſunt Hippocomo.

27 *IN Lariſſa Theophorbi filius, veſicam ſcabioſam habebat, & viſcoſam vrinam mingebat; & dolebat cum, & inciperet mingere, & cum deſineret, & confricabat partem anteriorem. Hic cum bibiſſet diureticum vehemens, in veſicam quidem nihil proceſſit. Vomuit autem confertim puri ſimile, & bilem. Et infernè alia huiuſmodi egerebat & dolebat ventrem et vrebatur interius. Reliquum verò corpus frigidum fiebat. Et diſſoluebatur totus, & accipere nihil volebat. Huic exulcerata eſt aluus fortiter, à magna pharmaci vehementia. Mortuus eſt autem tertia die poſt potionem.*

Nunquam eſt agendum diureticis, præcipue vehementibus, in paſſionibus renum, aut veſicæ ex multo ſucco pendentibus, antequam purgatum totum corpus ſit, reuulſumq; vomitu quoad poſſit, & ad inteſtina deriuatum, idque faciendum pharmacis mitibus, & malignæ qualitatis expertibus (nõ actenus, vt tractoriæ nihil habeant) quia quæ vehementer expurgantia ſunt, vrinam etiam monent, & mẽſtruas purgationes, & vel hac ratione abortus faciunt, vt meritò uidebatur Auerroo. Nã ſi pleno adhuc corpore malis ſuccis diureticum detur, idque debile, aut moderatum ſit, certè confluere faciet in affectas vias excrementa, & congeri oppilarique, ac proinde minus exire. Sin autem detur vehemens, vt hanc etiam oppilationem poſſit dirumpere, habebit etiam hoc facultatem exulcerandi, qua ventriculum, & inteſtina exulcerabit, antequam affectum locum attingat, irritabitque ita ſupernum infernumque ventrem pariter, & dolore excrementa ad ventrem conuocabit, fietque, quod, vt diureticum dabatur, per accidens vomitorium, & deiectorium: ſed cum

A magno hominis malo, cùm non facultate tractoria purget, ſed exulceratoria, corrumpat. Quid ergo agendum? Certè vacuandum totum corpus prius, reuellendumque, & deriuandum, mediocribus, & vomitorijs, & deiectorijs, deinde medicamentis, quæ peculiariter reſpiciant veſicam vtendum. Hęc verò erunt qualia paſſio deſiderabit. Si enim ardor, aut vlcus malum ſit, nunquam diureticis eſt opus, niſi exiguis, quæ cum alijs medicamentis deducendi ea ſolum, cauſa admiſceantur. Vlcera enim petunt ſiccantia, ardor, temperantia, vtraq; verò horum deducuntur à quibuſdam diureticis. Si verò morbus ſit cacochymia earum partium circa dicta duo mala, aut inflammationem nondum inclinantem
B diureticis eſt agendum. Suffecerint verò vacuato expurgatoq; iam corpore, minora exulcerantibus. *H*uic igitur veſicam laborare ſcabie ob cachochymiam partim pituitoſam, & ſalſam, partim biliosã, & acrem, indicabant ſymptomata, & exeuntia. Scabiem enim indicabant, proritus, qui ad pudendum quoq; pertingebat, & dolor quem cum inciperet, & cùm deſineret mingere, ſentiebat: fuiſſe verò cauſam pituitam ſalſam, quòd viſcoſam vrinam mingebat, & puri ſimile euomuit. Quod ſane pus non fuiſſe conſtat (quæ enim ſuppuratio in ventre rumperetur?) Sed crudum ſuccum candore, & craſſitie puri ſimilem. Itaque pituita erat, hanc ſalſam eſſe ipſa verinæ computreſcentia faceret, indicaret verò mordicatio: quæ etiam bilem referebat, prærerquam, quòd copioſo etiam vomitu eſt
C reiecta. Dolire verò, incipiente, & deſinente mictu, omnis exulcerationis, aut corroſionis viarum vrinæ, commune eſt. Dolores enim non cientur, cùm ſentiẽtes partes ſucco mordente plenę ſunt, ſed cum primum perfundũtur, vt incipiente mictu, neque cum quietæ ſunt, ſed cum mouentur, vt deſinente mictu, quia ſeſe exprimunt. Vtrunque enim dolendi occaſio eſt, primus occurſus, incipiente, & expreſſio deſinente mictione. *H*uic, cum quiduis agendum eſſet potius, datum eſt diureticũ vehemẽs (cantharides arbitror, aut aliud quippiam tale) vnde euenit ob medicamenti malignam vim, & corporis magnã cachochymiam exulcerari ventrem maligno vlceri, & vri, ac proinde viribus diſſolutis, & toto corpore refrigerato, & accipere nihil, neque cibi, neq;
D potus (hoc enim euenit ita affectis, etiam ſi vrantur (volentem, moti.

18 *VXor Antimachi in Lariſſa prægnans erat circiter quinquaginta dies, & reliquo tempore, præ faſtidio à cibo abſtinebat, & ſeptem dies dolebat locellos, & dolebat cor. Et febris ipſam ſurripuit. Non deijciebat hoc tempore. Huic datum potu eſt claterium vehementius, quam oportebat. Et euomuit bilem combuſtam, & à cibi abſtinentia, & à febre. Etenim neque potu vtebatur vllo. Pauca autem, & violenter vomuit, & grumoſa. Ac deinde commota eſt, & emiſit ipſam, & videbatur debilitata, & nolebat epota aqua euomere. Poſt hoc autem dolor corripuit illam fortis infra in aluo. Exulcerata enim eſt à pharmaco, & deiectum illi ſtatim eſt,*

eſt, poſt ſtercus, ſubcruentum ramentoſum. Semper autem plus fiebat, & debilitas, & cibi faſtidium, & purgationis erant quinque cotylæ. Siſtebatur autem aluus aqua multa infuſa per ventrem. Aliud autem nihil poterat conferre. Mortua eſt circa mediam noctem. Videbatur autem poſſe viuere, ſi poſſet bibere aquam, & vomere ſtatim, antequam deglutiiſſet.

Mulier hæc cum vtero gereret fere iam dies quinquaginta, correpta eſt dolore vteri, & oris ventriculi. (Nam hanc partem vocabant veteres cor, & hæc plurimum ad compasſionem cum vtero trahitur) & febre; quæ ſeptem dies ipſã tenuerũt. Erãt verò illi hæc ſymptomata: præ faſtidio vix quicquam capere poterat (quod non illis ſolum ſeptem diebus, ſed reliquo etiam prægnationis tempore contigit) & eo tempore (quo febricitabat ſcilicet) non deijciebat. Huic datum eſt pharmacum expurgans vehementius, quàm oportebat. Octaua arbitror die. Nam mortua eſt mulier eadem die qua accepit pharmacum, laborauit autem ſeptem dies. Aut ergo ſeptima ipſa accepto pharmaco mortua eſt, aut, quod eſt magis conſentaneum, exactis ſeptem diebus febris, datum eſt, pharmacum octaua. Nã non erat rationi conſonum, ipſa ſeptima, non expectata mutatione, ſi quam dies afferret, pharmacum dari. Datum ergo eſt die octaua, & euenit, vt euomeret bilem combuſtam. Cõbuſta enim fuerat, & à cibi abſtinentia, & à febre. Non mirum autem adeo exuſtã eſſe. Nam non ſolum abſtinebat à cibo, ſed, ſed neque potu vtebatur vllo. Quoniam autem cibus, & potus bilis feruorem temperant, conſtat eorum abſtinentia, exuri acrioremque fieri præcipuè accedente febre. Vt hinc conſtet, non admodum arcendos ab aqua eſſe, eos qui ex ſyncera bile febricitant. Eius enim ſucci, vt alio loco monſtrauimus, alteratio, vſtio eſt, potius quam putreſcentia. Quare cum concoctio contraria non ſit vſtioni, vt putreſcentiæ, in talibus ab attemperatione expectãdum auxilium ſit, potiùs quàm à concoctione. Quare aqua largius vtendum. Hæc ergo mulier, cum neque potu vteretur vllo, non mirum, exuſtam illi fuiſſe bilem. Euomuit ergo violenter paucam bilem, & in grumos coactam (craſſeſcit enim vſtione etiam bilis, fitque vitellis ouorum ſimilis) deinde verò (hoc eſt, poſt difficilem illam paucæ bilis vomitionem) commota eſt iterum, & conturbata, & emiſit ipſam copioſius. Non tamen ſubleuata eſt, neque melius habere cępit, ſed videbatur debilitata. Et cum daretur ei aqua tepida, vt facilius euomeret, & ſiquid malignum, aut medicamenti, aut humoris ventriculo hæreret reijceret, nolebat accipere. Quia arbitror non poterat, ob magnam ventriculi, & gulæ corruptionem. Deinde deſcendente pharmaco, corripuit illam dolor fortis in aluo; exulcerata enim eſt à pharmaco, vt par erat exulceratis inteſtinis, deiecit poſt ſtercus (hoc enim omnium primum exit in purgationibus) ſubcruentum, & ramentoſum, ex fruſtulis, ſcilicet inteſtinorum, quæ excidebantur. Creſce-

A bat verò malum, & ſemper plus fiebat, dolor ſcilicet maior, & debilitas, & cibi faſtidium. Non quidem hæc ob magnitudinem vacuationis, erant enim expurgationis præter ſtercus quinque cotylæ, ſed ob ingentem vſtionem, & magnam, malignamque exulcerationem. Quod quidem à iuuantibus, & nocentibus cognoſci poterat. Nam ſiſtebat aluus, et miteſcebãt dolores aqua multa infuſa per vẽtrem, et nihil aliud poterat conferre. Nimirum conquieſcebat feruor occurſu aquæ frigidæ, non potuit tamen affectionem ipſam curare, neq; mortiferam pharmaci vim extinguere, ſed mortua eſt circa mediam noctem. Mirum ſanè eſt hanc non abortiſſe dato pharmaco vehementi, cum ne expurgans quidem B vllum, niſi in maximo diſcrimine dari debeat, ſecundo prægnationis menſe. Sed id fortaſſe factum eſt, quia præuenit mori, alioqui non potuiſſet non corrumpere fœtum. Videbatur (inquit) poſſe viuere, ſi poſſet bibere aquã & vomere, antequam deglutiſſet, non quidem antequam vllo modo deglutiſſet. Nam, qui poſſet vomi, quod non eſſet deglutium? Sed antequam aqua in fundo ventriculi reſediſſet. Maximum profectò remedium vbi vehemetius, quàm oportet medicamentum datum eſſe ſentitur. Id verò fieri debere in hac atq; adeo in alijs omnibus, antequam pharmacum ad inteſtina deſcenderet, poſtea.n. clyſteribus attẽperantibus extergẽtibus inſtandum fuiſſe potius, vt in dyſenteria, atq; interim infuſione aquę frigidæ. Sed conſidera *Hipp.* non dicere C videri poſſe viuere ſi bibiſſet aquam, et vomuiſſet, ſed ſi potuiſſet bibere. Nam etiam ſi coacta arte quapiam, aquam in ventrem repiſſet, atque ita vomuiſſet non poſſet, quantum ſuſpicor, tantopere iam læſo ventriculo, liberari. Verum ſi poſſet bibere, ventriculus multminus lęſus, eſſet atque ita poſſet viuere. Itaq; aquam bibere, et vomere, remedio fuiſſet, poſſe bibere fuiſſet minoris noxæ ſignum, vt non poſſe, fuit pernicioſum.

19 *FAmula Oneſidemi in Lariſſa vlcerata eſt ventrem, & inteſtinum, à bile ſponte commota, & prodibat ſurſum, ac deorſum bilis, & ſanguis. Et febris tenebat. Huic debili datum eſt pharmacum deorſum purgans, debile, potabile, aquoſum, & paucum. Et vomuit ab eo multum, & deorſum ſubiit plus, & veſperi rediit. Poſtride febris erat, ſed de-* D *bilis. Venter autem vlcerabatur, & adhuc egerebat eadem. Tertia autem mortua eſt veſperi, cum febris ipſam corripuiſſet valde fortis. Hæc autem videbatur omninò moritura, minimè verò, quod aquam frigidam bibiſſet, vſque dum vomitus tenebat. Poſtquam autem refrigeratus eſt venter ſuperior, purgatus per aquam ſucco frigido poſtea epoto, ità infuſum per clyſterem eſt.*

Mira morbi celeritas, et mira etiam diligẽtia medicorũ, qui tribus diebus tã multa circa ægrotantẽ facerę. Qui, etſi morbum ſuperarę non potuerint, ꝙ is eſſet omninò inſuperabilis tñ hac cauſa cõmendãdi ſunt, quòd morbi impetũ agnoſcentes, pari celeritate properarunt auxilijs inſtãre. Paſſa eſt hęc citra vllã externam

ternam occaſionem, quod poſtremis diebus vxor Antimachi à pharmaco. Nimirũ bile pernitioſa commora ſponte & influente in ventriculum, & inteſtina, ea omnia exulcerata ſunt ad eo, vt ſurſum ac deorſum prodirent bilis & ſanguis. Fuit itaque hic cholera morbus, verum cum febre, eaque tertiana continua. Solis enim tribus diebus licet eam figuram animaduertere, cum prima die febris ipſam tenuerit, quæ poſtridie debilis facta eſt, tertia autem rurſum corripuit valde fortis. Figura febris ſequuta eſt communem conditionem bilis, ſed exulceratio tanta repente facta, illius qualitatem deleteriam. Eſtque hoc magnum quoddam exemplum venenorum, quę in noſtris corporibus ſponte gigni ſolent. Sed quę acta ſunt conſideremus, vt enim raræ vehementiæ fuit morbus, ita rsro quodam medelæ genere eſt curatus. Huic mox in ipſa prima die datum eſt pharmacum deoeſum purgans, non ſanè vehemens, vt vxori Antimachi, ſed debile, quia & ipſa erat debilis. Datum veeò non ſolidum, ne fortè partibus hæreret, ſed potabile & aquoſum, hoc eſt, in aqua diſſolutum, vt facile elaberetur. Paucum autem, quod multum non videretur poſſe ſuſtineee. Vomuit ab eo multum, & deorſum ſubijt plus, proindeque, vt fieei ſolet, ceſſauit aliquantiſper vacuatio. Quoniã verò exulceratæ fuerant internę partes, non potuit ceſſare fluxio, atque ob id veſperi eadem die redijt vomitus, & deiectio. Poſtride febris erat, ſed debilis, vẽter autem adhuc vlcerabatur, & egerebat eadem, puta bilem & ſanguinẽ. Tertia die febris ipſam eorripuit valde fortis, à qua ea die mortua eſt. *Hæc* (inquit) videbatur omnino moritura. Hoc eſt nulla ratione videtur ſeruari potuiſſe, ſed fuiſſe morbũ omnino inſuperabilem. Minimè verò quod aquam feigidam bibiſſet, hoc eſt, minimè verò videbatur moritura, quod aquam frigidam bibit, atq; omnino refrigerantibus. vſa eſt. Imò verò ſi ſeruari potuiſſet, hac maxime ratione eſſet ſeruata, quia fuit curatio accommodatiſſima, in tanto bilis feeuoee, curatione adeo refrigerãti vti. Continet igitue hic modus dicendi cõmendationem curationis, & hanc argumentationem. Morbus hic erat inſuperabilis, quia nõ eſt mortua ægra ob curationem quæ adhibits eſt, imò verò hęc eſſet ſeruata, ſi ſeruari poſſet. Sed quæ fuerit hæc curationis ratio explicemus. Datus eſt illi potus copioſiſſimus aquæ feigidæ, adeo vt non bene ventriculo capeeetur, & ob id euomeretur, & poſtquam ita eſt refrigeratus ſuperior venter, & per aquam purgatus, rurſum quantitate minoei datus eſt, vt retineretur ſuccus frigidus, vt gelida aqua, aut ſuccus aliquis refrigerans, vt plantaginis, aut roſarum, aut vuæ acerbæ. Et idem ſuccus per clyſterem infuſus eſt. *Hæc* omnia merito fiebant, vt, ſi poſſet, tam ardenti bili æquali refrigeratione occurreretur. Acta verò fuerint hęc, ſecunda & tertia die, prima enim non poſſunt ſimul cum expurgatione. Curatum ergo in primis eſt ſucci copiam minuere, mox occurrere eius qualitati. Verum fecit humor morbum incurabilem, antequam poſſent medici arte repugnare. Vide quam

A diuerſa fuerit ratio curandi hanc famulam Oneſidemi, & virum illum quem Athenis cholera corripuit, cum eodem laborarent morbo. Vt intelligas quanto melius doceatur medica praxis per exempla, quam per capita morborum,

20 *EVdemus in Lariſſa hæmorrhoydas habens fortes valde, & diuturnas, cum exanguis exiſteret, bilis commota eſt, ſed cum corpore mitius egit, & aluus inferior, turbata eſt, excreuit bilioſa, & hæmorrhoydes incumeſcebant. Pharmacum deorſum magis deiectorium bibens, purgatus eſt bene, & mox ſuperbibit ſuccum & magis perturbatus eſt, & dolor circa hypochondria conſiſtebat. Huic manus admota eſt* B *hæmorrhoydibus, cum adhuc aluum non bene haberet, ſed indigeret curatione, & vomuit, deinde autem accedente cancro febris corripuit, & non dimiſit donec occideret. Quandoque etiam cum rigor ſubrepẽs dimiſiſſet. febris venit & prodiit ipſi bilis & flatus, & partim prodibat, partim intus erat. Et dolor in ventre. Hæmorrhoydes verò erant extra inteſtinum rectum, quæ alio tempore à purgationibus inceperãt. Et flatus per ipſas prodibat, & per ſternutamentum prodibat in principio.*

Hic moetuus eſt ab hæmorrhoydibus, intempeſtiuè curatis per chyrurgiam. Quia cum bilis in corpore alioqui cacochymo agitata eſſet, primum ſponte ac per ſe deinde etiam pharmaco deorſum expuegante, & non eſſec perfecta purgatio, ſed adhuc aluus curatione indigeret, tenta eſt curatio chyrurgica C hæmorrhoydum, cum oporteret prius perpurgari corpus, & bilis motum ſedari, & aluũ liberari à noxa, ſi quam bilis intulerat. Euenit ergo, vt exciſſæ hæmorrhoydes, aut vſtæ, cancro tentaretur. Cum illæ non eſſent intra ipſum inteſtinum, ſed in podice exterius, vt quædã etiam ſolent, tamen fiſtulis perexiguis cum inteſtino communicabant. Quo factum eſt, vt flatus per ipſas hæmorrhoydas exiret. Quod quidem primum ſentiebatur ſternutando (quia commouentur concutiunturque ſternutatione omnia) deinde veeò etiam citra hunc motum. Ex canceo eius partis excitata eſt febris ac febre & corruptione procedentibus, mortuus homo eſt. Hippocrates libello de hæmorrhoydibus docuit duas rationes chyrurgicas curandi hæmorrhoydas, altecam D quidem vſtione non violenta, ſed ita vt ſuſtineri poſſit ſiccante, ferro candente non tangente hęmorrhoydas, ſed prope poſito: alteram exciſsione. Hic non dicit qua harum vſus Eudemus ſit, neutra ſanè vti debuit, antequam reliqua ventris mala, & bilis purgatio conquieſcerent, veriſimiliùs autem eſt, ſciſſione eſſe curatum, quia vſta quam ſciſſa, minus tentantur cancro. Accedit quòd erant hæmorrohydes externæ, & quæ facilè poterant curati ferro, vt non eſſet igne opus. Verùm pręſenti hiſtoria admonemur, ne temerè permittamus hæmorrhoydas curati (periculoſè enim tractantur ferro aut igne) ac nunquam prorſus non perpurgato corpore. Sed enarremus literam. Eudemus in Latiſſa hæmorrhoydas habens fortes valde & diuturnas (non ſanè cęcas ſed fluentes multum, ſiqui-

dem exanguem ipſum fecerant) cum exanguis exiſteret, bilis commota eſt. Hæc verba plurimũ videntur ſpectare ad illud quod Auicenna dicit, ſanguinem eſſe frenum bilis, ſiquidem velut cauſam reddens, dicit, cùm exãguis exiſteret bilis commota eſt. Quod certè, hactenus verum eſt quod cùm ſanguis ſit ſuccorum moderatiſſimus, alios omnes temperat, atque in illius penuria, alij omnes ſynceri ſiunt, & ob exorbitantes qualitates, naturæ magis moleſti. Velut in hoc, quia erat hæmorrhoydibus factus exanguis, bilis moleſte eſſe cœpit, naturę partium, ac proinde commota eſt. Sed cũ corpore mitius egit, hoc eſt, reliquum corpus parũ læſit, ſed in aluum decubuit, atque ita aluus inferior turbata eſt, & excreuit biliosa, & hæmorrhoydes qualitate bilis exeuntis exacerbatæ ſunt, & naturæ nixu, intumeſcebant. Bibens pharmacũ, deorſum magis deiectorium, id eſt, expurgans per inferna (ponitur enim cõparatiuum pro poſitiuo) purgatus eſt bene ſatis. Et mox ſuperbibit ſuccum. Non dicit quẽ ſuccum. Suſpicor huic datum eſſe, cum putaretur iam bene expurgatus, ſuccum aliquem frigidum, vt fieri ſolet, atque vt famulæ Oneſidemi factum eſt, attemeperandi gratias (is fuerit cremor ptiſſanæ) & magis perturbatus eſt, vtpote non perpurgatus. Et dolor conſiſtebat circa hypochondria, quod multos ſuccos in medio fluxu conſtitiſſe, atque hæſiſſe circa hypochondria, ſignificabat. Huic manus admota eſt hæmorrhoydibus, hoc eſt, chyrurgica curatio hæmorrhoydum adhibita eſt, cum nondum aluum bene haberet, ſed adhuc indigeret curatione corporis totius & alui. Et vomuit, in ipſa arbitror chyrurgica curatione, præ anxietate, & perturbatione. Quod iã hinc ſignificabat difficultatem eius curationis, & malam tolerantiam, atque adeo inteſtina læſa eſſe per conſenſum cum podice, & ventriculum per conſenſum cum illis. Quæ ſanè omnia inde nata ſunt, quòd aluo adhuc male habente, curatio illa laborioſa, tentata eſt. Sed quod omnium fuit grauiſſimum, deinde accedente cancro in parte qua exciſſę ſunt hæmorrhoydes, febris hominem corripuit, & nõ dimiſit donec occideret. Quod factum eſt bile atra & maligna, quæ in corpore adhuc cacochymia abundabat, ob dolorem & exulcerationem, eo accurrente, & faciente vlcus cancroſum, & proximas partes exedente. Sunt verò ibi partes, quarũ exeſione citò quis mori poſſit. Nam inteſtinum, & veſicę ceruix. Non tamen hæc tam citò exeſa ſunt, neq; homo tam breui mortuus, quin aliquot dies durarit cum febre & cancro. Quibus diebus etiam tenebatur dolore ventris, ex bile & flatu, quæ partim exibant, partim intus manebant, vtraq; ratione crucianti. Bilis verò ob cacochymiam corporis influebat in inteſtina, flatus ob debilitatem naturalis caloris gignebatur, quandoque verò, hoc eſt, aliquibus diebus inordinatè intercurrebat rigor, & eo ceſſãte febris veniebat: velut paroxyſmi febrium erraticarũ per febrẽ continuã intercurrentes. Cuius cauſa, & in bile eſſe poterat, & in cancro, in bile quidem cùm inordinatè aliqua eius portio maior ſolito

A & acrior moueretur, quę mordicatione primũ faceret rigorem, putreſcentia deinde febrem. In cancro verò, cum contingeret particulam aliquã acrioris ſẽſus exedi. Dicit deinde quales eſſent hæmorrhoydes, & qua ex cauſa fieri illi homini incepiſsẽt, & quouſque eſſent progreſſæ. Accidit hæmorrhoydibus, eſſe magis, aut paruis, multis, aut paucis recedentibus, aut inueteratis, internis aut externis, cæcis aut fluentibus. Tot cum ſint hæmorrhoydum differentiæ, has dixit iam fuiſſe magnas, & diuturnas, & fluentes, nunc dicit, fuiſſe extra inteſtinum rectum. Quot fuerint nõ dicit, non tamen adeo refert ſciri. Conſtat fuiſſe plures vna. Alioqui dixiſſet hæmorrhoydã: Dicit has alio tempore à purgationibus incepiſſe, hoc
B eſt, cauſam procatarticam à qua cæperint fuiſſe, quod quondã, ob alias affectiones purgationibus aſſiduis, aut clyſteribus, aut glãdibus vteretur. Vt ſcias, merito multos horũ vſum refugere, metu hæmorrhoydum. Primùm quidem igitur ex hac occaſione inceperunt, deinde verò vetuſtis factis, euenit, quod multis ſolet, ex hæmorrhoydibus ad inteſtinum fiſtulas fieri, quod inde conſtare poterat, quòd flatus per ipſas prodibat. Conſtat verò fuiſſe fiſtulas tenuiſſimas, & vt euenire ſolet, inuiſibiles, quia flatus tantum prodibat (alioquin exirent & fæces) ac multò magis in principio, hoc eſt cùm primum fiſtulæ fieri cæperunt. Tunc enim non niſi per ſternutamentum prodibat, iuuante flatus impulſum, illa concuſſione. Poſtea verò etiam ſine ſternutamento, fiſtu-
C lis ſcilicet factis aliquantulum maioribus.

21 *IN Lariſſa vir vulneratus eſt cominùs ex manu haſta poſteriùs & ſummum eius penetrauit infra vmbilicum. liuidum & tumidum, & percurrit multum ſpacium. Poſtquam autem vulneratus eſt, deinde dolor tenuis primùm fortis, & intumuit venter. Huic datum eſt poſtridie pharmacum deorſum purgans & egeſſit modicum cruentum, & mortuus eſt. Videbantur huius inteſtina non eſſe ſana, & aluus eſſe plena ſanguine.*

Certe luce clarius erat, huic homini tranſfixa eſſe inteſtina, ac venas multas dirruptas, effuſumq; interius ſanguinem, & ex loco quo transfixus eſt, & ex teli magnitudine, & ex li-
D uore & tumore qui ſub vmbilico per bonam partem hypogaſtrij decurrens conſpiciebatur, & ex dolore ingenti, & ventris tumore. Qua propter ille meritò mortuus eſt poſtridie, & expurgatio temerè tentata eſt, cùm fuiſſet potius nihil agendum, vt in manifeſtè morituro homine, Ego verò, vt initio huius libri quinti dixi nihilominus putò, quam omnia quæ hic narrantur facta, Hip. feciſſe, ſed quædam ipſum, quædam alios, cum verò omnia, quæ in eius notitiam peruenerint, experimẽti cauſa, notaſſe, & rerum euentus.

22 *APelleus Lariſſa habebat etatem fera triginta annorum, aut parum deerat. Tenebatur autem morbo. Corriepiebatur autem magis noctu quã diu, in ſomno. Aegrotauit autẽ ferè duos annos ante mortem. Vomebat autem bilem rufam, aliquando cum*

ex-

excitaretur. Vomebat autem etiam nigram. Hic à
capite purgationes forti valde, & in multum tem-
pus purgatus, & cum pharmacum bis bibiſſet, ſex
menſes ipſum præteriuit. Erat autem multiuorus.
Habens verò corpus bilioſum, luctatus multum,
valde riguit, & febris ipſum corripuit, & morbus
in noctem. Sequenti autem die videbatur ſanus eſ-
ſe, & rurſus altera die. Sequenti verò nocte, morbus
eum inuaſit cœnatum poſt primum ſomnum, & te-
nuit eum noctem, & diem vſque adhoram cœnæ.
Mortuus eſt antequã reſipiſceret. Cõuellebatur circa
dextras partes primum, & faciẽ, & reliquũ corpus,
deinde in ſiniſtris: et cũ videretur eſſe quietus comate
tenebatur, & ſtertebat: et rurſus ſuccedebat morbus.

*H*ic iuuenilem ætatem agens, morbo comi-
tiali ex bile, & melancholia, per conſenſum ar-
bitror cum ventriculo, correptus eſt, quo per
duos annos ægrotauit, vſq; dum mortuus eſt.
Nimirum morbus comitialis, inter alios, fami-
liaris eſt iuuenili ætati, vt in aphoriſmo tertię
particulæ dicitur, præcipuè verò, qui ex bile
vſta ſit. Non enim quia non cõuellebatur mox
toto corpore, ſed circa dextras partes pri-
mum, & faciem, & reliqnum corpus (ſecundũ
idem ſcilicet latus) deinde in ſiniſtris putandũ
eſt, non fuiſſe morbum comitialem. Qui enim
alius eſſet, cùm eſſet paſsio apoplectica cum
tanta partium conuulſione? Certè ſepè occu-
runt multi tum pueruli, tum grandiores, quos
epilepſia laborare medici omnes dicunt, quòd
ſecundum alterum latus, aut ſecundum par-
tes quaſdam non autem toto corpore con-
uellãtur. Neq; immerito, vt enim febris quod-
cunque genus, & alius quicunq; morbus, po-
teſt eſſe exquiſitus, aut non exquiſitus, ita paſ-
ſio quæcunque apoplectica, tunc dicatur eſſe
exquiſita, quũ eius definitio exactè ei cõgruit,
cum verò aliquid deficit, non exquiſita: ea ta-
men eſſe dicetur, cuius rationem maximè aſſe-
quitur. Velut ſiqui ſine ſenſu, & motu libero
cadit, toto corpore concutitur, exquisita epi-
lepsia laborat: si verò altero tantũ latere con-
uellitur, epilepsia etiam laborat, non tamẽ ex-
quiſita. Dicitur tamen meritò epilepſia, quòd
ſit apoplectica paſsio cum conuulſione. Atqui
fortaſſe, vt omni epilepſiæ, congrueret eſſet
potior definitio hæc paſsio apoplectica cum
conuulſione, quam conuulſio vniuerſalis. Eue-
niebat huic quod in multis epilepticis fieri vi-
dimus, conuulſiuum motum nõ eſſe purpetuũ
toto paroxyſmo, ſed interrumpi quadam quie-
te, nihilo meliori ipſo concuſsionis motu. Ia-
cent enim plurimi illorum, vt mortui, ſine
ſenſu, & motu, & ex quibuſdam interuallis cõ-
cutiuntur, vt quodammodo vnus paroxyſmus
ſit, quodammodo multi, & repetentes. Nã ob-
ſtructio ita iacentibus ſoluta non eſt; alioqui
redirent ad ſenſum, cõuelluntur autem ex in-
teruallis. *H*uic ita eueniebat. Corripiebatur
autem magis in ſomno noctu, quàm diù, & vi-
gilans. Quod ſanè leuioris paſsionis erat, quã
ſi contrafieret. Nam cum ſomnus ſiat obſtru-
ctione quadam cerebri, & apoplecticæ omnes
paſsiones maiores obſtructiones illius ſint,
certè ipſe ſomnus, alioqui paratos, ad ipſas
paſsiones poteſt trahere, vſq; adeo enim cum
illis habet analogam naturam, vt ipſe ſomnus

A factus profundior, & ſolutu difficilior, in apo-
plecticam paſsionem habeat, & incubus à ca-
tocho hoc ſolum diſcrepet, quod dormientiũ
ſolùm ſit. Quæcunque ergo apoplectica paſ-
ſio inuadit vigilantes, vehementior ob hanc
cauſam eſt, quam quæ dormientes. *H*ic igitur
cum ad cerebri obſtructiones paratus eſſet ſõ-
no profundo capiebatur, & ob hanc cauſam
cõuulſione, quæ cum interquieſcebat, ſomnus
profundus cum ſtertore ſupererat, qui, & ip-
ſe apoplectica paſsio, ab exquiſita apoplexia
quam minimum diſtans erat, & rurſum redi-
bat conuulſio. Fuiſſe hunc morbum per con-
ſenſum cum ore ventriculi, & ex bile vſta, il-
lud declarat, quòd cum excitaretur, ſimulque
B liberaretur à morbo, vomebat aliquando bi-
„ lem rufam, aliquando etiam nigram. *H*ic pur-
„ gatus eſt à capite medicamento forti valde, &
„ in multum tempus; & pharmacum bis acce-
pit. Hoc eſt, purgatus eſt bis pharmaco valde
forti, & ex capite peculiariter educente, &
purgatio durauit per aliquot dies, vt fieri ſo-
let cum vehementius pharmacum eſt acceptũ
& his actis, ſex menſes ipſum præteriuit mor-
bus. *H*oc eſt, ſex menſibus non eſt correptus
à morbo, cũ ſuperioribus decem, & octo men-
ſibus crebro corriperetur. Dices, quorsũ datũ
eſt pharmacũ cephalicum, homini, per conſẽ-
ſum cũ vẽtriculo laborãti? Aut rurſum dices,
non laboraſſe per cõſenſum cum ventriculo,
quandoquidẽ pharmaco cephalico adeo adiu-
tus eſt. Sed ſcire oportet, partes, quæ grauiter
C per conſenſum cum alijs, ob ſuccum aliquem,
aut vaporem, qui tranſmittatur, laborant, per
ſeſe non eſſe ſanas (nam alioqui non compate-
rentur) ſed habere in ſeſe morboſum apparatũ
ob quem facilè in compaſsionem trahuntur:
præcipuè autem cum morbus iã inueterauit.
Omnis enim ſympathia diuturnitate tranſit
in idiopathiam. Ob hanc ergo cauſam capitis
expurgatio huic profuit. Verum cum prima
morbi radix non eſſet extirpata, recurrit ma-
lignius. Fuiſſe verò morbum hunc in cerebro
per conſenſum cum ventriculo, & in hoc per
conſenſum cum toto corpore, conſtat ex iјs,
quæ ſubdit, narrãs cauſas quibus morbus le-
thaliter redijt dicens, erat autem multiuorus,
„ habens verò corpus bilioſum, luctatus multũ
„ valde riguit. Itaque quia erat multiuorus vẽ-
D triculo patiebatur, & quia erat corpus valde
bilioſum, confluebat in illum bilis, & cum ob
voracitatem, & ob malam corporis naturam,
multa excrementa collegiſſet, lectatus vehemẽ-
ter, rigore, & poſt eũ febre correptus eſt, agi-
tatione, & putreſcentia excrementorum, &
morbus comitialis redijt in noctem. Sequenti
autẽ die, & rurſum altera die, videbatur ſanus
eſſe, & ſine febre ſequenti verò nocte cœnauit
lautè, & inuaſit cum cœnatum morbus, tertia
.ſ. nocte (vt erat bilioſus) poſt primum ſomnũ,
& tenuit eum vigintiquatuor horas, noctem,
& diem, vſque ad horam cœnæ, et mortuus eſt
antequam reſipiſceret, hoc eſt, cum expectare-
tur forè, vt tunc reſipiſceret, vt qui ab apo-
plecticis paſsionibus euadunt, ſolent, mortuus
eſt. Hic certè ab exercitatione, et ab intẽpeſti-
uis cœnis, læſus magnopere eſt.

23 *EVmelus Lariſſæ, rigida habuit crura,& manus & maxillas,& non poterat extendere,aut flectere,niſi alius flecteret,aut extenderet, neque maxillas deducere,niſi alius diduceret. Aliud autem nihil poterat,neq; comedebat,niſi mazam,& mulſam bibebat. Vigeſima die ſedens cecidit ſupinus,& caput fortiter ad lapidem alliſit. Et ipſi vertigo offuſa eſt. Et paulò poſt reſurgens, ſanus erat,& ſoluta ſunt omnia,prçterquam quod poſt ſomnum,cùm excitabatur exiguum, quiddam ligati erant articuli. Anni autem erant duodecim, aut terdecim, egrotauit autem tres,aut quatuor menſes.*

Sæpiſsimè euenit,vt paſsiones quçdam tardæ,& ſolutu difficiles, ſuperuenienite aliqua alia acuta,& graui ſoluantur,ſitque acuta paſsio tardarum iudicatio,cito ſcilicet inſumpta materia, quæ antea lètè moleſta erat,& noxia. Velut huic puero euenit, qui cum tres iam, aut quatuor menſes male haberet ſecundum articulos,& difficilè moueretur,poſtremo cæpit malum ingraueſcere,adeò,vt haberet crura rigida,manus,& maxillas,ita ſcilicet,vt non poſſet exteodere,aut contrahere,niſi alius cõtraheret,aut extenderet,neque poſſet os aperire,aut manducare,diducẽs maxillas,niſi alius diduceret, ac proinde vteretur ſolum maza, pulticula ſcilicet expolenta, & aqua, & mulſam biberet. Vigeſima die ex quo cæpit rigidas habere partes, cum ſederet, vertigo ipſi offuſa eſt,vaporibus craſsis,qui diſtentos tẽdones muſculorum in artubus,& maxillis tenebant,caput occupantibus,& cecidit in occiput, & caput fortiter ad lapidem alliſit. Et ſine ſenſu,ac motu, vertigne prope accedente ad apoplecticas paſsiones, tantillum fuit,ſed mox cerebro,vt eſt membrum nobile, & proinde forte,diſcutiente flatus,ſurrexit,& ſanus erat. Hoc eſt mox ſanum ſe ſenſit,oon ſolum ab hoc paroxyſmo,ſed & à priori malo. Soluta enim ſunt omoia,præterquam quòd deinceps recens excitatus à ſomoo, exiguum quiddam videbantur eſſe articuli ligati. Nimirum contraxeraot huius articuli debilitatem, ſomnus verò vaporum effluuia cohibet,quos imbibẽtia ligamento,faciebant articulos videri ligatos, vſque dum vigilia vapores abſumeret, & articulos laxaret. Triſtis ſanè abſceſſus eſt,qui in membrum adeò princeps fit,fit tameo etiam hic ſæpè vtiliter. Atque adeo io omnium morborum paroxyſmis, eorum materia copioſius abſumitur. Nam,& io febribus nox quæ paroxyſmum antecedit grauis eſt,quæ vero ſubſequitur magoa ex parte leuior exiſtit, & epilepticos etiam vidi ſæpè, aliquot diebus antequam paroxyſmo corriperentur,ex grauitate quadam corporis, & diſplicentia, ſuum malum præſentire, ſequentibus verò hilariores eſſe, ac velut ab incumbente pondere liberatos. *H*oc idem euenit huic ægroto,qui cum duodecim aooorum eſſet, puerilibus adhuc morbis erat opportunus, in quibus ſunt omnes, qui ad cerebrum ſpectant, qui in adoleſcentia ſolui ſolent ætatis mutatione.

24 A *IN Lariſſa virgo,quç ſanguinem vomuit non multum, ſuppurata facta, febribus ſuperuenientibus, non liberatur, vſque dum tandem mortua eſt tertio menſe, ante mortem autem obſurduerunt ei aures, & non audiebat, niſi quis valde clamaſſet. Verùm ante ſanguinis vomitum debilis erat.*

Aphoriſmo.37.ſectionis ſeptimç ita eſt ſcri-
„ ptum. Quicunque euomunt ſaoguinem, ſi ſine
„ febre quidem ſalutare: ſi verò cum febre ma-
lum. Galen. io commentatione dicit, febres
cum ſanguinis vomitu ſignificare ioflammatiooem ventriculi,non qualemcuoque,ſed magnam,& ſemper augeſcentem: ſcimus verò in-
B. flammationes maximas, ſuppurari ſolere, ma-
mè quæ in ſuprema parte,ventris conſiſtuot.
„ Nam,vt io prognoſtico dicitur. Tumores,qui
„ io hypochondrio ſunt magis faciunt abſceſ-
„ ſum,quam qui io ventre minimè verò, qui in-
tra vmbilicum. Quia, vt ſexto huius operis dicetur. Suppurationum vmbilicus termious. Hæc ſanè mulier ſine febre cœpit ſanguinem vomere,& vomuit oon multum, ac febris ſuperuenit contioua, quod apertè iodicat,etſi inflammatus ventriculus non eſſet,cum cępit vomitus,tamen mox,accurrente pluri quam euacuaretur ſanguine,ſuperueniſſe inflammationem magnam ventriculi, quæ dictas ob cauſas facta eſt ſuppurata. Meritò ergo non liberabatur à febre, neque ſane liberata eſt vſque dum tertio menſe obijt, hectica arbi-
C tror facta, vt ſolent, qui ſuppurati moriuntur. Nam primum,quod ſuppuratis accidit, vt in prognoſtico dicitur, eſt, febrem oon dimittere. Ante mortem obſurduerunt huic aures, quod humoris in caput raptum ſignificat, eſſque lethale,cum non eſt inſtantis fluxus ſaoguinis ex naribus,aut parotydum. Hęc verò fiunt cum facultas eſt robuſta,qualis ſanè huic non fuit: quia,& ante ſanguinis vomitum,ex multo tempore iam erat debilis. Atqui fortaſſe ob hanc ipſam cauſam ex ſuppuratione in ventriculo mortua eſt,cum alioqui ſoleant,qui bona ætate ſuot vomitione puris, & ſubductione liberati.

25 D *IN Lariſſa famula Dyſeridis adhuc iuuencula, cum venere vteretur dolebat circum circa fortiter, alioqui verò ſine dolore erat. Concepit autem nunquam, facta autem annorum ſexaginta dolebat poſt meridiem vt vehementer dolens. Cum autem ante meridiem porrum ediſſet multum,et dolor fortiſſimus omnium, qui antea ipsam corripuiſſet, exurgens aſperum quiddam reperit in ore vteri. Deinde iam ipſa exanimis, altera mulier immitens manum extraxit lapidis quantum verticulum fuſi aſperum. Et ſana iam inde erat tunc, & poſtea.*

Optimum exemplum eorum, quæ In noſtris corporibus generátur præter naturam, miraculis ſimilia. Gigni enim in renibus aut veſica lapidem nõ eſt rarũ, ſed morbus eorum naturæ cõgruens,adeo,vt Gal. primo de locis affectis dicat ab ijs,q̃ pręter naturã in partibus ge
nt-

netantur argumentãdo,ſi lapis eſt,affectionem
pertinere,ad renes,aut veſicam, quaſi in nulla
alia parte poſſit generari: verum generari in
vtero rarum eſt, non tamen impoſſibile, ſiqui-
dem,et in colo gigni alij affirmant,et ex recto
inteſtino magnum lapidem ſe extraxiſſe, mihi
quidam narrauit. Atqui profectò in ſolis vri-
næ vijs gigni poſſe nulla euidenti ratione mõ-
ſtrari poteſt. Quare huic mulieri in vtero gi-
gni potuiſſe non negauerim. Miror multo ma-
gis pondus hoc alienum tãdiù eius partis na-
turam ſuſtinuiſſe, ac poſt modum muliere iam
facta ſene,potuiſſe pellere. Verũ quæ rara ſunt
non admodum communes rationes ſequi poſ-
ſunt. Huic,vt alijs ſolet,in veſica,in vtero,cõ-
geſtione craſſorũ ſuccorum genitus lapis eſt.
Qui, cum iuuencula adhuc venere vteretur,
motu impulſuque vteri in ceruicem trudeba-
tur, & magnum dolorem circumcirca os vteri
faciebat,vteri enim turgeſcente, & lapide du-
rities, & aſperitate partes internas ceruicis
collidente,neceſſe erat in ambitu, & partibus
quibus cum alligatur,dolores ſentiri. Alioqui
verò,lapide in interno laxoq; vteri ſpatio exi-
ſtente,ſine dolore erat mulier. Nam,& ijs,qui
in veſica habent lapidem,perinde euenit: Do-
lore cruciantur inter mingendum,alioqui ſine
dolore ſunt,niſi lapis ſit magnus, atque tunc
quoque ponderis ſolum habent ſenſum. Huic
verò iuuenculæ adhuc non fuerit lapis ma-
gnus, poſtea enim tam multis annis magna ei
accretio fuerit facta. Hæc nunquam concepit,
neq; immerito. Nam ille lapis incidens in os,
ſemen in vterum recipi prohiberet, & ſi quid
receptum eſſet,pelli faceret,velut ſi quid præ-
ter naturam in ventriculo eſt cibos potuſque
naturales facit euomi. Cum itaq; adhuc eſſet
iuuencula,ſine dolore erat, niſi cum venere v-
teretur,facta autem ſexaginta annorum, dole-
bat quotidie poſt meridiem,vt vehemẽter do-
lens,ſcilicet,quaſi parere. Neq; certè abſimile
erat. Fiebant enim illi dolores haud dubiè,vt
in parietibus,nixu facultatis expultricis vte-
ri,ad extrudendum lapidem. Cauſa verò huius
noui nixus fuerit magnitudo,& durities lapi-
dis noua,& debilitatis maior retentricis,& v-
teri ariditas,ac contractio, quæ ſenectutem
fuerit ſequuta. Nam vterus corrugatus mi-
nus iam capere,& debilis minus retinere po-
tuerit. Conſtat verò debilitatem retentricis,
& maiorem quàm antea moleſtiã,maioris mo-
tus expultricis eſſe cauſam. Fieri autem po-
teſt,vt facultas debilior (debilior enim etiam
erat expultrix) cum maiori conatu plus effi-
ciat,quàm fortior cum minori. Acceſſit medi-
camentoſa porri vis. Cum enim quadã die ante
„ meridiem multum porrum comediſſet, poſt
„ meridiem,cum ingenti dolore omnibuſq; qui
„ anteceſſerant maiori, excreuit lapidem, ſiue
caſu,ſiue medico quopiam ita conſulente por-
rum comedit,certè non præter porri facult-
tem fuit,quod ſubſecutum eſt. Nam Dioſco-
„ rides,de porrò hæc dicit,vrinam ciet,menſes
pellit,venerem ſtimulat. Ob hæc omnia, vim
iuuandi facultatem vteri habet. Cum igitur
(inquit) dolor fortiſſimus omnium, qui ante
ipſam corripuiſſet, qualis ſcilicet eſſe ſolet,

A cum iam fœtus erumpit, exurgens præ dolore
aſperum quoddam reperit,ideſt,tunc primum
mum ſenſit in ore vteri, & examinis facta eſt
præ dolore, & ipſa iacente, alia mulier manu
extraxit lapidem aſperum, magnitudinis ver-
ticuli eius quem extremo fuſi,quo nent, mu-
lieres affigunt ad firmandum motum fuſi,& vt
quietius circumuoluatur. Res eſt nota. Ma-
gnitudo eius quanta nucis, figura rotunda,&
plana, Mihi quidem hoc non contigit videre,
certior tamen factus ſum,non multis ante an-
nis, idem duabus mulieribus accidiſſe, altera
erat virgo monacalis, altera, vt accepi vidua,
quæ quia venere non vtebantur,habebant an-
tea ſolum dolorem grauantem,vt ex lapide in
renibus. Excreuerunt verò poſtea haud dubie
B ex vtero, ſi vera narrata ſunt, vt famulæ Dy-
ſeridis.

26 *MAlieus. Currus in ipſum incidit pondus ha-
bens ſupra coſtas,& confregit coſtas,& tem-
pus quoddam ſubſtitit pus ipſi infra coſtas, ſub ſple-
nem uſtus,vulnus linteis religatum ad decem men-
ſes peruenit. Reſecta verò cute, cauerna apparuit
vtrinque, vſque ad omentum pertingens, & vſque
ad renem, & vſque ad oſſa pertingebat putrida.
Huius habitum corporis latuit bilioſum eſſe. Et in
corpore putredo ſicca omenti multa, et aliarum car-
nium quas oportebat ſtatim proijcere, ſiquis poſſet
ſicco pharmaco dum robur aliquod homo habebat.
Nam ab humidis nihil remittebat, ſed putreſce-
bant, à linamentis autem areſcente humore rigor
corripiebat, & febris,& putreſcebãt magis. Afflue-*
C *bat autem iſthic putridum quiddam ſubnigrũ, gra-
ue olens. Ante curationis autem aggreſſionem quo-
tidie multum foras exibat, erat autem non bene
fluens. Agnitum eſt naturam morbi longius eſſe,
quam ſub cute,verum omnia recte patiens, non ta-
men videbatur liberandus,etiam ſi ipſum diarrhœa
corripuiſſet.*

Multa huiuſmodi cõſentaneum eſt accide-
re,ijs, qui cum ex alto ceciderint,aut re aliqua
dura, aut graui incidente colliſi ſint, primum
quidem contendentes, deinde exactis multis
diebus, tabeſcunt, aut etiam ſine tabe incautè
moriuntur. Nimirum ſæpè rupturæ,aut colli-
ſiones manent interius ſub ſana cute, latẽter-
que ſuppurationes, aut etiam malignæ partiũ
D putreſcentiæ fiunt, vnde multis poſt diebus
euenit mori. Velut huic Malieo, in quem cum
onuſtus currus incidiſſet ſupra coſtas, neque
omninò contriuiſſet,& exanimaſſet(mirũ pro-
fectò hoc eſt, euenit autem nonnunquam, ob
rapidam celeremq; currus tranſgreſſionem) ſed
coſtas confregiſſet, & mox (vt eſt veriſimile)
fractura curata,factaq; repoſitione,& aggluti-
natione,vt ſolet,ad decem peruenit mẽſes, ab
eo tẽpore quo colliſus eſt, & ijs exactis obijt.
Quid tamen interim actum ſit, & vt malum
proceſſerit,eſt notatu dignũ. Poſt aliquot dies
ex quo leſus homo eſt, pus ſentiebatur ipſi
„ ſubſiſtere, & interius latere, non intra tho-
„ racem, ſed infra coſtas, ad lienis ſcilicet
„ regionem, inter ſeptum tranſuerſus, & co-
„ xam in ſiniſtro latere. Non eſt autem mirum
alia in parte ictum eſſe receptum, & alia eſ-
ſe pus collectum, cum præcipuè, ea qua

pus recipit, cum ea, quæ læſa eſt, habet rectitudinem, et accommodatum poſitum ad recipiendum inde. Quare conſentaneum elt huic ſiniſtro latere fractas eſſe coſtas, inde enim ſuccus, qui ad dolentem partem conflueret, non magna naturæ opera, detruderetur in inferiorem, et debiliorem, et ſecundum rectitudine poſitam partem. Cum hanc ob cauſam puris collectio ea ratione ſentiretur, ſub plenem vſtus eſt non quidem altè imprimis, quácum intelligo, ſed inuſtus, vt ex puſtulis paulatim expurgaretur pus. Et conſeruabat vulnus, quod inuſtionibus fecerat, linteis, et ligaturis. Atque cum diù ita permanſiſſet, et res procedere in deterius videretur, tandẽ, ſerius quàm oportuit, ad reſectionem altam cutis chyrurgi peruenerunt. Qua reſecta cauernoſum, et putridum vlcus, exeſis iã, putrefactiſque interius multis partibus, apparuit. Præcipuè verò apparuit ab vlceris ore duplex cauerna, per utramque partem penetrans muſculos abdominis, et peritonæum, et pertingens omentum. Neque certè in omento conſiſtebat cauerna, ſed demiſſo per eam ſpecillo perueniebatur, uſque ad renem, et uſq; ad oſſa, coxæ aut etiam ſpinæ. Peruenit hic homo ad tantam corruptionem, quia latuit eius corporis habitum eſſe bilioſum, et cum id medici nõ intellexiſſent, neglexerunt primis diebus expurgatione uti. Cachochymia ergo effecit tantam putreſcentiam, ut eſſet intra corpus multa putredo ſicca omenti, et aliarum carnium, muſculorum ſcilicet abdominis. Putredinem ſiccam diximus iam antea uocari ab Hippoc. putreſcentiam partium ipſarum, non reſolutarum in ſaniem, ſed liueſcentium, & fœtentium. Eas ergo partes oportuiſſet, ſi quis poſſet, ſtatim, ante ſcilicet quam eatenus proceſſiſſet malum, & dũ adhuc homo robur aliquod habebat (nam cum ſectus homo eſt nullus curationi locus iam fuit, & ob morbi magnitudinem, & debilitatem proijcere ſicco pharmaco. Nam ab humidis nihil remittebat malum, ſed putreſcebat magis partes. Hic ergo intelligo vocari ſiccum pharmacum ferrum, aut ignem, aut cauſticum. (Quibus enim alijs ſit partium proiectio?) Humida verò vocari, non oleum ſolum aut pinguedinem (quis enim his in tanta putredine vteretur?) ſed pulticulas nes, & cataplaſmata, & cerata, quæ, & ſi ſicca facultate eſſent, vehementiſſimè id facere nõ poſſent. Nullo autem ita ſicco vſi ſunt neque putreſcentium partium proiectione, ſed ceratis, aut pulticulis humidis, & linamentis ad ſiccandam partem, extergendumque pus. Ab humidis verò magis putreſcebant. A linamentis verò, areſcente humore, hoc eſt, cum vtebantur linamentis ad ſiccandam ſaniem rigor corripiebat, & febris, & putreſcebant magis partes. Rigor ſanè, quia particulæ aliquæ ſentientes irritabantur, febris, quia calidum rigore cor fugatum, emergere volens, corpus totũ inflammabat (ita enim ſit ſæpè, vt febris ſuccedat rigori, & ſi rigor non à ſuccis putreſcentibus, ſed quacunque occaſione cœperit) calor verò præter naturam auctus putreſcẽtiæ maioris cauſa fiebat. Itaq; omnibus, quæ fiebant

A videbatur malum ingraueſcere. Affluebat autẽ circa ora vulneris putridus quidam ſuccus, ſubniger, graueolens, ſignificans ſcilicet malignam putreſcentiam. Dices fortaſſe, quomodo ergo erat ſicca putreſcentia, ſi ſanis affluebat? Certè in alto erat omenti ſicca putreſcentia, circa ora erat ſanies ex carnium alimento genita. Et ob id ante curationis aggreſſionẽ, hoc eſt, antequam inciperet chyrurgus curare, quotidie exibat multum eius ſaniei, quia ſcilicet vlcus valde humidum erat, & longe aberat à ſano, erat verò malefluens, hoc eſt, non habẽs figuram idoneam neque accomodatam ad ſaniei expurgationem. Et agnitum (inquit)
„ eſt, naturam morbi longiùs eſſe quã ſub cute. Naturam morbi non video quid aliud ſignificare poſſit, quàm ipſum vlceris principium, &
B cauſam, ac velut fundamentum, quo morbus ipſe naſcitur, & fulcitur: Velut ſi quis ob cruris imbecillitatem, aut vehementem motum, aut calorem in eo exulceretur, aut phlegmonem contrahat eius certè vlceris, aut phlegmonis natura, ſeù ortus principium, in ipſomet crure ſit: ſi verò crure nihil dictorum habente inſigniter in ſeſe, ob hepatis vitium id malum fiat, dicetur meritò habere alibi quam in crure naturam. Itaque, quod nunc dicitur eſt, id vlcus altiùs habere cauſam, & principiũ quo fieret, & ſeruaretur, quàm in ipſa cute diſciſſa: nimirum in toto corporis habitu, qui erat bilioſus. Ac proinde nulla cura, quæ circa ſolũ ipſum vulnus adhiberetur curari poterat, ſed opus fuiſſe ab initio corpus expurgare ſatis, ac deinceps partes, quæ putreſcere
C cœpiſſent, tẽpeſtiuè abijcere. Verùm (inquit) omnia rectè patiens, hoc eſt, etiam ſi omnia rectè patiens, hoc eſt, etiam ſi omnia rectè, ac ſecundum artem circa ægrotum eſſent acta, tamen non videbatur liberandus, etiam ſi ipſum diarrhœa corripuiſſet. His verbis inſinuat, viſum, ſibi eſſe morbum adeo inſuperabilem, & ob vitioſum corporis habitum, & ob vlceris malignitatem, vt etſi omnia rectè eſſent acta à medico, atque etiam diarrhœa, quæ maximè videbatur poſſe cacochymium tollere, superueniſſet, ſuperari nõ poſſet. Nimirum quidem morbi ſunt per ſe inſuperabiles, quantumuis medicus arte repugnet.

27
D *Autonomus in Omilo ex capitis vlnere mortuus eſt decima ſexta die, æſtatem media lapide percuſſus ex manu ſecundum commiſſuras in medio ſyncipite. Hoc me latuit ſecti-ne opus habere, deceperunt autem me ſutura, habentes in ſe ipſis iaculi læſionem poſtea enim perſpicuum fiebat. Primum quidem in clauiculum, poſtea autem in latus dolor fortis valde, & conuulſio in ambas manus venit. In media enim capitis, & ſyncipitis habebat vlcus. Sectus autem eſt quindecima, & pus prodiit nõ multum. Menynx autem imputrida apparebat.*

Recte quidem Hippoc. animaduertit, qua parte, & quo telo percuſſus homo ſit. Nam ſecundum commiſſuras in medioſycipite, loco omnium, quæ in capite ſunt, periculoſiſſimo, et lapide ex manu. Conſideranda enim eſſe hæc, monet lib. de vlneribus capitis quo etiã libro
„ docet, vbi percuſſo capite, os factũ eſſet ſuſpi-

tio

tio eſt, ſecandam eſſe cutē, dilatandumque vlcus, & nudandum os, vt quo modo id habeat, liquido conſtet. Suſpicamur verò fractum os eſſe, præter alia multa ſigna, cum demiſſo per vlcus ſpecillo vſque ad illud, aſpetum eſſe ſentimus etiam. Hinc fit, vt aliquando nos commiſſuræ decipiant, vt nunc. Hippocratē. Cùm enim Autonomus haberet ſecundum commiſſuras læſionem à iaculo, id eſt à iacto lapide, putauit *H*ippocrates aſperitatem quam fractum os faciebat, naturalem eſſe commiſſurarum. Qui quidem dolus poſtea pauit, cum *H*ippocrates ſymptomatum ſæuitie compulſus, ſero iam ſecuit. Nā quindecima ſecuit eū, qui decimaſexta mortuus eſt. Satius arbitror, iam fuiſſet inſectum relinquere, ne ſectionis labore citius moreretur. Hic inſlammationis magnitudine cerebri & membranarum, potius quam putreſcentia motuus eſt. Nam mortuus eſt conuulſus, conuulſione ex repletione neruorum. Membrana verò quæ decimaquinta, vlcere ſecto, & exemptis comminutis oſſiculis comparuit, imputrida eſſe videbatur, & pus prodijt exiguum, velut ex inflammatis partibus redundans, non tamen vt ex putrefactis affluenter exiens. Cōuulſio verò venit in ambas manus æque, quia in medio capitis & ſyncipitis habebat vlcus homo. Alioqui, ſi in latere haberet, contrario conuelleret, vt fieri ſolere, antea, quarto libro in hiſtoia pueri Metrophanti, dictum eſt. Anteceſſerunt conuulſionem vt par erat, notę repletionis, dolor ſcilicet fortis primum in clauiculis, poſtea in latus vtrūque, aut alterum, quodcunque contigit eſſe debilius. Non enim explicat. Hi dolores haud dubie multo ſucco ſurſum è viſceribus ad caput aſcendente, facti ſunt, qui caput iam occupans conuulſionem attulit, & conuulſione ac inflammationis magnitudine, febrem quoque. Commendat Celſus c. 4. lib. 8. candorem & ſimplicitatem Hippocr. qui ſuum errorem tā aperte confitetur, contra ac imperiti, qui nihil ſe fatētur ignorare. Sunt verò eius hæc verba. A futuris ſe deceptum eſſe. Hippoc. memoriæ proddit, more. ſ. magnorum virorum; & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahūt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, conuenit etiam ſimplex veri erroris confeſſio pręcipueque in eo miniſterio, quod vtilitatis cauſa poſteris traditur, ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus ſit. Sed hæc quidem alioquin memoria magni ꝓfeſſoris, vti interponeremus, effecit. Dictis his explicat Celſus qua ratione ſoleat futura fallere, & qua ratione cauere oporteat ne fallamur, dicens. Poteſt autem ſutura eo nomine fallere, qua æque aſpera eſt, vt aliquis hanc eſſe etiam ſi rima eſt, exiſtimet eo loco, quo ſubeſſe hanc veriſimile eſt. Ergo eo nomine decipi nō oportet, ſed os aperire tutiſſimū eſt. Nam neq; vtique certa ſedes, vt ſupra poſui futurarū eſt & poteſt idem & naturaliter commiſſum, & ictu fiſſum eſſe, iuxtave aliquid fiſſum habere. Quin aliqui etiam, vbi ictus fuerit vehementior quamuis ſpecillo nihil inuenitur, tamen aperire commodius eſt. Hæc Celſus

A & multo plura ad hanc rem pertinentia, eo capite docet, quæ licet cuiuis inde petere. Interim tamen animaduerte. Celſum non dobitaſſe librum hunc quintum Hippocrat. eſſe. Quod ſi illo ſeculo ipſus eſſe putabatur, cur nunc, tanto poſterius, vertatur in dubium. Quin & Galen. ipſe, qui neſcio quo conſilio alicubi negat, ſæpe alibi ſub Hippoc. nomine multa ex his libris citat.

28 F*Amula in Omilo ex capitis vulnere, duodecim annos nata, moritur, in media æſtate decimaquarta die. Ianuam quidam ipſi impegerat, & os contuderat, ac ruperat Suturæ verò in vlcere erant. Hoc cognitum eſt rectè ſectione opus habere. Secta* B *eſt autem non velut oportebat, ſed quantum relictū eſt pus in ipſo factum eſt. Octaua rigor, febris inuaſit: habebat autem nō velut oportebat, ſed quantum etiam prioribus diebus, quando febris non tenebat. Nona verò die reliquum ſectum eſt & valde modicum pus cum ſanguine ſubtus apparuit: & membrana cerebri pura erat: & ſomnus quidem occupabat febris autem non dimittebat. Conuulſio vero manum ſiniſtram inuadebat. Nam in dextris magis habebat vlcus.*

Hic caſus proximo cætera ſimilis eſt, præterquam quòd muliercula erat duodecim annorum (quod vt in liberandis facit ad citiorem ſalutem, ita & in morituris ad citiorem mortem, præcipuè in æſtate media) quodque C huic in dextram capitis partem vulnus magis inclinabat, proinde ſiniſtra ſolum manu conuulſa eſt, & quòd hæc tempeſtiuè eſt ſecta. Tametſi enim ad futuras etiam hæc eſt vulnerata, rectè tamen cognitum eſt ſectione opus habere. Curauerant fortaſſe Chyrurgi prius Autonomum, & ſucceſſu admoniti, intellexerūt. Sed neque in hac bene actum eſt quod oportuit, ſecta enim eſt tempeſtiuè, non tamen velut oportebat, anguſtius enim eſt aperta cutis quam, vt quicquid læſum erat in conſpectum veniret, vt fieri oportere Celſus citato capite docet. Forte enim, cùm ianua impulſu percuſſa ſit, læſio late potuit. Quantum ergo relictum ſub cute eſt, computruit, & pus contraxit, generatio vero puris (ita vt ſolet) octaua rigorem fecit & febrem. Habebat autem ea die, non minus quidem puris, vt oporte- D bat, cum pus febre abſumeretur, ſed quantū prioribus diebus, cum non febriret. Calore ſcilicet præter naturam, tantum putrefaciente, quantum abſumeret, proinde nona die, quod ex prima ſectione fuerat reliquum, ſectum eſt. Bene ſane fecerunt, quod primo deliquerant, emendantes, feciſſent tamen multo melius, quantum oportteret, prima ſectione detegentes. Valde modicum pus cum ſanguine ſubtus apparuit, & membrana cerebri pura erat, internis, vt in Autonomo, affectis, præterquam quod ſomnus eam ſemper occupabat (febrem enim continuam Autonomum, etiam poſtremis diebus habuiſſe certo certius eſt) quod duplicem cauſam habere poterat, aut pituitæ cum ſanguine mixtionem, aut cari aliquid cūm conuulſione, ob concuſſionem, quam cerebrum receperat ab impul-

ſa

ſa ianua primum deinde etiam fortaſſe è chirurgicis inſtrumentis. Videndum.n. chyrurgis etiam eſt, ne durius ferramentis tractantes cerebrum, aut multum concutiant, aut conprimant, carum alioqui ſola hac cauſa facturis.

29 *CTrenius in Omilo ſuppuratus factus, infernum ventrem vſtus, triginta diebus tardius quam oportebat. Moderatè ſe habebat, & reſiccatum eſt pus in ventre. Verum in calidiſſimo tempore edens fructus horarios, & alios cibos non conferentes, a febre correptus & diarrhœa, mortuus eſt.*

Ad omnes ſuppuratos, ſiue in thorace, ſiue in alui regione pus colligiſſent, vtebatur Hippocr. vſtione. Atque cum inuſtiones non erant ſatis, ad ſectionem penetrantem veniebat. Et ſanè mihi perſuadeo, hanc curationem futuram multis viliſſimam, ſi tempeſtiuè adminiſtraretur: nunc verò paucis, aut vix vllis eſt, auxilio, quia aut non fit, aut omnino tardius multo quàm oportet, partim quia ipſi medici quaſi magna hæc ſint, reformidant, partim quia ægoti nolunt obedire, niſi cum ſe more apertè iam vident, tunc verò ſero obediunt. Tempeſtiuus verò vſus horum eſt, cum ad huc ſunt ægroto vires, quæ ferant. Inuſtiones ergo fieri debent, mox ac ſientes ſuppurationis ſe exhibent ſigna: ſectio autem mox ac effuſum pus ſentitur inundare. Quid enim iam expectes, vbi hæc adſunt? An vt debilitentur vires? Huic ægroto vſtio facta eſt triginta diebus, poſtea quam medicis ſupputationem fieri ex ſignis agnouit. Non quidem fortaſſe triginta ab eo die quo fieri cępit, non.n. tam exactè agnoſceretur, ſed ab eo quo peritus medicus cœpit agnoſcere. Proinde, etſi iuuatus, non perſanatus eſt, quamquam fuiſſet hic qoque fortaſſe, ſi multo tempore (ita ſcilicet vt oportet, eos qui ex longo & difficili morbo euadũt) ſe in bono victu continuiſſet. At verò non fecit, ſed fructibus horarijs intemperanter vſus, & cibis alijs prauis, vt fortaſſe oleribus, & leguminibus, correptus febre & diarrhœa, mortuus eſt. Dicit verò in calidiſſimo tempore edens ftuctus horarios. Quaſi grauius ſit in calidiſſimo tempore quam in alio edi. Quod recte dici non videtur. Nam horarij fructus ſunt, fugaces illi fructus qui in æſtate proueniunt vt ceraſa, pruna, mora, duracini, ficus, vuæ, & eiuſmodi qui aſſeruari citra corruptionem non poſſunt (aut paſſi, quo ſanè modo nihil minus ſunt quã horarij) quare neque in alio edi tempore, quàm quo proueniunt, puta in æſtate. Præterea cum hi ftuctus crudos & aquoſos gignant ſuccos, & facilè corrumpantur, hacque cauſa noxius eorum vſus, niſi ſatis moderatus, eſſe cenſeatur, ſi qua tamen poſſunt certè ad ſedandam ſitim & appetentiam ciborum concitandam, & laxandam aluum, atque ita bilem per ſedem deponẽdã: qui ſanè vſus nullo potius tempote vtilis ſit, quam calidiſſimo, quo faſtidio, ſiti, & ardore, ac bile laboratur. Atqui profectò nihil probabilius quam eo tempore eſſe vtiles quo fiunt cum præcipue in aliud tales ſeruari non poſſint, ſiquidem natura eſt in cauſis, quæ alicuius gratia

A operantur, & finis in bono ſemper eſt. Igitur multos fructus horarios, in calidiſſimo tempore edere, nihilo deterius erat. Atqui profectò ego ita cenſeo. Innui verò quiddam aliud illis verbis, vſum ſcilicet eſſe illum multis fructibus horarijs, vt intemperanter, ita negligenter in calidiſſimo tempore, hoc eſt, in æſtate media, atque in meridie, atque quoniam negligenter eo tempore, vſum eſſe fructibus calidiſſimis, quales ſcilicet domum è foro illis horis deportantur, quo nihil eſt in victu nocentius. Nam cum fructus vtiles ſint ad attemperandum æſtiuum feruorem, vt dictum eſt, noxij verò & periculoſi ob facilem corruptionem, accipi debent refrigerati, quantum poſſint quia cum corruptio agatur ab externo calore, refrigerati citra putreſcentiam perſiſtent,
B donec commutentur, attemperabunt multo magis, calidi contra attemperationem nullam præſtabunt & in pituitam ſalſam, aut ſeroſam quandam bilem facile abibunt. Quo fit qui calidis vtuntur fructibus, omnes fere in tertianas aut grauiores alias febres incidant, ac non pauci in choleras morbos, multi verò ob refrigeratos fructus à febribus liberentur, & ſi alioqui negotijs & exercitationibus ſint implicati. Refrigerandi ergo fructus hororarios ad mota niue, nullus arbitror, poſſit cõſuetudinẽ, non magnopere commendare, nam ſiquis ex fructnum frigore noxam ſentit in ventriculo, is certò ſciat ſe illis non indigere neque conſulendum illi eſt vt vtatur calidis, ſed vt pau-
C ciſſimis, aut nullis. Potus alia ratio eſt, multi enim læduntur frigido, qui nihilominus vti debent gelido. Vnde conſtat, multo magis eſſe neceſſariam niuem ob horatios fructus, quam ob potum tametſi ob hunc, quoq; per æſtatem & bonam autumni partem, pleriſque vtilis eſt alijs temporibus nulli, niſi iucunda, multis verò noxia. Qua propter ego vellem niuem cũ horarijs fructibus incipere ac deſinere: atque interim fructus refrigerari quam pluritnum, & accipere quemcunque quantis indigeat iuxta naturam cum totius hominis, tum ſolius ventris, quæ calida ſit & ſicca, vel frigida & humida, vel inter has mediocrium aliqua, & iuxta conſuetudinem, & experientiam quam quiſque habeat proprij corporis. Potum verò nõ omnibus æque, ſed ſuo cuique modo ſecundũ
D eoſdem ſcopos facta conſideratione, eſſent enim ita, quæ nunc plurimi vituperant, vtilia. Hic verò cuius narratur hiſtoria, cum debilis ex ſuppuratione nondum ſanata eſſet, comedit multos fructus horarios negligenter, atque adeo actu calidos, quales in calidiſſimo tempore ſunt, & inſuper alios cibos mali ſucci, vñde euenit, vt febre & diarrhœa correptus moreretur. Neque mirum, quid enim periculoſius alui profluuio in ſuppurato.

30 *HEcaſon in Omilo, vt ille etiam alter, ſerius vſtus eſt: ſimiliter autem eſt exiccatus præter exiguum quiddam venter. Dyſenteria autem ſurripuit, & ipſam effugiens, comedit quiduis, vſque dum totus intumuit; & erupit ipſi pus deorſum: & diarrhœa. Mortuus eſt.*

Haec;

Hecaſon in Omilo ab expurgationis defectu,& praua purgatione,in coxā decubuit illi dolor acutus, & hic quidem deceſſit, febres autem ipſum ſurripuerunt, & multum tempus in lecto decubuit,neque bibens quicquā, neque ſitiens,debiliſq; exiſtens,& rigens.Huic commodè quidem ablatus eſt morbus, vt oportebat. Iuuabatur autem corpus ab ijs,quæ offerebantur.Tandem erupit morbus deorsū, & totus ſeceſſit præ multa bile, & mente motus,& mortuus eſt:videbatur autem euaſurus eſſe.Dubitare hoc loco euenit,an duo hi ęgroti,caſu eodē fuerint nomine, & in eodem oppido, an errore librariorū factū ſit, vt alterius in alterum nomen transferretur;an idē ægrotus ſit, atque in Hip. chartis duplex narratio eiuſdem morbi inueniretur, & qui compilauerunt nequid detraherēt,ambas ſimul ſcripſerint. Atqui ego in hanc vltimam ſuſpitionē feror, quia germana eſſe quæ narrantur vtrobique, & in eundem hominem rectè incidere poſſe, videntur. Eſt tamen ſecunda narratio amplior,& magis ab initio rem attingens,quā quam non omninò ab initio, non enim à primo morbo,ſed ab abſceſſu.Nimirum hic ęgrotauit morbo putri, quicunque is fuerit,& cū neque natura,neque arte,rectè expurgaretur, abſceſſum habuit ad coxam, dolorem ſcilicet acutum.Hic dolor euanuit,neq; diſſipata,neq; euacuata materia:atque proinde febres ipſum ſurripuerunt: ob quas multum tempus in lecto decubuit, laborans abundantia pituitæ. Nam ſiti omninò carebat, & debilis fiebat, & rigoribus inordinatis tētabatur: quæ quidem euenerunt ipſo ſuppurationem contrahente in aluo. Nā in febribus,quæ protogantur languеſcente homine, & quoſdam tales habente rigores, internam puris generationem fieri, ſuſpicari oportet:quæ quidem ex interna aliqua inflammatione procedat, aliquando autē, & ex alijs tuberculis non adeo calidis:quin,& citra tumores præter naturam,fieri poteſt, ex ſuccis craſſis parti alicui hærentibus,ibique putrefactis. Ita hic agnitus eſt ſuppurationē habere:ſed fortaſſe agnitus eſt ſerius,quòd inflammationis notę non anteceſſiſſent,atque ob id viſus etiam ſerius eſt, quā oportuit,vt Cyrenius.Similiter etiam,vt illi,exſiccatus eſt vēter,vt totum pus, præter exiguum quiddam, conſumptum fuerit: & corripuit ipſum dyſēteria,liberatus ab ea eſt: & morbus commodè ablatus,vt oportebat, videbaturq; iam ſanus. Nam iuuabatur corpus ab ijs, quæ offerebantur,& reficiebatur. Quo factum eſt,vt ille negligentius viueret, & nōdum ſatis roboratus, comedit quiduis, & denuo ægrotare cœpit, grauiuſque quam prius, intumuitque totus, debilitato certè hepate à prauis, multiſque cibis,& potibus. Tādem illi morbus deorſum erupit:erupitque illi pus,& multa bilis deorſum,ſeceſſitque (inquit) illi totus morbus præ multa bile:hoc eſt adeo multum bilis cum pure ſeceſſit,vt tota morbi materia ſeceſſiſſe rectè putaretur:tamen ſuſtinere homo iam debiliſſimus,non potuit, & mente motus, mortuus eſt præ diarrhœæ magnitudine. Mente ſanè moueri hos, qui moriuntur exhauſti, euenit

A paulo ante mortem, vacillante mente ob debilitatem. Vides, vt hæc omnia eidem ægroto rectè congruant,eandemq; occaſionem fuiſſe, cēſere melius ſit. Cœtera ſanè narrationis huius,in alijs ante hanc explicuimus.Illud vnum vellim modo conſideres,quantopere ſibi cauere debeant conualeſcentes,etiam ſi rectè ſoluti eſſe morbi videantur,quia debiles cum ſint, à leuibus erroribus grauiſſimè nonnunquam offenduntur. Id verò præcipuè timeri debet, in ijs, qui ob internas aliquas effectiones, periclitati ſunt, habitualibus intēperiebus corripi. Quo in genere ſunt omnes interius, vbi, ſuppurati,& qui ob inflammationes,aut eryſipelata interna cœperunt marceſcere. Cum enim horum debilitas eſſet in eſſentia,non poteſt eorum facultas niſi diutiſsimè reparari.

B Sæpe ergo,quibuſdam quæ vrgebant miteſcētibus,incipiunt velut reuireſcere. Cum verò eorum virtus non ſit confirmata breui,ob erratum aliquod,non grauiſsimum,denuo præcipitantur.Itaq; hi lente reficiantur,& diu ſibi caueant,atque adeo omnes,quibus ob malignitatem morbi, aut affectæ partis naturam, facultas videatur eſſe corrupta magis,quam pro morbi longitudine,pluri tempore reficiātur,quam extenuati ſint. Reſpicientibus nobis non quanto tempore,ſed quantum ſint debilitati, quæque in eſſentia.

31 *IN Salamine, qui in anchoram incidit, in ventre percuſſus eſt, & circumdolebat. Pharmacum autem bibit: & neque infra deiecit: neque reuomuit.*

C Totum hoc opus, obſeruationis gratia, & captandi experimenta, potius quam docendi, ſcriptum eſſe,dictum mihi iam ſępe eſt. Atqui quoniam non vnum, ſed plurima ſunt, quæ à medicis debent obſeruari (nam,& ſigna varia quæ ſuperuenire ſolent in morbis;& varij exitus: & vires dierum decretoriorum: & auxiliorum medicinalium vtilitates, aut noxæ, ac denique vires ægrotantium) cumque pharmaci expurgantis vſus tam ſit inſignis in hac arte,ac peculiariter ei fuerit tam familiaris: meritò illius vires peculiariter obſeruauit Hippoc. Quandoquidem idem pharmacum,quoſdam morbo liberat, quoſdam euacuatione lædit, quoſdam ne mouet quidem: idque ob di-

D uerſum cuiuſque apparatum, vel naturale,vel præter naturam. Id ipſum voluit Hippoc. obſeruare,atq; quaſdam hiſtorias videtur ſcripſiſſe, vt animaduerteret ægrotos læſos eſſe expurgatione,alias,vt adiutos: quaſdam etiam in hoc ſolum, vt animaduerteret dato pharmaco, nullam eſſe ſubſecutam purgationem: atq; id quidem aliquando narrat ſimpliciter: aliquando inſinuans cauſam, ob quam quis purgari non potuerit:aliquando narrans exitum,quem ea res habuit. Nimirum eorum,qui à pharmaco non purgantur, quidam non læduntur multum, quibus ſcilicet nihil aliud actum eſt, quam quod pharmacum, aut multum confectum, cum alimentis eſt diſtributum, nutriens illud quoque: aut non ſatis ad actum deductum, deorſum exijt: quidam læduntur valde,vt quibus excremēta ad partem

ali-

aliquam interius affectam tracta ſint, aut toto corpore commota, conturbataque. Hic non narrat, qui fuerit morbi exitus, qua cauſa autem non fuerit expurgatus homo, probabiliter poſsis ex his quæ narrantur, coniectare. Nam cum in ventre percuſſus, circumeirca partem percuſſam doleret, conſentaneum eſt, conuocatum eò eſſe ſanguinem, & factam inflammationem: cum verò inflammatio partem aliquam ventris tenet, nihil eſt magis pernicioſum, quàm pharmacum, quia nihil ſinit inflammatio euacuari, ſed quicquid à pharmaco mouetur, ad ſeſe alliciens, mirum in modum augetur. Nihil ergo deijcere hunc à pharmaco, neque reuomere lethalis affectionis, perito medico timorem faceret.

32 *MVlier quæ ſe ipſam iugulauit ſuffocabatur, & data eſt ipſi multo poſt potio purgatoria, & exiit ipſi.*

Obſcura ſanè narratio eſt. Vix enim intelligas, an ſe, poſtquam hæc omnia acta ſint, mulier iugulauerit, antea autẽ quã daretur pharmacum, ſuffocatione ſolum laboraret, an malũ cœperit à iugulatione, dicaturque ſe iugulaſſe, non quod ſe repente iuguli ſectione interfecerit, ſed quod ſibi vulnus inflixerit, quod deinde medici curare, tentauerint, & vulneri ſucceſſerit ſuffocatio, ob eamq; pharmacum datũ ſit. Porrò illud iugulari græcè σφάζεσθαι, quamuis præcipuè dicatur de colli ſciſsione, atque ea pars dicatur iugulum, transfertur tamen, & ad omne genus necis, & ſe iugulaſſe dici poſsit, etiam ſi in ventre ſibi vulnus inflixerit, quin etiam ſi citra vulnus, ſibi alia ratione mortem conſciuerit. Porrò vbi nos vertimus exijt ipſi, Hippocr. dicit, ἐξεχώρησεν αὐτῇ. Ianus Cornarius vertit, per ſeceſſum ſibi exijt. Alijs videtur, ſi id Hippocr. vellet dicturus ὑποχώρησεν, vt ſolet, aut, vt in proxima hiſtoria dixerat ὑπεχώρησε κάτω, ac proinde intelligunt illud ἐξεχώρησεν energiam quandam aliam habere, ac ſignificare, inde exire, ex vulnere ſcilicet, atq; ita vertunt, exijt ipſi ex vulnere, quaſi ſcilicet ille dicat ἐξεχώρησεν ἐκ τοῦ ἕλκους κατατρώματος. Certè primo modo leue quiddam eſt, quod narratur. Nimirum huic nõ eſſe fruſtra datum pharmacum, vt mulieri in Salamine, ſed ſubſequutam eſſe expurgationẽ: ſecundo verò maius quiddam, & admiratione dignius narratur, ſcilicet pharmacum, multo poſt quàm mulier vulnerata eſt, datum, erupiſſe per ipſum vulnus. Niſi enim deciſa erant, gula, ventriculus, aut inteſtinum, qui poterat per vulnus exire, quod per os erat ingeſtum? Sin autem erant, qui factum eſt, vt antea, neque cibus neq; potus exiret? Certè deciſam fuiſſe dictarum partium aliquam, atque adeo gulam, ſi modo ſecundum ceruicem ſe vulnerauerat conſtat, latuiſſe autem antea, quòd exigua ſciſſio eam attigiſſet, & tunc demum vi pharmaci irritata vehemẽtius expultrice, exiguam alioqui, ſciſsionem eſſe proditam, ac fortaſſe etiã, vehementi motu partem laceratam amplius. Hæc mulier mortua ſanè fuerit. Nam hæ partes deciſæ, vt in aphoriſmo dicitur, non coaleſcunt, & quia niſi fuiſſet mortua, iugulatam fuiſſe, non diceret.

33 *ADoleſcens, qui ex Eubœa venit, purgatus deorſum multum intermiſsione facta quietus febricitauit. Deinde cùm videretur per ſuperna indigere, bibit radicem purgatoriam debilem, & poſt potionem quarta die mortuus eſt, nihil purgatus, ſed ſomnus habebat, & non poterat ſedari ſitis.*

Huic poſt purgationem primam, quam præcautionis gratia, antequam apertè febricitaret, ſuſceptam eſſe coniecto, contigit febricitare, quia arbitror, etſi multum expurgatus eſt per inferna, non tamẽ ſatis perpurgatus. Proinde intermiſſa purgatione, quietus, ideſt, non deijciens iam febricitauit. Deinde viſus eſt per B ſuperna indigere purgatione, & res peſſimè ſucceſsit. Quid medicos deceperit iudicantes eum tali purgatione indigere, non poſſumus diuinare, cum *H*ippocrates non narret, qua cauſa viſum eis ita ſit tamen non rectè eſſe tentatam eam expurgationem, euentus ipſe indicauit: nam mortuus eſt, ex morbo, qui non videbatur alioqui lethalis. Mortuum verò eſſe ob pharmacum conſtat, quia mortuus eſt quarto die à pharmaco, & ab eo ſuſcepto ſomnus grauis ipſum tenuit, & ſitis non poterat extingui, quaſi ab eo cœpit homo laborare acutisſimè, & lethaliter. Meritò autẽ duo hæc ſymptomata conſequuta ſunt pharmaci potionem, à qua nihil eſt expurgatum. Nam nihil experimentò magis cognitum, quàm ſolere à pharmaco homines ſomno præmi vſque C dum euacuatio incipit procedere, agitatorum excrementorum vaporibus, vndique in caput aſcendentibus, vſque dum cum ipſis excrementis per aluum detruduntur. Cui ergo, agitata quidem, euacuata autem nunquam ſunt, meritò id ſymptoma perſeuerauit. Sitis verò maxima excitatur, vbi pharmacum, cũ excrementis, quæ traxerit, non tempeſtiuè deſcendit, exuſtis ab eis gula, & ore ventriculi. Vnde conſtat, etſi nullus poſſit eſſe ſatis purgatus, vſque dum ſitiat, ſæpe tamen à pharmaco ſitim peſſimam eſſe. Vbi Hippoc. dicit radicem; quidam volunt intelligi veratri, quod eius radicis eſſet ei crebrior vſus, neſcio tamen qua ratione veratri radix poſſit eſſe debilis. For- D taſſe debilem dicens, innuit aliam quam veratri: niſi forte radicem debilem vocauit, quaſi debilem potionem ex radice: fueritque ex radice non debili parata potio debilis, ob exiguam quantitatem, & multarum rerum, à quibus eius vis deprimeretur, mixturam. Vtcũq; hoc habeat, eſt conſideratione dignum, an fieri poſſet, vt hic qui à potione debili extinctus eſt, potionem vehementiorem hauriens liberaretur. Fortaſſe enim ſi, quæ commota ſunt excrementa, fuiſſent etiam euacuata, euaſiſſet. Neque à pharmaci vehementia, tam eſſet, quam ab agitatis, retentiſque excrementis, vna cum ipſo pharmaco non exeunte, periclitatus.

34 *EA ſerua cui à catapotio ſurſum quidem exibant pauca, & ſuffocabant deorſum autem multa, nocte mortua eſt. Erat autem barbara.*

Catapotia vocari Hippocrati, quę accipiũtur deglutiendo citra maſticationem, antea dictum eſt. Vnde datum eſt id nomen pilulis, quia deglutiuntur, vt quę potantur, non commanſa. Exemplum quoddã aliud ſibi ipſi ſcipſerat Hippoc. hæc mandans memoriæ, praui exitus expurgationis. Quoniam verò neque affectionis ſpeciem, nec dandi occaſionem narrat, nihil hic poſſumus accipere aliud, quod nobis ex vſu ſit, quam non eſſe nobis temere purgationes tentandas, quaſi non ſint periculoſiſsimæ, ſed potius circumſpiciendum eſſe, cui homini, quo morbo affecto, & qua occaſione detur. Rectè enim Plato dixiſſe videtur, medicam purgationem, quæ pharmacis agitur, tunc ſolum eſſe vtilem, cum ſumma vrget neceſsitas, aliter autem, nullo modo ſanæ mentis homini ſuſcipiendam. Sed illud, Erat autẽ barbara, nunquid memoriæ gratia ſolam adiectum eſt? An illis etiam verbis aliquid vtile indicatur? Mihi ſanè videtur. Scimus enim barbaros, & eos qui longè aliunde, ſiue in Græciam, ſiue in Italiam, ſiue etiam Hiſpaniã trãſlati ſint, ob magnam ſoli & patriæ temperiei mutationem, debiles fieri, & curationes vehementes minus ſuſtinere poſſe. Quod ego, in æthiopibus expertus ſum. Fortaſſe ergo ea ſerua ex expurgatione, per ſuperna quidem difficili, quia exibant pauca, & ſuffocabatur per inferna copioſa, mortua eſt, quia barbara; alioqui melius toleratura. Quare nos oportet Aethiopes, & Indos, ac deniq. Barbaros omnes, qui longiſſimè aſportantur, curare cautius, & magnis euacuationibus nunquam vti, mediocribus rarius, plerumque media pro euacuationibus eſſe contentos, quia hanc melius ſuſtinent, quàm noſtrates.

35 *HOmo Euboeus, cùm bibiſſet pharmacum expurgans, tres dies purgabatur, & mortuus eſt. Habebat verò manum ſuppuratam vſque ad cubitum.*

Hic euacuationis magnitudine mortuus eſt. Oportet ergo virium rationem habere, cùm datur pharmacum, & ſi quid ea in re peccatum ſit, tempeſtiuè occurrere. Occurretur verò cibo, quiete, clyſteribus, & ſomniferis medicamentis: atque omnium, optimè, theriaca recẽti. Ea ſi deſit, antiqua cum tertia parte Philonij. Pleriſque do theriacæ ſcrupulum vnum, Philonij ſcrupulum ſemis.

36 *SYmmachi filius à bile ſuffocabatur nocte cùm dormiret, & febris ipſum teneret. Pharmacum autem bibens nõ continuit, neq; purgatus eſt diebus ſex, neq; antequam moreretur.*

Hic mihi videtur ob nimiam bilis redundantiam, & in ſuperiora lationem purgari nõ potuiſſe, & hanc ipſam fuiſſe mortis cauſam, quòd ſcilicet caput, & cor, bilis affatim occupauerit, & locus remedio non fuerit. Sed qui

A fieri poſſit, vt redundantia expurgationem impediat: nimias enim euacuationes videtur nata facere? Certè prohibens pharmacum retineri. Cùm hic igitur multitudine bilis, dormiens ſuffocaretur, quod multam in caput ferri, & ſupernis partibus, quæ circa thoracem caputque ſunt, redundare indicabat, & pharmacum bibens non retinuerit, ac ne purgatus quidem ſit, conſentaneum eſt putare, bilis in ſuperna ventriculi parte, quæ ſupra ſeptum tranſuerſum eſt, redundantiam retineri prohibuiſſe: ſublata verò retentione, & tractione, expurgationem ſublatam eſſe. Quid ergo hoc caſu agendum fuerit medico? non certè fidendum vni forti pharmaco, ſed paulatim vacuandum, crebrò repetita vomitione.

B

37 *QVi apud Dromum habitabat, nocte ſanguinem vomens, poſtridie mortuus eſt, ſanguinem vomens multum, & ſuffocatus. In ſplenem autem, & infra cruentum ipſi exijt.*

Hic ex vomitu ſanguinis nimio mortuus eſt. poſtridie ac vomere cœpit. Suffocauit antem illum ipſa, concreti iam in ventriculo ſãguinis, copia. Incepit illi malum à lienis redũdantia. Vt enim ſplenis eleuatio eruptiones è naribus ſolet facere (dictum eſt hoc libro 2. huius operis pluries) ita huic fecit ſanguinis eruptionem per ventriculum, dirrupta aliqua in eo vena, earum quæ ex liene procedunt. Hanc autem fuiſſe partem, quæ miſerit indicat illud aliud quod euenit: quòd ſcilicet cruentum illi exijt multum in ſplenem, & infra.

C Nam hic illud verbum ἐχώρει non ſignificat, vt in hiſtoria mulieris, quæ ſe iugulauerat, è corpore euacuari (nam qui poſſet per ſplenem? Aut quæ ibi via eſt?) Sed ad cutem exire, atque apparere, ſeu efflorescere, & cruentum multum, ſignificat cruenta exanthemata. Quare hoc, cruentum exire, eſt quod alijs locis vocat τέδιμα ἐκχώρει, ſeu ſanguinem manifeſtum. Exierunt itaq; illi exãthemata perrubra multa, aut vibices, aut denique maculæ ad lienem, & infra, in inani parte eiuſdem lateris, ſecundum rectitudinem, quæ haud dubiè redundantiam ſanguinis in ſubiecto viſcere ſignificabant. Cùm igitur ibi ſanguinis redundantia eſſe eo ſigno agnoſceretur, conſentaneum eſt, inde in ventriculum regurgitare. Nulla enim,

D mittendi in aliam partem, eſſe poteſt potior cauſa, quàm redundantia. Oportuit ergo huius curationem aggredi, ſecta vena lienis, aut interna in cubito ſiniſtro, & refrigerantibus, & adſtringentibus potionibus vti, vt in aphoriſmo dicitur.

38 *PVer à muto vulneratus ventrem, & hepar, mortuus eſt die quarta, ſpiritum autem denſum habebat, & non intelligebat, & febris tenebat ipſum.*

Periculoſiſſimus ſanè locus eſt inter hepar, & ventriculum, vt vehementer percutiatur. Ibi enim ſi vena caua diſrumpitur, effuſo toto ſãguine, ſiue extrorſum, ſi vulnus homo acceperit, ſiue introrſum ſub peritonæo, ſi contuſa

pars

pars citra cutis vulnus fit, velut iugulatus, mox moritur homo: ſin minus, ob ſanguinis abundantiam, quæ eo loco eſt maxima, inflammatio magna mox oritur, & in hepate, & in ventriculo, atq; mitum fit, niſi etiam in tanta vicinia occupet ſeptum tranſuerſum. Quod malum, quamcumque earum partium ſeorſum teneret, eſſet acutiſſimum, nedum omnes afficiens. Tale quiddam huic factum eſt: qui quarto die eſt mortuus, vt ab acutiſſimo exactè morbo, ingenti. Cinflammatione partium internarum. Habuit verò ſpiritum denſum, quia habebat affectionem dolorificam partium, quę cum thorace mouentur. Spiritus enim denſus, vt dicitur in prognoſtico, ſignificat dolorem. Tenebat etiam ipſum febris, quæ ab interna inflammatione non poterat abeſſe. Non intelligebat, quia erat, arbitror, mente alienatus (non.n. tenebatur apoplectica paſſione) ꝙ ſepti tranſuerſi, ſimul cum alijs inflammati, ſignificationem præbebat. Quamquam & per ſe, ventriculi, & hepatis inflammatio, ſi maxima eſt, aut maligna, deſipiētiam ſolet facere: multo ergo magis, ſi omnia tenebantur. Atque ita etiam magis ſpiritus eſſet dēſus, quia ſeptum tranſuerſum præcipuum reſpirationis inſtrumentum eſt. Curari ergo oportebat, vt inflammatione earum partium occupatum. Alioqui nullus erat remedio locus.

39 H*Ermophilii filius ægrotauit vndecim dies, febris autem tenebat ipſum, & non deſcendebant cibi, & primum quidem delirauit, nocte verò ceſſauit, ſequenti autem die ſine voce iacebat ſtertens, diſtortos habens oculos, febricitans. Penna verò immiſſa vomuit bilem atram, & clyſtere immiſſo ſtercus multum ſubijt.*

Puerilis morbus eſt hic, creberrimuſq. eorum qui pueros ſolent affligere. Quamquàm aliquando etiam natu grādiores fatigat: nimirum eſt ventris ſatietas, à qua febricitare eos euenit acutè, ob cibos computreſcentes in aluo, & putridas fuligines copioſè in cor delatas. Eueniunt etiam delitia, & conuulſiones, & apoplecticæ paſſiones, per compaſſionem cerebri cum ventriculo, à quibus aliquando intereunt: nonnunquam verò cum magna expectantium admiratione, liberantur, euacuatis copioſè ex ventre fæcibus craſſis, aut lentis, & ex ſuperiori ventriculo, ſuccis corruptis. Iuuantur itaque plurimum vomitibus & deiectionibus, & dum hæc non fiunt, ingraueſcunt eis mala. Quòd verò immiſſa penna bilē atram vomuit, ne mireris, corruptione enim praua ciborum in ventre, multi peſſimique colores fiunt, ac nonnunquam, multitudine corrupti cibi laborare incipiente ventre, occurrunt in illum ſucci praui, quacunquę parte corporis ſunt, & inde, ob partis naturam, grauiſsima cient mala, & cor & cerebrum in magnas compaſsiones trahunt. Ad hanc curationem accurrunt gregatim medicæ, atque vt ſunt officioſæ ſæpe conferunt, manibus oleo intinctis ventrē ſubigentes, admouentes cataplaſmata laxātia, & vtetes crebro clyſteribus, & glandulis, deglutire cogentes, ſemē hor-

A mini, aut pſyllij, quæ curatio non eſt noxia, niſi
procedatur (quòd illæ nunnunquam faciunt)
ad venenoſa, vt hauſtam ceruſſam, aut argentū
viuum. Hæc vitet medicus, ſimulque capiti
& neruis moderatis inunctionibus, & idoneis
ſuffitibus proſpiciat.

40 A*Riſtionis ſerua pes ſponte ſphacellatus eſt ſecundum medium pedis interius obliquè, & oſſa putrida abſceſſerunt, & paulatim exibant fiſtuloſa, & diarrhœa ſucceſſit mortua eſt.*

Sphacellus eſt oſſium corruptio ſpontè facta, hoc eſt, ſine occaſione aliqua externa: ſignificat in corpore peſſimum apparatum. Talem
ergo cùm hæc mulier haberet, mortua eſt:
non ſanè ob pedis corruptionem (facilis enim
B eſt, vel totius pedis iactura) ſed diarrhœa facta
eſt, malignis ſuccis ad interna conuerſis: ac
fortaſſis etiam huic diarrhœæ ex malignis
ſuccis dyſenteria ſucceſſit, quæ ab atra bile
lethalis eſt.

41 M*Vlier quæ ſana erat, & craſſa, à catapotio concipiendi gratia accepto dolorem habebat vētris, & tormen in inteſtina, & intumuit, ſpiritus autem ſiſtebatur, & perplexitas cum dolore, & ſanguinem vomuit non multum & exanimata eſt quinquies, vt mortua eſſe videretur, & neque vomitu facto ab aqua frigida laxabatur, neq; dolor præſens, neq; ſpiratio. Superfuſæ autem illi ſuper corpus ſunt aquæ frigidæ amphoræ circiter triginta, & ſane videbatur hoc ſolùm prodeſſe: & poſtea deorſum exijt bilis copioſa; cùm autem dolor eam teneret, nihil po-*
C *terat ſeccdere, & vixit.*

Quæ craſſæ ſunt nimis, eſſe ſolent ad conceptum ineptæ, vt dicitur aphoriſmo 46. quintæ, quia omentum illis os vteri comprimit. Mulier ergo hæc, de qua hiſtoria narratur, talis cùm eſſet, curationem ſuæ ſterilitatis requirebat, atque cum extenuante victus ratione vti deberet, vt gracileſceret, medicamentū expurgans accepit, quaſi ob cacochymiam cōcipere non poſſent, atque ita non potuit res bene cedere. Tamen nō mortua eſt. Cùm enim ſana ſimul eſſet & craſſa, difficulter tulit purgationem. Quia ſana quidem, iuxta aphoriſm. 36. & 37. ſecundæ ſectionis: quia craſſa, multo magis. Craſſa enim admodum corpora
non poſſunt eſſe fluida. Vtraque ergo cauſa
D euenit difficilis expurgatio. Solent verò vt di-
ctis aphoriſmis dicitur, talia corpora colliqueſcere, & ob id extenuari, angi, ac debilitari, & tormina inteſtinorum pati, ipſis medicamentis, & praua bile, quæ colliqueſcentia gignitur mordentibus inteſtina. Hæc euenerunt huic, ac præterea ob anguſtiam viarum circa vterum, & compreſſionem oris eius, maxima ſtrangulatio ex vtero, accurrentibus ſuccis ad partes circa vterum, & tumefacientibus ibi conſiſtentia vaſa. Vnde euenit ſpiritum ſiſti, & intumeſcere, cū ab ipſis ſuccis liquatis, neque facilè exuntibus, tum vel maximè, à flatibus, qui vterinam affectionem mox ſequuntur. Et perplexitas cum dolore (hanc enim

perple-

perplexitatem parit anxietas, & anxietatē de-
bilitas) & exanimata eſt quinquies vt mortua
eſſe videretur, vt ſcilicet ſolēt ſæpe mulieres ex
vtero. Accidit etiam ſanguinem vomere: quod
ſanè corpori ſano pharmacū expurgans acci-
pienti, nō ſine cauſa euenit. Nam, vt Galenus in
commētario eius aphoriſmi, cuius bis facta iā
mentio eſt, dicit, medicamentū proprium ſuc-
cum trahere appetens, bilē nempe flauam, vel
atram, vel pituitam, vel aquoſam ſuperfluitatē,
quia iſti non adſunt, ſanguinē colliquat, colli-
quare verò non poteſt quin calfaciat, commo-
ueat, & exagitet. Hinc ergo eueniet euomi, aut
per aluum reijci: nā & in ſuperpurgationibus
ſolet poſt alios ſuccos excerni. Purgatio verò
in corpore ſano à principio eſt, quaſi ſuper-
purgatio, cùm inutiles ſucci non adſint. Paſ-
ſio ergo hæc difficillima, has habebat cauſas.
Curatio verò etiam fuit notatu digniſſima. Da-
ta eſt ei aqua (ita vt fit cum deuorato phar-
maco timemus) ad vomendum. Hippocrates
ſane dabat in hunc vſum frigidam, ſed pluri-
mam vt vix toto ventre capi poſſet: nos tutius
putamus dare pauciorem, ſed tepidam. Vo-
mebat ergo ab aqua, ſed neque laxabatur do-
lor præſens. Id eſt qui inſtanter vrgebat, ne-
que ſpiratio, hoc eſt, difficultas reſpirationis.
Non (arbitror) quòd vomitus non eſſet vtilis
(nā quidni?) ſed quòd eſſet minus debiliuſque
auxilium quàm pro tanto malo. Superfuſæ au-
tem ſunt illi ſuper corpus aquæ frigidæ, am-
phoræ circiter triginta. Res mirabilis, & quæ
niſi à generoſiſſimo medico, tentata nunquam
fuiſſet. Capit enim amphora congios octo, &
congius ſextarios ſex, ſextarius vncias viginti.
Tantam ergo aquæ copiam in præfocatam ex
vtero, quis niſi Hippocrates, aut alius nobiliſ-
ſimus medicus, infundiſſet? Iuuit, arbitror, me-
dici auſus, quòd hoc ſolum prodeſſe videba-
tur. Sed dices, quo pacto prodeſſe poterat, cum
vterina præfocatio paſſio frigida ſit, Galeno
authore nono de compoſitione ſecundum ge-
nera? Certe ob cauſam: velut febris nonnun-
quam calidis auxilijs, cauſam tollentibus, cu-
ratur. Quamquam ergo vteri præfocatio calo-
rem naturalem extinguat, aliquando tamen à
nimio æſtu ſuccos colliquante incipit, fluxio-
ne, ſcilicet ita in vterum, vt in partes alias ſo-
let, concitata. Ita vidimus plurimas in æſtate
media vi æſtus præfocationem vteri pati, ex
colliquatione ſuccorum vt coniectauimus. Ita
huic ex colliquatione, caloris vi factum eſt ma-
lum. Talibus verò conſtat refrigeratione ſuc-
currendum eſſe. Calfactio enim colliqueſcen-
tiam augeret, atque ita & præfocationem, vn-
de conſtat, non vnicam eſſe rationem ſuccur-
rendi hyſtericis, neque indiſtinctè calorificis
eſſe ſuccurrendum eis, vt vulgaris praxis fert,
ſed adhiberi debere in conſiderationem cau-
ſæ ſpeciem, vt in alijs omnibus affectionibus,
quæ ex ſuccis pendent. Huic itaque commo-
dè infundebatur frigida, & ad prohibendā col-
liqueſcentiam & ad reuocandum animum (vt
ſolet ijs qui animo linquuntur) & ad ſiſtendum
ſanguinis motū. Ita enim iuuare ſolet eos qui
fluxu ſanguinis vndecumque laborant. Res
ergo optimè ſucceſſit, refrigeratione eſt re-
A creata facultas, & aluus ſoluta, & bilis quæ va-
gabatur in aluum collecta, & inde excreta fa-
cilè (nam cùm dolor ipſam teneret nihil potē-
rat ſecedere, & quia dolor trahens ad ſeſe, deti-
nebat, & quia partes refugientes dolorem, nō
ſeſe conſtringebāt ſatis, vt expellerent) ſedatus
ergo dolor, & expulſa bilis eſt & vixit. Quàm
periculoſa fuerit expurgatio hæc, ſatis indicat
dicens vixit. Dicit enim velut inſperatū quid-
dā. Qua propter admonendæ acriter mulieres
ſunt, ne deſiderio prolis quiduis facientes, ſe
ipſas perdant, aut morientes citò, quæ fortaſſe
poſtea peperiſſent, aut nouatis plurimis mor-
bis, miſerè viuant. Eſt. n. hæc plurimarū perni-
ties. Neq; tamē proinde nego, eſſe taliū idoneā
aliquam curationem (dicauit enim ei Hippo.
opus proprium, cui de ſterilibus titulus eſt)
B ſed ne quidpiam faciant ſine conſilio docti
cuiuſpiam medici, & viri boni, conſulo. Quæ
rés profectò ab animi moderatione debet in-
cipere, vt ſcilicet illæ ita ſe comparent, vt pa-
rere non plus ſatis exoptent, ſed intra rectę
rationis fines. Medicus cauſarū, quæ multæ ac
variæ ſunt, facta diligenti dignotione, nihil cō-
ſulat, niſi quod magnoperè non poſſit obeſſe,
Hæc verò requirat ab Hippocrate. Sed &
ego alibi, in hoc ipſo opere de cauſis, & pro
curatione ſterilium, egi compendiariè.

42 *ANtander à catapotio cætera ſanus erat, circa
veſicam verò videbatur dolorem habere. Pur-
gata illi eſt acutè magna purgatione, & à meridie
dolor tenebat magnus, & in poſteram diē ſtrangula-*
C *tio, & perplexitas, & iactatio, & vomebat, & nihil
egerebat, & nocte malè habebat, & ſomnus non ac-
cedebat: poſtridiè verò egerebat multum, & poſtea
ſanguinem, & mortuus eſt.*

Ecce aliud exemplum purgationis diffici-
lis, non parum priori ſimile. Verùm hic mor-
tuus eſt, quia colliquatio ad ipſas vſq; partes
citiſſimè proceſſit, & ita inemendabiliter læſæ
ſunt plurimæ partium internarum, primum
quidem veſica, deinde ventriculus, tandem to-
tus venter, quin etiam fortaſſe hepar. Euenit
verò illud peſſimū in hac expurgatione, quod
nihil fecit tardius, quam illud cuius gratia ſu-
ſcepta eſt. Nimirum primo mouit vrinam, de-
inde vomitum poſtremò deiectionem, cùm cō-
tra oportuiſſet. Fiunt verò huiuſmodi præpo-
ſtera opera, cùm natura non vtitur medicamē-
D tis, ſed ipſa, corrumpendo, contra naturā quic-
quam faciunt. Antander ergo ab accepta po-
tione purgatoria, cætera nihil mali ſentiebat,
circa veſicam verò videbatur habere dolorē.
Purgata mox illi eſt veſica acutè, magna pur-
gatione: hoc eſt, excreuit inde multum quid-
dam & craſſum, quod haud dubiè erat ramen-
tum veſicæ, quod apertè indicabat, in partes
ipſas procedere colliqueſcentiam, & à meri-
die dolor magnus ipſum tenebat, ſecundum
exulceratam ſcilicet veſicam, & in poſteram
diem ſtrāgulatio, & perplexitas, & iactatio ob
anxietatē, & vomebat, & nihil egerebat. Quo-
niam verò vomebat, & nihil egerebat, conſtat
ſtrangulationem, & anxietatem ex ventriculo

eſſe. Er nocte malè habebat, & ſomnus non accedebar. Nam qui poſſet dormire cum tanto dolore, debilitate, & anxietate? Proſtridie iam egerebat multum, procedente malo in inrellina, & poſtea ſanguinem etiam, hepate arbitror iam debilitato, & deponente ſanguinem. Vitiatis ergo iam tam multis internarum partium mortuus eſt.

43 *A*Thenadæ puero maſculo phagedena laboranti, doluit à ſiniſtris dens infernus, à dextris ſupernus: huius auris dextera ſuppurata eſt, cùm iam non doleret.*

Nõ narrat qua parte haberet puer hic phagedenam, hoc eſt, vlcus exedens: quacunque autem parte haberet, prauo ſucco vti inde ſignificabatur. Qui verò ita affecti ſunt, facilè multis fluxionibus laborant, & multis partibus dolent. Hic doluit dentibus, ſuperno à dextra parte, & inferno à ſiniſtra, liberatus eſt deinde à dolore, permutatione facta humoris in aurem dextram, qua ſuppurauit, cùm iam ceſſaſſet dolor dentiũ. Certè à dentibus ad aurem, & ab aure ad dentes, crebram permutationem, & facilem compaſſionem eſſe experimento quotidiano conſtat: cauſam eſſe ſuſpicor, in communibus neruis. Portio enim quintæ coniugationis, eorum qui ex cerebro oriũtur, quæ in porum auditorium ſe inſerit, miſcetur, qua maxilla dearticulatur, cum portione tertiæ coniugationis, quæ inſeritur in radices dentium, & gingiuas. Fiunt tamen abſceſſus, vt dicebatur libro ſecundo, ſectione prima, per venas, aut oſſa, aut neruos. Quod autem in ſola dextra aure facta ſit ſuppuratio, ſignificat dolorem dentis dextri, & ſuperni, ex maiori fluxione pependiſſe, quàm ſiniſtri, & inferni: & hunc diſcuſſione, illum non ſine abſceſſu, ſolui potuiſſe.

44 *S*Vtor ſoleas veteramentarias ſuens, pupugit ſe ipſum ſupra genu in femur, & ferme digitum immerſit. Huic quidem nullus ſanguis effluxit. Vlcus verò citò clauſum eſt: femur autem totum in tumorem eleuabatur, & tumor intẽdebatur vſq; ad inguẽ, & inanem partem. Hic tertia die mortuus eſt.*

Vlcera omnia iuxta articulos præcipuè grandiores, vt genu, & cubitum ſunt periculoſa, & vlcerum omnium puncturæ maxime, & ex quibus recentibus ſanguis non effluit. Quæ omnia miſero huic homini accidere. Afferunt verò hæc omnia idem periculum, conuulſionis ſcilicet, quia ad articulos multi nerui, & tendines ſunt, qui vulnerentur. Et punctura icti facilius inflammantur, & minus expurgantur, quàm icti aliter. Et cum ſangus nõ effluit ex vlcere, cum neceſſariò ad vlceratam partẽ conuocetur, neceſſe eſt phlegmonẽ fieri. Hæc vero neruum occupantia, mox afferunt conuulſionem: præcipuè cum neruus aliquis inſignis magnitudinis pungitur altius. Tunc enim per continuatas fibras, neceſſe eſt, inflammationem, & tentionem produci vſque ad nerui exortum, indeque & vſque ad

A cerebrum: vnde communis corporis totius conuulſio, & per cõuulſionem citò mors venit. Velut huic, cui neruus altiùs fuerit punctus, cùm ferme longum digitum, immerſerit in crus acum. Sunt verò illic plurimi nerui, inſignis magitudinis omnes, præcipuè is, qui ab anatomicis dicitur quartus mouentium crura, qui maximus eſt omnium noſtri corporis, & conflatus ex quatuor ſerie procedentibus, vigeſimoquinto, ſexto, & ſeptimo, & octauo, eorum qui ex medulla ſpinæ naſcuntur. Hic decurrit iuxta genu, inclinans ad partem poſteriorem. Hic potuit pugi, & ſanè altè ſatis. Quod factum eſſe, & ob dolorem phlegmonoſum eſſe affectum neruum vſque ad eius radicem, dolor ille, qui per totum femur, & inguen, & inanem partem, attigit, vſq; ad ſpina- B lem medullam, declarauit: vnde malo tranſlato ad cerebrum, contigit conuulſum mori tertia die: miraberis, quod tam citò, tamen & tetanũ eſſe morbum quatuor dierũ, Hippocrates docet. Hic habuerit magnum apparatum quem maximam mali cauſam fuiſſe, ſuſpicor. Videns nullo ſanguine exeunte puncturæ oſculum mox obturari, vulgaris homo contempſit, neque venam mox ſecuit, neque vlcus dilatari ſibi popoſcit, vt oportuiſſet.

45 *Q*Vidam iuxta inguem ſagitta percuſſus, quem nos vidimus maximè præter opinionem ſeruatus eſt. Neque enim cuſpis exempta eſt (erat enim admodum in profundo) neque hæmorrhagia vlla fiebat mentione digna: neque phlegmone: neque claudicauit. Nos autem cuſpidem inuenientes C exemimus, cùm ſex iam eſſent anni, ex quo percuſſus erat. Suſpitio autem erat hæc, inter neruos occultatam fuiſſe cuſpidem, nullamq; venam, aut arteriam diſſectam eſſe.*

Res eſt certè hæc admiratione digna, & in qua naturæ vim maximè poſſis laudare, quæ cuſpide ſagittæ, aut ſphærula plumbèa in alto manente, vlcus obducit cicatrice ad cutem, & circum circa ipſam cuſpidem, aut ſpherulam facit etiam carnem ſaneſcere, vt ſine corroſione, aut putreſcentia, aut plegmone, multis etiam annis, ac totam vitam perſiſtat. Tamen non eſt tam rarum ac mirabile. Sępe enim euenit. Cauſam verò quo admirationem deponas, *H*ippocrates reddit dicens, „ fieri id, cum euenit inter neruos, & venas, & ar- D terias, deliteſcere, vt nihil illorum dirum- „ pat. Caro enim ſola deciſſa facilè ſaneſcit. Profectò multo minus inopinabile eſt, telo aliquo tali interius concluſo, ſaneſcere vlcus, quàm ſi quid olei aut pinguedinis, aut quæ ſordities maneret. Illa enim ſicca ſunt, & putreſcere inepta, ac proinde, neque curationem admodum impediunt, neque computreſcunt. Neque tamen ſolet natura alienum illud pondus contemnere, ſed ſemper pellens extrorſum, ad cutim facit paulatim abſcedere, hancque procedente tempore tantopere extenuat, vt minimo negotio excidatur, extrahaturque ita cuſpis, aut ſpherula. Quin etiam fortaſſe ſi dimittatur, ipſa ſibi autẽ exulcerabit, ac exibit: vt factũ ſæpe videmus, cùm quid deciſi

oſſis

oſſis ſub ſana cute relictum eſt. Habuit hic euentus peculiarem admirationem, quòd altius iuxta inguē percuſſus ſit homo. Eſt enim proximus articulus maximus,& magnus congreſſus venarum, arteriarum, & neruorum,in crus ſubeuntium, vt ſatis peritus videatur futurus diſſector,qui manu,illis omnibus illæſis,cuſpidem in alto collocauerit. Verùm nonnunquam affert caſus, quæ vix afferre poſſet prouidentia. In ſpatula ſanè,aut medio femore,aut clune,aut etiam medio brachio ſupra cubitum expectare,quis poſſet hanc fœlicitatem,verum in ceruice,aut ingoine rariſſimè,ac proindè maximè præter opinionem, non ſolum vulgarium,ſed,& medicorum. An Hipp. hunc viderit recens percuſſum,ipſumq; etiam, vt alios chyrurgos,latuerit cuſpis,quam ipſemet poſt ſex annos exemerit, an ſolum cum multo iam tempore cuſpidem interius continuiſſet,ipſe acceſſerit, non ſatis cōſtat ex narratione. Suſpicor eum dixiſſe,quem nos vidimus, vt inſinuaret ſe plurima huiuſmodi audiſſe,vidiſſe hoc ſolum. Omnibus enim nobis ita euenit; atque ita eſt natura comparatū,vt harum rerum,quæ admirationis gratia narrātur,audiantur plurimæ, videantur paucæ.

46 *QVi iaculo acuto percuſſus eſt, poſterius paulò infra ceruicem vulnus accepit, aſpectu, quidem non dignum mentione, non enim in alto fiebat, non autem multo tempore poſt, extracto telo tetano correptus eſt, in poſteriora tractus, vt opiſthotonici,& maxillæ ligatæ ſunt, atq; ſi quid humidum in os acciperet,& id conaretur bibere, rurſum relidebatur ad nares:& reliqua ſtatim peiora fiebant,& die ſecunda mortuus eſt.*

Hic percuſſus eſt inter ſpatulas, paulò infra ceruicem,iuxta ipſam ſpinā. Conſtat ergo transfixos eſſe in ſuo exortu duos,eoſq; maximos muſculos, mouentes caput retrorſum. Oriuntur enim illi à quinq; primis vertebris dorſi,& duabus vltimis ceruicis, & implantātur in occiput. Meritò ergo illi telo acuto tranſfixi,conuulſi ſunt,ſi,vt eſt veriſimile, corpus erat plenum,& immundum: atq; illis conuulſis, neceſſe fuit caput, & ceruicem retrorſum trahi, fierique hominem opiſthotonicum ſecundum eas partes:conuulſione verò ſerpēte in partes proximas, ligatæ ſunt maxillæ,vt non poſſent aperiri, conuulſis muſculis claudentibus maxillam inferiorem (ſuperior enim immobilis eſt per ſe) reflexa verò retrorſum ceruice cum capite, neceſſe erat impediri deglutionem. Comprimitur enim eo modo gula. Vnde fiebat (velut quibuſcunq; impedita eſt deglutio) vt ſiquid conaretur bibere,relideretur in nares,& ob eum laborem,reliqua omnia peiora fierent: homine ſcilicet hinc ſtrangulationis periculum ſubeunte, & ſanguine in caput magis occurrente. Hic verò die ſecunda ab vlcere mortuus eſt. Neq; immeritò,cum valde lethalia ſigna prima die acciderint. Velut enim ſi quarta fierent, ſeptima timeremus ægroto: ita cum prima fiunt, altera,aut etiam eadem die meritò timemus. Nam ſuperuenientia ſigna,ſiue ſalutaria, ſiue lethalia,ſi citò A apparent,morbum cōtrahunt,ſi tardius,producunt. Itaq; dicens non multo tempore poſt extracto telo tetano correptus eſt, eadem die intelligit. Neque verò quia extractum eſt telum, conuulſus eſt homo,ſed quia percuſſus. Neque enim vulnus erat, ex quo ſanguinis,aut ſpiritus copioſum aliquod profluuium fieri poſſet, & ipſomet telo,quod infixùm eſſet cohiberetur. Non enim vulnus in alto fiebat, & in ventrem aliquem penetrabat, ſed exiguum erat,& externum. Factum eſt autem adeo lethale ob locum, & apparatum, quem in corpore eſſe contigit.

47 *ADoleſcens,qui cucurrerat viam aſperam,doluit calcaneum maximè inferna parte. Abſceſſum* B *autem locus non recepit, vt humorem conuocans, ſed quarta die pars tota nigra reddita eſt, vſque ad vocatū talum,& cauum,quod eſt è regione pectoris pedis,& quod nigrum erat non effluxit, ſed prius interiit. Dies autem omnes à curſu vixit viginti.*

Quam pericoloſus ſit malus corporis apparatus, & cacochymia in corpore latitans,hinc diſces apertiſſimè. Vnde enim,qui mediocritatem bonorum ſuccorum haberet,nihil contraxiſſet mali, præter exiguum fortaſſe dolorem,ſola quiete ſoluendum,qui verò multitudinem bonorum,aut etiam non omninò malorum, podagricum aliquem dolorem, aut tumorem nō malignum,hic quòd malignos ſuccos congeſſiſſet (neque enim poterat aliter fieri) contraxit mortificationem, die quarta à C curſu (quod magis mirere) nullo prægreſſo tumore, vt videretur ſuccus ad partem conuocatus: Vnde quid coniectes aliud, quàm hominem,non tam multitudine,quàm maligna qualitate laboraſſe? Habuiſſeq; interius intra viſcera latitans virus aliquod veneno proximum, quod in eam particulam (dolore præſtante motus initium) depoſitum eſt? Non expulſum autem inde,veneficam vim in cor refudit intra viginti dies. Hoc quoque eſt euidenti argumento (quod Galen. vltimo de locis affectis multis confirmat) poſſe,atque adeo ſolere,intra noſtra corpora gigni veneno ſimilia excrementa,atq; poſſe alicubi multo tempore latere, vſque dum aliqua occaſione commota, repentinos afferant caſus. Vnde,qui ſapit maximè cauebit praui ſucci cibis vti,neque con- D fidet, quod nihil mox ſibi ſentiat mali accidere. Si enim venenum latere poteſt, quanto magis ſuccus aliquis prauus? Quin potius à talibus ſolent homines occultius lædi. Quæ enim ſunt coctu difficilia,aut tardè deſcendētia,aut flatuoſa, aut impēſæ calida,aut frigida, hæc ſtatim lædunt,quæ verò citra hęc omnia, ſunt mali ſucci, ſtatim nihil videntur facere, paulatim verò malis replent, & in periculoſo ſtatu corpora conſtituunt. Dierum decretoriorum vires, etiam in hoc ægroto obſeruari poſſunt, ſiquidem quarto cœpit denigratio, & mors vigeſimo. Verùm perpēde vigeſimum notaſſe Hippocratem à curſu, quia quodcunque malum ab externa aliqua, & vehementi cauſa incipit,inde accipere principium motus

eſt conſentaneum, & inde computatio debet
incipere, vt à partu, ab vlcere, à caſu, à dolore.
Quod ſi vtriuſque computationis rationem
haberi vis, mortuus eſt vigeſima à curſu, deci-
maſeptima à denigratione.

48 *QVi oculo percuſſus eſt percuſſus quidem ſecun-*
dum palpebram, cum acus altè penetraſſet.
Gena verò tumebat : ſecta palpebra ſedata ſunt
omnia: nihil malum. Oculus permanſit: & ſanus
factus eſt facile. Sanguis autem axiit largiter, &
multum.

Puncturæ profundæ nulla ratione melius
curari poſſunt, quã diſciſſa parte, vt pro pun-
ctura vlcus longum, patenſque fiat. Porrò in
vlceribus recentibus nihil magis eſt ex vſu,
quam, vt ſanguis effluat: ſanguine enim fluẽte,
vt lib. de vlceribus dicitur, graciſeſcentia fiũt,
ac minora, hoc eſt, minus inflammantur, & ci-
tius ſaneſcunt. *H*ęc punctura fuerit haud du-
biè in palpebra inferiori deorſum, cuius cau-
ſa gena è regione puncturæ intumuerit. Ve-
rùm oculus ipſe nulla parte ictus eſt, ſed ex-
trorſum, ac deorſum punctura decucurrit, &
curatus eſt, vt oportuit, ſecta ſecundum lon-
gitudinem puncturæ palpebra, & ex ſectio-
ne, ac fortaſſe ex recens accepta punctura,
ſanguis exijt largiter, ac multum. Quantum
verò momentum habeat hoc, ad ſalutem, inde
intelliges, quod hic oculo altè punctus faci-
lè ſanitati reſtitutus eſt. Sutor verò ſoleas ve-
teramentarias ſuens, qui ſe ipſum pupugerat
ſupra genu, cui nullus ſanguis effluxit, mor-
tuus eſt die tertia.

49 *VIrgo illa pulchra Nerei, quæ quidem erat vi-*
ginti annorum, à muliercula amica ludente,
lata manu percuſſa eſt ſecundum ſinciput, & tunc
quidem vertigine tenebricoſa correpta eſt, & reſpi-
ratione priuata, & cùm in domum venit, ſtatim fe-
bris eam tenuit, & doluit caput, & rubra circa fa-
ciem erat. Cùm autem ſeptima iam eſſet dies, per
aurem dextram pus exiit, fœtidum, ſubrubrum, plus
cyatho: & videbatur melius habere, & ſubleuata
eſt. Rurſus intendebatur febris, & deferebatur in
ſomnum: & loqui non poterat, & dextra faciei pars
trahebatur, & reſpirationem habebat difficilem, &
conuulſionem, & tremebat, & lingua tenebatur, &
oculus ſtupidus. Nona mortua eſt.

Debiliſſimam partem capitis eſſe ſyncipur,
Hippocrates dicit libello de vulneribus ca-
pitis, cerebrum dicens, & citiſſimè, & maximè,
iuxta ſyncipur ſentit mala, quæ, & in carne, &
in oſſe fiunt ſub tenuiſſimo enim oſſe, ac modi-
ca carne cerebrum eſt hac parte, & plurimum
cerebrum ſub ſincipite iacet. Exemplo certè
euidenti eſt hæc virgo, quæ nona die obijt ex
ictu quem lata manu accepit: quòd ſecundum
ſynciput accepit. Porrò euenit. quibuſdam
plus, quibuſdam minus, eſſe hanc partem de-
bilem. Huic certè putandum eſt fuiſſe natu-
ra debiliſſimum. Concuſſum enim, & com-
preſſum eſt cerebrum. Vnde compreſſione at-
tingente neruos opticos (etſi ſub lobis ante-

A rioribus cerebri pertcptant) & concuſſione
ventriculos cerebri, repentè priuata eſt vſu
cum cerebri perturbatione (quam vertiginem
tenebroſam appellant) & ob ſpirituum in ce-
rebri ventriculis interceptionem, reſpiratione
priuata eſt, velut catocho correpta, non tamẽ
ea paſſio diu durauit, ſed (vt fieri ſolet) ad ſe re-
uerſa, in domum iuit. Quò cum veniſſet, ſta-
tim febre correpta eſt cum capitis dolore, &
faciei rubore, quæ ſigna erant inflammationis
in capite. Quam ſuſpicionem euentus veram
eſſe indicauit. Siquidem ſuppuratio tanta
ſubſequuta eſt, vt ſeptima die exierit per au-
rẽ dextram puris plus cyatho (hoc eſt, ſeſquũ-
tia) nam dolorem, quem ictus fecit, conuocaſſe
multũ ſanguinis rubor faciei declarabat: ſub-
ſequuta verò eſt ſuppuratio, neque ea quidem
B bona, ſed maligna, ſi quidem exijt fœtidum, &
ſubrubrum, quale eſt, quod aphoriſmæ 44. ſe-
ctionis ſeptimæ vituperatur, & fieri ſoler par-
tibus, quæ contuſæ, aut inflammatæ ſunt, ſi-
mul cum humore malignè putreſcentibus.
Exeunte verò pure, viſa ſibi eſt mulier melius
habere, depoſita ſcilicet ea materiæ malignè
putreſcentis portione. Verum partes non
manebant integræ, neque naturaliter diſpoſi-
tæ, ſed putreſcentes, & dolentes, & conuocan-
tes fluxionem nouam. Vnde merito euenit,
vt cito febris intenderetur denuo, & longè
grauiora ſymptomata, quàm prius, vt morti
iam proximæ superuenirent, nimirum delatio
in ſomnum, & conuulſio dextræ partis faciei,
& tremores (hoc eſt, motus conuulſiui) &
C aphonia, & diſpnœa, & oculi etiam dextri
ſtupor, ſeù immobilitas, ſeù rigor, vtcumque
lubet dicere. Certè hoc etiam erat eius oculi
conuulſio. Hæc omnia peſſimè iam affecti cere-
bri, & ægrotæ moribundæ eſſe conſtat, ei, qui
vel tantillum prognoſticæ artis calluerit. Cõ-
uulſionem ſuperueniſſe morienti ea cerebri
affectione, admodum erat conſentaneum, cum
cerebrum radix ſit neruorum. Delationem
illam in ſomnum ego quidem in tam extre-
mo conſtitutis, per facultatis impotentiam
fieri iam ſuſpicor. Quem enim pituitæ motum
oporret iam cauſari, cũ ſomnus remiſſio quæ-
dam ſit actionum cerebri, cuius virtus iam
labaſcit? Linguam quoq; teneri, erat conuul-
ſionis. Diſpnœa, huius etiam, & debilitatis.
Facultate enim debili, & inſtrumentis veluti
D alligatis, aut reuulſis, neceſſe erat difficulta-
tem magnam oriri, ac neceſſitate cogente vix
vi reſpirare. Quod conuulſio tetinuerit dex-
tram partem, ex affecta parte ortum eſt. Nam
dextram partem capitis huic præcipuè affe-
ctam eſſe, & doluiſſe, exiens etiam indicauit è
dextra aure pus. Id factum fuerit, quòd caſu
percutientis in manus, in dextram partẽ gra-
uius incubuerit, vel quod eam partem mulier
habuerit paratiorem. Sed miretur quiſpiam
meritò quo pacto fieri potuerit, vt hæc non
deliraret: aut ſi delirauit, vt id Hipp. tacuerit.
Ego ſanè non poſſum mihi perſuadere, cùm
iam in extremis conſtitura erat, eam muliè-
rem mente conſtitiſſe; Verum fortaſſe id la-
tuit per delationem in ſomnum, et apho-
niam. Primis verò diebus, etſi teneretur
in-

inflammatione cerebri,& partium circum circa coofiſtentium,exiſtimo fieri poſſe, vt non deliraret. Nam quamquam phrenitidis eſſentia à Galeno in cerebri,& membranarum eius inflammatione ponitur: atque adeo plurimi phrenitidem in membranas reijciunt magis, ſcimus tamen non ſemper delirari his inflammatis. Vidimus enim in capitis fracturis membrana, præcipuè duram inflammari coſpicuè, atque adeo ſuppurari,poſtea & fruſtratim extrahi, homine non deliraote. Vnde mihi perſuaſi, non quamcunque cerebri, aut membranarum inflammationem eſſe phrenitidem, ſed eam per quam penitiſſimè partes cerebri, in quibus mentis ſedes eſt, ſunt malo ſucco imbutæ. Vt liceat nobis hic, Hippoc. phraſym vſurpantes dicere, ſuccos etiam facientes phlegmonas in cerebro,vergere, nunc ad corpus,nunc ad animam! ad corpus quidem,cum exteriores potius tument partes: ad animam, cũ interiores ſunt imbutæ. Huc reſpiciẽs Paulus,ſeorsũ ſcribit ex phrenitide, & de cerebri inflammatione. Quaſi hęc ſine phreninide fieri poſſit,tanta,vt cerebri tumor faciat dehiſcere commiſſuras. Hæc itaque mulier vnà earum fuerit,quibus ad corpus vergit malum,ac proinde conuulſiones, quæ corporalia ſunt ſymptomata, habuerit, potius quam deliria, quæ animalia vt ita dicatur. Quid fuerit huic factum, non narrat. Timeo non fuerit miſſus ſanguis quantum oportuit.

50 *CLeomenis puer hyeme incipiens, cibum capere non poterat, ſine febre. Vexabatur, & vomebat cibos, & pituitam. Duos menſes faſtidium durauit.*

Non videtur hæc narratio perfecta, ſed lacera, & mutila. Neque vlla ratio eſſe poteſt, ſupplendi quod deeſt. Proinde id quod eſt ſolum viderimus quam habuerit cauſam. Certè & à pueri, & ab hyemis natura ſatis alienum eſt faſtidium, quin & à pituitoſa diſpoſitione. Hæc enim cibi capiendi neceſſitatem, cupiditatem verò non ſolet tollere. Quin potius ſolent pituitoſæ diſpoſitiones facere,vt appetatur pluſquam coqui poſſit. Et fames quædam canina ita fieri conſueuit, refrigerato ventriculo. Cæterum etſi horum ſingula,pueriliſ ſcilicet natura,quæ vorax eſt,& hyems per quam plurimum ſolet capi alimenti, & morbus pituitoſus ventriculi, augere ſoleant appetitum, omnia ſimul eandem augentia intemperiem, meritò ipſum etiam appetium corruperint. Omnis enim immoderantia nimia,tollere poteſt actionem quamcunque. Nam & ex ipſa nimia fame,creſcente eadem affectione, fit bulimia,per quam iam ne appetitur quidem. Pueri etſi natura calidi ſunt, tamen ob humiditatem naturalem, & ob voracitatem, ſunt paſſionibus pituitoſis opportuni. Hyems augere ſolet calorem ventris,frigidis verò valde, ſiue naturaliter,ſiue præter naturam,auget frigus. Veriſimile eſt ergo, huoc natura oon admodum calidum, victu prauo factum eſſe fridum, & ab hyeme auctam eatenus eſſe paſſionem frigidam, vt non ſolum retinere ſed ne-

A que appetere poſſet. Fuit verò puero ipſũmet ſymptoma morbi curatio. Nimirum euacuata per vomitum, multa pituita, moderatior eſt facta intemperies,& cœpit appetere.

51 *COeo in ſpina gibboſitas, ex phrenitide facta eſt. Huic nulla potio pharmaci conferebat. Vinum autem nigrum, & eſus panis, à balneis abſtinere, & fricari leniter, fouerique non cum multo fomento,ſed manſuetè.*

Gibboſitates fiũt ex quibuſuls morbis,acutis, abſceſſu facto in ligamenta vertebrarum ſpinæ,vt ſcilicet in alios articulos fieri ſolent: ex phrenitide autem fieri, peculiarem habet quaodam cauſam: quia ſpina rectitudinem habet cum capite, cuius phrenitis eſt morbus. Itaqua ex phrenitide gibboſitatem ſuperfuiſ-

B ſe non habet magnam admirationem: aliquaoto autem maiorem babere videtur ratio curãdi,quam,Hippoc. docet. Si enim verum eſt, vt Galen. docet c.5.4. de locis affectis, gibboſitates luxatione vertebrarum fieri: luxationes verò earum tãtum duas eſſe cauſas, ictum,caſumve (denique cauſam externam) aut tubercula in earum ligamentis orta: cum huic citra cauſam externam ſit facta gibboſitas, fuerit ſanè ex tuberculis Hæc verò cur iuuarentur vino nigro,& eſu panis, cibis ſanè craſſi ſucci? cur recuſarent balnea, & copioſa fomenta? Certè mihi videntur gibboſitates non eas ſolum cauſas habere poſſe, quas Gal. dixit, ſed omnes quas luxationes. Conſtat verò aliorum oſſium luxationes fieri, non ſolum exuulſis ſuis locis

C oſſibus ob contractionem ligamentorum, ſed etiam ipſis articulis factis laxioribus,ligamentorum emollitione. Velut enim ſuccus, qui in neruos incidit,nunc conuulſionem facit,nunc paralyſim, ita qui in ligamenta, nunc contrahit,nunc laxat. Alterum quidem auellit, alterum facit loco excidere oſſa. Vtrumuis horum fiat in ligamentis vertebrarum, neceſſe eſt gibboſitates ſuperuenire. Hunc curatio indicat laboraſſe mollitie, & laxitate ligamentorum, adiurus enim eſt victu ſolidiori, panis, & vini nigri (ſcilicet moderatè ſumptorum) & curatione ſicciori, frictione ſcilicet ſine balneo,& fomento non copioſo: ne copia molliret, ſed qualitate reſolueret, ac ſiccaret. Panis certè eſt cibus qualitate omnium moderatiſſimus,

D ſi ex optimo ſit tritico, tamen firmus & ſolidus, ac proinde non reſoluens. Vinum quoque nigrum nutrit ſolidius, & neruos tentat minus, vtpote minus peoetrans, & fluxiones minus ciet,vt minus tenue. Quod verò dicunt vulgo, eſſe humidius, falſum eſt, ſi cum albo tenui oligophoroque conferatur, ac niſi cum acri: verum eſt,ſolere eſſe minus ſiticuloſum,quod nigrum,quam quod album. Id verò fit,quia eſt craſſius,& eius humor magis manet. Velut ptiſana ſitim magis ſedat,etſi humidior quàm aqua noo eſt. Itaque vbi partes adſtriogere, & formare opus eſt, nigrum quàm album eſt commodius. Nam & laxata aluum firmari ab eo ſentimus. Frictio reſoluit,ſiccans etiam partes: baloeum reſoluit ſuccos non

minus, ipſas tamē interim partes emollit Pro-
inde huic optimè conſultum eſt, frictione ſi-
ne balneo. Fomentum quoque, quod reſoluen-
di ſuccos gratia, & laxandi partes admouetur,
copioſum ſit: tamē quod gratia ſiccandi, facul-
tate poſſit, pluſquam copia. Sed dices præter
rationem eſſe, vt pharmaci nulla potio confer-
ret, cum id vitium, ex prauo ſucco ligamen-
ta occupante, penderet. Non quia Hippo. dicit
hunc nulla pharmaci potione adiutum eſſe
oportet intelligere, ad has paſſiones inutilia
eſſe pharmaca: non enim hoc dicit Hippoc. ſed
narrat hunc non eſſe adiututum, quamquam
iuuari alij quam plurimi ita affectiorum ſo-
lent. Conſiderari ergo oportet, cur quidam
non iuuentur, cum ſoleat pharmacum in ea af-
fectione eſſe vtile. Qui morbis quarundam
partium, ex materia vitioſa pendentibus, labo-
rant, iuuantur pharmacis, tunc maximè, cum
cacochymia totius corporis fouet affectiones,
quæ ſunt in parte: cùm verò iam ſucci in parte
firmati ſunt, & reliquum corpus purum, par-
ticularibus auxilijs, & bono victu, & temporis
beneficio, fidendum potius eſt. Corpora enim
talium, vtpote ſana, malè ferunt purgationes.
Quod impactum in parte eſt, non cedit: quo
fit, vt multi horum lædantur pharmacis, quod
facultas debilitetur, & morbus non remittat.
Tale quidam eſt conſentaneum huic Coco ac-
cidiſſe: cùm laboraſſet phrenitide, & vt in ea
diſpoſitione ſolet, corpus miſſione ſanguinis,
& expurgatione, aut iudicatorijs excretioni-
bus vacuatum eſſet, & ita redditum purum
reliquias vitioſi ſucci ſola ligamenta verte-
brarum occupaſſe, & factum eſſe gibboſum, ac
proinde tuliſſe malè expurgationes: tutum
verò fuiſſe corpus nutrire pane, & vino, quòd
corpus non ſimul ægrotaret, ſed, vt eſt veriſi-
mile excretiones fierent ſimiles ſanis. Hæc ea-
dem hiſtoria repetitur lib. 7. & vbi hic dici-
tur fricari leniter, dicitur illic, inungi, & inun-
ctum fricari. Ego eandem rem cenſeo vtrobi-
que dici. Quia inunctio facit frictionem le-
nem: ſicca enim aſpera etiam eſt. Ne igitur aſ-
peritas frictionis fluxiones vllas commoue-
ret, ſatius fuit fieri lenem, atque vt lenis fieret,
præire inunctionem.

52 *E I quæ vigeſimum ætatis annū agebat, & phar-
macum corruptorium biberat, accidit labor.
Vomitus bilioſorum multorum, pallidorum, & por-
raceorum. Cum bibiſſet, conuulſio tenebat, linguam
mandebat cum ad quartam veniret: & ipſa lingua
erat magna nigra, oculorum autem alba rubra, in
ſomnis. Quarta die mortua eſt ad noctem.*

Iureiurādo adſtringebat. Hippo. ſuos diſci-
pulos, ne cui darent medicamētum ſubdititiū
ad perdendum fœtum. Longè cū maiori peri-
culo dabitur pharmacū. Proinde quę qualiave
ſint hæc, dicere non licet, ſiquidē neque eis vn-
quam vti. Illud vnum dicam, (quod deterrere
potius quā allicere poteſt) omnia quæ verè, ac
propriè ſunt corruptiua, venenoſa eſſe, vtcūq;
autē faciant fœtum eijci, eſſe vehementiſſima,
& periculoſiſſima: quo potius corporis appa-
ratu, non dicā, ne incautè modū vtendi talibus
A doceā. Quantū periculi in eis ſit, vel hæc puella
indicat, quæ cum viginti eſſet annorum, ſuſti-
nere non potuit, ſed quarta die, cum ſympto-
matis quaſi accepti veneni, perijt. Libro ſepti-
mo narratur rurſum hæc eadem hiſtoria, & eſt
illic aliquanto copioſior narratio, quia nar-
ratur vomuiſſe cum potaret, non ſolum por-
racea, ſed etiam nigra. Narratur etiam conuul-
ſionem die tertia accidiſſe. In quibuſdā codi-
cibus poſt hanc hiſtoriam ſcripta occurrunt
hæc verba: origanum potum oculis malum, &
dentibus: in quibuſdam verò nihil eſt tale.
Quare conſtat, aut ab aliquo eſſe præter rem
interiectum, aut ab alijs quaſi huius loci non
ſit, expunctum. Vtcumque hoc habeat, ſiquis
expungit, rectè mihi videtur feciſſe. Nam ne-
que verum eſt, quod dicitur, neque ſi eſſet, ha-
B beret hic locum. Repetitum occurret libro
ſeptimo.

53 *P Vella, quæ à rupe ceciderat voce eſt priuata: ia-
ctabat ſeſe: & vomuit ad noctem multum ſan-
guinis: cum ſecundum ſiniſtra cecidiſſet, copioſius
effluxit. Melicratum difficulter bibebat. Stertor ſpi-
ritus denſus, vt morientium. Venæ circa faciem intē-
tæ. Decubitus ſupinus. Pedes tepidi. Febris debilis:
vocis interceptio. Septima vocem rupit. Calores te-
nuiores tenebant. Superſtes fuit.*

Rarum quiddam, & miraculo ſimile eſt, hanc
euaſiſſe puellā. Quia ſymptomata, quę ſubſecu-
ta ſunt caſum, læſa eſſe membra, partim princi-
pa, partim ad vitā neceſſaria, videbantur indi-
C care. Siquidē vocis interceptio repentina poſt
caſū: & à caſu, & vocis interceptione, vomitus
lęſionem inſignē cerebri, videbantur indicare.
Copioſus ſanguinis ex naribus, & ex ea parte
in quam ceciderat copioſior fluxus, ruptu-
ram aliquam venarum: difficilis deglutio &
ſtertor, tuberculum aliquod obortum ad
" gulam, & laryngem, quod ſtrangularet. Ve-
" næ circa faciem intentæ, inflammationem
" firmatam in capite: ſpiritus morientium, de-
" cubitus, ſupinus, pedes tepidi, & febris de-
" bilis, quid aliud quàm debilitatem extre-
mam, aut maximam viſcerum inflammationem
ſignificare poterant? Si quidem igitur mortuā
dixiſſet, neq; miraremur, neq; cauſam inueſti-
gantes laboraremus, ſed cum dicat fuiſſe ſu-
perſtitem, vt fieri potuerit, oportet dicamus.
Si hæc ſymptomata citra vllam manifeſtam
D apparuiſſent, meritò medicus de ſalute de-
ſperaret, quamquam ne ſic quidem valde con-
fidere poterat, in tanta grauiſſimorum ſym-
ptomatum concurſione, niſi forte quia non
eſt conuulſionem paſſa. Hoc enim ſolum vi-
detur mihi defuiſſe ad certiſſimam mortis
præſenſionem. Verum ſi ob ſolam internam
cauſam, vt ſanguinis raptum in caput ſpontè
factum voce priuaretur, & ſterteret, neque
poſſet deglutire, & venas circa faciem haberet
intentas, quis non aliquam apoplecticarum
paſſionum tenere mulierem iudicaret? Atqui
apoplexiam fortem, quæ citra cauſam externā
fiat, curari non poſſe, inter medicos omnes cō-
uenit. Galenus verò in fortibus ponit eam,
quæ aphoniam habet cū ſtertore. Apoplexia
verò

verò, quæ ſit ob externam cauſam, etiam ſi cętera videatur eſſe fortis, ſolui aliquando poſſe indicat aphonia ex ebrietate, quæ ſi ſymptomata ſpectes, grauiſſima videatur apoplexia, ſoluitur tamen nonnunquam, qua hora ſolent ſolui crapulæ. Nimirum quod pendet ex cauſa externa, ſoluitur cum ipſius externæ cauſæ motus ſolui ſolet. Vt quæ ex ebrietate, cum ſolent ſolui crapulæ, & hęc quę ex caſu, cum ſolent ſolui, aut remittere labures ex plagis, aut contuſionibus: plerunque, vna ſeptimana. Itaque cõſentaneum eſt cenſere, huic nullam partium præcipuarum, neque neceſſariarum, diruptam, ant laceratam, concuſſas plurimas, & ſanguinem ictu & dolore, exagitatum magis verò ſecundum ſiniſtram partẽ, ſecundum quam magis icta eſt, affatim ſeſe ſurſum collegiſſe: qui ob multitudinem exijt è naribus copioſè, & ex ſiniſtra magis. Solutis verò doloribus & tentionibus partium ita laborantium, ſeptima die loqui cœpiſſe, & melius ſpirare, ac cætera melius exequi. Vt ſi ob pedis contuſionem inceſſu priuata, tunc remittente labore incedere inciperet, miraremur quidem minus affectionem, vtpote externam intuiti, eſſet tamen ratio eadem. Verum ſatius fuerit ſingulorum cauſas coniectando percurrere. Repentè quidem priuata fuerit voce ex caſu, ob concuſſionem cerebri interceptis animalibus ſpiritibus, & ob contuſionam vocalium inſtrumentorum, vt muſculorũ linguæ, aut neruorum recurrẽtium, aut vtrorumque: & hęc omnia ſeruauerit, auxeritque redundantia ſanguinis, in partibus, tumidas eas & malè flexiles faciens: vomitus concuſſo & contuſo ventriculo: ſtertor & difficilis deglutio, ob anguſtiam œſophagi, & viarum ſpiritus, quas tumidæ etiam venæ facerẽt, & motum difficilem muſculorum gulæ, & eorum, qui deſcendunt in thoracem: decubitus ſupinus ob debilitatem, non in facultatis eſſentia, ſed quod facultatis animalis eſſet exigua diſtributio in partes. Ita & frigus pedum, & febris debilis, quod ſanguis non ęquè effuſus in partes, ſed ſurſum collectus eſſet affatim. Laxatis intra ſeptem dies partibus; à laſſitudine, vt ita dicam remittente, ſeptima (inquit) vocem rupit, quod nõ ſine magna dictionis energia dicit: quaſi enim modo aliquo tenerentur inſtrumenta, aut vinculis quibuſdam nixu facultatis ruptis loqui cœperit, dicit, vocem rupiſſe. Calores, inquit, tenuiores tenebant ne intellige tenuiores quàm prius (erant enim antea pedes tepidi, & febris tenuis) ſed calores tenuiores, ideſt, tenues, quaſi diceret, iam inde febribus laborabat manifeſtis, nondum tamen magnis. Et ſuperſtes euaſit. Nimirum ſolutis laboribus ſupernarum partium, & calore, ac ſanguine æque effuſis, calere cœperit corpus, & ob obſtructiones nõ potuerint integri perdurare ſucci, quare putruerint, & febres acciderint, ac febris quidem non omninò magna (maxima enim per ſeſe eſſet periculoſa) iuuerit quia ipſa ſuam cauſam confecerit, ac ita ſuperſtes fuerit. Puto autem nunquam futuram fuiſſe ſuperſtitem, niſi fluxiſſet ei ſanguis tam copioſè, & ſolum melicratum deglutiſſet:

A atque (vt fieri ſępè ſolet) vnde qui aderant vulgares, maxime timerent, ea fuerit mulieri ſalutis cauſa.

54 *Pythocles ægrotantibus lac multa aqua miſcens dabat. Perniones diſſoluere, tepefacere pedes hoc modo, præcipue calefacere igne & aqua. Oculis quam maximè malum lenticula. Fructus horarij dulces & olera. Dolentibus verò ſecundum lumbos, crura, & coxam, ex laboribus, marina & aceto calidis aſpergere, & ſpongiam plenam admouere: deligare verò lanis ſuccidis, & agninis pellibus.*

Hæc quoque videntur interiecta, & nullo ordine poſita: tamen non prętereunda cenſui, quia in omnibus codicibus ſcripta reperi. Neque ſanè eſt quod admodum in hoc libro quo perpaucę præceptiones, ſed obſeruationes vt B occurrebant *H*ippoc. ſcriptæ ſunt, ordinem requiras. Quanquam videtur ex loquẽdi modo, illud ſolum quod de diluto lacte dicitur eſſe Pythoclis, cætera dici ex Hip. ſententia, ego quidem ſuſpicor, omnes has curationes eſſe Pythoclis. Ferè enim plęraque conſueuerunt græci, præcipuè qui breuiloquio ſtudẽt, verbis infinitiui narrare. Itaque perinde intelligo, ac ſi diceret, diſſoluebat, tepefaciebat, calfaciebat, aſpergebat, admouebat, deligabat. Non dicit quibus ægrotantibus daret Pythocles lac multa aqua dilutum, inſinuare videtur, crebrum eius vſum homini fuiſſe in plæriſque morbis. Fortaſſe vtebatur hoc pro victu. Nam libro ſeptimo repetuntur hæ cura-
C tiones Pythoclis, ibique ita legitur lac multa
„ aqua miſcens dabat, & renutriebat. Quibus verbis inſinuatur, pro alimento darii tamen ſi ab *H*ippoc. didiceris noxas lactis, quas ferè vno aphoriſmo collegit ſexageſimo quarto quintæ ſectionis, videas perpaucis morbis cõgruere poſſe. Nam vel tabeſcentibus, ad quos maximè commendatur, non conuenit valde dilutum, ſed aliter pręparatum, vt minus aluũ moueat, & minus aceſcat. Ego de lacte diluto non habeo aliud quod dicam, quàm me eo vti ſolere ad gargariſmata, & oris collutiones in febribus, ijs præcipuè, quæ fauces ſiccant, & exaſperant. Perniones cutis refrigeratione, & denſatione fiunt, proinde calfactione, & laxatione curantur. Nulla re facilius calefieri poſſunt manus aut pedes, quam igne. Verum ignis calor non adeo laxat, quin potius, ſi plu-
D rimum quis ignem ſuſtineat, vt exuri incipiat cutis, etiam corrugatur, & adſtringitur. Proinde meritò Pythocles calfaciebat alternatè, igne, & aqua calida. Calida n. aqua laxat ſimul & humectat. Quare igne calefaciente, & aqua laxante, ac vſtionem probibente, diſſoluetur materia, laxabitur cutis, & temperabitur pars. Nec ſanè ſola aqua tepida agetur commodius (quamquã ea videatur vtrumq; præſtare poſſe) quia cum ea valde molliat, niſi emollitio ignis ſiccitate corrigatur, manebit pars noxæ ab ambiente aere per opportuna, & occurrens ille, mox findetur, & afficietur grauius: quin & vtenti alternatè aqua & igne, etſi minus, non nihil periculi inde eſt, ac propterea qui curatur, nunquam debet, manicis duplicibus, & mollibus, manus exuere. Itaq; pernionum cu-

ra-

ratio hæc mihi valde probatur. Oculis malũ eſſe vt lenticula, et fructibus dulcibus horarijs, et oleribus, conſonum etiam eſt rationi: ſiquidem omnium horum ſunt vapores craſſi, et diſſolutu difficiles. Dulcia enim craſſarum partium ſunt. Olera verò, aqua et terra leuiter permiſtis, conſiſtentiam habent. Lenticulam aciem viſus obtundere Dioſcorides affirmat proprio capite, craſſam enim et flatuoſam ſubſtantiam habet, vt alia ferè omnia legumina, & plus etiam quam illorum plurima. Curare verò dolorem lumborum, crurum, & coxæ ex laboribus, hoc eſt, cum dolor ex labore, ac defatigatione ortus eſt, aſperſione marinæ & aceti, & admota ſpongia illis plena, ac deligatis lanis ſuccidis, & agninis pellibus, non ſemper probo, ſed tunc ſolum, cum frigida, humidaque intemperies cum ſucco eſt: aut, etſi ea intemperies in parte non ſit, talis humor in partem influxit. Nam marina calefacit & ſiccat. Lanæ etiam ſuccidę, & pelles agninæ calfaciunt & digerunt. Acetum ſiccat, & facit marinam penetrare. Qua facultate, ad coxam præcipuè, maximè eſt opus. Itaq; eſt hoc vnum quoddam eorum auxiliorum, quę ad dolorem coxæ, lumborum, ac crurum, commendari meritò poſſint, nullum tamen eſt omninò, quod ei curando, vnicum poſſit eſſe ſatis. Nam neq; vlli alio, niſi adhibeatur diſtinctio cauſę, & naturæ hominis.

55 *FIlon inguina tumeſcebant, dura & ſine dolore, & circa pubem, & in ceruice ſimilia magna. Febris primum quidem lenta tertio menſe, quarto venter diſtentus eſt. Febres ſuperueniebant. Lingua ſicca ſitis, deiectiones per inferna difficiles. Mortuus eſt.*

Hic ob prauum fortaſſe victum congeſsit multos ſuccos frigidos, quorum redundantia debilitatò naturali calore factus eſt hydropicus, & ex hydrope interijt. Frigidorum redũdantiam facile indicabant multi ſcirrhi, & magni, in partibus adenoſis totius corporis, vt in inguinibus, in pube, in ceruice, exorti: fiunt enim aut à melancholia, aut à craſſa pituita: quod eſt duplex genus frigidorum & craſſorum. His putreſcẽtibus, primum quidem tertio menſe facta eſt febris lenta, quales ſcilicet ex craſsis & frigidis fieri ſolent: menſe quarto venter iam diſtentus eſt, & lingua reddita ſicca, & facta magna ſitis, vt ſcilicet in hydropicis fieri conſueuerunt. Febres etiam ſuperueniebant, ideſt, præter eam febriculam, quæ hydropicis quibus eſt ſiccitas linguæ & ſitis, adeſt, ſuperueniebant aliquando erratico modo febres, aut ob erratum in victu, aut ob caſu exagitatas aliquas craſſorum ſuccorum partes. Accidit difficultas egerendi: quod hydropicis quidem ſuperueniẽs, malum ſignum eſt: ſignificat enim humidas omnes, potus, cibiq; partes, in ventris illam cauitatem, aut in venas, arteriaſq; tranſumi, & ob id fæces areſcere. Quod cum ſit neceſſe eſt hydropem augeri, vſq; dum ſepti tranſuerſi prohibeat motum, aut calorem in toto corpore extinguat: veluti contra, cum hydropicis ſuperuenit alui profluuium, aqua à venis in ventrem confluente, ſolutio fit, vt dicitur 14. aphoriſ. ſectionis 6.

A Ob id igitur hic mortuus eſt. Quæ hiſtoria nos admonet, vt cum multa ſparſim per corpus (magna præcipuè) videmus oriri, cacochymiam citò conemur emendare. Nam hæc quæ ita pullulant, in interinis latere humorum magnum vitium, ſignificant. Quæ niſi euacuari præueniant, maioris alicuius morbi cauſa ſiet.

56 *CVi Caput lapide percuſſum eſt à Macedone. cecidit. Tertia ſine voce erat. Anxietas: febris tenuis: non valde in tẽporibus erat pulſus: nihil audiebat omninò. neq; capiebat: non ſine tremore: ſed quarta mouebatur. Humiditas circa frontem, & ſub naſo, & vſq; ad mentum & mortuus eſt.*

B Non dicit qua parte capitis percuſſus fuerit. Quod (vt in hiſtoria virginis Nerei diximus) non parum refert ad magnitudinem periculi. Verum nulla parte capitis contemnendum vlcus eſt, niſi ſola cutis ſit cultello inciſa, nedum cum lapide eſt contuſa, & diſſecta. Mox ac accepit vulnus, cępit lethalia ſigna habere hic: nam cecidit: hoc verò ponit. Hippoc. lib. de vulnerib. capitis in ſignis fracti cranei, & læſionis, quæ interna capitis attigerit: Itaque; haud dubie contuſum craneum eſt, ad interna vſque; Vnde inflammatio in internis cerebri contracta eſt. Manifeſtè autem non ſtatim, ſed tertia die, aut quarta, vt dicitur lib. de fracturis, vulnera pleraque; ingraueſcant, vt quę ad inflammationem procedunt, & quæ ad febres. Tunc ergo cœpit hic eſſe ſine voce, & nihil audiebat omninò, nec ſapiebat: ſcilicet, C etſi loqui non poſſet, ex nutibus conſtabat nihil audire, neque; intelligere: nec ſine tremore erat, ſed quarta (qua etiam mortuus eſt) mouebatur: conuulſiuè ſcilicet. Dictum enim ſæpe mihi iam eſt, apud Hippoc. nomen tremoris ſignificare omnem motum tremori ſimilem: quare & conuulſiuum. *Hæc* inflammationem magnam in alto cerebro ortam indicabant: per tantã verò affectionem tam principis membri, neceſſe erat anxietatem fieri: nam & cor ad magnam compasſionem traheretur: atque; (etſi id non dicat) difficilis fieret reſpiratio. Febris verò apparebat tenuis, & pulſus in temporibus non valde inerat. Quod affectio interna eſſet, & per internas arterias & venas, potius quam per externas fluxio reciperetur, contra ac in virgine Nerei factum eſſe dicebamus. Quod D huic iam exhalanti animam ſudor exiguus, ac guttatim, quem humiditatem vocat, factus ſit per faciem, à fronte ad mentum, conſonum eſt, eis quæ de ſudore in prognoſtico dixit Hippoc. quorum cauſas ego in eius loci commentarijs reddidi.

57 *ENiates proprio iaculo percuſſus à tergo, lateris ſiniſtra parte, vlcus quidem non dolebat. Tertia verò grauis dolor ventris: non excernebat. Abluto autem per clyſterem ſtercus ad noctem. Non intermittens labor, ſedebat in ſcrotum. Quarta vero pubem & aluum dolor tenebat. Viuens ſine tremore eſſe non poterat. Biliosa vomebat ſyncera. Oculi velut eorum qui animo linquuntur. Poſt quinque autem finiuit. Dolor quidam tenuis inerat.*

Siue

Siue hic ſe ſuo iaculo ſponte traiecit, ſiue caſu in illud incidit, ſiue ab alio quopiam ſuo ipſius iaculo percuſſus eſt, nihil refert. Qua parte, et quouſque videatur fuiſſe læſus, oportet dicamus. Latere ſiniſtro à tergo eſt percuſſus. Non narrat an ad coſtas ſupernas, quas, & legitimas vocant, an ad infernas, quas nothas: verum quoniam læſio præcipuè videtur pertinuiſſe ad ventrem infernum, vel vſq; ad pubem, & ſcrotum, conſtat non eſſe illatum vulnus ſuperna thoracis parte. Si enim inde deſcendiſſet iaculum in imum, dirupiſſet pulmonem, & ſeptum tranſuerſum, ac mirum ni attigiſſet cor, aut aortam arteriam: quare repentè cecidiſſet mortuus: ſupereſt fuiſſe vlcus poſtrema, & ima parte thoracis, iuxta ſeptum tranſuerſum, inferius tamen. Inde verò iaculum deorſum verſus inteſtina, non ſurſū verſus thoracem conſediſſe, eadem ratio declarat. Cęterum quia, primum quidem non excernebat, deinde verò tertia die, ablutus clyſtere, merum ſtercus, ſine cruore, aut ſanguine eiecit, conſtat non penetraſſe vulnus in interna inteſtina, eorum tunicis laceratis, ſed conſtitiſſe inter ea, & peritoneum: præcipuè cum labor, ſeù grauis dolor, ſeù velut ponderis ſēſus (nam hæc ſignificat κόπον) ad ſcrotū deſcenderit. Quod quidem fit ex ipſomet peritonæo productione quadam. His ita ſtatutis, quo pacto accidiſſe hæc omnia ſit conſentaneū, enarremus. Iaculo quomodo, & qua parte diximus traiectus, vlcus quidem non dolebat, quia inflammationem non valde contraxerat, ob magnam fortaſſe ſanguinis effuſionem, quā, quia, factam non narrat, ſuſpicor factam introrsū, ſanguine in ventrem effuſo: quem cum neceſſe eſſet corrumpi, & malignas qualitates contrahere, factum eſt, vt tertia die dolor grauis ventris fieret, copia grumorum ſanguinis grauante, & premente, & qualitate maligna mordente extrinſecus inteſtina. Tamē non excernebat, quia mordentis, & maligni, nihil erat intra inteſtina. Et cum ob hanc moleſtiam, & excernendi difficultatem clyſtere eſſet ablutus, excreuit exiguum ſtercoris, ob cuius excretionem, labor non intermittebat (neque enim inde naſcebatur) ſed non intermittens, velut reſidebat in ſcrotum, gruminis ſanguinis eo iam pondere delapſis. Quarta iam die, auctis copia, & malignitate, morſum patientibus teſticulorum ligamentis, & ceruice veſicæ, & quæcunque eo loco ſita ſunt, & totis inteſtinis, pubem, & aluum dolor tenebat: & quouſque mortuus eſt, ſine tremore eſſe nō poterat: quē tremorem conſētaneum eſt fuiſſe rigorem ob mordicationem inteſtinorum, & ventriculi. Tametſi enim telum ventriculum non attigerit, venenoſa tamen qualitas grumorum putreſcentium, ob vſque tranſmiſerit. Acceſſerint etiam rigori conuulſiui motus per conſenſum neruoſi generis cum ore ventriculi, & ob vtrumq; non potuerit eſſe ſine tremore, hoc eſt, ſine vitioſo partium motu, & præter naturam. Vomitus ſynceræ bilis, ob compaſſionem ventriculi cum ventre inferno, fieret. Oculi erant poſtremis iam diebus, veluti eorum qui animo linquuntur, excauati ſcili-

A cet, triſtes, ac velut marcidi, & ſine fulgore. Tales enim ſiunt ijs, quos iam deficit virtus vitalis. Poſt quinque dies. Extrema. ſ. quintæ parte, aut ſexta die, finiuit vitā. Calor (inquit) tenuis inerat, ideſt febrem habebat exiguam. Quales. ſ. apparere ſolent, quæ ſunt malignæ, velut hæc quæ malignæ putreſcentiæ grumorum ſuccedebat.

58 *EI qui hepar percuſſus eſt iaculo, ſtatim color qualis mortuorum, diffuſus eſt, oculi caui, anxietas, difficilis tolerantia: mortuus eſt antequam contio ſolueretur, eadem die percuſſus.*

Quanto cum periculo hepar vulneretur, Gal. docet comm. 18. ſextæ particulę aphoriſ-
B morum, quia funditur inde multus ſanguis, & hominem exanimat, & curationem prohibet. Quam ob cauſam nugari cenſet eos, qui affirmant, vel ab alto hepatis vlcere, vel abſciſſo hepatis lobo, ſanatum eſſe quemquam. Quia. ſ. niſi ad extremitatem vlcus conſtiterit, non poſſunt non dirūpi venæ, e quibus ſanguinis effuſio fiat. Vnde manifeſtum fit, ſi exulceratio venam cauam laceret in exortu, neceſſe eſſe, vt homo moriatur repentè, vtpotè, iugulatus: vt huic euenit, qui cum iaculo eſſet vulneratus, meritò, ab ipſo telo coniectura accepta, putaretur accepiſſe alium vulnus. Vnde ſanguine effuſo repentè fuerit mortuus. Repente enim mori dicas eum, qui quatuor, aut quinq; horis exhalauerit animam. Conſtat verò in moriente homine colorem mortuorum, excauationē
C oculorum, anxietatem indicibilem, & difficilem tolerantiam, meritò fieri. Hic mihi videtur iaculi extractione citius moriturus, vtpote, cui iaculum ipſum poſſet vlcus obturare, & ſanguinis fluxum cohibere. An extractum mox fuerit, non narrat.

58 *VXori Polemarchi hyeme anginoſa tumor ſub bronchio: multa febris. Vena ei ſecta eſt. Ceſſauit ſuffocatio ex faucibus. Febris comitabatur. Circa quintā genu dolor: tumor ſiniſtri: & circa cor videbatur ipſi aliquid colligi, & reſpirabat, vt qui ex ſummerſione reſpirant: & ex pectore ſubſtrepebat, vt qui vocantur ἐγγαστρίμυθοι tale quiddam accipiebat. Circa ſeptimam autem aut nonam ad noctē aluus fluxit humida multa quæ mala exiſtimantur. Ea verò ſine voce mortua eſt.*

D Bronchium vocat laryngē, ſeù caput aſperæ arteriæ, quia conſtat cartilaginibus, quæ in tota aſpera arteria appellantur bronchia. Ortus itaque eſt huic laboranti angina, tumor infra laryngem, exterius quidem (conſpicuum enim narrat) qui quidem per ſe malum ſignum non erat (nam, vt in aphoriſmo dicitur, in angina tumorem apparere bonum eſt) verum quia pendebat malum ex multis, & craſſis, qualis hyeme colliguntur, non fuit id ſatis ad ſalutem. Nimirum tumor externus non tam factus eſt humore extra conuerſo, quā interius & exterius redundante. Accedit igitur, quod ſolet, ijs, qui ab angina liberati, nihilominus moriuntur: quod in aphoriſmo 10. ſection. 5.
» dicitur his verbis, Qui anginam effugiunt his

" ad pulmonem vertitur ,]& ſeptem diebus mo-
" riuntur, ſi verò hos effugerint,fiunt ſuppurati. Hæc manifeſta ſigna habuit delapſus ſuccorum in pulmonem, à cuius affectionibus,vt & totius thoracis ,]alui deiectiones inutiliter, ac nonnũquam exitialiter ſuccedunt. Mortua itaque eſt hæc breui,quia poſt decubitum in pulmonem alui fluxio ſucceſſit:quæ ſi nõ ſucceſſiſſet,incidiſſet in ſuppurationem.Cum itaque angina,ſimul cum tumore ſub larynge ſuffocaretur,& eſſet multa febris, vt plerumque in angina ſolet,vena ei ſecta eſt,& ceſſauit ſuffocatio ex faucibus (addidit ex faucibus,quia ex pulmone, & aſperæ arteriæ inferna parte parum abeſt: quando fuerit ſuffocata) febris tamen non eſt ſoluta, quod ſcilicet non tam ſoluto,quam per mutato morbo fuerit ſolutio ſuffocationis. Circa quintam genu dolor, & tumor ſiniſtri. Videtur his verbis ſignificari, dextri genu fuiſſe dolorem, & ſiniſtri tumorem, vt alterum genu dolore ſine tumore, alterum tumore ſine dolore laborauerit. Poteſt autem etiam intelligi, vtrumque doluiſſe, alterum ſolum intumuiſſe. Vtcumque hoc habuerit,ſignificatur humores deorſum deſcendiſſe,& quidem hic abſceſſus bonus fuiſſe (nã deorſum in ignobiles partes, & longè à primario affecta) verum non fuit ſatis pro tanto morbo,neque adeò multum ſucci eo deriuatũ eſt,ſed maxima pars conſtitit in thorace.Nam circa cor videbatur ipſi aliquid colligi: nimirum pulmo repletus comprimeret pericardion. Et reſpirabat,vt qui ex ſummerſione reſpirant,vt ſcilicet qui periclitatur ſuffocari ex longa ſpiritus cohibitione, & ex pectore ſubſtrepebat,vt qui vocantur ἐγγαστριμύθους Gale.lib.de abſoletis Hippocrat. vocibus dicit, ita vocari eos: qui clauſo ore loquuntur ἀπὸ τὸ δοκεῖν φθέγγειν ἐκ γάστρος,quod ex ventre loqui videantur. Hoc ſignificato oportet nos nunc hoc nomen accipere: quamquam alij aliter eo vtantur. In decretis canonicis dicuntur hoc nomine quidam,qui ex pelui, vel alio vaſis genere vaticinantur ἀγέρμ, quod eſt vaſis quoddam genus. Sed qui loquerentur ex ventre, nõ ſatis ſcio,qui eſſent. Cęlius Rodiginus dicit ita appellatos, quoſdam quibus in ventre dæmon eſſet aliquis, interrogantibus reſponſa tribuens, qui dicebantur pythonem habere in ventre. Fortaſſe citra dæmonem, ſint qui mugitu quem clauſo ore reddant,voces quaſdam,non ſanè diſtinctas, imitentur: vtcumque hoc habeat , quod hic dicitur eſt, ſtrepitum quendã in huius mulieris ventre ſentiri,quod quidem fecerit aer, qui intra aſperas arterias ab humore coercebatur. Hæc cùm ita haberet,circa ſeptimam, aut nonã ad noctem aluus fluxit, & excreuit multa humida, qualia quæ putantur eſſe mala: vt hac ratione viderentur exire qualia oportebat: mulier vero tam longe abeſt,vt habuerit melius, vt etiam priuata voce,fuerit mortua. Nimirum euenit,quod in pectoris, & pulmonis morbis plerunq; ſolet, vt tenuia tranſcolentur in ventrem, craſſa intra thoracem hęreant,& facultate ſoluta,morbo non ſoluto,mors fiat.Quia à thorace in ventrem expedita via non eſt, & ea pars debilita-

A tem,omnium minime,poteſt ſuſtinere,quia indiget motu vehementi: & ob alterum nõ purgatur,ob alterum, facultate citò deſtituitur. Dicit circa ſeptimam,aut nonam, vt qui non ſatis recordaretur,qua die. Septima ſolere fieri dicitur in aphoriſmo, non mirum tamen, quod ſeptima fieri ſolet,vſq;ad nonam produci. Non enim ſunt hi fines adeo ineuitabiles.

60 *SVbpurgare ventres oportet in morbis, cùm concocti fuerint, alios quidem deorſum cùm conſediſſe videris. Signum, ſi neque anxii, aut capite grauati fuerint, & cùm febres mitiſſimæ, aut cùm ceſſauerint poſt paroxyſmos. Alios autem ſurſum in paroxyſmis, tunc enim ſua ſponte subleuantur, cum*
B *anxii, & capite grauati fuerint, & ſe iactarint.*

ὑποκαθαίρειν, id eſt ſubpurgare, videtur ſignificare purgationem exiguam, aut deorſum factam. Hæc enim ſignificat ὑπὸ in compoſitione. Hic vero neutrum horum eſt,ſed,quod καθαίρειν,purgare ſcilicet vtcunque. Addit .n. alios deorſum,alios ſurſum. Docet itaque hęc ſententia,qui ſint purgandi,& qua via. Purgare, inquit, oportet in morbis cum concocti fuerint:nimirum,vt in aphoriſmo dicitur,non ſunt mouenda cruda,niſi turgeant,qualia ſanè ſunt perpauca. Qui verò expurgandi, alios quidem deorsũ expurgare oportet deiectione alios ſurſum vomitu,vt ſcilicet humores ipſi ſua ſponte ſurſum,aut deorſum vergunt,quia
C quo vergit natura per loca conferentia, eo oportet ducere. Signa verò quæ indicant conſediſſe humores,quòd anxietas,& capitis grauitas caſſauerit, & febres mitiſſimæ ſint, aut ceſſauerint poſt paroxyſmos, hoc eſt cùm ſint febres mites,& paroxyſmis carentes,niſi forte exiguis:aut ſi habuerint paroxyſmos,minimè mites tamen ceſſauerint iam. Alios autem oportet purgare ſurſum, cum ſunt in paroxyſmis,cum anxij, capite grauati,& loco conſiſtere non potentes. Reddit horum cauſam dicens,tunc enim ſua ſponte ſubleuantur. Hoc eſt,cum morbus fertur difficillimè,& anxij,inquieti,ac grauati capite ſunt,ſignificatur ſuccorum ſurſum latio:cùm nihil tale eſt,aut ceſſarunt hæc omnia, ſignificatur ſuccos non eſſe elatos, aut ſubſediſſe. Sed videri poſſint hæc
D à methodo dicta, & hæ definitiones incertæ. Nam dicere grauatos capite non eſſe expurgandos per inferna, videtur falſum, cum in vertigine, cephalea, cephalalgia, epilepſia, & alijs omnibus morbis capitis,non ſit, qui non conſulat pharmaco deiectorio vti. Galenus certè hieram aliquam ex colochyntide mox exhibet. Quin potius in capitis grauitate, videtur meritò vitanda vomitio, ne laborare cogatur pars affecta, & ſurſum verſus commotio fiat. Præterea, præter artem videtur, in ipſis paroxyſmis vlla purgatione vti. Quia,
" vt in aphoriſmis dicitur, cùm morbi vi-
" gent,& ea,quæ ſunt præter naturam ſunt for-
" tiora,melius eſt quietem agere. Accedit,quòd anxietas, inquietudo, & capitis grauitas, ſæpe ſunt decretoria, prænunciantia vomitum, aut fluxum ſanguinis ex naribus præcipuè,

pue,ſed & alias euacuationes aliquãdo imminente autem criſi,nulla vacuatio tentanda eſt, quia quæ iudicantur aut iudicata ſunt, neque mouere,neq. nouare oportet,ſed ſinere. Certè Hippocrat. non hæc,quaſi exactas, & quæ ſolæ ſufficiant, definitiones expurgationum ſuperiorum & inferiorum, ſcribit, ſed vt vtiles quaſdam conſiderationes. Quibus aliæ omnes artes,ſunt adiungendæ. Nec dicit, nullos qui ſunt capite grauati, expurgandos eſſe deorſum: ſed eos quibus ſucci ſunt cocti, & alioqui nihil obſtet expurgari,ſi neq; anxij fuerint,nec capite grauati, neque febres in exacerbatione, expurgandos eſſe per inferna: quia ſignificatur ſuccos deorſum conſediſſe: cum enim ſuperferuntur, ventriculum ſuperiorem,thoracem,& caput,moleſtia afficientes augent febres, pariunt anxietates,inquietudines,& grauitates capitis. Hæc ergo ſi adſunt omnia,tamen expurgandum ſit,expurgandum erit per ſuperna,quia ſucci non cõſident. Tamen,ſi,etſi hæc adſint, aliud aliquid eſt, quod purgare corpus prohibeat,vt ſi iudicatio imminet,aut ſit, aut febris eſt vehementiſſima, purgandum omnino non eſt, neque id Hippo. dicit. Sed ſi purgandum ſurſum faciendum. Capitis verò grauitatem ſolam,non dicit prohibere expurgationem per interna,ſed cum reliquis. Quapropter in cephalea, & alijs capitis morbis,non prohibet dare deiectorium: ſed in his ipſis vtimur vomitione, cùm ventriculus ſentitur malè habere, aut quòd caput laboret ex ventriculo,aut ventriculus ex capite: vtcunque ſcilicet circa ventriculum redundent excrementa, quod cognoſcimus anxietate,qualem parit ventriculi morſus,aut nauſeabunda laxitas. In paroxyſmis, hoc eſt, febrium exacerbationibus, quarum expectetur citò futura inclinatio, expurgatio totius corporis non tentatur tutò. Satius eſt enim expectare remiſſionem,ne duobus modis laborans facultas,ſuccumbat: verum ſi exacerbatio ipſa vrgeat,neque alia ratione remiſſio expectetur, & nihil maioris momenti prohibeat vomitione eſt expurgandum: quia expurgandum eſt omnino, & indicatur, talibus, ſuccos non ſubſediſſe. Qua eadem ratione in paroxyſmis intermittentium febrium ſolent vomitus eſſe vtiliſſimi, adeò vt ſolis his ſoleant tertianæ curari,& quartanæ febres miteſcere.

61 *EX caſu vulnerato cubito in ſphacello cubitus ſuppuratur, maturato iam ichor lentus exprimitur, vt & Cleogeniſco, & Demarcho Agartelis filio. Similiter autem & valde ex eiſdem pus nullum,velut Aeſchili filio contigit.*

Sphacellus eſt corruptio & mortificatio partium ſolidarum, occupans etiam ipſa oſſa. Hæ corruptiones aliquando ſunt humidæ, aliquando ſiccæ. Siccas putreſcentias vocari Hipp. eas, quæ morientibus ipſis particulis, citra ſucci collectionem, aut redundantiam fiunt, non ſemel iam antea diximus, humidæ ergo ſunt,cum partes putreſcentes in ſaniem aliquam reſoluuntur. Suntque quædam ſuppurationes,deficientes à bonis,quantum à be-

A nigna inflammatione, aut contuſione differt ipſa mortificatio. Nihilo benignior eſt mortificatio ſicca quam humida,ſed. vt ego exiſtimo, etiam malignior, quia extinctio mera videtur eſſe hæc nati calidi: illa velut colliqueſcentia à febrili. Quamquam in tam malignis, non eſt quod eligas. Illud certum eſt, in corruptionibus humidis non poſſe eſſe pus bonum, vt in bonis ſuppurationibus: quia hæ caloris à naturali non valde deficientis ſunt, illę corruptiui. Proinde vt in his ſit pus craſſum ſine lentore,ita in illis contrarium,tenue ſcilicet vt ichor,& cum lentore. Quamquam nè hoc quidem talibus multum durat, ſed cito ſupprimitur, ſitque poſtremò vlcus ſiccũ, vt repetens hanc ipſam ſententiam, dicit B Hippoc. in ſeptimo libro. Itaque dicit, quibuſdam, qui cubito percuſſi cum eſſent, ex caſu corruptionem cubiti incurrerunt, duobus quidem exijſſe ichores lentos, alteri nullum pus,atque vtrumque fieri ſolere. Neque ſanè in cubito ſolo, ſed & in tibia, & brachio & quauis alia parte ſimili perinde accidet. Verum hæc forte occurrerant,quæ memorię & obſeruationis gratia notauit. Conſtat verò vetuſtiſsimam phraſim ſapere, quòd, corruptum iam,& reſolutum in pus cubitum, maturatum vocat. Nam & in libro de alimento vocauit cibos coctu faciles, facilè putreſcentes.

62 C *SVppuratis autem plurimis, horror & febris ſuperueniebat.*

Hæc eadem verba(vt etiam ſuperiora) occurrent iterum in libro ſeptimo. Illic verò dicetur, febres ſuperueniebant. Non multum intereſt. Sed ſi verbo præteriti imperfecti vtitur de aliqua tempeſtate, qua multa fuerint ſuppurata,loqui videtur: forte de ea ipſa tempeſtate, qua contigit ex caſu vulnerari cubito Cleogeniſcum,& Demarcum, & Aſchilli filium: ſin autem verbo pręſentis, docet, rigores incertos, & noua febrium incrementa, ſientis ſuppurationis eſſe ſigna: quod in prognoſtico etiam dicitur ab eodem Hipp. his verbis. ,, Conſiderare ſuppurationis principiũ ,, oportet, ſuppuratione facta ab ea die, qua ,, primum homo febricitauit, aut ſi forte pri- ,, mum ipſum rigor apprehenderit. Cauſam in commentatione eius loci reddidimus.

D

63 *PArmeniſci filio ſurditas, conducebat non lauare, purgare autem lana ſolùm,& infundere oleum, aut netopum,iubere vt ambularet, mane ſurgeret, vinum album biberet.*

Netopi nomen occurrit apud Hippocratem ſcriptum ſæpe, præcipuè in libris de morbis mulierum. Quid poſsit ſignificare, & ſi de ea re lexica multo, & viros doctos, & grępcæ linguæ peritiſsimos, conſuluerim reperire non potui. Quod me cogit ſuſpicari, vitiatum eſſe codicem, legendumque eſſe metopium. Eſt enim facilis lapſus, cum ſint voces adeo ſimiles, aut Hippocratis ſeculo vocatum eſſe netopum, quod poſtea netopium.

Nam

Nam metopium legi ſ congruit plurimum cum inſtituto. Significatur enim ea voce quod dicimus alio nomine galbanum,& vnguentum quoddam in Aegypto parari ſolitum,quod deſcribit. Dioſcorides libro primo, recipiens galbanum,à quo & nomen accepit. Accedit ad coniecturam,quòd vbi meminit. *H*ippoc. netopij,recenſet illud inter reſinas, & pinguedines,& olei genera,denique inter res emollientes cum quadam reſolutione, cuiuſmodi eſt galbanum,& vnguentum illud. Vnde ego citra dubium colligo,aut eſſe id quod quod dixi:aut aliquid ei ſacultate ſimile, quale ſtyrax, bdellium, myrrha, aut thus, aut ſuccus ſylphij, Quanquam nihil horum,quæ modo nominaui, eſſe conſtat,quia locis citatis inter ea refertur ab *H*ippoc.quaſi diuerſum quiddam. Dico autem eſſe facultate eiuſmodi aliquid magis autem adducor vt ſuſpicer eſſe quod dixi. Nam præter dicta, eſt illud vnguentum atque adeo ipſum galbanum cum aceto & melle feruefactum,vtile ad grauem auditum, & ſurditatem, vt licet videre apud Galenum lib.3. de compoſitione medicamentorum ſecundũ locos cap.1. quo etiã in loco Galenus commendat ad eam paſſionem,deambulationem, & frictionem capitis,& corporis,ac denique totum victum ſiccum & attenuantem. Quia ea paſſio à ſuccis multis & craſſis in capite redundantibus,fit. Quare & ambulare,erit etiam vtile,mane ſurgere, ne ſomnus multus afferat capitis grauitatẽ, & vt exercitatio tempeſtiuè agatur (non.n.à cibo fuerit vtilis)& vinum bibere album,quia tenuius & minus replens quã nigrũ, & purgare aures lana (ipſa enim expurgatio diſcutit)& infundere oleum,aut,quod eſt multo efficacius(oleum enim niſi ſit vetus,aut feruectum, aut quod vocatur elychniorum, leue auxilium eſt) galbanum ex acero & melle: itaque, lauare erit noxium, quia humectabit, niſi tamen laues balneo aliquo medicantoſo, vt vino in quo amaracus, aut ſtœchas,aut alia eiuſmodi incocta ſint. Tunc enim iuuare poſſis: ſi tamen prius,& corpus totum,& caput vacuaueris per hieram diacolo chyntidos, aut tale aliquod medicamentum, præmiſſa (ſi ea etiam ſit opus) miſſione ſanguinis ex vena cæphalica. Expurgationem verò in hac paſſione princeps eſſe auxilium, conſentaneum eſt, ſiquidem, Hippocrates ipſe dicit, ſurditatem fluente aluo ſolere ceſſare. Poſt maiores autem euacuationes,errhynis,& gargarizatu,ſeu etiam maſticatorijs,ad extrahendam pituitam, vti contulerit. Cibi autem ſint ſicci & pauci, & concoctionis facilis & caput minime replẽtes. Ob id Hippocrates libro 7. huius operis vbi hiſtoriam hanc repetit, & quędam præterea addit pertinentia ad victum, iuſſit abſtinere ab oleribus, vt humidis, vaporoſis,& grauantibus caput(nam & lactuca,quæ inter olera tenet primas,hæc habet vitia)& veſci pane, & piſcibus ſaxatilibus. Tales enim concoctu faciles,neque mali ſucci ſunt,eorum verò humiditas pane emendatur. Piſces ſaxatiles dicit Galenus eſſe ſcarum, merulam, turdum, iuliam, fucam, percam, quòd in petroſis promontorijs, & vbi ſaxa ſunt deliteſcunt. Ego

A verò intellexerim multos alios piſciculos, qui in cœnoſis,& ſtaucuſtribus gignuntur nunquã, ſed limpidis aquis, & perpetras decurrentibus,veluti ſalaras,ſi forte ita vocatæ ſunt quæ nobis truchas, & vtcunque veteribus appellarentur,quæ nobis vocãtur vermeiuelas. Omnibus.n.eiuſmodi piſcibus,eſt ea laus quam Hippocrates tribuit ſaxatilibus,non ſolùm illis marinis. Dabuntur verò in hac affectione piſces frixi,potius,quam elixati. De vino dubitet aliquis, an vtile ſit. Videtur enim tentare caput & fluxiones in illud commouere. Ego quidem non intelligo præferri hoc loco vinum album aquæ, aut alij potione aquoſę, ſed vino nigro. Satius autem fuerit ob partis indicationem vti aqua,niſi tamen inueterata iam
B paſſio ſit,& hominis conſuetudo, aut etiam naturam plurimum repugnet. Tunc enim, vt & in alio quouis morbo, faciendum erit ſatis indicationi maiori.

64 *VXori Aſpaſii grauis dolor dentis,& maxillæ intumuerunt. Cum verò caſtoreo & pipere collueretur,iuuabatur.*

Dentes patati ſunt dolere, quia fluxionibus valde opportuni. Quiuis enim eorũ cum maxillæ oſſe facit,vt quendam articulum,quo,nõ, vt in reliquis articulis, alligantur oſſa ligamẽtis durioribus: & ſenſus expertibus: ſed neruulis quos per radices accipiũt,pendent,& velut claui infixi ſunt, cõprimẽtes & compreſſi.
C Accipiunt præterea & venulas & arteriolas, quia ob attritionem neceſſariam, indiguerunt alimento copioſo,& aſſiduo:quod etiam ipſos facit fluxionibus oportunos. Eiſdem enim vijs recipiunt partes ſuccos redundantes, quibus & nutriuntur. Itaque ob hæc ſolent dolere dẽtes, non tamen ſemper dolent ab eadem cauſa, ſed nunc ab intẽperie calida aut frigida dolor incipiens, conuocat fluxionem, à qua deinde ſeruatur & augetur,nunc fluxio prima dolendi cauſa eſt. Atqui ipſa fluxio,ſiue dolorem antecedat ſiue ſequatur, nunc eſt calida & acris nunc frigida,nunc etiam flatuoſa. Atqui nonnunquam dolor incipit à gingiuis, & coafficit dentes, nonnunquam à dentibus & reffunditur in gingiuas. Et tumor gingiuarum aliquando creſcit cum ipſo dolore,quod vtrũ-
D que ſimul fluxio faciat, aliquando tumeſcentibus gingiuis dolor ſedatur,quòd fluxio conuertatur ad externa. Nimirum, vt & in alijs omnibus articulorum doloribus ſolet accidere: qui enim ſine tumore cœperunt, ſuperueniente tumore ſolent miteſcere. Ex his quiuis intelliget, nullum eſſe medicamentum, quo omni dentium dolori æquè occurratur, ſed pro dolendi cauſa,alijs aut alijs eſſe opus. Horum triplex genus eſſe video. Quædam enim adſtringentia parantur,ad arcendas fluxiones, & firmandos dentes: quædam reſoluentia, ad abſumendum fluxiones & flatus,quædam ſtupefacientia, ad tollendum dolorem cum ſenſu. Cõponũtur hæc multis modis, cùm ab eodẽ medicamento volumus multa præſtari. Et verò commune omnibus quæ pro dẽtibus parantur,indigere aliquo quod in altũ deducat,

alio-

alioqui nihil præſtiterint neruorum radicibus, quæ intra ipſa oſſicula ſunt. Proinde vino generoſo, aut aceto acerrimo plerumque incoquuntur. Atqui profectò efficaciora ſunt in aceto incocta, quia vinum elixatione deponit vires. Cùm igitur hæc caſtoreo, & pipere, medicamentis calidis, & ſiccis, & tenuium partium, iuuaretur, conſentaneum eſt, ex fluxione frigida, aut flatu craſſo, dolere cœpiſſe. Collutio vero facta fuerit ex aceto. Hæc eadem hiſtoria repetitur libro 7. et ſi non omnino eiſdem verbis, & quidam aliud additur, ad eundem pertinens ægrotantem. Ita enim
„ ibi legitur. Vxori Aſpaſij dentis dolor grauis,
„ & maxillæ (ſuppleri debet tumor) caſtoreum,
„ & piper colluens, & ore tenens, iuuabatur,
„ & ſtrangurioſa paſſio ipſi iuuabatur. Callacit, & farina quæ cum roſaceo. His verbis intelligi poteſt ſtrangurioſam paſſionem mulieris huius, ſolui caſtoreo, & pipere potis, ex aqua, & cataplaſmate ex farina, & roſaceo calido: aut hanc curationem ſolo cataplaſmate agi. Vtrumuis intelligas, fit, curationem ſtranguriȩ calidorum vſu agi, quod quidem non de omni ſtranguria verum eſt, ſed de quadam. Ea enim quȩ ardore vrinȩ aut obſtructione fit, aut vlcere, alia poſcit auxilia. Quȩ ex frigore pendet aut flatu, ea poſcit calidas potiones, & fomēta

65 *CAllimedontis puero contulit ad tuberculum in ceruice exiſtens: durum, magnum, & crudum & dolens apoſtaſis brachij, & lini cataplaſma imponere ſubactum vino albo, & oleo oblitum, ſuperligare autem valde coctum aut cum melicrato coquere erui farinam, aut hordei, aut tritici.*

Tuberculum durū, crudum, & dolens, haud dubie eſt inflammatio ſcirrhoſa. Nam tumor durus & dolens eſt inflammatio dicens autem durum, & crudum duritiem quandam ſolito maiorem inſinuat, quȩ inflammationis eſt ſcirrhoſȩ. Meritò ergo iuuabatur cataplaſmatis emollientibus, & reſoluentibus. Hȩc enim vtraque deſiderat talis affectio, aut ſimul, aut alternatè. Eruum, & hordeum ſiccando reſoluunt. Lini ſemen, & oleum reſoluunt minus, molliunt tamen, vt & triticum, quod & ſuppurandi vim habet, ſi huic vellet inflammatio cedere. Vinum reſoluentibus cataphlaſmatis eſt liquor idoneus. Vbi dicit ἀπόστασις βραχίονος videtur aliquibus ſignificare receſſum, deceſſum e ſanguinis, hoc eſt, miſſionem ſanguinis ex brachio. Videri tamen poſſit dura interpretatio: occurrit enim apud Hippoc. & Galenū ἀπόστασις ſignificans quod ἀπόστημα ſeu abſceſſus, & vbi ſignificet ſanguinis detractionem, non occurrit. Quamquàm Galen. lib. antiquarum vocum, dicit ἀπόληψις ſignificare apud Hippocratem ἀποχεῖσθαι, & ἀποχέειν ſignificatione communi eſt idem quod ἀπόστασις. Et ſi, vt ſignificetur abſceſſus. Hippocraticam phraſim non adeo ſapit ἀπόστασις βραχίονος ac ſi diceret εἰς βραχίονα videtur tamen non adeo eſſe durum, interpretari, abſceſſum brachij, id eſt qui in brachium, atque in alienam ſignificationem nomen transferre, ſi modo ea aliena eſt, etiam apud Hippocratem. Verum eſt ſi rem ipſam ſpectes optimum eſſe auxi-

A lium ad inflammationem in ceruice conſiſtentem, ſanguinem mittere ex brachij vena externa, lateris in quod malum inclinet. Cæterum, ſiue id antea factum fuerit, ſiue ſecus potuerit etiam abſceſſus in brachium factus, ſponte liberare. Vt ſcilicet alia quamplurima ex ſuccis pendentia abſceſſu ſoluuntur. Eſt autem abſceſſus, humorum, in partem aliam ab ea quam primo afficiunt, inclinatio, quȩ tumore, aut vtriſque ſignificatur. Itaque vtrūuis hoc loco ſignificet ἀπόστασις, ſiue ſecundum communem vſum abſceſſum ſiue miſſionem ſanguinis, vt apud *Hippoc.* ἀπόληψις ſecundum rationem eueniret, vt ægrotus ab inflammatione ceruicis ſubleuaretur, ac proinde, in vtram interpretationem potius inclinē,
B dubito.

66 *MEliſſandro gingiua creſcente, & dolente, & ſimul vehementer intumeſcente, apoſtaſis brachij. Alumen in principio ſedabat.*

Huic incȩperunt, proceſſeruntque ſimul, dolor, & tumor gingiuȩ, vnde & dentes accideret condolere. Magnus tumor indicabat copioſam fluxionem. Quare nihil eſſet potius quàm ſanguinem ex brachio detrahere, qua eadem ratione, & ſiquis in brachium ſecundum rectitudinem abſceſſus fieret, conferret neceſſario. Vtrumuis ergo horum huic quoque nomen ἀπόστασις ſignificet, non caret euētus ratione. Aluminis communis eſt vſus in
C his, ad oris partium fluxiones, & plurimis ſtomaticorum medicamentorū vtiliſſimè miſcetur. Nam adſtringens firmat dentes: ſiccans reſoluit ſuccos: extergens, curat, ſi quȩ ſunt, vt ſolent putria vlcuſcula. Verum quia magnam facit adſtrictionem vnde, & grȩcum nomen accepit στυπτηρία poſt quam iam partes plurimum intumuerunt, vtile non eſt. Quia adſtrictio reſolutioni obſtat: & magna adſtrictio partes humidas velut condundit, preſſius comprimendo. Meritò ergo huic alumen lingua in ore verſatum, aut ex alumine, & vino aut aceto collutio conferebat in principio, antequam vehementer intumuiſſet, poſtea enim factus eſſet, cum laxantibus, & reſoluen-
D tibus commutari.

67 *HYdropicum oportet defatigari, ſudare, panem, comedere calidum in oleo, bibere non multum lauari, & caput tepidè: vinum autem album, & tenue, & ſomnus auxiliatur.*

Hidropicis omnibus commune eſt frigidis & crudis redundare ſeu pituita, ſeu aqua, ſeu flatu, ſeu omnibus, aut horum quibuſdam, ob naturalis caloris debilitatem in hepate, quæ aut ab ipſo inceperit, aut ab alia parte. Indigent ergo omnes curatione, & victu, ſicco, & calfaciente, plus aut minus, vt febris adeſt, aut non. Ita enim, & materia præter naturam collecta conſumitur, & intemperies, quȩ eius cauſa eſt, tollitur. Meritò ergo iubet Hippocrates vt hydropicus defatigetur, hoc eſt, exerceatur plurimum, & laboret. Nihil enim ſtrenuius quam exercitatio naturalem

calorem excitat, & ſuccos abſumit. Verum cum modo quodam accipi hoc oportet, vt ne magis quam ferre poſſint, debilitentur: ſunt enim etiam valde debiles, & animo linqui parati: exerceatur etiam hora idonea, quæ præcipuè eſt mane ante cibum. Nam poſt cibum exercitatio contraria prorſus facit; auget enim obſtructiones, & cruditates. Proinde Hippocrates libro de internis affectionibus hydropico victum præſcribens, iubet, vt quotidie deambulet, & mane exurgat, poſt cœnam verò, & ſerotino tempore dormiat. Nam etiam hic dicit ſomnum auxiliari. Nam etſi ſomnus in cauſis humidis ſit, atque ſiccandi gratia vigilandum quam plurimum foret, verum, vt diximus, mouendum non eſſe ſemper, ne ægrotus deficiat, ſed quieſcendum etiam virtutis gratia, itaque vigilandum, ſed dormiendum etiam, non ſolum ob virtutem, ſed, & ob concoctionem. Nam laborat humore ob incoctionem. Procurando ergo concoctio, & ſiccatio, hæc motu, illa ſomno: agendū ergo vtrumque ſuo tempore. Somno hora idonea eſt poſt cibum, motui ante eum. Sudare etiam dicit vtile eſſe. His erit ſanè vtiliſſimum, ſi robore facultatis, ac non potius diſſolutione fiat. Nam per ſudorem ichores ſeroſi, quibus præcipuè abundat hydropicus, euacuātur, & vrinæ defectum optimè ſupplet exſudatio. Verùm per ſudorem ſyncopis, diſſipatur facultas. Sudores igitur tolerantia diſcernes, ac niſi ſyncopales ſint, vtiles eſſe certò ſcias. Panem conſulit comedere calidum in oleo, non quidem calidum, & recentem (talis enim dolorem facit capitis, & eſt magis ſiticuloſus; & ventrem grauat, & tardius deſcendit, & alioqui corporis habitum minus ſiccat, vt 2. de ratione victus in acutis dictum eſt) ſed vt ipſemet loco citato ex lib. de internis affectionibus interpretatur, panem antiquum, & calidum, quod eſt, qui iam vetuſtate duruerit, & toſtum. *H*ic enim calfaciet, & ſiccabit magis, & recentis noxas non habebit. Iubet verò etiam illo loco, vt ſit quem vocant autopirum, ex quo nihil furfurum deceſſerit. Nam talis, preter quam quod ſiccabit adhuc magis, etiā facilius deſcendet. Quò reſpiciens etiam hoc loco iubet dari panem in oleo, hoc eſt, oleo intinctum. Iuuabit etiam oleum panis deſcenſum. Bibere inquit non multum. Hoc ſanè videtur remiſſe dictum. Oportet enim accipere potus quàm minimum, & quantum poſſit ſitim tollerare, vt humores aquoſi inſumantur. Potus autem ne ſit aqua, niſi fortè teneatur febre maiuſcula, atqui ne tunc quidem ſit cruda, ſed aliqua ex medicatis. Vinum verò bibere iubet *H*ipp. & hic & illo loco: non tamen vtrobiq; idem, ſed hic album, & tenue cauſa mouendi vrinam, illic nigrum craſſiſſimum, reficiendi, arbitror, cauſa, & replendi concocto ſanguine. Curationem illic ſuſcipit eius qui ex colliqueſcentia fuerit factus hydropicus, hic verò eius qui aliter, vt ex refrigeratione antecedente, atque ita vtrunque rectè dicitur. Si enim hominem, qui potu ant cibo frigidis, aut otio, aut obſtructionibus factus ſit hydropicus, cures, dare debes vinum album

A tenue, vt fluidius fiat verſus quaque corpus: ſi verò, qui ex febre colliquante cum extrema extenuatione, melius dederis nigrum craſſiſſimum, & maximè auſterum. Craſſitiem enim debes huic corpori procurare, & euacuationes ex aluo maximè timere. Verum hęc, complicatio iam affectionum eſſe videtur. Secundum indicationes hydropis per ſe, rectius dicitur album, & tenue deſiderari ad hydropas. Quod dicit, lauari & caput tepide, non tam videtur mihi eſſe pręcipientis vt lauet, quam prohibentis ne multum, calida aut frigida lauet: ne caput quidem ſolum, nedum totum corpus. Nam balneum haud dubie per ſe aduerſum eſt hydropi. Erat verò hominibus eius tempeſtatis conſuetiſſimum, cum ſecundum totum corpus, tum vel maximè ſecun-

B dum caput. Proinde occurrens conſuetudini hydropicis futuræ noxiæ, dicit, lauari etiam caput tepidè. Ego quidem, ſi liceret, vellem accipi illud χλιαρῶς id eſt, tepidè, metaphoricè, pro modice, ac parum. Sed proprietas non videtur id ferre, ſed ſignificari, vt neque calidum neque frigidum balneum ſit. Calidum enim diſſoluet vires, frigidum augebit cruditates, & frigidas fluxiones. Itaque ſi lauandum ſit, tepidum ſit balneum. Ego verò mallem eſſe nullum. Preter hæc enim, multa, & magna auxilia ſcripta ſunt ad hydropicos, ab omniū ſectarum auctoribus.

68 *Bianti pugili, cum natura eſſet vorax, euenit incidere in paſſiones bilioſas ex carnium eſu, ma-*

C *xime verò porcinarum cruentarum, & ebrietate vini odorati, & placentis, & dulciarijs ex melle, & cucumere, pepone, & lactè, & polenta recenti. In æſtate autem bilioſa, & febres intermittentes.*

Ex ebrietate vini odorati (quod, & calidum eſt neceſſario) & placentis, & dulciarijs, & dulciarijs ex melle, conſentaneum eſt hominem calidum, & exercitatum in bilioſas paſſiones incidiſſe: verum ex eſu carnium porcinarum fluentium ſanguine quales ſcilicet ſunt quæ crudiores, & ex cucumere, & pepone, & lacte, & polenta recenti, in morbos ex crudis ſuccis videtur potius caſurus fuiſſe: proinde duorum alterum interpretor; Aut paſſiones cholericas vocari hic choleram morbum, aut morbos omnes ſeu febres putridas. Febres, enim ex bile, aut bilioſas vocare ſolet Hippocrat.

D ex quocunque ſucco putri, interprete Galeno commentario ad aphoriſmi 42. ſeptimæ. Atqui fortaſſe vtrunque paſſum fuiſſe. Biantem inſinuare voluit, verbis illis vltimis in æſtate autem bilioſa, & febres intermittentes. Fortaſſe enim paſſus eſt bilioſas, & vomitiones, & deiectiones, & febres putridas intermittētes multiformes. Nimirum voracitas adeo multorū & diuerſorum intempeſtiuè ac citra ordinem ingeſtorum, non poterat non, & ventriculum vitiare corruptione multa chyli, et debilitare vim in eo concoquendi, et retinendi, atque totum corpus vitioſis ſuccis, et longè diuerſis replere. Quorum illud, choleram morbum, hoc febres putridas inconſtantes, natum eſt facere.

Timo-

69 *T:Imochari hyeme[;]catharrus maximè in nares.*
Vienti venere ſiccata ſunt omnia,laſſitudo,ca-
lor,ſuperuenit:caput grauatum ſudor à capite mul-
tus. Erat autem etiam ſanus ſudare ſolitus. Tertia
die euaſit ſanus.

Exemplum ſanè eſt Timòchares eius quod
ſexto epid.dicitur,vbi ita eſt ſcriptum. Coitus
morbis à pituita vtilis. Nam hic non habuiſ-
ſet melius à catharrho in hyeme,tam breui,niſi
Venere eſſet vſus.Quamquam profectò non
euaſit facilè,ſed difficili,et periculoſa curatio-
ne. Nam ſuperueniente febre cum grauitate
capitis,et laſſitudine,à quibus multo magis
periclitatus eſt,quam à catharro. Hic enim
tardior, ſed minus periculoſus eſt,ſi quis bo-
no victu ſe continens, à permutationibus in
alios morbos, vt ex acutis, pleuritidem, aut
peripneumoniam: ex longis, in phthyſim, li-
beretur. Atqui profecto ipſa per ſecuratio
pituitoſarum paſſionum per.Venerem, haud
eſt tuta, vt proprio loco indicabimus. Nam
debilitat facultatem,et exhaurit ſpiritus: vn-
de ex accidenti crudis ſuccis replere, et de-
liquia animi accerſere magis ſolet. Laborat
etiam per venerem,et cerebrum,et totum ne-
ruorum genus, vnde eneruationes, et paraly-
ſes,et vertigines, et cephalcæ,et capitis gra-
uitates fieri ſolent. Commouentur exagitātur-
que ſucci toto corpore, vnde laſſitudines, et
varię, multas in partes, fluxiones,& obſtru-
ctiones. Caleſcunt labore omnia: vnde pu-
treſcentię, & febres fiunt. Hęc plus aut mi-
nus,vt cuique eſt apparatus,hoc eſt,vt cuique
eſt naturale robur, corpus laxum,aut obſtru-
ctionibus opportunum,boni habitus,aut ma-
li.Nam quibus firmum per ſeſe eſt totum cor-
pus,& habitus alioqui non mali, ſi qua pituita
nunc abundent, poſſint Venere moderata li-
berari,ſiccata,& diſſipata pituita.Quibus ve-
rò hęc bona non adeo inſit,ſi Venere vtantur
grauius afficientur, atque diutius peiuſque
ęgrotabunt:aut ſi bonus ille, quem deſcripſi-
mus,apparatus,neque valde adſit, neque om-
ninò deſit, permutatione in acutum aliquid,&
graue facientes, ſimul à recenti,et veteri paſ-
ſione,breui liberabuntur. Poteſt enim eſſe hęc
et ſi non tuta, compendiaria tamen,et breuis
curatio,vt Timochari accidit. Quem ſanè cō-
ſtat,neque infirmum admodum, neque admo-
dum malè paratum fuiſſe, ſiquidem à laſſitu-
dine,et febre tribus diebus ſe, media hyeme,
expediuit. Aeſtate enim aut diariam habuiſſet
ſolùm, aut fortaſſe nullam. Sed hęc pręfati,
quę babuit, et morbi decurſum explicemus.
Hyeme habuit catharrum,[;]maximè in nares,
qualem ſcilicet ſolet vocare coryzā, ſed quia
addit,maximè,conſtat aliquid etiam fluxiſſe
in palatum,et fauces, vt plerumque in magnis
catharris fieri ſolet. Morbus ſanè fuit tem-
pori ſatis congruens, vſus eſt Venere ita ha-
bens,et ſiccata ſunt omnia.Ne intellige ſicca-
tas eſſe partes,et conſumpta excrementa.Nō
enim febris fieret, cum grauitate capitis,quę
ſudore multo à capite ſolueretur. Nam vbi
ſudor morbus. In capite ergo manſit mor-
bus. Sed cùm ob redundantiam aliquid prius
A incoctum ex ore & naribus euacuaretur, ſic-
cata ſunt emunctoria omnia, morbuſq. factus
denuo crodior. Nam labore caput repletum
denuo eſt, & calida etiam allexit cum crudis
quæ continebat. Vnde velut affectum quen-
dam phlegmonoſum contraxit, atque ita ſic-
catum denuo eſt, cum capitis grauitate & fe-
bre: velut cùm vlcus quod mediocriter ex-
purgabatur, & occaſione aliqua inflammatur,
expurgari deſinit,ac ſæpe febrem facit. Laſſi-
tudines febribus ex catharris ſunt familiariſ-
ſimæ, quòd per neruos aliqua pituitæ deflu-
xio fiat. *H*uic ſuperuenit copioſus ſudor à ca-
pite,& adeo contulit,vt febrem ſuſtulerit, &
caput degrauauerit. Itaque liberatus eſt ho-
mo à febre,& à catharro,magnopere ſubleua-
B tus,tertia die,à qua cœpit febricitare, qua ea-
dem Venere eſt vſus. Non enim profectò ter-
tia die à catharro. Quia eius conſtitutio non
eſt adeo breuis. Sed ille quidem procedebat,
vt ſolet,in longum,& intercurrente febre tri-
duana,contractus eſt.

70 *POſt Canem febres fiebant ſudoroſæ, & non per-*
frigerebantur omnino poſt ſudorem, Rurſum
autem ſupercaleſcebant, & febres erant longæ, &
mediocriter ſine indicatione, & non valde ſiticulo-
ſæ,paucis ſeptem & nouem diebus ceſſabant, vn-
decimo,& quatuordecimo, decimoſeptimo,& vige-
ſimo indicabantur.

Dies caniculares vocati finiuntur cum Ar-
C cturus oritur,cuius ortus inchoat autumnum
vltimis diebus auguſti. Itaque poſt Canem,
autumnum ſignificat: incipientem (arbitror)
alioqui dixiſſet vt ſolet,autumno,aut ſub Ar-
cturo. Huic tempori acuti & periculoſi mor-
bi ſunt familiares,vt in hoc ipſo opere non
ſemel dictum iam antea eſt. Tale erat febrium
quas deſcribit genus. Erant enim continuæ
cum magnis exacerbationibus, & ſudoroſæ,
hoc eſt,per quas toto paroxyſmo ſudabatur.
Hoc genus febrium vocabant veteres, febres
elodes,id eſt humidas, & ponebāt eas in per-
nitioſis,quia quibus ſemper ſudatur, non de-
cretoriè,ſed ignei caloris vi,aut redundantiæ
aut malignitate humoris,fit. Harū itaq.genus
malignum erat. Hac verò tempeſtate contigit
non eſſe admodum tales.Iudicabantur.n.plu-
D rimi,vt dicit. Iudicari verò ſolui morbos, eſt
apud Hip. *H*inc licet coniectare, multitudine
potius humoris quàm qualitate,aut colliqua-
ſcētia,factas eſſe hac tēpeſtate febres: alioqui
perijſſent plures. Cùm.n.tres dictę ſint humi-
darū febriū cauſæ,peſſimæ ſiūt,quæ collique-
ſcentia,ſecundo loco,quæ ſucci qualitate, mi-
nus his malę,quæ multitudine.Poſt canē itaq;
dicit,fiebāt ſudoroſæ febres,& nō perfrigera-
bantur omninò poſt ſudorē. *H*oc eſt, non ve-
niebant ad integram febris vacuitatem,ſeu,vt
dicunt, infebricitationē. Rursū aūt ſuperca-
leſcebant. Redeuntibus.ſ.paroxyſmis. Itaque
erant cōtinuæ cū exacerbationibus. Et febres
(inquit) erant lōgæ. Paroxyſmos intellige ſin-
gulos eſſe longos. Ipſæ.n.continuæ febres; cū
vigeſimo, aut citius indicarentur, nō poterāt
longarū appellationem accipere. Paroxyſmos

verò eadem ratione, qua cum ſudore ſiebant, veriſimile eſt eſſe longos, quia ſcilicet pendebant ex multa materia. Quod dicit mediocriter ſine iudicatione, idem eſt, ac quod prius dixerat, non perfrigerabantur omninò poſt ſudorem. Nam de paroxyſmis hoc quoq; dicit, de totis .n. febribus poſtea dicit, paucis ſeptem, aut nouem, pleruſq; vndecim, quatuordecim, decem, & ſeptem, aut viginti iudicatas fuiſſe. Nullatenus autem eſt ſine iudicatione morbus, qui intra fines acutorum iudicatur ſine recidiua: ſed iudicationis nomen ſolutionē ſignificat, eſt verò ſolutio, ac iudicatio, totius morbi, & cuiuſq; paroxyſmi per ſe. Quod ergo prius dixerat nō perfrigerabantur omninò poſt ſudorem, dicit nunc mediocriter ſine iudicatione, quod eſt non omninò, non ſoluebantur, neque omninò ſoluebantur. Non erant valde ſiticuloſæ. Hoc redundantiam humiditatis ſequebatur. Siquidem *H*ipp. narraret qualis eſſet eius tempeſtatis, & ſuperiorū eiuſdem anni, temperies, agnoſceremus apertè cauſam, qua morbi facti ſunt tales, nunc verò nihil aliud poſſumus, quàm cōiectare fuiſſe annum valde humidum, certo ſcientes, nihil ſine cauſa fieri, & cauſas omnes cum iis, quæ ab ipſis fiunt, habere analogiam.

71 *POlycrati febris ſuperuenit, & quæ ad ſudorem attinent qualia ſcripta ſunt. Medicamento ſubter purgatus eſt, & febris mitior eſt facta. Rurſum in temporibus ſudores exigui, & circa collum poſt meridiem, deinde in totum, & rurſus ſupercalfactus eſt. Circa duodecimam autem, & quatuordecimam intentionem recepit febris, & deiectiones exiguæ. Sorbitionibus poſt purgationē vſus eſt. Circa quindecimam autem ventris dolor ſecundum ſplenem, & ſecundum ile ſiniſtrum. Calidorum admotiones minus, quàm frigidorum proficiebant. Cùm clyſtere molli vſus eſt, dolor ceſſauit.*

Hæc narratio eſt imperfecta, ſiquidem ad quindecimam ſolum diem ducta eſt, cum tamen Polycratis febris nō fuerit iudicata ante vigeſimam ſecundam, vt conſtat ex libro ſeptimo huius operis, in cuius initio narratur lōgius hæc eadem hiſtoria. Quam ob cauſam viſum eſt, eius commentationem in eum locum differre, vt ſuo loco quiduis explicetur.

72 *MAgnæ nauis gubernatori anchora digitum indicem, & os infernum confregit. Dextræ manus inflammatio ſucceſſit, & ſphacellus, & febris. Subpurgatus eſt moderatè. Calores mites, & dolores. Digiti quaedam decidit, poſt ſeptem dies exibat ſanies moderata. Poſt hæc dixit ſe non poſſe omnia lingua enuntiare. Prædictum eſt forè opiſthotonicum. Conferebant in hoc buccæ confectæ, deinde in ceruicem. Tertia die totus conuellebatur in poſteriora cum ſudore. Sexta die à prædictione mortuus.*

Infernum os digiti eſſe puto, quod manui ipſi proximum eſt, & velut radix digiti. Nam mediocriter eleuatis manibus, vt plærumque, & depinguntur, & operantur homines, illud eſt quod expectat ad inferna. Accedit, quòd
A illud eſt lōgius aliis, & fractioni magis opportunum, & ſitum inter duos articulos maiores, vt vel ea cauſa facilius inde homo conuelleretur. Itaque fractus eſt huic digitus index manus dexteræ in ipſo digiti principio, iuxta metacarpium. Fortaſſe non eſt principio rectè curatus, neque nudata ſunt oſſa quantum oportuit, neque oſſiculorum fragmenta coaleſcere inepta, extracta ſunt. Fortaſſe etiam, citra chyrurgorum erratum vllum, ob malum corporis apparatum inflammatio ſucceſſit, & ſphacellus, hoc eſt, oſſium corruptio, & febris. Subpurgatus eſt moderatè. Nō explicat ſatis, pharmaco, an ſponte: ſuſpicor tamen pharmaco, quia alioqui diceret, vt ſolet aluus ſoluta
B eſt moderatè. Accedit, quod ſecundum artem fit, vt qui vulnera habent, quacunque ratione magna, aut maligna, expurgentur. Erat verò hoc, ob partem articulis adeo proximam, magnum. Non occurrit hic ſcriptum, qua die, tamen in libro ſeptimo reperitur hæc eadem hiſtoria, ibique explicatur, quinto die à leſione factam expurgationem eſſe. Neque mirum: inſumerentur enim quatuor primi in miſſionem ſanguinis, & ſedandam inflammationem. Calores, hoc eſt, febres mites facti ſunt, & dolores, putreſcentia tamen non ceſſauit, ſed particulæ quædam digiti decidebant. Poſt ſeptimum, & exibat ſanè moderata, non ſanè qualitate non multa. Poſt hæc cœpit non poſſe mouere linguam: prædictum eſt à medico fore ægrotum opiſthotonicum. Iuuabant hanc cō-
C iecturam buccæ quæ inter ſe erant conſertæ, & ad ceruicem retractæ, non potente homines os proferre. Nam linguæ difficilis motus exiguum inditium erat opiſthotoni. Concluſionis quidem inditium erat mediocre, opiſtotoni tamen per quam exiguum, niſi accederet, menti, & buccarum in ceruicem adductio. Illud enim nihil erat aliud, quam in poſteriorem partem trahi. Tertia die à qua linguam male mouere cœpit, conuellebatur iam totus in poſteriora, cum ſudore. Sudor quidem fit his, qui conuelluntur, ob anxietatem, quam difficilis motus muſculorum facit. Sexta die à prædictione, hoc eſt, ab ea die qua cœpit lingua male moueri, mortuus eſt conuulſus. Cōiecto, quamquam Hippocrat. non dicit aper-
D tè, fuiſſe quatuordecimam ab ea qua eſt percuſſus. Nam poſt ſeptem, hoc eſt octaua, decidebat quidam digiti, & exibat ſanies, poſt hæc, hoc eſt nona, cœpit linguam male mouere, tertia ab hac, hoc eſt vndecima, conuellebatur, & additis aliis tribus, facta eſt ſexta à nona, & quatuordecima à prima, qua mortuus eſt.

73 *FIlius Harpali, qui ex Telephante liberta, luxationem infra magni digiti accepit. Inflammatus eſt, & cum dolore, & vbi repoſitus eſt, profectus eſt in agrum, rediens lumbos doluit, lauit: maxillæ ad noctem conſerebantur, & opiſthotonus aderat. Spumoſa ſaliua vix per dentes extra exibat. Tertia die mortuus eſt.*

Dicens, Magni digiti infra. Policē pedis intelligit hic eodem mortis genere obijt quo proximus ægrotus cum opiſthotono ſcilicet, qui à conſertione ſeu alligatione maxillarum, incepit, ex occaſione, non omnino eadem ſed ſimili. Sunt ambo accomodatiſſima exempla, periculorum quæ ex articulis naſcuntur. Alter enim ex fracture digiti manus, alter ex luxatione pedis, in opiſthotonum inciderunt. Quem morbum tertia die interimere ſcriptū eſt lib. 3. de morbis. Quod his duabus hiſtorijs rectè confirmatur. Ambo enim ſunt mortui die tertia ab ea qua opiſthotonici ſunt facti. Hic haud dubie læſus eſt quamplurimum quòd recens repoſito digito, cum deberet quieſcere, etſi quid inflammationis ſupererat ex repoſitione, ſoluere, profectus eſt in agrum. Ex labore enim excitato nouo dolore in pede, connocata eſt fluxio noua, quæ rectitudinis gratia, læſit primum neruorum radices in lumbis: ſed ſecundum medullæ ſpinalis rectitudinem procedente compaſſione, conuulſio cœpit à neruorum origine, & factus eſt opiſthotonicus, maxillis adeo alligatis (ligantur enim muſculis tēporarijs qui neruos accipiunt à tertio & quinto pari neuorum cerebri) vt vix exiret ſaliua per dentes. Neceſſe autem erat exire ſpumoſam ob æſtū thoracis, quem difficilis reſpiratio faceret, vt ſcilicet eſt ſpuma circa os, ijs qui ſtrangulantur.

74 *TRinon Damonis filius, circa tibia maleollum vlcus iuxta neruū iam purum (habebat.) Huic corroſo à pharmaco, euenit opiſthotonono mori.*

Neruum iam purum nudatumque medicamento mordaci tangere, non caret periculo conuulſionis, ob acrem enim ſenſum, ſuſtinere non poteſt, & trahit in compaſſionem neruorum originem, vt huic euenit. Innuit ſatis locus. Nam iuxta malleolum prætereunt nerui ſatis multi, vnus præcipuè inſignis magnitudinis, qui ex neruis vltimarum vertebarum lumborum, & ex primis ſacri oſſis conflatus eſt, ex quo etiam alij, qui iuxta tibiam decurrunt, deciſſi ſunt. Verum etſi occaſionem præſtiti locus, & nerui nuditas, & medicamenti mordacitas, ſuſpicor temporis conſtitutionem vehementer iuuiſſe, fiebant enim eo tempore multi opiſthotonici. Vt hinc intelligamus cauenda nobis ſemper eſſe ea, in quæ tēpeſtatis conditio videatur inclinare. Leui enim cauſa in ea incidetur, & quæ ſalubribus tempeſtatibus nihil, aut leuiter lęſiſſent, in ſalubribus facilè, eas quæ ſponte graſſantur, inducunt paſſiones, Velut hac tempeſtate, alius quod in agrum exijt, alius vſu medicamenti acrioris, cauſarum inſalubrium quidem, non tamen pernicioſarum, opiſthotonici ſunt facti, & interierunt.

75 *CErtè in omnibus ſuppurationibus, & iis quæ circa oculum, ad noctem labores.*

In prognoſtico ita ſcriptū eſt, omnes ſuppuratos, ex ijs ſignis cōgnoſcere oportet. primū quidem ſi febris non dimittit, ſed per diē qui-

A dem tenuis eſt, noctu vero amplior. Hoc eſt, quod nunc dicit, in omnibus ſuppurationibus ad noctem labores. Huius cauſam in commentario prognoſtici reddimus. Quod de oculi affectionibus nūc addit, oportet exploremus. Oculus plærumque paritur recipiens ex cerebro. Cerebrum verò malè affectum, & excrementis redundans, conſentaneum eſt lædi ſomno. Si quidem ſomnus cauſa eſt ſimilis cerebro, nam frigida & humida. Eſt etiam cerebri paſſio, ſitque eo obſtructo. Obruſtructio verò, quòd illud per ſomnum humores acurrant. Cacochymiæ ergo cerebri confluxu nouo accedente, neceſſe eſt illud lædi. Quod ſi ſomno læditur, & nocte neceſſe eſt lædatur. Nam præter quam quod noctu ſomni fiunt. ipſa per ſe nox eſt analoga cauſa ſomno, humi-

B da enim eſt & frigida: &, vt luce ac calore ſucci euocantur & diſſipantur, ita tenebris reconduntur, & denſeſcunt. Itaque nocte etiam lædi cerebrum, alioqui malè affectum, & excrementis redundans, eſt conſentaneum. Atque ita fit, vt capitis grauitas, & catarrhi, & conuulſiui motus, quin & deliria, nocte potius creſcant. In quam ſententiam 4. de ratione victus, ita habetur. Noctes autem pluſquā dies delirij ſignificationē præbent. Læſo verò nocte cerebro, neceſſe eſt lædi quæ per compasſionem cum eo laborant. Nam, vt apertius in re propoſita dicatur, cùm cerebrum mittat in oculos ob redundantiam, & nocte plus redundet, facta humorum acceſſione, tunc quoque

C plus mittet.

76 *TVſſes hyeme, maximè in auſtrinis: craſſa, & multa alba cum excreaſſent, febres ſuperuenie- bant, & quinta die ceſſabant, tuſſes autem circa quadraginta, vt Egeſipitoli.*

Non dicit tuſſes in auſtrinis, vt docens quod plærumque fiant, quaſi magis in auſtrinis quàm in aquilonaribus, fieri ſoleant (contra enim habet res) ſed narrat quod alicubi quadam hyemali conſtitutioni fiebat. Nimirū erat hyems auſtrina, & corripiebantur multi tuſſi, quę plæriſque durabat quadraginta dies, vt morbus neque omnino diuturnus, neque acutus. Poſſunt enim homines tusſire ob aquilonem, & ob auſtrum, ob illum quidem quia penetrat, mordet & refrigerat ſpirituales

D partes, etſi quid ſucci redundat in capite, velut exprimit, ob hunc vero, quia caput hnmectat & replet, vnde fluere etiam euenit ob redundantiam. Hinc fit, vt tuſſes ex aquilone ſicciores ſint, ex auſtro humidiores, ac per quas plura exercentur & craſſiora, vt ſcilicet flante auſtro fluit copioſius. Febres etiam natæ ſunt magis fieri ex auſtrina tuſſi, vel ob hoc ipſum, quòd ex maiori pendet excrementorū copia, vel quòd ea ipſa quę redūdāt càlida & humida ſūt, vel quò ipſe aer valde eſt putrefaciens. Sequebantur ergo dictæ tuſſes condirionem tēporis, febres verò erant tuſſis ſymptomata (tuſſim voco eam affectionem capitis & pectoris, quæ tuſſim facit) quæ ſuperueniebant redundatiæ: durabant verò minus quàm tuſ-

ſes,quia ipſæ ſuam cauſam conficiebant. Tuſ-
ſes verò minoti cauſę cọpia ſeruari poterant,
quam febres.

77 *EVtychides ex cholericis in cruribus in tetanos
deſiit,ſimul cum deiectione deorſum impensè
flauum,bilem multam vomebat per tres dies & no-
ctes: & valde rubram: & impotens erat,& anxius.
Nihil autem continere poterat, neque potuum neq.
ciborum. Et vrinæ multa ſuppreſſio, & infernè va-
cuationis ſemper. Per vomitum fæx mollis venit,
& erupit deorſum.*

Cholerica ſeu choleram morbum vocant
medici malum quoddam acutum, in quo ſimul
vomitione & deiectione,cum retinendi impo-
tentia, laborant ægroti. Cur ergo vocat hæc
cholerica, ſi deiectionis per inferna erat ſup-
preſsio ſemper? Porrò ſi hæc ſuppreſsio erat
ſemper. quo pacto dicit deſijſſe malum in cru-
rum tetanos ſimul cum deiectione deorſum, &
rurſum mollem fæcem ſimul reiectam vomitu,
deorſum erupiſſe? Hæc hæſitatio ex figurata
loquutione pendet, quam vt explicuero, nar-
ratio euadet apertiſſima. Imprimis nomen
choleræ ei præcipuè tribuitur morbo, per
quem euomunt ſimul, & deijciunt deorſum
ægroti, ſed etiam cũ ſine his euacuationibus,
à fluxu prauorum humorum,ſolis irritationi-
bus cruciatur vẽter ſupernus, vocabatur cho-
lera antiquiſſimis. Nam 4. de ratione victus in
,, acutis dicitur, Cholera ſicca, per quam nihil
,, euomitur,ſed nauſeatur tantum. Quanto ma-
gis cholera morbus fuerit hæc tametſi à ſola
vomitione incępit, qui in vtraſque ſimul eua-
cuationes proceſsit? Sed narrationẽ iam ex-
ponamus. Eutychides (inquit) ex cholericis,
in cruribus, in tetanos deſijt, ſimul cum deie-
ctione. *H*oc eſt,cum Eutychides cholera mor-
bo laboraret,deſijt malum in tetanos crurum,
& in deiectiones. Hoc dicit per præoccu-
pationem, narrans primum morbi exitum.
Nimirum huic morbus in deiectiones, &
tentanos finitus eſt. Poſt hæc reddit ad mor-
bi initium, narratque totius figuram & de-
,, curſum,dicens,tres dies noctes vomebat mul-
,, tam bilem,impensè flauam,& valde rubram,&
,, erat debilis,& anxius.& nihil continere pote-
,, rat,neque potuum nec ciborum,interimq; erat
,, vrinæ,multa ſuppreſsio,& omnis infernè eua-
cuationis. Poſt hæc,quarta ſcilicet die, ſucceſ-
ſit vomitio liquidæ fæcis, ſimulque cœpit ea-
dem fęx deorſum deijci, atque cum hac deie-
ctione finitum eſt malum in crurum tetanos.
Hæc eſt narratio. Euenit autem dubitare,quo
pacto vomeret bilem impensè flauam & im-
pensè rubram. Si enim ambas ſimul, com-
mixtasque,neutrum poterat eſſe ſummè. Quo
pacto enim inſint eidem rei duo colores,impẽ-
ſe ambo? Si verò ſeorſum vtramque, aut ſecũ-
dum diuerſas partes variegatas,qui poſsit bilis
vlla impenſe rubra eſſe? Rubrum enim eſt ſan-
guinis ſolius,ne dum impenſe rubrum. Si his
nominibus κατακορες, & λίαν ἐρυθρὸν diuerſi
colores ſignificantur,haud dubie exibat ſeor-
ſum rubrum & flauum, vel ſecundum diuer-
ſas partes malè permiſtum. Atqui quibus

A placet ſententia Auicennæ, ſpeciem quandam
bilis rubræ eſſe dicentis, interpretabuntur
hanc eſſe, quam homo hic euomuerit, vocari
verò impensè rubram non ſimpliciter, neque
ad rubrum ſanguinem,ſed ad bilem,vt quidem
fuerit hæc, quam maximè bilis eſſe poteſt ru-
bra, fuerit verò omnino ſubrubra. Sin autem
nulla talis eſt bilis ſpecies, ſed omnis color
ruber ad ſanguinem pertinet, fortaſſe nomen
ἐρυθρὸν capitur impropriè pro flauo,aut bilis
rubra dicitur quæ cum ſanguine mixta ſit: at-
qui fortaſſe huic,ventriculi vellicatione venu-
læ aliquę ruptę ſunt, & inter alias ſumme fla-
uas, quędam etiam bilis partes, rubore ſan-
guinis tinctę exierint. Primis igitur tribus
diebus tantus factus eſt, bilis toto corpore
B redundantis,impetus in ſuperiorem ventricu-
lum, vt ob eam cauſam ventriculus nihil poſ-
ſet continere,et vrina ac reliquæ infernæ eua-
cuationes eſſent ſuppreſſæ, nimirum ſuccis
ſurſum latis. *H*æc autem cum fierent, neceſſe
erat hominem eſſe impotentem,et anxium,hoc
eſt, debilem, nec potentem ſe vllo loco con-
tinere, ſed iactare hac et illac. Nihil eſt enim
quod adeo affligat, atque oris ventriculi lan-
cinatio. Bilis autem quæ in ventriculum
effluxerat, maxima parte iam euacuata, cœpit
pro bile fęx mollis euomi: remittente verò
iam hac euacuatione, et naturæ vi in contra-
ria, per lumbos verſus crura nitente, ner-
uos qui maximi et ex multis conflati à lum-
borum vertebris, et oſſe ſacro ortis, illac fe-
runtur, occupauit humor, atque ita ſimul et
aluus fæcem mollem copioſe deiecit, et cru-
C ra tetano ſunt correpta. Nimirum, vt libro 2.
ſectione prima dicebatur. Abſceſſus aut per
,, venas,aut tonos, aut per oſſa, aut neruos,aut
,, cutem,aut alias conuerſiones. Hæc eadem hi-
ſtoria repetitur, vt multæ aliæ, libro ſeptimo
eiſdem prorſus verbis, præter quam quòd il-
lic poſt illa verba, et valde rubram, interiecta
ſunt hæc (poſt vomitum bibit) quæ nihil adeo
notatu dignum addunt, aut detrahunt ſen-
ſui. Ego coniecto ob vomitum cruentum
datam eſſe ei potionem aliquam refrigeran-
tem et adſtringentem,iuxta aphoriſmũ trige-
ſimum ſeptimum ſectionis quintæ.

78 *AAdrophani vocis interceptio, delirium, ſolutis
autem bis ſupererat adhuc multum tempus,
D & recidiuæ fiebant. Lingua autem permanebat to-
tum tempus ſicca,ac niſi collueretur loqui non pote-
rat: & plærumque erat valde amara, aliquando autẽ
& ad cor dolor, quẽ venæ ſectio ſoluebat. Huic aquæ
potus: aut aqua mulſa contulit. Helleborũ nigrũ bi-
bit,necblioſum prodiit,niſi paucum, tandem hyeme
decumbens motus eſt mente, & linguæ paſſiones ſimi-
les. Calor tenuis ſine dolore, lingua decolor, vox pe-
ripneumonica, deſtillatio, veſtes reiiciebat, & educi
ſe iubebat, nihil autem poterat apertè loqui. Ad uo-
ctem vitam finiuit.*

*H*uius ægroti morbus narratur aliquãto di-
ſtinctius in ſeptimo libro, additis non paucis
verbis,quę hic deſunt, quapropter lubet eius
narrationem in eũ locũ differre. Occurret il-
lic

lic nomina. Andtothali, ſtatim poſt hiſtotiam Pherecydæ.

79 *N Icanoris paſſio cum in potum progrederetur, timor tibicinæ, cum incipiente voce tibię, audiret tibia canere in conuiuio, præ timoribus turbationes, vix ſe ſuſtinere poſſe dixit cum nox eſſet, interdiu autem audiens, nihil commouebatur. Talia comitabantur illum multo tempore.*

Melancholię morbo tenebatur hic. Eſt enim eius paſſionis proprium immeritò timere, & mœrere. Sunt verò indicibiles timoris, qui tales corripit differentiæ. Quæ ſanè ex differentia inſaniæ (ſemper enim inſania quædā; hos comitatur, tametſi ſimpliciter inſanire non dicuntur vſque dum omnibus iam videtur apertè dementes) ſeu læſionis imaginationis, naſcuotur. Non tamen poſſis ſingulatum proprias cauſas, reddere. Velut nunc, cur timebat ſonitum tibiæ, potius quàm quippiam aliud? Porrò quid habent is ſonitus cum potu, vt tunc timeret maximè, & conturbaretur, cum eo potante tibia inciperet ſonare? Certè ita erat vitiata imaginatio, vt occurrerent illi. hęc vt terribilia quædam ſpectra. Quòd hæc eadem terrerent potius noctu, quàm interdiu, facilè intelligi poteſt cauſa. Ipſa enim nox terribilis eſt omnibus, qui non longè abſunt à timore. Quæcunque igitur timendi cauſa interius illis ſit, noctu maximè id faciet, præcipuè ſi timoris talium cauſa in nigritiem ſucci, & velut internam ſpirituum animalium noctem, reijciatur. Itaque melancholicus erat hic. Nam talia comitabantur illum multo tempore. Metus verò & mœſtitia ſine cauſa, longo tempore perſeuerantes, melancholica ſunt. Horum ſumma curatio eſt, per inferna vehementius purgare, vt in aphoriſmo dicitur, idque medicamento nigra extrahente.

80 *D Amocles qui apud illum erat, cæcutire, & diſſoluto corpore eſſe videbatur: & non accederet ſane ad præruptum locum, neque in ponte, neque minimam altitudinem ſcrobis tranſilire, ſed per ipſum ſcrobem, poterat. Hæc per tempus aliquod illi affuerunt.*

Hic melancholicus ſimul erat & vertiginoſus, ea vertiginis ſpecie, quam quidem appellant tenebroſam, ſeu tenebricoſam. Huius enim ſymptoma eſt, non tam videri omnia circumagi, quam cœcutire. Hi etiam, & omnes vertiginoſi, ſentiunt quandam velut corporis diſſolutionem, & præcipuè timent cadere, ſi in loco aliquo ſublimi ſint, aut rem fluentem deſpectent. Proinde cauent accedere ad precipitia, & aquam è pontibus ſpectare, & foueas tranſilire. Cum ſpecies nigri humoris accedit, quod in his tenebroſis vertiginibus, euenit, accedit timor melancholicus, venitque res iam ad aliquam ſpeciem inſaniæ, vt non ſolum ſublimes pontes præterire, ſed neque exiguos omnino ſcrobes, aut aquæ, lutive riuulos tranſire, audeant, ſed per ipſos ſcrobes, & medium lutum procedant. Hos

A quoque oportet purgare, vt priores, medicamento verò, quod pręterquam quòd ſit melancholagogum, & vehemens, reſpiciat caput, veluti fortaſſe hiera diacolochyntidos Galeni, aut Archigenis, quibus, ego vtor ſecundùm ſyngraphas Aetij. Doque 3. iiij. Interim continendi ſunt in loco obſcuro, quieti; in victu vitanda cacochymia, flatuoſa, & caput replentia. Mittitur etiam his aliquando ſanguinis vtiliter, vt & melancholicis, & eiſdem diſtinctionibus adhibitis.

81 *P Aſſio phœnicis ex oculo dextro talis quædam erat. Plerunque velut fulgur elucere videbatur, cum continuiſſet autem non multum, dolor in dextrum tempus inſtabat, aut ſpondilum, & tertio,* B *& durities circa dentes, ac deducere tentans diſtendebatur. Vomitus ſi quando eſſent facti prædictos dolores auertebant, aut mitiores faciebant. Verùm & venæ ſectio conferebat, & potus hellebori educebat omnigena, non minime autem porracea.*

Hic laborabat hemicrania, ex bile vſta in atræ bilis naturam incipiente degenerare. Nam dolor oculi dextri, & temporis etiam dextri, & ceruicis ſecundum ſpondilum, & tertio, & durities circa dentes (quod etſi non dicat, eiuſdem lateris intelligi debere, rationi eſſe conſentaneum, intelliges, mox ac cauſas ſingulorum appoſuerimus) hemicraniæ ſunt euidentia inditia. Cauſæ verò ſpeciem indicabant exeuntia. Nam exibant porracea, quæ C niſi cum in ventriculo ipſo ob ſpeciem eduliorum genita ſunt, ingentem vſtionem ſignificant. Exibant verò & omnigena. Quòd arbitror in aliquam nigritiem etiam vrendo proceſſiſſent, aliqua etiam fortaſſe incocta ſimul cum acribus euacuarentur. Quamquam proprię materiæ morbi pars non eſſet. Quoniam verò calidorum ſuccorum redundantia ad hepar plerunque pertinet, vt frigidorum ad ventriculum, aut lienem, merito in hoc quoque mittens pars, ac velut fons, origoque morbi putetur fuiſſe hepar calidum, cum precipue dolentis lateris rectitudo in illud nos ferat. Itaque ferebantur billoſa affatim ab hepate ſurſum ſecundum dextrum latus, per venas, à quibus refundebantur etiam in arteria D terias. Præueniebant verò repleri arteriæ (ita vt ſit ob aſsiduam dilatationem, quam faciunt more follium) fumis bilioſis, quos ob calidam naturam fumos potius, quàm flatus vocamus. Fumi igitur illi flaui, obuerſantes cum ſpiritibus viſorijs, phantaſiam faciebant fulgoris. Cum autem homo oculum continuiſſet aliquantulum, ac concluſiſſet vitandi fulgoris gratia, fiebat vt fumi reſilirent in venas & arterias proximi temporis (quę pars ab huiuſmodi cauſis crebrò dolet, ob vaſorum, quæ ibi ſunt magnitudinem) aut in eas quę maximę ac copioſiſſimæ ſunt in cerebri baſi, qua exoritur ſpinalis medulla, & ita dolor inſtabat, aut in tempore, aut iuxta ſpondilum primum, quo caput ſpinę coarticulatur, moueturque antrorſum & retrorſum, aut etiam iuxta ſecũdum, quod etiam dici ſolet ab Hippo-

pocrate dentiforme ob figuram, quo caput circum ducitur. Accidebat etiam huic (dicit) tentio, & durities circa dentes. Explicat verò mox, quid vocet tentionem & duritiem circa dentes, dicens, diducere tentans diſtendebatur. Itaque diducere non facile poterat, ſed hærebant inferiores ſuperioribus, velut cum quadam partium tentione, & immobilitate, atque ſi vi diduceret dentes, velut diſtendi partes ſentiebat. Hoc ſane videbatur neceſſario affuturum ob affectionem temporis. Cum enim muſculus temporis ſit primus maximuſq; maſticatorium, & qui maxillam inferiorem adducit ad ſuperiorem, plenis vaſis temporis, muſculum cum neceſſe erat tumere, ac inflammari, & ita contrahi, & inferiores dentes adduci, abduci autem violenter. Sed & ſanatio indicat, rectè, de affectione, & eius cauſis, coniectatum eſſe. Nam conferebat venæ ſectio, temperando (arbitror) hepar, & laxando vaſa, & expurgatio per helleborum, quia euacuabantur qualia euacuari oportebat, omnigena enim, & præcipue porracea. Interim ſi quando vomitus fiebat, dolores tollebantur, aut minores fiebant. Quia etſi is dolor non inerat per conſenſum cum ventriculo, tamen non poterat, non quæcunque redũdantia in ventriculo colligeretur, crebra euaporatione capitis noxæ ſuperaddere. Verum conſidera non dicere Hippocr. ſanatum fuiſſe hunc venæ ſectione, & potu hellebori, ſed conferebat miſſio ſanguinis & potus hellebori: ſignificantem ſcilicet ipſa phraſi, hæc non ſemel eſſe acta, ſed pluries, ex quibuſdam interuallis longis, ita vt ſit, repetita.

82 *PArmeniſco & prius incidebant triſtitię, & decedendi à vita cupiditas, aliquando autem rurſum lætitia.*

Poſt hæc verba, quæ in ſeptimo libro, aut alia quam plurima repetũtur, adiecta eſt quędam hiſtoria morbi, quem in Olintho paſſus eſt hic idem Parmeniſcus, quam poſtquam hæc enarrauero, ego hoc loco adſcribam, & enarrabo, ne quis cogatur, eiuſdem ægroti hiſtoriam in duobus locis quærere. Mœſtitia & deſpiratio melancholicorum eſt, ſed his ipſis accedit aliquando, ſine vlla occaſione lætitia ſuffundi, & redire. Nimirum cum mente non ſatis conſtent, ſolent ad inſaniam vtrumque facere, nunc nulla de cauſa mœrere plurimum, nunc plurimum lætari. Fruſtra verò videatur peti ratio inſaniendi, cum non contigat, vt ille dicit, cum ratione inſanire. Sed in ipſa corporis affectione cauſam ego dixerim eſſe hanc, quòd cum neque ſterquilinium vllum ſit, quod æque ſemper expiret fœtorem, ſed cum agitatur commouetur que: atque multò magis & omnes morborum cauſæ, quibuſdam temporibus, aut certo quoddam ordine, aut erratico modo, agitentur, neceſſe eſt, vt melancholici, nigris vaporibus mentis ſedem occupantibus, mœreant, & aliquando copioſa effumatione ceſſante, & ſucci nigri motu ſedato, męſtitia liberentur. Atque cum nulla

A lætitiæ maior cauſa ſit, quàm ſoluenda męſtitia: vt & voluptatis ſoluendus dolor: neceſſe eſt aliquando lætentur ſine vlla externa cauſa plurimum, ſoluti à plurima mœleſtia, quæ ſine externa cauſa inerat, iuxta id quod Socrates dicit in Phedone, cuius hæc ſunt verba.
„ Quam mira videtur ò viri hæc res eſſe,
„ quam nominant homines voluptatem, quam-
„ que miro naturaliter ſe habet modo ad dolo-
„ rem ipſũ, qui ei contrarius eſſe videtur. Quip-
„ pe cum ſimul homini adeſſe nolint, tamen ſi
„ quis proſequitur capitque alterum, ſemper
„ ferme alterum quoque accipere cogitur, quaſi
„ ex eodem vertice ſint ambo connexa.

Poſt hæc in ſeptimo libro ita ſcriptum occurret. *In Olintho autem aliquando autumni tempore, ſine voce decubuit quieſcens, ita vt parum quiddam ſaltem loqui conaretur. Iam verò ſi quid eſſet lo-*
B *cutus, rurſum carebat voce. Somni aderant, aliquando verò vigilię, & iactatio cum ſilentio, & anxietas, & manus ad hypochondria, quaſi dolorem patienti. Aliquando verò auerſus iacebat quietem agens. Febris verò ſemper, & bene ſpirabat. Poſtea dixit agnoſcere ſe eos qui ingrediebantur. Bibere verò quandoque tota die & nocte etiam, cum tribuerent, nolebat quandoque verò vrnam repente arripiens, totam aquam bibebat. Vrina craſſa vt ſubiugalis. circa quatuordecimam verò remiſit.*

Hic fuit morbus acutus. Febris enim perpetua conſtitutionis dierum quatuordecim ſuperueniens melancholiæ diuturnæ. Quo factum eſt, vt præter febrem, & eius accidentia propria, adeſſent multa accidentia melan-
C choliæ. Cuiuſmodi illa. Nunc nimia quies & taciturnitas, nunc nimia iactatio & inquietudo. Nimia etiam & rapida potatio, & nimia potus auerſatio. Et alia omnia, quæ inſaniæ, quendam modum pręſe ferebant, melancholię familiarem. Sed ſatius fuerit ſingula percurrere, & quas coniectari poſſumus cauſas, adijcere. In Olintho (inquit) aliquando autumni tempore (quo ſcilicet maximè vrgere melancholici morbi ſolent) decubuit ſine voce quieſcens, hoc eſt taciturnus neque ſe mouens in lecto. Explicat mox quàm eſſet taciturnus, dicens ita vt parum quiddam ſaltem loqui conaretur; iam verò ſi quid eſſet locutus rurſus carebat voce. His verbis ſignificatur, illum ita iacuiſſe taciturnum, vt
D parum quiddam loqueretur, atque id quantuluncumque, vix vt videretur poſſe loqui, aut loqui moleſtiſſimè ferret, & mox rurſum conticeſceret. Quod quidem non eſt referendum ad aliquod inſtrumenti vitium, ſed ad animi affectum. Non enim quod loqui non poſſet, ſed quod ob mœrorem nollet, tacebat. Neque dicitur conari loqui, quod linguæ corporale aliquod eſſet impedimentum, ſed quia malè obſequuntur inſtrumenta omnia, cum appetitus renuit. Itaque taciturnitas illæ, & requies nimia, męſti animi erat. Męrorē verò eſſe melancholicum accidens, ſatis conſtat. Somni (inquit) aderant, aliquando verò vigiliæ & iactatio cum ſilentio. Melancholiæ familiares ſunt vigilię ob ſiccam intemperiem, tamen alia ratione etiam hi ſunt aliquando veluti comatoſi, ob męſtitiam ſcilicet. Videmus

enim

enim eos, qui triſti, & demiſſo animo ſunt, in
ſomnum inuitos ferri, qui quidem non tam
eſt ſomnus, quàm vigilandi impotentia. *H*ic
igitur, nunc ob ſucci naturam vigilabat, nunc
concidente animo dormiebat: & nunc vigila-
bat quieſcens, cum ſuccus minus mouere-
tur, nunc iactabatur, cum ſuccus agitatus in-
ſtigabat. Semper autem ſilebat, quod ea inci-
diſſet inſaniæ ſpecies. Addit, & anxietas, & ma-
nus ad hypochondria, quaſi dolorem patienti.
Hoc quidem melancholicum etiam eſt. Pluri-
mi enim melancholicorum ſunt hypochon-
driàci. Alijs, raro non conſentit ventriculus
cum cerebro. Quapropter perpauci eorum
ſunt, quibus non ſecundum hypochondria
anxietas, alijs quidem maior, alijs quidem mi-
nor. Id verò cum ſit, naturaliter videntur ma-
nus in eam partem ferri. Aliquãdo verò auer-
ſus iacebat quietem agens. Dictum eſt eum
aliquando iacuiſſe ſine motu: nunc dicit ali-
quãdo immobilitati, & ſilentio adieciſſe auer-
ſionem, vt non tantum alloqui nollent, ſed, &
videre recuſaret, quod maioris adhuc erat te-
dij. Febris verò (inquit) ſemper, & bene ſpira-
bat, melius ſcilicet quàm alij febricitantes ſo-
leant. Cuius cauſa eſt, quod mala melancholi-
corum in cerebrum, & hypochondria incum-
bunt magis, quàm in thoracis partes. Poſteà,
inquit, dixit, cognoſcere ſe eos, qui ingredie-
bantur. Poſtquam ſcilicet conuerſus à parie-
te eſt, interrogatus, an agnoſceret, dixit ſe
agnoſcere, ac fortaſſe nominauit ſingulos.
Quod ſanè non eſt tanta dignum admiratione.
Sæpe enim euenit. Et ad tempus reſipiſcunt
huiuſmodi homines. Atque poterat etiam
agnoſcens omnes delirare, læſa ratione ſine
imaginatione, bibere verò (inquit) quandoque
tota die, & nocte nolebat, etiam ſi tribuerent,
qui aderant, quandoq; verò vrinam repentè
accipiens, aquam bibebat totam. Hoc quoque
accidens vidimus ſæpe in inſanientibus ex
melancholia: vt quidem potum non petant,
etſi vrantur febre, ſola mentis alienatio ſolet
facere, quia ij, quibus mens ægrotat dolores
non ſentiunt. Tamen, vt ne admoniti quidem
vltro oblatum, velint accipere potum, ſemper
ex inſano aliquo timore procedit, velut plæ-
runque imaginantur offerri ſibi in potu mor-
tiferum aliquid, pararique ſibi ab offerentibus
inſidias. Tali aliqua ſuſpicor de cauſa, hunc
diem, & noctem potũ recuſare. Quandoq; ve-
rò euaneſcente ea imaginatione, & vrgente
ſiti, repentè arripere vrinam, & tunc quoque
ſine modo bibere totam aquam. Morbo intra
ſuam conſtitutionem conſequuto concoctio-
nem, iudicatus eſt homo per vrinam. Nam
proceſſit vrina craſſa velut ſubiugalis, & cir-
ca decimamquartam remiſit febris. Morbis
melancholicis accommodatiſſimæ euacuatio-
nes ſunt, deiectio, & mictio: illa quidem hypo-
chondriacis magis, hæc reliquis, quia craſſa, &
fœculenta multo melius euacuantur per has
vias: quæ circa hypochondria hærent, per vẽ-
trem, quæ in venis totius corporis, per veſi-
cam. Nam ſudoribus euacuantur ſeroſa fluxu
ſanguinis, ſanguis totus: vomitus non ſemper
eſt euacuatio vniuerſi corporis.

A
83 *COnonis ſerua, ex capitis dolore incipiente, men-
te mota eſt. vociferatio, clamores multi, raro
quies, circa quadrageſimum mortua eſt. Decem au-
tem dies antequam moreretur, voce deſtituta, &
conuulſa erat.*

Ratio quidem adſtipulatur, ſed, & experi-
mento cognoui, in ijs, qui à dolore capitis de-
lirare cœperint, vociferationem, clamores, &
inquietudinem, imminentem conuulſionem
ſignificare. Eueniunt enim ea ob neruorum
paſſionem, in quorum radices imbibuntur ex-
crementa. Capite ergo recipiente, eius dolor
fit, eo iam repleto, & putreſcentia vitiante ce-
rebri temperiem (vt in phreniticis) aut nigri-
tiæ obtenebrante ſenſuum internorum ful-
gorem (vt maniacis) læditur mens. Poſtea non
B continente ſe humore in mentis cellulis, ſed
occupante neruorum radices, fit corporalis
paſſio, quæ vocatur conulſio. In ea ſucci in
corpus (vt dicit Hippo.) conuerſione, neceſſe
eſt excitari dolores grauiſſimos, ob acrem ſen-
ſum neruorum, atque ob id vociferari, & cla-
mare, etſi ob inſaniam, qua parte doleant, nar-
rare neſciant. Itaque malum à magno capitis
dolore inciperit, proceſſit, vſque ad delirium,
dumq; in conuulſionem abiret vociferabatur,
clamabat, & inquieta erat. Facta iam cõuulſio-
ne, voce deſtituta eſt, quod vocales muſculi
tenerentur; vſque dum occupante iam (arbi-
tror) omnia reſpirationis inſtrumenta conuul-
ſione, circa quadrageſimum, qui morborum
non planè cronicorum finis eſt, mortua eſt.
Simile quiddam euenit infantibus epilepti-
C cis. Cum enim eos iam iam inuadunt paro-
xyſmi, clamant miſerè, ſed conuulſione iam
occupati, ne vocem quidem poſſunt emit-
tere.

84 *ADoleſcens quidam, cum multum meracum bi-
biſſet, ſupinus dormiuit in vmbraculo quodã.
Huic ſerpens Arges in os ingreſſus eſt, atque cum
ſenſit, non valens loqui, ſtridit dentibus, & ſerpen-
tem deuorauit, & dolore magno tenebatur, & ma-
nus efferebat, vt qui ſtrangularetur, & iactabat ſe
ipſum, & conuulſus mortuus eſt.*

*H*æc hiſtoria mirabilis, admonet non eſſe
tutum hianti ore ſopitum iacere, ſupinumque
in ſolo reptilibus pleno: vt ſolent ruſtici; eue-
D nire enim quod huic, qui vino mero plenus
iacebat, quid prohibet? Quamquam, qui lacte
pleni (vt etiam fit) dormiunt, periculo ſunt
magis opportuni, quòd lactis, & odor, & ſapor
reptilibus omnibus ſit iucundiſſimus. Vini
etiam æſtu, præcipuè ſi cum alijs ingeſtum
ſit, fugantur potius. Atque hanc reor eſſe
cauſam, qua non adeo multi ruſticorum, hoc
modo periclitantur: Conuulſionem huic du-
plex cauſa afferre potuit, veneni vis, & quod
vipera os ventriculi morderet.

85 *TImocharis etiam ſeruus ex melancholicis eum
eſſe putantibus, talibus, & tot viris, mortuus
ſimiliter eſt circa eoſdem dies.*

Prope

Prope hiſtoriam ſeruæ Canonis eſſe hanc ſcriptam ab autore, & quæ intercit, huic proximam, eſſe ab aliquo male interiectam, ipſa verba indicant. Quid enim refert illud ſimuliter, & illud circa eoſdem dies, aliud quã mortuum etiam eſſe hunc voce priuatum, & conuulſum, circa diem quadrageſimum. Nimirum hac ratiooe periclitantur melancholici breui mori, ſi fiant apoplectici, aut conuellantur, humore eo, qui animam perturbat, conuerſo ad corpus. Fuiſſe verò hunc melancholicum cõfirmat multorum, & talium virorum, qui illi aderant, autoritate. Quod ſcilicet illi ita putarent: fortaſſe quod ipſe huic ægroto non adfuerit, ſed rem aliorum relatu agnouerit, aut etiã fortaſſe, vt obiter doceat à medico, vt ipſe alibi dicit, ſeù medici ſententia, probabiliter affectionum argumentum capi.

86 *NIcolai puero circa ſolſtitium hyemale, ex potationibus rigor factus eſt ad noctem, febres poſtridie, vomitus bilioſus ſyncerus exiguus. Tertia die concione, nondum ſoluta, ſudor totius corporis. Ceſſauit.*

Hæc narratio mutila eſt, deſuoque plura verba, quam hic ſcripta occurrunt, vt conſtare facilè poteſt ex libro ſeptimo circa medium, quo loco eadem ipſa repetitur. Primũ ergo omnium oportet, lectio reſtituatur, deinde enarretur. Ea habet hoc modo.

87 *NIcolai puero, circa ſolſtitium hyemale, ex potationibus rigor factus eſt ad noctem, febres poſtridie, vomitus bilioſus ſyncerus exiguus. Tertia die, concione nondum ſoluta ſudor totius corporis, ceſſauit, & citò rurſus incaluit. Circa noctes medias rigor. febris acuta, interdiu verò eadem hora ſudor, cito rurſus incaluit, vomitus ſimilis. Quarta ab aqua mercurialis deiecit ſtercoroſa, & humida fœtida verò, & ſpongioſa. Aqua mercurialis non diſſimilis, hypoſtaſim non habebat, neque multa erat vrina. Appendicula parua. Doloris hypochondrii ſiniſtri, & lumborum, putabatur ex vomitu ſuperſpirare, & ſuperſpirabat aliquando duplum. Lingua alba habens, dextra ex parte velut lupini concretionem: verùm parum erat ſiticuloſus, inſomnis, ſapiens. Sexta autem dexter oculus maior, dum intuetur. Septima mortuus eſt. Verũ aluus ante mortẽ eleuata eſt, & mortuo poſteriora rubra ſunt facta.*

Narrat Hippoc. ætatem ægroti, anni tempus, & ægrotandi occaſionem, quia hæc omnia faciunt quamplurimum ad agnoſcendum morbi ſpeciem, & periculum, atque ad rectè ſuſcipiendum curationem, oportetque ſingula conſiderari ſeorſum, & alia ad alia, velut nunc, febrem hanc ardentem factam eſſe media bruma, periculum auget, quia non cõgruit cum tempore. Periculoſum etiam fuit puero larga vini potione vti (has enim haud dubiè vocat potationes) plurimũ. n. læduntur pueri à vino. Et ex potationibus, & ingluuie (ſimul enim conſueuerunt hæc fieri) meritò nata eſt febris magna, & multiplex, magnam voco ob propriam eſſentiam, & ob malignitatem (fuit enim ſemper continua, & vehemens, & per-

A nitioſa) multiplicem, ob complicationem. *Ha*-
buit enim homo à principio tertianam inter-
mittentem, coniunctam cum perpetua. Nam
incepit à rigore, & habuit deinceps tertia-
quaque nocte rigorem, à quo increſcebant fe-
bres: & rurſum tertia quoque die, cum concio
erat in foro frequens (ad meridiem ſcilicet)
ſudorem totius corporis. Quę figura eſt haud
dubiè tertianæ intermittentis. Non tamen
cum ceſſabat ſudor, ceſſabat etiam febris, ſed
cito rurſum, incaleſcebat, & manebat febris,
vſque dum ſequentis noctis hora media redi-
bat, iterum rigor. Eam notam habuit hæc fe-
bris malignitatis, à principio, quod cum bi-
lem ſatis ſynceram præſeferret, tamẽ multum
vltra tertianæ legitimam durationem, produ-
cebatur. Nã quiuis paroxyſmus durabat cir-
B citer trigiota horas. Nam rigor factus eſt cir-
ca mediam noctem, & poſtridie febris durauit,
vſque ad diem tertiam, & die tertia circa me-
dium diei ſudor totius corporis eſt factus, qui
ceſſauit (manente nihilominus febre perpe-
tua) vſq; ad ſequentis noctis mediũ. Qua hora
rediit ſimilis omninò circuitus. Itaque paro-
xyſmus erat triginta ſex horarum, interual-
lum verò tertianæ intermittentis, quod con-
tinua occupabatur, ſolum duodecim. Vomi-
tus, quia bilioſus ſyncerus talem ſignificabat
cauſam: quia verò exiguus, malus erat, vt alia
decretoria imperfecta. Significabat vomitus
talis, quod, & paroxyſmus productus, atque
ambo ſimul, multo magis redundantiam hu-
moris, & facultatis debilitatem. Nam niſi hu-
mor eſſet multus, neq; paroxyſmus eſſet tan-
C tus, nec vomitus tentaretur. Si autem facultas
eſſet fortis, & citius ſeſe à febre expediret, &
abundantius vomeret. Has ob cauſas medicis
viſum eſt multum vrgere, neque expectari
poſſe legitimum iudicationis, vel expurgatio-
nis tempus, atque ideo die quarta mercuria-
lem herbam contulerunt, à qua deiecit ſterco-
roſa, humida, fœtida, ſpongioſa, hoc eſt, ſter-
cus molle fœtidum, & ſpumoſum. Vrina erat
pauca non diſſimilis aquæ mercurialis, ſcilicet
ſubuiridis, hypoſtaſi carens, habent verò ap-
pendicula parua. Hoc loco *H*ippocr. quam-
quam indiſtinctè vti ſolet nominibus nubecu-
læ, appendiculi, & hypoſtaſis, diſtinctè eſt lo-
cutus, vocans hypoſtaſim, quod ſubſtat, appẽ-
diculum, quod in vrinæ medio vehitur. Has
D deiectioοum, & vrinæ ſpecies, prauas eſſe cõ-
ſtat. Nam vtraque habet concitioni contrarias
notas. Nam in deiectione, quod fœtidum eſt,
& ſpumoſum putreſcentiæ malignę eſt, & col-
liqueſcentiæ, vt & viride in vrina vſtionis. Ita
factum eſt (vt ſcilicet talia poſcebant ſigna) vt
expurgatio malè cederet, & morbus haberet
peſſimum exitum. Nam cum ſtercoroſa ſolum
exirent, à mercuriali bilis copia, mota tantum
eſt, & ad hypochondrium ſiniſtrum, & renes
collecta. Vnde euenit ſiniſtrum hypochon-
drium inflammatum dolere, & lumbos, ac cum
vrina bilem exire. Nõ quidem affatim, vt iudi-
cationi ſufficeret, ſed, vt tantum bilis decubi-
tum inutilem iudicaret. Quapropter facta eſt
vrina pauca, & viridis. Superuenerunt poſtre-
mo ſigna peſſima, ſuperſpiratio duplex. Hoc eſt
ſpiritus

ſpiritus,qui vocatur offendens. Et lingua alba habens in dextra parte concretionem,magnitudinis lupini,& erat parum ſiticuloſus, inſōnis, ſed non delirans, & tandem oculus alter altero factus eſt maior. Spiritus offendens, & oculus alter altero maior,conuulſoria ſunt, & in prognoſtico,& aphoriſmis,plurimum vituperantur. Lingua fieri potuit alba, retracta deorſum bile. Concretio verò malignus erat abſceſſus. Sublata ſitis in ardente febre pluries vituperatur ab Hippocrate, neque quidē nunc plurimum leuat id ſignum linguæ candor,quia non poterat in tanta febre non eſſe ſalſa pituita, accedente præcipuè peruigilio. Si enim ſupernæ partes abundarent pituita dulci,dormiret homo. Id ſolum aderat boni, quod conſtabat mente. Verum ſignum ſimpliciter bonum,multis peſſimis opponi, leue eſt. Quare meritò euenit, hominem ita affectum ſeptima mori,quia lethalia inceperunt à fine primi quaternarij apparere. Euenit huic paulo ante mortem aluum intumeſcere, bile iam per retentricis impotentiam effuſa, & in ſpatia ampliora regurgitante. Mortuo iam poſteriores partes corporis rubræ ſunt factæ; iam effluente,ob facultatum mortificationem etiā ſanguine, & cum naturali calore expirante, ſanguine extra vaſa effuſo. Hoc ſignum fieri ſolet in multis, recens mortuis, ac nonnullis etiam moribundis,velut in ijs, qui venenū acceperunt,aut internis, ijſq; malignis inflammationibus erant affecti,aut malignos aliquos ſuccos collegerant. Ego (ſiquidem hoc quoque dici non eſt inutile) dicerem malè actum eſſe cum hoc ægroto, quod non ſit illi ante expurgationem miſſus ſanguis. Fuiſſet ſanè mittendus die ſecunda veſperi, cum iam ceſſante ſudore,videretur febris manere. Nam eo vſque non mirum ſi medicus expectaret,an tempore quo ſolent diariæ, ſolueretur, cum febris ex cauſa procatarctica initium cepiſſet. Nam & ſi incepit à rigore,quod quodammodo putrida eſt, tamen non omninò inde conſtare poterat,non eſſe diariam, quia quę ex ſatietate,aut ebrietate fit,diariarum omnium, maximè imitatur putridarum figuram, ob redundantis cibi ac potus alterationem.

88 D*Iopithis ſorori in ſemitertiana,erat etiam circa apprehenſionē cor grauiter dolens, & aderat etiam is dolor tota die, & huiuſmodi cardialgia etiam alijs ſimiliter aderat. Verùm ſub pleiadis occaſum viris talia rariora fiebant.*

Simul hac dictione comprehendit ſingularem hiſtoriam, eius quod euenit ſorori Diopithis,& communem morbi, qui quodam autumno graſſatus eſt: adeo breui vtrunque,vt parum vtilitatis videatur inde capi poſſe. Nā de ſorore Diopithis nihil dicit aliud, quàm laboraſſe ſemitertiana cum cardialgia, quæ in ipſa febris inuaſione apprehendebat,& durabat per totum diem. De communi illa tempeſtate dicit, multis etiam alijs, viris ſcilicet & mulieribus, etiam alijs febribus occupatis, accidiſſe cardialgiam, verùm ſub pleiadis occaſum,talia viris rariora fieri. Non narrat autem qualis fuerit eius anni temperies, neque A quo tempore cardialgiæ cœperint, neque quouſque durauerint. Quare multa deſunt ex quibus poſſemus aliquid ad artem vtile aucupari. Verum dicemus,quæ ex eis quæ dicit, probabiliter poſſit quis coniectari. Semitertiana febris,quæ præcipuè ita appellatur, eſt continua,acuta,& periculoſa, & multiformis. Conſtat enim duplici typo, tertianæ, & quotidianæ, & ex duplicis ſucci putreſcentia oritur, bilis & pituitæ. Proinde hic morbus congruens eſt conditioni autumni, temporis adeo varij & inconſtantis, & ad multa variaq. excrementa gignendum apti. Cardialgiam vocant veteres omnes medici dolorem oris vētriculi,qui fit ob humorem frigidum & flatuoſum,aut calidum & mordacem, qui ibi gignatur,aut in eam partem influat. Plerumque verò frigidus ibi gignitur, & bilioſus aliunde B influit. Quod euenit cum talis in corpore redundat ſuccus, & os ventriculi eſt,quacunque cauſa,debile. Ita fit, vt hoc quoque malū autumno ſæpe accidat per morbos, quia eo tempore, & languent ventres, & exuſti ſunt ſucci:vtrunq. ob antegreſſum æſtum, qui naturalem calorem diſſipauit, ſuccos verò vſſit. Accedit alia cauſa dolendi non exigua, ex repentina in frigus mutatione, quæ multis horis in ea anni parte fit. Accedit etiam multus eſus fructuum recentium,qui tunc abundant, & ventriculum laxant,& ſua facili putreſcentia vitiant. Iam verò in ſemitertiana peculiaris quidam apparatus eſſe videtur ad hoc ſymptoma. Nam quia quotidiana eſt,rarò non habuerit ſociam ventriculi debilitatem, quia etiam eſt tertiana habuerit bilioſam cacochy- C miam. Itaque ob hæc niſi quid aliud peculiare habuit illius anni conſtitutio,facta fuerit cardialgia. Diopithis ſorori in ſemitertiana, & alijs quamplurimis,in alijs quibuſuis morbis. Atqui quamquam ſemitertiana continua febris eſt,habet tamen inuaſiones (velut rediens ad initia) altera die vnam,altera die duas. Cum his inuaſionibus fiebat cardialgia grauiſſima, quæ vt febris procedebat ad incrementum, remittebat:non ita tamen vt non duraret tota die: quod quidem mulieri huic contigit, hoc eſt. Tempeſtatem verò illam, quà cardialgia in multos graſſata eſt,autumnum fuiſſe, inde nobis inſinuatur,quod addit, ſed pleiadum occaſum viris talia rariora fieri: occaſus verò pleiadum finit autumnum, & inchoat hyemem,primis diebus Nouembris. Dicit igitur D ad finem iam autumni fieri hæc rariora viris, quaſi ſuperiori tempore,hoc eſt,toto autumno,crebriora fuerint,& fœminis & viris. Neque ſanè quicquam horum ratione caret. Nam autumno fuerint hæc crebra omnibus dictis de cauſis,incipiente autem iam hyeme, fuerit mutata conſtitutio,quia mutationes temporū mutationes afferunt morborum. Cœperit verò eius mali remiſſio potius in viris,quòd minus excrementoſi,quàm fęminæ ſint.

89 V*Xori Epicharmi antequā pareret dyſenterica erat,dolor fortis deiectiones ſubreuenta,rauſeroſæ. Vbi peperiſſet ſtatim ſanata eſt.*

Quæ

Quę vtero gerunt malis replentur ſuccis, quia detinentur ijs menſtruæ euacuationes, fętus verò allicit ad ſeſe ſanguinem bonum. Hinc accidunt illis multa mala, quæ copioſa illa euacuatione, quæ per partum fit, ſolui ſolent. Huic igitur regurgitante iam malo ſucco in inteſtina, facta eſt dyſẽterica, & reuocato ad vterum per partum, eſt ſoluta. Hæc eadem hiſtoria occurret in lib. ſeptimo, nihil ab hac euarians, quod ſit momenti alicuius.

90 *VXori Polemarchi in arthriticis coxæ dolor quidam grauis: cauſa erat quòd muliebria non fierent. Vox ſuppreſſa erat totam noctem vſq; ad medium diem, audiebat autem, & intelligebat, & ſignificabat manu, circa coxam eſſe dolorem.*

Hæc quoque hiſtoria occurret in libro ſeptimo, & vbi hic legitur, dolor coxæ grauis, illic dolor coxæ repentè. Et præterea additur defeciſſe menſtrua, quod betæ ſuccum bibiſſet. Itaque coniunctis ambobus locis conſtat, huic factum eſſe dolorem coxæ grauem, & repentè, quòd fluctibus menſtruis potaſſet ſuccum betæ, & ea repentè ſuppreſſa ſint. Nimirum betæ ſuccus tormina inteſtinorum facit. Quæcumque autem talia ceſſare faciunt menſtrua, præcipuè ſi cum aceto bibantur, vt betę ſuccus, aut cremor, ſolet. Menſtruarum euacuationum ſuppreſſio, haud ſcio an vllus morbus ſit, cuius non poſſit eſſe cauſa: quoſdam enim facit, quòd ſanguis ſtatis temporibus, vt conſueuit, in venas vteri influat, ob earum autem obſtructionem, aut eius craſſitiem non exeat, aut quod errore expultricis in alias partes refũdatur, aut quod ne moueatur quidem. Primo modo facit vteri retractiones, aut in partem alteram diſtortionem, & hinc præfocationes, & coxarum dolores, & conuulſiones per conſenſum, aut totius corporis (vt epilepſias) aut quarũdam partium: inter quas præcipuè ſolet lingua apprehendi, & aphonia fieri: ſecundo modo ſolet facere dolores articulorum, & aſthmata, & dyſenterias, & innumera alia huiuſmodi mala. Tertio modo febres putridas ſine parte vlla peculiariter affecta, & multa cutis vitia, efflореſcentibus in cute multis aut maculis, aut papulis, aut vlceribus, ob cacochymiam toto corpore diſperſam. Huic igitur conſentaneum eſt, primum quidem membris omnibus pellentibus, non quo oportet, factos eſſe dolores multorum articulorum, deinde decumbente multo ſanguine in vterum, nec exeunte ob ſorbitionem ſucci betæ, contractum, & diſtortum vterum eſſe, & ob diſtortionem incidiſſe in coxam, excitaſſeque ibi grauem dolorem, & ob contractionem feciſſe præfocationem vocatam ex vtero, & per compaſſionem etiam aphoniam. Ob exortum verò neruorum, qui motum linguæ deferunt, à poſtrema cerebri parte, ſeorſum ab alijs neruis cerebri, fit ſæpe, vt cerebro toto non læſo, ea ſolùm particula impedita ſit. Vidimuſque ſæpe ita affectas (qualem hanc fuiſſe narrat Hippocrates) audientes, & intelligentes, & nutibus laborem ſuum ſignificantes, voce tamen deſtitutas: huius curatio

A miſſione ſanguinis ex malleolo, ſecundum dolentis coxæ rectitudinem, perficeretur breui, & poſt miſſionem vſu diureticorum, quę & ipſa mouent menſtruas euacuationes.

91 *EPicharmo circa pleiadum occaſum humeri dolor, & in brachium grauitas ſtupor, crebri, vomitus, aquæ potus.*

Hęc eadem hiſtoria narrabitur rurſum libro ſeptimo huius operis eiſdem omninò verbis, præterquam quòd pro ναρκῶ, ideſt, ſtupor, habetur illic ἄση, ideſt, faſtidium, aut anxietas. Fortaſſe habuit vtrunque, ſtuporem brachij, & in ventriculo faſtidium. Neque mihi id ſit parum veriſimile, quia humeri dolori, B & brachij grauitati, proximum ſatis accidens eſt, eiuſdem ſtupor, & crebris vomitibus, faſtidium. Dubium ſanè eſt, quid ſibi Hippocrates velit, quandoquidem non explicat, ſit ne hic homo læſus aquę potu, an verò curatus. Videtur enim potuiſſe vtrunque contingere, quia illa ſymptomata potuerint à calore, & à frigore proficiſci. Si verò affectio fuit frigida, cõſentaneum eſt potum aquæ cauſam fuiſſe putare: ſi verò calida, curationem. Narrantur verò hic ſymptomata quibus loca affecta poſſis cognoſcere, potius quã affectionis ſpeciem. Ventriculi enim & brachij ſignificatur paſſio: ventriculi quidem ob faſtidium & vomitus crebros, quæ læſiones ſunt actionum eius, brachij verò ob dolorem, quia vbi dolor ibi morbus. Atque cum ita ſit, conſentaneum eſt primariam paſſionem eſſe in ventriculo, ſecundariam in humero, & brachio: laborante C ventriculo cruditate ob vitioſos humores in eo redundantes, atq; ex corruptis cibis aſcẽdentibus vitioſis & craſſis vaporibus ad neruos brachij, qua oriuntur, ex tribus vltimis vertebris ceruicis. Illis enim occupatis, neceſſe erat primum quidem dolorem fieri, deinde & facultatem intercipi, ac propterea fieri grauitatem, & ſtuporem. Dolorem quidẽ in humero iuxta neruorum principia, quod ibi à vaporibus impeterentur: grauitas & ſtupor in brachio, quod languida iam perueniret facultas. Ex his autem omnibus non conſtat, an eſſet frigida cruditas, vt quæ acida, an calida, vt quæ vocatur nidoroſa. Nam quicunque vitioſi ſucci redundarent, poſſent fieri faſtidiũ D & crebri vomitus. Nam tametſi faſtidiũ magis ſolet calidam intemperiem ſequi, quam frigidam, tamen nomen ἄση ſignificat etiã anxietatem, quæ à frigidis etiã & acidis fieri ſolet. Quin & faſtidium etiam fit aliquando à pituitoſis putreſcentibus, & anni tempus frigidæ affectioni atteſtatur, magis quam calidæ. Nam occaſus pleiadum eſt initium hyemis. Sed neque ſi ex alijs ſignis cognoſceres eſſe frigidam cruditatem, conſtare poſſet ſatis, an aquæ potus fuerit cauſa, an curatio, ſi verè teſtatur Trallianus, ſe aquæ potu curaſſe acida cruditate laborantes, qui vini potione læderentur. Itaque conſtat ex hac narratione fuiſſe hanc affectionem ventriculi intemperiem, atque compaſſionem brachij, quæ autem intemperies fuerit, non ſatis conſtat, neque an aquæ

potus

potus cauſa,an curatio fuiſſe dicatur. Coniectura autem magis inclinat, ob temporis conditionem,vt frigida fuerit intemperies,cum humore (ob vomitus) potus verò aquæ, cauſa, & vt de curatione, dixerit nihil.

92 *EVphranoris filio exanthemata velut morſus culicum, exiguum autem tempus,poſtridie febricitauit.*

Huius quoque hiſtoriæ pars prima occurret ſcripra in ſeptimo deſunt verò illic verba illa,exiguum autem tempus poſtridie febricitauit. Quare melius ſit enarrare hic vbi perfectius eſt ſcripta. Ne intelligas hunc, cum habuiſſet exanthemata,poſtridie febricitaſſe exiguum tempus,ſed cum habuiſſet exanthemata exiguum tempus,poſtridie febricitaſſe. Qua dictione apertè ſignificatur, exanthemata eadem die eſſe oborta,& euanuiſſe,nã hæc, morbis quidem ſuccedentia, ſignificant malignitatem,ante morbos facta,magnos ad morbos apparatus, atq; adeò apparatus ad magnos morbos, & vtroque tempore deteriora ſunt, quæ breui,atque inſperato euaneſcunt,quàm ſi per morbos durent,vſque dum cum ipſis febribus ceſſent: ante morbos verò, tanto tempore,vt quod in cutem emerſerat,putetur meritò per cutim ipſam eſſe paulatim reſolutum. Cum enim breui euaneſcunt, conſtat non reſolutum, ſed reconditum potius in altum eſſe, atque ita interna grauius affici. Vnde in ægrotantibus mors,in nondum ægrotantibus,morbus timetur grauis. Quod huic euenit, qui hæc quadam die paſſus, poſtridie febricitauit, neque forte leuiter. Huic conſultum fuiſſet, febrem miſſione ſanguinis anteuertere. Aut enim fuiſſet ab ea præſeruatus,aut ægrotaſſet minus grauiter. Prohibet verò medicos,præcipuè minoris noxæ, vulgi leuitas, multa huiuſmodi facere, & metus calumniæ. Quotus enim quiſque, ſi ita eſſet factum non imputaret febrem miſſioni ſanguinis, potius quàm morboſo apparatui? *H*anc ob cauſam dicere ſoleo,autoritatem medico ad rectè curandum eſſe vtilem: quod ei Hippocrat. in initio prognoſtici dixit.

93 *SIngultus multi poſt Fabonium fiebant, vſque ad Aequinoctium autumnale: ſub Canem ſuffocationes magnæ calidæ, febres ſudorificæ, tubercula poſt aures plurimis fiebant.*

Conſtat hæc verba non continere narrationem integram,ſed deciſa eſſe ex aliqua alia,aut alia multa verba hinc eſſe vetuſtate ſublata. Reſtitui debet locus hic ex alio libri ſeptimi, vbi ita legitur.Siccitates fiebãt vſque ad æquinoctium autumnale, ſub Cane graues ſuffocationes, & venti calidi, & febres ſudatoriæ, & rurſus ſtatim caleſcebant. Tubercula verò iuxta aures multis fiebant. Itaque pro λύγμοι, id eſt ſingultus, legi debet αὐχμοι, id eſt, ſiccitates. Et vbi legitur vox δίψμα deeſt vox πνιγμάτα, & addi debent illa καὶ πάλιν ἐυθὺς ὑπεθέρμαινον, id eſt, rurſus ſtatim caleſcebant. Sed quoniam illius loci lectio hac in parte probatur magis,

A in eum quoque reſeruetur enarratio, vt ibi potius enarretur, vbi melius ſcripta eſt.

94 *TYchon in obſidione circa Datum, percuſſus eſt pectus à catapulta,& paulò poſt riſus erat ipſi tumultuoſus,videbatur autem mihi medicus extrahens lignum, reliquiſſe aliquid ſpiculi circa ſeptum tranſuerſum,& cùm ipſi videretur,veſperi clyſtere eſt vſus,& pharmacum deorſum purgans dedit,noctem tranſegit primam difficulter, ſtatim verò, ac dies facta eſt, videbatur, & medico, & aliis melius habere. Prædictio,quod vbi conuulſio fieret,breui eſſet moriturus. Sequenti igitur nocte eum difficili tolerantia fuit,& inſomnis,in ventrem plerunque decumbens, Tertia die ſummo mane conuellebatur,& tunc mortuus eſt.*

B

Datum nomen eſt oppidi,in cuius obſidione Tychon percuſſus eſt à catapulta. Erat verò catapulta bellicum tormentum, quo lapides, aut ſagittæ iaciebantur. Hunc ſagitta traiectum eſſe declarant ſequentia illa verba, videbatur medicus extrahens lignum, reliquiſſe aliquid ſpiculi circa ſeptum tranſuerſum. Quæ etiam verba declarant, percuſſum eſſe pectus,& ſeptum tranſuerſum. Ex hoc loco videtur Ariſtoteles accepiſſe, quod tertio de partibus animalium cap.10. dicit his verbis. Accidere etiam dicunt,& in bellis per plagas circa ſeptum tranſuerſum, riſum, ob calorem,qui fit à plaga. Itaque Ariſtoteles putat traiecto,aut percuſſo ſepto tranſuerſo fieri riſum,

C ob calorem eius partis,velut à titilatione. Hanc enim etiam putat riſum mouere calore, quem ciet. Ego verò, vt in controuerſijs etiam dixi,non arbitror hunc fuiſſe riſum, ſed conuulſiuum quendam motũ motum ſepti tranſuerſi, riſui ſimilem, quem Hippocrates velut comparatione vſus, vocauit riſum tumultuoſum. Cum igitur hic percuſſus eſſet ſagitta, paulò poſt ſuperuenit quædam circa pectus concuſſio, velut riſus quidam tumultuoſus, concutiente arbitror ſe ſepto tranſuerſo, vt excuteret. Nam viſus eſt chyrurgus, qui extraxit lignum, reliquiſſe aliquid ſpiculi interius circa ſeptum tranſuerſum. Fortaſſe hic ipſe riſui ſimilis mortus, relictæ interius partis ſpiculi, ſignificationem Hippocrati præſtitit. Quamquam etiam ex ipſo telo,cui particula

D aliqua deciſa appareret, cognoſci poterat. Et cum ipſi (inquit) videretur, ſcilicet ipſi medico, aliquid interius relictum eſſe, aut videretur ita expedire, eadem die qua percuſſus homo eſt,veſperi vſus eſt clyſtere, & pharmacum deorſum purgans dedit (tantoperè feſtinandum eſt vrgente malo) noctem eam, quæ prima etiam fuit,tranſegit difficulter. Nec ſanè mirum. Nam ex recenti vulnere,& agitatione pharmaci. Statim verò,ac dies facta eſt,videbatur,& medico,& alijs, melius habere, ceſſante fortaſſe iam motum expurgationis,& partibus recenter degrauatis, & ob defatigationẽ antegreſſam requies aliqua ſubrepſit. Verũ cum teli pars adhuc eſſet infixa,neq; vlla eſſet ratio extrahendi,& pars læſa eſſet adeo opportuna inflammationi,& conuulſioni,meritò prædictum

 eſt,

eſt,fore,vt ex vulnere inflammaretur, atq.cõ-
uelleretur,atq;cum id fieri inciperet,morere-
tur breuiſſime. Cùm enim conuulſio ab alijs
partibus incipit,non euenit mori, vſq; dum
peruenit ad reſpirationis inſtrumenta, cùm
vero huic ab ipſo ſepto tranſuerſo inciperet,
ſine quo nulla reſpiratio agi poteſt, neceſſe
erat:mox ab incipiente conuulſione, interi-
ret. Nam vt in libro de coacis prænotioni-
bus dicitur,conuulſiones omnes moleſtæ ſũt,
verum difficillimæ circa thoracem, & maxime
periculoſæ. Euenit igitur vt ſequenti nocte
incipiente iam inflammatione, eſſet homo cũ
difficili tolerantia,& inſomnis, & in ventrem
decumbens. Quod,vt in prognoſtico dicitur,
delirium ſignificat, aut dolorem in partibus
circa ventrem. Tertia die ſummo mane con-
uellebatur, & tunc mortuus eſt in initio ter-
tiæ diei, ex qua percuſſus eſt. Nulla eſſe poſ-
ſet ratio qua hic à conuulſione,& morte libe-
raretur. Nam ſepti tranſuerſi vulnera multis
de cauſis,atque adeo manifeſtis, lethalia ſunt.

95 *BIllo percuſſo in dorſo, ſpiritus copioſus per vul-
nus cum ſtrepitu exibat. Fluebat ſanguis, ap-
poſito autem & alligato medicamento ad cruenta
curatus eſt.*

Hic accepit per dorſum inter coſtas vul-
nus,in Thoracem penetrans, atque ob id ſpi-
ritus ſimul exibat cum ſanguine,atque ex ſpi-
ritus cum ſanguine miſtione fiebat ſtrepitus,
vt in anguſtæ longæque ceruicis vaſis,quæ ex
vitro fieri conſueuerunt. Hæc vulnera, cum
neque ſeptum tranſuerſum,neque cor, neque
pulmo,vſque ad arterias læſa ſunt, curari ple-
runq. ſolent,ſi recta curatio adhibita ſit. Quæ
quidem poſt exterſos extractoſque, ſi qui ſũt,
grumos ſanguinis,in vſu medicamentorũ,quæ
ad alia vlcera recentia & cruenta, parantur,
conſiſtit,& idonea alligatione. Mirari euenit,
atq;adeo quidam dubitant, quomodo poſſint,
qui hęc habent vulnera,per ea reſpirare. Nam
is aer qui ore in pulmonem trahitur, per ip-
ſummet os reijcitur. Quare non videtur poſ-
ſe reijci per vulnus. Quod ſi per vulnus reij-
citur,alius eſt,quàm qui ore trahitur, & reij-
citur,quare non videtur Thoracis vulneratio
poſſe priuare vocis materia. Experimur autẽ
vtrumque,& per penetrantia vulnera reſpira-
re homines,& cum id admodum fit,loqui non
poſſe,quaſi vocis materia per vulnus euacua-
ta. Res autem hoc modo euenit. Quod per
vulnus reijcitur,non per os,ſed per ipſummet
vulnus trahitur, cùm verò pulmo proprium
non habeat motum, ſed ſequatur Thoracem,
fit vt cum Thorax,dum dilatatur, habeat qua
repleri poſſit,pulmo minus poſsit ſequi, atq;
ita animalia reſpiratione naturali priuentur,
quamquam illius & huius,quę per vulnus fit,
non eadem ſit materia.

96 *PHilis filio nudatione in fronte facta, nona die
febris accidit,liuidum factũ eſt os,mortuus eſt.*

Exemplum eſt, hoc accommodatiſſimum,
eius quod Hippocrates initio libelli de vul-
A neribus capitis dicit,nullum vulnus capitis eſ-
ſe contemnendum, etiam ſi ſola cutis videtur
eſſe reciſa. Nam nudationem dicens inſinuat
nullam fuiſſe oſſis fracturam,neque quicquam
aliud, quam quod reciſa ſit cutis vſque ad ip-
ſum os,idque ita nudatum ſit. Quod ſanè eo
præcipuè loco per ſeſe minimè periculoſo,
lethale non erat. Euenit autem nona die fe-
bris,& oſſis liuor,quod corruptionis ipſius &
ſubiectarum partium, erat inditium. Eueniũt
quamplurima huiuſmodi, nunc ex medici er-
rore,qui minus idoneis medicamentis vtatur,
aut etiam his vtens, minus cautè vlcus tra-
ctet, ſed ab ambiẽte plus ſatis permittat alte-
rari os,vel reliqua quæ ad totum corpus atti-
nent, non rectè prouideat: nunc ob corporis
apparatum peſsimum:nunc ob morboſę tem-
peſtatis cõditionem, quæ aut intemperie ma-
B nifeſta, aut in fælicitate cuiuſpiam aſtri talis
ſit. Scilicet non ſunt omnium cauſæ cõſpicuę.

97 *ET filio Phaniæ, & filio Euergetæ liuefactis oſ-
ſibus,& obortis febribus,abſceſſit cutis ab oſſe,
& pus non apparuit.*

Hanc narrationem mutilam eſſe, conſtat ex
libro 7. huius operis circa medium. Ibi enim
aliter,ac fuſius ſcripta eſt. Oportet ergo pri-
mum lectionem reſtitui, transferrique illinc
quæ hic deſunt. Vbi hic legitur, pus non ap-
paruit,legitur illic pus ſubtus depaſcebatur.
Quod quidem vt patet conſulenti illum lo-
„ cum,multo magis congruit. Tota igitur ora-
C tio ita habet. Et filio Phaniæ, & filio Euerge-
„ tæ,ſeu Euerge,liuefactis oſſibus,& obortis fe-
„ bribus, abſceſſit cutis ab oſſe, & pus non ap-
„ paruit,& pus ſubtus depaſcebatur. His dum
„ perforarentur, ex ipſo oſſe egreſſa eſt ſanies
„ tenuis,ſeroſa,ſubpallida,graueolens, lethalis.
„ Contingit autẽ talibus etiam vomitus ſuper-
„ uenire, & in fine conuulſiones, & vt clango-
„ ſam vocem edant,ac impotentes fiant,atque ſi
„ In dextris fuerit vulnus in ſiniſtra parte, ſi ve-
rò in ſiniſtris in dextra. Idem prorſus eſſe vi-
detur quod pueris his accidit, & quod filio
Philes. Nam quod in illius hiſtoria dicit nu-
datione oſsis facta, his dicit abſceſsit cutis
ab oſſe,vtriſque verò dicitur accidiſſe óſsium
liuor. Quamquam enim hic tantum dicitur
liuefactis oſsibus,& obortis febribus, nulla
partis facta mentione: tamen conſtat ex his,
D quæ adijcit,in capite fuiſſe vulneratos, ſiqui-
dem de his omnibus pueris agens dicit, con-
tingit talibus vomitus ſuperuenire, & in fine
conuulſiones, & clangoſas voces, & impoten-
tias, hoc eſt,reſolutiones, ſi in dextris fuerit
vulnus in ſiniſtra parte, ſi in ſiniſtris in dex-
tra. Hæc verò eſſe ſigna lethalia, peculiariter
capitis vulneribus ſuperuenientia conſtare
poteſt facilè ex libro de vulneribus capitis,
„ in cuius calce, ita ſcriptum eſt. Quicunque
„ verò ex vulneribus in capite moriturus eſt,
„ & fieri non poteſt, vt ſanus fiat, & ſeruetur,
„ ex his ſignis dignotionem morituri facere
„ oporter, & quod futurum eſt prędicere. Pa-
„ titur enim hæc cum quis os fractum, aut rup-
„ tum,aut contuſum,aut quocunque modo fra-
„ ctum intelligens, per errorem deliquerit,
& ne-

„ & neque teleſerit, & neque perforauerit, ve-
„ luti os non opus habeat, & velut os ſanum
„ exiſtat, ante decimumquartum diem febris
„ corripiet vt plurimum in hyeme, in æſtate ve-
„ rò poſt ſeptimũ diem febris corripiet, & poſt-
„ quam hoc factum fuerit, vlcus colorem omit-
„ tit, & ex ipſo ſanies pauca fluit, & quod inflã-
„ matum eſt ex ipſo emoritur, & viſcoſum fit, &
„ apparet velut ſalſamentum; colore rurſum,
„ ſubliuidum, & os tunc corrumpi incipit, & fit
„ valde nigrum, poſtremo pallidum euadens aut
„ valde album, quum verò iam ſuppuratum fue-
„ rit in lingua puſtulæ oboriuntur, & deſipiens
„ æger moritur, & conuulſio pleroſque corri-
„ pit, in altera corporis parte, ſiquidem in ſi-
„ niſtra parte capitis vlcus habeat, in dextra
„ corporis parte conuulſio corripit, ſi verò in
„ dextra capitis parte vlcus habeat, in ſiniſtra

corporis parte conuulſio corripit. Sunt autẽ, & qui ſyderati fiunt. Eoce, ſigna, quæ pueris his ſuperuenerunt, eadem ſunt, quæ *H*ippoc. lethalibus capitis vulneribus dicit ſuperuenire. Dicit etiam his ſuperuenire vocẽ clãgoſã, quod quidẽ eadem prorſus fit ratione, qua conuulſiones, & ſyderationes, nimirum conuulſis muſculis aperientibus, aut reſolutis, claudentibus laryngem. Fit enim clangoſa vox per apertiores ſpiritus vias aut per aridiores. Cur in capitis vulneribus contrari pars reſoluatur, aut conuellatur, potius quam coniuncta, dictum eſt à me in hoc ipſo lib. 5. in hiſtoria Hippocomi Palamedis. Iam vero maximam eſſe ſympathiam cerebri & oris ventriculi atque ob eam, cerebri læſionem vomitu prodi celebratiſſimum eſt à medicis omnibus, neonon lethales eſſe pueris differentias, ſaniem tenuẽ, ſeroſam, ſubpallidam, graueolentem, qualem his exijſſe dicit ex ipſis oſſibus perforatis ſcilicet, maligne putreſcentibus (quod & liuor indicabat) cum quibus & computruit cerebrum. Quare mortui ſunt.

98 A*Riſtipus in ſupernum ventrem violenter ac difficulter eſt ſagitta petitus, dolor ventris grauis, & ardebat celeriter, deorſum verò nõ deiiciebat, anxitus erat. Biliosa ſyncera. Et cùm vomebat videbatur melius habere. Paulo poſt rurſus dolores graues, & venter vt in voluulis, calores ſites, & ſeptem diebus mortuus eſt.*

Hic eſt transfixus ſagitta, qua fundum ventriculi eſt, & exortus inteſtinorum gracilium, accitò ex vulnere eo loco inflammationem cõcontraxit, quæ anxietatem, & vomitum bilioſum faciebat, & febres, & ſitim, & impediebat deiectionem, nihil à ſupernis permittens in inferna tranſmittere, & fæces exurens. Quòd mox à vomitu ſubleuari videretur, rationi etiam eſt conſonum, degrauata interim non nihil parte. Inflammatione verò manente; neceſſe erat nouam fluxionem mox conuocari, & denuo anxium fieri, & dnlere grauiter. Quamuis autem dolorem grauem accidiſſe, & rurſus dolores graues dicat, ne intellige id dici, quod dolores eſſent grauantes, quales quos præmentia pondera faciunt, ſed quod eſſent magni, & toleratu difficiles. Nam dicitur illud

A non ob ſpeciem doloris, ſed ob magnitudinem. Dolor enim potius eſſet perforans, velut in voluulo. Quod mox explicuit Hipp. addens, & venter in voluulis. Imò verò mihi videtur hæc ipſa affectio re vera, ac maxime propriè, fuiſſe voluulus ex inflammatione, quamquam inceperit à vulnere. Nam vna quidem, atq; ea præcipua voluuli cauſa, ſtatuitur, gracilium inteſtinorum inflammatio. Id igitur ſolum habuit peculiare voluulus hic, à vulnere, vt à procatharctica cauſa, incepiſſe. Non igitur mirum mortuum eſſe hominem ſeptem diebus, cum alioqui ſoleat voluulus quatuor interimere. Fortaſſe mireris magis, quod tandiu durare potuerit. Sed neq; id mirum. Quia affectiones quæ cauſam habent euidentem, cæteris paribus, cum minus malo ſunt cor-
B poris apparatu. Porrò vulnus quo ventriculus aut inteſtina, præcipuè gracilia, diſſecta ſunt, in lethalibus ponunt Hipp. & Galenus.

99 N*Eapolis ſimiliter percuſſus, eadem paſſus eſt, cum eſſet vſus clyſtere acri aluus fluxit. Color effuſus eſt tenuis, pallidus, niger. Exiſtens oculis ſquallidis, puris, peruerſis, intentis in cardia.*

*H*ic ſimiliter percuſſus, eadem eſt paſſus, & eodem tẽmpore mortuus, niſi forte citius nõ tamen adeo eadem paſſus eſt, vt non habuerit quædam ſymptomata diuerſa, quæ hic narrat, in fluxione alui, & corporis mutato colore, & oculis, quin & doloris ſpecie, quæ me adducunt, vt ſuſpicer, percuſſum eſſe aliquanto ſuperiori parte, quàm priorem. Hic ſcilicet in
C ipſo ventriculo, ille in gracilibus inteſtinis. Nam illi vt in inteſtinis exiſtente inflammatione, nihil deorſum deſcenderet, huic vt exiſtente in ipſo ventriculo, patebant humorum confluxui magis inteſtina, atq; ita deiecit quãquam à clyſtere acri. Illi dixit fuiſſe dolores voluulorum hunc dicit fuiſſe in cardia. Quod nihil aliud ſignificat, quam in cardialgia, hoc eſt, ſuperioris ventriculi dolore. Seu etiam illa duo ſymptomatum genera, coloris per totum corpus effuſio, repentè homine correpto velut regio morbo, partim pallido, partim nigro, & oculorum ſqualor, diſtortio & immobilitas, inflammationis magnæ ventriculi ſunt, magis quam inteſtinorum. Ac mihi ſanè effuſio illa coloris, ſuſpitionem ingerit, infectam fuiſſe veneno ſagittam. Scimus enim iugelti veneni ſymptoma eſſe, repentinam illam colo-
D ris toto corpore infectionem. Sed & citra venenum fieri poteſt ob magnitudinem, & malignitatem inflammationis. Id verò hepatis, aut ventriculi, tanto magis, quàm illius inteſtini, quanto magis ab his infici totum corpus poteſt, ob commune miniſterium, quod inde accipit. Iam verò oculi, conſtat quanto magis trahantur ad compaſſionem ob ventriculum, quam ob inteſtina, vt & totum cerebrum. Sed quædam verba huius dictionis conſideratione indigent. Nam videtur tenuem colorem, quaſi differentiam quampiam coloris dicere. Quis autem color tenuis ſit, non facilè dicere poſſis. Ego cum dicit χρῶμα κατεχύθη λεπτὸν, χλωρὸν, μέλαν, idest, color effuſus eſt, tenuis, pallidus,

niger, perinde accipio, ac ſi diceret, λεπτῶς ὠχρὸν μέλαν, ideſt, tenuiter pallidus, niger, hoc eſt, ſubpallidus, aut ſubniger. Oculi ſqualidi ariditatem, & atrophiam emorientis iam partis, indicant. Peruerſi & intenti conuulſioné, in quam, ob vetriculum, facilè trahi ſolent. Illud verò difficile eſſe videtur, quòd dicit, puris oculis hunc fuiſſe, quaſi puritas vitium aliquod oculorum ſit. Scire oportet multa eſſe, quæ per ſeſe bona ſunt, alijs autem accidentia augent mali ſignificationem. Velut gracilem eſſe partem, & omni præter naturam tumore carere, bonum eſt per ſe ſe, cæterum in vlcere eſt malum. Talis eſt etiam oculorum puritas. Per ſeſe enim bona eſt, & ſignificat eorum tunicas, & naturales humores, nullis excrementis abundare. Verum ſi homo tenuiter, aut omninò non videat, deterius eſt puros eſſe oculos, quam nubem quampiam, aut ſuffuſionem habere. Significat. n. affectionem interiorem, quæ minus multo paret curationi. Ita etiam in eo cui ſunt peruerſi, & intenti, deterius eſt, vt ſignum, puros eſſe, quam ſi excrementis vllis abundarent, quia quo minus affectio vlla propria eſſe apparet, eo maior cerebri affectio ſignificatur.

100 M*Etrodori filio ex dentis dolore, ſphacellus genæ, & gingiuarum hyperſarcoſis. Mediocriter ſuppuratus eſt, exciderunt dentes molares, & ipſa maxilla.*

Sphacellus eſt corruptio oſſium. Hyperſarcoſis carnis ſuperſcreſcentia. Itaq; huic ex dolore dentis, adeo maligna fluxio conuocata eſt, vt corruptionem fecerit oſſis genæ, & in gingiuis carnis ſuperſcreſcentiam. Non certè idem ſuccus, qui oſſa corrumpebat, natus erat carnem gingiuarum ita nutrire, vt ſupercreſceret, ſed ille quidem exulceraret, exulcerata verò caro quæcunque: ſi alioqui malè temperata non eſt, ipſa ſibi facit ſupercreſcentiam. Finitum hoc malum eſt, ſphacello nõ amplius procedente, in mediocrem ſuppurationem maxillæ (ſuperioris ſcilicet, cuius gena pars eſt) & cum ea dentium molarium caſum. Vſq; adeo non debent contemni dolores dentium in cacochymis corporibus, ſed cito expurgandi tales ſunt, ſatis copiosè, mox ac ingruit dolor.

101 M*Vlieri in Abderis carcinoma erat circa pectus; & per mammã effluebat ſanies ſubcruenta: intercepta autem fluxione, mortua eſt.*

Carcinoma, ſeu cancer, eſt tumor ex atra bile, qui quacunq. corporis parte fieri poteſt, nunc cum vlcere, nunc ſine eo: maximè autem fieri conſueuit mulieribũs, quin & viris etiam aliquando in mammis, quia præterquam quòd ibi eſt multa caro & glanduloſa, nata accipere, emergunt etiam eam in parté, ab interno corpore, grandiores venæ, & arteriæ, quàm in vllam aliam externarum. Accedit, mulieribus peculiaris cauſa, communio mammarum, & vteri, per venas, in quas menſtruus ſanguis è toto corpore colligitur. Quibus igitur sãguis redundat atrabiliarius, neq. ſatis copiosè vacuatur, aut mulieribus per vterum, aut viris

A per hæmorrhoydas, facilè colligitur in mammas, & facit cancrum. Quod ſané malum malè vincitur medicamentis, quia initia minora ſunt quam pro tanto malo, vehementius irritatur. Suppuratio in tam maligno ſucco tentanda non eſt. Supereſt, quod & tutiſſimum reor, ſolum bono victu, & repetitis crebro vacuationibus, miſſione ſanguinis ſecundum rectitudinem, & expurgatione accommodata, vti & dictas antea euacuationes mouere. Huic mulieri natura proſpexerat ipſa ſibi quærens viam, & ſaniem emittens ſubcruentam per mammillam. Verùm cum poſtea ea effluxio ceſſaret, vel ſpontè per facultatis naturalis impotentiam, vel inſcitia medici ad id ſupprimendum aliquid machinantis, mortua eſt. Si autem ipſa mulier fortior, aut materia minus maligna fuiſſet, hæc mulier, ea vacuatione ceſ-
B ſante, facta fuiſſet maniaca. Nam vt in aphoriſmo dicitur, mulieribus quibuſcunque ſanguis ad mammas conuertitur, maniam ſignificat. Sed quia ea erat debilis, aut ſuccus veneno ſimilis, mortua eſt.

102 E*X catarrho ſecundum capitis dimidium dolebant, & per nares humore fluente febricitabant moderatè, & quinque diebus refrigerabantur.*

Catharro laborantes magno, comitari ſolẽt febriculæ quædam non adeo magnæ, ſed quotidie veſperi increſcentes: quod ſomno & nocte creſcat capitis repletio, vt nuper diximus. Durare ſolent hæ diutius, quibus catarrhi lẽtè coquuntur. neq; euacuantur. Quibus verò euacuationes idoneæ citò ſuperueniunt, mor-
C bum contrahunt, vt de ſputis in pleuritide Hipp. dicit. Eſt accommodatiſſima euacuatio catarrho incumbenti in pectus excreatio copioſa: huic verò qui intra ipſum caput retinebatur, & proinde faciebat hemicraneam effluxus humoris per nares. Nullum eſt enim tale emunctorium, & tantam cum cerebro habens rectitudinem. Aures enim non ſunt tãti vſus ad euacuandum. Ob id igitur fiebat meritò, vt hac tempeſtate febres citò ſoluerẽtur. Quinta autem die ſolui ſolere febres ex catarrhis (quæ ſcilicet breues ſint, & celeres habent maturationes coniunctas) habes hoc teſtimonium, & aliud huic ſimile, quod non ita pridem in hoc ipſo libro ita dicebatur. Tuſſis hyeme maximè in auſtrinis, craſſa multa & alba cum excreaſſent, febres ſuperueniebant, &
D quinta die ceſſabant. Quod illic dixit febres quinta die ceſſabant, dicit hic, in quinq; diebus refrigerabantur. Conſtat ex ipſa phraſi narrationem hanc non eſſe integram, ſed deciſam eſſe ex hiſtoria tempeſtatis cuiuſpiam morboſæ, hæc verba, vt ſunt alia quampluri-ma in hoc opere lacera. Enitendum tamen eſt vbique, id frugis, quod capi poſſit colligere, vt nunc fecimus. In libro ſeptimo, hoc idem, quod nunc narrando ſcripſit, occurret ſcriptum docendo.

103 E*I quæ in partu concuſſa eſt, dolor circa pectus factus eſt, & latus, excreationes purulenta, tabes conſtitit ſex dies, febres rurſum, diarrhœa, ceſſatio febres, aluus ſtetit, & circa ſeptem dies mortua eſt.*

Mu-

Mulier hæc erat vxor cuiuſdam Simonis,& vbi dicitur ſex dies, legi oportet ſex menſes, quod facilè intelliges,ex alia eiuſdem hiſtoriæ narratione.quæ occurret in ſeptimo,ubi repetitur mutatis quibuſdam verbis, vt alia quamplurima huius quinti. Ibi verò ita legitur. Vxori Simonis in partu concuſſæ, dolor circa pectus,& latus,tuſſis, febres excreationes purulentæ,phthiſis,& conſtitit,& ſex menſes febres , & diarrhœæ ſemper, in fine ſedatio febrium.Aluus ſtetit,poſt ſedationem, poſt dies ſeptem mortua eſt. Hæc lectio multo magis probatur, debetque locus præſens ſecundum illum emendari. Nã longè probabilius eſt,quæ ex pleuritide obijt per ſuppurationem febricitaſſe ſex menſes , quam ſex dies. Quod verò ad morbi huius eſſentiam,& cauſas attinet,illud conſtat ex narratione,quod,& noſſe oportet: hanc mulierem cum difficili partu forte laboraret fortiter,ita vt fit,nonnunquam concuſſam eſſe,vt fœtum excuteret,& ob id pleuriticam eſſe factam, compreſſione arbitror pectoris,quam concucientes facerent,furſum retracto ſanguine,atq; pleuritim fuiſſe adeo malam,ut breui per ſuppurationem abiret in tabem,quod multo,& corroſiuo ſanguine redũdaret.Talis enim eſt re vera,qui ob nouies dezenta menſtrua, redundat in ijs , quæ pariunt. Copia igitur ſanguinis in pleuriticis ſuppurationem facit,niſi ob debilitatem præueniant ægri mori.Maligna qualitas,& corroſiua facit, vt facilè pulmonis caro computreſcat, & tabifici breui fiant. Conſtat etiam ſuperueniſſe huic diarrhœam,quam in tabeſcẽtibus,& ſuppuratis nihil eſſe poteſt periculoſius , vt ab Hippocrate in aphoriſmo dicitur. Porrò huic non ad extremum vſq; durauit ſemel inchoata diarrhœa,ſed cum ceſſaſſet febris, aut prorſus eſſet exigua,& inſenſilis, etiam aluus ſtetit, & tunc poſt dies ſeptem mortua eſt,retento iam arbitror,intra Thoracem ſucco. In præſentis loci lectione inſinuatur febres , & diarrhœam inæqualiter ſuperueniſſe, ceſſaſſe enim,ac rurſus repetiſſe. Et ſanè vtrumque horum, deiectionum copioſarum dico , & febrium , interrupti,& inæquales reditus,fieri conſueuerunt, in ſuppuratis. Nam per retentricis debilitatem,nunc egerunt, nunc valde vacuati ceſſant egerere,vſque dum rurſum egerunt, quæ præ debilitate concoctricis,congeſſerunt.Ita fit,vt partibus exiguum alimenti accedat , & ſpiritus affatim cum deiectionibus exhauriantur. Febres autem eiſdem cauſis erratico modo ſuccreſcunt,nunc, putreſcentia detentorum exardentes,nunc putridorum euacuatione ſedatæ.Præterquàm,quòd fiente pure increſcũt, facto rurſus,ſubſident. Admonet nos hæc hiſtoria cauere,ne mulieres,quæ pariunt concutiantur incautè. Neque verò comprimantur ſecundum latera plus ſatis,ne in Thoracis regione vllus dolor excitetur.Cuius mali,ſi quæ, vel exigua ſignificatio nobis præfertur, præpropere reuellendum deorſum, fortibus crurum frictionibus, & cucubitis humilibus partibus affixis, & miſſione ſanguinis ex talis.

104 A *Nginoſa manum dextram,& crus,doluit. Febris tenuit.Moderata ſtrangulatio autem tertia remiſit,quarta conuulſa,ſine voce ſtertor,dentium contritio, maxillarum rubor , mortua eſt quinta,aut ſexta die.Signum circa manum ſubliuidum.*

Rara eſt hæc permutatio ab angina in conuulſionem. Verum mali abſceſſus innumeris modis fiunt,pro conſiſtente in ſingulis quarundam partium debilitate. Dolor manus,& cruris erant antecedentia ſigna conuulſionis. Facta ſcilicet abſcedente iam humore in neruorũ radices. Strangulationis etiã remiſſio,quæ tertia die facta eſt,& febris moderatio, erant inditia imminentis permutationis. Ita enim fit, cum fit morbus ex morbo,vt remittẽte priori poſterior ſuccreſcat . Quapropter cautus
B medicus cum morbum aliquem plus ſolito videt remittere, velut in hac, ſtrangulationem tertio die,& febrem moderatiorem fieri,timere incipit per mutationem. Quod ſi interim alterius cuiuſpiam partis ſuperueniat dolor, ei parti timet. Vbi dicit quarta conuulſa eſt,in quibuſdam codicibus habetur ἑβδόμῃ, hoc eſt, ſeptima. Conſtat verò eſſe manifeſtum erratũ. Nam mortua eſt,quinta, aut ſexta. Vocis priuatio, & ſtertor redeuntis ſuffocationis ſunt. Dentium contritio, hoc eſt, ſtridor, conuulſionis . Maxillarum rubor ſanguine in caput accurrente fiebat. Mortuam dicit quinta,aut ſexta, quod horam fortaſſe mortis non exactè agnouerit. Signum dicit circa manum ſubliuidum, hoc eſt , colorem ſubliuidum manus de-
C xtræ, prauam ſignificationem præſtitiſſe. Nimirum liuor partium vitalis facultatis internecionem ſignificat,vt in prognoſtico dicitur, magis quam ſi omninò nigreſcant . Quod ſignum vbi conſpicuè videris , certo ſcias in proximo iam eſſe mortem.

105 E *T altera in palato ſtertoroſa.Lingua ſicca peripneumonia,deſipiens mortua eſt.*

Plærique legunt non deſipiens,quod fortaſſe habuerint in ſuis codicibus μὴ ἔκφρον , aut ἔφρον ego non ita habeo in meo codice , ſed ἄφρον, vtrunq; profectò fieri potuit,& vt moreretur ex peripneumonia deſipiens,& vt non deſipiens. Sæpe enim pulmo inflammatus in compaſſionem trahit cerebrum vſque ad inſa-
D niam, ſæpe etiam non eatenus . Proinde ego legi,vt reperi in meo codice ſcriptum. Cum præcipuè ex ſignis , quæ accedebant huic perepneumoniæ,coniectura aliqua poſſit accipi, compatientis cerebri. Nam erat lingua ſicca , quod bilioſæ peripneumoniæ eſſe ſolet, ex qua, quam pituitoſa, facilius delitatur, quod acriores fumi caput conſcendant. Erat præterea ſtertoroſa in palato, hoc eſt,ſtertens in ipſo ore,& palato, vt multi dormientium ſolent, non in ipſo gutture, aut aſpera arteria , vt aſthmatici , aut plurimi acutè febricitantium, cum ſunt morti proximi , quibus ſcilicet pulmo plenus feruet in gutture . Et hoc ſane grauis ſtertoris genus eſt . quia ſignificat ſuffocari hominem, occupatis iam vijs ſpiritus. Illud verò ſignificat anguſtiam viarũ,quibus per nares trahitur ſpiritus.Vt illud igitur

pertinet ad pulmonis, & aſperarum arteriarũ affectionem magis, ita hoc ad affectionem capitis. Quare hanc peripneumonicam, mortuam cum deſipientia eſſe conſentaneum eſt.

106 *ET in Olyntho hydropicus repentè voce deſtitutus, deſipiens noctem, & diem mortuus eſt.*

Hoc deſipientiæ genus, fatuitatem potius fuiſſe arbitror (qualem cerebri, ex pituita, velut reſolutio, afferre ſolet) quam delirium, quale ſolet afferre bilis in phreniticis. Nam illa A permutatio hydropi congruens eſt. Redundat enim hydropicis aqua, & pituita. Hæc igitur aliquando in neruorum principium collecta, cerebrum, & eius propagines emolliuit, & laxauit, atq; reſolutione neruorum priuauit voce, & humida cerebri intemperie fecit fatuitatem: quæ durauit per diem, & noctem. Poſtremo reſolutione occupàte totum corpus (quæ apoplexia eſt) mortuus fuerit. Fatuitatem verò quandoquidem ſine voce erat homo, indicauerint geſtus, & motus inconcinni.

Finis Quinti libri.

LIBER SEXTVS EPIDEMIORVM.

SECTIO PRIMA.

1 *QVibuſcumque ex corruptione circa vterum, & tumoribus, in capitis grauitatem vertitur, & ſecũdũ ſincipnt dolores, & quæcũq; alii ab vteris, bis in octo aut decem menſibus in coxam finitur.*

Sæpe iam ſum præfatus me nolle de ſingulis libris, aut ſententiſs huius operis, cenſere, ſint ne Hippocr. an alterius cuiuſpiam. Quia de ea re, & ſi coniectura aliqua eſſe poſſit; & ex phraſi, quæ familiaris eſſe videatur Hippoc. aut ſecus, & ex ipſa ſententia, quæ digna, aut indigna videatur eſſe, & conſentanea, aut diſſentanea, aliſs, quæ illius certò eſſe creduntur, tamẽ adeo nihil certò conſtat, vt inter antiquiores etiam Gal. de ſingulis verbis eſſent innumeræ contrariæque cenſuræ, nedum nunc cum tanto plura ſecula elapſa ſunt. Satius ergo, & vtilius ſit, omnia, nulla, vel vocula prætermiſſa, conſiderare, atque quid veri, & quod ad artem conferat aliquid, contineri poſſit, diſquirere, atque ſi quid videatur omninò improbabile reijcere, ſiue Hippocr. fuerit, ſiue ſecus. Neque enim impium ſit putare, vel ab Hippocrate eſſe aliquid ſcriptum negligentius, præcipuè cum ab antiquiſſimis illis ſeculis ad nos vſq; fluxerit opinio, non eſſe omnia ſua opera ab Hippocrate perfectè elaborata. Itaque laborem hunc cenſendi de libris deponentes, res ipſas diſquiramus diligenter. Atqui hic ſextus liber à Galeno non habebatur in poſtremis, tamerſi enim, quam primus, & tertius minus germinus putabatur, tamen quam quintus, & ſeptimus, magis; ſecundo dignitate æqualis. Cùm igitur quintum etiam ſim proſecutus cõmentarijs; & vt ego iudico, non inutilibus, & ſeptimum dante Deo non ſim omiſſurus, omninò æquum eſt, hunc quoque nunc interpetari, neque ſanè plura præfari opus eſt, ſed dictionem primam aggredi, qua de quibuſdam vteri paſſionibus agitur. Vterus pars eſt opportuna multis morbis, quia maximas plurimaſque habet venas, & arterias, per quas totius corporis excrementa recipere ſolet. Quæ ſi, vt influunt, non exeunt expeditè, facilè fiunt morborum cauſæ. Lædunt verò hæc, aut putreſcentia, circa ipſum vterum detenta, & inculcata, aut tumores præter naturam in ipſo pariunt, aut ipſas venas, & arterias diſtendunt. Hinc naſcuntur febres maximæ è ſynocharum genere, aut putreſcente ſolum ſanguine in vaſis, aut ſimul oborto tumore phlegmonoſo: aut fit vteri contractio, quam ſequitur præfocatio, & non rarò conuulſio, ob diſtentionem contractis vaſis, ac cum eis C vtero, atque ità compreſſis ſuperioribus partibus, vſque ad ſeptum tranſuerſum, aut diſtentis cum vtero neruis. Hanc vteri præfocatinnem non ſolet comitari febris à principio, quin potius magnus frigoris ſenſus; refrigerato ſanguine ob venarum interceptionem, et inde flatu multo, frigidoque ſurſum lato, qui aliquando cordi occurrens, vel interimit veneni frigidi, ritu. Cauſa qua conuulſio ſuccedit ſæpe vteri affectibus, in ipſius vteri eſt natura. Nam, et ſi is exiguos accipiat neruos, eſt tamen natura durus, et neruo ſimilis; quæ verò talia ſunt, facilè tendunt fibras omnes, quibus, partibus aliſs alligantur, adeò, vt arteriæ in carpo manus tentio, differentiam partis internæ, quæ phlegmone obſeſſa ſit, indicet, an dura ſcilicet, an mollis ſit. Quanto ergo magis diſtendentur nerui, qui ſolidiores D ſunt, et nullo ſucco interius madent, vt venæ, et arteriæ, cum vtero, parte dura adeo, et vt dixi, neruo ſimili. Accedit vterum ipſum per ſe, nunc contrahi, nunc dilatari vehementer. Quare non mirum, ſi cum magna vi contrahitur, neruos, quibus eorum principio alligatur, tendat vehementer. Ea verò eſt neruoſi generis conditio, vt facilè per totum corpus eius paſſio refundatur, et caput imprimis trahatur in eius compaſſionem, velut nunc dicit Hipp.
» ex corruptione, hoc eſt, ex abortu, et ex tumo-
» ribus etiã circa vterũ, ſolere fieri capitis gra-
» uitatem, et dolores circa ſinciput, hoc eſt, do-
» lorem grauantem circa ſinciput. Audias tamẽ quotidie mulieres omnes, quæcũq; ſe ab vtero putant laborare, affirmantes dolere ſibi per id malum poſteriorem ceruicẽ, et occiput. Quod

Hip-

Hippocr. huic aſſertioni videtur repugnare. Res verò ità habet. Quæcunq; morbis calidis ex vtero laborant, vt febribus, et inflammationibus, et ob id dolore capitis tenentur, ſecundùm ſinciput potius dolent, ob fumos calidos qui per copioſas, magnasq; arterias, quę in vterò ſunt, aſcendunt, et per arterias carotidas tranſmittunt in caput, quarum, vt etiam venarum iugularium, maiores portiones tendũt in ſinciput, quam in poſteriorẽ partem. Sed quæ laborant morbis frigidis, vt præfocatione, hæ ob contractionem vteri, vehementer ſentiunt dolorem tenſiuũ ad neruorum exortũ, qui ad ſpinalem medullam, et poſteriorẽ cerebri partem ſpectat, potius quàm anteriorẽ. Hippo. ergo non dicit omnem dolorem capitis, qui per conſenſum cum vtero fit eſſe grauantẽ, et pertinere ad ſinciput, ſed eũ, qui fit ex abortu, aut ex tumoribus circa vterum, et inflammationibus, ſcilicet, aut ſclrrhis plegmonoſis. Alij .n. non ſolent capitis dolorem inferre. Ex his verò cauſis ſolent febres magnæ fieri, ac denique ſunt hi calidi affectus. Sed videntur huic enarrationi repugnare uerba hæc, quæ mox addit. et quicunque alij ab utero. Videtur .n. ſignificare quoſcũq; alios dolores, qui ab vtero ſint, eſſe huiuſmodi. Sed enarrandi hæc verba, duplex ratio eſt, vtraque idonea, vel alios omnes dolores ab vteris, calido morbo occupatis, eſſe huiuſmodi, quia etiam ſi non ob abortum, aut phlegmonem, ſed quamcunq; cauſam malè fluentes menſtruas euacuationes febres obortæ ſint, dolores erunt grauiores circa ſinciput. Vel (verbis his non ad priora, ſed ad poſteriora relatis) alios etiam omnes ab vtero morbos, ſolere octo, aut decem menſibus finiri in dolores coxæ. Ex vteri morbis in coxam fieri abſceſſus, non quidam neceſſarium, conſentaneum tamen eſt, quia is eſt articulus maximus, & qui plurimarum partium ſolet excremẽta recipere, & habet cum vtero maximam, & viciniã, & rectitudinem; adeo vt, cum contorquetur, ſoleat in coxã incidere, vt in aphoriſmo dicitur. Cum igitur vteri morbus producitur, rationi conſonum eſt, in coxam facere abſceſſum, octo verò, aut decem menſibus id fieri, plurimũ torſit veteres enarratores (vt Gal. narrat) cauſam inueſtigantes: atq; adeò cum nullæ earum quas inuenerunt, Gal. placerent, coegit illum ab autore recedere, atq; id dictum eſſe leuiter, quod aliquando caſu euenerint, affirmare. Nimirum hi omnes perinde intelligebant, ac ſi dixiſſet Hippo. hũc abſceſſũ fieri octauo, aut decimo, minimè verò nono, aut ſeptimo, vndecimo ve. Ego verò non ita intelligo, ſed (quia omnininò ab his morbis, qui prorogãtur, expectare abſceſſus oportet, certũ verò, & ſtatum vllũ tẽpus faciendi hunc abſceſſum, his morbis non eſt) voluiſſe eum incertũ ad certum quodammodo redigere (ita, vt ſit) nominatis quibuſdam finibus, vt ex eis, & quæ interſint, & quæ prope ſunt intelligerentur, atq; denique quædam tẽporis latitudo (vt aiunt) potius quã certum tẽpus. Dicit itaq; octo, aut decem, quaſi diceret ab octo ad decẽ, paulo citius, aut tardius. Hos verò fines ſtatuerit ex ijs, quæ obſeruauerint in ipſis rebus, computationem verò menſium

A conſentaneum eſt incipere ab eo tempore, quo mulier cęperit ex vtero laborare, & inſigniter ob vterum dolere capite. Ab abortu quidem ſi inde videatur morbus ſumpſiſſe exordium, ſi verò antea laborauerit vteri tumoribus, & capitis dolore, & hic ipſe morbus abortum feciſſe putetur, non ab abortu, ſed ab antecedente eum morbo.

2 *Acutum habentes caput, qui quidem craſſa ſunt ceruice fortes, & alijs, & oſſibus. Qui autem cephalici ſunt, & aures manantes habent, his ſuperius palatum concauum, & dentes diſtracti.*

Capita acuta dicũtur, quæ ſunt in ſinciput, aut occiput, aut vtrunque talia. Duplices autem ſunt, qui acuta habent capita, alij quidem
B fortes ſatis, & robuſti, alij debiles, & infirmi capite. Dignotio autem eſt ex adiunctis partibus, & ex turpi, aut cõcinna capitis formatione; tametſi enim magna acuties capitis, ſiue ſecundum alteram, ſiue ſecundum vtramq; partem, deficiat ab optima capitis formatione, quę eſt veluti ſphęræ modicè ſecundum latera cõpreſſæ, poteſt tamen ea eſſe ſine reliquarũ partium capitis vlla turpitudine, atq; tum temporis cenſetur formatricis exiguus error, præcipuè ſi accedat ceruix craſſa, quæ robuſtam formatricem, & materiæ copiam indicabit. Si verò accedat deformitas aliarum capitis particularum, haud dubiè illud eſt ex debilitate capitis ab initio formationis profectum. Deformitas autem, quæ turpiter acutis capite ſolet accidere, eſt concauitas ſuperioris palati, & dentium ſuperiorum ab inferioribus di-
C ſtractio, maxilla ſuperiori antrorſum plus ſatis producta, quę canina formatio eſſe videtur. Meritò igitur hi quibus tantum eſt acutum caput, & craſſa ceruix, fortes ſunt. Alijs, & oſſibus fortes dicuntur, qui firmos habent motus voluntarios, quia, vt firmamentis innituntur oſſibus maſculi. Alijs fortes dici poſsũt, vel ob reliquas cerebri vires, eas inquam quæ ad internos ſenſus ſpectant, vel etiam ob reliquas hominis virtutes, vt naturalem, & vitalem. Atqui ſanè probabile eſt, omnes eas virtutes intelligi. Nam non turpiter formatum caput, ſignificat cerebrum non imbecille. Bene autem nutritum, & formatum caput, ſignificat naturalis, & vitalis firmitudinem. Sunt itaque tales
D fortes oſſibus, & alijs. Vnde conſtat fore etiam hos benè ſanos. Qui verò aliter habebunt, infirmi erunt, & debiles capite: quod quidem crebro eius dolore, & multa excrementorum collectione, agnoſcitur. Multa verò mali ſucci in capite redundantia, effluxionẽ ſaniei ex auribus ſolet facere. Qui igitur cephalici erunt, & quibus ex auribus ſanies manabit, hi non erunt decenter formati, ſed habebũt palatum ſuperius concauum, & dentes diſtractos. Forcaſſe enim iuuabit dentium diſtractionem, crebra ex cacochymo cerebro effluxio. Porro ijs non erit ceruix craſſa, & valida, ſed gracilis, & languida, atque id etiam accedet turpitudini. Quod Gal. in commentatione huius loci dicit, in ijs, quibus caput plus ſatis depreſſum, et acuto contrarium eſt, longè deterius eſſe de-

eſſe occiput, aut compreſſum eſſet, quàm ſinciput, non poſſum probare. Nam, inquit, eo eſſe deterius, quod in occipite ſit nobiliſſimus cerebri ſinus, et medullæ ceruicis exortus. Id verò eſt adeò falſum, vt in occipite, quod à capite medio ſutura lambdoyde diſtinguitur, nihil ſit, niſi parenchephalis, ex qua nulla productio eſt, neque medullæ, neque nerui: neque ſinum vllum continet. Ergo proinde deteriorẽ formationem, cùm ad ſenſus, et ingenium, tum ad reliqua exiſtimo, ſinciput eſſe compreſſum quàm occiput.

6 *Quibus os à palato decedit: his medius ſubſidet naſus: quibus autem id vnde dentes naſcuntur, extremus naſus.*

Hæc eadem ſententia eiſdem ferè verbis ſcripta occurrit, et enarrata eſt libro quarto. Quare haud erit nunc opus longa repetitione vti. Simitatis naturalis cauſa eſſe poteſt, vel in errore formatricis, quæ eam partem, vt aliam quamcunque ſolet, vitioſè ſingeret, vel in malo poſitu oſſium maxillæ ſuperioris, quibus innititur. Nimirum ſi ea oſſa demiſſiora, ac profundiora ſint quam deceat, demitti etiam, ac ſubſidere neceſſe eſt naſum, & ſecundum eam partem præcipuè qua innititur oſſiculo, quod humilius ſitum ſit. Itaq; ſi os quod ad medium palatum eſt introrſum ſit velut detractum, ſimitas erit ſecundum medium naſum, ſi poſtremum ſuperioris maxillæ, ex quo dentes naſcũtur, erit ſimitas ſecundum naſum extremum. Nimirum hæ naſi partes, his maxillæ oſſibus innituntur. Simitas præter naturam ſit, ex eiſdem cauſis præter naturam contingentibus. Figura enim vitiari poteſt à re aliqua contundente, vt pugno, aut palo, aut caſu. Oſſa etiam illa poſſunt præter naturam à proximis oſſibus decedere, quibus decedentibus, naſus ſubſidebit, ſietque ſimus præter naturam. Hoc modo ſolent, qui Elephante vocato morbo laborant, ob oſſium, aut eorum compaginum corruptionem ſimi euadere, vſque ad magnam deformitatem.

4 *Infantium (fulgores ſiue defectus, ſiue comprehenſiones) ſimul cum pubertate quibuſdam mutationes habent, & alias, &. in renem dolor grauis, cum implentur cibo.*

Scripſi per parẽteſim, fulgores, ſiue defectus ſiue comprenſiones, quia, vt Gal. dicit varia admodum in diuerſis codicibus occurrit lectio, atque varias admodum lectiones veteres enarratores ſequebantur. Quidam legebant ἐπιλάμψεις id eſt fulgores, ſeù efulgeſcentiæ, alij ἐπιλήψεις ideſt defectus alij καταλήψεις id eſt comprehẽſiones. Atqui plerique has voces eo deflectebant, vt illis omnibus epilepſiæ, ſeù comitiales morbi ſignificarentur. Atqui certè facillima, ac veriſſima, ea ratione redditur ſententia. Nimirum epilepſiæ infantium, hoc eſt, quæ non procedente iam ætate ob victus vitia ſuccedunt, ſed ab ipſo ortu, ob naturale vitium ex primordijs contractum, congignitur, ſimul cum pubertate quibuſdam mutatio- A nes habent. Nimirum tales epileſiæ, cum vitia potius naturalia ſint, quàm morbi, curationem non admittunt, ſed, vt aliæ naturales intemperies mutationem ex ætate. Nõ quidem ineunte pubertate, ſed per totum pubertatis tempus, mutationem eam ſieri intelligit, quod eſt a quatuordecimo ad vigeſimum quintum. Nã ſeptimo aphoriſ. ſectionis quintę dicitur: Qui„ bus morbi comitiales ſiunt ante pubertatem „ mutationem accipiunt, quibuſcunque autem „ vigeſimo quinto, commoriuntur. Hoc eſt, ante exactam pubertatem mutationem accipiunt ſi verò vigeſimoquinto, quo ſcilicet ſinitur, adhuc durent, commoriuntur. Quoniam verò non in omnibus mutationem accipiunt: ſed B quibuſdam, vtpotè, quibus mutatio ætatis nõ eſt ſatis ad eius morbi curationem, commoriuntur, non dicit ſimpliciter cum pubertate mutationes habent, ſed quibuſdam. Porrò eſt conſideratione dignum vtrobique, & hic inquam, & in aphoriſmo, dici, non quidem ſolui, ſed mutationem accipere. Quaſi non ſoleant ſolui nullo ſui veſtigio derelicto, ſed cum alio morbo commutari. Atque hoc videtur præſenti loco multo apertius innuere, non ſolum dicens mutationem habent, ſed explicans quas mutationes habere ſoleant. Et alias (inquit) & in renem dolor grauis cum implentur cibo. Quaſi dicat, mutari ſolere in renum dolorem, & in alios morbos, vt podagram, aut alium C huiuſmodi morbum. Et videtur ſanè hoc rationi conſentaneum. Nam morbi diuturni rarò ſunt bonæ iudicationis, nec niſi permutationibus ſoluuntur, nedum qui congeneratis verum, quia mutationem accipere morbum vtrumque poteſt ſignificare, & ſolui, & permutari cum alio, vt teſtatur Gal. in commentatio citati aphoriſmi, atque non raro etiam euaneſcunt epilepſiæ paulatim ætate ſiccato cerebro, citra vllum alium morbum, poſſis ita interpretari mutationem hebent, & in renum dolorem, & alias mutationes, quales quidem sũt paulatina ſolutio, aut in alium etiam morbum mutatio ita denique, vt vna quædam mutatio eorum quas poteſt recipere, ſit ſolutio integra. Quoniam autem dicit infantium epilepſiæ cum pubertate mutationes habent, ne D intelligas infantiam, vſque ad adoleſcentiam produci (intereſt enim pueritia) ſed in eius epilepſijs eſſe expectandum ætatis beneſicium, quæ veniunt ab infantia. Nam quæ poſtea ſuperuenerunt, velut alij morbi curandæ ſunt medicis auxilijs. Cur dolorem renum ſignificans, dicat, & in renem dolor grauis cum implentur cibo, mox intelliges, ex ijs, quæ ſubiungit, eadem verba repetens.

5 *In renem dolor grauis cum impletur cibo, vomuntque pituitam, cum autem abundauerint dolores, æruginoſa, & faciliores ſiunt, ſoluuntur autem cum à cibis vacuati fuerint, arenulaque rufæ ſubſident, & cruentum mingunt. Stupor femoris eius, quod è regione eſt. Quieſcere non confert, ſed exerceri. Non repleri, iuuenes helleboro purgare, poplitem incidere, vrinariis purgare, tenuare, ac mollire.*

Cum

Cum dixiſſet, vnum quiddam eorum in quæ mutat ſolet epilepſia, eſſe dolorẽ renum grauem, cùm implentur cibo, explicat modo, qui morbus renum is ſit. Et hinc arrepta occaſione procedit ad ſindromem omnium ſignorum quæ ſolet habere, & ad curationem quam deſiderat. Eſt verò hic morbus lythiaſis, ſeu lapidum in renibus congeſtio, quæ quidem fit ex ſuccis craſſis, calore aut frigore, intra renes duratis, & tophorum modo hærentibus, aut etiam ex ſanguine ipſo exuſto, aut ex ſordibus potus quotidiani. Dolent ergo renes, & cum tale quippiam in eis præter naturam colligitur, & multò grauius, cum geniti iam lapides deciduntur (deciſio eſt enim re vera, quia ſæpe lapides ipſi carni renum affixi hærent, vt tophi aquæ ductibus) & cum per anguſtas vias permeant. Semper tamen dolor renis, vt põderis ſenſum refert, ob exiguum eius partis ſenſum, niſi cum magnus aliquis lapis deciditur, tunc enim velut infixæ haſtæ referre ſenſum conſtat, quãdoquidem difficilè diſtinguitur à dolore colico, hoc verò, velut paroxyſmo quidem, elapſo, & antequam tam acerbus dolor ingruat, velut incumbentis ponderis ſenſus eſt, qui dolor grauius appellatur, & creſcit plurimum cum cibo impleti fuerint, quia cibus multus replet inteſtina, ea verò repleta comprimunt, grauantque renes, qui per peritonæum craſſo inteſtino alligati sũt. *H*inc fit, vt tanta ſit ſymphatia inteſtinorum cum renibus, & renum cum inteſtinis, & vtrorumque cum ventriculo, vt colicus dolor & nephriticus inter initia, communia videantur habere ſigna, & curationem. Nam vtrique accidit vomitus. & eo iuuatur vterque, vacuato ſcilicet ventre, & ſuccorum reuulſione facta. Fit verò calculoſis principio quidem vomitus pituitoſus, quia talis ſuccus naturaliter abundat in ventriculo, procedẽte autem dolore, etiam æruginoſus concurrente iam vndique bile, quæ doloribus & vigilijs exuſta eſt. Solent verò ſolui ambo dicti morbi; cum à cibis vacuati ſunt homines, hoc eſt cum inteſtina vacuata ſunt fæcibus, & omnibus quæ continent: colicus quidem, quia ita tollitur eius cauſa, nephriticus, quia ceſſat compreſſio. Verum reliqua ſolutio communis non eſt, quia colicus ſola alui euacuatione eſt contentus, per nephriticum verò iam ſoluendum eſt arenulæ rufæ ſubſident, & cruentum mingũt. Nimirum in initio detentis, aut arenis, aut craſſis ſuccis, obſtruuntur vrinæ viæ, & ob id exeunt, tenues & puræ, rurſum demiſſis iam quæ detinebantur, exire incipiunt arenæ rufæ, & vrina tingi, & morbo iam ſoluendo procedere mictio ſolet, vſque ad cruentam vrinã, & plurimam arenarum ſubſidentiam. Velut autem quæ ex calculo veſicæ deciduntur, eſſe ſolent albæ, ita quæ ex renibus, rufę, ſeu ſubrubrę. Habent præterea, quibus in vllo renũ talis affectio eſt ſtuporem femoris è regione affecti renis, propter magnæ venæ & arteriæ cum renibus & cruribus coniũnctionem. Quo pacto autem venarum repletio, ſtuporem inferat ſubiectarum partium, docet *H*ipp. libello de morbis virginum. Nimirum tumidis ve-
A nis & arterijs comprimentibus neruulos, qui iuxta deferuntur. *H*is dictis de morbi notis apponit quæ ad curationem pertinent, dicens, quieſcere non conducit, ſed exerceri non repleri, iuuenes veratro purgare, poplitem incidere, vrinarijs mundare, tenuare ac mollire. Non exigua autem interpretationis pars ſit, hæc eadem, eo ordine quo agenda ſunt, dicere, ita ſcilicet, non repleri ſed victu tenui vti, poplitem incidere, cruris ſcilicet è regione poſiti, deinde ſi iuuenis ſit, veratro, aut alio medicamento expurganti vacuare: poſtea exerceri, & diureticis medicamentis vti, & exterius apponere incidentia, & laxantia, quæ nunc vocat emollentia. Nimirum à victus inſtitutione oportet curationes omnes, ſi fieri poſſit, inchoare, tenuis autem eſſe debet, quando-
B quidem ingraueſcit dolor cum cibo replentur. Poplitem verò incidere, aut ſi id chirurgus non poſſit, omnino in crure venam ſecare, bonum ſit, ad ſoluendam eam venarum tentionem, quæ vt facit cruris ſtuporem, faciet etiam repletionem renis. Expurgatio verò duobus modis prodcrit, & materiam deriuãdo, & laxando inteſtina, quandoquidem ſoluũtur cum à cibis vacuati fuerint. Poſthæc diætetica & exercitatio tuto detrudent à renibus quicquid hæſerit, præcipuè ſi appoſitis, ſiue inunctionibus, ſiue irrigationibus, incindantur ſucci, & laxentur viæ.

6 *MVliebria aquoſis mulieribus plurimum im-*
C *morantur, cum autem non celeriter eant, intumeſcunt.*

Aquoſæ mulieres ſunt, quibus aquoſus &
„ tenuis eſt toto corporis ſanguis Talibus plu-
„ rimum ſolent muliebres expurgationes immorari, hoc multos dies durare ob tenuitatem ſcilicet ſanguinis, atque quia indigent adeo ea euacuatione, vt ſi non etiam celeriter eant, ſoleant intumeſcere, hoc eſt hydropicæ fieri, ob aquæ redundantiam. Atque eadem fuerit ratio, ſiue celerius fieri intelligas, eſſe crebrò repetere, ſiue copioſè, dum durant, effluere. Vtcunque in eo res venit, indigere has multa euacuatione ex vtero, ac niſi multa fiat, ſolere in hydropem labi.

7 *IN Cranone veteres dolores frigidi, recentes calidi: ex ſanguine autem plurimi, & quæ à coxa*
D *frigida.*

Nihil vniuerſale continent hæc verba, ſed ſolùm narrationem quorundam quæ in Cranone contigerunt, neque expoſita morborum ſpecie neque temporis conſtitutione, quare exiguum eſt quod hinc capere poſſumus vtilitatis. Fortaſſe deciſa ſunt hęc verba ex alia narratione longiori, aut ſcripſerat hæc memorię gratia ſibi ipſi, qui reliqua nouerat. Nobis verò nihil aliud narrat, quàm veteres dolores fuiſſe frigidos, recentes calidos. Dolores calidi aut frigidi, dici non poſſunt niſi ob cauſam. Ob hanc verò rectè dicuntur. Nam doloris nomine aliquando apud *H*ipp. ipſa dolorifica affectio ſolet intelligi, vel vt in aphoriſ-
„ mo dicitur. Qui dolentes dolorem non ſentiunt,

tiunt, hoc eſt qui dolorificam habentes affectionem, eam non ſentiunt. Itaquidem poſſint eſſe dolores calidi & frigidi. Dicit igitur affectiones recentes fuiſſe calidas, & veteres frigidas Quando autem veteres omnes, antequam inueteraſcerent, fuerunt recentes, conſtat recentes hic vocari, eas quæ ad inueteratas nunquam perueniunt. Tales autem ſunt quæ acutæ, vt veteres quæ cronicæ, Secundũ rationem igitur factum eſt, vt acuti calidi eſſent, & ex calidis ſuccis pẽdentes morbi, cronici verò frigidi, & ex frigidis. Cum autem calidi ſucci ſint bilis & ſanguis, ex ſanguine, inquit accidiſſe vt morbi ea æſtate, maxima ea parte naſcerentur. Et quæ à coxa (hoc eſt dolores coxæ) frigida. Exemplum eſt hoc prius dictorum. Nam coxæ dolor vnus quidam eſt, eorum qui inueteraſcere ſolent.

8 *QVæ in rigores fortes procedunt, non valde miteſcunt ſed prope ſtatum.*

In rigores fortes procedere dicũtur febres quæ rigores fortes habent, non miteſcere autem, de rigoribus ipſis dicitur aut de febribus ſecundum rigores. Nam ſecundum eſſẽtiam propriam, non ſolum vſque dum prope ſtatum ſunt, ſed neque vſque dum ſtatus ſit elapſus, miteſcunt febres. Porrò ſtatus nomine intelligi poteſt qui totius morbi eſt, aut qui cuiuſque paroxyſmi: & vtroque modo redditur verus ſenſus. Nam in febribus quæ procedunt in rigores fortes, hoc eſt habent rigores ſolutu difficiles & longos (nam cum rigores fortes dici poſſint, aut quod vehemẽtes, licet breues, aut quòd vehemẽtes & producti, ſecundos hos videtur ſignificare illud verbum (procedunt) non miteſcunt cito rigores in ipſo paroxyſmi principio euaneſcẽtes, ſed procedunt etiam per ipſum incrementũ, neq; miteſcunt vſque dum prope ſtatum iam ſunt febres: atque ita etiam cum febre procedunt cum fortibus rigoribus, hoc eſt vehementibus (ſiue etiam longi ſint ſiue vehementes ſolum) non ſolent febres miteſcere, hoc eſt minores & mitiores habere rigores, vſque dũ prope ſtatum iam eſt morbus. *H*oc in quartanis febribus maximè obſeruari dicit Galen. in quibus prognoſticum ſignum eſſe dicit appetentis iam ſtatus, cum à magnis rigoribus huc vſque febres inciperent, iam miteſcere. Miteſcent verò tunc, vt diximus, ſecundum rigores, ſecũdum eſſentiam propriam potius auctæ, in inclinationem autem miteſcent ſecundum vtrumque.

9 *ANte rigorem ſuppreſſiones vrinarum ſi ex vtilibus fuerint, & aluus proceſſerit, & ſomni adſint. Forte autem & figura febris, forte autem & quæ ex laſſitudinibus.*

De rigore decretorio nunc loquitur, docetque rationem quandam ſatis artificioſam, talẽ rigorem præuidendi. Nimirum ex vrinæ ſuppreſſione, dicens ante rigorem ſuppreſſiones vrinarum fieri ſolere. Nimirum rigori decretorio ſolet ſuccedere ſudor, ſudoris verò & vrinæ eſt eadem materia, atque ita meritò altera euacuatio alterius ſuccedit ſuppreſſioni.

A Verum quia vrinæ ſuppreſſæ, non vnica, ſed multæ poſſunt eſſe cauſæ multis alijs conſiderationibus eſt opus, ne præſenſio nos fallat. Proinde addit reliqua, velut ita dicens. Conſiderandum tamen vt firmius euadat prognoſticum, ſi ex vtilibus fuerint, & an aluus proceſſerit, & ſomni adſint. Fortè autem & febris figura opus erit conſideretur, fortè autem, & quæ ex laſſitudinibus. Nam ſi aluus plurimùm proceſſerit, ea ipſa cauſa poterit ſuppreſſa eſſe vrina, quid rigor aut ſudor inſtet. Nimirum vt mictio plurima exiguam deiectionem facit, ita deiectio plurima, exiguam mictionem. Si verò non proceſſerit aluus, & anteceſſerint ſigna optima, & quæ bonam iudicationem promittant, velut in pri-

B mis concoctionis notæ in vrinis (hæ enim celeres iudicationes & ſecuritatem ſignificant) proinde dicit, ſi ex vtilibus fuerint, hoc eſt ſi vrinæ, ante quàm ſupprimerentur fuerint ex vtilibus, & concoctis, & aluus non proceſſerit, conſtat cauſam eſſe quòd euacuatio alia decretoria inſtet, ea fuerit rigor & ſudor, qua ratione diximus. Quod verò addit, & ſomni adſint, Gale. intelligit dictum vt vnum quoddam exemplum vtilium ſignorum quaſi dixerit, ſi ex vtilibus fuerint, hoc eſt ſi anteceſſerint ſigna vtilia & bona, velut ſomni boni ac placidi. Mihi verò videtur dicturus ſi ſomni fuerint ex vtilibus, illud enim adſint, ſignificare videtur adeſſe ſomnos tunc cùm expectatur iudicatio, quo tempore conſtat nihil minùs eſſe debere, vt iudicatio indicetur, quam

C ſomnos placidos, potius n. debent antecedere anxietas, & inquietudo. Mihi proinde potius videntur ſignificari ſomni difficiles, & cũ inquietudine. Nimirum expectatur, rigor & ſudor vrina ſuppreſſa cum aluus non fluxerit; quod ſerum ſurſum raptum, & in totum corpus diſtributum ſit. Id quod factum eſſe, accedens caraphora indicauit. Nam aqua ſurſum lata, & ſanguine facto dilutiore, ſomnus ille vitioſus ſit. Quod in aquoſis & humeſcentibus experimur. Igitur ſomni vt vnũ quoddam exemplum ſignorum inſtãtis criſis, quæ in antecedente nocte contingunt, dicuntur, potiùs quam vtiliũ, quæ fuerint. Si verò, vt vnum talium exemplum ponitur, reliqua etiam debent intelligi. Itaque dicit, ſi aluus nõ proceſſerit, & vrina ſupprimatur, & anteceſ-

D ſerint ſigna concoctionis, & adſint nunc ſigna laboris & inſtantis criſis, velut anxietas, & in primis graues ſomni, rigor decretorius, vt cui ſudor ſuccedat, expectari debet. Fortè autem ſatius fuerit, & figuram febris adiungere. Si n. ea ſit è genere ardentium, firmius præſagium eſt. Quia vt in aphoriſmo dicitur. A febre ardente, rigore ſuperueniente, ſolutio. Quod ſi ex laſſitudine aut labore cæperit febricitare homo, maior coniectura eſt febrem eſſe ardentem, atque inde rigorem expectandum. Nam in initio quarti de ratione victus in acutis, agens de ardente febre ipſemet dicit, accidit autem magna ex parte ob longa itinera. Itaque ob febris ſpeciem conſiderari vult etiam externam cauſam an ob laſſitudines. Dicit verò fortaſſe bis repetens id aduer-

bium,

bium, quia ſatis multa videbantur dicta ad præſagij confirmationem, nec videbatur omnino neceſſarium, poſtrema hæc adiungere, vtile tamen etiam. Quaſi diceret ſatis quidem ſit conſideraſſe quæ dicta ſunt ad huius præſagij firmitudinem, fortè autem vtile etiam ſit, maioris claritatis gratia, adhibere etiam in conſiderationem, figuram febris, & eius cauſā externam. Oportet verò cōſiderare tam multa, quia præter hæc cenſebitur vrina ſymptomaticè potius ſuppreſſa, vel ob obſtructionē quampiam viæ, aut reſolutionem facultatis expultricis in veſica.

10 *A Bſceſſus non admodum quibus rigores.*

Hæc quoque ſententiola pertinet ad prognoſticam partem. Quod dicitur eſt, febres quas comitantur rigores, vt tertianas exquiſitas, & quaſdam quartanas, non admodum ſolere habere abſceſſus. Quia ſcilicet expurgantur venæ ſingulis rigoribus, cùm fiant ſuccis extra vaſa miſsis. Quoniam vero hac ratione non monſtratur fieri non poſſe abſceſſus, ſed eſſe cur non crebro fiant, dixit, nō admodum. Illud tamen noſſe oportet, tanto minus futuros abſceſſus, quāto rigores erunt acutiores, & ſuo genere exactiores, & magis exquiſiti. Hoc eſt, quanto partes concutientur magis, quia eo longius pelluntur ſucci à vaſis, & eo magis diſcutiuntur.

11 *C Rurum effeminationes, velut aut ante morbum ambulanti, aut mox à morbo. Fortaſſe quia quod ex laſſitudinibus, in articulos abſceſſerit, vnde crurum effeminationes.*

Debilitatem & effœminationem crurum, ſimilem ei quam ſentiunt, qui iam iam ſunt parati in morbū incidere, aut qui ſtatim à morbo, antequam corroborentur, deambulant, dicit quibuſdam manere ex morbis, vel multum tempus, vel totam etiam vitam. Cauſam verò eſſe, quòd cum eſſent febres illæ laborioſę, & cum laſsitudine coniunctę, fecerunt abſceſſus in articulos. Vnde factum fuerit: vt illi laxi ſuperfuerint: & ligamenta mollia: vnde crurum effęminationes: hoc eſt, langor qualis mulieribus eſt. Quem conſtat non in gracilitate, & extenuatione, ſed in imbecillitate conſiſtere. Dicitur autem hoc iuxta illud quòd in aphoriſmo. Laſsitudinem habentibus in febribus, in articulos, & circa maxillas potiſsimum, abſceſſus fiunt. Tamen hinc diſce, abſceſſus ad articulos factos eſſe aliquando citra articulares dolores, & tumores, qui ſolis his effęminationibus, ſeu laxitatibus agnoſcuntur.

12 *T Vbercula extrorſum intumeſcentia, & acuta, & acuminata, & quæ æqualiter matureſcunt, & non circūdura, & decliuia, & non bifida, & meliora: contraria autem, mala: & quæ valde contraria, peſſima.*

A Hęc eadem ſententia ſcripta eſt primo prognoſtici eiuſdem fere verbis; Illic enim. Suppuratio inde proueniens ita conſideranda eſt, quæ enim foras vertitur optima eſt, ſi parua eſt, maximeque egreditur, & in ſublime reſurgit: ſi vero magna eſt, & lata, minimeque in mucronem tendit peſsima eſt. Addit hic, & quæ æqualiter matureſcunt, & non circundura, & decliuia, & non bifida, meliora. Scilicet quæ æqualiter ſecundum ſe tota tendunt in ſuppurationem, nec ſunt circundura hoc eſt quadam parte incipientia ſuppurare, & circumcirca dura, ex materia pendent mitiori, & ſimpliciori: vt contra quæ inæqualiter ſuppurantur, exiſtentia circundura, aut etiam bifida (hoc eſt extuberantia in duo cacumina)
B pendent ex materia diuerſa, & inæqualiter contumaci. Commendat etiam decliuia tubercula, id eſt, quæ in decliue ſuppurantur. Nam ſiue à chyrurgo ſecentur, ſiue ſponte rumpantur, quam cutis gracilior facta eſt, vt ſolent, optime expurgabuntur ſciſſura in decliue ſpectante. Hæc igitur bona, contraria autem mala. Nimirum tubercula introrſum intumeſcentia, vt cum tumor nō eminet acutè: & lata, & quæ inęqualiter ſuppurari incipiunt, circundura, aut bifida, aut etiam multifida, & quibus incipiens ſuppuratio in ſublime ſpectat. Quoniam verò poſſunt hæc magis aut minus ineſſe, dicit, & quę valde contraria peſsima.

13 C *F Erinum autumno, & cardialgiæ, & horridum, & melancholiam.*

14 *A D initia, exacerbationes conſiderandæ ſunt, & in omni morbo: veluti veſperi exacerbari, & annus ad veſperam, & aſcarides.*

Hę duæ ſententiolę enarratę iam ſunt in ſecūdo libro huius operis, prope libri initium. Ibi enim ſcriptæ ab eodem *H*ippocrate ſunt, atque adeo apertius. Nunc enim enigmatica phraſi videtur vſus. Idem tamen eſt quod dicit & quod illic dixerat: ferinum quid eſſe in morbis autumni, horroreſque & cardialgias, & melancholicas paſsiones. Porrò conſiderandum inter morbi initia, hoc eſt, mox ab initia (addit nunc & in omni morbo) an ſtatim vigeant ac efloreſcant, deinde in circuitu paro-
D xyſmis. Porrò exacerbationes plurimorum morborum ſolere in veſpertinum tempus incidere, & ita etiam autumno grauiſsimos morbos eſſe, & eos qui antea fuerint exacerbari, quòd anni partes cum diei partibus analogiā quandam habeant & autumnus ſit vt veſpera anni. Porrò aſcaridas autumno, magis quam vllo alio tempore gigni, & veſperi vrgere, vt alia plæraque mala omnia hæc explicata, redditęque omnium cauſæ ſunt, loco citato. Porrò repetita ſunt hæc eadē libro 4. verſus medium, præter id quod de aſcaridibus dicitur.

15 *I Nfantibus tuſſicula cum ventris turbatione, & febre cōtinua, ſignificat poſt criſim bimeſtri prorſus viceſimo, & tumores in articulos.*

Sin-

Singulare quiddam,& quod non ita neceſſa-
rio accidat,neque adeo ſępe,docere videtur :
puta infantibus bimeſtribus, laborãtibus tuſ-
ſicula,cum turbatione ventris,& febre conti-
nua, ſolere finiri malum in tumores articulo-
rũ,idque vigeſimo die morbi poſt criſim, hoc
eſt iudicium hoc modo accipiẽte morbo, pu-
ta per abſceſſum. Certè totam hanc ſyndro-
men, & hunc euentum ſtato die, per rarò of-
fendes, licet tamen nobis, quæ ita dicuntur
velut exempla accipere, & ſiquid vniuerſalio-
ris doctrinę inde poſſit decerpi, procurare.
Dictum eſt aphoriſmo 31. quartæ, laſſitudinem
habentibus in febribus, in articulos & circa
maxillas potiſſimum abſceſſus fieri. Huius
cauſa eſt, quia laſſitudo indicat multitudinem.
Quam cauſam continet aphoriſmus 45. eiuſdẽ
„ ſectionis quo ita dicitur. Quibus tubercula,
„ vel in articulos labores fiunt, ijs pluribus
vtuntur cibis. Pluribus enim cibus cauſa, laſ-
ſitudo ſignum eſt multitudinis. Dicit igitur
nunc Hippocrates non adultis ſolum, ſed in-
fantibus etiam, ſolere finiri morbos ad articu-
los, eum laborant cum multitudine. Velut au-
tem in adultis qui fari id poſſunt, multitudinis
ſignum accipitur ex laſſitudine, ita in infanti-
bus qui non poſſunt, ex tuſſicula cum ventris
turbatione, & febre continua. Non mirum
autem ſi vigeſimo die id fiat, cum ſit is dies
adeo inſignis. Itaq. quod generatim in apho-
riſmis dictum eſt, hic de ſolis infantibus dici-
tur. Illud vero eſt ſcitu digniſſimum, quas no-
tas multitudinis debeas obſeruare, in ijs qui
non poſſunt interrogationibus reſpondere,
quæ eadem & in adultis etiam occurrunt ſæ-
pe, ſignificantia multitudinem. Tuſſicula ſcili-
cet per febres cum alioqui non tuſſiret ho-
mo, neque adſit pleuritis aut morbus alius
cuius ſit propria, & ventris turbatio inter
morbi initia. Ex quibus proinde abſceſſus ad
articulos expectare iuſſit ſectione prima libri
ſecundi, & rurſus ſectione ſecunda huius ſexti
iubebit.

16 *SI infra vmbilicum conſtiterint ſupernæ in in-
ferioribus articulis, bonum: ſi autem ſupra, non
ſimiliter ſoluunt morbum, niſi ſuppuret.*

Secundo libro Epidemiorum dixit, abſceſ-
ſus eo meliores eſſe, quò ad inferiores deuo-
luuntur ſedes. Hoc etiam in prognoſtico do-
cuit, iubens in ijs qui ſalubriter affecti ſunt,
cum tamen febres prorogentur, expectare ab-
ſceſſus ad aliquem articulum, maximeque in-
feriorem. His conſonum eſt quod nunc di-
cit, ſi morbi partium ſuperiorum abſceſſus fa-
ciunt, ad articulos qui ſunt infra vmbilicum
bonum eſſe, ſin autem abſceſſus ſupra cõſtite-
rint, non adeò bonum eſſe, nec ſimiliter ſolue-
re morbum. Addit niſi ſuppuret. Nam par-
tes infra vmbilicum, minimè in ſuppuratio-
nem vertũtur, vt dicitur in prognoſtico, par-
tes verò ſupernæ poſſint ſuppuratione perfe-
ctius interiores partes expurgare neutris ve-
rò ſuppurantibus, perfectius liberant infe-
riorũ abſceſſus. Itaq; vbi locis citatis præfert
abſceſſus inferiores ſuperioribus, intelligi de-
bet niſi ſuppuratione finiantur. Tunc.n. infe-
riores ſoluunt morbos tardius, quia aut om-
nino non ſuppurant, aut imperfectius & tar-
dius.

17 *IN humeris autem ſuppurantia tantulis, breuioris
cubiti eos faciunt.*

Humerus vocatur os maximum brachij,
quod altera ex parte coarticulatur cum ſpa-
tula, altera cum cubito in ea flexura quæ in
medio totius brachij eſt, & cubiti articulus
vocatur. Itaque vltra humerum cubitus eſt,
cum illo articulo facit. Didicimus verò ab
Hippoc. tertio de articulis, vbi os aliquod vi-
tium inſigne paſſum eſt, vt luxationẽ aut tor-
turam, oſſa proxima læſæ parti, non venire in
iuſtum incrementum, ſi puſillis, & nondum
B adultis ea vitia fiant. At (inquit) quibus dum
„ ad hunc pueri ſunt, prius quàm corpus inte-
„ grè adoleuerit, & ſpina in giberum incurua-
„ tur, ijs corpus ad ſpinam augeri non licet, ſed
„ cum crura & brachia ad perfectam auctionem
„ veniant, illa exiliora euadunt. Quibuſcunque
„ etiam ſupra ſeptum giber contigit, ijs coſtæ
„ in latitudinem augeri non conſueuerũt. *H*æc
*H*ippocrates quibus apertè innuit, oſſa male
affectis proxima, non augeri ſatis, ſi is qui la-
borat adhuc creſcat, quia vt Galenus in com-
mentatione dicit, euenit neceſſariò quæ par-
tibus prope poſitis alimentum deferunt, iuxta
partem affectam aliquid pati, vt diſtorqueri,
comprimi, aut debilitari, & languidior ſit par-
tis motus, & dolore aut intemperie debilitan-
tur naturales facultates partium patiẽti pro-
C ximarum, vnde neceſſe eſt minorem fieri nu-
tritionem, & ob id auctionem. Similem prorſ-
ſus cauſam habet, quod & hoc loco dicitur,
„ nimirum quibus tantulis, hoc eſt puſillis, &
„ adhuc creſcentibus in humero ſit magna ali-
„ qua ſuppuratio, neceſſe eſt, dictam ob cauſam,
„ partes vltra humerum poſitas, breuiores in
reliquum vitæ manere. Sequitur autem pro-
xime humerum cubitus, per hunc manus, fiẽt
igitur hæc breuiora, non tamen manus adeo
ac cubitus, quia ea longius iam poſita eſt. Ve-
lut quibus ſpina in giberum incuruatur, cor-
pus ad ſpinam non augetur, crura tamen &
brachia non fiunt ob id breuiora ſolito. Ni-
mirum hæc etſi procedunt à parte læſa, non
tamen proxime, ſed longius. Cubiti igitur ſoli
D fient manifeſtè breuiores, ijs quibus humeri in
tenella ætate patiuntur ſuppurationes.

18 *SOlueret autem & vlcuſculorum in inferiora
eruptio, niſi rotũda & profunda ſint. Talia enim
pernicioſa ſunt, præcipuè infantibus.*

Soluere morbum aliquando dicitur *H*ipp.
quicquid morbum tollit etiam ſi hominem
non perſanet, ſed permutationẽ cũ alio faciat,
atq. adeo, etiam ſi deficiente morbo homo in-
terat, vt cùm in aphoriſmo dicitur. Quibus in
„ ardentibus febribus tremores fiunt, inſania
„ ſoluitur. Conſtat tamen, vt in commen-
tatione eius loci diximus, non ſatis propriè
permutatinnem talem, vocari ſolutionem.

ſed

ſed propriſsimè dici ſolui morbum, cum homo nullo alio manente liberatur, vt cum dicitur. ab aqua inter cutem, aqua è venis in vétrem fluente ſoluitur morbus. Secundo loco ſoluere, dicitur etiam ea permutatio, per quá homo, à ſecundo etiam morbo, liberatur, & ſuperuiuit, vt cùm dicitur. Quibus dolor circa hypochondrium ſine phlegmone fit, ijs febris ſuccedens ſoluit dolorem. Hoc ſecundo ſignificato dicitur nunc vlcuſculorum in inferiora eruptio, ſoluere febrem continuam infantium, cum tuſsicula & alui turbatione (de illa enim adhuc loquitur) niſi ea vlcuſcula ſint rotunda, & profunda, talia enim non ſoluunt hoc ſecundo ſignificato, quia ex ipſis intereunt pueruli. Pernicioſa enim ſint eius figuræ vlcera, & curatu difficillima, vt libello de vlceribus ipſemet *H*ippocrates teſtatur, adeo vt curari non poſsint, niſi duplici aut quadruplici ſectione, ex rotundis longa fiant. Maxime autem ſunt pernicioſa infantibus, quia dolores, & difficultatem eius curationis ferre non poſſunt, et non curari, facile ob carnis molliciem excedunt, curati dolore exanimantur, aut conuelluntur. Tametſi teſtari poſſum, me vidiſſe infantulam, alioqui iam ex morbo languidiſsimam, cum neſcio quot vlcuſculis rotundis, et valde profundis in natibus, non ſine mea magna admiratione ſeruatam, erat verò annum iam nata integrum. *H*ippocrates nunc agit de bimeſtribus.

19 *SOluerit autem, & ſanguis fluens, magis autem apparet in iam perfectionibus.*

Fluxus ſanguis maximè ſolet præſeruare ab abſceſsibus ad articulos, atq; ita morbos, in quibus articulorum tumores expectantur, ſine eis ſoluere, vt dicitur in aphoriſmo ſeptuageſimo quarto, quartæ. Verum is fluxus ætati perfectæ eſt familiaris, puſillis raro accidit, vt in prognoſtico dicitur his verbis. Sá» guinis fluxum in iunioribus potius trigeſi» mumquintum annum agentibus expectare » oportet. Intelligi autem debet, vſq; ad trigeſimumquintum. Nam iam inde ſuppurationem expectes, vt in prognoſtico etiam dicitur. Cauſam reddit Gal. dicens, cteuim per hanc ætatem ſanguis plurimus eſt, et item facultas fortior, et calore exuperans. Sed si iudicatio hæc fieri non ſolet in puſillis, de quibus hucuſque Hipp. agebat, quorſum eius núc meminit? Certè ſermonis communione digreſſus ad eam euacuationem eſt, ſermonem verò de illo puſillorum morbo, hic finit.

20 *LAchrymæ in acutis malæ habentium, ſponte quidem lachrymantium, bonæ, non ſponte autem fluentes, malæ. Quibus circumtenditur ſupercilium, malum. Malum etiam quod inareſcit vt ſpuma, & obſcuratio malum, & ſqualidum malum, & qui corrugantur intus concreti, & vix verſiles, & obtorti, & quæcunque alia omiſſa ſunt.*

Hæc pertinent ad rationem prædicendi in morbis acutis ex oculis, et facie. Scripta autẽ eadem ſunt in aphoriſmis, et in prognoſtico,
A atquè vtrobique à me enarrata. Lachrymas acutè ægrotantium, non ſponte fluentes malam ſignificationem præbere, locis citatis dixit, ſponte autem fluentes non eſſe malas: núc adijcit etiam eſſe bonas. Atque id merito, ſpem enim præſtant voluntariæ ægrotantium lachrymæ, non quidem vtcunque ægrotantium (quis enim consideret an qui diuturno conficitur morbo ploret (ſed ægrotantium acutè Neque horum quidem quocunque morbi tẽpore (nam primis diebus morbi quantumuis acuti, lachrymari, nihil admirationis habet, neque vllam ſignificationem præſtat boni aut mali) ſed in ſummo morbi vigore iam conſiſtentium in quo, qui morituri ſunt, ne plorare
B quidem poſſunt ob oculorum ſqualorem, concretionem, et immobilitatem, quæ peſſima, et lethalia eſſe mox dicit. Lachrymari igitur ſponte bonum eſt, quia nihil horum adeſſe ſe ſignificat, ſed mediocrem partium humiditatem, & facultatis regentis conſtantiam, & abeſſe conuulſionem. Reliqua ex prognoſtico facile intelligentur. Nam illic vituperatur cutis frontis circumtenta, & arida, cum qua circuntenditur ſupercilium, & ſordes apparentes circa oculos, quas nunc vocat inareſcens, vt ſpuma. Dicit enim [illegible] ἄχνη ſignificat verò ἄχνη non qualemcunque ſpumam, ſed exiguam, & aſperginis concreſcentis modo factam: nimirum minutiſſimas guttulas ſpumæ aridæ. Eſt itaque ſordes apparens circa oculos ſqualidos. Squalorem
C etiam oculi, & obſcuritatem vituperauit in prognoſtico. Corrugatio interius facta in oculo, areſcentiam ſignificat, vt in extremè ſenibus. Eſt igitur corruptionis facultatis, & atrophiæ. Partis concretio, & inflexilitas oculi, & diſtortio, quam in prognoſtico peruerſionem vocat, conuulſionis eſt. Hæc igitur omnia mala ſunt, & quæcunque alia omiſſa ſunt, quæ ſcilicet in prognoſtico recenſentur, vt alterum altero oculum apparere minorem, & candidum rubrum habere, aut liuidas aut nigras venas, et alia huiuſmodi.

21 *FEbres quidem aliæ mordaces manui, aliæ autem mites, aliæ autem non mordaces quidem, ſed poſtea inſurgentes, aliæ acutæ quidem, ſed im-*
D *minutæ à manu, aliæ ſtatim vrentes, aliæ autem ſemper debiles, Siccæ, aliæ autem ſalſugínoſæ aliæ ampulloſæ aſpectu graues, aliæ autem ad tactum humectæ aliæ valde rubræ, aliæ valde pallidæ, aliæ liuidæ, & id genus alia.*

Febrium partitiones continet hæc dictio, quam ego in commentarijs libri primi de differentia febrium abunde explicui. Quoniam verò obſcuritas, Hippocraticarum dictionum expoſita eſt quamplurimis enarrationibus, ſatius fuerit eam nunc proferre, quæ mihi videatur maximè conſentanea, & quæ plus ſucci contineat, quàm, quamplurimas recenſendo, aut etiam refutando, & de vocum ſignificatis contendendo, replere chartas, & otio abuti: quæ enim inde doctrinæ acceſſio fiet? videtur igitur tota hæc dictio, quatuor partitiones ſeorſum continere poſſe, primam qua-

drimembrem: ſecundam bimembrem: tertiam trimembrem : quartam multimembrem : Tres quidam primas petitas ab ipſius caloris præter naturam (in quo febris conſiſtit eſſentia) modo, aut materia (modum dico quo tangentem manum afficit mordendo aut non, & quo mouetur acute aut tardius, materiam verò in qua factus firmatuſq; conſiſtit) poſtremam ab externis, & per accidens contingentibus febriſq;, vt à calore. Atqui mordere tactum aut non, ex ipſius materiæ natura naſcitur. Quo fit, vt non ſine magno artificio, prima partitio: & differentias febrium, & earum dignotionem contineat. Nimirum differentiæ contingunt ſecundum differentiam cauſarum internarum, dignoſcuntur ſecundum alium & alium modum afficiendi tactum. Ea verò eſt hęc, febres quidem aliæ mordaces manui, hoc eſt ſemper, & à principio mordentes manum aliæ autem mites, hoc eſt, gratum, mitem minimèque mordentem calorem præferentes. Aliæ autẽ non mordaces quidem prima manus admotione, ſed poſtea inſurgentes, hoc eſt paulatim mordacitatem comparantes, aliæ contra acutæ quidem primo occurſu hoc eſt acutè occurrentes tactui, & mordentes, ſed paulò poſt imminutè, & paulatim vel vt à manu vincantur, mordacitatem deponentes. Conſtat his quatuor differentijs, quandoquidem ex modo afficiendi ſenſum accipiuntur, dignotionem etiam contineri. Continentur verò his quatuor differentijs, omnium ex ſucco pendentium ſpecies, quia etiam quodammodo etiam febres omnes. Nã cum iuxta ſuccorum differentiam quatuor ſint melancholica, ſanguinea, bilioſa, & pituitoſa, calor bilis, & melancholiæ, mordax eſt ob materiæ ariditatem, ſed bilis mordacitas vincitur à manu ob materię, & vaporum tenuitatem: ſanguinis, & pituitè, ob humiditatem materiè, non eſt calor mordax, tamen à pituita non abeſt mordacitas, ſiquidem putrida, eſt ſed adeſt quædam, quæ etſi primo occurſu apparet, perſiſtente manu inſurgit. Itaque „ ſemper mordaces ſunt melancholicæ, „ ſemper mites ſanguineæ, non mordaces ſed „ poſtea inſurgẽtes pituitoſæ: acutæ ſed imminutæ, bilioſæ. Quibus quatuor generibus continentur omnes, quæ ex ſuccis pendent. Poſſunt autem contineri etiam aliæ omnes, hecticæ quidem in mordacibus, cum melancholicis, diariæ in mitibus cum ſanguineis. Tales enim ſunt reuera. Hæc eſt partitio prima. Huic ſuccedit hæc altera, febrium aliæ ſtatim vrentes, aliæ ſemper debiles. *H*æc participatio accipitur à motu morbi quaſi diceret quędam febres ſunt acutę, quędam cronicę. Nam acuti morbi ſunt qui ſtatim vigent. Itaq; acutæ febres quę ſtatim vrunt, & ſunt ſummę. Ita etiam in eſſentia propria magni morbi ſunt, qui acuti, quia magna adeo mala nullus poteſt diu ſuſtinere, ſed breui ſoluuntur aut interimunt. Qui ergo cronici, ſunt debiliores. Proinde febres non acutæ, rectè vocantur ſemper debiles. *H*ęc itaque eſt ſecunda „ partio. Tertia verò quę mox ſequitur. Siccę „ alię autem ſalſuginoſę alię ampulloſę aſpe-

A ctu graues, aliæ autem ad tactum humidę. His verbis videtur inſinuari ſolemnis illa partitio in hecticas, putridas, & diarias. Nam hæcticæ ſunt ſiccæ. Calor vero ſiccus eſt mordax, diciturque proinde ſalſus, per metaphoram. Nã ſalſum proinde, ad guſtum, non ad tactum refertur, ſed qualis eſt guſtui mordacitas ex ſalſis, talis tactui ex aridis, & exuſtis. Proinde ergo hecticæ febres dicũtur aridæ, & ſalſæ. Ampulloſas febres dici non poſſe alias, quã quas ampullæ quædam per corpus abortæ comitantur, ſatis conſtat ex ipſo nomine, & quod mox addit, id multo apertius iudicat, aſpectu graues. Nimirum quibus per cutem ampullæ, vt ex cutis combuſtione, diſperſæ ſũt, aſpectu graues, & horrendi ſunt morbi. Conſtat verò hæc in febribus malignam putreſcentiam, aut B exuſtionem ſuccorum, indicare. Quamquam ergo nõ omnibus putridis hoc accidit, in quibus hoc accidit omnes ſunt putridæ, & triplex illud genus ad hanc partitionem educendum eſt (vt eſt conſentaneum) rectius putridæ ad hanc partem referentur, quam ad primam, aut poſtremam. Velut nomine, ad tactum humidarum, rectè intelligentur diariæ, quia harum calor eſt vaporoſus, & tactui humorem quendã repreſentat. Tametſi ergo putridæ ex ſuccis ſunt, ad tactum verò non ſunt adeo humidæ. Quin potius, illæ omnes ſunt mordaces, & acres, aut mox, aut poſtquam manus aliquandiu adhæſerit, aut ſẽper. Nam ſanguineæ, quæ ſolæ, earum quæ ex ſuccis pendent, ſunt ad tactum humidæ, inter diarias potius cenſeri debent. Quia quæ in illis putridę ſunt, bilioſæ C etiam ſunt, atque vt ad bilioſas plus aut minus inclinat, ita ablando ſenſu, & humido tactu recedunt. Conſtat ex hac enarratione, illã voculam, ſiccæ, non referri ad antecentia, vt quæ ſemper debiles, dicantur etiam ſiccæ (quãquam ita videtur) ſed potius ad ſequentia, vt eædem dicantur, ſiccæ & ſalſuginoſę. Supereſt poſtrema partitio, quæ quidem inartificioſa eſt, & ex ijs quæ per accidens inſunt lata. Sed vt ſępe in his commentarijs, & alijs in Hipp. ſcriptis, diximus, antiquiſſimi medici, multis morborum inartificioſis differentijs vſi ſunt, quia nondum erat ars exactè conſtituta. Siue igitur rubræ pallidæ, liuidæ virides, albę, aut „ alio quouis colore, ob cutem hominis, ſiue ob „ excrementa, dicantur, externæ differentiæ ſunt, & nullas proprias ſpecies conſtituentes, D ſed tanto quęuis febris eſſe agnoſcetur benignior aut malignior, quanto color, ſiue faciei, ſiue exeuntium mitiorem aut maligniorem cauſam pręſefert, iuxta ea quę in prognoſtico & alijs operibus, de colorum ſignificatione ſcripta ſunt.

22 *Contentiones corporis, & durities articulorum, malum. Et ipſe diſſolutus, malum, & fractiones articulorum, malę.*

Hęc ſententia, vt & quę mox ſuccedit, ad partem prognoſticam pertinet. Contentiones corporis, & durities articulorum, eſt artuum inflexibilitas, ac veluti rigor. Contrariũ huic eſt, diſſolutum eſſe corpus, & confractos articulos, vt cum exporrectis, ac velut à facul-

tate

tate dimiſſis artubus, quis iacet, & articulis laxis, & velut fractis. Conſtat verò, articuli, propriè non eſſe fracturam, ſed ſi quid, luxationem. Dicuntur verò qui laxi, & firmitudine carentes ſunt, fracti per methaphorã. Nimirum quia fracto oſſe parit firmitudo membri, cum articuli nihil flexuræ reſiſtunt, ob ſimilitudinem, fracti eſſe dicuntur. Vtrumque autem horum in morbis acutis malum eſt, Illud enim ſignificat conuulſionem, hoc facultatis interitum. Vtrumque autem in prognoſtico ab eodem *H*ippocr. ſcriptum eſt Oportere enim ægrotum manus, collum, & crura habere modicè inflexa, & eorum corpus flexibile; malum verò eſſe ſi manus, collum, & crura extenta habeat.

23 *OCuli audacia delirij ſignum eſt, & deiectio, & fractio, malum.*

Hic quoque deiectio & fractio oculi, contrarium ſignificat, ei quod vocatur audacia oculi. Accipiuntur vero etiam hæc nomina methaphoricè. Nam audacia propriè ad hominem ſpectat, aut ad cõfractio ad oſſa, & res huiuſmodi. Sed vocatur audacia oculi is oculi poſitus, qui audaciam indicat. Eſt vero is, oculi intentio firma, & rectus intuitus, oculis non nictantibus. Nam vt in 2. libro in calce ſectionis quintæ dictum eſt. Oculi non nictãtes iracundi ſunt. Iracundia verò comes eſt audaciæ, quia timor iram cohibet. Igitur rectus intuitus oculis non nictantibus, audaciã indicat. Et hic ipſe per morbos acutos, eſt ſignum delirij. Quia ſine occaſione aut vlla prochatartica cauſa tales animi motus, inſaniæ ſunt ſoboles. Error enim imaginationis cõmouet animum, cum nihil ſeſe offert, quod ita mouere natum ſit. Quod ſi recto illi & firmo intuitui, accedat palpebris non nictantibus oculorum crebra motitatio, indicatur etiam furor, vt in prognoſtico dicitur. Contrarium audaciæ vocatur deiectio, & fractio oculi. Nimirum quidam oculi languor, vt non videantur quicquam poſſe recta intueri, ac nec videre omnino, & quicquid ob oculos ponitur omnino non aſpiciunt, vt videantur his qui adſunt, non videre, id quidem in acutis morbis peſſimum ſignum, nam deficientis iam facultatis, ſoletque accidere moribundis, & vulgari phraſi, quę fortaſſis ab hac *H*ipp. dictione fluxit, dicuntur tales oculi fracti iam eſſe, quod ſcilicet quaſi diſrupti eſſent, non videant, & langueant, penituſque deiecti iam ſint.

SECTIO SECVNDA.

1 *DIlatare, conſtringere, alia quidem, alia autem non.*

Magna pars huius ſectionis ſecundæ, pertinet ad partem curatiuam. Velut hæc ſententiola, & quędam mox ſequentium. Qui vocati ſunt methodici, quorum princeps fuit Theſſalus hac vnica regula cenſebant contineri totam artem: omnes enim morbos aſtrictos

A eſſe, aut laxos, atquè ita nihil agendum aliud, quàm laxandum, aut aſtringẽdum. Verum fallebantur. Multi enim ſunt morbi, qui neque in aſtrictione, neque laxitate, eſſentiam habẽt, & multæ curationes, quibus neque laxatur, neque aſtringitur, cuiuſmodi eſt vacuare, replere, extenuare, craſſitiem inferre, exaſperare, lęuigare, & alia multa huiuſmodi. Nimirum affectiones omnes contrarijs alterationibus curantur. Sunt verò exceſſus præter naturam multis alijs in rebus, quam in laxitate aut conſtipatione partium. Nam intemperie, numero, magnitudine, poſitu & alijs figuræ differentijs. Agenda igitur hæc ſunt, dilatandum inquam Atque conſtringendum, cum res exigit, non tamen ea ſola ſunt agenda, ſed alia quidem cõ-
B ſtrigendo aut dilatando curanda ſunt, alia autem non, ſed aliter. Quod inſinuans dicit, alia quidem, alia autem non. Quæ dilatando aut conſtringendo curantur, ſunt vitia, per quæ partes aut aſtrictæ, aut laxæ ſunt nimis, vt cũ ob aſtrictam & ſiccam aluum, vtimur clyſteribus humidis & laxantibus, & ob denſam cutem, vtimur balneo aquæ tepidæ, aut mollibus frictionibus cum inunctionibus olei; aut ob laxam aluum vtimur aſtringentibus clyſteribus, aut cataplaſmatis: aut in ijs qui nimia euaporatione, aut profuſo ſudore exoluuntur, vtimur aliquando ad cutim totam, aſtringentibus, inunctionibus, & ad anaſtomoſes vaſorum, vt venularum in naribus, & aliquando in pulmone, atque omnino ad omnem laxatam partem, vt ad procidentem vterum aut
C anum. *H*æ verò omnes indicationes à morbis ipſis accipiuntur. Nonunquam verò & ipſa partis indicatio laxare iubet aut aſtringere: velut ob hypochõdria aſtringendum ſemper, aut omnino admiſcendum aſtringentium aliquid, ob pectus laxandum, aut omnino admiſcendum aliquid laxantium. Sed quia non hęc ſolum curationũ differentia eſt, ad alias trãſit.

1 *SVccos hos quidem expellere, hos autem ſiccare, alios autem apponere, & hac quidem, hac verò non.*

Vt in aphoriſmo dicitur, morbos ex repletione curat euacuatio, & ex inanitione reple-
D tio. Neque verò omnia mala curantur repletione aut inanitione, ſed alia etiam aliter ſecundum contrarietatem, vt calida refrigerando, & frigida calefaciendo. Hoc idem dicitur his verbis, aliquando euacuandum, aliquando replendum: euacuandum verò aliquando euacuatione manifeſta, vt per dejectionem, vrinã, aut ſudorem: aliquando euacuatione inſenſibili, & reſolutione. Illud vocat expellere, hoc ſiccare. Eodem modo vtitur verbo ſiccare, in initio libri de humoribus. Repletio verò fiat apponendo ſuccos, adiectione cibi & potus, bene, ac facile, & multum nutrientis. Sed quoniam non hæ ſolum ſunt curatoriæ indicationes, ſed aliæ multæ, non ſemper agendum, hoc, ſed hac intentione agendum hoc, alia verò non ſed aliud aliquid.

3 *EXtenuare, craſſum facere, vas, cutem, carnes, & alia: & hæc quidem, hæc autem non.*

Extenuare aut craſſum facere euenit corpus, corporisve partes, aut ſuccum aliquem & vtrunque ſæpe eſt ex vſu. Nam & nimia craſsities, & nimia tenuitas, inutilis eſt, & noxia in corporis partibus ſemper, in ſuccis aliquando. Hic autem *Hippocrat.* ſolum de corpore & eius partibus agere videtur. Niſi via (licet enim etiam) vbi dicit & alia, intelligamus ſuccos. Nomine τεῦχος quod vertimus vas, intelligi vult Galen. totum corpus.
„ Dicetur igitur, extenuare, aut craſſum facere
„ oportet vas, hoc eſt totum ipſum corpus. Significat enim vas aliquod totum, ſeu volumen aliquod integrum: ita corpus etiam totum: ſicut ſolemus etiam vas vocare totam domum, aut nauim. Itaque dicit oportet nunc extenuare, nunc craſſum facere totum corpus. Deinde enumerationem facit partium, cutem, dicens, carnes, & alia, vt neruos, & membranas omnes. Craſſeſcunt enim craſſeſcente corpore hæc omnia, & gracileſcunt gracileſcente. Quamquam non ſemper æqualiter, ſed in iis qui pingueſcunt, craſſeſcit cutis magis quam partes aliæ, in iis qui benè abundanterq; nutriuntur, carnes & reliquæ partes magis quam cutis. Omnem autem nimiam extenuationem oportet vitare, quia tales, qui ſunt, ab externis quibuſuis cauſis facilè læduntur: & nimiā craſsitiem, quia ſi carnoſi ſunt, acutis morbis ſunt opportuni, ob ſuccorum redundantiam, & ventilationem difficilem: ſi pingues, ad frigidos morbos, & caloris extinctionem. Et omnis craſsities, ob difficilem ventilationem, eſt ad venarum interceptiones, & repentinos caſus opportuna. Hanc ob cauſam iuſsit *Hipp.* habitum athletarum, & ſi alioqui videatur ad ſummum bonitatis attigiſſe, ſtatim ſoluere. Modum extenuandi craſſos, & reficiendi extenuatos, docet Gal. quatuordecimo methodi, capitibus, ſecundum vulgarem partitionem 15. & 16. licet (vt dixi) cum dicit alia, intelligere alia omnia, quæ in vaſe, hoc eſt corpore continentur, atque ita, cum partibus, humores etiam. Ad hos enim etiam extenuantibus vtimur, cum corpora volumus extenuare, & craſsiores facientibus, eum reficere. Sed C & ad morbos qui ex ſuccorum vitio, aut redundantia naſcuntur, vtimur extenuatione plerunque, ſed & contrario etiam aliquando, vt in tenuibus Thoracis deſtillationibus. *Hæc* igitur omnia, & quæcunque huiuſmodi; inſinuat, dicens, extenuare & craſsitudinem afferre. Addit hic quoque; & hæc quidem, hæc autem non, quaſi diceret, quædam curantur hoc modo, quædam aliter.

4 *LÆuigare, exaſperare, durum reddere, mollire. Hæc quidem, hæc autem non.*

Quandoquidem in lænitate & aſperitate partium, morbi quoddam genus ſecundum figuram conſiſtere, Gal. indicat, conſtat taliū curationes in exaſperatione, & læuigatione conſiſtere. Porro indicatum etiam eſt mihi in A controuerſiis, eſſe quaſdam partes, quæ per ſe indigeant quadam duritie aut mollitie vt ſuas actiones exequantur. Quibus proinde durities & mollities poſſit per ſe eſſe morbus. Vnde fit, vt duritiem inferre aut mollitiem, propria curationis talium morborum, ratio ſit. Leuigamus quidem, vt in tuſſi, quam arteriæ aſperitas parit, eclegmatis, & in dyſenteria pinguibus clyſteribus, aut lenibus cibis, & in arida ſcabie inunctionibus; exaſperamus in læuitate inteſtinorum, quæ ſucceſsit dyſenteriæ, emollimus duratos tendines, vt flecti poſſint, & duriores cicatrices eadem cauſa: vt contra duriores facimus quæ ſunt molliores. Ac ſi quando molliora oſſa fieri contigerit, vt quidam narrat, hæc quoque duriora reddere, ſiccantium vſu, curabimus, vt firmentur. Ita- B que hæ quoque ſunt curationes quædam morborum, quibus quidam morbi curantur, quidam non.

5 *EXcitare, ſtupefacere, & alia quæcunque eiuſmodi.*

Hæc quoque fiunt in morbis, quamquam non morborum ſed ſymptomatum gratia, vt excitabimus eos qui ſoporoſa quapiam affectione tenentur, & ſtupefaciemus eos qui graui dolore torquentur. Sed quia longum eſſet curationis omnes modos percurrere, addit, & quæcunque alia huiuſmodi.

6 *DEriuare, cedentem reuellere ſtatim, renitentem cedere.*

Nunc agit de his quę ob ſuccos in partem quampiam præter naturam influentes, agenda ſunt. Hæc autem ſunt deriuatio, & reuulſio, & ob ea quæ iam hæſerunt parti, vocata euacuatio. Eſt autem reuulſio, retractio ſuccorū in contrariam, vt deriuatio in vicinam, vacuatio verò propriè vocatur, quæ ex ipſamet parte affecta agitur, aut omnino proxima cute. De his euacuationis generibus libro de ſuccis dicta ſunt ab eodem Hippocrate plura, & in ſequentibus dicentur à Galeno innumeris in locis, atque à me etiam in ſatis multis, definita ſunt. Quod nunc monet eſt notatu dignifsimum, de quo à me ſemper in congreſsibus apud ægrotos cū medicis, altercatum eſt.
D Conuenit inter omnes, reuulſionem debere ante alias euacuationes agi, deinde deriuationem, poſtremo euacuationem: atque adeo vacuandum eſſe corpus totum, antequam ad euacuationem partis ventatur: atque adeo, ad villam aliam curationem, quæ localibus vocatis auxiliis peragatur. Hoc quia non obſeruant vulgares empirici, & circulatores, multorum malorum ſolent eſſe autores. Sed multi medici contra, dum nimis methodici eſſe cupiūt, vix vllum inuenire poſſunt tempus euacuationi idoneum, & antequam ad propriam morbi curationem accedāt, mori ægrotos, aut incurabiles fieri morbos, ſinunt: ſibi perſuadentes nullam euacuationem licere facere antequam reuulſio omnis, & deriuatio facta ſit. Atque ita ſunt qui in practicis tractationibus, affirment, non eſſe in pleuritide

vten-

vtendum cucurbitula, antequam elapſus ſit dies ſeptimus, quid ſi ſit homo inflammationis magnitudine, ſeptimo, aut etiam quarto moriturus? Sanè præceptiones practicæ nunquam vniuerſim accipiendæ ſunt, ſed temperandæ vrgentiæ indicatione. Nã & illud quoque affirmat Gal. vacuandum eſſe corpus antequam ad auxilia topica accedamus. Nunquã tamen in pleuritide, aut inflammatione vlla alia periculoſa, abſtinemus, vſque dum omnes miſſiones ſanguinis ſint prægræſſæ, ſed vna aut altera miſſione prægreſſa admouere incipimus quæ videntur expedire. Et quamquam totius corporis vacuatio præeat, non ita tamen, vt admotio medicamentorum non ſubſequatur, antequàm illa perfecta omnino ſit. Ita etiam ſæpe in eiſdem inflãmationibus internis, cum reuulſioni non ſatis cederent, & timerem ne phlegmonis magnitudine anticiparent mori alternatè vtens miſſione ſanguinis ſecundum rectitudinem, & ſcarificatione ab admotis parti cucurbitulis, plurimos mihi videor mirificè morti eripuiſſe: cùm alij medici cunctari iuberent, & methodum, non ſemper vtilem, obſeruare. Hoc nunc Hippocrates præcipit, dicens, detiuandum quidem eſſe cũ & vt expediat, reuellẽdumque, verum eum qui reuellat, non id debere nimis facere, ſed ſtatim, ac præpropere (vt ſcilicet vacet reliquæ curationi incumbere) reuellere humorem, qui reuulſioni cedit facilè, renitentem verò cedere, hoc eſt, ſi verò reniti admodum videatur malum, neque ſoli reuulſioni cedere, neque ita minui vt præbeat indutias expectandi, cedere te oportet, hoc eſt, à reuellendo deſiſtere tantiſper, & eius quod parti hæſit, euacuationem interponere, rurſum poſtea ad reuulſionem redire, atque id alternatè facere, quoties videbitur, & res exiget. Cauſam reddit Galenus in huius loci commentatione optimam, nimirum & ſi fluxio ab alijs cauſis inceperit, vt fortaſſe partis debilitate, & totius corporis multitudine, cum verò iam aliquid quod hæſerit parti moleſtiam infert, ea ipſa moleſtia fluxionẽ ceſſare prohibet, atque ita niſi interpoſita euacuatione moleſtia illa mitigetur, nulla reuulſio erit ſatis vt fluxio ceſſet. Alternatè igitur reuellendum, & euacuandum, cum in loco magna moleſtia ſentitur, vt reuulſio faciat, quo minus aliæ partes mittant, & euacuatio, quo minus affecta trahat.

7 *ALium ſuccum non qui exeat agere, exeuntem verò ſimul effundere facere, ſimile, vt dolor dolorem ſedat, diſſimilia verò, ſi repant ſurſum elata, deorſum ſoluere, & contraria eodem modo, vt capitis purgatio, venæ ſectio, cum non temere detrahitur.*

Alium ſuccum (inquit) non qui exeat agere, hoc eſt, ſuccum qui ſua ſponte ſatis exit, agere non oportet, ſed alium, qui ſcilicet noxius cum ſit, non exit ſponte, aut non ſatis. Nam quæ iudicantur integre, mouere non oportet. Verum quia quædam iudicantur per conuenientem regionem ac vtiliter, ſed non integre, quæ, eo quo repunt ducere oportet, addit nũc quoque, exeuntem verò ſimul effundere. Hoc eſt, ſuccus ſi excernitur vtiliter, tardius autem quàm velis, iuuare oportet, eam quæ ſpõte ſit, euacuationem. Velut horum reddens cauſam, dicit, facere ſimile, & diſſimilia. Quaſi diceret, aliquando enim ſimilia, aliquãdo diſſimilia debet medicus facere, ijs quæ ſponte ſiunt. Nimirum quæ bene & vtiliter ſiunt iuuare, quæ contra prohibere debet. Velut nũc diximus, humorem qui non exeat, inutiliter autem retineatur, euacuare debet, & eum qui vtiliter exeat, ſimul euacuare. Producit verò alia exempla ſimilium & diſſimilium rerum, quas medicus faciet. Simile inquit, dolor dolorem ſedat, diſſimilia, vt ſi repunt ſucci ſurſum, deorſum reuellere, & contraria eodem modo. Hoc eſt, ſi repunt deorſum, ſurſum reuellere. Vt capitis morbum tollet purgatio per aluum, & venæ ſectio ex brachio, atque etiam aliquando ex talo, cum non temere detrahitur, hoc eſt cum detrahere etiam ſanguinem oportet. Ex hoc loco dicit Galen. quoſdam collegiſſe, non ſemper curari contraria contrarijs, ſed aliquando contrarijs. aliquando ſimilibus, contrarijs quidem, vt febres victu humectanti, & morbos ex repletione, inanitione: ſimilibus, vt dolorem dolore, & vomitum vomitu, & dyſenteriam expurgatione. Et de hac re dicit fuiſſe controuerſiam. Ea verò facilè deciditur. Nam omnis curatio per ſe agitur contrario: quædam vero ſimilia curant ex accidenti, vt aqua frigida tetanum calidi repercuſſu: & vomitus vomitum cauſæ euacuatione: & dolor dolorem, ſenſus diſtractione, vt in commentatione illius aphoriſmi dictum eſt. Duobus doloribus eandem partem occupantibus maior obſcurat minorem. Itaque omnis curatio quæ per ſe agitur, contrario agitur. Hippocr. verò hoc loco nõ ſtuduit diſtinguere, quæ per ſe, aut per accidens operantur, ſed vtcunque hoc ſiat, exempla producere ſimilium & diſſimilium, quæ medici faciant. Quamquam perfecte dolorem dolore curare raro euenit; tutius enim curetur anodinis, aut ſtupefacientibus, niſi cauſæ detractione curari poſſit.

8 *ABſceſſus velut glandularum, ſignum quidem eorum quæ germina habent, verum & aliorum, præcipuè autem circa viſcera. Maligni autem hi.*

Pares habentes germina; ſeu productiones, ſeu exortus, dicuntur, ex quibus aliæ producuntur, & quæ ad alias habẽt rationem principiorum. Productio ea ſit ſecũdum neruus, venas, aut arterias, per quorum germinum rectitudinem abſceſſus fieri ſolere, lib. 2. ſectione prima, dictum eſt. Itaque abſceſſus in quaſcunque corporis partes erumpentes, velut ad glandulas ſæpe ſolent, ſignum eſſe eorũ quæ germina habent, nihil aliud ſignificat, quã ſignificare affectionem earum partium, cum quibus habent rectitudinem. Verum & aliorum, inquit. Nam abſceſſus ſiunt aliquando parte aliqua interna & nobili deponente ſua excrementa in externam & ignobilem, ali-

quando etiam toto corpore in vnam quampiam mittente. Itaque aliquando abſceſſus eſt ſignum ſolum partis internæ, cum qua habet rectitudinem, aliquando etiam aliarum omnium totius corporis. Præcipuè autem circa viſcera ſolent ſignificare affectus ex his abſceſſibus, quia in viſceribus plærumque colliguntur excrementa, vt in hepate aut liene: & his expurgandis ſolent bubones fieri, vt expurgando hepate in dextro inguine, liene, in ſiniſtro: & tales quidem abſceſſus, qui ſcilicet fiunt ob viſcerum morbos, maligni ſunt. Nam ob hanc cauſam dicitur 4. aphoriſmorum, febres omnes cum bubone eſſe malas præter diarias. Quia ſcilicet bubones febribus non diarijs accedentes, ſignificant morbū aliquem viſcerum. Maligni autem ſunt tales, vt ego in commentarijs citati aphoriſmi indicaui.

9 *Spiritus, parui denſi, magni rari, parui rari, denſi magni, extra magni intra parui, intra magni extra parui, alius autem tardans, alius feſtinans duplo intro reuocatio, velut ſuperſpirantibus calidus frigidus.*

Hæc ſententia (vt & aliæ quædam quæ ſequuntur) eiſdem verbis ſcripta occurrit lib. 2. ſectione 3. vbi a me enarrata eſt. Si quis tamē Galeni deſiderat enarrationem, quandoquidem eius, in librum ſecundum commentaria non extant, & particula hæc, etiam in commentarijs quæ ſcripſit in ſextum, caſu deeſt, requirat eam 3. libro de diſpnœa, capitibus ſecundo, tertio, & quarto, quibus locum hunc ſuſcepit explicandum, a me non eſt quod modo requiras plura.

10 *Medicatoria continuarum oſcitationum longa reſpiratio. Non potantibus autem & vix, reſpiratio breuis.*

Hæc quoque eiſdem omnino verbis ſcripta eſt lib. 2. & à me ibidem ſatis enarrata.

11 *Secundum rectum, & laterum dolores, & intentiones hypochondriorum, & ſplenis eleuationes, & ex naribus fluxiones, & aures ſecundum rectum. Horum plurima, eadem etiam in oculis. Nunquid igitur omnia, an quæ, inferne ſurſum ſecundum rectum, vt quę iuxta buccas aut iuxta oculum, & aures, quæ autem ſuperne deorſum non ſecundum rectum? An etiam quæ infra hepar ſunt ex ſupernis diſtributa, vt in teſtes? Ac varices?*

Et hæc ſententia enarrata mihi eſt libro ſecundo, poſt proximè præſcriptam. Tametſi enim ibi non tota hæc dictio eſt ab autore ſcripta, ſed quædam eius pars, ſenſus tamen eſt prorſus idem, & ob id coactus ſum hanc totam dictionem illuc transferre, ac per anticipationem enarrare.

12 A *Conſideranda autem hæc, quo, & vnde, & propter quid. Venæ temporum non ſubſidentes, neque chlorus fulgens, ſi ſpiritus intus relinquitur, aut tuſſis ſicca non ferina, in articulos firmare expectare oportet. Secundum rectitudinem tentionū in ventre magna ex parte. Sunt autem, ex his plurimi etiam valde rubri, & natura albidioris modi, & non fluit eis ſanguis ex naribus aut exiguum, atque ſi fluentibus intus manet promptum eſt.*

Quandoquidem de euacuationibus, & in partes quaſdam abſceſſibus, dicere cœperat, addit nunc, conſideranda autem hæc, quo & vnde, & propter quid. Quaſi diceret, in his humorum ex partibus in partes mutationi-
B bus, conſiderandum quæ pars mittat, & quæ recipiat, & quam ob cauſam ea pulſio fiat, an decretoriè, an ſymptomaticè: cognoſcere autem euenit hæc ex ſignis quibuſdam, quæ animaduertuntur in partibus, cuiuſmodi ſunt quædam quæ velut exempla ſignorum, ex quibus ea quæ dicta ſunt poſſis agnoſcere, mox apponit, dicens, Venæ temporum non ſubſidentes & reliqua. Dictum eſt eidem *Hippo.* lib. 2. ſectione prima, vbi ſermo habebatur de his eiſdem humorum mutationibus, conſiderare verò ſic oportet in coloribus, compreſſionibus venarum, tumoribus hypochondriorum, ſurſum vergentibus, deorſum vergentibus. Doctrinæ quoque huius quoddam exemplum nunc producit, dicens, ex venis temporum quæ non ſubſideant, ſed tumeant: & ex
C colore qui non ſit chlorus fulgens, qualis. ſ. in ægrotis eſſe ſolet, ſed ruber: & ex ſpiritu, qui intùs relinquatur, hoc eſt difficulter expiretur. Itaque ex difficultate reſpirationis & ex tuſſi ſicca non ferina, ſignificari, fore vt in articulis firmetur abſceſſus. Color chlorus qui ſit, dictum ſæpe iam eſt in hoc ipſo opere, & in prognoſtici commentarijs. Eſt ſcilicet qui pallidus, aut viridis, aut inter hos: qui colores febricitantibus ſunt familiares, niſi cum ob febris vehementiam, aut raptum ſanguinis in ſuperna, rubet facies. Tunc enim ſuperueniente rubore color ille chlorus latet, neque effulget. Itaque color chlorus non effulgens, dicitur color non apparens, ſed ſub rubore latens. Neque id impropriè dicitur. Si enim colores omnes, fulgores quidam ſunt, vt 2. lib.
D controuerſiarū indicauimus, colorem apparere, fulgere quoddam ſit, & qui non apparet, non fulgere propriiſsimè dicetur. Ferini nomine ſignificari ab Hippoc. quod grauiſsimum, & horrendum, in morbis ſit, iuxta Gale. ſententiam explicatum eſt lib. 2. ſect. prima, & rurſum ſectione prima huius ſexti, velut atrabiliaria ſymptomata, & tetra vlcera, & in vnoquoque morbo quod malignum. Tuſsis igitur ferina dicetur, quæ tabi accedit, aut alteri grauiſsimo thoracis malo. Itaque tuſsis non ferina dicetur, quæ pernicioſi alicuius morbi ſymptoma non ſit. Igitur quod prima huius dictionis pars continet eſt, cum ſint venæ temporum non ſubſidentes, ſed tumidæ, & color ille morbidus, qui plerumque ſolet ægrotos comitari, non apparet, ſed rubent potius, & ſpiritus difficulter redditur,

&

& adeſt tuſſis ſicca (per quam ſcilicet nihil ex-
creatur) non ob morbum aliquem malignum,
expectari oportere abſceſſus ad articulos. Sed
dices hæc ſigna eſſe raptus ſumorum in ſu-
perna (ita enim indicatum eſt loco citato ex
ſecundo libro) igitur capiti oportet timere
potius, quam abſceſſus articulorum expectare.
Certe ita eſt, ſignificant hæc rapi ſurſum hu-
mores, quibus proinde ſi accedat aliquod aliud
perniciosum, eorum quæ conuulſiones, aut
dementias ſolent præmonſtrare, capiti timere
oportet: ſi verò nullum horum accedat, expe-
ctare oportebit parotydas, aut abſceſſus ad ar-
ticulos, ſuperiores quidem plærumque, non-
nunquam tamen etiam inferiores. Non raro
enim qui in caput cœperant ferri humores,
inde repercuſſi, retrocedunt in partes humi-
liores. Neq; mirum, cum dictum ſit ſectione
quinta, ſacundi. Si caput doleat, in pectus de-
„ ſcendit, deinde in hypochondrium, deinde in
„ coxam: ac rurſum paulo poſt eadem ſectione
dicitur. Quibus tuſſis ſicca, non ſoluitur niſi
„ dolor fortis, in coxam, aut in crura, aut in te-
„ ſtem. Sed ſi ſucci qui in capite, aut thorace
firmati, dolorem aut tuſſim ciebant, ſolent ad
inferiores partes trudi, cur non etiam qui vn-
decunque ſurſum moueri cęperant, poſſunt
deorſum detrudi? Poſſunt etiam in quamplu-
rimos articulos diffundi, vt ſimul occupent
ſuperiores, & inferiores, vt in his, qui vocan-
tur arthritici, ſolet fieri. Rarò autem non in-
cumbunt abſceſſus, aut in alterum latus ſo-
lum, aut ſaltem pluſquam in alterum. Quo-
niam igitur hæc omnia euenire poſſunt, præ-
ſentibus his ſignis, ſignis alijs opus eſt, quibus
diſtinguantur, quæ *H*ippocrates ipſe hac di-
ctione attigit. Nam quia dixit tuſſim non fe-
rinam, inſinuauit affectionem non malignam,
ſed ex qua abſceſſum debeas expectare, potius
quàm mortem. Eadem autem ratione tu intel-
lige, neq; aliud quippiam ferinum adeſſe, vt ne-
que dentium ſtridorem, neq; oculos, aut qui
crebro moueantur, aut fixi ſint, & inconni-
uentes, neque aliud quippiam conuulſorium,
aut phreniticum. Hac limitatione adhibita, ab
ſceſſus iam expectes meritò, ad articulos ve-
rò, quandoquidem hæ partes ad eos excipien-
? dos ſunt natura paratiſſimæ, in quos autem
articulos, cognoſces, conſiderans tentiones,
quæ in ventre ſiunt. Secundum earum enim
rectitudinem magna ex parte ſiunt. Ventris
nomine hic vocatur ea regio, quæ infra leptū
tranſuerſum eſt, parte noſtri anteriori, in qua
ſunt, & hypochondria. Duplex autem eius loci
paſſio mihi eſſe videtur, cui tentionis nomen
dari poſſit, & ab vtraque poteſt aliquid ad
præſenſionem hanc præſtari. Aliquando enim
hypochondrium, aut vtrumque, aut alterum,
ſentitur ipſi ægroto ſurſum intentum, ac velut
reuulſum, eſtque hæc quædam partium vētris
tentio. Tentio etiam vocatur, cùm cutis eſt di-
ſtenta ob partis tumorem, quę tentio manu
medici ſentitur. Cùm in quopiam hypochon-
driorum vlla harum tentionum eſt, ad eius la-
teris articulos abſceſſus expecta. Si tentio
prima ſit, ad ſuperiores, ſi ſecunda ad inferio-
res. Nam celebratiſſimum eſt apud *H*ippoc.

A dictumque pluries hoc ipſo in opere, hypo-
chondriorum reuulſiones ſignificare raptus
ſuccorum in ſupetna. Cùm vero ex ſupernis
ad inferna truduntur, ſolere per hypochon-
drium tranſmittere, dictum eſt loco citato ex
libro ſecundo, quo dicebatur. Deſcendit in
thoracem, deinde in hypochondrium, deinde
in coxam. Itaque hęc ſignificant abſceſſus fore
ad articulos. Velut autem poſſunt fieri ad ſu-
pariores aut inferiores, aut etiam non ad arti-
culos, aut non ſolos, ſed in ſuperioribus poſt
autes, in inferioribus ad teſtes, ita poſſunt ab
ab eis homines pręſeruari duabus euacuatio-
nibus, ſupra quidem fluxu ſanguinis è naribus
infra vrina craſſa multa, & alba prodeunte, vt
aphoriſm. 74. ſectionis quintę dicitur. Quibus
„ autam in nares tendit materia, ſolent cum tē-
„ porum pulſationibus, & venarum intume-
„ ſcentia apparere, non vtcumq; non chlori, ſed
B etiam valde rubri, pręcipuè qui ſunt natura
„ candidi. Nam qui nigri ruborem, nunquam
comparant, etſi fluxus ſanguinis illis immi-
neat. Si igitur ij quos deſcripſimus, ſint abſceſ-
ſus habituri, oportet vt non fluat eis ſanguis
ex naribus, etiam ſi ſiant valde rubri, aut vt
fluat exiguum, Nimirum aliquando rubor, &
alia ſigna imminentis fluxus ſiunt, & fluxus
omnino non ſuperuenit, aut non pro multitu-
dinis ratione, & tunc promptiſſimum eſt in
abſceſſus incidere. Nam ſi fluentibus intus
„ manet, promptum eſt. Hoc eſt, ſi cùm humo-
„ res cœperint effluere, intenpeſtiuè cohibetur
effluxus, aut cum impetum cęperint vt efflue-
rent, non effluunt, ſed intus manent, prom-
ptiſſimum eſt fieri abſceſſus. Multo etiam ma-
gis quàm ſi tam multi humores intus manen-
C tes moueri non cępiſſent. Nam illa ſuccorum
repercuſſio, & agitatio periculoſa eſt, & in par-
tem aliquam abſcedere facit, vt quędam tur-
gentia. Proinde cauendum eſt ne fluxum ali-
quem, ſiue ex naribus, ſiue ex aluo, ſiue ex alia
parte quauis, intempeſtiuè cohibeamus, ne ve
antequam vacuari ſatis ſiuerimus, aut parte
alia euacuauerimus corpora, quia ſi fluentibus
intus manet, prōptum eſt fieri abſceſſum, for-
taſſe in principem partem, vt ſcio quibuſdam
ſuperueniſſe pleuritidem, cum tamen fluxiſſet
ſanguis ex naribus plurimum. Quod ne fiat,
maxima cautio eſt, miſſione ſanguinis reuulſo-
ria ex brachio, è regione naris ex qua fluit,
potius quàm localibus medicamentis, fluxum
ſanguinis curare.

13 *S Itis intus relicta, & ſiccitas oris, & inſuauitas, &*
D *inappetentia, hoc modo. Febres autem non acu-*
ta huiuſmodi, ſed reuerſiua. Quæ relinquuntur poſt
indicationem reuerſiua ſunt.

Hę omnes dictiones pertinent ad eandē ſen-
tentiam, ſcilicet morbos, qui ſine iudicatione
perfecta videntur ſoluti, ſolere aut permutari
cum alijs grauioribus, aut eoſdē ipſos reuer-
ti, aut abſceſſus facere. Quum igitur morbus
integrè ſolutus eſt, nihil manet, neque cauſę
neque ſymptomatum: pręter illa fortaſſe quę
imbecillitatis, & gracilitatis tantum ſunt, &
conualeſcentibus etiam ad ſunt. Quęcunque
igitur poſt indicationem relinquuntur, reuer-
ſiue

ſiua ſunt, ſi cauſę quidem ſint,reuerſiuę cauſa, & recidiuas,aut abſceſſus, aut permutationes, natæ facere:ſi autem ſymptomata reuerſiua ſigna,& dictorum aliquid præmonſtrantia. Vt ſi ſitis intus relicta ſit(intellige nimiam,& quæ non miteſcat breui.Nam alioqui,& à perfecta ſiue iudicatione , ſiue expurgatione,ſolet ſitis oriri)& oris ſiccitas,& inſuauitas, vt amaritudo,aut ſalſugo,& cibi faſtidium . Hæc enim apertè indicant, nondum eſſe corpus perpurgatum. *H*is ſignis accedit neceſſariò non corroborari, hoc enim etiam impedient intus relicta excrementa.Proinde dicitur in aphoriſm. Si non accipienti cibos accidat non corroborari,indigere corpus euacuatione . Vt, ſi fieri poſſit,ita præſeruetur à noxis , in quas paratũ eſt.Hoc itaque eſt,quod nunc dicit. Illud,hoc modo , referri proximæ dictionis poſtremam
„ parte.Dixerat enim ſi fluentibus intus manet,
„ paratus eſt.Addit,ſi ſitis,& ſiccitas oris,& in-
„ ſuauitas,& inappetẽtia, hoc modo,hoc eſt,pa-
„ ratus eſt. Porrò quod interiectum eſt, febres autem non acutæ huiuſmodi , ſed reuerſiuæ, ſignum etiam continet abſceſſuum,aut recidiuarum,ex ipſarum febrium natura, acceptum. Dicit enim febres huiuſmodi, hoc eſt, ex quibus ſolet fieri, hæc,non ſunt acutæ, ſed reuerſiuæ. Quaſi reuerſiuæ febres non ſint acutæ , ſed cronicæ , aut quæ deciderunt ex acutis. Sed nota reuerſiuas febres non dici debere. quæ poſſunt recidiuas habere, ſed quæ ſæpe ſolent. *H*oc dixerim,quia febres etiam acutiſſimæ habent nonnunquam recidiuas,cum ſine concoctione aut iudicatione perfecta diſparent,atque præter rationem ſoluuntur. Non eſt tamen id earum naturæ admodũ congruẽs, ſed perfectè iudicari. Ac proinde non ſunt reuerſiuæ hæ, ſed quæ non ſunt acutæ.

14 P*Rimum igitur lienum eleuationes , niſi in articulos finiantur,aut ſanguis fluat,aut hypochondrij dextri intentio niſi profluant vrinæ. Hæc enim amborum interceptione , & recidiuæ horum merito. Abſceſſus igitur horum non fientes facere,fientes autem declinare , hos autem excipere , ſi eant quales oportet. Qui verò non valde, cooperari,eos autem auertere , qui omninò inutiles fuerint , præcipuè autem hos futuros. Sin aliter cum nuper inceperint, quarta die facti ſanguinis fluxus difficilis iudicaionis.*

*H*æc omnia eiſdem verbis occurrent ſcripta,& eodem ordine lib.2. & ſectione 3. vbi etiã ſunt à me ſatis enarrata.

15 Q*uæ diem vnam intermittentes altera ſuperrigent , cum iudicatione à quinto vſque ad ſeptimum.*

Hęc quoque ſententiola prioribus ſcripta adiacet ibidẽ pręterquam , quod illic dicitur ſimpliciter ad ſeptimum , hic verò à quinto vſque ad ſeptimum. Nihil autem differt , nam illud explicatur iuxta aphoriſmum, cum longiſſimè:hic verò duo fines ſtatuuntur, primus, & vltimus , quamquam hoc quoque magna ex parte intelligendum eſt. Aliquando enim quatuor ſolum , aut etiam tribus paroxiſmis fi-

A nitur tertiana . Neque verò intelligas nominari quintum, & ſeptimum,quaſi impari ſemper ſoleat finiri , ſed quaſi extremorum nomine,Id etiam quod intereſt, vellet intelligi . Id quod ex ipſa phraſi conſtat. Non enim dicit , aut quintum , aut ſeptimum , ſed à quinto ad ſeptimum , poteſt ergo , & ſex habere paroxyſmos.

16 Q*Vacunque tertianæ naturam imitantur , ijs nox ante acceſſionem difficilis, quæ verò ſubſequitur facilis magna ex parte.*

Dictum eſt aphoriſmo 13. ſectionis ſecundæ cum inſtat criſis.noctem ante acceſſionem eſſe difficilem: id quod eo loco non in tertianarum B naturam imitantibus , ſed ſimpliciter , & in omnibus dixit: nunc verò non ita , ſed in his dicit accidere , non tamen ſolum cum inſtat , criſis , ſed quoties inſtat paroxiſmus . Vnde coniunctis his duobus locis , rectè colligit Galenus ex Hippocr. ſententia , cum inſtat criſis omni in febre eſſe noctem , quę antecedat,difficilem in triteophijs autem, ſeu tertianarum naturam imitantibus,etiam ſi iudicium non inſtet . Quę ſunt autem naturam tertianarum imitantes? Certè quę ſunt tertianę , non tamen omninò. Quo in genere ſunt omnes ſemitertianæ,& tertianę productę , atque adeò quęcunque non ſunt exquiſitę tertianę. Itaque dicit , tertianas exquiſitas tunc ſolum habere noctem ante acceſſionem difficilem , cum iudicium inſtat , alias autem omnes tertianas,etiam alias. Cui ſententię ratio quoque C ſubſcribit . Nam cum exquiſitæ tertianę motus celer ſit , mox atque incipit,euadit in manifeſtum paroxyſmum : quare nullam moleſtiam prius ingerit, niſi iudicatio inſtet, ac proinde ſecretio fiat. Nothę verò quia eſt motus tardus non ita, ſed antequàm paroxyſmus manifeſtè appareat, conflictatur plurimum ęgrotus , incipiente putreſcentia , & motu. Sed dices , videri hoc repugnare eidem Galeno, qui lib.2. de differentia febrium deſcribens tertianam exquiſitam dicit nullum habere ſignum perceptibile ſucci putreſcentię,in die,aut nocte, quę conſequitur acceſſionem:manifeſtum verò iam,proxima,quę antecedit acceſſionem , aut die, aut nocte . Certè haud eſt dubium omni in febre , etiam exquiſita tertiana,neceſſe eſſe, vt bilis incipiat irri- D tare antequam expellatur , nam ob id expellitur. Proinde, putreſcere incipiente bile, contrahitur pullus , antequam rigor ſuperueniat. Verum in tertiana exquiſita,neque tam longa, neq; tam ſenſibilis eſt hęc paſſio , vt inſigniter difficilem faciat diem,aut noctem, quę antecedit.Itaque ſubſequentem fieri leuiorem,quam quę antecedit , in omnibus tertianis dicimus , negamus verò in exquiſitis fieri eam quę antecedit inſigniter difficilem, vt in reliquis tertianis : Atque neque in omnibus illegitimis fiet ęquè moleſta ea nox. quia neque illæ ęquè abſunt à legitima. Erit itaq; in quacunque eo difficilior , quo aberit longius ab exquiſita.Si verò in ea quę exquiſita ſit, aut ab ea parum abſit,nox aliqua fiat valde difficilis,decretorium ſignum eſſe putare oportet , atque

adeo

adeo,& in ipſis illegitimis, ſi nox difficilior ſolito; aut quam pro morbi figura fiat, decretorium eſt. Sed cur tertianarum meminit nunc *Hippoc.* ſolum, ac non etiam quotidianarum, ac quartanarum? Quartanæ fortaſſe vt rariores febres dubitatæ ſunt. In quotidianis non poteſt conferri nox, quæ antecedit cum ſubſequente. Cùm enim ea febris omni die inuadat, nox omnis fit, & antecedes, & ſubſequens.

17 *TVſſes ſiccæ leniter irritantes à febre ardente, non ſecundum rationem ſiticuloſæ, neque linguæ torrefactæ; non fermo, ſed ſpiritu conſtat autem. Cum enim loquuntur, aut hiant, tunc tuſſiunt, cum autem non, minime. Hoc in laborioſis præcipue febribus fit,*

Aphoriſm. 94. ſectionis quartæ continetur hęc ſententia, tametſi in pauciora verba contracta. Quapropter ego in illius commentatione hanc produxi, vt hinc illa explicaretur. Explicata igitur mihi illic eſt tota hæc dictio, præter perpauca illa verba, quibus clauditur. *Hoc in laborioſis* precipuè febribus fit. Quare poſſem nunc ab aliorum verborum enarratione ſuperſedere, ad illum locum ire iuſſis lectoribus, ſed ſatius ſit breui totam dictionem percurrere. Nam vel id, quod illic omiſimus, ita facilius nunc adijcietur. Cum tuſſes ſiccæ leniter irritantes, fiunt per febres, non ſolent illæ febres eſſe ſecundum rationem ſiticuloſæ, „ neque linguæ torrefactæ ſecundum rationem. „ Hoc eſt, minor ſitis, & minor linguæ exuſtio eſſe ſolet, quam pro febris magnitudine, non tamen hoc ſemper ita fit, ſed cū illæ tuſſes nō à ferina cauſa, hoc eſt, à maligna, cuiuſmodi eſt deſtillatio tenuis, billioſa, aut ſalſa, aut inflammatio cruda intra thoracem, fiunt; ſed ab ſpiritu, hoc eſt, ab aere ipſo, qui inſpiratur. Multi enim ita affecti ſunt, vt ab ipſo aere irritentur. Cognoſcitur autem hæc eſſe talis paſſionis cauſa, quod cum loquuntur, aut hiant, tunc tuſſiunt, alioqui minimè. Hoc autem euenire ſolet ijs, quibus refrigerata eſt aſpera arteria, aut puluere, quem inſpirarint, reddita ſordidior. Tunc enim aer frigore irritat, aut ſordes illas commouet. Euenit hoc citra febres multis, quod frigido tempore iter egerint, aut calido quidem, ſed per impurum aerem; aut alioqui, quod pectus nudauerint, aut frigidam biberint, aut in impuro loco commorati, tale aliquid fuerint perpeſſi. Cum febribus igitur præcipuè fient ijs, quibus labor aliquid huiuſmodi, febricitandi præbuerit occaſionem. Has igitur conſentâneum eſt Hippocra. nunc ob procatarticam cauſam vocare febres laborioſas. Tales igitur tuſſes cum fiunt, & ob dictas cauſas, etiam ſi febres adſint magnæ, neque vexabit admodum, neque linguæ erunt adeo exuſtæ. Quia ſi ob intemperiem frigidā fiunt (nihil enim prohibet refrigerata via ſpiritus hominem febricitare) hæc ipſa, ſtatim, & linguæ vſtionem prohibebit. Sin autem ob ſordes, tamen ipſa tuſſis leniter irritans, & aſſiduè, conuocabit in os pituitam. Conſtat verò ſi tuſſes ſiccæ, ſitim arcent, multo magis id facturas humidas, ſi modo excreatur pituita,

A neque maligna putrida, neque ſalſa. Dicit verò Hippoc. ſiccæ, ſignificans etiam ſiccas id facere, ſi tamen ſint leuiter irritantes, neq; à maligno, ſeu ferino factæ. Nam ſi vehementer irritant: magis deſiccant, & exaſperant, ſi à maligna cauſa fiūt, eadem erit cauſa tuſſis, & ſitis. Quare nihilominus ſitient.

18 *NIhil temere, nihil negligere.*

Ad tria, inquit Gal. pertinere poſſe breuem hanc ſententiolam, librorum lectionem, & vſū prænoſcendi, & morborum curationes. Ad lectionem quidem, quod nulla, eorū quæ apud bonos autores ſcripta ſint, contemni debeant, etiam ſi prima fronte videantur minutula. Solent enim ea non parum conferre. Neque ta-
B men temere cuipiam credendum ſit. Vt faciunt ij, qui alicui ſectę ſeſe adigunt, aut in cuiuſpiam, vt ille dicit, verba iurant. Sed potius examinanda eſſe omnia, & cum iudicio legendum. Ad prænotionem verò, quòd nulla, ne minima quidem ſigna, ſint negligenda, ſed omnia conferenda in iudicium, neque vlli fidendum temere, ſi reliqua omnia repugnent: itaque diligentem omnium obſeruatorem eſſe debere, eum qui rectè velit prædicere, neque temere, aut iudicare, aut prædicere. Ad curationem, quod qui rectè curare velit, nihil debeat omittere, quorum eſt vſus ſalutaris, quin ea omnia ſuo tempore exequatur, eſt enim occaſio pręceps, ſed neque temere, vt faciunt quidam audaciſſimi, tentandum quiduis. Nam experimentum periculoſum. Hæc certè om-
C nia ſunt veriſſima, & illis verba Hippoc. optimè accommodantur, quin, & ad omnem prudentiam, & omnia humanæ vitæ negocia, videntur eſſe commodatiſſima. Sed alius etiam mihi præter dictos arridet ſenſus. Nihil ſcilicet negligendum, quia nihil temere, & ſine cauſa fit. Continent itaque hæc verba, & admonitionem, & cauſam. Monet Hippoc. vt diligenter, omnia, quæ ægrotis accidunt, obſeruemus, neque omittamus quippiam eorum quæ ſponte, hoc eſt, ſine cauſa manifeſta fiunt. Nihil enim fit ſine cauſa. Vt illa quidem, (vt libello de alimento dicit) nobis quidem ſpontanea, naturæ verò ſunt non ſpontanea. Hoc eſt, cauſam vllam habent latentem. Quare, & ſignificationem vllam poterunt præſtare ſapienti. *Hæc eſt Hippocratici* ſermonis præ-
D ſtantia, vt multa, eaque pulcherrima breuiſſimis dictiunculis ſignificentur, vt vix ſcias, quo illas potius transferas.

19 *EX adhibitione contraria adhibere, & quieſcere.*

Optimè poteſt hæc ſenteтiola cum priori coniungi, quum illa ad curationem referebatur. Nimirum curantem oportet nihil negligere, quin contraria omnia, ſua quodque occaſione, adhibeat, neque tamen temere ſemper aliud circa ægrotantem moliri, ſed vbi contraria tempeſtiuè adhibita ſint, quieſcere. Neque enim ſemper aliquid faciendum, ſed permittendum non raro caſſare, vt facultas interim recreetur. Atqui cùm ſint hæ duæ partes me-

dicę

dieæ praxis, contraria adhiberem & quieſcere, mihi hæc vltima videtur pręſtantior. Cenſeo enim periculoſius, incidere in medicum, qui neſciat quieſcere, quam qui neſciat contraria adhibere. Nam qui neſcit quieſcere, neſcit occaſiones contraria adhibendi, quare neque contraria adhibere. Qui neſcit contraria adhibere, tamen ſi prudens eſt, ſcit quieſcere, atque ſi prodeſſe non poteſt, tamen non obeſſe. Præſtantiſſimus tamen medicus eſt, eruditus pariter, ac prudens, qui nouit feſtinare lente & pro ipſius morbi vrgentia auxilijs inſtare, atque in occaſione vti maximè opportunis, alioqui quieſcere.

20 P*Oſteriora capitis dolentem, in fronte recta vena inciſa iuuit.*

Hæc ipſa dictio eſt aphoriſmo 68. ſectionis quintæ, præterquam quod illic eſt ſcriptum ſuuat, hic iuuit, quaſi illic ſententia aphoriſtica vniuerſim proferatur, hic autem vna quæpiam hiſtoria narretur. Res tamen eadem eſt, & cauſa, quam in commentarijs aphoriſmorum explicuimus.

21 E*Xceptiones hypochondriorum ex qualibus in qualia, & alia, & inflammationum viſcerum qualia poſſint, ſiue ex hepate lien, & contraria, & quæcunque huiuſmodi.*

Exceptiones vocat nunc quos ſolet vocare abſceſſus, quia fiunt alijs aliarum partium excrementa recipientibus. Dixerat nuper in hac ipſa ſectione, conſiderandum, quo, & vnde, hoc idem dicit nunc, his verbis, ex qualibus, & qualia, hoc eſt, ex quibus, in quas partes exceptiones fiant, conſiderandum. Dicit verò exceptiones hypochondriorum, quia ex morbis acutis hæc maximè indigere ſolent animaduerſione. Sed quia non hæ ſolum, ſed aliarum omnium partium eadem ratio eſt, & conſideratio eadem, addidit, & aliæ. Itaque dicit, exceptiones hypochondriorum, & aliæ quęcunque, videndum eſſe, ex quibus in quas partes factæ ſint. Velut in inflammationibus viſcerum, conſiderandum, qualia poſſunt, hoc eſt, quam ſignificationem præſtare valeant, ſiue ex hepate lien receperit, ſiue contra, ex liene hepar. & quæcunque alia huiuſmodi. Vt ſi ex coſtarum ſpatijs pulmo, aut ex toto corpore. Non enim parum refert ad periculum, noſſe ex qua parte quæ pars receperit. Grauius enim eſt recepiſſe hepar ex liene, quam lienem ex hepate, & pulmoniam factam eſſe ex pleuritide, quàm ex toto corpore, ac generatim, vt libro 2. ſectione prima, dictum eſt, ex ignobiliori in nobiliorem, exteriori in interiorem inferiori in ſuperiorem partem fieri abſceſſum, quàm contra, periculoſius eſt.

22 R*Euellere ſi quo non oportet vergãt, ſin autem quo oportet, his oportet aperiri, vt quæcunque ſeponit.*

A Scriptum eſt in aphoriſmo. Quę ducere oportet, quò maximè natura vergit, eo ducere, per conferentia loca: iuxta quam ſententiam, & quod nunc dicitur explicari conuenit. Nimirum ea, quę ducere, hoc eſt, euacuare oportet, quod redundent, aut praua ſint, ſi vergant quo oportet, hoc eſt, per conuenientem regionem, ſponte fluere incipiant, aperire, vt quæcunque vergunt, hoc eſt, eo ducere, & per eandem partem euacuare. Si vero vergant quo non oportet, vt ſi efferatur ex pulmone ſanguis, reuellere, hoc eſt, per contrariam partem vacuare. Oportet verò, & huic ſententiæ adiungi aliam ex lib. 2. ſectione. 3. quæ ita habebat. Abſceſſus igitur horum non fientes facere, fientes autem declinare, hos autem excipere: fiant quales oportet, qui verò B non valde, cooperari, eos autem auertere, qui omninò inutiles fuerint, pręcipuè autem hos futuros, ſin aliter, cum nuper inceperint. Non enim quoties vergunt quo oportet aperiendum, ſed cum ducere oportet, vt dicebatur in aphoriſmo, aut cùm non valde, vt dicebat in hac alia ſententia, hoc eſt, cum etſi vergant, quo oportet, non exeunt pro multitudinis ratione. Nam alioqui non aperire, ſed excipere oportet, hoc eſt, ſinere vt exeant. Porrò reuellere conuenit, ſi vergant quo non oportet, non ſolum cum ducere oportet, hoc eſt, cum euacuatione aliqua opus eſt, ſed nonnunquam etiam, etſi nulla euacuatione ſit opus, ſed ſolum vt auertamus eas euacuationes, quę omninò ſunt inutiles. Vt nonnunquam per profuſam ſanguinis effuſionem, ſiſtendi ſolum gra- C tia, vtimur reuulſoria miſſione ſanguinis, non quidem vt euacuemus ſed vt euacuationem euacuatione curemus. Abſceſſus vocari ab *H*ipp. etiam euacuationes, conſtat, nam lib. 2. ſectione prima, ita dicit. Abſceſſus qui cum euacuatione fiunt, velut ſanguis è naribus.

23 L*Ata exanthemata non valde pruriginoſa, qualia Simon habebat hyeme, qui cum ad ignem inungeretur, aut calida lauaretur, iuuabatur. Vomitus non conferebant. Exiſtimo ſi quis calefaceret iuuaret.*

Tumores pręter naturam inſignis magnitudinis vocantur tubercula. Solutiones continui, inſignes etiam, vocantur vlcera. Alia omnia, quę in cute progerminant, vocantur exãthemata. Itaq; in horum genere ſunt, & macu- D lę quę ſponte fiunt, vt quędam culicum morſibus ſimilia, nunc rubra, nunc aliorum colorum, & tumores exigui, vt qui vocantur morbilli, & variolę, & puſtulę etiam, quę cum vlcuſculis exiguis fiunt, aut ſine eis, vt quę vocatur ſcabies, cuius ſunt multa genera. Cum verò hic dicat lata exanthemata, conſtat id nomen de tumoribus dici, nam latum hoc, & obtuſum contrarium eſt acuto, & acuminato. Hę autem figurę neque macularum, neque vlcerum ſunt, ſed tumorum ſolum. Itaque hęc exanthemata ſũt, multa exigua tubercula, corpus obſidentia, quorũ duplex genus eſt. Quędã enim rubicundiora, & minora, & anguſtiora vt ferè ſint maculę potius quam turbercula,

vocantur, hodie morbilli, & pruriuut valde: quædam alia ſunt maiuſcula, & latiora, minus rubentia, & minus etiam prurientia, & vocantur variolæ. Si licet componere magnis parua videntur hæc inflammationis potius, illa eryſipelatis naturam referre. Itaq; lata exanthemata ſunt multæ inflammatiunculæ. Verùm vt ipſæ inflammationes plurimùm variant, quòd ſint aliæ exquiſitæ, aliæ œdematodes, aliæ eryſipelatodes, ac aliæ etiam ſcirrhoſæ, ita, & hæc exanthemata, quædam ex ſanguineo magis, quædam ex ſanguine bilioſo, quædam ex pituitoſo, & craſſo pendent, aut etiam melancholico. Atq; vt ſucci ſpecie, ita differunt colore, & figura, & reliquis accidentibus. Nā quò ex calidiore ſunt ſanguine, eo rubicundiora, & in acutum magis elata, & magis prurientia: quo ex pituitoſiore, eò magis ad candidum vergentia, & obtuſa, & minus pruriginoſa. Huiuſmodi erant, quæ habebat Simon. Quæ cum talia eſſent, meritò etiam in hyemem inciderunt. Itaque, & temporis natura aſſeſſabatur tali morbi naturæ. Sed, & curatio etiam. Nam iuuabatur inungens ad ignem, inunctione ſcilicet calida, & diſcutiente, & cū lauaretur calida. Nam etſi exanthematis omnibus cōmunis curatio ſuper calida exterius admota (nihil enim optandum magis, quàm vt abundè exeant, neq; timendum, quàm ne recurrant intro) poſtquam toti corpori ſit proſpectum miſſione ſanguinis, ac ſi opus etiam ſit expurgatione; tamen conſtat id in frigidis exāthematis potius fieri. Vomitus dicit huic non contuliſſe, ſed totam curationem in calefaciendo ſitam fuiſſe. Vomitus certè talibus exanthematis vniuerſim ſunt inutiles, niſi forte plurimum humoris in cauo ventriculi cōtineri ſentiatur, tunc enim licebit quod ibi contineatur, vomitu reijcere, præcipuè ſi qui ægrotat vomat facilè. Alioqui ad vomitum cogendus nullus eſt, ne motus humoris, alioqui vitioſi, introrſum reuocetur. Atque eadē ratione neque expurgandum per ventrem eſt, niſi maxima ſuccorum multitudo videatur ſubeſſe, cuius non poſſis expectare per cutem diſcuſſionem. Facta verò totius corporis euacuatione, quæ ſit ſufficiens, ad diſcutientia, & ſiccantia veniendum eſt. Atqui erumpere ſolēt hæc non tantum ad externam cutem, ſed ad internam etiam ſecundum corporis ventres. Vnde periculoſa fieri plærumque cenſeo, cū ſcilicet ad aſperam arteriam, & thoracem, & inteſtina erumpunt, plurima, aut maxima, aut maligna. Exire enim omnino introrſum quid prohibet, vt ſit ſcabies in veſica, & inteſtinis? Et vt intra poros narium fieri videmus: & intra os altiſſimè? Sed, & fieri plerunque, vt in quaſdam iuternarum partium erumpant, ex ſymptomatis agnoſcimus. Raucitas enim, & tuſſis, quæ nonnunquam procedunt ad aphoniam, quin & ad ſtrangulationē, indicant erūpere in aſperæ arteriæ internam membranam. Inteſtinis ſolet accidere primum dolor, deinde & dyſentericæ fluxiones, exanthematis interius in eis factis. Sunt verò hæc omnia periculoſa ſi plurimū creſcant, moderatiora enim ſæpe ſiunt in ijs etiam qui euadunt, & cū vni-

A uerſim quæ introrſum erumpunt periculoſiora ſint, quàm extrorſum: illorum etiam, alia alijs ſunt periculoſiora, vt in has aut illas erūpunt partes. In ventriculo enim longe cum maiori fient periculo, quam in inteſtinis, ac præcipuè in eius ore, ob actionis eius partis dignitatem, & compaſſionem cordis, atque in caput aſperæ arteriæ, ob eius anguſtiam, quā in partes alias. Suſpicor autem nonnunquam in iuternum thoracem, & ſeptum tranſuerſū, & inter ſeptum, ac pericardium, atque fortaſſe etiam in ipſum cordis corpus irruere poſſe. Conandum igitur extrorſum agere humores, non ſolum iam, ne non exeant quæ inceperint exanthemata (hoc enim fortaſſe alijs euacuationibus poſſes ſupplere) ſed multo magis, ne introrſum exeant, ac proinde motus introrſū vitari debent, multo autem magis vomitus

B quam alui ſubductio. Neq; abs re erit munire guttur eiſdem, & eclegmatis, & gargariſmis, quibus ad anginę principia ſolemus, & ad inteſtina, vti clyſteribus ſine irritatione extergentibus modice, & aſtringentibus nonnihil, poſtquam aluus ſubducta iam ſatis ſit.

24 *Qvæcunque concoqui oportet, occludi conuenit, contraria autem ſiccari, & aperire.*

Speciatim hoc intelligi poteſt de tumoribus præter naturam, ſed generatim quoquę de morbis omnibus pendentibus ab humoribus, vt de putridis febribus, & cacochymijs. Nimirum vt tumores præter naturam aliquādo poſtulant cōcoctionem, quam ſuppurationem appellamus, aliquando aliud quippiam, ita & febrium cauſę, & cacochymię, aliquando coqui poſtulant, aliquando euacuari. Generatim igitur quoties eſt coquendum, occludere oportet. Occludere autem contrarium eſt ipſi aperire. Nihil autem deterius quàm aperire, cum coqui oportet. Velut ſi crudum tuberculum ſeces: aut in febre, aut alia cacochymia cum foret coquendum, euacues. Contra enim tunc temporis faciendum, & occludendum eſt. In tumoribus enim vtendum emplaſtricis, & obturantibus (talia enim ſunt ſuppurantia) vt calidum effluuium cohibeatur, & ipſo detenti vaporis calore, ſuccus coquatur: in febribus, & alijs cacochymijs inungendum, & pannis contegendum, & abſtinendum ab euacuationibus. Atque ita verum eſt, in omnibus quę coqui oportet, eſſe occludēdum. Contraria autem dicit, ſiccari & aperiri: contraria vo-

D cat, quę coqui non oportet, ſed aliter curari, vel vt tumores qui aut reſolui rectè poſſūt, aut ſuppurari non ſuſtinent, quod gangręne ſint oportuni, & febres, cacochymięue, in quibus vacuare cōuenit, quòd cococtus iam ſuccus ſit vt expectare concoctionē nō oporteat vel quòd turgeat, vel vrgeat, vel concoctilis non ſit. In his omnibus, ſiccandū, & aperiendum. Nam & reſoluere collectum in tumore ſuccum, & euacuare eum, qui in venis redundet, ſiccare & aperire eſt. Siccant enim quę reſoluunt, & aperiunt poros, contra, ac quę ſuppurant. Quę vacuant humores, ſiccant corpora, & aperiunt vias. Iam verò ſi tumor præter naturam coctus iam eſt, & proinde coqui am-

plus non deſiderat, ad eaſdem indicationes tranſitur. Si enim exiguum prorſum ineſt puris reſoluitur, ſin autem plus, aperitur ferro pars, & extrahitur ſuccus, & ſiccando curatur cauũ vlcus. Si verò tumor neque reſoluentibus cedat, neque ſuppurantium habeat tutum vſum ob grangrenę metum, multo magis ſiccandum, & aperiendum eſt, nam ſcarificandum, & vrendum, aut ſicciſſimis medicamentis vtendum. Vſque adeo verum eſt, quę coqui non oportet, ſiccandum & aperiendum eſſe.

25 *VElut oculis fluentibus, ſi aliter videatur expedire, reuellere in fauces.*

Oculos fluxos, ſeu fluentes, vocat, non arbitror illos ſolum qui rhyade, ideſt, excauatione anguli maioris laborant, ſed omnes eos ex quibus ob nimiam humiditatem fluit aſſiduè aliquid. Videtur mihi (quamquam Galenus repugnet) poſſe eſſe hoc exemplum proximæ ſententiæ: quod particula illa, velut à qua incipit, videtur ſignificare. Quaſi diceret, velut in oculis fluentibus curamus concoquentium vſu, vt lachrymę craſſeſcant, & mutentur in lippas, ac ſi ita non cedit, ſiccantibus, & reſoluentibus. Si tamen àliter videatur expedire, hoc eſt, ſi non videatur curatio localibus medicamentis poſſe perfici, ſed expedire, vt alijs curetur, reuellere in fauces, hoc eſt, apophlegmatiſmis, & maſticatorijs, in os reuellere, vt etiam errhynis, in nares. Poteſt etiam hęc ſententiola ſeorſum explicari, vt illa particula, velut, ſit tantum cõtinuatiua, aut copulatiua, erit verò hic ſenſus. Cum oculi fluxionem habent, ſi aliter videatur expedire, hoc eſt, ſi in aliam partem videatur expedire fluxionem transferri, ne illac effluat, reuellere in fauces.

26 *ET vbi eructatio conuenit, & quæcunque alia eiuſmodi.*

Hæc ſententia plurimum turſit Galenum. Quod neque ſcorsũ per ſeſe videatur eſſe perfecta, neque antecedenti, neque ſubſequenti, rectè coniungi. Vnde factum eſt, vt quamplurimę fuerint interpretum ſententię, quas Gal. recenſet. Ego in eam feror, quę cenſet verba hęc ſeorſum legi, & nihil continere aliud, quàm vtile eſſe nonnũquam ructus mouere, eo quòd eructatio quamplurimis conueniat. Duo igitur hęc *H*ippocrates indefinita reliquit. Erit operę pretium nunc definire, quibus ſit vtilis eructatio, & quibus modis prouocari poſſit. Eructatio eſt flatus ex ventriculo per os eruptio. Proderit ergo ijs quibus multum flatus in hypochondrijs colligitur, aut toto ventre, carens tamen facili per ſedẽ exitu. Quare ijs qui cruditate acida laborant, & lienoſis, & hypochondriacis, & mulieribus, quę ſtrangulãtur ex vtero, & colicis, ac voluuloſis, quibus nondum malum deorſu repit, & multis nephriticorum. Ac proinde ſi non fiat, prouocari conuenit. Prouocatur verò vſu calidorum, & extenuantium, vt aniſo, & caro, ruta, cymino, aut ex his paratis trochiſcis, aut hauſtu vini meri, aut aqua ſtillatitia ex vino, aut ex caſia lignea, aut A re alia huiuſmodi. Sunt enim quamplurimę. Ipſe etiam ęgrotus ſua induſtria, & vſu muſculorum gulę, ſolet ructus remittere. Preter hęc iubebat Sabinus (vt Galenus narrat) ad mouẽdum ructus bibere ex vaſe anguſti oris. Nihil enim magis experimento conſtat, quam qui tali quopiam vaſe, qualia fieri conſuerunt ex vitro, longa ceruice, & anguſto ore vtitur, eructare mox ac bibere ceſſat. Galenus non vituperat hoc auxilij genus vnquam, neque commendat quidem, ſed narrat ſolum, in Sabinum autorem referens. Nunc video eſſe quoſdam, qui laudant, vt ad eam rem vtile, alios qui vituperant, vt quiſque ſentit de cauſa, qua euenit, eructare eos qui ex tali vaſe biberunt. Nimirũ quidam dicunt id fieri, quod exeunte ex vaſe B liquore, neceſſe ſit violenter in illud ſubire aerem, replendi cauſa, & eum ex ventre potantis extrahi: itaque exhauriri è ventre aerem dum exhauritur ex vaſe aqua. Et hi hac cauſa commendant talis vaſis vſum: alij vituperant, quod putent homines ex tali vaſe haurire aerem cũ aqua, & ob id eructare à potu, quaſi recens repletos flatu. Cauſa verò vt repleantur eſſe, quod exeunte aqua, & ſubeunte aere (quod murmur indicat) commiſceantur ambo, & aqua flatuoſa fiat. Ego hac in parte his conſentio, repleri potius quam vacuari flatu, eos, qui ex tali vaſe potant. Ridiculum enim eſt cenſeri, extrahi ex ventre aerem, qui in vas ſubeat. Quia ſi quis ore ſuo vndique comprehendat C & obturet os vaſis, vt ex circunſtante nos aere nihil poſſit ingredi, neque bibere quidem poterit omninò, tanquam opus ſit aere, ex eo qui nos ambit, vt repleat vas, & ex noſtro ventre nullus exeat. Preterea ſi vacuaretur aere eis ventriculus, nulli minus à potu eructarent, quam qui tali vaſe vſi fuiſſent, aut nulli eructant magis: replentur igitur aere, non vacuantur. Nihilominus non vitupero auxilium, quin potius cenſeo eis qui ructibus ſubleuantur vtile eſſe, talibus vaſis vti, quia eructant a potu copioſè, ſimulque cum aere quem hauſerunt, qui non eſt adeo multus, emittunt multo plus, eius quem continebant. Velut eos quos ſuccos in ventre continere agnoſcimus, qui non facilè exeant, immiſſo clyſtere facimus deijcere. Itaque hac cauſa, vel ipſe flatus qui hauritur, ad mouendum ructum D non eſt inutilis. Accedit alia cauſa potior eructandi, quod qui ex tali vaſe potant, ſunt extenta ceruice, & hianti, & œſophago, ac tota gula vſque ad ventriculum, & ventriculum totum inter deglutiendum ſurſum commouent, quo motus flatus qui inerat, ad os ventriculi trahitur: interim humor, qui hauritur, per patulam gulam ad fundum deſcendit, ac proinde ceſſante potu, & ſubſidente in ſeſe ventriculo, expellitur flatus, qui ad eius os eruperat, & ſupernutat. Hac itaq; cauſa ſubſcribo ſententię Sabini, qui flatuoſos talibus vaſis vti iubet non tamen quod vas flatum extrahat ex ventre, quo repleatur, neque quod aqua quę potatur, minus flatuoſa ita ſit. *H*anc Sabini ſententiam ſequutus etiam eſt Paulus, flatuoſos talibus vaſis in potu vti, iubens.

Exitus

27 *EXitus aperiri, vt nares, & alios, quibus opus eſt, & vt opus eſt, & qualia, & vbi, & quando, & quantum expediet, velut ſudores, & alia omnia.*

Apetire exitus vocat nunc, vacuationes mollire. Exitus enim vocat ipſas euacuationi accommodatas vias nares, palatum, veſica, vt vteriqne os, & ſedem, & totius corporis poros. Complectitur ergo breui hac dictione omnes conſiderationes, ad rectè vacuationem corporis peragendam, & bonæ euacuationis conditiones. Dicit igitur oportet (cum ſcilicet vacuatione indigent corpora) aperire exitus, vt nares, & alios tranſitus, quibus opus eſt, hoc eſt, quorum apertione opus eſt. Id verò faciendum, vt opus eſt. Poteſt enim tranſitus quiuis multis, varijſque modis aperiri, vt nares percuſſæ, aut punctæ, aut ſcarificatæ, fūdunt ſanguinem; & errhinis extrahitur pituita, & aluus vacuatur epoto pharmaco, aut iniecto clyſtere, & vrina elicitur diureticorum vſu, aut immiſſo cathetere, aut aperiente fomento, & ſudor elicitur, motu, mora in ſole, inunctione, aut potione ſudatoria. Cùm igitur ſingulæ euacuationes multis modis moueri poſsint, nulla in omnibus eodem modo mouēda, ſed in vnoquoque, vt opus eſt. Alius enim pharmaco indiget, alius clyſtere ſolum. Ad hanc etiam cōſiderationem pertinet præparatio, ad quamcunque vacuationem neceſſaria. Nimirum tunc fit expurgatio, vt opus eſt, cum ante pharmaci exhibitionem idonea accipiuntur ſerapia, & reliqua preparatio peragitur, alioqui non fit, vt opus eſt. Præterea prouidendum, vt vacuentur qualia oportet. Ob quam conſiderationem propinamus, nunc cholagoga, nunc phlegmagoga, nunc melancholagoga. Prouidendum etiam vbi fiat. Galenus putat hanc conſiderationem, referri ad loci, per quem euacuatio fit, differentiam, vt an per os, an per nares, an per ſedem. Mihi verò magis placet referri ad electionē loci, quo oportet ægrotū collocari vt euacuetur. Quia hanc conſiderationem inutilem non eſſe conſtat. Nemo enim tentet ſudore vacuare hominem, iacentem in cubiculo, ventis plus ſatis peruio, & frigidiſſimo, & nudis parietibus, & malè commiſis feneſtris, præcipuè in tempore non calido. Atqui non parum referre quo loco quis decumbat, vt melius, aut deterius habeat, aut curetur, indicauit (præterquam quod res eſt notiſſima) *H*ippocrates qui in hiſtorijs ſingularibus ſæpe meminit loci, quo ægrotus decumberet: nonnunquam quidem memoriæ ſolum gratia, ſed nonnunquam etiā tanquàm id ad rem ipſam plurimum pertineret. Vt multi enarratores intelligi voluerunt illud, Hermocratē, qui decumbebat apud nouum murum. Cenſeo itaque illud vbi, ad loci quo euacuatio agatur electionem, pertinere, quia loci per quem, differentia, dicta iam erat antea (quid enim aliud continuerunt illa verba, vt nares, & alios, quibus opus eſt?) & quia ita repetitione inutili vitata, euenit nullam conſiderationem neceſſariam omitti. Prouidendum etiam quando fiat. Quod ad tempus peculiare morbi referri poteſt, cum *H*ippo-

A crates dicat. Inchoantibus morbis, ſi quid vi-
» detur mouendum moue; & rurſum. Concocta
» medicari, & mouere non cruda, niſi turgeant:
» & rurſum. Purgare in valde acutis, ſi materia
» turget, eadem die: & lib. de expurgantibus me
» dicamentis ſaltem non ante quatuordecimū:
» & quarto de ratione victus. Hos ſi ab initio
» purgare volueris, id ante diem quintum facito. Sed non minus poteſt referri ad anni tem-
» pus, cum idem Hippoc. dicat. Quibus ſecare
» venam, aut expurgans medicamentum dare
» oportet, iis in ipſo vere faciendum, id eſt: & ipſemet libello de aere, locis, & aquis, plurima ad hanc conſiderationem pertinentia ſcribat, & vitari equinoctia & ſolſtitia, exortus & occaſus Vergiliarum, & Arcturi. Omnium fortaſſe præcipua & maximè neceſſaria, tametſi vltima conſideratio eſt, quantum vacuati de-
B beat, ne ſcilicet minus quā vt proſit, aut pluſquam vt ferri poſsit, ſiue ſemel, ſiue pluries effundatur. Potes enim tu (ne vlla hoc loco conſideratio deſideretur) numerum ad quantitatem referre, quia repetitio euacuationis fit ad ſupplendam quantitatem. Quòd ſi quādo fit repetitio non ob id, ſed quod per ſe repetita, quàm aff. tim facta, melior eſſe putetur velut ad reuellendum, conſtat ad modum faciendi pertinere, eſſeque illud in ſecunda cōſideratione, qua dicebatur, & vt opus eſt. *H*æc omnia ſi medicus ſapienter prouiderit, nihil deerit ad optimam euacuationem, quacumq. opus ſit. Apponit exempla, dicens, velut ſudores, & alia omnia. Hoc eſt, aliæ omnes euacuationes, quod niſi exudetur, aut aliter vacuētur quantum oportet, ſed aut minus, aut
C plus certè, aut inutilis, aut periculoſa, & noxia erit euacuatio. Satius tamen eſt, vt omnes euacuationes exempla eſſe fecit. *H*ippoc. (dixit enim & alia omnia) ita omnibus euacuationibus accommodari. Omnes enim indigent, modo, qualitate, quantitate, loco, & tempore, vt quiuis poterit per ſeſe conſiderare.

28 *IN magnis malis facies ſi ſit bona ſignum bonum, in paruis contraria ſignificans bonæ ſignificationi malum.*

Bona facies eſt, quæ ſimillima beneualentium: ſignificans contraria bonæ ſignificationi, hoc eſt, præſtans prauam ſignificationem,
D eſtque bonæ contraria, & diſsimilis ei quæ in beneualentibus, & ad eam, quæ in cadaueribus apparet, accedens. Apparere faciem bonam in paruis malis, nihil mirum, neque notatu dignum, neq; quicquam ſignificans: præter id, quod ex alijs omnibus ſignis, & ex eſſentia propria ponitur conſtare, putà paruum eſſe malum: tamen in magnis malis faciem eſſe bonam, & notatu dignum eſt, & bonam ſignificationem præſtat, non enim plurimum labaſcit facultas, dum adhuc perſeuerat bona facies. Sanè quantum in hoc ſigno agitur ex hac facie nulla mala ſignificatio præſtari poteſt, niſi fortè cum videatur minus quàm pro morbi magnitudine minui, longitudinis morbi, aliquando maioris, quam putaretur. Id verò in magnis nō eſt admodum graue. Itaq; ſignum hoc

in magnis malis bonum eſt, non tamen quia bonum, ſtatim eſt admodum ſalutare, neque tale, vt ex eo poſsis iam certo futuram ſanitatem præſagire: neque ſanè adeo eſt bonum, quàm contrarium (puta mala facies in paruis malis) eſt malum. Nam vt in commentarijs prognoſtici diximus, ſigna ſalutis aut mortis valentiora ſunt, ſignificando mortem. Dicit igitur in paruis faciem malam eſſe ſignum malum. Dicit verò in paruis, quia in magnis malis mala facies, neque infert admirationem, neq; proinde adeo mala eſt. Eadem igitur ratione, qua in initio prognoſtici dicit, malam faciem primis diebus apparere ſine cauſa manifeſta eſſe valde pernitioſum, quia ſi diuturniori iam facto morbo appareat, non adeo eſt graue: dicit etiam nunc in paruis eſſe malam, quia in magnis non adeo mala eſt. Conſtat igitur hic quoque ſuppleri debere, ſi neque vigilauerit homo, neque aluus ſoluta eſt, neque omninò vlla alia cauſa manifeſta acceſſerit. Tales enim cauſæ cum adſunt, non eſt quod in horrendas cauſas ſymptomata referantur, vel, et cum hę omnes abſunt, in paruis morbis talis facies refertur in extremum langorem facultatis. Nam alioqui cur fieret? Sed dices, quo pacto poſſet, ſi adeſt ſignum, quod verè adeo malum ſit, & in adeo malignam cauſam referatur, eſſe paruum malum? Quis enim dicet eum quem moriturum breui meritò timet, teneri paruo malo? Certè nullus. Sed hic dicuntur parua mala, morbi qui propria eſſentia videntur eſſe parui, ſunt .n. maligni, & quot mali moris veteres vocauerunt. *H*i enim quodammodo magni morbi ſunt, quia maligni, & periculoſi, quodammodo autem non magni, quia propria eſſentia, & propriorum ſymptomatum magnitudine, videntur parui. Alij cōtra ſunt eſſentia propria magni, boni autem moris & ſimplicis, quorum cauſa multa quidē eſt, ac morbum magnum nata eſt facere, non tamen maligna vlla: & venenoſa qualitate infecta. Et hi quidem maiores, ſed minus periculoſi ſunt. Si igitur facies extremè extenuata, idque breui, appareat in febribus maximis, minus terrere debet, quia in ipſam intemperiei magnitudinem refertur (tametſi hęc quoque ſit periculoſa) ſi verò in paruis longe grauiſſimum eſt, quia conſtat eas febres eſſe malignas.

29 A*Pud magnum, vbi mulier quæ retro heroum, ictero ſuperueniente, permanſit ipſi.*

Nihil, neque vtilitatis, neque difficultatis, continet hæc dictio, prætetquam in ipſa verborum incondita ſerie, fortaſſe ex alia dictione, perfectiorem reddente ſenſum, deciſa eſt. *H*æc nihil continet aliud, quam cuidam mulieri, quæ apud magnum, ſcilicet Theatrum, ſiue templum, ſiue quiduis aliud, habitabat, retro herois domum, factum eſſe ictericum colorem ex morbo, & permanſiſſe illi, aut tota vita, aut diutiſſimè. Non narrat quo morbo laborauerit, illud verò fieri ſolet cum ex morbis manent circa hypochondria, obſtructiones difficiles.

A

30 Q*Vi iuxta Temenæ neptim, hic niger erat.*

Aliud eſt hoc exemplum icteri, qui ex morbo permanſit, erat verò hic icterus niger.

31 I*N Perintho quod ſemini ſimile, quod huiuſmodi, quia iudicatorium, & ſuminis talia, cum vrinæ iuuauit, quod neque flatu multo, neque ſtercore multo, lento autem exeunte euacuabatur. Non enim magnum erat hypochondrium. Braſſicam die ſeptimo comedit, cum adhuc difficulter ſpiraret. Poſtquā ſumen euacuabatur rectiſpirus fiebat, aluus ipſi quatiebatur.*

Certè aut *H*ippocrates hæc ſcripſit ſibi ſoli, vt neque ſermonis congruentiam neq; aliud B quicquam curaret, pręter id quod ſibi ad memoriam obſeruationum putaret eſſe ſatis, aut plurima verba vel in ſola hac dictione deleta ſunt. Partim enim videtur doctrinam aliquam multis communem, partim ſingularem hiſtoriam continere, atque hæc non videntur aptè cohærere (neq; ſane poſſunt) niſi ſuppleantur quę aut ſibi ſoli tacuit autor, aut deleuit tempus. Ea verò licet nobis ſupplere, coniecturam capientibus ex ijs, quæ ſcripſit, & adhuc ſuperſunt. In Perintho (dicit) quod ſemini ſimile, quod huiuſmodi, quia iudicatorium. Quæ verba haud dubiè commune quiddam, & quod in Perintho quadam tempeſtate accidit, continent. Nam in ſingularibus hiſtorijs, aut non nominat vrbes, ſed domos, aut vicos, aut nominata vrbe adiungit nomen ægrotantis, vel notam aliquam, quæ certam perſonam C indicet. Quare prima hæc verba nihil aliud continent, quam in Perintho aliquando ægrotis exire ſemini ſimile, idque factū, quia quod huiuſmodi ſolet eſſe decretorium. Itaque dicit ſemini ſimile ſolere decretorie excerni, idque factum eſſe quadam tempeſtate in Perintho. Semini ſimilę poterat excerni ex aluo, aut cum vrina, ſuccus ſcilicet, candidus, craſſus, & lentus. Et quia (arbitror) vtraq; via, aut alterutra excernebatur, non dixit deiectio ſemini ſimilis, aut ſemini ſimile in vrina, vt ſolet dicere, ſed ſimpliciter genituræ ſimile. Talis igitur excretio poteſt eſſe decretoria. Neque mirū: eſt enim excrementorum, ex genere crudorū, excretio. Quare conferre poterit, in morbis D præcipuè pituitoſis, velut & ipſam veri ſeminis excretionem prodeſſe nonnunquam, ſectione quinta huius libri dicetur. Præcipuè autem iudicari ſolent tali excretione, morbi pendentes ex cacochymia ſuminis, hoc eſt, eius partis, quæ eſt inter vmbilicum, & pudenda: & vbi hypogaſtrium & pubes. Cuius rei maximum inditium eſt, quod tales mictio iuuet. Mictio enim quæcunque leuamen quoddam præſtat, ijs quibus ſumen excrementis grauatum eſt. Quia cum ibidem ſit locata veſica, eius vacuatione laxatur pars. Iuuat etiam hos mictio, cum qua geniture ſimile affatim euacuatur, quia ea euacuatio habet magnam recititudinem cum ea parte, atque adeo eſt accommodatiſſima deriuatio. Itaque leuamen, quod ex vrina ſentitur, ea parte

eua-

„ euacuari indicat. Addit. Quod neq. flatu mul-
„ to, neque ſtercore multo, lento autē exeunte,
euacuabatur. Quæ verba cum mox ſequentibus, haud dubie ſingularem narrationem videntur continere, & de vno aliquo ægroto dici. Quapropter neceſſe eſt verba aliqua ſupplerı, vt à communi narratione ad ſingularem tranſitio fiat. Ita.ſ.ac ſi diceret ſuminis talia ſunt iudicatoria, cum vrinæ iuuāt. Quod cuidam (quis is eſſet ipſe nouerat) accidiſſe cōſtat quod neq. flatu multo, neq; ſtercore multo, lento aūt exeunte, euacuabatur. Hic ægrotus laborabat crudorum & craſſorum multitudine circa ſumē, & euacuatione multa ſemini ſimilis iudicatus eſt. Eſſe verò eius partis expurgationem: hæc erant ſigna, quod mictione iuuabatur, vt ſolent, qui ita ſunt affecti, & exeunte excernebatur exiguum & lentum (ſemini ſimile.ſ.) non ſtercus multum, & cum flatu multo: Addit, non.n.magnum erat hypochondriū. Quæ verba duo poſſunt continere, & cauſām qua non exibat ſtercus multū cum multo flatu, & nouum illud ſignum affecti ſuminis. Nimirum, vt in prognoſtico dicitur: Dolorē qui
„ in hypochōdriis affligat, ac tuberculum, ſi re-
„ cens fuerit, neque cum inflammatione, ſoluit
„ murmur incidens circa hypochondria, ſed po
„ tiſſimum vbi cum ſtercore & vrina excerna-
„ tur. Secundū hanc ſententiam dicit nunc, nec flatum multum, nec ſtercus multū exiiſſe, quia non erat illi magnum hypochondrium. Porro quia non erat magnum hypochondrium, ſignificabatur affectio ſuminis. Quia omninò alicuius partis earum, quæ ad ventrem pertinent, conſentaneum erat, affectionem eſſe. Cum igitur non eſſet tumor in regione hypochondrii, & alia ſigna adeſſent affecti ſuminis, fiebat euidentior coniectura ab iis quæ aderant, & quæ non aderant. Sed & curatio ſubſcripſit huic coniecturæ. Nam expurgatione eius partis factus eſt rectè ſpirans, & magnoperè adiutus. Sed quo pacto res ſit acta, audiamus. Cum adhuc difficulter ſpiraret, die ſeptimo braſſicam comedit, & ab aſſumpta braſſica aluus ipſi quatiebatur, hoc eſt, rugiebat, & videbatur concuti, & ſenſit euacuari ſibi ſumen, & rectè ſpirans factus eſt. His verbis ſimul docetur curationis ratio, quæ ita affectis eſt adhibenda, & confirmatur coniectura, quę habebatur affectę partis à iuuantibus argumento capto. Siquidē ſumine vacuato ſubleuatus eſt. Sed ſimul inſinuatur ſpecies affectionis. Nam morbum acutum fuiſſe cum febre continua inſinuat, quandoquidem ſeptimæ diei tantam rationem habet, & difficultatem reſpirandi habebat coniunctam. Quid.n.eſſet aliud, quod ex congeſtione excrementorum eo loci tantopere vrgeret? Niſi fortè dolor aliquis magnus eius partis? At verò ſi talis dolor eſſet, haudquaquā dimiſſo dolore, quod morbi erat adeo euidens ſignum, tam multa alia ſigna collegiſſet. Erat itaq. haud dubiè febris continua, pendens ex ſuccis putreſcētibus, præcipuè in loco dicto. Permultæ.n.ſunt febres, per quas quædā certe partes præcipuè affectæ ſunt. *H*abuit difficilem reſpirationem. Ob eam (vt reor) alligationem, quam per rectos muſculos habet pu-

A bes cum thorace, & ſepto tráſuerſo. Hinc meritò euenit, vt vacuato ſumine (vacuari autem illud indicauerit eius laxatio) leuatus homo fit rectiſpirus. Quidam enarratorum, vt refert Galenus, rectiſpirum hoc loco cenſent dici, recta ceruice ſpirantem quem orthopnicum dicimus: verum non eſt conſentaneum: quandoquidem dicit ex difficulter ſpirante factum eſſe rectiſpirum. Nam recta ceruice ſpirare, quędam difficilis reſpiratio eſt. Quare perinde eſſet, ac ſi diceret, ex febricitante factus eſt tertianarius. Cum igitur tá ὀρθὸς quam εὐθὺν ſignificet rectum, hoc eſt, bonum, & probum, ac rectum, quod non curuum, aut reflexum, multo magis cōſonum eſt, nunc ſignificari benè ſpirantem factum eſſe ex malè ſpirante, euacuato ſucco, quo ſumen diſtentum, & tu-
B mens erat. Mirum quod accepit braſſicam die ſeptimo. Si enim vt expurgaretur, cur tam debile medicamentum, quod ne expurgans quidem dici meretur? Nam braſſica vt & beta, ſemel ac leuiter cocta aluum mouet, tenuiter: valdè aut bis cocta, aſtringit; benè autem ac ſatis, nunquam expurgat. Niſi fortè braſſicam maximam intelligit, hæc enim purgat mediocriter. Sed ſi ſatis expurgans eſſe cenſebat, cur accipiebat die ſeptima, ſi modo in diebus iudicatorijs abſtinendum ab inſignibus euacuationibus eſt? Ego certè abſtinendū illis diebus cenſeo, niſi quæ magna vrgentia cogat (nam hanc ſemper excipio) mittere ſanguinem, aut expurgare. Nam illi dies aut iu-
„ dicationes afferre ſolent (quæ verò iudican-
„ tur aut iudicata ſunt integrè, aut etiam iudi-
„ canda ſunt mox, neq; mouere oportet, neque
C nouare, ſed ſinere) aut ſi non ſint iudicatorij illius morbi, tamen ſunt ſemper illi dies contemplabiles, quia aut iudicationes inchoant, aut mutationes alias inſignes faciunt, & acceſſiones illis diebus ſolent fieri maiores. Si igitur in acceſſionibus abſtinendum eſt, non ſolū (vt ego interpretor) à cibo, ſed & à medicamētis, multo magis his diebus, quàm alijs fuerit abſtinendum. Quapropter ſuſpicor neque à medico quopiam, datam eſſe braſſicam, neque ab ipſo acceptam expurgandi gratia, ſed caſu, aut etiam ſolum leniendi; factā verò eſſe ſpontaneam alui ſubductionem ob vim eius diei. Itaq; iudicationē fuiſſe hanc, magis quàm arte factam expurgationem; narraſſe verò Hipp. braſſicæ eſum, non quaſi pharmacum, ſed quaſi
D occaſionem, quæ tametſi leuis eſſet, ob diei naturam potuit plurimum mouere. Dices, nō igitur hic docemur morbi huius curationem, ſed quem ſpontè habuit exitum. Certe hinc pendet etiam & ratio curationis. Nam ſi huic non eſſet facta illa iudicatio die ſeptima, contuliſſet octaua dare pharmacum expurgans. Quod indicauit ſanatio. Nam vt *H*ippo-
„ crates ipſe dicit. Quæ cum fiunt iuuare ſo-
„ lent, hæc ſi non fiant, facere oportet. Sed cur aluus quateretur ſupereſt conſiderare. Mihi videtur eo verbo ſignificari quiddam ſimile ei, quod concuſſis vtribus, exiguum quendam humorem continentibus, fit. Itaque crepitabat, ſtrepere modo quodam: quod vacuitatem ſuperioris partis ventris oſtendebat, quantum

ſuſpicor. Nimirum huic, ex ſummine expellebantur excrementa, reliquum ventris quatiebatur, præ vacuitate.

32 *DE ſanguine ichoroſo, quòd in pauidis hoc, & peruigilibus, atque ſiue malus ſiue bonus.*

Dictum mihi iam ſæpè eſt, ſanguinem melancholicum eſſe ſeroſum, ſimilemq; vitioſo lacti, quod in caſeum, & ſerum fere totũ reſoluitur, nihil habens boni, & vtilis lactis. Hinc fit, vt melancholici ſint ſaliuoſi, & plurimum ſudent, quia ſcilicet habent ſanguinem ſeroſum. Neque ſanè illud ſerum eſt expers qualitatum, & tantum crudum, velut quod abundat in crudo, & pituitoſo ſanguine, ſed acre, & mordax, referens ſanguinis corruptionẽ, quod propterea vocatur ichor, ſeu ſanies. Ichoroſus igitur eſt ſanguis melancholicorum, quos ſignificauit dicens, in pauidis, & peruigilibus. Symptomata.n. ſunt horum pauor, & peruigiliũ: hoc quidem ob ſiccitatem, illud ob melancholiæ nigritiem. Sed, & ipſius ichoris redundantiam, arbitror aliquid ad timiditatem conferre: quia vitiat ſanguinem, & debilitat naturalem calorem in corde, atq; ità, & iraſcibilem facultatem, cuius debilitas timiditatem facit. Itaque duplex iam cauſa eſt timiditatis in melancholia, altera in nigritie, altera in ichoris redundantia. Illa quidem afficit cerebrũ, hæc cor. Timidos ergo eſſe, & vigiles, ſignificat melancholiam. Nam pituitoſi, & crudiori ſanguine redundantes, ſint etiam timidi, ob cordis languorem, tamen non ſint vigiles, ſed potius ſomnulenti. Qui igitur vtrunque ſunt, melancholici ſunt, quibus ſanguis eſſe ſolet ichoroſus, idque ſiue bonus ſiue malus. *H*oc eſt, ſiue putris, & alienis coloribus infectus appareat, vt per febres, aut internas inflammationes, aut magnas cacochymias, per quaſque plurimum recedunt ſucci à natura ſanguinis, appare ſolet: ſiue integer, & ruber. Solet enim melancholicis, etſi nullam aliã habeant eius corruptionem, eſſe ſanguis perruber, craſſus, & ichoroſus. Itaque ichoroſus eſt pauidis, & peruigilibus, ſiue bonus, ſiue malus ſit.

33 *QVibus ſplen eſt decliuis, pedes, & manus, & genua calida, naſus, & aures frigida, ſemper; num propter hoc, quod tenuis ſanguis? num, & natura talem hi habent?*

Melancholicum ſanguinem eſſe ſeroſum, & tenuem, hinc quoque cõſtat, præter dicta nuper, quòd lienoſi, tenui ſanguine abundare deprehenduntur, cum lien membrum adeo melancholicum ſit. Eſt verò, vt diximus nõ totus tenuis (nam qui poſſet eſſe fœculentus) ſed, vt vitioſum lac, quod mediocris ſucci expers, ferè reſoluitur in caſeum, & ſerum. Talis cum ſit, qui colligitur in liene euenit, craſsũ, & fœculentum in inferiora, & tenuem, ac ſeroſum in ſuperiora repere. Vnde fieri videmus his, in cruribus, et imò ventre, venas nigras, et craſſas, ac nonnunquam hæmorrhoydas craſſum fundere; et ex nare ſiniſtra ſanguinem tenuem et aquoſum copioſè exire. Hinc etiã fit, quod Hippocr. nunc animaduertit, vt in his, pedes A manus, ac genua, caleant ob fæces illas ſanguinis putreſcentes, et extremitates capitis frigeant, ob redundantiam ſanguinis aquoſi. Nõ tamen hoc lienoſis omnibus æquè, ſed ijs magis, quibus lien eſt decliuis. Qualis autem ſit, qui talis, et qua cauſa hæc fiant mox dicetur. Poſt præſcripta verba ſuccedit mox in codicibus omnibus, ijs, qui ſunt à ſeculo Sabini, et Ruſi, dictio hęc, Suppuratis vmbilicus: et poſt hanc hæc. Lien durus non ſuperius. Poſtquã, rurſus hæc, Minus capitis grauitate, ſeù grauedine laborantibus. Ego verò ſuſpicor, perturbatum eſſe harum dictionum ordinem, atq; poſt hanc, quam modo enarrauimus, apponi debere, eam, quæ differentias malè affecti lienis continet. Cur autem ita cenſeam, ipſa con-B cinnitas dictionum indicabit.

34 *LIen durus non ſuperius, inferius teres, latus, craſſus, longus, tenuis.*

Dixit, pedes, manus, ac genua calida eſſe, naſum, & aures, frigida ſemper, quibus lien eſt decliuis. Explicat nũc qualẽ vocat, κατάῤῥοπον, hoc eſt, decliuem. Eſt autem cuius durities, & tumor ad infernam partem ſpectat: Nam tametſi lien tranſuerſim poſitus eſt ſub ſepto tranſuerſo, in ſiniſtro hypochondrio ab mollitiem, & laxitatem naturalem, tumere poteſt in omnem partem, & mirum in modum creſcere præter naturam, vt aliquãdo infra vmbilicum manibus comprehendi poſſe videatur. Differentiæ ergo lienoſorum fiunt ex parte lienis, C in quã præcipuè inclinat tumor, & ex tumoris figura, Quibuſdã enim tumet magis ſuperna pars, qua ſeptum eſt, alijs inferna, quæ ſpectat ad vmbilicum. Rurſus quibuſdam eſt tumor rotũdus, aliis in longum productus. Decliuis ergo eſt, cuius tumor humilem partem tenet. Cuius duæ ſolẽt eſſe figuræ: quibuſdam .n. ſentitur eſſe lien durus, non ſuperna, ſed inferna parte, & teres, latus, ac craſſus, hoc eſt, magnam, amplamq; rotunditatem ibi habens: alijs longus, & tenuis, hoc eſt, in longum productus, & durus, & anguſtus, vt quidã muſculus. Et hæ differentiæ non ſunt omninò contemnẽdæ. Cum hypochondria.n. ea parte ſita ſint, qua ſuperiores corporis partes ab inferioribus ſeparantur, merito ſit, vt infernę eo-D rum partes cum infernis, & ſupernę cum ſupernis habeãt magnam ſimpathiam. Cum ergo tumor ſupernam obſidet lienis partem, ſupernas afficiet, & difficultatẽ reſpirandi faciet, et fluxum ſanguinis craſſioris, ex naribus magis, faciet, et cuius curatio miſſo ex ſiniſtra manu ſanguine, melius ſuccedet. Cùm verò obſidet infernã, afficiet potius infernã, vt renẽ ſiniſtrũ, et ad hæmorrhoydas, aut varices inclinabit potius sãguis craſſus: cuius curatio procedet potius ex ſiniſtro crure miſſo ſanguine. Vt cõſtet hinc, et ad rationẽ curandi conferre plurimũ dictas tumorũ lienis differentias. tametſi Gal. nullibi videatur eas perſecutus nihi fortè in huius ſententiolæ cũmẽtatione, vbi quid poſſent vtilitatis conferre, non explicauit. Cõſtat verò, etiã præter dicta, cur ijs, quibus lien eſt decliuis, potius quã alijs lienoſis, frigrãt capitis extremæ partes, et manus, pedes, ac genua,

nua,caleant. Nam quibus tumor ſuperna par-
te lienis eſt, venæ quoque ſurſum eo latere
ſpectantes,plenæ ſunt,& tument,deferuntq;in
in caput craſſum ſanguinem,qui cùm obſtru-
ctua, inculcatuſq; putreſcat, calfacit partes
ſupernas in quas vergit, humiles verò tunc,
inopia caloris laborauerint: quibus verò tu-
met infernus lien, venæ inferiores eo ſangui-
ne tumentes calorem intulerint in extrema
corporis,præcipuè humilia, ſuperiores verò
venæ detulerunt in caput ſerũ,à ſanguine ve-
lut caſeo deorſum ſubſidente. Quare meritò
partes extremæ ad faciẽ ſpectãtes,friguerint.

35 *SVppurationibus vmbilicus terminus: Quibus,
cùm iam ſunt ſuppuratæ,alui turbantur, minus
autem iis,qui coryza laborant.*

Dum eſt Hippocrati in prognoſtico,tumor
„ qui in ventre affligit minus facit abſceſſum,
„ quam,qui in hypochõdrijs, minimè verò par-
„ tes infra vmbilicum in ſuppurationem vertũ-
tur. In hanc ipſam ſententiam dicit nunc,ſup-
purationibus vmbilicus terminus. Apponit
nũc quoddam ſignum ſuppurationis iam iam
ſubſecuturæ in quauis inteſtini parte,id verò
eſt,aluum turbari. Nam cum fientibus ſuppu-
rationibus,dolores,& febres magis contingãt
circa partes,hæ ſi in inteſtinis fiant,neceſſe
ſit, ob irritationem alui, fluxiones concitari,
niſi aut vacuum admodum ſit corpus, aut ſu-
perflui ſucci in aliam partem fluant,vt ijs eue-
nit,qui coryza laborant: quibus ob id ſolent
plerũq;alui ſiccari. Euenit ergo his,vt etiã fie-
ri incipiente ſuppuratione in inteſtinis,aluus
non humectetur, aut minus quam ſolet alijs.

36 *CIrca ægrotantem œconomia.& quæ in morbum
interrogationes,quæ narrat,qualia,vt accipiẽ-
di ſermones. Quæ ad ægrotantem,quæ ad aſſiſtentes,
& externa.*

Dictum eſt Hippoc. Aphoriſmo primo,qui
& totius artis eſt prooemium, non ſatis eſſe
medicũ ipſum ſe præſtare opportuna facien-
tem,niſi,& ægrotus,& aſſiſtentes, perinde fa-
ciant,& externa,vt oportet diſponuntur. Ve-
rum hæc omnia ad medicum ſolum quodam-
modo pertinent, quia horum omnium cura ad
eum deuoluitur. Non enim ſolum boni medi-
ci eſt,medicamẽtis, & medicinalibus omnibus
inſtrumentis rectè vti,& quod ad cibum,& po-
tum attinet, victum inſtituere, ſed etiam om-
nium,quæ coram ægroto dicenda, ſeù agenda
ſunt,ab ipſo, ſeù ab alio quopiam,& cubiculi,
domus,& lecti,& externorum omnium proui-
dentiam habere, atq; omnia diſponere, vt ma-
ximè ad ægroti gratiam,& vtilitatem referan-
tur. Hanc prouidentiam vocat Hippocrates
œconomiam circa ægrotantem; nomine pro-
fecto ſatis idoneo. Nam cùm mitti sãguinem,
aut propinari pharmacum,aut emplaſtrum ad-
moueri,aut tale quipiam facere iubet, medicã
artem,cùm verò feneſtras,aut ianuas, aperiri,
aut claudi, lectum ægroti huc, aut illuc verti,
hos haberi ab ingredientibus ſermones, hæc
nunciari: hæc celari: œconomiam quandam
A videtur exercere. Et ſanè,quamquam prima
illa cura, et quæ ad medicinalia inſtrumenta
pertinent,maioris eſt momenti,tamen hęc po-
ſtrema,nõ eſt omninò exigui. Certè multi alio-
qui præſtantiſſimi, et ſuæ artis peritiſſimi me-
dici,quod ad hanc œconomiam exercendam
malè ſe comparent,adeò fiunt multis ægrotã-
tibus ingrati,vt ob hoc ipſum euadant inuti-
les. Alij contra parũ periti,ita huic curæ ſeſe
accommodant,vt per panca,quæ alicuius mo-
menti ſunt facientes,multis non parum vtiles
eſſe videantur. Plurima ſunt ab Hippo. ſcripta
ad hanc œconomiam pertinentia,in quibus,et
hæc ſententia præcipuè eſt. Dicitur enim cir-
„ ca ægrotantem œconomia. Quaſi dicat,non
tantum medicamentorum cura haberi debeat,
ſed præter hanc etiam, debet eſſe circa ægro-
B tantem œconomia,ad quam ſpectant,et quæ in
„ morbum interrogationes, hoc eſt,videre,quæ
interroges,vt ſcilicet nihil omittas eorũ, quæ
ad agnitionem morbi,et cauſæ conferrre poſ-
ſint,neq; tamen ſis nimius, quiduis vbiq; citra
delectum interrogando: ſed ita,vt et ægrotus
ipſe,et qui adſunt intelligant,te non longè ab-
eſſe à notitia eorum,quorum ſuſcipis curatio-
nem. Hinc enim fit,vt bonam de te concipiant
opinionem,et ægrotus melius pareat, et agat
confidentius. Videat etiam medicus,quæ nar-
rat,qualia,et vt accipiendi ſermones. Nam
ægroti ſemper ſunt puſillanimes,et ſuſpitioſi,
et multi medici adeo imprudentes, et loqua-
ces, vt quicquid in mentem venit narrantes,
interponant triſtia, et atrocia, vnde ægroti
in triſtitiam aguntur magnam, et de ſuo mor-
C bo periculoſius aliquid cogitant,timentes ne
id quod narratur ſimile aliquid ſit ei,quod ipſi
patiuntur. Atqui ſæpè ipſos ſermones acci-
piunt ægroti aliorſum,ac dixerãt medici. Me-
dicus enim fortaſſe dixit accidiſſe quẽdam ex
potu, aut cœna intempeſtiua grauiter læſum
eſſe,vt ægrotus melius ſibi caueat, ne quid ta-
le perpetiatur, et ægrotus interpretatur di-
ctum hoc eſſe,vt ſe grauiſſimè iam,et lethaliter
eſſe affectum,ſignificaretur. Videat ergo medi-
cus,quæ,et qualia loquatur, et vt accipiendi
ſint ſermones. Videat etiam quæ ad ægrotan-
tem,et quæ ad aſſiſtentes,loquatur. Nam quã-
doquidem nõ eadem facturi ſunt ægroti,et aſ-
ſiſtentes, et ſpectat ad medicum vtroſque ſui
officij admonere, nõ eadem ad vtroſque locu-
turus eſt,ſed illum exhortaturus, vt iuſſis pa-
D reat,et hos,vt diligenter exequantur. Illi pro-
ſpere pollicitaturus, his dicturus certiora.
Externa quoque omnia prouidere debet, vt
habeant optimè,eo præcipuè intendens ani-
mum,vt quoad fieri poſſit, ægroto ſint iucun-
da,et vtilia. Huc ſpectat illud ſectionis quartæ
„ huius ſexti libri. Laborantibus gratiæ,vt mũ-
„ dè parare poculenta, et eſculenta,quæ videt,
„ molliter quæcunque tãgit:et rurſum: introi-
„ tus,ſermones, figura,veſtis, ęgrotanti tonſu-
ra,vnguis, odores. Hinc etiam ſpectant quam-
plurima eorum, quę in libris de officina chy-
rurgica ſcripta ſunt.

37 *QVoniam incalidiori,quod in dextris,& nigri ob
hoc,& vena exterius,& bilioſiores præcipuè.*

Ad fœtus generationem pertinent ſententiola hæc,& duæ ſequentes, quibus hęc ſectio concluditur. Hæc autem & vltima ſcriptæ sũt ſecundum aphoriſmum illum. „ Mares in dextra.fœminæ in ſiniſtra præcipuè generantur. „ Nunc ergo dicit quod in dextris gignitur, quoniam in calidiori vteri parte gignitur, calidius eſt. Mares itaque calidiores ſunt fęminis:& ob hoc nigri ſunt præ fęminis, & venæ quo nomine arteriæ etiam intelliguntur, exterius,hoc eſt.eminentiores ſunt, & maiores. Prorſus bilioſiores ſunt mares fęminis. Calidius eſſe dextrum latus ſiniſtro, ipſa promptitudo adactiones indicat, et pręter hæc natura partium ſingularum,quæ hac et illa parte ſitæ ſunt. Colorem nigrum, amplitudinem venarum, & bilioſam naturam, caloris eſſe ſigna,in arte medicinali ſatis eſt indicatum.Galeno, ac mihi ipſi in commentarijs: vnde rurſum caloris dextri lateris capitur aliud argumentum. Quia ex anatome conſtat, vaſa omnia dextri lateris(arterias præcipuè)ampliora eſſe. Mares ergo ex his ſignis conſtat eſſe calidiores fœminis, præter multa alia argumenta,quæ nos proprio capite collegimus primo libro controuerſiarum medicinalium.

38 *Concretum eſt,conſtitit citius poſtquam motum eſt,deſinit,& tardius augetur, & pluri tẽpore.*

Enarrauimus lib.2. ſectione 3. verba illa, „ quod citius diſcretum & motum eſt, augetur „ rurſus ſegnius,& in longius tempus. Quo loco dicta ſunt omnia, quæ ad hunc locum ſpectant. Nihil enim aliud continent hæc, quæ nunc præſcripta ſunt quàm illa nimirum maſculum concretionem & conſtitutionem,hoc eſt, conformationem idoneam, & vitam, quæ motu agnoſcitur, citius recipere, poſtquàm verò motum eſt,deſinere,ideſt,non adeò in ijs quæ ſuperſunt properare,& tardius augeri, & pluri tempore. Cuius quidem rei cauſæ dictæ illo loco ſunt,indicatumque,non tantum hoc accidere maribus & fœminis dum geruntur vtero,ſed & editis iam in lucem vſq; ad perfecta corporum incrementa (quod Ariſt. etiã animaduertit 7. de hiſtor. animalium cap. 3.) dictumque hac ratione fieri, vt & ſi citius figuram & vitam mares recipiant, non tamen edantur citius quàm fœminæ,quia etſi fęminę primas mutationes recipiant tardius,vltima prægnationis parte feſtinant, augenturque præpropere. Quare conſtat proportionem illam temporum figurę motus & partus,quam lib.2.huius operis.& libello de alimẽto ſcripſit,non eſſe certam, neque ſtatam. Nam tempora editus maribus & fœminis ſunt eadem, proportio tamen temporum diuerſa. Quod ſi mulieres affirmant mares naſci in principio noni menſis, fęminas in fine, id quidem euenit. quia illæ computant, ab eo tempore quo deficiunt menſtrua, mares verò plerunque concipiuntur recens expurgatis, fęminę iam iam expurgandis.Sed hæc omnia lib. 2. dicta ſunt.

A 39 *Quod ſolidum factum eſt,& bilioſius, & ſanguinolentius eſt, hic calidior eſt regio animali.*

Nihil continent noui hæc verba, ſed quod nuperrimè dictum eſt,quia dextra regio vteri calidior eſt, ob id,quod in ea gignitur, puta maſculinũ corpus, ſolidius eſſe, & bilioſius,& ſanguinolentius,vt muliebre contra, eſt mollius,& pituitoſius. Non enim quia mulieribus ſanguis ſingulis menſibus fluit, cenſendum eſt ſanguinis boni plus in illis colligi, ſed mali,& crudioris,atque eum minus inſenſibiliter diſſipari.

SECTIO TERTIA.

1 B *Cutis raritas alui denſitas: cutis colligatio carnium incrementum: alui ſtupor omnium confuſio: vaſorum immũditia cerebri conſumptio: quapropter, & caluitium organorum attritio.*

Ad ſymptomatum cauſas pertinet tota hæc dictio,nihil enim aliud continet,quàm quorũdam ſymptomatum cauſas,non omnes,ſed præcipuas,quæque illi ſunt viſu ſcitu digniſſimæ. Vtitur verò phraſi quadam vulgari,qua res quæpiam eſſe dicitur id,cuius eſt cauſa,vt ſi quis dicat raptus Helenæ fuit excidium Troiæ.Dicit igitur,cutis raritas,alui denſitas, quaſi diceret,cutis raritas eſt alui denſitas,aut quaſi apertius diceret,cutis raritas affert alui denſitatem.Iuxta hanc phraſim dicũtur etiam reliqua, ſcilicet, cutis colligatio affert carnis
C incrementum, & alui ſtupor affert multorum confuſionem,& vaſorum immunditia affert cerebri conſumptionem, ac proinde caluitium eſt organorum attritio.Hoc eſt,attritio organorum affert caluitium. Conſtat enim,iuxta grãmaticæ regulas nihil intereſſe,ſiue dicatur caluitium eſt organorum attritio,ſiue attritio organorum eſt caluitium.Quare sẽſum oportet conſuli,& id putare dictum,quod,perfecta re ipſa,ſit magis conſentaneum. Nec tamen hoc facere licet, niſi cum ipſe loquẽdi modus non magis fertur in hoc,quam illud:alioqui,ſi neglecta phraſi quis interpretatur iuxta id, quod ſibi videtur conſentaneum,profectò id non ſit enarrare authoris ſententiam,ſed ſuam,& in ſuã trahere authorem.Quod vitium multis licen-
D tioſiſſimis enarratoribus eſt. Ego non ita induxi in meum animum facere,ſed quem maximè conſentaneum ferre poſſint authoris verba,aperire ſenſum: non autem quem non poſſint,quantumuis videatur cõſentaneus. Quorſum enim dicam meam ſententiam, alienam interpretaturus? id quorſum nunc dicam,mox intelliges, dum ſingulos dictionis præſcriptæ articulos enodo. „ Cutis raritas facit alui denſitatem,hoc eſt,aſtrictionem, ſeu ſiccitatem (nimirum,vt aluus rara,aut humida,aut laxa dicitur,quæ plurimum fluit)quia raritas cutis facit copioſam per habitum corporis diſſipationem, copioſa diſſipatio ſiccat aluum, ſiccitas aſtringit, vt laxat humiditas. Cutis colligatio dicitur porotũ cutis aſtrictio,„ hæc prohibet corporis diſſipationem, & ita facit car„nium incrementum. Hanc ob cauſam mu-

lieres

lieres plerunque carnoſiores ſunt quàm viri,
quia ſcilicet eorum corpora minus digerun-
tur ob cutis maiorem denſitatem. Eandem ob
cauſam euenit, vt plerunque etiam ſint laxiori
aluo: vt & viri ſunt plerunque graciliores, &
aluo aſtrictiori. Eodem modo, & in ipſis viris,
habent bilioſi ad pituitoſos. Stupor proprié
ad ſenſum pertinet, eſtq; eius velut reſolutio,
& ſublatio, metaphoricé verò dicitur de alijs
omnibus, ſiue actionibus, ſiue paſſionibus, na-
turalibus. Quapropter cuiuis partis dicitur
eſſe reſolutio, ſignificatur ablatio, ſeu inſignis
imminutio, propriæ illius actionis. Si igitur
alui aut ventris nomine, intelligatur ventricu-
lus, vt Gal. intelligit imminutio ſeu ablatio ſi-
gnificatur concoctionis primę, quæ eſt actio
eius præcipua: ſin autem intelligatur vẽter in-
ferior, vt in initio cum diceretur alui denſitas
ſignificatur nomine ſtuporis alui, priuatio de-
iectionis. Vtrumuis intelligas, verum eſt quo-
dammodo, quod dicitur, puta fieri inde omniũ
confuſionem, hoc eſt, morbos quamplurimos
ſolere, inde naſci, & multa membra in compaſ-
ſionem trahi. Nam ſiue quis eſt cardialgicus,
ſiue vertiginoſus, ſiue epilepticus, ſiue poda-
gricus, ſiue colico dolori, ſiue (vt dicatur ſe-
mel) ad morbum alium quemcunque paratus,
facilé quidem corripitur, ſi cibi non coquãtur
in ventre, aut fæces non excernantur ex aluo.
Quod addit, vaſorum immunditia, Gal. coniũ-
git cum antecedentibus, dicens fieri ex crudi-
tate omnium confuſionem. Et illa verba, cere-
bri conſumptio, coniungit cum ſequentibus,
dicens, fieri ob cerebri conſumptionem, calui-
tium, & organorum attritionem. Fertur in hãc
interpretationem, quod videatur hoc cũ ipſis
rebus maximé congruere: cęterum phraſis, &
verborum contextus reclamat, iubetque ita
legere. Vaſorum immunditia, cerebri conſum-
„ ptio: Quapropter, & caluitium, organorum
„ attritio. Tentandum ergo, ſi quo modo inue-
niri poſſit, ſenſum idoneũ, qui cum hac lectio-
ne congruat, inueſtigate. Is verò mihi videtur,
immunditię vaſorum ſuccedere cerebri con-
ſumptionem, & caluitium ſuccedere organo-
rum attritioni. Quia verò non ſunt hęc qua-
tuor deiuncta, ſed ordine quodam cauſarum
ſuccedunt ſibi, coiungit hęc, interponens par-
ticulam illam, quapropter. Nimirum immun-
„ ditia vaſorum affert cerebri conſumptionem, „
„ & cerebri conſumptio organorum attritionẽ
& organorum attritio caluitium. Sed quo pa-
cto hęc, explicemus. Vaſa vocat hic omnia ca-
ua, quæ intra craneum ſunt, & meatus omnes
quibus cerebrũ expurgatur, qui ad nares, pa-
latum, & aures, & cõcaua oculorum ſimul per-
tinent. Omnia hęc excrementis replentur ſe-
neſcentibus, & immunditie, atque poſt hæc ce-
rebrũ illis conſumitur, non omninò (neq; enim
poſſet) ſed fit gracilius, & minus: poſthæc, or-
gana, hoc eſt, pori, per quos, alimentorum, &
excrementorum eſt diſpenſatio, cerebrò, mẽ-
branis, craneo, & externo capiti, velut attriti,
ſiunt contractiores, & anguſtiores, & ſuccedit
capillorum ſecundum ſynciput corruptio,
quod vocamus caluitium. Sed quo pacto ſint
priora poſteriorum cauſę, nondũ explicuimus

A Nam etſi ſenibus fiant hęc omnia, non videtur
cerebrum conſumi ob immunditiam vaſorum
ſed ob frigiditatem, & ſiccitatem, quæ natura-
liter ſubrepit: neque pori contrahi, quia cere-
brum conſumitur, ſed quia ſicceſcunt omnia:
neque ob pororum conniuentiam fieri calui-
tium, ſed quia deeſt capillis alimentum. Itaque
videntur fieri potius omnia hęc, ob frigidita-
tem, & ſiccitatem, quàm alia ob alia. Certè, et
omnium horum cauſam reddit in ſimilem in-
temperiem, & alia ex alijs naſcuntur dicto or-
dine. Nam ob naturalis caloris defectum ali-
mentum minus coquitur, & ob id, excrementa
cruda copioſius cõgeruntur, à quibus obrutũ
cerebrum, alioqui iam debile, tenuiter nutri-
tur, & ob id extenuatur, fitque minus, quapro-
pter minimè iam vt antea internum replens
B cauum, longè à craneo eſt, pręcipuè ſecundum
ſynciput, quo loco pueris erat mollius. Deſti-
tutum à medulla os areſcit, & quæ ſecundum
illud ſunt omnia, areſcens denſatur, fitque mi-
nus poroſũ, atq; ob id areſcunt cappilli, & de-
ſinunt iã inde naſci, vt neque ex lapidibus naſ-
cũtur herbę, ac ſi quę ſint enatæ, facilè areſcũt.

2 *Detractio, curſibus, luctis, quiete, multis deam-
bulationibus celeribus. Ouilla cocta, maza,
maxima ex parte exiuus panis.*

Vocat nunc Hippocrates καθαίρεσιν quam
aphoriſmo 3. ſectio primæ vocauit ξύμπτωσιν,
ſeu συμπτωσιν extenuationẽ ſcilicet corporis,
huic contrarium ſtatuit ἀνατρέψιν, hoc eſt, re-
fectionẽ. *H*ic verò, vt ſententiola ab hac quin-
C ta videbis, ſtatuit πλήρωσιν hoc eſt, repletionẽ
Non quod propriæ idem ſit πλήρωσις & ἀνάλ-
ληψις vt neq. καθαίρεσις ſeu συμπτωσις & κένω-
σις hoc eſt, vacuatio, ſed quod ſimul fieri con-
ſueuerunt. Differunt quidem, quod detractio,
ſeu extenuatio carnium propriè eſt, & eorun-
dem eſt refectio: vacuatio humorum, & eorũ-
dem repletio. Sed vacuationibus extenuamur,
& repletionibus reficimur, ob id hæc con-
iungit *H*ippoc. dicto aphoriſ. Atque hoc loco
alterum pro altero nomen accipit, repletionẽ
ſ. pro refectione. Pertinere hæc omnia ad me-
dicum, atq; muneris illius eſſe, vt quoſdam re-
ficere, ita & quoſdam extenuare, & quouſque
vtrunque duci oporteat, agnoſcere, docuit
*H*ipp. illo loco, quibus modis fieri poſſit &
debeat, nunc docet, Atque primum quidem
D extenuatio, de qua prima hæc eſt ſententiola.
„ Si nihil diceret aliud quàm detractionem fie-
„ ri curſibus, luctis, multis, & celeribus deam-
„ bulationibus, ouillis carnibus, & cocta maza,
„ atque exiguo pane, facilis eſſet doctrina, con-
tineretq; duo auxiliorum genera, exercitatio-
nem corporis nimiam, & cibos fluxiles, atque
infirmos. Nam ouilla, quia laxa & humida eſt,
facilius effluit, quàm arietina & ſuilla alimen-
tum quod ex ea accedit, minus hæret firmiter.
Eodem modo habet maza cocta ad panem, ſo-
liditatem enim comparat hic in furno, & quia
eſui fit aptior, plus illius comeditur, ab homi-
nibus alioqui ſanis. Quales ſunt quos ſtude-
mus extenuare, quam mazæ. Quapropter. &
tertio de dieta victum æſtiualem deſcribens,
„ inter cætera dicit, maza potius vtatur quam
pa-

pane. Verũ quia particula illa, quiete interiecta eſt, difficilis prorſus reddita eſt ſententia, ac quodãmodo etiam inepta. Quomodo .n. poteſt inter luctas, inter celares deãbulationes, aptè fieri quietis mẽtio? Dicũt quidã enarratores, id dictũ eſſe quia nõ omnes extenuãtur exercitatione, & pingueſcunt quiete, ſed nonnulli etiã cõtra, extenuantur otio & exercitatione craſſeſcunt. Atqui profectò hoc veriſſime dicitur, nam vt ipſemet Hip. dicit motus roborat, & otium tabefacit. Et ſurſum quarto de morbis inquit. Et propterea in quiete degẽti euenit vt attenuetur: at verò laborantibus hominibus, itidem corpus coaleſcit. Itaque haud dubiè iuxta ſententiam Hip. quidam extenuantur laboribus, quidam otio. Sed vt Galen. in commentatione huius loci rectè monet, res hæc diſtinctione indiget, non enim ijdem & endem modo habentes, à contrarijs patientur omnino idem, per ſe. Sed aliqua prorſus diſtinctione res indigeat, neceſſe eſt. Ea verò non aliunde naſci poteſt, vt Hippoc. ipſe, primo libro de dieta diſertiſſime docet, quam ex cognitione naturæ hominis, facultatis ciborum, & laborum. Oportet autem (inquit) velut par eſt, laborum vim prænoſcere, tum naturalium, tum eorum qui per vim fiunt, & qui ex ipſis carnem in augmentum præparant, & qui in defectum: & non ſolum hæc, ſed etiam menſuram laborum, ac proportionem, & multitudinem ciborum, & hominis naturam, & corporum ſtaturas, ac ætates. Optime conſulit *Hipp.* conſiderare laborum & ciborum vim, non ſimpliciter, ſed ad ſe mutuò, vt ad cuiuſque naturam. Quia vt paulò ante ibidem dixerat, labores ea quę inſunt conſumere ſolent, cibi autem & potus, ea quæ vacuata ſunt, explent. Si igitur, labores ad cibos, & ambo hæc ad facultatem ſeu naturam, proportionẽ ſeruauerint, optime reficiuntur corpora, quia facultas adiuta motu cibos conficit, illi bene confecti multum nutriunt, & replent. Si autem labores ſint maiores, ijs quibus ad hos cibos facultas indigeat, aut cibi plures, quàm vt cũ hoc motu ab hac facultate poſſint confici, ob illud quidem diſſipantur corpora, ob hoc obruuntur crudis; & demoritur naturalis calor, & ob vtrumque homo conſumitur. Igitur motus, ad hæc cum quibus conferri debet, nimius, ſemper diſſipat, ſiccat, & abſumit, minor autem quam pro indigentia, cauſa eſt infęlicis nutritionis, ac proinde pinguedinis frigidæ, aut etiam ſi noxa iam maior ſit) tabeſcentiæ. Sed quia non omnes eadem natura ſunt, ſed alij frigidiores, qui motu multo indigent, vt cibos conficiant, alij calidiores, quia motu facile diſſipantur, ſit vt his nimius ſit, qui illis eſt vtilis motus, & vt hos iuuet otium, diſſipationem prohibendo, quod illos tabefacit per incoctiones. Igitur, vt vniuerſim dixerim, calidi, & qui pauco cibo vtuntur, reficientur otio, & ij ipſi exercitatione tabeſcent, frigidi, & qui vtũtur multo cibo inareſcunt otio (niſi præueniant morbo aliquo perimi) exercitationibus reficientur. Sunt igitur qui exercitationibus & qui otio extenuentur. Quod carcerum cuſtodes teſtãtur, eorum ꝓ. qui diu de-

A tenti demittuntur, quidam multò craſſiores quàm ſint concluſi, quidam demittuntur, graciliſſimi. Eſſet igitur hęc non parum idonea loci enarratio, ſi particulam illam. (Quiete) genuinam eſſe & loci propriam, ſuſpicaremur. Verũ quia ſi id vellet *Hipp.* dicere, aliter mihi videtur dicturus, neq. inter multa verba nimiũ motum ſignificãtia, vnicam illam voculam, citra vllum ordinem, interiecturus, ſuſpicor illã errore librariorum additam eſſe, aut ex vocis alterius corruptione venire (fuerit autem inane velle diuinare ex qua) neq. eſſe Hipp. ſed ipſum nunc ſcribere cauſas, quę per ſe faciunt detractiones, non etiam eas quæ per accidens. Nam motus nimius & inedia, aut cibus tenuis pro craſſo, fluxilis pro ſolido, per ſe faciũt extenuationem, quia detrahendo: otium per ac-
B cidens, quia ſuffocando, obruendo, ac pluſquã oporteat, aut quàm ferri poſſit, adijciendo. Alioqui & cibos multos ponere deberet in cauſis extenuationis. Nã & hi, perinde ac otium, extenuant obruendo. Non itaq. arbitror id voluit Hipp. ſed ſcribere cauſas, quæ ſunt per ſe detrahentes. Nam prǽterquam quod doctrinę procedunt rectius per ea quę ſunt per ſe, quàm quę per accidens: ad medicos vſus fuit etiam hoc vtilius. Nam cum opus eſt aliquem extenuare, exercitatione, & cibi detractione fit longè tutius, quàm otio, & multo cibo. Nam hęc duo, non aliter poſſunt id facere, quàm onerãdo, & morbos periculoſiſſimos inferendo. Poteſt itaq; corpus extenuari otio, & cibis, ſed nunquam debet. *Hipp.* verò non conſueuit dicere, quæ poſſint ſolum, ſed quæ
C debeant etiam fieri. Nam cùm dixit otium tabefacit, id vt vitandum, non vt vnquàm conſulendum alicui dixit. Itaque illa particula. Quiete, haud dubie redundat, eſtque hinc expungenda. Sed dices, effectum videtur, ea, quã attulimus, ratiocinatione, nõ omnes extenuari exercitatione, ſed quoſdam etiam refici. Cur ergo Hip. cauſam ambiguam, quaſi ſemper extenuantem poſuerit? Certè effectum eſt eos ſolum refici exercitatione, quibus ea non ſit nimia, omnes tamen extenuati quibus ſit nimia. Conſtat verò his nominibus, curſibus, luctis, deambulationibus multis, & celeribus ſignificati motus nimios, non ſunt autem omnibus ijdem motus nimij, neq. id docet *Hipp.* ſed conſulere, vnicuique eorum quos extenuare velis, motus nimios, alijs quidem maio-
D res, alijs minoꝛ/s, vt cuiuſque naturę erunt nimij. Velut ſi bilioſum hominem velis extenuare, motibus vti mediocribus effeceris, ſi autem pituitoſum, motus vehementiſſimos ſubire iubebis. Itaque bene feceris particulas illas. Multis & adiungens illis omnibus curſibus, luctis, & deambulationibus, atq; intelligẽs, multis pro cuiuſq; natura. Nam multum & paucum ad aliquid dicuntur. Itaq. optima ratio extenuandi eſt, exerceri plus, & accipere cibum pauciorem, aut fluxiliorem quam ſi molem corporis ſeruare velis. Propterea *Hipp.* iubet vti curſibus, luctis, & celeribus deambulationibus, & ouinis carnibus, at ꝓ pane maza cocta, aut omnino exiguo pane. Potes autẽ tu cum his, & motibus & cibis, alios omnes, &

mo-

tus & cibos, intelligere, qui ad dictum vſum non deterius quam hi, aut etiam melius accommodentur. Nam etſi ouillam *H*ippocrates vt laxam quandam & fluxilem carnem pro exemplo ſcripſit, ego niſi conſueto ea vti, aut etiam deterioribus carnibus, non darem, ne interim cacochymiam aliquam inferrem, ſed ſi homo facile ferret inediam, darem pulli aſſi exiguum: ſi non poſſet ferre, carnes aſſas minus nutrientes, ſed non mali ſucci, velut interanea arietis aut hædi cum multis oleribus cocta, & ob hanc ipſam cauſam augerem motus magis. Sed de extenuatione craſſorum Gal. lib. vltimo methodi agit, & ego in hoc ipſo opere antea egi.

3 *DEtractionis ſignum, eandem horam diei obſeruare, repentè enim contrahitur.*

Quãdoquidem non iidem motus ſunt omnibus detractorij, neque eadem victus ratio, & ea coniectura, quę ex cuiuſque natura capitur & conſuetudo non eſt facilis cum perpauci homines ſint nobis adeò familiariter cogniti, opus eſt ſigno aliquo cognoſcamus, an victu eo quem perſcripſerimus, extenuetur homo, an non. Hoc ſignum ſcribit modo dicens, eãdem horam diei obſeruare, repentè enim contrahitur, hoc eſt, continere hominem ſine cibo vſque ad eam horam qua conſueuit capere, & obſeruare eam horam; ij enim quibus victus quo vtuntur eſt detractorius, euenit vt eam horam, qua cibum ſolent capere, nõ poſſint ſine cibo tranſigere, ac ſi quis eos tranſigere cogat, repentè contrahatur eorum corpus, vultus gracileſcat, & virtus deficiat, angantur, aut refrigerentur. Si igitur hos videas homini accidere, ſcias victum quo vtitur detractorium eſſe, vnde tibi accipies non ſolum prçceptionem ad eos quos extenuare vis, ſed cautionem etiam vtilem, ad eos quos vis conſeruare. Si enim hoc eſt ſignum victus detractorij, & vides id accidere alicui, cui detractionem fieri nolles, certè ſcies eum aut plus laborare, aut minus accipere cibi quam oporteat. Quapropter iubebis aut laboret minus, aut comedat plus. Quod ſi plus cibi non ferat ventriculus, vt euenit multis conualeſcentibus, dabis crebrius. Vbi ego legi, contrahitur, dicit Hippocrates εἰρύεται, quod multi interpretantur cuſtodit, alii trahitur, ego ſequutus ſum hac in parte interpretationem Galen. à quo enim potius vocis grecæ ſignificatio peteretur?

4 *REmitte labores, aut defluet, ſimiliter enim totum concidet.*

Scripſerat detractionis ſignum. Idem autem erit detractionis nimiæ, aut repentinæ, quęque proinde ſine periculo ſuſtineri non poſſit, & moderationis, vt ſcilicet illud ſignum plus aut minus inerit. Quoniam verò, neque vacuationes, neque repletiones, neque extenuationes, neque refectiones, ad extremum ſunt ducendę, vt in aphoriſmo dicitur, neque illæ ipſęquę faciendæ ſunt, repentè, ſed paulatim

A fieri debent, quia repentinæ omnes mutationes ſunt periculoſę: duplex peccatum accidere poteſt, quod aut celerius quam par ſit quis extenuet, aut vlterius quam par ſit extenuationem producat. Vtrunq; autem periculoſum, quia euenit ob nimium impetum effluere, ac ſimul totum concidere, facultatem ſcilicet & corpus, atque adeo langueſcere corpus, & tabeſcere. Proinde quaſi valde timere hæc oporteat, dicit, remitte labores, aut effluet: Quaſi diceret, ſi ex dicto ſigno, aut etiam alijs quæ acceſſerint, videatur tibi celerius agi, aut plurimum iam produci detractio, cura vt lentius agatur, aut ceſſet, remitte ergo labores. Nam vt in aphoriſm. dicitur, Vbi fames laborandum non eſt, perinde autem fuerit cibos augere. Si autem augere nolis, nulla alia eſt
B ratio, quàm remittere labores.

5 *CVm autem iam conciderint, offerre ſuillam aſſam. Cum autem replentur, ſignum, corpus iam floridum fieri.*

Vt hactenus docuit qua ratione quis extenuet, plus ſatis craſſum, ita docet nunc quo pacto gracilem, craſſeſcere faciat, ſiue is ſit, dicto prius victu extenuatus nimis, quod eo omnis ſit vſus, ſiue alia quacũque cauſa refectione indigeat. Atqui vt ad extenuandum iuſſerat ouillam dare, ita ad reficiendum præbet ſuillam aſſam, vt cibum ſcilicet craſſum, & valdenutrientem, & boni ſucci, præbet aſſam, vt hac ratione ſolidior ſit, & vt opinior, etiam gratior. Non enim parum hoc refert, vt reſi-
C ciat, & ſane his omnibus nominibus nullus eſt cibus ad reficiendum adeo accommodatus. Videre tamen debes vt coqui poſſit, non enim eſt tam coctu facilis quàm bonus, ac proinde extenuatorum & debilium refectionem, à gallinarum aut caponum carnibus rectius inceperis. Quæ reſpiciens Galenus 7. methodi, cap. 6 ita ſcripſit. Porro omnium quos no-
„ uimus ciborum, maxime nutriens ſuilla caro
„ eſt. Verum non æque ac prædicta concoctu
„ facilis eſt. Præterea glutinoſum ſuccum craſ-
„ ſumquè generat. Alioqui neque alio eſſe ha-
„ bitu poteſt, quod in ſummo ſit nutriẽs. Quip-
„ pe adhærere debet, & firmiter affigi non autẽ
„ præ tenuitate diſfluere. Non tamen ad pro-
„ poſitum affectum vti hac conuenit. Si enim
D nutrimentum ipſum ſeipſum concoqueret,
„ ac in partes digereret, proculdubio maximè
„ nutriente cibo eſſet opus. Verum quoniam
„ non aliud eſt quod nutrimentum deſiderat,
„ aliud quod ipſum conficit, ſed quod nutrien-
„ dum eſt ipſum ſibi & nutrimentum attrahit
„ & mutat, & concoquit, & adiungit, & aſſimilat,
„ ad duo nimirum nobis in opportuno cibo eli-
„ gendo ſpectandum eſſe dictat, vnum ipſius cibi
„ naturam, alterum vires ſuas proprias infraſ-
„ que. Itaque ex his illud patet, neque planè
„ quod maximè nutriat optimum eſſe iis cor-
„ poribus quæ refici magis egent, vtpote qui-
„ bus concoquendi facilitas non eſt, neque etiã
„ quod facillimum cõcoctu eſt, cum ſcilicet ip-
„ ſum nequeat maximè eſſe nutriẽs. Cùm igitur
„ hæ indicationes ex aduerſo pugnẽt, commit-
ten-

„ tendum non eſt, vt dum alteri nimium ſis intentus, alterius omnino obliuiſcaris, ſed vtriuſque memor quoad licet vtrumque miſceas.

Hæc Galen. quæ ego maxime probo. Quapropter Hippocrates meminit ſuillæ vt per ſeſe optimi cibi, ad refectionem, non tamen vt quo vtendum omnibus ſit qui refectione indigent. Quapropter cum dicit *H*ippocrates, cum autem iam conciderint offerre ſuillam aſſam, intelligendum videtur, cum conciderint carnes, & extenuatum corpus fuerit, non autem vires. Nam ſi hę etiam conciderint, rectius incipietur, ab ouis, & gallinaceis pullis, quamquam in his quoque procedetur rectè vſque ad ſuillam. Quapropter ſi placet magis, vbi dicit, cum autem conciderint intelligere & carnes & vires (videtur enim hic referre omnia quæ prius intelligerat: cum diceret, ſimiliter enim totum concidet) intellige quaſi ita diceretur, cum autem iam conciderint hæc, offerre ſuillam aſſam, adhibita diſtinctione an mox ſuillam dare debeas, an poſt aliquos cibos. Quæ diſtinctio ex facultate eius qui reficitur, debet accipi. Sed dubitabis, cur cum extenuationē facere iuſſerit, motu vehementi, & cibis leuibus refectionem facit ſolum cibis craſſis, ac non potius duobus etiam prioribus contrarijs, otio, & cibis? Certe quia non vt motus nimius extenuat omnes, ita otium merum omnes facit craſſeſcere, ſed vt nuper diximus, plurimos etiam facit marceſcere, ex accidenti: porro quia eos ipſos craſſiores reddit, non bene & vt expedit craſſos facit, ſed pingues, & excrementoſos. Quapropter nullis merum otium conſuli oportet ſed omnibus exercitationem, maiorem quidem aut minorem, vt cuiuſque eſt natura & affectio: Atqui hoc ſiue extenuare, ſiue ſeruare, ſiue reficere velis hominem. Nam extenuantur omnes motu nimio tutius quàm quiete: ſeruantur & reficiatur motu moderato, qui ad conficiendos cibos ſit ſatis: & eſt quidem alijs maior alijs minor, & moderatus, & immoderatus. Agi ergo debet extenuatio motu nimio, & exiguo cibo, refectio motu moderato, & cibo pluri: conſeruatio vtriſque moderatis. *H*is dictis ſcribit ſignum procedentis iam refectionis, quod planè contrarium eſt ſiguo extenuationis. Iis enim qui extenuantur, contrahitur corpus, & concidit ac defloreſcit: iis qui iam replentur, contra, floridum fit, hoc eſt mediocriter tumens & niteſcens, ac viuidum colorem habens. Hoc enim multi & boni iam ſanguinis eſt.

6 *IN exercitationibus ſignum, ſudor fluens guttatim, qui exit velut ex canalibus, aut concidentia ex eleuatione.*

Hæc verba videntur huc errore reiecta, cū forent ſcribenda poſt illa, detractionis ſignū, eandem diei horam obſeruare, repentè enim contrahitur. Illa enim verba continebant ſignum detractionis ex hora cibi accipiendi: hæc continent ſignum aliud ex exercitationibus. Cum enim iuſſiſſet Hippocrates detractionem facere exercitatione, & cibis, congruens erat mox ſigna detractionis apponere, A ex cibo & ex exercitatione. Scribit itaque ſignum quo agnoſcas exercitationem detractoriam: illud autem eſt, ſudor exiens guttatim vt ex canalibus, aut concidentia ex eleuatione. Nimirum motus tantum dicitur is quo corpus neque ſudare incipit, neque laſſari, neque intumeſcit: exercitatio autem ſalutaris, & conſeruans, quæ ducit vſque ad laſſitudinem mediocrem, & ſudorem, æqualem, vaporoſum, & ad tumorem & ruborem quendam partiū, & tunc dimittitur, labor verò potius quam exercitatio, & defatigatio, ſeu exercitatio detractoria, eſt, quæ producitur vſque dum ſudetur inæqualiter, grandioribus quibuſdam guttulis, velut ex canaliculis erumpentibus, & quaſi colliqueſcentibus iam carnibus, & B vſquedum, eum tumorem quem exercitatione comparauerant carnes, labore confectæ deponant. Quod quidem vocat nunc concidentiam ex eleuatione: concidentiam ſcilicet carnium, ex ea elatione, ſeu intumeſcentia, quam comparauerant. Eſt igitur ſignum detractionis in exercitationibus, ita ſudare, aut concidere, eius qui exercetur, vultum, cùm, incipiēte exercitatione, intumuerit. Qui vero eouſque ſe exercet, defatigatur. Quare niſi cum animus eſt corpora extenuare, faciendum, vt prius ab exercitatione quieſcat, iuxta illud. Vbi laſſari cœperit corpus, quieſcere ſtatim remedium eſt. Qui autem extenuari velit, ne quieſcat, vſque dum dictę extenuationis ſigna appareant.

7 *MVlier quam primò in Cranone curaui. Lien natura magnus. febris, ardens, perrubra, ſpiritus decima die, ſudor plurimus ſuperius, verùm & inferius decima quarta die.*

Adeo breuis, imo, vt dicam melius, mutilata eſt hæc narratio (ſiue id fecerit *H*ippocrates, ſibi ſoli ſcribens, ſiue quæ deſiderantur detraxerit vetuſtas) vt neque quid actum eſſe narret, poſſis intelligere, neque vbi intellexeris aliquid vtilitatis capere, vt & Galeno etiā viſum eſt. Proinde prætereo.

8 *MInus ijs qui ex capite laborant grauedine aut raucedine ſi febre correpti ſunt, vt opinor, fiunt recidiuæ.*

D Non fieri recidiuas benè ac perfectè ſolutorum morborum eſt: fiunt enim ex iis quæ relinquuntur in morbis. Dicit igitur Hipp. eos qui laborant grauedine aut raucedine ex capite, melius ac perfectius liberari, ſuperueniente febre quam aliter. Quod quidem eadem ratione fit, qua qui conuulſione tenentur, febre liberantur: coquit enim ſuccos crudos, & ſiccat humectatas partes. Abſumit certè ſemper ſuccos, omnis febris, & ſuam ipſius cauſam cōficit, verum ad nullos affectus adeò vtilis eſt, vt ad eos qui ex ſuccis crudis pendent. Hi .n. vt qui crudi ſunt, poſſunt calore emenſtari, reliqui, vtpote iam cocti, nil aliud poſſunt quam putreſcere. Quare maiori cum periculo tentatur eorum conſumptio per febrilem calorem. Grauedo & raucedo, ex

pituita

pituita plerumque eſt, ea præcipue quæ eſt ex capite. Nam & ipſum caput natura pituitoſum cum ſit, talibus morbis eſt opportunum. Raucedo aliquando fit ob caput, aliquãdo ob totum corpus; grauedo, capitis ſemper eſt paſſio, ſed non ſemper in eo eſt primaria, ſed fit nonnunquam recipiente capite aliunde. Quæ ob primariam paſſionem capitis fiunt grauedines, & raucedines, duabus cauſis curantur febre, melius quàm reliquæ, & quia pituitoſiores magna ex parte ſunt. & quia totius corporis redundantiæ, & cacochymiæ, magis cedunt miſſioni ſanguinis aut expurgationi. Ob hæc dicit, ijs, qui ex capite laborant grauedine aut raucedine, minus fiunt recidiue ſi febre correpti ſint.

9 *Omne ſuppurans eſt ſine recidiua. Hæc enim concoctio, & criſis ſimul, & abſceſſus eſt.*

ἀνυπόστροφον, id eſt, ſine recidiua, dici intellige, non quòd recidiuam omnino non poteſt habere, ſed quòd raro habet. Fieri enim poteſt vt in eandem partem tumor præter naturam redeat, in qua per ſuppurationem ſit antea curatus: videmuſque id factum non ſemel, quod pars debilis manſerit, atque ob id redũdantes in corpore humores recipiat. Quamquãid perraro, neq. niſi cum ꝑ intempeſtiuũ ſarcoticorum vſum pars nondum ſatis expurgata, curata eſt, alioqui non fit, niſi multo poſt, collecta ſcilicet noua in corpore multitudine, aut cachochymia, vt conſtet iam non eiuſdem morbi eſſe recidiuam, ſed alium morbũ. Itaque poſſis affirmare, omne ſuppurans quod rectè curetur, eſſe omnino ſine recidiua. Erit itaque, fere vniuerſalis aſſertio. Illud ſaltem verum eſſe colligitur, ex ijs quæ Hippocrates hoc loco & alijs dicit, & quæ experimento comperiuntur, ſuppurationem ſine recidiua magis eſſe quàm reſolutionem, hoc eſt rarius multo recurrere breui, tumores per ſuppurationem ſolutos, quam per reſolutionẽ. Reddit *Hipp.* cauſam, dicens, hæc .n. concoctio, criſis, ſimul & abſceſſus, eſt. Suppuratio re vera, vt alibi indicauimus, concoctio quędam eſt, dicit verò, hæc concoctio, quaſi non hæc ſola, ſed aliæ etiam ſint morbi concoctiones. Nimirum *Hipp.* ſolutiones morborum ſolet cõcoctiones vocare, vt cum dicit. Vt virtus poſſit durare, donec morbus concoquatur. Ita igitur vtẽte *Hipp.* nomine, intelligere poſſis, hęc concoctio, id eſt, hæc ſolutio. Eſt igitur, dicit, hæc ſolutio, criſis ſimul & abſceſſus, id eſt abſceſſus & euacuatio. Nimirum per ſuppurationem non perſanatur homo, antequam humor in ſinum quẽdam abſceſſerit, & ſinu rupto euacuatum pus ſit, atque vlcere multis diebus manante, pars mittens, & primaria morbi illius ſedes; ſit perpurgata. Fit ergo non tantum abſceſſus humorum in partem quampiã, ſed etiam per eam partem totius corporis, aut partis primario affectæ purgatio. In reſolutione non ita fit, ſed eo ſucco qui in tumorẽ eleuat diſcuſſo, pars ſubſidet, interim apparatus, ſi quis adhuc erat, interius manẽte. Quapropter ſuppurationem minus reuerſiuã eſſe

A quam reſolutionem, verum ſit, ſiue de reuerſione ipſius tumoris intelligas, ſiue alterius prioris morbi, qui eum pepererit abſceſſum. Velut ſi ex febre aliqua laborioſa tumor pręter naturam homini eruperit, liberior erit à redditu febris & tumoris, ſi ſuppuratione curetur, quam ſi reſolutione. Si enim rupta ſuppurationis vomica, eſt parti primario affectæ, pro emunctorio, ſeu, vt dicunt, vulgo pro fõte, liberabit non tantum à ſecundario, ſed etiã à primario affectu. Huc accedit quod ſuppuratio non poteſt eſſe curatio fallax, vt reſolutio. Sæpe enim tumor ſubſidet, quaſi reſolutus, ſuccus tamen verè reſolutus non eſt, ſed retroceſſit: quo caſu conſtat paratam eſſe recidiuam, vtpote manente interius cauſa. Hæc

B ſaltem deceptio non poteſt contingere per ſuppurationem: in pus enim mutatus iã ſuccus, & in ſinu collectus haud quaquam poterit retrocedere, ſed neceſſario euacuabitur ſenſibiliter, niſi omnino ſit perpaucus, vt reſolui poſſit. Simile quiddam euenit in fluxionibus, ſeu partium quarundam cacochymijs, vt grauedine, aut raucedine; atque adeo & in febribus, omninoque in morbis quibuſcunq. pendentibus ex ſuccis. Illi .n. omnes habent ſolutiones quaſdam dictis analogas, atque ita hæc ſententiola ad omnes morbos pendentes ex materia rectè transfertur. Nam & coryza aliquando videtur euaneſcere inſenſibiliter curata, aliquando non ſine copioſa craſſorum, & puri quadam ex parte ſimilium, emunctione: febrem quoque videmus ſæpe citra con-

C coctionem materiæ, & euacuationem deſiſtere, quaſi inſenſibiliter reſolutam, plerumque autem cum euacuationibus, quas concoctio anteceſſit. In his omnibus plurimum poteſt ad ſecuritatem, & ne recidiua fiat, per ſuppurationem liberari. Dico autem inflammationem per propriè vocatam ſuppurationem: coryzam per emunctionem craſſorum; raucedinem, per excreationem, nephritidem, per mictionem excremẽtorum: & alia huiuſmodi: Febrem verò per hanc aut illam euacuationẽ, poſt quam apparuerint ſedimenta, quorum generatio ex morbi materia, velut ſuppuratio quædam eſt. Igitur omnes hæ morborum ſolutiones, quæ curationi phlegmones per ſuppurationem ſunt analogę, ſecuræ magis ſunt à recidiuis, quam reliquæ euaneſcentiæ: quia

D per illas maturationes ſimul & euacuationes copioſæ fiunt, & corpora perpurgantur, abitque ſimul cum ipſis morbis etiam apparatus morboſus, per has, non ita: ſed aut coniuncta ſolum vocata cauſa conſumitur, manente ea que vocatur antecedens, aut ne ea quidem tota, ſed pars eius latenter in partem quampiam abſcedit, vnde rurſum mota, morbum reducit. Sed dices, videri Galenum atque cum eo alios omnes medicos & chirurgos, his repugnare, quandoquidem præferunt reſolutionem ſuppurationi, tanquam potiorem ſolutioni modum; neq. profecto ſine ratione, quia reſolutio eſt morbi ſublatio, ſuppuratio verò eſt commutatio cum alio morbo. Quanto igitur præſtantior eſt ſolutio morbi permutatione, tãto reſolutio ſuppuratione: eſt autem quæcunq.

ſo-

ſolutionis ſpecies tanto ſecurior à recidiua, quantò præſtantior, eſt igitur & reſolutio ſecurior quam ſuppuratio, alioqui quis non eligat ſibi ſecuriorem curationem? Vt hæc controuerſiola decidatur, ſcire oportet, reſolutionem & ſuppurationem, eiuſdem morbi curationes eſſe, verum ſuppurationem reſolutione eſſe auxilium maius & poſterius. Nam exiguæ inflammationes, & ex tenui ſucco pendentes, reſolutione curantur, maiores verò, & ex craſſo, non poſſunt niſi ſuppuratione. Maius igitur remedium eſt ſuppuratio, quam reſolutio: quapropter accidet eis quod aliis omnibus auxilijs, vt minora quidem & pauciora meliora ſint, quàm maiora & plura, ſi ſufficiũt. Nunquam enim Hippocrates ad auxilia maiora venire volebat, niſi cum minora non eſſent ſatis. Rectè igitur vel hac ſola cauſa dicitur meliorem eſſe reſolutionẽ ſuppuratione, quia minus eſt auxilium, & ob id cum minori moleſtia & læſione peragitur. Verum quia non omnibus inflammationibus eſt ſatis, ſi quando, in his, quæ ob magnitudinem aut ſucci craſſitiem, videbantur ſuppuratione indigere, reſolutio facta videatur, parum eſt ſecura ſolutio, minor.n. quàm pro morbi magnitudine aut contumacia, quare ei ſolutioni meritò nõ fiditur vtpote quæ præter rationem contigerit. Hoc idem habent omnia alia auxiliorum genera quæ minora meliora, quæ maiora magis ſine recidiua ſunt. Non.n. curari debet ferro niſi quod nõ cedit medicamento, neq. igne, niſi quod non ferro tamen curata igne ſunt, minus reuerti quam quæ ferro, & hæc quam quæ medicamento, omnes chyrurgi fatentur. Ita igitur, reſolutio melior eſt ſuppuratione, ſuppuratio verò minus reuerſiua. Quod ſi Galen. (vt propoſito argumento reſpondeamus) ponit in bonæ iudicationis ratione ſecuritatem cenſens eam ſecuriorem quam meliorem ego quoq. idem conceſſerim, non quidem ſimpliciter, ſeu genere meliorem, ſed quæ ſit huic melior. Non.n. ſi quis dicat vniuerſim meliorẽ euacuationem eſſe fluxum ſanguinis ex naribus quam ventris profluuium, tenearor ſtatim concedere in quocunque etiam eſſe. Ita quidẽ reſolutio genere melior eſt ſuppuratione, non tamen etiam in quocunque, nam in eo qui ſuppuratione indiget, non eſt reſolutio melior, ſed deterior, eidemque minus ſecura; itaque eſt genere melior & minus ſecura, ad ſingulos verò, cui melior eidem & ſecurior. Simile quiddam ei quod de inflammationibus dictum eſt euenit & aliorum morborum, qui pendent ex caſſa ſolutionibus. Sæpe.n. febris putrida ex adeo pauca pendet materia, vt ſine manifeſta euacuatione, neq. materia cocta, ſed diſſipata, & propria conſtitutionem non expectans, ſoluatur inſenſibiliter. Quæ ſolutio optima quidem eſt, & facillima, verum raro ſecura. quia perpaucæ ſunt febres ex tam pauca pendentes materia: ita etiam pleuritis vera ſine vlla excreatione ceſſat aliquando, quod ſit tam exigua vt ſolis cedat fomẽtis, perrarò autem fuerit ſecura ea euacuatio: in coryza & raucedine, & omni alio morbo euenit perinde. Quare non in vno aut altero, ſed in omni iam morbo

A verum ſi quod Hip. dicit, omne ſuppurans ſine recidiua eſſe.

10 *QVibuſdam cum Venere vtuntur inflatur venter, vt Damagoræ: quibuſdam autem in his ſtrepitus, vt Archeſilao.*

Paulo infra, in hac eadem ſectione, occurret oratio alia, quæ hoc idem cõtinet, & apertius explicat, quod Damagoræ & Archeſilao accidebat. Quare illam oportet huc transferri, vt » hæc intelligatur. Illa ita habet. In acceſſioni- » bus ſunt qui ſtrepitum emittunt, vt Archeſi- » laus: quidam verò acceſſuri horridi ſiunt, ac » rugoſi: alij autem cum acceſſerint, inflantur » ventre, vt Demagoras: In ea oratione, conſtat acceſſus vocari idem, quod hic Venerea, ipſos B .ſ. coitus, ſeu congreſſus cum fœminis. Conſtat quoq. conuenitq. inter omnes interpretes, illud nomen ſtrepitus, quo hic vtitur, & verbum, ſtrepitum emittere, quo illic, ſignificare emittere flatu ex ventre cum crepitu. Damagoræ igitur contigit, cum coiſſet inflari ventrem Archeſilaus autem inter coeundum emittebat flatum cum crepitu, atq; vt ſignificaret hoc, dixit Hip. quibuſdam in his (hoc eſt in ipſis Venereis) ſtrepitus. Itaque dicit vtẽtibus Venere flatum augeſcere, idque nõ omnibus eodem tempore, neque eodem modo, ſed quibuſdam cum vſi ſunt, quibuſdam cum vtuntur alijs cum iam iam inſtigantur ad Venerem: rurſum horum quoſdam ob flatum intumeſcere ſecundum vẽtrem, alios ob flatum C toto corpore delatum rigere alios emittere flatum cum crepitu. Neq. ſane dicit Hipp. hęc accidere omnibus vtentibus Venere, ſed quibuſdam: neq. ſolum hoc ita accipiẽdum, quod etſi omnes ob Venerem lædantur modo aliquo horum, quibuſdam tamen hoc: quibuſdã illud quibuſdam aliud accidat, ſed quod non omnes aliquam harum læſionum contingant, ſed plurimi nihil patiantur horum, alij autem quidam lædantur modo aliquo horum. Quidã (vt Gal. narrat) veterum interpretum, cenſebant hæc dici non de omnibus qui Venere vtuntur, ſed de ijs qui primum incipiunt hircire, & Venere vti. Videntur huic interpretationi fauere verba quædam, quæ paulò infra ante nunc citata ſcripta occurrent. Ita.n. legi- » tur eo loco. Cũ ſi Venere vti incipiunt, ſangui- » nis profluuio laborant, in acceſſionibus ſunt D qui ſtrepitum emittunt vt Archeſilaus. Cæterum experimento conſtat, neque omnes qui primum incipiũt vti Venere lædi aliquo modo horum, ſed quoſdam fortaſſe. Cum igitur non omnium qui Venere vtuntur, ſiue primũ ſiue poſterius, ſint dictæ læſiones, ſed quorundam erunt eorum qui parati ſint ita lædi: velut ab alia quauis procathartica cauſa læduntur, qui parati ſunt ab ea ita lædi vt à ſole, & labore febricitant, non omnes, ſed qui parati ſunt febricitare. Igitur oportet definiamus, qui ſint parati ita lædi à Venere. Illi certè ſunt qui flatuoſi, cuiuſmodi maximè ſunt hypochondriaci, qui ob hoc ipſum dicuntur à medicis laborare morbo flatuoſo. Hi vt Galenus & Ariſtoteles perhibent libidinoſi ſunt, vſu tamen Veneris lęduntur & ſiunt fla-

tuo-

tuosiores. Vt sint libidinoſi facit flatus, nam diſtendit pudendorum meatus, & ſemen facit magis pruriens. Eandem ob cauſam interdicitur ijs, qui priapiſmo laborant aut gonorrhea, vſus leguminum, & rerum flatuoſarum: vt verò lædantur à Venere facit inopia naturalis caloris, qua laborant. Refrigerãtur enim plus etiam quam alij, quia simul cũ flatu vitalis ſpiritus effluit illis abundantius: fiunt ergo meritò flatuosiores. Huiuſmodi ergo cenſere conſentaneũ eſt eſſe eos, quibus accidant, quæ his orationibus continentur, ac præter melancholicos hypochondriacos, alios etiam omnes, qui vtcunque sint flatuosi. Non enim omnes flatu abundantes, ſunt hypochondriaci: etsi hypochondriaci omnes flatu abundẽt. Euenit autem hic dubitare, an hoc, quod dicitur ita habeat, an ſcilicet hypochondriaci lædantur vſu Veneris: videntur enim iuuari potius, quod si iuuantur non fient flatuosiores, ſed potius ſubleuati à morbo, et minus flatu cruciabuntur. Iuuari verò multos melancholicos Venere conſtat, siquidem, vt dicit Gal. 6. de loc. affect. retentione ſeminis fiunt multi melancholici: qui ſeminis excretione neceſſariò iuuantur. Exemplo eſt quidam cuius eo
,, loco Gal. meminit dicens, quidã vxoris mor-
,, tem lugens, & à concubitu, quo antea fuerat
,, vſus, abſtinens, cibi cupiditatem amiſit, ac ne
,, exiguum quidem cibum concoquere potuit.
,, Vbi verò ſe ipſum congẽdo plus cibi ingere-
,, bat, protinus ad vomitum excitabatur: mœ-
,, ſtus etiam apparebat, nõ ſolum has ob cauſas,
,, ſed etiam (vt melancholici ſolent) citra mani-
,, feſtam occasionẽ. Verum hic ad priſtinã con-
,, ſuetudinem rediens, quã celerrime liberatus
eſt. Igitur haud dubiè multis melãcholicis, siue sint hypochondriaci, siue ſecus, Veneris vſus eſt ſalutaris, quibus ſcilicet ex corruptione ſeminis morbus ortus eſt. Alia etiã ratione dicit Gal. hypochondriacos videri ſubleuari vſus Veneris, quod ſcilicet excernantur flatus cum ſemine, et ipſo congreſſus calore diſcutiantur, detrudanturq; ex hypochõdrijs: ſubleuãtur ergo hãc ob cauſam, vt & ructibus ſubleuari antea in hoc ipſo ſermone diximus: videtur etiam accedere alia cauſa ex voluptate Venerea, cum enim melancholici mœtu, et mœſtitia maximè affligantur, euenit voluptate reddi alacriores, atq; adeo melius habere. Tot igitur cauſæ ſunt, quibus, quis sibi perſuadeat, melancholicis Venerẽ eſſe cauſã ſalubrem, alioqui enim videtur eſſe aduerſiſſima, quia eſt refrigerans, et siccans, exhaurit ſpiritus: illi verò ſunt frigidi, et sicci, icotosi, et flatuosi, et bonorum ſpirituũ inopes. Certè ij, qui ob retentionem corrupti ſeminis facti ſunt melancholici, siue hypochondriaci, siue non, nec dũ admodum sũt iam facti debiles in eſſentia, haud dubie iuuabantur vſu Veneris. Nã morbos ex repletione ſanat euacuatio, cũ excernũtur qualia oportet hoc eſt propria cuiuſq; morbi materia, et cauſa: alijs verò omnibus melãcholicis noxia eſt Venus, nisi forte admodũ moderata, et rara, nõdum debilibus: his enim non quod propriæ materiæ sit euacuatio, vt prioribus, ſed ob poſte-
A riores cauſas, ob flatus, in quam aliquã diſcuſsionem, et ob alacritatẽ poterit leuamẽ quoddam afferre, ſed neque id magnũ, vt prioribus, neq; certe durauerit, siquis leui illo ſolatio allectus perſtet Venere vti, recidet .n. in longè maiorem noxam, ob refrigerationem, siccationem, & ſpirituũ exauſtionem, quod siqui horũ sint iam in eſſentia debiles, quales sũt eorum multi, non tantum à multa, et longa, ſed à quãtulacunque Venere lædentur, neque verò ſolum poſterius, ſed mox ab ipſo congreſſu ſentient ſeſe læſos eſſe, & deterius habere. Notæ autem vtilitatis à Venere ortæ, ſunt, facilior ſpiratio, alacritas animi, et corporis, promptiorque ad omnia ſenſus: noxæ autem contrariæ. Porro quod hac oratione ab Hipp. dicitur, vtriſq; euenire poſſit, et ijs inquam quibus
B Venus vtilitati eſt, et quibus dãno. Nam his accident tumor flatuoſus ventris, aut excretio cum crepitu, aucto flatu ob naturalis caloris extenuationem (et hi quidem periclitãtur fieri ex multa Venere tympanitici: præcipuè quibus flatus retinetur, et inflat vẽtrem) illis vero accident excreto flatu, aut ex hypochondrijs deorſum truſo. Nimirum calore et motu euenit, flatum, qui in inteſtinis erat extenuari, et extrudi, aut qui in hypochõdrijs ad hypogaſtriũ detrudi. Sũt igitur hæc ſymptomata Veneri ſuccedentia, notæ flatuoſæ naturæ, aut diſpositionis: per ſe verò neque bona neque mala, ſed neutra in genere eorum, quæ aliquando cum malo, aliquando cũ bono hominis fiunt: quia aliquando fiunt materia
C aucta, aliquando vacuata, aut reiecta ab hypochondrijs. Bona autem an mala fuerint, agnoſces eiſdẽ signis quibus agnoſci diximus, læſus ne sit homo, qui vſus eſt Venere, an adiutus. Conſtat ex dicti deteriorem diſpositionẽ significari tumore ventris à coitu, quam excretione flatus in ipſo coitu. Quia craſſioris flatus, et debilioris expultricis eſt, abſcedere quam excerni: hoc verò expultricis fortioris, et flatus tenuioris. Atque ita crepitus, vt leuior paſſio in ipſo congreſſu fit, tumeſcentia autem ventris, vtpote paſſio maior, non vſq; dum calor ipsius congreſſus conquieuit.

11 *Flatuoſum cauſa ſimul eſt alatis, etenim ſunt flatuoſi.*

D In aliquibus codicibus legitur nõ πτερυγώδεσιν id eſt alatis, ſed πιτυρώδεσιν, id eſt furfuroſis, et euenit hæc lectionum differentia à Gal. quin, et à Dioſcoridis ſeculo, vt cõſtat ex Gal. verbis. Mihi verò placuit ſequi hanc lectionẽ, quia ſenſus quem reddit cõfirmari poteſt experimento. Nimirũ furfuroſos flatuoſos eſſe, neque experimento neque ratione conſtat, alatos verò, eos inquam, qui ſunt anguſto pectore, et eminentibus humeris, et ob id parati ad hæmopthoycas paſſiones, et ad phthysim, flatuoſos eſſe Galen. teſtatur, eſſe sibi experimento cognitum, et conſonum rationi. Nimirũ anguſtia thoracis, vt in arte medicinali dicitur, cordis significat frigiditatem, cum verò in homine cor sit, quod eſt primo, ac ſummè calidum, eo frigidiori, neceſſe eſt totum corpus frigidius eſſe, et flatuoſum.

Flatum verò paratum eſſe diſrumpere vaſa, & commouere fluxiones, atq. ob id hæmoptoycam paſsionem, & phthyſim facere, libello de flatibus diſsertè admodum docetur. Dicit ergo alatos non ſolùm ob eam figuram, ſed etiam quia ſunt flatuoſi, ſolere dictis morbis corripi, eſſeque *συναίτιον* quaſi diceres concauſam, hoc eſt, ſimul cum ea figura, cauſam eſſe flatum, talium paſsionum.

32 F*Rigidum valde venas frangit, & tuſſes ciet, vt nix & glacies. Conſtrictiuum autem vt pherea, & gongrona, cauſa autem ſimul & durities.*

Pherea, interprete Galeno in commentario huius loci, & libello abſoletarum vocũ *Hippocratis* ſunt longæ ſub auribus grandulosæ eminentiæ, quales ſatiri habere finguntur. Gõgrona eſt quæ vocatur bronchocele, id eſt, gutturis ramex, eſt eminentia quædam magna & rotunda in collo, ea ſcilicet quæ barbaro nomine vocatur bozium. Nihil continet aliud hæc dictio, quam quod in aphor. ſectionis 5. vbi dicitur frigida qualis nix & glacies pectori inimica, tuſſes mouent, & ſanguinem, & deſtillationes: Rurſum alio aphoriſmo, Cutẽ obdurat & dolorem inſuppurabilem facit. Hoc idem eſt quòd nunc dicit, adijciens quædam quæ ad illa pertinent, vt non ſit vlla melior ratio interpretationis, quam coniunctis ambobus locis. Nimirum quia ſanguinem cõmouet & deſtillationes; & pectori inimicum eſt, frangit venas, & hæmopthoycas facit paſſiones, & ob hæc ipſa tuſſes ciet. Quia autem cutem obdurat, & ſuppurationes (eadem ratione & reſolutiones) prohibet: ac præterea quia fluxiones ex capite cõmouet, facit pherea & gongronam, deſtillantibus ſcilicet humoribus ex capite, & ob denſitatem cutis indiſſolubiliter hærentibus, & firmatis in partibus. Iuuat autem horum generationem naturalis cutis durities, quod vt doceat, dicit, cauſa autem ſimul & durities.

33 P*Oſt mictum concretio, in pueris præcipuè, nunquid quia calidiores.*

σύναγμα, id eſt concretio, interprete Galeno libello abſoletarum vocum, ſignificare poteſt apud Hipp. aut concretionem quandam, aut appendiculum, aut ſedimentum vrinę, aut totum. Atque hoc vltimum dicit Galen. melius eſſe intelligere ſexto Epidemiorum, hoc ſcilicet loco. Teſtatur.n. Gale. in huius dictionis commentario, nullo alio loco ſe inueniſſe hoc nomen, præterquam in ſeptimo epidem. quem librum haud opinatur Gal. Hipp. eſſe. Suſpicari itaq. poſſis, dicere Hip. vrinam puerorum, paulò poſtquam ſit micta, concreſcere aut conturbari, vel appendiculum ſedimentumve fieri ſolere in vrinis, ſecretione aut cõcretione facta, partium craſſarum, præcipueq. id fieri in puerorum vrinis. Atqui poſsit videri ſenſus hic, facilis & verus. Dicitur.n. in libello de vrinis, qui nomine Gal. circumfertur, puerorum vrinas multam & craſſam ſubſidẽtiam habere, ob eorum voracitatem, & inordinatos motus. Poſsis itaque interpretari

A Hipp. in hoc idem nunc dicere, concreſcere .ſ. vrinas, aut ipſas totas, aut partes in eis craſſiores ſeorſum (vtrumque.n. euenit) dubitaret verò eum dicere, an quoniam calidiores? Opinari.n. varia licet de cauſa, atq; aut in voracitatem & inordinatos motus id reijcere, aut in calidiorem naturam, præcipuè ſi nomine concretionis intelligatur appendiculũ, aut ſedimentum: fiunt.n. hæc concoctione. Sed et vrina tota craſſa, & quæ perturbetur cito, in voracibus eſt caloris. Frigidæ.n. naturæ voracium hominum reddunt vrinas tenues, albas, & ſummè crudas. Iuxta has interpretationes pertineret quidem hæc ſententiola ad differentias & cauſas vrinarum neque certè haberet quidpiam improbabilitatis. Sed ſa-

B tius ſit eam ſequi interpretationem quam Gal. ſequutus eſt, alioſque omnes interpretes ſequutos dicit, videlicet agere hic Hipp. de calculorum in veſica generatione, qui morbus pueris eſt familiaris, vt tertio etiam apho. dictum eſt. Generantur.n. lapilli qui mictu reijciuntur partim in renibus partim in ve[illegible]. Pueris quidem fiunt in veſica freq[illegible]s, adultis, in renibus. Cauſam qua pue[illegible]nt in veſica, dicunt medici eſſe eo[illegible] vo[illegible]: qua ſenioribus in renibus duri[illegible] renum & anguſtiam viarum, & debilitatem expult[illegible]cis. Sed cur pueris non affert voracitas calculos etiam in renibus? An ob mollitiem laxitatemque viarum, & expultricis robur? [illegible]ur hæc eadem non eos liberat à calculis etiam veſicæ?

C Rurſum cur strictura viarum, & durities partium, & debilitas expultricis, non afferunt veſicæ calculos etiam ſenibus? Hip. videtur inſinuare, cauſam eſſe in calore intenſiori. Verũ ſi hæc eſſet cauſa, videntur iuuenes, qui non ſunt pueri minus calidi, calculis veſicæ non minus laboraturi, quam illi. Porro pueri laborarent calculis renum, non minus quam veſicæ. Non.n. minus, ſed plus etiam illi concreſcunt calore. Non igitur hæc eſt cauſa, aut ſaltem non hæc ſola, ſed aliquid aliud oportet adiici dictis cauſis, quod ego addam, hinc exorſus. Vtrobique & renibus (inquam) & in veſica, gignuntur lapides ex craſſis velut fæcibus, quæ cum vrina deſcendunt: hærentque in via, velut ex craſſioribus aquis generantur toſi in aquæ ductibus. Materia itaq. eſt craſ-

D ſum, crudum, aut fæculentum: efficiens autem cauſa, calor partium. Cum enim nulli tales lapides calore liquentur, calore concretos eſſe omnes, conſtat, Non tamen proinde fit, vt ſit ſemper calida intemperies in loco, vbi generantur lapides, nam vbi magna eſt materiæ aptitudo, exigua facientis cauſæ vis eſt ſatis atque ita vbi craſſum & lentum eſt quod in vrinę vijs congeritur, ſolus ille calor eſt ſatis ad concretionem, ſine quo non poſſunt viuentium partes conſiſtere, velut aliquando etiam ob calidam intemperiem concreſcunt, quæ alioqui non concreſcerent, quòd non adeò ac priora eſſent concretioni idonea. Igitur gignendorum lapidum duplex eſt cauſa, calor maior, & pluris craſſæ materiæ detentio. Vt plus materiæ detineatur, cauſa eſt, quòd plus deſcendat cum vrina,

aut

aut quòd viæ ſint anguſtiores, aut expulſio agatur debiliùs. Calor renũ quàm veſicæ maior eſt, in omni & ætate, & ſexu, puerorum verò & iuuenum æqualis, & vtrorumque maior quam ſenum. Quare hac ratione pueri & iuuenes æquè eſſent calculoſi, & vtrique magis renibus quam veſica, & vtrique magis quam ſenes. Verùm ſenes colligunt maiorem copiã ſuccorum crudorum, ob impotentiam coquẽdi, qui deſcendunt illis abundantius ob exiguam diſcuſſionem, quæ illis eſt omnibus, & ventris ſiccitatem, quæ eorum multis: ſunt etiam viis anguſtis, & debili facultate expellendi. Ob quæ omnia, neceſſe eſt magis calculoſi ſint quam illorum vtriq; & in renibus magis ob eorum anguſtiam naturalem. Puerorum vrinarum, etſi video medicos, omnes fere, ita affirmare, ego non exiſtimo eſſe ſordidiorem, & craſſis crudiſque magis abundare ſecundũ naturam, quin potius minus perturbatam, & limpidiorem, quia etſi ſint voraces, habent tamen aluos laxiores, & diſcuſſionem per corpus totum longè maiorem. Quorum illud facit, vt maxima pars craſſorum & incoctilium per aluum anticipet deſcendere: hoc, vt reliquum inſenſibiliter diſcutiatur, cum vrina verò deſcendat non adeo multum. Habere verò hoc ita, præter dictam rationem, cognouit experimento vel vulgus hominum, qui puerorum vrinam, vt tenuiorem & limpidiorem, ad innumera opera requirunt. Hac igitur cauſa multò minus calculoſos eſſe euenit pueros quam alios omnes, atque re vera renibus tales ſunt. Verum habent quandam inſignem occaſionem colligendi calculos in veſica, ob quam alij omnes, colligunt plures: ea eſt in languida expulſione. Nam expulſio renum eſt merè naturalis, & ob id in pueris, eſt, non minus vehemens, quam in alijs vllis, veſicæ vero expulſio habet plurimum animalis: vtimur enim ad mingendum muſculis abdominis, & præterea muſculo quodam magno qui à veſicæ ceruice producitur per totum colam, multis fibris velut digitis vtens, quaſi mulgens, vt vno perpetuoque impetu exeat vrina. Pueris animalis facultas eſt debiliſſima, atque propterea minori impetu mingunt quã viri, quo ſit vt eorum veſica nunquam mingẽdo perpurgetur, ſed ſemper ſiat illis poſt mictum concretio, hærentibus vrinæ fęcibus circa eius oſculum: non aliter atque concreſcere ſolent ſordes, & arenæ in matulis, ac multo magis in vaſis anguſtioris, cùm non effunditur liquor magno impetu, ſed paulatim aut languidè. *H*anc ob cauſam, etſi puerorum vrina ſordior non ſit, magis tamen illis ſit concretio in veſica poſt mictum, quia id ſordium quod eſt, ob languidum vrinæ motum hæret, neque cum illa exit, ſed congeritur: in renibus non ita, hi .n. vt qui naturali expultrici, quæ in pueris eſt fortiſſima, expurgantur facilè ſe ab omnibus expediunt: accedit mollicies partium, & amplitudo viarum, vt ad propriu corporis magnitudinem. Eadem ratione qua pueri, periclitantur calculum in veſica gignere, qui dyſuria aut ſtrãguria laborant, quod ſcilicet debiliter mingant, quod Ferdinando

A à Mena præceptori meo, qui etiam ante me fuit Philippi ſecundi medicus cubicularius, poſtquam & ipſe Compluti primariam cathedram multos annos fœliciſsimè rexerat, contigit. Cui poſt mortem exciſſo ſolidiſsimus lapis, plus quam ſeptem vncias pendens, extractus à veſica eſt. Hic multos ante annos renum calculo laborauerat, vt ſit veriſimile, inde detruſum eſſe lapidem qui veſicæ hærẽs, ſtranguriam fecerit, ac per eam ſe ipſum in tantum auxerit incrementum: quod & in ſenibus omnibus cenſeri debet qui cùm antea laborauerint morbo renum, nunc laborant veſica. In quibus verò ſtranguria eſt, cùm nullus morbus renũ anteceſſerit, timeri etiã lapis veſicæ debet, non qui deſcenderit ex renibus, ſed illic ob languidum mictum conge-
B ſtione genitus ſit. Nam ſit poſt mictum concretio in omnibus, qui quacunque cauſa languide mingunt, ſit verò id in pueris (& in ſenibus quidem, nunc verò de pueris eſt ſermo) quia naturale eſt his languidè mingere. Addidit verò Hippocratinum quia calidiores, rectè ſane dubitandi particula vtens, vt inſinuaret, eſſe quidem aliquatenus cauſam in calore, non tamen omnino, ſed in omnibus ijs quę dicta ſunt.

14 *Figuræ ſubleuantes maximè. Vt qui ſarmenta implectebat, & contorquebat, præ doloribus procumbens; arripiens paxillum, & ſummo inſiat*
C *adhæſit, & ſubleuatus eſt.*

Figuram vocat ſemper *H*ippocrates corporis poſitum, vt quòd ſtet, ſedeat ac decumbat, pronus, aut ſupinus, ex porrectis cruribus, aut contractis, aut rei alicui incumbat. Quarum poſsit figura commoda, aut incommoda, prodeſſe aut lædere, Hipp. docuit diſertiſsime libello de medicatrina, & de articulis: nũc verò vno quodam exemplo indicat. Dicit, figuræ ſubleuantes maximè. *H*oc eſt figuræ aliquando plurimum poſſunt ad leuãdos dolores: ſic vt euenit, quendam ruſticum, cum de more ſarmenta contorqueret & implecteret, dolore quodam ingenti corripi, adeo vt procumbere cogeretur, qui paxillum arripiens, & velut infigens eum ſibi, adhæſit eius extremo fortiter, & ſubleuatus eſt. Galenus ſuſpicatur eum dolorem fuiſſe manus, ego verò
D crediderim fuiſſe dolorem aliquem ventris ex flatu: tales enim dolores ſolent ſubleuari compreſsione forti, & corporis iactatione, ac mutatione figuræ, quia hinc inde pulſus flatus, minus in parte nocet, & tandem expellitur. Ego ipſe ſoleo hoc dolore teneri, & nulla in re maius ſolatium inuenio, cùm cauſa admodum firmata non eſt. Et velut natura ipſa docti, quicunque dolent parte aliqua, pugno ſibi eam præmunt, niſi cùm phlegmonoſus affectus doloris eſt cauſa.

15 *Quem ex Oritypis iuxta pontem, vidi ego iactãtem crura, tibiam alteram minimè extenuabatur, fœmora autem valde. Vrina, & genitura non retinebantur.*

16 *QVæcunque alata natura coſtarum ob impotẽtiam occaſionis in fluxionibus malignis; ſiue excretio ſit ſiue non ſit, malum.*

Alatos natura paratos eſſe ad tabem dictũ eſt libro tertio, nunc huius rei cauſam reddidit, & periculum exagerat, dicens, tales homines periclitari à fluxionibus malignis; idque ſiue tuſſiendo excreetur materia, ſiue non, ſed inſideat immoreturque in pulmone. Occaſio, Galeno interprete, vocatur Hippocrati cauſa in genere eius quæ dicitur Ariſtoteli vnde motus. Referri poteſt illud, ob impotentiam occaſionis, ad alatas naturas, quaſi dicatur, alatas naturas coſtarum quæ fiunt ob impotẽtiam occaſionis: aut ad fluxiones malignas, quaſi diceretur, in malignis fluxionibus, quæ fiunt ob impotentiam occaſionis. Primo modo impotentia occaſionis fuerit, impotentia facultatis formatricis, quæ corpora noſtra dilatat, & naturalis caloris, quo illa vtitur. Secundo modo intelligetur occaſionis nomine pars primario affecta, & à qua venit malũ, velut in illa oratione libri ſecundi ſectionis primæ, quæ rurſum repetetur paulò poſt, occaſiones etiam vnde quis ægrotare incepit, conſiderandæ. Fluxiones in pulmonem aliquando veniunt ex toto corpore, plerumque autem ex capite, atqui profectò alatis plerunque eſt debile caput, & excrementoſum: perrarum n. fuerit, cum tanta cordis & thoracis debilitate, cerebrum & caput eſſe robuſtum. Ob debilitatem ergo capitis fit, vt in eo congerantur multa atq. maligna nonnunquam, ac corroſiua excrementa, quæ deſtillantia in pulmones, tabem parere ſolent, & periclitantur magnopere alati ab his fluxionibus, ſiue excretio fiat ſiue non. Nam ſi excretio non fit hærens pulmoni materia, rodit: ſi autem fit, per vehementem tuſsim lancinatur pulmo, & vas aliquod plerumque diſrumpitur, atq. ſi nullum manifeſtè diſrumpatur, ſi tamen vel minima exæſio cœpta ſit fieri, tuſsiendo augetur vlcus inemendabiliter. Itaq. alatæ naturæ coſtarum, id eſt, qui ſecundum naturam habent id vitium thoracis, vt alati more auium eſſe videantur, quòd ſint anguſtis lateribus, & exiguis coſtis, ac eminentibus humeris, id quod ob impotentiam naturalis caloris in corde fieri ſolet, in fluxionibus malignis ſiue excretio ſit, ſiue non ſit, periclitantur. Vel ſecundũ aliam enarrationem, quam non probo minus: qui natura ſunt alati, à malignis fluxionibus, quæ naſcuntur ob impotentiam membri mittentis periclitantur, ſiue ſit excretio ſiue non ſit.

17 *RIgores incipiunt, mulieribus quidem magis a lumbis & per dorſum, & tunc in caput, ſed & viris poſterius magis quam anterius. Horremus n. externis corporis partibus magis quam internis, vt cubitis & femoribus. Verùm & cutis rarior, indicat autem pilus: a quibus autem alijs rigent fortaſſis vlceribus, incipiunt a vaſis.*

Hic eſt aphoriſmus ſexageſimus nonus ſectionis quintæ, præter illa verba quæ in calce ſunt adiecta a quibus autem alijs rigent for- A taſſis vlceribus, incipiunt à vaſis: quæ Galenus cenſet vel non eſſe ſcripta ab Hip. ſed ab alio quopiam, vel non quaſi certum aliquid definiente, ſed incertum & dubium aliquid, ac proinde cùm in aphor. reponerentur, expuncta eſſe. Dictum eſt enim ſæpe multo exactius ſcriptos eſſe libros aphoriſmorum, quàm hos Epidemiorum. Dicit etiam Galenus hæc verba nulli enarratorum fuiſſe probata, ſed omnes ea pro ſuo quemque arbitratu permutaſſe, quaſi commodam enarrationem habuerint nullam, vt à principio inueniebantur ſcripta. Et mihi profectò perinde videtur, ac Galeno & reliquis. Nam incipere à vaſis illis, etiam rigoribus congruit qui incipiunt à lumbis, & à parte corporis poſteriori, & à cubitis, & fe- B moribus. Nam etſi in quartana aut tertiana incipiat refrigeratio à lumbis, motus tamen excrementorum, quorum delatio facit rigorem, à vaſis incipit, quæ extrorſum pellunt, ea quæ ſibi quantitate aut qualitate moleſta eſſe incipiunt, ea verò delata per ſentientes partes, rigoris cauſa fiunt. Niſi fortè ob hæc verba à communi de rigoris cauſis opinione recedendum ſit: quod nõ video cur faciam. Pręterea rigores etiam qui ob vlcera, aut in ſuppurationem abeuntia tubercula fiunt, incipere ſolent à poſterioribus, & exterioribus corporis partibus, magis quàm ab anterioribus, & interioribus, non minus quàm rigores tertianarum & quartanarum. Cur igitur dicit, à quibus autem alijs rigent fortaſſis vlceribus, incipiunt à vaſis; quaſi qui incipiunt à lumbis non incipiant à vaſis: atque qui fiunt ob vlce- D ra, aut alias cauſas manifeſtas, non incipiant à lumbis? Nihil continere hæc verba vtile, & ſcitu neceſſarium, certò mihi videor ſcire. quid autem ſuſpicer dicam. Ante Hippocratem in incunabulis erat philoſophia, nihil erat in ea firmum & certum, ſed innumeræ, incertæ quidem illæ omnes, ac velut aniles, circunferebantur de cuiuſque rei cauſis opiniones. Hipp. plurimum eam produxit, vt erat natura perſpicaciſſimus, iecit firmiſſima fundamenta, inuenitque principia rerum omniũ certiſſima, calidum, frigidum, humidum & ſiccum, quæ ab eo receperunt omnes philoſophi, qui fuerunt in precio: nam Stoici, & Academici, & Peripatetici. Cum autem Hippo- D crates haud quaque ſe totum dederit naturalibus problematis, ſed in medicinalibus potius inſudauerit, non aliter ac Socrates qui naturalia prętertiens ad moralia ſe contulit, non potuit de naturalium rerum cauſis tam exactas proferre ſententias, quàm poſterius Ariſtoteles & Galenus & qui illos in hunc vſque diem ſequuti ſunt: ſed de his, cum alijs vtcunque ſentiens, curauit inuenire omnia quæ ad medicinalia opera eſſent vtilia, atque ea in re nullus vnquam eius viri, diligentiam pariter & prudentiam, eſt conſequutus. In philoſophicis ergo loquebatur quamplurima ad opinionem; in medicinalibus verò nihil quod non haberet exploratiſſimum in illis ſaltẽ operibus, quæ ille perfecit, vt aphoriſ. & prognoſtici. Hæc intelligens deſines mirari, quòd tam multa occurrant in ijs quæ

nomine Hipp. legitur, quæ nunc ab omnibus
cenſentur falſa. Nimirum ſcripta ſunt illa ad
opinionem, ſecundum eas ſententias quę tunc
vigebant, nunc, cenſentur antiquatæ. Illud ta-
men fecit Hippocrates prudentiſſimè, tametſi
ſparſim in ſuis chartis, haberet multa ſecun-
dum temporis conditionem ſcripta, dubia,
atque quæ fortaſſe ipſemet aut cenſeret, aut
ſubolfaceret, eſſe falſa, ex libris autem quos
ipſe elaborauit ac perfecit, voluitque non ad
opinionem, ſed ad artis vtilitatem ſcriptos,
omnia illa excepit, ea ſolùm ſcribens, quæ vti-
lia, certa, ac experimento longò; potius quàm
ratione probabili (quæ plerumq. eſt huc, & il-
luc tornatilis) confirmata. Velut nunc, ſcrip-
ſerat (ad opinionem, arbitror, aliquam veter-
rimam) à quibus autem alijs rigent fortaſſis vl-
ceribus, incipiunt à vaſis. Detraxit autem, in
aphoriſmos tranſlaturus, quaſi ibi nihil du-
bium, neq. ad cuiuſpiam opinionem, ſed quæ
omnium ſectarum viris eſſent recipiẽda, ſcri-
bi oporteret. Atq. ita eſt factum, aphoriſmos
.n. & prognoſticum, empirici, & dogmatici re-
cipiebant; atque adeo omnes medici, præter
Theſalicos, qui omnia corruperunt: Quam-
quam & hi recipiebant eorum maximam par-
tem. Erat vetus opinio, vt in libris de morbis
licet videre, rigorem fieri ab aquoſa humidita-
te ſanguinis, partes per quas volutaretur, re-
frigerante: volutati verò, vſq; dum cum reli-
quo ſanguine mixta caleſceret, & tunc fieri fe-
brem. Humiditatem verò illam, à qua rigor
fieret, ſecerni, ſanguine patiente corruptionẽ
quandam, ſimilem ei quam patitur lac cum
reſoluitur in caſeum, butyrum & ſerum. For-
taſſe ergo inualuerat etiam eo tempore opi-
nio, rigores febrium, fieri humiditate illa vo-
lutante circa oſſa & neruos & extra vaſa, eos
verò qui ex vulnere, tuberculo, ictu, aut om-
nino cauſa externa, volutante in ipſis vaſis: ve-
lut nunc fert communis opinio per febres
continuas moueri ſuccos intra vaſa, per in-
termittentes extra vaſa: liceret verò fortaſſe
opinari de ea etiam re alicui aliter, quin me-
dicæ arti aliquid officeret. Quæ igitur apertè
vera ſunt, & experimento conſtant, ſcripta
ſunt in aphoriſmo, atque in eius commentario
à me enarrata, quod præterea hic additur, di-
ctum eſt ad opinionem, quæ an vera ſit parum
refert examinare, certè non eſt conſona ei quã
de rigoris cauſis Gal. libello proprio ſcripſit,
& ego lib. 5. contr. medicinalium, ſequutus
ſum.

28 *CAput ex generatione & occaſione, & multis ſermonibus, & ijs quæ paulatim cognoſcuntur, coniungentem, & diſcentem, an ſimilia ſint inuicem, an non ſimilia inuicem, vt ex diſſimilitudinibus ſimilitudo vna fiat. Hæc ſane via. Sic & eorum quæ rectè habent probatio, & eorum quæ non rectè, redargutio.*

Caput eſt hoc, ſeu ſumma, totius artis, vt
Galen. interpretatur, vt autem ego intelligo
partis prognoſticæ. Nam ipſemet Hipp. di-
cit, hæc quæ nunc traditur eſt via ſeu metho-
dus, qua ea quæ rectè habent, probantur, &

A quæ non habent rectè, redarguuntur: hoc eſt
quæ bona aut mala ſunt circa ægrotantem,
dignoſcuntur: conſtat verò hæc dignoſcere,
prognoſticæ partis eſſe finem, totius .n. artis
aut partis curatiuæ, finis non eſt dignoſcere,
ſed curare. Itaq. tradit nobis nunc Hipp. ſũ-
mam, ſeu caput totius pręnotionis. Verba au-
tem facile intelligentur, ex ijs quæ alijs locis
ſcripta occurrunt, præcipue in prognoſtico,
in cuius commentarijs non ſemel dixi, duo eſ-
ſe quæ ad rectè prædicendum noſſe oportet,
primum loca ex quibus capiuntur argumen-
ta, & velut materiam ſignorum: alterum ratio-
nem vtendi argumentis, & adhibendi idoneas
diſtinctiones. Loca quidẽ ſunt præcipuè, quæ
in prognoſtico Hipp. perſequutus eſt, facies,
decubitus, reſpiratio, pulſus, hypochondria,
B vrinæ, ſputa, deiectiones, & ſudor, ac totius
corporis calor & color. Rationem vtendi hac
oratione tradit, totam quidem vna ſumma
„ complectens. Caput (inquit) eſt totius bonæ
„ præſentionis, coniungere omnia & diſcere ex
„ generatione (hoc eſt ex inſita cuiuſq. hominis
„ natura) & occaſione (id eſt ex cauſa ſiue inter-
„ na ſiue externa, qua homo cœpit ægrotare,
„ aut incidit in eam affectionem de qua agimus)
& multis ſermonibus, & ijs quæ paulatim co-
gnoſcuntur, id eſt ex ijs quæ medicus interro-
gando ex ægrotis ipſius aut aſſiſtentium re-
ſponſis intelligat, vel per ſeipſum. Ex his .n.
omnibus intelliget, ea quæ contemplabitur,
ſimilia ne ſint an diſſimilia, ijs quæ in bene va-
lentibus, præcipuè autẽ in eodem ægroto: quę
conſideratio omnium præcipua eſt ad præſẽ-
C ſionem, quamq; Hip. primis verbis libelli de
medicatrina tradidit, dicens, an ſimilia an diſ-
ſimilia. Nimirum communis epilogiſmus, &
omnium hominum menti inſitum eſt princi-
pium, quanto cupiam ſiue vultus, ſiue reſpi-
ratio, ſiue decubitus, ſiue aliud quiduis, lon-
gius abeſt, ab eo quod natura homini inerat;
tanto eſſe deterius, quanto abeſt minus, tanto
eſſe minus malum: Eſt alia conſideratio huic
proxima, ex qua occaſione, ſeu cauſa, fluxerit
ſignum quod contemplamur, an euidenter
aliquam cauſam habuerit, an nullam, ſcienti-
bus nobis, tantò quodcunque ſignum, eorum
quæ cenſentur mala, eſſe minus malum, quan-
to cauſam habet euidentiorem, & tanto dete-
rius, quanto magis caret occaſione. Harum cõ-
ſiderationum prima fluit ex generatione, hoc
D eſt, ex notitia inſitę naturæ, & eorum quæ ho-
mini naturaliter inſunt. Qua .n. alia ratione
poſſis cognoſcere, ſint hæc ſymptomata natu-
ralibus ſimilia an diſſimilia, quàm cognoſcens
quæ ſunt homini naturalia? Secunda conſide-
ratio fluit, ex occaſione hoc eſt, ex notitia
cauſæ, vtrumque autem, & natura inquam ho-
minis, & cauſa affectionis ſeu ſymptomatis,
agnoſci poteſt, vel interrogando, vel ex alijs
coniectando. Ita .n. dicitur in initio progno-
ſtici, vbi de vultu ægrotantium agitur, conſi-
„ derare oportet hoc modo, primum quidem
„ faciem ęgroti, an ſimilis ſit ei quæ in bene va-
„ lentibus, maximè verò an ipſa ſibi ipſi, ita .n.
„ optima fuerit, ſi verò maximè contraria ſimili
„ fuerit, peſſima eſt. Hæc eſt prima conſidera-

 tio,

tio, quam conſtat fluere ex notitia faciei, quæ homini ex generatione inerat. Ad alteram cõſiderationem pertinent quæ mox addit, dicens. Si igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondum ex alijs conijcere potueris, interrogare oportet, num vigilauerit homo, an aluus ſoluta ſit: an fame teneatur, atq; ſi aliquid horum confiteatur, minus graue eſſe putandum eſt. Ex quo pacto cognoſcatur occaſio ex multis ſermonibus, hoc eſt, interrogãdo, & paulatim cognoſcendo, ac per te ipſum coniectando. Quibus verbis inſinuatur, quod non ſemel iam dixi, debere medicum multa interrogare, & omnia, quæ ad affectus cognitionem, & naturæ hominis, aliquid conferre poſsint, diſquirere, neq; tamen tam multa, vt etiam interroget quæ ad rem non faciant, aut etiam quæ ſuſpitionem vllam noxiam miſero ægrotanti ingerant, vt in calce ſecundæ ſectionis, de æconomia diſputantes diximus. Sed & generatio diſcitur, nunc interrogãdo, nunc per te ipſo coniectando. Nam videns anguſtum thoracem, & arterias exiguas, etiam nihil interrogans coniectas hominem natura eſſe corde frigidum, dubitans vero de ventriculo, an etiã ſit natura frigidus, rogas an homo natura ſit vorax, an ſiriculoſus, an ſoleat bene coquere: ſed & vultum conſpicatus qualem Hipp. deſcripsit, bene facies interrogans, an homo eſse facie carnoſus, & nitidus, an paulò minus, quam nunc ſit, gracilis, & decolor. Itaque vtrunque generationem inquàm & occaſionem agnoſcit medicus, coniungens, & diſcens ex multis ſermonibus, & ijs quæ paulatim cognoſcuntur. Sed non ſatis eſt ad firmam prædictionem, ſignum aliquod conſiderare, quam ſit diſſimile, niſi alia omnia coniungantur, præcipuè quæ ſunt eiuſdem generis, & ad ſimilem cauſam referuntur, ita vt ex omnibus diſſimilitudinibus ſimilitudo vna fiat, ideſt vna ſyndromes ſimiliter ſignificantium ſignorum, & ſimiliter diſſimilium ijs quæ natura inerant. Hunc locum pertractauimus in commentarijs prognoſtici, eo præcipuè loco quo in calce libri dicit *Hip.* oportere eum qui rectè ſit præſenſurus, ſigna omnia conſiderare. Optimè autem dixit nunc Hipp. ſic enim eorum quę rectè habent probatio, & eorum quæ non rectè, redargutio. Nimirum nulla ratio eſt probandi ſignum, quod per ſe videatur eſſe bonum, nondum tamen eſt ſatis firmum, neq; redarguendi quod ſit malum, nondum tamen euidenter, quã ex alijs ſignis quæ annuant, aut renuant, annuentibus enim multis alijs, præcipuè, quæ ſint ſignificationeſ ſimilia, vt deficienti pulſui, frigida reſpiratione, & liuore vnguium: aut reſpirationi facili pulſu forti, & mente firma: quæ per ſeſe eſſent dubia, ſigna confirmantur. *H*anc ob cauſam Hip. vbi ad certitudinem præſagij videtur deſiderari aliquid: & ſignum quod tradidit eſſe nonnihil dubium, adijcere ſolet, conſiderare oportet alia ſigna. Nimirum ſyndromes ſimiliter ſignificantium ſignorum, annuentium aut renuentium, reddit præſagium firmum, ſiue bonum ſiue malum.

A 19 F*Luxus ſanguinis ex naribus, aut ſeminigris, ſemichloris, aut ſemirubris ſemichloris, aut ſubchloris.*

Chlorus color eſt viridis, aut inter hunc & flauum. Sunt eius multæ ſpecies, velut mixtione aliorum colorum factæ: quorundam.n. color videtur vergere ad viridem ſimul & nigrum, aliorum ad rubrum & viridem, aliorum et ad flauum & viridem. Dicit igitur Hipp. iis qui per morbos talibus tinguntur coloribus, ſolere ſuccedere fluxus ſanguinis ex naribus: quod quidem verum eſſe ego experimẽto cognoui. Vidi.n. quoſdam, quibus non ſine admiratione eorum qui aderant, facies mutata eſt ad chlorum, & per horas quaſdam chlori indicibiles differentias, à fluxu ſanguinis ex naribus periclitari, & eorum quẽdam mori, aliũ cum vehementi animi deliquio euadere. Itaq. B recipio hanc *H*ipp. ſententiam, vtpote quam experimento habeo exploratam. Ratio etiam mihi videtur probabiliſſima eſſe. Nam comparat ſanguis colores illos bileſcens & corruptus, vt autem fluat duplex eſt cauſa, multitudo, & vitioſa qualitas; is autem fluxus, quia à vitio ſanguinis naſcitur, minus poteſt contineri, quàm qui à multitudine: hic.n. mox atq. exijt quod reddundat, ſponte ceſſat, ſublata.ſ. iam fluendi cauſa: ille verò nunquam ceſſat, quia quantumuis minuatur copia, eſt maligna qualitas quæ irritat: nimirum fluxu ſanguinis, non exit ſeorſum quod in eo eſt malignũ, ſed ſimul totus: quare quantumuis ſit euacuatum, quod ſupereſt, eſt eadem malignitate, qua quod inerat. Qualitatem autem ſanguinis malignam eſſe indicat, præter ipſam coloris ſpe- C ciem, illa ex alia in aliam ſpeciem mutabilitas, quam dico me in talibus animaduertiſſe. Fit .n. id ſanguine nullo loco ſe continente bene, ſed inordinatè effuſo, quod malignæ qualitatis, quam facultas partium non ſuſtinet, euidens argumentum eſt. Atque illa ipſa humorũ inconſtantia, fluxus futuri fidem, auget, quia neceſſe eſt ſanguinem agitatum exitum aliqua parte quærere, quem ex qua potius expectes parte, quam ex naribus, cùm motus verſus ſuperiora indicent accidẽtia circa faciem? Meritò itaque illa vultus ſpecies, minatur fluxum ſanguinis ex naribus periculoſum.

20 P*Arum demittentem incraſſare ſiccè: alij verò minus incraſſandum. Sicco autem oportet albo, vt galla, & alumen.*

D Cum dictum ſit ſolere periclitari ex fluxu ſanguinis, eos quibus ob bilioſam totius ſanguinis infectionem fluxit, vt qui ſunt ſubchlori, aut ſeminigri, ſemichlori, aut ſemirubri ſemichlori: docet nunc quo pacto ſiſti talis fluxus debeat. Nam cùm non ob morbum ſolùm, ſed ob aliquod etiam ſymptoma quis periclitatur, ipſi ſymptomati debes occurrere, etiam dimiſſo morbo, qui illud attulit. Duplex autem conſultatio eſt in ſanguinis fluxu, quarum prima videtur eſſe mihi longè difficilior, & quæ medicum magis poteſt ancipitẽ reddere. Prima eſt, an ſiſti debeat, ſecunda, quomodo. Nõ.n. omnis fluxus ſiſti debet, ſed quidam ſiſti, quidam iuuari, etiam quidam tãtum ſini, cùm ſit quidam valde ſalutaris, quidam pet-

pernicioſus. Cette ſi ob ictum, aut caſum cui
fluit ſanguis, cum ex cauſa externa pendeat,
non fuerit periculoſum ſiſtere. Quare adhi-
bere licebit mox aſtringētia, & moderatè fri-
gida, niſi tamen contigerit hominem plenum
eſſe, tunc .n. mittemus prius ſanguinem, aut
effluere ex parte aliquid ſinemus, quia perin-
de eſt ab externa cauſa fieri, cum corporis ap-
paratu, atq; ab interna: cum ob multitudinem
fluit ſolam, non eſt quod ſiſtas, copia .n. fluen-
do minuitur, & cum fuerit ſublata multitudo,
ſpontè ceſſabit: niſi verò interim ruperit vas
inſigne, tunc .n. opus erit emplaſtico, & aſtrin-
genti, ad quem vſum nullum vel inueniri poſ-
ſe putat Gal. præſtantius ſuo, quod parat ex
duabus partibus maſtices & aloes vna, cum
oui albumine, cum verò fluit ob malignā qua-
litatem, vel ſolam, vel cum multitudine: tunc
eſt medicus conſilij inops, quia habet res
vtranque viam, periculoſiſſimam. Si .n. non ſi-
ſtitur, ob impotentiam retentricis, quam irri-
tatio facit, fluit, vſq. ad ſyncopem, cùm præci-
puè qui valde cacochymus eſt, non poſſit vllā
magnam euacuationem ſuſtinere, & cito defi-
ciat: ſi ſiſtitur, cum malignus ſanguis non
poſſit aliqua in parte placatus quieſcere, cape
re ſolet impetum in partem aliquam internā,
quam contingit eſſe debiliorem, vt ſeni cuidā,
qui cum ei ſatis multum fluxiſſet ſanguinis
tenuiſſimi (erat verò tota facie ſubclorus,) &
auxilijs idoneis fluxus cohiberetur, pleuriti-
de ſuperueniente mortuus eſt. Quid igitur in
periculo adeo ancipiti faciēdum? Certè quod
" Hipp. monet, parum demittentem, incraſſare
" ſicce, ad partem verò vti ſicco albo, vt forte
" puluere ex galla, & alumine. Quod parum de-
mittendum dicit, omnes eodem modo inter-
pretantur. Scilicet non ſtatim ſiſtere, ſed pa-
rum permittere vt fluat, certè quacunq. cauſa
etiam procatarctica, fluere incipiat ſanguis,
permittendum eſt fluere nonnihil, antequam
ſiſtas. Nam non ad plethoram ſolum, ſed & ad
cacochymias vtilis eſt aliqua miſſio ſanguinis,
& ob ictum aut caſum ſecamus venas, & ex
quocunq. vulnere recenti volumus mediocri-
ter ſanguinem fluere, vtcumque igitur cœpe-
rit fluere ſanguis, erit tutius permittere vt
fluat nonnihil, quam ſtatim ſiſtere. In caco-
chymijs autem vt miſſiones ſanguinis parcè
faciendæ ſunt, quia non habent vnde refician-
tur, ita & ſpontaneæ fluxiones, ſinendæ ſunt
parum. Si cui ergo vides cum plethoræ ſignis
ſanguinem fluere, ſiue fluat vſque dum ſpon-
tè ceſſet, etſi interim homo linquatur animo: ſi
verò chloro, aut ſubchloro, aut ſeminigro ſe-
michloro fluat, caue ſinas multum fluere, aut
vſq. ad deliquium animi. Nam tales maximo
cum periculo linquuntur. Sed ſi nō ſinis mul-
tum euacuari quo pacto facies, ne in partem
aliam feratur? certè incraſſando ſiccè. Hoc in-
craſſare, quidam interpretes referunt ad me-
dicamenta admouenda naribus, intelliguntq.
admoueri debere medicamenta ſicca, & aſtrin-
gentia, quæ coagulent, durentq; ſanguinem in
loco, & ita cohibeant: alij ad accipienda per
os: horum rurſum alii, referunt ad victum, in-
telliguntque vtendum victu ſicco cum exiguo

A potu, ne fluat ſanguis: alii ad medicamenta, di-
cuntque, illud ſiccè, ſignificare, dari ſiccantia,
& craſſitiem afferentia. Atque horum pleriq.
dicunt intelligi debere de ſanguine paulatim
multo tempore fluente, non ſemel, affatimq.
quia hunc non cenſent poſſe expectare auxi-
lium à victu, aut deuoratis pharmacis, ſed in-
digere auxilio præſentaneo, vt digito, aut me-
dicamento admoto parti. Ego quid horum cē-
ſeam probatiſſimum dicam. Certè euenit ho-
mines vtroque modo periclitari, & fluxu ſan-
guinis copioſo, & lento ac exiguo. Noui .n.
mulierem quandam, cui plus quam ſex men-
ſes, ſanguinis guttulæ continenter fluxerunt,
atque cum tantum temporis auxilium expe-
ctaret, nihil vtilitatis ex omnibus, quæ medi-
cus moliebatur percipiens, mortua eſt. Vtroſ-
B que ergo curari oportet, & quibus affatim, &
quibus paulatim fluit, eadem curationis ra-
tione, præter id, quod expoſcunt diuerſæ in-
dicationes. Sanè eſt his differentia quædam
indicationum communis cum alijs omnibus
affectionibus: celerius affligentibus celerius
occurrere, alijs verò lentius. Præter hanc, &
in ipſo modo occurrendi differentia eſt. Nam
in his quibus, paulatim fluit, haud quaquaquā
cenſeo, parū dimittere, vt fluat, ſed quod cras
permiſſurus fluere, ſecta vena ex brachio aut
crure, vt in alia reſpicienti videbitur, euacua-
re. Quia cùm lentè fluat, ſi expectes, magis læ-
detur homo conſuetudine fluēdi, quam iuua-
bitur vacuatione redundantis. Ob hanc igi-
tur primam præceptionem videtur *Hipp.* de
fluxu confertim facto agere, ſed quod ſequi-
tur in vtroque fluxu intelligi poteſt. In vtro-
C que .n. ſiue inquam paulatim, ſiue confertim
fluat, cum ob corrupti & tenuis ſanguinis
qualitatem ſit, vtile eſt vti craſſitudinem indu-
centibus, & tardantibus ſanguinis motum, at-
que cum præter hæc, opus ſit localia admoue-
re, quæ obturent, & Hippoc. in fine orationis
" dicat, ſicco autem oportet albo, vt galla, & alu-
" men, ſatius eſt cenſere, vltimis his verbis in-
telligere localia: prioribus illis, accipienda
per os, quam eandem rem inutiliter repetere,
prorſus dimiſſa alia non minus vtili. Itaq; di-
" cit incraſſandum ſiccè, hoc eſt, vtendum eſt
medicamentis & cibis (cur .n. non ſit victus
medicamentoſus ſecundum eandem intentio-
nem, quam præſtat morbus?) ſiccantibus &
craſſitiem afferentibus. Sunt verò quæ id præ-
D ſtant duplicia, quædam .n. ſuarum partium
craſsitie, aut aſtrictione id faciunt, vt pulticu-
læ ex amilo, & ex lente, & ſuillæ carnes, & ca-
ſeus & poma auſtera, & ſerapium mirtinum,
aut ex moris, aut nucum corticibus: quædam
ſine craſsitie & aſtrictione tardant ſanguinis
motum, atq; ex accidenti quandam illi craſsi-
tiem inferunt, refrigerando, aut refrigerando
pariter & ſiccando. Prioribus illis vtimur ad
fluxus lentos ad repentinos poſterioribus.
Nam in copioſo fluxu ſanguinis ſerum expe-
ctetur auxilium, ex eſu amili, aut pirorum: po-
teſt tamen tunc conferre potus aquæ gelidæ,
aut decoctum pentaphyli, quo ego vtor, fri-
gidiſsimo: vſus tamen craſſorum, aut aſtringē-
tium, paulatim facit ſanguinem craſsiorem, &
ita

ita in paulatinis fluxibus auxilio eſſe poteſt. Videtur verò talium rerum vſus eam habere inſignem noxam, quòd obſtructiones facit, atque, ſi quæ iam ſunt, auget, quod quidē corpus multis alijs modis lædit, atq; ſi qua fortè expurgatione vtendum poſtea eſt, impedit. Propterea ego quoad fieri poteſt talium vſum detritò neq. vulneratis, neq. fluxione laborantibus permitto, præter quam ijs, qui nulla magis cauſa id patiuntur, quam ſanguinis tenuitate, quales maximè ſunt; quibus, vt diximus, corruptus eſt ſanguis. Proinde Hipp. vt qui conſuluiſſet auxiliorum genere quodam vti, quibuſdam quidem neceſſariò, haud tamen multis vtili, addidit, alijs verò minus incraſſandum. Quaſi diceret in alijs tamen affectionibus, atq; adeo in fluxibus ſanguinis, qui alijs cauſis fiant, incraſſatio vitanda eſt. Nimirum tenuitas ſemper iuuat, vt facultas corporis ſe expediat facilè à quouis morbo, & craſsities iudicationes omnes impedit, niſi fortè excreationem aliquando. Interiectum ergo eſt obiter, illud alijs verò minus incraſſandum, Hipp. monente, haud eſſe debere frequentem vſum rerum craſsitudinem inferentium in medica praxi. Eſt hęc phraſis ſimilis illi, qua in aphoriſmo vſus dixit, plurima verò non turgent. Perinde eſt .n. ac ſi nunc diceret, in plurimis verò non incraſſandum. Itaq. quibus per corruptionem extenuatus ſanguis effluit, niſi tamen obſtructionibus viſcerum manifeſtis laboret homo (vt fit ſæpe) vti licet victu, & medicamentis craſsitiem facientibus. Magna verò pars victus ita inſtituendi, eſt, potu vti parciſsimo, quia fluxilem & aquoſum reddit ſanguinem: contra ſiccitas reddit craſsiorem: quod inſinuans dixit, incraſſare ſiccè: quoniã ergo & ijs etiam quibus fluit ſanguis ob tenuitatem ꝓ euenit eſſe complicatos alios affectus, non eodem modo procuranda eſt in omnibus ſanguinis craſsities; ſed ſi tenuitas ſit ſanguinis ſine vlla obſtructione manifeſta, licet vti craſsis cibis, & cum craſsitie aſtringentibus, & cibis, & medicamentis: ſi verò vlla obſtructio ſit, ſatius ſit agere victu ſicco ſine craſſitie, & medicamentis frigidis, & ſiccis. Quòd ſi ſit etiam viſceris cuiuſpiam frigus, quod talium vſum impediat, abſtinebimus ab illis omnibus, ſolum vtentes victu ſicco, vt aſſis carnibus (bonis quidem illis & tenuibus.) & exiguo potu, ac ſi res exigat dabimus potiones dictis contrarias, calidas ſcilicet & tenues, vt aperiant, totam vero ſpem ſiſtendi ſãguinem collocabimus in alijs auxilijs, reuellentibus ſcilicet, ſiue frictionibus, ſiue ligaturis, ſiue cucurbitulis, & poſt hæc omnia, in localibus. In quo genere optima ſunt ſicca, & aſtringentia, vt album, galla, & alumē. His verbis; quæ incongruentiam grammaticalem cõtinere videntur, ego intelligo, habuiſſe Hipp. quoddam medicamentum aridum, album, cõſtans ex galla & alumine, vel ſolis vel cum alijs ſimilium facultatum. Vt ego ſoleo puluillum facere ex his ipſis, & balanſtijs, cytinis, ſymphito, & maſtice. Quem inſufflare iubeo in nares fortiter. Euanit enim mox, eius mixtione ſanguinem concreſcere, & vehemē-

A ter venas obturari. Eſt enim etiam ipſe ſanguis fibroſus & obturans.

21 *CVm Venere vti, aut hircire incipiunt, ſanguinem fundunt.*

Quandoquidem cùm dixiſſet Venere vti, addidit, aut hircire, ſignificauit, non ob Veneris vſum fieri fluxus ſanguinis, ſed ob naturam eius ætatis. Nimirum hircire, hoc eſt, irritari ad Venerem, incipiunt homines, atq. adeo eſſe Veneri idonei, finita pueritia, & ineunte adoleſcentia, quæ ætas, ſi anni temporibus velis vitæ tempora conferre veri eſt analoga, atque ob id ſanguine abũdat, hinc fit, vt mulieribus, tunc primum menſtruæ euacuationes fiant, ac ſi ob cauſam aliquam fieri non poſſint, multis morbis corripiantur. Viris eadem cauſa B fluit ea ætate ſanguis, multis quidem ex naribus, quibuſdam alijs ex hæmorrhoydibus, & quos euacuationes nullæ præſeruent, ſolent ea ætate magnis corripi febribus, atque ex illis magnos pati abſceſſus. Eadem autem ratione, quia huius ętatis hominibus, adhuc bene valentibus, ſolent fluxus ſanguinis accidere, debent & per morbos expectari: iuxta illud, quod tertia particula aphoriſm. dicitur, Ad pubertatem accedentibus plæraque ex his, & febres magis diuturnæ, & ex naribus ſanguinis fluxiones. Durat verò ea promptitudo vſque ad finem iuuentutis. Nam in prognoſtico dicitur. Verum ſanguinis eruptio magis expectanda eſt iunioribus triginta quinque annis.

C *IN acceſſibus ſunt qui ſtrepitum edunt: velut Archeſilaus: quidam autem iam acceſſuri horrentes rugoſi: quidam verò cum acceſſerunt ventre inflantur, velut Damagoras.*

Hęc oratio enarrata iam eſt prius in hac ipſa ſectione huius libri, ferè enim eadem ſententia eſt ſcripta cum eiſdem verbis, præter quã quòd hic hora, ſeu pars ipſius acceſſus, qua contingere ſolent hæ læſiones, explicatur, & adiecta hic ſunt illa verba, quidam iam acceſſuri horrentes rugoſi, quæ illic deſiderabantur. Ego verò illic ambas orationes coniunxi, vt ex ſe mutuo explicarentur. Solum illam particulam, rugoſi, non explicui, quam ideo ſolam nunc oportet explicari. Dixi quibuſdã iam acceſſuris, cacochymis quidem exiſtentiD bus, ob flatum & malignum fumum per partes agitatum, fieri ſolere horrorem. Horrentium epitectum eſt, rugoſi, vt paulò infrà dicetur à Galeno in commentatione orationis illius. Omnis extenuatio laxat cutem, quia horrentium cutis videtur corrugari, tametſi non tam corrugatur verè, quàm ipſemet qui patitur, videtur ſibi corrugari. Itaq; horrentes rugoſi, nihil aliud eſt quàm ſi ſimpliciter diceret, eos horrere. Vt Gal. notat, plurimæ ac variæ erant lectiones, in quibuſdam enim codicibus habebatur, rigent, in alijs rigentes rugoſi, & hæ omnes hucuſque durant. Ego hanc maximè probaui, quam ſequutus Galenus eſt.

Mu-

23 *Mutationes cauendæ.*

Nonnullos ſcriptores dicit Gal. adieciſſe huic orationi, ætatum; vt hæc eſſet tota oratio, mutationes ætatum cauendæ. Verum perperam, quia præterquam quòd in vetuſtiſsimis libris Galenus id non reperiebat, præter rationem, quod vniuerſim, & citra omnem limitationem dici poteſt, contrahebatur in unum quiddam, de quo omnium minimè dici poterat. Nam mutationes cauendæ ſunt quæ periculoſæ. *H*uiuſmodi verò ſunt, quæ repentinæ, iuxta id, quod ſecunda particula aphoriſmorum dicitur. Multum & repentè euacuare, aut replere, aut calefacere, aut refrigerare, aut vtcunque corpus mouere, periculoſum eſt, & omne nimium eſt naturæ contrarium, quod verò paulatim fit, tuto fit, cum alias, cum & ab altero ad alterum tranſitus fit. Repentinæ ergo mutationes, & proinde periculoſæ fiunt, caleſcendo, refrigerando, humectando, & ſiccando, & replendo, & vacuando, & mouendo, quæ aeris, in quo verſamur mutationes & reliqui victus ſunt. Vt cum tempus affert mutationes repentinas, aut cum quis ſe tráſfert ex loco in locum, vt oppido, aut habitaculo, temperie valde diuerſa, aut à multo cibo ad exiguum, aut ex exercitatione aſſidua ad otium, aut contra. (Quæ omnia vitanda ſunt.) Secundum ætates verò, non poteſt fieri repẽtina mutatio. Quare ad illam omnium minimè oportet hanc referre orationem, ſed ſolum intelligere mutationes non qualeſcunque, ſed magnas, & repentinas. Atque ita pertinebit ſententia ad ſanitatis tutelam, & ad morborũ curationes. Nam & in victu ſalubri, & in curatione morborum, ſunt tales mutationes cauendæ. Pertinebit etiam ad mutationes, quæ ſponte fiũt, & ad eas quas ipſi homines faciũt, ſiue ægroti, ſiue medici. Nam vtrequæ vitantur, etſi non eodem modo: ſed hæ omninò dimiſſæ (iubemus.n. ne quid tale circa ægrotos fiat) illæ, obiectu contrariarum cauſarum, temperatè. Iubemus.n. cum repentè incipit flare boreas, concludi feneſtras, conuerti in partẽ aliam cubile, & eos qui non decumbunt veſtibus duplicibus indui: contra ſi calor eſſe repentè cœperit, ventilationibus, & irrigationibus, occurrimus, & cubiculorum parietes nudamus, & noſtra indumenta deponimus, & aliud quiduis iuxta hanc regulam facimus.

24 *Paucus cibus, ſine laſſitudine, ſine ſiti.*

Quidam intelligunt his verbis dici, eum qui pauco cibo vtitur, ſolere ſine laſſitudine, & ſine ſiti tranſigere, itaque pauci cibi eſum, liberare à laſſitudine, & à ſiti: alij intelligunt finem cibi detrahendi eſſe, vt ſit homo ſine laſſitudine, & ſine ſiti. Hoc eſt, vtendum eſſe ea parſimonia, ceu cibi paucitate, per quam homo ſine laſſitudine & ſiti ſit, quod hæc ſint ſigna vtilis oligoſitiæ, ſeu cibi vtiliter extenuati; alij intelligunt, ſeruanda eſſe tria hæc ad rectè tuendam valetudinem, vt pauco cibo vtatur homo, & quoad fieri poſſit ſine laſſitudine, & ſine ſiti ſit. Verba omnes has interpretatio-

A nes ferre poſſunt, vt & in pleriſque alijs dictionibus Hipp. euenit. Quia proprium eſt hoc nimij breuiloquij, vt propter obſcuritatem verba multis ſenſibus pateant, quapropter nulla alia eſt ad interpretationem via idonea, quàm examinare ipſa ſenſa, ratione & experimentis ſeorſum, ac deinde conferre, vt conſtet quid ſit maximè conſentaneum. Cibi abſtinentiam tollere laſſitudinem & ſitim, in quibuſdam verum eſt, non tamen ſimpliciter, neque in omnibus. Nam pituita aut ſanguine abundantibus cibus affert laſſitudinem, cruditatem, aut multitudinem augendo: & ſitim, omnibus qui pluri quàm indigerent vſi ſunt, quia cibus multus facit redundantiam ſiccæ ſubſtantiæ, redundantia verò ſiccæ, facit penuriam humidæ, & indigentia humidæ ſubſtantiæ facit ſitim: cibi igitur paucitas talibus

B & laſſitudinem tollet, & ſitim. At verò bile, flaua, aut atra redundantibus, cibus tollit laſſitudinem & ſitim. Temperantur enim cibi qualitate, magis quam quantitate replentur: quare cibi paucitas his nocet: ſiccat enim in vrentemq; calorem vertit vtroſque, bilioſos dico, & atrabiliarios eos, qui vitione ſanguinis fæcum facti ſunt tales: nam qui ſola fæcum abundantia, ij ſiccantur, & refrigerantur, quare fame cruciabuntur potius per inediam, quam ſiti. Omnes autem ij debilitati cibi penuria, amittũt agilitatem, ſuntq; tanquam delaſſati, ſibi ipſis oneri. Primus itaque ſenſus non vniuerſim verus eſt, ſed in quibuſdam: ſecundus à primo videtur fluere, & propius accedere ad vniuerſim verum. Nam cum bilioſi & melancholici indigeant pluri cibo, quam

C pituitoſi & ſanguinei, & eius ingeſtione tardius lædantur, omnes tamen lædi poſſunt, tametſi enim non eadem quantitas ſit omnibus nimia, nulli tamen ſunt qui indigeant quantocũque: omnibus igitur vtilis eſt quædam parſimonia, non tamen omnibus æqualis. Parſimoniæ autem moderatæ, ſeu cibi moderatè accepti (quod idem eſt) ſatis congruẽs eſt deſinitio per quam minimè ſentit homo laſſitudinem, neque ſitim. Nam ſiue bilioſus, ſiue melancholicus, ſiue ſanguineus, ſiue etiam pituitoſus homo ſit, ſi plus ſatis priuetur cibo, debilitatur & areſcit: quidam verò areſcunt cum calore vrente, vt bilioſi, & atrabiliarij, & hi ſitiunt vehementer, quidam cum frigore, & hi magis fameſcunt, omnes igitur delaſſantur, & ſitiunt, aut ſaltem delaſſantur. Cibi ergo ab-

D ſtinentia, quæ neque laſſitudinem, neque ſitim infert, nimia non eſt. Non igitur ineptè velut definitionem abſtinentiæ nondum nimiæ poſuerit quis, duo hæc, ſine laſſitudine, & ſine ſiti eſſe, quia nimia, eſt hæc, aut eorum alterum facere. Quanquam ſunt alia ſigna potiora ſcripta ab *H*ipp. nimiæ abſtinentiæ, vt quod debiles ſunt, & infirmi, & ad quoduis opus timidi, & oſculum ventriculi dolent, & viſcera pendere ipſis videntur, & calidam ac chlorã vrinam mingunt, & alui egeſtio comburitur. Quibuſdam etiam os amareſcit, & oculi caui fiunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrigerantur, *H*æc lib. de ratione victus in morbis acutis, quæ cum præcipua ſint ſigna

da-

defectus cibi, inediæ nondum nimię optima definitio fuerit, per quam nihil horum eueniet. Poſſunt vero etiam hæc ad illa referri. Nam quibus fit debilitas, accidit etiam quædā laſſitudo, & quibus os amareſcit, ſitis. Itaque ſecunda hæc interpretatio ſatis videtur digna. Tertiam, quam Gal. ſequitur, conſideremus. Dicit, proponere nobis *Hipp.* tria, quæ nobis ad oculos eſſe ſēper debeant in vniuerſa victus ratione, cibi paucitatem, & non delaſſari, & non ſitire: itaq. vtendum ſemper eſſe pauco cibo: neq. mouendum, vel vtcunq. laborandum, vſq. dum defatigetur corpus, neque vſq; ad ſitim aliquid faciendum: ſed vt diu duret ſanitas, retinendum eſt corpus cum pauco cibo, & ſine laſſitudine, & ſiti. Quid ergo, nunquid beneualentibus pauco cibo vtendum? Ac non potius mediocri, aut etiam craſſo? Nullos igitur oportet roborare, neque robuſtos conſeruare, ſed beneualentes etiam permittere mediocriter debilitari. *H*oc vero pręter rationem eſt. Cur.n. firmum natura hominem, & qui multum cibū ſine noxa ferre poſſit, infirmum reddas, pauciorem tribuens? Porro ſi laſsitudo adeo eſt cauenda, cauenda etiam ſit exercitatio. Nam exercitationis eſt meta, vt corpus laſſari incipiat, velut in aphoriſmo dicitur: at verò *Hipp.* inſalubris victus institutione ponit laborem & cibum. Rurſum ſi ſitis eſt adeo cauenda, conſultum erit mox ac quacunque cauſa ſitire incipiet homo, potum capere quantum velit, neq. vnquam parcere potui, quod tamen experimento docti, homines prudentes non probant. Certè intelligendum venit, cibum paucum vocari, non quidem parcum, ſed pro cuiuſque hominis conſtitutione, cum qui non redundet, & grauet: cauendam vero laſſitudinem & ſitim, non quamcunque, ſed nimiam: laſſandum.n. exercitatione corpus, ita tamen, vt vbi laſſari cęperit, quieſcendum ſtatim ſit: ſuſtinenda etiam moderata ſitis aliquando, maxima tamen bene ſano homini nunquam. Itaque ſi ſitias ex labore, tentandum eſt quietè ſedare ſitim, ſin autem ex cibo, ſomno. Si verò magna ſitis ſit, neque placetur quietè, neq; dormire ſinat, non eſt plus ſatis ferendum, ſed capiendus mox potus frigidus, quantitate moderatus. Hactenus igitur verum eſt, accipiēdum cibum paucum, & ſine laſsitudine, & ſiti tranſigendum: Præter tres dictas, quas Gal. attigit, insinuat ſe mihi alia interpretatio, meo iudicio longe facilior, & minus expoſita calumniis, atque iis quæ ab Hippoc. aliis locis dicuntur magis conſona. Ea eſt eum, qui pauco cibo vtitur, sine laſsitudine, & ſiti debere trāſigere. Quia vt dicitur in aphoriſmo. Vbi fames laborandum non eſt: neque vero ſitiendum quoad fieri poſſit, ne plurimo potu cogatur ſe replere, is qui ieiunat. Cauendæ ergo omnes ſitis cauſę: vt labor, & ambientis etiam aeris calor: iuxta id, quod 2. de ratione victus in acutis dicitur. Eum igitur qui præter conſuetudinem vaſa vacua fecerit, confert hac ipſa die exequari ſine frigore, ſine labore, omnia.n. hæc grauiter tulerit. Itaq. intelligo Hipp. conſulere modo, eum qui vtatur pauco cibo, vitare

A laſſitudinem, & ſitim: quapropter pręter dicta, qua die quis ieiunat, benefecerit, deuitans cibos ſiticuloſus, ne aut corripiatur febre, aut potu ſe repleat, diſtendatque. Vtatur ergo recentibus ouis, & oleribus, & fructibus, & fluuialibus piſciculis, & mazę generibus, & lacte, à ſalitis verò & acribus abſtineat.

25 *OMnis extenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Refectio contraria facit, cutis corrugatio concidentis, extenſio renutritæ. Quod horridum, quod leue vtriuſque ſignum, quod ſubbilioſū, quod ſubrubrum. Ita & detractas eſſe mammas, graciles autem, ſurſum tractas, aut circumtractas. Atque nullus vtique putauerit ob hoc, ſed renutrita carne hoc fit.*

Cum extenuantur corpora, primum quidē, & dum adhuc conſumptio carnis, & aliarum B partium mollium eſt, laxatur cutis, vt quę tentionem, quam ſubiecta faciebat caro, remittat: deinde, hoc eſt, cum plus iam procedit conſūptio, & ipſa cutis iam areſcit, circumtenditur: refectio contrario modo procedit. Nam primum quidem qui pingueſcere incipiunt, cutis tentionem comparant, ob ſubcreſcentem carnem. deinde vero non renutrita ſolum carne, ſed & cute ipſa aucta, & ſubſtantificè, vt dicunt, humectata, plicæ fiunt, & carnium per totum corpus rugoſa inæqualitas. Hæc quidē omnia experimento quotidiano agnoſcimus. Videmus.n. conualeſcentes, & quacunque cauſa, citra tabem graciles, rugas habere, & laxam cutem, quam digitis facile, ſine ſubiecta carne, comprehendis: tabis verò signum eſt, diſtentio & ariditas cutis: quod vel breui fieri C ſolet per colliquantes febres, vt & in initio prognoſtici animaduertit Hipp. dicens, & cutis circa frōtem dura, & circumtenta, & arida. Iam verò pingueſcentibus fieri carnem ſolidam & diſtentam cutem, præpinguibus verò eſſe multas, eaſq. magnas rugas, dilatata plurimum cute à ſubiecta humiditate, nemo non animaduertit. Reddit mox cauſas quibus hæc fiunt, & ſigna quibus diſtinguntur. Nimirum cutis concidens corrugatur, & quę renutritur extenditur. Vtriuſq; signū eſt, quod horridum, & quod leue. Horridum vocat inęqualitatem, & cutis aſperitatem illam, quam facit corrugatio, vt paulo ante diximus, enarrantes orationem illam, in acceſſibus ſunt, qui ſtrepitum edunt. Horridum ergo eſt effectus D corrugationis. Eſt ergo accidens cutis concidentis: lęuitas verò fit extensione, quare eſt accidens cutis renutritæ. Verum quia rugæ duabus cauſis fiunt, quibuſdam enim quòd incipiant gracileſcere, aliis quòd nimium iam proceſſerit craſsities. Diſtingunt hæc signa duo, quod bilioſum, & quod ſubrubrum. Nam qui rugas habent ob gracilitatem, plerunque ſunt pallidi, aut chlori: qui verò ob craſſitiem & nutritionem nimiam, ſunt rubri; vt pote plethorici. His dictis, profert exemplum in mammis, cum.n. nulla corporis parte ſit cutis adeo laxa, quęque adeo nunc contrahatur, nunc diſtendatur, in illis, magis quam in vlla alia parte apparet quod dictum eſt. Ita (inquit) euenit mammas gracileſcentes, primum de-

tra-

tractas, & deorſum concidentes, vt cum nutrientibus graciloſcunt, amplius autem graciloſcentes vt cum iam areſcunt ſeneſcentibus, ſurſum tractas, & circumtractas. Atq. (inquit) nullus vtique putauerit ob hoc fieri, qui ſcilicet neſciat ea quæ dicta ſunt: ſed renutrita carne hoc fit, id eſt, ſed renutrita carne fieri putabit: vel, ſed renutrita carne hoc fit aliquando. Quaſi diceret, nullus putauerit fieri ob hoc, quia aliquando fit renutrita carne.

26 *IVgula manifeſta, venæ conſpicuæ.*

Hæc proximis verbis rectè adiacent, vtpote pertinentia ad eandem doctrinam. Sunt enim etiam hæc ſigna gracilitatis. Ijs enim qui extenuati ſunt, iugula eminent, & venæ conſpicuæ ſunt, iugula quidem, quia caro eſt conſūpta, venæ verò, & ob hoc, & nonunquam, quia redundantia vitioſi ſanguinis cauſa extenuationis fuerit.

27 *PRodicus interficiebat febricitantes, curſibus, luctis & calidis fomentis. Malum febriculoſum, inimicum fami, circuitibus, luctis, curſibus frictioni, laborem, labore ipſis.*

Prodicum notat, quòd febricitantes malè curaret, ac potius interficeret, cogens currere, luctari, fricari, inambulare (hos .n. vocat circuitus) & inediam ſuſtinere, & calidis vti fomentis. Reddit cauſam qua cenſeat illum hac curatione febricitantes interficere, dicens, febriculoſum malum (ideſt, febris, aut quod cum febre conſiſtit malum) inimicum eſt fami circuitibus, luctis, curſibus, & frictioni. Ille igitur addebat, laborem labori in ipſis, & ita interficiebat. Febriculoſum malum eſſe inimicum circuitibus, luctis, & curſibus, & frictioni, ideſt, lædi eos qui febricitent, his exercitationibus, haud dubium eſt; tamen inimicum etiam eſſe fami, non tam eſt manifeſtū. Cur .n. ſi febribus fames eſt inimica, febricitātes transferimus ad victum tenuem? Labores .n. vt inimicos febribus, meritò febricitantibus interdicimus, iubentes in lecto decumbere, aut ſaltem in domo ſe continere: cibos verò cur tollimus? Sint .n. illi amici, ſi fames inimica. Quòd ſi dicas, non eſſe famem febri inimicam, victū tenuem, ſed eum qui ſit tenuior quàm res exigat, ſanè hoc modo non eſt, quòd famem inimicam diceret, potius quàm cibum. Non enim minus, ſed vt Gal. cenſet etiam magis, eſt inimicum, dare craſſiorem, quàm tenuiorem. Itaq; hac ratione potius diceres cibum inimicum, quam famem inimicam. Cùm præcipuè febris per ſe nunquam petat cibos, ac multo minus febrem faciens cacochymia. Ob febres igitur nulla fames videtur eſſe inimica, ob facultatem verò, cum eſt nimia, inimica eſt, non quidem ea peculiariter, ſed vt aliud quiduis, quod fit nimium. Proinde ne intelligas famem per ſe inimicam eſſe febribus, tametſi .n. ſunt paucæ quædam, quas peperit fames, quæ cibo curantur, in commune tamen id dici non poteſt, ob dictas nunc cauſas: ſed Hippoc. carpit victum quo Prodicus

A vtebatur, qui ſimul iubebat ægrotos exerceri & fricari, & calidis foueri, & cibum prębebat pauciorem, quàm alioqui oporteret. Hoc vero duplex erratum erat, cum .n. cibum pauciorem dare eſſet per ſe ſo periculoſum, tamē multo periculoſius cum homines laborarent, quia vt dicitur ab Hip. vbi fames, laborandum non eſt. Itaq. cum dicitur malum febriculoſum inimicū fami, circuitibus, luctis, curſibus, & frictionj, non oportet hæc ſeparatim accipi ſed coniunctim, vt intelligas inimicum eſſe, nō quidem fami ſeorſum, ſed toti huic victui.

28 *VEnarum rubor, liuor, chlorus color, laterum dolores tenues.*

Hæc mala intelligit Gal. accidere ijs, qui per febres eo victu vtuntur, quem Prodicus inſtituebat: non tamen ſingulis omnia, ſed omni-
B bus eorum aliqua. Omnes .n. plus ſatis exercitatione & fame cruciatis fit venarum rubor, aut liuor, aut chlorus color, aut dolores laterum tenues, vocat, vt omnes ante Galenum enarratores cenſebant, quibus ipſe etiam ſubſcribit, tenues dolores laterum, eos qui verè pleuritidis non ſunt, ſed laterum dolores ſine inflammatione. Si enim mediocrem habent ſanguinem, in ruborem eis attolluntur venæ, ſi verò habent debilitatem, fiunt liuidi, ſi ſunt bilioſi, chlori fiunt. Dolores verò laterum fiunt, ob laborem nimium inſtrumentorum reſpirationis, & ob fluxiones in illa concitatas. Non mirum autem, ſi aliquando is ſit corporis apparatus, vt in bilioſas pleuritides finiantur ij dolores.

C

29 *SItim ſedans, os claudere, tacere, ventum cum potu frigidum inducere.*

Optimam cautionem continet oratio hæc, ne quem ſitis fatiget: os claudere, ventum frigidum inſpirare, & potu frigido vti, hæc qui facit, & quietus manet, neque cibis vtitur ſiticuloſis, ſi ſanus quidem degit, ſine ſiti eſt, ſi quam maximè teneretur affectu aliquo præter naturam ſiticuloſo, tamen ſitim moderatius fert. Hanc ob cauſam, æſtiuo tempore, ſanis, & quibus otium eſt, vt ſanitatis ſtudeant tutelæ, præcipio, domi ſe contineant, quieti in cubiculo temperato, veſtibus moderatis induti, & os habeant clauſum, taceantque, & aerem quem ſint reſpiraturi, ſi res exigat, ventilatione, aut quacunque alia arte temperent, &
D aquam, vinumvé, vt cuiuſque fert cōſuetudo, refrigerari curent, alij niue, alij recōdentes in ſubterraneis, alij ſub dio exponentes, vt cuiuſque eſt temperies, & conſuetudo. Eadem & ad febricitantes fieri iubeo, plus aut minus, vt eſt morbi tempus vniuerſale, & hora paroxyſmi. Illud verò eſt mihi ſemper curæ, ne plurimi ægroti lecto aſſideant, neq; omninò illum inuiſant, ne illorum frequentia aerem qui inſpiratur calfaciat, & ęgrotus multa cogatur loqui; itaque ob id ſitis augeatur & febris. Ventum frigidum, & potum frigidum, ſitim tollere conſentaneum eſt rationi, quandoquidem ſitis, caloris & ſiccitatis ſoboles eſt. Verùm non omnis ſitis eſt eadem procuratio, neque

om-

omni æquè ſuccurritur frigido aere, aut potu, ſed vt cuiuſque eſt cauſa. Et enim quæ ex caloris magnitudine naſcitur, qua paſſione plurimum laborat thorax & pulmo, aere frigido ſuccurritur melius quam potu, & potu, non tam multo, quam frigidiſſimo: ei verò quæ nõnunquam fit ex ſicca intemperie, ſine humore, aut cum humore ſalſo, aut acri, qualis plerũque ex ventriculo aut hepate eſt, melius ſuccurritur potu quam aere, & talem quidem ſitim ſedat potus aquæ, etiam tepidæ. Itaq. hic eius præcipuè ſitis medela traditur, quæ ex vehementia caloris naſcitur, per quam etiam os claudere, & tacere eſt conſultiſſimum. Si tamen liceat per febrem os claudere. Nonnulli enim dum febris viget, cogũtur hiare, quos ſi os claudere cogas, fortaſſe ſtrangules. Verum ore clauſo recipitur redditurque ſpiritus per nares, & oris ſaliua conſeruatur melius, quæ loquendo plurimum diſſipatur, præterquam quod in oris partibus excitatur magna caliditas. Cur igitur ad ſitim cauendam tanti ſit momenti taciturnitas, & os clauſum, hæ ſunt cauſę.

30 *OCcaſiones vnde cœperunt ægrotare conſiderãdum, ſiue ex capitis dolore, ſiue auris, ſiue lateris. Signum dentes, & in quibus bubones.*

31 *VLcera quæ fiunt, & tubercula, indicantia febres, quibus hæc non fiunt, iudicationum ſublationes. Quibus intus relinquitur certiſſima & citiſſima recidiua.*

Hæ duę orationes eiſdem omnino verbis occurrerunt ſcriptæ libro ſecundo, in calce ſectionis primæ, vbi & enarratę a me ſunt.

32 *SPuta rotunda delirium indicant, vt in Pleno.*

De hac ſputi ſpecie ſcriptum eſt ab *H*ipp. in prognoſtico, atque à me in commentarijs, quod quidem ſignificare pituitam craſſam, & calidam in pulmone intemperiem, Galenus cenſet, atq. proinde tabem minari potius quã delirium, tametſi & delirium etiam afferre poſſit pulmonis ea affectio, quod calidi fumi copioſè mittantur in cerebrum, id verò vnum quidam eſſe videtur eorum quę fieri poſſint, non quæ crebro fiant, atq. ob id fortaſſe ſcribere curauit Hipp. exemplum, atque vbi accideri. Cenſuit enim Sabinus Plenum nomen eſſe oppidi.

33 *HAemorrhoydas habentes, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagadena, neque furunculis, neque terebynthi formam habentibus, fortaſſe neque lepris, fortaſſe autem neque alijs.*

Hæc oratio, & aliæ omnes, quæ ſequuntur vſq; ad tertiam ſectionis quartæ, eiſdem verbis, & eodem ordine ſcriptæ ſunt in calce libri de humoribus: ſunt verò conſona etiam alijs *H*ippocratis præceptionibus, quæ per totum hoc opus, & in aphoriſmis ſcripta ſũt. Hæmorrhoydas enim à multis morbis liberare celebratiſſimum eſt, nam & in aphoriſmo

A 21. ſectionis ſextæ dicitur. In inſanientibus varicibus aut hęmorrhoydibus accidentibus, inſaniæ ſolutio fit. Hic à pleuritide, & peripneumonia, & phagædena, & tuberculis, & terebynthi formam habentibus, & alijs eiuſmodi, dicit liberare: quorum quædam ſunt inſaniæ (quæ ſcilicet ſine febre fit) analoga, vtpote melancholica: quædam ſanguinea potius ſunt, tametſi ea etiam poſſunt eſſe ex melancholico ſanguine. Sunt. n. melancholica vlcera phagedænica, vlcerati ſcilicet cancri, & furũculi, qui ex melancholico, craſſoque ſanguine fiunt, & nigra quædam exanthemata in cruribus oriri ſolita, habentia figuram fructus terebynthi, & lepræ, quæ hoc differunt ab elephãte, quod non tam altà ſubiectam carnem, ſed cutem teneãt. In quibuſdam codicibus, quod B & Galen. monet, pro neque alijs, legitur, neq. alphis. Neque ſanè omninò malè, nam & alphi ſunt in quadam lepræ ſpecie: cæterum hæc eſt vetus lectio. Pleuritis & peripneumonia ex redundantia ſanguinis naſci ſolent, aliquãdo quidem vitioſi, aliquando verò ſolum redundantis. Verum quia per hæmorrhoydas multus & vitioſus ſanguis effunditur, fit merito vt ab his, & ab alijs quamplurimis liberare poſſint. Nam & multitudinem, & cacochymiam poſſunt ſoluere, & ab omnibus membris principibus auertunt.

33 *MVlti ergo intempeſtiuè curati, talibus non cũctanter rapti ſunt. Et pernicioſè ſic.*

C Quia hæmorrhoydes à tam multis & adeo malignis morbis liberant, non debent curari intempeſtiuè, neq. aliter quam adhibita ea cautione, quam in aphoriſ. ſcripſit, dicẽs. Hę-
„ morrhoydas ſananti antiquas, ſi non vna ſer-
„ uata ſit periculum eſt hydropem aut tabem
„ accedere. Itaq; intẽpeſtiuè curantur hæmorrhoydes, quæ cacochymo adhuc corpore curantur repentè, nulla ſeruata, quæ corporis neceſſitati ſubſeruiat. In aphoriſmo comminatus eſt hydropem aut tabem, hoc loco dicit, cum quis intempeſtiuè curatur, fieri vt illis ipſis malis corripiatur citò, à quibus hæmorrhoydum præſentia liberabatur. Neque tamen eſt vlla repugnantia; ſed eadem res dicitur; præterquam quod in aphoriſmo reſtringerat rem ad duas affectiones peſſimas, hic latius, liberiuſque rem produxit, dicens, in eaſdem affectiones cito incidere homines, D à quibus per hæmorroydas liberarentur. Quod ſanè rationi conſentaneum eſt, iuxta rationem epilogiſticam, & communem omnium conſenſionem. Ab illo enim morbo dicimus nos miſsione ſanguinis, aut alio quopiã auxilio præſeruari, in quem eo auxilio ſublato eſſemus caſuri. At verò hæmorrhoydes non liberant ſolum ab his, quos nunc recenſuit, ſed etiam ab hydrope, & tabe. Fit hydrops ſæpè calore naturali hepatis ſanguinis multitudine ſuffocato, quo caſu cum poſsint hæmorrhoydes à multitudine liberare, neceſſe eſt ad hydrope etiã poſsint. Tabes verò ſæpiſſimè incipit ab ſputo ſanguinis, quod nihil poteſt melius tollere quam hæmorrhoydes, id verò tollentes, cõſtat ab imminente tabe liberare.

rare. Igitur, qui intempeſtiuè curatur, timendum eſt ne aliquo morbo, eorum quos nunc recenſuit, corripiatur, fiatq; pleuriticus, aut peripneumonicus, aut contrahat exedentem cancrum, aut multos furunculos, aut exãthemata terebynthina, aut lepram, aut ſimile aliquid, aut etiam incidat in hydropem, aut tabem: idq; vel per priores alios morbos, vel per ſe, & nullo alio morbo prægreſſo. Vtrumque enim fieri poteſt, velut in tabem per pleuritidem, aut peripneumoniam, aut hæmoptoycam paſſionem: in hydropem, per vteri, lienis, aut hepatis, duritiés, aut etiam prægreſſis, lepra, aut elephante, aut quamplurimis tuberculis. Nam ex his omnibus cum ſunt maligna procedi ſolet ad illa peſſima, & poſtrema mala, tabem, dico, aut hydropem. Vt hac rurſum ratione in idem recidat, quod hic dicitur, & in aphoriſmo. Dicitur enim hic (quod, & veriſſimum ell) & perniciose ſic: quod nihil aliud ſignificat, quam hæc mala cum fiunt ob repreſſas intempeſtiuè hæmorohoydas, pernicioſiora eſſe, quàm alioqui eſſe ſoleant, vnde fit, vt in illa finiantur, & interimant. *H*uius cauſa eſt, quia cum conſuera aliqua euacuatio cohibetur, omnia periclitantur ſimul, atque metus eſt, ne ſimul cum eo, quod apparet, aliquid etiã latens, & pernicioſum, in parte aliqua principe fiat: vt certè ſolet fieri ſæpe. Adeo, vt vel vulgi iam ſit opinio, cũ vetus aliqua euacuatio ceſſat, periclitari hominem de vita: idque ſiue chyrurgus ceſſare faciat, ſiue ſpontè ceſſet. Tamet ſi non ſemper eadem cauſa ſit, ſed cum ſpotè id ſit, aliquando moriatur homo, quia ea euacuatio ceſſat, aliquando ea ceſſet, quia homo moritur.

35 *ET quicunque alij abſceſſus, vt fiſtulæ, aliorum ſunt medela.*

Non tantum hæmorrhoydes antiquæ dicta cautione curari debent, ſed, & quicunque alij abſceſſus ſiunt aliorum medela, vt fiſtulæ. Fiſtula eſt longus ſinus calloſus, per quẽ aliquid expurgatur aſſidue. Fieri poteſt vbiq; frequẽs autem eſt iuxta anum. Illud verò, vt fiſtulæ, nõ dicitur ſolum gratia exempli, ſed, vt explicetur modus eorum abſceſſuum, qui tali indigẽt cautione. Nõ enim omnes abſceſſus tam cauta curatione indigent: quidam enim non ſiunt decretoriè, ſed prorſus ratione ſymptomatis, & ſunt omninò inutiles: ſed neq; omnes, qui ſiunt aliorũ medela, niſi ſiant medela, vt fiſtulę. Si enim febris aliqua finitur in bubonem, aut parothydem, nemo cunctetur curare, nullo (ſi fieri poſſit) relicto veſtigio: quamquam profectò abſceſſus ille febris medela fuerit. Sed quidam ſunt abſceſſus, qui affatim ex morbo aliquo facti, illum ſubſtulerunt, alij, qui non ita, ſed conſuetudine quadã aſſiduè aliquid ex præſtantioribus Partibus excipiunt, aut vacuant, & hæ ſunt medela morborum, vt fiſtulæ, ideſt, aſſiduè aliquid detrahentes excremẽti, & ita ab alijs morbis præſeruantes. Definitio autem horum abſceſſuum diuturnitas eſt. Fiunt enim diuturni, quod natura iam conſuetudinem, eo mittendi comparauerit. Igitur in omni diuturno abſceſſu, ſiue ſit cũ euacus-

A tione, vt vlcus, fiſtula, aut hæmorrhoys, ſiue etiam ſine ea, vt vetus podagra, videndum eſt quomodo cures. Plurimi enim eorum, qui tali morbo multis iam annis laborarunt, ſolent in nephritidem, aut aſthma, aut etiam aliquam apoplecticarum paſſionum incidere: vt cõtra multis fieri vidi ex epilepſia, aut alio cerebri magno morbo, nephritidem, & ex hac podagram. Tales igiitur abſceſſus cum iam sũt inueterati, & ſi cum euacuatione non ſint, dico eſſe aliorum morborum medelam, vt fiſtulas, quapropter, ſæpe curari prohibeo, aliquando etiam fieri ſuadeo, iuxtà præceptionem *H*ippoc. quæſequitur.

36 *DEcubitus quidem in quibus facta tollit, hæc ante facta prohibet.*

B Nullus interpretum dubitat, oratione hac ſignificari, decubitus, ſeù abſceſſus, qui morbis aliquibus ſuperuenientes, eos tollũt, eoſdem ſi fieri anticipent, fieri prohibere. Verũ hæc verba videntur ineptum ſenſum reddere aut omninò in aliam ferre interpretationem. Nã illud, ante facta, non videtur dici de decubitu, ſed de ipſis malis. Si verò ipſa mala ante facta ſunt, quomodo decubitus fieri prohibet? Decubitũ igitur ipſum oporret eſſe, ante factũ non mala. *H*anc ob cauſã quidã interpretum pro προγενόμενα, id eſt, ante facta, cenſebant legendum, προγινόμενα, vt referatur ad σκῆψιν, id eſt, decubitus, itaque decubitus prius factus. Atqui profectò leuicula quadã literarũ mutatione redditur tota oratio perſpicua. Verũ Gal. cuius hęc erat lingua materna, cenſet hãc quoq; phraſim, citra mutationẽ vllã, poſſe ferre eundem ſenſum; quare de ea re nõ oportet nos admodum laborare, ſed rẽ ipsã expendere, nobis intelligentibus, nihil aliud dici, quã eos decubitus, qui morbos aliquos ſolent, ſuperueniendo tollere, eoſdem anticipãdo, fieri prohibere. Dicitur verò nunc nomen decubitus de abſceſſu, neque ſanè aliud eſt apud *H*ipp. niſi forte ratione. Dicitur enim alterũ ab aſcendendo alterum ab incubendo. Cõſtat verò idem eſſe, quod ab vna parte abſcedens in alteram incumbit. Conſtatq; Hipp. de eiſdẽ prorſum rebus agere, cũ nuper diceret, quicũq; alij abſceſſus aliorum ſunt medela, & nũc dicẽrem, decubitus in quibus facta tollit. Idẽ enim eſt in quibus facta tollit, & quorum me-
D dela eſt. Et ambo hæc eiſdem congruit. Iidem enim abſceſſus, qui, quia ſunt aliorũ morborũ madela debent cautè curari, illi inquam iidẽ, cum morbos ante vertunt, ab eis præſeruant. Nã hæmorrhoydes ſunt de quibus præcipuè ſuſceptus nuper eſt ſermo, quas dictũ eſt pręſeruare à melancholicis paſſionibus. Hæ autẽ eædem, vt in citato aphoriſ. dicitur, ſuperuenientes tollunt illas paſſiones. Verùm (quod ad curationem præſtat magnã vtilitatẽ) oportet hic ſcire, poſſe hanc ſententiam pertinere ad partem prognoſticam, & ad curatricem. Ad prognoſticam quidem, cum illud ante facta intelligatur ſpontè, ac per ſe: ad curatricem, cum à medico. Nimirum abſceſſus, qui eum ſuperueniũt, ſolent morbos tollere, iidem ſi fieri anticipient, liberant, aut etiam ſi

fieri non anticipent, fiant tamen arte,& à medico. Cum ſponte fiunt,& liberant,ad medicũ nihil aliud pertinet, quam agnoſcere,ac prædicere futurum, vt homo ab imminente aliquo morbo liberetur: cum autem morbus imminet, & abſceſſus non fit, optimè curantis conſilium eſt,eundem facere: quia decubitus, qui ſuperueniens tollit,antefactus præſeruat. Hac cauſa multis, quibus à magnis morbis malè timemus,curamus hæmorrhoydas facere: alijs etiam crura fricamus fortiter,non aliorſum,quàm,vt fiant podagrici,quod quidẽ eſt morbum morbo curare. aut morbo à morbo præſeruare. Verùm nõ indiſtinctè pro quouis morbo,quiuis abſceſſus procurãdus, ſed pro quocunque, is qui tali morbo ſoleat vtiliter ſuccedere. Nam Hipp. dicit,non ſimpliciter decubitum à morbo prȩſeruare,ſed in quibus facta tollit. Oportet ergo per te ipſum meditari, quæ quibus ſoleant ſuccedere, vtiliter, & inutiliter,vt quæ inutiliter ſolent ſuccedere, prohibeas, quoad poſſis, quæ vtiliter,niſi ſponte fiant, aut morbus videatur eſſe benignus,& bonæ iudicationis(tales enim citra abſceſſum ſoluuntur) facias, aut etiam antequam morbus hominem præhendat, ſi ab illo vehemẽter times. Velut ſi,qui ſuperiori anno ab epilepſia liberatus eſt,ſuperueniẽte podagra,nunc à podagra ſe ſentiat valde liberum, tẽtetur verò incubo,aut vertigine,aut omninò capitis grauitate, prudẽter feceris,pedes frictione,& labore laceſsẽdo,vt à capite auertas.

57 *ALterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere,aut alio aliquo liberant,aut aliis communiones:*

Ad eandem doctrinam pertinent hæc oratio,& quæ hanc anteceſſit:dicitur enim nunc quædam loca liberate à morbis aliarum partium,quod earum recipient excrementa: nimirum,vt dictũ eſt,decubitus factos morbos tollunt, & à nondum factis liberant: tantum addit nunc Hipp. quod ad cauſas abſceſſuum ſpectat, videlicet fieri abſceſſus,in quampiam partem,ob dolorem,vel pondus,aut communionem,quæ illi cum parte affecta intercedat aut ob aliquid aliud,vt exercitationem nimiã eius partis, aut calidam intemperiem, aut ob debilitatem. Nimirum omnis ex parte in partem motus,neceſſe eſt fiat,vel quod trahatur, vel quod mittatur,vel quod veniat. Trahitur quidem calore,frictione, & motu partis recipientis. Mittitur ob partis mittentis laborẽ, cuius cauſa eſt,vel grauitas, vel qualitas maligna:venit autem ob pondus,vel vacuũ,porrò,vt quod venit,vel mittitur,in hanc ex hac parte veniat,aut mittatur,cauſa eſt,dolor,aut debilitas partis recipientis,vel huius cum illa communio, ſeù rectitudo. Indicatum enim eſt ſæpe eſſe quarundam partium communionem, ob quam in ſeſe mutuo ſua mala refundunt,idq; ob rationem quandam multis communem,vt dextrarum cum dextris, ſiniſtrarũ cum ſiniſtris,aut ob peculiarem,& propriam, vt genitalium cum vocalibus.

A 38 *PRopter conuerſionem non amplius ſanguis venit, ſed, ſecundum humoris cognationem, huiuſmodi ſpuunt.*

Non ſolum in ſanguinis excreatione verũ eſſe comperies,quod nunc dicitur,ſed in omni alio ſanguinis effluxu, vt in muliebri profluuio ex vtero,& in mictu ſanguinis, & in dyſenteria cruenta. In his enim omnibus adhuc recentibus ſanguis exit,inueteratis verò,mutatur exeuntium forma,in album,purulentũ, aut bilioſum,flauum,aut viride, aut nigrum propter conuerſionem ſanguinis, ſecundum humoris cognationem:quia ſanguinis redundantia in aliquam cacochymiæ ſpeciem vertitur,hanc aut illam pro temperie cuiuſq; hominis: bilioſis enim in bilem,melancholicis in B melancholiam vertitur, humidis valde cum calore,ſuppuratur. Similes conuerſiones ſiũt in febribus:incipientes enim à ſanguineis degenerãt ſȩpe in alias ſpecies,ob ipſius ſanguinis conuerſionem. Vbi ego legi τροπὴν, ideſt conuerſionem inueniebatur in antiquioribus codicibus ῥοπὴν, ideſt inclinationem, verum quia Gal. probat cenſuram veterum interpretum,qui pro ῥοπὴν cenſebant legi τροπὴν placuit hanc lectionem ſequi.

39 *QVibuſdam ſanguinem auferre tempeſtiuè in huiuſmodi,in aliis autem,in his nõ conuenit.*

In quibuſdam eorum quibus ſanguis exit, dicit oportere mitti ſanguinem,in alijs minimè. Vnica autem illa vocula, tempeſtiuè, exC ponit quibus ſit mittendus, & quibus ſecus. Nam mitti debet tempeſtiuè,& antequam sãguis in aliam naturam degenerauerit, poſterius verò minimè. Conſtat autem hoc dici indicatione ab humoris ſpecie, ob quam in illis quidem mitti ſanguis,in his expurgans medicamẽtum dari debet: verum hoc nihil prohibet, quin in eis etiam quibus mutata ſit eius ſpecies, mittatur aliquãdo ſanguis ſecundum alias de mittendo ſanguine præceptiones.

40 *IMpedimentum incruenta ſpuentibus, anni tempus pleuritis, bilis.*

Gal. atque,vt ipſe refert,alij eo priores,intellexerunt dici hic impedimentum, quod sã- D gninis miſſionem prohibeat: cæterum durum eſt dicere, pleuritidem prohibere, mitti ſanguinem,neq; Gal. ſe ſatis expedit ab hac difficultate,quantumuis laborat: quapropter ego in alium ſenſum feror, intelligoque impedimentum dici,non quod miſſioni ſanguinis,ſed quod curationi ſimpliciter obſtat:quaſi diceret,cum quis ſanguinis ſputo laborat,tempus anni,valde,aut calidum,aut frigidum,& pleuritis(ſi ſcilicet ſimul tenetur pleuritide,vt fieri ſolet) & bilis toto corpore redundans,impedimento eſt quominus rectè curetur: quia, vterq; temporis exceſſus,& frigus,inquam,& calor auget ſputum cruentũ, illud rumpens, hic laxans:bilis exedit:quare cum ſint hi tres modi quibus poſſit ſanguis excreari, ruptio, anaſto-

-naſtomoſis, & corroſio, neceſſe eſt tria hæc obſtent curationi, præterquam quod bilis petit vſum expurgantium, quæ aperientia ſunt & irritantia. Iam verò pleuritis non aliter curari poteſt, quam excreando, neq; hæmoptoys quicquam petit magis, quam thoracis quietem, vt ne loqui quidem talibus libenter permittamus: obſtant igitur magnoperè hæc omnia ſputi cruenti curationi. Hanc eſſe legitimam loci huius explanationem, facilè intelliges ex Gal. in commentario aphoriſ. 16. ſectionis 2. ibi enim ita eſt ſcriptum. Et enim contraria indigent curatione ſputum ſanguinis, & pleuritis. Si igitur contraria petunt auxilia, neceſſe eſt mutuò ſibi impedimento ſint.

SECTIO QVARTA.

1 *QVa iuxta aures circa criſim ſientia, non ſuppurantur, his inanitis reuerſio fit ſecundum rationem reuerſionum, reuerſione facta iterum tollūtur, & manent, vt febrium reuerſiones in ſimili circuitu. In his ſpes eſt in articulos abſcedere.*

Dixerat Hippocrates in proxima ſectione, omne ſuppurans eſſe ſine recidiua, vnde collegimus, quod non ſupparat, non adeo ſine recidiua eſſe: iuxta quam ſentētiam dicit nūc, parotydes, quæ per morborum acutorum iudicationes fiunt, niſi ſuppurentur, reuerſiones habere, atque adeo harum quaſdam ſolere pluries & ſolui, et reuerti, ſecundum ipſos febrium circuitus, & talibus ſolere poſtremò fieri abſceſſus ad articulos. Inaniri œdemata dicit, vt Galenus libello vocum antiquarum Hippoc. interpres eſt, detumeſcere & emolliri. Dicit itaque cum non ſuppurantur, ſed inaniuntur, id eſt, detumeſcunt, vt videantur reſoluta œdemata, ſolere reuerti, atque nonnunquam pluries circuitu quodam febrili ſimili, idque cum fit, ſpectari futuros poſtremò ad articulos tumores aut dolores. Conſtat, cum eſſet dicturus, his inanitis reuerſio fit, nō fuiſſe neceſſarium dicere, quæ non ſuppurantur, nam intelligi poterat, & ſi tantum dixiſſet parotydes ſi inaniuntur & reuertuntur iuxta febrium circuitum. Nam quæ ita inaniuntur, & reuertuntur circuitu quodam non poſſunt eſſe ſuppurata. Verum Hippocrates dixit, quæ non ſuppurantur, vt alluderet, ad id quod citato loco dictum eſt, obiterque inſinuaret, quæ non ſuppurantur eſſe reuerſiua, quę enim ſuppurantur reuerſiua non ſunt. Cauſa verò ob quam euenit, quod in hac oratione dicitur, eſt, quia quæ non ſuppurantia, ſæpe intumeſcunt, & rurſum detumeſcunt, neq; ſuppurationem recipiunt, neque reſolutionem integram, ſed aut reſoluuntur falſo, hoc eſt, retrocedentia videntur reſolui, aut imperfectè, ac per partes ſuccorum influunt, & reſoluuntur, vt in paroxyſmis febrium euenit. Vtrunque autem horum malum. Retrocedere enim periculoſi & lethalis eſt morbi, per partes influere, & reſolui, eſt contumacis, longi, & difficilis iudicatu. Eſt.n. indicatio quædam ſæpe tentata, quam tentari tanto eſt deterius ſignū, quanto ipſa iudicationis ſpecies eſt deterior,

A illis quæ cum euacuatione aguntur. Cum verò ſæpè rediens, & abiens tumor, poſſit fieri ob dictas duas cauſas, redire ſecundum febriū circuitus indicat, ob reſolutionem, quæ per partes agatur, id euenire, eodem ſcilicet modo, quo in ipſis febrium circuitibus. Igitur meritò eo apparente ſigno, expectantur abſceſſus alij grandiores, qui ad articulos plerunque fiunt, ob ipſarum partium naturam, vt alibi explicuimus, non ſemel.

2 *VRina craſſa alba, vt quæ Amphigenis, in laborioſis quarto die ſaliquando incipit, & liberat ab abſceſſu, ſi verò vltra hoc, & ſanguis a naribus effluat, manifeſtè admodum.*

Vbi dicit manifeſtè admodum, ſupplere de-
B bet ſoluitur, conſtat id ex aphor. 64. ſect. 4. qui hæc ipſa oratio eſt. Tantum hic additur exemplum Amphigenis. Verum hoc nihil facit, vt quis aliam enarrationem deſideret, præter eā quam in aphoriſmi commentatione ſcripſi.

3 *CVi inteſtinum, in dextra parte arthriticus fiebat, & quietior, poſtquam autem huic curabatur, dolentior.*

Vnum quoddam, idq; accommodatiſſimum exemplum, nunc proponitur, illius doctrinæ, quam ſectione proxima tradidit, dicens, Alterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere, aut alio aliquo liberant, aut alijs communiones: & rurſum illius, quam antea tra-
C diderat eadem ſectione, dicens. Multi ergo intempeſtiuè curati, talibus non cunctanter capti ſunt. Nimirum illa oratione dicebatur, quarundam partium dolores liberare à doloribus aliarum partium: hac verò, ſi partes illæ, quæ ab aliarum liberant paſſionibus intempeſtiue curentur, paſſiones eas fieri, aut redire, velut huic, cuius hic fit mentio. Laborabat .n. inteſtini dextri morbo, ſuperueniebatq; ei nonnunquam dolor articulorum, atq; tunc temporis ſubleuabatur à priori malo, & cum curabatur ab arthritide, redibat, aut exacerbabatur inteſtini dolor. Nam, quia articularem dolorem adeſſe, tollendi inteſtinalem, erat cauſa, non adeſſe, erat augendi. Detrahebāt .n. dolendi cauſam articuli inteſtino, qua non detracta, neceſſe erat dolorem augeri. Nimirū cum non eſſet tota dolendi cauſa inſūpta, neq.
D corporis apparatus morboſus ſublatus. Vt narrat Gal. altercabantur enarratores de hac inteſtini affectione, dicere volentes ad quid inteſtinum pertineret, & de hac arthritide, ad quem articulum. Dicebant alij eam eſſe affectionem fuiſſe dolorem coli, alij decidentiam ceci in ſcrotū, quod id dextra parte locatum, & à meſenterio ſolutum ſit: rurſum dolorem arthriticum, quidam multorum articulorum, quidam pedum, alij coxæ fuiſſe. Videtur enim multis non ſatis eſſe commentari autorum verba, niſi etiam diuinent. Nam quæ ratio ſit, quæ ſcias, cum Hippocrates nihil dicat aliud, quam cui inteſtinum in dextra parte, quod inteſtinum doluerit? Atque an doluerit ſolum, an etiam deciderit in ſcrotum? Atque cum ſolum dicat arthriticus fiebat, qui articuli

aut quo doluerint? Niſi probes, non poſſe horum quiduis fieri, ſed vnum quiddam neceſſariò fieri, alia omninò fieri non poſſe. Ego verò ſcio virum quẽdam doctrina nobilem, & mihi valde familiarem, cum vtriq. dolori, inteſtinorum dico & articulorũ, ſit obnoxius, & vtroque ſoleat laborare alternatè, quaſi alter alterum eleuet, laboraſſe iam ſæpè dolore colico ſine inteſtini decidentia, aliquando etiam decidentia inteſtini in ſcrotum: plerunq. podagra & chytagra, aliquando etiã iſchyade. Itaq. poſſunt hæc omnia fieri, eſtq. omnium ratio & cauſa eadem. Sed neq. quod dicit in dextra parte, aliud quippiam nobis indicat, quã euenisſe nunc dextra parte dolere, poſſet idẽ euẽrus in ſiniſtra eſſe parte. Neq; quidem ex inteſtino ad articulos factus eſt abſceſſus ob quãpiam communionem (nulla enim eſt) ſed dolore, aut grauitatẽ, aut aliquo alio, vt dicebatur. Porro quod *H*ippoc. dicat numero ſingulari inteſtinum potius quam plurali inteſtina, nihil refert, nam nomine inteſtini cum ſimpliciter dicitur, ſignificatur totũ id, quod producitur à fundo ventriculi vſque ad anum.

A Gaſis filia cum iuuencula eſſet denſo erat ſpiritu mulier autem facta, ex partu nondiu dolora exiſtens, in ſublime extulit pondus magnum. Statim quidem crepere viſum eſt aliquid in thorace, Sequenti die, & aſthma habebat, & dolorẽ dextra coxa. Cum hac doleret, tunc & aſthma tenebat, ceſſante autem, ceſſabat. Spuebat ſpumoſa, initio quidem florida, cõſiſtens verò vomitui bilioſo ſimile erat. Dolores tunc quidem maximè, cum laboraret manibus. Hanc abſtinere ab allio. ſuilla, ouilla, bouina: inſpirationibus verò à clamore, & ira.

Hæc mulier haud dubiè habebat intra thoracem in ſuprema & poſteriori eius parte, ad duo inquam prima ſpatia intercoſtalia, iuxta ipſam ſpinam, tuberculum aliquod, quod diutiſſimè crudum perſtitit, poſtea verò labore partus denuo exacerbatum, & factum phlegmonoſum, & dolens ſuppuratum eſt, & poſtea nixu, quo mulier pondus magnum in ſublime extulit, rupto abſceſſu, pus in thoracem effuſum eſt. Inde pure reſudante intra pulmonẽ factum eſt aſthma, & compatiente coxa factus eſt dolor coxæ. Quoniam verò ex eadem parte, & eadem cauſa coxæ dolor, & aſthma procedebant, conſentaneum erat augeri, & minui ſimul, atque tunc mulierem reſpirare difficilius, cum doleret magis coxa, facilius verò, cum minus. Conſtat verò neceſſe eſſe huic in thorace non ſolum eſſe aſthma, ſed dolorem etiam, nam quo loco fuerat tuberculum, neceſſe erat manere vlcus cauum, & difficile ſaneſcens, in loco præcipuè ad coaleſcentiam vlcerum adeo incommodo ob motum aſſiduum, & ſitum profundum. Fuiſſe verò & tuberculum, & ex eo relictum vlcus eo thoracis loco quo dixi, inde cõiectes, quod dolores tũc maxime ingraueſcerent, cum laboraret homo manibus. Nimirum nerui manuum naſcuntur è dorſi medulla, inter primam & tertiam vertebram, & decurrunt per duo ſpatia intercoſtalia. Meritò ergo manibus laborantibus, cõ-

A dolebat ea pars thoracis, quare ſi cum thorace condolebat coxa laborãtibus manibus, doleret vtraq. pars. Hæc omnia ſecundum Gal. narrationem dicta ſunt, atq. adeo, vt ipſe cenſet, nulli poſſunt videri dubia, præter illud, quod de compaſſione thoracis & coxæ dictũ eſt. Nulla enim cauſa videtur, qua condoleret coxa cum thorace, cum nulla eſſe videatur cõmunio illis, velut eſt thoraci cum genitalibus. Galenus ob nullam communionem factum eſſe putat, ſed quod caſu huic mulieri coxa fuerit debilior, quam partes aliæ, atque ideo receperit excrementa. Mihi verò videtur in partium etiam natura, & communione, cauſa aliqua eſſe potuiſſe. Nam thoraci cum vtero magna communio eſt, ſiquidem vocalibus cum
B genitalibus: dolere verò coxam ſæpe ob vteri morbum res eſt experimento compertiſſima, & rationi maximè conſona, & ab Hippocrate celebrata, præcipuè verò quibus vterus incidit in coxam: qualis fortaſſe erat hæc mulier. Sed eſt hic conſideratione dignum, cur ei, qui à dolore dextri inteſtini fiebat arthriticus, quanto magis ingraueſcebat arthritis, tanto magis remittebatur dolor inteſtini, & contra huic verò mulieri ambo dolores ingraueſcebant ſimul, cum præcipuè dictum eidem Hippocrati in aphoriſmo ſit. Si duo dolores non eandem partem infeſtant, maiorem alterum obſcurare. Certè ſi illud obſcurare, ſit, vt verbum ipſum præ ſe fert, & Galenus in commẽtario eiuſdem aphoriſmi intelligit, facere vt lateat, ſeu vt minus ab ipſo ægroto percipiatur, ſed velut contemnatur præ alio
C vehementiori, vera ſit ſententia illa aphoriſtica vniuerſim; diſtrahit. n. ſemper mentem vehementioris obiecti ſenſus à debiliori. Verũ ſi illud obſcurare accipiatur, vt Galenus in commentatione hiſtoriæ proximæ, eius inquã cui dolebat inteſtinum, accepit quaſi diceretur, dolorem minorem à maiori tolli, aut curari, iuxta illud, quod ſectione ſecunda huius ſexti dicebatur, operari ſimile, vt dolor dolorem ſedat, non ſit vera ſine quadam limitatione. Nimirum cum pars aliqua dolet per conſenſum cum altera, ita inquam vt non ſit ſolũ paſſio ſecundaria, ſed mera ſympathia, nõ tantum nõ curat alter dolor alterum, ſed neceſſe etiam eſt creſcant affectiones ſimul, vt ſi quis ob affectionem dolorificam ventriculi, aut ca-
D pitis, dolet oculis, neceſſariò creſcet oculorum paſſio creſcente paſſione ventriculi, aut capitis. Cum autem non eſt mera compaſſio, duorum alterum neceſſe eſt fieri, vt alteram partem recipere ex altera, vel ambas à toto corpore, vel ab aliqua alia. Si altera ab altera recipit, neceſſe eſt, vt creſcente dolore poſterioris decreſcat prioris, iuxta quod libro ſecundo huius operis dicebatur, dolente capite in pectus deſcendit, & hypochondria, inde in coxam, & pedes. Impoſſibile eſt autem omnia ſimul dolere. Si verò ambæ partes recipiunt ſimul à toto, vel alia quadam, neceſſe eſt dolores augeantur ſimul, quia ſcilicet recipiunt ſimul, verum tunc quoque detrahunt ſibi aliquid mali mutuo, quæuis enim earum reciperet plus, niſi in alteram pars ſucci

mit-

mitteretur. Ei igitur cui dolebat inteſtinum fiebat etiam arthritis, non per meram compaſsionem, ſed quod altera in alteram pars mitteret, ac proinde merito, non ſimul ſed alternatè augebantur: huic autem fiebat coxæ dolor & aſthma, thorace fortaſsis compatiente cum vtero: aut vtraq. parte recipiente ſimul à toto, aut fortaſſe à capite. Ex ſpecie ſputorum nihil aliud poſsis intelligere quàm à talibus humoribus pependiſſe malum, quales illæ differentię ſputorum ſunt natæ ſignificare, initio verò exiſſe floridum, hoc eſt, ſubrubrum, deciſo ſanguine ex vlcere. Verum de differentijs ſputorum, & ſignificationibus, in prognoſtico eſt ſatis diffusè actum: nunc quæ peculiariter ſunt huius loci pertractentur. Videbitur tibi hæc mulier etiam antequam rumperetur tuberculum, laboraſſe aſthmate, quandoquidem laborabat reſpirationis difficultate, & crebro ſpiritu. Quid autē eſt aliud aſthma quàm reſpiratio anheloſa, quæ non ſit ob febris magnitudinem? Certè non quæcunque anhelatio, ſed tanta, vt ſit iam orthopnæa. Itaque hæc antea reſpirationem habebat difficilem ob tuberculum, nondum verò erat orthopnica, ac proinde neque aſthmatica: vt poſtea. Si placet dicere fuiſſe antea aſthma incipiens, quia id malum augeſcens in aſthma abiuit, nihil prohibet. Quid huic medici conſuluerint, narrat Hipp. non quidem curationem, ſed victus ſolum inſtitutionem. Fortaſſe, vt erat morbus longus, & qui eam decumbere non compelleret, non eſt curata, ſed contenta ſolo victu, perſanari poſſe non ſperans, ſed morbum melius ferre volens. Fortaſſe etiam curationem dicere omiſit. Hippocrates, quod non valuerit perſanare; vtcunque hoc habeat, cenſuiſſe dicit medicos, hanc abſtinere ab allio, ſuilla, ouilla, & bouina, quia ſunt hæc partim acria, partim concoctu difficilia, & craſſa. Itaq; eadem ratione abſtinere debuit ab omnibus acribus, & ab omnibus concoctu difficilibus, & craſſis. Nam acria breui afferrent phthiſim exeſione pulmonis, concoctu difficilia & craſſa impedirent excreationem, & omnem corporis expurgationem. Inſpirationibus (inquit à clamore, & ira. Rectè profectò, nihil eſt enim, quod adeo poſſit vlcus dilatare in thorace, ac clamor, qui ſit vehementi reſpiratione; & ira, quæ facit feruorem ſanguinis, & præter quam quod humores conuocat, vſu aucto facit reſpirare plus & crebrius. Dicens inſpirationibus, indicat duo hæc ob ſpirationem lædere, quia ſcilicet vtcunque facit reſpirare vehementius. Mirum tamen niſi huic iuſſit Hippocrates ferris candentibus fieri inuſtiones, in duobus ſpatijs intercoſtalibus ſupremis, iuxta ſpinam, in parte dextra: & circumcirca coxam dextram: ego quidem huic hæc conſuluiſſem fieri.

5 *CVI exedebatur in capite tumor, primum alumen vſtum quadrauit. Habuit alium abſceſſum, fortaſſe quoniam os abſceſſurum erat, abſceſſit ſexaginta diebus ſuper aurem, ſuperna in parte ad verticem vulnus erat.*

A *H*abuit hic, quod per malignas cacochymias fieri ſolere multis ſcimus, tumores, vlcera, & oſſium cariem in capite. Quæ hoc noſtro tempore fieri haudquaquam poſſunt, ſine morbi gallici nota, quamquam eum morbum nouum eſſe vulgus ſibi perſuaſit. *H*uic duo tumores nati ſunt, alter ſponte exulceratus, exedebatur, eratque vlcus hoc ſupra aurem iuxta verticem: alius abſceſſus non narrat Hippocrates qua parte capitis fuerit, ſuſpicatur tamen ortum eſſe ibi, quòd os ſubiectum carie laboraret, & inde eſſet abſceſſurum, vt factum eſt. Nam aperto à chyrurgis eo abſceſſu, ſexageſimo die ex quo nudatum eſt, & cæpit ab aere & medicamentis alterari, abſceſſit os. Fieri quidem poteſt, vt oſſe non corrupto, ob redundantiam ſolum humorum fiant tumores, B verum in ijs qui maligna laborant, cacochymia, ſæpiſſimè fiunt ob ſubiecti oſſis corruptionem. Quare mox atque apparet tumor, timere talem corruptionem oportet, atque alio quopiam ſigno accedente, vt perſiſtente dolore, aut fouea ſubpræmente digito cum quadam aſperitate aperire. Quod ad tumorem qui exedebatur, alumen bene faceret, iuxta illius naturam euenit. Nam ſiccat vehementer. Rectè autem dixit alumen quadrauit, inſinuās ſcilicet, non omnibus ita affectis illud ipſum medicamen futurum vtile, ſed alijs hoc, alijs aliud quadraturum, pro cuiuſque hominis natura & diſpoſitione: rectè etiam dixit primū, quia & ſi primum videretur alumen bene facere, tamen non potuerit eo ſolo perſanari homo, ſed alia fuerit opus adijcere, fortaſſe C cauſtica. Quòd ſexageſima os abſceſſerit, non mirum, plærique enim abſcedunt poſt quadraginta, hic fortaſſe erat ſenex, & oſſibus natura durioribus.

6 *INteſtina habent vt canis, maior autem, ſuſpenduntur ex meſocolis, hæc autem ex neruis ab ſpina, ſub ventre.*

Ad Anatomem pertinet hæc oratio, eſt autem maximè conſpicuum, & exigua diligentia indigens, quod dicitur, nihil enim dicit aliud, quàm inteſtina hominum ſimilia eſſe caninis, quod adeo eſt anatomiſtis perſpectum, vt quæ ad naturalia inſtrumenta pertinent, non niſi in caninis corporibus oſtentent. Dicit hominum inteſtina eſſe maiora, certè vt & corpora tota. Ita autem habere, etiam non perſpe-D ctis inteſtinis, ex vtrorumque fæcibus licet agnoſcere. Sunt .n. hominum fæces, quæ durę egeruntur, craſſiores quàm canū. Suſpendi dicit ex meſocolis, hoc eſt, ex meſēterijs. Quod enim Galenus vocat ἔντερα, ideſt, inteſtina, vocabat Hippocrates, & eo antiquiores, κῶλα quare, & quod meſenterium, meſocolum. Dicit verò numero multitudinis meſocola, quia conſtat multis venis, quæ omnes alligatæ ſunt ſpinæ, ligamento quodam magno iuxta ſeptum tranſuerſum. Vt inde ſint meſenterij vaſa omnia, atq. cum eis inteſtina, ex ſpina, & ipſo ſepto trāſuerſo. Vocat verò neruos illa ligamenta, nomine, ob ſubſtantiæ ſimilitudinem, latius accepto. Dicit ſub ventre, vel

quis infra ventriculi os, vel quia corpore ſupino collocato, ſubſtat omnibus inteſtinis.

7 *LAborantibus gratia, vt mundè facere, aut potus, aut cibos, quæ videt, molliter quæcunque tangit, ſed non vt valde lædant, aut non bene emendabiliter, vt frigida, vbi hæc eſt opus. Introitus. ſermones, figura, veſtis ægrotanti, tonſura, vngues, odores.*

Omnia hæc pertinent ad œconomiam circa ęgrotantes, de qua ſectione ſecunda huius, nõ longè à fine, dictum eſt. Omnia, quę & ad ipsũ ęgrotum, & ad medicum, & ad eos, qui adſunt, & ad externa pertinent, ad gratiam ęgrotantis debent eſſe comparata. Gratificandumque ei, quoad fieri poſſit, cibis, & potibus, & medicamentis, & cubitulo, in quo decumbat, & ijs quę oculis obijciãtur, & ſermonibus quos audiat, & odoribus, & lectuli mollitie, ac deniq. omni alia re, quę non valde lædat. Vſque adeo vt & ipſum medicum velit Hipp. ſeſe componere, vt maximè ęgrotis placeat, introeat ſcilicet compoſitè, & videat quos apud ęgrotum ſermones habeat, & decentem habeat vultum, & totius corporis figuram, & veſtibus induatur pretioſis & mundis, capillis bene tonſis, vnguibus expolitis, odoribus etiam vtatur. Huc ſpectat ferre anulos, & aureos torquea, & quędam alia, quę vulgus hominum miratur, & amat. Libello de medico ſcripſit Hipp. multa ad hanc partem ſpectantia, ex quibus ego illud imprimia eligi ſuadeo, medicum circa totam vitam eſſe probè compoſitum. Quia maximè (inquit) ad opinionem, & autoritatem comparandam cõducit, bonis & honeſtis moribus prędicum eſſe. Itaque ſi omnes hę indulgentię, quibus ad ęgrotantes vtimur, id poſſunt prȩſtare pręcipuè, vt Gal. cenſet, vt diligant, & proinde nobis pareant, velut vnicis amicis, velut parentibus, velut Dijs, nihil magis obedientiam parit, quàm autoritas, neq. hanc quàm probitatis opinio, vt Hipp. dixit. Sed pręter hanc vtilitatem, prȩſtant hę gratię ęgrotantibus, aliam non exiguam, exhilarant enim quędam, vt quę ad medici ornatum ſpectant, & ſermones, & ſpectacula, ipſorum animos, vt minus mœrore langueſcant, quędã etiam ipſas naturales facultates, velut mundè parari cibos, & potus, & ſuauitati aliquid cõdonare, & ſi alioqui videatur non valdè expediens. Certè hia pręceptis, non ad dicta, ſed ad lucrum vtuntur multi, caueant autem hortor, ne plus ſatis vtantur, & plurimum ſuis commodis ſtudentes, eorum qui ſe illis crediderunt, ſalutem ſpernant. Videant quantum ſit id, quod ſuauitatis cauſa permittant, quod ſanè Hippocrates ipſe deſinit. Sed & id ipſum quod per artem licet, videât ipſi, quibus permittant. Nam quod inſigniter poſſit lędere, aut quod inferre noxam quę non facilè emẽdetur, nulli debent concedere, ſed vt in aphoriſmo dixit,
„ Parum deteriorem cibum, aut po-
„ tum, ſed neq; quod exiguũ poſſit lędere permittendum eſt omnibus. Nam mores ęgrotantium cõſiderandi ſunt. Quidam enim ſunt adeo intemperantes, vt ſi medicus illis tantillum concedat, ipſi ea occaſione ſint plus mul-

A to adiecturi. Itaq; hęc pręcepta, vt alia omnia practica, prudentia indigent. Nam & medici compoſitio ad gratiam comparata, quę plurimum artis prodit, cum facere ſolet ridiculum, & contemptilem: quinetiam ſuſpectum, putãtibus hominibus, id quod doctrinę deeſt, ambitione illa ſuppleri, & eum, qui tam multis rebus, fortaſſe futilibus, ſtudeat non admodũ poſſe vtilibus pręceptionibus eſſe intentum. Neque tamen has ob cauſas velim medicum rigidum, grauem, inurbanum, et prorſus ruſticum ſe prębere, vt noui alios, hac arte volentes ſimulare ſe ſemper tractare ſeria. Vſque adeo eſt cuique ſua aſtus: Ego mihi nihil horum, ſed facilem, non tamen leuem, aut grauẽ, non tamen tetricum conuictum, exopto, et
B omnia prudenter, ac moderatè facere. Vbi ego legi, ſed non vt valde lędant, legitur in gręcis codicibus [illegible] idest, non multum lędere. Quę verba ineptitudinẽ quandam pręſeferunt, proinde mihi arriſit plurimum illud αλλα mutari in alia αλλα, id eſt, ſed, ſit enim mutato ſolum apice, et redditur ſenſus longè facilior, hic ſcilicet, gratię quidem ęgrotanti, ita tamen vt non valde lędant, velut ſi dari debeat ægroto ad voluptatem frigida, ne tamen ita detur, vt parere poſſit noxam aliquam magnam, atque fortaſſe inemendabilem: vt hoc delicioſiſſimo tempore, quale nunquam viderat Hiſpania, ſcimus multis niuis vſu nimio contigiſſe. Sed ſi de mollicie & voluptatibus, quæ noſtrorum animis irrepſerunt, ſermo eſſet habendus, ad elegiam procederent
C commentaria. Faciat Deus, vt ab his expediti, ad virtutem priſtinam, qua alijs omnibus gentibus quondam fuerunt admirationi, conuertantur, & licebit medicis eos ſerio curare, vtenturque illi arte ad ſalutem, potius quàm ad delicias.

8 *AQua elixata, alia quidem vt recipiat aerem, alia verò: non eſſe plenum, & operculum habere.*

Quidam enarratorum cenſebant, hæc verba ſimul cum prioribus legi, alij ſeorſum. Qui legebant ſimul, intelligebant Hippoc. hic docere rationem refrigerandi aquam, pro ijs ęgrotis quibus placeret frigidam concedere: qui ſeorſum verò, docere rationem elixandi aquã.
D Vtraque ratione accipit ſatis idoneam interpretationem, Galenus probat magis priorẽ, me verba ipſa videntur in alteram trahere. Proinde vtramque perſequar, & prius quidem priorem. Aqua multis cauſis, & eis quidem optimis elixatur, quarum vna eſt, vt melius refrigeretur, cùm eam frigidiſſimam dare volumus. Promptius enim aqua calefacta niue, aut alia aqua frigidiſſima circumfuſa, frigus in ſe totam admittit, quàm frigida. Refrigerandi verò, cum iam fuerit calefacta, duplex ratio eſt, altera ſub dio ſine operculo exponere, altera in puteum aut niuem cum operculo, atque vaſe obturato immergere. Vtrumque autem ita fieri debere luce clarius eſt. Nam ſi cum operculo exponatur ſub dio, minimè circunfuſi aeris frigore alterabitur, ſi ve-

verò ſine operculo demittatur in puteum, aut niuem, mixtionem aliquam inutilem admittet. Quod ſi ne vas quod in niuem mergitur, aliquid in ſeſe recipiat, niſi ſit ſatis obturatum Gal. vult, quanto minus ferendum eſt, quòd delicioſi nunc faciunt (permittentibus quibuſdam aſſentatoribus) vt percolata per niuem aqua bibatur aut etiam ipſa nix aqua ſoluta. Hæc de ratione refrigerandi aquam dicta ſunt. De ratione elixandi, iuxta alteram enarrationem nunc dicatur. Elixatur aqua, præter dictam, duas ob cauſas, vt emendetur à vitio aliquo, aut vt facultatem aliquam recipiat. Vt emendetur, velut ſi craſſa eſt vt extenuetur, ſi vitioſa aliquam, aut alienam habet facultatem, vt eam deponat: vt facultatem recipiat, vt cum ea, lignum ſanctum, aut radicem cynæ, aut ſmilacem indicam, aut glicirrhyzã, aut aliud quiduis incoquimus. Cum emendationis cauſa ſolum elixatur, ad ignem lentum ſine fumo, vaſe detecto fieri debet, vt vapor, & quicquid ab ea diſſolutum fertur, expiret, neque in eam deuoluatur: cum verò cauſa facultatis, elixetur operculo ſuperpoſito, ne facultas eius quod incoquitur, expiret. Ne ſit autem vas plenum vſque ad ſummum, ſed ad os relinquatur vacuum, quantum ſatis ſit ad liberum feruorem. Nam alioqui, aut cohibebitur feruor, aut rumpetur vas, quod in muſti etiam dolijs licet experiri. Itaque ſiue elixare vis, ſiue elixatam refrigerare aquam, duplex ratio eſt, in detecto vaſe, aut tecto operculo, & vaſe non pleno. Quid autem? Cum refrigeramus detecto vaſe, nunquid pleno vaſe fiet melius, an etiam non pleno? Certe vt erit vaſis os: ſiquidem lato ſit ore, nihil prohibet plenum eſſe vas, ſi vero anguſto, ſatius ſit eſſe ſemiuacuum, vt ſecundum ampliorem extremitatem aqua aere tangatur.

9 *QVoniam ex ſanguinis profluuijs hydrope laborant:*

Nimio fluxu ſanguinis ſiue menſtruo, ſiue ex hæmorrhoydibus ſiue ex naribus, ſiue aliunde calorem naturalem hepatis tolli, hoc ſublato hydropem fieri, res eſt certiſſima.

10 *SI qualia oportet purgentur & bene ferunt.*

Hoc quoque enarratum eſt prima particula aphoriſmorum.

11 *MAnifeſtè qui vigilat calidior eſt exterius, interius verò frigidior, qui dormit contra.*

Inter hæc & proximè ſcripta verba, occurrunt in omnibus codicibus quædam alia, quibus narratur fames quæ fuit in Aeno, per quam ob leguminum eſum morbi quidam facti ſunt, quod idem libro ſecundo narratum eſt, & à me redditæ eius euentus cauſæ. Nunc delenda cenſui. Quia nihil continet noui vnde vtilitatis quippiam poſſet accipi, & ſunt haud dubie interiecta temere. Galenus enim omnino non habebat in ſuis codicibus, ſiquidem

A nullam prorſus mentionem talium verborum fecit, ſed poſt illa quæ, de refrigeranda elixata, aut de elixanda aqua, dicta ſunt ad ea quæ de vigilantium & dormientium calore dicuntur, tranſijt. Ventres dormiendo calidiores eſſe quam vigilando, & extremum corporis habitum frigidiorem ex ſomni & vigiliæ natura conſtat. Siquidem colligit ſeſe naturale calidum in interiora, exterioribus deſtitutis per ſomnum, quod per vigiliam contrario motu effunditur. Sed & hoc ſigno conſtat, quòd qui dormiunt pluribus tegumentis indigent, quam qui vigilant, vt noctu etiam quam interdiu, & hyeme quàm æſtate, & quieſcentes quã qui exercentur, & mæſti aut timidi quàm irati,
B quibus motibus eſt analogus ſomnus, vt vigilia contrarijs. Hinc ſit vt ſomnus ad concoctiones, vigilia ad diſtributionem, & euacuationes, plus conferat.

12 *NAtura calido, refrigeratio, potus aqua, & quieſcere.*

*H*æc oratio videbatur mihi excipienda hinc, locandaque vltra duas alias quæ mox ſequuntur, quia illæ duæ cum priori apte iunguntur, cum ſint omnes illæ de ſomno, hæc vero ſeorſum, eſſet melius, vt quæ eſt de re alia. Pertinet hæc ad dieticem medicinam; continet enim rationem inſtituendi victum refrigerantem, pro calida natura. Sed videri poſſit, quod dicitur, aduerſum alijs medicinæ theorematis. Receptiſſimum enim eſt & magnum
C artis axioma, quæ ſunt naturalia ſeruanda eſſe, & quæ præter naturam ſubmouenda: atque illud his proximum, conſeruationem fieri ſimilibus, curationem contrarijs. Vnde legitime colligitur, omnibus rebus naturalibus eſſe danda ſimilia: quare natura calido non refrigeratio, ſed calfactio congruens ſit, quare non aqua & quies, ſed merum & motus, atque ita in alijs omnium cauſarum ſalubrium generibus. Non enim omnia quibus conſtat victus Hippocrates nominauit, ſeu pauca quædam, quorum nomine tu reliqua potes intelligere, quæ in eandem partem cadunt, frigida cum ſint. Galenus in commentatione, velut huic obiectioni reſpondens, dicit, calidas naturas vocare *H*ippocratem con-
D ſueuiſſe, quæ non ingenito calore, ſed acri & mordaci abundant, quem ad ventritium, & non ſecundum naturam, eſſe arbitratur. Durum verò eſt dicere, calorem acrem iuuenum natura bilioſorum, non eſſe ſecundum naturam, aut eum qui febriliter ardeat (ſi modo hunc intelligit) dici ab Hippocr. natura calidum. Quam ob rem ego natura calidum dici intelligo, eum qui natura ſua eſt calidior quàm temperatus: neque tamen *H*ippocratem docere, talem eſſe refrigerandum, ſed refrigerationem talis (cùm ſcilicet refrigerandus) eſt agi optimè potu aquæ & quiete. Sed dices ſi natura calidus refrigerari non debet, futile eſt docere, quomodo refrigeretur. Certè refrigerari debent qui calidi natura ſint, quia calidiorum vſu periclitantur corripi morbis calidis: vt frigidi etiam frigidis, vſu frigidorum,

quia

quia à ſimilibus facilè patiuntur corpora, à diſſimilibus difficulter. Non enim ſemper ſeruari debent omnia quæ ſunt naturalia, ſed quę ſunt naturalia & omni reprehenſione carentia, vt mediocris temperies, ſeruanda ſemper, vitioſæ autem naturæ ſeruandæ ſolum per morbos, aut per negotia, alioqui reducendæ ad meliores, quod fit vſu contrariorum.

13 *SOmnus in frigore cooperto.*

Breuiloquium, quacunque de re agatur, conſueuit multis interpretationibus eſſe expoſitum, quod in pleriſque *H*ippocratis ſermonibus, & in hoc non minimè, euenit. Nam illud, Somnus in frigore cooperto, ſignificare poteſt, hoc modo maximè ſomnum conciliari, aut hoc modo vtiliſſimum eſſe dormire. Illo modo pertinebit oratio ad phyſiologiam, hoc ad ſalubrem medicinam, ſeu de tuendâ valetudine. Rurſum legi poſſunt ſeorſum illa, ſomnus in frigore, vt ſignificetur frigore cõciliari ſomnum, vel vtile eſſe dormire in loco frigido: & particula illa ἐπιβεβλημένῳ adiungetur tunc temporis ſequentibus, quæ ita habent, Somnus ſedentarius recto nictatio. Ita legebant (vt Gal. dicit) multi, & ἐπιβεβλημένῳ vertebant iacenti. Vnde multæ etiam interpretationes ſequentis orationis naſcuntur. Verùm Gal. videtur valde violentũ ἐπιβεβλημένῳ accipi pro κατακειμένῳ. Quapropter magis conſentaneum eſt verti cooperto, & legi, ſomnus in frigore, cooperto. Ambæ autem interpretationes quas diximus probabiliſſimæ ſunt. Nam quia per ſomnum calidiores ſunt homines interius, & frigidiores exterius, aere ambiente frigido indigent qui occurrat interno ardori, & indumentis quæ externorum frigori, ne quid nimis fiat: atque eadem ratione melius conciliatur ita ſomnus, quàm aliter. Nam qui dormiunt in loco calido, excitantur ab interno æſtu, qui diſcooperti, ab externo frigore, qui verò in loco frigido cooperti, à nulla cauſa offenduntur, & id ſomnus eſt placidus, & vtilis.

14 *SOmnus ſedentarius, recto nictatio.*

Qui hanc orationem dicunt incipere à voce ἀνακειμένῳ id eſt (vt ipſi interpretantur) iacenti, intelligunt ſedentarium ſomnum dici profundum & quietum metaphoricè, atque ſignificari hominem iacentem dormire quiete, ſtantem verò, aut etiam ſedentem, aut inſidentem equo (hi enim omnes ſunt recto corpore) non poſſe niſi nictare. Sed dices, quid hoc ad medicum? Certè ad tuendam valetudinem ſpectat, conſuliturque, vt qui dormiturus eſt decumbat, ne laſſitudinibus corripiatur, ſi ſedens aut ſtans dormiat. Si verò hæc oratio quatuor has ſolum voces contineat, ſomnus ſedentarius, recto nictatio, videtur ſignificari, eum qui rectus nictat, ſedendo dormiturum. Hoc verò leue eſt & parui momenti, vtilior multò ſenſus eſt quem Galenus ſe-A quitur, & continet præceptionem quandam curatoriam, & rationem occurrendi peruigilio. Scilicet cùm quis capere non poteſt ſomnum, coactus vigilare, & ſtando nictare, antequam ei permittatur decumbere, ſolet in ſedentarium & profundum ſomnum incidere: velut etiam cùm quis conqueritur, ſe nunquã cum appetentia accedere ad cibos, conſultum erit, cogere vt ieiunet quouſque appetat. Nam priuatio parit appetitum. Ergo iuxta Galeni enarrationem hæc verba, Somnus ſedentarius recto nictatio, ſignificant, nictationem ſtantis afferre ſomnum placidum & profundum. Conſtat verò hanc curationem vtilem non eſſe, cùm ob aliquam affectionem grauem fit ea impotentia, nam ſi quis phrenitide exquiſita laborantem cogat vigilare vſ-B que dum ſomno corripiatur, aut eum qui ob phlegmonem, aut eryſipelam oris ventriculi, aut gulæ, cibum non poſſit capere, ieiunare cogat, vſque dum appetat, prius morietur eorum vterque. Curatio igitur hæc tunc eſt accomodatiſſima, cum faſtidium incepit à ſatietate, aut dormiendi impotentia ab otio. Sed & ſi hinc non inceperit, ſed ex contrarijs cauſis, vt fames ex bile aut ex calore oris ventriculi, & peruigilium ex cerebri ſiccitate, ſi tamen affectiones graues non ſint, vt quas nuper dixi, fieri poteſt vt hæc curatio locum habeat. Nam ad inopiam tracta membra poſſint ciborum appetentiam facere, etiam repugnante bile & calore ventriculi: & facultatis animalis labor, poterit afferre ſomnum, etiam in ſic-C co cerebro. Quapropter neque tertianis febribus laborantes, admodum cogendi ſunt cibum capere, ſed cùm valde faſtidioſi ſunt ſinendi: neque melancholici ſemper arcendi ab omni labore, & à lectione, & alijs omnibus quibus præcipuè ſolent delectari, ſed concedendum eſt illis horum quiduis moderatè, vt minus mœſti ſint, & dormiant. Verùm vt dixi, qui præ grauiſſimo aliquo malo tale habent ſymptoma, non ita curandi, ſed nobis contra euntibus, & vi cogentibus. Si enim phreniticum prohibes dormire, aut laborãtem phlegmone ventriculi comedere, ſperans inde futurum, vt ille dormire velit & hic comedere, perinde feceris ac ſi lethargicum dormire ſinas & laborantem fame canina comedere, ſperans D fore vt ille euigilet, & hic ſatietur. Nihil tale eueniet. Sed talium omnium, ſomnus dormiendo, peruigilium vigilando: fames comedendo: faſtidium ieiunando, creſcet vſque ad mortem.

15 *DEbiles victus frigidi, robuſti verò calidi.*

Idem prorſus continent verba hæc, & quæ paulò poſt ſectione quinta huius libri occurrent, vbi dicitur, Debiliores cibi breuiorem vitam faciunt. Scilicet debiliores cibi ſunt, Galeno eo loco interprete, qui exiguum pręſtant alimentum, velut olera, & fructus. Debilis ergo victus fit, vſus talium ciborum: conſtat verò cibis refici naturalem calorem, quare vſu parum nutrientium langueſcet natura-

lis

lis calor, atque hoc langueſcente neceſſe eſt vitam contrahi: contra vſu bene nutrientium naturalis calor roborabitur, & vita producetur. Debiles ergo victus frigidi, ideſt naturalem calorem facientes marceſcere. Et breuis vitæ: robuſti calidi & longæui.

26 *A Quarum arte carentium, quæ ab athere excernitur cum tonitruis, temporalis: nubiloſa verò, mala.*

Aquæ arte carentes ſunt fluuiales, fontanę, puteales, & pluuiales: artificiales verò, ſtillatitiæ, & expreſſæ: & elixatæ. Hæ, quia medicamentoſæ, pluris ſunt vſus, etenim & potus & medicamenta ſimul ſunt, habentque vires eorum ex quibus exprimuntur, aut deſtillantur, plus aut minus, vt eſt eorum natura, aut induunt vires eorum quæ in eis incoquuntur. De naturali aqua variæ ſententiæ fuerunt, autorum quibuſdam præferentibus fluuiales, ob aſſiduum motum, alijs puteales ob colaturam, alijs fontanas ob mundiciem, alijs etiam pluuiales quod videantur eſſe tenuiores. Mihi de his, atque omnino de aquæ electione, dictum in commentatione tertij de ratione victus in morbis acutis, vbi & hanc orationem enarraui, qua propter licebit nunc, & aliorum opinionibus, & earum refutationibus prætermiſſis, quod huius loci eſt ſolum dicere. Ex ſententia Galen. & aliorum veterum, haud dubie præfertur pluuialis omnium aquæ generibus. Nam in medicamenta omnia, quæ aquam recipiunt, immitti iubebat aquam pluuialem. Galenus vbi deeſt pluuialis permittit fontanam, atque id quidem non quod ſemper fluuiali ſit melior, ſed quia vt ipſe narrat, Romæ erant optimi fontes, Madriti quoque ſint optimi ac multi; Compluti melius fluuialis repoſita immitteretur. Sed quod pluuialis præferatur optima ratio eſt. Nam eſt tenuior, & concoctior (ſi modo concoctionem aliquam accipere poteſt aqua) vtpote ex reliqua aqua vi caloris excreta: id verò non omni pluuiali æque ineſt, æſtiuales enim & quæ cum tonitruis deſcendit, quæ ob tempus anni temporalis dicitur, vt fructus etiam temporales ſeu horarij dicuntur, qui eo tempore proueniunt, ea inquam aqua, vi caloris, & terra etiam arida excernitur: hyemales verò, & quæ copioſis, & opacis nimbis cadunt, non tam vi caloris, quàm humoris redundantia, & vaporum copia proueniunt: quare illæ tenuiores & cococtiores hæ craſsiores, & crudiores ſunt. Optimæ igitur aquarum omnium, & quibus ad medicamenta, & ad vſus eorum qui aqua volgati læduntur, ſunt pluuiales æſtiuæ. Vbi dicitur temporalis, deeſt particula, bona, cui illa mala opponatur: niſi forte nomine temporalis voluit Hippocrates bonam ſignificari.

27 *A Qua edax, vigilia edax.*

Ad phyſiologicam partem pertinet hæc oratio, continet enim quæſtionem duorum

A naturalium problematum, cur qui aqua vtuntur plus cibi capiunt, quàm qui vino: & cur qui ob negotia vigilant plus ſolito, accipiunt plus quam qui dormiunt ſatis. Dixi verò ad phyſiologicam pertinere, quia non vt in victu eorum qui naturaliter ad hunc ſunt diſpoſiti verum eſſe deprehenditur, ita etiam in his qui tenentur morbo. Nam eos qui aqua vtuntur ſemper voraciores eſſe, vinoſos verò pauco cibo eſſe contentos, experimento eſt cognitũ, neque minus eos qui totam noctem inſomnes tranſigerunt, intentos negotijs, plus cibi capere, & lautius hientare, quam ſoleant. Non tamen perinde ſi quis per morbum faſtidioſus eſt, aquæ potu iuuatur, neque ſi quis laborat peruigilio, ob hoc magis appetit cibos, aut

B vigilando amplius appetitum comparat. Quin potius multi ægroti qui cibos capere non poſſunt, vſu modici vini incipiunt accipere. & multi qui peruigilio & faſtidio laborant ſimul, modico ſomno recreati, comedunt. Atqui profecto hęc omnia eueniunt meritò, omniumque oportet cauſas dici. Quod in benevalentium victu vſus aquæ quam vini ſit magis edax, cauſam dicit Galenus eſſe, quòd frigida ventriculi intemperies cibi appetitum faciat, velut calida potus. Ego huic etiam addo aliam. Ex aqua nihil vnquam alimenti accedere corpori, ex vino verò citiſſimè non omnino exiguum. Meritò ergo qui vino vtitur, accipit aliorum ciborum minus, quam qui aqua. Verùm per morbos multis faſtidientibus venoſa qualitas eſt pro condimento, quòd

C aqua non poteſt, quia eſt qualitate vacuans: præter quam quod quidam vini potu adiuti, coquere incipiunt, atq; ob id etiam accipere. Quod qui ob negotia vigilant accipiant multum, cauſa eſt magna diſſipatio, quam facit vigilia præ ſomno, vt motus præ quiete. Ita ſit meritò vt dormientes facilè, laborantes difficilè ſuſtineant ieiunium. Vt ægroti qui cùm peruigilio faſtidioſi ſunt, ſomno recuperent appetitum, cauſa eſt, quòd ſomnus emendat intemperiem calidam & ſiccam, quæ faſtidium parit, vigilia auget.

28 *P Er calidam naturam, calido tempore, in frigore cubile craſſam reddit, in calido attenuat.*

Significant hæc verba cubile in frigore, calido tempore, craſſam reddere naturam valde

D calidam, in calido autem loco attenuare: hoc eſt, eum qui eſt natura valde calidus, tempore calido, ſi dormiat in loco frigido craſſeſcere, ſi verò in loco calido, extenuari. Quod quidẽ extenuetur natura calidus, tempore calido, in loco calido decumbens, cauſam eſſe dicit Galenus, quod calidi, facilè diſſipantur, quare accedente, temporis & loci quo dormiant, calore, diſſipabuntur plurimum: nempe conueniũt iam cauſæ tres diſſipationis, calor hominis tẽporis, & loci. Sed ſi hoc ita habet, cur hic idẽ eodem tempore in frigido dormiens craſſeſcet, deberet enim etiam extenuari, & ſi minus, ſiquidem adeſſent extenuationis duæ cauſæ, proprius calor & temporis, quibus repugnaret vnica, frigus cubilis? Quid ergo?

Nun-

Nunquid craſſam reddit dicit Hippoc. minus extenuari. Quod ſi dicas naturalem calorem non diſſipare, ſed nutrire (quod ego ſæpe iam indicaui) ac proinde nõ eſſe in cauſis diſſipationis, ſed craſſitiei; atque ita calidum æſtate dormientem in loco frigido, duas habere cauſas craſſeſcendi, calorem proprium, & frigus cubilis, vnam extenuandi, calorem temporis, fiet, vt calidus æſtiuo tempore in calido cubiculo minus extenuetur, quàm frigidus eodem tempore & loco, quia frigidus habuerit tres cauſas extenuationis, calorem temporis, & loci, & frigus proprium: calidus verò duas extenuationis, calorem loci, & temporis, craſſitiei alteram; proprium calorem. Quid ergo? Nunquid dicit *H*ippocrates naturam calidam calido tempore & cubiculo attenuari? Non quod magis quàm frigida, ſed quod ea quoque nonnihil attenuetur? Hæc mihi videntur explicationem poſtulare, ac præterea, cur potius requirat *H*ippocrates cubiculum frigidum æſtate quo dormiatur, quàm domum qua interdiu vigiletur? Videtur enim cum vigilia diſſipet plus quàm ſomnus, vt nuper dicebatur, magis diſſipatum iri eum qui in calido loco vigilet, quàm qui dormiat. Vtrum ergo erit ſatius æſtare (ſi alterutrum agendum eſt) domum habitare frigidam, vt in calido dormias cubiculo an in cubiculo frigido dormire, etſi domum habites calidam? Vt his omnibus erit factum ſatis, videbitur mihi Hippocratis oratio ſatis enarrata. Non videmur autem poſſe aliunde melius incipere, quàm à cauſa qua quadam corpora facile, quædam difficile diſſipantur. Conſtat verò eã non eſſe ſolùm in calore aut frigore, ſed multo magis in ſubſtantiæ corporis duritie aut mollitie, quæ quidem non caloris modum ſequuntur ſemper, ſed humiditatis, aut ſiccitatis potius. Conſtat (vt exemplo etiam hoc declaretur) multo facilius diſſipari corpora puerorum quàm iuuenum, quamquam nihilo cenſentur à Galeno calidiora, atque ab alijs quibuſdam multo frigidiora. Non igitur tota cauſa eſt in calore aut frigore, ſed neque omnino nulla. Nam etſi reliqua ſint æqualia, a ſola caloris aut frigoris naturalis differentia, cõceperint corpora differentiam maioris aut minoris diſſipationis. Sed quæ ſit differentia hæc inueſtigemus. Calorem naturalem diſſipationis corporis, & partis cui ineſt, cauſam non eſſe, demonſtratum à me eſt ſatis, nihilominus poteſt calor naturalis eſſe cauſa diſſipationis facilis, vt materiæ diſpoſitio. Quòd ſcilicet quæ calida ſunt, facilè à cauſis calidis patiantur, atque cum illæ diſſipantes ſint, facile diſſipentur: ſed & ab omnibus externis cauſis, patiuntur facilè quæ ſunt rara, calor innatus raritatem parit, quæ igitur ab externis calidis & diſſipantibus patiatur, duplex cauſa eſt, analogia temperamenti, & raritas. Itaque hac ratione & ſi calor naturalis non diſſipet, tamen naturaliter calida facilè diſſipentur ab externo calore. Accedit, quod & vt efficiens etiam, poteſt partem alteram extenuare, velut ſi calor hepatis abſumit pinguedinẽ partium circa ipſum conſiſtentium; quinetiã

A & ſe ipſam poteſt ex accidẽti extenuare pars calida, quod ſcilicet abſumat & diſſipet ſua alimenta, & excrementa reddat acriora. Tot ſunt cauſæ quibus corpora calida ſunt facilioris diſſipationis, & ſi calor per ſe nõ diſſipet ſuam ſubſtantiam. Quoniam verò calor ex accidenti extenuat, per ſe verò facit contrarium, conſtat id non facturum, niſi in eum qui ſit valde magnus, Moderatus enim faciet, quod per ſe natus eſt facere, contrarium accidet ex immoderatione. Diſputetur igitur nõ de calida vtcunque, ſed vt Hipp. dicit, de percalida natura, atque ſtatuatur, per calidam naturam cum eodem aut ſimili ſubſtantiæ modo faciliorem eſſe diſſipatu quàm frigidam: ob

B dictas cauſas. Igitur percalidam naturam, æſtiuo tempore, dormientem in loco calido, extenuari, magis quàm frigidam naturam, ac magis etiam quàm ſi in loco frigido dormiret, facilè concedes. Craſſeſcere verò naturam percalidam æſtate quod dormiat in frigido, atque id magis quam frigidam, eſt aliquanto difficilius. Mihi verò id quoque videtur conſentaneum. Nam calor naturalis, niſi vincatur ab externo, iuuatur: non vincitur autem cùm externus calor corrigitur, velut cum quis oppido & domo & reliquo victu vtitur frigido, cuius præcipua pars eſt dormire in frigido. Cùm igitur æſtas ita corrigitur, non prohibetur caloris naturalis opus, ſed iuuatur potius, quare & nutritur corpus fœlicius. Ita etiam frigidæ naturæ, niſi earum calor ab ambientis

C frigore vincatur, iuuatur, quia intrò ſeſe colligens robuſtior fit. Quapropter frigidi hyeme dormientes in loco calido, & reliquo victu calido vtentes, ne temporis frigus vincat, & calidi æſtate dormientes in frigido craſſeſcũt, magis quam æſtate frigidi, & hyeme calidi, vtentes eodem victu. Frigidi enim æſtate, & calidi *hyeme*, quia non indigent aeris correctione, neque illo victu vtentes melius habẽt, neque inquam frigidi æſtate indigent frigido cubiculo, neque calidi hyeme calido. Satis eſt enim vt bene habeãt, naturam toti victui opponi. Igitur calidus in æſtate dormiens in loco frigido, magis craſſeſcet, quam frigidus eodem modo viuens, & multo magis quam ipſemet dormiens in calido. Meritò autem cubiculi in quo dormitur meminit, potius quam

D loci quo vigilatur, quia etſi per ſe vigilare in calido maioris diſſipationis cauſa eſt quam dormire, tamen quia dormire in calido priuat concoctionibus, & nutritione magis, vt ex accidenti etiam multo magis extenuet. Accedit quod neque diſſipatio eſt multo minor quæ dormiendo agitur, ſi tollantur concoctiones. Nam etſi aliæ euacuationes dormiendo ceſſant, inſenſibilis euacuatio parum minuitur, & ſudor etiam augetur.

19 *EXercitatio ſalutaris, non ſatiari cibis, impigrum eſſe ad labores.*

A

Nihil eſt quod adeo repleat malis ſuccis, & ad morbos reddat opportunos, atq. ſatietas & otium, quare merito laudatur ad valetudinem tuen-

tuendam, non vti cibis, vſque ad ſaturitatem, & impigrum eſſe ad labores: quod valde conſonū eſt eis, quæ docet libro de dieta, vbi dicit contrarias interſe vires habere cibos, & „ laborem, cibi enim replent, labores innaniūt: „ igitur cibi parcitas, & labores eaſdem vires habent, vacuandi ſcilicet. Quare cum plerīq; morbi naſcantur ex repletione, in commune quidem rectè dicitur, exercitationem ſalutarē eſſe, non ſatiari cibis, & impigre laborare. Cōſtat verò neutrum horum omnibus æque cōuenire, ſed pro cuiuſque natura, abſtinendum à cibis eſſe plus, aut minus, & laborandū plus, aut minus. Quadoquidem autem cibi, & labores contrariæ cauſæ ſunt, qui in ſanitatis tutela pauciori indigent cibo, illi indigebunt pluri motu, & qui pluri cibo, motu minori. Vſque adeò, vt ſint quædam naturæ, quæ ob ingētem diſſipationem plurimo cibo, & nullo motu indigent. Aliud eſt, cùm qui, non ꝙ pauciori, aut pluri ob corporis naturalem diſpoſitionem indigeant, ſed alia quapiā cauſa, pauciori, aut pluri vtūtur, vt qui pauco cibo vtitur, quòd multo careat, aut quòd volens ieiunet, aut quòd ob debilitatē facultatis, vel totius hominis, vel ventriculi, multum non poſſit ferre, vel ob faſtidium non poſſit accipere, vel ob crebros, aut longos paroxyſmos non vacet medico dare: aut contra ob incontinentiam homo ingerat multa, vel quòd ſit frequens in conuiuijs. Hi omnes quanto vtūtur pluri cibo, tanto debent laborare plus, & quo pauciori eo minus, ita, vt proportionem ad ſeſe ſeruēt cibi, & labores: quia vt dicit *Hip-* „ *poc.* loco citato, homo comedens ſanus eſſe „ non poteſt, niſi etiam laboret. Verùm modus accipiendi cibum, & laborandi, per bonam valetudinem, in mediocribus naturis, atque adeo in pluribus, optimè definitur, vt cibus capiatur infra ſatietatem, & labores ſuſcipiantur ſine pigritia.

20 *IN vigilantibus ſiti ſuperficiali ſomnus medela, ei verò, quæ ex ſomno, vigilia quibuſdam.*

Superficialem, ſeù famem, ſeu ſitim, ſeù paſſionem quamcunque aliam, vocari, quæ nō eſt valde firma, ſed leuis, & ex cauſa quapiam leui pendet. familiaris eſt phraſis *Hiſpanis* magis, quam Latinis, iuxta quam nunc *Hippocr.* vocat δίψαν ἐπιπόλαιον, ideſt ſitim in ſummo exiſtentem, ſeu ſuperficialem: itaque ſitim nō magnam, neque ex magna pendentem cauſam. Rectè igitur, & iuxta Hippoc. mentem interpretatur Gal. aphoriſ. vigeſimum ſeptimum ſectionis quintæ, quo dicitur. Qui noctu bi- „ bere appetunt, ſi ſuper dormierint, bonum, „ intelligi de mediocri potus appetentia. Nam ſi quis tenetur ingēnti ſiti, ſatis non erit dormire, niſi prius potet: imò verò, ſitis ipſa dormire prohibebit: ſi verò mediocris ſolum ſit, dormiendo, citra potum ſedabitur: ita quoq; quidam, qui cum ſiti expergiſcuntur, vigilando ſolum, & ſi nihil accipiant potus, à ſiti leuantur. Nimirum vigilia ſiccando facit ſitim, quam merito tollit ſomnus, cum humectet: ſomnus etiam aliquibus ſitim facit calfaciendo

A do viſcera, quia, vt dictum eſt nuper, qui dormit calidior eſt interius, frigidior exterius, hāc ergo ſitim tollit vigilia auocando calorem à viſceribus ad externa. Sed neque hanc ſitim vigilia, neque illam ſomnus tollere valet, niſi exigua ſit. Quod ſignificat Hippoc. dicens, vigilantibus ſiti ſuperficiali, ideſt, non magnæ, ſomnus medela eſt, ei verò quæ ex ſomno vigilia quibuſdam, non enim omnibus, ſed quibus ſitis ex ſomno ſuperficialis eſt. Quid ergo agendum ſi ſuperficialis non eſt? Certè ſi quis ex vigilia ſiti vehementer, capiat potum vſque dum ſitim extinguat (per ſanitatem intelligūtur hęc, nam hydropico non fuerit hęc idonea procuratio) mox dormiat, ſi dormiendi tempus eſt, ne cito rurſum ſitiat: non tamē B ita conſuluerim, ſi expergiſcitur cum ſiti magna, mox bibere, vt euigilet, ſed prius euigilare perfecte, & aliquādiu ſuſtinere ſitim, eam vbi vigilia non ſedari viderit, potare, aut ſi eū tantopere vrget ſitis, abluat os, vnum aut alterum hauſtum ore prius detētum deglutiat, dum euigilat, ne autem copioſe potet, frigidam præcipuè, niſi cum plene euigilauerit. Nam ſi quis antequam naturalis calor ſeſe in corpus totum effunderit, copioſe frigidam deglutiat, periculum ſuffocationis afferet calori, & eius diſtributioni attulerit impedimentum. Quare, qui id faciunt, breui ſolent euadere cachethici, aut hydropici.

21 C *QVibus plurimum ineſt calidum, ſtatim ſunt magna voce: etenim frigidus aer multus, ex duobus autem magnis, magna, & quæ innaſcuntur, ſiunt.*

Magna voce ſiunt quibus ampla ſunt vocis organa, & firmata latera, ambo autem hæc sūt ſoboles caloris inſiti. Itaque quibus magna eſt vox plurimum ineſt calidum: & quibus plurimum ineſt calidum, ij magna voce ſunt, niſi ob materiæ defectum, aut errorem formatricis aliter cōtingat: huius orationis duplex eſt enarratio. Prima, quibus plurimum ineſt calidum, eos ſtatim habere magnam vocem, quia qui plurimum habent calidi, ob vſum auctum trahunt multum aerem frigidum, duobus autem his exiſtentibus, calore, ſcilicet multo, & aere, qui inſpiratur, neceſſe eſt, & quæ inde naſcuntur fieri magna, vt vocem, cuius mate-D ria eſt aer, & effrectrix cauſa facultas, quæ in calidis valere ſolet. Itaque quicunque plurimum habentes calidum, plurimum trahunt aerem, & magnam habent reſpirationem, illi omnes magnam habent vocem. Qui enim, & ſi calidi ſint ob dictorū aliquid habent anguſtiā thoracis, nō trahunt multum aerem, ſed paucū crebrò. Vbi igitur ſunt duo hæc calor magnus, & multi aeris tractio, magna ſit etiā vox. Altera enarratio eſt. Eos quibus plurimū ineſt calidū, ſtatim eſſe magna voce, quia cū generantur corpuſcula cū multo calore, trahunt multum aerē, duobus autem his exiſtentibus magnis, calore inquam multo, & multi frigoris tractione, neceſſe eſt, & quæ innaſcuntur, vt thoracem, pulmonem, & aſperam arteriam,

riam ,eſſe magna vnde,& vocem. Itaque vtcũque interpreteris, ſignificatur , eos qui ſunt magna voce,multum habere calidi innati. Argumento eſt,quod experimento cognouimus plurimos talium eſſe voraces,vt qui cum plurimum habeant innati calidi, indigent plurimo alimento.

22 *CAlidi ventre, frigidi carne, & graciles, hi venoſi, & iracundiores.*

Si tantum diceret, calidos ventre, & graciles,eſſe venoſos, & iracundos, intelligeremus tales eſſe natura calidos, & ſiccos. Nam dictũ monſtratumque pluries alibi eſt , craſſos cum venarum gracilitate,eſſe frigidos,& humidos: craſſos cũ venarum amplitudine, eſſe calidos, & humidos ; graciles cum venarum anguſtia, eſſe frigidos,& ſiccos:graciles cum venarum amplitudine eſſe calidos,& ſiccos. Itaque intelligeremus θερμοκοίλιοι nomine dici calidos ventribus,hoc eſt , interno corpore, quibus ſcilicet plurimum habent ventres innati calidi,& nomine, ἐπιφλεβοι eos,qui habẽt magnas venas, diceremusq; ea omnia eſſe calidorum, & ſiccorum temperamento. Sed cũ dicat etiã frigidi carne , euadit oratio longè difficilior. Nam qui naturali calore abundãt, ij carnibus etiam calidi deprehenduntur. Qua propter hæc nota videtur alijs omnibus eſſe cõtraria, & repugnans: neq; in eundem hominem poſſe conuenire omnia. Quidam interpretabãtur calidis natura. quorum aliæ omnes notæ ſunt accidere etiam frigidas eſſe carnes , quod calor ventris carnium calorem ad ſe trahat,atq; ita illæ frigidæ maneant.Quos carpit merito Gal.quod id quod ob qualdã affectiones præter naturam fieri poteſt , vt per lypiriam vocatam febrẽ,& quibuſdam humorum motibus vt in febrium inuaſionibus , & in ſomno, & quibuſdam temporibus,vt hyeme,aut quibuſdam motibus animi,vt mœſtitia in his enim omnibus abundat calor interius, quod intro trahatur, aut ipſe ſeſe intro recipiat , aut introrſum repellatur) fieri ſimpliciter in calida natura affirment.Cum tamen hoc nunquam ità fiat,ſed quo calidiores ſunt vẽtres:eo carnes maiorem calorem præ ſe ferant. Nimirũ carnes naturaliter recipiuntur calorem à viſceribus, qua propter dicere corporis habitũ eſſe frigidiorem,quia venter calidior eſt, perinde eſt,ac ſi dicas defeciſſe aquã fluminis, quia fontes vnde oritur redundauerint. Simile eſt, quod frequenter audio medicos dicere, vbi quis cibos non bene coquit,ſentit verò ſitim, aut omninò aliquem habent ſenſum caloris interius,aut in volis manuum, affirmant enim hepar calidum ventriculo calorem detrahere,eum tamen id,naturaliter adhuc habente homine, fieri non poſſit, quia naturaliter accipit ventriculus calorem ab hepate per venas, atque adeo per continui alterationem : quin etiam fortaſſe neque exuſtio præter naturam facta in hepate poſſit eo peruenire,vt ventriculum calore priuet . Nam cum ob ingentem inflammationẽ hepatis euenit refrigerari habitum corporis, ſitim habent ægroti,quod ar-

A doris ventriculi eſt. Nimirum eſt ventriculus hepati proximus. Nõ ergo ob calorem hepatis illud vnquam euenit, ſed ob diſpoſitionem quandam morboſam,quam Galen. interpretatur ſignificari præſcripta nunc oratione:ea eſt in temperies calida ventriculi per quam cibi pro concoctione corruptionem ſubeunt , ex eis enim corruptis,non poteſt non fieri vitioſus ſanguis. Vnde fit, vt carnes penuriam panuriam patiatur alimẽti(perinde enim patiũtur,cum carent alimento atque cũ prauo vtũtur ſucco) atq;ob id marceſcãt frigidæ,& ſiccæ factæ:tales ergo ſunt ventriculo calidi,calore nimio,vitioſo, & corruptiuo,ac fortaſſe & hepate,& toto vẽtre calidi, & quia prauo vtuntur ſucco, frigidi carne, & graciles, venoſi verò, non quod magnas venas habeant, ſed quia

B habere videantur, quia nulla pinguedine, ſed ſola cute teguntur: ſunt etiam iracundiores, non vt qui magno calore naturali ſunt, cum magnanimitate,ſed faciles ad iram, moleſte ferentes quiduis, & ſibi ipſis,& alijs omnibus diſplicentes , id quod fit ob pungentem illam vitioſi ſanguinis qualitatem,& imbecillitatẽ. Atqui profectò verba quibus vtitur *Hipp.* plurimum aſſipulantur huic interpretationi, Nam ἐπιφλεβοι,non tam videntur eſſe,qui magnis ſunt venis,quã qui habent eminentes,atque, vt quis dixerit, ſuperſtantes. Iam verò ὀξύθυμοι haud dubie dicuntur, qui celeriter iraſcuntur , quorum ira ὀργὴ dicitur potius quã θυμος,vt & qui cum fortitudine iraſcũtur dicuntur θυμώδεις.Sed hæc in arte medicinali vbi de naturalium temperamentorum ſignis

C agitur,ſatis ſuperque explicata ſunt à me.

23 *TErra arida, volatilium genus bene habet.*

Volatilia aeris alterationem multo magis ſentiunt, quam reliqua animalia , vt piſcium genus alterationes aquæ. Nimirum vtriſq; eſt quædam familiaritas cum ſuo naturali domicilio. Hinc fit,vt venti,& imbres auium volatu,& perturbatione: maris tempeſtates, plus ſolito ſubſultantium, & gregatim huc,& illuc decurrentium piſcium perturbatione, præmonſtrentur. Nimirum aer vaporibus multis, ijſque craſſioribus admixtus, craſſeſcit cũ inſtant imbres, mare verò cum inſtãt tempeſtates,exhalationum,quæ materia ventorum eſt, mixtione turget. Vtraque autem eſt aliena,&

D vitioſa affectio, illa aeris , hæc aquæ,atque vtraque ſympathiam habentia animalia, tãgit. Si igitur dictam ob cauſam volatiliũ corpora imminentibus imbribus male afficiuntur, merito cum tempus humidum eſt, & multi imbres anteceſſerunt, ægrotabunt: atque proinde in contrarijs temporibus,cũ ſcilicet terra arida eſt,bene habebunt. Nimirũ temporibus ſiccis aer tenuior,& purior eſt,& ſuã naturam melius retinens : humidis craſſior , & impurior,& in aquæ naturam violenter tractus. Nã cũ calefactione,& ſiccatione fiat,ex aqua aer, & cõtrarijs paſſionibus ex aere aqua, tempus ſiccũ,& calidũ fuerit naturæ aeris propitium, frigidum, & humidum naturæ aquæ. Quare, & hoc piſcium generi , illud auium.

Hir-

24 *Hircus, vter teſtis exterius apparuerit: ſi dexter, mas: ſiniſter verò fœmina.*

Hircire dicuntur Hippocrati qui ardent libidine, inſtiganturque ad coitum, atque hircus qui ita eſt affectus. Velut ex matre agnoſcere docuit Hipp. in aphoriſmo atq. in hoc ipſo opere, mas generetur, an fœmina, quod in dextra vteri parte generetur, aut ſiniſtra, ita nunc docet id agnoſcere ex patre, quod hircienti dexter teſtis turgeat, atq. ob id exterius appareat magis quam ſiniſter, aut contra. Nimirum partes dextræ vtriuſque parentis ſunt calidiores. Hanc ob cauſam æquis admiſſarijs, cum in æquas mittuntur, ligari ſolet teſticulus ſiniſter vt ex ſolo dextro emiſſo ſemine æquos generetur. Conſtat tamen hic quoque intelligi debere, magis, vt cùm Hip. diceret mares in dextra, fœminæ, in ſiniſtra parte generentur magis. Nihil enim horum eſt perpetuum.

25 *Oculi vt valent, ita & totum corpus. Et color in deterius aut melius labitur, æquum eſt autem vt habeat alimentum, ita & quod extra eſt ſequi.*

Oculos ſæpe teneri multis morbis proprijs, reliquo corpore non perinde affecto; res eſt notiſſima, cum oculorum plures multo quam vllius alterius partis morbi receoſeantur. Sed quod dicitur, non de morbis, ſed paſſionibus, quæ ſymptomata ſunt, intelligi debet, & de ſignificatione quæ inde accipitur. Longe.n. maiorem ſignificationem præſtare oculos, modi quo totus homo affectus eſt, nemo ignorat. Inditum enim eſt natura, cum de cuiuſpiam valetudine ſoliciti cogitamus, in illius oculos intueri. Nimirum demiſſus & ſub triſtis intuitus langorem indicat, vitioſus color nulla in parte tam cito apparet, neque vlla pars tam cito colliqueſcit, & excauatur. Hinc fit vt Hippocrates in prognoſtico, nulla ex parte tam multa ſigna accipi iuſſerit. Itaque hæc pars omnium maximè ſignificare poteſt, quo pacto habeat totum corpus quinetiã (ſi hoc quoque nunc dicere eſt opportunum) & quomodo habeat animus indicat. Nam & phyſionomi vtuntur ad mores animi agnoſcendos hac parte magis, quam vlla alia, & motus omnes animi, vt iram, timorem, mœſtitiam, hilaritatem, pudorem, hæc pars prodit, quin & proprij criminis conſcientiam, magis quam reliquus vultus. Itaque oculi & corporis & animi paſſiones indicant, melius quam vlla alia pars. Corporis quidem quia lucidiſſimi cum ſint, colores alienos facilius repræſentant, cùmque ob naturalem teneritudinem ſint ſuffulti circumquaque molliſſimis carnibus: facillime excauantur, & quia plus longè quam vlla alia pars recipit ex cerebro animalium ſpirituum, qui facile per facultatis debilitatem ſubtrahuntur: animi verò, quia ſunt illius feneſtræ, & nullo alio organo, adeo cum externis rebus conuerſatur, atque ideo neceſſe eſt, plus quam alia omnia eſſe animi naturalibus propenſionibus accomodatos, & mu-

A tari, vt animus ad res externas afficitur. Quod addit, & color in deterius aut melius labitur, intelligi poteſt ſpeciatim de oculis (mutatio .n. coloris eſt, in ijs quæ præcipue in oculis poſſunt ſignificationem aliquam præbere) aut ſimpliciter, non enim in ſolis oculis, ſed omni etiam in parte, mutatio coloris ſignificat corporis affectiones: ſiquidem vt recte dicit Galenus, neceſſe eſt colores ſimiles effloreſcere in cute, ſuccis qui in corpore redundant: quod idem *Hip.* nunc dicit his verbis: æquum eſt autem vt habeat alimentum, ita & quod extra eſt, ſequi, hoc eſt vt habeant ſucci, ita & cutis colorem fieri. Eadem verò eſt cauſa, vitioſi coloris & in oculis, & in alijs partibus, vitium ſcilicet ſuccorum.

26 B *Signa lethalia, per cutem calidus vapor, prius autem naſus frigidum ſpiritum reddit vitalia autem contraria.*

Interprete Galeno ſcribit Hippocrates vnum quoddam ſignorum lethalium, idque eſſe calidum vaporem exire per cutem, cum prius naſus frigidum ſpiritum reddiderit. Cuius cauſam eſſe dicit. quod vt in prognoſtico, atque adeo aphoriſmis celebratum eſt, per caloris naturalis penuriam, frigidum expiratur. Quibuſdam vero horum paulatim tabeſcente naturali calore, paulatim ſuccedit omnium partium frigus, & nunquam recaleſcentes moriuntur: alijs exiguus ille calor qui ſe intra cor continebat, diſſipatus, exhalat atque horum quibuſdam ſuccedit ſudor quidã præcipue per frontem & ceruicem, & multacem, ſeu inter naſum & os: quibuſdam euapo- C ratio calida ex cute. Rurſum horum quiquſdam, ſimul cum exalante calore emoritur cor, alii quibus cor per ſe erat firmius, ſuſtinent tunc quoque expectare, donec diſſipatio iam fere toto naturali calore, frigent toti aliquot horas, eorum quidam, etiam ſine pulſu in carpis manuum, & hi quidem ſolent mori aliquãto tardius, quam medici putarent, & illi, quibus cor ſimul moritur cum caloris exhalatione, citius, vt vtrique ſoleant eos fallere in moriendi hora. Itaque lethale eſt calidum vaporem exhalare per cutem, cum antea frigidũ ſpiritum reddere naſus cœperit. Addit verò, vitalia autem contraria. Quod quidem dubi- D tationem ingerit. Nam monſtratum eſt à me in commentariis prognoſtici, in genere ſignorum ſalutis aut mortis non eſſe ſigna bona æqualia contrariis malis, ſed quæ contraria ſunt lethalibus, eſſe tantum bona, non etiam ſalutaria, aut vitalia. Velut mente motum eſſe, lethale, mente cõſtare, tantum bonum. Igitur nunc quoque & ſi vapor calidus per cutem poſt frigidam expirationem lethale ſit, contrarium non ſit vitale, ſeu valde ſalutare, ſed tantum bonum. Nimirum vt Galen. ſæpe monet, cum de prognoſticis ſignis agitur, animaduertendum quo attributo vtatur Hipp. ζωτικὰ vero ſeu vitalia, longè plus ſignificat, quam ſi diceret ἀγαθὰ ſeu tantum bona. Proinde mihi perſuadeo, cum dicit contraria, nõ intelligere, vt Galenus interpretatur, non reſpirare frigidum, neque calidum vaporem

 ef-

efferri per cutem. Leue enim ſit, ſiquis, quia
neque reſpirat frigidum, neque emittit cali-
dum vapotem, affirmet ægrum non moritu-
rum: ſunt enim innumeræ aliæ ſignorum ſyn-
dromes, quæ indicent mortem, ſed vt Gale-
nus vocat contraria ſigna valde ſalutaria, quę-
cunque ea ſint. Aut hæc oratio eſt morilata;
deſuntque multa alia ſigna, ita vt cum eſſet in-
tegra, fuerit catalogus ſignorum lethalium,
addens verò, vitalia autem contraria, intelle-
xerit, omnia contraria ſimul, hoc eſt, vitale eſ-
ſe, nullum lethalium ſignorum adeſſe. Nam in
morbis acutis, præcipue cum proceſſerint ad
vniuerſale incrementum, nullum adeſſe letha-
lium, ſalutare eſt, meritoque medicus tunc
temporis ſalutem promittet. Huic vltimæ
enarrationi plurimum fauent ipſa verba. Nã
vnici ſigni mentionem facturus, non dixiſſet,
velut dicenda proponens, ſigna lethalia ſed ſi-
gnum lethale: neque vitalia cõtraria, ſed con-
trarium vitale.

SECTIO QVINTA.

1 M*Orborum natura medicatrices.*

Ad hanc ſententiam pertinet quod libello
„ de alimento dictum eſt, his verbis. Natura
„ iuuat omnia omnibus, quæ à nobis enarrata
ſunt: nihilominus nunc quoque aliquid adij-
ciemus. Certè medicina eſt morborum medi-
catrix, ſiquidem eſt ars medendi, & medicus
curat morbos. Verùm natura hæc facit multo
magis, quia ſua natura eſt principium & cau-
ſa rebus omnibus ſuæ conſeruationis, mor-
bus autem eſt affectio corruptiua, ac proinde
neceſſe eſt naturam omni morbo repugnare,
ac ſi poſſit etiam vincere, quod quidem eſt, eſ-
ſe morborum medicatricem. Ars cum rectè
operatur iuuat naturam aduerſus morbos.
Nam cum ſanitas non ſit res quæpiam artifi-
cialis, ſed naturalis, non poſſit ab arte fieri ſed
à natura, poſſit verò ars ſuis inſtrumentis na-
turam iuuare, quod rectè ſignificauit Hippo-
crates loco cito ex libello de alimento, dicẽs.
Natura iuuat omnia omnibus, ad hanc verò
extrinſecus cataplaſma, illitio, vnguentum.
Itaque natura primò ac maximè ſanitatem
reficit, & morbos demollitur, medicus verò
eſt naturæ miniſter, & medicina ars miniſtrã-
di naturæ. Occurret fortaſſe aliquis, obij-
ciens, artem non miniſtrare naturæ, ſed per
ſe ferri contra ipſum morbum, alioqui enim
(ſi-dicet) medicamenta eſſent naturæ ſimilia (ſi
quidem ſimile iuuatur à ſimili) at vero non
ſunt, ſed morbo contraria, quaſi per ſe, non
naturam iuuando, ferantur in morborum cu-
rationes. His addet alius artem multa facere,
natura nihil in ea opera conferente, ac non-
nunquam etiam repugnante, qua propter ta-
lium morborum non videri naturam medica-
tricem, ſed artem ſolam. Nam cum reponitur
in articulum luxatum os, aut conſuitur vul-
nus aut ſecatur vriturve quippiam, nihil vide-
tur facere natura partium. Iam verò cum
ferro, aut igne, aut medicamento extirpatur
ſupercreſcens caro, videtur repugnare. Quia
A natura auget carnem, quam ars demollitur?
Præterea pleroſque morbos videtur natura
facere, eoſdemque ars, naturæ repugnando,
tollere. Quamplurimi enim ſunt, ac fortaſſe
etiam plerique, quos pariunt fluxiones, non
aliter factæ quam ipſa natura ceca mittente,
quo non oportet: qui ſanè curantur medico
in aliam partem retrahere, aut deriuante.
Quomodo ergo curare quis dicat naturam
morbos, quos facit? Aut naturæ miniſtrare
artem: cum contrarium motum cieat? Non
dicimus ſolam naturam eſſe medicatricem;
ſed eam quidem maximè: quia natura rerum,
cum non in vna quapiam qualitate, ſed multa-
rum medioctitate conſiſtit, non vnicuipiam
morbo, ſed omnibus contraria eſt, atque quo-
dammodo cauſa vniuerſalis. Quamquam er-
B go medicamentum morbo contrarium ſit, vt
frigidum calido, aut calidum frigido, ac pro-
inde in illum pugnet, pugnantibus autem ſi-
mul duabus cauſis, altera interna, altera ex-
terna, meritò illi deferuntur primæ. Itaque
hanc ob cauſam meritò natura dicitur eſſe
præcipua medelæ cauſa, medicina vero illi
miniſtrare, quia cum præcipui concertatores
ſunt natura & morbus, quod pugnat cum
morbo, meritò dicitur naturæ miniſtrare.
Porrò ars multa facit ſola, perficit tamen ni-
hil, neque vllus morbus poteſt opera ſolius
artis perſanari. Nam ſuturæ non ſanabunt
vulnera, niſi natura aglutinet, neque reſpoſi-
tio oſſis erit ſatis, niſi natura firmet articulum
ligamentis, neque ſciſſio conferet, niſi natura
pellat malum quod ſuberat, vt pus aut os ca-
C rioſum. Neque carnem extirpari erit ſatis,
niſi deſinat natura repugnare, & cicatricem
producat. Neque ſanè ad inflammationis, aut
articulatis doloris curationem, ſatis ſit flu-
xionem auertere, niſi partis affectæ natura id
morbi quod factum eſt, demoliatur. Itaque
illos ipſos morbos quos mittentium partium
natura fecit, partium recipientium natura
ſanat. Omnium itaque morborum eſt natura
medicatrix, quia ſine ea nulli perſanantur, ab
ipſa autem ſola quamplurimi. Semperque illi
medicina miniſtrat, etiam cum aliquatenus
repugnat, quia tunc quoque inchoat ipſa,
quod perficiat natura.

2 I*Nuenit natura ſibi ipſi vias, non ex cogitatione.
Partim quidem vt conuenire, partim verò &
lingua ſubminiſtrat, & quæcunque alia huiuſmodi*
D *inerudita natura exiſtens, & cum nihil didicerit fa-
cit, quæ expediunt.*

*H*æc quoque ſententia enarrata mihi eſt,
in commentatione libelli de alimento. Ibi
„ enim ita eſt ſcriptum, Naturæ omnium ſine
doctore. Tractat Galen. hunc locum fuſius
primo de vſu partium non longè à principio,
vbi vt etiam in commentatione huius loci, de
liberis animantium motibus intelligit Hip-
pocratis verba eſſe prolata, dicitque illud eſſe
mirabile in animalium naturis, quod vnum-
quodque feratur in ea opera, quibus exequẽ-
dis habeat accomodatas partes, & inſtrumen-
ta, atque perinde moueat, atque ſi ab aliquo
eſſet ſingularum partium vtilitates & vſus
edocta. Nimirum cum non ſit propenſum
ani-

animal quodcũque in naturales actiones, quia habet idonea inſtrumenta, vt dicebat Anaxagoras, ſed potius vt dicebat Ariſt. & Gal. naturali propenſioni inſtrumenta adaptentur, dataque ſint talia, quia talis naturæ propenſio talia poſcebat & propenſio illa naturæ, antiquior ſit quam organa, vt animam dixit* Plato antiquiorem eſſe corpore, ſit vt in talem motum ipſa animantis natura feratur, inſtrumenta verò vt pote accomodata, facilè obſequantur, ipſa natura neque docta, neq; omnino agnoſcente inſtrumenta. Vt conniuent palpebris homines, & linguam varie mouent, cum tamen perpauci ſciant quibus inſtrumentis claudantur oculi, aut moueatur lingua, & imitantur qualcunque audiunt voces, ignorãtes quibus muſculis quomodo, & quoniſque mouenda ſit lingua, vt proferatur hæc aut illa vox. Eadem autem ratio eſt & aliorũ, nam neque crura ſciũt, niſi pauci, quibus muſculis moueant, atque ob id, nictationis & linguæ mentione facta, addit Hipp. & quæcunq. alia huiuſmodi. Meminit autem arbitror, illorum potius. Quia motus illi in motibus dubijs ſunt, hoc eſt qui non aguntur manifeſtis inſtrumentis, vt alij qui ad nutum voluntatis aguntur, quod quidem de motu palpebræ teſtatur ipſe Gal. decimo de vſu partiũ cap. 10. faſſus ſe inſtrumentum illius non agnoſcere, promittenſque ſi quando inueniret, in libro de dubijs motibus indicaturum. Is liber non extat qui ſit legitimus, neque ſcimus an eius motus cauſam alicubi Galenus docuerit. eſt tamen meritò ponendus in dubijs, velut etiã linguæ extremæ, volubilitas. Nam muſculi nouem, qui in linguam ſeſe inſerunt, nõ procedunt vltra medium illius, reliquum eſt caro quædam laxa & mollis, ſui generis, neque vlli aliarum partium corporis ſimilis, quæ videtur ſine muſcolis, atq; omnino ſine fibris, verſus quaque moueri: niſi fortè inuiſibiles quædam fibræ muſculorum vſque ad linguæ cuſpidem procedunt, ſatis autem eſt dubius motus, qui ad ſuſpitionem inuiſibilium fibrarum venit. Palpebræ motum quidam referũt in membranam carnoſam, vt & frontis: alij verò eam eiſdem muſculis moueri, quibus oculum, & ex muſculis, contorquente oculum ad angulum minorem, & ſurſum eleuante, fibras quaſdam inſeri in palpebram ſuperiorẽ, quibus ea eleuatur, & oculus aperitur, atque à contorquente in angulum maiorem, & deorſum trahente, alias, quibus ea deprimitur, & oculus clauditur: argumento, quod qui conãtur oculum plurimum aperire, eleuant ipſum oculum, & in externum angulum cõtorquẽt: qui claudere contra. Verum dicti ambo motus habent cauſam ſatis dubiam & neque vlli medico ſatis perſpectam. Tamen cum ita ſit, quiuis, etiam recens natus, ſcit eos motus exequi ipſa ductus natura, non minus quam ſi quomodo, & quibus inſtrumentis eſſent agẽdi, optimè didiciſſet. Iuxta hanc enarrationẽ interpretatur Gal. dixiſſe Hippocratem natura inuenit ſibi vias, perinde ac ſi dixiſſet, impetus ad agendum. Verum ſi hæc verba vt Galen. ipſe in commentatione proximæ ſen-

A tentiæ, q huius ſectionis erit tertia, dicit, cũ prioribus coniugenda ſunt, & exponenda ſecundum illud, naturæ morborum medicatrices, ego in alium feror ſenſum. Vias ſcilicet vocari, eas quibus propriè id nomen congruit, per quas ſcilicet euacuantur excremẽta, & quicquid in corpore præter naturam continetur: atq; hæc verba perinde accipi, ac ſi dixiſſet, natura morbos curat, ſiquidem & ſi cogitatione non vtatur, perinde tamen ac ſi vteretur, & eſſet docta, iuenit ſibi vias, per quas morborum cauſas euacuet, nunc quidem manifeſtas, vt cum; deiectione; vomitu, mictione, aut fluxu ſanguinis ex naribus, morbum iudicat, nunc occultas, vt cum citra omnem expectationem, atque adeo cum magna admi-

B ratione omnium, quædam nulla patente via reijcit, velut ego vidi quendam ex naribus emungere oſſicula quædam ex craneo, in frõte deciſa. Inuenit quippe natura ſibi vias non ex cognitione, ſed naturaliter, cum nihil didicerit, faciens quæ expediunt. Velut etiam motus animales exequitur, nictatque, & loquitur quicquid lubet, impetu quodam naturali, etiã ſi is ipſe qui tentat ita mouere, neſciat vt ea res agatur. Itaque natura non tantum quæ ad animales, ſed quæ ad naturales etiam motus ſpectant, facit perinde atque ſi eſſet docta: & hoc loco Hipp. naturales potius reſpexit, quibus curantur morbi, quæ verò de animalibus dixit, in confirmationem, & exemplum, appoſuit: quod vel mox ſequentia verba palam facient.

3 C *LAcrymæ, narium humiditas, ſternutamenta, auris ſordes, oris ſaliua reiectio, ſpiritus introitus, exitus, oſcitatio, tuſſis, ſingultus, non eiſdem omnino modi.*

4 *VRinæ deiectio & flatus, & huius alterius alimonia, & ſpiritus, & mulieribus his & ſecundum reliquum corpus ſudores, ſcalptus, pandiculationes, & quæcunque alia huiuſmodi.*

Quia dictum antea eſt, naturam eſſe morborum medicatricẽ, & ipſam quidem ſine cognitione inuenire ſibi vias per quas purget corpus, vt alia etiam quam plurima facit, naturali quodã, ſiue impetu, ſiue inſtinctu (vtcunq. ſubet dicere) perinde ac ſi eſſet docta, profert

D nunc Hipp. quam plurima exempla, partim quidem euacuationum, partim aliorum operum, quæ ita facit natura, vt mirari quis ex illis poſſit, eius ſine cognitione naturalem ſapientiam, ſeu prouidentiam. Enumerat verò lachrymas, & narium humiditatem, & ſternutamenta, & ſordes aurium, & reiectionẽ ſaliuæ, & ſpiritus introitum & exitum, hoc eſt inſpirationem & expirationem, & oſcitationem, & tuſſim, & ſingultum, quibus enumeratis dicit, non eiuſdem omnino modi: deinde rurſum addit, vrinæ, deiectio. Quibus verbis quidam intelligunt vrinæ excretionem, alij accipiunt ac ſi diceretur vrina & deiectio, quia nomen deiectio (græcè [illegible]) non videtur dici propriè de mictione, ſed de fœcum excretione, ego ſuſpicor vitiatum aliquid eſſe hoc lo-

co, legendumque non vrinæ casu gignendi, sed vrina, aut vt inæ casu nominandi, aut deficere vocem quandam, legendumque vrinæ excretio, & deiectio. Vtcunque intelligo hic connumerari vrinam & deiectionem, post quæ dicit;
„ & flatus, & huius alterius alimoniæ, hoc est;
„ (vt Galen. interpretatur) & flatus qui ex aluo exit, & huius alterius, qui ex alimento eleuatur ex ventriculo, emitteturq; eructando per os: addit & spiritus, hoc est traspiratio quæ agitur arteriarum leuium pulsu, & alia insensibili expiratione. Et mulieribus inquit, hoc est, & ea euacuatio quæ mulierum est propria, agiturque venis vteri exsudantibus intra illum sanguinem singulis mensibus. His (inquit) & secundum reliquum corpus sudores, quasi dicat, his quę dicta sunt, accedunt sudores secundum reliquum corpus. Addit deinde, &
„ scalptus, & pandiculationes, & quæcunque
„ alia huiusmodi. Scilicet non sunt enumerata omnia, quibus natura mirabilis est, & corpora nostra à morbis liberat, vtrunque n. accidit omnibus ijs, quæ sunt enumerata. Ea n. omnia mirabilem vim naturæ, & veluti sapientiā, atque (vt dicam melius) sapientiā parentis ipsius naturæ indicant, & modi quidam sunt expurgationum, atque sua quodque occasione à morbis liberat. Fletu, & saliuæ spuitione, & mictu, & sudore euacuatur serosa humiditas ex capite, & faucib⁹, & venis, & corporis habitu: nariū humiditate, & auriū sordib⁹ crassiora cerebri excrementa, sternutamentis, & expiratione, & oscitatione, & pandiculatione, & duplici flatu, & transpiratione, vapor ex cerebro, & pulmone, & buccis, & totis artubus & ventriculo, & intestinis, & toto corporis habitu: tussis expurgat pulmonē, & arteriā asperā, ac per ea thoracē: singultus discutit ab ore ventriculi, nunc flatū, nunc succū. Scalpt⁹ etiā discutit multa per cutē, & extergit. Itaq; omnes hæ sūt vacuationū species: atque adeo in morbis quibusdam vtiles. Lachrymæ aliquando deonerant caput, & laxant cor; quo fit, vt humiditate serosa secundum caput redundantibus, & iis quibus cor angitur, vtiles sint. narium humiditas copiosa persanat à coryza, atque adeo sine recidiua, vt sectione tertia huius sexti diximus. Sternutamenta haud ita magnam euacuationem faciunt, sunt tamen & ipsa vtilia in declinatione morborū capitis, aut cum iam saltem penitus cessauerint fluxiones. Sordes quotidianæ auriū, quæ ob substantiæ similitudinem vocantur cera; capitis excrementa sunt, non tamen sunt satis ad insignium morborum curationes, aliæ autem sordes, vt effluens ex auribus sanies aut pus, maximos capitis morbos solent iudicare. Iam verò spuitione multa & conferta, vidi melancholia morbo laborantes, magnopere subleuatos: cuius causa est, quia sanguis melancholicus est etiam serosus, vt sectione secūda huius sexti diximus. Experatio assidue expurgat pulmonem, iudicatio tamen morbi non fit, vt neque oscitatio, aut pandiculatio (est enim oscitatio, pandiculatio musculorum oris) neque singultus, verùm suas ipsorū causas consumunt. Tussi omnes morbi thoracis

A iudicātur, quia sine ea nihil potest ab illo reijci. Iam verò vrina, & deiectione, & euacuatione muliebri, & sudore iudicari multos morbos, nemo ambigit. Flatus interne excretus, vel solus aliquando tollit dolorē colicum: superne eructatus, hypochondriacos, & mulieres quæ præfocantur ex vtero mire subleuat. Scalptus multis etiā morbis est vtilis, quia ad cutē conuocat ex viscerib⁹, & inde discutit, habet deniq. vtilitates duræ frictionis. Itaq; hęc omnia sūt genera quædam euacuationum, quas molitur natura. Neque enim quia meræ libera sunt eorum quædam, velut scalptus, non sunt proinde dicenda naturalia opera: Nam quæ quam maximè sunt talia, aguntur instinctu quodam

B naturali, vel nihil tali cogitante homine aliquādo, sed necessitate ipsa doctus, vt ipsum conniuere oculis: pleraque autem sunt facultatis, quæ peculiariter vocatur naturalis. In omnibus tamen his mirabilis naturæ prouidentia indicatur, habentq; hęc omnia mirabiles caussas, & generationes: lachrymarū generatio mirabilis est profecto, cur enim per mœrorem, quę cordis passio est, ex oculis serosa illa humiditas tam abundanter destillat? Vnde præstatur materia tam copiosa aliquando fletui? Cur animalium solus flet homo cū non solus mœreat, aut doleat, neq; video quis satis aperte dicat, neque facile dictu est. Quamquā vt ad alia omnia, ita ad hæc quoque videtur Aristoteles omnium optimè aperuisse viam, dicens sect. 5. proble. 35. lachryma sudor quidam est.

C Quod quidem verum esse ipsa lachrymarum substantia indicat, siquis enim pariter, & flet & sudat, vt vtriusque guttæ decurrant per genas, ex substantiæ modo non possis sudoris, & lachrymarum riuulos distinguere, cōsentaneum igitur est, generationis modum esse similem, hac solùm ratione differre, quod lachrymæ ex solis oculis distillent, sudor ex alijs partibus, vt sint lachrymę oculorum sudor. Sudāt verò copiosius oculorū partes quā aliæ, quod oculi glandulis humidissimis, & mollissimis substrati sunt, ex quibus humiditas multa facile elicitur. His consonū est, à similibus caussis vtrunque fieri, quod certo ita euenit, in maioris & minoris solum ratione consistente differentia. Nam & qui exercentur multum, mouenturque rapidè, sudare solent, atque si humidi sunt cerebro, & oculis etiam lachry-

D mari, atque etiam si risu magno suffunduntur, vt calorem contrahant, vtrunque patiuntur. Sed & ex angustia atque cordis afflictione, solent homines non flere solum, sed & sudare. Verum non sunt ambo æquè ab his omnibus caussis, sed ab afflictione cordis, aut dolore, fletur magis quā sudatur, à vehemēti corporis motu, sudatur potius quā fletur. Quia exercitatio calore mouet humiditatē. Calēt vero magis exercitatione totius corporis musculi, quorū pprius est ille labor, quā oculi, qui & cerebro sunt proximi, & tunc quidem non nisi cum capite mouentur. Ex risu verò, & cachynnis, & calore, etiam mouetur humiditas; vt citato loco, Aristoteles dicit, fletur tamen sæpiùs quā sudatur, quia ridēdi motus à corde ad oculos est, maximè quę agitatur oculis,

&

& reliquæ faciei partes. Triſtitia & perturbatio non mouet humiditatem calore: ſed debilitate,& tentione, vt Ariſt. docet,vt vndecima ſectione problemate quinquageſimo, his verbis. Sunt enim qui flent corpore interiori, & infirmiori. Id dicit quia cor triſte, debile, & in ſeſe contractum eſt, reliquum autem corpus compati eſt neceſſe,cum accipiat à corde vim & robur omne(vitalis enim vis omnium aliarum eſt conſeruatrix) & ſic illi alligatum per venas,ſed & per neruos: cum arteriarum quidem radicatio cor ſit,neruorum autem ramuli arterijs alligati decurrant. Itaque debilitantur & redduntur partes omnes cum triſti & anxio corde, multo autem magis vultus, atque in eo oculi maximè,quia illis cum corde eſt maxima ſympathia. Cum enim cordis motus aliæ omnes partes aliquatenus repreſentent, multo autem magis oculi & vultus. Quod quidem natura in hominibus præcipuè procurauit, vt vel hac cauſa temperarent ab effectibus, & à criminibus, quæ difficile eſſet vultu non prodere. Proinde maioribus venis & arterijs vultus cutem texit, quàm reliqui corporis: oculi verò præter hæc alligantur cordi plurimum per cerebrum,cuius cum eo maxima ſympathia eſt. Tentio igitur facit vt humiditas exprimatur, debilitas verò vt dimittatur. Verum cum cor vehementer eſt cõtractum in ſeſe, velut exorbet humiditates, tuncque oculi aridi ſunt: cum laxari incipit, dimittit,tuncque oculi præ tentione & debilitate deſtillant,& cor amplius laxatur, & degrauatur cerebrum: quia glandulæ oculorum hanc humiditatem deponentes,reliquam quæ in cerebro redundat alliciunt. Accidunt autem hæc ſoli homini,ob dictam ſympathiam vultus cum corde, & quia cordis motus in homine ſunt vehementiores,ob imaginationis vehementiam,& ſolicitudinem futurorum, & quia habet cerebrum maius & humidius,vnde ſuccus circa oculos redundat. Saliuæ redundantia, ſimilem quodam modo habet cauſam. Nam vt oculorum glandulæ lachrymas, ita quæ vocantur paryſthmia generant in ore ſaliuam. Reiectio verò eius longè differt à fletu, partim.n.redundantia effluit,partim muſculis oris reijcitur. Reliquorum omnium, quæ Hippocrates hic commemorat, cauſæ, & ſi mirabiles ſint, atque ſi quis eas ſeorſum velit contemplari, ſi habiturus magnum ſapientiæ diuinæ,quæ in natura rerum ſe inſinuat, argumentum, traditæ tamen ſunt à Galen. & à me etiam ipſo alijs locis,vt non ſit opus nũc ſermonem de his longius producere. Sed ſolum conſideremus,vt illud quoq; verè Hippoc.dixerit, hæc non eſſe eiuſdem modi: ſunt enim valde diuerſi: atque quædam etiam contrarij. Nam lachrymæ & ſaliua effunduntur vt dictũ eſt,ſternutatio & ſingultus ſunt concuſſiones, narium humiditas & aurium ſordes expultricis motu, ei facultati maxime conſueto, vt & menſtruæ euacuationes,& ſudores,& vrina,& deiectio & flatus. Quamquam & in his quoq. intereſt,quod quædam à ſola naturali vi, quædam adiuuante etiam ea quæ muſculis vtitur, oſcitatio & pandiculatio muſculorum laxa-

A tione,aut alternate alijs feriantibus, alijs mouentibus, vt ita non tam expellantur flatus, quam detur via exeuntibus:ſcalptus velut deraſio quædam eſt. Sed & contraria etiam facit natura ſimilibus motibus. Nam oſcitatio dilatando euacuat flatus,reſpiratio verò dilatãdo flatus trahit. Adeo ſunt miranda quæ natura,pro ſanitatis animalium tutela,& morborum curatione: machinata eſt.

5 *Hominis anima ſemper reficitur vſque ad mortem Si autem vritur,ſimul cum morbo, & anima corpus depaſcitur.*

Quam tenuerit de animæ eſſentia Hippoc. opinionem, nullibi aperuit. Nam de natura
B humana ſcribens, temperiei ex elementis videtur tribuiſſe naturæ nomen, potius quam vllam animæ propriam eſſentiam inueſtigaſſe. Galenus quoque vbi de animæ eſſentia ſermo incidit,deuitat eam diſputationem. dicens ſe nullam monſtrationem eius rei potuiſſe vnquam conſequi,præterquam libello de rigore & tremore & palpitatione,vbi(quoniam arbitror ad inueſtigandam rigoris generationem, quam vlla alia erat accommodatior(in opinionem incidit Stoicorum, dicentium animam eſſe ipſum naturale calidum, quod quidem eſt ſanguis & ſpiritus: illud enim eſſe ſubſtantiã ex ſeipſa ſemper mobilem, neque vnquam quieſcere,ſed per arterias, atque adeo corpus totum,huc & illuc per ſe moueri (hoc reſpi-
C ciens Hip.in hoc ipſo libro, impetum faciens ipſum appellauit) atq; adeo compactum eſſe ex igne & aere,vt calore mouetur, frigore verò (frigidum enim dicebant eſſe aerem) coerceretur, quominus diſſiparetur, & euaneſceret. Alij etiam vetuſtiſſimi philoſophi, vt teſtatur Hippoc.primo de natura humana, cenſebant, ſanguinem eſſe animam. Diogenes cẽſebat eſſe aerem, ſeu ſpiritum. Mihi de anima ſcripta ſunt quam multa in commentarijs in libros de anima Ariſtotelis, cuius ſententia omnium mihi placet maximè,eſſe,ſcilicet,actũ corporis phyſici & organici. Quamquam ſi hominis anima ſeorſum definiẽda eſt, ſit ſatius *a* dicere,eſſe ſubſtantiam quandam incorpoream, cui præ alijs omnibus mundi rebus ſimul accidit,& eſſe corporis actum, & ſeparari poſſe.
Verum hæc exactè definiri, ad præſentis ora-
D tionis interpretationem haud eſt neceſſariũ. Illud vnum ſit ſatis nunc ſcire *a* ad medicinæ placita indifferens eſſe, quam de animæ eſſentia teneas opinionem: *b* ſcias verò Hipp. nũc iuxta aliorum ſententiam, ſuccos & ſpiritus vocare animam,atque ita dicere,animam dum
» homo viuit ſemper refici, ſi autem vritur,
» morbum ſieri,& animam ipſam corpus depa-
» ſci, ipſamque conſumi. Nimirum ſanguinis
» ex alimento accipi quotidie refectionem, ſpiritus ex ſanguinis vapore,& ex aere,qui inſpiratur,& arteriarum motu trahitur: cum verò igneum calorem concipiunt, ſit febris, ex ſpiritu,diaria,ex ſuccis,putrida, a quibus euenit corpus exuri,ac colliqueſcere,atq;ita nunc in febrem hecticam precedere, nunc liqueſcens mori.

a Falſo aſſeri.

b In Concilio Lateranenſ. ſub Leone X. ſeſſ.8.mandatur vt q́ faciunt ad immortalitate animæ phis. Lectoribus Vniuerſitatum explicentur iux catholicam Fidẽ, contraria argumenta quæ ſolubilia ſunt excludẽdo.

6 *Morbi connutriti, in ſenectute relinquunt, & per concoctionem, & ſolutionem, & rarefactionem.*

Non omnes morbos, qui à prima ætate homines diuexauerint, relinquere in ſenectute cõſtat, quandoquidem ipſemet in aphoriſmis dicit, multos commori. Quid ergo eſt, quod nunc dicitur? Certè quod in aphoriſmo, Senes iuuenibus plurimum ægrotare minus. Quod vt in commentario dixi, fit, quia plurimi morbi, eorum, qui prioribus ætatibus ſolent crebrò accidere, ſeneſcentibus deſinunt fieri: nunc explicat tres modos, quibus id ſolet euenire. Per concoctionem, ſolutionem, & rarefactionem. Vocat concoctionem correctionem malæ temperiei, itaq; attemperationem ſolutionem vocare cenſeo, laxationem, & profuſiores euacuationes: fit enim hoc quoq; multis ſeneſcentibus, iuxta id quod in alio aphoriſmo dictũ eſt. » Quibus iuuenibus aluus ſicca eſt, id ſeneſcentibus humectatur: » id verò quibus accidit dixit Galen. in commentario, eam ob cauſam melius degere: rarefactionem vocat meatuum amplitudinem, conſtat verò id quoque euenturum per ſenectam, ijs, qui cũ prioribus ætatibus eſſent pingues, & craſſi, gracileſcũt ſeneſcentes. Itaque liberabũtur à morbis quidam ſenes, quia frigeſcunt (conſtat verò quod à calidis) quidem, quòd aluus eius ſoluatur, quidam & gracileſcant. Non eueniunt autem hæc omnia omnibus. Nam etſi omnes frigeſcunt ſeneſcentes, tamen quia nõ omnes laborabant morbis calidis, non omnes iuuantur refrigeratione: neque omnes fiũt aluo laxiores, neque graciliores: ſed quibus aluus erat adſtricta, ſeneſcẽtibus laxatur, quibus laxa, adſtringitur, qui iuuenes adhuc erãt pingues, ſeneſcentes gracileſcunt, qui graciles craſſeſcunt: atque ita profectò, qui iuuenes adhuc erant ſani, ſaneſcẽtes incipiunt multis corripi morbis: qui verò erant morboſi, tunc fiunt ſaniores.

7 *Curatio contraria cogitans, non conſentire morbo.*

Hoc eſt, curatio obiectione contrariorum agitur, non ſimilium. Exemplum autem eſt id, quod mox ſubijcit, dicens.

8 *Frigidum, & auxiliatur, & tollit quæcunque à calida.*

9 *Ira contrahit, & cor, & pulmone in ſe ipſa, & in caput, & calida, & humidum, gaudium autem laxat cor.*

Ira eſt feruor ſanguinis circa cor, illud autẽ circa cor, eſt qua ſunt magnæ arteriæ, quod eſt inter cor, & caput, pulmo autem maximè iuxta cor eſt: nam ipſum cor velut digitis cõtegit, & duobus magnis vaſis illi alligatur, arteria venali, & vena arteriali vocatis. Hinc fit, vt feruente ſanguine, cor, pulmo, & caput, caleſcant, & repleantur. Nimirum ſanguis feruore tumet, & venas arteriaſq; tumefacit, ſed

A & ob vehementem calorem, qui illis in locis eſt, eo contrahitur vndiq; ſanguis. Vnde fit, vt multis ob iram, oculi, & venæ frontis intumeſcant, & tota facies rubore ſuffundatur, & tempora pulſent, & caput doleat, quin, & febris ſuperueniat. Gaudium calfacit etiam cor ſed minus. Non enim tam feruet ſanguis, quã effunditur, atque ita per iram cor, & pulmo tenduntur, & firmitudinem habent, quaſi verſus caput reuellantur, per gaudium autem laxatur cor, & omnem amittit contentionem. Quo fit, vt per gaudium vitalis virtus diſſoluatur, & diſſipentur ſpiritus, per iram, diſtẽtionem patiatur cor, à feruente, & tumefaciẽte arterias ſãguine reuulſum, & ardeat caput, virtus verò diſſoluatur minus. Quo fit, vt ali-
B quãdo quidẽ, vtilis ſit ira ad naturalem calorẽ agendum, & viuidum calorem partibus comparandum, quod in ſecundo huius operis ab » eodem Hip. dictum eſt his. Danda eſt opera, » vt ita excitetur, & caloris, & ſucci comparandi cauſa. Recte ergò dicit iram contrahere, & pulmonem, & in ſe ipſa quia non ſunt laxa, vt per gaudium, ſed cum quadam contentione firmitudine, et tono, et in caput, quia eo verſus euntes pleni canales, reuellunt ea viſcera ſurſum. Et calida, et humidum, calida duo ſunt, ſpiritus, et ſanguis humidum vnicum, puta ſanguis. Gaudium autem cor laxat.

10 *Labor articulis, & carnibus cibus, ſomnus viſceribus, anima deambulatio, cogitatio hominibus.*

C Galenus, et poteſt illum alij omnes, atque adeo ante illum, vt ipſe teſtatur, diſtribuunt hæc verba in duas orationes, leguntq; ſeorsũ labor articulis, et carnibus cibus, ſomnus viſceribus, et rurſum animæ deambulatio, cogitatio hominibus. Ego verò cur cõiunxerim, ipſa enarratio indicabit. Sũt multæ interpretationes, quas videntur verba ferre poſſe, atq; ob id in eas diuerſi enarratores inciderunt. Legũt omnes, labor articulis, et carnibus cibus, atq; quidam intelligunt dici laborem, id eſt exercitationem, et motum vehementem, eſſe cibũ, id eſt refectionem, atque adeò roboris cauſam, articulis, et carnibus, hoc eſt articulis, et muſculis, quia partes omnes propria exercitatione roborantur, atq; otio, et intermiſſione actionis propriæ, langueſcunt. Cùm
D igitur motus animalis inſtrumenta ſint, articuli, et muſculi, dicunt eos roborari exercitatione. Alij inuertunt hæc, dicentes, cibum hoc eſt ſatietatem, et nimiam cibi ingeſtionẽ, eſſe articulis, et carnibus laborẽ, hoc eſt pondus, et moleſtiam afferre, et eſt ſanè hic ſẽſus veriſſimus quoque (nulla enim ex cauſa ſæpius naſcuntur articulorum dolores, et muſculorum reſolutiones, quàm ex ingluuie) verũ Gal. non placet, quia ſequentia illa verba, ſomnus viſceribus, iuxta priora interpretari eſt conſentaneum, itaque iuxta hunc ſecundum ſenſum dicetur ſomnum eſſe viſceribus laborem, id verò eſt falſum, niſi quis id quod generatim dicit, particulatim accipiens, intelligat ſomnum laborem viſceribus eſſe,

cùm

tùm tenētur inflammatione aliqua, aut in febris inuaſione. Secundū rationem autem ipſius ſōni rectius dicitur, ſomnum eſſe viſceribus cibum, quia maximè iuuat eas, quæ in viſceribus aguntur, concoctiones. Quapropter verba hæc primum ſenſum confirmant, quem proinde Galen. ſequitur. Quod autem ad reliqua verba attinet, dicit Galenus, ſi ea ita retineantur, vt occurrunt ſcripta, ſignificare, cogitationē, eſſe animæ deambulationem, hoc eſt, exercitationē. Itaq; quod deambulatio eſt corpori, id eſſe animæ cogitationem. Verum dicit, Dioſcoridem, quod videretur ei, eſſe loquutionem affectatam, vocari animæ deambulationem, emendaſſe codicem pro ſuo arbitratu, legiſſeque pro περίπατος, hoc eſt, ambulatio περὶ παντός, hoc eſt, de omni re, atque interpretari, quod Galenus quoque probat, animam de omni re debere cogitare: hoc eſt, ratiocinari, & meditari: pertinere verò hoc non ad philoſophiā ſolum, ſed ad omnes artes atque ad medicinam peculiariter, poſſeque referri ad medicum, vt ſignificet, hunc nihil debere temere præterire, ſed meditari omnia, vt agat prudenter. Atque adeo ratiocinatione debere vti: poſſe etiam referri ad ægrotum, quia nonunquam ipſum de re aliqua cogitare, quæ excitare eum poſſit, ſiue triſti, ſiue iucunda, remedio eſt in ijs ſcilicet paſſionibus, quæ primi ſenſitiui afferunt ſtuporem, aut grauem ſomnum. Hæc omnia dicit, Galenus quorum etſi nonulla probabilia ſunt, ac vera, quædam tamen etiā videntur conquiſita ſolum ad dicendum. Quaproter ego in alium ſenſum feror, quem iam dicam. Mihi videntur hæc omnia legenda coniunctim, continerque quandam præceptionem Platonicam, pertinenrem ad procurationem boni habitus, non ſulius corporis, ſed totius hominis corporis ſcilicet, & animi. Quid autem habet abſurditatis, putare. Hippocratem ſcripſiſſe aliquid, quod ad medicinam pariter, & ad philophiam morum pertineat ſi modo verè dictum eſt à Galeno, libeſſo cui titulus eſt, ſi quis ſit medicus, eum philoſophū etiam eſſe, eū qui velit. Hippocratis eſſe imitator, debere morū philoſophiam tenere, ad quā ſpectat, & componere ſuum animum, & alios ad virtutem cohortari? Atque ipſe Galenus non eſt ſibi viſus medici munus excedere, ſcribens, de cognoſcendis, & curandis animi morbis. Sed quæ ſit Platonis præceptio, quam bis verbis cōtineri dico, audiamus. Ille in dialogo de natura ita ſcripſit. Idem quoque iudican-
,, dum de eo ex anima, & corpore compoſito,
,, quod animal appellamus. Quando enim anima
,, corpore admodū potentior eſt, exultat in eo,
,, atque effertur, totum ipſum intrinſecus qua-
,, tiens, langoribus implet. Quando etiam ad
,, diſcendum, inueſtigandumque, collectis in vnū
,, viribus, vehementer incumbit, liquefacit pro-
,, tinus corpus, & labefactat. Denique cū ad do-
,, cendum, differendumque, priuatim, & publicè
,, ambitioſa quadā concertatione contendit in-
,, flammat corpus, atque reſoluit. Nonnunquā
,, etiam deſtillationes, fluxusq; commouens, me-
,, dicorum plurimos decipit, cogitq; illos con-
,, trarias cauſas iudicare. Rurſus quando cor-
A pus grande, & pigriori mole ſuper excedens,
,, puſillæ, exilique cogitationi animi copulatur,
,, cum geminæ ſint in homine ſecundum natu-
,, ram cupiditates, vna quidem per corpus, ali-
,, mentorum, altera verò per id, quod diuiniſſi-
,, mum in nobis ineſt, prudentiæ: tunc ſanè po-
,, tentioris illius præualentes agitationes, quod
,, ſuum eſt adaugent, quod vero animi, hebes, in-
,, docile, obliuioſum reddunt, atque ita infirmi-
,, tatem maximam, videlicet imperitiam gene-
,, rant. Vna demum eſt ad vtrumque ſalus, & cō-
,, ſeruatio, vt neq; animam ſine corpore, neque
,, corpus abſq; anima moueamus, vt in mutua
,, contentione exæquatis inuicem viribus inſur-
gentia, bonam totius valetudinē tuantur. Hæc Plato quibus apertè innuit, vt totus homò benè valeat, neque ſine corpòris exercitatione
B eſſe meditandum, aut literarum ſtudijs incumbendum, neque his omninò dimiſſis corpus exercendum, quia illud faciet hominem morboſum & infirmum, hoc imperitum, & ſtupidū, quaſi meditatio animæ ſit exercitatio, vt motus corporis. Huc mihi videtur tendere Hippocrates, & docere, quæ procuratio eſſe debeat corporis, & animi, vt vtrunque firmum, ſanumque ſeruetur. Roborant verò corpus hæc tria, labor, cibus, & ſomnus, animam, cogitatio, quia eſt animæ exercitatio propria. Itaque quicunque ſibi totibene proſpectum vult, exerceat ſeſe ſatis, & conuenienti cibo vtatur, & ſomno qui ſatis ſit ad concoctionem: & reliquum tempus meditetur, quæ pertincant ad pietatem, & ſcientiam. Ita enim viuet, & ſanus, & propbus, & doctus. Vbi ſolus corporis ſa-
C lubrem procurationem docuit *Hippocr.* labori, cibo, & ſomno adiecit Venerem, nunc verò animi quoque cultum docens, Venerem tacuit, quia ea inimica Mineruæ eſt. Sunt verò dicta tria omnibus corporis partibus neceſſaria, quia omnes indigent alimento, quod ex cibo capitur, & expurgatione excrementorum, digeſtioneque alimentorum quam facit exercitatio, & concoctione quam ſomnus: verum cōmendatur præcipuè labor ad articulos, cibus ad carnes, ſomnus ad viſcera, quia exercitatio præſtat habilitatem ad motus, qui in articulis aguntur: cibus nutritionem qua carnes maximè augentur: ſomnus concoctiones, quæ in viſceribus maximè vigent.

11 *IN vlceribus ſanguis concurrit: ſubueniendum. vt vacuum impleatur.*

Vnum quandam rationē cohibendi profluuiū ſanguinis ex vlcere docet, replere, ſcilicet totam ipſius vlceris cauitatem linamentis, nūc ſiccis & cōſtipatis (ſola enim hæc aliquādo ſūt ſatis, velut ſi quis admotis digitis cohibeat, atque eo magis, quod ipſa ſanguis concreſcens obturandi vim habet) nunc imbutis emplaſtrico aliquo ſucco, vt oui albumine, aut etiam agglutiuante, vt albumine cum terebenthina.

12 *SI auris doleat lanam digito circundans vnguine aliquo inungere: deinde iniiciens intro, in vola ipſam lanam auri ſupponere, vt videatur aliquid ipſi exire, deinde in ignem proiicere dolus.*

Gale-

Galeno adeo nulla huius orationis explica-
tio placet, vt illis omnibus examinatis, tandē
cenſeat, *H*ippocratis non eſſe. Mihi verò vide-
tur, iis quæ ab eodem autore dicta ſunt alibi
conſona. Nam dictum eſt in pronoſtico, Au-
» rium dolor acutus cum febre continua ac ve-
» hementi, difficilis eſt, periculum enim delirij,
& mortis imminet. Quis igitur fallax hic lo-
cus eſt, cito etiam animaduertere omnia alia
inditia, à primo die neceſſe eſt. Eandem ſen-
tentiam hic ſcripſit, apponens vnum quiddã
eorum, quæ curandi ſimul, & tentandi gratia,
ne locus nos fallat, facere oportet. Quod igi-
tur dicit dolus, idem eſt, quod in pronoſtico
fallax locus hic eſt. Quid igitur iubet facere?
Lanam digito circundatam intingere vnguine
aliquo, oleo ſcilicet, aut pinguedine, & in au-
rem infundere) eadem ratio fuerit, ſi ſpecillo
circundes, aut forcipibus accipias) deinde eã
lanam manu detentam auri ſupponere, ita vt
aliquid ei exire videatur, ideſt vſque dum vi-
deatur aliquid exire ex aure, & in ipſam lanam
imbibi, poſtea, hoc eſt, poſtquam id quod exit
imbiberit, in ignem proijce, ita enim indicabit
tibi ipſe odor, an vlcus aliquod ſordidum in-
terius lateat, an non, atque erit hoc vnũ quid-
dam, eorum quæ prodere poſſunt eius loci do-
lum, facereque quominus fallat. Satius autem
ſit, in ignẽ proijcere ſolum humorem expreſ-
ſum, quam ipſam lanam, quia fœtor ipſius
alium quemcunque, fœtorem obſcurabit.

13 L*Ingua lotium ſignificat. Lingua chloræ bilioſa.
Bilioſum autem à pingui, rubra verò à ſan-
guine: nigræ autem à nigra bile: aridæ à fuliginoſa
exuſtione, & ab vterina parte: albæ autem à pi-
tuita.*

Non in lingua ſolum, ſed in toto etiam reli-
quo corpore colores præter naturam mutati
ſignificant redundatiam ſuccorum, quorum
tales colores ſunt. Lingua autem multo magis
quam vlla alia pars, quia excipit vapores, &
fluxiones, ex capite, ex ventriculo, & ex pul-
mone, atque adeo ex toto interno corpore.
Significationes verò ſimiles ſunt in lingua, &
in vrina. Vt enim vrina colore refert ſpeciem
» cacochymiæ, ita etiam, & lingua, quod ſignificat
» dicens, lingua lotium ſignificat, hoc eſt, ſignifi-
cat vt lotium. Nam linguæ chloræ, (hoc eſt,
flauæ, aut virides, vel inter hos colores ſitæ)
bilioſæ ſunt. hoc eſt, bilem ſignificant redun-
dare. Nimirum illi omnes colores ſunt bilis,
magis aut minus vſtæ: interponit obiter gene-
» rationem bilioſi ſucci, dicens, bilioſum autem
» à pingui, hoc eſt à tenui ſanguinis parte. Af-
firmant enim omnes medici cum Galeno,
cum vritur, aut putreſcit ſanguis, eius tenuem
partem mutari in bilem. Vocatur autem pin-
gue, quod tenue in ſanguine, quia re vera eſt
pingui ſimile, & innatat ipſi ſanguini, vt flos
vino, & vt oleum aquę ſuperuehitur, & lacti,
quod butyroſum: Galenus dicit vocari pingue
per metaphoram, quia nutriens, vt plurimum
nutriens triticum vocamus pingue, Addit, ru-
bræ verò à ſanguine, & meritò quidem, nul-
lus enim ſuccus ruber eſt præter ſanguinem.

A tametſi Galenus in commentario huius ſen-
tentiæ videtur bilis rubræ ſpeciem quandam
ponere non aliter ac Auicenna: re vera tamen,
qui ſuccus talis eſſe cenſetur, ſanguis bilioſus
» potius eſt, quàm bilis. Nigræ autem (inquit) à
» nigrabile. Arida à fuliginoſa exuſtione, & ab
vterina parte. Nimirum linguæ fiunt nigræ ali-
quando ob febris, & vſtionis vehementiam, à
fuliginibus aſcendentibus etiam ex alijs ſuccis,
velut videmus, linguas eas, quæ aſſationem
ſubeunt, ab igne nigreſcere. Itaque nigreſunt
aliquando nigro humore imbutæ, aliquando
exuſtæ ſolum, & tinctæ fuligine. Euenit autem
hoc per febres vrentes, quales maximè eſſe ſo-
lent, quę ab internis, & magnis inflammatio-
nibus pendent, vt ventricum, hepatis, aut
vteri. Eſt autem diſcrimen linguarum nigra-
rum, quod quæ ab humore tinguntur, ſunt
B nigræ magis quam aridæ, quę à fuligine vſta,
aridæ magis quàm nigræ. Ob id ſecundas has,
quaſi ab eo quod eminet, aridas appellauit. Di-
xit autem & ab vterina parte, non quod ea
pars ſola inter internas, aut ea vtcunque af-
fecta, tales facere ſoleat linguas (nam neque ea
ſolet niſi vehementer inflammata, neque minus
aliæ internæ, quam plurimæ poſſunt) ſed
quaſi vnum quoddam exemplum producens:
poſtremò dicit albæ autem à pituita. Rectè
autem monet Galenus, non vt argumentum
accipitur à coloribus linguæ ad ſuccos, ita
etiam à ſuccis ad colores conuerti poſſe. ne-
ceſſe enim eſſe, ſi color ſit chlorus, redundare
bilem, ſi ruber, ſanguinem, ſi niger, nigram bi-
lem, ſi albus, pituitam: non tamen ſi redundet
C ſanguis, neceſſe eſſe rubram eſſe linguam, ne-
que ſi pituita, albam, poſſe enim non in eam
partem incumbere. Sed & prima conſequutio
videtur mihi indigere quibuſdam animaduer-
ſionibus. Nam primum, cùm niger color dica-
tur habere duas cauſas, & altera, puta vſtio,
cum alijs ſuccorum ſpeciebus iungi poſſit, con-
ſtat non valere conſequutionem à nigro colo-
re ad ſuccum nigrum, ſed poſſe fieri nigram
linguam in cauſo pituitoſo. Præterea fieri poſ-
ſit ob fluxiones particulares, vt cauſa morbi
non certo ab eo indicio cognoſcatur. Voco
autem particulares fluxiones, vt ſi homo fe-
bre teneatur bilioſa, tamen lingua deſtillatio-
nem pituitoſam à capite recipiat. Perinde ac-
cidit in vrina, in commune enim rectè dices
ſignificari talis ſucci redundantiam, qualis co-
lor apparet in vrina, ea verò ſæpè fallit ob pe-
D culiare vitium renum. Itaque vel ob hoc re-
ctè dicitur linguam ſignificare vt lotium.

14 V*Rina concolor cibo & potui, & vt conſueuit,
vbi humidi colliquatio.*

Tam variè reperi ſcriptam ſententiolã hãc,
cũ in codicibus Grecis, tum etiã in Latinis, vt
fuerit nõ parũ difficile, eligere maximè cõſen-
taneã lectionẽ. Nã in quibuſdã codicibus repe-
ri ſcriptũ ſ*ωθεν* quã lectionẽ ſequitur Corna-
rius, & vbi ego verti, vt conſueuit humidi col-
liquatio, ille vertit, & qualis intus eſt humi-
di colliquatio. Porrò reperi in verſione
qua-

quadam veteri Fanij Calui, lotium concolor corpori, potionique par, humorisque interioris conſtillatio. Qui haud dubie habebat in ſuo Græco codice, pro βρώματι, ideſt, cibo σώματι, ideſt, corpori, & vbi habetur καὶ ὡς, ideſt, & vt, ἴσον, ideſt, par, ſeu æquale. Verum hanc lectionem reieci, quia non cōgruit cum narratione Galeni, qui in commētario reddit cauſam, qua vrinæ aliquando referunt colorē cibi, & potus, & quantitatis nullam facit mētionem, vt facilè conſtet, Gal. codicē habuiſſe βρώματι, nullam verò particulam: qua ſignificaretur par, aut æquale. Priores duæ lectiones omninò habent eundem ſenſum, neque refert quiquam dicere, vt conſueuit humidi colliquatio, aut qualis intus eſt humidi colliquatio, vtraque enim oratio ſignificat, vrinam eiuſdem coloris cum cibo, & potu, qui accipitur, eſſe qualis ſolet reddi, cum eſt humidi colliquatio. Copus nō legit humidi colliquatio: ſed vbi humiditas colliquatio, ſequutus arbitror alium codicem. Vbi occurrit ſcriptū pro ὅκου ὑγροῦ συντήξιος, ideſt, vbi humidi colliquatio ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ σύντηξις, ideſt, vbi humiditas colliquatio, ſeu ab humiditate colliquatio. Sed neq; hæc lectio mihi videtur ſenſū permutare, ſed in idē recidere, ſiue dicas humidi colliquatio, ſiue vbi humiditas colliquatio, ſiue ab humiditate colliquatio. Nam his omnibus ſignificatur affectio, quæ diabete vocatur; per eam enim multa vrina redditur, & corpus areſcit: areſcit verò, quia humiditas non moritur interius, ſed effluit multa. Itaq; cōgruit huic morbo vocari humidi colliquationem. Siccatio enim humidi colliquatio eſt: atq; etiam colliquationem, vbi humiditas, hoc eſt, colliquationem, vbi humiditas multa, ideſt multa aqua mingitur, & ab humiditate colliquationem, areſcit corpus à multa mictione. Eſt autem proprium huius morbi, reddi vrinam incommutatam, concolorem cibo, & potui quod per eam affectionem, & concoctrix hepatis, & retētrix renum facultas debilitata fit; tractrix verò renum operetur plus ſatis. De hac itaque paſſione loquitur Hippoc. in præſenti oratione, dicens, fieri nonnunquam vrinam concolorem cibo, & potui, vt cōſueuit in diabetica paſſione. Quapropter mihi hic non probatur enarratio Gal. qui neſcio qua occaſione agit de orobinis contentis, & hordeo ſimilibus, & laminis, & carunculis, & perturbatis vrinis, cùm certè illa huius loci non ſint.

15 *Lingua concolor redundantiis, quam ob cauſam per hanc agnoſcimus ſuccos.*

Redundantias, ſeu, vt alij vertunt, exceſſiones, vocat eas, quibus quidam ſucci præ alijs videtur in corpore eminere, ſeu, vt dicere ſolent, dominari. Itaq; hæc oratio nihil continet noui; ſed cauſam illius, qua dicebatur, lingua lotium ſignificat. Nimirū cognoſcimus ſuccos per linguam, quia ea induit colorem eius ſucci, qui in corpore dominatur.

16 *Si ſalſa carnes guſtanti, redundantiæ ſignum*

A Vno quodam appoſitiſſimo exemplo indicatur, nō ſolum colore linguæ, ſed etiam paſſione eius facultatis qua guſtamus, agnoſci redundantis ſucci ſpeciem. Nimirum cū redundat bilis, omnia videntur eſſe amara: cum ſanguis dulcia: cum melancholia, acida. Ita ſi cui carnes (eadem ratio eſt aliorum ciborum, niſi qui habent qualitates alias inſignes, quibus ſalſedinem cohibeant) guſtanti videntur eſſe ſalſæ, ſignum eſt redundantiæ ſalſæ pituitæ. Cauſa autē eſt manifeſta, quia tali humore imbuta eſt lingua, & omnium quæ guſtantur ſucci miſcentur cum ſaliua, & accipiunt illius qualitates.

17 *Si mammarum papula, & rubrum chlorum ſit, ægrotat vas.*

B Particula illa, & non eſt continuatiua, ſed declaratiua, idē enim eſt dicere, Papulæ mammarum, & rubrum mammarum. Nā mammæ eam ſolam partem habere ſolent rubram, nequeeam quidem totam, ſed eius extremum, per quod lac exugitur. Illud igitur, quod ſecundem naturam apparet rubrum, ſi chlorū fiat, ægrotat (inquit) vas. Galen. interpretatur appellari vas vterum, tametſi id non admodū ſit iuxta phraſim Hippocraticam, dicit igitur, colorem vitioſum papularū, ſignificare morbum vteri, ob conſenſum eius cum illis per venas communes, quæ aſcendunt per muſculos rectos abdominis, per quas habēt vterus & mammæ commune alimentum: vitioſus ergo
C color vitioſum ſuccum in vtriſque partibus redundare ſignificabit, atque ob id vterū morbo aliquo teneri, niſi tamē mulier vtero gerat, tūc enim citra morbum ſolet id fieri, prægnationis potiuſquam morbi ſignum.

18 *Hominibus aurium ſordes, dulces quidem lethales amara verò non.*

Nimiæ diligentiæ videtur eſſe hoc. Turpe enim eſſe videtur excrementa linguæ admouere, vt ex eorum ſaporibus accipias ſignificationes, neque quiſpiam, qui non ſit ſordidiſſimus, eo vſq; procedat. Cauſam autem reddit Gal. dicens, non aliter fieri eas ſordes dulces, quam liqueſcente cerebro, liqueſcit verò cum putreſcit, ac corrumpitur, niſi tamen quid ſanguinis cum ipſis ſordibus conmiſceatur, ita enim dulceſcent cum minori
D malo: ſanguine verò dempto, ea dulcedo ſordium fuerit lethale ſignum. Quam fortaſſe guſtare tentabit aliquis, aut ægrotus ipſe ſuam, aut mariti vxor, aut filij mater, aut alius qui ſit ægroti amantiſſimus, vincit enim amor vt alia omnia, etiam tedium.

19 *Terram mutare conuenit in morbis longis.*

Corpus legit ſolum patrium, & pleriq; medicorū intelligunt, hic Hipp. docere, in morbis lōgis, vbi quis extra patriā ægrotat, in patriā tráſferri, quaſi aer patrius, aut etiam cęlum patrium, opem ſit laturum. Ego verò cenſeo, patriū habitare ſolū, quibuſdam eſſe vtile, qui

quibuſdam noxium, atque ita, vt quibuſdã vtile eſt, cum ægrotant, in patriã reduci, ita alijs
in alienum ſolum à patria deportari. Si enim,
vt Hipp. doceat, lac proprium, et maternum,
quibuſdam vtile, quibuſdam autem alienum,
quanto magis, et ſolum patrium ſit aliquando
inutilius, quam quod alienum. Neq; ſanè experimentum repugnat, vidimus enim multos in
ſua patria degere inſalubrius, in alias ſiue regiones, ſiue vrbes commeantes, ſaniores reddi: alios multos cõtra. Id quod meritò euenit
Si enim in loco calido natus eſt valde calidus
homo, aut in frigido, valde frigidus, cur non
his patria commutatio vtilis ſit, ita vt eorum
vterque in alterius patria degat melius, quàm
in ſua, regionis temperie intemperiem propriam corrigente (niſi tamen differentia ſit
tanta, vt eam ſuſtinere natura non poſſit, quod
accidit Ethiopibus huc repentè tranſlatis)
cum intemperati homines ad contrarias cauſas melius, et ad ſimiles deterius habeant?
Hip. igitur ità dicit, terram mutare conuenit
in longis morbis. Hoc eſt cum morbi, aut
ſuaptè natura, aut à principio ſint longi, vt
quartana febris, atq; quibuſdam podagra, aut
nephritis, vel ex acutis deciderunt, cõſultum
eſt in regionem aliam commeare, non tamen
in quamcunque temere, ſed cum delectu, in
eam, cuius temperies illi morbo maximè aduertetur. Quo conſilio multi, ob febres quartanas, et morbos alios melancholicos, Complutum veniunt. Quòd ſcilicet huius oppidi temperies calida, et humida eſt, verum ob
hydropem nullus veniet, etiam ſi contingat
Compluti eſſe natum.

20 D*Ebiliores cibi breuem vitam habent.*

Duplex eſt huius ſententiæ interpretatio,
prima, debiles cibos dici eos, qui facilis conconcoctionis ſunt, quia parum reſiſtunt commutanti, et hos breuem vitam habere hoc eſt,
parũ manere in corpore, eo quod cito excernantur, quia, vt dicitur in aphoriſmo. Eorũ,
„ quæ velociter nutriunt, celeres ſiunt excre-
„ tiones. Altera, debiles cibos dici eos, qui
præſtant paucum, idque tenue alimentum: et
eos breuem vitam habere, hoc eſt, breuẽ vitã
præſtare hominibus, qui eis veſcũtur, quia qui
talibus veſcſitur, neceſſariò ſunt debiles, infirmi verò, et debiles, non poſſunt diù viuere.
Eadem eſt ratio cibi pauci, et ſi ijs natura debilis non ſit. Quare non temere conſulendum
eſt hominibus, vt cibi quem poſſint coquere,
partem detrahant, aut cibationem conſuetã
intermittant. Tantum enim ſibi vitę detrahũt
et ſi interim videantur nonnulli eorum ſalubrius degere. Probatur hæc ſecunda interpretatio magis (& ſi vtraque verum ſenſũ reddit) quia, vt Gal. rectè dicit affectatum eſt, vitam alimenti vocare, eius moram in corpore.

21 C*Vm adſint κέδματα venas quæ in auribus poſterius ſunt, ſcarificare oportet.*

Dicunt grãmatici κέδματα eſſe dolores genitalium, par eſt autem magis hac in parte
Gal. credere, qui interpretatur, ita vocari ab

A Hipp. fluxiones in crura, et coxæ articulum.
Itaq; dicit eos, quibus fluxiones ſunt ad coxã
iuuari ſcarificatione venarum retro aures.
Ego de hac curatione lib. 5. in hiſtoria Lyconis, qui in Oeniadis dolore coxæ laborauit dicere cępi, diſtuli autem in hunc locum. Illic
quidem, et in proxima hiſtoria Eupolemi, dixi totam huius morbi curationem, quam proinde nunc non repetam, ſed, quod ad hanc venarum in auribus, aut retro aures, ſectionem
attinet, explicabo χαζειν, ſeu ſcarificare, dicere nunc Hipp. non ſolum capillarium venarũ
confertam ſectionem, quæ peculiariter, ita
vocatur à medicis, ſed ſectionem grandiorũ
venarum, conſtat. Quia ſcarificatione externæ
cutis aurium, inopinabile eſt, aliquid emolu-
B menti capi poſſe, quia exiguum omnniò erit,
ꝙ ſcarificata parte extrema, et excarni, atque
ob id frigida, exire poterit, neque vllus medicorum ita facere tẽtauit: atque ob id Gal. vbi
dicitur venas, quæ in auribus poſterius ſunt,
non vult intelligi venas vllas in ipſis auribus,
quia ſcilicet ibi nullæ ſunt manifeſtæ, ſed eas
quæ per ceruicem repunt retro aures: cęteroquo oportuiſſe ab Hipp. dici venas, quæ circa
aures, potius quàm venas in auribus. Sed neq;
ſi ità intelligatur, probat Gal. id, ꝙ dicitur, ſed
falſum, et ſuppoſitium eſſe opinatur, quia neque ab vllo medicorum, qui id laudant, in ipſo opere tentari vnquam dicit. Ob id de cauſa, qua hoc iſchyadicis vtile ſit dicit nihil, quia
ne eſſe quidem vtile opinatur. Nos vero ſi
C quid pro hac quoq; ſententia dici poteſt probabiliter, explicemus ab eo, quod in ipſis curationibus vidimus exorſi. Venam poſt aurẽ
ſecari ob iſchyadẽ, & inde ſanguinem affatim
educi, nunquam vidi. Tamen ſcio empyricos
quoſdam iſchyadiacis omnibus internam auriculæ partem, qua cartilago velut replicata
tumorem quendam habent cauterio vrere, &
eorum quoſdam, vt ipſimet narrant eſſe iuuatos. Ego huius cauſã ratus ſum, quod multis
iſchyadicis ex capite fluat materia, & eius loci vſtione intercipiatur. Nam ſect. 5. lib. 2. legimus apud Hipp. ſi caput doleat in pectus
venit, deinde in hypochondrium, deinde in
coxã. Itaq; poteſt venire fluxio à capite in coxam, ꝙ cum ſiet, non erit præter rationem, vſtione interceptis vijs, ſubleuari eos dolores.
D Fiunt autem abſceſſus, vt ſect. 1. lib. 2. dicebatur, aut per venas, aut per oſſa, aut neruos:
cenſeo igitur factis inuſtionibus, & intra auriculam, atque etiam extra ſiue poſt, ſiue ante
auriculam, iuuatum iri eos, quibus ex capite
decurrat fluxio, quod ex antecedente, aut etiã
nunc ſimul exiſtente capitis paſſione cognoſces, vt dicebat Hipp. ſi caput doleat. Itaque,
vt pro poſterius, circa aures ſcribatur, vt Galen. cenſet, facilè recipiam. Illud autem ſcarificare, intelligo pro ſecare; vtcunque, velut ſi
cauterio interſecentur venæ, & arteriæ, quæ
ibi ſunt, tametſi ſcio barbaris quibuſdam nationibus eſſe in more poſitum, ob pleroſque
morbos ſcarificare aures ipſas poſterius. Id
quod didici à Sarracenorum filijs, quos nuper
Philippus dominus meus deuicta rebellione
à Granatæ finibus in interiorem Hiſpaniam

ſe ce.

ſecedere imperauit. Illi vtebantur aurium ſcarificatione, quam poſſit quiſpiam in hunc *H*ippo. locum referre. Neque ſanè ego vt noxiam vituperem, neque vt omninò inutilem, debilem verò eſſe dixerim, ac fortaſſe illi, vt mittendi ſanguinem timidiſſimi, atque adeo vt raro profuſa miſſione indigentes ob parſimoniam, illa ſcarificatione contenti iuuabantur. Noſtris verò prorſus erit debile axilium. Siquid verò conferet ad iſchiadem, faciet quidem id, vt ſectio, & vſtio, intercepta fluxione in via. Iuuat enim hanc interpretationem, præter id, quod ex ipſis operibus poteſt colligi, & illa vox ῥεύματα qua ſignificat fluxiones in coxam: videturque ob id ſignificare ſimul paſſionem coxæ, & eius cauſam, putà defluxus à partibus ſupernis.

22 V *Enus in morbis à pituta vtilis.*

Venus eſt cauſa ſiccans & vacuatis in principio caſaciens, vt alia quæuis exercitatio (exercetur enim totum corpus) deinde verò refrigerãs. Vbi igitur virtus erit robuſta, moderata Venus vtilis erit per morbos pituitoſos. Quia calfaciet & ſiccabit. Immoderata verò nunquam proderit, quia vt ſiccabit, ita etiã refrigerabit, atque afferet noxam maiorem quam vtilitatem, quin etiam etſi vacuando ſiccet, per accidens augebit excrementitiam humiditatem, per incoctionem, atqui ne moderata quidem erit talibus vtilis, ſi facultas ærotantis valde debilis ſit, quia non poterunt citra noxam ſuſtinere ſpirituum effuſionem, quę per coitum ſit copioſa.

23 I *Is qui ſunt ventre calido fortes cibi & potus turbationem afferunt.*

Fortes vocantur hoc loco cibi & potus, qui vim habent medicamentoſam, & vehementem, eiuſmodi autem ſunt, qui valde calidi, ea enim temperies eſt omnium efficaciſſima, conſtat vero talis veneri calido noxam, & turbationem allatura, quia augebitur eius intemperies Vocauit verò ipſemet oratione 17. ſectionis 4. cibos fortes calidos,

24 A *Trabilis velut ſimile, hæmorrhaydi.*

Familiare eſt hæmorrhoydibus atræbili ſimile, hoc eſt, ſanguinem melancholicum effundere, non tamen ita proprium, vt bonum ſanguinem effundant nunquam. Fiunt enim aliquando, natura per eam viam ſanguinis fæces expurgante, nonnunquam etiam ob multitudinem ſanguinis. Cumque fiunt facultate expurgante, inſaniam, & alios morbos melancholicos ſi adſunt tollunt, ſi nondum adſunt, ab eis præſeruant, vt in aphoriſmo dicitur: cum verò ſanguine redundante fundunt bonum ſanguinem, ſi tempeſtiuè ſiſtantur, liberant corpus à multitudine, ſin minus, deijciunt vires, & refrigerant hepar, atque mali habitus, & hydropis cauſa ſunt.

25 I *Ncreſcentes morbos mixtio.*

A Mixtionem vocari coitum, ſeu Venereũ cõ-
greſsũ inter omnes interpretes ſẽper conue-
nit, vt teſtatũ reliquit Galenus in commenta-
rio. Verum altercati ſunt quamplurimũ, qui
ſint morbi increſcẽtes, & quid ſit, quod Hip-
po. ſibi velit an mixtionẽ morbos illos lædere,
an iuuare. Nã vox illa increſcentes omninò eſt
ambigua, ipſe verò omninò non explicat, quid
mixtio faciat. Nulla ergo eſt via alia, ad inter-
pretationẽ, quam ex ipſis operibus coniectare:
ad id verò oportet definire prius, quod vocet
increſcẽtes. Ego de re tam incerta non auſim
quidpiã certò affirmare. Producam interpretũ
ſententias, vt quiuis cẽſeat pro ſuo arbitratu.
Non enim res magni momẽti eſt, neque detra-
here multum, aut apponere arti poteſt. Qui-
B dam increſcentes morbos dicunt, eſſe eos,
qui diuturnitate fiunt ſemper grauiores. Hu-
iuſmodi quidem ſint omnea, niſi enim aut ab
ipſa natura vincantur, aut artis opera curẽn-
tur, morbi omnes per moras conualeſcunt, vt
ille dicit: verum dicuntur peculiariter incre-
ſcentes illi, qui ſolent ſæpe ſine curatione
derelicti, diuturnitate euadere incurabiles, vt
podagra, arthritis, renum vitia, morbus comi-
tialis, atrabilis, & alij eiuſmodi, qui niſi ætatis
mutatione curentur, ſolent commori: qui ſe-
quuntur hanc interpretationem, intelligunt
Hippoc. affirmare increſcentes morbos lædi
mixtione: videtur. n. illi omnes, quos comme-
moraui, coitu lædi: quanquam quoſdam eo-
rum aliquando moderato iuuari, non eſt ino-
pinabile, magna autẽm ex parte, atq; nimio ſẽ-
C per lædi, verè dicet quis. Proxima huic inter-
pretatio alia ſtatui poteſt, vt increſcentes vo-
centur, qui in incremento ſunt morbi, quicun-
que ij ſint, atque affirmetur, & ſi dictũ ſit, mor-
bos pituitoſo Venere iuuari, non tamen id eſſe
faciendum morbis increſcentibus, ſed incli-
nantibus, aut incipientibus. *H*æc enim ſunt
duo tempora euacuationibus opportuna, vt
tempus increſcendi cuncoctioni, itaque vt ab
alij omnibus euacuationibus morbis incre-
ſcentibus abſtiuendum eſt, ita & à mixitione.
Alij cenſent vocari morbos increſcentes figu-
ratè, eos qui ſolent inuadere infantes, & du-
rare toto tempore creſcendi, vſque ad pubem
ſcilicet. Nam ad eam vſque ætatem, creſcunt
corpore manifeſtè, iam inde parum, & qui ci-
tò incipiunt hircire exiguo ſolent eſſe corpo-
D re, quod citò tardetur eorum incrementum.
Hi dicunt Hippoc. docere, tales morbos Ve-
nere ſanari: quia eo tempore quo mulieribus
incipiunt fluere menſtrua, & mares Venere
vti, ſolent iudicari tales morbi, ſicceſcente
corpore. Ecce duas interpretationes, prima
placuit Galeno, ſecunda Sabino, vt Galenus
narrat. Ego in ſecundam hanc inclino, quia ni-
hil magis medicis receptum, & experimento
cognitum, quam pueriles morbos fluentibus
menſtruis. mulieribus. puèris verò in adole-
ſcentia ſolere finiri, alijs quidẽ incipiente ado-
leſcantia, alijs procedente, vt quibus tota ado-
leſcentia, quæ vſque ad vigeſimumquintũ annũ
producitur, non finiuntur, ſoleant manere in-
curabiles, vt de morbo comitiali in apho-
riſmo dicitur. Verùm videtur Galeno, epi-
lepſiam

lepſiam, & podagram puerilem, & lapidem veſicæ, & vermes, & alia eiuſmodi mala nõ curari Venere (ab hac .n. potius lædi) ſed mutatione ætatis qua ſicceſcunt corpora, atque ita malè dici mixitione curari. Verum etſi hoc reciperemus non eſſet admodum durum, ætatem Veneri idoneam, vocari mixtionem, atque ita intelligi morbos creſcẽtes, ideſt, morbos creſcentium curat mixtio, ideſt, ætas mixtionis, ſeu mixtioni iã apta. Res autem exigit, vt definiam an ipſa mixtio curet tales morbos, an ætas. Ego certe non dubito iuuare aliquando eam ſeminis effuſionem ad curationem talium morborũ, vt & menſtrui ſanguinis mulieres: nam vtraq; harũ euacuationum ſiccat, atq; vt detrahit materiam corporis incremento, poteſt detrahere etiã morbis humidis, & pituitoſis, cũ præcipuè ea ętate maximè conſtent vires. Alioqui quo caſu verũ ſit pituitoſos morbos Venere iuuari? Verũ eſt Venere debilitari cerebrũ, & neruoſum genus, multò magis quã menſtruis vacuationibus, atque ita nõ eſſe eius vſum tam ſalutarẽ, quia ſiccare quidem, & vacuare menſtruis magis, vt copioſiori euacuationi accidit, debilitare verò minus, quia neq; cum tanto labore cerebri, neq; cum tanta ſpiritus ſit exhauſtione. Quam ob cauſam meritò menſtrua euacuatio leuare poterit multos morbos, quos Venus exacerbabit. Nihilominus Venus non eſt per ſe ac ſemper cauſa inſalubris ac noxia, vt cenſebant Epicurei, ſed aliquando ſalubris, vt docet Gal. in arte medicinali, atque Hippoc. hoc ipſo libro, eſtque eius quidẽ modus retinendus, vt aliarum omnium cauſarum, quæ nunc proſunt; nunc lædunt. Quandoquidem ergo ſiccatione, & vacuatione poteſt conferre, labore verò, & ſpirituũ diſſipatione lædere, ij quibus ob magnã humorum redundantiam, magis quam ob cerebri propriam debilitatem, videbitur accidiſſe epilepſia, vtilis fuerit Venus moderata: vacuabit enim, & ſiccabit citra debilitatem inſignẽ: quibus vero cõtra, debilitatis cerebri, quã redundantiæ pituitæ, erunt plura ſigna, ipſa per ſe Venus ſemper fuerit noxia, vtpote ad euacuationem non valde neceſſaria, debili verò alioqui debilitatem magnam allatura. Igitur nimia Venere vti, nulli horum (neque verò aliorum) permittendum eſt, ijs verò qui debilitatis alias notas non habeant, ſed redundantiæ humorum, ſintque ſalaces, & redundantes ſemine, etſi epilepſia laborent, permittendum in adoleſcentia vti Venere moderata: debilibus verò & bilioſis, neque valde redundantibus ſuccis, iubendum, vt omninò abſtineant, ſed ſolius ætatis beneficium expectent: caueantque, ne ſi ea vtantur, plus lædat Venus quam ætatis mutatio iuuet, & in poſterum habeant deterius.

26 R *Efrigeratio ea, quæ circa aluum, indurat.*

Ea quæ circa aluũ, aut in aluo sũt, haud dubiè vocat fæces, hæ, velut res alia quæuis, durari poſſint duobus modis, nã aut per verã duritiem quã facit ſiccitas, aut per concretionẽ quam facit frigus, vt dureſcit frigore glacies. Fæces intra aluũ cõtentæ, haud poſſint adeo

A refrigerari, vt dureſcant, citius .n. vt rectè Galenus cenſet, interierit animal. Supereſt ergo, vt ſiccitate dureſcant (neque .n. plures quã duæ hæ sũt cauſæ duritiei per ſe, vt alibi nõ ſemel iam mõſtratum eſt) quare frigus haudquaquã poſſit duritiẽ facere, niſi per aliquod accidens, atque quoniã per accidens, facit frigus, vt dureſcant fæces nõ sẽper facit, ſed aliquãdo cõtrariũ. Videmus enim ſæpe ob occursũ frigidi aeris, aut pedum nuditatem, aut potũ frigidum, aut talẽ quamcunque cauſam refrigerato ventre, fieri diarrhœam, flante autẽ borea, aluũ ſiccari teſtatur Hippoc. aphoriſ. 5. ſectionis tertiæ, cõſtatque experimento. Igitur frigus fæces aliquando duriores, aliquando molliores reddit, & vtrumque quidem per acci-
B dens, Per quid ergo, contemplemur. Certè non niſi per eas cauſas, quæ per ſe faciunt fæces duras aut molles. Nam omnis cauſa per accidens reducitur ad cauſam per ſe. Oportet ergo ſcire cauſas per ſe earum paſſionum, illis enim perſpectis facilè intelligemus, quando & quomodo frigus duret fæces, quod Hippoc. præſenti oratione teſtatur. Quandoquidem ergo concretione non poſſunt dureſcere, ſed ſolum ſiccatæ; ſiccitatis verò eius cauſæ ſunt nimia conſumptio, quam calor faciat, aut nimia diſtributio; nimiæ conſumptionis cauſa fuerit calor nimius vẽtris: diſtibutionis, calor partium, aut ſiccitas: trahunt .n. valenter, quæ calida, & allicient humorem ad ſeſe, quæ ſicca: Vt autem horum quiduis magis fiat: cauſa eſt longa mora fæcum in aluo. Nam etiam ſi nulla
C dictarum cauſarum ſit nimia, tamen per longã moram nimium quid facit, ea etiam, quæ mediocris, vt autem multum morentur fæces, facere poteſt debilitas expultricis, & ſtupor, ſeu inſẽſibilitas inteſtinorum, per quam irritationem non ſentiunt: & ipſius exitus adſtrictio, & quidquid impedire poteſt villorum adſtrictionem, velut in primis flatus: humiditatis nimiæ fæcum fuerint contrariæ cauſæ, ſcilicet exigua, aut diſtributio, aut alteratio, vt parum alteretur cauſa eſt caloris penuria in ventre, vt parũ diſtribuatur, frigus hepatis, aut totius corporis redundantia. Impedit autem vtrumque, & coctionem dico, & diſtributionem, properata deiectio. Vt autem deijciatur citius quàm oportet, cauſa eſt debilitas retẽtricis, aut dolor, irritatiove. Cõſiderã ergo nunc, quæ horum poſſit facere frigus.
D Certè frigus ſi externas ſolum attingit partes, facit calorem augeri in viſceribus, quare & concoctiones, & ſolidiores fæces præcipuè ſi, vt alias externas partes, ita etiam attingat podicem, conſtringi enim faciet, & surſũ moueri inteſtina, atq; ob id detineri, & dureſcere fæces: ſi verò id frigus cum ſiccitate coniunctum ſit, vt in borea ſicciores reddet omnes partes corporis, quæ ſiccatæ alliciẽt humorẽ, & ſiccabũt fæces. Quod ſi tale frigus attingat internum ventrem, ſiccando inteſtina, debilitabit expultricem, quæ quadã humiditate indiget, & flatu replebit, qui expultricis motũ impediat, atque vtroque modo faciet, vt fæces morentur, & ſicceſcant: ſtuporẽ, & inſenſibilitatem inteſtinorum, frigus etiam ſolet face-

re

re, atque ita facere deiectionem raram, & duras fæces: flatum etiam, ac proinde tardum deſcenſum, quæuis cauſa refrigerans faciet, niſi interim debilitet concoctricem, aut dolorem inferat, vt accidit ijs quibus venter eſt natura frigidus. Ijs enim deiectiones liquidæ ob frigus fiunt. Hanc ob cauſam quibuſdam, aquæ niue perfrigeratæ potu, ſiccеſcunt fæces, quibuſdam fiunt liquidæ. Quibus ſcilicet venter eſt calidus ſicceſcunt, quia neque ſublata concoctione, neque excitato dolore, fit paucus quidam flatus; qui fæces detinet, ac præterea extinguit bilis feruorem, & tollit irritationem; quibus venter eſt frigidus incoctione, & dolore, fiunt à frigidis cauſis deiectiones
„ liquidæ. Igitur, dicente Hippocrate, refrigeratio ea, quæ circa aluum, indurat, addendum
„ eſt ijs, qui ſunt calido ventre.

27 M*Ixtio, quæ in ventre ſunt, durat.*

Mixtio, ſeu congreſſus venereus, cauſa eſt analoga nimiæ exercitationi. ſiccat enim, & commouet totum corpus, atque inſuper habet coniunctam euacuationem manifeſtam: Ita fit, vt ſiccet alui fæces, niſi tamen adeo ſit multa, vt deijciat facultates coquendi, & retinendi in vētre, ita enim facere poterit diarrhϾ, quæ autem non ſit adeo nimia, meritò ponitur in cauſis ſiccantibus.

28 E*Vm qui helleborum bibit, celerius purgare ſi velis, lauare oportet, aut comedere.*

Enarrata mihi eſt hæc oratio ſimul cum aphoriſmo decimotertio ſectionis quartæ, quo ita dicitur; Qui accepto helleboro non facilè ſupra purgantur, ijs ante potionem, corpora præhumectara expedit, multo cibo & quiete: eandem enim ſententiam continent ambæ hæ orationes. Nimirum quam & illa. Corpora vbi quiſpiam purgare volueris, oportet fluida facere. Nam hæc vltima oratio, iubet fluida facere corpora, duæ illæ priores, quo modo id faciendum ſit, indicant: nimirum humectando Quia quæ humida ſunt corpora, laxiora ſunt, & laxiores habent vias. Succi etiam humectatione liqueſcunt, & fiunt fluxiliores, humectant verò corpora, cibus, quies, & balneum. Cibi meminit vtrobique, in aphoriſmo autem quietis, hic lotionis, ſeu balnei. Verum, quia cibo ſolido replere eum, quem ad purgationem præpares, aut in balneo continere corpus impurum, alienum ſit à ratione, explicuimus, intelligi hæc de cibo medicinali, cuiuſmodi ſunt ſerapia: & apozemata, ſeu decocta, & aliæ potiones eiuſmodi, & de balneo particulari, vt de obſtruente totu, aut irrigatione hypochondriorū. Iam verò quies, cū reliqua præparatione, plurimū poteſt, vt humores in ventrem fluant, quia motus in corporis habitum tenuem humiditatē diſtrahit: & præter hæc, quia quies iuuat quā maximè ad concoctionem, quā ante expurgationem eſſe procurandam conſtat, ſiquidem non oportet mouere cruda. Itaque, inquit, ſi celerius purgare velis, eum qui pharmacum bibit, hæc facit

A non ſanè poſtquam bibit: nam poſtquā iā ceſſauerit purgatio, nihil profecerit, vt agatur celerius, quæ omninò iam ſit acta: dū autē agitur, lauare non oportet, quia auertentur à vētre ſucci diſtracti ad corporis habitum: cibare verò multo minus, quia vt alibi dicitur ab eodē Hippocrate. Purgationem in media cibos
„ dare non conducit. Sed neque quies, accepto medicamento, facit ad celerem purgationē, cū alibi dicatur. Si velles magis ducere hellebo-
„ rū, moue corpus, ſin autē nō, ſomnum facito, &
„ non moueto: igitur faciēda ſunt hęc antequā helleborus (eadem eſt ratio cuiuſcunque alterius medicamenti expurgantis) accipiatur: intelligendumq; haud ita, eum qui helleborū bibit lauare oportet, aut comedere, ſi velis celerius purgare: ſed ita, lauare oportet, aut come-
B dere (ante ſcilicet quam bibat) ſi velis eum qui bibit, celerius purgare: non quidem dicit celerius, quaſi ad ſolam celeritatem expurgationis faciat, ac non etiam, vt purgetur melius: ſed quia cum celerius fluunt humores, melius etiam agitur expurgatio, hoc eſt, perfectius, & cum minoribus ſymptomatis.

29 S*Anguis in ſomno intro magis fuit.*

Cauſā continet hæc oratio, eius quod decimatertia ſectionis quartę ſcriptū eſt, his verbis. Euidenter vigilans calidior exterius, interius autē frigidior, dormiens è contrario. Nimirū quia ſanguis in ſomno introrsū fertur, & in vigilia extrorſum, vigilantes ſunt exte-
C rius calidiores, & qui dormiunt interius.

30 R*Igor a ſuperiori vētre, ignis ab inferiori magis.*

Dicens magis, apertè ſignificat non eſſe perpetuum id, quod dicitur, ſed aliquando accidere contrarium, fierique febres ſuccis in ventriculo putreſcentibus, & rigores ob paſſiones inteſtinorum. Verum horum naturam paratiorem eſſe ad febrem, & illius ad rigorem, conſtat, quia eſt ventriculus longè acutioris ſenſus, & inteſtina remiſſioris caloris; hæc ergo parata ſunt ad putreſcentiā, cū pręcipuè ſint naturalia receptacula excrementorum, ille ad dolorem, & mordicationis ſenſum. Cum igitur ſentientium partium irritatio rigorem, & putredo febrem faciat, fit ven-
D triculus paratior ad rigores, & inteſtina ad febres. Si igitur ſuccus aliquis vitioſus in ventriculum confluat, rigorem faciet, quo partim electo vomitione, partim detruſo in inteſtina, conquieſcet, ac ſuccedet febris, eo, qui in inteſtina incidit, putreſcente: ſi verò à principio confluat ſuccus ipſe in inteſtina, & ibi putreſcat (poterit. n. mox deijci) faciet febrē ſine rigore, aut à minori multo rigore incipiente, quā ſi conflueret in ventriculū. Vnde conſtat rigoris cauſam, non in ſpeciē humoris ſolū, ſed in partis in quā incidit naturam reijci debere. In ſatietatibus etiam, ſeu humorū corruptionibus euenit, dū corrupti cibi in ventriculo morantur, quendam rigoris ſenſū habere homines, poſtquam vero iam deſcenderunt, ſi deijciantur affatim, ſuccedere febrem, im-

primis quidē diariā, facilè tamen putreſcentia communicata venis, abeuntem in putridam.

31 A*Ttractio, pulmo, aridum incendium, Euacuatum ſiccat ſomnus.*

In quibuſdā codicibus legitur ἄνωταγμος, ἄνευδυμος ξηρὸς ἢ ὑγρόκαυμα. Ideſt tractio, aut pulmo ſiccus, aut humidum incendium. Verum Galenus, vt ex eius commentario facile colligitur, non eam habebat lectionem in ſuo codice; ſed hanc, quam ego ſequutus ſum. Videtur mihi hæc dictio in duas fuiſſe diuidendas, legendumq; ſeorſum, attractio, pulmo, aridum incendium: atque deinceps, euacuatum ſiccat ſomnus multus: quandoquidem diuerſum admodum reddunt ſenſum: quanquam ergo ſimul ſcriptæ ſint, explicentur à nobis ſeorſum illæ partes. Prima quidem enigmatis forma ſcripta eſt, quæ tamen ſi ad communem modum dicendi redigatur: habebit facillimam interpretationem: ita ſcilicet, attractionem facit pulmonis aridum incendium, aridū verò incendium eſt calor igneus: attractio vero quā calor igneus pulmonis facit, eſt aeris attractio. Itaque quod dicitur, eſt, reſpirationē magnam fieri ob intemperiem calidā pulmonis. Id verò eſt apertiſſimum, ſi quidē vſus reſpirationis eſt attemperatio caloris in corde: pulmo verò eſt, per quem cor accipit aerem, vt attemperetur; per calidum verò pulmonē, accipiet calidiorem, quā vt pauco poſſit attēperari. Quā ob cauſam contendet animal trahere multum. Primæ igitur partis hic eſt ſenſus. Secunda pars ſignificat corpora vacua ſiccari à ſomno multo. Nimirum corpora, quæ multum cibi capiunt, aut alioqui crudis ſuccis plena ſunt, velut voraces homines, & verſi: ſomno longo pingueſcunt, quia accidit eis multi alimenti multa concoctio: ſi verò qui valde inaniti ſunt, aut parum cibi accipiunt, vtantur etiam ſomno longiſſimo, gracileſcunt, multo magis, quàm ſi vterentur paruo ſomno pro cibi paucitate. Nam poſtquā id cibi, quod erat, concoctum eſt, ſucci excoquuntur, & cōſumuntur, atque ob id, & quia ſanguis, & ſucci, ſimul cum ſpiritibus, inter dormiendum, interius ſe continent, neque diffunduntur ad irrigandum corporis habitum, fit vt corpus tabeſcat. Huc accedit, quod & ipſum innatum calidū, neque interius habens vberem materiā à qua alatur, neque exterius ventilatum, tabeſcit, atque cum eo corpus. Quid ergo agendum, cum quis pauco vtitur cibo? Num vigilandum, & mouendum, vt ventiletur calidum? Non ſanè, quia, vbi fames, laborandum non eſt: ſed vigilandum, & quieſcendum, vt neque motus, neque ſomnus, ſi maior quàm pro cibi copia, ſed congruens.

32 F*Rigidiſſimi cibi, lentes, millium cucurbita.*

Galenus carpit hanc ſententiā, quòd milliū, & cucurbita frigida ſunt, nō tamē frigidiſſima, ſed milliū primo ordine, cucurbita ſecūdo, lētes verò ne frigidæ quidem, ſed in hac oppoſitione tenentes mediū: fortaſſe autē dixit Hip-A pocrates hæc frigidiſſima, non ſecundum qualitates medicamentoſas, ſed vt alimenta. Nimirū vt à Galeno dicitur tertio de temperamentis, omne alimentum qua alimentum eſt, calidum, non quidem quòd qualitatem augeat, ſed quòd ſubſtantiam calidam, hoc eſt, ſanguinem, & ſpiritus reponat. Illud ergo quod alimenti præſtabit plurimum, erit hac ratione calidiſſimum, & quod minimum, frigidiſſimum. Sunt verò lētes millium, & cucurbitæ, cibi minimi nutrimēti, & pauciſſimi ſanguinis, quare vt alimēta, omnia ſint frigidiſſima.

33 V*Lcera exoriuntur, ſi qui immundus eſt, laboret.*

B Non temerè iubere oportet, vt homines ſeſe laborando exerceant: ſi enim ſunt pleni, à laſſitudinibus, & febribus, aut inflammationibus multis & magnis, aut vaſorum rupturis, periclitantur: ſi immundi, ſuccis bilioſis, aut ſalſis his, in cutem diſtractis, & eam corrodentibus, vlcera multa fiunt. Si ſuccis pituitoſis, & craſſis, lentiſque fiunt renum, aut, hepatis obſtructiones, & tumores ſcirrhoſi per corpus. Euacuandum igitur prius, & incindendum, & expurgandum, quàm homo laboret, atque dum laborat, victus rectè inſtituendus. Nam qua ratione, ſi immundus laboret, vlcera oriuntur, eadem etiam orientur, ſi qui laborat, alioqui non immundus, vtatur cibis mali ſucci, acris, aut ſalſi.

C

34 M*Vlier, capra, elaterium, aut cucumerem ſylueſtrem, comedentes, pueris purgatio.*

Continent hæc verba optimam quandam rationem, expurgandi lactantes infantes, qua medici frequenter vtuntur, dato ſcilicet pharmaco ipſi nutrici, quia lac induit expurgatoriam medicamenti facultatem. Si igitur mulier elaterium, hoc eſt, ſuccum cucumeris ſylueſtris, aut aliud quodpiam medicementum expurgans accipiat, aut capra depaſta ſit cucumerem ſylueſtrem, aut tythymalū, aut rhzinum, aut cyclamen, aut aliā cuiuſmodi herbā, & eius lac detur infanti, purgabitur infans. Duabus cauſis euenit nutricem purgare, aut vt infans ſimul purgetur, cùm ſcilicet ſimili cacochymia laborant ambo, aut vt ipſa ſolum purgentur, quo purgatum lac, deniceps præ-

D beat infanti, cum ſcilicet infanti adhuc ſano, datur nutrix cacochymia aliqua laborans. Cùm vis, vt ambo purgentur, fac vt nutrix, dū purgatur, lactet infantem, cum autem purgas ſolam nutricem, ne lactet vſque dum purgationis motus conquieuerit. Alia eſt huic præceptioni proxima cautio, vt qui neceſſitate quapiā capræ lacte vtitur, eā cuſtodiat, ne qua maligna herba veſcatur. Nam ſi tabeſcens vtatur lacte (ita vt fit) & capra aliquam dictarum, herbam depaſta ſit, ſoluetur aluus, quo tabeſcentibus nihil eſt nocentius, atque adeo qua ratione lac accipit expurgatoriam facultatem, accipiet deleteriam, ſi quid tale capra guſtauerit. Narrat enim Galenus in Doride bœotia; & Theſſalia, atq; etiam Athenis

nis,multos conuulſione correptos eſſe,eſu coturnicum,quæ veratro veſcebantur.

35 *CAlido quod comeditur intus refrigeratio exterius labor, ſale, igne, & veſtibus in tempore æſtiuo, contrario autem contrario modo.*

Videtur his verbis dici,calido homini vtile eſſe, eo quod comeditur refrigerari interius,exterius verò calefieri labore,ſole,igne, & veſtibus,in tempore æſtiuo;frigido contra, vtile ſcilicet eſſe calefieri intus cibis, abſtinere verò à labore,& ſole,& igne, & veſtibus in æſtate:ſeu potius iuuari quiete,vmbra, & nuditate in hyeme. At verò repugnat hoc ſententiæ quatuordecimæ ſectionis 4. qua Hip-,, pocrates dixit, Calido natura, refrigeratio, ,, potus aqua quieſcere. Ob id Galenus hanc ita interpretatur: calido vtile eſt cibo,& potu intus refrigerari:labor autem; & noxium quiddam eſt,exterius calefieri,ſole,igne,& veſtibus,præcipuè in æſtate:frigido contra.Itaque calidus iuuatur frigidis, & læditur calidis,frigidus contra iuuatur calidis,& læditur frigidis. Hunc ego ſenſum ſequor, ſatius .n. eſt interpretationem eſſe duram,quam falſam.

36 *CIbi,ſali quidem celeriter vincuntur, alij contra.*

Alimentum nomen eſt rei victæ, non vincentis,vt Ariſtoteles, & Gal. dicunt,quia ſuperatum nutrit,cum autem ſuperat, corrumpit,& morbos facit. Quod ergo facilè,ac citò nutrit,citò vincitur,& coquitur, contrarium contra. Eſſe verò cibos qui facilè coquantur, alios qui difficulter,eiuſque cauſam in ſubſtátiæ modo cóſiſtere,quod tenuia facilius,craſſa difficilius coquantur,res eſt notiſsima.Iuxta ,, quam,ſcriptum eſt ab Hippocrate illud.Eorú ,, quæ velociter nutriunt, & quæ tardius: & il- ,, lud,quicunque velociori appoſitione indigêt, ,, iis humidum ad reficiendas vires medicamen ,, optimum eſt,quicunq; verò adhuc velociori, ,, per olfactum. Qui autem tardiore,ſolido ali- ,, mento vtantur. Nimirum,quod forma ſolida accipitur,vincitur tardius, quam quod liquida,& eadem ratione oua, aſſatione durata, aut frixa,tardius quam ſorbilia,vincútur,& quæcunque,aut naturali mixtura, aut artificioſa præparatione,ſunt ſolidiora.

SECTIO SEXTA.

1 *CArnes attractrices ex ventre, & extrinſecus. Significat ſenſus, vt expirabile, & inſpirabile.*

Omninò eſt hæc eadem ſententia, & quam ,, libello de alimento ſcripſit his verbis. In pi- ,, los alimentum, & in vngues, & in extremam ,, ſuperficiem, intrinſecus peruenit; extriſecus ,, alimentum ex extrema ſuperficie ad intima ,, peruenit. Confluxio vna, conſpiratio vna. Vtrobique enim dicitur, alimentú trahi poſſe ab intima corporis parte, extrorſum vſque ad extremam ſuperficiem,& ab externa cute, A introrſum vſque ad intima,non aliter, atque per inſpirationem, & expirationem agitur introrſum & extrorſum motus. Quod quidem eſt, eſſe corpus confluxile, & conſpirabile. Confluxile quidem dicitur propter humores,conſpirabile,propter ſpiritalem ſubſtantiam,quæ inſpiratione, & expiratione, atque dilatatione,& conſtrictione arteriarum trahitur, & expellitur. In hanc igitur ſententiá dicit nunc,carnes tractrices eſſe, hoc eſt, vim attractoriam habere ex vétre(hoc eſt, ex profunda corporis parte, atque præcipuè ex eo, qui peculiariter vocatur venter, in quo cibi coquuntur)extrorſum:& extrinſecus introrſum:eſſe autem tales quoſdam motus(extrorſum ſcilicet & introrſum) naturalis nobis ſéſus indicat: ſentimus enim aperte expiratio- B nem & inſpirationé, quæ quidem motus quidam tales ſunt. *H*æc verba, & quæ in libello de alimento ſcripta ſunt, videntur ſapere antiquatam opinionem, putantium vſum reſpirationis eſſe diſtributionem alimétorum. Verùm quoniam Hipp.placitis id non congruit, ſed alimáti diſtributionem per facultates naturales diſpenſari, haud quaquam in eo ſenſu accipienda ſunt: ſed carnes attrahere vndiq; alimenta quidem per naturales facultates, aerem verò, & ſubſtantiam quamcunq; halituoſam, per reſpirationem & pulſus. Ambo enim hæc communi appellatione vocantur, expirationes, & inſpirationes. Hac ratione, ſi quod venenum ingeſtum eſt, aut etiam cuti affixum. (quædam enim etiam ita necant) tanto citius ſolet interimere, quanto homo calidior, ac C maiori pulſu eſt, quia pulſu attrahitur. Hoc etiam facit, vt admota cuti medicamenta internis partibus non leuiter proſint, quæ niſi carnes eſſent tractrices prodeſſent nihil: hac quoque cauſa cenſeo non eſſe vanum aliquando,res nutrientes exterius admouere.

2 *CAlidior venula ſanguinis multitudine exuſtú procreat,& illico ſecernit.*

Quidam(vt Galen.narrat)interpretabantur hæc verba de febris ardétis generatione,quaſi diceretur, venas ſolito calidiores, ex ſanguine redundanti procreare bilem,eamque poſtea ſecernere, atq. vomitu, aut deiectione reijcere, ponit.n.Hipp. ipſe, in libro de ratione vi- D ctus acutorum,in ſignis febris ardentis,deiectiones liquidas,ſeroſas,& valde pallidas. Nó eſt certè ſenſus hic omninò ſpernendus. Ná id, quod dicitur, nihil congruere cum proxima oratione, ſiue quæ antecedit, ſiue quæ ſequitur,nihil moror. Euenit enim toto hoc opere fere ſemper. Galeno verò placet (quod non minus probo) ſecundum proximam ſententiam hanc orationem eſſe ſcriptam,contineréque vſum conſtrictionis pulſus:dixiſſe.n. cenſet, Hipp.antea vſum dilatationis, carnes ſcilicet dilatatione trahere,nunc dicere vſum conſtrictionis,ſcilicet expellere fuligines.Dicit igitur calidiorem venulam vocari arteriá, exuſtum,vocari fuliginem: itaque dicere arteriam ex ſanguine gignere fuligines, haſque illico compreſſione excernere.Certè vterque ſenſus eſt verus, & conſentaneus.

3 *ET quibus quidem pingue, bilis flaua, ſanguis
autem atra.*

His verbis nihil ſignificatur aliud, quàm
quod Galenus dicere ſolet, ſanguinis, cũ vri-
tur, aut putreſcit, tenuem partem abire in bi-
lem, & craſſam in melancholiam. Nam oratio-
ne quatuordecima ſectionis 5. cum Hippoc.
diceret, bilioſum autem à pingui, oſtendimus
pingue ab eo vocari tenuem partem ſangui-
nis: ſanguis igitur vocatur nunc reliqua ſan-
guinis pars excreta pingui: craſſa igitur: itaq.
tenuis pars abire dicitur in bilem flauã, craſ-
ſa in atram.

4 *FRigidior, frigida tempore, & regione calidior
erit.*

Mihi quidem videtur ſonare hæc vox, idẽ
quod aphoriſmo illo dicitur, ventres hyeme,
& vere calidiſſimi ſunt natura: ſcilicet, qui tẽ-
pore, & regione calidis eſt ventre frigidior,
frigido tempore, & regione calidior. Cauſa
dicta eſt in eius aphoriſmi commẽtarijs. Præ-
ter huoc videtur ſe inſinuare alius ſeoſus, quẽ
Galen. ſequitur, ſcilicet eum qui ſit naturali
temperamento frigidior, frigido tempore &
regione calidiorem fieri. Quod videtur rur-
ſum intelligi poſſe duobus modis, calidiorem
eſſe, quam tempore & regione calidis, aut quã
is qui ſit natura calidior. Videtur autẽ vtrũ-
que falſum. Nam ſi rectè à Galeno in com-
mentario aphoriſmi ſecundi ſectionis 3. dici-
tur. Ad æſtatem frigidas, & ad hyemem cali-
das naturas optimè affici, male verò contra,
nooſtat frigidiorem naturam calidiorem fieri
æſtate, quam hyeme, alioqui haberet ad æſta-
tem deterius & ad hyemem melius: atq. adeo
conſtat frigidiorem naturam hyeme eſſe fri-
gidiorem, quam naturam calidam, alioqui fri-
gida haberet melius hyeme quam calida: at
verò natura frigida habet hyeme deterius quã
calida, & deterius quam æſtate, ergo vtcunque
intelligatur videtur falſum eſſe, quod hic di-
citur. In commentario aphoriſmi citati ex
prima particula dixi, etſi pleriſque hominibus
eſſent hyeme ventres calidiores, non tamen
omnibus, debere.n. excipi eos, qui ſint natura
valde frigidi, tales enim toto corpore habere
deterius in hyeme, & graciléſcere, refici verò
in æſtate: hinc ſit, vt cùm Hipp. dicit, natura-
rum hæ quidem ad æſtatem, hę verò ad hye-
mem bene, maleve ſe habent, & Galen. inter-
pretatur frigidos ad hyemem habere dete-
rius, id quidem non de omnibus frigidis in-
telligi, ſed de ijs, qui tales admodum ſint: nam
qui id ſunt mediocriter, retroceſſu caloris
fient hyeme calidiori ventre, atq; ob id habe-
bunt ad pleraque melius: Non tamen perinde
de calidis dicere poſſis. Nam omnes, qui ſu-
pra mediocritatem ſunt calidi, frigido iuuan-
tur tempore, quia tale tempus naturalem ca-
lorem auget, & morboſum extinguit. Vnde ſe-
quitur, vt multo plures ſint, qui hyeme iuuan-
tur, quam qui æſtate. Nam & calidi omnes, &
frigidorum multi. His dictis arridet multo
magis prima interpretatio frigidior, ideſt, qui
A æſtate eſt ventre frigidior, frigido tempore,
& regione eſt calidior. Nam ſunt æſtate ven-
tre frigidiores, omnes calidi, & qui non ſunt
vehementer frigidi, atque hi omnes ſunt hye-
me calidiores: qui verò non ſunt hyeme ca-
lidiores, quia ſunt natura frigidiſſimi, illi ne-
que æſtate ſunt frigidiores, ſed tunc velut re-
uiuiſcentes, caleſcunt nonnihil. Quod ſi tamẽ
non placet ſuppleri vlla verba, ſed ſimplici-
ter dici, eum qui eſt natura frigidior, hyeme
fieri calidiorem, id intelliges de frigido, qui
non eſt admodum talis, intelligeſque eum eſſe
hyeme calidiorem quam æſtate: calidiorem
verò eſſe in hyeme, quam alios homines qui
ſint natura calidiores, haud quaquam poſſis
intelligere, niſi velis dicere calidiorem eſſe,
B ideſt, minus dolere à frigore, & frigoris eſſe
patientiorem. Hoc enim ita habet. Nimirum
corpora frigida denſa etiam ſunt, & calida ra-
ra, ob idque denſa & frigida hyeme frigoris
moleſtiam minus ſentiunt, videnturque eſſe
calidiora, quam rara, & calida. quamquam re-
vera non ſunt. Itaq; ſi vis illud calidior, non
re ipſa: ſed phantaſia accipere, aut etiam par-
tibus exterois (nam vt calidus & rarus inter-
nis, ita frigidus & denſus externis calidior
eſt, quia detinetur ad obſtructam cutem ef-
fluuium calidum) potes conferre natura fri-
gidum cum natura calido. Prodeuntque iam
ex dictis, tres præſcriptæ orationis ſenſus
veri, & nihil diſſonum habentes.

5 *IN doloribus proximum ventrem expurgare, sã-*
C *guiniſque ventrem ſcindere, vſtio, ſectio, calfa-
ctio, refrigeratio. ſternutamentum, plantarum ſucci
in quibus facultatem habent, & cyceon, maleficorũ,
lac, allia, vinum feruefactum, acetum, ſal.*

Refert Hippocrates hic multa & varia,
neque ea quidem æqualia dignitate & viri-
bus, quibus dolorificæ paſſiones ſolui poſ-
ſunt. Non quidem quòd in vllo dolore vten-
dum his omnibus ſit, ſed quod in quouis ho-
rum aliquo, aut alio ſimili. In primis refert,
quæ ſunt maxima, ac præcipua, expurgatio-
nemque, & miſſionem ſanguinis: eſt verò in
vtraque harum euacuationum ſeruanda recti-
tudo. In doloribus (inquit) proximum ventrẽ
vacuare. Eſt duplex venter, per quem vacua-
D re poſſis, inferior, qui & aluus vocatur, & ſu-
perior, quem vocamus ventriculum: horum
verò, vacuandus is eſt, qui dolenti parti ſit
proximus: quibus autem partibus, qui venter
dicatur eſſe proximus, explicatur aphoriſmo
decimooctauo, ſectionis quartæ, quo ita habe-
tur. Supra ſeptum tranſuerſum dolores qui
purgatione indigent, per ſuperiora purgatio-
ne indigere ſignificant: quicunque verò infe-
riora moleſtant, per inferiora. Itaque in dolo-
ribus proximus venter eſt purgandus, quia ſi
dolor ſit ſupra ſeptum tranſuerſum, vomitu
expurgandum, ſi infra, deiectione. Sanguinis
quoque ventrem, hoc eſt, venam ſcindere
oportet, ſeruata etiam rectitudine, ſuperio-
rum cum ſuperioribus, inferiorum cum infe-
rioribus, dextrorum cum dextris, & ſiniſtrorũ
cum

cum ſiniſtris,vt alibi non ſemel explicuimus.
Neque obſtat,quod ob coxæ dolores, & vul-
uæ,& coli,vomitus cietur,& ob cephalalgiá,&
hemicraniam, expurgatur aluus. Hæc enim
ſunt agenda ob reuulſionem, illa poſterius ob
curationem. Poſt totius corporis vacuatio-
nes, quæ antecedere debent, accedendum eſt
ad loeales curationes,quæ igne,aut ferro, aut
medicamento, aguntur. Quæ tria enumerat
Hippocr. non quo ordine agenda ſunt, ſed à
maximis procedens ad minima. Nam vt in
„ aphoriſmo dicitur medicamento primum,
„ deinde ferro, poſtremo igne rentandum eſt
curare. Hic verò ab vſtione ſectionem nomi-
nat, deinde medicamen. Vlione ad coxæ do-
loris curationem vtebatur *H*ippocrates. Sed
& ob aliarum partium rebelles dolores, ea
vti conſueuimus,aliquando ad intercipiendas
in via fluxiones,aliquando ad deriuandum in
proximas partes materiam. Sectio autem cu-
rat omnrs dolores, quos aliquid in alto pu-
treſcens,quod educi poſſit creat. Medicamē-
torum dolores ſedantium, duplex eſt genus,
quædam enim ſunt mediocriter calida, quæ
proprijſſimè ſunt anodina, quædam frigidiſſi-
ma,quæ dicuntur etiam anodina,ſunt autem
„ ſtupefacientia. Dicir ergo,calefactio,refrige-
„ ratio: addit ſternutamentum, quod ſanè per
„ ſeſe leue anxilium ſit, neque niſi ad exiguos
capitis ex flatu dolores ſedandos, ſufficiens;
tamen inter alia, ſternutatorijs etiam vtimur,
ad diſcutiendos maximos capitis affectus.
„ Addit,plantarum ſucci, in quibus facultatrm
„ habent. Conſtat non in ſolis plantarnm ſuc-
cis vires medicamētoſas eſſe, neque vim ano-
dinam, ſed in alijs omnibus plantarum parti-
bus,& in multis etiam terrę generibus,& me-
tallis, & animalium partibus: quare vt vnum
quoddam medicinalis materiæ genus nomi-
nauerit *H*ippoc.plantarum ſuccos: dicrns ve-
rò,in quibus facultatem habent,videtur leue
quidam,& quod nullius momenti ſit, dicere.
Nam omnia medicamenta admouenda ſunt,in
quibus facultatem habent. Nam in quibus nō
habent facultatem,quorſum quis eis vtatur?
Innuit autem *H*ipp.illis verbis. quod librò 5.
de ſimplicium facultate à Galeno indicatum
eſt, eſſe facultates quaſdam, quæ reſpiciant,
certa quędam membra,neq.indifferenter me-
dicamenta omnia omnibus partibus admoue-
ri,ſed quædam habere vires in capite, quædā
in ore,quædam in hypochondrijs, atq; adeo
inde accipere nomrn, vocarique alia cephali-
ca,alia ſtomachica, alia hepatica,aut ſpleniti-
ca. Docet itaque Hippocrates, ſiue calidis
ſiue frigidis ſit occurrendum, deligenda ſem-
per eſſe,quæ dolenti parti rectè accommodē-
rur. Cyceon,interprete Galeno, erat polenta
quædam ex vino & farina,conſtat eam aliquā-
do ſolitam accipere ſalem, aliquando ſecus,
quandoquidem libro ſecundo de morbis mu-
liebribus dicitur, cyceonem bibat non ſalsū.
Itaque commendatur ad dolores, vini potus
inſperſo farinæ poline; quod quidem conſo-
num eſt illi aphoriſmo quo dicitur, dolorrs
oculorum vini potio ſoluit,qui ſuo loco enar-
ratus eſt. Tantum hic adijcitur farina. Quod
A quidem vt Galenus in commentario dicit tu-
tius eſt,quam ſi quis ſolo vino vtatur. Quia vt
mentis alienationem,& capitis grauitatem, &
alia omnia mala magis facit vinum, ſi quis eo
ſolo vtatur,quam ſi cum cibis; aut à cibo, ita
& fluxiones magis auget. Itaque ſi quando do-
lores oculorum,aut alterius cuiuſpiam partis
vino curare tentandum eſt,cyceone id facien-
dum potius,aut à cibo, quam ieiuno dandum
merum. Hæc dicta ſunt pro doloribus citra
malignitatem vllam, aut venenoſam qualitatē
concitatis. Apponit deinde quædam, quæ
ſunt antidota malrficorum, hoc eſt dolorum
pendentium ex cauſa maligna, vt ex veneni
potu,aut morſu venenati animalis. Hæc sūt,
„ lac,allia, vinum feruefactum, hoc eſt, perfectè
„ coctum, ne ſit muſtum (feruefactione enim
perficitur) acetum & ſal. Commendatur à
B Gal.2.de antidotis ex Aſclepiadis ſententia,
lac ad eos,qui herbam Apollinarrm biberint,
aut leporem marinum ediderint, aut dorycе-
nium,aut bupeſtres, aut cantharides, aut ce-
„ ruſſam. De alio hæc ſcripſit Dioſcorides,
„ contra viperarum ictus, & priuatim hæmor-
„ rhoi prodeſt, ita vt non aliud magis ſi cum
„ vino iugiter aſſumatur, aut tritum in eodem
„ ebibatur. Contra rabioſorum morſus, & illi-
tu,& cibo valet. Vnum antidotum eſſe dici-
tur,eodem loco libri de antidotis, cicutæ, &
coriandri,& toxici, & fungorum. Acetum ad
concretum lac, & ad epotum taurinum ſan-
guinem. Sal ſolus non datur, ſed in muria cō-
tra hirundines,inijcitur in theriacam Apollo-
nij. Sic autem vtiliſſimus eius vſus in exter-
nis partibus ſcarificatis, vt putredo prohi-
C beatur, & abſumatur venenum.

6 H*omo ex laſſitudinibus ex itinere, debilitatus,
grauatus, expuit, tuſſiebat enim ex vertice.
Febris acuta,ad manum ſubmordens. Secunda au-
tem die,capitis grauitas Lingua exuſta fuit. Naris
vnguibus exciſſa,ſanguinem non fudit. Siniſter lien
magnus,& durus infeſtebatur dolore.*

Miror Hippocratem prætermiſiſſe morbi
huius euentum, neque dixiſſe, fuerit ne mor-
tuus,an ſuperuixerit: multo magis miror. Ga-
lenum voluiſſe ex vrina id diuinare, cum con-
ſtet morbum hunc fuiſſe lienis inflammatio-
nem; vrina verò eorum ſolum morborum ſit
inditium,qui pendent ex ſuccis, intra venas,
D & arterias putreſcentibus: ego mallem dixiſ-
ſet,quo modo haberet pulſus,& reſpiratio,&
mens: quam vrina,vt de morbi exitu iudicium
ferrem. Sed quandoquidem Hippocrates id
non narrauit, habuerit vtcunque; nos quæ
narrauit interpretemur. Cauſa procatharti-
ca, quæ cœpit ægrotare, fuit defatigatio ex
longo itinere, vnde grauitatem cnm debilita-
te primum ſenſit,& expuit tuſſiens ex vertice.
Deinde febris illi ſucceſſit acuta: ad manum
ſubmordens, ſecunda die febris, ſenſit capi-
tis grauitatem,& exuſta illi fuit lingua, & ha-
bebat hypochondrium ſiniſtrum magnum, &
durum,& cum dolore: quæ ſigna ſunt propria
inflammationis lienis. Medici tentauerunt
ſanguinem, narem vnguibus ſcalpendo, va-
cuare,tamen non exiuit ſanguis. Conſentaneū

Gg 3 eſt

eſt hunc multitudine excrementorum laborantem, ingreſſum eſſe iter, id enim maximè ſolet grauitatis ſenſum & debilitatem facere, & fluxiones commouere. Fluxio verò, & deſtillatio ex capite faciebat vt expueret, & tuſſiret ex vertice, hoc eſt, deſtillante acri humore ex ſuprema capitis parte. Id verò non aliter ſignificari poterat, quam dolore & calore eius partis. Hæc autem omnia per neutram adhuc diſpoſitionem eueniebant. Creſcente magis humorum alteratione, & agitatione, cœpit acutè ægrotare, lienis inflammatione, & febre continua, cui mox ſucceſſit capitis grauitas, & linguæ vſtio, ob capitis eum liene, atq; adeo cum toto corpore compaſſionem, & febris vehementiam. Malum autem fuit exciſſa nare, ſanguinem extrahi non potuiſſe, quia inflammationis internæ magnitudo ſolet eſſe in cauſa, vt non fluat. Interim nota ruditatem illius ſeculi, quo vnguibus lacerabant venas in naribus ipſi medici, vt miſſionem ſanguinis mollirentur: Nunc ſcalpellis vtimur. Quod dicit ſiniſter lien, videtur dictum per pleonaſmum, vt dicimus lac candidum ſorbere, quamquam nigrum nullum lac ſit. Veriſimilius autem eſſe cenſeo, quod & Galenus coniectat, vitiatum eſſe codicem: legendumque fuiſſe, naris ſiniſtra vnguibus exciſſa, ſanguinē non fluit. Lien magnus, & durus, infeſtabatur dolore. Nam ob lienem veriſimile eſt medicos tentaſſe ex ſiniſtra nare fundere; Inde enim maximè expediebat fundi, vt etiam erat grauius inde non poſſe fluere.

7 *QVartana laborantes, magno morbo non capiūtur: ſi prius autem capiantur, & quartana ſuperueniat liberantur.*

Dictum eſt ſectione tertia libri primi, ſecuriſſima omnium, & faciliſſima, & longiſſima eſt quartana. Non enim ſolum ipſa ex ſe ipſa huiuſmodi eſt, ſed & ab alijs magnis morbis liberat. His addit nūc liberare, ſiue præueniat, ſiue ſubſequatur. Si enim quis quartana corripiatur, liberari ab alijs morbis magnis, qui alioqui ei accidiſſent, ſi verò cum iam acciderint ſuperueniat, illos ſolui, inſumpta ſcilicet materia in quartanos paroxyſmos. Galenus hic intelligit nomine magni morbi epilepſiā, & non eſt quidem ea interpretatio parū vtilis. Nam is eſt morbus maximus inter diuturnos, & à quo per quartanam ſolent homines maximè liberari. Verū quia libro primo plurali nomine dixit, ab alijs morbis liberat, innuens, à multis alijs, non ab vno aliquo liberare, idem protius vtrobique dici intelligo, atque hic, etſi vtatur nomine ſingulari, ita accipi, morbo magno non capiuntur, quaſi dicat, nullo morbo magno capiuntur, cum præcipuè in aliquibus codicibus ita inueniatur ſcriptū, ὑπό τινος μεγάλου νουσήματος ἁλίσκονται, id eſt, ab aliquo magno morbo non capiuntur; Galenus haud dubiè non ita habuit in ſuo codice, ſed ὑπὸ τῆς μεγάλης νούσου, id eſt à magno morbo, atque ille articulus, τῆς, videtur indicare certum quendam. Certè ſiquis certus hic eſt notandus, qui ſoluatur à quartana, nul-

A lus potius, quam quem Galenus dixit, epilepſia ſcilicet.

8 *PRo quibus qui morbi.*

Nō parum refert medicū ſcire, pro quibus qui morbi fieri ſoleāt, & qui morbi poſt quos bene & ſalubriter fiant, qui malè & lethaliter. Magna .n. pars prognoſticæ artis eſt hæc, ad quam pertinent plurima, eorum quæ in aphoriſmis, & in prognoſtico, & in alijs libris, de præſenſione ſcripta ſunt. Tractat verò hunc locum præcipuè libro primo de morbis, vbi in primis catalogum facit morborum, qui ex alijs fieri ſolent, deinde eorum, qui ex alijs quibuſdam neceſſariò fiunt: deinde eorum, qui ſalubriter, aut inſalubriter ſuccedunt: nō
B quidem omnium; ſed multorum, quibus tu per otium poſſis reliqua adiungere, ex aliis locis colligens. Nunc verò tantum apponamus quæ illic habentur. Tranſitus (inquit) fit in his, ex pleuritide in febrem ardentē ex phrenitide in peripneumoniam. Verum ex peripneumonia febris ardens non fit. Ad dyſenteriam teneſmus accedit, & à dyſenteria lyēteria ſequitur, ex lyenteria in aquam intercutem tranſitus fit: ex pituita alba in aquam intercutem, & à peripneumonia ac pleuritide, in pectoris ſuppurationem. Mala porro ſupra mala fieri neceſſe eſt, velut ſi rigor corripuerit, ardor igneus ſuperuenit: atque ſi neruus diſſectus fuerit, conuulſionem facit: atque ſi cerebrum concuſſum fuerit, ac doluerit, eū qui percuſſus ſit, neceſſe eſt mutū fieri, & neq.
C videre, neq. audire: ſi verò ſauciatum fuerit, febrem neceſſe eſt ſuperuenire, & bilis vomitum, & aliquam corporis partem ſyderatam fieri, ac perire. Si verò exciderit omentum, neceſſe eſt putreſieri. Et ſi ſanguis ex vulnere, aut vena effluxerit in ſupernum ventriculum, neceſſe eſt ipſum in pus verti. Quibuſdam interpoſitis, non ita multo poſt, addit. Talia autem ſua ſpontè, ac caſu hominibus in morbis fiunt, tum bona, tum mala. Febricitanti ac bilioſo tēpeſtiuè foras diſperſa bilis bonū, diffuſa verò, ac diſperſa ſub cutē, toleratu leuior eſt habenti, & curatu facilior ſananti: diſperſa autem, & ad vnā corporis partē allapſa, malū. Aluus turbata in pleuritico aut peripneumonico, aut ſuppurato, malū. Febricti aut vulne-
D rato aluus reſiccata, malū, Subaquoſo aut lienoſo ab alba pituita detento, aluus fortiter turbata, bonū. Eryſipelas ſi extra diffuſum intro vertatur malū. Si verò intra diffuſum foras vertatur, bonum. A profluuio alui forti correpto, vomitus ſuperueniēs, bonum. Mulieri ſanguinem vomenti, menſes erumpere, bonum. A fluxione verò infeſtatæ ad nares, aut os fluxionem tranſire, bonum, Mulieri à cōuulſione præſſæ ex partu, febrem ſuperuenire, bonum. Tetano ac cōuulſione occupato igneum ardorem ſuperuenire, bonum. *Huc* etiam pertinet, quod Hipp. hic dixit, morbos magnos, ac præcipuè epilepſiam, quartana ſuperueniente tolli, & multa alia, quæ tum in aliis locis, tum in ſexta particula aphoriſmorum docet Hippoc. quæ omnia huc transferre

re eſſet longum & tedioſum, cum liceat cuique per ſe ipſum legere: hinc ſolum doctum, oportere, vt diſcat, pro quibus qui morbi ſoleant fieri, benè aut malè.

9 B *Ilis, vt dicebam de auibus, quod bilioſa.*

Hæc verbo non ſatis perfectam videntur reddere orationem, ſed aut ipſa quidem decisa eſſe ab alijs, à quibus penderent, aut ab his alia eſſe detracta. Siquid tamen de hac, vtcunque ſcripta oratione, dicendum eſt, mihi videtur nihil aliud continere, quàm aues eſſe bilioſas, atque illis verbis, vt dicebam, referri orationem vigeſimamquiotam ſectionis ſextæ, qua dicebatur, terra ſiccitatibus ſqualente, volucrium genus bone habet: quia oratio præſens continet illius cauſam. Nimirum aues terra ſiccitatibus ſqalente bene habent, quia ſunt natura ſiccæ & bilioſæ.

10 C *Aliditas acrimoniæ ſignum.*

Quia proptia rei acris caliditas, acrimoniæ illius cauſa eſt, calidi autem eſt calfacere, fit, vt quæ acria ſunt calorem corporibus inferant, & ita calor acrimoniæ ſignum ſit. Nam etſi actimoniam, guſtandi facuitate, quæ in lingua eſt, facillimè ſentimus, agnoſcimus verò plurima acria eſſe ante etiam quàm linguæ admoueamus. Quod calida vehementer ſint, præcipuè cum partium tenuitate.

11 T *Vrbationes, tranſituſque. Quòd delirantibus laterum dolores ceſſant: quibuſdam verò etiam febres: quibuſdam verò non ſed cum ſudoribus, quibuſdam cum perturbatione. Quibuſdam cutis arida, circumtenta, ſalſaque efficitur.*

Modos omnes quibus ſolet finiri morbus aliquis, complexus eſt Hippocrates hac oratione, proferens exempli gratia laterum dolores. Ij ſunt, iudicationes, & permutationes: atque permutationes, vel in alias principes partes, & morbos graues, aut etiam grauiores prioribus. Vel in cutem, & partes externas. Vocat iudicationes turbationes, quia ijs quibus criſis imminet, turbationes accidunt: permutationes vocat tranſitus, quia aguntur ab alijs in alia partes tranſeuntibus ſuccis. Itaque dicit turbationes, tranſituſque, quaſi dicat, duo hæc ſolent finire morbos, turbationes, & tranſitus. Vt aliquando ceſſant laterum dolores delirãtibus, hoc eſt, permutatur pleuritis in phrenitidem: quibuſdam verò etiam febres ceſſant, ſcilicet delirantibus, hoc eſt, finitur febris in phrenitidem. Dicitur autem hoc ſeundum illam phraſim, qua in aphoriſmo vſus eſt, dicens. Qui in febribus ardentibus
» tremores fiunt delirio ſoluuntur: ibi. n. dicitur, febres ardentes quas tremor comitatur, delirio ſolui, quòd in deliria finiantur, tametſi cum ipſa phrenitide adſit etiã febri. Ita etiam nunc dicitur, quibuſdam deliriãtibus febres ceſſant: nimirum ceſſant eſſe generis earum, quæ febres ſimpliciter vocantur, fitque phrenitis. Quibuſdam verò (phreniticorum ſci-

A licet, aut febricitantium) non ceſſant cũ tranſitu, ſed cum ſudoribus, cum perturbatiooe: hoc eſt, per iudicationẽ. Nihil enim aliud eſt iudicatio quàm extinctio morbi affatim facta, cum perturbatione, & euacuatione: internis autem inflammationibus, & febribus, accommodatiſſima euacuatio eſt ſudor, quamquam indicantur non raro etiam per alias euacuationes. Quibuſdam (inquit) cutis arida circumtenta, ſalſaque efficitur: hoc eſt, quibuſdã illi morbi finiuntur io ſcabiem, & prurituin cutis Vocatur cutis ſalſa, quæ, tanquam ſale inſperſo, mordeatur.

12 S *Tupefactiones quales ex qualibus, & quales ei cui coxa.*

B Stupefactiones ſunt, qui intelligant vocari, ſtupores medicamentis illatos, vt cum ad dolorem ſedandum, medicamentis narcoticis vtimur, atq; hæc verba prolata eſſe aduerſus quempiam, qui curaret talibus medicamentis coxæ dolorem. Velut facere ſolent quidam medici, imperiti, aut nequam, qui cum idonea ad affectiones dolorificas medicamenta ignorent, aut velint ægroto, etiam cum magno eius malo, blandiri, vtuntur ſæpe narcoticis, illis enim appoſitis, euenit mox ſedari dolores (quod ægrotantibus eſt grauiſſimum) etiam ſi imposterum affectio maneat deterior. *I*n huiuſmodi medicos cenſent ſcripta eſſe hæc verba. Quaſi dicatur, conſiderandum quales ſtupefactiones, & ex qualibus medicamentis ſint faciendæ, neque faciendæ tales, quales fiebant
C ei cui coxa dolebat, cuidam ſcilicet, quem fortè medicus quidam curabat narcoticis. Nimirum faciendæ aliquando ſunt hæ curationes, ſed non niſi cum dolor intolerabiliter vrget, & veris anodinis nõ cedit, neque ex qualibuſcũque medicamentis, ſed ex correctis, & aliorum mixtiooe temperatis, quale maximè eſt, quod vocatur Philonium. *H*ic ſenſus verus eſt, ipſis autem verbis non videtur ſatis congruens. Proinde ego in alium feror, intelligoque, ſtupefactiones dici, ſtupores quarundam partiũ: qui, quia diuerſi, & ex diuerſi, cauſis eſſe poſſunt, iubet diſtinguere quales ſint, & ex qualibus cauſis, & memoriæ gratia mentionem facit cuiuſdam ſchyatici, cui ſtupor cruris accidit, vt ſæpe profectò talibus ſolet. Stupor, vt Gal. dicit, eſt affectio quædã media inter bonã
D valetudinem & paralyſim. Itaque eſt velut inchoata paralyſis. Quanquam videtur mihi cõmunem loquandi modum conſulenti, ſtuporẽ ob ſenſus, paralyſim ob motus, diminutionẽ, potius dici: nam reſolutam partẽ immobilitate, & demiſſione agnoſcimus; ſtupidã verò dicimus eam, cui ſenſus eſt hebes, etiam ſi motũ nulla læſio attingat. Itaque ſtupor accidit aliquãdo partiũ ſolũ ſentientiũ, aliquando etiam mouentiũ, atque hic aliquando fit, ob intemperiem frigidam partium ſtupeſcentium, quia frigus aduerſum eſt omnibus viuentiũ actionibus, aliquando ob neruorũ deferentium ſenſum, aliquando ob deferentiũ ſenſum & motum, obſtructionem, minorem tamen, quam vt faciat paralyſim; atque hanc obſtructionẽ aliquando

quãdo facit ſuccus, qui ipſos neruos occupat, aliquando membra adiacentia, quæ ipſos cõprimunt. Diſtinguenda igitur hæc, quia ſi refrigeratio in cauſa eſt, ſolis calorificis occurretur, ſi obſtructio, expurgatione: ſi compreſſio, hanc tollere curabimus. Facit eam ſæpe vicinarum partium tumor ex plethora, & tollitur ſola miſſione ſanguinis. Iis quibus coxa dolet, ſolet crus è regione poſitum vſq. ad extremum pedem ſtupeſcere, ob neruos crurum, qui omnes, iuxta ipſum coxæ, os, ab vltimis lumborum vertebris: decurrunt, præcipuè verò ob ordinem quartum, qui etiam eſt poſtremus, & maximus eorum qui deſcendunt à lumbis, quia cũ tribus ſequentibus ſacri oſſis neruis coaleſcit: is enim ſimul cum arteria & vena magnis, penetrat per formen, quod oſſis ilij, & ſacri, coarticulatione, velut in hunc ſolum vſum, formatum eſt. Euenit igitur ibi, fluxionis coxæ dolorẽ inferentis aliquid in neruũ redundare, aut à venis, & arterijs, ac carnibus etiam, multitudinẽ tumẽtibus, comprimi, atq; ob diuerſum affectionis modum, quidam ſtuporem cruris, quidam dolorem quendam per totum crus productum, ſecundum illius nerui longitudinem, ſentiunt. Cui malo occurrendum videtur ſectione venæ in contrario crure, quanquam niſi crus doleat, ob dolorem coxæ, ſecanda eſt in eodem.

13 **P***ropter aures, & ex auribus ſæpe moriuntur tertia die.*

Hippocrates in prognoſtico ita reliquit ſcriptum. Aurium dolor acutus cum febre continua, ac vehementi, difficilis eſt. Periculũ enim delirij & mortis imminet. Quia igitur fallax hic locus eſt, cito etiam animaduertere omnia alia ·ndita à prima die, neceſſe eſt. Natu minores ſeptimo die, aut citius ab hoc morbo interimuntur: natu verò maiores multos tardius. Gal. in commentario inquit, Multi intcrimuntur per dolores aurium vehementes, in conſensũ perducto cerebro. Quocirca nonnulli ægroti delirant, nec non aliqui repentè moriuntur, in eundem modum, quo apoplectici, quoties in cerebrum decumbat vniuerſa, dolorem aurium committens, fluxio. His conſona eſt præſens oratio. Nimirum Hipp. dixit ſeptima die, aut citius mori, Galenus explicans quãto citius ſoleant, inquit nonnullos breuiſſimè, ac repentè. illud nunc definite dicitur, tertia die. Hoc enim eſt breuiſſimè mori, cũ ſit tertia prima decretoriarum. Itaq; mihi hęc oratio nihil aliud ſignificat quàm locum hunc adeo eſſe fallacem, & periculoſum, vt nonnunquam ex eius dolore contingat mori intra primum quaternarium. Id quod eſt veriſſimum, quia facillimè inde ſerpit in cerebrum malum, & homo conuellitur. In quodam fragmento commetariorum, quæ quaſi nunc denuo inuenta, ſub Galeni nomine nuperrimè ſunt in lucem edita, dicitur, illud ex auribus ſignificare fieri ex primario aurium affectu, propter aures per conſenſum. Quod ſcilicet aliquando eueniat mori ob ipſam aurium affectionem per ſe, aliquando tracto cerebro A in conſenſum. Mihi verò nõn videtur fieri poſſe, vt ob paſſionem vllam auris moriatur homo tertia die (imo verò nec vt moriatur omnino) niſi cerebrum in compaſſionẽ traheretur. Quapropter geminationem illam verborum, propter aures, & ex auribus, illud potius ſignificare intelligo, propter aures mori homines tertia die, non tamen proximè, ac per ſe, ſed quod ex auribus malum incipiat, refundatur verò in cerebrum.

14 **Q***uibus cutes intentæ, aridæ, & duræ ſine ſudore; quibus verò laxæ cum ſudore moriuntur,*

Certò ſi quibus cutes intentæ moriantur ſine ſudore, & quibus laxæ, cum ſudore: fit vt B omnes ægroti moriantur: omnibus enim ſunt cutes laxę, aut intentæ, ſiquidem hæ ſunt contrariæ diſpoſitiones. Non eſt igitur hoc, quod docet, ſed cum ex alijs ſignis conſtet hominem eſſe lethaliter affectũ. cognoſcere ex his, ſitne cum ſudore, an ſine eo moriturus. Cum verò dixerit in prima orationis parte, cutes intẽtæ, aridæ, & duræ, quaſi tres hæ ſint diuerſæ qualitates, conſtat in ſecunda quoq. parte, etſi tantum dicat, quibus verò laxæ, ſuppleri debere humidæ, & molles. Nam reddi debent tribus illis contraria. Non eſt autem vnum pluribus, ſed vnum vni contrarium, vt millies dicit Ariſt. Præterea quia laxæ tantum cutes, fieri poſſent ob ſiccitatem, & extenuationem: nam vt dicebatur ſectione tertia huius ſexti, omnis extenuatio laxat cu- C tem, deinde circumtenditur, laxæ verò, & humidæ, & molles, non niſi ob humiditatem, extrorſum vergentem fieri poſſunt, quare illæ differentiæ meritò ſignificant ſudorem, atque in morituro mortem cum ſudore: contrariæ verò humoris in cute vacuitatem, ac proinde neque ſudorem futurum, ſed ſine eo moriturum hominem, ſi alioqui ſit moriturus Hæc eadem ſententia ſcripta eſt eiſdem ferè verbis in ſectione quinta aphoriſmorum iuxta calcem.

15 **I***N morbis doloſis mutationes vtiles ſunt, bis mutare ad decentia, antequàm euadant deteriores, vt Cherioni.*

Morbi doloſi ſunt, qui cum videantur eſſe D ſedati, aut etiam ſoluti, redeunt, præcipuè ſi id ſępe fiat, vt accidit Cherioni, qui fuit quintus ægrotus libri tertij Illi enim, vt licet tibi illuc redunti legere, ter viſus eſt à febre liber, & totidem habuit recidiuas. Monet nunc Hippocrates, vt in talibus ſi quam oporteat facere mutationem, velut in locum alium, aut in aliam domũ aut tale aliquid huiuſmodi, quod magis deceat, id cito facere, dũ ſubleuati videãtur ægroti, antequã euadant deteriores morbis malignis redeũtibus. Velut ſi fortè Cherionem iter agentem in diuerſorio febris corripuiſſet, fuiſſet ſanè ſatius in domo ſua ipſi ægrotare, atque ita in domũ mutari decens, nõ fuiſſet autem expediẽs id facere, dum febris erat vehemens, & dolor capitis maximus, neque poterat dormire, & conuulſionibus

tenta-

tentabatur, & delirabat. Eſſet autem faciendũ die octaua, aut ſeptima mox ac ſoluta eſſet febris, neque expectandum donec die nona rediret. Huc etiã expectant quęcunque alia ægrotos facere decet, neque tamen vigẽtibus morbis poſſunt. Nimirum quicquid ægrotus ſit facturus, aut quæcunque mutatio circa eum tentanda ſit, ſi morbus quem alioqui malignũ & fallacem eſſe ſuſpiceris, die aliqua ſubleuatus eſſe videatur, arripienda occaſio eſt, faciendumque quod deceat, ne fortè, re inconfecta, ægroti euadant deteriores. Velut ſiquis ægrotaret vt Cherion (non eſt enim quod recedamus ab exemplo) qui cœpit tertia die delirare, & vſque ad octauam non reſipuit, & præoccupatus eſſet delirio antequam peccata ſua eſſet confeſſus, aut bonum ſuorum hæredes deſignaſſet profectò ſtultitiæ eſſet magnę, niſi mox ac reſipiſceret, id faceret, ante quam ſcilicet malum reuertatur. Ita etiam ſi quæ alia mutatio facienda ſit. Fiant autem illæ tantum mutationes, quæ ad decentia ſint. Nam neque cum antea iuberet Hippocrates per morbos longos mutare ſolum, quamcunque ſoli mutationem commendauimus ſed eam quæ in accommodatius ad cuiuſque morbi curationem. Itaque hac oratione non commendat vllas mutationes, qui ſect. 3. huius ſexti ita ſcripſerat, „ Mutationes cauendæ, ſed docet, ſi quã facere deceat aut omnino oporteat, quam morbo vigente facere non liceat, ſi quam remiſſionem is indicet, non eſſe præſtolandum, donec fortaſſe reuertatur peius ſed in occaſione faciendum. Sed rogabis quæ cauſa erit, vt timeam, cum morbus ſolutus videtur, fore vt reuertatur? Certe ſi non videatur ſecundum rationem ſolutus, iuxta id quod in aphoriſm. dicitur, Non eſt fidendum bonis quæ „ præter rationem eueniunt. Plurima enim „ talium durare non ſolent. velut Cherioni febris maxima, & maligna ſine concoctiónis, & ſine iudicationis vlla indicatione, ſoluta eſt die ſeptima rediit verò nona.

16 *IRitantia ex quibus faucium aſperitates terminus.*

Vſum acrium & mordentium, atque adeo extergentium vehementius, denique irritantium, dicit finiri in ſenſum quendam aſperitatis in faucibus & larynge, qui vocatur propriè κέρχνον hac ratione probat Galen. oleum etſi alias partes videatur lenire, & ſiquis ſit dolor, & quæ laſſitudo tollere, habere tamen aliquid mordax, & irritatorium, quod cum dalbatur deponit. Quia ſiquis illud lingendo accipiat, finitur eius vſus in κέρχνον quia irritantia ex quibus κερχνώδεα terminus. Hoc eſt, irritantium vſus κέρχνον facit.

17 *QVibus quod ſanum relinquitur, inferne ſubducta cauſa, aut purgato, aut deligato, aut eiicito, aut ſecato, aut vrito, quibus verò, non, non.*

A Chyrurgi cum partem quampiam putridam aut valde alteratam curant, eum habent ſcopum; vt vſque ad ſanam partem pertingant, ſecando, aut vrendo, aut medicamentis exedẽdo. Nunc ergo monet ne prius deſiſtant, quam vſque ad partem ſanam peruenerint, ſed ſi quod ſanum eſt relinquitur, id eſt, quod ſanum eſt non attingeris, ſed adhuc relinquatur ſub ſordibus, aut ſub parte putri, curationem perfice, deorſum verſus facta ſectione, vt ſanies quæ eius mali cauſa eſt, ſubducatur, aut vſu extergentium purga affectam partem, aut deliga, ideſt vinculo excipe quod emortuum aut alteratum eſt, vt ita excidat, aut exciſum eiice, aut ſeca, ideſt, ſcarifica, aut vre, quibus verò non, ideſt quibus ſanum non relinquatur B intactum, ſed ad illud vſque iam ſit curatione peruentum, non, ideſt, ne facias quidpiam tale, ſed vtere replentibus, aut cicatricem inducentibus, vt res exiget.

18 *QVibus ſanguis fluit multus ex naribus, quibus quidem decolorationes imperfectæ, iis parum prodeſt, quibus autem rubri colores, non ita: & quibus capita quæ bene tolerent. prodeſt, quibus ſecus, non.*

Vbi ego verti, quibus decolorationes imperfectæ, iis parũ prodeſt, habetur in meo codice ἐκλελυμέναι χροιαὶ ἀκρήτῳ, τούτοισ ὀλίγον ἀρήγει in aliis fortaſſe codicibus (non enim in eo incidi) ἀκρήτου quia ſunt qui vertant, qui quidem decolores ſunt mero modo in aliis C etiam fortaſſe (nam neq; in hoc incidi) ἄκρατον τούτοισιν ὀλίγον ἀρήγει quia ſunt qui vertant, iis merum modice datum prodeſt. Prima quidem verſio, quæ Iani Cornarii eſt, ſenſu quidem haud multum diſtat ab hac mea. Nam decolorationes imperfectas ego dici intelligo, quaſdam coloris in albidum, & debilitatem, ac naturalis coloris defectum prę ſe ferentem colorem, mutationes: quales videmus quotidie in iis quibus hæmorrhoydes largiter fluunt, aut mulieribus quibus menſes. Tales etiã dici poſſint decolores mero modo, quia omni viuido colore carent. Altera autẽ verſio plurimũ mutat orationis ſenſũ, ſignificat enim eis, quibus ob multitudinẽ fluentis ſãguinis ſublatus eſt color, prodeſſe vinum merũ modicè datũ, D iis verò qui rubri ſunt nõ prodeſſe atq; rurſũ iis, qui firmo ſint capite, vt meri potum ferre poſſint, prodeſſe, aliis verò ſecus. Mihi verò videtur merum fluente ſanguine noxium eſſe, vtpote quod fluxiones magnopere augeat, atque, ſi timetur ne tentet caput, timendum potius eſſe ne ſanguinem agat ſurſum, & faciat effluere abundantius: neque ſane merus talibus dandum eſt, niſi forte in aliquo deliquio animi. Proinde mihi placet multò magis præſcripta lectio, videturque pertinere oratio non ad curatiuam, ſed ad agnoſticam partem, continereque duo quæ conſiderare oportet, vt agnoſcas an fluxus ſanguinis creber ex naribus conferat. Alterum pertinet ad affectũ, vnde naſcitur conferentia, aut contrarium, alterum ad facultatem, vnde tolerantia, aut contrarium. Colores ergo illa ſublatio, ſan-

guinis

guinis penuriam, & ſuccorum in aliam ſpeciē mutationem ſignificat, quare ita affecti miſſione ſanguinis non iuuantur: color verò ruber ſignificat abundantiam ſanguinis quare eius euacuatione iuuantur. Quoniam autem non eſt ſatis, quod euacuatio iuuet, vt eam affectio poſtulet, niſi etiam facultas ferat, conſiderandum etiam, an habet homo firmum caput an debile. Nam cū miſſio ſanguinis partes omnes & omnes facultates quæ noſtra corpora regunt, poſſit debilitare, quæ omnium maximè ſanguinis penuriā perſentiſcit, caput eſt: quia eſt pars princeps, & exanguis, cerebrum, & ex ſanguine habet animalium ſpirituū refectionem. Vnde natum ſuſpicor maximū illū vulgi timorem ſecandæ venę cephalicæ, quia, arbitror, intēpeſtiuè ſecta cerebro attulerit noxā ſatis ingnem, quod quidē vbi ea non ſit opus, aut non bene feratur, effluxio ex naribus magis fecerit, quanto ea pars cerebro eſt propior. Qualia autem ſint capita quæ fluxum ſanguinis bene tolerent, dixit, Hippocrates in libro ſecundo ſectione. 1. cont. 18. vbi ego hunc locum citaui, quòd ad illius explicationem plurimum faceret.

19 Q*Vibus nares humidiores natura, & ſemen humidius, & plus, hi ſanitatem habent morboſiorem plurimis autem quibus poſt morbum contraria.*

Hæc ſententia enarrata mihi eſt, in commentatione aphoriſmi ſecundi ſectionis ſextæ, vt non ſit opus eam rurſum enarrare. Illud ſolùm lubet monere, hoc loco manifeſtè deprehendi fragmentum illud commentatiorum huius libri, quod nunc nomine Galeni venditur, legitimum non eſſe. Contrarium.n. prorſus ibi affirmatur, atque in commentatio aphoriſmi à Gal. adeo vt ſi Gal. eſſe cenſerem, eſſem duo ea loca, in libellum de locis manifeſtè pugnantibus, repoſiturus, verum ob quam plurima, mihi iam id fragmentum videtur eſſe ſuppoſititium.

20 S*Puta rotunda delirium ſignificat, vt illi qui in Plinthio, huic fluxit ſanguis ex ſiniſtra nare, & ſolutus eſt morbus die quinta.*

Sputum rotundum vituperat *H*ippocrates in pronoſtico, dicens eſſe inutile: nunc quatenus ſit malum explicat, dicens eſſe adeo graue, vt delirium ſigficet, huius cauſa eſt, quia ſignificat ingens incendium circa partes ſpirituales, à quibus facilè trahitur cerebrum in compaſſionem: velut cuidam in Plinthio accidit, cui reliqua quoque iuxta eandem rationem euenerunt. Nimirum cum raptus eſſet factus in caput, liberatus eſt per fluxum ſanguinis narium, ex ſiniſtra verò, quia fortuna contigit ſecundum id latus laborare magis: die verò quinta, quia erat morbus acutiſſimus exactè.

21 V*Rina multam ſubſidentiā habens ſoluit deliria, qualis fuit Dexippi poſt defluuium capillorum.*

A Velut hæmorrhoydes, & varices, & quæcūque alia, ſuccos bilioſos aut atrabiliarios ad inferiora detrahunt, à delirio liberant, ita & vrina in qua multum ſubſidet. Nam ſi vere dicitur in prorrheticis, vrinā in qua tenue quiddam natat inſaniam minari, certe in qua multum craſſumque reſidet inſaniam ſolui indicabit. Nam vt inſaniæ ſolutio, ipſi paſſioni contraria eſt, ita & tenue craſſo, & ſupernatus ſubſidentj. Rurſum ſi rectè dicitur in aphporiſmo, vrinam albam & tenuem malā eſſe, ſi in delitantibus appareat, quia ſignificat raptum humorum in caput, ſit ſanè in eiſdē bona quæ craſſa. Non autem quæ craſſa ſecundum ſe totam, & perturbata, qualis eſt iumentorū. Nam B talis, vt in alio aphoriſmo dicitur, ſignificat dolorem capitis, qui adeſt aut aderit: quare malum minatur capiti: igitur bona ſit in talibus, craſſa in qua craſſum ſubſidet. Nam neque flatum & perturbationem ſignificat, quæ in caput eleuet, neque ſuccorum in ſuperas partes raptum, ſed contraria omnia, æſtuationem ſcilicet, & agitationem in venis conquieuiſſe, & ſuccos deorſum detrahi. *H*oc dicit accidiſſe. Dexippo cuidam, poſt defluuium capillorum. Scilicet ille, cùm laboraret inſania, defluuium capillorum paſſus eſt primum, deinde multo tempore (pauca enim nihil profeciſſet) vrinam reddens plenam multa, & craſſa ſorditie, quæ in matula reſideret, liberatus ab inſania eſt. Neque certe habet hæc narratio quicquam quod non ſit rationi conſonum. Nam defluuium capillo-C rum ſæpe ſit per abſceſſum, interno capite in cutem mittente ſua excrementa, eo igitur per cutem proximam expurgato, & maxima ſuccorum copia in inferna retracta meritò melius habuit mens.

22 Q*Vartana non producitur vltra annum.*

Quidā, vltimas duas voces orationis proximæ, ad hanc reuocantes, ſcribunt, poſt capillorum defluuiū, quartana non producitur vltra annū. Ego verò nō video, cur capillorum defluiū, liberare poſſit à quartanæ febris lōgitudine. Nam ſi dicas, quia cerebrū expurgatū eſt, nō placet, primum quia quartanæ, neque ge-D neratio, neque productio, refertur ad caput, ſed ad lienem potius, aut totum corporis habitum, deinde, quia non ſemper ſit defluuium capillorum per abſceſſum, ſed aliquando per redundantiam, regurgitantibus excrementis vſque ad verticem: atque cum per abſceſſum ſit, non opus eſt vt perpurget interna: ſiunt enim plerunque imperfecti abſceſſus: atque ob hæc euenit, vt plerique ſint, quibus capilli exciderunt, excrementoſiori capite, quam quibus nihil tale accidit. Nimirū exciderunt iam multis bis, & ter. Ego ſanè eū qui quartana corripitur, non putabo ab eius productione ſecutiorem, quod paſſus ſit capillorum defluuium, niſi me quando experimentum ita docuerit eſſe, hactenus non contigit videre multos quartana laborantes, quibus excidiſſent capilli: proinde probo multò magis ſeorſum legi: Quartana non producitur

vltra

vltra annum. Dicit ergo nunc Hippocrates quæ ſit quartanæ conſtitutio. Dixerat.n.libro primo,quartanam eſſe lõgiſſimam, in prognoſtico etiam eam morbi lõgi exemplum eſſe facit, dicens, Eſt etiam quartana febris ex hoc ordine,atque in aphoriſmo dixerat, æſtiuales quartanas eſſe breues,autumnales longas:itaque eſſe alias alijs longiores, tamen eius conſtitutionem definire non dixerat: neque nunc dicit omnino,ſed vltra annum non prorogari. Itaque æſtiuales non producentur vſque ad annum, neque autumnales vltra. Cuius rei cauſa fuerit, quòd vt acutæ febres motum ſequuntur lunę,ita longas ſequi motum ſolis eſt conſentaneum: igitur vt acutæ febris fines ſunt intra menſem,ita cronicarum fuerint intra annum. Atque vt acutæ quædam menſis dimidium,atque aliæ etiam minus durant,quę verò menſem ſuperant, ſunt decidentes ex acutarum conſtitutione,ita longæ. In hoc genere ſunt quotidianæ, & quartanæ, quædam dimidium anni durant,quædam menſes duos, & quę longiſſimæ ſunt,annum integrum quod ſi eum ſuperant, id quidem fiet ob prauum victum, vel ob ineptam curationem, aut etiam aliquando ob coniunctam viſceris cuiuſpiam intemperiem,fueritque ea quartana producta, vltra communem quartanæ conſtitutionem. Certè teſtati poſſumus,paucas eſſe,quæ in ijs, qui prudenter ſe gerant, non concludantur intra vnum annum.

23 *AVrium eruptiones æſtate quinta die fiunt, aliquãdo quidem etiam tardius,& quæ circa gingiuas,& ſecundum nares,ſuppurationes.*

De aurium inflammationibus ita ſcriptum eſt ab *H*ippocrate in prognoſtico, Auris do-
» lor acutus cum febre continua, ac forti,hor-
» rendus eſt. Periculum enim eſt, deliraturum
» eſſe hominem,ac periturum. Proinde cùm hic
» locus minimè tutus ſit,citò mentem aduerte-
» re oportet etiam alijs ſignis, à prima ſtatim
» die. Pereunt autem iuniores die ſeptima, &
» adhuc citius ex hoc morbo: ſenes verò longè
» tardius. Nam & febris deliria minus ipſi acci-
» dunt, & hac de cauſa aures antea ſuppuran-
» tur. Verùm his quidem ætatibus recidiuæ
» morbi contingentes plurimos occidunt. At
» verò iuniores prius quàm ſuppuretur auris
pereunt. Hæc Hippocrates quibus apertè dicitur, eum affectum adeo eſſe periculoſum, vt plurimi moriantur antequam morbus ſuppuretur,& ij qui ſuperſunt, euadant per ſuppurationem. Nam addit,nam ſi pus album effluxerit, ſpes eſt iuuenem ſuperſtitem futurũ. Itaque non ſenes ſolum, ſed iuuenes etiam, erumpente ex aure pure,ſolent liberari, ſenibus verò tardius ſit pus, iuuenibus verò citius,intra ſeptimum ſcilicet, quia niſi præueniant ſuppurari intra id tempus, moriuntur ob ſymptomatum vehementiam. Neque ſolum ætas, temporis ſuppurandi faciet differentiam, ſed & tempus anni. Omnes enim & concoctiones,& iudicationes,citius fiunt æſtate quam hyeme. Si igitur iuuenibus, qui ab hoc morbo liberantur,ſolet ſeptimo erumpe-
A re pus alijs temporibus,æſtate erumpet quinto,aut etiam citius. Quoniam verò ea ætate,& anni parte, rarò fient eruptiones ſuperuicturis,tardius.& neque hoc perpetuum eſt,ita vt non poſſit aliter contingere,vt neque aliud fere quicquam in arte,addidit, Aliquando quidẽ etiam tardius, addit rurſum: Et quæ circa gingiuas, & ſecundum nares ſuppurationes: habent ſcilicet eodem modo, & ſunt eiuſdem conſtitutionis. Hoc intereſt, quod inflammationes circa nares, & gingiuas, non ſunt adeo periculoſæ, neque ea loca tam fallacia, quam auris.

24 *QVibus in dentium dolore à ſupercilio tenuia veniunt, his a pipere prope affricto poſtridie veniunt craſſiora, ſi etiam reliqua non obtinuerint.*
B *Nam Hegeſippo ſomniferum ibi non obtinuit, ſed potius conuocauit quiddam vehementius.*

Commendat Piper ad dolores dentium, ex fluxione tenui deſcendente ex ſyncipite (eam enim capitis partem vocat ſupercilium per ſynedochem) vt eo affricto dolenti parti dicat, poſtridie deſcendere craſſiora, poſſeque illud ita iuuare etiam, cum ſtupefacientia (quæ tamen cenſentur eſſe poſtrema ac maxima,ad ſedandos dolores,auxilia) non obtinent. Nam *H*egeſippo dicit ibi ad motum ſomniferum (vocat nunc ſomniferum,ſtupefaciens, quod ſoporiferum diceret proprius) non obtinuiſſe,hoc eſt non effeciſſe, id cuius gratia admouebatur, ſed potius conuocaſſe quiddam vehementius,hoc eſt, auxiſſe fluxionem & dolo-
C rem. Videtur autem conſentaneum intelligere,etſi id Hippocrates apertè non dicat, hunc poſtea curatum fuiſſe pipere *H*uius ſanè cauſa fuerit, quod dolorem & fluxionem.. Hegeſippi excitauerit frigida cauſa,atque ob id ſtupefacientia auxerint paſſionem, atque ea aucta, ob id etiam & dolorem, aut ſi paulo poſt admotionem,ſtupore inducto, dolorem abſtulerint,ita tamen, vt poſtea redierit vehementius,aucta cauſa. In eo ergo merito proceſſerit rectius curatio, affricto pipere, per materiæ concoctionem, & attemperationem partis. Nam in materia adeo frigida fuerit piper concoctorium, atq; ita materiam reddiderit craſſiorem, cùm omnia quæ coquuntur, craſſiora fiant. Non igitur hinc debes colligere,
D omnem dentis dolorem curari melius pipere, quam opio. Si enim intemperies & fluxio ſit calida,contra fiet,ſed tunc conferre piper coquendo, cum ſtupefacientia non obtinet,quia tunc,& paſſio,& fluixo,frigida eſt. Atqui tunc quoque conſtat, ſi in mittente parte multa ſit redundantia, non poſſe vinci piperis affrictu, niſi prius ea vacuetur,& expurgetur. Intellige igitur piper affrictum facere, vt fluxio vna die craſſeſcat, poſtquam proſpectum iam eſt capiti,aut cùm fluxio non tam eſt multa,quam frigida.

25 *A Capite oſſium naturam, deinde neruorum, & venarum,& carnium, & aliorum ſuccorum, & ſuperiorum,& inferiorum ventrium,& mentis, & morum & eorum quæ ſecũdum annum fiunt,tempore*

pore quodã, hoc quidem priori omni parte, vt exanthemata, & quæ huiuſmodi ſunt, non aliter atque in iis quæ quotidie citius aut tardius accipiuntur.

Naturas hominum, & anni tempora, & ſingulorum dierum partes conſiderare, hac oratione iubet Hipp. Naturam quidem quæ eſt in compoſitione, & quę in temperamento: eam quæ eſt in compoſitione, ex conſideratione magnitudinis ſingularum partium, ac naturalium ſuccorum, & cauitatum: eam quæ eſt in temperamento, ex conſideratione mentis & morum, quia hæc maximè omnium ſequuntur corporis temperaturas. Ergo dicit à capite oſſium naturã, deinde neruorum, & venarum. Qui putaret, neruos, venas, & arterias, originẽ ducere à capite, atque inde in totum corpus deſtribui, vt libello de oſſium natura docere videtur Hippocrates (ſi modo *H*ippocratis is liber eſt) & nonnulli veterum ſunt opinati, certè in eam ſententiam acciperet hæc verba, vt oſſium, neruorum, venarum & arteriarum (nam vno venarum nomine intelligit *H*ippocrates venas ſanguifluas, & pulſantes) naturã conſiderare oportet, initio ſumpto à capite, vt à communi illorum omnium radice. Vocatur enim oſſium natura, citato libello, nihil aliud, quàm ipſorum compoſitio naturalis. Verum cum conſtet eam non eſſe *H*ippocratis ſententiam, ſed ſolos neruos oriri ex cerebro, venarum verò radicationem eſſe iecur, & arteriarũ cor, conſtat non ita eſſe accipienda hæc, ſed illud à capite, ſolum eſſe coniungendum cum illis verbis, oſſium naturam, ſignificarique conſiderari oportere naturam oſſium, deinde neruorum, & venarum: oſſium quidem naturam à capite initio facto. Nam capitis oſſea pars, eſt velut oſſium radix, à qua produci videtur ſpina, à qua pendent coſtæ, & artuum oſſa: deinde neruorum, initio etiam facto a capite, non tamen illius eadem parte, ſed a medulla: quod cerebeum vocatur: deinde venarum, vtrunque ſcilicet, ſanguifluarum, initio facto ab hepate, pulſantium a corde: deinde etiam carnium, muſculorum ſcilicet, quorum diſſectionem noſſe magni eſt momenti. Quoniam verò non partium ſolum, ſed ſuccorum etiam naturas conſiderat medicus, dicit, & aliorum ſuccorum. Videtur quidem inepta loquutio, cum ſuccorum antea non meminiſſet, ſed fortaſſe inſinuat inueſtigandam eſſe naturam aliorum ſuccorum, præter cuique parti proprium. Suo enim ſucco quæuis pars nutritur, & præter proprios partium ſuccos, quorum natura ſimul cum ipſis partibus eſt inueſtigãda, ſunt ſucci naturales & communes quatuor, pituita, ſanguis, & duplex bilis. Et ſuperiorum & inferiorum, inquit, ventrium. Vocat *H*ippocrates ventres cauitates, & partes naturaliter cauas, ſunt autem duplices: ſuperiores, thorax & ventriculus, inferiores inanis pars ſub ſepto tranſuerſo, quæ peritonæo circumſcribitur, & inteſtina, & vterus, & veſica. Itaque numerum omnium partium, & ſuccorum ſecundum naturam in nobis exiſtentium, tenere oportet, quæ omnia pertinent ad corpus: deinde etiam ea conſiderare oportet quæ perti-

A nent ad animum, mentem ſcilicet & mores: quia hæc plurimum valent ad temperamenti cognitionem, vt Gal. indicauit in arte medicinali, & commentario libri de natura humana, & libello. Quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, & alibi ſæpe. Quod verò, & ea omnia, quæ ſecundum annum fiunt oporteat animaduertere, conſtat, niſi fruſtra Hippocrates ſcripſit huius operis partem magnam, & tertiam particulam aphoriſmorũ, & libellum de aere, locis, & aquis, & ſparſim alia quam plurima. Conſiderandum verò quibuſdam anni partibus, quoſdam morbos eſſe familiares, vtque aliquãdo, ob intempeſtiuam, anni, aut alicuius illius partis, conſtitutionẽ, morbi quidam fiant citius ſolito, vt gratia

B exempli exanthemata, quę medio vere fieri ſolent ſi hyems ſit auſtrina & veri ſimilis merito fient, citius ſolito. Non diſſimilis eſt conſideratio partium diei cuiuſque, & totius anni, quod Hippocrates ipſe docuit prima ſectione libri ſecundi huius operis, non longe à principio, vbi docuit quoſdam morbos citius & ſummo mane, quoſdam tardius & ad veſperam ſolere apprehendere. Quod idem dicit modo his verbis, non aliter atque in iis, quæ citius aut tardius accipiuntur.

26 S*imiliter bilioſum, & ſanguineum corpus, melancholicum, non habens euacuationes.*

Illud ſimiliter ne ita accipias, quaſi eodem modo, ſed quaſi ſit particula copulandi. Nam & bilioſum & ſanguineum corpus, niſi habeat

C euacuationes ſit melancholicum, non tamen eodem modo. Nam bilioſi fiunt maniaci ſanguinei ſimpliciter melancholici. Quia bilis exuſta migrat in atram bilem, ſanguis craſſeſcens, in ſanguinis fæcem. Veriſſimum autem eſt, vtroſque ætatis mutatione fieri melancholicos, ſanguineos in ætate conſiſtendi, bilioſos in media iuuentute, niſi habeant conſuetas aliquas euacuationes quibus præſeruentur vt bilioſi, vomitus, aut diarrhœas bilioſas, ſanguinei, fluxus ſanguinis ex naribus, aut hæmorrhoydas, aut (ſi ſit mulier) menſtruas euacuationes. Scire autem licet, poſſe eſſe victus probam inſtitutionem per euacuationibus i ſanguineis quidem tenuem, vt minus ſanguinis

D proueniat, bilinſis refrigerantem & humectantem, vt vſtio prohibeatur.

27 L*ycino poſtremò ſplen magnus dolens, in quartana aut quinta.*

Vt ſolet Gal. dicere, quæ ita ſunt prolata, vt conſtare non poſſit quid ſignificet, perinde oportet putare, ac ſi nunquam eſſent ſcripta. *H*uiuſmodi ſunt hæc verba, non quidem quòd obſcura atque inuſitata, ſed quòd mutilata, & ab aliis quæ iam interierunt, deciſa.

SECTIO SEPTIMA.

1 T*Vſſes inceperũt circa ſolſtitia hyemalia, aut decima quinta, aut vigeſima die, ex crebra mutatione auſtralium & borealium, & niuoſorum,*

Ex

Ex his quædam breuiora, quædam longiora fiebant, & peripneumoniæ cerebræ poſt hæc. Ante æquinoctium rurſum reuertebantur pleriſque, magna ex parte quadraginta diebus à principio: & quibuſdam quidem breuia, & boni inditii fiebant: quibuſdam autem fauces inflammabantur. Quibuſdam autem anginæ: quibuſdam autem paraplecticæ: quibuſdam autem nyctalopiæ: magis autem pueris. Peripneumoniæ autem valde breues fiebant. Fauces verò poſt tuſſes, aut breui admodum fiebant pro tuſſi. Fauces autem breues. Magis autem nyctalopes. Anginæ autem & paraplexiæ, aut duræ & ſiccæ, aut paruæ & rarò concocta educentes: quibuſdam autem etiam valde. Qui igitur aut vocibus amplius ſeſe fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis finiebantur, qui autem manibus laborauerunt, ſolis manibus ſunt facti paraplectici, qui verò equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut aliter cruribus ſunt fatigati, his in lumbos aut aliter cruribus ſunt fatigati, his in lumbos aut crura indicationum vacuitates paraplecticæ, & in femora & tibias laſſitudo & labor: clariſſimæ autem & vehementiſſimæ, quæ in paraplectica agebant. Omnia autem hæc in recidiuis fiebant. In principijs autem non admodum. Multis autem horum in medio tuſſes remiſerunt, perfectè autem minimè deſierunt, ſed aderant ſimul cum recidiua. Quibus voces rumpebantur tuſſi, horum plurimi non febricitabant. Quidam autem breuiter. Sed neque peripneumoniæ fiebant horum cuiquam, neque paraplexiæ, neque aliud quippiam ſignificationem præbebat, ſed in voce ſola iudicabantur, Nyctalopiæ autem reſidebant. vt alia quæ ex procatharticis cauſis fiebat. Factæ autem ſunt nyctalopiæ pueris præcipuè, Oculorum autem nigræ partes variegatæ, quæ pupillas exiguas habebant. In ſumma nigrum magna ex parte. Magis autem magnos habentes oculos & non paruos oculos habentes & plurimi habentes rectos pilos, & nigros. Mulieres autem non ſimiliter laborabant tuſſi, ſed paucæ febricitabant, & harum valde paucæ in peripneumoniam peruenerunt, atque hæ ſeniores, & omnes ſuperſtites manſerunt. Cauſabat autem hoc fieri, quod non ſimiliter viris exit, & quòd non eodem modo ac viris alterantur. Anginæ autem factæ ſunt duabus liberis, & eæ quidem mitiſſimo modo, abundantius verò ſeruis, & quibuſcunque fiebant violentiſſimæ, & breuiſſimè iugulabant. Viris autem plurimis euenerunt, & alii quidem effugerunt, alii autem mortum ſunt. In ſumma iis qui ſolum bibere poterant valde erant mitia, & toleratu facilia. Qui verò præter hæc loquebantur obſcure, iis & magis moleſta, & diuturniora. Quibus verò venæ quæ in temporibus, & ceruice, attollebantur, ſubpraua. Quibus autem ſpiritus ſublimis fiebat, peſſimum. Hi enim etiam tepeſcebant. Enim verò, vt ſcriptum eſt, ſic erant paſſionum conſortia. Quæ quidem primum ſcripta ſunt, & ſine poſterius ſcriptis fiebant, poſteriora verò non ſine prioribus. Celerrimè moriebantur cum ſuperrigebant febrili rigore. Hos ita preſſos nihil iuuit manifeſtè, eorum quæ tentaui, neque alui perturbatio, neque venæ ſectio. Secui autem & ſublingua quoſdam, & ſurſum purgaui Hæc igitur in æſtate omnino, vt & multa quæ eruperunt. Primum quidem in ſqualoribus ophthalmiæ inuulgata ſunt, cum dolore.

A Tempeſtatē deſcribit morboſam quæ incepit circiter quindecim, aut viginti dies, poſt ſolſtitiū hyemale, perducitur autē narratio vſque ad æſtatem eiuſdem anni. Intemperies, & eorū morborū cauſa fuit, mutatio ſæpe & repentè facta auſtrialium & borealiū & niuoſarum tempeſtatum. Nimirū eo anno nunc erat tempus placidum, & auſtrinū, nunc flabat boreas. nunc etiā ningebat, eaque omnia alternatè & pluries. Par eſt autē putare eā temporis conditionē, fuiſſe multo prius quàm morbos. Ita enim eſt natura comparatū, vt cauſa antecedat, id verò quòd ab ea fit, ſequatur. Atqui corpora paulatim diſponūtur ad morbos. Cū igitur morbi inceperint aliquāto poſt ſolſtitiū

B hyemale, fuerit quale dictū eſt tempus ab initio hyemis, quod eſt pleiadum occaſus ineunte Nouembri, ac fortaſſe etiam prius. Mutationes magnæ in temporibus, frigoris aut caloris, vt dicitur aphoriſmo primo ſectionis tertiæ, maxime pariunt morbos. Eæ verò quæ ſū ab auſtralibus ad boreales, & niuoſas, natæ ſū facere fluxiones multiplices vt quiſque eſt paratus hac aut illa parte laborare. Nam per auſtralem conſtitutionem augetur humiditas, per aquilonarem exprimitur pelliturque à parte in partem, per niues refrigerantur & læduntur partes quædam, præcipuè quæ ſpectant ad pectus, & vocalia inſtrumenta, atque proinde recipiunt deſtillationes ex capite, aut etiam fluxiones ex toto corpore, vt certè factum eſt. Quamuis autem ob com-

C munē cauſam, magna ex parte communis erat in quamplurimis hominibus morbi ſpecies, tamen ob diuerſos corporum apparatus, neceſſario fiebant nonnullæ paſſionum differentiæ, patiebanturque multifariam, partim diuerſis morbis commune tamen quiddam habentibus, partim eiſdem, ſed minoribus, breuioribus aut diuturnioribus, boni aut mali iuditij. Primū igitur cæperunt tuſſes multæ circa ſolſtitium hyemale, quindecim ſcilicet aut viginti, paulo plus minuſve, poſt ſolſtitium, deſinente ſcilicet Decembri: & multis tuſſi laborantium finiebatur deſtillatio in peripneumoniam. Et hoc quidem tempore licet intelligere ex narratione, nondū eſſe hæc mala grauia, leuiter enim percurrit vſque ad tēpus recidiuarum, quarum mox facit mentionē. Et meritò quidem fit (vt in alijs etiam epidemialibus

D conſtitutionibus animaduertimus) vt morboſus ſtatus à leuiori incipiens, deinde ingraueſcat. Pleriſque ergo ante equinoctium vernum reuertebantur tuſſes. Magna ex parte quadraginta diebus à principio, hoc eſt, circa medium Februarij, quæ vltima hyemis pars eſt, & veris temperiem iam incipit imitari, flāte Fauonio. Et quibuſdam erant tunc quoque tuſſes breues & boni iuditij, hoc eſt, ſoluebantur breui, & in nullum malum aliud tranſibant: quibuſdam autem inflammabantur fauces, hoc eſt, partes oris quæ interiacent inter gulam & laryngem: quibuſdam autem anginæ, hoc eſt, inflammationes ſtrangulantes, quarum quæ grauiſsimæ ſunt, & citiſsimè ſtrangulant, fiunt intra ipſum caput aſperæ arteriæ. Alia huic proxima fit in eius muſculis. Di-

Hh cun-

cuntur etiã anginæ eſſe ſpecies, quæcũque in
ore,aut tota ceruice,ſunt inflãmationes, tanto
autẽ minus propriè,quanto minus ſtrangulãt:
atq;tam late patente nomine, etiam faucium
inflammatio,angina quædam dicitur, ſed quia
non tam propriè,dixit,quibuſdam faucium in-
flammationes,quibuſdam etiam anginæ. Qui-
buſdã etiã facta ſunt paraplectica, hoc eſt re-
ſolutiones quarundam partium. Nam tametſi
paraplexia ab autoribus vocari ſolet,ea ſolum
quæ dimidiati corporis eſt,ita verò hic vocari
cuiuſuis partis reſolutionem, facilè conſtabit
ex ipſa narratione.Quibuſdam autem nyctalo-
piæ,magis autem pueris. Nyctalopia eſt ocu-
lorum morbus, quo laborantes videre noctu
nihil poſſunt, ſed mox atque tenebreſcit hal-
lucinantur. Cauſa eſt nimia oculorum opaci-
tas, ob quam niſi in ſplendore magno non
poſſunt videre: is morbus fiebat multo magis
pueris, quia ſunt humidi & excrementoſi, at-
que debiles,cerebro,& oculis. Peripneumoniæ
etiam fiebant alijs,& eæ quidem valde breues,
fauces verò,hoc eſt,faucium inflammationes,
fiebant poſt tuſſes:hoc eſt,poſtquam homines
tuſſi laboraſſent, alijs breui admodum fiebant
pro tuſſi,hoc eſt,paulo poſtquam tuſſi fuerant
correpti homines,fiebant,tuſſi ceſſante. Erant
verò hæ etiam inflammationes breues. Ma-
gis autem(inquit)nyctalopes. Si diceret,bre-
uiores eſſe nyctalopes quàm faucium inflam-
mationes, repugnaret ſibi ipſi paulo poſt di-
cens,nyctalopiæ autem reſidebant. Intellige-
re ergo hic eſt conſentaneum, magis autẽ du-
rabant nyctalopiæ. Tria mala fuerunt in hac
epidemia difficillia & grauia,facta poſt recidi-
uas & procedente tempore(nam ante recidi-
uas,vt diximus,nihil fuit graue)anginæ, para-
plexiæ,& nyctalopiæ. Anginæ quod multi ex
illis morerentur: paraplexiæ & nyctalopiæ,
quòd ſolui nõ poſſent,ſed multis firmarentur,
& inueteraſcerent,Hæc igitur rurſum deſcri-
bit,dicens qualia fuerint & ex quibus occaſio-
nibus initium cœperint, & quos habuerint
exitus. Anginæ autem (inquit) & paraplexiæ,
aut duræ & ſiccæ, hoc eſt, per quas nihil ex-
crearetur,etſi eſſent magnæ: aut paruæ,& rarò
concocta educentes: quibuſdam autẽ etiã, val-
de multa concocta educentes. Nimirum erant
hæc quoque nõ omnibus æque grauia,ſed alijs
plus,alijs minus. Occaſiones morborum dein-
de narrat,dicens. Qui igitur aut vocibus am-
plius ſeſe fatigarunt,vociferantes ſcilicet,aut
riguerunt,hoc eſt, plurimum frigus ſuſtinue-
runt, in anginas magis finiebantur, ideſt inci-
debant ex tuſſi (omnibus enim inceperunt, à
tuſſi mala) qui autem manibus laborauerunt,
ſolis manibus ſunt facti paraplectici: qui verò
equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut
aliter cruribus ſunt fatigati, his in lumbos
aut crura indicationum vacuitates paraple-
cticæ, & in femora & tibias laſſitudo & labor.
Hoc eſt reſoluti ſunt ſecundum lumbos, &
habebant crura reſoluta idque indiſſolubili-
ter,ac pertinaciter,& habebant,ſecundum fe-
mora & tibias laſſitudinis ſenſum, & laborem.
Itaque mouere non poterant crura, ſentie-
bant autem cum dolore, quòd fluxio in ea

A decũbens neruos obſtruere, adeo vt facultas
quæ per eos deferretur, motui non ſufficeret:
non tamen adeo,vt neque ſenſui. Eadem verò
fluxio faciebat vt ſentirent cum dolore. Facta
ſunt autẽ hæc dictas ob cauſa, quia vt dicitur
» in aphoriſmo, ſi quæ pars ante morbũ labora-
» uerit. in eã morbus firmatur. Iam verò frigus
extremum nullam partem lædere magis pote-
rat, quam eam per quã inſpiratur aer, refrige-
rata verò ea pars facilè recipiebat fluxionẽ,vt
alia quæuis quę ob quãcunque intemperiem
debilitata ſit. Addit,duriſſimæ autem & vehe-
mentiſſimæ erant (tuſſes intellige) quæ in pa-
raplectica agebant,Veriſimile eſt ex vehemen-
tiori pependiſſe cauſa, ea quæ maiores conſe-
B querentur abſceſſus. Omnia autem (inquit
hæc quæ grauia & difficilia, contingebant in
recidiuis, in principijs autem non admodum.
Tunc enim, vt dictum eſt, nihil fiebat præ-
ter tuſſes,& mites peripneumonias. Et mul-
tis horum in medio (hoc eſt inter primas
inuaſiones & recidiuas) tuſſes remiſerunt, &
ob id viſæ ſunt ſecundæ paſſiones eſſe recidi-
uæ perfectè autem minimè deſierunt, ſed per-
ſeuerantes à principio, aderant ſimul cum re-
cidiua. Rurſum percurrit ſingula mala, quæ
in recidiuis ſimul cum tuſſi aderant, & ex-
plicat ſingulorum euentus. Hæc fuerunt,
raucedo quædam tanta,vt poſt interciperetur,
& omnino eam emittere non poſſent (hoc
enim vocat vocem tuſſi rumpi) & ny-
ctalopia, & paraplexiæ: & anginæ. Dicit ita-
C que plurimos eorũ quibus voces rumperen-
tur tuſſi,omnino non febricitaſſe,quoſdam au-
tem febre,ſed breui correptos eſſe, neque pe-
ripneumonias neq; paraplexias,neq: aliud quip-
piam eis ſucceſſiſſe, & in ſolam vocis inter-
ceptionem finitum eſſe malum. Et hoc qui-
dem meritò fiebat, quia quibus per raucita-
tem vox omnino intercipitur, plurimum ſuc-
ci imbibitur in ipſam aſperæ arteriæ mem-
branam: quæ pars non facilè commouet ſua
excrementa, ſed ſuſtinet vſque dum paulatim
diſcutiantur. Quinetiam vidimus horum plu-
rimos multum temporis voce carere, & im-
polterum toto vitæ tempore raucos manere,
durata & indiſſolubili facta paſſione. Fiebat er-
go hoc ijs quibus cerebrum non tanto impetu
excrementa pelleret, vt in pulmonem trude-
ret,aut artus, neque materia eſſet adeo calida,
D vt anginam,quæ inflammatio eſt,pareret, aut
febrem cieret,ſed frigida materia,lente pulſa,
in ipſa aſpera arteria hęreret febrem non in-
ferens. Nictalopiæ autem reſidebant, ideſt,
manebant indiſſolutæ, vt alia quæ ex procat-
harticis cauſis fiebant,ideſt,vt paraplexiæ. Di-
ctum enim antea eſt: fieri eas, ijs qui manibus
laborauerunt, aut equitauerunt, aut iter fe-
cerunt. Itaque dicit & nyctalopias & paraple-
xias reſediſſe. Factæ autem ſunt, inquit nycta-
lopiæ pueris præcipuè. *H*uius cauſam eſſe cẽ-
ſeo humiditatem nimiam cerebri, & omnium
capitis partium, quæ in ea ætate eſt: oculus
enim eſt exortus quidam, ipſi cerebro valde
proximus. Fiebant verò per nyctalopiã nigræ
oculi partes(quæ ſcilicet inter iridem & pu-
pillam ſunt)variegatæ,ob fluxionem inæqua-
liter

liter membranæ hærentem: magna tamen ex
parte tendebat ea pars in nigrű, quòd craſſitie
influẽtis ſucci, opacus fieret oculus, quod ſpe-
ciẽ refert nigritiei. Inter ipſos autem pueros
illi maximè fiebant nyctalopes, qui erant gran-
dioribus oculis. Et habentes capillos rectos
& nigros, non tamen qui paruis oculis. Nam
oculi grandiores fiunt ob humidam naturam,
aut ob calidẽ, quibus verò calida aſt natura pi-
li non ſunt recti, ſed criſpi, quibus igitur ſimul
ſunt oculi magni, & capilli recti, natura aſt ſine
calore humida, quæ parata eſt ad nyctalopias:
qui verò ſunt paruis oculis neceſſario, sũt ſic-
ci, & ob id humidis morbis non capiuntur: eſ-
ſe verò ſiccos (niſi materiæ defectus fecerit
exiguitatem) vtcunque habeant reliqua, con-
ſtat. Quia ſi ſint oculi parui, & capilli criſpi,
erunt, ſicci, & calidi: ſi verò recti, frigidi, & hu-
midi. Vbi dicit Hippocrates μελανότριχες idest
capillis nigris, ego cenſeo legendű eſſe (quẽ
etiam errorem alibi in Gale. ſcriptis animad-
uerti) μεγαλότριχες, ideſt magnis capillis. Nam
nigrities capillorum potius ſignificat calorẽ,
eſtque contrarium ſignum rectis: magni verò
capilli fiunt ijs qui ſunt excremẽtoſi & humi-
di, quibus eiſdẽ fiunt recti, vt in mulieribus vi-
deas. Itaque fiebant nyctalopiæ pueris, haben-
tibus oculos magnos, & capillos rectos & lon-
gos: non tamen fiebant habentibus oculos
paruos. Videbatur his conſonum, mulieres
hac tempeſtate deterius habere quam viros,
& crebrius ac periculoſius ægrotare: tamen
non ita fiebat, ſed multo pauciores corripiebã-
tur tuſſi, & cũ ijs quæ corripiebantur, agoban-
tur etiam melius, quam cum viris; quia paucæ
febricitabant, & harum rurſum paucæ in peri-
pneumoniã incidebãt, & hæ ſeniores & omnes
ſuperſtites manſerunt. Huius rei cauſam ipſe-
met Hippocrates apertè exponit dicens, id ac-
cidiſſe, ob euacuationem menſtruam, quæ fœ-
minis eſt familiaris. Ea certè euacuatio à plu-
rimis morbis mulieres præſeruat, & plurimos
iudicat, à quibus alioquin non euaderent, vt
etiam cum intempeſtiuè ſupprimitur, multo-
rum malorum illis cauſa eſt. Itaque laborabant
tunc temporis tuſſi mulieres paucæ, & eæ
ſeniores, quibus ſcilicet deſijt fluere ea va-
cuatio: neque tamen moriebantur, quia tali-
bus cum fluere deſijt, mutatum eſt tempera-
mentum ad ſiccius, neque ea, qua carent, ad-
modum indigent, euacuatione. Aliam etiam
cauſam eſſe dicit, ob quam mulieres, non
perinde ac viri ægrotabant, quod non eodem
modo ac viri alterantur, ideſt non vt viri,
ſe exponunt alterantibus cauſis, neque in ne-
gotijs verſantur, ſed domi ſe continent: huic
autem cauſæ atteſtabatur ipſe euentus. Nam
anginæ duabus ſolum liberis acciderunt, &
eæ quidem mitiſſimæ, ſeruis verò fiabant mul-
to plures, & violentiſſimæ, & citiſſime iugulan-
tes: Quia ſcilicet liberæ vtebantur meliori vi-
ctu, & minus in aere verſabantur, ſeruæ vero
domo exibant, vt viri, obidque afficiebantur,
vt illi, atque eo etiam grauius quod deteriori
vterentur victu. Viris enim etiam plurimis
euenerunt anginæ; & alij quidem effugerunt,
alij verò mortui ſunt. Morituri verò à ſuper-

A uicturis his diſtinguebantur notis. Ijs qui ſo-
lum bibere poterant, ideſt qui non aliter quã
deglutiendo, noxam ſentiebant, quod nihil niſi
potum deglutire poterant, valde erãt mites. &
toleratu facillimæ, atque ita minimè periculo-
ſæ: qui verò etiam loquebantur obſcure, ijs &
magis moleſta, & diuturniora. Magis quidem
moleſta, quia ſpiritus viam magis obturbant,
& ſuffocabant magis. Nam ex prohibita deglu-
tione longè minus eſt periculum, quàm ex
prohibita reſpiratione, nedum ex vtriuſque,
quam ex altero: diuturniora verò quod eſ-
ſent inflammationes maiores, quę attingebant
vtramque partem, gulam inquam & laryngem.
Quibus verò venæ in ceruice & temporibus
attollebantur, ſubpraua, hoc eſt, maligna, & pe-
B riculoſa, quia illud magnæ ſuffocationis indi-
tiũ eſſe, inde agnoſces, quod & in in ijs qui la-
queo, aut manibus ſtrangulãtur, apparet. Qui-
bus verò ſpiritus fiebat ſublimis, erat longe
peſſimum, id enim eſt iam mortis proximæ, ſi-
gnificatque ſtrangulationem, & debilitatem
extremam. Quam ſignificationem augebat,
quod & tepeſcebant: ideſt refrigerabantur ſe-
cundum extremas partes. Erant verò hæc
omnia dicto ordine mala, præter cætera, quia
ſic erant dictarum paſſionum cõſortia, vt quæ
primum ſcripta ſunt ſiue poſteriua ſcriptis
fierent, poſteriora verò non ſine prioribus.
Qui ſcilicet habebant ex angina ſublimẽ ſpi-
ritum, his etiam attollãbantur venæ, & quibus
attollebantur venæ, ij obſcure loquebantur,
C & qui obſcure loquebantur, hi malè deglutie-
bant: non tamen contra, ſi malè deglutiebant,
loquebantur etiam obſcure, neque ſi hoc, etiã
attollebantur venæ, neq. rurſum ſi hoc, etiam
reſpirabãt ſublime, Igitur vel ob hanc ſolum
cauſam neceſſe eſt, poſteriora eſſe deteriora
prioribus. Signum autem ſuperueniens, quod
in his peſtilentibus anginis (talis enim erat
iam hæc conſtitutio, cum eſſent morbi com-
munes, & ex eis plurimi morerentur) ſignifi-
cabant mortem iam iam imminentem erat,
ſuperrigere febrili rigore, hoc eſt, ſuperue-
nire rigorem ſimilem ei, qui ſolet per febres
fieri. Nam ex tali rigore cum ægris iam de-
bilibus ſuperuenit, ſolent non recaleſce, ſed
cum ipſo rigore extingui. In quam autem
D malignam euaſerit hęc conſtitutio, quæ beni-
gna à principio fuiſſe videbatur, inde vult.
Hippocrates coniectes, quod ita oppreſ-
ſos morbo (hoc eſt laborantes angina non
leui) nihil iuuit manifeſte, tametſi mul-
ta circa illos molitus eſt. Nam & aluum mo-
uit, & venæ ſectione eſt vſus, cum in bra-
chijs, cum etiam ſub lingua, vt per anginas fie-
ri conſueuit. Quinetiam quoſdam dicit ſe
ſurſum purgaſſe. Ipſa verò phraſis indicat,
eum non ita multos purgaſſe ſurſum per vo-
mitum (nam neque id legitimum eſt per an-
ginam fieri) ſed quoſdam, ob peculiares for-
taſſe conſiderationes. Hic anni decurſus iam
proceſſerat vſque ad æſtatem: fiebantque di-
ctæ anginæ iam in æſtate, quo tempore, iam
fiebant multa alia quæ eruperunt, id eſt multa
alia mala externa, vt exanthemata, & vlcera.
Inter quæ primum quidem in ſqualoribus,

inuulgatæ ſunt ophthalmiæ cum dolore. Annumerantur enim, tertia particula aphoriſmorum, opthalmiæ morbis æſtiuis. Et tales quidem ſunt ſiccæ, & ex ſicca, & acri pendent fluxione, quare & dolent.

2 *V Enarum ſanguinem ſiſtunt, deliquium animi, figura, alia interceptio, linamenti contorſio, appoſitio, deligatio.*

Quibus rebus poſſit ſupprimi fluxus ſanguinis ex naribus, docet breui hac oratine, prima eſt deliquium animi. Nam per animi deliquum colligitur affatim ſanguis verſus cor, atque ob id reuellitur introrſum, à parte ex qua fluebat. *H*æc eſt cauſa, qua plurimis tales fluxus ſponte ceſſant, quia ſcilicet superueniente deliquio animi, tolluntur. Alia eſt figura, ſcilicet figuræ mutatio facit nonnunquam ſola, ſemper autem iuuat, vt ſanguis fluere ceſſet. Velut ſi cui fluit ex naribus caput erigat, ſitque ceruice recta. Alia eſt linamenti contoſio, ideſt contortum linamentum, & inditum in partem ex qua fluit: alia eſt appoſitio, emplaſtri ſcilicet, aut omnino medicamenti agglutinatorij, aut cucurbitulæ. Alia eſt deligatio, ſi pars eſt apta ligaturæ. Interiecit (Et alia interceptio) quia præter dictas ſunt aliæ cauſæ interceptionis. Nam & potu frigidæ, & eiuſdem infuſione, & vinculis extremarum partium, & reuulſoria ſanguinis miſſione (qua vt antea etiam diximus, nulla ſecurior interceptio eſt) euenit fluxum ſiſti.

3 *B Vbones plurimi fiebant, quod hepatites. Si verò & ab arteria malignè affecta, malum ſignũ vt Poſidoniæ.*

Meminit *H*ippocrates auxiliorum quibus ſanguinis fluxus ſiſtitur, ob quandam tempeſtatem morboſam (non dicit quo loco, neque quo tempore) per quam ob ſanguinis plurimam redundantiam, quibuſdam fluebat ſanguis, multus adeo, vt morerentur inanitione: alijs excreabatur per aſperam arteriam: alijs fiebant adenum phlegmonoſi tumores, qui vocantur bubones: alij aliæ affectione, habentes tamen omnes communem cauſam, redundantiam ſanguinis. Dicit ergo, de ea tempeſtate agens, bubones plurimi fiebant, quod hepatites, hoc eſt quod vena caua redundantia laboraret. Scilicet bubones plerunque fiunt, quod hepar, & quæ ab eo oritur vena, multitudine laboret. Si verò ſanguis ab arteria (aſpera ſcilicet) malignè effecta, vlcerata ſcilicet, exiret, malum erat ſignum. Vt accidit cuidam mulieri, vocatæ Poſidoniæ. Nimirum paſſioni hemoptoycæ, ex tali cauſa ortæ, ſuccedere ſolent magna ex parte tabes.

4 *Q Vi ex ſanguinis fluxu moriebantur, non ſudabant circa frontem, & velut compreſſi.*

Dictum eſt proxima ſectione, quibus cutes intentæ aridæ & duræ, ſine ſudore, quibus verò
A laxæ, cum ſudore moriuntur cum ſiccitate, qui igitur à ſanguinis fluxu ſiccati, merito morerentur ſine ſudore, ſed velut compreſſi, hoc eſt abſumpti, & ſiccati.

5 *E T ſpirituoſi, & a ſudoribus deficientes, prauum.*

Duo ſigna mortis ſunt hæc, ſiue ſeparatè intelligantur ſcripta eſſe ſiue quod in aliqua tempeſtate acciderent ſpirituoſos eſſe, id eſt difficilè reſpirantes ac anheloſos, & à ſudoribus deficere, id eſt animo linqui. Hæc enim ambo per morbos acutos peſſima ſunt, ſignificantque defectum facultatis, illud animalis (anheloſi enim dicuntur præcipuè, qui reſ-
B pirant ſublime) hoc vitalis. Quid poteſt autem eſſe periculoſius, quam per febrem continuam, qualis ab acuto morbo nunquam abeſt, non poſſe reſpirando recreari, aut cum multa euacuatione opus ſit, non poſſe mediocrem ſuſtinere?

6 *V Entrium abundantia turbationem ferunt, vt Poſidoniæ, & quæ feras ibi faciunt.*

Cum eſt redundantia in ventre, aut cruditas multa, qualis quæ ſolet vermes gignere, purgatione eſt opus. Nihil enim magis celebratum apud Galenum, & medicos omnes, quam ventrem expurgatione, quam ventris turbationem vocant, indigere. Modus autem mouendi ſit, ſi in ventriculo ſit vitium,
C vomitorio, ſi verò in inteſtinis, ſi quidem in craſſis clyſteribus, ſi in tenuibus, ſubductorio medicamento. Redundantia quidem in quacunque ventris parte eſſe poteſt: vermes verò aſcarides in podice ſemper: rotundi in gracilibus plerunque, lati per omnia inteſtina generantur. Quare vomitu curari nunquam debent (niſi forte ob antecedentes cruditates) pro aſcaridibus clyſteres, & glandes erunt ſatis.

7 *I N extenuatione circuntenſio ante mortem, & vmbilicus protenſus, extractus eſt ipſi, & gingiuarum dentes ambientium exulcerationes.*

Dictum eſt ſectione tertia huius ſexti libri,
" Omnis extenuatio laxat cutem, deinde cir-
" cuntunditur. Idem eſt dicere, in extenuatio-
D ne circuntenſio ante mortem, cùm ſcilicet prius laxata cutis ſit, ſit deinde eius circuntēſio, ante mortem, dicit verò ante mortem, quia vicinam iam mortem indicat circuntenſio, laxitatem excipiens. Narrat verò hoc, & duo alia ſequentia ſigna, accidiſſe cuidam mulieri, tametſi non dicit. Quam ob cauſam videtur hæc verba deciſa eſſe ex aliqua narratione longiori, & perfectiori, quaſi poſt alia quæ hic deſint, dicat, in extenuatione accidit circumtenſio ante mortem, & vmbilicus qui prius laxata cute, protenſus eſt, poſtea, circuntenta, eſt retractus ipſis ſcilicet laboranti extenuatione, & factæ ſunt gingiuarum dentes ambientium exulcerationes: ſcilicet finduntur gingiuæ præ ſiccitate, vt &

labia

labia quibuſdam, & partes aliæ. Itaque exten-
uatis ſiunt imprimis cutis laxitas, & vmbilici
protenſio, proximis vero iam interitui, fit cir-
cuntentio cutis, & vmbilici retractio, & gin-
giuarum exulcerationes, vt cuidam mulieri
accidiſſe Hippo. narrat.

8 *MVlta de quocunque recte præcipi poſsũt, alia quidem eadem potẽtia, alia autẽ non. Quale eſt talia diffundi, exolui, & educi, & indurari, & maturari, & vbi opus eſt è lecto pellere, & torpentes, ad ea quæ agunt ſerius, excitabis.*

Optime quidẽ ac veriſſimè dicit hæc Hip-
pocrat. & eſt nobis ſæpe opus apud vulgares
homines, & indoctos, hac defenſione. Sæpe
enim accerſuntur, ad viſendum eũdem ægro-
tum, duo aut plures medici ſeorſum. Et per-
rarum eſt in idem medicamentum incidere,
ſed diuerſa fieri iubent, vulgus verò hominum
ſtatim iudicat erraſſe alterum, quod non ean-
dem rem dixerint: & ob hanc vulgi opinionẽ,
ambitioſi medici, nihil non mutant, eorũ quæ,
qui prius acceſſerat ad ægrotos, fieri iuſſerant,
alia quæ eiſdem ſint facultatis, aut fortaſſe
etiam inferioris, imperantes, id curantes ſo-
lum, ne quid eorum, quæ ab alijs imperata
ſint, videantur probare. Horum ambitionem
detegit, & indoctæ vulgi opinioni occurrit,
dicens non eſſe vnicam rationem occurrendi
cuicunque morbo, ac multo minus vnicum
medicamentum, ſed multa de quocunque re-
cte præcipi poſſe. Alia quidem eadem poten-
tia, alia autem non. Nimirum fieri poteſt,
vt duo medici eandem prorſus ſequantur
indicationem, & eadem intentione curent
morborum eundem, vtantur verò medica-
mentis diuerſis, ſed eiuſdem facultatis. Nimi-
rum cuiuſcunque falcultatis ſunt innumera
medicamenta, & quiuis vtitur ſuis. Feri etiam
poteſt, vt ad eundem morbum vtantur duo
medici auxilijs diuerſis neque eiuſdem facul-
tatis, quod non eadem intentione curatio-
nem ſuſcipiant, neque tamen quiſpiam illo-
rum erret. Nam fieri poteſt vt idem morbus
diuerſis vijs ac methodis curetur: vt ſi velit
quiſpiam phlegmonem reſolutione curare,
atque alius maturatione. Vtrouis enim mo-
do ſæpe proceditur recte. Quinetiam quæ
reſolutione aut maturatione curata bene
ſunt, aliquando ſi repercuſſione, & indura-
tione, à principio ad finem eſſent curata, ni-
hilo deteriùs ceſſiſſent, ac fortaſſe aliquando
curata eſſent cum minori diſpendio. Ægro-
tum aliquando curauit medicus miſſo ſangui-
ne. hunc ipſum fortaſſe curaſſet alius ſine miſ-
ſione ſanguinis, nihilo deterius. Verum hanc
ob cauſã, nihil perículoſius excogitari poteſt,
quam duos medicos accerſere ſeorſum, vt
multi faciunt, quo vtriuſque deuitent inui-
diam. Nam ſæpe fit, vt cum eorum quiuis eum
recte curaret, ambobus ſeorſum tentantibus
auxilia diuerſa, perdatur ægrotus. Quapro-
pter conſulo, vt in conſulationem vocentur
ambo, vt in vnicam conueniant curandi ra-
tionem aut eorum alteri tota curatio com-
mendetur. Itaque dicit. *Hippocrates* mul-
A ta de quocunque rectè præcipi poſſunt alia
,, quidem eadem potentia, alia autem non.
,, Quale eſt, talia diffundi, exolui, & educi, & in-
,, durari, & maturari. Hęc eadem ſcribit exem-
,, pla eadẽ potẽtium, & diuerſa: quaſi diceret, vt
ſi velint diffundere, & reſoluere, quod idem
eſt, & alius vtatur oleo irino, alius laurino,
alius ricino. Aut educere expurgando, & alius
det catapotia vocata aggregatiua, alius potio-
nẽ ex infuſione agarici & electuario ex ſucco
roſarũ, aut indurare. & alius admoueat ſola-
num, alius ſedum, alius plantaginem: aut ma-
turare, & alius admoueat pulticulam ex hy-
dreleo & farina triticea, alius ex vitellis ouo-
rum cum oleo & exigua portione terebithi-
næ: aut alius velit reſoluere, alius aliquid aliud
facere. Nam hoc quoque fieri poteſt, vt dixi-
B mus, nullo eorum male ſuſcipiente curatio-
nem: Conſulit, his dictis, quiddam aliud, quod
& ſi videtur leue, nonnunquam eſt magni
momenti, ne facultates torpeant, & ægroti
plurimum debilitentur. Nimirum morbi qui-
dam ſunt difficilis iudicationis, quorum
ſolutionem ſi expectes antequam ægroti è
lecto ſurgant, illi certè langueſcunt, & facul-
tates obliuiſcuntur ſuorum munerum, & in-
tereunt. Oportet ſæpe, ita ægrotantes, co-
gere vt lecto ſurgant, etiam nondum curati
integre: atque torpentes, ad ea quæ agunt ſe-
rius, excitare, hoc eſt, cogere vt rebus agen-
dis ſe inſerant, etiam ſi pigri ſint, & demiſſi,
& id faciant tarde, ac ſegniter, Euenit enim
paulatim eam pigritiem deponi, & faculta-
C tes velut reuiuiſcere, atq. ita deinde morbos
paulatim ſuperari, qui alioqui à iacentibus,
& otioſis, ac de ſua tantum miſeria cogitan-
tibus, nunquam ſuperarentur. In longis au-
tem locum habet hoc præceptum, aut deci-
dentibus ex acutis.

9 *HYdropicos celeriter ſecare: tabeſcentes vrere ſtatim: ſecare caput, & huiuſmodi.*

Tres curationes recenſet Hippoc: nobiles,
& magni momenti, quæ tamen raro admodum
conferunt, quòd vix vnquã agantur tempeſti-
ue. Hæ ſunt, hydropicorum ſectio, tabidorum
vſtio: & capitis vulnerati apertio. Vt narrat.
Celius Aurelianus libro 3. tardarum paſſionũ,
de hydropicorum ſectione, quam paracen-
D teſim vocabant, magna fuit inter veteres con-
tentio, Euenore, Eraſiſtrato, & Theſſalo, vitu-
perantibus, Aſclepiade, Themiſone, & Sorano,
laudantibus id genus curationis. Cur autẽ vi-
tuperarent, dicit plurimas fuiſſe cauſas, præ-
cipuas verò, quod paritonæũ neruoſũ cũ ſit,
non ſuſtinebit, ſine periculo, punctionem aut
ſectionem, deinde ꝙ nõ fiet facile quin feretur
vllum inteſtinum, deinde quod non videatur
aquæ eductio tollere effectionem, ſed ſympto-
ma, cum non tollat hepatis intemperiem, ſed
aquæ redundatiam, poſtremo quòd periculũ
maximum ſit, ne cum effuſa tota aqua effuſo
etiam ſpiritu, homo moriatur. Has ob cauſas
affirmabant illi, neminem hydropicorum
ſectione eſſe ſeruatum. Nihilominus teſta-
tur Aurelianus, ſe vidiſſe quoſdam: qui ſe-

ction e euaſerant, atque ob id probat eam curationem, qua etiam Hippocratem vſum eſſe conſtat, cum eius crebra in illius ſcriptis mentio ſiat. Quod autem plurimi moriantur, cauſatur. Aurelianus, nihil eorum quæ alij obijciunt, ſed quod ea curatio ſerius ſemper tentetur, & cum iam morbus eſt diuturnitate factus incurabilis, id quod dicit his verbis. Plurimi verò moriuntur: ſi quidem medentiũ tardante conſilio, ſerius paracenteſis adhibetur. Quibus apertè ſignificat, ſi tempeſtiuè fieret ſectio, antequam plurimum aquæ collectum, & hepar plurimum intemperatum eſſet, nullum periculũ eorum quę alij timebant, acceſſurum. Nam aqua tunc non effluerer affatim plurima, & homo nondum eſſet adeo debilis, vt ſuſtinere non poſſet, neque hepar adeo intemperatum, vt non poſſet reſtitui, ſemota aqua, quæ & ſi intemperato ſucceſſerat hepati, eius tamen intemperiem ſeruat, & auget. Itaque ſectio ſi incipienre hydrope fieret, multos liberare fortaſſe poſſet: quoniam verò adhibetur ſerò: iuuat nullum. Hoc idem de tabeſcentium vſtione dicere par eſt, ſiquidem tabidi fiunt ex ſuppuratis, ſuppuratorum verò & hydropicorum idẽ periculum eſſe dixit *H*ippocrates his verbis. „ Quicunque ſuppurati aut „ hydropici ſecantur aut vruntur hi pure aut „ aqua aceruatim effluente, omnino moriuntur. Hippocrares vt in hoc ipſo opere iam indicauimus, & ex alijs multis eius viri conſtat, inuſtione plurimum vtebantur, & in ſuppuratis ac tabeſcentibus ſemper, mox ac ſuppurationis notæ incipiebant eſſe conſpicuæ atque ob id plurimos magnificè iuuabat, Hoc verò tẽpore, meritò ſectionis, & vſtionis in hydropicis, & tabeſcentibus, vſu dimiſſus eſt, quia vel ob ægrotantium molliciem: vel quod non valemus autoritate apud eos, vt veteres illi medici, nunquam horum quippiam iubenti obtemperatur, vſque dum morbus omnino vicit: tunc poſtulant nonnulli id ſibi fieri, velut in re diſperata quo tempore nihil aliud fit, quam quod quæ tempeſtiuè ſuſcepta contuliſſent, ſuſcepta ſerius infamantur auxilia. Simile quiddam euenire ſcimus in ſectione capitis. Nimirum vt Hippocrates docet libro de vulneribus capitis, multa eorum vulnerum ſecari poſtulant, vel quod vlcus ſatis dilatatum non ſit, vel vt cognoſcatur an os læſum ſit, vel vt pateat melius curationi, cum tamen hæc quoque vulgaribus videatur dura curatio eſſe, plerumque recuſant Id ſuſtinere, vſque dum lethalibus iam ſignis terrentur, tuncque magna ex parte, nihilominus moriuntur, & vulgus quidem hominum non intelligens, factum id eſſe, quod ſerius ſectum ſit videnſque paulo poſt ſectionem egrotos mori, putant læſos eſſe ſectione, & manent impoſterum ſectionis timidiores. Qua propter ſatius ſit medicos, niſi tempeſtiuè voluerint ægroti parere intempeſtiuè nihil facere. Non enim ſolum in his quod dixi, ſed in alijs quibuſuis euenit curationibus. Euenit verò ſæpiſſimè in tribus dictis, quas ob id mihi videtur Hippocrates rectè notaſſe, atque conſuluiſſe hydropicos celeriter ſecare, mox A atque hydropici eſſe incipiunt, tabeſcentes ſtatim atque ſunt ſuppurati, & tabeſcendi periculum minantur, vrere, & caput vulneratum ſecare tempeſtiue, alioqui, neque ſecare, neque vrere, neque vlcus aperire: ſed prædicere, ac ſinere mori.

10 H*ydropicorum omentum non tangere, neque interioriora, ſimile enim multis genibus.*

ἦτρον multas partes ſignificare ſolet, hoc loco nihil aliud videtur mihi ſignificare poſſe, quam omentum. Si enim ſignificaret hypomphalon, hoc eſt, partem imam ventris haud diceret hanc tangi nnn debere, ſiquidem Paulus libro 6. quatuor digitos intra vmbilicum ſecare iubet: ſed neque abdomem videtur B poſſe ſignificare, niſi enim ſeces peritonæum, nihil exibit aquæ. Peritonæum autem non poſſis ſecare, niſi ſeces prius abdomem intra quod eſt ſitum. Quod autem *H*ippocrat. dicit, nihil eſt aliud, quam ſectionem committi debere chyrurgo perito, qui ſciat ſecare abdomen & peritonæum, quin tangat omentum, aut aliquid interiorũ, veſicam dico, vterum, aut inteſtinum. Eſt enim hoc periculum in ventris ſectione, lædatur aliqua ſubiectarum partium, vt etiam in alijs partibus, velut etiam in multis tumoribus genuum. Nimirum in eius quoque partis collectionibus, quæ apertionem pollulant, aut vlceribus, quæ contra apertionem quam vocant, cauere C plurimum oportet, ne tendones, aut nerui aliqui crurum, aut vaſa quæ prætereunt, lædantur. Comparat itaque ſectionem ventris in hypropicis, cum ſectione genu, non alia in re, quam quòd habeant ſimile periculum. In ſectione ventris illud noſſe oportet, non debere ſectionem abdominis eſſe è regione ſectionis peritonæi, ſed inferiorem, vt per fiſtulam curuam, per ſectionem abdominis immiſſam in ſectionem peritonæi, educi poſſit quod oporreat aquæ depoſita verò fiſtula, ſectio peritonæi, à parte ſana abdominis obturetur Ita enim cauetur periculum copioſæ, & affatim factæ effuſionis.

11 V*Ox qualis ſit iratis, ſi talis non irato, ſecundum naturam ſit: & oculi tales fuerint natura turbulenti, quales ſunt vbi iraſcuntur is* D *qui tales non ſunt: & aliam ſecundum rationem morborum, vt tabidus morbus facit formam: ſi talis natura inſit, in talem morbus euadit, & alia eodem modo.*

Hæc oratio partim pertinet ad phyſionomiam, partim ad prognoſticam medicinæ partem. Prima eius pars ad illam, ſecunda ad hãc. Actũ verò eſt antea, in hoc ipſo opere, de phyſionomia, dictumque eſt, vtilem eſſe ad medicinales conſiderationes, quia docet agnoſcere, quę hominibus inſũt ſecundũ naturã: quorum cognitio neceſſaria eſt ad cognitionem eorum quæ præter naturã: quia hæc collatione illorũ cognoſcuntur, quã ſint grauia, aut ſecus: iuxta id quod initio libelli de officina medici dicit,

con-

„ cōſiderandum ſimilia ſint an diſſimilia, & rurſum initio ſectionis tertiæ libri primi, dixit, „ Morbos dignoſcimus ex communi natura, & ex cuiuſque propria: & in initio prognoſtici, an ſimilia ſint beneualentium, potiſſimum ſui. Itaque ſi vis accipere argumentum aliquod à voce, oportet ſcias quali voce ſit homo. Si ab oculis, qualibus oculis, nam ſi talis eſſe videatur, qualis natura, aut nō valde diſſimilis, haud eſt graue malum: ſi verò plurimum diſſidet, graue eſt. Reddeamus ergo ad priora. Vnum quoddam argumentorum quibus phyſionomi vtuntur, vt licet videre apud Ariſtotelem libello de phyſionomia: eſt ab ſpecie motus animi ad affectum. Hoc modo, Si quis non iratus, habet naturaliter vocem, ſimilem ei, quæ eſt in iratis, is iracundus eſt: ita etiam, Si oculos natura turbulentos, & quales habent, qui irati ſunt, habent ij qui non ſunt tales, illi ſunt iracundi. Si ergo per morbum aliquis habet vocem talem, & tales oculos, noſſe oportet, an tales habeat homo natura, ſi enim habet, nihil ſignificatur mali, ſed ſolum agnoſces per phyſinomicam rationem eum eſſe iracundum: ſi verò non habet id ſecundum naturam, neque modo ex occaſione aliqua eſt iratus (oportet enim ſemper excipere occaſiones) agnoſces, per rationem medicam, eum furori eſſe proximum. Alia etiam multa ſunt huiuſmodi ſecundum rationem morborum, hoc eſt, in morbis conſideranda, an ſecūdum rationem morborum fiant, an verò ſecundum naturā ægrotantium. Vt tabidus morbus ſpeciem quandā & formam vultus facit, nimirum acutum naſum, cauos oculos, & caua tempora, ſi tamen talis vultus homini inſit natura, in talem euadit morbus, ideſt, facile in morbum talem incidit, neque ob id graue malum eſt. Nimirum vt morbi naturæ ſimiles facile fiunt, & minus ſunt periculoſi, ita etiam & morbi illi, quos naturalis hominis ſpecies repreſentat. Nam vt ſpecies ſignificat mores, ita & reliquam naturam, quare & in tales, aut tales morbos, propenſionem: ob id addit, & alia eodem modo.

12 *Tuſſes laborioſæ incumbunt in partes læſas, ſed maximè in articulos, ſed in laborioſis febribus tuſſes ſiccæ fiunt. Tuſſes ſiccæ firmantur in articulos cum febre, ſi intus relinquuntur.*

Tuſſes laborioſæ dicuntur, quæ comitantur febres laborioſas. Laborioſæ verò febres ſūt, quas comitantur laſſitudines ſpontaneæ. Quas à multitudine ſuccorum pendere, haud dubiè indicat laſſitudo. Hinc fit, vt abſceſſus in articulos plerunque faciant, vt in aphoriſmo 31. & 74 ſectionis quartæ dicitur, niſi fluxus ſanguinis copioſus anticipet: eadem quoq. cauſa comitatur has febres tuſſicula ſicca, quia omnis multitudo fluxiones commouet. Ijdem igitur abſceſſus expectari debent ex tuſſibus laborioſis, qui ex laborioſis febribus, ſiquidem in laborioſis febribus tuſſes tales fiunt. Tuſſes igitur ſiccæ cum febre firmantur in articulos, vt ſcilicet ipſæ febres, ſi intus relinquitur (cauſa ſcilicet morbi) hoc eſt, niſi euacuatio inſignis, & accommodata anticipet, vt flu-

A xus ſanguinis ex naribus, aut multa vrina. Cum itaque dicit tuſſes ſiccæ cum febre, intelligere debes iuxta ſermonis conſequutionē, cum febre laborioſa. Nam tuſſes ſiccæ febriū ardentium: quas in aphoriſmo 54. eiuſdem ſectionis dicit ſitim tollere, niſi etiam ſint laborioſæ (plurimæ autem ardentium laborioſæ non ſunt) non minantur dictos abſceſſus. Cū itaque prius dicit, tuſſes laborioſæ incumbūt „ in partes læſas; & poſtea, tuſſes ſiccæ cum fe„ bre firmantur in articulos, eædem tuſſes intelliguntur, quæ fiunt in febribus laborioſis. Neque.n. intelliguntur, quæ in alijs febribus, vt dixi, neque verò, quæ ſine omni febre. Nam vt ſectione prima libri ſecundi dixit Hippoc. tuſſes diuturnæ (nam ex non diuturnis, & ſine febribus nihil timeas) quæ ſine febre fiunt fi-

B niri ſolent in tumores teſticulorum, & amant abſceſſus in partes humiles, contra, ac tuſſes febrium laborioſarum, quæ finiri ſolent in abſceſſus circa maxillas. Rectè autem hic dicitur, incumbunt in partes læſas, ſed maximè in articulos, & in aphoriſmo tantum dicitur circa articulos. Nam in eo aphoriſmo dicitur, id quod maxime ſolet fieri: hic verò adijcitur, & quod alias etiam fit. Nimirum vt alio „ aphoriſmo dicitur. Si quæ pars per morbum dolet, in eam fiunt abſceſſus. Quia ſi quæ pars eſt parata recipere, in eam potius expectes abſceſſum, quam in vllam aliam, parata autem eſt, & quæ dolet, & quæ aliter vtcunque læſa eſt, vt ſi quam habet homo partem inſigniter debilem, vt ſi ſit mancus, aut claudus, aut ex labore defatigatam, velut nuper dicebatur in

C hac ipſa ſectione. Qui igitur aut vocibus amplius ſeſe fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis finiebantur, qui autem manibus laborauerunt, ſolis manibus ſunt facti paraplectici, qui verò equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut aliter cruribus ſunt fatigati, his in lumbos, aut crura.

13 *Spirationes obſcuræ in tabidis, & non parientibus, malæ: & quæcunque alia huiuſmodi ab eadem conſtitutione.*

Spiratio obſcura vocatur, reſpiratio obſcura, & apneæ proxima. Talis reſpiratio in tabidis ſignificat extremam facultatis debilitatem, & proximam mortem: in non parientibus, vt mulieribus ſemine abundantibus, abſtinentibus verò à congreſſu, vt ſacris, aut viduis, ſignificat præfocationem ex vtero periculoſam, quæ aliquando finitur in mortem repentinam, cum ſymptomatis ſimilibus, ijs quæ ex veneno. Quoniam verò non ſolum reſpiratio obſcura, ſed innumera alia mala ſequi conſueuerunt, tam à tabe quàm ab vterino morbo, addit, & quæcunque alia huiuſmodi ab eadem conſtitutione.

14 *Tabeſcentibus autumnus malus: malum autem & ver, cum ſunt fici folia pedibus cornicis ſimilia.*

Autumnus malus eſt tabeſcentibus, ob intemperiem ſiccam, & caloris ac frigoris diuer-

verſitatem magnam, & facultatum omnium languorem. Eſt autem malus,& quod eo tempore plurimi tabeſcunt, ex morbis æſtiualibus malè conualeſcentes,& quòd ij qui ſuperiori tempore tabuerant, eo tempore ſolent mori, vt dicitur ſecundo libro prorrheticorum. Ver non ita videtur eſſe poſſe malum, ſiquidem eſt ſalubertimum, ac minimè lethale, vt ſectione prima libri ſecundi dictum eſt: eſt tamen etiam quodammodo malum tabeſcentibus, non tam quod eo tempore moriantur, quam quòd tabeſcendi initium multi eo tempore accipiant, ob hæmoptoycam paſſionem, quæ Veri eſt familiaris, & ob deſtillationes, quas pariunt humorum redundantia, & multi venti. In Vere ſolere ficus proferre folia ſimilia pedibus cornicis,conſtat: atque ea verba nihil continere aliud,quàm veris deſcriptionem.

15 *IN Perintho verò plurimi. Cauſa tuſſis hyemalis in populum graſſata,& alijs quæcunque diuturna. Etenim ambiguis confirmata ſunt. Eſt autem quibus cronicis non fiebat, velut dolores renum habentibus, ſed & quibuſdam alijs. Cuiuſmodi homo ille,ad quem Cyniſcus me induxit.*

Hęc oratio ex proxima pendet, continetq. exemplum quoddam,eius quod vniuerſim dictum eſt, puta ver eſſe malum tabeſcentibus. Dixit igitur in Perintho,vere plurimos factos eſſe tabidos,cauſá verò fuiſſe tuſſim, quæ hyeme in populum graſſata eſt,& alijs quæcunque diuturna erant deſijſſe in tabem, & ambiguis confirmata eſſe;hoc eſt, in illis,in quibus ambigebatur an tabeſcerentur, confirmatam eſſe ſuſpitionem,factis apertè tabidis. Quibuſdam verò cronicis non ita accidiſſe, neque factam eſſe tabem, velut dolores renum habentibus, & quibuſdam alijs, cuiuſmodi homo quidam ad quem Cyniſcus eum induxerat: qui ſcilicet cum diuturno morbo teneretur, non eſt factus tabidus. Cronica vocat modo,quæcunque ſolent homines diu pati, velut aſthma, & hæmoptoycam paſſionem,& cephaleam, & renum dolores antiquos,& alia huiuſmodi, quibus valetudinarij homines ſolent continenter, aut crebro, moleſtari. Dicit itaque hyemē fuiſſe tuſſiculoſam, & ſequenti vere multos eorum,qui tuſſi diuturna laborauerant, & qui alioqui erant morboſi, & macilentos, qui dubitabatur an tabeſcerent, factos eſſe tabidos. Euaſiſſe verò tabem, eos qui dolore renum diuturno vexabantur, & paucos quoſdā aliorum. Nimirum ſæpe,qui renum malo diuturno,aut coxæ,aut podagra, aut hæmorrhoydibus,aut alio quopiam tali tenentur,ob hæc ab acutis morbis, & alijs periculis liberantur. Verum quoniam nō narrat qualis fuerit eius anni temperies, haud poteſt magna hinc vtilitas accedere,

16 *DOlorum in lateribus & pectore, & alijs partibus, tempora an multum differant conſiderādum, quoniam cum melius habuerint, ſtatim deterius habebunt,non errantes.*

Pertinet hæc oratio ad aphoriſmum illum

A ſecundæ ſectionis, quo dicitur, ijs quæ non ſecundum rationem leuant,non oportet fidere neque admodum timere ea quæ praua fiūt præter rationem,plurima enim talium inconſtantia ſunt, & non valde permanere, neque morari ſolent. Vnum quiddam eorum, quæ maximè indicare poſſunt, bona aut mala præter rationem eſſe, eſt ipſa mutatio temporum morbi, quæ plurimum diſſideant, & pluſquam ratio poſtulet. Nam ſi ij qui dolore lateris, aut pectoris, aut alterius partis, aut denique alio morbo(nam eadem eſt omnium ratio)plurimum vexabantur,repentè, ſequenti die, aut hora,videntur ſubleuati,ita vt illæ morbi partes multum differant, pluſque quam ratio ferat,fidendum non eſt,quia cum melius habuerint,ſtatim deterius habebunt,non errantes,

B ideſt, etſi nullum erratum committant in victu. Hanc eandem ſententiam continet aphoriſmus 5. ſectionis ſextæ,etſi paucioribus verbis, in cuius commentatione, hæc quoque enarrata mihi eſt,etſi non omninò eodem modo. Neque miteris,multa enim,eaque vera, ac conſona ſenſa ferunt,grauiſſimæ Hippoc. ſententiæ.

SECTIO OCTAVA.

1 *IN longis dyſenterijs: cibi faſtidium, malum: & alias, atque ſi ſuper febrierint.*

Hic quoque eſt aphoriſmus tertius ſectionis ſextæ;verbis quam minimum mutatis Solum enim,quod hic dicitur, & alias, atque ſi ſuperfebrierint, illic explicatur magis, diciturque,ſi autem cum febre deterius. Explicatum verò mihi eſt in commentario, intelligi, non quidem ipſum faſtidium cum febre eſſe deterius quam ſine febre, ſed faſtidium & febrem grauius malum eſſe: quam faſtidium ſolum. Sed euenit hoc loco dubitare, quomodo faſtidium à longa dyſenteria malum,ſi vt dicitur primo de morbis, & aphoriſmo 15. eiuſdem ſectionis,à longa diarrhæa vomitum fieri bonū eſt? Videtur enim diarrhæa cū dyſenteria & vomitus cum faſtidio, habere analogiam? Certè & diarrhæa à dyſenteria,& vomitus à faſtidio diſſidet multum. Nam per dyſenteriam,præter fluxionem, eſt iam in inteſtinis exulceratio, & faſtidium, vacuatio non eſt,vt vomitus, ſed accidens quoddam, corrupta iam facultate, ſuperueniens, vel alteratione ventriculo communicata. Vomitus ve-

D rò à diarrhæa reuulſio naturalis.

2 *VLcera circum glabra mala.*

Hic aphoriſmus quartus ſectionis ſextæ, eodem ibi ordine poſt proximam orationem, quo hic,ſcriptus,& à me enarratus.

3 *LVmbos dolenti recurſus in latus,& tubercula, quæ ſepe vocatur.*

Sepe tabifici cuiuſdam ſerpentis nomē eſt, datur verò etiam id nomen tuberculis,cū putridis & ſanioſis vlceribus obortis. Duo itaq. dicit,quæ lumborū dolori(intellige diuturno

&

& magno) ſuccedere ſolet, recurſum in latus, & tubercula ſanioſa. Rectè verò dicit recurſum in latus, fit enim materia ſurſum recurrente, contra ac per bonos abſceſſus fieri ſolet. Laudauerat enim libro ſecundo ſect. 1. abſceſſus infra morbos, velut varices, & lumborum grauitates ex ſupernis. Ergo ex lateris dolore lumborum dolor, & ex hoc varices, aut tale aliquid in cruribus, vtiliter fieret, ex lumborum autem dolore dolor lateris perperam fit, & contra ac expedit. Fiunt tamen etiã abſceſſus praui, eiſdem vijs quibus boni, ex contrarijs in contraria. Velut quia ſurditas, alui profluuio ſoluitur, ab alui ſuppreſſione ſurditas debet timeri, vt dicitur 28. aphoriſmo quartæ ſectionis. Ita quia lateris dolor vtiliter ſolet in dolorem lumborum deſinere, à lumborum dolore timeri debet dolor lateris. Tubercula ſanioſa non tam videntur fieri ob loci patientis naturam, quam ob naturam materiæ: quæ ſcilicet, ſit cruor aliquis atrabiliarius, & ſanioſus. Verum quia in humiles partes corporis ſanguinis fæces ſolent reſidere, fit ſæpe, vt graues lumborum dolores, ex tali quapiam materia fiant, quali hęmorrhoydes, & varices, & tubercula quædam crurum cancroſa, quę nonnunquam vlcerantur, atque ita non raro ex graui dolore lumborum, dictorum aliquid fit, in quibus ſunt tubercula illa ſanioſa. Ita Hippoc. narrat duos abſceſſus, alterum ob contrarium motum ei quem abſceſſus amant, inutilem, alterum ob materiæ malignitatem, laborioſum, etſi locus non ſit incommodus. Nam tametſi Hippoc. locum tuberculorum nullum nominet, ego ea quæ in ipſis operibus fieri ſolent animaduertens, intelligo eum de tuberculis talibus in cruribus obortis loqui.

4 *Renum morbos non vidi curatos vltra quinquageſimum annum.*

Hęc ſententia pertinet ad aphoriſmum ſextum ſectionis ſextæ: quo ita habetur. Vitia renum, & omnes circa veſicam dolores, difficile ſanantur ſenioribus: hoc idem nunc docetur: præterquam quod dolorum veſicę non meminit, vt illic, ſed morborum renum ſolum. Dictum verò mihi ſæpe iam eſt à principio, longe aliam rationem ſcribendi tenuiſſe Hippocra. in hoc opere, atque in aphoriſmis. *H*uc enim compoſuit, ſcribens obſeruationes, & experimenta, librum verò aphoriſmorum, ſcribens generatim pręceptiones, quas ex obſeruationibus multis dabatur colligere: quoniam ergo dum captaret experimenta, nullum renum morbum vidit curatum vltra quinquageſimum annum, aſſertionem illam aphoriſticam collegit, vitia renum ſenibus difficile curari. Conſtat verò hoc de diuturnis renum vitijs intelligi, velut imprimis de lythiaſi, atq. de perfecta curatione, ita vt malum nunqnam amplius reuerteretur. Nam ex renum dolore, ſubleuari in ſatis multos dies, euenit ſæpe ſenibus, reiecto lapide: non ita tamen, vt non maneat in renibus ad ſimilem morbum apparatus. Intelligi etiam velim, citra permutationem. Nam ſuccedente ſtranguria, aut poda-A graſolui ſolet morbus renum, etiam ſenibus. Atque Hippocrates arbitror, id viderit. Neque enim eſt adeo rarum.

5 *Qua in ſomnis exacerbantur, & quibus externa refrigerantur, & mens perturbatur, & alia quæcunque iuxta ſomnum talia, & quibus contraria.*

Nihil aliud continẽt verba hęc, quam quod aphoriſmo 1. ſectionis 2. his dictum eſt. In quo morbo ſomnus laborem facit, mortale: ſi autem ſomnus iuuerit, non mortale, qui à me ſuo loco enarratus eſt, ita vt ad pręſentis orationis enarrationem nihil deſideretur.

6 *Quibus autem nihil intra conſtitutum tempus accidit, ſingulis partus uitales fiunt, Apparentia in quibus menſibus fiunt. Labores in circuitibus, quod in ſeptem mouetur, in triplicitate perficitur, & quod in nouem mouetur, in triplicitate perficitur. Et quòd poſt muliebria aliquando dextra, aliquando ſiniſtra hiant. Humiditas per excuitia victus ratione ſicca. Quod autem citius diſcretum & motum ſtatim, augetur tardius. In longius autem tempus labores, tertio, quin o. ſeptimo, nono menſe, ſecundo, quarto, octauo, quæ ex parua tabula conſideranda.*

*H*ęc omnia occurrerunt iam antea, non longè à fine ſectionis tertiæ libri ſecundi, in multas orationes ſecta, nonnihil diuerſe, quanquam quicunque vtrumque locum leget, in-C telligit luce clarius, autorem idem prorſus voluiſſe ſcribere hic & illic, quinetiam fortaſse altero tãtum loco, eſſe hęc ab illo ſcripta (quorſum enim eadem verba repeterentur) ſed ab aliquo malè compilante *H*ippoc. chartas, eſſe geminata. Neque mirum corrupta eſſe hęc, & multis modis permutata, vt & alia quamplurima huius autoris, in tanta vetuſtate. In cęteris quidem quam minimum diſſidet duo hęc loca: plurimum autem in vltimis his verbis, in longius autem tempus, labores tertio, quinto, ſeptimo, nono menſe, ſecundo, quarto, octauo. Nam illic illud in longius tempus coniungebatur cum prioribus, poſtea verò legebatur. Labores circa tertium diem ſupra quinquaginta, & ſextum ſupra centum: menſtrualis ſecundo & quarto, quæ nouiſſe D oportet ad ſeptimeſtrem partum. Quoniam verò eam lectionem probaui, neque, quam eo loco ſcripſi, horum verborum enarratio diſplicet, non eſt, quod nunc dicam aliud, quam cenſere, vt hic locus ſecundum illum reſtituatur, putetur que perinde, ac ſi hic nihil eſſet ſcriptum.

7 *Victus conſtat repletione & inanitione ciborum, & potuum Mutationes horum qualia ex qualibus, ut habeant.*

De ratione victus ſcripta ſunt ab Hippoc. multa, cum in operibus non paucis, ei ſolum tractationi deſtinatis, tum etiam ſparſim in alij omnibus, atque adeò gloriatur ſe hac medicinę parte priores medicos ſuperaſſe, quod

alij

illi de victu ęgrotantium perperam tractaue-
rint, de victu ſanorum omninò non egerint.
Plurimi itaque facit rationem victus, neque
immeritò, magni enim eſt momenti, & in cu-
randis morbis, & in tuenda valetudine. Dici-
tur nomen victus de commoderatione om-
nium rerum non naturalium, peculiariter ve-
rò cibi & potus. Ob id de his agit hac oratio-
ne, alijs quæ non ſequuntur aget de alijs rebus
externis, quas oportet medicum moderari:
agit verò de eis omnibus adeo breuiter, vt
duorum alterum videatur, aut ſcripſiſſe hæc
ſibi ſoli, memoriæ gratia; dilatanda alibi, & vt
hinc acciperet materiam alijs libris compo-
nendis: aut facere velut epilogum multorum,
quæ alibi dicta ſunt. Victus itaque conſtat
peculiariter, ijs quę ore accipiuntur. Quorum
duo ſunt genera, cibus, & potus, quæ alibi vo-
cat; alimentum humidum, & alimentum ſiccũ.
Eſt autem potus, ſeu alimentum humidum,
duplex, quoddam enim eſt potio nutriens,
quoddam tantum potus: vnde oriuntur tres
differentiæ, de quibus exactè differit lib. de
ratione victus in acutis, cibus, ſorbitio, & po-
tus. Victus qui his conſtat, primas differen-
tias accipit ex quantitate ingeſtorum, ex re-
pletione inquam, aut inanitione, hoc eſt, adie-
ctione, aut detractione: vnde fit victus, craſſus,
„ aut tenuis, aut moderatus. Horum mutatio-
„ nes dicit conſiderari debere, qualia ex quali-
bus, vt habeant, hoc eſt, qui & quãdo debeant
potu pro cibo vti, aut contra à potione ad
ſorbitionem, aut ab hac ad cibos craſſos tranſ-
ferri, & omnino à victu craſſo in tenuem, aut à
tenui in craſſum, & quomodò id agendum, an
procedendum detrahẽdo, an adijciendo. Huc
ſpectant omnia, quæ in libris de ratione vi-
ctus diſputata ſunt aduerſus medicos è Gui-
do, & quæ prima particula aphoriſmorum, &
alibi, quæ omnia nunc repetere eſſet longum,
naque admodum vtile, cum ſint ſuis locis ſa-
tis explicata.

8 *ODores delectantes, moleſtiam inferentes, pla-
cantes, mutationes ex qualitatibus quomodo
habent.*

Odores etiam ponit *H*ippocrates in victus
materia libello de alimento, vt & in aphoriſ-
„ mo, & alibi dicens. Quicunque veloci appo-
„ ſitione indigent ijs humidum ad reficiendas
„ vires optimum eſt. Quicunque verò adhuc
„ velociori indigent, per olfactum. Eorum nũc
refert differentias, & præcipit conſiderare, vt
fieri debeant mutationes. Odorum per paucas
differentias agnoſcunt homines, vt Ariſtot.
dicit, atque ob id de bono aut malo, ſeu grato,
& ingrato odore ſolum loquuntur. Boni odo-
res ſunt duplices quidam iucunditatem ſolũ
præſeferunt, ſine vlla alimenti qualitate, aut
ſaporis ſignificatione, vt odor muſci, gallæ, &
ambræ (his odoribus ſolos homines delectari
putat Ariſtoteles. *H*aud ſcio an id poſſit in-
dicare) quidam alij ſunt propriè, odores cibo-
rum, vt carnium, & recentis panis. Primos
odores vocat Ariſtoteles delectantes, ſecun-
dos replentes. Quia primi delectant magis

A quàm nutriunt, ſecũdi nutriunt potius. *H*inc
fit, vt primi odores ſint iucundi ſaturis, ſe-
cundi non niſi famelicis. *H*orum vtrique ſũt
placantes, hoc eſt, ſedantes anxietates, & mul-
tas animi inquietudines. Multæ enim naſcũ-
tur ex debilitate, aut ex qualitate aliqua mali-
gna interius genitarum fuliginum; quas odo-
res; aut nutrientes, aut iucundi, placant. Alij
verò ſunt odores ingrati, aut moleſtiam infe-
rentes. Quorum etiam video eſſe duplex ge-
nus, quidam enim ſunt fœtores putidi, qua-
les ſtercoris, aut ſaniei, & tales ſemper naſcũ-
tur à putredine: alij odores moleſti, qui, citra
omnem putreſcentiam rebus quibuſdam na-
turales ſunt, vt galbano & bitumini. In his
quoque iubet cõſiderare, mutationes quomo-
do fieri debeant, ſæpe enim expedit volupta-
B tis gratia vti delectantibus, ac nonnunquam
gratia refectionis pro eis vti replẽtibus, quin
etiam, pro placantibus oportet aliquando vti
moleſtiam inferentibus. Velut ſi cenſens mu-
lierem animo linqui admoueas illius naribus
odores delectantes, aut replentes, videaſque
illam ob id magis ſuffocari, intelliges morbum
eſſe vteri præfocationem, & commutabis cum
moleſtiam inferentibus. Quia odores grati
ſunt placantes, placatis autem cerebro & re-
liqua reſpiratione, ſuffocatur multo magis
mulier: contra inferentes moleſtiam, irritant,
& excitant cerebrum, & reſpirationem augẽt,
& excuti faciunt morbi cauſam citius. Igitur
oportet ſcias odorum ſpecies commutare, &
qualibus vti debeas in quacunque occaſione.

9 C *IRruentes, ingredientes, & egredientes ſpiritus,
aut etiam corpora.*

Externa etiam ſpectant ad victum, vt dixi,
ob id, poſtea, quæ intra corpus aſſumuntur,
externorum, quæ contactu lædunt, aut pro-
ſunt, mentionem facit. Irruentes ſpiritus vo-
cat ventos, illi enim irruunt in nos: aer verò
quietus nos circumſtat. Ingreſſus & egreſſus
horum iubet curam gerere. Non certè exi-
gua pars medici muneris eſt, curare vt ingreſ-
ſum & egreſſum habeat aer, quantum, quando,
& qua parte oportet, in domum, quam inhabi-
tes ſanus, aut in qua decumbas ęgrotus: idque
iuxta naturam morbi, & qualitatem venti cõ-
ſiderandum. Nam ad pleuriticum non admit-
tes boream, neque ad peſtilenti febre occu-
patum, auſtrum. Porro cui ſudores ciere, aut
D copioſam euacuationem inſenſilem voles,
concludes cubiculum, cui velles attempera-
tionem moliri, aperies, vt pateat vento introi-
tus, & exitus. Neque ſolum ventos conſide-
rare iubet, ſed etiam corpora, hoc eſt, res alias
omnes quęcunque corpus poſſint tangere, de-
nique res omnes exterius accedentes. Vocat
verò corpora ad differentiam ventorum, quaſi
venti corpora non ſint, iuxta eam phraſim,
qua Ariſtoteles in phyſica doctrina dicit ae-
rem eſſe incorporeum, quia tenuem.

10 *SErmones qui audiuntur meliores: quidam autem
contriſtantes.*

Cu-

Curare debere medicum, vt apud ægrotum habeantur ſemper ſermones meliores, & non qui cõtriſtent, dictũ eſt antea ſectione ſecũda
„ huius ſexti libri his verbis. Circa ægrotantem
„ œconomia, & quæ in morborum interrogatio-
„ nes, quæ narrat, qualia, vt accipiendi ſermo-
„ nes, quæ ad ægrotantem, quæ ad aſſiſtentes.

11 *ET lingua, qualia ex qualibus adſciſcat.*

Lingua, vt dictum eſt ſectione quinta, ſignificat vt lotium. Chlora quidem à bile rubra à ſanguine: nigra à melancholia: cauſa eſt, vt in commentario eius loci explicuimus, quod lingua allicit ad ſeſe, ſeu excipit ab interno corpore fuligines ſuccorum qui redundant. Itaque à qualicunque excremento allicit fuligines illud referentes. Si igitur voles ſignificationes accipere à lingua, ſcire debes qualia ex qualibus adſciſcat. Nimirum adſciſcit, ex biliosis flaua, aut chlora, ex ſanguine rubra, ex pituita, alba, ex melancholia, nigra.

12 *SPiritus, tanta caliditas; frigiditas, craſſities, tenuitas, ſiccitas, humiditas, replens plus & minus: à quibus mutationes quales ex qualibus, vt habeant.*

Aerem, qui nos circunſtat, vocat nunc ſpiritum, à quo magis, ac facilius, quam ab vlla alia re, noſtra corpora alterantur, quia & vndique nos continet, & intra in ipſum cor continenter aſſumitur. Ob id maximè ſunt obſeruandæ aeris mutationes, procurandæq; vtiles, & cauendæ noxiæ. Nã vt antea diximus, morbos longos, & quos nulla alia cauſa curare poteſt, aeris ſola mutatio ſanare ſolet. Repentinæ autem temporum mutationes (mutatur verò aer, ſecundum anni tempora, & regiones) maximè pariunt morbos, vt dicitur in aphoriſmo, & per aeris infectionẽ trãſmittunt omnes contagiones. Conſiderandũ ergo ab aeris differentijs mutationes, quales ex qualibus vt habeant, ideſt, quales mutationes ſint bonæ, & quales malæ. Id verò ſcire nequit, niſi qui ſciat prius, quæ ſint aeris qualitates, à quibus differentias poteſt accipere. Eæ ſunt caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccitas, craſſities, & tenuitas, & replens plus, aut minus. Eſſe tempeſtatem tempeſtate, & regionem regione calidiorem, aut frigidiorem, & humidiorem, aut ſicciorem res eſt notiſſima, ſed & craſſiori, aut tenuiori aere frui, dicitur, alia quã alia regio, & minus aut plus replere, replere inquã capita, eorum, qui in eo aere verſantur. Quanquam hæ differentiæ videntur eſſe illis poſteriores, & ab eis naſci. Tenuis enim aer eſt, qui ſiccus, & purus, velut qui in locis ſublimibus, & quæ borea perflantur: craſſus, qui humidus & impurus, vt qui in locis humilibus, & iuxta aquarum ſtagna. Et qui aer boreæ qualitates imitatur, frigidus, & ſiccus, & tenuis, & purus, hic minimè replet capita, ſed pura reddit, & ſenſus acutiores, & ingenioſiores facit homines: qui cõtrà, eſt calidus, humidus, craſſus, & impurus, hic replet capita, & ſenſuum parit hebetudinem, & homines diſciplinas ineptos reddit.

13 A *COntinentia, contenta, impetum facientia.*

Hæ ſunt tres ſubſtantiæ, quæ naturaliter in noſtris corporibus ſunt, Continentia ſunt ipſæ partes: contenta, ſucci, ſeu humores: impetum facientia, ſpiritus. Qui duplices ſunt, alij vitales, qui in cordis ſiniſtro ventriculo gignuntur, & in omnes partes impetu feruntur per arterias, & facultatis vitalis ſunt inſtrumentum: alij animales, qui gignuntur in cerebri vẽtriculis, & in neruos irruunt, quoſdam eorum totos penetrantes, alios quadantenus, & facultatis animalis ſunt inſtrumentum. Horum monſtrationes in libris phyſiologicis pluries ſcriptæ ſunt à me, & multo antea à Galeno.

14 C *VErbis, ſilentio. Dicere quæ vult, verbis quibus dicit ſiue magni, ſiue multi, veri aut conficti.*

Iubet Hippocrates medicum loqui, & tacere ad gratiam ægrotantis, & dicere quæ ille vult, & eis verbis quibus ille dici velit, ſiue opus, ſit magna, ſiue ſummiſſa voce vti, ſiue multis dicere, ſiue narrare vera, ſiue aliquid fingere. Quid ergo? Num hæc ſcurrilitas eſt? Non certè. Non enim in aſſentationem, ſed in vtilitatem debent hæc tendere. Neque enim dicendum eſt, quod ægroto obſit, etſi placeat, ſed quod ita placeat, vt etiam proſit, aut non obſit. Pertinet hæc ſententia ad illam ſectionis quartæ, qua dicebatur; Laborantibus gra-
„ tiæ: introitus, ſermones, & ad illam quam nuper citauimus ex ſecunda ſectione, qua dici-
C tur, circa ægrotantem adminiſtratio, & de morbo interrogationes, quæ narrat, qualia, vt accipiendi ſermones.

15 *ABeuntia ſcire vnde cœperint, & vbi ceſſauerint, & quantum diuulſa ſint, & colores, quibus aut calorem, aut ſalſedinem aut dulcidinem, aut tenuitatem, aut craſſitiem, æqualiter, aut inæqualiter, corpus, tempus: mutationes quales ex qualibus habent.*

Quæ oporteat cõſiderare in euacuationib', quibuſcunque hac oratione cõplexus eſt, imprimis vnde cœperint, & vbi ceſſauerint; hoc eſt, quãtũ productæ ſint. Illud. n. maximè exoptandum in euacuationibus, ſiue ſponte, ſiue cum medicamento factis, vt tempeſtiuè inci-
D piant, & quouſq; oportet producantur, neq; ceſſantes prius, neque procedentes vlterius quam oporteat. Incipiunt autem tempeſtiue: ſpontaneæ, poſt ſigna concoctionis in die decretorio: nõ ſpontaneæ: à medicamento alterato, hoc eſt, tanto poſt acceptũ pharmacũ quantum, vt illud ad actum deducatur, videatur eſſe ſatis. Ceſſandi verò tempus eſt, nõ ante perfectam ſiue iudicationem, ſiue expurgationem, ſed mox, atque perfecta ſunt. Vt neque ſuperpurgatio, neque ſuperflua iudicatio ſit. Et quantum (inquit) diuulſa ſint, hoc eſt, quantum intermiſerint. Vocat enim nunc diuulſas ſiue deiectiones, ſiue vomitiones, ſiue denique euacuationes qualcunque, eas quæ non continenter ſiunt, ſed intermiſſiones habent,

& ſunt

& ſunt intercisſę. Hoc quoque ad earum multitudinem ſpectat. Nam quę multos dies durauerint, nullos interim intermittentes, multò magis proſtrauerint vires, quam quę intermiſerint. Iubet deinde conſiderare qualia ſint quę exeunt, plurimum enim refert ſcire, an qualia oportet purgentur. Huc pertinent colores: ij enim ſpeciem ſuccorum exeuntiũ maximę indicant: quam ob cauſam tam multa de deiectionum, & vrinarum: & ſputorum coloribus, ſcripta ſunt àb Hippoc. & Gal. & alijs omnibus medicinæ autoribus. Calorem quoque conſiderare iubet. Nam calor ſignificat bilis redundantiam, aut exuſtionem. Hunc verò debet ſentire ipſe ęgrotus: non enim medicus debet excrementa tangere: atque multo minus guſtare, vt ſentiat ſalſedinem, aut dulcedinem: quapropter duo hęc verba accipi hic debent metaphoricè, veluti ſectione prima, vbi dicebatur, febres alię ſalſuginoſę. Illud enim ſalſuginoſum dicebatur ad tactum, quod rodit tactum, velut à ſalſuginoſo roditur guſtus. Dicimus hoc modo vrinam exire, ijs qui eius ardore laborant, calidam & ſalſam, hoc eſt, rodentem. Ita etiam ſentit is, qui deijcit, exire quiddam vrẽs, & rodens podicem. Dulcedo verò dicitur, quod huic contrarium, hoc eſt, quod expers eſt mordentis, & rodentis qualitatis: tenuitatem etiam & craſſitiem conſiderari debere, conſtat, cum ea ſit inſignis humorum, differentia, & ad morborum & curationum differentiam, plurimum valens. Hęc omnia poſſunt accidere excrementis, æqualiter, aut inęqualiter, idque corpus, aut tempus, hoc eſt, ſecundum corpus; aut ſecundum tempus. Deiectio ſecundum corpus ſuum inæqualis eſt, cuius partes diuerſe ſunt, ſecũdum vnam aut plures dictarum qualitatum, vt variegata, aut alia parte craſſa, alia tennis: ſecundum tempus inæqualis eſt, quę nunc habet hoc nunc illud: vt quę ſemper habet eodem modo eſt ęqualis. Quam ęqualitatem in prognoſtico expoſuit, dicens ęqualis per totum tempus, donec iudicatus fuerit morbus. Poſtremo conſiderari iubet mutationes quales, ex qualibus habeant, hoc eſt, vt habeant, quęque bonę quę malę mutationes ſint. Nam vt dicitur in aphoriſmo, mutationes excrementorum iuuant, niſi ad mala mutatio fiat. Itaq; ſunt mutationes ad bonum & ad malum: quas agnoſcere, & conſiderare oportet.

16 *Incepit eructationem, non obtinuit.*

Dicta ſunt, quę ſpectant ad pręcipuas & maximas euacuationes, vt ad deiectionem & vrinam. Nunc de quibuſdam puſillis agit peculiariter, vt de ructu, & de lachrymis. In ructu illud dicit conſiderandum, an is qui eructare incipit obtineat, id eſt, perficiat eructationem an non, ſed ſolum incipiat. Nimirum vt eſt quidam motus, per quem reijcitur, quod in ventriculo continetur, ſiccum aut humidum, qui vocatur vomitus, & alius velut inchoatus tantum, per quem nihil reijcitur, quę vocatur nauſea, ita eſt quidam ructus, per quem reijci-

A tur facilè ex ventriculo aer: alius inanis, ructus, & per quem incipit homo eructare; nihil tamen emittit. Quod fit cum eſt flatus, qui vẽtriculum irritet, non poſſit tamen expelli, velut nõnunquam etiam euenit inteſtinis, quod flatus plurimum diſtendat inteſtina, neq. diffundi, & extenueri à calore poſſit, vel quod expultrix debilis eſt. Quod in colicis ſæpe fieri videmus. Ij enim torquentur vehementer, vſque dum poſſunt eructare, & pedere, interim verò neutrum poſſunt facere: cùm verò poſſunt, ſubleuantur, vt etiam hypochõdriaci cum eructant, ſi verò aggrediũtur, incipiuntque eructare, non tamen obtinent, anguntur, & malè habent. Neque tamen ſolùm hoc in eructatione conſiderandum, ſed quanta etiam ſit, vt an multa, magnaq; an pauca & parua: & qualis, vt an nidoroſa, an accida, an qualitatis B expers. Nam longè diuerſas præſtant hæ differentiæ ſignificationes. Multa enim & magna multum flatum: nidoroſa calidam corruptionem: acida frigidam: qualitatis expers, flatus generationem, ſine corruptione. Putet aliquis non immeritò hanc orationem partem eſſe narrationis alicuius longioris, pendereque ab alijs verbis, quæ deſiderentur, quandoquidem quaſi de aliquo homine agatur, dicit incepit eructationem non obtinuit. Vtcunq. hoc habeat, nihil refert. Nam incipere eructationẽ, & non obtinere, ſignificat quod dictum eſt.

17 *Lachrymæ volenti, nolenti multæ, paucæ, calidæ, frigidæ craſſities, ſapor.*

Quæ in lachrymis conſideranda ſunt, continet hæc oratio, & ex quibus diuerſæ naſcũ-C tur ſignificationes: imprimis volenti, an nolenti exeant: multum refert, quia; vt in lib. 1. huius operis comm. 2. dictum eſt, lachrymæ ſpontaneæ inſalubriter affectis ſignificant fluxum ſanguinis, in alijs mortem. In prognoſtico etiam vituperauit ſponte exeuntes, atque etiam in aphoriſmo. Multæ etiam an paucæ ſint, oportet conſiderare, ſiue ſpontaneæ ſint, ſiue non ſpontaneæ. Si enim ſint ſpontè exeuntes, & multę, deteriorem ſignificationẽ pręſtant, quã ſi paucæ. Quamcunque. n. malam cauſam indicent, eam indicant maiorem, ſi verò non ſpontè exeant, ſed ob mœſtitiam quis lachrymetur, copioſæ lachrymæ in bene valentibus, ſignificãt cerebri multam humiditatem: D in ijs, qui ſunt in acutorum morborum vigore, ſignificant cõſtantem facultatem. Qui ſunt morti proximi non poſſunt lachrymari, aut non copioſè. Frigidæ & calidæ lachrymæ, vt rectè cenſuit Ariſtot. ſectione 31. problematum, eaſdem ſignificationes habent, quas frigidus, & calidus ſudor. Nimirum, vt dixerat ſectione 5. lachryma ſudor oculi eſt. Itaque frigida, crudam humiditatem, calida concoctionem ſignificat. Hanc ob cauſam dicit Ariſt. eo loco, lachrymas eorum, qui ob mœrorem flent, calidas eſſe, eorum verò, qui ob morbos oculi, frigidas. Id quod de morbis pendentibus ex crudis ſuccis intellige. Nam ſunt quidam morbi oculorum calidi, per quos deſtillant lachrymæ, vel vrentes. Verùm vt caliditas tanta ſignificat vſtionem, ita naturalis ſignificat concoctionem, & frigiditas cruditatem.

tem. Eaſdem habet ſignificationes tenuitas, & craſſities lachrymarum. Hæc enim concoctionem & illa cruditatem indicat, vt & in vrina. Quandoquidem enim vrina & ſudor ex eadem materia ſunt, & lachryma ſudor quidã eſt, profectò omnium horum tenuitas & craſſities indicent eodem modo. Hanc ob cauſam lippa, vt Ariſtot. 4. meteororum eſt autor, concoctionis & maturitatis eſt nota, quia ex craſſeſcentia, lachryma fit, craſſitiem vero patit concoctio. Saporem quoq; lachrymarum conſiderari iubet, quem ſane, is ipſe qui lachrymatur, poteſt facile ſentire, cum defluunt per genas. Naturalis earum ſapor, vt Ariſtot. loco citato ex quinta ſectione problematum dicit, eſt ſalſus, vt & reliqui ſudoris, & vrinæ. Induit tamen alios ſapores, iuxta ſpeciem ſucci redundantis amaritudinem quidem, ob bilioſam cacochymiam: aciditatem ob melancholiam, dulcedinem ob ſanguinis redundantiam. Significant verò hæc lachrymæ in capite præcipue.

18 *S Putum an per ſe excreet, an tuſſiendo vcñciat.*

Modus excreationis, locũ vnde exit indicat, quapropter ad loci male affecti notitiam plurimum confert. Nam ex thorace nihil exire poteſt niſi tuſsiendo, excreatur verò citra tuſſim, quod ex capite defluit, aut ex ventriculo regurgitat. Sputi conditiones, & differentias omnes, in prognoſtico cõplexus eſt, vno capite

19 *V Omitus.*

Vomitum etiã ponit inter euacuationes, quarum haberi ratio debet, differentias verò hic non ſcripſit, tantum monuit, ne omitterentur. Scriptæ autem ſunt diffusè ſatis in prognoſtico, & in vnum caput repoſitæ.

20 *S Olis æſtus, frigus, irrigatio, ſiccitas, mutatio per qualia ex qualibus, in qualia, vt habet.*

De temporum mutationibus ſcripſit hæc, quas maxime morbos parere libro tertio aphoriſmorum dicit. Hæ ſunt autem temporũ conditiones præcipuæ, ſecundum quas euenit mutationes fieri: »Solis, æſtus, frigus vehe»mens, irrigatio, hoc eſt, pluuiæ multæ, & ſiccitas, hoc eſt, pluuiæ defectus. Nam aliæ conditiones, quæ prçter has conſiderantur, ad has etiam referuntur. Tempus enim quo ningit, frigidum & humidum eſt, quo flatus ſunt boreales, frigidum, & ſiccum plerunque, vt cum auſtrinis plerunq; calidum & humidum. Qui verò conditiones anni & temporum mutationes conſiderat, non ſolum conſiderat qualia fiãt, ſed etiam ex qualibus, neq; ſolum hoc, ſed etiam per qualia. Multum .n. refert, vt hi, aut illi morbi fiant. Velut ſi tranſeatur ab hyeme ſicca, & aquilonari, in æſtatem calidam, & ſiccam, qualis eſſe conſueuit, per ver pluuioſum & auſtrale, fient in æſtate febres acutæ, & lippitudines, & dyſenteriæ. Si verò cõtra, ab hyeme auſtrali, & pluuioſa tranſiretur in ęſtatem, per ver ſiccum, & aquilonare, fierent minus malignæ febres, abortirent tamen mulieres Si

A verò ab hyeme auſtrali, & pluuioſa tranſiretur in ęſtiuum calorem, per ver etiam blandũ, lõge periculoſior eſſet annus, & malignæ febres, quia hyemis humiditatem, veris flatus aquilonares emendant, faciuntque ne calor tantam excipiat humiditatẽ, & acutæ illæ febres, quæ fiunt, cum ex hyeme ſicca, & aquilonari tranſitur in æſtatem, per ver auſtrinum, & pluuioſum, multo magis fierent, ſi hyems etiam fuiſſet blanda, & veri ſimilis, atque minus etiam, ſi æſtas non ſuperueniret calida, ſed à multis vẽtis perflaretur; itaque refert plurimum in qualia, & ex qualibus, & per qualia mutationes fiant. Vt in qualem æſtatem, ex quali hyeme, per quale ver, & quodcunque horum, differẽtiæ alicuius, morborum, qui ſuperueniũt cauſa eſt. Eadem autem eſt ratio conſiderandi alio-
B rum temporum mutationes, vt ex quali ęſtate, per qualem autumnum, in qualem tranſeatur hyemem. Nam ita etiam dicitur in alio aphoriſmo: » Si verò æſtas ſicca fiat, & aquilonaris, » autumnus autẽ pluuioſus, & auſtralis capitis » dolores ad hyemem fiunt.

21 *L Abores, otia, ſomni, vigiliæ, inſomnia, quæ in ſomno, cubilia, & in quibus, & ex quibus.*

Moderari oportet medicum labores, & otia: ſomnos & vigilias: maxima enim pars eſt hæc artis tuendę valetudinem, & curandi morbos: conſiderare etiam debet inſomnia. Quantum enim cõferat ea conſideratio ad prædictionem in morbis, dixi ego in commentario progno-
C ſtici, ſed & ab Hippocrate, Galeno, Ariſtotele, & Theophraſtro licet id diſcere, qui omnes de præſagitione ex inſomnijs ſcripſerunt, præter alios quoſdam neotericorum, qui etiã ſcripſerunt de eo argumento. Cubilia quoque docet videre, in quibus debeat ægrotus decumbere, & ex quibus in quæ mutentur. Quidam cõtemplantur diligenter cubilis poſitum, an ſpectet caput decumbentis ad meridiem, an ad ſeptentrionem, an ad orientem, & de his ſuperſticioſa quædam loquuntur, & difficilem ſomnia, aut inquietudinem in tales referunt mutationes. Verum hæc omnia vana ſunt, & vulgatia. Ego cubilis poſitum non ad ad cœli, ſed ad cubiculi angulos, & feneſtras, ac ianuas, & vt antea dicebatur; ad irruentium ſpirituum ingreſſum, & egreſſum, velim
D eligi. Verum cubili rectè locato, in obſcuro aut claro loco, vt cuiuſque fert conſuetudo, aut morbus, eæ videntur differentiæ eſſe, ſublime eſſe ceruical aut demiſſum, molle eſſe cubile, aut durum. In quibus eligendis, conſuetudo eſt facienda maximè, quo ægrotus decũbat ſine dolore. Non contempſiſſe autem Hippocratem hæc minutula, intelliges ex ijs quæ ſecundo de ratione victus in morbis acutis, » his verbis ſcripſit. Nam & lectus præter mo» rem mollis, dolorem inducit, itemque præter » conſuetudinem durus, ſed etſi ſub dio præter » morem lectus ſternatur, corpus indurat. Conſiderandum ergo in quibus, & ex quibus. Si enim quis ſub dio conſueuit in ſolo decumbere, lædetur in valde concluſo loco, & molli lecto, atque hic ſi ægrotet, rectius feceris

 jubens

iubens decumbere in duro cubili, & loco quì plurimũ ventiletur, quia alioqui dolebit, angetur, neq; dormire poterit: is verò qui aſſueuerit molliſſimo lecto, in reconditiſſimo loco, nõ poterit ſine periculo dormire ſub die, quia durabitur & denſabitur eius corpus, vnde, ventilatione prohibita, graues morbi fient.

22 *Mentis cogitatio ipſa ſecundum ſe ipſam ſine organis & rebus, mæret, gaudet, & terretur, & confidit, & ſperat, & deſperat. Velut Hippothoi puella, in animo ſciebat per ſe ipſam, quæ in morbo fiebant.*

Videtur hæc oratio multorum mirabilium problematum cauſam continere, & pendere ex phyloſophica contemplatione. Nam ſi mẽtis cogitatio, ſeu mens ipſa, quæ cogitat, per ſe ipſam moueri poteſt, ſine rebus, hoc eſt, ſine externis obiectis, facilè intelligi poteſt cauſa diuinationis ſimpliciter, & eius quæ accipitur ex inſomnijs. Nimirum ſi mens per ſe mouetur, perinde intelligere poſſit, atque ſi à corporis vinculis abſoluta, liberè vagaretur, quare cognoſcere poſſit, tum quæ alibi agantur tum quæ intra proprium corpus, etiam ſi nullis externis ſenſibus ſint obiecta. Velut inquit accidiſſe *H*ippothoi puellæ: quę in animo, id eſt, non per externos ſenſus, per ſe ipsã hoc eſt, nullo illi narrãte, ſciebat, quę in morbo fiebant, vt fortaſſe partem internam, quæ malè eſſet affecta, & eius affectionẽ. Multa huiuſmodi narrant Hippocrates, Galenus, Ariſtoteles, & Teophraſtus, libellis de præſagitione ex inſomnijs. Conceduntq; hi omnes, videri animam multa vaticinando dicere. Narrantur etiam ab omnibus quamplurima, & ad me nonnulla delata ſunt, à viris non contemnendæ autoritatis ad diuinationem pertinentia. Quæ ſanè omnia motus eſſe videntur animæ ipſius per ſe, non ex corporalibus incipiens inſtrumentis, neq; ex obiectis rebus. Siquidem dicunt, quæ neq; vident, neque audiũt, neq; vllo alio ſenſu percipiunt. Pendet autẽ, quod hic dicitur ex philoſophica contemplatione, quia quibus placet Platonis de anima ſententia: hominem præcipuè eſſe ipſam animam, eamq; eſſe intra corpus, & illi vinculis quibuſdam alligatam, non vt corporis actum, ſed vt externum quiddam, & ſeparabile, & vt nautam in naue, aut moderatorem in vrbe. Deniq. ipſam vti corpore, vt re quadam extra ſuam ſubſtantiam cõſiſtente, ij inquàm, quibus hæc ſententia placet, dicunt animam ipsã eſſe per ſe omniſciam, ſeu omnium rerum gnaram, (nihil.n.denuo diſcere) immerſam autem in corpore, & ei alligatam, vix poſſe quicquã cogitare, præter id, quod ipſi ſenſus offerant: aliquando verò moueri etiam per ſeſe, & quædã contemplari: atq. hac in re homines quoſdam alijs præſtare, quod non omnium animæ ſint æquè vinculis illis ligatæ: ſed aliæ plus alijs, ob diuerſam corporum naturã. Velut in primis melancholicis corporibus cenſent minoribus vinculis alligatas eſſe animas: atq; ob id horum multos, cum dormiendo, tum etiam vigilando diuinare: quod ſ. animabus vtpote minus alligatis liceat vagari magis. Hanc di-

Hæc poſitio tamen eſt contra Fidem Catholicam.

A cunt eſſe cauſam, qua dormiendo magis quam vigilando diuinetur, quod, ſcilicet mens minus ab externis ſenſibilibus interturbetur, quominus per ſeſe moueri poſſit, & in ea quæ longè abſunt, ferri. Multa huiuſmodi dicunt Platonici, quibus facilis eſt huius orationis interpretatio. Quibus verò ſententiam veriſſimam hac in parte certum eſt ſequi, hominẽ ſcilicet conſtare corpore & anima, atq; hanc etſi ſeparabilis ſit, ſeparatam tamen imperfectum quiddam eſſe, & alterius partis indignũ, quod naturalis quidam actus corporis ſit, nõ concedent poſſe animam dum hoc corpore continetur, ſeu, vt dicam melius, dum hoc corpus continet, poſſe quidpiam agere ſine corpore, nam ne ipſum quidem intelligere, ſecundum quod ſeparabilis eſſe cognoſci-

Et hęc ſententia Catholica eſt, & de fide tenenda, quod anima ſit actus corpus informans, non forma aſſiſtens, vt definitur de Fide in Concilio Vienenſi, ſub Clemẽte V. & in Conc. Lat. ſub Leone X.

B tur, poteſt agi ſine phantaſmatis corporalibus: nedum timere, gaudere, ſperare, & deſperare, quæ ad cordis vim, ſpectant. Hi de diuinatione aliter ſentiunt. Duplicem ſ. eſſe præſenſionem, alteram naturalem, quæ fluit ex naturalibus quibuſdam ſignis: alteram diuinam. Signa rurſum naturalia quædam eſſe extra nos, quædam intra, atq. adeo ex externis præſentiri externa aut interna: & ex internis interna aut externa. Ex externis externa: vt agricolæ ex vento qui flat, præſentiunt pluuiam, aut ex auium volatu, aut cœli facie: Ex externis interna, vt medicus ex cœli ſtatu præſentit futuros morbos. Ex internis externa, vt podagricus, aut hernia laborans, ex doloribus præſentit pluuiam: Ex internis interna, vt ex dolore partis, futurum in eam abſceſſum. Pertinet itaque ad hanc naturalem

C præſenſionem aſtrologia iudiciaria ſi quæ eſt, & medicinæ pars prognoſtica, cuius vna quędam pars eſt (vt in commentario prognoſtici *H*ippocratis indicaui) quæ vtitur inſomnijs. Fit.n.etiam hæc naturaliter, neq. anima quidẽ ſeorſum (neque.n.poteſt) ſed ſimul cum corpore ſentiente. Proponatur.n. nobis gratia exempli is quem Galen. narrat ſomniaſſe, crus ſibi factum eſſe lapideum, quod citiſſimè illi reſolutum eſt: allegoricè itaq. præmonſtrauit anima reſoluẽdum crus, dicens eſſe factum lapideum. Nunquid anima cum ſeſe colligit ab externis ſpectaculis, quibus, cũ vigilaret homo, detinebatur, perluſtrat proprium corpus, videtq. quæ interiùs aguntur, & quæ vult declarat, nunc apertè, nunc allegorijs vtẽs poe-

D tarum modo? Non ſanè. Nam hoc ipſum poeticum eſt, & inſomnio ſimile. Sed oportet hic meminiſſe, indicatum mihi alibi eſſe, imaginandi vim, etſi in cerebro vigeat, non tamen in eo ſolum contineri, ſed inſeparabilem eſſe à ſenſu, atque ob id in omni parte ſentiente eſſe. Cum igitur ſenſu prædicitæ in nobis ſint, non minus internæ partes, quam quæ ad cutem ſunt, euenit, vt ceſſantibus motibus ſenſuum, qui inter vigilandum, ab externis rebus cientur, quibus animus occupatur, quominus motus minores animaduertat, ſentiant partes internæ, ſuas ab internis cauſis paſſiones, cum imaginatione quadam, atque ea imaginatio inſomnium eſt. Cum igitur paſſionem diſtinctè ſentit, diſtinctè etiam imaginatur, atque

tunc

tunc apertè ſomniat quid patiatur, vt fortaſſe puellæ Hippothoi euenit: cum autem non ſentit diſtinctè, imaginatur quaſi ſimilem quandã paſsionem, & inde naſcitur allegoria. Plurima horum cenſendum eſt accidere dormiẽtibus, quorum ob leuem imaginationem, non eſt experrectis recordatio. Cum verò eſt paſsio vehemens, quæ cerebri excitat imaginationem, accidit ſomnij recordari, & ab eo accipere ſignificationem. Præſenſio diuina, quæ vere talis eſt, nullam habet intra nos cauſam, neq; ex ipſis ſenſibus accipit exordium: ſed fit extrinſecus accedentibus phantaſmatis, & ſpectris quibuſdam oblatis ipſi animæ, à dæmone, ſiue bono, ſiue malo. Eſt alia diuinatio vana, quæ vulgarib. & indoctis imponit, quaſi verè habeat aliquid diuinitatis, ea verò nullam habet cauſam certã, ſed caſu & temerè incidit, credulitas autem facit, vt quaſi certum quippiam accipiatur. Euenit verò hoc ijs præcipuè hominibus, quibus imaginatio eſt facillima, ita autem voco eam, quæ vix vlla in re conſiſtit, ſed per omnia agitur temerè, ſunt tales homines plerunq; & loquaces, & hi ipſi, vix vnquã dormiunt ſine inſomnijs. Atq; quod ipſis, ſeu ſomniãtibus, ſeu tacitè imaginantibus aliquãdo euenit, ſimile eſt ei, quod loquentibus. Nimirum, vt quia loquaces ſunt temerè loquuntur quædam, quæ cum poſtea eueniunt, vidẽtur recordantibus cum quodam homine eſſe prolata; ita imaginantur, & ſomniant quędam, quæ qui hæc minus intelligunt, putant referenda in numen. Res autẽ habet, vt dixi. Quare ſolum ſupereſt, vt præſcripta oratio, iuxta probabiliorem de anima ſententiam explicetur. Neutis cogitatio (inquit) ipſa ſecundum C ſe ipſam, ſine organis, & rebus mœret, gaudet, & terretur, & confidit, & ſperat, & deſperat. Hoc eſt, cogitatio ipſa per ſe, ſine organis, hoc eſt, ſine ſenſibus externis, & ſine rebus, hoc eſt, ſine vllis externis obiectis, cauſa eſt, vt homo mœreat, gaudeat. Et alijs quibuſuis animi motibus moueatur. Nimirum, vt accidit melancholicis, qui non minus mœrent, & timent, nulla re triſti, aut terribili ſenſibus externis occurrente, quam ſi multę tales occurrerent. Et hinc fit, vt multi ſomniantes, aut alioqui cogitabundi, omnia quæ ipſis per morbos ſiunt agnoſcant, anima ipſa velut præſagiente. Quod Hippothoi puellæ accidit.

23 A*Etatem quidem ab ætate, atque an prius an poſterius quàm conueniat, dentium eruptiones,* D *pilorum ortus, ſemen plus & minus, incrementum, craſſities, potentia, minutio.*

Notas quibus ætates ab ætatibus diſtinguuntur, continet hæc oratio, quas accipit Hippoc. ab ijs, quæ in quibuſdam vitæ articulis contingunt, cuiuſmodi præcipuè ſunt, dentiũ eruptiones, ortus pilorum in quibus ſunt coma, barba, & pubes, & ſemen, quod plus aut minus redundat, adoleſcẽtibus, & iuuenibus, cum quo ferè & barba, & pubes incipiũt. Meritò autem dicit *H*ippocr. hæc diſtinguere ætatem ab ætate. Non enim definiendæ ſunt medicis, vt grammaticis, ætates annorum numero, ſed mutationibus temperamenti, quas A mutationes conſequuntur ſigna illius modi: atque ob temperamenti differentiam illa ipſa, ſiunt quibuſdam prius & poſterius. Nimirum differentia temperamenti cauſa eſt, vt neque æque viuaces ſint omnes, neq; æquales habeãt ætates. Conſiderare iubet, an hæc, aut horum quiduis ſiat prius aut poſterius, quàm conueniat. Conueniẽs eſſe dicitur omni in re, quod mediocre, & ad id dicitur, quod plus aut minus. Velut nunc eſt quoddam tempus dentitionis, non idem omnibus, ſed mediocribus, ſeptimus menſis, vt dẽtitio incipiat, ſeptimus annus vt dentium commutatio perficiatur: ſi cui ante id tempus incipit aut perficitur, id dicitur ſieri prius quàm conueniat: vt ſi poſt ſiat, dicetur poſterius quàm conueniat ſieri. Pubes etiam & lanugo oriri incipit anno qua-B tuordecimo, vt & ſemen emitti. Quod prius aut poſterius fit, prius aut poſterius quam cõueniat, fit. Id verò conſiderare expedit. Quia non parum confert, ad agnoſcendum temperamentum hominis. Quibus enim dentes citius ſolito oriuntur, calidiores ſunt & humidiores: quia calor vim augẽdi habet, & in humidis abundat materia: quibus tardius, ſunt frigidi & ſicci, contrarias ob cauſas, aut alioqui debilem habẽt facultatem naturalem: impotentiam enim quædam eſt. Seminis etiam pręcox redundantia, indicat temperamentum calidum & humidum. Nam illa eſt redundantia boni alimenti. Contrarium eſt ex contrarijs cauſis. Pubes etiam & barba redundans, & prius quàm expediat orta, caloris eſt, ſed non perinde humiditatis, quia fuligo cum ſit, ex qua pili accipiunt materiam, calidis etiam & C ſiccis, ac proinde bilioſis, accidit: tardius fieri eſt frigiditatis, vtcunque habeat altera qualitas. Nam & frigidi & humidi, & frigidi & ſicci, ſerius pubeſcunt. *H*is dictis enumerationem facit *H*ippoc. ętatum omnium. In quatuor eas omnes diſtribuens, quas his quatuor nominibus ſignificauit, incrementum, craſſities, potentia, diminutio. Incrementi nomine intelligit pueritiam, & adoleſcẽtiam, denique id, quod vſque ad iuuentutem eſt, quæ ferè vigeſimoquinto anno incipit: craſſitiem vocat iuuentutem totam, quæ vſq; ad trigeſimumquintum producitur: potẽtiam tempus conſiſtendi: reliquum vitæ eſt diminutio, & ſenium. Nimirum vſq; ad iuuentutem creſcũt in longum corpora, quantum poſſunt, tota iuuentute craſſeſcunt, & corpulentiora ſiunt: D conſiſtendi tempore ſtant, corporis molem nullatenus amittentia, ac neq: vires inſigniter: iam inde minuuntur omnia & corpora inquã, & vires. Hęc oratio in omnibus codicibus, tã græcis quàm latinis, habet verba quædam alia interiecta, quæ quia ineptam, & inconcinnam reddunt ſententiam, ego cenſui expungenda, & hoc modo reſtituendam lectionem.

24 Q*Vod cognatum, & quod per ſe, & quanto magis aut minus.*

In morbis oportet conſiderare, quod cognatum, & quod per ſe, hoc eſt, quæ pars laboret per ſe, ac primario, & quæ per conſen-

ſum. Vocat verò quod per conſenſum laborat, cognatum, quia cauſa ſympathiæ communio quædam naturalis partium eſt, velut os ventriculi, & caput ob communes neruos, vterus & mammæ ob communes venas, ſeſe trahunt mutuò in compaſſionem. Refert verò quampſurimum ad rectè ſuſcipiendam curationem, an pars laboret per ſe, an per conſenſum, & quanto magis, aut minus: nimirum hoc ipſum laborare per conſenſum, aut propriam paſſionem. recipit magis aut minus. Quædam enim ſympathiæ ſunt, per quas omninò nihil paſſionis propriæ eſt in parte: vt cum pars tantum priuatur, velut oculus, ſi neruus opticus obſtructus ſit: aliæ quæ habent aliquid; exiguum verò, & ſine primaria paſsione non valens perſiſtere, vt cum dolet caput ex ventriculo, & morbus nondum firmatus in capite eſt: aliæ etiam, quæ & ſi ſecundariæ ſint paſsiones, & ab alijs fluxerint, abierunt tamen iam in paſsiones proprias, vt ſi firmatus iam in capite ſit dolor, qui aliunde inceperit.

25 *ANni tempus, in quo & prius aut poſterius, aut tempus in quo factum eſt pluuioſum, aut ſiccum. frigidum, aut calidum, ventoſum, aut ſine ventis, & qualibus ventis, temporis in principio, aut medio, aut fine, aut ſemper, præterito, aut præſente.*

Ad præſentiendum futurum temporis ſtatum, aut ad cognoſcendum ſtatum præſentē, in quam cauſam referre debeas, conſideres oportet anni tempus quodcunque, vt ver, æſtatem, autumnum, & hyemem. Quæ tempora, quia temperamentis à nobis definiuntur, poſſunt prius, aut poſterius fieri, dicimuſque veriſſimè, breuiorem hoc anno fuiſſe hyemem quàm ſuperiori, quod ver prius inceperit. In tempore autem quocunque hæ conditiones conſiderandæ, vt paulo ante in hac ipſa ſectione dixeramus, quam pluuioſum aut ſiccum, quam calidum aut frigidum, quam ventoſum aut ſine ventis. Et qui venti flauerint. Atque cum ſoleant hæc, aut toto aliquo tempore ſine intermiſſione fieri, aut quadam eius parte, conſiderandum, an in principio, medio, aut fine. Neque parum refert, quia finis temporis cuiuſque ſequitur conditionem ſubſequentis: & principium antecedentis. Conſiderandum ergo, ſi rationem & cauſam morborū qui graſſantur veſis inuenire, quid præſenti tempore accidat, & quid præterito acciderit. Cùm enim ita natura ſit comparatum, vt cauſæ affecta antecedant, morbi præſentes à præterita temporis conditione fluunt, accipiunt verò etiam differentiam à conditione præſentis, quare vtriuſque oportet habere rationem. Hæc autem ita habere in enarratione tempeſtatum epidemialium, abundè explicatum eſt.

26 *HOra morbi tempus, quæ ſuperueniunt circuitus, & circuituum, qui maiores, & plus temporis durantes, incrementa, & alterius morbi incrementum: remiſſio: vigor: & qui magis & minus finitur, & quando, & quomodo, & in quo tempore, & ætate.*

A Quæ conſideranda in ipſa tēporis conſtitutione, dixit prius, nunc quæ in quocūq; morbo conſideranda ſint, docet. Dicit conſiderandā horam morbi, & rurſum paulo poſt eadē voce vtens dicit, *καὶ ἐνέην ὥρη*. Hoc eſt, & in qua hora, ſeu in quo tēpore. Videri poſsit repetitio inutilis & inartificioſa, quandoquidē eadē vtitur voce: verum non eſt, iſta enim vox *ὥρη* ſignificat diei horam, vnde horologium dicitur & tēpus anni, præcipuè æſtiuum, vnde horarij fructus appellati ſunt. In prima huius orationis parte, ſignificat horam diei, in vltima tempus anni: quod vt ego explicarē, in prima verti hora morbi, in ſecunda, & in quo tēpore. Dicit itaq. conſiderari debere horam morbi, hoc eſt, qua hora inuaſerit febris, aut qua hora exacerbationes fiant, an mane, aut veſperi, an no-B ctis prima, an poſtrema parte. Non eſſe autem hanc conſiderationem ſuperuacaneam docuit *H*ipp. in initio ſect. 1. lib. 2. atque rurſum in hoc ſexto, vbi dixit, quatuor diei partes reſpondere quatuor partibus anni, & ſuum in quacunque earum moueri humorem; nocte media pituitam medio die bilem, mane ſanguinem, veſperi melāchołiam. Hora igitur motus morbi confert nonnihil ad agnoſcendum ſpeciem humoris: conſiderari etiam iubet morbi tempus, quādoquidem autem temporis nomen, aliud ſignificat quam horam, & quam anni tempus, ſiquidem velut aliud quiddā dicitur poſtea, & in quo tempore, non eſt aliud quod hic poſsit ſignificare, quam ipſam morbi conſtitutionem, hoc eſt, an morbus chronicus ſit, an acutus, & natura breuis, in hanc aut illā C partem finiendus citò. Hoc autē ſcire, imprimis eſt neceſſarium, quia non poſsis aliter victū inſtituere, neq; agnoſcere, quantum debeas auxilijs inſtare. Vtrunque. n. horum ad futurā morbi iudicationem, accommodatur. Ad hoc verò, ideſt, vt præſentiri poſsit morbi conſtitutio, conſiderari etiam debent quæ ſuperueniunt, & circuitus, & circuituum, qui maiores, & plus temporis durantes. Quia vt dictū eſt in aphoriſmo, atque in multis alijs locis Hipp. cum huius operis, tum etiam aliorū. Paroxyſmos & conſtitutiones indicabunt morbi, & anni tempora, & circuituum ad ſe mutuo incrementa, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue ex longiori tempore fiunt. Tamen ex ijs quæ mox apparent, vt in pleuriticis, ſputum D ſi ſtatim ac incipit morbus apparet, cōtrahit: ſi autē poſterius apparet, producit. Explicat deinde ſigillatim circuituū partes, hæ ſunt, incrementū, cuius nomine intelligitur tota accretio denuo repetentis paroxyſmi, quæ conſtat principio & incremento. Et vigor, ſeu ſtatus paroxyſmi: & remiſsio: & tempus interualli. In incremento conſiderandum, an tantum creſcat ipſe morbus cuius eſt paroxyſmus, ſecundum ſpeciem propriam recipiens accretionem, an etiam accreſcat alter morbus: vtrunque. n. fieri ſolet: Quibuſdam. n. per paroxyſmum nihil noui accidit, ſed tantum creſcit quæ inerat febris: alij accedit delirium, aut coma, quę paſsiones cerebri ſūt, quibuſdam etiam ſtranguria, alijs hæmicraneæ: alijs cardialgia: alijs alia eiuſmodi. In in-

tervallo conſiderandum, qui morbus magis, &
qui minus finiatur, quædam enim remiſſiones
in ſolutiones integras perueniunt, quædam
prope, aliæ etiam longè. Hoc autem ipſum re-
fert, quando & quomodo fiat, hoc eſt, quo
morbi die, & an per aliquam euacuationem.
Si enim cum euacuatione inſigni, die decre-
torio fit ſolutio, longè melius eſt, quam ſi ali-
ter, aut alio die. Ad hæc autem omnia confert
multum, vt anni tempus (velut etiam in nuper
citato aphoriſmo dicitur) ita & ætas ægrotan-
tis. Nam vt ſui quique tempori ſunt familia-
res morbi, & ſolutionis modi ita & ætati,
vt præter multa alia loca tertia particula
aphriſmorum Hippocrates ipſe docuit.

27 *M Orborum populariter graſſantium modi.*

Conſiderare oportet modos morborum po-
pulariter graſſantium. Ea enim conſideratio
inter cætera confert quamplurimum, ad agno-
ſcendam ſpeciem cuiuſcunque, qui ſe obtu-
lerit: Vbi enim alioqui eſt dubia cognitio, ta-
lem eſſe, qualem tunc temporis populariter
vagati ſcias, rectè ſuſpiceris.

28 *A Tque ſi quis incipientium inceperit ſine vo-
mitu, velut aut cum biberint aliquid retinen-
tes, aut parum purgati.*

Cauſæ quoque procatharticæ morborũ cõ-
ſiderandæ, quia illæ ſi adhuc manent cũ mor-
bo, conferunt ad indicandã curationem, ſin nõ
manet, ad cognitonẽ. Velut ſiquis morbus in-
ceperit, quod cum biberit homo aliquid vomi-
torium, retinuerit, neque euomuerit, aut cum
acceperit alui ſubductorium, parum purgatus
fit. Nimirum multi apparatum aliquem mor-
boſum ſentientes, vtuntur præſeruationis gra-
tia, medicamento vomitorio, aut ſubductorio,
quæ res illud inter cætera habet periculi, vt ſi
vacuatio non ſuccedat, motis excremẽtis, neq;
vacuatis, quæ antea nõ aderat, febris excitetur,
quod & cauere debes, & vbi euenerit, perpen-
dere mox, qualem reliquerit in corpore affe-
ctionem. Solet enim ventris, aut hypochon-
driorum inflammatio inde oriri: quare qui
ob malè ſuccedentem expurgationem oborta
febre, purgationem aliã adijciunt, quaſi prio-
rem perfecturi, plurimum errant, phlegmo-
nem enim augent, deberent potius mox ſan-
guine miſſo, eius generationi occurrere.

29 *F Ebriculoſi fortaſſe albidi: quorum & labia qua-
lis modus, tempora.*

Illud fortaſſe ſignificat, non ſemper, ſed ali-
quando albidos eſſe febriculoſos. Quod re ve-
ra ita habet, ſiue illud febriculoſi, ſignificet ho-
mines febricitantes, ſiue febribus opportu-
nos, & qui illis crebro corripiantur, etiam ſi
nunc non febricitent. Nam quidam eorum,
quibus facies albida eſt, & omni rubore va-
cua, febre tenentur aſſidua: quidam non ita, ſed
crebro in febres incidunt: alij talium; omni-
nò febriculoſi non ſunt, ſed cum vitioſo illo
ſint corporis habitu, febribus vix vnquam ca-

A piuntur. Quidem enim ſunt decolores & albi-
di, quod multus illi aſſiduò fluat ſanguis ex &
hæmorrhoydibus, vt mulieribus ex vtero, aut
etiam ex naribus: quidã ob frigidam intempe-
riem, & pituitoſam cacohymiam hepatis, & to-
tius corporis. Atq; hi omnes longè abſũt a fe-
bribus, etſi hydropi ſunt opportuni. Alij ſunt
decolores ob hypochondriorum, aut mulieres
ob vteri obſtructiones, qui per ſanguinis ſup-
preſſionem febricitant, quod is qui opillatus
eſt ſuccus putreſcat, aut febribus corripian-
tur crebrò, quod ſcirrhoſi tumores viſcerum,
à ſanguine male commeante fiant phlegmono-
ſi. Itaq; albidi fortaſſe febriculoſi, hoc eſt, quidã
ſunt febriculoſi. Conſiderari verò debent ho-
rum labia, & qualis eorum modus, & tempora.
Nimirum quæ poſtremo his albeſcunt ſunt la-
B bia, vtpote quæ natura ſunt rubicundiora,
quàm aliæ partes faciei, ac proinde cum ea ſũt
iam alba maiorem temperamenti corruptionẽ
indicant, & ſuor quidem aliquibus ea ſola ru-
borem quendam retinentia, alijs iam partibus
colore vacuis, aliquibus alternatè ex quibuſ-
dam temporum interuallis, ſunt nũc alba, tũc
rubentia: idq; vel ob interius excitatum motũ,
vt ſanguine, aut calida fuligine in caput aſcen-
dente, (id quod obſtructis viſceribus fieri cõ-
ſueuit) vel ob externam aliquam cauſam, vt
cum ieiunis, & nondũ exercitatis albida ſunt,
recens exercitatis, aut refectis ruborem quen-
dam comparant, id quod accidi etiam frigidis
& exhauſtis. Igitur refert conſiderare quomo-
do habeant talium labia, & tempora, quibus
nunc rubent, nunc albida ſunt, ſi modo tales
C ſubeunt mutationes: nam inde cognoſces quã
grauiter ſint affecti. Quia ſi ſunt etiam labia
velut mortua ſine colore, grauis eſt corru-
ptio, ſin nondum, leuior. Atque etiam inde
dignotionem habebis febriculoſorum, & eo-
rum qui tales non ſunt. Nam ſi erraticos
quoſdam fumorum calidorum raptus in
ſuperna, ſequatur labiorum rubor, obſtructi
ſunt, & febriculoſi, ſin autem non, ſed ſolum
motum, aut refectionem, hi ſunt refrigera-
ti, & abſunt longè à febre.

30 *C Orpus, opus, conſiderationem, adducere, vi-
ſus, auditus, naſus, tactus, lingua, ratio conſi-
deretur.*

D Ante omnia cõſiderãdas eſſe à medico, quo-
conque ſe illi ægrotus offerat, actiones læſas,
conſtat, ſiquidẽ ipſum ægrotare læſione actio-
num definitur, & dignotio loci affecti inde
incipit. Ob id enumerationem facit. *H*ippo-
crates actionum naturalium, quot enim na-
turaliter habent noſtra corpora actiones, tot
poſſunt præter naturam lædi. Sunt autem du-
plices, quædam quæ animalium ſunt propriæ,
ac proinde animales vocantur, in quibus ſunt
motus voluntarij, & ſenſus: aliæ, quæ non vt
animalibus, ſed vt viuentibus accidunt, hæ
ſunt, quæ circa nutritionem, & naturalis calo-
ris cuſtodiam verſantur. Has quæ non tam
ſentientis animæ partis ſunt, quam ipſis cor-
poris, vocat uno hoc nomine corpus, Itaque
dices corpus, intelligit actiones naturales, &

quæ ſine ſenſu fiunt, in quibus ſunt etiam vitales vocatæ. Motum liberũ vocat opus, omnia.n quæ hominum opera vulgo vocantur, in aliqua corporum aut partium tranſlatione conſiſtunt. Senſus enumerat, externos quidem ſigillatim, viſum, auditum, tactum, & odoratũ, ac guſtatum, quos partium nominibus vocat, naſum, & linguam: internos omnes ſenſus intelligit nomine rationis, qui autem & quot illi ſint, alibi eſt à me diſputatum.

31 *TVmores in palpebris ſupernis relicti, alijs extenuatis, recidiuæ. In extremitate autem ſubrubri duri. Et valde his lenta, & exurgentia, & contenta in his, vt Pharſalo Polymedæ.*

Recidiuæ timeri debent, vbi corpora non manent perpurgata, ſed morborum cauſæ interius relictæ ſunt, id quod indicant vitia quædam immanentia, velut ſitis, & oris amaritudo, & faſtidium, & quæ nunc commemorat, & quæcunque alia eiuſmodi. Tumor palpebrarum ſupernarum relictus ex morbo alijs partibus extenuatis, ſignificat, corpus neque purum manere, atque ob id paratum ad recidiuas. Videmus enim eam partem ante alias intumeſcere, vbi corpora vitioſo abundant ſucco, & concoctiones malè in corporis partibus aguntur, velut in ijs quibus leucophlegmatia fieri incipit. Fieri etiam ſolent in corporibus impuris alij oculorum morbi, vt in extremitate, hoc eſt, in palpebræ ipſius tarſo, tumores ſubrubri, & duri, quales qui vocantur ptilloſes. Quibuſdam verò fiunt hi tumores per abſceſſum ex alijs relicti morbis, & ſine recidiuæ periculo, vtpote puro iam corpore. Diſtinguitur autem id, vt in aphoriſmo dicitur, ex excrementis, ita enim dicit Hippocrates, vbi fauces ęgrotant (eadem eſt ratio aliorum omnium abſceſſuum, & particulariũ morborum) ſi enim ea bene habent, tutum eſt corpus nutrire, vtpote purum iam, ſin minus, opus eſt expurgatione: ſed eſt etiam alia ratio diſtinguendi ex adiunctis. His enim quibus ſcilicet vitium aliquod eſt in palpebris ob interius relictam morbi cauſam, adeſſe ſolent etiam valde lenta, hoc eſt, lentores quidam in ore iuxta dentes, aut in ipſis oculis ad eorum angulos, & exurgentia, ſeu erumpentia, ſeu extuberantia, hoc eſt, tubercula aliqua alijs etiam in partibus innaſcentia, & contenta, Græcè ἐνεχόμενα, hoc eſt, (vt ego interpretor) mala quæ ſub cute continentur, & latent, velut quibuſdam in partibus naſcuntur tubercula, aliæ compreſſæ, aut motæ dolent, etiã ſi neque tumorem, neque maculam præ ſe ferũt. Hæc animaduertit Hippocrates in Pharſalo Polymeda. *H*ic, arbitror, ex morbo ſuperfuit, palpebra ſuperna tumentes, & ptilloſi affecta, habebatque in ore lentores, & tubercula, doloreſque in varijs corporis partibus, & poſtea in recidiuam incidit. Cautum fuiſſet in hoc homine, purgatione corporis, recidiuam anteuertere.

A 31 *RVpta, tumores, aut liuores, aut in ophthalmijs, aut vlceribus: ſed & quæ efferuntur ex tuberculis, & ſuppurationibus, quòd ſignum.*

Rupta vocat ruptiones, quæ ſpontè fiunt, vt cum finduntur partes quædam, & ſanguis erumpit, aut pus, aut ſanies. Tumores vocat, eos qui præter naturam, quorum ſunt multæ ſpecies: liuores, maculæ liuidæ. Hæc omnia dicit conſideranda in ophthalmijs (ita autem & in alijs inflammationibus) & in vlceribus: nimirum quędam ophthalmię finduntur, & cruorem emittunt: ſuntque hę multo magis doloroſę, quædam etiam finduntur ſuppurata iam: tumores etiam habent, quędam ophthalmiæ magnos, quędam alię exiguos, quę aridæ ophtalmię vocantur: porrò liuores etiã B habent quędam, vt & alię omnes partes, ſiue inflammatæ, ſiue vlceratę, ſiue refrigeratę, in quibus naturalis calor emoritur. In vlceribus labiorum etiam conſideranda ſunt hęc tria. Solent enim fiſſuras habere, & humores, & liuores. Quæ omnia conſideratione digna ſunt, quia habent inſignes ſignificationes. Rupturę enim aut extenuatam exeſamq; cutem à ſuppuratione ſignificant, aut ſiccitatem nimiam ab humore acri, aut ſalſo: tumores in ophthalmijs redundantiam ac multitudinem: in vlceribus tumores non ſunt mali, quia vt in aphoriſmo dicitur, qui eos habent, non valde conuelluntur, neque inſaniunt, ſi verò in vulneribus fortibus ac prauis tumor non appareat, magnum malum: atque etiam ſi cum apparere cœperunt, repentè diſſipati ſint. Liuo- C res (vt dixi) ſemper ſunt refrigerationis ſoboles. Neq; ſolum ex his, ſed ex qualitatibus eorum, quæ efferuntur, ex tuberculis ſuppuratis, cum finduntur, & ex ſuppurationibus per excreationem (vocat enim ſuppurationes antonomaticè, puris intra thoracem collectiones) inditia accipiuntur. Nam quò melius pus exit, aut excreatur, eò affectio eſt mitior, quò deterius, eò eſt immitior. Eſt autem optimum pus, quod album, læue, & ęquale, & quã minime fœtidum, quod huic contrarium eſt, deterrimum. Huc ſpectat illud ſuppuratorũ prognoſticum, ex ſuppurationibus, quæcunque, dum ſputum adhuc bilioſum eſt, ſuppurantur, pernicioſę valde ſunt, ſiue bilioſum illud in parte, ſiue ſimul cum pure expuatur.

33 *CIrca meſſem tormina circa vmbilicum, & dolores nonnunquam à porris ſed & ab alijs his poſterius.*

Porros & allia, credit hominum vulgus, eſſe æſtate frigida. Hoc arbitror argumento, quod vident meſſores illis vti, & qua die vſi ſint, melius Solis ardorem tolerare, & quod nonnulli eorum, ea tempeſtate, ſentiant ab eorum eſu tormina circa vmbilicum, & dolores alios, quoſcunque antea ſint ſoliti pati, ſiue capitis, ſiue lumborum. Horum autem euentuum alię ſunt cauſæ. Nimirum ruſticis, & talibus uti conſuetis, ex eorum vſu roboratur, & augeſcit naturalis calor, & proinde externeus melius fertur. Tormina autem & dolores, aliquan-

quando fient ab acribus ſuccis, quos gignunt, aliquando à flatibus, quos commouent. Atque vtraque ratione per æſtatem maximè poſſunt, dictas noxas inferre, quia tunc bilis maximè abundat, ſimulque venter eſt frigidus, & ob illud lædit mordacitas, ob hoc flatus. In hanc ſententiam dictum eſt ab eodem *H*ippocrate quarto de ratione victus acutorum, allium flatum parit, caliditatemque in thorace, capitis item grauitatem facit, & anxietatem, atque ſi alius quiſpiam dolor infeſtare conſueuerit, ipſum irritat. *H*oc idem eſt, quod nunc innuit, dicens, & ab alijs his poſterius. *H*oc eſt, ab alijs, qui prius inerant dolores, poſterius excitantur. Explicatum verò mihi eſt in illius loci commẽtatione, allia non eſſe flatuoſa, quod gignant, ſed quod diſſipent, & commoueant flatum. Poſſunt verò nihilominus commouendo inferre tormina, & dolores alios quoſcunque.

34 E*Ryſipelas quibuſdam à ceruice, & circa hac in facit indicabitur. Quibus vero nigra à ceruice mala erant; atque ſi puſtulæ, malæ. Et quibus turbatoria.*

Verba hęc videntur deciſa, ex longiori quapiam narratione morboſæ tempeſtatis. Poſſunt nihilominus ſeorſum intelligi, quæ hic dicuntur. Erat ſcilicet quædam tempeſtas per quam fiebant multis, eryſipelata à ceruice incipientia, aut circumcirca ceruicem, à proxima aliqua parte, quę ſerpebant in faciem, & ibi iudicabantur. Erat ſanè mirum ſurſum aſcendentia, tam cito, ac bene iudicari. Nam vt dicitur ab Hippocrate in prognoſtico, maximè euadunt, ij quibus fauces & ceruix rubuerint, ſi & ceruix & pectus ruborem habuerit, itaque ſi rubor deorſum repat, nunc verò, ſurſum & ad faciem aſcendente, liberabantur multi. Eryſipelata à facie incipientia vidimus multa, ſurſum, & in capitis cutem ſerpere, ſine periculo ægrotantium, atqui deſcendere à facie fortaſſe eſſet periculoſius, ne ſerperent in fauces, guttur, & pulmonem. Tamen a ceruice ad faciem ire, bonum non eſt, quanto minus expectares, vt ibi bene iudicarentur. Notauit itaq. hoc *H*ippocrates vt rarum. Quod autem ſubdit manifeſtas habet cauſas. Nigra ſcilicet à ceruice oborta, mala fuiſſe, maximè ſi puſtulę nigrę ſimul orirentur. Nam id erat nigri & exuſti ſucci, qui morbos plerunque facit ſuperabiles. Illis etiam dicit malè ceſſiſſe, quibus eſſent hęc turbatoria. Conſtat turbatoria vocari, quę fierent cum turbatione. Dici ſolet id nomen ab Hippocrate de turbatione alui, & de turbatione mentis, & de circunſtantium ea perturbatione, quę fieri ſolet, cum proximi iam ſunt morti, qui ęgrotant. Hic non congruit de hac vltima perturbatione dici, leue enim ſit dicere mala fuiſſe eryſipelata, quę perturbarent circunſtantes. Cõgruum autem eſt dici eryſipelata turbatoria, quę inciperent cum alui perturbatione, aut afferrent perturbationem mentis, aut vtrunque: vtrunque enim malignitatem humoris indicat, & eius redundantiam. Conſtat autem A hęc maximè poſſe accidere nigris, & puſtuloſis. Niger enim & vſtus humor, maximè paratus eſt perturbare mentem, & aluum maximo cum periculo turbar. Porrò quæ eſſent, & nigra, & puſtuloſa, & turbatoria, ea eſſent deterrima omnium.

35 M*Elancholicus Adamantus à peplijs pluribus vomuit aliquando nigra, quandoque à cœpis.*

Hippocr. vſum eſſe vomitorijs medicamentis ſæpe, & inter cætera peplio, ſciet, quicunque vel tantillum ſit in eius libris verſatus, cœpis tribuit facultatem Dioſcorides expurgandi, & facilem reddendi aluum, vomitorias eſſe non dicit, fuerint verò ſi largius ingerantur, ſiquidem, vt ille dicit, ſunt faſtidioſæ. Quę enim faſtidium inferunt, eadem in paratis, & B nauſeam mouent, & vomitum. Neq; obſtat, quod idem Dioſcorides dicit, cepas appetentiam excitare. Vtrunq; enim ſit, & experimento facilè eſt cuiuis agnoſcere. Cepæ ſcilicet parcè acceptæ mouent appetitum, ingeſtæ abundanter, faſtidium, nauſeam, & vomitum mouent. Quare vt Dioſcorides vendicetur à contradictione, haudquaquam opus eſt interpretatione, quæ accipitur ex Auicenna, transferente nomen appetitus ad libidinem, dicentiq; cepas libidinoſas eſſe; neq; Marcelli Virgilij, dicentis, ἀσώδη, quo nomine Dioſcorides eſt vſus, ſignificare quæ repletione inferunt faſtidium. Nam re vera id nomen ſignificat faſtidioſa, aut anxietatem inferentia. Quòd hic Adamantus nigra vomuerit, cauſa fuit, non propria peplij, aut ceparum facultas, non enim ſunt melancholagoga, ſed redũ- C dantia eius ſucci, quod vt inſinuaret Hippoc. dixit melancholicus Adamantus.

36 F*Ebres, in quibus vlcerantur labia, fortè intermittentes, & tertianis refrigerationes, vrentes verò ſtatim, ad manum ſoluta ſemper.*

Hæ omnes ſunt notę tertianarum intermittentium. Solent enim per æſtiuales tertianas exire ad labia quædam puſtulæ, ex quibus vlcerantur. Quod quia non ita eſt earum proprium, vt non fiat aliquando per continuas, dixit fortè intermittentes, innuens ſcilicet id non eſſe neceſſarium, ſed ſolere ita fieri. Vt autem explicet modum intermittendi, addit & tertianis refrigerationes, hoc eſt, & tertio D quoq; die habent refrigerationes, vnde ſit vt tertio quoq; die habeant intermiſſiones, iuxta ſententiam illam aphoriſticam, Quibus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur, ita enim & quibus tertio quoque die, tertio etiam ſoluentur. Itaq; ſunt hę tertianę intermittentes. Addit aliud, quod talium etiam febrium eſt, dicens, vrentes verò ſtatim, ad manum ſolutæ ſemper. Nam vt dictum eſt in enarratione ſententię vigeſimę nonæ ſect. 1. huius ſexti, biliosę febres, ſtatim ac quis admouet manum vrunt, ſi tamen manus perſiſtat, vincuntur, & vrere deſinunt: tertianæ autem ſunt à bile, vt in commentarijs de febribus demonſtratum eſt.

Quæ-

37 *QVale ineſt articulis: conſiderandum igitur an non ſuppurentur.*

Conſiderare iubet, an non ſuppurentur abſceſſus facti ad articulos. Quod duabus cauſis mihi videtur dicere, cum quòd ſæpe euenit falli chyrurgos, putantes illis in locis, vt in genu, aut cubito, pus eſſe, cùm tamen non ſit, ſed pituita quædam craſſa, inundationis quãdam ſpeciem præſtans, vt in œdematis: cum etiam quia curare expedit, quoad fieri poſſit, vt ſine ſuppuratione illi abſceſſus ſoluantur, quia vlcera iuxta articulos ſunt periculoſa. Cõſiderandum itaque ne fallaris, an non ſuppurentur, ſed id quod ſuppurationis ſpeciem exhibet, ſuccus aliquis ſit pituitoſus. Conſiderandum quoque, an fieri poſſit, vt non ſuppurentur, ſed citra ſuppurationem ſoluantur.

38 *COnſuetudo ex qualibus benè valemus, victu, laboribus, ſomno, Venere, mente.*

Ad artem tuendæ valetudinis pertinet hæc oratio, continetque enumerationem earum rerum, quarum vſu conſtat victus beneualentium. Eæ ſunt ſex res, non naturales vocatæ, & cauſæ à quibus perpetuò alteramur, quas Galenus in arte medicinali vno capite collegit, ſ. cibus, & potus, quod in ambitu eſt, motus & quies, ſomnus & vigilia, quæ excernuntur aut retinentur, & animi motus. *H*æc ſex cauſarum genera inſinuat Hippocrates non obſcure, victus nomine intelligit cibum & potum: nomine veſtitus, quidquid nos circũſtat: laborum nomine, motum & contrarium: vt etiam nomine ſomni, vigiliam: nomine Veneris, alias etiam excretiones, quæ fiunt aut non fiunt: mẽtis autem nomine, motus animi apertè ſignificantur. Conſuetudines beneualentium ex his conſtant, & cum quis interrogat qua conſuetudine homo eſſet, dum adhuc valeret, de modo quo his ſex rebus vteretur, interrogat. Nam medicamentorum non eſt cõſuetudo bene valentibus, multo minus cãſarum, quæ non ſemper, ſed caſu quodam nos alterant, vt enſis, incurſionis ferarum, & fulminis. Supereſt ergo conſuetudinem bene valentium, eſſe in ijs quæ perpetuò nos alterant, quæ quidem tantum ſunt, ſex illa rerum genera.

39 *QVomodo morbos, à quibus quas figuras, in quæ loca cõuerſi ſint, inceperint, adſint, ceſſauerint.*

Conſideranda dicit hæc, quomodo morbos, hoc eſt quales morbos quis patiatur, quod quidem poteſt pertinere ad ſpeciem, aut ad conſtitutionem: duabus enim his rationibus dicuntur quales, vt an bilioſos an pituitoſos, an acutos an cronicos: deinde quas mutationes faciant, fecerint ve. Quæ quidem fieri poſſunt ſecundum figuras ipſorum morborũ, aut ſecundum affectas partes. Conſiderandũ ergo à quibus quas figuras, vt ſi ex tertianis quartani ſint facti circuitus: & in quæ loca conuerſi ſint, vt ſi ex coſtis in pulmonem, aut ex pulmone in caput, ex renibus in coxam, aut

A ex hac in genu. Ac præterea conſiderandum, inceperint, adſint, ceſſauerint. Hoc eſt initiũ, & finem, & id tempus vniuerſale quo nunc ſunt. Itaque cognoſcere oportet tempus quo inceperint morbi, aut illæ morborum mutationes, quæcunque illę ſint, atque ſi adhuc adſint morbi, quo tempore vniuerſali ſint, ſin iã acceſſerint, quo die finiti ſint. Eſſe enim magni momenti has tres conſiderationes, intelliges ex quàm multis, quæ ad eas pertinentia ab Hippocrate ſcripta ſunt. Ad primam pertinet illud: Conſiderare verò futuræ ſuppurationis initium oportet, ab ea die qua primum homo febricitauit, aut ſi forte primum ipſum rigor præhenderit, atque ſi pro dolore pondus ibi factum eſſe dixerit, in loco quo dolebat. Hæc enim in principijs ſuppurationum. Ex his igitur temporibus eruptionem

B fore expectare oportet, ad prædicta tempora. Itaque vt ſcias in quæ tempora expectare debeas eruptiones, refert conſiderare quando inceperint ſuppurationes. Quam vtilitatem præſtet agnoſcere tempora morborum qui adſunt, indicant illa, *I*nchoantibus morbis ſi quid videtur mouendum, moue, ſi vero conſiſtunt ac vigent, melius eſt quietem habere, & illud. Quum in vigore fuerit morbus, tenuiſſimo victu vti neceſſe eſt. Itaque & curationis opportunitates, & victus inſtituendi rationem indicãt tempora morborum, quę adſunt: tempus autem quo ceſſauerint, facit ad ſecuritatem aut contrarium, quia niſi diebus imparibus febris reliquerit, ſolent recidiuare.

C

40 *IN quibus intemperans, horrendus.*

Quædam ſunt quæ ægroti per intemperantiam faciunt, quæ tamen ferenda ſunt à medicis, quia non ſunt adeo noxia, ſiquidem *H*ippocrat. ipſe dicit, quoad fieri poſſit, gerendum eſſe morem ægrotanti, atque paulo deteriorẽ cibum & potum, ſuauiorem tamen, meliori & inſuauiori eſſe præferendum. Quandoquidẽ autem dicit paulo deteriorem, conſtat non quiduis eſſe permittendum agere pro arbitratu, ſed quædam eſſe valde mala, & nequamquam ferenda, in quibus intemperans horrẽdus eſt. Quia ex quibuſdam erratis contingit plurimum periclitari. Conſiderandum ergo in quibus intemperans ſit horrendus, quia ea

D minimè ſunt ferenda, ſed potius abſtinendum à curatione, ne quæ per intemperãtiam ægroti euenerint, medico imputentur.

41 *COntrarij victus in morbo.*

Morbi petunt contrariam victus rationem, vt & curationem omnem. Iuxta hanc ſententiam dictum eſt illud, Omnis victus humidus febricitantibus conuenit. Nimirum vt alibi dicitur, medicamentum in alimento optimũ. Itaque victus rectè in vnoquoque morbo inſtitutus quædam curatio eſt, omnis autem curatio agitur per contraria.

Quod

42 Q*Vod facile, quod difficile toleratur.*

Hoc quoque magni ſemper fecit Hipp. nam ſiue quid medicus ſua arte circa ægrotantem molitus ſit, ſiue quid illi ſponte fiat, bona tolerantia conferentiæ, mala tolerantia noxæ, inditium eſt.

43 V*Ictus, quantum cognoſci poteſt, non ignorare, calamitates enim multa.*

Quam multæ calamitates naſcantur, ex artis bene inſtituendi victus ignoratione, diſertiſſimè indicauit Hippocrat. in eo libro, quem de ratione victus in morbis acutis, ſcripſit. Reducam verò tibi in memoriam exemplum quoddam ex libro primo ſectione tertia, ibi enim legimus, Philonis filiam, quòd intempeſtiue cœnata eſſet, mortuam eſſe ſeptima die.

44 B*Onis autem medicis, ſimilitudines errores & dubitationes. Sed contraria facit cauſa. Scio difficilè eſſe rationando cognoſcere vias, vt ſi acuto capite, ſi ſimus, ſi ſubſiccus, ſi bilioſus difficilè vomens, bilioſus niger, iuuenis, vtcumque viuens, ſimul ex his, & ad ſe mutuo, ratiocinari difficilè.*

Empyricorum inſtrumentum quoddam vituperatur hac oratione, & rationis via laudatur, & indicatur eius difficultas. Empyrici enim, & vulgares omnes, vtuntur in morbis, translatione à ſimilibus, ſimilibus vtentes auxilijs ad affectiones quæ ſimiles eſſe videntur. Quæ res imperitis plurimum placet, quia cum paucas affectionum differentias norint, quæ non ſint manifeſtè diuerſa, iudicant eſſe omnino eadem. Bonis autem medicis non ita, ſed ſimilitudines ſunt maximè ſuſpectæ, vtpote quę errores & dubitationes faciunt, quod prima quidem fronte ſimilia ſimilibus videantur curanda, ſciant tamen illi multos morbos, ſpecie etiam ſimiles, contrarias curationes deſiderare, quod à contrarijs cauſis nati ſunt. Cauſa ergo erit quæ contraria faciat, hoc eſt, errores illos & dubitationes tollat. Velut ſi duo homines laborent dolore colico, alter ex potu aquę gelidę, alter ex flatu, alter ex bile, Empyricus quidem eundem videns morbum, eadem admouebit: rationalis verò contrarias agnoſcens cauſas, contraria. Male itaque procedit, qui ſolas ſimilitudines conſiderat, bene autem, qui cauſas diſquirit: adeo profectò vtilis eſt cauſæ cognitio, vt ſæpiſſimè obſit multò magis cauſæ ignoratio, quàm ſpeciei morbi, & loci affecti. Multo enim minus ſuſcipere poteſt curationem, qui ignoret ſit ne dolor à cauſa calida an frigida, quā qui ignoret ſit colicus an nephriticus: atque ad febrium curationem maioris eſt momenti, contemplari humoris ſpeciem in exeuntibus, quàm modum circuitus, & reliquam figuram. Itaque ad agnoſcendam viam, ſeu methodum, qua morbus quiuis curandus ſit, plurimum refert à cauſæ inuentione incipere. Difficilè tamen eſt ratiocinando cognoſcere vias, hoc

A eſt inuenire methodos, ſiquidem difficile eſt inuenire, quæ ſit affectio, quæ cauſa, qui locus affectus, quæ cuiuſque hominis natura, & cõſuetudo, hęc autem omnia habent proprias indicationes, ſeu inſinuationes faciendorum, quas omnes oportet conſiderare ſeorſum, ac deinde ad ſeſe mutuo conferre, atque contrarias & minores à contrarijs & maioribus ſubtrahere, ſimiles verò opere exequi plus aut minus, vt quæuis indicatio potentior eſt, aut debilior. Hinc enim naſcitur curatio omnis. Profert exempla rerum quarundam, à quibus indicationes accipi poſſunt. Vt ſi quis ſit acuto capite, vt qui vocabantur macrocephali, aut ſimus, aut aliud vitium compoſitionis ha-
B bens, ſi ſubſiccus, ita etiam ſi humidus calidus, aut frigidus: atque ſi bilioſus, hoc eſt bile redundas, tuncque an facilè vomens an difficile (nam hoc quoque eſt in peculiaribus naturis) an bilioſus niger, hoc eſt atrabiliarius, an iuuenis: ita etiam an puer, an ſenex, & an vtcunque viuens, an temperatè. Omnia enim hęc indicationes habent, quas ſeorſum conſiderare difficile eſt, mutuo coniugere difficiliùs. Conferre figuram corporis ad naturæ cognitionem, intelliges ex ijs quæ de phyſionomia ſcripta ſunt in primo libro. Natura verò indicat ſimilium vſum, calidiora enim calidioribus, frigidiora frigidioribus indigent auxilijs. Bilioſum & difficilè vomentem eſſe, quodammodo ſunt contrariæ indicationes. Nam bilioſa cachochymia petit ex-
C purgationem per ſuperiora, difficultas vomendi prohibet: tales ergo erunt purgandi per aluum, quia cachochymia petit purgationem, difficultas prohibet per ſuperiora fieri. Bilioſus niger, indicatione à ſucci ſpecie, poſcit expurgationem per inferiora. Iuuenilis ætas ſuſtinet maiora auxilia, quàm ſenilis: puerilis indiget minoribus. Qui per bonam valetudinem ſunt temperantes, exquiſitiore victu vti debent per morbos: qui vtcunque viuunt, liberiori etiam victu curandi ſunt.

45 C*Vi fiſtula rumpebatur, cum tuſſicula prohibebat quieſcere.*

Fieri poterat vt tuſſicula prohiberet hunc hominem quieſcere, quia fiſtula, hoc eſt aſpe-
D ra arteria rumpebatur, aut vt rumperetur fiſtula, ob tuſſiculam aſſiduam quæ prohiberet quieſcere, aut vtrumque. Certè maxima cauſa difficilis ſanationis vlcerum inſtrumentorum ſpiritualium eſt, quia curari ſine expurgatione & quiete non poſſunt, vt neque vlla alia vlcera, neque expurgari ſine tuſſi, tuſsis verò prohibet quieſcere.

46 E*Vm cui apex hepatis complicatus erat, concuſſi, repente dolor ceſſauit.*

Mirabilis caſus, doluiſſe hepar complicato apice, & concuſſione explicatum, ac dolore liberatum eſſe. Vellem autem diceret notas quibus complicatum apicem agnouit, & he-

hepatis ita mutati poſitus ſymptomata. Non arbitror fuiſſe alia, quàm dolendi modum, & ipſam ægroti phantaſiam;

47 *SAtyrus in Thaſo, cognomento vocabatur Grypalopex, cùm eſſet annorum circiter viginti quinque ſemen per ſomnum effudit ſæpe, & interdiu quoque ſæpe ipſi prodibat, cùm autem ad annum trigeſimum perueniſſet, tabidus fiebat, & mortuus eſt.*

Tabeſcunt ex gonorrhœa, ſiue viri ſiue mulieres, quibus, à quacunque cauſa incœperit, ad magnam retentricis debilitatem res peruenit, & ijs, quibus ob magnam corruptionē, ſemen effluit. Illi quidem vnam ob cauſam, quod ſcilicet ſolidæ partes, per nimium ſeminis fluxum, priuantur alimento: hi ob duas, quod præter euacuationem, ipſa ſeminis corruptio facit computreſcere alimentum partium: quo fit vt vtantur pauco, & eo corrupto, eſt autem vtraque areſcendi cauſa. Vt verò effluente ſemine, ob debilitatem retentricis vaſorum ſeminariorum, membra ſolida alimēto priuentur, eadem cauſa euenit, qua per diabetem, ob debilitatem retentricis renum, priuantur omnes partes ſeroſo humore. Scilicet partes genitales, cum id quod traxerant facilè deponunt, rurſum trahunt, atque trahentia multum, alijs detrahunt. Eſt verò ſemen ſuccus cōgener toti partium ſolidarum. Hoc accidit ei, de quo hæc hiſtoria narratur, in ætate calidiſſima, qui neſcio an ob morbum vocetur ab *H*ippocrat. Satyrus, an id fuerit homini nomen, nam Satyriaſis nomen de Priapiſmo potius dici conſueuit, quam de Gonorrhœa. *H*ic verò Gonorrhœa tenebatur potius, niſi fortè tenabatur vtraque, complicari enim poſſunt.

48 *ABderis palæſtræ cuſtos, qui Stheneus vocabatur, cùm multum luctatus eſſet cum alio fortiori, & in caput cecidiſſet, veniens inde, bibit frigidam aquam multam, poſthæc autem illa nocte difficulter dormiuit, & difficilem habuit tolerantiam & extrema frigida, Poſtridie venit in domum; & glande, ſed ſuppoſita, nihil deiecit, parum minxit, cū nihil minxiſſet prius. Sub noctem lauit nihilominus vigilauit, & difficilem habuit tolerantiam. Delirauit. Tertia die refrigeratio extremorum eum corripuit, calfactus ſudauit. Epota verò mulſa, mortuus eſt tertia die.*

Iurauerim, hunc hominem mortuum eſſe conuulſum. Nam haud dubiè ſuſtulit eū raptus humorum in caput, ob magnam contuſionem, quam, in illud cadens, accepit, ſi autem letargicam, aut phrenitiCam, aut talem vllam contraxiſſet affectionem, vixiſſet diutius, ſunt enim illæ longioris conſtitutionis, quando verò tertia die interijt, cum potuerit ſecunda in domum ſuam venire, apoplectica aliqua paſſione, aut conuulſione magna correptus eſt. Apoplexiæ verò nullæ notæ narrantur. Sed cum eſſet hic grauiter læſus capite, &, ita vt ſit, ceruicis neruos ac tendines maceratus, cœperunt ſucci, qui fortè redundabant biliosi,

A in caput occurrere, cum verò ingrueret in neruos, accidit prima nocte difficilis ſomnus, capite ſcilicet biliosam fluxionem recipiente, & difficilis item tolerantia ob eandem cauſam, & extremarum partium refrigeratio, ob neruorum mordicationem refugiente calore. Sed & quod ſequenti die euenit, indicat raptum in caput. Nam neque ſuppoſita glande deiecit, neque minxit niſi parum, cum antea minxiſſet nihil. Suppreſſio enim euacuationum per inferna, ſignificat raptum in ſuperna. Sub noctem die ſecunda lauit, conciliandi ſcilicet ſomni gratia, nihilominus cum materia, quæ ſe in caput collexerat, eſſet multa, nihil profuit, ſed habuit, nihilo-
B minus quam nocte ſuperiori, difficilé, & ſomnum & tolerantiam, & inſuper delirauit, atque, vt ego ſuſpicor, cœperit conuelli. Tertia die refrigerata rurſum ſunt extrema, & calfactus ſudauit. Mirum niſi medicorum qui aderant quiſquam, bonam hinc ſpem conceperit, ſuſpicatus aut bonam eſſe iudicationem, aut certe tertianum circuitum. Verùm hæc accidentia, non figuræ, ſed malignitatis erant inditia, ſequebanturque eundem raptum in caput, qui fieri cœperat à principio. Refrigeratus eſt ob mordicationem neruorum, calfactus ſudauit præ anxietate. Poterant malignitatis huius medicos admonere, delirium, & conuulſiuus motus, quæ à ſecunda die cœperant, & per illum ſudorem non ſedarentur, ſed creſcerent potius. Nam neceſſe eſt, vt ſigna quæ per ſe ſe ſunt ambigua,
C ex alijs quæ accedant, bona aut mala, diſtinguantur, cum igitur mortuus ſit, neceſſe eſt maligna affuiſſe. Quando autem hæc ita habent, conſentaneum eſt, non eſſe hunc hominem læſum potu aquæ frigidæ. Ea enim non malè bibitur à recenti caſu, quippe quæ tardat motum ſanguinis, prohibetque fluxiones fieri. Quare non ideo ſuſpicor narratum ab Hippocrat. eſſe, ſed quod ita factum ſit, atque vt ſcias, quo auxilio vſus ſit. Fuiſſet tamen conſultum huic mox copioſe mitti ſanguinē, & aſſiduo frictionum, & acrium clyſterium vſu, à capite retrahere, ad ceruicem verò vti anodynis.

49 *MElancholici plerumque conſueuerunt fieri epileptici, & epileptici melancholici. Horum autem quiduis præcipuè ſit, in alterutrum infirmi-*
D *tas inclinauerit, ſiquidem in corpus epileptici, ſi autem in mentem, melancholici.*

Hunc locum interpretatur Galenus lib. 3. de locis affect. dicitque conuerti in mentem eſſe afficere ſecundum temperamentum, conuerti in corpus afficere ſecundum compoſitionem. Epilepſiam ergo fieri ab humore obſtruente, melancholiam verò ab intemperante, & obtenebrante mentis ſedem. Itaque fiunt ab eodem humore eandem partem, ſed non eodem modo afficiente. Non tamen æque parata eſt omnis epilepſia in melancholiam abire, atque melancholia in epilepſiam. Nam epilepſia fieri poteſt ab omni ſucco craſſo, melancholia non niſi à melancholico.

Pha-

50 *Phætuſa Pythei coniunx Abderita, cùm olim puella fœcunda fuiſſet, eius marito in exulium acto; muliebria defecerunt multo tempore, poſtea verò in articulos dolores, & rubores, quæ cum ei contigiſſent, tunc corpus virile factum eſt & hirſutum, & barbam emiſit; & vox aſpera facta eſt, & cùm omnia feciſſemus, vt muliebria extraherentur, non venerunt, ſed mortua eſt, cùm non multum poſtea tempus vixiſſet.*

51 *Euenit autem & Namyſiæ Gorgippi vxori in Thaſo idem. Videbatur autem omnibus medicis, quibus & ego forte adfui, vnica ſpes eſſe, ſi effœminaretur, & ſecundum naturam prodirent, ſed neque huic poterunt venire, omnia facientibus. Sed obijt non multo poſt.*

Mirabilis euentus, factas eſſe mulieres, hiſpiditate, barba, & vocis aſperitate viro ſimiles, ob menſtruorum retentionem: vt videatur barba, naſci viris, quod tales euacuationes non fluant; fęminis autem non naſci, quod fluant. Quaſi ſanguis ille redundans & vitioſus, materiam præſtet pilis. Quod tamen alia conſideranti non probabitur. Nam naſceretur barba etiam eunuchis, ſiquidem neque illi fluunt menſtrua. Non naſcitur autem, quia excisſis teſtibus amittunt virilitatem contrahuntque muliebre temperamentum. Non igitur tollunt barbam menſtruæ euacuationes, ſed illud ipſum temperamentum, quod menſtruorum neceſsitatem affert, tollit barbam. Sed rogabis, cur non ergo eunuchi, vt carent barba, habent euacuationes mēſtruas? Certe quia eunuchi ſunt frigidiores etiam quam mulieres, & exercitatiores, quorum illud, facit vt minus ſanguinis gignant, hoc vt plus diſcutiant ſunt verò frigidiores, quia nullos habent teſtes, fœminæ verò habent aliquos: exercitatiores verò, quia cum mulieres non ſint, virilibus negotijs ſeſe vtcunque inſerunt. Itaque videtur barba non à menſtruis vacuationibus tolli, ſed à muliebri temperie. Sed ſi non tollitur à menſtruis euacuationibus, qui factum eſt, vt in his mulieribus, illis retentis, naſceretur? certè cauſam præcipua barbæ, & hiſpiditatis, temperamentum virile eſt, vt glabriciei muliebre, & hæc eſt quæ vim habet efficiendi. Accedit autem mē- A ſtruorum fluxio ad glabriciei cauſas, & eius euacuationis vacuitas, ad cauſas hiſpiditatis. Quia materia pilorum eſt fuligo, ea verò naſcitur ex ſanguine cale facto; quem menſtruæ euacuationes cuti detrahunt: inſenſibilis autem effumatio, quę per cutem viris copioſius fit, abundè ſuppeditat. Non ergo naſcitur barba quibuſcunque menſtruæ euacuationes cohibentur, quia vna faciente cauſa materia non eſt ſatis. In his autem euenit, ob raram quandam naturæ, & mulieris, & ſanguinis, proprietatem, virili naturæ proximam, quæ contigit mulierem, & ſanguine menſtruo alioqui abundare, & virilem referre calorē. Quod certe vt rarum, ita & mirabile: atque eo mirabilius, quòd mulieres fuerant antea fęcundæ: B Nam viragines non ſolent fęcundæ eſſe. Ob id Hippocrat. velut admirationem augens, narrauit fuiſſe puellam fœcundam. Cauſa ergo peculiaris, ac propria his mulieribus, mirabilis huius euentus, fuit ſanguinis calorique, cum ob mariti abſentiam effluere ceſſauit (quia, arbitror, cum non ſatis muliebris eſſet naturæ indigebat viro, vt in muliebria ferretur) articulares fecit dolores cum rubore, quales ſcilicet per calidam podagram fieri ſolent. Quod verò primum podagrici fierent dolores, nihil habent admirationis, ſiquidem in aphoriſmo dicitur, Mulier non laborat podagra, niſi menſtrua defecerint. Si igitur menſtrua liberant à podagra, menſtruorum defectus eam affert. Mirabile vero quod poſtea C ſubſequutum eſt: effuſo enim in totum corporis habitum eo ſanguine, & multa fuligine in totam cutem lata, corpus virile factum eſt, & hirſutum, & nata barba, & vox aſpera. Quia calefactione, dilata, & robuſtiora facta ſunt, vocis organa, viſum eſt medicis omnibus omnia facere, vt menſtrua effluerent, cum verò ea alteratio naturę eſſet admodum aduerſa, in neutra fieri potuit, vt effluerent, neque vt diu viueret, ſed vtraque velut longiſſime à ſua natura acta, cito mortua eſt. Videtur mihi in his vtendum fuiſſe miſſione ſanguinis, ex quibuſdam interuallis, quę naturalem ordinem imitarentur, repetita, & balneis aquæ dulcis, & victu refrigerante. Sed vtcunque tractentur, ſuſpecti ſemper haberi debent, magni à pro- D pria cuiuſque natura receſſus.

LIBER SEPTIMVS EPIDEMIORVM.

1 *Poſt canem febres fiebant ſudorificæ, & non per frigerabantur omnino poſt ſudorem, & rurſum incaleſcebant, & mediocriter longæ, & difficilis iudicationis, & non valde ſiticuloſæ, paucis in ſeptimo, & nono ceſſabant, alijs vndecimo, & quatuordecimo, & decimo ſeptimo.*

Parum affuit quin hunc librum ſeptimum relinquerem ſine commentarijs, quod videretur

tur eſſe in eo multæ, dictorum iã anteà repetitiones, & narrationes multæ, partim vitiatæ ac confuſę, partim imperfectæ ac mutilę, atque ob id nihil vtilitatis continentes. Viſum tamen deinceps de hac re cogitanti, hoc quoque præſetis operis perfectioni adijcere. Nam etſi ſunt multa, quæ vt inutilia reijcientur, ſunt etiam nonnulla, quæ meritò ſtudioſi deſiderarent. Faciam igitur quod ſoleo, quæ dicta fuerint antea, & explicata, præteribo, quæ omnino corrupta, expungam: reliqua pro meo captu interpretabor. Hæc oratio, à qua liber incipit, occurrit antea in quinto libro contextu ſexageſimo octauo, nulla ferè vocum differentia, atque vt ego iudico, exactius ac melius quam hic ſcripta. Quare hic nullam commentationem oportet me apponere, ſed hunc locum ſecundum illum emendare ac reſtituere. Quod dicit, Mediocriter longæ, & difficilis iudicationis, dixit illic, longæ, & mediocriter difficilis iudicationis. In quibuſdam codicibus legitur, alijs vndecimo, & duodecimo, & quatuordecimo, & decimoſeptimo. Libro quinto legebatur, & vigeſimo. In alijs etiam adiectum eſt, & vigeſimo ſecundo. Qui ſcias, quæ ſit legitima lectio? Neque enim vlla dies harum eſt, in qua iudicati non poſſent, neque in qua neceſſario iudicarentur. Poterant quibuſdam paribus, quibuſdam imparibus moueri, atque ita quibus paribos, quibuſdam imparibus iudicarentur. Poſtremò in calce orationis legebatur illic, iudicabantur, quod verbum deſideratur hic.

5 *Polycrati febris, & quæ ad ſudorem attinet qualia ſcripta ſunt. A medicamento deorſum purgatio vehementer, & febris adeo lenis facta eſt, vt obſcura conſiſteret, præterquam in temporibus, & ſudores exigui ad veſperam circa caput, ceruicem, & pectus, ac deinde in totum ventrem, & rurſus incaleſcebant. Ac circa duodecimam, & quatuordecimam, intentionem cœpit febris, & deiectiones exiguæ. Sorbitionibus autem poſt purgationem vſus eſt. Circa quindecimam autem dolores ventris ſecundum lienem, & ſiniſtrum ile. Calidorum admotiones, minus quam frigidorum proderant, cum clyſteri molli vſus eſſet, dolor ceſſauit (idem quoque Cleocydi profuit, ad dolorem eodem modo habentem, atque febrem) circa decimam ſextam calores mitiores eſſe videbantur, & deiectiones ſynceræ bilis, & mens audacior. Spiritus autem moderatus. Aliquando aceruatim, attractum rurſus aceruatim expirabat, velut ab animi deliquio, aut velut in vmbra reſidens ſpirare ſolet, qui per æſtum iter fecit. Decima ſeptima itaque veſperi, deſidens in ſellam animo lictus eſt, & multo tempore ſine voce, & ſenſus acebat. Melicratum vix capiebat, fibras in collo diſtendens, vtpote faucibus reſiccatis, & omni imbecillitate præſente. Vix itaque ad ſe ipſum reddit, & calores mitiores. Poſt hæc ceſſauit vigeſima ſecunda.*

Polycrates, & Cleocydes duo quidem ægroti fuerunt, eorum qui ægrotauerunt illa tempeſtate, quam proximis verbis deſcripſit. Narrat verò Polycratis hiſtoriam diffuſe, de Cleocyde tantum dicit, obiter ac per paren-

A teſim, eodem laboraſſe morbo, atque eodem modo. Cœpit etiam poſt perſcripta verba in libro quinto, narrare hanc hiſtoriam. Verùm quia illic, ad quindecimam ſolùm, ducta narratio eſt, diſtulimus commentationem in hũc locum. Habuit Polycrates ſudorem & febrẽ, qualia ſcripta ſunt in ea narratione, ſcilicet febrem ſudoroſam, continuam mediocriter longam, & difficilis iudicationis, & non valdè ſiticuloſam. Hic cum forte videretur medicis purgationi opportunus (non dicit qua die) pharmaco ſubter purgatus eſt, & febris eſt facta mitior. Quadam autem die, cum, ob hæc, non putaretur futurus paroxyſmus, poſt meridiem cęperunt rurſus ſudores exigui,

B circa caput, & collum (vnde ſcilicet ſolent plerumquè ſudores inchoari) deinde in totum ventrem proceſſerunt (in libro quinto nõ reperitur vox illa ventrem, ſed in totum) & rurſus ſupercalfactus eſt aucto denuo paroxyſmo, vt antequam purgaretur, & morbus totus denuo creuit. Nam circa duodecimam, & quatuordecimam, rurſus accepit febris intentionem. Circa quindecimam ſuperuenit illi dolor circa lienem, & ile ſiniſtrum, qui ad inteſtina eo loco ſita haud dubiè pertinebat, quandoquidem clyſtere molli ſedatus eſt. Pẽdebat verò ex bile, vt & morbus totus. Nam ex admotione frigidorum opem ſentiebat, potius quàm calidorum. Et ſequenti die (decimaſexta ſcilicet) calores erant iam mitiores, & deiectiones ſynceræ bilis, & mens audacior, & ſpiritus moderatus. Nimirum quia

C deorſum excernebatur ſyncera bilis, fiebant calores mitiores, & mens audacior & reſpiratio moderata. Nam ſyncera bilis, per ſublimes partes agitata, & in cerebrum & cor fumos mittens, conſueuit inferre anxietates, puſillanimitates, & ſpiritus frequentiam, ob anxietatem. Hæc bile deorſum repente, delliterunt, factaque eſt febris tactu moderatior, & recuperatus animus, & moderata reſpiratio. Verum cum morbus, ob temporis conditionem, non eſſet bonæ iudicationis, non adeo proceſſit hæc bilis ſubductio, neque cum tanta conferentia & tolerantia, vt non etiam bona bilis pars rurſum recurrerit in ſuperna, & ſymptomata attulerit etiam prioribus magis hor

D renda. Nam aliquando eadem ipſa die, corripiebatur repentè reſpirandi difficultate, velut ab animi deliquio ingruente (nimirum cum reſpiratione reficiantur ſpiritus, qui deliquium incipiunt perſentiſcere, reſpirant crebro, & aceruatim) aut velut qui per æſtus iter fecerit, & in vmbram ſe conijcit æſtuans (multo enim tunc ſudatur euidentius, quàm in ipſo ſole, vaporum extenuatione, & euacuatione inſenſibili, remittente) in vmbram ſe conijcit ęſtuans. Decima ſeptima integre iam lictus animo eſt. Nam veſperi deſidens in ſellam, cecidit ſine ſenſu & motu: quod multum tempus durauit. Interim neque melicratum deglutire poterat, etſi illi in os infunderetur. Habebat fibras in collo diſtentas, tendines ſcilicet venientes a ceruice in clauiculas. Quo quidem dicit factum ob ſiccitatem faucium, & ob id ipſum non

po-

potuiſſe deglutire. Mihi verò videtur id conuulſionis fuiſſe, atq; indicaſſe, illud deliquium fuiſſe paſſionem aliquam apoplecticam, atque deglutiendi difficultatem ortam eſſe ex eorum tendinum conuulſione. Impedit enim eorum tentio gulæ motum, ad deglutionem neceſſarium. Atqui eam conuulſionem, quamuis poſt febris ardẽtis aliquot dies facta ſit, nõ cenſeo fuiſſe ex ſiccitate (nõ enim arbitror eſſet tam breui ſoluta) niſi placet Hippocrat. redundantiam bilis, aut rigorem illum & duritiem, ſiccitatem appellare. Accedebat, ad difficilis deglutionis cauſas, imbecillitas omnium facultatũ, quæ aderat, non profectò tanta re ipſa, & in eſſentia, quanta ob paſſionem cerebri, & cordis à bile, eſſe apparebat. Atque id res ipſa indicauit. Nam cum vix iam tandem ad ſe ipſum rediјſſet, calores cæperunt mitiores fieri, & vigeſima ſecunda ceſſauit morbus. Mirum ſi ſine aliqua euacuatione. Ego ſanè ſuſpicor vigeſima, vtpote quam indicat decima ſeptima, quæ adeo inſignem attulit mutationem, euacuationem aliquam cœpiſſe, vt ſudorem, aut alui fluxionem; eamque duraſſe vſque in vigeſimam ſecundam, qua cum morbo finiretur. Difficilis ſanè fuit morbus, atque inter cætera illud habuit autumnalis, & maligni quod per dies pares maximè mouetur, illud verò, conſtitutione legitimi, quòd cum illis moueretur, dic etiam pari iudicatus eſt, & quòd cum duodecima cœperit creſcere, iudicatus eſt vigeſima ſecunda. Nam par dies, quæ in viginti duobus medium tenet, duodecima eſt. Hæc itaque modo hoc acta ſunt, Sed rogabis, cur hęc febris non deſijt poſt expurgationem, ſi tempeſtiuè purgatus eſt? Huic dubitationi occurrit Hippocrates dicens, deiectiones exiguæ, ſorbitionibus poſt purgationes vſus eſt. Quaſi diceret, quia nõ eſt euacuatum quãtũ oportuit, & poſt purgation deliquit in victu. Nam vt dicitur ſecundo de ratione victus in acutis, cum ceſſauerit purgatio, minus eſt ſorbendum quàm quis conſueuerit, poſtea paulatim eſt redeundum ad maiorem copiam. *H*ic verò non ita fecit, ſed mox à purgatione copioſis ſorbitionibus vſus eſt. Quod ſanè erratum committunt hodie vulgares omnes medici, mox ab ipſa purgatione, quin & in ipſa purgatione, augentes cibum, quaſi id quod eſt detractum, citò ſint exequuturi. Quod quam noxium ſit, vel ex hac hiſtoria intelliges: nam quaſi graue quoddam, & periculoſum eſſet erratum, animaduertit *H*ippocrates ſorbitionibus poſt purgationem vſum eſſe hominem.

3 *PYthodoro, eodem tempore febris continua. Octaua ſudor fiebat: & rurſus incaleſcebat: decima rurſus ſudor: duodecima ſorbuit ſuccum, & vſque ad quatuordecimam obſcura erat, in temporibus verò erat. Sine ſiti tamen, & ipſe ſibi ſanus eſſe videbatur. Sudores fiebant omni die. Quindecima verò iuſculum pulli ſorbens, vomuit bilem, & aluus deorſum turbata eſt, & febris exacerbata rurſus deſiit, & ſudores fiebant multi, & corpus totum refrigeratum erat præter tempora. Pulſus non deficit. Vi-*

A *debatur modico tempore laborare, vt opinio eſſet, cum ſupercaleſcere. Vigeſima quarta cum multos iam dies cibos guſtaſſet, pranſo magna erat febris, & ad veſperam delirium, accedente ſimul etiam ſomno. Detinebat itaque iam continuo & vehemens. Nunc vnam, nunc duas noctes ſine ſomno tranſigebat. Reliquo autem tempore ſomnus nimius, vt difficile excitaretur, & in ſomno delirium. Et cum ex ſomno excitaretur, vix erat apud ſe ipſum. Siti carebat, & ſpiritus erat mediocris, qualis aliquando Polycrati. Lingua non decolor. Poſt ſeptimam recidiua, ſucci offerebantur, poſt decimam quartam cibus. Primis ſeptem diebus eructabat, & euomebat quandoque cum potu ſubbilioſum ſine anxietate, vſque dum deorſum ſoluta eſt aluus. Sudores, ex quo recidiua eſt facta, defecerunt, niſi quis, vt ſignum*
B *quoddam circa frontem. Lingua à ſomno, niſi collueretur, ſubbalbutiens præſiccitate, & ruptiones vlcuſculorum in ipſa, & in labio inferno, & iuxta dentes. Alui egeſtiones exiguæ, circa decimam quintam velut per recidiuam, frequentiores, & viſcoſæ. Decoctum malicorii ſedauit ipſas. Vrinæ velut diuturnæ. Sub vltimum tempus dolor pectoris deglutienti potum. Et manus in pectore. Cuminum & ouum abſorbenti ſedatus eſt. Lingua quòd rarum proferebat. Quinquaſima à prima circa arcturum, ſudores exigui circa lumbos, & pectus: & corpus perfrigerabatur, præter tempora, exiguo admodum tempore. Quinquageſima prima remiſit, & ſecundo non apprahendit.*

C Pithodorus fuit eioſdem tempeſtatis alius ægrotus, habuitque iuxta temporis conditiònem febrem ſudorificam, quæ à ſudore potius exacerbabatur quam remitteret. *H*abuit verò recidiuam longiorem quàm plerique alij eiuſdem tempeſtatis. *N*am primus morbi impetus fuit vſque ad quindecimam, recidiua facta eſt vigeſima quarta, durauit vſque ad quinquageſimam primam, qua ſolutus integre morbus eſt. *H*abuit itaque febrem continuam eodem tempore, hoc eſt poſt Canem, ad ortum ſcilicet Arcturi, hoc eſt, incipiente autumno: ſudoreſque fiebant omni die, qui ad febris ſolutionem nihil conferebant, quòd ſcilicet non tam vi facultatis expultricis fierent, quàm vi febris, & multæ humiditatis redundantię, vt in malignis febri-
D bus ſolent. Vſque ad diem octauam, aut nihil habuit mentione dignum, aut *H*ippocrates dicere omiſit. Octaua ſudor fiebat, maior ſcilicet quam prioribus diebus, & à ſudore rurſus incaleſcebat, hoc eſt augebatur denuo febris vſque ad decimam, qua rurſus factus eſt ſudor manus, à quo non narrat an denuo creuerit febris, tamen vtcumque huc actum ſit, duodecima remiſſa iam erat febris, & ob id ſuccum ſorbuit: & iam inde vſque ad quatuordecimam obſcura erat febris, ſolum verò ſentiebatur in temporibus. *N*imirum illic ob magnam venam & arteriam quæ præterit, ſentiri ſolet febrilis calor, etiam vbi in alijs partibus non eſt conſpicuus. Sine ſiti tamen erat, quod etiam, illi tempeſtati familiare fuiſſe, antea narrauit. Denique eo videbatur remiſſionibus perueniſſe febris, vt

ipſe ſibi ſanus eſſe videretur. Sudores verò, vt
dictum eſt, fiebant omni die, quod quidem plus
aut minus factum eſt, per totum primum
morbi impetum, vſque ad recidiuam inquam.
Quindecima die exacerbata rurſum febris eſt,
& indicationem quandam fecit, ita vt iam in-
de indicaretur eſſe in inclinatione, atque ob id
iam inde cibos homo guſtaret. Nimirum, vt in
commentatijs in librum de ratione victus in
morbis acutis explicui, & ad præſentem hi-
ſtoriam dicere neceſſe eſt, veteres medici lon-
gè parcius cibant ægrotos quam hodie, ſæpe
quidem vt arbitror, cum maiori vtilitate, ali-
quando tamen fortaſſe cum minori ſecurita-
te: ſed nunc aliò properamus. Omnia quæ offe
rebantur, in tria diuidebant, potum, ſuccum,
ſeu ſorbitionem, & cibos. Potum, vt aquam, vi-
num, aut mulſam, ſorbitionem, vt ptiſam, ma-
zam aut polentam, aut iuſcula: cibos. vt oua,
piſces, & carnes. Cibos in acutis non præbe-
bant ante vniuerſalem inclinationem: ſolo
potu vtebantur in acutiſſimis, in acutis ſim-
pliciter ſorbitionibus. Et hactenus quidem
Hippocrat. illis conſentiebat. Diſſentiebat ve-
rò, quod illi procedente morbo adijcerent,
Hippocrat. detraheret. Hic igitur quindeci-
ma, iuſculum pulli ſorbens, vomuit bilem, ſi-
mulque aluus deorſum turſum turbata eſt, &
febris his fientibus exacerbata, rurſus deſijt
cum multis ſudoribus, à quibus refrigeratum
eſt corpus totum, hoc eſt attemperatum
præter tempora, in quibus, vt dictum antea eſt,
reliquiæ quædam manebãt febrilis caloris. Per
hanc iudicationem putatus eſt in inclinatio-
ne eſſe, & ob id cibis nutritus, quanquam pul-
ſus non defecit, hoc eſt arteriarum motus non
omnino ſedatus eſt. Nomen pulſus rarò inue-
nitur apud Hippocrat. & pleriſque in locis
ſignificat motum arteriarum, non qualem-
cunque, ſed conſpicuum. Itaque, pulſum eſſe,
ſignificat apud Hippocrat. eſſe inſignem ac
manifeſtum, vt in febricitãtibus, aut valde ira-
tis, aut curſu defatigatis, eſſe conſueuit: pul-
ſum deficere, eſt ſedari, ac deſinere eſſe talem.
Igitur, quod dicit, pulſus non defecit, perin-
de eſt ac ſi diceret, pulſus non omnino con-
quieuit. Videbatur (inquit) modico tẽpore la-
borare, vt opinio eſſet eũ ſupercaleſcere, hoc
eſt modico tẽpore ſingulis diebus, fortaſſe à ci
bo, aut veſperi, cum ſolent omnia ingraueſce-
re, videbatur pulſus laborare, hoc eſt cum
quadam contentione concitatius moueri, ita
vt opinio eſſet ei tunc temporis febrem quan-
dam accedere. Itaque ſuperfuit homo ab illa
iudicatione, non omnino liber à febre, & quo-
tidie, modico tempore, videbatur exigua quæ
dam febris acceſſio fieri, putabatur verò eſſe
in morbi inclinatione, Neque mirum. Videmus
enim nonnunquam etiam in conualeſcentibus
(non tamen perfectè iudicatis) huiuſmodi
quædam. Vigeſima quarta, cum multos iam
dies cibos guſtaſſet (.ſ. à die quindecima) poſt
prandiũ magna denuo febris redijt, & ad veſ-
perã deliriũ, accedẽte ſimul ſomno. Detinebat
itaq; iã continua, & vehemens febris hominẽ,
nunc cũ peruigilio, nunc cũ comate, quia nunc
A vnã, nunc duas noctes ſine ſomno tranſigebat,
reliquo autẽ tempore ſõnus nimius. In quibus
accidentibus duo erant mala, alterum, quòd
erant nimia & ſomnus & peruigilium, alte-
rum quòd vtrumque intempeſtiue fieret, ac
præter id quod natura & conſuetudo poſce-
bat: vigilabat enim noctu, & ſopore teneba-
tur interdiu, ita vt difficile excitaretur, & in
ſomno erat delirium. Sed quo pacto erat in
ſomno delirium? Nam qui dormit non vide-
tur poſſe delirare? An quia (vt inquit) cum
ex ſomno excitaretur, vix erat apud ſe ipſum,
hoc eſt, expergiſcebatur delirans? Aut for-
taſſe etiam habebat inſomnia delira. Siti care-
bat, & ſpiritus erat moderatus, qualem in-
terdiu fuiſſe Polycrati nuper dicebatur. Lin-
gua non erat decolor, hoc eſt à naturali colo-
re non admodum aberat, ex quibus conſta-
B bat ſpiritalia non valde laborare, ſed multo
magis mentis ſedem. Cum videretur incidiſ-
ſe homo in recidiuam cibatus eſt denuo, vt à
principio morbi acuti illo ſeculo cibantur.
Et ſeptem primis diebus reciduæ, ſolus da-
batur potus, poſt ſeptimam reciduiuæ, hoc
eſt, à trigeſima prima, offerebantur ſucci, poſt
quatuordecimam, hoc eſt à trigeſima octaua,
offerebatur cibus. Quem ſanè ordinem pro-
cedendi in ciborum adiectionem vituperat
Hippocr. libello dicto, cum vſque dum mor-
bus inclinet, faciendum contra ſit, nunc ve-
rò narrat quod factum eſt. Vt conſtare hinc
poſſit quæ in hoc opere Hippocr. facta eſſe
narrat, non ſemper ab eo probari neque imi-
tanda eſſe, niſi cum dicit adiutum eſſe ægro-
tantem eius rei vſu. Sed redeamus ad hiſto-
riam. Primis ſeptem diebus recidiuæ, cum
C cibum iam inſolidum male ferret, eructabat
crebro, euomebat quandoque cum potu ſub-
biliosum ſine anxietate (quod arbitror, facile
vomeret) vſq; dũ deorsũ ſoluta eſt aluus, quod in-
tra primũ ſeptenariũ recidiuę euenit. Sudores
qui priùs aderãt, ex quo recidiua facta eſt, de-
fecerunt, niſi quis ſudor, velut ſignum quoddã
fieret circa frontẽ. Lingua à ſomno, niſi collue
retur: prę ſiccitate erat balbutiens, & eruptio-
nes vlcuſculorũ in ipſa, & in labio inferno, &
iuxta dẽtes, & alui egeſtiones exiguę. Hęc ve-
ro putare oportet accidiſſe in ſecũdo ſeptena
rio recidiuę. nã in primo, vt dictũ ẽ, ſiti carebat
& lingua non erat decolor, & aluus eſt ſoluta
deorsũ. In ſecundo itaq; ſeptenatio creſcente
vltione facta eſt affectio ſiccior. Initio tertij
D ſeptenarij. ſ. circa decimã quintã recidiuę, quę
erat iã morbi totius trigeſima octaua, factę sũt
deiectiones frequẽtiores, & viſcoſę, velut per re
cidiuã, deiectionũ. ſ. hoc eſt quaſi facta fluxus
alui recidiua. Suſpicor aũt hũc fluxũ qui repe
tijt, fuiſſe dyſẽterię initiũ, fuiſſetq; ob irritatio
nẽ crebras deiectiones, viſcoſas verò ob inte-
ſtinorũ pinguis partis deciſſionẽ. ſi. n. extretio
ne ſucci craſſi fierẽt, nõ curaſſent medici cohi
bere, neq; decocto malicorij eſſẽt vſi, ſiue in po
tu ſiue in clyſteri. vtrouis. n. licebat vti in hac
dyſẽteria, cũ iã putaretur corpus vacuatũ eſſe
nõ parũ. vrinas dicit fuiſſe tunc velut diutur-
nas hoc eſt, quales eſſe ſolẽt multo tẽpore de-
tẽtę, craſſas. ſ. & perturbatas, ac fortaſſe etiam
fœtidas, corpore illac expurgando. Exacto
ter-

tertio ſeptenario, cumque iam eſſet morbus quadraginta quatuor dierum, ſub vltimum tempus, hoc eſt, vltimo ſeptenario, ſuperuenit dolor pectoris, qui ſentiebatur inter potandum. Quem dolorem veriſimile erat ex flatu proficiſci, quia potu exacerbabatur. Præſtat enim potus quam maximè materiam flatui. Sed & curatio huic coniecturæ atteſtabatur. Nam manus appoſita conterebat, vt fomentũ ſcilicet calidum & familiare: & curatus eſt accepto cumino ex ouo. Lingua, inquit, quod rarum proferebat, hoc eſt, expedita erat iam, & proferre poterat quiduis conſumpto penè iam humore. Quinquageſima a prima quę erat vigeſima ſeptima a recidiua, ſudores exigui circa lumbos & pectus facti ſunt, quas ambas partes pati ſignificauerant antea vrina, & dolor & accidit eadem die breue quoddam frigus per quod totum corpus, præter tempora, refrigerabatur, Producta vero eſt hæc indicatio vſque ad diem ſequentem, qua ceſſauit febris, neque iterum rediit. Dixit quinquageſima a prima circa arcturum, nihil aliud innuens quam quod dictum erat, incepiſſe hunc morbum in arcturi ortu. Hic morbus difficilioris fuit iudicii, quam Polycrati, & Cleonactis, atque diuturnior, quia ex pluri ſucco cætera tamen valde ſimilis.

ERatolai filius circa autumnale æquinoctium dyſentericus fiebat, & febris tenebat. Egeſtiones erant bilioſæ, tenues, multæ, mediocriter ſubcruentæ: dolor autem ventris vehemens, cum bibiſſet ſerum, & cum bibiſſet lac, in lacte ignito moderatiores fiebant dolores, & deiectiones ſubcruentæ: bilioſæ autem comitabantur, & exurgebat crebrò, & cum minori labore. Febricula verò videbatur, & ægroto, & multis, omnino nunquam adeſſe, poſt primos ſex dies, adeo erat obſcura. Secundum tempora autem pulſus erat, & lingua ob ſiccitatem ſubbalbutiens, & ſiticuloſus mediocriter, & ſine ſomno. Sorbitionibus autem iam vtebatur, & vinis. Quum iam ad decimam quartam diem perueniſſet, tubercula circa aurem oborta ſunt, cum alteram, tum vtramque dura & cruda. Omnia euanuerunt, doloroſa verò mediocriter. Cum autem non deficerent egeſtiones, & ſemper eſſent bilioſæ, abſorbenti in farina herbam, moderatiores facta ſunt, & dolores, & bilioſæ egeſtiones. Humida autem multa ſæpe, & vehementer cibum aborrebat, & magna vi accipiebat. Calor verò, & lingua, & ſitis, ſequebantur qualia dicta ſunt, & ſudores nulli. Obliuio verò quadam huiuſmodi. Cum interrogaſſet, quod paulo ante audierat, & intermittens rurſum interrogabat, & rurſum repetebat, vt qui nunquam interogaſſet, atque cum ſederet obliuiſcebatur, niſi quis ipſum admoneret. Et ipſe ſibi ipſi erat conſcius paſſionis neq ignorabat. Spiritus qualis ſano. Vltra trigeſimiam verò vſque ad quadrageſimam, dolor ventris multum creſcebat, & ſupinus decumbebat, & neque tantillũ ſeſe conuertere poterat, & quia dolor erat vehemẽs, aliis qui cibum indulgenter exhiberent, indigebat alui egeſtio multa, deciſa tenuis, & colores vini, quæcunque tandem ingeſſiſſet, & aliquando ſubcruenta. Et corporis (totius) tabeſcentia extrema, & impotentia, neque ſurgere, vel alia quidem ſubleuante, poterat. In medio autem vmbilici, & oſſis pectoris, circa hanc regionem appoſita manu, talis erat palpitatio,

A *qualis neque à curſu, neque à pauore circa cor generari poſſet. Bibenti, lactis aſinini excocti quaſi nouem. Atticas cotylas, duobus diebus bilioſa purgatio vehemens oborta eſt, & dolores ceſſauerunt, & ciborum acceſſit appetentia. Poſthæc bubuli lactis crudi quatuor cotylas Atticas bibit, ſingulis diebus duos cyathos, primum aquæ ſextam partem miſcens, & vini nigri & auſteri parum, ſemel autem in die cibum capiebat ad veſperam. Panis ſubcineritii velut chœnicis dimidium, & piſciculum ſaxatilem ſimplicem, aut carunculam capræ, aut ouis. Potus autem lactis poſt dies decem vſque ad quadraginta, ſine aqua, cum vini nigri modica parte. Sudor verò exiguus fiebat poſt quinquageſimam à prima poſt balneum, ad noctem. Exiguo verò potu vtebatur,*
B *& poſt cibum potu auſteriore, quod eius cupiditate caperetur.*

Non narrat qui fuerit huius morbi exitus, an liberatus iam tandem, poſt tam longam ægrotationem, homo ſit, an tabuerit prorſus. Ego certè omnes ferè ita affectos, vidi poſtremo perire tabidos: euenit tamen nonnunquam in ætate florente, & hominem alioqui natura robuſtum, paulatim, velut reuiuiſcere. Vnicus mihi nunc in mentem ſubit ità affectorum, quem liberari viderim. Sed quæ fuerit hęc affectio, quam adeo periculoſam dicimus, enarremus. Imprimis dyſenteria cum continua febre laborauit. Vnde conſentaneum erat, mox timere morbi malignitatem, quòd
C ſcilicet febris inuaderet à principio cum euacuationibus. Scitum .n. eſt illud ſecundi libri huius operis, decretoria ne ſtatim appareant. Sed & qualitas exeuntium malignitatem indicabant, cum eſſent deiectiones bilioſæ, tenues, multæ, & mediocriter ſubcruentę. Fiebant .n. multa bile tenui regurgitante per inteſtina, & adeo acri, vt vlcerando, ac radendo, ſanguine tingeretur, & vehementem moueret ventris dolorem. Veterrimi, vt nuper notauimus, cõtinebant ægrotos primam ſeptimanam cum ſolis potionibus, ſecunda ſorbitiones prębentes, veniebant deinceps ad cibos: potiones verò tribuebant non eaſdem omnibus, ſed cuique morbo accomodatas, vt & ſorbitiones, & cibos. Huic datum eſt primò potandum ſerum lactis, deinde lac ignitum, hoc eſt in quo extincti eſſent igniti lapilli, aut orbiculi
D ferrei. Quod quidem iuxta dyſenteriæ indicationem eſt factum rectè. Nam vtendum primum extergentibus, & expurgationem faciliorem reddentibus, quale certè ſerum eſt, deinde temperantibus ſuccorum mordacitatem, & oblinentibus vlcera, & nõnihil adſtringentibus, quale eſt lac ita paratum. Nam lapillorum ignitorum immerſione abſumitur ſerum, & deponitur facultas expurgandi, & cõparatur adſtrictio quædam: ipſum verò per ſe lac, eſt temperans, & pingue, præcipuè verò craſſius igne factum. Ita meritò factum eſt, vt huius potu dolores miteſcerent, & deiectiones eſſent minus cruentæ: quoniam verò materia ſupererat adhuc multa bilioſę deiectiones procedebant, & exurgebat crebro, etſi cũ minori labore: vt diceres iam curatam eſſe lactis qualitate dyſenteriam, ſupereſſe verò, ob bilis redundantiam, diarrhœam. Febris

poſt primam ſeptimanam adeo eſt remiſſa, ſedata ſcilicet iam in inteſtinorum vlceratione, affectione phlegmonoſa, quæ talia vlcuſcula ſæpe comitatur, vt ipſi ægroto, & multis eorũ qui aderãt, nulla prorſus eſſe videretur. Cum verò nondum maneret purum corpus, & inteſtina adeo acrem & exuſtam fluxionem pati ceſſarent, factus eſt exuſtæ bilis in ſuperiora recurſus, & ob id cœperunt ſuperiores bilioſiores eſſe, quod indicabat pulſus circa tempora (dictum iam ſæpe eſt vocari ab *Hippo.* pulſum: inſignem & conſpicuum arteriarum motum) & lingua ob ſiccitatem ſubbalbutiens (nimirum vt nimia linguæ humiditas facit balbutiem, ob mollitiem & infirmitatem, ita ſiccitas ob immobilitatem) & quòd ſiticuloſus erat, quamquam id non nimis, quia febris erat exigua, ſatis verò, ob ſiccitatem, cui etiam atteſtabatur peruigilium. Erat enim etiam ſine ſomno. Ita tranſegit totam ſecundam ſeptimanam, deinde ſecundum conſuetudinem, vtebatur ſorbitionibus, & vinis. Sorbitionibus quidem, quia erat elapſa ſeptimana prima: vinis verò quia febricula, vt dixi, erat exigua (nam alioqui vinũ in potionibus ponebant, non in ſorbitionibus) cum iam ad decimam quartam perueniſſet, oborta ſunt tubercula circa aurem vtramque, dura & cruda, doloroſa verò mediocriter, itaque erãt phlegmones ſcirrhoſi, cerebro deponente excrementa in partes adenoſas facti. Nihil tamen attulerunt vtilitatis, quia euanuerunt, hoc eſt diſparuerunt, repente, neque reſoluti paulatim, neque ſuppurati, quod periculoſiſſimum eſſe teſtatur Hippocrat. ſæpe, atque fortaſſe tuberculorum retroceſſu factus eſſet internus aliquis phlegmon, niſi deiectiones bilioſę perſeueraſſent. Verum hæ nunquam ceſſabant, & ſemper erant bilioſæ. Cumque vellet iam diarrhœa occurrere, ſorbuit (inquit) in farina herbam. Non dicit quam herbam, licet verò intelligere aliquam earum, quæ ad cohibendũ aluum ſunt accommodatæ, vt plãtaginem, aut anchuſam, aut pentaphillon. Parata ergo illi eſt ſorbitio ex farina triticea, & tali quapiam herba coctis, & moderatiores facti ſunt dolores, & egeſtiones bilioſæ eſſe deſtiterunt, & factæ ſunt multæ & crebræ humidæ, hoc eſt, aquoſæ. Atqui neque hoc quicquam contulit, cum ne tunc quidem expurgatum eſſet ſatis corpus, vt liceret cohibere bilioſas deiectiones, ſuppreſſa iterum eſt bilis, & rurſum, recurrit ſurſum in hypochõdria & caput. Quod indicarunt, faſtidium, ingens adeo, vt cibum vehementer abhorreret, nec ſine magna vi acciperet, & calor, & linguæ ariditas, & ſitis, quę tunc demum aucta ſunt. Sudores verò nulli fiebant, natura. ſ. nihil notatu dignum per corporis habitum expellente. Accidit etiam tũc obliuio quædam illi (quæ haud dubie ex mentis alienatione erat, potius quàm ex memoriæ ipſius per ſe læſione) ſimilis illi obliuioni, quæ fieri ſolet in phreniticis, aut iis quibus iam iam inſania imminet. Nam cum interrogaſſet quod paulò ante audierat, rurſum interrogabat, & rurſum repetebat, vt qui nunquam interrogaſſet, atq; cum alicubi ſederet, obliuiA ſcebatur inde ſurgere, niſi quis ipſum admoneret. Atqui erat ipſe ſibi conſcius huius paſſionis, neq; ignorabat. Hæc certè melãcholica erant, ſignificabantq; mentem, nigra euaporatione in caput delata ex bile vſta, lædi. Nunquam autem hæſit multum talis bilis circa ſpiritales partes, & ob id reſpiratio erat qualis ſano. Hæſit verò plurima circa hypochondria, quæ à trigeſima vſque ad quadrageſimam diem tantum dolorem ventris excitauit, vt niſi ſupinus decumbere non poſſet, neq. tantillum ſe poſſet conuertere, neque cibum quidem præ doloris vehementia ſua manu caperet, ſed opus eſſet, vt alius ei indulgẽter tribueret. Adeo erat dolore fractus. Alui egeſtio erat multa, deciſa, hoc eſt diuerſa & malè coherens, tenuis & coloris vini, quæcũque tandem ingeſſiſſent: hoc eſt colores appa- B rebant in deiectione, potuum & eduliorum, quæcunq. eſſent ingeſta. Quod incoctionem ſignificabat, & debilitatem maximam facultatis ventriculi; quæ quidem in ita affectis fieri conſueuit, vt & acida cruditas naturali calore debilitato per caloris ignei exuperantiam: aliquando etiam erant colores ſubcruenti: ſimilẽ etiam (arbitror) iam patiente hepate debilitatem. Nam per talem, vt ex prima concoctione exeunt tenuia referentia coloribus ipſos cibos, ita ex ſecunda ſubcrũente quædam, ſimilia carnium loturæ. Inter vmbilicum vero & os pectoris, appoſita manu, talis ſentiebatur palpitatio, qualis neque à curſu, neque à panore circa cor generari poſſet. Conſtat hic C palpitationem vocari, non eam ſolum quæ à Gal. exactius diſtinguente nomina, ita vocatur, ſed omnem ſubiectarum manui partium motitationem. Nam is cordis motus qui à curſu fit, non eſt palpitatio, ſed pulſus, neque qui à pauore, ſed tremor. Atque is etiam motus, qui in præſentis hiſtoriæ ægroto ſentiebatur, erat pulſus. Fit vero multis ægrotantibus, eo in loco pulſus quidam inſignis, eius arteriæ, quæ per ſpinam deſcendit ob affectum phlegmonoſum eius loci, qui quidem aliquãdo fit in acutis morbis, & vt dicitur in prognoſtico, ſignificat periculum & furorem, aliquando etiam manet poſt acutos morbos, bile vſta collecta in hypochondrium, fitque affectio eo loco cancroſa, ex qua perpauci euadunt, plerique tabeſcunt. Velut hic, cuius D corporis tonus tabeſcentia extrema, & impotentia, hoc eſt, totus corporis habitus talis erat, qualis in tabidis, & extrema macies, & debilitas tanta, vt neque alio quidem ſubleuante ſurgere poſſet. Hac occaſione purgatus eſt copioſo hauſtu lactis aſinini excocti. Accepit verò duobus diebus quaſi nouem Atticas cotylas, quæ capiunt vncias 81. Erat veteribus familiaris vſus huius lactis ad purgandam bilem, vt conſtat facilè, legenti librum ſecundum de ratione victus in acutis: quem vſum ego non ſine magna vtilitate ſum aliquando imitatus cogens ęgrotos accipere huius ſeri, aut huius lactis, quod etiam eſt valde ſeroſum pluſquam duos ſextarios. Lac quoqui debet, vbi non poteſt eſſe recens mulctum, & perſe calens, ne aceſcat: ſerum datur melius frigidum:

dum: huic certè bilioſa purgatio vehemens oborta eſt, & dolores ventris ceſſauerunt, & recedente bile acceſſit ciborum appetentia. Poſtea accepit dies duodecim ſummo manè lac bubulum quod facultate expurgandi longè inferius eſt aſinino, pingue tamen eſt, & nutrit multò plus, quapropter tabeſcenti ex dyſenteria, poſt expurgationem erat accommodatiſſimum. Tabes enim poſt corporis expurgationem, petit nutritionem: dyſenteria poſt exterſionem petit inūctionem, ex aliquo pingui. Accipiebat verò quotidie cyathos duos, hoc eſt vncias 3. Itaq; accepit his omnibus diebus, fere cotylas quatuor Atticas. Addebatur verò huic potioni matutinæ, aquæ pars ſexta, & vini nigri auſteri parum. Itaq. potio accipiebat lactis bubuli vncias 3. aquæ vnciā ſemiſſem vini auſteri nigri parum. Fiebatq. ita potio pinguis, nutriens, & nonnihil adſtringens, antea etiam per totum ferè morbum (nā à decima die vſq. ad quadrageſimam) accipiebat ſummo mane potionem dictæ ſimilē, præterquam quod non accipiebat aquam, ſed ſolum lac (nō explicat quale, fuerit verò aſininū, aut equinum quod illi eſt proximum, fortaſſe etiam caprinum, nam & hoc probatur) & vini nigri partem modicam, vt fortaſſe ſextam. Hęc quoque potio ex lacte & vino commiſtis familiaris erat antiquis, vt ex alijs etiā huius operis locis conſtat: hoc autem tempore nullus eſt eius vſus, quod timeant medici, ne facilè aceſcat. Sed victus quoq. quo vtebatur, ſapiebat plurimum veterrimam illam medicinam. Nam accipiebat cibum ſemel in die ad veſperam, contra ac nunc fit, niſi in raris quibuſdam morbis. Verum hoc non eſt mirum, eadem .n. ratione veteres dabant cibos veſperi, & nunc dantur in meridie, vtrumque .n. fit iuxta temporis conditionem, & hominum mores. Accipiebat verò panis ſubcineritij velut chænicē dimidium. Et piſciculum ſaxatilem ſimplicē, aut carunculam capræ, aut ouis. Panis ſubcineritius, autore Gal. c. 2. primi de alimentorū facultate, omniū eſt deterrimus, quia præterquam quod inæqualiter coquitur, malam qualitatem à cineribus accipit. Fortaſſe vocat hic ſubcineritium ad ignem toſtum, poſtea quā fit in furno coctus. Talis .n. per diarrhœas non inutiliter datur. Sin autem vocat ſubcineritiū eum qui proprie talis eſt, ruditati illius ſeculi imputandum eſt, quo male paratis & pane & obſonijs in commune homines vtebantur, nō tamen hoc, & alia huiuſmodi, imitanda nunc ſunt. Fruendū enim potius cultiori victu quē tempus attulit, & hominum ingenia, chænicis dimidium eſt, paulo plus quam libra, nunc vulgaris, & mercatoria. Nam duo ſextarij conſtituunt chænicem, ſextarius verò capit vncias duo de vigiti. Piſciculum ſaxatilem Galenus cōmendat. lib. 7. meth. pro areſcētibus, ſimplicē intelligo vocari, ſimpliciter paratū, ſine muria aut garo, quaſi non ſalitū dicas, neq. aliter conditum. Carnem caprinam, & ouillam, vituperat Gal. etiam 3. lib. de alim. fac. c. 2. quaſi mali ſucci, & alteram excrementoſam, alteram acrem. Quare neque hoc imitandum eſt, niſi forte Carunculam dixit, vt tenellam

A ætatem animalium ſignificaret, deditq; carnem capellæ, & agninam. Has enim, in tam longo morbo, & areſcente homine, non erat nimis licentioſum, concedere, Itaque hoc victu peruentum ad quinquageſimum diem eſt. Poſtea cum balneis vteretur, quotidie corripiebatur ad noctem, poſt palneum, ſudore modico. Non vtebatur autem multo potu, neque crebro, ſed ſolum poſt cibum, & tunc auſteriore, quod eo delectaretur. Non narrat quem exitū habuerit morbus. Fortaſſe, quandoquidem non dicit eſſe mortuum, liberatus eſt paulatim. Ego verò quod certo affirmem non habeo. Sudor .n. ille, fieri ſolet ad noctem, non ſolū ijs quibus corpora excrementoſa paulatim purgantur, ſed etiam tabidis. Abhorrere verò à potu, & auſteriore delectati, eorum eſt quibus bilis redundat, & effuſa per totum eſt, aqua enim illis, & omnis moderatus potus inſuauis fit, ſolus ve-
B rò auſterus gratus, quod auſteritas bilis amaritudini occurrit. Itaq; erat adhuc corpus excrementoſum, gracile, & debile, neſcio quid de eo actum ſit. Certe non euaſit breui, ſed ſi quā maxime erat natura robuſtus, vix longo tempore fuerit liberatus.

5 *GTeſicrati autem quod in farina magis contulit, quàm caprinum ſerum, cum dolor eſſet circa totum ventrem, & labores & ſurrectio multa, & ſubcruenta, & tumor pedum ferè iam dies viginti eſſet. Contulerunt eadem Adriano. Puero autem Cænei lac aſininum coctam.*

C Hi quoque laborauerunt dyſenteria, & eiſdē remedijs vſi ſunt: putà lacte aſinino, & ſero caprino, & ſorbitione ex herba, & farina. Quorum facultates in hiſtoria filij Eratolai dictæ ſunt. Fuit autem diligentiæ Hippocratis notare, quiuis eorum, qui ſimili morbo ea tempeſtate correpti ſunt, quo maximé auxilio leuaretur. Creſicrati quod in farina dicit contuliſſe, magis quam caprinum ſerum. Hæc phraſis, quod in farina, ſignificare ſolet nihil aliud, quā farinā ipſam. Hic fortaſſe refert id quod nuper dictum, ſignificatque herbam in farina coctam. Dicit verò habuiſſe hunc dolorem, & labores per totum ventrem, & multam ſurrectionem, & ſubcruentam, quod eſt habuiſſe dolorem inteſtinorum ob eorum affectionem, labores verò ex crebra ſurrectione ad deie-
D ctionem, eam verò fuiſſe ſubcruentam, cum tumore pedum, qui viginti iam dies hominem teneret. Quæ notæ euidēter ſignificabant dyſenteriam cum debilitate concoctricis in hepate: vnde hydropis periculum ob refrigerationem impendebat. Hoc caſu meritò ſerum eſſet inutile, vtpote refrigerans, & aqua magis replens, iuuaret verò herba aliqua corroborans in pulticula, vt alterum firmaret hepar, alterum muniret inteſtina. Eadem inquit contuliſſe Adriano, quòd, vt arbitror, eodem modo laboraret. Puer verò Cænei iuuatus eſt aſinino lacte, quod, arbitror, ſine hepatis debiliate eſſet bilioſior.

6 *CTdis filio circa ſolſtitium hyemale rigor, & febris, & auris dextræ dolor. Huiuſmodi autem dolor ſtatim à paruo puero illum cruciabatur;*

rhenmatoſus,& fiſtuloſus,& grauis odoris, cùm autem ita ſe haberet, plerunque erat ſine dolore: tunc autem dolor erat vehemens,& cephalalgia, ſecunda aut tertia die bilis vomitus deſidenti factum eſt ſubbilioſum lentum, velut ex ouo ſub pallidũ. Quarta & quinta die ad noctem aliquantulum delirabat,& dolor capitis, & auris grauis,& febris. Sexta ſuppurgatio à mercuriali, & calor & dolor ceſſaſſe videbatur. Septima velut ſanus. In temporibus autem pulſus non defecit, ſudor nõ eſt obortus. Octaua ſuccum ſorbuit, ad veſperam autem beta, & nocte ſomnus. Et admodum ſine dolore. Et nona latus erat ad Solis occaſum. Ad noctem verò capitis, & auris dolor grauis. Euenit autem & hac occaſione pus fluere ex aure, cũ maximè doleret ſtatim à principio. Totam autem noctem nonam, & diem ſequentem,& maximam noctis partem, non agnouit quemque, ſuſpirare verò perſeuerabat, die verò ad ſeipſum rediit,& dolores ceſſauerũt, & calor factus eſt moderatior, Cùm ſorbuiſſet autem mercurialem vndecima, deorſum fluxere pituitoſa, muccoſa, maleolentia. Duodecima & terdecima mediocriter, quatuordecima a ſummo mane incipiens vſque ad meridiem toto corpore ſudabat cum ſomno,& multo ſopore, vt ægrè excitaretur: veſpere autem experrectus eſt,& corpus moderatè perfrigeratum eſt, in temporibus autem pulſus perſeuerabat. Decimaquinta,& decimaſexta ſuccis vtebatur. Decimaſeptima autem venit rurſus dolor ad noctem eorundẽ, & deliriũ,& pus fluebat decimaoctaua,& decimanona,& vigeſima, manace. Vociferabatur attollere ſeſe tentans. Non potens autem caput ſuſtentare, manus protendens, ſemper aliquòd fruſtra venabatur. Vigeſima prima ſudor circa dextrum latus,& pectus,& caput. Vigeſima ſecunda ſudor circa faciem plurimus erat. Voce autem hoc tempore, ſiquidem plurimum conaretur, loquebatur quæ volebat perfectè. ſi verò repentè, ſemiperfecta. & ore reſoluto,& genæ, & labia, ſemper mouebantur, quaſi vellet loqui,& oculorũ creber motus, ac intuitus,& color in oculo dextro, vt dictum eſt. ſubcruentus,& ſuperna palpebra intumuit,& in maxilla fine rubor,& venæ omnes faciei manifeſtæ, adeoque compactæ,& oculis nõ amplius nictabat, ſed attente intuens,& diſtrahens palpebras in ſupernam palpebram, vt fieri ſolet, cùm quid in oculum incidit. Et cùm biberet, deſcendentis in ventrem,& pectus ſonitus, qualis,& Chartadi. Spiritus autem mediocriter moderatus ſemper. Lingua qualis eſt peripneumonicis, ſemicandida, ſemipallida ab initio, & ſemper dolor capitis. Ceruix ſemper immobilis, vt cum capite circumferre cogeretur,& ſpina, quæ ex ceruice, recta,& inflexibilis,& decubitus quales dicti ſunt,& non ſemper ſupinus. Pus autem iam feroſum album, operoſum, erat ſpongijs extergere. Odor valde excellens poſtremo iam tempore, pedum tactus non valde ſentiebatur.

Hic haud dubiè mortuus eſt, tametſi id dicere *H*ippoc. omiſit, niſi fortè id inſinuauit, dicens poſtremo iam tempore, poſtremo ſcilicet vitæ tempore. Hic puer ſtatim à paruulo laborauerat auris dextræ humiditate, quẽ morbum *H*ippocr. aphor. 24. ſect. 3. dicit eſſe pueris recens natis familiarem. Habebat verò dolorem dextræ auris rheumatoſum, ac fiſtuloſum, & grauis odoris, hoc eſt, patiebatur,

A cum dolore,& fiſtula, diuturnitate iam facta, puris fœtidi effluxum. Verum etſi ſemper haberet, non ſemper dolebat, ſed plerunque effundebat ſine dolore pus. Quodam autem anno circa ſolſtitium hyemale, concitata illi in aurem (vt ſcilicet fieri ſolet in partes, quæ ſunt alioqui debiles) noua fluxione, atque adeo in totum caput, præcipuè ſecundum id latus, obortus illi eſt in auditorio poro, & proximis partibus, phlegmonoſus affectus, qui tametſi adhibitis idoneis auxilijs aliquoties mitigaretur, tolli verò omninò non potuit, quin poſtremo, communicato malo ipſi cerebro, quod eſt mentis ſedes, & neruorum principium, cum delirio, & conuulſione moreretur. Principio rigor eum apprehendit, quod, arbitror, partes ſentientes humor acer tangeret, mox firmato humore, & inflamma- B tione oborta, ſucceſſit febris & dolor vehemens,& patiente ſimul toto capite, cephalalgia. Secunda aut tertia die (non alia cauſa vtitur ea particula diſtinguendi, quam quod non ſatis recordaretur) accidit vomitus bilioſus. Hoc quoque ſymptoma fieri crebrò ſolet per cephalalgiam, & hemicraneam, vt & per capitis vulnera, ob eam compaſſionem, quæ inter caput,& in os ventriculi intercedit. Hoc ipſo tempore cum deſideret, deijciebat ex aluo ſubbilioſum lentum, velut ex ouo ſubpallidum. Ne putes hac periphraſi deſcriptionem bilis vitellinæ contineri (vt fortaſſe quiſpiam cenſeret ſequutus ſententiam Auicennæ, qui eam bilem miſtione bilis & pituitæ fieri putat) ſed deiectionis cuiuſdam pituitæ, & bilis C miſtione factæ, ſimilis, non vitello oui, ſed albumini bile tincto. Lentum enim in ouo non vitellus, ſed albumen eſt. Dicit ergo eſſe, quod egerebatur ſubbilioſum lentum, quaſi albumẽ oui, quis tingens ſubpallidum reddat. Itaque ab exeuntibus ſuperne & inferne bilis & pituitæ redundantia ſignificabatur in toto corpore. Quarta & quinta die ad noctem delirabat aliquãtulum, & dolor capitis & auris grauis,& febris, inſignis ſcilicet. Quod morbus hic noctu ingraueſceret, conſonum eſt rationi. Dictum iam enim eſt non ſemel antea in hoc ipſo opere morbis capitis & oculorum (eſt autem eadem ratio, & aurium) id eſſe familiare. Creſcebat verò hactenus malum, & cum eius impetus, in ſeptimum vſque diem timeretur, iuxta id, quod in prognoſtico dici- D tur, natu minores ſeptima, aut citius ab hoc morbo intereunt, ob morbi vrgentiam volentibus medicis periculum anteuertere, & deorſum repellere materiam, ſexta die mercuriali purgatus eſt per inferiora, & res optimè ceſſit. Nam peracta purgatione calor & dolor ceſſaſſe videbatur,& ſeptima erat velut ſanus. Hoc exemplo ſeſe tuebuntur, ſatis ſcio vulgares medici, qui omnes ægrotos, qui continuis febribus tenentur die ſexta pharmaco purgãt, vt magna noxij humoris pars detrahatur, antequã præliũ, quod dies 7. ſolet afferre ſuperueniat. Verum id non eſt faciendum incautè, neque temerè. Intereſt .n. quæ ſit morbi conſtitutio. Nam ne acutis quidẽ omnibus eſt ſeptima iudicatoria, ſed alijs vndecima, alijs

qua-

quatuordecima,alijs etiã vigeſima ſeptima. Inter eſt,turgeat materia an nõ,vrgeat multitudo,ſit aliqua cõcoctio, ceſſarint principij fluxiones,an ſecus:his omnibus pſpectis, iuxta cõmunes præceptiones expurgãdũ erit, aut ſecus,nõ ſexta die ſolũ,ſed & quinta, & quarta,& tertia,aut etiã prima,ſi res ferat,quod in cõmentarijs quarti de ratione victus explicuimus. Huic non male videtur,neq; præter artẽ, datum medicamentum, quia nondũ ſentiebatur ceſſaſſe fluxio, & reuulſoria expurgatio non eſt,quod expectet concoctionem. Poſſet non deterius dari die tertia,cũ lenta, & biliosa deijci cœperunt,fuiſſetque fortaſſe deuitata moleſtia quartæ, & quintæ: niſi id prohibuit vomitus biliosus, qui eadem accidit occaſione. Quæ verò antea non potuit recte eſt acta,die ſexta,expurgatio: à qua cum quammaximè ſanus eſſe videretur, reſtitit tamen quiddam (ita vt fieri, in ijs quibus eſt futura recidiua,Hipp. ipſe antea dixit) quod nõdum eſſe hominem liberum à morbo,ſed rurſus deterius habiturum indicabat: pulſus ſ. in temporibus, qui affectus phlegmonoſi, nondum ſoluti integrè,erat ſymptoma: cui acceſſit,nõ eſſe obortum ſudorem, neque verò vllam aliã decretoriam euacuationem, qua id quod in capite fuerat firmatum, ſolutum iam eſſe putaretur. Vbi animaduerte Hippoc. etiam poſt euacuationes arte factas, quæ videantur plurimum contuliſſe deſiderare ſpõtaneas & decretorias,eaſq. non ſuccedere,ſuſpectæ ſalutis cenſere eſſe ſignum. Atqui cum medicus, ſiuè is fuerit Hipp. ſiue alius quiſpiam (plurima.n. vt in ſuperioribus hiſtorijs vidimus, narrat in hoc opere Hipp. quæ ab alijs geſta ſunt) videret nondum eſſe ſolutum morbum, in victu ægrotantium hominem continuit, deditque octana ſorbendum ſuccum (fortaſſe ptiſſanæ) ad veſperam autem dedit ſuccum betæ, quem conſtat eſſe medicamentoſum, & aluum ſubducere. Quoniam, arbitror, viderat mercuriali eſſe hominem adiutum, velut quia, viam mõſtrabat fortuna, ſequi. Quod conſilium ego in curationibus magnopere probo, modo nihil agatur nimis. Non narrat an hac die aluus ſit ſoluta, tamen vtcunque euenerit, homo habuit melius. Nam ea nocte ſomnus,& fuit admodum ſine dolore,& nona ad Solis occaſum lætus erat, & ſine omni querela confabulabatur. Atque cum omnes (ita vt fit) eſſent domi læti,& inciperent morbi curam deponere, eadem nocte rediit capitis & auris dolor grauis,ſimulq; cum maximè doleret,ſtatim à principio,hoc eſt, antequam dolores vlla ex parte miteſcerent; pus fluxit ex aure, & totam eam noctem,quæ nona erat morbi, & diem ſequẽtem,& maximam noctis ſequentis diei, partẽ, non agnouit quenquam, & perſeuerabat ſuſpirare: quod delirij erat. Nã ſuſpirare eſt ſpiritu magno & raro vti, quod, vt in prognoſtico dicitur,delirium indicat. Sed miraberis,qui fieri potuerit, vt in ipſo doloris impetu pus efflueret, videtur enim vt in aphoriſmo dicitur, tunc maximè generari, cum dolores, ac febres fiunt, exire verò cum iam eſt confectũ. Certè coniectandum eſt,hoc pus,per dolores

A quartæ,& quintæ diei, eſſe genitum, erupiſſe verò per dolores nona,& decima, in interuallo,quo confectum pus erat, neque adhuc rũpebatur abſceſſus, mitius habuiſſe omnia. Nõ tantum autem, per hos ſecundos dolores, prius geniti puris accidit eruptio, ſed cum corpus adhuc eſſet impurum, noua fluxio eſt concitata, & noua puris generatio: itaque alius motus priori omnino ſimilis,præter quã quod interuallum vſque ad dolorum recrudeſcentiam (vt Hippocratico modo loquar) habuit longius. Nam à fine decimæ diei vſque ad decimam ſeptimam,qua febres,dolores,deliria, & puris eruptio redierunt, melius habuit. Itaque inter primos & ſecundos dolores,vnicus fuit quaternarius, inter ſecundos & tertios duo quaternarij. Cauſam autem fuiſſe exiſtimo iudicationem quandam imper-

B fectam, quæ die quatuordecima intercucurrit. Sed quid duobus his quaternarijs actum ſit,exponamus. Cum dolores, & deliria, bonam partem noctis decimæ diei perſeueraſſent,ſequenti diei initio ad ſe ipſum rediit, & dolores ceſſauerunt, & calor febrilis factus eſt moderatus. Medicus verò eadem die, eodẽ prorſus cõſilio,quo antea fecerat, dedit mercurialis ſuccum ſorbendum, & ſucceſſit tunc quoque bene. Nam fluxere deorſum pituitoſa,mucoſa, maleolentia. Duodecima & terdecima habuit mediocriter. Quatuordecima à ſummo mane incipiens,vſque ad meridiem, toto corpore ſudabat, cum multo ſopore, vt ægrè excitaretur. Veſpere autem expertectus eſt,& corpus moderatè refrigeratum,vt vide-

C retur ſcilicet extincta febris. Mirum niſi hęc iudicatio adeo placuit medicis,qui aderant,vt putarent iam inde ægrotum futurum ſine periculo. Nam erat ſudor calidus (dixiſſet enim Hippocrates haud dubiè,ſi eſſet frigidus) per totum corpus,ſine anxietatibus, (ſiquidem cum ſomno) & tactu quidem videbatur febrem ſubſtuliſſe, & hæc omnia in die decretorio ſunt acta. Reſtitit tamen nunc quoque idem imperfectæ ſolutionis, & futuræ recidiuæ ſignum,quod prius,puta pulſus in temporibus: quapropter decimaquinta, & decimaſexta,non cibis, vt qui bene iam haberet, ſed ſuccis vſus, vt qui adhuc ægrotaret; decima ſeptima ad noctem correptus rurſum eſt dolore earundem partium,& delirauit denuo,ac

D pus effluxit iterum, proceſſitq; delirium ad maniam, & durauit vſque ad vigeſimam primam, & vociferabatur attollere ſe tentans: non poterat tamen miſer caput ſuſtentare; protendebat manus, & ſemper fruſtra venabatur, quod quã ratione accidat phreniticis, in prognoſtici commentario, & multis alijs locis explicatum a me eſt. Vigeſima prima accidit ſudor circa dextrum latus, & pectus, & caput:hoc eſt, circa dextrum latus pectoris, & capitis. Qui ſudor non decretorius (fuiſſet .n. æqualis) ſed ſymptoma multitudinis & debilitatis, iuxta id, quod in aphoriſmo dicitur. Vbi ſudor, ibi morbus. Laborauit enim toto hoc morbo dextrum latus præcipuè: iam hinc abire cœperunt ſigna omnia in deteriora manifeſte. Nam ſudor ſecunda die accidit

ſecun-

ſecundum ſolam faciē, quæ deterioris ſudoris eſt ſpecies, & cœpit cōuulſiuos habere motus in partibus faciei, qui proceſſerunt, vſque ad tetanū, & puris conditio mutata eſt, abijtq; in ſeroſū, vſque dū poſtremo, extremis partibus amitti cœpit ſēſus, & homo mortuus eſt. Vt iā hinc conſtet, quam vere dixerit *Hippoc.* in prognoſtico, & in huius operis libri ſexti, ſectione quinta, aurē eſſe locum fallacē: fallaces enim, vt in commentario ſectionis ſextæ libri eius dixi, morbi ſunt, qui cū videātur eſſe ſedati, aut etiam ſoluti, redeunt. Cuius præſens hiſtoria præſtat accommodatiſſimum exemplum. Sed redeamus ad penſū. Eſt notatu dignū, quod ſi quid (inquit) voce conaretur plurimū, loquebatur quæ volebat perfectè, ſi verò repentè, atque vt aliud agens, & ſine magno conatu loqui inciperet, loquebatur ſemiperfecta, hoc eſt, non perfectè proferebat, ſed velut ore reſoluto. Hoc accidēs vidimus in quibuſdā per abolitā memoriā, alijs etiam per irrationalē obliuionē, qualē habebat Eratolai filius, cuius hiſtoria nuper narrata eſt, Nā quibus abolita eſt memoria, accidit aliquandò, vt vel in media prolatione verborū obliuiſcātur, atque ita ſemiprolata dimittant, cū verò quis ipſis dictat, & ſimul proferre iubet, perfectè proferūt, tēpore nullo vitio cōſiſtente in ſermonis inſtrumētis: melācholici etiā aliquādo per mentis alienationem balbutiunt, & quędā imperfectè prolata effutiunt, tamen cum aliquādo conantur aliquid proferre, & aduertūt animū, nullum in prolatione vitiū eſt, vt neq; ſit in eius inſtrumentis. Ab hoc homine mentis alienatio non aberat, verū aliorū ſymptomatū cōcurſio indicat, in aliam potius cauſā reijci debere, quam in dictorū vſū. Nam genæ, & labia mouebantur ſemper tremulè, quaſi ſemper aliquid loqui vellet, oculi quoque crebrò mouebantur, & in varios vertebantur intuitus: quæ non aliter quam incipiente reſolutione, aut conuulſione partium, fieri poterant. Fuiſſe verò conuulſionis initium, exitus declarauit. Nam deſijt hæc agitatio in immobilitatē oculorum, vt non amplius nictarent, ſed attentè intuerentur, & in tetanum, vt ceruicem cum capite circumferre cogeretur, & ſpina, quæ ex ceruice, hoc eſt, ſpina ceruicis, recta & inflexilis, vt ſimul cum capite & pectore moueretur. Conſentaneum ergo eſt, dicta omnia in conuulſionem reijcere. Nimirum antequam conuulſio muſculos apprehendat, mouentur conuulſoriè, imprimis quidē, facultate vim magnam retinente, cauſa verò præter naturam adhuc lædente exiguum: deinde paulatim præualente morbo, & incumbente facultate. Igitur imprimis conuelli muſculis, qui os claudunt, & qui buccas mouent tantum incipientibus, loquebatur ſemiperfecta, & ore velut reſoluto, quod ſcilicet conuulſio aperientium, claudentibus repugnaret, & labia, & genæ, & oculi, conuulſiuo motu mouebantur. Deinde, creſcente conuulſione, infixi ſunt oculi, & diſtorta palpebra ſuperna ſurſum verſus, velut conſuetò fieri ſolet, cū aliquid in oculum incidit. Poſtremò, ſecundum caput, ceruicem, & totam ſpinā, ſuperuenit tetanus.

A Factam eſſe conuulſionem multitudine ſanguinis in caput irruente, indicabant, color ſubcruentus, & tumor palpebræ in oculo dextro, & genarum rubor, & venarū in tota facie tumor: ſiquidem erant manifeſtæ & compactæ, hoc eſt, tumentes, & ſolidæ, atque obſtructæ multo ſanguine. Commemorata itaque ſigna erant conulſoria: reliqua extinctionem facultatum, quibus corpus regitur, & naturalis caloris ſequebantur. In quibus eſt illud inſigne, quod cum biberet, erat deſcendentis in ventrem, & pectus ſonitus (quod & Chartadi dicit accidiſſe, cuius hiſtoria paulo poſt narrabitur,) hoc ſignū vidi ego in multis moribundis, atq; haud ſcio an viderim in vllo eorū, qui ſuperuixerint, certè in vno tantum, eorum qui acutè ægrotarent, & id accidens acutæ fe- B bri ſuperueniſſet. Cauſam verò eſſe cēſeo eius accidentis, quod corruptis iam facultatibus naturalibus, potus pondere, & propria fluxilitate feratur, velut in demortuum corpus, atq; ob id ſonitum edat. Accedit etiam ſonitus edēdi alia cauſa, quod moribunda corpora flatum iam admittunt intra naturales cauitates, qui ingreſſu humoris, qui non fugitur paulatim à naturalibus inſtrumentis, ſed propria natura incidit, verberatus, edit ſonitum. *H*as ob cauſas ego hoc ſignum in peſſimis pono. Subſcribitque meæ opinioni præſens narratio. Pus etiam redditum ſeroſum, & graueolens, huius erat generis, naturalis caloris debilitatem indicans: ac multo magis illa pedum mortificatio, quæ in extremo iam tempore ſuperuenit, per quam tactus non ſentiebatur. Cum di- C cit ſpiritus mediociter moderatus ſemper, ne intellige fuiſſe per totum morbum moderatum (nā vt dictū antea eſt nona nocte ſuſpirabat) ſed nunquam fuiſſe maximas ſpiritus immoderationes, vt orthopneam, aut ſublimē ſpiritum, aut offendentē, aut talem alium. *L*inguam ſemicandidam ſemipallidam, qualis eſſe ſolet peripneumonicis fuiſſe à principio, ſecundum naturam redundantium humorū fiebat. Siquidem indicatum antea eſt, pituitam & bilem redundaſſe. Dolor capitis cur ſemper affuerit, nemo dubitet, cum locus præcipuè affectus fuerit caput. De huius ægroti curatione illud vnum iubet nunc monere, purgationes reuulſorias bene ac tempeſtiuè eſſe actas, miſſionem tamen ſanguinis (ſi modo vt ſermone, re etiam ipſa omiſſa eſt) perperam ne- D que ſine pernitie hominis eſſe omiſſam. Fuiſſet huic prima & ſecunda die, quibus vehemens erat auris dolor, & cephalalgia, mittendus ſanguis ex cephalica dextri lateris quantum vires ferrent, & ea vētris ſuppurgatio ex mercuriali, quæ die ſexta facta eſt, fuiſſet facienda die tertia aut quarta cum adhuc humores motu principij agitabantur, ferebanturq; ſua ſponte in aluum, & exibant lenta velut ex ouo biliosa ſubpallida. Fortaſſe enim, his tēpeſtiuè actis, inflammatio ante ſuppurationem eſſet reſoluta, & ea quæ accidit ſeptima die, fuiſſet firma morbi inclinatio: quod ſi tunc quoque exacerbatum eſſet denuo malum nocte diei nona, redeunte motu ſimili, eadem curatio eſſet rurſus repetenda, mittendusq; tunc

denuo

denuo ſanguis ex eodem loco, quanquam parcius, vtpote facultate minus iam conſtante. Quod ſi videretur peti à morbo copioſior miſſio ſanguinis, quã a facilitate poſſet ferri, affixendæ eſſent dorſo & ſpatulis cucurbitæ cum ſcarificatione, & rurſum (vt eſt factum) molienda aliqua alui ſubductio. His actis, corporeq. adeo vacuato, fuiſſet fortaſſe iudicatio diei quatuordecimę perfectior, quod ſi fuiſſet nihilominus imperfecta, & decimaſeptima ſuperueniſſet tanta exacerbatio, putari oporteret malum pernicioſum, & inſuperabile. Neque.n. omnia vinci poſſunt, quantumuis quis arte repugnet. Interim non eſſet omittenda (vt neq. medicis, qui hunc ęgrotum curandum ſuſceperunt, veriſimile eſt eſſe omiſſa) collytia ad aurem mitigantia imprimis; ac mediocriter repellentia, vt roſaceum, aut lac: deinde coquentia, aut tantillum reſoluentia, ſimulque anodina, vt mulſam calidam, aut chamæmellinum: poſtremo extergentia, & prohibentia putredinem, vt mulſam cum aliqua mirrhæ portione. Eſſent quoque toto morbi tempore vtiles frictiones crurum reuulſoriæ, & clyſteres. Eſſet quoque infundendum in caput oxyrrhodinum, cum phrenitica incipiebant apparere accidentia, & nerui iuxta ſpinam emolliendi, amigdalino, aut violaceo, aut alio eiuſmodi vnguento, cùm inciperent conuulſione rigere.

7 H*Arpalidæ ſorori circa quartum menſem; aut quintum prægnanti, tumores aquoſi circa pedes fiebant, & cauæ oculorum partes intumeſcebãt, & totum corpus in tumorem eleuatum eſt, vt leucoplegmaticis. Tuſſis ſicca. Orthopnea autem & aſthma eiuſmodi, & ſtrangulationes aliquandò ab ſpiritu, vt ſedens perſeueraret in lecto, decumbere autem non poſſet, ſed etiam ſi aliqua ſomni eſſet opinio, erat ſedens. Mediocriter erat ſine febre. Fœtus multo tempore immobilis erat, velut corruptus, & translabebatur. Comitabatur verò anhelatio fere duos menſes, fabis autem melle admixto vſa, & eclecmate ex melle, & cum ex vino bibiſſet Aethiopicum cuminum, melius habuit, poſtea tuſſiens excreauit multa cocta pituitoſa, alba, ſpiratio ceſſauit. Peperit verò fœmellam.*

Fieri in prægnantibus tumores edematoſos pedum rarum non eſt, neque vero eos in corpus totum procedere, quaſi leucophlegmaticæ ſint. Euenit enim, in ijs quæ pituitoſæ ſunt, ob menſtrui ſanguinis ſuppreſſionem, vt certè in alijs citra prægnationem, quibus ſupprimitur. Hoc tamen intereſt, quod ob ſolum affectum præter naturam ſupprimi, quam ob prægnationem, grauius eſt, neque expectatur auxilium à partu, vt in prægnantibus. Verum tantam anhelationem illi partium tumori accedere, rarum eſt, etiam ſi id quoque vidimus aliquando, & ſimul cum prægnatione finiri, atque ab his omnibus ſimul mulierem liberari. Nimirum morbi quibus affectus alioqui naturales occaſionem præbent, adeo periculoſi non ſunt. Eſt vero dignum admiratione, hanc non feciſſe abortum, ob tuſſim adeo crebram, & diutinam. Niſi fortè admirationem minuit, portaſſe fœmellam. Maiores.n. hæ, quam mares

A ſuſtinent occaſiones, & minus abortiuntur, ſaltem poſt primos menſes: fœmellæ.n. raro, niſi initio prægnationis, & antequam formationem receperint, neque mollem, excidunt, mares vero facilius, vbi iam augeri & moueri cœperunt, velut à quarto aut quinto menſe, quibus hęc mulier cœpit pati: cauſam eſſe exiſtimo, quod acetabula maſculorum ſunt ficciora, & motus vehementiores. Itaque hanc ne abortiret, non parum fortaſſe iuuit, fœmellam gerere. Atque ob id videtur Hipp. animaduertiſſe, & vt exemplo etiam indicaret, id quod medici omnes docent, difficiles & morboſas prægnationes, fœmineos conceptus indicare. Eſt præter hæc multorum medicorum opinio, quę non videtur ratione omnino deſtituta, eas quæ fœmellas conceperunt, vt morbis huiuſmodi, qui ex retentione excre-
B mentorum fiunt; ſolent magis capi, ita magis ab illis (partes ſint) liberari, quia .ſ. earum habitui magis congruunt, quàm earum, quæ mares conceperint. Deteriori.n. & morboſiori habitu ſunt illæ, quam quæ mares conceperũt magna ex parte: quare filias enixę in lethales morbos magis incidunt, ab æqualibus vero magis liberantur, potuit igitur præter dicta, hoc quoque Hipp. innuere, dicens, peperiſſe fœmellam. Scilicet ob id minus mirum fuiſſe euadere. Multis itaque de cauſis fuit rationi conſonum mulierem hanc parere fœmellam, vt quæ prægnationem habuerit adeo morboſam, vt quæ non fecerit abortum, vt quæ euaſerit. Percurramus igitur breuiter omnia quæ mulier hæc paſſa eſt. Circa quartum aut quintum
C (dubitantis eſt illa phraſis) menſem prægnanti, tumores aquoſi circa pedes fiebant. Primis tribus menſibus ſolent fieri vtero gerẽtibus, vomitiones, nauſeæ, & picæ vtpote ventriculo citò conſentiente cum vtero: tumores verò pedum, & alia eiuſmodi, non ante quartum, aut quintum, cum iam menſtruæ euacuationes pluries defuerint, & hepar diuturnitate cacochymiæ debilitatum ſit. Sed euenit dubitare, ſi tumores tales fiunt menſe quarto aut quinto, velut maiori iam facta patiendi cauſa, cur eo iam tempore ceſſant nauſeæ & picæ? Quæ enim a minori cauſa nata ſunt fieri, acceſsione maioris cauſæ, non ſolent extingui, ſed augeri, aut cum alijs morbis, qui ſuperueniant, commorari. Galen. 1. de ſymptom. cauſ.
D cap. 7. dicit, earum pleraſque ſic affici vſq; ad ſecundum & tertium menſem, in quarto verò deſinere partim vomitione vacuato humore, partim tempore concocta, muliere ipſa præ faſtidio pauca comedente: atque fœtu, vtpote iam grandiori plus trahente: atque ita totum corpus deſinere plenitudine laborare, & adeo vitioſo eſſe ſucco. Verum hæc ratio non videtur poſſe omnibus congruere. Sunt enim nõnullæ adeo excrementoſæ, vt illis plus aut deterius ſit, quod ſingulis menſibus efflueret, quam vt a fœtu trahi poſſit. Quibus conſtat futuram indies per totum prægnationis tempus maiorem cacochymiam. His ſiue ſuperueniant tumores pedum, ſiue non, non eſt cur faſtidia & picæ, & nauſeæ, ceſſent. Minus autem excremẽtoſis, in quibus ſcilicet vomitio-

nes primorum menſium,& inedia,& maior ſuctus grandioris iam facti fœtus,plus poterunt cacochymiam minuere,quam diuturnitas ſuppreſſionis menſtruorum , augere , ceſſabunt illa menſe quarto : atqui fieri poterit, vt his ipſis tunc incipiant aquoſi pedum tumores,quod diuturnitate ſit hepar debilitatum. Multo enim citius trahitur in compaſſionem vteri ventriculus,quam hepar,verum diturnitate intemperatum hepar retinet compaſſionem, quā ventriculus , vomitioneſiā exputgatus,deponit.Hoc verò non accidet quibus hepar erit firmum,ſed deponent ventriculi paſſiones,nullis tumoribus ſuccedētibus. Quamquam contrarium quoque poteſt quibuſdam euenire,vt nullis inſignibus ventriculi paſſionibus laborent , & deinde tumoribus pedum & aſthmate corripiantur, quibus ſcilicet eueniet ventriculum eſſe firmum,& infirmum hepar . Itaque tumores pedum raro fiunt ante quartum,picæ plerumque finiuntur intra tertium , neutrum tamen horum eſt perpetuum, neque eas quibus tumeant pedes , ventriculo antea laboraſſe,neque ſequs . Huic non narrat quid ante quartum acciderit,potuit vtrumuis accidere. Tumoribus pedum ,creſcente crudorum humorū copia , ſuperuenit oculorū & totius corporis tumor,qualis eſt leucophlegmaticis,& reſpirationis inſtrumenta occupata ſunt adeo,vt laborauerit maxima orthopnea , tanta ſcilicet,vt dormirat etiam erecta . Succi etiam principio erant adeo crudi,vt vexaretur ſicca toſſi.Febris exigua erat,quia non ex humorum in venis putreſcentia , ſed ex crudorum oppilatione in vijs ſpiritus , naſcebatur. Erat ergo qualis eſſe ſolet hydropicis,& aſthmaticis, vtriſque enim niſi quis alius accedat morbus,exigua tantum eſt fabricula.Illud verò videbatur in hac muliere horrendum magis fœtus motum multo tempore non ſentiri, & velut mortuum translabi ex latere in latus, cum mulier conuerteretur.Quod ſanè magnū incuteret timorē,videretur enim id fieri,quod fœtus eſſet deciſus ex vtero,& mortuus.Mortuum non fuiſſe conſtat,ſiquidem eſt ſuo tempore in lucem editus,tamen ęgrotaſſe eo tempore fætum intra vterum,non eſt dubiū, adeo vt non poſſet ſeſe proprio impetu loco mouere,neque verò continere , cùm matris corpus verſaretur , ſed pondere excideret , vt valde debilibus ægrotis videmus accidere:ipſi enim non poſſunt ſeſe erigere , ſi quis eos conetur erigere,neq; ſuſtentet, facilè decidunt. Laborare verò fœtus intra vterum morbis ſatis grauibus , quique plerumq; quadraginta dierum habent conſtitutionem,Hipp.docet libello de partu ſeptimeſtri. Durauit ergo fœtus ea debilitas fortaſſe plus quam menſem,quod ſignificauit dicens,multo tempore immobilis erat. Anhelatio verò durauit duos menſes . Dicit melius habuiſſe vſu fabarum admiſſo melle, & eclegmate ex melle,& potu cumini ethiopici ex vino : concocta enim eſſe excrementa,& tuſſiendo excreata.Fabā (dicit Galen.ſeptimo de ſimpl.facult.) ſi quid aliud,excreationibus ex thorace, & pulmone, eſt idonea . Mel eſſe thoraci congruentiſſimum ad extergēdum, &

A ad coquendum,inter omnes medicos conſtat. Atque ob hæc ſerapia omnia,& eclegmata pectoralia,parantur ex eo,& alia quæcūque, ſiue catapotiorum forma,ſiue bolorum,pro thorace parantur , nullo ſucco melius quam melle conformantur . Duobus modis potuerit hic vti faba,atque vterq; fuerit vtiliſſimus, aut ex fabacea farina melle ſubacta formatis catapotijs,aut bolis,aut melle cui farina inſpergeretur. Ego verò intelligo, vſam eſſe farina melle ſubacta, atq; ſeorſum eclegmate ex melle , aut ſolo & deſpumato,aut cū realia,ſuccoue alio, velut eclegmate ex adianto , aut hyſſopo , aut alio ſimili. Dicit enim,quaſi duo diuerſa medicamēta inuēs,faba melle admixto vſa,& eclegmate ex melle. Cumini genus omne habet vim calfaciendi tertio ordine,& diſcutit flatus valenter,probatur maximè inter omnia eius genera ethiopicum,vt inquit Dioſcorides. Quoniam verò eius puluerem ex vino potare iuberent medici,conſtat eos concoctu cōtumacem eſſe cēſuiſſe ſuccum,qui in mulieris thorace redundaret:neque ſane aliter,vti oporteret in hac,tam valenti auxilio , cum pręcipuè in diureticis eſſe à Galeno dicatur cuminum, quorum uſus in grauidis periculoſus eſt.

8\. *Polycratis uxori,æſtate circa caniculæ ſydus,febris, Spiritus matutinus minor. A meridie verò erat ſpiritus magis,& paulo denſior , Tuſſis & excreatio ſtatim ab initio ſimilis purulētis. Intus circa arteriā & fauces ſibilus erat,& cerchnon id eſt ſtridula aſperitate Facies boni coloris. In genis rubor non abundè*
C *coloratus,ſed moderatè floridus. Procedēte autē tēpore etiam vox aſpera facta eſt , & corporis colliquatio,& circa lumbos eruptiones , & aluus extremo iam tempore liquidior. Septuageſima die febris exterius plurimum refrigerata eſt: in temporibus autē quies. Spiritus autem denſior fiebat. Poſt hanc verò requiem ſpiritus denſior adeo, vt ſedens perſeueraret , quare & mortua eſt . In arteria verò ſonitus multus inerat,& ſudores praui. Et intuitus admodum ſanam mentem indicantes , ad extremum vſq; tempus. Superuixit iam refrigerata dies plures quā quinque . Poſt primos autem , purulentum excreare perſeuerabat,*

Vxor Polycratis,vt ex ſymptomatum narratione licet colligere,laborauit primum perip
D neumonia , deinde ex ea breui incidit in ſuppurationē, & à ſuppuratione poſtremo in tabem,à qua cito eſt mortua. Inſumpti enim ſunt in has omnes mutationes , paulò plores quam ſeptuaginta dies, cum ſoleant quidam tabidorum,durare etiam annos . Neque tamen hoc non fuit rationi valde conſonum , quia ex peripneumonia, vt ea eſt breuioris conſtitutionis, quam pleuritis ita citius fit ſuppuratio, & illius vomica rumpitur prius , & oſſi prius etiā perpurgentur,tabeſcunt ab ea prius ſuppurati,vt in commentarijs ſectionis 5.aphoriſmorum indicauimus. Iam verò tabidi facti,qui ex interna inflammatione tales facti ſunt,breui moriuntur, atque tanto breuius, quanto ex inflammatione acutiori. Qui enim tabeſcentes durāt diu,ij ſūt,qui ex deſtillationibus à capite,aut

te, aut toto corpore, vel ex congeſta inter latera pituita, inceperunt. Merito igitur quæ à peripneumonia procedit ad tabem, adeo breui conſumpta fuit: futuram verò citò mortem ſignificauerunt lethalia ſigna citiſſimè apparentia, & celeriter alia ex alijs fientia. Laboraſſe enim à principio pulmonem, indicauit hæc ſyndrome ſignorum, febris continua, difficultas ſpirandi, tuſſis. Si.n. fuiſſet pleuritis, adfuiſſet etiam dolor, qui tamen non adfuit. Sed & rubor genarum, & ſibilus, & cerchnon, hoc eſt, aſperitas rancida, circa aſperam arteriam, & fauces, pulmonis, & arteriarum eius indicant affectionem. Quod ſpiritus veſpertinus maior erat & denſior matutino ſignum erat malum, paſſionem ſimul indicans, & periculũ. Nam peripneumonia rarò non eſt pituitoſa inflammatio, cuius febris, quotidiana habet incrementa. Fieri verò hęc veſperi à prandio, familiare eſt omnibus catarrhoſis, & quacunque cauſa tabeſcentibus, quorum vtrunque huic aderat fluxionem ſcilicet ſecundum pulmonem pati, & ad tabem vergere. Nam erat ſtatim ab initio tuſſis, & excreatio ſimilis purulentis, hoc eſt, qualis in ijs qui tendunt in ſuppurationem. Huiuſmodi autem eſt tuſſicula quædam moleſta, partim omnino ſicca, partim cum tenui excreatione, & alba. Cum ergo maligna inciperet pulmonis inflammatione laborare, citò proceſſit in ſuppurationẽ, & tabem pariter: Cum ſupra ſuam conſtitutionem, quæ ſeptem dierum eſt, prorogata ſit peripneumonia, procedente tempore, etiam vox eſt facta aſpera, & accidit corporis colliquatio. Siccеſcente ſimul toto corpore, & aſpera arteria. Nam vox clangoſa, quæ ob ſiccitatem arteriæ fit, vocatur aſpera. Factæ ſunt circa lumbos eruptiones, quæ etiam recenſentur ab Hippocrate inter ſigna ſupprato-
„ rum in prognoſtico, vbi ita dicitur, Cæterum
„ omnes ſuppuratos ex his ſignis cognoſcere
„ oportet. Primum quidem ſi febris non dimit-
„ tit, ſed diu quidem tenuis eſt, noctu verò am-
„ plior, & ſudores multi oboriuntur, tuſſiq; ac
„ tuſſiendi promptitudo ipſis adeſt, & nihil me-
„ morabile expuunt, & oculi caui fiunt (hoc fit
„ ſimul cum corporis colliqueſcentia) & ma-
„ xillæ ruborem contrahunt, & vngues quidem
„ manuum curuantur, digiti verò caleſcunt, &
„ potiſſimum ſummi; in pedibus tumores fiunt,
„ & cibos non appetunt, & puſtulæ, per corpus
enaſcuntur. *H*orum plurima adfuerunt vxori Polycratis. Cui puſtulæ factæ præcipuè ſunt circa lumbos. Illud quoque accidit, vt reliquis tabeſcentibus conſueuit, quod extremo iam tempore aluus liquidior facta eſt, Aphor.
„ 1 ſect. 5. dicit Hipp. quibuſcunque tabe labo-
„ rantibus capilli de capite defluxerint, hi, alui
profluuio accedente, moriuntur. Capillos defluere tabeſcentibus, ſignum eſt in extremo conſtitutorum, quod huic mulieri non narratur accidiſſe, neque verò neceſſarium eſt adeſſe omnibus, & mulieribus quidem multo minus, vtpote quarum capilli radices habent firmiores, & ex craſſiori ac lentiori fuligine. Poſtremò acciderunt poſtrema iam ſigna, quæ accidere ſolent moribundis. Nam ſeptuageſi-

A ma die refrigerata ſunt extrema, videbaturq. extincta febris, quia & in temporibus facta eſt quies, hoc eſt, ceſſauit pulſus in temporibus ſentiri, id quod extinctione naturalis caloris factum eſt. Reſpiratio verò fiebat denſior, atq. adeo poſt hanc requiem, hoc eſt, poſt hanc apparentem infebricitationem, tanto denſior, vt niſi ſedens, eſſe non poſſet, itque durauerit, vſque dum mortua eſt. Erat verò etiam ſibilus in aſpera arteria. Fiebant hæc purè in aſperas arterias pulmonis regurgitãte, & vias ſpiritus obſtruente, atq. ita demum ſuffocante. Quod quidem in tali ſtatu conſtitutis facilè fit, quia debiliſſima facultas non poteſt diu laborioſam reſpirationem ſuſtinere. Aderant quoq. ſudores praui, quales ſcilicet per ſyncopem ſolent, frigidi ſecundũ faciem, & frontem. Nihilominus conſtabat mẽ-
B te, atque ad extremum vſque vitæ finem conſtitit, quod intuitus indicabat. Scilicet cum iam loqui non poſſet præ anguſtia, non erat vnde quis iudicium ſanæ mentis acciperet, niſi ex oculis. Modum verò quo ægroti intuebatur, magnam præſtare ſignificationem mentis, ex ijs, quæ in prognoſtico docet Hippocr. facilè intelliges. Congruens autem fuit huic mortis generi, mentem ad extremum vſq. conſtare. *I*ta enim conſueuit in ijs, qui tabeſcunt ex ſuppuratione, ſicut & in extremo, & cum iam iam videntur extingui, durare pluſquam quis ſperet. Velut hæc, quæ iam refrigerata, & pulſu deficiente, etiam in temporibus, durauit plus quam quinque dies. *I*d verò fit in ijs, qui extinctione moriuntur, potiuſquã morbi magnitudine. Exſoluitur enim vis ſenſim.
D Concludit Hippoc. narrationem, dicens, poſt primos autem purulentum excreare perſeuerabat. Quæ verba non ad extremos hos dies debent referri (in his enim excreari iam deſineret) ſed ad totum morbum: ſignificant enim, poſt primos dies, velut poſt primam ſeptimanã, toto reliquo tempore excreatum eſſe pus.

9 *E I quæ ſupra portas habitabat, iam ſeniori febricula oborta eſt, quæ cum iam deſineret, ceruicis dolor vſque ad ſpinam & lumbos, & harum partium non valde potens erat. Maxillæ erant compactæ, & dentes in ſeipſos, magis quam vt ſpecillũ admitterent, & vox balbutiens, quod reſolutum, & immobile, & debile eſſet corpus. Conſtabat autem mente. Calfactorijs, & melicrato tepido, tertia die*
D *fere laxauit, & poſt hæc ſuccis & inſulis ſana euaſit. Euenit autem hoc cum autumnale tempus finiretur.*

Huic mulierculæ factus eſt, in febriculæ lentę, quales ſenibus ſunt familiares ſolutione, abſceſſus: congruens ſanè ſolutio, & febris naturę (ſiquidem erat lenta) & ætati mulierculę, ſiquidem ſenior iam erat. Factus verò & abſceſſus ad articulos ſpinæ, à ceruicis initio vſque ad lumbos, neque ſolum in articulis fecit dolorem humor, ſed in neruorum etiam initia refuſus, omnium eorum fecit reſolutionem, in quibuſdam maiorem, in quibuſdam minorem. Nam aliarum omnium partiũ, quæ motum ab ſpina recipiunt, non valde potens

erat,

etat, id eſt, non bene eas poterat mouere, quod reſolutum, & immobile, & debile eſſet corpus. Manifeſtè autem reſoluti ſunt muſculi mouẽtes linguam, & aperientes os. Nam balbutiebat, & habebat os clauſum, & dẽtes adductos, adeo vt ſpecillum nõ admitterent. Quod quidem accidens fieri poterat, ob conuulſionem claudentium, aut ob reſolutionem aperientiũ, ex alijs verò quæ vnà aderant, veriſimilius eſt in reſolutionem reijci. Præterquã quod *H*ippoc. id noluit ſub dubio relinquere, dicens, quod reſolutum, & immobile, & debile eſſet corpus. Velut etiam quod affecta erat lingua cum maxillis, conſtat affectionem ad totam ceruicem pertinuiſſe. Nam muſculi eas partes mouentes, deſcendunt ab ipſo cerebro, qui iam iam incipit ſpinalis medulla. Itaque ipsũ etiam cerebrum abſceſſus partem accepit. Atque ob id *H*ipp. cum dixiſſet maxillæ compactæ, & vox balbutiens, velut quiddam notatu dignum adiecit, conſlabat autem mente. Nimirum cum laboraret cerebrum, videbatur conſentaneum, vt mens quoque eſſet læſa. Verum non adeo mirum eſt, vt non occurrãt ſæpe, læſiones motus ſine ſenſuum læſione, vergente, vt dixit in proximo libro Hipp. ſucco ad corpus. Calefactorijs (vt fortaſſe frictione olei vulpini, aut ricinini) & collutione oris ex melicrato tepido, atque etiam eiuſdem melicrati potione tertia die ferè laxauit, cepit ſ. laxare os, vt poſſet iam abducere dentes, & accipere pluſquam melicratum, & poſtea ſuccis, & iuſculis vtens (quod ſcilicet nondum haberet maxillas adeo ſolutas, & firmas, vt poſset cibis vti) paulatim euaſit omnino ſans. Videbitur curatio fuiſſe leuior, quam pro magnitudine affectus. Verum ſcire oportet, affectus partium iudicatione factos, multo facilius curari, quam cum ob multitudinem, aut cacochymiam fiunt, præcipuè cum nondum iudicatorij abſceſſus, ob medici incuriam, aut quod eius copia non fuerit, induruerint, aut inueterauerint. Nam perpauci ſunt particularum affectus curatu difficiles, niſi quod foueantur à multitudine, aut à cacochymia corporis totius, aut aliarum partium. Quod in iudicatorijs abſceſſibus non euenit. *H*inc fit, vt morbus regius in febris ſolutione ortus, per quem & vrina & deiectio ſunt quales in bene valentibus, facillimè ſoluatur, ac breui: qui vero ob bilioſam fit cacochymiam, non niſi ſæpe, ac vehementer expurgato corpore. Dicit eueniſſe hoc, cum autumnale tempus finiretur. Merito profecto. *N*ã autumni finis partim retinet autumni cõditionem, partim hyemis conditionem imitatur. *I*n autumno vero fiunt dyſcriſiæ, ſeu difficiles iudicationes, quales præcipuè quę per abſceſſus: in hyeme fiũt dolores laterum, & lumborum, & reſolutiones, vt in aphoriſmo dicitur. Contigerunt igitur huic omnia ſecundum temporis conditionem.

10 *V*ENctor, qui iuxta Harpalidem, impotentior crurum, & manuum factus (circa autumnum), bibit tunc pharmacũ, ſurſum ac deorſum purgans. A purgatione febris, & in arteriam fluxit tale, vt loquentem impediret, & vt inter loquendum anhelaret, ſimiliter ac angino ſus raucus. Suffocatio deglutiente, & alia anginoſa, tumor autem non erat. Febris autem & tuſſis intendebatur, & excreatio humida, & multa pituita. Progreſſu temporis etiam dolor circa pectus, & mammam ſiniſtram. Cum autem exurgeret, aut moueretur, anhelatio multa, & ſudor a fronte, & capite, & quæ circa fauces habebat, mollius autem, dolore in pectus deſcendente. Ab initio igitur fabis tinctis melle vtebatur. Poſtquam autem febres detinebant, magis oxymelite calido, & multo mellis linctu. Tranſactis quatuordecim diebus, omnia deſierunt, & non multo poſt, crurum & manuum potens eſt factus.*

A (margin) — *H*ic ob redundantiam craſſorum & frigidorum ſuccorum, quibus, eum in autumno contingit eſſe plenum, cœpit pati crurum & manuum pariter reſolutionem. B Caſus ſane ſatis periculoſus. *N*am vbi omnes pariter artus pati incipiunt, merito timetur communi omnium principio, cuius reſolutio apoplexia eſt. *H*anc, arbitror, ob cauſam, bibit tunc (nã illud tũc feſtinationem ſignificat) pharmacum ſurſum & deorſum purgans. Cũ vero eſſet excrementorum copia, maior quam vt poſſet vni quantumuis forti expurgationi cædere, factũ eſt, vt febris, & multæ fluxiones excitarẽtur, alteratis ſ. & exagitatis ſuccis, magis quã euacuatis, & periclitatus inde eſt, ſiquidem febris fuit acuta, fluxio autem in ſpiritales vias abũdanter incubuit: primum quidem in ſuperiores, & quæ ad ceruicem ſunt, vnde cum aſperitate arteriæ anginoſus & raucus factus eſt, & ſuffocabatur deglutiens, omniaq. apparebant, C vt in anginoſo, quamuis tumor exterius nullus apparebat, quia non tam erat cauſa horum inflammatio, quàm multa fluxio in gulã, & aſperam arteriam incumbens. Adeo angebatur, vt cum exurgeret anhelaret, & præ anxitate ſudaret, ex capite, & fronte. Deinde cœperũt, deſcendente fluxione ad pectus, quæ circa fauces, habere mollius, & tunc adhærente lateribus pituita, ſuperuenit dolor circa pectus, & mammam ſiniſtram. Ab initio cum ſ. fluxio partes fauciũ & colli magis afficiebat, & curationis gratia, atq. ob raucedinem, vtebatur eo medicamine, cuius nuper in hiſtoria vxoris Policratis facta eſt mentio, ex farina fabarum et melle, poſtquam verò febris videbatur produci, et fluxio altiores partes obſidere, cœpit vti oxymelite calido abundantius, D et multo linctu ex melle, ſeu ſolo, ſeu cũ ſuccis quibuſdam parato, ita vt fit in pleuritide, et peripneumonia, et alijs huiuſmodi paſsionibus. Tranſactis quatuordecim diebus omnia hęc deſierũt cum febre, atq; adeo crurum etiam et manuum vim paulo poſt recuperauit: eadem prorſus ratione, qua, qui à conuulſione tenetur, febre ſuperueniente liberatur. Nam, vt ſoluatur febre, eadem ratio eſt, reſolutionis et conuulſionis à repletione, et aliorum morborum à multitudine crudorum habentium ortum.

11 *C*Hartidi febris ardens, vomitus bilis multæ, & infra alui egeſtio, vigiliæ, & in ſplene tumor rotundus. In ipſo mane ſurrexit ſtrepitu circa ventrem ſine dolore facto. Vbi verò aluum exoneraret,*

ret, ſubijt ſanguinis velut victiſſimæ pluſquam congius, & vbi iterum, ac tertio cohibuiſſet, compacti grumi. Anxietas autem circa cor, & ſudor exiguus per totum ferè corpus, & febricula, frigeſcere videbatur. Et primum quidem mente conſtabat, procedente autem die, & anxietas maior, & inquietudo, & ſpiritus paulo denſior, & confidentius ac benignius, quàm pro tempore alloquebatur, & excipiebat, & quædam animi deliquia videbantur ſupervenire. Offerentibus autem quibuſdam ſuccos, & ex farina aqua, non ſoluebantur. Sed ſpiritus ad veſperam valde multus erat, & iactatio multa, & in dextra ac ſiniſtra conuertens ſeſe, nullo tempore quieſcere poterat. Pedes frigidi. In temporibus, & capite calor maior. Propinqua iam morte exigui ſudores multi, & cum biberet ſonitus in thoracem, & ventrem deſcendentis potus. Quod autem peſſimum. Dicens verò velle ſibi aliquid deſcendere & intendens oculos, non diu ſe cohibens mortuus eſt.

*H*ic eſt Chartides, cuius nuper meminit in hiſtoria filij Cydis, ob illud ſignum, quod huic quoque accidit in ventre, dum biberet, ſtrepitus ſcilicet, velut deſcendentia in thoracē & ventrem. Quod ſignum tanti momenti facit *H*ippo ad mortem ſignificandam, vt non contentus narraſſe, dicat, quod autem peſſimum, quaſi diceret, hóc autē peſſimum eſt. Sed enarremus hiſtoriam à principio. Hic, quantum intelligo, intra diem naturalem mortuus eſt, ex febre ardente cum cholera morbo, quæ in profuſam ſanguinis deiectionem proceſſit, ex qua per ſyncopem interijt. Quamquam legitur in quibuſdam codicibus, tertio manè, iuxta quam lectionem fuerit mortuus Chartides intra diem tertiam. Et fieri quidem potuerit vtrumque. Nam choleram, quantumuis vehementem, in diem tertiam protrahi, mirum non eſt, præcipuè ſi ſanguinis deiectio non acciderit vſque ad tertium mane, quod intra ſecundum eſſet diem. Neq; mirum adeo fuiſſe vehementem, vt intra diem hominem tolleret, ſi in ipſo primo mane ſuperueniret deiectio ſanguinis. Iuxta hanc ergo lectionem, videtur Chartides cœpiſſe febricitare veſperi, & totā noctem tranſegiſſe vigilem, mouendo, ac deijciendo, & primo mane deſcendiſſe ad deiectionem, ac deieciſſe ſanguinis optimi, ac velut effuſi ex iugulata victima, pluſquam congium, hoc eſt, pluſquam duodecim cotylas (cōgius enim capiebat ſex ſextarios) atque ab ea tam copioſa ſanguinis effuſione, cum ſignis inſtantis ſyncopis, perſeueraſſe diem totum, vſquedum veſperi, ſuperueniente alia effuſione ſanguinis, non extra corpus iam ob debilitatem, ſed in ipſa inteſtina, mortuus eſt. Quam autem cauſam affectionis huius fuiſſe ſuſpicer, ſupereſt dicam. Cum errore facultatum naturalium, ob malignam aliquam ſanguinis totius qualitatem, & debilitatem lienis, multa ſanguinis copia ad eum ſeſe collegiſſet, intumuit adeo, vt rotundi tumoris ſpeciem præberet tactui ſatis conſpicuam, vt ex manifeſta, ac facili eius cognitione, conſtaret eſſe magnum, ex rotunda figura pertinere ad viſcus potius quàm ad vllum muſculorum. Putreſcētibus igitur ijs qui oppilati erant, ſuccis, orta

A eſt febris ardens. Irritata verò lienis facultas multitudine ac qualitate, cœpit in ventrem, ſuperiorem pariter & inferiorem reuomere, primum bilioſos ſuccos, ſecernens inutilia ab vtilibus, paulo autem poſt non potens iam ſe continere, (ita vt fit, cum euacuationes incipiunt à maxima irritatione) reiecit omnia affatim, adeo vt vel ipſe ſanguis colore integer, & ſimilis ſanguini victimæ effunderetur, penèque exhaurirentur venæ per ipſum lienem. Niſi forte tunc quoque hepar conſpirauit cū liene, atque, vt ita dicam, ſimul cum illo ſe ſe præcipitauit. Vtcunq; hoc habeat, iam inde, velut cum ſyncope reliquum eius diei colluctatus, veſperi mortuus eſt. Fuerint verò ſyncopis duæ cauſæ: nimia euacuatio ſanguinis cum qua non potuit non exhauriri vitalis ſpi-

B ritus maxima copia, quia boni, atque integri ſanguinis erat effuſio, & ex impotentia facultatis naſcebatur, & grumi detenti intra ventrem. Nam cum ille vitium exolutionem ſentiens, ſemel atq; iterum cohibere curaſſet, atq; valenter ſphyncterem aſtrinxiſſet, compacti ſunt grumi. Sanguis enim mox ac ventrem incidit, hoc eſt, extra venas & arterias effunditur, concreſcit in grumos, & corrumpitur, atq; eius corruptio multo maiorem, quàm vllius alterius ſucci, infert noxam cordi. Symptomata, quæ totam eam diem, vſq. dum ſpirauit, affuerunt, apertam habent interpretationem. Nam anxietas & iactatio, & febris extinctio, & ſudor exiguus, & ſpiritus denſior, exolutionis vitalis facultatis ſunt, vt etiam frigiditas pe-

C dum cum calore maiori temporum & capitis. Exiguum. n. quod vitalis calidi reliquum eſt ad pedes, aut manus non effunditur, expirat verò per arterias capitis, & temporales, vnde & ſudores ea parte ſolum orti, ſyncopales ſunt. Iam verò ſtrepitum deſcendentis potus, eſſe corruptionis facultatum, quæ regunt noſtra corpora, interpretati antea ſumus. Delirauit quoq. tametſi non maniacè. Scribit n. id ſolū habuiſſe delirij, quod alloqueretur, & exciperet homines confidentius, & benignius quàm pro tempore, hoc eſt, quàm conueniret hominem in tanto periculo conſtitutum. Omnia verò huiuſmodi deſipientiam indicant, nō verò qualem phrenitis facere ſolet, ſed qualem nonnunquam debilitas, quam medici mentis vacillationem vocant. Narrat etiam Hippoc,

D quid ſit actum. Offerentibus (inquit) quibuſ-
„ dam (medicis ſcilicet adſtantibus) ſuccos, & ex
„ farina aquam, polentam ſcilicet, ad reficiendum hominem, & ad cohibendas euacuationes. (*N*am farina vt & amylum cohibet, non quidem adſtrictione, ſed agglutinatione & lentore) non ſoluebatur deliquia, ſed procedebant, augebanturq; ſigna ſyncopes. Memini me, aliquando ad ægrotantem in hoc eodem periculo conſtitutum, accerſitum eſſe, ſimul cum alio medico non vulgari, qui eum à principio ſuſceperat curandum, in quo, quod cōſilium cœperimus, dicere non grauabor quandoquidem optimè ceſsit, & ille euaſit. Tenebatur quidem ille iam aliquot diebus febre continua, ſuperuenit illi quadam die morbi (neque enim memini qua) deſidenti ad

deiectionem, fluxus ſanguinis, non minus copioſus quam Chartidi, & ex eſſluxu, ſimiliter atque ille, periclitatus eſt. Cibum concoctu facilem, & tenuem, & reficientem facientem facilè dari crebrò iuſſimus, vt iuſcula gallinæ refectoria qualia quæ ſucci alicuius permiſtione parantur. Interim odoribus rerum eſui aptaratum, vt carnium, panis recentis, & vim refocillari. Cordi aliquid eorum quæ proprietate quadam dicuntur illud roborare, admoueri, & clyſteres diſſoluentes grumos ſine irritatione infundi, vt ex mulſa, & ventrem totum vnguento diaphœnicon illinire. Erat itaque tota curatio in refectione virtutis, & ventris adſtrictione, & grumorum paulatina diſſolutione, & euacuatione. Si enim, ſine reliquis, agatur ſola refectio, non erit ſatis, grumi enim inferent mortem: ac multo magis, ſi quis ſimul adſtringat: ſi verò grumos curet diſſoluere ſine roboratione non poterit euacuatio ſuſtineri, ac multo minus, niſi quis etiam adſtringat. Itaque ea omnia ſimul facere expedit in hoc, et quocumque alio caſu ſimili. Chartidi forta ſſe non fuiſſet ea curatio ſatis, quòd non mediocriter iam debilitato ex cholera, ea ſanguinis effuſio ſuperueniſſet.

12 *E Rmoptolemi vxori hyemis tempore febris: & capitis dolores, & cum biberet, vt difficulter bibens ſurrexit, & cor ſe ſanaſſe dicebat. Lingua humida a principio. Occaſio autem videbatur horrere poſt balneum eſſe. Vigil & nocte & die. Poſt primos dies interrogata, non ſolum caput ſed totum corpus dolere dicebat. Sitis quandoque vehemens quandoque moderata. Quinta, & ſexta, & vſque ad nonam, ferè delirium: & ſtatim ad ſe ipſam: loquebatur cum ſopore ſemiperfecta. Et manum aliquando extendebat ad dealbatum parietem, & ceruical frigidum eſſe ſentiens, capiti, & lateribus admouebat. Et aliquando proiiciebat ſtragula, & in dextro oculo ſubcruentum erat. Et lacrymabatur. Vrina autem qualis a pueris peſſima eſt ſemper. Deiiciebat verò a principio quidem ſubrufa, deinde autem aquoſa admodum, & talis coloris, Vndecima videbatur moderatius eſſe calida. Et ſine ſiti aliquando fiebat, adeo vt niſi quis daret, non peteret. Somni primo quidem tempore fiebant interdum mediocriter ad noctem autem vigil erat, & laborabat magis ad noctem. Nona venter perturbatus eſt, excernens aquoſa, eodem modo & vndecima ſequentibus autem moderatè, multa excretio erat, & huiuſmodi. Erant autem in prioribus diebus indignationes, & clamores velut puerili, & vociferatio, & timores, & circumſpectiones, cum ex ſomno excitaretur. Quatuordecima verò operoſum erat ipſam continere, exilientem & clamantem repentè & pertinaciter velut ob plagam, & grauem dolorem, & timorē quaſi quis ipſam apprehendens, tempus quoddā modicum detineret. Deinde rurſus quietem agebat, & comate preſſa, dormiens perſeuerabat, omnino non videns, aliquando verò neque audiens. Mutabatur verò ferè totam eam diem crebro in vtrumque, tumultum, & quietem. Sequenti nocte ſubiit quiddam ſubcruentum, velut mucoſum, & rurſum velut limoſum. Poſtea valde porracea & nigra. Decimaquinta verò acutæ iactationes, & timores, & vociferatio fiebat lenis. Conſequebatur autem*

A *efferatio, & indignatio, & eiulatus, niſi cito ei quod vellet eſſet porrectum. Et cognoſcebat quidem omnes & omnia, ſtatim iam poſt primos dies, & illud oculi ſedatum eſt: mania autem ſecundum occaſionem, & dicta mutatio ſequebatur ad ſoporem. Audiebat inæqualiter, quædam quidem vehementer, etſi ſummiſſe quis loqueretur, quædam verò clarius oportebat eloqui. Pedes ſemper æqualiter cum toto corpore calidi vſque ad vltimos dies, verùm decimaſexta minùs, decimaſeptima moderatius quam aliis habens, ad noctem vt horrore ipſi ſuperueniente, contrahens ſeſe, magis febricitauit. Et ſitis multa erat, alia autem ſimilia conſequebantur. Tremores autem in manibus fiebant, & caput concutiebat, & oculorum intuitus praui, & ſitis fortis,*
B *& cùm potaſſet, rurſum petebat, & rapiebat, ac largiter bibebat, auellere autem non poterant. Lingua ſicca, & manus ambas in os ferens, manducabat, cùm eſſet tremula. Atque ſi quis offerret aliquid comedendum aut ſorbendum, largè ac maniacè deglutiebat, ac ſorbebat. Et quæ circa intuitum praua. Tribus autem diebus aut quatuor ante finem horrores quandoque incidebant ipſi, vt contraheret corpus, & contegeretur, & anhelaret. Crura conuellebantur, & refrigeratio pedum, ſitis autem ſimilis, & quæ ad mentem attinent ſimilia. Et ſurrectiones, aut inanes, aut pauca, & tenuia. cum quadam exigua tentione. Vltima autem, vigeſimatertia, oculus magnus mane erat, & circumſpectio breuis, & quietem habebat, aliquando quidem abſque contectione, & ſopore, ad veſpe-*
C *ram autem dextri oculi motus qualis intuentis, aut aliquid volentis ab externo angulo ad naſum, cōgnoſcebatque, & interroganti reſpondebat. Vox poſt multa ſublaſa, & præ vociferatione fracta, ac rauca.*

Longa certè, et difficilis eſt hæc narratio. Magna enim ex parte eſt incondita, et præpoſtero contexta ordine, et verbis obſcuris. Quapropter maximus labor erit in ipſius dictionis expoſitione. Quod ad huius morbi ſpeciem, ſeu eſſentiam attinet, conſtat fuiſſe febrem ardentem, cui ſucceſſerit phrenitis. Quod verò ad internam cauſam, et ſuccos qui in mulieris corpore redundabant, multiplices ac multam omnium copiam. Nam bilis erat multa, et ea quidem partim flaua, partim nigra
D ex vſtione. Sed et crudi ac pituitoſi inerant, non pauci. Ex hac ſuccorum varietate, et copia, nata ſunt adeo multa et varia ſymptomata atque adeo contraria, et hanc ob cauſam morbus fuit adeo magnus, et perniciosus. Cerebrū præcipuè paſſū eſt, vt in reliquis phreniticis, ſed et cor ſatis inſigniter, vt in melancholicis ad hæc facilè ſit percurrenti, referre ſymptomata omnia, quæ continet hæc narratio. Dicit hyemis tempore accidiſſe hanc febrem, non quod talis cum hyemis natura congruat, ſed vt intelligas, ideo fuiſſe adeo periculoſam, quod non congrueret. A principio adfuit febris, et capitis dolor, vt par erat futuro phrenitico, quia ſi quæ pars per morbum dolet, in eam fiunt abſceſſus, atque ſi ante morbum, in eam morbus firmatur. Initio morbi cum offerretur illi potus, ſurrexit ad bibendum more eorum qui difficulter bibunt, et hau-

ſto

ſto potu dicebat ſe cor ſanaſſe , quia ſcilicet
magnum ſenſit ſecundum cor ſolatium ex po-
tu,vt faciunt plerumque qui anguntur, & pa-
tiuntur deliquia.Hęc melancholici ſucci erat
nota,quia hic ſuccus cor debilitat,& angit:ſi-
cut & quod mox apponit,lingua à principio li
uida. Occaſionem febricitandi , dicit , videri
fuiſſe horrorem poſt balneum. Vulgus homi-
num diceret , illum horrorem cauſam fuiſſe
febris,& eſſe hominem refrigeratum , re vera
tamē nō ita erat, ſed balneum intempeſtiuum
rigorem fecit , & toti morbo dedit initium.
Neque mirum.Nam vbi corpora prauis ſuc-
cis,aut crudis,aut multis,ſunt referta,balneū
periculoſum eſt , niſi prius vacuetur, aut ex-
purgetur . Quia balneum in talibus fundit, &
mouet magis quam euacuat , & ita fluxiones
multas mouet,& putreſcendi ſæpe prętat ini
tium.Cùm igitur hæc mulier eſſet plena pra-
uis & varijs excrementis , non mirum læſam
eſſe adeo,vt primum excrementis per ſentien-
tes partes delatis, rigeret, putrefactis deinde,
febricitaret acutè . Primis diebus erat vigil
die ac nocte,ob magnitudinem febris,& capi-
tis dolorem,poſt primos (duos aut tres fortaſ-
ſe) dies, interrogata , dicebat non ſolum ca-
put,ſed totum etiam corpus dolere,creſcente
febre,& debilitate.Sitis quandoque vehemēs,
quandoque moderata . Hæc enim, & alia ferè
omnia inæqualiter ſecundum tempus inerant,
ob ſuccorum, varietatem . Quinta & ſexta , &
vſque ad nonam fere,delirium , hoc eſt,fere
continenter delirabat , & ſtatim ad ſe ipſam
redibat,loquebatur cum ſopore ſemiperfecta.
Quę etiam diuerſa ſunt,& diuerſorum humo-
rum ſigna.Erat etiam tunc quoque vehemens
exultio,nam manus extendebat ad dealbatum
parietem,quem propè habebat , & vertebat
ceruical,atque qua frigidum erat, admouebat
capiti, & lateribus , & aliquando proijciebat
ſtragula . In dextro oculo ſubcruentum erat,
& lachrymabatur. Quod ſignum vituperaba-
„ tur ab Hip.maximè in prognoſtico,dicente.Si
„ inuoluntariè lachrymentur , aut albas partes
„ rubentes habeant,hæc mala & pernicioſa eſſe
putandum eſt.Vrina verò(inquit) qualis pue-
ris peſſima eſt. Hac periſraſi ſignificat vrinam
„ albam,& tenuem , iuxta illud prognoſtici , at
„ tum in viris,tum mulieribus,nigræ vrinæ peſ-
ſimæ ſunt,in pueris autem aquoſe.Erant verò
hæ vrinæ peſſimæ huic mulieri,vtpote delirā-
„ ti,ita enim dicitur in aphoriſmo . Vrinæ albæ
„ & perſpicuæ malæ , maximè ſi in delirantibus
appareant . His dictis deſcribit ſpeciem deie-
ctionum,dicens,à principio deijciebat ſubru-
fa,& bilioſa.Deinde autem (hoc eſt, nona die)
aquoſa,talis coloris,hoc eſt,ſubſtantia, & co-
lore aquoſa.Narrat mox,per anticipationem,
quę acciderunt die vndecima,& mox redit ad
nonam . Melius autem ſit me ordine texere
narrationem.Antea igitur deiecerat ſubrufa
deinde aquoſa . Nam nona venter perturba-
tus eſt,excernens aquoſa,eodem modo, & vn-
decima,in qua videbatur iam mulier eſſe mo-
deratius calida , & ſine ſiti aliquando fiebat,
adeo vt niſi quis offerret potum,non peteret.
Somni (inquit) primo quidem tempore,hoc
A eſt,ante hos dies (non enim primis duobus
aut tribus totius morbi , ſiquidem in illis vt
dicebatur,vigil erat & nocte & die) fiebant in-
terdiu mediocriter , ad noctem autem vigil
erat,& laborabat magis ad noctem.Hoc certè
graue eſt ſignum , & in morbis ſit periculoſis,
tanto enim deterius eſt noctu vigilare , & diu
dormire,quàm contra , quanto diſſimilius eſt,
ei quod ſecundum naturam ſit , in bene va-
lentibus.Ita habebat vſque ad vndecimam,
ſequentibus autem moderatè multa exurre-
ctio erat,& huiuſmodi . *H*oc eſt,durauerunt
vſque ad quatuordecimam deiectiones,& cre-
bra ad deijciendum exurrectio , & eiuſdem
modi, puta exeuntibus aquoſis , moderatius
B tamen fiebant omnia . Hęc aquoſa deiectio,
quę à nona fuit vſque ad quatuordecimam,
ſignificabat redundantiam ſeroſorum , & cru-
dorum,atque bilis raptum in ſuperiora, ſicut
& aquoſa vrina.His eiſdem diebus,qui ſcilicet
fuerunt vſque ad quatuordecimam , erant in-
dignationes,& clamores velut pueri,et voci-
feratio,et mores,et circumſpectiones cum ex
ſomno excitaretur . Hęc omnia melancholica
ſimul erant , et phrenitica , quę die quatuor-
decima aucta ſunt plurimum , factaque ſunt
iam maniaca,ſeu ferina , rapta in caput atrabi-
le . Nam quatuordecima operoſum iam erat
ipſam continere,et exilientem , et clamantem
repentè,et pertinaciter , quaſi accepiſſet pla-
gam,aut grauis dolor repentè incidiſſet , aut
quaſi timore aliquo repentino eſſet percita,
C quaſi quis ipſam apprehendens occultè ,
contineret fortiter . Rurſum hoc tumultu,
velut paroxyſmo aliquo exacto , quieſcebat,
et pręmebatur comate , et perſeuerabat dor-
miens,aliquando quidem concluſis oculis non
videns,etſi non omninò dormiret , aliquando
etiam neque audiens,quòd omnino dormiret.
Tanta erat humoris caput occupantis diuer-
ſitas,vt mutaretur fere totam eam diem cre-
bro in vtrunque tumultum , et quietem . De-
iectiones quoque ſpontaneę indicabant mul-
tiplices humores . Nam nocte diei quatuor-
decimi ſubijt quiddam ſubcruentum velut
mucoſum,et rurſum velut limoſum , poſtea
valde porracea,et nigra. Decimaquinta verò
acutę iactationes,et timores . Vocat , arbi-
tror , acutas iactationes , celeres et repentè
factas,quales cum timore fieri ſolent . Voci-
D feratio fiebat nunc lenis, nunc conſequeba-
tur effetatio,hoc eſt ferocitas,ſeu furor,nunc
indignatio, et eiulatus, niſi cito eſſet porre-
ctum ei,quod vellet. Tantos animi motus cie-
bat,et tantam debilitatem inferebat vitioſus
ſuccus,præcipuè melancholicus.*H*is dictis de
die quindecima , repetit rurſum quędam eo-
rum,quę ſuperioribus diebus,in eam vſque,
contigerant.Cognoſcebat (inquit)omnes om
nia,ſtatim poſt primos dies , et illud oculi ſe-
datum eſt Mania autem ſecundum occaſionē,
et clamor,et dicta mutatio ſequebatur ad ſo-
porem. Quaſi diceret, et ſi die quinta incepit
delirare, et iam inde parum apud ſeſe fuit ta-
men non ſemper eodem modo , neque ęquali-
ter inſaniebat, ſed cum primis delirij diebus,
hoc eſt , quinta et ſexta , et fortaſſe vſque ad

nonam, non agnoſceret eos qui aderant, ſtatim poſt primos, & toto reliquo morbo, agnoſcebat omnes, & omnia (nimirum nõ errabat imaginatio) & illud quod in oculo dextro erat, ſedatum eſt. Corripiebatur vero mania ſecundum occaſionem, hoc eſt, cum occaſio aliqua furendi ſeſe offerebat, & clamabat etiam ſecũdum occaſionem, & vt dictum eſt, mutabatur, nunc ad ſoporem, nunc ad peruigilium. *H*abebat quiddam aliud notato dignum, audiebat.n. inæqualiter, quædã, etſi ſummiſſe qui aderant loquerentur, quædam non niſi clarius. Hoc neceſſe eſt fiat organo eodem modo habente, aut mutato. Mutari quidem adeo crebro, vt nunc videretur audire nimis, nunc non ſatis, fieri non poterat, niſi ob flatuoſam aliquam & tenuem ſubſtantiam, quę obſeruaretur: velut ijs, qui ob vẽtriculum aut partem aliam laborant ſuffuſione. Quędam.n. vident expeditè, tunc forte nullo vapore oppoſito, quędã mox obſcurè, vapore, intercuſãte: eodem modo habente organo, fieri poteſt, ob mẽtis alienationem. Quibus.n. mens non ſatis conſtat, ſolent quædam eorum, quę adſunt, neq. audire, neque videre & rurſum quædam facilè ſentire. Præcipuè vero hoc accidere ſolet melancholicis, & ex eo ſucco inſanientibus. Sunt.n. ſiccæ & excarnes aure, atq. ob id, ſi adeſt animus, nimiſ audiunt, ſin autem abeſt, non audiunt. Huic mulieri vtramq. cauſam adfuiſſe eſt veriſimile, quia & melancholica tenebatur inſania, & vapor ei multus ferebatur in caput. Decimaſexta, cum antea habuiſſet ſemper æquè calidos pedes, cępit eos habere minus calidos, quam reliquum corpus. Quod ſanè erat deterius iã: nam debilitatis caloris erat id ſignum, & ſanguinis ad ſuperiora multo magis effuſi. Decimaſeptima, cum interdiu videretur moderatius habere quàm antea, ad noctem cœpit, ſeſe cum ſenſu frigoris contrahere, quaſi rigor ei ſuperueniſſet, & inde rurſus magis febricitauit, & ſitis multa iam inde erat. Reliqua verò vt antea. Iã hinc habuit multo deterius, & cerebrum ac neruoſum genus multo magis eſt affectum, & ſuccus qui antea mentem ſolũ lędebat, cępit ad corpus verti, & conuulſiuè cęperunt moueri partes. Quod proceſſit, vſque dum conuulſa interijt. Fiebãt (inquit) tremores in manibus, & concutiebat caput, & oculorum intuitus praui, contortis, ſ. oculis. Hæc omnia erãt conuulſoria, quæ eo erant grauiora, quo poſt maiorem, & cum maiori febre fiebant. Aderant vero ſimul maximè febris ſigna. *N*am erat ſitis fortis, & cum potaſſet, rurſus petebat, atq; ſi denegabatur, rapiebat, ac largiter bibebat: auellere autẽ ab eius manibus potum, non poterant qui ei aderant. Lingua erat ſicca. Ferebat in os ambas manus, & manducabat, cum eſſet tremula. Dicens, cum eſſet tremula, cauſam reddit, quaſi dicat, illud manducare per conuulſorium motum mandibularum fieri. Erat itaq. illud, manus ferre in os, anxietatis & manię, illud manducare, conuulſorium. Si quis offerebat, aliquid comedendũ aut ſorbendum, largè ac maniacè deglutiebat, ac ſorbebat. Hoc accidens anxijs & furentibus accidit, quibuſdam etiam moribundis, q

A langorem ſentiant, & inde expectent auxiliũ. Erant tunc quoque quę circa intuitum praua, conuulſione, ſ. procedente. Tribus autem (inquit) aut quatuor diebus ante finem, hoc eſt, antequam interiret, a vigeſima, ſ. vſq; ad vigeſimam tertiam qua interijt, incidebant quãdoq; ipſi horrores, & ſenſus frigoris, vt contraheret corpus, & contegeretur, & anhelaret, more eorum, qui horrẽt, aut rigent: & pedum refrigeratio. *H*æ iam erant refrigerationes pernitioſæ, de quibus primo prorrhetici ita dicitur. Perfrigerationes ex rigore non recaleſcentes, malum. Fiunt hæc iam extincto naturali calore. Proceſſerunt ſimul conuulſio & mania. *N*am crura conuellebantur, et quæ ad mentem attinent, ſimilia. Poſtremo tentãte naturali facultate, et apponente extremos co-

B natus ad expellendum, nihil tamen proficiẽte, ſurrectiones ad egerendum, aut inanes omnino, aut per quas pauca et tenuia egerebantur cũ quadam exigua tentione, hoc eſt, cũ quodã exiguo impetu, qui mox remittebatur. Vltima iam die, quę decimatertia morbi fuit, erat oculus magnus, alter ſ. altero maior, et circumſpectio breuis, quod eſt, circumſpiciebat omnia breui, quaſi furtim. Ad veſperam dexter oculus mouebatur ab angulo externo, verſus internũ, qui eſt iuxta naſum, quaſi vellet aliquid videre, quæ vt et priora conuulſionis erant. Ea die quietior videbatur eſſe quam ſuperioribus, neq; ſe contegebat, neq; ſopore tenebatur. Cognoſcebat, et interroganti reſpondebat. Erat vero hæc alleuatio, qualis ſolet iam iam morientibus fieri, concidentibus faculta-

C tibus, et cędentibus morbo. *V*ox vltimo lædi cępit, vt non poſſet quis iam intelligere, quæ loqueretur, clamabat, quod non parum faceret ad exhauriendas vires, et facta eſt illi vox fracta et rauca, deficiente virtute et ſiccata arteria, et poſt tam multa, tandem obijt.

13 *F*Ilio Amphiphradis, æſtate, lateris ſiniſtri dolor, & tuſſis, & deiectiones multa aquoſa, & ſubbilioſæ, & febris videbatur ſoluta eſſe circa ſeptimam, tuſſis aderat: color ſubalbidus & ſubpallidus, circa duodecimam autem ſubuiride ſcreabat. Spiritus procedente morbo ſemper denſior, & anhelatio, & aſperitas rancida circa pectus, & arteriam. Sorbitionibus vtebatur. Mente conſtabat toto tempore. Vigeſimaoctaua mortuus eſt. Sudores aliquando exibant.*

D

Hic filius Amphiphradis laborauit pleuritide bilioſa ſiniſtri lateris, a qua ob humoris copiam liberari non potuit, quin ad ſuppurationem verteretur, cępitque ſuppurationis adeſſe nota ſeptima die, vt videretur hic moriturus intra quatuordecimam, iuxta id, quod ab Hippoc. dicitur in prognoſtico. Vt liceat coniectare, adfuiſſe huic aliquod aliud bonum ſignum, præcipueque cõſtantiam facultatis, ob quam vixerit duplum, duraueritque vſque ad vigeſimam octauam. Ita enim habetur citato loco. Ex ſuppurationibus, quęcunque dum adhuc ſputum bilioſum eſt, ſuppurantur, pernitioſæ valde ſunt, ſiue bilioſum illud in parte, ſiue ſimul cum pure expuatur, atque

hoc

hoc potiſſimum, ſi morbo ad ſeptimum diem progreſſo, ſuppuratio ab hoc ſputo procedere incipit. Timor autem eſt, eum qui talia expuit, moriturum eſſe decimaquarta die, niſi aliquod bonum ſignum ipſi acciderit. Fuiſſe verò hoc, quod præſenti ægroto accidit, interpretor, quia habuit à principio dolorem lateris cum tuſſi, & febre continua (nam dicens febris videbatur ſoluta circa ſeptimam, inſinuat fuiſſe antea continuam) & difficultate reſpirandi (nam dicens ſpiritus, procedente morbo, ſemper denſior, inſinuat ab initio fuiſſe denſum, qualis ſcilicet doloris) quapropter pleuritidem habuerit: (Nam pulſus rarò meminit Hip. fuerit is reliquis quatuor ſignis cõgruens) eam verò fuiſſe biliosam, licet colligere ex temporis quo ægrotauit homo, cõditione, ſiquidem æſtate, & ex deiectionibus aquoſis ſubbilioſis, quæ non aliter quam redundante bile fiebãt. Suppurationem verò pernicioſam eſſe factam breuiſſime, vt in talibus ſolet, agnoſces, quia circa ſeptimam videbatur febris eſſe ſoluta, & tuſſi nihilominus aderat. Et denſior ſpiritus, & color (ſputi intelligo) ſubalbidus, & ſubpallidus, qualis. ſ. fit admiſtione puris cũ bile. Procedente verò alteratione in deteriorẽ non fiebat in dies ſputum candidius, vt oporteret, ſed bilioſius, vt circa duodecimã, ſubuiride iam exercaret. Iam inde fiebant omnia, vt in ſuppuratis, & priorẽ ſuſpitionẽ confirmabant. Nã ſpiritus fiebat ſemper dẽſior, & anhelatio, & aſperitas rancida circa pectus, hoc eſt, circa arteriã, qualis eſt in rancidorum aut oleoſorum fit (*κεγχρον* vocant) & exibant ſudores aliquando. Noctu ſuleut fieri ſuppuratis. Vtebatur (inquit) ſorbitionibus, quibus ſcilicet tales vti ſolent. Mente conſtabat toto tempore, quod etiam ita morientium eſt. Mortuus eſt vigeſima octaua moriturus, vt dixi quatuordecima, niſi virtute valuiſſet. Eſſe autem hoc caſu adeo velox periculum, ob malignitatẽ alterationis materiæ dictum eſt in cõmentario prognoſtici. Animaduertit Hip. dolorẽ fuiſſe lateris ſiniſtri, quaſi aliquid fortaſſe intereſſet, vtrius eſſet. Auic. hãc nobis dubitationẽ ingeſſit, quam Aponenſis poſt illum ſuſcipit diſcutiendã, fecitq; id tenuiter, fortaſſe quia ipſa quæſtio leuis eſt, neq; adeo magni momenti, neq; medici, qui pleuritici curationẽ aggrediuntur: adeo multum curant, vtrum latus doleat. Nihilominus videtur id Hip. conſideraſſe, atq; ob id dicendũ aliquid de ea etiam eſt: Auic. non reſpõdit ſatis diſtinctè, dicit. n. ob partis dignitatem deteriorem eſſe pleuritidem ſiniſtri lateris, quia cor eo loco ſitum ſit, tamen ob cordis calorem facilius diſcuti, ſi modo ea ſit pleuritis, vt diſcuti poſſit. Tamen hoc nõ eſt quæſtionem decidere, ſed argumenta ab vtraq; propone. Fuiſſet dicendum, vtrum horum pluris faciendũ ſit, dignitas partis ad morbi malignitatem, an facilis diſcuſſio ad contrarium, vt inde fluxeret aſſertio, ſiniſtri lateris pleuritidẽ deteriorem eſſe, aut minus malam. Falſo etiã affirmat Auic. latus ſiniſtrum prçſtãtius eſſe, & calidius dextro. Nam re vera eſt tanto frigidius, & ignobilius, quanto lien hepate: cor enim in medio thoracis ſitum eſt, & arteria, etſi oriatur à ſiniA ſtra parte cordis, mox reflectitur dextrorſum ad ſpinam, indeq; ramos demittit in vtramque partem, numero pares: ſed in dextram ampliores. Quod vel pulſus indicat, qui pleriſq; hominibus ſentitur in dextra manu maior. Has ob cauſas cenſet Raſis lib. 3. continentis. deteriorem eſſe pleuritidẽ dextri lateris, quia. ſ. eſt partis nobilioris. Conſtat vero nihil adeo facere ad periculum, quam principatũ partis effectæ. Huic ſniæ videtur fuiſſe auctor librorum de morbis, ſiue is fuerit Hipp. ſiue quiuis alius. Nã lib. 2. ita ſcriptum eſt. Quum tempus „ longius protrahitur, & febris vehemens, ac „ tuſſis corripit, & latius dolet, & in ſanam partẽ „ decumbere non poteſt, ſed in dolorẽ, & pedes, „ & oculorũ cauitates intumeſcunt. Hunc vbi „ decimus quintus ab eruptione dies adeſt, mul„ ta calida lotũ in ſede firma collocata, & alius B ipſius manus quidem teneat, tu verò humerum „ concutio, vt audias in vtrũ latus affectio ſtre„ pitum edat, optãdum autem eſſet in ſiniſtrum. Hæc illo in loco, quibus verbis videtur præferri pleuritis ſiniſtra, vt minus periculoſa: quandoquidem dicit fuiſſe optandum, vt ſiniſtrum teneret latus. Verum ſi rectè conſideres, hic autor non loquitur de pleuritide, ſed de ſuppuratione ex pleuritide: fieri verò poteſt, non idem iudicium ferendum ſit, de pleuritide, & ſuppuratione ex pleuritide: Cõſideretur ergo ſeorſum vtrunque Pleuritis hos exitus habere poteſt, reſolutionem, & ſuppurationem, & corruptionem, Reſolutione liberantur homines breui, & intra morbi conſtitutionẽ, corruptione moriuntur breui: ſuppuratione magna ex parte moriũtur lentè, tabeC ſcentes aliquando etiam liberantur, multo tẽpore repurgati. Tres ergo cum ſint pleuritidis exitus, optandus maximè qui ſit reſolutione: timendus qui corruptione: timendus etiam, etſi minus, qui ſuppuratione. Pleuritis dextri lateris, quantum in partis natura eſt, erit maior, & acutior, quia calidior, & ſanguinolentior pars ad calidas & acutas inflãmationes eſt paratior, ſiniſtri lateris erit minor & tardior: igitur dextra pleuritis paratior erit ad citam aut ſalutẽ, aut mortem, per reſolutionem, aut corruptionem (acutorum. n. eſt hoc) ſiniſtra verò ſępius in ſuppurationem abibit. Vide vtrum eligas. Poſtquam facta iam eſt ſuppuratio (fieri. n. poteſt vtroq; in latere) deterior ſit haud dubiè quæ in dextera. Nam non potuerit fieri, D niſi ea parte plurimum debilitata, debilitatam verò eſſe partem alioqui fortem, grauius eſt, quam debilem. Accedit quod ſiniſtra pars, vt ignobilior, opportunior eſt curationi. Nam cũ minori periculo ſecatur & vritur. Huc reſpexit autor librorum de morbis, dicens optandum autem eſſet in ſiniſtrum: ſubiungit enim, hunc igitur locum ſeces. Minus enim lethalis eſt. Videtur ergo mihi Hip. hic narraſſe, quod latus doluerit quod filius Amphiparadis in ſuppurationem incidit.

14 *C Aupo qui peripneumonia tenebatur, aluus ſtatem ſubiit circa quartam ſudor multus. Videbatur ſoluta eſſe febricula. Tuſſis multa.* [illegible] *ſam. Quinta & ſexta & ſeptima detinebat febris.*

 Sudor

Sudor octaua, nona excreabat pallidum. Decima ibat aceruatim, non ſæpe: circa vndecimam mitius habuit. Quatuordecima ſanus euaſit.

Rarum exemplum eſt hoc, peripneumoniæ bene per alui profluuium ſolutæ. Nam vt in aphoriſmo dicitur, à peripneumonia malum eſt. Neque ſanè ſucceſſiſſet, niſi pariter ſudaſſet, & excreaſſet homo. Excreatio enim peripneumoniæ eſt principalis, vt Hippocraticè dicam, euacuatio, ſudor, omnibus inflammationibus eſt conueniens. Acceſſit peculiaris quædam cauſa, quæ huic alui profluuium contulit, ſpecies ſucci. Nam color ſputi pallidi, bilis indicauit redundantiam, ea verò per aluū vtiliter ſubit, aut ſeducitur. Itaque & ſi morbi eius ſpecies ſoluere ventrem non ſuadeat, ſi tamen bilis redundare videatur, licet ob cacochymiam, etiam in eo morbo aliquando facere. Illud etiā habuit, egeſtio alui, conueniens, quod ibat aceruatim non ſæpe. Nam talis egeſtio, quia eſt copioſa confert, quia rara, rectè fertur. Neque tamen bene, ac cito ſolui potuit fluxum alui peripneumonia, nō enim intra ſuę conſtitutionis tempus ſoluta eſt, ſed vt quæ difficilis fuerit iudicij, producta eſt duplum. Solet enim finiri intra ſeptimam.

15 *Ermoptolemo, poſt pleiadum occaſum febris ſuperuenit. Tuſſis non valde. Lingua autem peripneumonica. Nona ſudauit, totus refrigeratus eſt, vt videbatur, Offerebant ipſi ſuccum. Circa meridiem caleſcebat. Vndecima ſudor, & aluus. Siccata ſunt biliosæ egeſtiones, & tuſſicula ſuperuenit. Quatuordecima pallidum excreabat, & ſtertebat, quindecima, mente conſtans toto tempore, mortuus eſt.*

Hic mortuus eſt eodem morbo, & eodem ferè tempore, quo Caupo liberatus. Nam ex peripneumonia obijt hic die quindecima, ille ex eodem morbo liberatus eſt quatuordecima. Illud habuit ſimile hic morbus priori, quod ſudores & alui profluuia acciderunt. Verum hæc ipſa fuerunt deterioris conditionis, & lethalia. Nam à ſudore refrigerabatur, & aluus cum fluere cœpiſſet, ſuppreſſa eſt intempeſtiuè, & recurēte ſurſū bile, tuſſicula aucta eſt denuo, cū à principio fuiſſet exigua. Superuenerunt poſtremo illa duo peſſima ſigna, excreare pallidum quatuordecima, (nam morbo adeo progeſſo, is color, materiæ eſt inuictiſſimæ) & ſtertor, qualis ſcilicet accidere ſolet, ijs qui ſtrangulantur. Quod quidem, ex inſtrumentorum ſpiritualium paſſione, mori indicauit, neque admodum conſentiente cerebro, ſiquidem mente toto tempore conſtitit. Poſt pleiadum occaſum hyemem eſſe, ſæpe iam antea dixi.

16 *Alius quidam in palato ſuperiori ſtertens. Lingua ſicca peripeumonica, mente conſtans, mortuus eſt.*

Duplex eſt ſtertor, in gutture, & in palato. In gutture ſtertunt, quibus ibi feruor quidam cum ſtrepitu eſt, vt Ermoptolemo, in A palato ſuperiori, quibus is ſtrepitus fit ea via, quæ eſt inter palatum & nares, vt fieri conſueuit multis dormientium. Ermoptolemum dixit habuiſſe linguam peripneumonicam, hunc alium ſiccam peripneumonicam. Nimirum linguam peripneumonicam dici, qualis peripneumonicis eſſe ſolet, par eſt intelligere. Fit verò pleriſque peripnemonicorum craſſa, & excrementoſa, humidaque: alijs ſicca, exuſta cum rubore, vt ſcilicet ipſa peripneumonia, in eryſipelatis naturam magis inclinat, aut ædematoſi phlegmonis.

17 *Et Poſidonius, adhuc intrante æſtate, ſecundum pectus, & hypochondria, & latus dolebat multo tempore, citra febres, Multis autem ante annis ſuppuratus factus fuerat. Hyeme autem, cum in-* B *horruiſſet, dolor intēdebatur, & febricula tenuis, & excreatio purulenta, Tuſſis cum aſperitate rancida circa fauces, & ſtertoroſa, mente autem conſtans, mortuus eſt.*

Multis euenit, dolore quodam diuturno teneri, partium thoracis, aut ventris, ſine febre, & tandem ſuppuratos fieri, iuxta illud, quod in aphoriſmo dicitur, Ex dolore diuturno partium circa ventrem, ſuppuratio. Nimirum, vt externis in partibus euenit aliquando tubercula quædam cruda fieri, quæ febrem nullam excitant, vſque dum ſuppurantur, tunc verò, etiam ſi ſint ſucci ſubiecto frigidi, ob putreſcentiam, quæ ſuperuenit, febrem inferre incipiunt, ita etiam in internis ventribus, ſiue inferiori, ſiue ſuperiori. Febres enim fiunt, cum pus conficitur magis quàm C iam confecto, & quam antequam conficeretur. Itaque quibus antequam concipi inciperet, febres erant, tunc fiunt, maiores, quibus non erant, tunc ſuperueniunt, maiores aut minores, iuxta ſucci putreſcentis naturam. Huic ita euenit. Laborauit enim ſine febre multo tempore, dolore pectoris, lateris, & hypochondrij, pituita lateribus, qua parte alligantur hypochondrio, hærente, & impacta, neque tamen putreſcente: deinde, ſuppuratione oborta, febricula ſuperuenit, & horror, & dolor intentior, quæ omnia ſuppurationis fientis eſſe ſigna dictum eſt ſæpe, in hoc ipſo opere, & in prognoſtico. Accidit etiam huic aliud quiddam notatu dignum, quodque multis euenit. Nimirum ſunt quibus, ob debilitatem partium illarum, ſæpe redit hoc malum, fiuntD que ſuppurati leui ex cauſa, ſed quia leui ex cauſa, facilè etiam liberantur, atque ita fit, vt crebro id patiantur, vſque dum aliquando, debiliores ſolito forte exiſtentes, effugere nō poſſunt, & moriuntur. Qua cauſa fit, vt pleroſque interimatis morbus, in quem ſunt paratiores. vt quorum natura vergit ad tabē, tabes: tametſi verum etiam ſit, ab eo morbo facilius eos, quàm alios homines, liberari. Sine delirio mori, frequens eſt in morbis thoracis.

18 *Balis filius cum in monte plurimum aberraſſet, ſextâ lingua praua ſubrubra, & in aberratione vociferatus eſt multum. Oculi colorati, pleni, velut dormientium: Color autem reliqui corporis non valde ictericus, ſed ſubpallidus, liuidus. Vox praua.*

*praue. Lingua obſcura peripneumonica , non pru-
dens. Spiritus ad manuum prauus, neq; denſus, neq;
magnus. Pedes frigidi, lapidei. Circa nonam mor-
tuus eſt.*

Hic puer cùm aberraſſet plurimum in mō-
te ; atque in aberratione plurimum eſſet voci-
feratus, ex defatigatione, & labore & anxieta-
tē incidit in febrem acutiſſimam, malignam, ex
qua nona die mortuus eſt. Habuit verò, vt par
erat in febre tam citò interempturа , citò ſi-
gna pernicioſa , & referentia cauſam à qua læ-
ſus eſt. Nam cum erraret , & clamaret pluri-
mum, euenit efferri illi in caput ſanguinem , &
excrementa quæ in corpore contigit abunda-
re; vnde facta eſt lingua praua ſubrubra , hoc
eſt ſubrubra, & referens malignum morbum ,
velut ſicca plurimum & aſpera, & oculi etiam
colorati, rubri, & pleni , hoc eſt tumidi velut
dormientium . Effuſus etiam eſt illi vitioſus
humor per totum corpus , vnde factus eſt co-
lor corporis velut inter ſubpallidum & liui-
dum. Quorum alterum ſignificabat excremē-
ta , alterum extinctionem caloris naturalis ,
quem labor, & timor anxius extinxerant. Vox
praua, hoc eſt aſpera & clangoſa, lingua obſcu-
ra, hoc eſt obſcurè loquens , peripneumonica
qualis deſcripta eſt. Non prudens, hoc eſt de-
lire loquens. *H*ęc quoque omnia raptam eſſe
bilem in omnes capitis partes ſignificabāt :
ſpiritus ad manuum prauus, hoc eſt frigidus .
Nam hæc ſolum differentia ſpiritus explora-
tur tactu. Non denſus, neque magnus. *I*taque
prauus & rarus & frigidus, qui vt in progno-
ſtico dicitur, valde pernicioſus iam eſt. Pedes
poſtremò facti ſunt frigidi, lapidei, hoc eſt fri-
gidi & ſine ſenſu, atque velut emortui .

19 A*Nginoſa qua apud Metronem , dextram ma-
num & crus doluit. Febricula tenebat eam :
Tuſſicula ſuffocatio die tertia remanſit . Septima
conuulſa. ſine voce, ſtertor, dentium colliſio , maxil-
larum rubor. Hac non multum vitam protrahens ,
quinta aut ſexta mortua eſt. Signum circa manuum
ſublinidum.*

Quo pactō mortua eſt hęc quinta aut ſex-
ta, ſi ſeptima conuulſa eſt? Duorum alterum
licet ſuſpicari, aut vitiatum eſſe codicem , le-
gendumque aliter , aut dici quintam vel ſex-
tam diem, ab ea qua cum conuulſione , & ſter-
tore, & colliſione dentium, & maxillarum ru-
bore, vocem amiſit , vt mortua fuerit mulier
vndecima aut duodecima à morbi initio. Ego
primum cenſeo probabilius . Nam cum tam
graui morbo non poſſet tamdiu durare. Mor-
bi quidem eſſentia, & permutatio pernicioſa ,
non eſt obſcura. Nam febricula, tuſſicula , &
ſuffocatio, anginam indicabant , reliqua acci-
dentia conuulſionem vniuerſalem, à qua facil-
limè mori euenit ob ſpiritus interceptionem.
Duo ſigna ſunt hic notatu digna, alterum
quod anteceſſit morbum, veluti futuri morbi
ſignum , alterum quod ſuperuenit, fuitque
mortale. Dolor manus & cruris conuulſionē
præmonſtrauit. Quia artuum dolor , plerum-
que fit patientibus neruis , qui in eos inſerū-
A tur, ſi autem pars aliqua ante morbum dolet ,
,, in eam morbus firmatur . Liuorem verò ma-
nus lethalem eſſe in prognoſtico dicit Hip-
pocr. his verbis . Si digiti ac pedes omnino
,, nigreſcant , minus peſtiferi ſunt quam ſi liue-
ant . Quod ſignum citra rigorem , aut occa-
ſionem eiuſmodi, tanti facere ſuadeo , vt cum
apparet , nihil facias reliqui eorum quæ ad
moriendum ſint , neceſſaria quin circa moram
edicas poſtrema , tametſi ægrotus de ſe aliter
cogitet . Quia in proximo eſſe iam mortem ;
experimento didici . Exemplo eſt etiam hæc
anginoſa .

20 B*Ion ex hydropico multi temporis, factus eſt fa-
ſtidioſus multos dies, & ſtrangurioſus . In ſini-
ſtro genu abſceſſus factus eſt , ſuppuratus eſt , mor-
B tuus eſt.*

Hydropici meritò fiunt faſtidioſi ob re-
dundantiam aquæ putridæ & ſalſæ, in ventri-
culi tunicis, imbibitæ. Stranguria fit eadem
aqua ad vrinæ vias deriuata , atque ob id red-
dita ſalſiori, quàm pro naturæ modo. *V*ix au-
tem habent vllum exitum ſalutarem , ſi diu-
turna iam ſit paſſio. Nam prę debilitate ſuſti-
nere non poſſunt vllos abſceſſus . Euacuatio
verò nulla eſt eis ſatis idonea , niſi fortè aquo-
ſum aliui profluuium.

21 C*Teſiphon hydropicus ex cauſu multo, & antea
hydropicus ſpleniticus, plurimum repletus eſt,
& ſcrotum & crura, & peritonaeum. In fine tuſſis,
& ſuffocationes fiebant ad noctem , magis à perip-
C neumonia velut peripneumonicis. Ante diem vlti-
mam tribus, aut quatuor diebus rigor febris. Circa
femur dextrum , intus iuxta venam mediam ab in-
guine , velut ignis feri collectio, ſubliuidum habens
ruborem ad noctem cordis dolor , & non multo poſt
vocis interceptio. Suffocatio cum ſtertore , & mor-
tuus eſt.*

Velut ille hydropicus , cuius narrata eſt hi-
ſtoria , mortuus eſt cum ſuppuratione tumo-
ris circa genu, ita hic mortuus eſt cum carbo-
ne, qui in interna parte femoris dextri iuxta
inguem, obortus eſt , tribus diebus ante obi-
tum. Signa verò Carbonis erant euidentiſſi-
ma, erat enim rubor ſubliuidus, vrens vt ferus
ignis. Ortus eſt cum rigore & febre . Dicit
ortum eſſe hunc carbonem iuxta venam me-
diam, quoniam verò in fæmore non ſunt mul-
D tæ venæ inſignis magnitudinis, ſed vnica, con-
ſtat mediam venam vocari, cum quæ per mediū
fæmur repit in alto recondita. Conſentaneū
eſt , huic potius quàm illi factum eſſe Carbo-
nem, quia fuit hydropicus ex multa febre ar-
dente . *N*am quibus fit hydrops ex febre ar-
dente, manet ſimul cum aqua ſanguis exuſtus,
quo in partem aliquam truſo Carbones fiunt.
Facile autem erat agnoſcere , hunc hydropi-
cum in malum tendere , quia per ea proceſsit
ſigna, quæ in hydrope vituperantur. *N*am plu-
rimum repletus eſt ſcrotum et crura et peri-
tonæum ; quod quidem eſt hydropis pluri-
mum aucti : deinde tuſsis. Dicitur autem in
,, aphoriſmo , hydropicum ſi tuſsis vexet , de-

ſperatus eſt. Fiebat verò huic tuſsis non qualiſcunque, ſed ſuffocationes etiam ad noctem magis, à peripneumonia, velut peripneumonicis. Tota hac praſi nihil aliud ſignificat, quã fuiſſe tantam ſuffocationem, vt videretur eſſe peripneumonicus. Poſtremo creſcentibus his eiſdem ſymptomatis, & materia ſuperiores partes affatim occupante, mortuus eſt. Nam dolor cordis, hoc eſt, oris ventriculi, ſuperuenit, & vocis interceptio, & ſuffocatio cum ſtertore.

22 *ET in Olyntho hydropicus repente voce priuatus, deſipiens noctem & diem, mortuus eſt.*

Exemplum aliud eſt hoc, hydropici mortui per aphoniam. Quo pacto dignoſci poſſit deſipientia, in homine qui loqui non poſſit, explicatum antea non ſemel eſt. Nimirum ex oculorum iactatione, & geſtibus.

23 *PRodromi filius æſtate ſubblaſus. Cauſo laborans, lingua ipſi ſubarida obſcura, egeſtio alus deorſum multa, ſeruatus eſt.*

Alui egeſtionem, conuenientem eſſe cauſo iudicationem, indicatur hoc exemplo, quod teſtatur Galenus, vt in alijs locis, ita 3. de criſibus cap. 3. dicens, ſi ſit febris ardens, vel ſanguis è naribus fluet, vel poſt vehementem rigorem, ſudor multus & calidus per totum corpus emanabit, aut per vomitum aut aluum aliquid bilioſum excernetur.

24 *LEophorbidæ febris acuta. poſt hyemale ſolſtitium, hypochondriorum & ventris dolor, deiectiones humidæ bilioſæ multæ, & interdiu ſoporoſus. Lingua peripneumonica, tuſſis non inerat. Duodecima nigra pauca, & porracea deijciebat: quatuordecima ſoluta; videbatur febris. Poſtea verò ſorbitionibus vtebatur. decima ſexta os valdè ſalſuginoſum, ſiccum fiebat. ad extremum veſperi horror febris: vigeſima prima. circa medium diei, rigor, & ſudor. Febricula ſoluta eſt. Color verò ſuberat tenuis. Ad noctem rurſus ſudor & vigeſima ſecunda ad noctem ſudor, & calor remiſit. Prioribus autem omnibus ſine ſudore erat. Aluus autem humectata eſt, etiam in ea quæ poſterius videbatur, recidiua.*

Cauſus erat hic, pendens ex multiplici ac varia materia. Nam nunc indicabatur bilis flaua, nunc viridis, nunc nigra, nunc ſalſa pituita. Conſentaneum vero eſt ab his omnibus ſuccis cauſum fieri, ſiquidem à quocunque horũ fieri conſueuit. Laborauerunt in hoc homine præcipuè inſtrumenta naturalia, hypochondris ſcilicet & venter. Nam erat hypochondriorum & ventris dolor, collecta in eas partes maxima ſuccorum copia, ex qua multæ humidæ & bilioſæ deiectiones naſcebantur. Tuſsis verò non inerat, vt pote vitalibus non perinde laborãtibus. Lingua fiebat peripneumonica ob hypochondria. Nam, vt dictum eſt ſæpe, expoſita eſt lingua excrementis & fuliginibus, omnium fere internarum partiũ: nam ventris, hypochondriorum, pulmonis, & capitis. Vocatur verò *Hippocr.* vt explica- A tum antea eſt, lingua peripneumonica, quæ vtcunque eſt excrementoſa. Sopor diurnus, ardentis febris erat ſymptoma, cum quadam portione pituitæ. In tanta ſuccorum multitudine & differentia, non poterat morbus nõ eſſe diuerſus, inæqualis, & difficilis iudicij, habuit verò præcipuè quandam diuerſitatem, qua putatus eſt habere recidiuam, cum tamen re vera inæqualitas quædam eſſet motus, non tanta, vt mereretur nomen recidiuæ. Quod innuit dicens, in ea quæ videbatur recidiua. Intermiſsio viſa eſt fieri, inter quatuordecimam & extremum decimæ ſextæ. Contulit huic ad ſolutionem deiectio copioſa, quæ totum morbum durauit, fuitque vtilis, etſi inceperit ſymptomaticè, ſed multo magis ſudor, qui ſuperuenit iam concocto morbo. B Tempus quoque fecit ad difficilem iudicationem.

25 *TEoclis cognata, quæ ſuperius habitabat, ſub pleiadis febris acuta. Sexta videbatur ceſſaſſe. Lauit velut ſedata febre. Septima mane maxilla valde rubra, vltra non memini. Veſperi febris venit multa, & lipopſychia, & aphonia erat, non multo autem poſt, ſudor. Et ſedatio ſoptima.*

Non eſt facilè ſcire quod tempus vocet ſub pleiadis. Nam alibi interprætati ſumus ſub, Cane dici, tempus quo regnat Canis, inter exortum ſcilicet eius & occaſum, nunc verò non poſſumus hanc interpretationem C ſequi. Nam æſtas & autumnus totus ſunt ſub pleiadis, eſſet verò in tanta anni parte incerta narratio. Conſentaneum ergo eſt nunc intelligi, ad exortum aut occaſum, neque ſcio vtrũ potius ea phraſis ſignificet, tempora certè ea multum diſsident. Acutiſsima febris, qualis hæc fuit, multo magis congruit æſtatis initio, quam hyemis. Fiunt verò etiam ſæpe morbi non congruentes. In hac narratione nihil eſt notatu dignum, præter iudicationis formam: ea verò eſt rariſsima. Fuerunt enim deterrentoria ſigna, maxillæ alterius rubor, febris, multa lipopſychia, & aphonia. Quis autem non putaret ea eſſe lethalia? Subſecutus autem eſt mox ſudor, & ſolutio morbi. Adeo non oporD tet terreri malis in initijs iudicationum.

26 *ET vxor Theodori, facto vehementi ſanguinis fluxu per febrem in hyeme. Soluta verò febre circa nonam, non multò poſt, lateris dextri ab vtero grauitas. Et prius autem factus eſt grauis dolor pectoris, & ſequentibus diebus. Et fomento calido lateris dextro admoto, remiſerunt die quarta dolores. Spiritus denſior. Arteria vix reſpirans ſubſibilabat, & ſupina difficilè ſe conuertebat. Ad noctē acutior febris, & delirium breue fiebat. Quinta mane videbatur mitior eſſe. Sudor a facie fundebatur primũ exiguus, deinde multus per totum corpus, & pedes. Poſthac autem videbatur ipſi febris remiſiſſe. Erat verò ad manus frigidus. corpus autem: quæ verò intemperiibus etiam magis ſaliebant, & ſpiritus dēſior, & delirabat aliàs: & omnia in deterius. Lingua ad finem vſq. alba valde. Tuſſis non inerat niſi tertia,*

*tia, & quintæ die exiguum tempus Sitis non inerat
ſputio erat. Hypochondrium dextrum valde eleua-
batur circa quintam, poſtea verò mollius. Excretio
pauca ſtercoris à glande. Quinta rurſum paucum
humidum. Aluus autem vacua. Vrina acerba cine-
rïs ſpeciem referentes. Oculi velut delaſſatæ. Diffi-
culter ſuſpirabat, ac circumferebat oculos. Quinta
ad noctem difficulter, & delirium ſeruebatur. Sexta
rurſum eadem hora qua plenum ſolet eſſe forum,
ſudor multus diffundebatur. A fronte incipiebat ad
totum corpus. Multum tempus prudenter res ſuas
diſponebat. Ad meridiem autem multum delira-
bat, & refrigeratio ſimilis erat. grauiora autem om-
nia circa corpus. Ad veſperam tibia ipſi ex cubili
decidebat, & puero præter rationem minabatur, &
rurſus tacebat, & ad quietem mutabatur. Ad pri-
mum autem ſomnum ſitis multa & mania, & reſi-
debat, & præſentibus conuitiabatur, & rurſus tace-
bat. Et videbatur reliquam noctem comate teneri,
verum oculus non claudebat. Ad diem indicabat
plurima nutibus, non mouens corpus, & intelligens
mediocriter. Rurſus ſudor eadem hora. Similiter
oculi demiſſi, ad infernam palpebram magis inclinā-
tes, rigidè ac ſtupidè intuentes. Albæ oculorum par-
tes pallidæ & mortales, & totus color pallidus &
niger exiſtens. Manum plerumque ad partem. aut
ad ſtrangulum habebat. Strepitus autem bibenti
magni fiebant, reſpuebat, & rurſum ad naſum ab-
ſorbebat, & floccos legebat, & faciem velabat. Poſt
ſudorem autem manus velut criſtalina. Sudor ſe-
quebatur frigidus. Corpus ad manum frigidum.
Exilıebat, vociferabatur, inſaniabat. ſpiritus mul-
tus, manus tremulæ ſub mortem iam conuulſæ. Sep-
tima mortua eſt. Minxit ſexta ad noctem exiguum.
Quod minxerat palea trahebatur, lentum, & ſimi-
le. Vigil erat omnes dies. Poſt ſextam vrina ſub-
eruenis.* „

*H*æc mulier primùm habuit febrem, à qua
die nona liberata eſt, facto vehementi ſangui-
nis fluxu, & cum ab ea liberata eſſe videretur,
non multò poſt incidit in febrem aliam acu-
tiorem & grauiorem, atque ſymptomatis vr-
gentem, cuius die ſeptima mortua eſt. De
priori febre nihil aliud narrat, quam accidiſſe
hyeme; & cum fluxu ſanguinis ſolutam eſſe
die nona, ſecundam deſcribit fuſius. Quam
etiam conſtat in hyeme accidiſſe, ſiquidem
paulò poſt primam. Morbus certè vterque fuit
temporis naturæ contrarius, atque ob id pe-
riculoſior: ſed & iudicationis ſpecies, & con-
ſtitutio. Quia in hyeme longiores fieri, & iu-
dicationes minus habere ſolent morbi. Verū
omnia fieri poſſunt in omnibus temporibus.
Secundæ febris deſcriptionem enarremus.
Lateris dextri dicit factam eſſe ab vtero gra-
uitatem, & prius autem factum eſſe grauem
dolorem pectoris. Hoc nihil aliud eſt, quam
quod ſecundo de morbis mulierum dicitur,
hic verbis. Si vteri ad coſtas allapſi fuerint,
„ tuſſis tenet, & dolor ſub latus. *N*imirum ali-
„ quibus ex vteri morbo fit dolor lateris, & eſt
id tam graue, vt in eodem loco paulò poſt ci-
tata verba dicitur, vt nonnullæ ab eo morbo
pereant, vt certè accidit huic. Quę autem cau-
ſa ſit qua id fiat, requires. Veterrimi nihil dice-
bant aliud, quàm quòd vterus in partes dolē-
A tes illaberetut, aut quod ita re vera putarēt,
eſſe ſ. vterum errabundum animal, aut quod ea
in re loqui vellent iuxta vulgi, & ipſarum mu-
lierum phantaſiam. Re vera tamen vterus nō
errat, neq. proprio impetu agitur huc aut il-
luc, ſed flatu, aut humore, aut vacuatione, cō-
trahitur, laxatur, inflatur, aut ſubſidet, atque
inde naſcitur imaginatio proprij motus. Ge-
nitalia cum ſpiritalibus inſtrumentis habent
magnam communionem, vt lib. 1. explicatum
eſt, per venas cōmunes vtriſq. partibus, quæ
per rectos muſculos abdominis producūtur,
præter communes neruos ex ſexta coniuga-
tione. Cùm ergo redundat excrementis vte-
rus, refunduntur in partes pectoris cum alte-
B ra vteri pars inſigniter, in alterum latus. *H*ac
ob cauſam ex partu difficili, & menſtruorum
ſuppreſſione, multa fiunt pleuriticæ: ſed & ſi-
ne vera pleoritide, dolet latus multis ex vte-
ro. Ego verò hanc, ſuſpicor, primo quaterna-
rio fuiſſe pleuriticam, ſecundo (ita vt fit) pe-
ripneumonicam. Vtrunque vero fluere ex
vtero, vt latus & pulmo eſſet pars recipiens,
vterus mittens. Pleuritidem agnoſco, ex do-
lore, febre, & tuſſi, ac difficili reſpiratione.
Differentiam pulſus raro explicat Hippoc.
quam tamen hic etiam attigit dicens, erat cor-
pus ad manus frigidius arterijs. Id. n. nihil eſt
aliud, quàm maiorem calorem indicari arte-
riarum motu, quàm tactu. Itaq. habebat pulſū
vehementer aucti vſus. Duritiei pulſus non
video vbi vnquam meminerit Hippoctat.
Tuſſim tertia & quinta die fuiſſe dicit, ſpiritū
„ C denſiorem dicit, à principio innuens. *D*olorē
dicit fuiſſe grauem, quod non videtur eſſe
pleuriticæ, ſiquidem eſſet pungens. Verum
neque pulſus differentiam, neque doloris,
adeo exactam reperies in omni pleuritide, ſed
magnam vtriuſque in alias differentias incli-
nationem, ob partis differentiam, & humoris,
& complicationem aliarum paſſionum. Quis
vero dubitet febrem habuiſſe à principio quę
adeo acutè ægrotauit, vt à prima die mortua
ſit ſeptima, aut quæ cum febre, & dolore late-
ris, & denſo ſpiritu, et tuſſi, etſi rara, et ſpui-
tione, ad tam citam mortem venit, fuiſſe pleu-
riticam? Tranſitum in peripneumoniam indi-
cat mihi, dolor remiſsior die quarta, et ſpiri-
tus factus denſior, et arteria aſpera ſubſibilās,
et vix reſpirans, et quod ſupina difficile ſeſe
conuertebat. Id enim etiam eſt difficilis re-
D ſpirationis, niſi forte id faciebat vteri phleg-
monoſa paſsio; poterat enim ea quoque face-
re. Primariam vero affectionem fuiſſe vteri,
agnoſco, quia *H*ippoc. dicit. Neque certè eſt
hæc incommoda agnoſcendi affectionem ra-
tio. Nam vt ipſemet teſtatur, bonam partem
dignotionis accipimus à medico, præterquam
quod omnia ſymptomata maligna, quæ hunc
morbum comitata ſunt, refrigerationes ſcili-
cet quarundam partium, deliria et conuulſio-
nes, et illa repentina hypochondrij intume-
ſcentia et rurſum laxatio ex vtero fieri con-
ſueuerunt. Suſpicor tamen Hippocr. tamen
agnouiſſe vterinam eſſe affectionem, quod co-
gnouerit antea mulierem, et eius naturam, at-
que familiares ei affectiones. Atqui fortaſſe

præ-

præter ea qnæ narrãtur, habuit ea etiam ſymptomata, quæ loco citato ex ſecundo de morbis muliebribus recenſentur his verbis. Si vterus in coxas illapſus ſit, tuſsis obtinet, & dolor ſub latus, & inſidet vterus durus velut pila (hoc eſt quod in dextro hypochondrio ſiebat huic mnlieri) & ad contactum dolet velut ab vlcere, & cõtabeſcit, & videtur ipſi peripneumonia eſſe, & contrahitur, & gibboſa ſit, & menſes non apparent: aliquę autem quibus prius apparuerunt (hoc eſt quibus iam fluebant antequam inciperent ægrotare) etiã pereunt: atque ſi tunc prodeant, imbecilles ſunt & pauci, ac deteriores, & genitura non ſit hoc tempore. *H*oc eſt, ſemen non excernitur, ſed ſupprimitur, quod, vt medici omnes affirmant, longè grauiora affert mala, quam ſuppreſſio ſanguinis: ſuppreſſum verò eſſe huic ſemen, ſatis indicauit ea mictio, quę ſexta die mulieri iam morti proximæ accidit. Minxit enim ſexta ad noctem exiguum, & id erat album & lentum ſemini ſimile, adeo vt velut oui albumē palea traheretur. Quod putridum ſemen, quod tanti mali fuerat cauſa, per impotentiam retentricis iam (ita vt ſit) exire, indicabat. Et eadem ratione dictæ vrinæ ſucceſſit ſubcruenta, exeunte poſt ſemen etiam ſanguine, quæ ambo ſoboles erant propriæ cauſæ morbi, retenti ſcilicet ſanguinis & ſeminis. Mirum verò quod ex ſanguinis ſuppreſsione ęgrotauerit paulo poſt, ac per vehementem fluxum ſanguinis ab alia febre fuerit liberata. Hoc verò indicat, malignam potius qualitatē ſuppreſſi ſanguinis, quam multitudinem, fuiſſe morbi cauſam.

27 *ANtiphanis filio hyeme dolor lateris dextri, tuſſis, febris, edebat, ambulabat etiam febriens. Videbatur ruptura laborare. Nona remiſit febris, nõ reliquit tuſſis: multa craſſa ſpumoſa. Latus dolebat. Circa decimam quartam & rurſus vigeſimam, febres videbantur deſinere, & rurſus corripiebant. Erat autem & calor tenuis, & parum quid relinquebat. Tuſſis autem aliquando quidem relinquebat, quandoque abundabat cum multa ſuffocatione, tunc autem remittebat, & excreatio poſt dies hos multa, cum tuſſi ſuffocante. Et purulenta feruentia ſuper vaſe, & ſpumantia, & in faucibus plerumque rancida aſperitas, ſubſibilabat. Anhelatio ſemper detinebat, & ſpiritus denſior. Rarò bene ſpirabat. Poſt quadrageſimam, prope ſexageſimam arbitror, oculus ſiniſter excecatus eſt cum tumore ſine dolore: non multo autem poſt, etiam dexter. Et pupillæ valde albæ & ſiccæ fiebant, & mortuus eſt poſt cecitatem, non multo poſt ſeptimam, cum ſtertore & multo delirio.*

28 *SImilia autem & ex ſimilibus eodem tempore contingerant, etiam Theſalioni quæ feruentia, & ſpumantia, & purulenta, & tuſſes, & rancidæ aſperitates.*

Antiphanis filius haud dubie tabuit ex fluxione pituitoſa, quę ex capite facta eſt in thoracem, hæſitque in latere dextro, ibique putreſcens excitauit primum pituitoſam pleuritidem, deinde & pulmonem occupauit, ibiq. A feruentius putruit, & ſuppurationem malignã fecit ac tabem. Veniſſe autem hanc fluxionē à capite, nihil magis indicat, quam cecitas illa, quæ paulo ante mortem aduenit, candidis & arefactis pupillis. Id .n. factum eſt eadem cauſa, quo tertio libro ſectione tertia dicebatur, fuiſſe tabeſcentium faciem charopam. Ibi .n. interpretati ſumus, charopum dici pro glauco. Fieri verò tabeſcentibus quibuſdam glaucos oculos, quod ſucci crudi oculos occupent, & ibi dureſcant, & ſiccentur. Ergo, inquit, Antiphanis filio, hyeme dolor lateris dextri, tuſsis, & febris, ex pituitoſa ſcilicet fluxione. Edebat (id dicit, quia pleuritici, neque ſolent, neque debent, primis diebus cibos capere) ambulabat, etiam febriens, & cum am- B bularet, non videbatur eſſe pleuriticus ſed putabatur laborare ruptura, hoc eſt fractura aliqua oſsis, aut carnis diuulſione. *H*ęc opinio multos vulgares fallit: plurimos enim putant luxatione, aut fractura laborare, qui ob alias cauſas dolent. Nona die remiſit febris, non reliquit tuſsis. *I*am hinc cœpit humor à latere in pulmonem abſcedere. *N*am latus dolebat minus multo quàm antea, & incipiebat excreare multa & craſſa ſpumoſa. Febres & tuſſes iam inde inæqualiter, nunc deſinebant, nũc creſcebant, nunc ſuffocabatur cum tuſſi. Et tunc, hoc eſt cum maximè ſuffocari videretur, repentè aliquando deſinebat tuſsis. *H*æc fiunt, vt fluxiones ipſe fluunt aut fluere deſinunt, & ſuppuratio per partes ſit, aut ceſſat. C Excreabat aliquando purulenta, & ſpumantia, & feruentia ſuper vaſe, hoc eſt ſi incidebant illa ſputa in teſtam aliquam, aut in vas quodcunque, feruebant & ſpumabant. *I*d quidem fiebat ob igneum feruorem in pulmone, ob quem citiſsime tabuit. Cur rancida aſperitas in faucibus, & ſibilus, & anhelatio eſſet, & crebet ſpiritus, non eſt cur interroges. Cur oculi execati ſunt, dictum antea eſt. Poſtremò neque intemperiem tantam, neque redundantiam excrementorum ſuſtinente natura, mortuus eſt. Perinde autem & Theſalion: Quamplurima eorum quæ ſuperſunt, vt nonnulla eorum quæ præceſſerunt, occurrerãt antea in libris prioribus ſcripta, præcipuè in quinto, & ſine vlla vtilitate, neque (vt arbitror) conſilio auctoris, ſed temeraria congeſtione chartarum. Quare ego neque ſcribere iterum laboro, ſed præte- D ribo. Ea verò ſunt, quæ mox ſequitur hiſtoria vxoris Polemarchi, & alia Ariſtipi, & alia cuiuſdam cui hepar percuſſum eſt iaculo, & alia cuiuſdam percuſſi capite à Macedone, & paulò poſt alia Neapolis, & alia Billi percuſsi in dorſo, & alia infœlicisſimi filij Philes: & alia filij Parmeniſci: & alia Eniatis in Delo iaculo percuſsi, & alia filij Callimedontis: & alia Aſpaſij vxoris: & alia Meliſandri, & alia Eutychidis: & alia Timocharis: & alia pueri Cleomenis; et alia vxoris Simonis, cuius tacito nomine, hiſtoria in calce quinti narrata eſt, et alia filij Phaniæ, er Euergetæ: alia Harpali, filij: et alia Thrinonis Damonis filij: interq; has, verba quædam de hamicranea et deſtillatione: et alia quædam mulieris quę ſine nomine dicitur pharmacum ad perdendum fœtum accepiſſe,

piſſe: & alia Pythoclis; & rurſum alia puellæ quæ ex rupe cecidit. Atque inter duas has hiſtorias repetuntur etiam verba quędam ſpectantia ad pernionum curationem, & quędam medicamenta oculis commoda, & curationem doloris lumborum, & coxæ, & crurum, & origani naturam, & rurſum alia fullonum habentium tubercula in inguinibus, & alia Nicaronis, & alia Timoclis, & alia Phœnis: & alia Cononis ſeruæ, & alia ſerui Timocharis: & alia Diophitis ſororis, & alia vxoris Epicharmi, & alia ipſius Epicharmi, & alia Metrodoni, & alia mulieris in Abderis, & alia Tychonis in obſidione circa Datum percuſsi; neſcio an vllæ aliæ me fugerint repetitæ, ſeu hiſtoriæ, ſeu dictiones. Hoc certo ſcias, quicquid videbitur tibi, codices alios librorum epidemiorum conſulenti, in hoc, ex libro ſeptimo ſublatum, te cum enarratione reperturum in quinto.

29 *Filio Theodori nona die in ſole verſato, acceſſit febris decima die, ex denudatione iuxta os, nullius momenti. In febre autem denigratum eſt, diſceſſit cutis. Valde clangoſus erat. Vigeſimaſecunda venter eleuatus eſt, præcipuè verò ſecundum hypochondria. Vigeſimatertia mortuus eſt.*

Multis exemplis indicauit iam Hippocrat. in hoc opere, quod primis verbis libri de capitis vulneribus docuit, nullum vulnus capitis leuiter eſſe contemnendum, etiam ſi ſola cutis eſſet inciſa, addit in eandem aſſertionem nũc exemplum aliud filij Theodori. Qui cum ictus eſſet (capite vt ego coniecto) ita tamen vt nulla eſſet oſsis fractura, ſed ſolum denudatio nullius momenti, hoc eſt, quam quiuis chyrurgus contemneret, quod eſſet exigua, & in loco tutiſsimo, vt fortè in occipite, aut vertice, et longè à commiſſuris, nona die ab ictu, contemnens iam vulnus, in ſole verſatus eſt, & die ſequenti, decima ſcilicet, febre eſt correptus & cum febre cœperunt lethalia fieri ſigna, denigratio oſsis, & deceſsio cutis ab oſſe (decedit quę in labijs eſt vlceris, eadem ratione qua ſiccatur, ſitque ſalitæ ſimilis. Arida enim facile decidunt) & vox clangoſa. Hæc duo ſigna, deceſsionem inquam cutis, & vocem clangoſam, habuerunt filij Phaniæ et Euergetæ, quorum hiſtoria enarrata eſt in libro quinto, ibique explicatum, in quas referantur cauſas, et cur ſint lethalia: non minus atq; in hiſtoria, pueri Nicolai, cuius in eodem lib. enarrata eſt hiſtoria, explicatum eſt, cur quibuſdam morti iam proximis aluus intumeſcat, quod huic etiam puero accidit vigeſima ſecunda, cum eſſet vigeſima tertia moriturus.

30 *Quibus oſſa fracta fuerint, his ſeptima die febres ſi verò calidius fuerit anni tempus, etiam citius at ſi magis fracta fuerint, etiam è veſtigio.*

Præcipuum ac maximum ſignorum ſuperuenientium: quibus, fractum eſſe os in capitis vulnere, indicatur, eſt febris. Hanc dicit ſolere die ſeptima ſuperuenire: ſi verò ſit ca-

A lidius anni tempus, etiam citius, velut quarta aut quinta: ac ſi magis fracta ſint oſſa, etiam ſtatim. Quibus verbis videtur ſignificari, in temporibus, aut frigidis, aut temperatis, ſuperuenire febres die ſeptima, in ęſtate verò prius: idque ſi fractura ſit mediocris, ſi verò ſit maxima, multo citius, vſque adeo vt aliquãdo ſuperueniant ſtatim. Hoc ſanè prima frõte videtur conſentaneum. Quia vt calor temporis plurimum facit ad faciliorem partium vlcerarum corruptionem, ita etiam faciet fracturæ magnitudo. Quod enim à fractura natum eſt fieri: id à magna fractura fiet magis, ac citius. Inſurgit tamen duplex obiectio, prima, Hippoc. lib. de cap. vulneribus dicere, vbi

B fractum eſt os, et vulnus tale, vt ſeruari homo „ non poſsit, ante decimamquartam incidere in „ febres magna ex parte in hyeme, in æſtate verò, poſt ſeptimum: nunc verò dicere in tempore calidiori fieri ante ſeptimum. Quid autẽ ſit aliud tempus calidius quàm æſtas? Altera, chyrurgos ferè omnes cenſere, grauius ſignũ eſſe febrem vlceri aliquanto poſt ſuperuenire, quam ſtatim fieri: neque ſanè ea aſſertio videtur ratione deſtituta: quãdoquidem, ſi mox ſit, cenſetur naſci ex recenti fluxione, et inflãmatione: ſi verò ſuperuenit, quo tempore ſolent iam inflammationes et dolores conquieuiſſe, non videtur poſſe referri, niſi in partium putreſcentiam. Si autem febris ſtatim fiens minus malum ſignum eſt, non poteſt profectò fieri ob maiores fracturas: eſſet enim deterius, quod naſceretur ex cauſa deteriori. Pro

C prima obiectione, ſcias, Hippoc. in lib. de vlceribus capitis loqui de vlceribus adultorũ, hic verò ob filium Theodori, agere ſolum de puerorum fracturis. Dictum vero ab eodem eſt in eodem libello, pueros ex capitis fracturis, citius quam adultos, et liberari et mori, vtrumuis ſit euenturum. Citius igitur lethalibus puerorum fracturis accident lethalia ſigna, quam adultorum. Quare non eſt rationi diſſonum, in æſtate fieri febres adultis poſt ſeptimum, pueris citius. Pro ſecunda obiectione, ſcias febrem quæ mox accidit vulneratis, animaduerſione indigere. Eſſe enim poteſt ſimplex, et ob dolorem et recentem plegmonem orta: aut maligna, et ex fracturę nata magnitudine, et internarum partium læ-

D ſione. Dignoſci poſſunt hæ: quod illam non comitantur accidentia alia maligna, ſed videtur qualitate diaria, et conquieſcit intra primum quaternarium: hæc durat vſque ad finẽ, et mox incipit malignitatem pręſe ferre, accedunt que citò peruigilia, deliria, aut conuulſiones, et oſsis malignus color, et ſanies. Odor malus, atque alia ſigna.

31 *Et Eumodi famulus ſimiliter dolorem habebat ad femur, non ſecundum rectitudinẽ vulneris, & factus eſt clangoſus, & dolor ceruicis.*

Haud dubie hic quoque percuſſus eſt capite, et mortuus cum conuulſiones. Nam dolores ab infernis partibus procedentes ad ceruicem, conuulſionem minantur in vulneratis. Dolere verò contrarias lateri vulnerato partes,

tes, ſignificat id, quod fieri ſolere in capitis vulneribus, ſępe iam diximus, contrarias partes conuelli. Habuerit etiam hic, præter eas quę narrantur, alia ſigna lethalia, vt ſcilicet habuit clangoſam vocem, quam in lethalibus ſignis eſſe ſæpe iam dictum eſt.

32 *ET Poſidocreon. Tertia die conuulſio. Calor nõ relinquebat. Mortuus eſt decima octaua.*

Nihil aliud eſt hic notatu dignum, quam tandiu duraſſe ægrotum, cum tam citò conuulſionem pati cœperit.

33 *SAgoræ filius, percuſſus eſt retro in caput contuſò oſſe ac denigrato die quinta, liberatus eſt: os non abſceſſit.*

Rarum ſanè eſt, quodque, niſi in puero, expectare non datur, contuſo oſſe, ac poſtea nigreſcente, liberari, nullo oſſe abſcedente, ſed ab ipſa natura firmato, vnito, & emendato. Non parum contulerit, ne fractura ad interna penetraret, & ſaniem in cerebrum transmitteret, poſterioris capitis os, quod omnium quæ in eo ſunt eſt firmiſsimum, eſſe quod pateretur.

Hinc excepi hiſtorias magnę nauis gubernatoris, & Harpali filii, & Thrinonis, Damonis filij. Require in quinta.

34 *MEnoni, ſub arcturum, & prius, ex febre æſtiua, & alui profluuio ægre affecto, ex itinere delaſſato, & lateris ſiniſtri dolor, & tuſſis, quæ tenebat quidem etiam prius ex catharro. Tunc autem erat abundans. Et erat vigil, & ægre ferens febrem ſtatim ab initio, & reſidens die tertia ſpuebat pallidum. Arteria ex ſtertore ſubſibilabat. Circa quintã ſpiritus moderatè denſus. Pedes, tibiæ, & plurima extrema frigida, & extra ſtragula. Deiectio à principio fiebat biliosa, neque valde pauca, neque multa. Septima octaua, & nona, facilius ferre videbatur, & ſomni quidam fiebant, & quæ excreabantur minus cocta; decima, & vſq. ad decimam tertiam valde alba & pura. Et hypochondrium mollius fiebat, ſiniſtrum verò intentum, & melius ſpirans. Ad glãdem verò ſubibat mediocriter. Decima tertia rurſum ſpuit pallidum: quatuordecima verò magis quindecim à porraceum: alluus verò, malcolentia; biliosa, humida, crebrò demiſit. Siniſtrum hypochõdrium eleuatum eſt. Decimaſexta autem, etiam valde intumuit. Et ſpiritus iam ſtertoroſus. Sudor circa frontem & ceruicem, raro ad pectus. Extrema & frons moderatè perſeuerabant frigida. Saltatio verò venarum circa tempora detinebat. Somni comatoſi & nocte & die poſtremis temporibus. Vrina à principio crudas cineri ſpeciem referens circa decimam, & vſque ad decimam tertiam, tenues & ſine colore, à decima tertia verò quales à principio.*

Non eſt dubium, deeſſe huic narrationi verba aliqua, quæ niſi reſtituantur, neque intelligi quidem poteſt, quid dicatur. *V*elut ſtatim in initio vix intelligas, an hunc ipſum morbum, de quo agitur, vocet febrem æſtiuã,
A an loquatur de morbo alio, qui conualeſcenti ex febre æſtiua ſuperuenerit. *V*erum paucis verbis appoſitis, euadit res clarior. Vt ſi ita legatur. Menoni ſub arcturum, & prius, ex febre æſtiua, & alui profluuio, ægre affecto, ex itinere delaſſato, febris ſuperuenit, & lateris ſiniſtri dolor, & tuſsis, & reliqua. Ita fit apta & concinna oratio, ſignificaturque quod veriſsimum eſſe coniecto, eum cum debilis adhuc eſſet ob pręgreſſam febrem, iter egiſſe, atque vt par erat, eſſe defatigatum, & ob eam occaſionem incidiſſe in aliam febrem cum ſiniſtri lateris dolore. Dubium tamen tunc quoque eſt, an dicat habuiſſe ęſtiuam febrem ſub arcturo & prius, an incidiſſe in hunc mor-
B bum de quo narratur hiſtoria, ſub arcturo, & prius. Mihi videtur illud primum magis conſonum verbis Hippocratis. Nam ſub arcturum, & prius, ſignificat orto iam arcturo, & ante quam oriretur. Itaque ſignificat febrem incepiſſe ante quam oriretur, & duraſſe illo ſydere iam orto. Eſt ortus eius, initium autũni. Incepit ergo nondum finita æſtate. Quapropter hęc fuerit febris ęſtiua, de qua agitur, alia verò ſuperuenerit poſtea, fortè in fine autumni: niſi fortè laborauerat priori febre, quam æſtiuam vocat, ad exortum caniculæ, aut ante in vocatis prodromis, & poſterior ſuperuenit paulo ante ortum arcturi: & quaſi hæc iam eſſet autumnalis, quia autumnum attigit, vocauit auctor priorem æſtiuam. Aut fortè non ob tempus, ſed ob acutiem, velut in aphoriſmo, vbi dicitur, in autumno & morbi
C æſtiui. Vtrumque poteſt dictio ferre, neque ſanè plurimum refert, facta fuerit hæc febris, initio aut fine autumni: quanquam in initio ſolent fieri morbi acutiores, in fine ſapientes iã hyemem. Sed, vt dictum ſæpe eſt, poſſunt fieri omnes in omnibus temporibus. De hoc igitur dubitantes, cætera exponamus. Menon itaque cum adhuc eſſet debilis ex febre æſtiua & alui profluuio (quod alui profluuium, aut ſimul cum ipſa febre fuerat, & ita, vtpote ſymptomaticum deiecerat plurimum vires, aut febri ſuperuenit iudicatorio modo, tamen productum eſt plus ſatis ita enim etiam tardauerit corroborationem) iter agens laſſatus eſt, & ob eum laborem intempeſtiuè ſuſceptum correptus eſt febre, & dolore lateris ſiniſtri, & tuſſi, quæ tenebat quidem hominem
D ex catharro etiam prius, tunc autem erat multo copioſior: & erat homo vigil, & ſtatim ab initio malè ferebat febrem. Huic etiam (vt ex ijs quæ mox dicentur intelliges) facta ſunt mox hypochondria dura & intenta. Vnde cõſtat calore & motu concitata eſſe corporis excrementa, & auctas eas, quæ prius inerant fluxiones, & concitatas alias, atque ita deſtillationem à capite in pectus quę prius inerat, auctam eſſe adeo vt pleuritidem ſiniſtri lateris attulerit, & tuſsim plurimum auxerit: hypochondria verò, calore quem labor excitauit, & debilitate, quæ ex priori morbo adhuc ſupererat, corporis totius, alioqui commota, excrementa traxerint & receperint in ſeſe. Facta eſt itaque continua febris cum pleuritide, & affectu phlegmonoſo vtriuſque hypochon-

chondrij. Nam eſſe febrem putridam,& morbum per ſeſe, non ſolum inflammationum accidens,indicabat vrina quæ à principio ac ſẽper ſignis concoctionis caruit. Eſſe verò pleuritidem, nõ eſt quod quiſquam neget,cum adſunt febris cõtinua, dolor, tuſſis, & reſpiratio difficilis. Nam pulſus differentiam ab Hippocrate quis requirat? Erat vigil (non mirum: nã vel tuſſi prohiberetur dormire, nedum febre) & ægrè ferens febrem ſtatim ab initio. Statim ab initio incæpit habere ſigna facultatis concidentis, & malignæ alterationis materiæ. Nã reſidens iam die tertia, factuſq; orthopnicus, ſpuebat pallidum, hoc eſt bilioſum & crudũ, & aſpera arteria ſubſibilabat ex ſtertore: nimirum hæc omnia pleuritidis in exitium tendentis eſſe, & in malignas referri cauſas, dictũ iam ſæpe eſt. Morbi verò qui breui ſunt interempturi, citò incipiũt, à ſalutaribus plurimũ diſſidere. Deiectio etiã fiebat à principio morbi bilioſa, quod multam verſus quaque bilis redundãtiã, & facultatis debilitatẽ indicabat. Neque boni quicquam promittebat, quia in pleuritide ab alui profluuio nunquam expectatur auxilium. Non tamen deiecit ſtatim vires, vt primis quaternarijs moreretur homo, quia neque erat valde pauca, neq; multa. Circa quintam ſpiritus factus eſt moderatè denſus. Illud moderatè denſus, non ſignificat parum denſum, ſed denſum manſuetè, ſine ortopnæa, & ſine ſibilo. Quæ quidem ſpiritus mutatio, non ſemper fit in melius procedente morbo, ſed aliquando in deterius. Nam ſpiritus rectus & ſtertoroſus, aliquando conquieſcit euacuata materia, & expurgatis vijs, & tunc agitur bene cum ægroto: aliquando ſuccumbente facultate, & id eſt peſſimum: aliquando ceſſante aliquo materiæ motu, quod ſine inſigni, neque bono neque malo fieri conſueuit, ſed vt miteſcunt morborum paroxyſmi. Huic non eſſe ſedatum illum ſtertorem ob ſalutarẽ quampiã cauſam, ſed facultate concidente, & materia altius recondita, produnt ſymptomata reliqua: nimirum crebritas, quæ nõ eſt imminuta, & pedes, ac tibię, & plurima extrema (manus ſcilicet, brachia, & naſus) frigida, & extra ſtragula. Quod quidem grauius eſſe videtur, quàm ſi partes frigidas ſub ſtragulis contineret. Nam non continere, pereuntis cũ calore ſenſus eſt, aut nimiæ anxietatis. Septima, octaua, & nona facilius ferre videbatur, hoc eſt minus anxius eſſe, & ſymptomata omnia habere mitiora, & inter cætera vigiliã. Nam ſomni quidam fiebant. Neque tamen huic remiſſioni fidendum fuit, quia pręter rõnem accidit, & ſine ſignis cõcoctionis. Nam quę excreabantur (Inquit) minus concocta. Explicans quæ vocet minus cocta, dicit, decima & vſq; ad decimam tertiã, valde alba & pura: Hoc eſt aquoſa, alba, & tenuia puræ aquę ſimilia. Et hypocondriũ fiebat mollius, vt phlegmonem depoſuiſſe videretur. Siniſtra verò hypocondrij pars intenta, & melius ſpirãs. Quod durum propriæ eſt, ſeparari facilè poteſt ab intento, etiam ſi vtrumque tactui reſiſtit, ſed modo diuerſo. Durities naſcitur à corporis ſoliditate, & concretione, quæ

A in tumore phlegmonoſo aut ſchirroſo fieri conſueuit: intentio à flatu. Itaque ſolui cœperit phlegmon hypochondrij, & flatus colligi ad partem ſiniſtram. Sed eſt cõſideratione dignũ, quid ſibi velit, vocãs hypochõdriũ melius ſpirãs. Non.n. dicit illud melius ſpirãs de homine, ſed de hypochondrio liquet in græca lectione. Ita .n. habet τὸ δ᾽ἀριστερὸν ξυντεταμένον εὔπνουν, ſi verò ſpirare non pertinet ad hypochondrium, ſed ad thoracem, quo pacto dici poteſt hypochondrium melius aut deterius ſpirans? Certè ſpiratio thoracis & ſepti tranſuerſi eſt, tamen hypochondriorum intentio, aut durus tumor, ſæpe facit reſpirationẽ difficilem, quia comprimunt ſeptum tranſuerſum, & in pleriſque hominibus habent viſce-
B ra, quę in hypochondrio ſita ſunt, vincula quibus alligantur, vtrumque ſuo lateri: ergo ab effectu, quod difficilem facit reſpirationẽ, dicitur hypochondrium δύσπνουν, quod non facit difficilem εὔπνουν. Tũc ergo erat ἐντεταμένον ſiniſtrum, quod minus quam antea impediret reſpirationẽ. Sed qui fieri poterat, vt eſſet intentũ, & melius ſpirans? Certe quod ea diſtẽtio ad externas, & cuti proximas partes, ſpectaret, ſeptũ verò minus traheretur ad tẽtionẽ aut comprimeretur, ad glandem verò (inquit) ſubibat mediocriter. Itaq; non ſuppreſſa erat aluus, neq; fluens. Decimatertia redire cępe-runt rurſum ſigna concoctioni contraria. Nã ſpuit ea die pallidũ, & quatuordecima magis adhuc pallidũ, & quindecima porraceũ: aluus verò iam inde demiſit male olẽtia, bilioſa, hu-
C mida, & crebrò: aucta.ſ. toto corpore cacochymia, & corruptione. Siniſtrum hypochondriũ eleuatũ adhuc magis eſt: decimaſexta verò etiã magis intumuit, nõ tamen erat adhuc εὔπνουν. Erat.n. iam ſpiritus ſtertoroſus, occupãtibus iam excrementis pulmonẽ & laryngem, & ſepto tranſuerſo impedito. Nam difficilis ſepti motus facit ſublimem ſpiritum, ſucci verò faciunt ſtertorem, & feruorem in gutture. Iam erant omnia velut in moribundo, ſudor circa frontem & ceruicem, qui vel ad thoracem deſcendebat tardò: extrema & frons frigida, ſaltatio venarum circa tempora, quæ cum frigore extremorum peſſima eſt, quia ſignificat vri interiora & ſuperiora, cum extremorum refrigeratione. Somni comatoſi nocte &
D die poſtremis temporibus, ea ſcilicet die et ſequenti, quæ vltima fuit. Mortuus enim fuit, quantum coniecto, decimaſeptima. Nam cum decima tertia inceperit fieri lethale incrementum, id exigit ratio legitimæ conſtitutionis, præter quam quod ſigna decimæ ſextæ, eorum erant qui eadem die, aut poſtridie moriuntur. Fuiſſe verò vſque ad decimamtertiam morbi principium, et inde incepiſſe incrementum conſtat facilè, ex iis quæ de vrina addit. Siquidem præcipua temporum diſtinctio eſt per concoctionis ſigna. Dicit verò, vrina à principio cruda, cineris ſpeciem referens (colore ſcilicet) à decima et vſque ad decimam tertiam, tenuis et ſine colore, à decimatertia vſque ad finem, qualis à principio cineritia ſcilicet. *Nimirum* eo modo proceſſerunt ſigna concoctionis et contraria

in omnibus exeuntibus. Nam & ſputa, quæ à principio fuerant pallida, facta ſunt alba & pura, à decima vſque ad decimamtertiam, ab hac rurſum pallida. Deiectio etiā quæ à principio fuerat biliuſa, & à decimaquarta cœpit ſubire mediocriter ad glandem, decimatertia rurſus cœpit fieri deterior, malè olens, biliosa, humida, & crebra. Itaq; decimatertia cœperunt omnia abire à crudis ad malignè putreſcentia. Sed rogabis, cur morbus videatur proceſſiſſe à malignis ad cruda, & ab iis rurſum ad maligna cum, à crudis incipiant omnes morbi pendentes ex materia. Certè cruda excrementa ſunt duplicia, quædam quę neque habent concoctionis manifeſtæ vllas notas, neque corruptionis malignæ habent tamen notas humorum à quibus morbi pendent: alia ſunt quæ ne horum quidem vllas notas habent, ſed ſolius incoctionis. Sæpiſſimè primis morbi diebus apparent excrementa cruda primi generis, deinde ſecundi à quibus proceditur, in lethalibus ad malignè putreſcentia, in ſalutaribus, ad concocta. Quod quidem fit, quia incipiunt morbi agitatis excrementis, & ab agitatis neceſſario excidit aliquid cum exeuntibus. Cum verò ceſſat is motus, & concoctio nondum incepit, ſunt exeuntia tantum cruda durantque ea totum principium, vſque dum ſcilicet, aut malignæ putreſcentiæ, aut concoctionis manifeſtæ notas accipiunt. Sed & alia etiam ſymptomata talem quendam habent progreſſum. Maiora enim ac difficiliora fieri conſueuere in prima parte principii, ob motum materiæ quam, procedente principio, in quo iam conquieuit, vſque dum procedente in vigorem morbo, ob materiæ alterationem & incrementa morborum, redeunt maiora. Hinc fit vt multi inexperti, & vulgares medici, putent, cum adhuc ſunt in initijs, perueniſſe morbos ad inclinationes. Scilicet, remittentibus doloribus, & exeuntibus quandam puritatem accipientibus.

35 *CLeocho lateris dolor & febris. Remiſit febris, Sudauit corpus totum. In vrina multa ſuperferebantur: poſthac turbata eſt.*

Sudor & vrina ex eadem ſunt materia, proinde ſæpe in eoſdem morbos incidunt ambæ iudicationes, & qui ſudando iudicari cœperunt, poſtremò per vrinas iudicantur perfectè; porrò vrina turbata diuerſis occaſionibus fieri conſueuit, aliquando fit in initio, agrediente natura concoctionem, eſtque ſignū concoctionis occultæ; aliquando fit in morbi decurſu, ob perturbationem in totis venis factam, eſtque ſignum doloris, ſeu morbi capitis: aliquando fit inclinante morbo ob excrementorum exeuntium perturbatam mixtionem eſtque tunc decretoria euacuatio, qualis, huic facta eſt poſt vrinas concoctas, & poſt ſudores.

36 *CIrca pleiadum occaſum. Olympiada vxorem, octimeſtrem fœtum geſtantem, ex caſu febris acuta corripuit: lingua velut cauſti, ſicca, aſpera, pallida. oculi pallidi, & corpus mortale. Fœtū corrupit*

A *quinta die: facile liberata eſt: & ſomnus, vt videbatur, comatoſus. Veſperi excitantes non ſenſit. Sternutatorio ſubaudiuit, potionem accepit, & ſuccum tuſsiit cum potaſſet potionem. Vox non ſoluebatur, neque ipſa quicquam alleuabatur, oculi triſtes ſpiritus ſublimis, qui per nares trahebatur. Color prauus. Sudor circa pedes & crura, cum iam circa mortem eſſet. Mortua eſt.*

Cum periculoſum ſemper ſit vtero gerentibus cadere; aut percuti, ita vt allidant fœtus, multo tamen magis octimeſtribus, quia fœtus magnus cum ſit, & alioqui ægrotet, facile ex colliſione moritur, quod periculoſiſſimum eſt præcipuè cum inflammatione vteri, quæ ex caſu etiam fieri conſueuit. Vt huic accidit. Inflamationem enim in vtero factam, indicat febris ſtatim acuta: fœtum mortuum, B corpus mortale, & fœtus corruptio, hoc eſt abortus mortui. Quinta die dicit liberatam eſſe facilè, intellige facilè emiſiſſe fœtū, liberata enim omnino non eſt nedum facilè. Non parum fuit emittere ex inflammato vtero mortuum, tamen fecerit id irritatio magna, & fortis expultrix. Nihilo tamen habuit melius, quin potius, cum maxima cerebri compaſſione cum vtero, quam indicabat coma tantum, vt eadem die excitantes non ſentiret, ſed tamē ſternutatorio videretur exiguū quoddam excitari, & audire, non tamen ita vt loqueretur, neque ipſa quicquam alleuaretur, cum prauis ſignis circa oculos, & ſpiritum, & totius corporis colorem, ad mortem proceſſerit. Haud C ſcio an intra ipſam diem quintam, certè non multo poſt. Quod ſudor huic iam iam morienti factus eſt circa pedes, & crura, vt ſolet alijs circa frontem & ceruicem, cauſam eſſe exiſtimo, quod calor igneus, qui per extrema expirauit, partem humilem, hoc eſt vterū, tenebat.

37 *NIcolai concubina, ex febre ardente parotides factæ ſunt, vtraque parte. Paulo poſt alter tumor, cum iam videretur ſolui febris. Circa quatuordecimam magna ſine ſigno ſubſederunt. Recidiua facta eſt. Color mortalis. Lingua aſpera, valde denſa, ſubalbida, ſiticuloſa, deiectio deorſum multa humida, male olens per totum tempus. Ante obitum corruptum eſt corpus multitudine. Mortua eſt vigeſima.*

D Non narrat qua die ardentis febris parotides factæ ſint, conſtat factas eſſe multo ante iudicationi idoneum tempus: nam multo ante quatuordecimam: ſiquidem die quatuordecimam tumores magni ſubſiderant, cum antea ortæ eſſent parotides, ac poſt eas alius tumor, in quas eruptiones, non potuit non inſumi ſatis multum tempus, ſiquidem non ſunt factæ ſimul, ſed ordine alia poſt alias. Itaque non longè poſt morbi initium, cœperunt abſceſſus apparere, quod vitioſiſſimum eſſe Hippocrat. millies ſignificauit maximè lib. 2. his verbis, decretoria ne ſtatim appareant. Certe rarò bene agitur cum ægroto, cui citò apparet abſceſſus, aut quæ decretoriæ eſſe ſolent euacuationes. Exemplo eſt hæc ægrota, quæ cum per morbi decurſum aliquoties

ties videretur melius habuiſſe, vt aliquando
interim febris videretur ſolui; poſtremo
mortua eſt. Quæ autem fuerint ſigna grauio-
ra, oportet notemus, vt meritò eum finem ha-
buiſſe morbum intelligamus. Imprimis factos
eſſe abceſſus ante tempus, deinde & ſubſediſ-
ſe tumores, alioqui magnos, decretoria, ſine
ſigno, hoc eſt nullo relicto veſtigio. Hoc enim
nihil eſt aliod quàm euanuiſſe repente, & fe-
ciſſe in altas partes impetum quod in magnis
tumoribus tanto periculoſios eſt, quanto mi-
nus poſſit opinari, magnos quam paruos,
fuiſſe per inſenſilem euacuationem reſolutos:
& quanto grauius ſit, multa quam pauca ex-
crementa, in partes nobiliores conuetti. Om-
nia autem lethalia ſigna diebus decretoriis fa-
cta, firmiorem habent ſignificationem, quàm
aliis, ac proinde deteriora ſunt. Meritò ergo,
quandoquidem non multo poſt initium factæ
ſunt parotides, fuit morbus difficilis iudica-
tiones: quandoquidem verò die quatuorde-
cima, magni tumores ſine ſigno ſubſederunt,
meritò eſt facta recidiua, longe pernicioſior
primo morbo, et habens mortalia ſigna, co-
lorem faciei mortalem, hoc eſt, qualem in
cadaueribus videas, linguam aſperam valde-
deoſam, hoc eſt craſſam, et duram, ſubalbi-
dam (qui color ob emorientem etiam calo-
rem fieri ſolet, eſtque deterior, quàm cum eſt
aperte alba ob pituitam) & ſiticuloſam ob ca-
lorem igneum, & dictionem multam humi-
dam, malè olẽtem, per totum tempus: quæ de-
iectio corruptionem ſignificabat, potiuſquam
iudicationem, & quia malè olens (non ſcili-
cet vtcunque, ſed grauiter & malignè) & quia
per totum tempus. Tempeſtiuæ enim ſunt
quæ bonæ, non per totum tempus fientes eua-
cuationes. Atqui euentu confirmata eſt hæc
coniectura. Nam ante obitum corruptum
eſt corpus multitudine, hoc eſt mortua eſt pre
multitudine deiectionum; corrupto cor-
pore, & colliqueſcentibus ſimul ſuccis, & car-
nibus. Mortua eſt vigeſima, à primo inſultu
morbi, arbitror, quia ita ſolet Hipcocrates
numerare: recidiua fortaſſe fuerit facta deci-
maſeptima, fueritque totus morbus acutus
ſimpliciter: recidiua verò ſeorſum acutiſ-
ſimus, & pernicioſiſſimus.

38 *ANdream ante pleiadem, horror, febris, vomi-
tus, ab initio ſemitertiana apparebat. Verùm
tertiana erat; rurſus: in foro agens horror febris a-
cuta, vomitus bilis meracæ delirium ad noctem rur-
ſum facilius. Quinta difficulter. Sexta à mercuriali
bene ſubijt: ſeptima difficilius. Et ſequentibus iam
diebus magis continenter, & ſine ſudore ab initio, &
ſiticuloſus. Maximè verò os reſiccabatur, & potum
nullum libenter accipiebat, cum multa eſſet in ore
inſuauitas. Lingua ſicca, inarticulata, aſperitas
efloreſcebat cum pallore albicans, vigil, anxius, exo-
lutus, fractus. lingua præ ſiccitate ſubblæſa, vſ-
que dum madefeciſſet. Succum maximè accipie-
bat. Nona aut decima circa aurem ſiniſtram, &
circa alteram tumores praui ſine ſigno apparuerunt.
Vrina ſemper non ſine colore, ſed ſine ſubſidentia.
Quatuordecima ſudor exiguus circa partes ſuperio-
res, non valde moderatior. Calor circa decimam ſe-
ptimam mitigatus eſt. Aluus poſt decimam ſicca,
non fluens ſine glande. Circa vigeſimam quintam
exanthemata per totum, prurientia, calida, velut
igne combuſta. Dolor autem erat circa alas & late-
ra. Tranſiuit ad crura ſine ſigno, & deſiuit. Balneũ
proderat, & inunctio in aceto. Menſe verò, ſecundo
fortaſſe, aut tertio, ad renes dolor, qui ante etiam
fuerat ſedatus eſt.*

Ante pleiadem dicens, non explicata an
ante ortum pleiadum dicat, an ante occaſum.
Mihi videtur conſonum ante occaſum intel-
ligere, quia morboſius multo tempus eſt, &
difficilis iudicationis morbis magis oppor-
tunum, quod occaſum antecedit, quàm quod
B ortum, & quod occaſus, quàm ortus pleia-
dum, rationem potius haberi vult Hippo-
crates. Siquidem libello de aere locis, & a-
» quis, ita dicit: oportet autem & aſtrorum ex-
» ortus conſiderare, præcipue Canis, deinde
» Arcturi, & pleiadũ occaſum. His verbis haud
dubie ortus Canis, & arcturi potius quam
occaſus, rõnẽ haberi vult, occaſus verò pleia-
dum. Itaque idem eſt ante pleiadem dicere, &
autumni tempore. Morbus hic vſque ad diem
ſeptimam fuit tertiana febris, natura quidem
intermittens, vt qui ab horrore inceperit:
adeo verò producta, & moleſta, vt fortaſſe
ægrotum nunquam eueniret ſine febre eſſe.
A ſeptima die cœpit eſſe febris perpetua, ma-
gna ſimul, & maligna à qua poſt dies multos
vix per multos abſceſſus liberatus eſt. Dicit
C itaque ante pleiadũ, hoc eſt in autumno, hor-
ror, febris, vomitus, hoc eſt, febris quædam
ab horrore incipiens cum vomitu, neq; ſolũ,
arbitror, vt aliæ tertianæ ſolent, incipiens ab
horrore, & mox in apertam febrem euadens,
ſed horrida etiam per totum fere tempus, aut
magnã diei partem exiſtens. Nam (inquit) ab
initio ſemitertiana apparebat, quia ſcilicet he-
mitriteus febris eſt horrida: multarum febriũ
complicatione conſtans verùm non erat ſe-
mitertiana, altera die duos, altera vnicum
paroxiſmum habens, ſed tertiana. Itaque erat
tertiana ſimplex, ſed notha, ſemitertianæ ob
horroris productionem ſimilis. Præterijt pa-
roxiſmus primus, & (ita vt fit) exurrexit, ac
domò exijt, & rurſum die tertia in foro agẽs,
D correptus eſt febre eiuſdẽ prorſus figuræ cũ
prima. Nam horruit, & febricitauit, & vomuit
bilẽ meracam. Ad noctem eius diei delirauit,
paraphreticus ſcilicet vi febris factus, rurſus
verò die ſequẽti, quæ fuit totius morbi quar-
ta, facilius habuit: quinta rurſus difficiliter, vt
prima ſcilicet & tertia. Sexta mercurialẽ ac-
cepit, expurgationis gratia, & aluus quidem
bene ſubijt, nihil tamen iuuatus eſt, quin po-
tius ſeptima difficilius habuit, & ſequentibus
iam inde diebus, magis continenter, hoc eſt,
citra intermiſſionem febricitauit. Optimum
ſanè exemplum, læſionum quas infert purga-
tio ſuſcepta intempeſtiuè, & ante materiæ
concoctionem: nimirum febres auget, & ex
ſimplicibus duplices, & ex intermittentibus
facit continuas: etiam ſi aluus fluat, & pur-
gatio, ijs qui adſunt, videatur rectè ſucceſ-

fiſſe: quinetiã eo aliquando magis homo lęditur, quo purgatio videtur abundantius facta, quia colliquatione fiunt tales deiectiones. Et vidi multos, mox ab intempeſtiua expurgatione, incidere in tabem. Vſque adeo vitari debet vulgaris praxis, eorum, qui die ſexta omnibus febricitantibus pharmacum tribuunt, cum tamen ea die perpaucis poſſit vtiliter dari. Quia pleriſque acute laborantium, ſexta die finitum eſt, aut iam finitum principium, tempus verò concoctionis nondum venit. Citra hęc autem tempora, raro aliquando vrgentiæ tamen gratia, expurgatur. Ducta vſque ad ſeptimam narrationem, rurſum repetit, quæ ab initio febribus his aderant. Sine ſudore (inquit) ab initio, & ſiticuloſus; maximè verò os reſiccabatur, & potum nullum libenter accipiebat, cum multa eſſet in ore inſuauitas. Hęc maximè ſiccitatis erant ſigna, & ſuccorum ſicciſſimorum, bilis, & ſalſæ pituitæ. Ab his enim reſiccabatur corpus adeo, ut neque inclinantibus paroxyſmis ſudaret, & eſſet ſiticuloſus, atque ſicco ore, tamen nullo potu delectaretur, ob oris inſuauitatem. Lingua ſiccà inarticulata, hoc eſt, inarticulatè proferens verba. Aſperitas efflorēſcebat, cum pallore albicans, hoc eſt, aſperitas erat in lingua, velut innatis quibuſdam granulis, quaſi floſculis, cum pallore quodam albicante, velut mixtione bilis, & ſalſæ pituitę facto. Erat vigil, quod ſiccę, & calidę intemperiei etiam eſt, anxius, exoluens, factus hoc eſt defatigatus quaſi fractis artubus. Lingua pre ſiccitate ſubleſa, vſque dum madefeciſſet. Hoc eſt ob ſiccitatem lingua non poterat proferre, niſi aqua aut aliquo tremore prius eam madefeciſſet. Narrat deinde quo victu vteretur, dicens, ſuccum maximè capiebat. Hoc eſt non vtebatur cibis ſolidis, ſed pro his vt ſolent, qui febricitátur acutè, ſuccis. His dictis, perſequitur narrationem vltra ſeptimam diem, à qua continua febris eſſe cępiſſet. Nona (inquit) aut decima (incertus qua die, dubitanter dixit) circa aurē ſiniſtram primum, deinde & circa alteram, tumores parui ſine ſigno apparuerunt. Sine ſigno euāneſcere tumorem, aut exanthemata, quid ſit, dictum antea eſt, ſcilicet nullo relicto veſtigio, ſed quid ſit ſine ſigno apparere conſideratione eſt dignum. Videtur autem nihil eſſe aliud, quàm nullo pręgreſſo ſigno talis abſceſſus. Nimirum futuri abſceſſus ſolent ſignificari, dolore aut laſſitudine partium, in quas ſunt futuri. Perinde eſt ergo, ac ſi diceret facti ſunt tumores parui in aurem vtramque repente, inſperato, & nullo dolore, neque vllo alio futuri abſceſſus ſigno prægreſſo. Hæc autem abſceſſus generatio, adeo repentina, ſignificat cauſam, ad qualitatem ſucci referre debere, potius quam ad multitudinem, aut partis debilitatem. Repētina enim irritatio repentinam ex parte in partem lationem facit. Quę autem multum laſſitudinis sēſum habet prius, & debilis pars, aliarum excrementa paulatim admittit. Itaque abſceſſus repentini, & ſine ſigno facti, qualitatem malignam ſucci, plurimum irritātem, & vrgentem ſignificant; qualem ſane fuiſſe in

A hoc ægroto, ſatis aperte indicarūt deinceps exanthemata circa vigeſimam quintam, per totum corpus facta. Fuerunt enim calida, & prurientia, velut igne combuſta. Vrinas dicit ſemper huic fuiſſe non ſine colore, ſed ſine ſubſidentia. Hanc vrinam crudam extreme non eſſe, tamen eſſe principij, conſtat ex ijs, quæ de vrinis Gal. tradidit. Cunctari verò ſigna cōcoctionis, pluſquam pro aliorum ſymptomatū celeritate, dyſcriſias ſignificat. Quatuordecima (dicit) ſudor exiguus circa partes ſuperiores. Explicans exiguum fuiſſe, nō admodū tamen, dicit, non valde moderatior. Multis modis à bono ſudore deficiebat hic, nā quòd exiguus, quod nō per totū fluens, quod ſine concoctionis ſignis, & quod ſine conferentia: ſolū quidem videbatur diei natura bo-

B nus; verum id, vbi cætera abſūt omnia, nihilo eſt melius. Quia dies decretoria, velut & alia omnia decretoria, nihil aliud præſtat, quam ſidem, bona quidē meliora, mala verò deteriora, efficiens. Febris circa decimā ſeptimā eſt mitigata, nō tamen ſoluta perfectè, neq; ita iudicata, vt ſine quā multis deinceps obortis abſceſſibus, potuerit homo liberari. Aluū (dicit) poſt diem decimā ſiccā, non fluentem ſine glāde. Inſinuat ante fuiſſe decimā non fuiſſe adeo ſiccā: ſatius autem fuiſſet contra fieri, vt primis diebus ſiccata aluus, procedente morbo humectaretur: conſonū, n. eſt hoc morbis ſalutaribus, & benignis: in quibus concoctioni tempeſtiua ſuccedit expulſio: ſed in morbis difficilis iudicationis, omnia fiūt prępoſterè.

C Circa vigeſimam quintam (dicit) exanthemata calida, pruriētia, velut igne combuſta: in quibuſdam codicibus legitur, διόλου, hoc eſt per totū, in aliis hoc eſt δι᾽ ὀλίγου hoc eſt breui, per paruū tempus. Prima lectione ſignificatur exanthemata illa orta eſſe per totum corpus: ſecunda orta eſſe repentè, quodq; antea dixerat ἀσήμως hoc eſt ſine ſigno. Dolor erat circa alas, et latera, et tranſiuit ad crura ſine ſigno: hoc loco ſine ſigno alterutrum poteſt ſignificare, aut nullo doloris veſtigio relicto in lateribus, aut nullo ſigno abſceſſus in cruribus pręgreſſo: deinde hic dolor deſiuit, vſq; eſt iſ homo liber à morbo. Tamen menſe ſecundo aut fortaſſe tertio poſt hæc, dolor incidit in renes, qui antea etiam fuerat, hoc eſt quo ante hunc etiam in morbum, aliquando laborare

D conſueuerat. Et ſedatus eſt dolor, et iam inde conualuit homo. Curationem non narrat Hip. Illud ſolùm interponit, balneum proderat, et inunctio in aceto. *Hoc* eſt lauari aqua dulci, & à balneo inungi ex oleo, hoc eſt oleo, & aceto. Hoc non quacunque morbi parte faciendum fuit, ſed poſtrema, quę erat poſt decimam ſeptimam, cum. ſ. iam febris erat tenuis, erumpebāt verò per cutē exanthemata, eā abſceſſus in hos & illos articulos. Talibus enim vtile eſt balneum ad vacuandas reliquias ſuccorū per cutem, & fundendum craſſos, ne concreſcant, & attemperandum corpus; atque extinguendas febres: inunctio vero olei neceſſaria eſt, ne ſpiritus diſſoluatur; aceti verò, ſicut etiam ſalis quędam portio propter articulos, ne ſola aqua & oleo ligamenta oſſium emolliantur,

tur, & debilitentur. Qua propter ego conſulerem hoc caſu balneo, & inunctione ex ſolo oleo vti, primum ad totum corpus: ex oleo verò, aut ſale, & oleo poſt balneum, ad ſolos articulos.

39 *ARiſtrocati, circa hybernas ſoli conuerſiones, laſſitudo, horror, & calor, poſtea verò incepit die tertia lateris dolor, & lumborum, & tumor ab axilla incipiens, per totum dextrum latus durus, rubicundus liuidus, velut ab igne calfactus. & exuſtus anxius, ægre ferens omnia. Valde ſiticuloſus, lingua ſubalbida. Vrina non exibant; crura ſubfrigida. Deiectio à mercuriali; exigua humida, ſub albida, ſpumoſa: ad noctem ſpiritus ſublimis eſt factus: ſudor exiguus circa frontem: inferæ partes frigidæ: anxius: ceruix inſtabatur: tuſſis non erat: mortuus eſt mente conſtans.*

Intra primum quaternarium febris, mortuus eſt Ariſtocrates, die tertia orto carbunculo ingẽti: neque mirum minores enim carbunculi ſolent venenoſa ſymptomata inferre, & citæ mortis periculum, nedum tantus, vt latus totum occuparet. Cum præcipue dolor lateris, & lumborũ indicatet, non ſolum externas, ſed internas & cũ illis partes teneri. Quã quam non os ventriculi, aut ſeptum, aut aliquã aliarum partium, cum quibus facilè mens conſentit, alioqui non eſſet mortuus ſine delirio. Data eſt eadem die mercurialis ob vrgentiã. Satius autem fuiſſet mittere ſanguinẽ vſq; ad animi deliquium, iuxta conſilium Galen. 14. methodi. Exigua, humida, ſubalba, & ſpumoſa deiectio, colliquationem indicat.

40 *ONeſianacti circa autumnum ophtalmia, poſtea verò febris quartana. Incipiente quartana plurimum auerſabatur cibos; procedente autem morbo libẽter accipiebat. Sed & Polychari in quartana ſimiliter euenit circa cibos.*

Quod Oneſianacti, & Polychari euenit, quã plurimis, imo etiam pleriſque quartana laborantibus, euenire conſpicimus: vt ſcilicet recens occupati, aliquando nauſea, & faſtidio, & anxietatibus, & magnis laboribus conflictentur, & horũ aliqui paucis paroxyſmis, vt quinque aut ſeptem exactis, liberantur, alii conquieſcentibus anxietatibus, & ad cibos, deinde melius habentes, manent cũ quartana quadam mitiori in longum tempus, quã pati poſſunt exurgentes, & domo exeuntes, & negotia tractantes. Huius rei cauſa eſt, quod febre illa laborare non incipiũt, ante quam multo, & eo quidem malo ſucco ſint, & irritata natura incipiat eum agitare: agitando verò hunc & illuc trudit, & hac, & illac pellit. Vnde euenit, vt interim homo magnis angatur laboribus, & effuſa excrementa faſtidium inferant, & euacuationes diuerſæ fiant, & aliquando per eas euacuationes purgato corpore, ceſſat morbus aliquando non ſunt tæ ſatis, & natura conuertitur ad reliquĩ concoctionẽ, & apprehendit, retinetque quietum. Quietum ergo excremẽtum, & minus factum, paroxyſmos quidem tacit ordinem diu, ob partium mittentium, &

A recipiẽtium intemperiem, & debilitatem, & id quod Gal. vocauit cinericium, verùm ſymptomata affert mitiora: non quidem quæ propria febris ſunt, ſiquidem pathognomonica cum quocumque morbo creſcunt, ſed quæ principij, & inquietudinis humorum. Inter cętera vero ſymptomata in quartana, cum ea iã elapſa primum illum incurſum reſidet, placari maximè ſolet faſtidium. Quia melancholia per ſe quidem famem potius infert faſtidium, non, niſi cum redundantia maxima putridæ materiæ abominationem infert.

41 *ACcidit autem etiam Oneſianacti deiectio ante febrem, & poſtea ad multum tempus ſeque-*
B *batur, multis albis mucoſis prodeuntibus: & aliquando exiguum ſanguinis ſine laboribus; & dolore. Flatus autem in ventre. Poſt febrem abſceſſit iuxta ſedem tuberculum durum, multum tempus comitabatur incoctum, effluxit in inteſtinum, & extrorſum factum eſt fiſtuloſum. Deambulanti autem ipſi in foro, ſplendores apparebant ante oculos, & ſolem non valde videbat. Exiens autem nonnihil extra ſe, habebat etiam conuulſionem ceruicis. Poſt quam autem rediit in domum, vix reſpexit, & vix ad ſeipſum reuerſus eſt. Primum verò circumſpexit eos, qui aderant. Et corpus refrigeratum eſt, vix autem recaluit, ventriculis & fomentis. ὡ τοῦ κλιτῆ. Poſtquam autem apud ſe erat, & exurrexit, volebat exire, ſed timere dicebat. Si quis verò de morbis difficilibus*
C *loqueretur, abibat præ timore. Aliquando incidere ſibi in hypochondria calorem dicebat, & oculorum ſplendores ſequi, & alui deiectio multa, & ſæpe, & ſimilis hyeme fiebat. Venæ ſectio facta eſt, bellebori, lactis potiones bouini, prius autem aſininum contulit, & deiectiones ſedauit. Potus aquæ ab initio, deambulationeſque, & capitis purgationes.*

In quibuſdam codicibus legitur, non Oneſianacti, ſed Mneſianacti, videturque eſſe ægrotus alius, ab eo, qui opthalmia laborauit, & quartana, & alia narratio: mihi autem eadem prorſus eſſe videtur, & de eodem Oneſianacte haberi ſermo. Nam & illæ duæ particulæ, altera continuans, altera coniungens, accidit autem etiam Oneſianacti deie-
D ctio, apertæ indicant, illi de quo cœptus erat ſermo, præter opthalmiam accidiſſe, etiam ante febrem quartanam, deiectionem, hoc eſt fluxum alui, quem dicit, poſtea quam incœpit quartana, duraſſe multum tempus exeuntibus multis albis mucoſis, & aliquando exiguo ſanguine. Hæc ſi cum dolore mordaci exirent, eſſent haud dubie dyſenteriæ, verum exibant ſine laboribus, & dolore, vnde conſtat fuiſſe diarrhœam pituitoſam. Illud exiguum ſanguinis, quod conſequebatur aliquando, deponebatur ab hepate, aut menſenterio, niſi fortè ab hemorrhoydibus. Nam ab his etiam aliquando exit ſine dolore: refrigeratum verò ventrem à pituitoſa fluxione, indicabat flatus, qui in ventre erat. Meritò huic finita eſt opthalmia

ante febrem quartanam, cum aluus ante eam plurimum fluxerit. Multum enim cedere ſolet opthalmia alui profluuio. Poſt febrem (inquit) abſceſſit iuxta ſedem turberculum Intelligendum poſt febrem, hoc eſt, poſtquam correptus eſt febre: non enim veriſimile eſt, iam eſſe finitam quartanam, cum nondum narratio ad totam hyemem venerit, ſiquidem quaſi narrationem producens, dicit poſtea alui deiectio multa, & ſæpe, & ſimilis, hyeme fiebat. Itaque dicit poſtquam correptus febre eſt homo, factum eſſe illi per abſceſſum tuberculum durum iuxta ſedem, illudque diu manſiſſe crudum, durum ſcilicet, poſtea erupiſſe humorē in inteſtinum, & extrorſum eſſe factum fiſtuloſum: Itaque factam illi eſſe fiſtulam, externum habentem os, & penetrantem vſque ad ipſum inteſtinum. Quod quidem fæcibus exeuntibus erat facile agnoſcere. Facile eſt coniectare, & ex corporis apparatu (ſiquidem quartana laborabat) & ex loci natura, quæ tales ſuccos ſolet recipere, & ex corroſione tantaque facta eſt breui, fuiſſe ſuccum qui eo abſceſſit, atrabiliarium, Cum iam ita haberet, contigit quadam die deambulanti in foro, ſplendores, apparere ante oculos, ita vt ſolem non valde videret, & exiuit nonnihil extra ſe, ſimulque conuulſus eſt ſecundum ceruicem: & ita, reductus, fortaſſe ab ijs qui aderant, rediȷt domum, iamque, ingreſſus, vix reſpexit, & vix ad ſe ipſum reuerſus eſt (illud vix ſignificat difficulter, neque ſatis perfectè id feciſſe) primum verò (ita vt fit) circunſpexit eos qui aderant, & refrigeratum eſt illi tunc corpus, & vix recaleſcere potuit, etiam ſi multi vtriculi, & multa calida fomenta, adhiberentur. Poſtquam autem apud ſe erat, & eſurrexit à lecto, nolebat exire domo, ſed dicebat ſe timere, ne forte illi accideret eadem paſſio iterum: atque ſi quis coram illo de morbis difficilibus loquebatur, abibat præ timore: itaq; manſit timidus. Dicebat ſibi aliquando incidere in hypochondria calorem, & ſequi oculorum ſplendores. Ex his accidentibus manifeſtum fit, eum in foro correptum eſſe apoplectica paſſione, ſimul cum quadam conuulſione, ob raptum melancholiæ in ſuperiores partes, eas verò paſſiones deſiȷſſe in melancholiam morbum, partim quidem crebrì partim verò hypochondriorum. Alui deiectionem multam & ſæpe, ſimilemq; ei ſcilicet quæ inceperat, hoc eſt mucoſam albam, exeũte aliquando exiguo ſanguine hyeme fieri, quod per melancholicas affectiones tam multa redundaret pituita, non mirum. Siquidem ſamiliare eſt melancholicis, multam pituitam per incoctionem, generari, præcipuè in concoctione prima, cuius excrementa excipit aluus. Narrat ſummatim quæ in huius morbi curatione acta ſunt, dicēs, venæ ſectio facta eſt, bellebori (hoc eſt expurgationes) lactis bouini potiones. Prius autem aſininum contulit, & deiectiones ſedauit. Potus aquæ ab initio, de ambulationeſq; & capitis purgationes. Per errhyna ſcilicet & apophlegmatiſmos. Ratio curationis minimè ſane vulgaris. Quotus enim quiſque medicorum, fluente aluo mittit ſanguinem, nedum & iam expurgat pluries? aut lac præ-

A cipuè adeo frigidum & ſeroſum in quartana non interdicit? & in diarrhœa quieſcere non iubet, & vino modico vti? Capitis verò peculiariter, quotus quiſque habet curam, niſi quæ ei propria accedat affectio? Ea tamen omnia ſe feciſſe hic autor: narrat, neque tamē in omnibus ita laborantibus, ea fieri ſualerim quam quæ vtiliter in Oneſianacte facta eſſe, dicenti credo. Nam poſſunt etiam aliquando vtiliter fieri contraria. Nullus enim eſt morbus, qui vnicam certamque habeat curationem, neque qui pro ratione cauſæ & naturæ hominis, ac denique ſingularium animaduerſionum, non poſſit accipere contrarias. Quapropter oportea ſingulorum auxiliorum conſiderate vires, & adhibitis diſtinctionibus, dicere, in quibus ita laborantibus fieri debeant, aut ſecus, illud vnum dicam generatim *Hip.* & omnes qui in
B magno prętio fuerunt medicos, indicationem cauſæ ſequi conſueuiſſe, multo audacius quam vulgares medicos, qui plerumq; præſentibus ſymptomatis territi, illiſque occurrentes, morbos pleroſque producũt & vix niſi leuiſſimos perſanant. Velut nunc vulgaris miſſione ſanguinis interdiceret, timens euacuationum multitudinem, & expurgationes caueret, ne excrementa vndiq; traherentur in ventrem, fluxione alioqui laborantem: interim admoueret ſiccātia & adſtringentia, & totum victum eo dirigeret: *Hippocr.* verò, multo magis timens, ſanguinis, & vitioſorum humorum, qui toto corpore redundarent, copiam, ac certo ſciens, niſi hæc tollerētur, alia omnia adhibe-
C ri fruſtra, neq; ſine noxa: miſit primum ſanguinem deinde expurgatione vſus eſt, & potu lactis aſinini primum, cui ob multum ſerum vis eſt expugandi, deinde bouini ad renutriēdum, & deambulationibus. Arbitror autem & frictionibus, vt toto corpore magna diſſipatio fieret. Si quis verò incidet in laborantem debilitate potius virtutis, aut inteſtinorum intēperie, quam multitudine ſuccorum, contraria cōſulet meritò: quod ſi frigida eſſet ea intemperies, vt plerumque ſolet, vino viti iuberet, quod tamen huic detraxit *Hip.* ne cum multitudine, vini potus, inflammationis cuiſpiam fieret cauſa. Multitudinem verò indicauerit ſanguis, qui aliquādo ſine dolore exibat. Expurgandi, per errhyna & apophlegmatiſmos, capitis, magnam curam habere ſolet in huiuſ-
D modi morbis *Hip.* & merito quidem (quamquam id poſt miſſum ſanguinem, & expurgationem aut omnino aut bona ex parte factam) quia à capite cientur deſtillationes frequentiſſimeſin partes alias vt pectus, vētrē, & renes. Quare ſi quæ vel exigua, excrementoſi capitis ſignificatio ē, in morbis thoracis, aut diarrhęis aut frigidis renũ morbis, conſultum eſt caput purgare. Atqui hæc rurſum fuerit alia cauſa in ter dicendi vini huic ægroto, ne repleretur caput; repletumq; in ventrem, & alias partes, refunderet.

42 *ANachebti filio hæc contigerunt. Hyeme in balneo, dum ad ignem vngeretur, calefactus eſt, et ſtatim in comitiales conuulſiones incidit. Poſtquam autem manifeſta fuerant conuulſiones circũſpexit.*

Non

Non erat apud ſe, poſtquam autem ad ſe ipſum rediſſe, rurſum die ſequenti mane correptus eſt conuulſione. Spuma verò non valde, & tertia obſcura (ἀσαφής) loquela: & quarta lingua ſignificabat: quinta non poterat loqui, ſed cunctabatur in principijs nominum, etiam in quinta, lingua admodum: & ſpaſmus factus eſt, & extra ſe erat, cum autem remitterent hæc, lingua vix in ſuum ſtatum reſtituebatur: ſexta cum abſtineret ab omnibus, etiam à ſorbitione & potu, nihil amplius accepit.

*H*ic puer ſex dies colluctatus, vt ita dixerim, cum epilepſia, nunc plus nunc minus excutiens humorem, prope oppreſſus. Poſtremo mortuus eſt conuulſus totus, aut apoplexia occupatus, vtrumuis enim fieri potuerit iuxta hác narrationem. Nam die vltima, dicit, nihil neque cibi, neque ſorbitionis, neq; potus, accepiſſe amplius, quod aut conuulſis, cum alijs omnibus muſculis etiam gulæ, aut reſolutis omnibus per apoplexiam, fieri potuerit. Conſideranda verò hic occaſio, quæ in homine parato aliud erat exigua, nimirum calore fuſa, & commota excrementa, in cerebrum irruerunt. Vt hinc conſtet, eos qui ad periculoſas fluxiones ſunt parati, arcẽdos eſſe à multo igne, & longa mora in balneo; &, eadem ratione in ſole.

43 *Cleoco ex laſſitudinibus & exercitijs, melle per dies aliquot vtenti, tumor ad dextrum genu, magis autem inferius circa tendines, ſub genu. Circuibat ſubclaudicans, & poples intumeſcebat, & durus erat, & vſq; ad pedem, & vſque ad malleolum dextrum: & in gingiuas iuxta dentes magna quædam, vt acini vuæ, liuida, denigrata: ſine dolore, niſi quum ederet, & crura niſi exurgeret. Venit enim etiam in ſiniſtrum tumor, minus autem liueſcebat. Intumoribus circa genua & pedes velut ſuppurationes: poſtremo autem non poterat ſtare, neque calcaneis inſiſtere, ſed in lecto iacebat. Calores manifeſti, aliquando cibum non capiebat, non valde ſiticuloſus, neque ad ſedem ſurgebat, anxius, & aliquando puſillanimitas eum tenebat. Hellebori exhibiti ſunt & capitis purgationes. Ad os medicamentum ex manna cum alijs permixtis cõtulit, ad vlcera in ore, ſorbitio ex lente conueniens erat. Circa ſexageſimã ſubſiderunt tumores à ſecundo veratro. Dolores tamen ad genua decumbentis venerunt. Humor autem & bilis abſceſſit in genua, multis etiam diebus ante helleborum.*

Nihil refert ſcire, an hic Cleocus, & ille, qui paulo ante dicens eſt febricitare, idem ſit, an alius: certè eſt alius homo, aut eiuſdem alius morbus. *H*aud eſt diſſonum cenſere ob morborum analogiam & naturam, eundem hominem, eumque iuuenem natura calidum, talibuſque morbis opportunum, & à talibus cauſis lædi: nam antea dicebatur laboraſſe pleuritide & febre, nunc ab exercitijs, & melle læſus eſſe, ambo verò hæc ſunt calidorum. Sed hoc habeat vtcum, quæ nunc eſt in manibus hiſtoria enarretur. Læſus eſt his exercitijs, & mellis vſu, atque tumores magnos, & liueſcẽtes contraxit in cruribus, dextro primum, deinde & ſiniſtro, & in ore circa dentes tuber-

A bercula, pro loco quidem magna, & liuida, nigrantia, & primum quidem hæc ambulans paſſus eſt, deinde verò cum malum creſceret, neque pedibus poſſet inſiſtere, decubuit, & febricitabat tunc temporis iam aliquando. Quomodo, læſus in hos morbos ab his cauſis inciderit, ipſe non dicit, licet tamen coniectare, ex ijs quæ dicit. Nimirum tumorum color melancholiã præ ſe ferebat, melancholia verò exercitatione, & melle, non aliter fit, quam ſanguine exuſto, itaque læſus eſt, quòd motus nimius & mellis vſus, ſanguinem vſſerint, atque fecerint multum atræ bilis, quam natura ad debiles, & extremas partes trudente, facti ſunt tumores dicti, in ore circa gingiuas ob partis debilitatem, & in cruribus, quod ſint partes B extremæ, & humiles: primum verò in dextrum crus, & in gingiuas, quod arbitror, ambæ hæ partes, altera quidem supernè, altera infernè rectitudinem habeant cum hepate, quod à calidis cauſis læſum eſſe, antea viſcera, eſt conſentaneum: deinde vero etiam in ſiniſtrum, ob redundantiam ſucci aucta in omnes partes fluxione. Atteſtatur huic coniecturæ etiam ſanatio. Nam ſanatus eſt homo reperito hellebori vſu, quem melancholicæ cacochymiæ eſſe conuenientiſſimum, conſtat: ſed & morbi diuturnitas idem indicat. Si enim billoſi aut ſanguinei eſſent tumores (à pituitoſis enim longe aberant) ante quadrageſimam eſſent diſſoluti, durauerunt vero vltra ſexageſimum. Ex tuberculis illis facta ſunt etiam vlcera in ore: ad quæ dicit contuliſſe medicamentum ex manna thuris, cum C alijs permiſtum: velut fortè, cum mirrha, croco, & maſtiche, aut poſtremo iam tempore, aliquo alumine, in medicamento ex moris, aut ex oucibus, aut ſucco aliquo adſtringente. Nam ex his, & alijs huiuſmodi, parari ſthomatica medicamenta, docuit Gal. diffusè 6. lib. de compoſ. med. ſecund. locos. Illud ſolũ in tota hac dictione non placet, ſorbitionem ex lente conuenientem eſſe, eam ſcilicet, quæ gręcis veteribus vocabatur. φακοπτισάνη neq; quidẽ ergo huic à ſorbitione vti permiſiſſem, neque omnino lẽte in cibis, quia eſt ſucci melãcholici. Sed percurramus verba omnia. Cleoco (inquit) ex laſſitudinibus & exercitijs, melle per dies aliquot vtenti, tumor ad dextrũ genus, & magis inferius circa tendines ſub genu: circuibat, hoc eſt, D ambulabat per vrbem ſubclaudicans, & poples intumeſcebat, & durus erat, & vſque ad pedem, & vſque ad malleolum dextrum, producebatur tumor ille durus: & in gingiuas iuxta dentes eruperuor magna quædam tubercula, vt acini vuæ, liuida, denigrata, & ſine dolore, niſi quum ederet, & crura etiam erant ſine dolore, niſi exſurgeret. Reddit cauſam, qua dicit crura, cum antea ſolum dextrũ, ſit dictum, intumuiſſe, dicens, venit enim etiam in ſiniſtrum tumor, minus autem liueſcebat. Itaque liueſcebat etiam tumor vtrinq; cruris, non vero erat denigratus, velut tubercula oris: quoniam vero non dolebant niſi mota, conſtabat, fluxionem in eas partes, non niſi lẽte, fieri, & quoniam tumores erant duri, dolentes ſi mouerentur, neque aliter, conſtabat eſſe

inflammationes ſcirrhoſas: quamuis poſtremę partes tumorum crurum, ſuprema ſcilicet, quæ ad genua, & ima quæ ad pedes habebant velut ſuppurationes, hoc eſt, vndatim motum quendam, ſiue ſuccum, ſiue flatum (ita enim fieri conſueuit) ita vt ambigeretur, an eſſent ſuppurationes. Poſtremò, hoc eſt, cum iam crurum morbus multo creuiſſet, iam non poterat ſtare, neque calcaneis inſiſtere, ſed iacebat in lecto. Calores manifeſti, hoc eſt, erant iam tunc tẽporis febris aliquæ manifeſtæ. Putreſcentibus, arbitror, iã ſuccis intra corpus; quam etiam ob cauſam aliquando tanto tenebatur faſtidio, vt cibum omninò non caperet, non tamen erat valde ſiticuloſus. Forte quòd excreta atra bile ad externas partes, pituita, circa fauces, & capitis partes, abũdaret. Erat verò tunc adeo impotens, vt neque ad ſedem ſurgere poſſet. Tantũ aberat, vt poſſet ambulare. Erat anxius, & nonnũquam puſillanimis, quæ duo atrabiliariis morbis adeſſe ſolent. Quã ob cauſam exhibitus eſt helleborus bis, & factæ ſunt capitis purgationes per caput purgia, vt ſcilicet à pituita purgaretur cerebrum, atque purius fieret, & robuſtius etiã, & minus melancholicis paſſionibus opportunũ. Idonea medicamenta parata ſunt ora, quæ iam deſcripſimus: & in cibis dabatur ſorbitio ex lente, quam non probauimus. Non narrauit, quibus morbi diebus actæ ſint ex purgationes, conſtat tamen ambas fuiſſe ante ſexageſimam. Nam ſexageſima à ſecundo helleboro ſubſederunt tumores. Venerat verò in genua humor & bilis, hoc eſt, bilioſi ſucci fluxio, etiam ante primum veratrum, quam fluxionem in genua, quæ poſtremo facta eſt (nam quæ principio inceperat, fuerat potius infra genua circa tendines) indicauit dolor, qui omnioò maximè, ac poſtremo afflixit. Nam venerunt decumbenti ad genua dolores. Hoc eſt, ex quo decubuit, collegerunt ſe dolores in genua. Neque mirum. Nam morbi huiuſmodi in craſſis & contumacibus ſuccis, in articulares dolores finiri ſolent.

44 *Piſiſtrato humeri dolor, & grauitas diuturna deambulanti, & alioqui bene valenti. Hyeme verò incidit magnus dolor lateris, vt calor, & tuſſis, & excreatio ſanguinis ſpumoſi: hocque ſtertoroſum in faucibus, bene autẽ ferebat morbũ, & erat apud ſe, & calor remiſit, ſimulque excreatio, & ſtertor, & circa quartam aut quintam diem ſanus euaſit.*

Typus hic eſt pleuritidis maximæ, & acutiſſimæ exactè, ſimulque ſalutaris. Nam ſpeciem indicat ſyndromes ſignorum, doloris ſcilicet, febrilis caloris, tuſſis, & reſpirationis difficilis (pulſus. n. rarò meminit Hippocrates.) Magnitudinem verò, horum magnitudo. Quippe dolor erat magnus, & reſpiratio adeo difficilis, vt eſſet etiam ſtertoroſa, per autẽ eſt, & febrem, & tuſſim magnam fuiſſe; acutiem & exeuntia mox apparuiſſe, ſiquidem mox fuit excreatio ſanguinis ſpumoſi, & tam breui ſolutum eſſe: ſiquidem circa quartam aut quintam. Salutarem verò eſſe tantum morbum etiam ante exitum licebat agnoſcere ex bona

A morbi tolerantia, & conſtantia mentis. Nam etiam ſi ex pleuritide ſolent cum mentis conſtantia mori, non tamen ex adeo acuta, quia quę tam breui eſt interemptura, ratò non eſt coniuncta cũ peripneumonia, quę cum lethalis eſt plerumque mentem lędit.

55 *Vxori Simonis in partu concuſſa dolor circa pectus & latus, tuſſis, febres, excreationes purulentæ phthiſis, & conſtitui, & ſex menſes febres, & diarrhœa ſemper: in fine ſedatio febrium, aluus ſtetit, poſt ſedationem. Poſt dies ſeptem mortua eſt.*

Hęc eadem hiſtoria occurrit in calce libr 5. etiã pręterito mulieris nomine, & quia quibuſdam etiam aliis voculis diſcrepant lectio-
B nes, ego hanc illuc tranſtuli, & ibi enarraui.

46 *Et vxor Euxenii ex calidis fomentis videbatur. Calores nullo tempore deficiebant, magis ad veſperam increſcabant, ſudores totum corpus fiebant, cum incrementum eſſet febris acceptura refrigeratio pedum, aliquando etiam tibiarum, & genuum. Fiebat tuſſicula ſicca exiguo tempore, cum inciperet febris exacerbari, deinde ceſſabat. Per multum autem tempus totius corporis rigor fiebat. Sine ſiti ſemper, cum potaſſet pharmacum, & ſerum, læſa eſt magis. A principio nihil doluit, & bene ſpirabat, dimidiato autem tempore lateris dextri dolor factus eſt, & tuſſis mota, & anhelatio, & excreationes exiguæ candidæ, & ſubtenues, & horror non am-*
C *plius ex pedibus, ſed ab ſpina, & dorſo, & aluus humidior. Sedata eſt febris cum multo ſudore, & refrigerata eſt. Anhelatio verò erat varia. Mortua eſt poſt ceſſationem, ſeptima die conſtans mente.*

Haud dubiè eſt hęc narratio mutila, deſũtq; in ipſo initio nonnulla verba. Quę enim oratio imperfectior, quam illa, & vxor Euxenii ex calidis fomentis videbatur? Quid enim videbatur? Certè deſunt multa, non enim aptè cohærere his poſſunt verba, quę ſequũtur, niſi interponantur multa, quibus narretur, modus quo cęperit mulier, à calidis fomentis lęſa, ęgrotare. Vanum fuerit velle diuinando ſupplere omnia, quę deſunt ſatis ſit interpretari, mulierem hanc læſam eſſe vſu calidorum
D fomentorum, & ob eam cauſam cœpiſſe febricitare, et qualiſcunque fuerit initio febris typus, euaſiſſe talem, qualis ſequentibus verbis deſcribitur: Ex quibus omnibus ego coniecto, ob calidorum fomentorum vſum excitatam eſſe fluxionem in caput, plenumque illud eſſe excrementis, ſimulque inde refuſam eſſe in infernas partes fluxionem, et ob putreſcentiam excrementorum excitatas febres. Nam rheumaticis febribus familiare eſt, ob pituitoſam plerunque materiam, ad veſperam ſingulis diebus ingraueſcere, et cum tuſſicula incipere: quæ incipiente diſtillatione ſimul cum febre fit, et aucta deinde febre, ceſſat: familiare etiam eſt talibus, habere rigores inordinatos, et per multũ tempus, quod decurrentia excrementa attingant ſentientes partes: et ſine ſiti eſſe: hanc enim ob cau-

ſam

ſam dicit Hippocrates ſiti carere, eos febricitantes, quibus eſt tuſsis leuiter irritans. Talibus etiam ſuccedere ſolet, hęrente in latere fluxione, pleuritidis, vt huic eſt factum dimidiato morbi tempore, cum à principio nulla parte doluiſset, et bene ſpiraſſet, vtpote fluxione, neque ſpiritalia inſtrumenta eouſque occupante, neque alicubi hærente, ſed diffuſa, & diſperſa indolenter. Pleuritidis verò ſigna fuerunt, lateris dolor cum febre (nam hæc, vt dictum initio eſt, nullo tempore deficiebat) & tuſſis denuo mota, & anhelatio. Fuerunt verò huic mulieri à principio duo, quæ eam meritò adegerunt in exitium, multa humorũ copia, & naturalis caloris debilitas: illam indicabant ſudores, qui ab initio in totum corpus fiebant, hanc refrigeratio magna, pedum, tibiarum, & genuum, ob has cauſas, pharmaci expurgantis, & ſeri vſus, nihil cõtulit, ſed potius læſit, quia neq; tanta copia, præcipuè cum eſſet cruda, cedere, neque tam exigua facultas, bene ferre poterat. Hinc factum eſt, vt pleuritis nunquam coqueretur, neque excreationes fierent, niſi exiguæ, candidæ, & tenues: ſed calore partim ſuffocato, partim cum euacuationibus exoluto, cum ſublata videretur eſſe febris mulier moreretur. Debilitatem caloris naturalis, poſt excitatem pleuritidem, indicabat horror, non iam à pedibus, ſed ab ſpina & dorſo incipens. Aluus verò humidior facta (quæ euacuatio morbis thoracis, in raris quibuſdam naturis non eſt aduerſiſſima, vt in ſcholijs libri ſexti de locis patientibus indicauimus) & multus ſudor febrem ſimul cum naturali calore ſubſtulerunt, & refrigerata eſt mulier. Anhelatio verò, quæ extremam perniciem indicabat, non deſijt, ſed erat varia, ita vt fit in moribundis, nũc facultate extremis conatibus mouente, nunc concidente: mortuaque eſt, ſeptima die poſt ceſſationem febris, ex quo inquam refrigerata eſt, mente conſtans, vt ſcilicet mori plerique ſolent ex pleuritide, & quicunque ob caloris naturalis extinctionem. Fiunt enim hæc magna ex parte, ſine læſione ſuperni principij.

47 *VXor Polamarchi æſtate incipit febricitare, dimiſit autem ipſam die ſexta, poſtea verò ad noctem calor ſubcreuit, rurſum autem dimittentem arripuit eam febris, & non reliquit ferè tribus menſibus. Tuſſis multa. Excreatio pituita. Poſtquam verò viginti diebus duraſſet ſpiritus ſemper denſus, in pectore flatus. Plerumque cum ſudore. Mane febris mitior, & horrores quandoque corripiebant. Somni fiebant, aluuſque aliquando humectabatur, & rurſus ſiſtebatur. Sapiebat illi cibus moderatè. Dimidiato autem tempore in genua & tibias dolor, atque vt flecteret, & diſtenderet, alio indigebat. Perſeuerabant crurum affectiones, vſque ad finem iam propinquum. Et intumuerant pedes vſque ad tibias, atque ſi tangerentur, dolebat, & ſudores deſierunt, & rigores: febris autem ſemper intendebatur. Ante finem verò aluus fluebat. prudens mortua eſt, tribus autem diebus ante mortem, ſterior in faucibus, & rurſus reuertebatur. Mortua eſt.*

A An altera Polemarchi vxor, an eiuſdẽ vxor altera, an eiuſdem eadem, ſed alio tempore, & alio morbo laborans, ac prius narratum eſt in hoc ipſo ſermone, nihil refert diſputare, neq; eſt vlla ratio, qua ſcire poſsis: ego ob mariti nomen ſuſpicor eandẽ eſſe, & quod habeat etiã hic morbus, neſcio quid ſimile illi, & quod in ſimilẽ naturam natum erat cadere. Illic enim dicebatur eſſe illi ſtrepitũ ex pectore, velut engaſtrymithis. *H*ic dicitur in pectore flatus, Subit his lectis ſuſpitio, fuiſſe mulierẽ quãpiã flatuoſã, & cui ſtrepitus in corporis cauitatibus frequẽter fierẽt. Sed hoc habeat vtcũque, præſens enarretur hiſtoria, ex qua palã fit, mulierem ex ſuppuratione eſſe mortuam: habuit
B enim maximam partem eius ſydromes, quam
„ Hippoc. deſcripſit in prognoſtico, dicens, om-
„ nes ſuppuratos ex his ſignis cognoſcere
„ oportet; primũ quidẽ ſi febris nõ dimittit, ſed
„ per diem quidem tenuis eſt, noctu verò am-
„ plior, & ſudores multi oboriũtur, tuſſeſque, ac
„ tuſsiendi cupiditas ipſis adeſt, & nihil memo-
„ rabile expuunt: & oculi caui fiunt, & maxil-
„ læ ruborem contrahunt, & vngues quidem
„ manuum curuantur, digitis vero caleſcunt, &
„ potiſſimũ ſummi: & in pedibus tumores fiunt,
„ & cibos non appetunt, & puſtulæ per corpus
enaſcuntur. Conſtat horum plurima ad fuiſſe vxori Polemarchi, ſiquidem febris eam non dimiſit ferè tribus menſibus, & mane febris fiebat mitior, vt quæ noctu fuiſſet amplior, & erat plerunque cum ſudore, & tuſſis erat multa: & intumuerant pedes vſque ad tibias, Neque enim quia non narratur alia omnia ha-
C buiſſe vtpote oculorum cauitatem, & maxillarum ruborem, & vnguium curuitate, & ſummorum digitorum calorem, & ciborum inappetentiam, & puſtulas, proinde negandum fuiſſe ſuppuratam: nam & ipſe Hippoc. eodem loco dicit, non qualcunque ſuppurationes ea habere ſigna omnia, ſed valde diuturnas. Quæ verò (inquit) breues ſunt, ex his ſignis cognoſcere oportet, ſi quid apparuerit, ex his quæ in principijs fiunt. Simul autem & ſi aliquanto difficilius ſpirauerit homo. *Itaque* nondum diuturnas ſuppurationes, ex horum aliquibus, & difficili ſpiratione, dicit agnoſci. Huic verò exactis viginti diebus, ex quo febris non intermiſit, ſpiritus erat ſemper denſus, qualis ſcilicet eſſe ſolet ſuppuratis, ob pu-
D tredinalem calorem, & anguſtiam ſpiritalium cauitatum. Neque obſtat quo minus ſuppurata eſſe putetur, & excreaſſe cum tuſſi aſsidua pituitam. Nam & ſi qui ex inflammationibus ſolent fieri ſuppurati, tuſſim ſolent habere aridam, vſque dum rumpuntur, tamen qui ex copioſo catarrho, aut multa pituita, iuxta latera putreſcente, fiunt tales, ſolent cum tuſſi, incipiente, vel iam inſtante ſuppuratione, excreare pituitam, non tantam, vt perpurgentur, ſed quæ redundantiam indicet. Hanc verò nõ dices ſuppuratam ex inflammatione, vt pleuritide, aut peripneumonia, ſiquidem à nullo horũ incepit, ſed ex febre pituitoſa, per quã maxima pituitæ putreſcentis copia ſeſe collegit in ſpiritales partes. Quod primũ indicauerunt, ſpiritus denſus, tuſſis & excreatio pituitæ poſtre-
mo

mo, tribus diebus ante mortem ſtertor in faucibus, qui tribus illis diebus nunc fiebat, nunc concidente facultate ceſſabat nūc rurſus reuertebatur, apponente facultate vires extremas, vſque dum mortua mulier eſt. Horrores qui quandoque corripiebant, & ſomni, ſatis iudicabant febrem qualem diximus, puta pituitoſam, & catarrhoſam, à qualibus ſuppuratos fieri diximus ſolere, eſtque rationi conſentaneum. Suppurata verò cum eſſet, conſtat ab alui humectatione, quæ primum quidem fiebat, & ceſſabat alternatè, ante finē verò facta eſt copioſè, laſſam eſſe maximè, & in citam mortem actam. Siquidem rectè in morbis omnibus thoracis, magis autem in ſuppuratione, & tabe, vituperatur ab Hippocrate. Illud habuit rarum quodque per tales morbos fieri non ſolet, appetentiam moderatam cibi. Hanc fortaſſe ſeruauit aliquid acidi ſucci, circa os ventriculi conſiſtens, ſed ea quoque procedēte malo perierit. Habes præter dicta, in hac hiſtoria accomodatiſsimum exemplum infidelitatis ſextæ diei, quam tantopere Galen. celebrat. Nam dimiſit ipſam febris die ſexta, rediit verò poſtea longa, difficilis indicationis, & maligna. Nam durauit plus quam tres menſes, & tentauit natura abſceſſus fruſtra, dimidiato tempore, in genua & tibias, & poſtremò tabeſcens. Mortua eſt.

48 *E Geſipolis puer, ferè quatuor menſes, dolorem circa vmbilicum corroſiuum habuit. Procedēte autem tempore dolor creuit. Percutiebat vltrem vellicabat. Caloris corripiebant, tabeſcebat. Oſſa relicta ſunt. Ambo pedes intumuerunt, teſtes (ventris partes, quæ circa vmbilicum inflatum laxum, quibus futurum eſt, vt venter turbetur) faſtidioſus fiebat, lac ſolum accipiebat recens, & aluus humida erat, & ſubcruenta ſanies ſubibat, mali odoris. Aluus vrebatur. Cum vomuiſſet exiguum, tardius, pituitoſum, vt putaret quiſpiam eſſe genituram, mortua eſt.*

Si quidem rectè dicitur ab Hippocrate in aphoriſmo, à dolore multi temporis partium circa ventrē, ſuppuratio, meritò cenſeas huic puero factum eſſe in ventre tumorem aliquem præter naturam, qui cum ab influxu humorum corroſiuorū inceperit, in ſuppurationem ſuſtus ſit. Fuerint autem illi ſucci cum ſanguine permiſti, aut ſalſa pituita, aut bilis amara, vel acida, vel horum duo, aut plures, denique qui corrodere poſſent. Habuit fere quatuor menſes corroſiuum dolorem. Species verò talium ſuccorum ab exeuntibus veniebat agnoſcenda. Suppurationem ſubſequutam (præter dictam ſuſpitionem) indicauit ſanies cruenta mali odoris, quæ poſtremo effluxit, qualis ſcilicet ex tuberculis prauè ſuppuratis ſolet effluere. Malam verò fuiſſe materiæ alterationē, & pro bono pure prauam ſaniem factam eſſe, non mirum. Nam & malignum fuiſſe ſuccum, qui eam effecit affectionem, indicauit maligna corporis affectio: nam & corpus, ſiccans colliquauit, & naturalem calorem extinxit. Illud oſtendit illa corporis tanta labes, vt ſola oſſa relicta viderentur: hoc pedum & te-

A ſticulorum intumeſcentia qualis debilitata coctrice in hepate ſolet futuris iā iam hydropicis accidere. Fiebat interim faſtidioſus, adeo vt vix vllum cibum capere poſſet, quod ſignificat nomē [illegible], quo hic vtitur. Quod etiā malignæ affectionis eſſe celebratiſſimum apud Hippocr. eſt. Certè ſolum accipere poterat lac recens mulctum, quod arbitror daretur, quia vt in aphor. dicitur, confert tabidis, non valde admodū febricitantibus. Facta eſt itaq; vt coniecto, ſupuratio maligna, & ignei caloris ſoboles, naturalis autem perexigui. Hinc factū eſt, vt aluus vreretur, exeunte ſanie cruenta, & grauiter olente. Quapropter exeſis, vt par eſt, internis partibus mortua eſt. Excreuit vomitu iā iā moritura, magna vi, exiguum quiddam pituitoſum, genituræ perſimile: quod certè

B fuerit pituita ſalſa igneo calore denſata, & excocta, aut forte ex interna ac pingui ventris parte deraſa particula. Quid enim in ventris corruptione moriente, non ſit probabile? Verba illa, ventris partes quæ circa vmbilicū inflatum laxum, quibus futurum eſt, vt venter turbetur. Mihi videtur interiecta. Nam vt ex ipſa phraſi conſtat nō tā continent narrationem vllam, velut reliqua quibus adiacent, quā prognoſticam aſſertionem: ea proinde ego lineis concluſi, & tranſilivi ſeorſum excipienda, ac per ſeſe narranda, quod iam facim.

49 *V Entris partes quæ circa vmbilicum inflatū, laxum, quibus futurum eſt, vt venter turbetur.*

C Significatur his verbis, quamquam phraſis ſit duriuſcula, partes circa vmbilicum flatuoſas & laxas, ſignificare ventris turbationem. Venter ſanè inflatus & intentus, fieri potius ſolet cum alui ſuppreſſione, in colicis, & in tympaniticis, tamen inflatus, ſeu potius flatuoſus & laxus, fit quibus citò futurum eſt, vt aluus turbetur: eadem ratione qua murmur hypochondriorum, & reliqui ventris, prænunciat alui fluxum. Nam fit decurrentibus per ventrem humida & flatuoſa ſubſtantia. Solus enim flatus cum fæcibus aridis, inflat, & tendit.

50 *F Ilio Plateæ morienti ſutura capitis vehementer excauata eſt, ægrotanti verò ſemper bregma ſcalpebat manu, præcipuè propinquiſſimam partem.*

D *Non dolebat autem caput, & in ſiniſtro femore ſub inguine ſita partes liuidum quiddam habuerunt, pridie fortaſſe, teſtes graciles erant.*

Ad pedes, aut digitos, aut femora externas aliquas partes, oriri liuores morientibus, & teſtes reuelli, aut etiam gracileſcere, ex iis quæ ſcripta in prognoſtico ab Hippocrate ſunt, conſtat. Ibi enim ita ſcriptum eſt, teſtes & pudentia reuulſa dolores fortes ſignificāt, & periculum lethale. Fit verò per reuulſionem teſtium extenuatio, vt vix appareant vlli. Sed & verè extenuantur moribundis, quia naturaliter habentibus tument copia vitalium ſpirituum, quibus per extinctionem caloris vitalis deficientibus, accidit contrahi, ac veluti conſumi. De liuoribus quoque ibi ſcriptum

ita

„ ita eſt. Si digiti ac pedes omninò nigreſcant, „ minus pernicioſi ſunt, quam ſi liueant. Itaque liuores externis partibus facti, mortis imminentis præbent ſignificationem. Illud verò aliud, quod in capite accidit iam morienti, rarius eſt, quod ſcilicet ſutura coronalis excauata eſt, dehiſcentibus oſſibus. Eam verò eſſe ſuturam, quam nunc vocat ſuturam capitis, intelliges ex iis, quæ addit. *N*am quaſi cauſam eius mirabilis & rari caſus, inſinuans, dicit, ægrotans verò ſemper bregma ſcalpebat manu, præcipuè propinquiſſimam partem. Bregma ſignificat Hippocrati & Galeno capitis partem, quæ ſupra frontem ſita eſt, cuius medium tenet ſutura coronalis, ea ſcilicet, quæ recens natis nuda oſſe eſt, in qua medulla cerebri videtur ſubſaltare. Dicens ergo ſcalpebat manu bregma præcipuè propinquiſſimam partem, intelligit ægrotantem ſcalpere aſſiduè ſyncipit, præcipuè propinquiſſimam partem parti molliſſimæ, qua eſt ipſa ſutura itaque maxime ſcalpebat ſupra ipſam ſuturam coronalem. Conſentaneum ergo eſt hanc ipſã excauatam eſſe, & oſſa à ſe ipſis deſciuiſſe, ab humore mordaci, qui in eam partem decubuerat exeſis communibus vinculis menyngis duræ, & pericranei, ſimulque, ſi quæ ſunt ibi oſſium ligamenta, aut medio illo cartilagineo glutine, quo coaleſcunt, mirum vero quod dicit, non dolebat capite, cum aſſiduè ſcalperet. Intellige verò non habuiſſe dolorem alium præter pruritum illum, qui cogeret ſcalpere, non inquam grauantem, aut tēdentem. Quod ſignificat non adeo multo ſucco, neque craſſo, repletum fuiſſe caput, quam mordaciſſimum, & exedēté eam capitis particulam occupaſſe ac forteſſe factam eſſe corruptionem partium ad internum vſque cerebrum (ſiquidem mulier mortua eſt) quæ paſſio indolens eſt, quia cum mortificatione ſit, & eſt intemperies habitualis, velut cum ſphacelo, aut gangræna perit pars aliqua. Quod ſine dolore fieri conſueuit.

51 S*Imilia quoque Hegetoridæ filio. Mortuus eſt. Præterquam quod vomitus plures ſub obitum contigerunt.*

Similia accidentia apparuiſſe dicit in hoc, qui etiam mortuus eſt, atque inſuper vomitus multos ſub obitum: fieri ſolere crebro vomitus per conſenſum ventriculi cum cerebro, indicant lethalia capitis vulnera, quæ inter cætera vomitibus indicantur.

52 H*Ippiæ ſoror hyeme phrenitica, aberrans, manibus aliquid faciens lancinans ſeipsã, quinta ſexta ad noctem ſine voce, comatoſa, inflans, maxillas, & labia, vt dormientes, Mortua eſt die ſeptima.*

Huic factus eſt in caput impetus humorum adeo magnus, vt primũ mentem læſerit, feceritque aberrare, hoc eſt plurimũ inſanire, deinde & in corpus repſerit, obſtructoque cerebro comatoſã fecerit affectionem, & aphoniã,

A ac poſtremo ſuffocauerit. Nam reſpiratio illa peſſima, qua maxillę & labia inflantur, vt quibuſdam inter dormiendum, ſpecies quædam eſt reſpirationis ſublimis, quæ iam iam ſuffocari hominem indicat, ſitque plerumque cum quodam ſtrepitu, vt antequã accedas ad ęgrotantem, ſentias eum ſuffocari, & magna ex parte, qui ita ſpiratur frigidus ſpiritus eſt, vt qui naribus. Interim, ſuccis alioqui malignis irruentibus in membra pręcipua, erat mulier anxia, & ſuis ſe manibus velut lancinabat. Vbi enim hi rapidi adeo & magni impetus aguntur, niſi omninò fiant repentè, & euenit quoſdam, vel momento cadere ſine ſenſu & motu, vagantur agitata per corpus excrementa, antequam in vnum aliquod firmentur membrum, atque viſcera reliqua mordent, & cor

B anguut, & neruorum radices irritant, vnde inquietudines, anxietates, & inordinatæ, aut etiam conuulſoriæ artuum motiones. Phrenitis rariſſimè inuadit à principio, ſed ſuperuenit febri ardenti, aut alteri morbo acuto, quare eſt ſuperueniens & lethale, quæ verò talia ſunt quo ſuperueniunt citius, eo morbi conſtitutionem breuiorem indicant. Meritò ergo mulier tam breui eſt mortua, cum intra primum quaternarium fuerit phrenitica, ac neſcio an à principio, atque cum iam citò, alia & alia ſuperuenerint ſigna, pernicioſa.

53 A*Sander vbi inhorruit, lateris dolor, & ad genua dolor, itemque ad femur, comedens delirabat, mortuus eſt breui.*

C

Quod dicit comedens delirabat, nihil aliud eſt, quantum intelligo, quam comedere delirè, tumultuariè ſcilicet, ac multum ſe ſe ingurgitantem: quod quidem in illis fieri ſcimus, qui prę facultatis vitalis langore deficiunt. Qua eadem cauſa, reliqua omnia huic accidiſſe, eſt conſentaneum. Horror enim cum debilis facultas eſt, ab exigua quacunque cauſa ſit, ſiquidem eſt remiſſus rigor, hic verò eſt paſſio calidi innati. Atque adeo cum facultate extremè debili, horrere magis poſſunt homines quàm rigere, cum ſit hic motus vehementior. Dolor lateris partium cordi proximarum ſignificare poterat anguſtiam (æquum autem eſt in tam peſſima ſyndrome, in peſſimas cauſas referri omnia) dolor genuum, ac femorum,

D ac omninò crurum fieri ſolet moribundis, quòd ſui illis artus, velut à facultate deſtituti, ſint oneri, velut in prognoſtici commentariis expoſui. *I*taque ob caloris naturalis defectum mortuus eſt hic breui.

54 C*Leotimo ſutori humectata aluo multum tempus, & calida facta ſecundum hepar, tumor tuberculoſus ad hypogaſtrium deſcendit, & aluus humectabatur, & aliud ipſi tuberculum ſuperius ad hypochondrium. Mortuus eſt.*

Maxima intemperie, & vitioſorum ſuccorũ redũdantia laboraſſe huius hominis hepar cõſtat, & ex alui profluuio, & ex tuberculis quæ illi oborta ſunt ſuper hepate, & paulò infra

ſecun-

ſecundum hepatis rectitudinem. Nam tubercula omnia, quę in quauis partium externarum naſcuntur, ad vitium eius viſceris, quod è regione eſt, referuntur: velut ſi in inguine dextro ad hepar, ſi in ſiniſtro, ad lienem, ſi poſt aurem, ad cerebrum. Multo ergo magis ſi in hypochondrio dextro, aut hypogaſtrio dextro, reijci debet in hepar. Atque cum accederent deiectiones aſſiduæ, & calidę, hepar quæ in eo redundarent, pellere, certum erat. Quod cum euacuatio non eſſet decretoria maximæ redundantiæ, & facultatem ſuperantis, erat ſoboles. Conſentaneum ergo, hunc hepatis corruptione mortuum eſſe. Qui fuiſſet multa & repetita euacuatione curandus, cum miſſione ſanguinis, ſecundum hepatis rectitudinem, tum, repetita expurgatione per medicamenta, pariter expurgantia, & extergentia, ac roborantia, velut exempli gratia rhabarbaro, ex ſero, aut potione ex cichorio & hordeo: aut agarico, aut vtroque ſimul: vt ſpecies exeuntium poſceret.

55 *QVibus capitis dolor grauis cum calore, alijs quidem ſecundum alteram capitis partem, & per ares humidum quiddam exit tenue, aut coctum, aut in aures, aut in fauces ex capite ſecurius: alijs autem ſicca hæc, at ſphacelus grauis periculum infert Si autem accedat anxioſus & bilioſus vomitus, aut ſtupor oculorum, aut obmuteſcentia, & raro quid loquitur, aut delirium quoddam mortalia, & conuulſoria. Quicunque autem ex catarrho dimidium capitis dolentes, & per nares humido exeuntes febricitant moderatè, in quinta aut ſexta refrigerantur.*

Capitis dolor grauis, ideſt, moleſtus, & magnus cum calore, ſiue totius capitis, quem dicimus cephalagiam, ſiue alterius capitis partis, quem dicimus hemicraneam, ſignificat affectum phlegmonoſum internarum partium capitis. Quod quidem accidit ſæpe ex catarrhis calidis: vnde duo ſunt exitus, aliquando enim expultrix cerebri facultas valet ſe ſe expedire per propria cerebri emunctoria, quæ ſunt nares, aures, & palatum, & excernit ſuccos nunc tenues aquoſos quales redundant, aut ſanguinem, & ita quoq; cerebrum ſubleuat: nunc excernit ſuccos coctos, vt pituitam craſſam, aut pus. Aliquando paſſio eſt adeo, cruda & ſicca, vt ſicca ſint omnia hæc, hoc eſt, nihil exceruatur omnino, neque per nares, neq; per palatum, neque per aures. Primum quidem illud ſecurius eſt, hoc verò vltimum periculoſum. Nam vt dicitur in aphoriſmo decimo ſectionis ſextæ, Dolenti capite, & valde dolenti, pus aut aqua, aut ſanguis, fluens per nares, aut per os, aut per aures ſoluit morbum. Nimirum aquoſi ſucci, aut ſanguis, ſunt, ex quibus tales dolores capitis catarrhoſi, ſiue ſecundum totum, ſiue ſecundum dimidiatum caput, fieri conſueuerunt. Sanguis verò nunc in pus vertitur, nunc manet inſuppuratus. Idonea emunctoria cerebri ſunt illa. Euacuari igitur ſuccos tales in eo morbo, per partes illas, ſit euacuari qualia oportet, & per conuenientes regiones, quare ſecurius multo erat illud, quàm per tales capitis paſſiones, ſic-

A ca eſſe omnia emunctoria. Tunc enim periculum ſit, ne cerebrum ſphaceletur, hoc eſt, corrumpatur. Nam affectus magnus, vt phlegmonoſus, qui neque matureſcit ſuppuratus, neq; vincitur reſolutus mortificationem afferre parti ſolet, quæ in carnoſis & mollibus, gangrena vocari ſolet, in oſſeis, ſphacelus. Aliquándo verò indiſtinctè vtitur Hippocrates his nominibus, velut hic & in aphoriſmo quinquageſimo ſeptimo, ſphacelum cerebri corruptionem appellans. Eſt itaque periculum ſphaceli cerebri, vbi grauitas doloris, & calor, phlegmonoſum affectum indicant, tamen ſicca ſunt omnia emúctoria. Eſt verò id adeo graue periculum, vt eos quibus ita incipit affici cerebrum, in tribus diebus perire dicat loco citato Hippocrates. Et ſi verò non ſphaceletur B cerebrum, & creſcente malo, neque vllo modo remittente, morietur homo conuulſus. Inflammabitur enim radix communis neruorũ. Cum verò in hunc exitum properabit morbus, accedent vomitus bilioſus & anxioſus (ventriculus enim facillimè conſentit cum cerebro, ſiue vulnerato, ſiue inflammato, ſiue vtcunque grauiter affecto, vt in commentario aphoriſmi quinquageſimi ſextæ diximus) aut ſtupor oculorum, ac deprehenſio, ſeu congelatio, vtcumq; lubet vocare. Nam hoc conuulſione muſculorum mouentium oculos fit, aut aphonia, ita vt rarò quid loquatur. Hoc enim etiam ſignificat inſtrumentorum motus impedimentum, aut mentis alienationem, aut vtrũque, aut delirium, quod corrumpi iam cerebri temperiem, qua mens ſeruatur, indicat. C Mortalia enim hæc, & conuulſoria, hoc eſt, ſignificantia moriturum conuulſum. Itaque ſi cui dolenti grauiter caput, & cum calore, nihil exit, non eſt affectio ſecura. Si accedat vomitus bilioſus & anxius, aut deprehenſio oculorum, aut aphonia, aut delirium, in magno mortis periculo eſt homo, ac multo magis, ſi accedant duo aut plura illorum. Dolores verò capitis, per quos emunctoria humida ſunt, ſecuriores, ac multo magis, ſi accedat febris, mitis, qui enim ita affecti ſunt, quinta aut ſexta die, ſolent refrigerari, hoc eſt, liberari à febre, & omninò à morbo, velut contingebat alicubi, quadam tempeſtate morboſa, cuius meminit idem Hippocrates in calce libri quinti, dicens. Qui ex deſtillatione ſecundum dimidiam capitis partem dolebant, & humore per nares prodeunte febricitabant moderatè, in D quinque diebus perfrigerabantur. Conſtat vt hanc ſententiam ex illa hiſtoria collegerit atque idem prorſum dixerit hic & illic, hic quidem præcipiens, quæ obſeruatione cognouerat, illic narrans quæ obſeruauerat.

56 *ECbecrati cacocapitis dolor grauis, præcipuè in poſteriori parte, & ceruicis, vbi connexio, & in verticem procedebat, progrediente autem tempore, & ad aurem ſiniſtram Et dimidium capitis dolebat. Mucoſa ſemper prodibant leniter combuſta, & calor comitabatur tenuis & cibum capere non poterat, interdiu facilius, noctu verò dolebat. Poſtquam autem pus per aurem erupit, ceſſauerunt omnia, erupit verò per hyemem.*

Vnum quoddam exemplum eſt hoc, eius quod nuper dictum eſt, Quibus capitis dolor grauis cum calore, alijs quidem ſecundum alteram capitis partem, & per nares humidum quiddam exit tenue aut coctum, aut in aures, aut in fauces ex capite ſecurius: Et rurſum aphoriſmo nuper citato, quo dicebatur, dolenti capite, & valde dolenti, pus aut aqua, aut ſanguis fluens per nares, aut per os, aut per aures, ſoluit morbum. Nam huic ſichecrati narratur, fuiſſe capitis dolorem grauem, & erumpente per aures pure, ſoluta eſse omnia. Grauem autem fuiſſe dolorem, & per affectum phlegmonoſum, qui etiam ſuppurauit, factum, indicant ſymptomata. Nam mucoſa prodibant aliquantulum combuſta, cũ tamẽ talia non admodum ſint combuſtioni apta, & febricula quædam ſemper comitabatur, & dolor noctu ingraueſcebat ſemper, quæ phlegmonis eo loco ſuppurantis erant, & cibum capere non poterat: quod ventriculi erat compatientis cum cerebro. Non eſt autem exigua paſſio, cuius magna eſt compaſſio. Indicauit verò id euentus. Nam erupit ex aure pus. Animaduertit verò Hippocrates erupiſſe hyeme, inſinuans arbitror conſentaneum eſse eo potius quam calido tempore, eius partis inflammationes in ſuppurationem abire. Huius verò rei eadem eſt cauſa, qua & ſenibus magis quàm florentibus ætate pus fit in aure. Nimirum vt dicitur in prognoſtico febres, & deliria ſenibus minus accidunt, & hac de cauſa aures antea ſuppurantur: Ita etiam in hyeme ſuppurantur magis, quia reſoluuntur minus, & ægri minus conuelluntur & delirant.

57 *CErtè in omnibus ſuppurationibus, & iis qui circa oculum ad noctem dolores.*

Hæc ſententiola in quinto libro eiſdem prorſus verbis ſcripta occurrit, vbi & explicata à me eſt.

58 *QVibus tuſſes hyeme in auſtrinis, craſſa & multa excreantibus febres ſuperueniunt, moderatè autem, quinque diebus ſedantur, tuſſes vero quadraginta, vt Egeſipolo.*

Velut nuperrimè dixit Hippocrates quicunque ex catarrho dimidium capitis dolentes, & per nares humido exeunte febricitant moderatè, in quinta aut ſexta refrigerantur, dixerat verò illud idem iſtoricè in quinto libro, narrans in quadam tempeſtate ita ſolitum accidere. Eo modo, hoc quoque, quod nunc velut experimento cognitum docet, in quinto libro narrauerat, dicens, Quibus tuſses hyeme, maximè in auſtrinis, craſsa & multa excreantibus, febres ſuperueniebant, moderatè autem, quinque diebus ſedabantur, tuſses vero quadraginta, vt Egesipoli. Atque profectò mihi videtur eſse eadem prorſus vtriuſque loci doctrina, nimirum febres mites cum catarrho ſolere finiri quinque aut ſex diebus. Atqui ſuſpicor eandem fuiſse tempeſtatem, cuius vtrobique mentio agitur, ſed diſtractis,

A & laceratis verbis, factum eſse, vt due eſse viderentur. Nam ex vtriſque coniunctis, fit vna ſatis concinna narratio, ita ſcilicet. Tuſses hyeme maximè in auſtrinis fiebant, & plerique, ex deſtillatione, ſecundum alteram capitis partem dolebant, & humore per nares procedente, excreantibuſque multa craſsa & alba, febres ſuccedebant leniter, & quinq; aut ſex diebus perfrigerabantur, tuſses autem quadraginta ceſsabant, velut Egesipoli. Itaque cum graſsarentur catarrhi magni, cum tuſſi, ac hemicranea, ac febre leni, & flante auſtro maximè inuaderent febres quinque aut ſex diebus finiebantur, tuſses vero producebantur vſque ad quadraginta: ex ea tempeſtate, ac fortaſse alijs, obſeruando collegit Hippocrates, quod hoc loco docet, fieri ſcilicet ita ſolere: oportet vero id præceptum fluxiſ-

B ſe ex multis obſeruationibus, & deinceps adiuncta ratione confirmari. Obſeruationes ſunt apud Hippocratem. Ratio ex ipſa, ventorum, pathematum, natura fluit. Non ſanè flante Auſtro fiunt omnino catarrhi, magis quam flante Borea, fiunt vero magis quales modo deſcribuntur, cum hemieranea ſcilicet, aut etiam cephalalgia (nam eadem eſt ratio) ac febre leni. Nam auſtri caput replent, atque ea cauſa doloras pariunt: ſunt calidi, & caliditas fluxiones cient, atque ita etiam febres. borealis flatus aut nullas facit febres, aut certè acutas, ob phrenitides, aut alias internas inflammationes, quas generat. Mites ergo quaſdam febres cum capitis dolore facere, auſtrinorum potius eſt. Multa etiam, & craſſa ex-

C creari, & emungi, cito, in auſtrinis catarrhis potius eueniet, quam borealibus, quia calida, & humida cauſa, humoris auget copiam, atque vt ad putreſcentiam in paratis, ita etiam ad concoctionem facit. Quod verò in talibus tales febres, finiantur quinque diebus, paulo plus minuſve, conſonum quoque rationi eſt. Nam febres ipſæ catarrhos plurimum maturant, atque ob id ipſæ ſe conficiunt cito: tuſſes verò non ſtatim ceſſant, ſed poſtquã perpurgata, caput, & thorax ſunt. In quam expurgationem inſumi ſolent quadraginta dies: tempus ſcilicet motuum non omnino longorum, quam ob cauſam, & ſuppurati, vt dicitur in prognoſtico, ſolent tabidi fieri, niſi quadraginta diebus perpurgentur. Ita quoque quibus catarrhi fiunt magni cum tuſſi, ſi tuſſis ma-

D gna ſupra quadraginta dies producatur, periculum eſt tabis (nam tabeſcere etiam ex catarrhis multos, indicatum antea eſt exemplis non paucis) igitur, quibus ita laborantibus catarrho, excreatio, & emunctio multa, facit vt nuper dicebatur ſecuritatem, ſoluentur tuſſes intra tempus legitimum expurgationis thoracis, quadraginta ſcilicet dies.

59 *QVibus calores multi, aliquando ſedatorum, non toto corpore, ſed circa ceruicem, aut ſub alis ſudantes, ceſſant.*

Calores multos fieri, cùm videantur iam antea ſoluti eſſe affectus, non euenit rectè judicatis,

catis,ſed inperfectè,& difficulter,vt ſolent iu-
dicari qui non toto corpore, ſed circa ceruí-
cem,aut ſub alis ſudantes,ceſſant. Nam vt di-
» citur in prognoſtico,ſudores circa caput, &
» faciem fientes, & circa ceruicem, cum acuta
» febre mortem, cum mitiori, morbi longitu-
dinem ſignificant. Itaque nihil aliud hic dici-
tur,quàm eis morbis, qui ſudore non per to-
tum,ſed circa ceruicem, aut ſub alis aborto,
ſedantur, ſolere ſuperuenire multos calores
modo erratico, cum ſoluti iam viderentur,
quia ſcilicet tales ſudores, non iudicant per-
fectè,neque tuto.

60 *Charitem hyeme, ex tuſſicula epidemiali orta
febris acuta apprehendit: ſtragula reijciebat,
ſopor cum labore,vrinæ erant rubræ, velut erui lo-
tura. Hypoſtaſis ſtatim à principio multa candida,
poſtea verò etiam ſubrubra. Septima à glande pau-
ca exierunt. Sopor detinuit ſine labore. Humiditas
in fronte: ſomnus ad noctem, & calor mitior: octa-
ua ſuccum accepit· comatoſus permanſit vſque ad
vndecimam hac autem die etiam calor maximè
ceſſauit. Poſtquam verò erat tuſſis, excreatio perſe-
uerabat ſemper multa, facilis primum lenta, alba,
craſſa, poſtquam verò concocta erat, ſimilis puru-
lentis. Vrinæ ab vndecima puriores, ſubſidentia aſ-
pera, decimatertia dolor in dextra parte vſque
ad inanem partem ad epigaſtrium: vrina ſuppri-
mebatur. potus ex calliphylo contulit, quindecima
dolor rurſum. Decima ſexta ad noctem dolor hypo-
chondrij, venit magis ad aluum. Mercurialis aqua
ſubduxit. Calor intra vigeſimum euanuit, & ex-
creationes ſequutæ ſunt craſſæ. Facilius habuit qua-
drageſima.*

Vnus quidam fortaſſe hic etiam fuit eorum,
qui febricitarunt catarrhoſa illa tempeſtate,
in qua,& Egeſipoles,tametſi febricitauit acu-
tius quam ille, & alij quamplurimi eius tem-
peſtatis,vt conſtet hinc, quantum interſit fe-
brem eſſe breuem aut acutam. Soluta eſt enim
febris Egeſipoli die quinta. Chariti vigeſima,
& dicitur ab Hippocr. ille febricitaſſe mo-
deratè:hic acutè. Nimirum ſi abſit eſſentiæ
propriæ, & ſymptomatum magnitudo, ac vr-
gentia,non erit morbus acutus, etſi ſit breuis.
Febricula quædam mitis ex catarrho, breuis
eſſe conſueuit, acuta tamen non dicit. Hic
verò cum catarrho habuit febrem viginti
dierum,magnam, periculoſam cum ſympto-
matis grauibus,pendentem ex multa pituita
putreſcente,& ex ſanguine crudiori. Neque
verò quia dicit. Ex tuſſicula Epidemiali orta
febris,intelligo tuſſiculam cauſam fuiſse fe-
bris excitandæ, ſed ab eadem cauſa ortam
eſse febrem, & tuſſim, hanc verò incepiſse,
& aucta iam cauſa,& ſucco, qui prius fluebat
ſolum, iam putreſcente, illam eſse ſubſequu-
tam: vt illud,ex,non ſignificet cauſam,ſed or-
dinem. Febris ergo acuta fuit, ſiquidem intra
viginti dies euanuit,agnoſcebatur verò à prin
cipio eius acuties ex ſymptomatum magnitu-
dine. Nam ſtragula reijciebat, & erat illi ſopor
cum labore,hoc eſt,ſopor, qui quietem non
afferebat,neque referebat ſomnum placidum,
ſed cum anxietate, & inquietudine, vt ſimul
A ſopore teneretur,& ſtragula reijceret, & hac
& illac ſe conuerteret. Quæ quia magna ſym-
tomata, ſignificabant magnum morbum, &
quia talia, & hæc ſignificabant copiam pitui-
tæ,non vtcunq; putreſcentis. Vrinæ erant ru-
bræ velut erui lotura,ſignificantes ſcilicet co-
piam ſanguinis crudioris. *Hy*poſtaſis ſtatim à
principio multa,& candida,poſtea verò etiam
ſubrubra. Nimirum vt Hippocrates aphoriſ-
mo ſexageſimonono inſinuat, pituitoſis, & ex
multa cruditate pendentibus morbis, ab ini-
tio,vel breui ſubſidentia ineſt,poſtea verò ta-
libus,ſit cum cruda concoctionis initium re-
cipiunt,ex alba ſubrubra. Nam pituita con-
coctione in ſanguinem abit, primum crudio-
rem,deinde & bene coctum. Hanc ob cauſam
primis diebus apparens ſubrubra, certiorem
B ſignificationem concoctionis incipientis præ-
bet, quam candida, ob idque Hippocr. dixit
rubeam potius nubeculam quarta die appa-
rentem ſignificare iudicationem ſeptimæ.
Habuit etiam aluum adſtrictam, quod in ma-
gnis catarrhis plerumque vſu venit inter ini-
tia,& nocet plurimum, eſtque malum ſignum.
Quia rapi ſurſum partem humidiorem cibi
indicat, & detentarum fecum; vapor caput
lædit. Ita euenit, vt ſeptima die eiectis à glan-
de paucis, tamen ſubleuatus ſit. Nam iam in-
de, ſopor detinuit ſine labore, & humiditas
erat in fronte, vt non adeo crudo catarrho:
& ſomnus ad noctem, & calor mitior. Octaua
(inquit) ſuccum accepit, iuxta veterem ſcili-
cet conſuetudinem cibãdi,qua prima ſeptima-
na continebantur ſola potione. Equidem in
C magna cibi abſtinentia contineri, laborantes
catarrho, primis diebus, conſonum rationi
eſt, ego tamen non potu, ſed perpauco, & ſic-
co cibo vti ſuadeo. Non enim minus læduн-
tur humiditate,quam copia. Comatoſus per-
manſit vſque ad vndecimam (tranſiliit Hip-
pocrates plurimos dies contemplabilium
ſolum mentionem faciens) hac autem die
etiam calor maximè ceſſauit. Itaque ab vnde-
cima exigua erat febris, & ab hac ipſa vrinæ
puriores non ſcilicet iam ſubrubræ, neque
perturbationem vllam referentes, ſed per-
ſpicuæ: non tamen proinde bene coctæ, ſed
habentes ſubſidentiam aſperam, quod conco-
ctionis defectum indicat, ſiquidem ad conco-
ctionis ſignificationem deſideratur læuitas.
D Obiter hæc dicens Hippocrates repetit al-
tius ſermonem, narratque, ex quo tuſſis fuit
verò ante febrem) excreationem ſemper per-
ſeueraſse multam, & facilem, & primum qui-
dem lenta alba, & craſſa excreata eſse, poſt
concoctionem verò ſimilia puri, alba ſcilicet,
& craſsa ſine fœtore. Huiuſmodi enim eſt pus.
Redit his dictis narratio ad dies febris. Deci-
matertia dicit fuiſſe dolorem in parte dextra,
vſque ad inanem partem ſub vmbilico, & vri-
nam ſupprimi: hoc euenit haud dubiè, vijs
vrinæ obſtructis à pituitoſis, & craſſis, quæ
ſunt deriuata ad inferna: quod quidem veriſi-
mile eſt incepiſse fieri ab vndecima, atque
ob id vrinas puriores appare cœpiſse.
Ita autem habere hæc indicauit curatio, vt
ipſe Hippocrates alibi dicit. Nam potus
ex

eucalliphylo contulit. Calliphylum eſt idem, quod calitricum, ſeu adianthum, cum vires eſſe diureticas, omnes fatentur medici. Dioſcorides cartè dicit. Eius decoctum vtiliter bibitur in vrinæ anguſtijs: fecerit ergo huic vrinam fluere, & ita dolorem ſubleuauerit. Sed euenit hoc loco dubitare, qua ratione vrina reddita ſit huic purior ob obſtructionem, cum dolor alterum tantum latus obſtrui indicaret, dextrum ſcilicet, & ſint duo renes, ac duæ vreteræ, in ſuo latere ſingulæ ac multo magis euenit dubitare generatim, qui poſſit ob renum lapidem, quantumuis magnum, & durum, vrina purior fieri, & aquæ ſimilior, nedum omnino ſupprimi, cum nullus lapis poſſit eſſe in vtroque rene, expedito autem altero, poſſit præterire vrina: conſentaneum profectò videbatur magis fore, vt altero obſtructo, in alterum renem tota vrina deriuaretur, exiretque nihilo, neque parcior, neque purior, Auget admirationem, quod ego aliquando vidi, cani, quem forte fortuna feci ſecari, alterum renem eſſe corruptum omnino, ita vt multo tempore rene vnico agnoſceretur eſſe vſus. Atqui profectò hanc cauſam geminationis membrorum fuiſſe, dicit Galenus, vt cum alterum perirat, aut pathemate aliquo impeditum eſſet, alterum eſſet vſui. Alioqui quorſum feciſſet natura duos renes, ſi alterutro impedito eleuaretur vteriuſque vſus? ſatius fuiſſet feciſſe vnicū. Rarius enim læderetur vnicus, quam duorum alteruter. An cum emulgentes vocatæ venæ ſimul oriātur ex caua, rarum ſit alterum renem lapidem congerere, altero non etiam obſtructo craſſis ſuccis & arenis, vt hanc ob cauſam per ambos colata fiat purior, aut etiam ſupprimatur: cum verò iam lapis in vreteram prodijt, vbi & ingentes dolores parit, euenit neque ex altera vrinam reddi, quia mictio nixu quodam muſculorum abdominis, indiget, qui natura refugiente dolorem non apponitur. Tamen non ob id natura geminos renes fecit fruſtrà: vnicus enim duplo crebrius obſtrueretur, cū reciperet ſordes, quæ nūc deriuantur in duos, & cum alter affectione quapiam indolente laborat, aut corrumpitur, nihil obſtat quominus alter poſſit eſſe ſatis vſui animantis, velut in illo cane euenit, atque in quodam viro, cui reſolutus totus ren eſt in pus, quod extrorſum rupta vomica eductum eſt, ac ſuperuixit. Sed redeamus ad Charitem. Quindecima dolor rurſum, eodem ſcilicet in loco excitata arbitror, noua fluxione: per partes enim ſemper mouetur, & abſumitur. Decimaſexta ad noctem cœpit ſuccus ad aluum deriuari. Nam dolor hypochondrij venit magis ad aluum, quam ad vrinæ vias, & cum ea via videretur conuenientior ad multitudinem deponendam iuuit medicus, & data aqua mercurialis facta eſt alui ſubductio, & febris euanuit intra vigeſimam, & ſequutæ ſunt excreationes craſſæ, & concoctæ, quibus intra quadraginta (ita vt ſit) purgatus, melius habuit.

61 *SVbpurgare ventres in morbis, poſtquam cocta fuerint, quæ mittenda ſunt, infernos quidem* A *cum conſediſſe viderit, ſignum, ſi iam non anxij, neque capite grauati ſint, & cum calores moderatiſſimi, & cum ceſſauerint poſt paroxyſmos: ſupernos autem in paroxyſmis, tunc enim etiam ipſi ſuperferuntur poſt quam anxij, & ſupernis partibus grauati ſunt. Ob hæc autem non purgandum in principijs, quòd ſponte in diuturnis his, an diuturna periculoſa?*

Hæc eadem verba occurrunt in quinto libro ſcripta, iuxta hiſtoriam vxoris Polemarchi, perpaucis voculis mutatis, quæ ſenſum nullatenus permutant, præter vltima illa. „ Ob hoc autem non purgandum in princi„ pijs, quod ſpontè in diuturnis his: an diutur„ na periculoſa. *H*æc enim hoc tantum loco ſcripta ſunt, quæ proinde ſola, nunc interpre- B tabimur, in reliquis quæ illo loco ſumus interpretati, lectionis differentia, quæ exigua ſanè eſt, tantum notata. Illa vox πεμπτέα, quā ego interpretor à verbo πέμπω, quę mittenda ſunt; illo loco deſideratur, tamen neque illic detrahitur, neque hic adijcitur quicquam. Nam conſtat illa debere eſſe cocta, quæ ſunt mittenda, ideſt emittenda à corpore, ſiquidem cocta mediocri oportet. Vbi hic legitur καὶ αὐταὶ ὑπερφέρονται, ideſt, etiam ipſi (ventres ſcilicet) ſuperferuntur illic legebatur αὐτόματα, hoc eſt ſpontè ſuperferuntur, referebanturque illud ad ſuccos, tamen neque hoc ſenſum permutat, ſi enim dicitur ipſi ventres ſuperferuntur, accipitur figuratè continens pro contento, humores enim ſuperferuntur in ventre. Rurſum vbi hic dici- C tur καὶ βαρέες τὰ ἄνω εἰσιν, ideſt, & ſupernis partibus grauati ſunt, illic legebatur pro τὰ ἄνω ῥιπτάζοντες, ideſt, & iactantes ſeſe. Quę lectio rem magis explicat. Iactatione enim agnoſcitur anxietas. Hactenus ergo lectionis differentia nullius momenti eſt, quare explicemus reliqua, quæ huius loci ſunt propria, „ nullibi ante ſcripta. *Illa* ſcilicet, Ob hoc autē „ non purgandum in principijs, quod ſpontè in „ diuturnis his: an diuturna periculoſa. In quibus deficere verba aliqua haud dubito, quia hæc per ſeſe vix quidquam ſignificant: quid mihi inſinuet, dicam. Dixerat, ſubpurgare vētres in morbis, poſtquam cocta fuerint, quæ mittenda ſunt, colligit inde nunc ob id purgandum non eſſe in principiis, et antequam D cocta ſint, redditque cauſam, referens incommodum, quod ex intempeſtiua purgatione ſequitur, quia vbi indicatum erit purgandum non eſſe ante concoctionem conſtabit, ſi omnino purgandum ſit, eſſe faciendum poſt concoctionem, id verò, incommodum eſt, quod et quarto de ratione victus in acutis dixit his „ verbis. Aluum ab initio per clyſteris infuſum „ ſubducito, medicamenta autem his ne exhibe„ to. Si.n. quid circa ventrem commoueris, vri„ na non concoquitur, ſed abſq; ſudore ac iudi„ catione febris multum tempus durabit. *H*oc idem inſinuat nunc dicens, an diuturna periculoſa? Hoc eſt, an morbi, purgatione in principiis facta, diuturni ſiunt, et ob id periculoſi? Fieri verò diuturnos intempeſtiua purgatione, quarto de ratione victus probauit

analogiſticè, quia vrina non concoquitur, quod indicat materiæ propriæ morbi coctionem tardari. Quia, vt Galenus in commentario dicit, expurgationes ſunt contrariæ concoctionibus: nimirum alterum agitur expellendo, alterum retinendo; nunc probat hoc epilogiſtice, ducto argumento ab vno, quod experiuntur homines in morbis, in quibus ſpontè fiunt euacuationes inter initia. Nimirum tales diuturni eſſe conſueuerunt. Tale igitur argumentum continent hæc verba. Euacuatio in principijs ſpontè facta, ſolet apparere in diuturnis, ergo ab expurgatione in principijs facta à medico, periculum etiam erit diuturnitatis morbi. Nempè timeri debet illud idem eueniat, quod cum ſpontè talis euacuatio fit.

62 *IN cubiti proceſſu ex caſu ſauciato, cubitus ſphacellatus ſuppuratur, maturato verò iam, lentus ichor & glutinoſus exprimitur, & citò ſupprimitur, velut Cleogeniſco Demarcho Aglaotelis. Similiter autem etiam omninò ex eiſdem pus aullum, velut Eſchili puero contigit. Fiente autem pure plurimis horrores & febres ſuperueniunt.*

Hæc quoque oratio, ſiue vnica, ſiue duplex ſcribatur, occurrit in libro quinto, vbi & à me eſt explicata, vt noua enarratione nunc non ſit opus. Solum lubet monere, pro ἀπὸ ταὐτομάτου, ideſt, ex caſu, reperiri in quibuſdam codicibus ἀπὸ τρώματος, ideſt, ex percuſſione, nihil intereſt, porro hic incipit oratio ἐπὶ ὠλεκράνου, ideſt, in cubiti proceſſu, in quinto deeſt ea vox, & pro ὠλεκράνου legitur πήχεος, ideſt cubito, neque hoc intereſt. Nam idem ſignificatur ambobus verbis. Hic quoque legitur γλίσχρος ἰχὼρ, κολλώδης, ideſt ichor lentus & glutinoſus, illic deeſt vox κολλώδης vide quid interſit. Illud intereſt aliquando plus, quod illa verba ταχὺ τ' ἐπιξηραίνεται, ideſt, citò ſupprimitur, illic deſideratur. Quod etiam ego in eius loci commentatione animaduerti.

63 *ALemani ex nephriticis ſe recolligenti, & inferius detracto ſanguine. ſurſum ad hepar conuerſus eſt, & ad cor dolor grauis. & ſpiritus præ dolore continebatur, & aluus difficulter egerebat exiguas Spherulas. Anxietas non erat, rigor autem aliquando & febris corripiebat, & ſudor & vomitus, & in dolore non proderat clyſtere vti ex marina, conferebat ex furfuribus. Sine cibo tranſegit dies ſeptem mulſam meraciorem potabat, poſtea verò ſuccum lentis, aliquando verò tenuem ex faba elixa. Bibebat aquam. poſtea verò catuli cocti carnes, mazæ exiguum quoddam præcipuè multo ante confectæ, procedente verò tempore, aut ceruices bubulas, aut extremos pedes ſuum coctos, cum priori aquæ potione, quiete, & indumento.*

Morbus renum & colicus non admodum differunt ſignis, ac proinde proximas habere naturas cognoſcuntur, & coincidunt ſæpe in eundem hominem, ſæpeque alter ex altero ſupereſt. Nimirum proximæ partes ſunt, vrinæ viæ, & inteſtina, atque à ſimilibus cauſis ſimi-

A liter patiuntur, aliquando quidem à ſuccis frigidis & craſſis, aliquando à calidis aliquando etiam ab inflammationibus. Alemanes primum nephritide, hoc eſt, renum dolore graui, correptus eſt, ob quem cum forte eſſet iuuenis, ac videretur ſatis robuſtus, miſſus eſt ſanguis inferius, iuxta id Hippocratis præceptum, quod ſexto Epidem. ſect. prima, ſcriptum his verbis eſt. In renē dolor grauis (paucis interpoſitis) iuuenis vetatro. Purgare, poplitem ſecare, hoc modo curato. Poſtea ex nephritico dolore ſe recolligenti, conuerſus eſt dolor ſurſum ad hepatis regionem, & ventriculi, quem vocabant veteres cor, & ſpiritus reddi nō poterat, ſed præ dolore continebatur, quod quantum coniecto, nihil erat aliud, quàm dolor coli, quod cum B totam aluum circuat, hepatis, ventriculi, & lienis regionem attingit. Is verò dolor facile facit contineri ſpiritum, quia eo loco colum diſtentum & dolens, proximum ſepto tranſuerſo eſt, & cum illo inter reſpirandum mouetur. Aluus (inquit) difficulter egerebat exiguas ſphærulas. Difficultatē egerendi in colicis omnibus facit dolor, refugiente enim eum natura partium, non audent ſeſe comprimere ad egerendum. Accedit autem & cauſa alia ex materia. In quibuſdam enim flatus facit feces ſurſum efferri, neque deſcendere in alijs calida cauſa, vt inflammatio, aut bilis, ſiccat & exurit. Huic ex calida cauſa naſci colicum morbum licebat ſuſpicari ex prægreſſa nephritide, quæ ſanguinis detractione curata eſt, & ex rigore, & febre, quæ aliquando corri- C piebat: & ex iuuantibus & nocentibus, ſiquidem lædebatur clyſtere ex marina, & iuuabatur aquæ potu. Merito ergo ſiccarentur & fæces, & cōcreſcerēt in ſpherulas: accedebatque hoc etiam ſignum calidæ cauſæ non exiguum Negat fuiſſe anxietatem, ergo intelligo talem, qualis in oris ventriculi proprio dolere eſſe ſolet Nimirum eius partis dolor tantam anxietatem afferre ſolet, vt etiā inferat animi deliquia, & ſyncopes: huic, cum ad eam partem doleret, dolor verò ad eam non pertineret, ſed ad inteſtinum, non erat talis anxietas: erat enim omnino aliqua, ſiquidem aderat ſudor & vomitus. Quis enim ſudat præ dolore, aut vomit omnino, ſine vlla anxietate? Sudor non omnibus colicis adeſt, ſed paratis: vomitus verò, aut ſaltem nauſea proprium ſymptoma D eius morbi eſt, ob ſympathiam ventriculi cum inteſtinis. In huius morbi curatione, clyſterium multus vſus præcipuum auxilium eſſe ſolet; anodinorum, & diſſoluentium flatus, & extergentium, hoc aut illud magis, vt materia poſcit. Quanquam cum cauſa morbi ſublimis fertur, velut huic, cui dolor attingebat hypochondria, ſatius eſt, aliquando expurganti medicamento, quod totum corpus non moueat, eam deturbare, in quem vſum medicamento diacartamo vocato, ego vti ſoleo. Huic infuſus eſt clyſter ex marina, non iuuabatur, quia arbitror exacerbatur humor calidus, & ſiccabantur magis fæces, iuuabatur verò clyſtere ex furfuribus, vt mitiori, & citra tātā mordicationem extergente. Iuuaretur

retur

ſetur etiam mulſa cocta, aut ſola mixta cum chamæmelino, & alijs eiuſmodi. Cuiuſmodi ſane etiam erant; quæ ore accepit primis ſeptem diebus; quos tráſegit ſine cibo: potabat n. mulſam meraciorem, poſtea ſuccum lentis, & aliquando ſuccum tenuem ex faba elixa, quæ omnia extergentia ſunt, atque ob id poterant conferre: non tamen perinde conferrent, ſi ſimul ipſas lentes aut fabas edeſſet, gignerent enim ſuccos craſſos, & lentos, & flatus. ſucci verò non perinde, ſed extergerent tantum. Bibebat aquam, ne, arbitror, vinum febre excitaret, ſed ego neque crudam, meramque aquam exhiberem, ſed decoctum caſſiæ, aut anisi, aut rei cuiuſpiam talis. Exactis ſeptem diebus cœpit vti cibis: primùm quidem carnibus catulinis elixis, & maxa multo ante ſubacta, deinde ceruicibus bouinis, & ſuum pedibus. Nimirum carnes catulinæ, vt habetur ſecundo libro de diæta, humectant, & facilè ſubducunt: maza verò, vt recens ſiccat, & flatus non excludit, neque ſecedit: ita multo ante ſubacta, ſecedit, & excludit flatus, & alimentum minus præſtat corpori: quod in eodem libro Hippocrates dicit. Ceruices bouum, & pedes ſuum, præſtant alimentum ſolidius, & tenacius. Itaque voluit mediens, qui Alcamanem curabat, incipere à leuioribus cibis, & facilè deſcendentibus, poſtea verò quàm & dolor ſolutus, & cauſa vaciata videbatur, firmioribus reficere vires, proinde his adiunxit, & priorem aquæ potionem, & quietem, & indumentum, quo ſcilicet his reficerentur vires, ac ſi quid adhuc ſupererat, coqueretur. Non video tamen cur iam in hac occaſione, vini aliquid denegaret, niſi fortè erat hydropota, neque vino aſſuetus, ac fortaſſe innuit hoc autor dicens, cum priori aquæ potione, quaſi cum conſueta, & qua, prius etiam quã ægrotaret, fuerat vſus.

64 *AD nephriticam paſſionem, ex cucumere ſyluestri clyſter.*

Vſus clyſterium non minus vtilis eſt inter initia ad nephriticos quam ad colicos. Habet enim duo hi morbi tunc temporis, vt Galenus dixit, dignotionem difficilem, & curationem ſimilem. Accommodatiſsima enim deriuatio, eorum quæ in renes influunt, per aluum eſt, & renes inteſtinis plenis grauantur, & comprimuntur; vacuatis ſubleuantur, ob viciniam. Clyſteres verò, niſi nephritica inflammatio, aut exulceratio ſit, ſed vt plerumque ſolet, lapidis, aut craſſorum ſuccorum congeſtio, nihil prohibet eſſe extergẽtes, & amaros. Talibus ob id, vtilem eſse dicit clyſterem ex cucumere ſyluestri. Eadem prorſus intentione, qua libro ſexto iuuenes ita laborantes, iuſſit veratro purgare. Tu tamen interim caue, clyſter habeat plurimum ſucci cucumeris, ſed exiguum cum alijs commiſtum rebus. Solet enim facere magnas dyſenterias.

65 *PArmeniſci filio ſurditas, conferebat, non lauare, purgare vero lana ſolùm, & oleum infundere, qui neropum; Ambulare, mane ſurgere, vinum album bibere, abſtinere ab oleribus, pane nutriri, piſcibus ſaxatilibus.*

A Hæc eadem hiſtoria occurrit lib. 5 eiſdem prorſus ſcripta verbis, præter illa vltima, quibus abſtinere ab oleribus, vti pane, & ſaxatilibus præcipitur. Mihi verò illic enarrata ſunt omnia.

66 *ASpaſi vxori dentis dolor grauis, & maxillæ, caſtoreo, & pipere cùm collueretur, & ore contineret, remiſit. Et ſtranguriosa affectio ipſi remiſit. Calfacit, & farina, quæ cum roſaceo.*

Hæc quoque hiſtoria, poſt hiſtoriam pueri Parmeniſci, occurrit ſcripta 5 libro quinto, B quanquam verbis non omnino eiſdem, neque tam multis. Nam vbi hic dicitur, καὶ γνάθου, id eſt, & maxillæ, in genitiuo ſingulari, illic dicebatur, καὶ γνάθοι ἐπήρθησαν, id eſt, & maxillæ intumuerunt. Itaque illic ſignificatur fuiſſe maxillarum tumorem, hic fuiſse maxillæ dolorem. Me non multum commouet hæc lectionis differentia, vtrumque enim fieri conſueuit, vt doleat ſcilicet, & tumeat maxilla. Quanquam ſi altera lectio deligenda eſt, illam magis probo, quia plerumque dolor ad dentẽ pertinet, & ad maxillã tumor, quinimo accedente maxillæ tumore, ſolet dolor laxari. Deſiderantur libro quinto illa verba, & ore contineret, nihil tamen ob id mutatur, aut læditur ſenſus: nam non poterat collui, quin ore contineret, quanquam explicatur res aliquanto C magis hoc loco. Nam ad dolorem dentium, non ſolum oportet idoneis ſuccis colluere, ſed citra collutionem, etiam ore continere, vt immanẽant aliquantulum. Quod de ſtranguria & farina cum roſaceo hic dicitur, illic omnino deeſt, mihi verò eſt illuc tranſlatum & explicatum ibi.

67 *CApitis dolores ex vtero caſtoreum ſedat. Plurimæ hiſtericarum paſſionum flatus ſignum, rictus, & circa ventrem flatus, & tumores lumborum, & dolores circa renes, & coxas, & inuictus niger: aut aromatum tertiam partem, farinæ duas; coquere in vino albo boni odoris, in linteolum infundere, & inungendo linteolo cataplaſmatis modo apponere. Quæ in ventre dolores hyſtericos.*

Dolere caput per conſenſum cum vtero, di-D ctum antea ab Hippocrate eſt, in initio libri ſexti his verbis, iuxta ſyncipur maximi dolores, & quicunque alij ab vteris. Iam verò mala, quæ per compaſsionem, fiunt curatione earum, quæ primariæ ſunt, tolli, & eam eſse legitimam eorum curationem, res eſt notiſsima: caſtoreum verò ad vterinas paſsiones (eas dico quæ antonomaticè appellantur vterinæ, cuiuſmodi profocationes, ſiue ex ſuppreſsione ſanguinis, ſiue ſeminis ex flatu fiant) commẽdatur vno ore à medicis omnibus. Dioſcorides menſes, inquit, & partus ciet: Galenus ad ciendos menſes illud magnoperè commendat, & ab omni noxa liberum affirmat, niſi mulier multum febricitet. Iam verò Hippo-

Hippc.ipſe in libris de morbis muliebribus,
crebram eius facit mentionem.In eom vſum
libro ſecũdo,inter multa alia huius morbi me-
dicamina,dicit caſtoreum aut conizam biben-
da dato.Gale.dat caſtoreum cum pulegio, aut
calamintha , quæ cum coniza facultate con-
gruunt.Itaque caſtoreum potum ſoluit dolo-
res capitis ex vtero,quia ſoluit vteri morbos,
quos ſolet dolor capitis comitari, ſuppreſſio-
nes ſcilicet menſtrorum , & ſeminis retentio-
nes,& ſuccorum quorumcumq; frigidorum,ac
flatuum.Neque verò caſtoreum ſoluet omnes
paſſiones vteri, ſed frigidas : inflammationes
enim aut eryſipelata potius auxerit.Quare cũ
ob vteri inflammationes , poſſit etiam dolere
caput,conſtat non omnes dolores capitis ex
vtero ſedare caſtoreum, ſed eôs qui ob frigi-
das paſſiones , quales eſſe præfocationes ex
vtero affirmat Galenus. De talium paſsionum
cauſis multa & varia ſcripta occurrunt. Plato
in dialogo de natura ita ſcripſit.Vulua animal
„ auidum generandi,quando procul à fœtu in
„ flore ætatis,aut vltra,diutius detinetur, ægrè
„ fert moram,ac plurimum indignatur, paſsim-
„ que per corpus errans,meatus ſpiritus inter-
„ cludit,reſpirare non ſinit, extremis vexat an-
„ guſtijs,morbis denique omnibus præmit. *His*
verbis Plato ſignificat , vterum deerrare per
corpus cupiditate venereorum , & eam eſſe
cauſam præfocationis , & anxietatum. Li-
bro primo de morbis muliebribus , ita oc-
currit ſcriptum. Reſiccati à labore,vteri con-
uertuntur,vt qui vacui ſint,ac leues. Eſt enim
ipſis locus ſpatioſus,vt conuertantur,vtpote
ventre vacuo exiſtente. Dum autem conuer-
tuntur,impetunt hepar,& iuxta conſiſtunt, &
ad hypochondria irruunt. Currunt enim &
progrediuntur ſurſum ad humiditatem, tan-
quam à labore, magis quam opportunum eſt
reſiccati.Has ſententias omnes refutat Gale-
len.ſexto de locis affectis optimè,indicans hęc
partim fabuloſa videri,partim eſſe falſa. Indi-
catq; cauſas præcipuas,eſſe in retentione ſan-
guinis,aut ſeminis, quod & Auicen. & omnes
alij medici,probauerunt.Cauſam verò ob quã
frigoris tam multa apparent ſymptomata,atq;
adeo paſsio ipſa frigida eſt,cum tamẽ ſanguis,
& ſemen ſucci ſint calidi,eſſe dicunt,quod de-
tenti,concluſique corrumpantur, corruptiq;
refrigerentur,extincto in eis ſpiritali calore,
aſcendantq; inde frigidæ auræ,in cor, & ſpiri-
talia inſtrumenta, & ſimul cum viſceribus re-
frigeretur totum corpus.Hoc ſi ita eſt,& falli
magnoperè videtur hic Hippocrates,qui plu
rimas hyſtericarum paſsionum dicit eſſe fla-
tus,hoc eſt,à flatibus naſci ſignumq; eius rei
eſse,ructus , & circa ventrem conuolutos fla-
tus,qui in ita affectis ſentiuntur, & tumores
lumborum , & dolores circa renes , & coxas,
qui etiam videntur à flatu fieri:atque adeo cu
rationem etiam hoc indicare;quæ tota calori-
fica ſit:videtur inquam falli.Nam flatus orien-
tur à frigida paſsione,quam ſemen,& ſanguis,
ſuppreſſa,& corrupta fecerint, potius quam
eius paſsionis cauſa ſint. Certe videtur hoc
ꝙ *H*ippocrates nunc docet , dictũ eſse iuxta
ſententiam antiquam,quam lib.de flatib.enar-

A rauit,morborum omnium cauſam flatus eſse.
Ego verò vt hoc ſemper eſse verum non reci-
pio,ita verum eſse ſæpe confiteor. Plurimum
enim exagitantur , & commouentur humores
à flatibus: atq; in eis etiam morbis,de quibus
nunc agitur,perinde ſentio,eos plerumq; na-
ſci à ſanguine,aut ſemine ſuppreſso,nonnun-
quam vero citra hæc vterum flatu frigido in-
tumeſcere,atque intumeſcentia ſuffocare,atq;
frigore flatum refrigerare partes proximas,
vſque ad ſpiritales. Videmus enim ſæpiſsimè,
eas quæ ad tales paſsiones paratæ ſunt, labo-
rare vehementer,quod intempeſtiuè frigidam
aquam ingeſserint , aut aliquos flatuoſos ci-
bos, aut acetum guſtauerint, aut humente,
frigidoq; ſolo inſederint:etiam ſi tunc tempo-
ris menſtruus fluxus non fieret, neque à viris
B proximis diebus abſtinuerint.In his veriſimi-
le eſt,concluſos eſſe in ventribus flatus frigi-
dos,à quibus illi tumeant,& totum corpus re-
frigeretur.Sed quo pacto verè dixerit Hipp.
plurimæ hyſtericarum paſſionum flatus? Nõ
enim quia fieri poſſunt à flatibus,ſtatim pluri-
mas ita fieri rectè dicitur? Certe ego intelli-
go,plurimas paſſionum hyſtericarum, quæ ob
cauſas procatharticas, & externas fiunt,oriri à
flatibus Id quod,ni fallor, veriſſimum eſt. Sed
quæ de curatione dicit,apponamus.Non per-
ſequitur totam curationem , ſed duobus me-
dicamentis inſinuat intentionem curatoriam,
quæ in hoc morbo debet eſſe calorifica , &
excuſſoria eius,quod in vtero,& eius vaſculis
continetur: ſiquidem diximus eſſe paſsionem
C frigidam , & oriri à ſemine, aut ſanguine, aut
flatibus detentis.Et inunctus (inquit) niger.
Quandoquidem incipit ab illa particula. Et,
veriſimile eſt,fuiſſe prius ſcripta alia medica-
menta, atque deeſſe verba aliqua,quæ vetuſtas
abſtulerit, vt hæc ipſa quibuſdam codicibus
deſunt. Quidam intelligunt commendari hic
helleborum nigrum,ego verò quandoquidem
dicit inunctus , coniecto eſſe potius medica-
mentum quoddam quod Hippocrates habeat
paratum, vocabatque nigrum ad caput, & ſo-
lebat in nares,ad huius morbi curationem in-
dere. Nam ille ſecundo de morbis muliebri-
„ bus ita inquit.In nares verò de pharmaco ni-
„ gro ad caput præparato, ſpecillo exceptum
infarcias. Quæ fuerit huius medicamenti pre-
D paratio, non reperi, tamen ſolemne fuiſſe
Hippocrat.& ad hanc curationem accommo-
datum,conſtat ex his locis. Fuerit ſanè ſter-
nutatorium, & odoris grauis, talia enim nari-
bus harum admoueri vtile eſt , ſicut bene
olentia inferius ad vuluas. Dicit ergo & inun-
ctus niger, quaſi dicat, & inunctio nigri vn-
guenti intra nares, prodeſt. Scribit deinde
aliud medicamentum , quod accepit farinæ,
triticeæ ſcilicet,partes duas,aromatum,canæ
ſcilicet,& gariophilorum,& piperis, partem
vnam. Quæ debent coqui in vino albo boni
odoris,& linteolo excepta, pro cataplaſmate,
admoueri vmbilico & hypogaſtrio, vſque ad
os vteri. Hoc, & eiuſdem naturæ multa alia
cataplaſmata,ſunt mulieribus vſitatiſsima.

Poſt preſcripta verba ſuccedunt mox hiſtorię filij Callimedontis, et Melliſſandri, quas quia lib. 5. occurrerant eiſdem prorſus verbis ſcriptæ, vbi et enarratæ ſunt, nunc pretereo. Eutychidis quoque hiſtoria quę mox ſuccedit, occurrit in libro quinto, adiectis ſolùm duabus voculis, quas illic cum reliquis interpretati ſumus.

68 *Icterico, laborare, ſudare, panem comedere, bibere non multum, lauari caput multo, & calido, aut potius tepido, vinum album, ſomno non multo vti.*

Icteri curationem attingit Hippocrates. Neque tamen omnis icteri, neque vllius integram, et à mali initio ſuſceptam, aut ſi cuius certè illius ſolum qui per iudicationem bonam factus eſt; dico autem bonam iudicationem, per quam morbus prior ceſſauerit. Nam cùm poſſit morbus regius fieri ob hepatis obſtructionem, cum inflammatione, aut citra illam, aut ob igneum calorem, in hepate, aut toto corpore in bilem mutante ſanguinem, aut morbi biliosi, qui anteceſſerit cauſa ad cutem decretorie effuſa, idq; aut non ſoluto perfectè priori morbo, aut etiam perfectè ſoluto. Profectò huic ſolum ictero, cum quo nullus alius morbus manet, congruit hæc curatio, aut aliis etiam, cum morbi priores aliis auxiliis ſoluti ſint, velut cum iam ſit omnino ſublata inflammatio, et obſtructio, et igneus calor, à quocumq; illorum icterus pependerit. Nam neq; ad phlegmonem, neque ad igneum calorem hepatis, aut totius corporis confert laborare, ſed quieſcendo vti idoneis ad eos affectus auxiliis, velut miſſione ſanguinis, et frigidis cum potionibus, tum etiam cibis, Iā verò neq; lauare caput conuenit multo, ſiue calido, ſiue tepido, neq; vinum prębere. Nam vtcunq; auxerit calorem, et bilem in caput extulerit. Neque ad obſtructiones conuenit ſudare. inidonea eſt enim ea euacuatio ad ſuccos craſſos in alto hętentes, neque admodum cõuenit panem comedere, niſi ſit aut opyrus, aut aliquibus incidentibus imbuantur. Eſt enim craſſi, et nõnihil lenti ſucci. Sed in phlegmone remedium princeps eſt miſſio ſanguinis in cacochymia bilioſa, expurgatio per cholagoga: in obſtructione, vſus de obſtruentium potionum, ciborumque tenuium, et extenuantium, ac duplex expurgatio (niſi res etiam poſcat plures) prior quidem craſſorum, poſterior bilioſorum ſuccorum. Poſtquam verò nihil harum paſſionum relictum eſt, ſed ſolum id vitiũ quod in cutis colore conſpicitur, bile, quę cuti hęſerat infracta, non eſt alienum à ratione, laborare, & ſudare, & ſomno non multo vti, vti bilis reliquię diſcutiantur. Nam vigilia, et labor diſcutiunt. Sudor verò maximè quæ cuti ſubſtant. Et lauare caput multo et calido, vt qui capitis partibus hęſit humor laxata cute euaporet. Merito verò capiti adhibetur in hoc malo maior cura, et præſenti loco, et ſecundo et tertio de morbis, et vbi icteri tradit curationem. Quia color tunicarum oculi, indicat cerebri membranas, quarum eæ ſunt productiones, bile etiam eſſe imbutas. Conſtat verò vt nulla in parte poſſit magis lędere. Si ergo deformitatem tollere ſtudeas, in capite maximè procurandum, ob faciem et oculos, ſin noxas: ibi quoque, ob capitis internas membranas. Panis talibus, probus ſit cibus, vtpote mediocris craſſitie, et qualitatum medicamentoſarum expers. Nam craſſiora vitanda erũt ne obſtructio repetat à tenuioribus raro abeſt vlla qualitas pungens, quæ vlceroſas punctiones poſſit parere. Itaque panis, probus ſit cibus. Non contendo eſſe omnium optimum, neque ego dederim ſolum, ac ſine vllo obſonio, vel ob ſolam conſuetudinem. Bibere iubet non multum, quia exiguus potus abit in renes. qui copioſior eſt, regurgitat etiam in

B totum habitum. Nam diſtribuitur verſus quaque, ſerum quod ſupereſt, ab eo quod renes trahunt. Si ergo quis multum bibat, multum ſupererit, quo delatum in corpus, defert vſque ad cutem craſſas cibi partes, quæ commiſtæ cum bile, eam facient hęrere tenacius. Potari ergo debet parum, vt id abeat in vrinę vias, quod multo fiet melius, ſi id ſit vinum album: eſt enim diureticum et tenue. Abibit ergo in vrinę vias, atque ſi quid eius diſtribuetur, et extenuabit ſuccos, et aperiet poros. Eſt igitur hęc curatio propria ipſius regij morbi per ſe, neque cum vlla alia affectione coniuncti.

69 C *Calligenicùm vigeſimum quintum annum attigiſſet, catarrhus: Tuſſis multa. Efferebat cum tuſſi quod fluebat, nihil manebat infra Annos quatuor perſeuerabat. Calores tenues interimitia fiebant. Helleborus non conferebat, ſed abſtinentia à cibo, ſed comprimi, comedere panem: vinum nigrum: obſon ia qualia vellet: abſtinere ab acribus, ſalſis, pinguibus ſucco ſilphij, oleribus crudis deambulare multum Lactis potus non conferebat, ſed ſeſamium bibere, purum, crudum, oxybaphi menſura, cum vino molli.*

Deſtillationem hanc ex capite in aſperā arteriam, qua Calligenes laborauit, conſtat non fuiſſe congruentē ætati: ſenilis enim eſt morbus, ipſe verò viginti quinque annorum, atq; etiam ob cauſam fuiſſe arbitror adeo grauem,

D &, ſolutu difficilem, vt annos quatuor perſeuerauerit, at verò ob vigentis ætatis robur omnino ſuperari potuiſſe. Nā ſi tantus cathatrus accidiſſet, ſeni, maximè ſi valde ſeni, coqui nũquam potuiſſet. Conſtat prætcrea ex ijs, quæ narrantur, hunc catarrhum non tam eſſe natum ex multitudine excremētorũ in toto corpore, aut etiam in cerebro, quàm ex intemperie propria cerebri, ita vt non tam excrementa intemperiem facerent, quàm ipſa intēperies excrementa. Si. n. prima morbi cauſa excrementa forent, expurgatio conferret, at verò quia prima cauſa erat intemperies, atque intemperatum cerebrum, ex alimento proprio quod malè cõmutabat, ſibi gignebat materiam deſtillationis; non conferebat helleborus, ſed abſtinentia à cibo, & comprimi, hoc eſt extenuari, & præ inedia graciloſcere. Nā ita detrahebatur alimentum cerebro: in penuria verò

verò eius minus erat, quod deſtillatum redũdaret, & cerebrum inedia ſiccabatur, atque ita eueniebat intemperiem humidam cerebri emendari. Atqui quoniam nullo alio malo laborabat, præter propriam intemperiem cerebri, & erat iuuenis, & firmis lateribus, efferebat cum tuſſi quidquid fluebat, neque ſinebat quippiam manere infra, & hærere in pectore. Intemperies cerebri erat, vt dictum eſt, humida, ſed non perinde frigida. Fiebant enim inter morbi initia calores tenues, hoc eſt febres mites, quales ex catarrhis fieri conſueuerunt. Porrò lædebatur à calidis, præcipuè ab acribus, ſalſis, & pinguibus, quia talia præter calorem habent qualitatis exaſperantes ſpiritus vias, & mouentes tuſſim. Acria enim pungunt, ſalſa extergent & rodunt pinguia ſchernon vocatum, hoc eſt rancidam aſperitatem faciunt. Lædebatur etiã à ſucco ſylphij, qui vt ipſemet dicit libro de ratione victus in acutis, non conſuetis eo vti facit choleram morbum, quia, vt ego in eius loci commentatione dixi, eſt acer, calidus, & flatuoſus, atque inſuetis eo vti, malè deſcendit. Eaſdẽ ob cauſas eueniebat meritò eius vſu Calligenem lædi, calefieret enim & repleretur caput, atque ob id deſtillatio magis flueret. Lædebatur quoque crudis oleribus, quia ab his omnibus craſſus vapor & caput replens eleuatur. Lactis potus (inquit) non conferebat, poſſet etiã dicere, vt ego exiſtimo, lædebat, quia lactis potus caput dolentibus noxius eſt, eadem autem ratione, & quibus citra dolorem facile repletur, quare eſt catarrhoſis vitandus. Conferebat, vt abſtinentia cibi ita, & deambulare multum, ſicca enim etiam cauſa eſt. Subaudiendum verò eſt, tempeſtiue. Si quis enim ita affectorum mox à cibo deambulet, lædetur multò pluſquam ſi moueatur nunquam. Eadem ratione qua motu, iuuaretur & frictione, & vigilia, non omninò nimia. Pro cibo tribuebatur huic panis, cibus ſane mediocris omnibus modis, & noxa carens, niſi ingeratur multus: pro potu vinum nigrum, quoniam arbitror, ſuccos minus facit fluere quàm album. Suſpectum verò mihi hoc eſt, quia replet multò magis quam albũ, & per vrina ac ſudorem minus vacuat. Sed hæc omnia ad victum ſpectant. Medicamentum vnicum narrat, quo vſus & iuuatus ſit. Potionem ex vino molli, & ſeſamo puto & crudo, oxybaphi menſura. Vinum molle appellat metaphorice, quod dulce, tale verò cõfert tuſſiculoſis, & iis qui indigẽt facili excreatione, vt etiam ſeſamum, ob blandam illam muccaginem, quam habet. Oxybaphũ, ſeu acetabulum, capit cotylæ quartam, hoc eſt duas vncias cum duabus dragmis. Intelligo autem dari bibendam potionem ex vino dulci, & ſeſamo crudo acetabuli menſura. Quis enim poſſet deuorare acetabulum ſeſami? Accipiet ergo potio, vini vncias duas, ſeſami dramas duas. Videbitur tamen alicui hæc, ad thoracis paſſiones fuiſſe accomodatiòr potio, quam ad cathatrum ex intemperie cerebri. Certe ea potio per ſeſe parum poterat iuuare caput, iuuabat verò dominem, reddens excreationem facilem, faciẽſque vt nihil eius quod

A fluebat, maneret infra, quod erat homini vtiliſſimum.

Tymochari hiſtoria quæ occurrit hoc loco, occurreret etiam libro quinto, eiſdem prorſus verbis quare inane eſſet eam nunc repetere. Neque eſt quidquam quod moneam, Vt neque in hiſtoria filij Cleomenis, quæ ſuccedit ſtatim, eſt enim ea etiam ſcripta, & enarrata, in alio loco libri quinti.

70 *Coco in ſpina gibberoſitas ex phrenitide facta eſt. Medicamenti potio nulla contulit, vinum nigrum, & panis eſus, & a balneis aſtinere, inungique, & inunctum fricari, fouere non vehementer, neque multo fomento, ſed manſueto.*

B Hæc quoq; hiſtoria ocurrerat ibidem, per paucis voculis variantibus. Vbi hic legitur *χρίεσθαί τε καὶ ἀνατρίβεσθαι χριόμενον*, id eſt inungique, & inunctum fricari: illic legebatur ſolum *καὶ ἀνατρίβεσθαι λείως*, id eſt, & fricari leniter. Mihi videtur, vt illo loco monui, eadem res dici, præterquam quòd hic definitur & explicatur, quòd illic dictum indefinitè eſt. Nimirum lenis frictio, eſt quæ fit cum quadam vnctione, aſpera, quæ ſicca.

71 *Quibus fluxiones in oculis tenues, & diuturnæ, ſi cocta per nares procedant, iuuant.*

Fluxiones tenues & diuturnas, conſtat eſſe crudas & concoctu contumaces, alioqui non
C diu manerent tenues: conſtat quoque ex rectitudine & vicinia partium, optimam accommodatiſſimamque deriuationem eſſe ab oculis ad nares. Igitur à tenuibus & diuturnis fluxionibus oculorum, cocta per nares procedere vtiliſſima mutatio eſt. Nam à valde crudis ad cocta, & à diutius iam laborante parte, ad emunctorium optimum & proximum. Quid ergo, an non etiam iuuaret cocta per nares prodire, poſt oculorum fluxiones tenues non diuturnas? Iuuaret ſanè, tamen in recentibus expectes meritò fore, vt in ipſis oculis coquantur, & concoctæ ſaneſcant, cum verò diu in parte perſtiterunt tenues, probabile eſt debiliorem eſſe eam partem, quam vt ſuperare affectionem poſſit, atque ſolùm ſupereſſe auxilium deriuationis in aliam. Dicit ergo
D nunc Hippocrat. modum, quo ſolent tales oculorum fluxiones perſanari.

72 *Quibus prægnantibus ex caſu aut conulſione, aut plaga, dolores moderatè fiunt, in tribus diebus manifeſtè conſtat, an fœtum corrumpent.*

Fœtum corrumpere dicit Hippoc. abortum facere. Quibus igitur prægnantibus, ex caſu, aut conuulſione, aut plaga, dolores fiũt immoderati ac maximi, ſecundum lumbos ſcilicet & femora, haud dubie faciunt abortũ diſruptis acetabulis, quibus pendent ex vtero ſecũdinæ: quibuſdam verò fiunt dolores moderatius, vt dubitetur, an ſint abortũ facturæ, quòd quædam raliũ faciant, quædã ſecus: hoc dicit nunc Hip-

Hippocrates, palam fieri, intra tres dies. Nam quibus illi moderati dolores, quieſcente corpore, & admota aliqua inunctione anodina, & acopa; vt chamæmelino, aut oleo tepido, miteſcunt ſenſim ac ceſſant, non faciunt abortum: quibus verò etſi principio viderentur moderati, recrudeſcunt, & exacerbantur dolores, aut continenter, aut ex quibuſdam interuallis, velut ſolent parturientibus, maximè ſi ſimul ſanguis exeat copioſè, conſtat inſtare abortum, neque fieri iam poſſe quin abortiant: id verò niſi intra dies fieri incipiat, timeri non debet. Quia niſi quid ſit interius diſruptum, aut vulneratum, non excidet fœtus, in vulneribus verò vt dicitur ab Hippocrat. lib. de fracturis, tertia & quarta dies recrudeſcentias pariunt: cum igitur tertia die nullas dolorum exacerbationes incipit afferrre, ſed potius afferet indolentiam, vulnera non ſunt, aut per quam exigua, quare abortus non fiet, ſed ceſſante affectione illa leui, quam caſus, aut ictus, aut conuulſio, intulerat, ſeruabitur fœtus. Ex caſu aut ictu frequenter fit abortus, ſed & conuulſione fieri eadem ratione poteſt, vt ſi quæ prægnans paroxyſmum patiatur epilepticum aut ex vtero conuulſione. Euenit .n. itaquoq; diſrumpi acetabula fœtus ſimul cum vtero. Neque verò leue eſt, aut parui momenti iudicare, an fœtum corrumpet mulier quæ cecidit, aut icta eſt, aut cui etiam ſine manifeſta cauſa cœperunt dolores. & alia ſigna abortus, fieri: ſi enim ei cui diſruptus iam eſt fœtus, auxilijs cures prohibere abortum, multum lædes. Euulſus enim iam, & detentus, morietur intra vterum, & mortis periculum matri etiam afferet: alioqui fieri poterit, vt idoneis auxilijs ab abortu præſeruetur.

73 *EI quæ vigeſimum ætatis annum agebat, & pharmacum corruptorium biberat, accidit, labor, vomitus bilioſorum multorum pallidorum, & porraceorum, & nigrorum, cùm bibiſſet: tertia die conuellebatur. Linguam mandebat cùm ad quartam veniret, & ipſa lingua erat magna nigra, oculorum autem alba rubra: inſomnis, quarta die mortua eſt ad noctem.*

74 *PYthocles ægrotantibus lac multa aqua miſcens dabat, & renutriebat. Perniones diſſoluere, tepefacere pedes, hoc modo præcipuè, calefacere igne, qua, oculis quam maximè malum lenticula, fructus horarij dulces, & olera. Dolentibus verò ſecundum lumbos, crura, & coxam, ex laboribus, marina & aceto calidis aſpergere, & ſpongiam plenam admouere, deligare verò lanis ſuccidis, & agninis pellibus.*

Hæc omnia præterijſſem, vtpote lib. 5. iam enarrata, niſi vt exiguam quandam lectionis differentiam quæ intercedit, etſi illic notaueram, hic ob oculos ponerem, ne quid deſideres.

75 *ORiganum potum, oculis, & dentibus malum eſt.*

A : *Hæc* quoque verba ſcripta ſunt vtrobique, ſatius eſſet vtraque eſſe expuncta.

76 *PVella quæ à rupe ceciderat, voce eſt priuata, iactabat ſeſe, & vomuit, ad noctem multum ſanguinis: cùm ſecundum ſiniſtram cecidiſſet, copioſiùs effluxit. Melicratum difficulter bibebat, ſtertor ſpiritus denſus vt morientium, venæ circa faciem intentæ: decubitus ſupinus, pedes tepidi, febris multa aliquando acuta. Plurimum expaueſcebat: ſeptima vocem rupit. Calores tenues: ſuperuixit.*

Hæc quoque hiſtoria ſcripta antea, & enarrata eſt, in libro, quinto eiſdem verbis, prætꝑquam quòd vbi dicitur, febris multa aliB quando acuta, illic dicebatur febris debilis: moxque vbi hic, plurimum expaueſcebat, illic, vocis interceptio: quæ differentia lectionum, videtur magnam ſenſum differentia afferre poſſe, ac quodammodo repugnantiam, ſi quidem non videtur eſſe poſſe multa neque acuta, quæ debilis: tamen ſi quis rectè conſideret, nihil repugnantiæ eſt, coniunctis enim verbis vtriuſque loci redditur aptus ſenſus: ita ſcilicet, febris multa tenuis, aliquando acuta, hoc eſt febris multa, aliquando tenuis, aliquando acuta. Nam multa febris eſſe dicitur, cùm quis citra intermiſſionem continenter febricitat: tenuis verò & acuta dicitur Hippocrati ad tactum, quæ tenuiter ſcilicet, & quæ acute tactum mouet. Itaque ſignificatur, huic febrem affuiſſe continenC ter, aliquando verò, ſi tangeretur, videri tenuiter calere, aliquando ardere acute, nunc calore intra viſcera ſe continente, nunc effuſo. Quod hic deſint illa verba, vocis interceptio, nihil læditur narratio: repetitio enim erat, haud quaquam neceſſaria: ſi quidem dictum prius erat, voce eſt priuata. Quod verò hic dicitur plurimum expaueſcebat, dicto nulli repugnat, ſed anget periculum; quia quoddam initium minabatur conuulſionis, quam ſolam deeſſe ad euidentiſſimam mortis ſignificationem, illo loco diximus.

77 *NIſantides humeri dolorem habebat in æſtate factum ex abſceſſu. Marina lauare corpus, & humerum plurimum tempus, tres dies vinum album aquoſum bibere, ſimul decumbentem in ma-*D *rina, & in ea mingere.*

Perbellam curationem tradit hoc loco Hippocrates abſceſſus dolorifici in humerum facti in æſtate. Ea verò eſt, lauare corpus, & humerum marina aqua, & tres dies dari homini decumbenti intra balneum, vinum album, aquoſum affatim, vſque dum intra ipſum balneum mingendo redderet; itaque ſimul lauari, potare, & mingere. Nimirum lauare corpus, & humerum dicitur, quia toto corpore decumbebat in marina, incumbens autem in humerum dolentem, vt is humerus magis immergeretur, ita ergo decumbens, ac fere ſubmerſus marina, potabat plurimum vini albi aquoſi, vſque dum ibidem manens, mingendo redderet. Quæ autem fuerit curantis, in-

ten-

tentio, ipſa curationis ratio indicat. Scilicet ſiccando corpus, humorem redundantem per eius habitum abſumere, ac articulos firmare, præcipuè dolentem, & reliquum in vrinæ vias deducere. Marina enim ſiccat, & abſumit ſuperfluam humiditatem, quod ſalitæ carnes luce clarius indicant: vinum album & oligophorum, ſeu aquoſum, tenue ſtatim eſt, atque ob id facilè in vrinæ vias penetrat, ac reliqua deducit. Iam verò cùm vrinarias vias aperire, aut etiam vterinas ſtudemus, magna ars eſt, manenti in balneo potiones ad eam rem idoneas propinare: laxato enim in balneo corpore, potio medicamentoſa facilè peruadit. Neque ſanè quia balneum erat ſalſum, non perinde fieret; ſiccarentur enim partes cuti proximæ, ac articuli eo loco prominentes, neque adeo multa carne contecti, ligamenta, vis verò ſalis ad partes in alto poſitas non attingeret, ſed ſolus ille tepor calentis aquæ, qui liquat concreta, & laxat adſtricta, cum quadam voluptate: fieret ergo quod erat maximè exoptandum, vt qui ſuccus imbibitus iam erat ligamentis, conſumeretur, qui verò non adeo, ſed confluebat, reuocaretur in vrinas. Neque verò hoc non erat ſimile admodum iis quæ ſponte fieri ſolent, ſiquidem dicitur in aphoriſmo, „Quibus ſpes eſt ad articulos abſceſſum fore, liberat ab abſceſſu vrina multa.„ Hoc eſt quod voluit medicus imitari in Niſantidis curatione. Suſpicor autem Hippocratem conſulto notaſſe, tempus facti abſceſſus fuiſſe æſtatem, & eum abſceſſum dolorem attuliſſe, non etiam tuberculum, quia vtrumque conferebat, vt abſceſſus cauſa putaretur eſſe tenuis, & miſtui idonea. Marinam aquam non opus eſt à mari deportare, nihilo enim deterior eſt factitia. Fit verò admiſtione ſalis tanti, vt præ aquæ craſſitie, innatet ouum.

78 *FVllo qui in Syro phreniticus, cum viſtione autem tremulus. Crurum color, quaſi eſſet morſus à culicibus, oculus mangnus, exiguus motus, vox clangoſa, manifeſta autem. Vrina pura ſubſidentiam non habens. Nunquid ob deiectionem à tapſia decima octaua dimiſit emollitus morbus, ſine ſudore.*

Rariſſimum exemplum eſt hoc rei præter artem, vt ego opinor, bene geſtæ. Non mihi perſuadeo phrenitico cum viſtione tremulo, hoc eſt deliranti cū vehementi febre, & quodam tremore, Hippocratem propinaſſe tapſiam, ſed alium quempiam medicum: ipſum verò miratum rei euentum, in commentaria contuliſſe. Magnum ſanè exemplum iis, quibus non placet expectari ſemper ad expurgationes, humorum concoctionem, ſed ob morbi magnitudinem, & vrgentem neceſſitatem, dari aliquando pharmaca, ſine illa. Quamquam ergo ſimili incidente affectione (& ſi alioqui non nego, locum habere aliquando expurgationem ſine concoctione) id facere nunquam tentarem, aut qui ſciam, quod omnino ſit præter rationem, etſi caſu aliquando bene cedat, imitandum non eſſe. Miror magnopere hunc

A vſu tapſiæ non eſſe coniectum in furorem, & conuulſionem. Nam habebat phrenitidem tremulam, oculos magnos, & exiguum eorum motum, hoc eſt, inconniuentes, & apertos, & vocem clangoſam, quæ omnia in prorrheticis dicit eſſe conuulſiua, & furorem indicantia: porro habebat magnam febrem, quam vocat viſtionem: quæ omnia magnopere prohibere expurgationem, conſtabit facilè, legenti, quæ Hippocrates lib. de expurgantibus medicamentis ſcripſit, ac multo magis, quæ libello de locis in homine, his verbi. „Febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat. Calfaciunt enim caput pharmaca purgatiua, & ſanè ad caliditatem febrilem accedens, ea quæ in medicamento eſt, maniam facit. Hæc

B Hippocrates. Si ergo cui ſolum inſignis capitis calor eſt, vſus pharmaci facit maniam, quanto certius, cui iam eſt cum exuſtione phrenitis præcipuè tremula, & cum aliis ſignis conuulſoriis, faciet furorem, & conuulſionem? Accedebat, ſuccos nullatenus deorſum inclinare, ſiquidem neque cum vrina deſcendebat quippiam, ſed erat pura, ſubſidentiam non habens, quod & cruditatem magnam, & ſuccorum in ſuperna raptum indicabat. Ego quidem citra concoctiones aliquando dari pharmaca poſſe, affirmo, ob vrgentiam, non tamen quin aliqua vergentis humoris in ventrem ſignificatio ſit, aut ſaltem non magna illius ab ea via auerſio, quandoquidem Hippocrates in iis purgationibus,

C quæ inter initia faciendæ ſint, & nondum cocto ſucco, poſcit, vt ſaltem murmur hypochondriorum, ſit. Ego murmuris loco quamcumque vergentiam eſſe exiſtimo, vt ſi aluus ſit laxa & humida: ſi verò præterquam quod nulla ſit coctionis nota, inferiores euacuationes ſint admodum ſuppreſſæ, & ſucci alio rapti, quanto morbus videatur eſſe grauior, tanto auſim minus expurgans medicamentum dare, quia tanto certius videtur fore, vt homo moriatur, cum furore aut conuulſione, aut cum interna inflammatione refrigeratis extremis. Quid ergo negabimus, has ob cauſas fieri potuiſſe, vt hic Fullo liberaretur tapſiæ vſu? Cum præcipuè tapſia ſit vehementiſſimum medicamentum, ſi quod aliud expurgantium? Nō ſanè, ſiquidem Hippocrates narrat. Dicemus

D verò fuiſſe rectum quoddam à magno errore, neque cordato medico imitandum. Quid ergo faciemus cum res altera ex parte adeo vrget, expurgationem verò non audemus tentare? (nam neque hoc dicere grauabor) mittemus ſanguinem pro ratione virium: ſi id non ſit ſatis, curabimus vſu lenientium medicamentorum ſuccos verſus ventrem molliter reuocare, id ſi rectè cedere ceperit, veniemus fortaſſe deinceps ad expurgantia. Ille color crurum, quaſi eſſet morſus à culicibus, eſt dignum conſideratione, an expurgationem prohiberet, an verò poſceret. Dubitatum de hac re plurimum eſt à noſtris medicis, vbi primum hoc ſymptoma malignarum febrium cepit eſſe apud nos frequentiſſimum, eſt vero per totam Hiſpaniā, ex quo per multas illius partes cepit graſſari peſtis, quæ cum quindecim fere annos

iam

iam durauerit, nondum deſtitit. Vocatur hoc ſymptoma vulgari nomine tarbadillo. Dubitatum verò eſt, vt dixi, an à pharmacis in eo malo eſſet abſtinendum. Et primum quidem omnibus ita videbatur, et agendum poſt miſſionem ſanguinis ex ſecta vena, frictionibus cucurbitulis cum ſcarificatione, et ſine ea, et potionibus alexipharmacis, et diaphoreticis, quod cenſeretur eſſe ſymptoma febrium malignarum (vt re vera eſt) vbi vero venenoſa eſt qualitas ſuccorum, timeri debeat ad interna motus, iuuari verò, ad externa, et euacuationes profuſæ male ferantur ob periculum languoris. Verum vſus iam indicauit, miſſiones ſanguinis ſatis magnas, in huiuſmodi febrium principiis eſſe neceſſarias, et alui ſubductiones vtiles, tametſi neque per ſcamonium, aut aliud eiuſmodi, ſed per mitiora medicamenta aut acriores clyſteres. Neq; ſane ratio repugnat. Nam tales febres pendent ex malignis et multis, atque adeo craſſis ſuccis: hęcque eſt maxima difficilis curationis cauſa. Quia enim maligni ſunt, vrgent, quia multi et craſſi longo tempore indigent vt ſoluantur. Vix autem eſt vlla facultas quę plurimum vrgentem morbum, poſſit diu ſuſtinere, cum pręcipuè in talibus maximè omnium repleri ſoleat caput, quia ebulientibus ſuccis ob malignam putreſcentiam, erumpunt potius illa exanthemata, quàm, vt variolę vocatę, vi facultatis expultricis. Eadem autem ebulitio facit repleri caput primum vaporibus deinde ſuccis bilioſis, poſtremò etiam craſſis. Has ob cauſas talibus, vbi primum febricitare incipiunt, laſſitudo quædam magna eſt, cum pulſus magna conſtrictione, et capitis occupatione famoſa, mox increſcit febris, et peruigilio laborat homo, ac nonnunquam delirio, ſimulque erũpunt morſus culicum poſtremo plerique eorum ſiunt comatoſi, vt quidam videantur omnino facti lethargici. Opus eſt ergo ante omnia multitudinem deponere miſſione ſanguinis, quia non aliter quam ea depoſita, poteſt corpus ventilari. Quoniam verò tantam miſſionem ſanguinis quanta ad totam deponendã eſſet opus, facultas præcipuè malignitate labefactata ſuſtinere non poſſet, ſubductione per aluũ opus ſit, ea enim eſt ſecundo loco magna euacatio pro multitudine deponenda, quæ etiam id haber boni, quod à capite reuellit. Ne ſit autem fortia medicamenta ob febrilem ardorem, ſed moderata & aſſidua ſubductio alui. In quem vſum quam plurimis, non ſine magna vtilitate, clyſterem acrem mox à miſſo ſanguine, antequam perturbatio & lypopſichia, quæ plerosque talium inuadit conquieſcere, iuſſi infundi: commoti enim tunc, & exagitati ſucci, abundanter in ventrẽ ſecedunt. Poſt hæc frictiones cũ re aliqua extergente, & poros deobſtruente, vt hordeacea farina, & inunctione laxante cntẽ, vt chamæmelino, & cucurbitulis, & ſcarificationibus, iuuantur. Nõ quod eã eruptionẽ exanthematum cenſeam iudicatoriam & ob id iuuandam (plerumque enim eſt mere ſymptomatica, ſine facultatis expultricis opera, & ebuliendo facta) ſed quia maligna vtiliter euocantur ad cutem, poſtquã maior pars per ma-

A iores euacuationes eſt educta. Vomitus in his, neque ſignificationem vnquam præſtat bonã, neque vnquã eſt procurandus, quia vt ſectione ſecunda libri ſexti diximus, in enarratione hiſtoriæ. Simonis, quibus exanchemata ſunt vomitus non confert. Nimirum os ventriculi acrioris ſenſus eſt, & cordi ac capiti vicinior, quam vt maligni ſucci in illud debeant conuocari. Si verò non conuocati ſponte in os ventriculi influunt ſcui auxilio, vt tepida aqua inde reiiciendi ſunt, mox fouenda pars aliquo roborante medicamento, idque curandũ antequam mittatur ſanguis, & ſi nondum miſſus ſit, aut nondũ ſatis. Subductoria verò pharmaca, in ventriculi fundum conuocare incipientia,
B vt trahunt, ita mox deorſum trudi faciunt.

79 *IN Olintho Nicoxenus ſimiliter die ſeptima videbatur liberatus cum ſudore. Sorbitiones accipiebat velut botrum ex ſole. Decima ſeptima die acceſſi ad eum. Lingua vrebatur: calor externus non valde fortis. Exolutio corporis grauis, vox clangoſa, vt laborioſum eſſet audire, clara tamen tempora collapſa: oculi caui: pedes molles & tepidi. Secundũ lienem diſtentio. Clyſterem non admodum accipere potuerat, ſed reſiliebat. Ad noctem prodijt ſtercus compactum & paucum, & aliquid ſanguinis, arbitror à clyſtere. Vrina pura pellucida: decubitus ſupinus: crura diducta ob exolutionem. Penitus vigil. Intra viginti dies calor eſt mitigatus. Potus qui ex farina, ſed & qui ex pomis ſimul & mali punici ſuc-*
C *cus & lentis cocta frigidus, & farina lotura cocta frigida, tenuis ſorbitio. Superſtes manſit.*

Nicoxenus (inquit) ſimiliter die ſeptima videbatur liberatus cum ſudore. Ego non intelligo ſimiliter liberatum videri, atque Fullonem in Syro. Nam Fullo non eſt viſus liberari die ſeptima, neque ante decimam octauam neque tunc quidem, cum ſudore: ſed ſimiliter affectum atque illum, viſum fuiſſe liberari cum ſudore die ſeptima, Nimirum hic quoque, vt & Fullo ſyrus, laborauit febre maligna cum exanthematis cum tamen die ſeptima adeo remiſiſſet febris, vt ille videretur ab ea liberatus, rurſus exacerbata eſt. Sorbitiones accipiebat (inquit) velut botrum ex ſole. Hoc eſt ſuccum botri inſolati, expreſſum. Haud ſatis
D conſtat ex ipſa phraſi, an hoc dicat, velut victum quo vteretur, an velut occaſionem ægrotandi, narrans. Mihi quidem, ob facultatem potionis & morbi naturam, videtur conſentaneum, eam fuiſſe occaſionem febricitandi aut febris augendæ. Nam muſtum, vt libro ſecundo dedicta ab Hippocrate dicitur, feruet in ventre, nimirum vt in doliis. Cùm ergo dictum nuper ſit, cauſam exanthematum per febres malignas, eſſe ſanguinis feruorem, conſtat nullam potius eſſe poſſe eius mali occaſionem, quam muſti ex inſolatis botris expreſſi, potationem. Præterit reliqua Hippocrates, vt qui non viderit, ſed relatu agnouerit tantum, eum ægrotaſſe ſimiliter ac Fullonem & dicit, decima ſeptima die acceſſi ad eum. Symptomata omnia quæ ſe in ægroto dicit vidiſſe, referebant febrem malignam, vrentem in-

interius magis quam exterius,& langorem facultatum in ferentem,& conuulſiorium quiddam, & raptum humorum in ſuperna, quæ omnia febribus illis,quibus ſuperueniunt dicta exanthemata,familiaria ſunt. Nam lingua vrenda,& calor exterius non valde fortis, & pedes tepidi,ſignificabant vrentem calorem in viſceribus:exolutio corporis grauis,& pedes molles,hoc eſt,laxi,& nullam habentes firmitudinem,& decubitus ſupinus,& cruræ diducta ob exolutionem,ſignificabant langorem facultatis animalis: tempora collapſa & oculi caui,vitalis,& naturalis: Vox clangoſa, ita vt laborioſum eſſet audire(ideſt percipere quę dicerentur)clara tamen, & clyſterem accipi non poſſe,ſed reſilire,conuulſoria erant. Niſi forte flatus occupans inteſtina, arcebat clyſterem,cui atteſtaretur diſtentio ſiniſtri hypochondrii, aut fortè ſtercus durum obturans rectum inteſtinum, quod ad noctem prodiit à clyſtere cum modico ſanguinis Hippocrates cauſam & excreationis ſanguinis reiicit in clyſterem, atque quandoquidem ille dicit.ita cenſere equum eſt, maxime ſi ex cucumere ſiluestri, quo veteres frequenter vtebantur, aut re alia tali paratus erat clyſter: ſcimus tamen etiam citra clyſteres, excerni, nonunquã ſanguinem, ob ſolas fæces duras & compactas, atque eam ſolam cauſam dyſenteriæ faciendæ, eſſe ſolere: verum ſiccitas tanta fæcum, & vrina pura ac pellucida, & vigilia illa magna,raptum in caput innuebant. Tamen cum hæc omnia haberet,manſit ſuperſtes, & mitigatus eſt calor intra viginti dies, neque mirum. *N*am tametſi morbus hic periculoſus eſt,experimento tamen longo didicimus,multo eſſe plures,qui ab eo liberentur, quam qui interant.Dicit eum, vſum eſſe potu qui ex farina,ſcilicet ſorbitione polentæ,& qui ex pomis ſimul cum ſucco,ſcilicet,aliquo pomi cuiuſpiam acidi. *N*am & potu mali punici,& decocto lentis frigido,& lotura farinæ cocta, & frigida,hoc eſt, aqua cocta per quam colata ſit farina,& ea quidem poſt cocturam refrigerata.Quę potiones ad extinguendum feruorem, & obtundendas acres qualitates, videntur idoneæ non tamen adeo ad incidendum, & aperiendum, & diducendum in corporis habitum quod ille morbus videtur deſiderare. Eſt tamen hic animaduertendum, etſi plerũque ea febris,ex ſanguine craſſo,& putreſcente malignè,naſcatur,non tamen ſemper: ſed vt morbos alios pleroſque, differentiam accipere ex materia, eſſeque aliquando febrem malignam cum exanthematis, pituitoſam aliquãdo bilioſam,aliquando etiam atrabiliariam, & curationem etiam ita variare huic non tam craſſorum, quàm acrium,& tenuium fuiſſe redundantiam,indicauit vſtio,& peruigilium:ſolent enim quibus admiſſa pituita eſt, comatę præmi Ob id contulerunt illæ potiones, quæ alijs eſſent aduerſiſſimæ. Fuiſſet tamen huic aduerſiſſimum,therica vti,aut decoctis ex herbis calidis quantumuis eſſent alexipharmacæ, vt dictamni,& ſcabioſæ, & cardui benedicti, quod aliis talium ſolet eſſe vtile.

80 A *FVllonum inguina intumuerunt dura,& ſine dolore,& circa pubem & ceruicem ſimilia, magna,febris, ante decem tuſſiculoſi à rupturis. Tertio menſe aut quarto venter diſtentus eſt. Calores ſuperuenerunt,lingua ſicca ſitis,deiectio vtrique,difficiles mortui ſunt.*

Hæc eadem dictio occurrit in libro quinto,
atque adeo longè emendatior,hanc enim corruptam
eſſe & vitioſam conferenti cum illa,
facilè conſtabit: neque quidem ego aliorſum
hanc hic ſcribi volui,quàm vt ob oculos ponerem
eius corruptionem, & lectoribus indicarem,
hunc locum ſecundum illum emendari
debere.Illuc habebatur hoc modo: fulloni
» inguina intumuerunt, dura & ſine dolore, &
B circa pubem, & in ceruice ſimilia magna fe-
» bris,primum quidem lenta tertio,menſe quar-
» to venter diſtentus eſt,febres ſuperueniebant
» lingua ſicca,ſitis.Deiectiones per inferna dif-
» ficiles mortuus eſt. Itaque vbi hic legitur
τῶν γναφέων, id eſt fullonum, illic τῷ γναφέι,
ideſt fulloni, & tota hiſtoria hic narratur de
multis, illic de vno. Conſtat verò quam ſit
probabilius,morbum vnicum,in vnicũ,quàm
in multos homines,incidiſſe, vt quo videatur
ſigmentum, fullones multos eodem omnino
morbo laboraſſe. Rurſum vbi hic legitur
πυρετὸς ἔμπροσθεν δέκα, βηχώδεες ἀπὸ ῥηγμάτων,
ideſt febres ante decem,tuſſiculoſi à rupturis,
illic legitur, πυρετὸς πρῶτον μὲν βληχρὸς τρίτῳ,
ideſt febris primum quidem lenta tertio, quæ
lectio quam ſit conſona, conſtabit legenti loci
C illius enarrationem: cum tamen quę hic oc-
currit ſit ineptiſſima. Nam in morbo qui à
ſcirrhis incepit, non eſt conſentaneum, febrem
ortam eſſe ante decem dies, multo minus
ceſſaſſe ante decem dies,ſi id placeat intelligere.
Iam verò vix poſſis intelligere, quid ſit
illud tuſſiculoſi à rupturis.Certè nihil eſt,niſi
mendum.Illud verò,delectio vtrique difficiles.
ineptum & incongrum eſt, congruentius
illud,deiectiones infernæ difficiles. Legendũ
itaque,pro ὑποχώρησις ὑποχωρήσιες pro ἑκατέρῳ
κάτω ac poſtremo pro ἀπέθανον ἀπέθανεν.

81 *CHolerica ex carnis eſu,maxime verò porcellorum crudiorum,& excicere,& ebrietate vini*
D *odorati veteris,& inſolatione,& ſepia,& locuſtis,& gammaris,& olerum eſu,maxime porri,& ceparũ, adhuc autem & lactucarum coctarum, & braſſicæ, & lapthi crudioris, & à placentis, & melitis libis, & à fructibus horariis,& cucumere pepone, & vino ac lacte permiſtis, & orobis, & polenta recenti, cholerica præcipue in æſtate, & febres intermittentes,& quibus rigores accedunt. Hæ aliquando malignæ fiunt,& ad morbos acutos perueniunt. Sed cauere oportet. Maxime autẽ tales morbos arguit quinta,ſeptima,aut nona, melius autem vſque ad quatuordecimam obſeruare.*

Cholera morbus,ſiue ad humore bilioſo,ſiue ab inteſtinis,quæ choladas vocabãt veteres,vt Trallianus cẽſet,appellatus,morb⁹ eſt notiſſimus,perinde ac acutiſſim⁹,& periculoſſimus eius

eius ſymptoma eſt aſſidua ſimul,& deiectio, &
vomitio, tametſi eſt etiam alia quæ Hippo-
crati vocatur cholera ſicca, per quam ſunt ad
ambas excretiones irritamenta aſſidua,etſi ip-
ſæ excretiones non ſunt. Ambæ choleræ, &
ſicca inquam,& humida naſcuntur ab eiſdem
cauſis,vt nauſeæ ſcilicet,& vomitiones. *H*as
fortaſſe ambas affectiones reſpiciens dicit,no
mine multitudinis,cholerica.Duas habet hæc
dictio partes,prima continet cauſas,quæ cho-
leram morbum ſolent facere,ſecunda tempus
quo ea maximè ſolet fieri,ſimulque morbos a-
lios,qui eodem tempore fieri conſueuerunt.
Morbum hunc fieri debilitato ventre toto,aut
ob incoctionem multi aut incoctilis, aut cor-
ruptionem cibi facilis aut qualitatem aliquam
lædentem,velut acrem,aut nitroſam, aut pin-
guem,receptiſſimum eſt, atque ita eum ſolere
naſci ab eſu pinguium, & oleoſorum (quod
hæc reſoluunt ventrem, & velut in fumoſam,
& rancidam qualitatem facilè vertantur,cuiuſ
modi carnes pingues) aut dulcium:quod hæc
facilè bileſcant (Huiuſmodi ſunt itria, & pla-
centæ) aut concoctu difficilium, quod incocta
maneant (huiuſmodi ſunt male elixatæ,aut aſ-
ſatæ carnes) aut leuium redundantium ve mul
ta humiditate,quod facile corrumpantur (hu
iuſmodi ſunt,olera,& fructus horarij) aut ni-
troſorum (huiuſmodi ſunt legumina, & quæ-
dam olera) aut acrium, & exurentium; cuiuſ-
modi ſunt aromata, & vinum forte, & mera-
cius. Aliquid horum ineſſe omnibus hic enu-
meratis cauſis,quio & earum quibuſdam mul-
ta,facilè conſtare poteſt. *N*am carnes porcel-
lorum ſunt excrementoſę,& corruptu faciles
crudiores verò,id eſt male aſſatæ, etiam con-
coctu difficiles. *H*anc ob cauſam,& libro quar
to de ratione victus in acutis,ita ſcriptum eſt
porcellorum carnes prauæ ſunt, cum fuerint
crudiores,aut ambuſtæ: præcipuè autem cho-
leram gignunt,& turbationem faciunt. Cicer
nitroſum quiddam habet,vt & ſepia, & locu-
ſtæ, & gammari, & braſſica, & lapathum cru-
dius,& eruũ,quæ etiam omnia concoctu ſunt
difficilia,etſi non omnia æque,ſed ſepia, locu-
ſtæ,et gammari,multo plus. Ebrietas vini odo
rati veteris,et inſolatio, ideſt longa mora in
ſole,faciens æſtum,vrendo faciunt choleram,
bilioſum enim reddunt ſanguinem, et fluxio-
nes commouent. Olera etiam acria vt porri,et
cepæ,eiuſmodi ſunt,replentia ſcilicet acribus
et naturam irritantibus,ſuccis. Conſiderandũ
*H*ippocratem vituperare lactucas coctas, et
braſſicam,ac lapathum,crudiora. Durum cer-
tè videtur inter choleræ cauſas recenſere eſũ
lactucarum coctarum, oleris adeò à medicis
omnibus commendati,et vt illis videtur,inno-
xij. Certè lactuca vix habet vllam qualitatem
noxiam, eſt nihilominus frigida, et humida,
quapropter nimius eius vſus replere poterit
ventrem cruda humiditate.itaque vt olera om
nia (etſi minus quam alia) poteſt hoc quoque
debilitare ventriculum,ſi omnino immodera-
tus ſit eius vſus:et eam noxam fortaſſe infert
citius,cocta,quam cruda,contra ac braſſica,bli
tum,et beta,et alia eiuſmodi. *H*æc enim quali-
tatem quum habeant malignam,et nitroſam

A elixatione indigent, vt eam deponant: lactuca
verò cum nullam habeat,neque ablutione qui-
dem indiget vt corrigatur, et coctura ſit la-
xior,et exoluẽs. Quapropter Dioſcorides ita
ſcriptũ reliquit,ſtomachicis illotas eſſe pro-
deſt. Non ergo eſt quod medici tantopere
grauentur concedere febricitantibus lactucas
crudas,et coctis vti ſemper cogant præcipuè
in æſtate. Nam Galenus ipſe cum antea multo
tempore eſſet vſus lactucis crudis, non alia
cauſa dicit ſe coctis vti cœpiſſe quàm quod
dentes iam eſſent deteriores, vt ipſe teſtatur
ſecundo de alimentorum facultatibus. Placen-
tæ,et melita liba,pinguia ſimul ſunt, et dulcia,
et vtraque ratione noxia. Fructus horarij (vt
dixi) ſunt corruptionis facilis. Vbi legimus,
B et cucumere pepone,legitur græce,καὶ σικύου,
πέπονος dicere quidẽ poſſet καὶ σικύου,καὶ πέπο
νος ideſt, et cucumere,et pepone,et recte qui-
dem nam vt Gal. ſecundo de alimentis dicit
vterque choleram gignit, etſi pepon magis
quàm cucumer, vt qui craſſior illo eſt; verùm
quandoquidẽ citra particulam coniungentẽ
dicit, καὶ σικύου πέπονος ideſt et cucumere pe-
pone, videtur mihi ambabus illis vocibus ſi-
gnificare ſolum peponem,quia vt Galenus di-
cit capitulo 4. illius libri medici quidam vo-
luerunt peponem appellare, ſed componen-
tes σικύου, πέπονος. Ita mihi videtur hoc loco le
gendum οἴνου πέπονος οἰνογάλα id eſt, ex vino,
et lacte parata potio, antiquiſsimis in vſu fuit,
occurritque iam antea in ipſo hoc opere ip-
C ſius mentio. Nam libro ſecundo ſectione 5 cõ
mendabatur ad fracturas oſſis in capite: nunc
recenſetur inter choleram inferentes cauſas
et ſanè ſatis probabilius eſt hoc quam illud,li-
cet illius quoque quam potuimus probabilẽ
reddimus rationem ſuo loco. Nam lac aceſcit
facile,acidum uerò, uinum quoque trahet in
aceti naturam,aceto uerò cum lacte permiſto,
nihil uentri magis aduerſum,quia lac ipſum in
grumos,et ſerum reſoluit, et flatu dirumpit.
Itaque œnogalactis potionem hac ratione eſ-
ſe periculoſam,ego maxime probo. Polentam
non adeo uideo uituperari ab antiquis, quia
potius ad eas choleras quæ ab acribus ſuccis
excitatæ,attemperantium ciborum ac potuũ
uſum deſiderant, uti ea iubeant, ſolum uideo
*H*ippocratem 2. de ratione uictus in acutis
dicere,polentam recentem turbationem face-
D re, non aſſuetis ea uti: id uerò non dicit, ut
polentæ recentis uitium, ſed ut conſuetudi-
nis uim explicet, atque ſi id quod nunc dicit
iuxta illud interpretemur, intelligendum eſt,
polentam recentem afferre ſolere choleram
quibuſdam ob deſuetudinem ea utendi. Polen
ta teſtibus,Gale. 3. de alimentis, et Plinio cap.
25. lib. 22. parabatur ex farina hordei tosti, at-
que ob id firmandi potius ac ſiſtendi uentris,
quàm euertendi uim habere putabatur,tamen
recens parata,in ſolitis ea uti,euerti uentrem.
In ſecunda dictionis parte dicit cholerica,
ideſt choleras morbos, præcipuè fieri in æſta-
te. Nimirum æſtate, et autumno inopia natu-
ralis caloris laborant,et debiles ſunt uentres,
et bilis facile in eos confluit. Addit et febres
intermittentes,et quibus rigores accedunt,

quæ periphraſis ſignificat febres tertianas præcipue, deinde verò, & quartanas, qui exquiſitæ tertianæ incipiunt à magnis rigoribus, quartanæ etiam ab horroribus, & rigoribus exiguis. Dicitur verò aphoriſm. 21. ſectionis tertiæ æſtate fiunt tertianæ plurimæ, & quartanæ, & vomitus, & alui profluuia. Addit nunc *Hippoctat.* has febres in æſtate ortas, aliquando malignas fieri, & in febres continuas, & acutas mutari: ac proinde cauere oportere, id eſt timere, & curare caute, neque quippiam erroris committere, etſi principio exiguus prorſus morbus, & contemplabilis eſſe videatur, maxime autem tales morbos inquit arguere quintam, ſeptimam, aut nonam. Quandoquidem de intermittentibus loquitur, conſonum eſt intelligere, quintam, ſeptimam, aut nonam circuitionem: nam in intermittentibus non eſt dierũ numeratio, ſed circuitũ. Quidã illa verba *μάλιστα δὲ τὰ τοιαῦτα νοσήματα, ἡ πέμπτη καὶ ἡ ἑβδόμη καὶ ἡ ἐνάτη δηλοῦσι* ita vertũt præcipue autem tales morbos, quinta, & ſeptima, & nona, iudicant. Mihi verò videtur Hippocrates dicturus non *δηλοῦσι* ſed *κρίνουσι* vt ſolet, dicit verò *δηλοῦσι* id eſt manifeſtos faciunt, ſeu produnt, ſeu arguunt, quod quidem nihil eſt aliud, quàm his diebus ſolere ſe prodere eorum malitiam, quod ſcilicet in eis ſoleant ex intermittentibus continuæ fieri. Ob id ergo vſque dum eæ dies exactæ ſint, cauere oportere, hoc eſt caute eos curare, nihilque permittere, vt delinquant, ſuſpectos habentes ſemper morbos, qui alioqui ob propriam figuram videantur eſſe ſecuri: neque ad dictas vſque dies conſuluit Hippocrates cauere, ſed quaſi melius, & conſultius, etiam vſque ad quatuordecimam obſeruare: nimirum non vult nos ab intermittentibus æſtiualibus ſecuros eſſe, vſque dum præteriiſſe quatuordecimam periodum viderimus, neque fieri continuas.

82 P*Hericidæ poſt ſolſtitium hybernum nocte lateris dextri dolor. Antea etiam conſuetus, ceſſauit. Pranſus eſt & egreſſus horruit: febris ad noctem ſine dolore: tuſſicula quædam leuis ſicca. Vrinæ non multa hypoſtaſis, multa, ramentoſa glabra, diuulſa, à principio: poſt quartam verò tubercula ſubſidebant, & vrina non decolor ſubſidentiam habens, & collectio non apparebat in matula vbi eſſet refrigerata. Tertia die aluus ſua ſponte egeſſit. Quarta glande appoſita ſtercoroſa, & bilioſa deiecit: humidus fluxus: ſomnus ad noctem non valde, interdiu autem aliquantulum dormiebat. Sitis non vehemẽs. Quarta ad noctem maximè, cutis circa frontem reliquum, mollis ſemper ad ſuperferendum. Febris vincebatur ad manum, & ſubhumeſcebat. Pulſus in fronte valde obſcurus venarum, grauitas in conuerſionibus, & in omnibus egeſtionibus exiguum tempus: ſemper ſine dolore ab initio anxius, & paulatim vomebat. Septima à glande deiecit inter bilioſum, & ſtercoroſum, humidum valde, & pallidum, & iam aliquantulum delirabat, & humiditas exigua aliquando circa frontem. Stragula ſuper faciem: oculus fruſtra velut aliquid aſpiciens conuertebat, et rurſus nictabat. Stragula reiiciebat. Nona ibi ſudor mane obortus vſque ad pectus, perſe-*

A *uerabat vſque dum moreretur, & febris intendebatur, & delirium. Circa frontem plurimus ſudor, & velut graue quidem aut valde album. Cutis autem quæ ſub pilis inter puncta. Hypocondrium dextrum eleuatum, demiſit à ſe ipſo bilioſum. Vlcera apparebant velut culicum morſus; ante mortem tuſſiendo reiecit velut ex muco ſtrigos compactos, alba pituita circundatos: excrearat autem, & antea parua alba lactea. Poſt cœnam in ſomno horruit: mane ſurrexit graui capite, horruit rurſum: noctem grauiter. Sequenti autem die febris acuta. Capitis ſphacelus. Vomitus bilis multa. Plurima porracea. Remiſerunt omnia. Somnus nocte, mane perfrigerabatur. Sudor exiguus. Humiditas per magnã partem corporis. Secundum lienem manu ſentiebat modico tempore collectionem indolentem, ſtatim euanuit.*

B *Nocte ſine ſomno. Fort tempore exarcebabatur febris, anxietas, vertigo, tormen capitis dolor, vomitus porraceus, leuis, lentus, vt pituita, ad occaſum ſolis ceſſauerunt omnia. Sudor capitis, colli, excreuit per vomitum ſtercoroſa, humida, bilioſa, neque nigra, neque inconuenientia: noctem mediocriter tranſegit, & ſequentem diem: ad noctem rurſus ſine ſomno. Vomitus mane ſimiliter etiam ſequenti die citra anxietatẽ. Capitis autem dolores ceſſauerunt poſt ſudorem: veſperi omnia remiſerunt. Nona no amplius vomuit, incaluit magis. Alijs non videbatur febricitare. Venæ temporum ſaliebant. Sine dolore omnino. Sitis ſemper erat. Nona cum ad ſellam ſurrexiſſet, valde linquebatur animo. Excreuit à glande ramentoſa, nigra, & bilioſa colore ſtercoroſo quantum deſtillauit. Vox glagoloſa in conuerſionibus grauis.*

C *Oculi raui: cutis frontis circuntenta. Alioqui bene ſpirans, compoſitus, ad parietem plerumque conuerſus. Humidus in cliſteribus flexilibus, quietus. Lingua alba tenuis: circa decimam autem, & poſtea, vrinæ rubræ circulatim in medio exiguum album. duodecima à glande ſimilia exierunt bilioſa, & ramentoſa. Poſt glandem animi deliquum. Deinde os ſiccabatur. Colluebatur ſemper, atque niſi valde frigida eſſet, calidam dicebat eſſe. Niuem leniter guſtabat. Deinde ſitis non erat. Stragula ſem per à thorace proiiciebat: clamydem calefieri non ſinebat. Ignis procul, & paruus: ambarum maxillarum rubor Poſt hac malè loquebatur. Diem vnam vel duas ſupercaluit, ceſſauit.*

Multo magis operoſũ eſſet quàm vtile, narrationem hanc, longam, obſcuram, & perturbate ſcriptam, intetptetati: neque ſane omni-

D no fieri poſſet, niſi diuinãdo. Nam luce clarius eſt, eam vt hic occurrit, à nullo nunquam hominum eſſe ſcriptam, ſed ob vetuſtatem vitiatam eſse mille modis, de eſse multa verba, alia interiecta, alia permutata, atq; ob id quædam incidiſſe, vbi nihil poſsent ſignificare. Quale mihi videtur illud, hypoſtaſis multa, ramentoſa, glabra, diuulſa, quam enim vrinæ hypoſtaſim intelligas dici glabram. Porrò quis non videat, perturbatam dictum enumerationem, vt poſterioris ante quam prioris fiant mentio, & eadem pluties repetatur, ex codicum corruptione naſci. Nemo verò poſſit lectionem reſtituere, nedum enarrare, ob id conſultius eſse uidetur, ac prudentius, tranſilire, cum præcipuè nihil adeò ad artem utile uideatur, tota hac dictione inſinuari. Illud ſolum lubet monere, quod quicunque attentè

le-

leget intelliget facilè; hanc non eſſe vnicam, ſimplicemque narrationem, ſed geminam, primam quidem continere hyſtoriam Pherecidæ, qui die nona mortuus eſt, & laborauit ea malignæ febris ſpecie, quam nunc in hiſtoria fullonis frequentem eſſe dixi, cum exanthematis ſcilicet morſibus culicum ſimilibus: alteram alterius cuiuſpiam cuius nomen vetuſtate deletum eſt, qui eſt liberatus. Pertingit prima narratio vſque ad illa verba. Excrearat autem, & antea parua alba lactea. Secunda incipit ab illis, poſt cœnam in ſomno horruit. Hoc verò adeo eſt apertū, vt ſola admonitione opus ſit.

83 *Androtali, aphonia, ignorantia, delirium bis ſedatis ſupererat multis annis, & recidiuæ fiebant, lingua permanebat totum tempus ſicca, niſi, colluerctur, loqui non poterat, & valde amara erat plerumque aliquando autem & cordis dolor. Venæ ſectio ſoluebat hoc. aquæ potus aqua mulſa. Helleborum bibit nigrum. Bilioſum non prodibat niſi paucum, tandem hyeme decubuit, & extra ſe exijt Et pathemata linguę ſimilia, Calor tenuis. Lingua decolor. vox peripneumonica, à pectore ſtragula reijciebat, & ſe educi iubeat vt micturum, nihil potens aperte loqui, neque exiſtens apud ſe: educebant ipſum. Ad noctem eſt mortuus. Duobus, aut tribus diebus decubuit.*

Hæc eadem hiſtoria occurrit in quinto libro, ſed quia imperfectius quam hic ſcripta, eius enarrationem in hunc locum diſtulimus. Quamplurimos tentare ſolent paſſiones apoplecticæ, humore quopiam repente irruente in cerebrum, quibus id malum non firmatur, neque fit integrè, ſed velut inchoatur, ſignificanturque illa grauiſſimorum malorum initia, quibuſdam, minoribus quidem quam apoplecticis fieri ſolent, velut in via tamen ad illa poſitis. *H*uiuſmodi ſunt vertigo magna, & aphonia, hoc eſt loquelæ interceptio, & ignorantia quædam omnium rerum (in hoc genere eſt ſtupor mentis, & obliuio) & delirium. Hoc quidem ſolum ſi accidat, aliud indicat quam apoplecticam paſſionem, coniunctum tamen cum alijs ſignificat etiam illam, & quandam facientis cauſæ differentiam. Nimirum humorem qui occupare cœpit, & obſtruere cerebrum, bilioſum, aut atrabiliarium eſſe, Ab omni enim ſucco multitudine obſtruente, fieri poſſunt illæ paſſiones. Nam vel à craſſo flatu fieri ſolent earum quædam. Hic igitur Androthales, ſeu, vt in quibuſdā codicibus legitur, Androphanes, tale quidā aliquādo paſſus eſt repēte, atq; quia apparatus nō fuit adeo magnus non eſt factus apoplecticus, ſed proceſſit læſio cerebri vſq; ad aphoniā, & ignorantiā, & delirium. Multi, vt albi dictum eſt, etiam ſine verbis delirant, geſtibus, & ſignis. Hic autem fortaſſe (ita vt fit) aphonia, & ignoratione rerum primum laborans, vbi loqui cœpit, delirauit. Cum ergo paſſio adeò fuiſſet exigua, vt ne leuis quidem apoplexia dici mereretur, ſed velut quoddam initium, ceſſauit: & ſuperuixit homo multis annis, non ita tamen ſanus, vt non rediret aliquando ſimilis paſſio. Nimirum manebat interius idem apparatus, qui

A à principio fecerat. Quem indicabat lingua ſemper ſicca, adeo, vt niſi colluerctur, loqui non poſſet, & plerumque valde amara: & cordis dolor, hoc eſt dolor oris ventriculi, qui aliquando incidebat. Hæc omnia ſignificabant, vitioſi, & bilioſi ſucci redundantiam circa caput, & ventriculum, cui caput facillimè conſentit. Cum itaque vixiſſet aliquot annos hoc modo: tandem hyeme decubuit, & intra duos aut tres dies mortuus eſt, factus (arbitror) apertè ac ſummè apoplecticus. Primum verò extra ſe exijt perturbato cerebro, & linguæ erant ſimilia pathemata, ſiccitas, ſcilicet, & immobilitas, erat iam tunc decolor, & albida, ob naturalis caloris extinctionem.

B Vox erat peripneumonica, quaſi ſtrangularetur, & nihil apertè loqui poterat, & cum angeretur iam ob ſtrangulationem, reijciebat à pectore ſtragula, & cum reſolutio iam inciperet ſerpere, ob reſolutionem veſicæ. vrgebatur cupiditate mingendi, & perturbatè, vt poterat ſe educi iubebat, vt micturum, & educebant ipſum qui aderant, ille verò reſolutus poſtremò totus, ad noctem mortuus eſt. Interponit Hipp. quædam ad huiuſmodi affectus curationem ſpectantia. Venæ ſectio) inquit ſoluebat hæc, aquæ potus, & aqua multa. Hanc certè curationem hoc caſu ego maximè recipio, ac probo. Suſpicorque Androthali, ob hæc eſſe productam tot annos vitam; mortuum verò poſtremo eſſe, quòd cùm biberit helleborum nigrum aliquoties purgandi gratia, nihil tamen ſit iuuatus, quia non euacuabā-

C tur qualia euacuari oportebat. Nam bilioſum non prodibat niſi paucum. Curatio autem optima, & quæ hoc caſu poteſt conferre maximè eſt, ante pharmacum vias laxiores facere, & bilioſum ſanguinem ſupernis partibus quibus hæret, ſectione venæ detrahere, & aquę vſu tēperare, & vſu longo mulſæ facere lubricā aluū verum citra hæc, helleboro bilioſum nō cedit, & homo neq; purgatur, neq; adiuuatur. In eo igitur cui tale quid acciderit, & talis eſſe videatur humoris ſpecies, venam ſeca pro virium ratione, & aqua vti iube, & mulſa interimq; cibi boni ſucci mediocri quantitate. Mox ſuccedunt hiſtoriæ Nicanoris, Damoclis, Parme-

D niſci, & ſeruæ Canouis, quæ eædem, & eo ſem ſcriptæ ordine occurrerunt in quinto libro, atq; eiſdē verbis, prętęrquā q hiſtorię Parmeniſci illic nihil erat pręter principiū, ſed ego totā hinc illuc tranſtuli: atq; enarraui cum reliquis, quas nūc ideo repetere, nihil refert. Vt neq; hiſtoriā ſerui Timocharis, neq; pueri Nicolai, cuius etiam initium ſolum in libro quinto eſt, tamen eſt ea quoq; à me illuc translata. Itaque licet mihi nunc vſque ad hiſtoriam Metonis tranſilire.

84 *Metoni poſt pleiadum occaſum febris, lateris ſiniſtri dolor vſque ad claniculam, atque is, adeo grauis, vt quieſcere non poſſet, & ardor tenebat. Deiectio multa bilioſa, In tribus diebus fere ceſſauit dolor, calor autem circa ſeptimam aut nonā. Tuſſis aderat. Excreationes neque bilioſæ, neque multę fiebant, pituitoſa verò tuſſes ſequebantur. Cibos guſtabat.*

Hippc. ipſe in libris de morbis muliebribus, crebram eius facit mentionem. In eum vſum libro ſecũdo, inter multa alia huius morbi medicamina, dicit caſtoreum aut conizam bibenda dato. Gale. dat caſtoreum cum pulegio, aut calamintha, quæ cum coniza facultate congruunt. Itaque caſtoreum potum ſoluit dolores capitis ex vtero, quia ſoluit vteri morbos, quos ſolet dolor capitis comitari, ſuppreſſiones ſcilicet menſtrorum, & ſeminis retentiones, & ſuccorum quorumcumq; frigidorum, ac flatuum. Neque verò caſtoreum ſoluet omnes paſſiones vteri, ſed frigidas: inflammationes enim aut eryſipelata potius auxerit. Quare cũ ob vteri inflammationes, poſſit etiam dolere caput, conſtat non omnes dolores capitis ex vtero ſedare caſtoreum, ſed eôs qui ob frigidas paſſiones, quales eſſe præfocationes ex vtero affirmat Galenus. De talium paſsionum cauſis multa & varia ſcripta occurrunt. Plato in dialogo de natura ita ſcripſit. Vulua animal

„ auidum generandi, quando procul à fœtu in
„ flore ætatis, aut vltra, diutius detinetur, ægrè
„ fert moram, ac plurimum indignatur, paſsim-
„ que per corpus errans, meatus ſpiritus inter-
„ clúdit, reſpirare non ſinit, extremis vexat an-
„ guſtijs, morbis denique omnibus præmit.

*H*is verbis Plato ſignificat, vterum deerrare per corpus cupiditate venereorum, & eam eſſe cauſam præfocationis, & anxietatum. Libro primo de morbis muliebribus, ita occurrit ſcriptum. Reſiccati à labore, vteri conuertuntur, vt qui vacui ſint, ac leues. Eſt enim ipſis locus ſpatioſus, vt conuertantur, vtpote ventre vacuo exiſtente. Dum autem conuertuntur, impetunt hepar, & iuxta conſiſtunt, & ad hypochondria irruunt. Currunt enim & progrediuntur ſurſum ad humiditatem, tanquam à labore, magis quam opportunum eſt reſiccati. Has ſententias omnes refutat Galen. ſexto de locis affectis optimè, indicans hęc partim fabuloſa videri, partim eſſe falſa. Indicatq; cauſas præcipuas, eſſe in retentione ſanguinis, aut ſeminis, quod & Auicen. & omnes alij medici, probauerunt. Cauſam verò ob quã frigoris tam multa apparent ſymptomata, atq; adeo paſsio ipſa frigida eſt, cum tamẽ ſanguis, & ſemen ſucci ſint calidi, eſſe dicunt, quod detenti, concluſique corrumpantur, corruptiq; refrigerentur, extincto in eis ſpiritali calore, aſcendantq; inde frigidæ auræ, in cor, & ſpiritalia inſtrumenta, & ſimul cum viſceribus refrigeretur totum corpus. Hoc ſi ita eſt, & falli magnoperè videtur hic Hippocrates, qui plurimas hyſtericarum paſsionum dicit eſſe flatus, hoc eſt, à flatibus naſci ſignumq; eius rei eſſe, ructus, & circa ventrem conuolutos flatus, qui in ita affectis ſentiuntur, & tumores lumborum, & dolores circa renes, & coxas, qui etiam videntur à flatu fieri: atque adeo curationem etiam hoc indicare; quæ tota calorifica ſit: videtur inquam falli. Nam flatus orientur à frigida paſsione, quam ſemen, & ſanguis, ſuppreſſa, & corrupta fecerint, potius quam eius paſsionis cauſa ſint. Certe videtur hoc q *H*ippocrates nunc docet, dictũ eſse iuxta ſententiam antiquam, quam lib. de flatib. enar-

A rauit, morborum omnium cauſam flatus eſse. Ego verò vt hoc ſemper eſse verum non recipio, ita verum eſse ſæpe confiteor. Plurimum enim exagitantur, & commouentur humores à flatibus: atq; in eis etiam morbis, de quibus nunc agitur, perinde ſentio, eos plerumq; naſci à ſanguine, aut ſemine ſuppreſſo, nonnunquam vero citra hæc vterum flatu frigido intumeſcere, atque intumeſcentia ſuffocare, atq; frigore flatum refrigerare partes proximas, vſque ad ſpiritales. Videmus enim ſæpiſſimè, eas quæ ad tales paſsiones paratæ ſunt, laborare vehementer, quod intempeſtiuè frigidam aquam ingeſserint, aut aliquos flatuoſos cibos, aut acetum guſtauerint, aut humenti, frigidoq; ſolo inſederint: etiam ſi tunc temporis menſtruus fluxus non fieret, neque à viris
B proximis diebus abſtinuerint. In his veriſimile eſt, concluſos eſſe in ventribus flatus frigidos, à quibus illi tumeant, & totum corpus refrigeretur. Sed quo pacto verè dixerit Hipp. plurimæ hyſtericarum paſſionum flatus? Nõ enim quia fieri poſſunt à flatibus, ſtatim plurimas ita fieri rectè dicitur? Certe ego intelligo, plurimas paſſionum hyſtericarum, quæ ob cauſas procatarcticas, & externas fiunt, oriri à flatibus Id quod, ni fallor, veriſſimum eſt. Sed quæ de curatione dicit apponamus. Non perſequitur totam curationem, ſed duobus medicamentis inſinuat intentionem curatoriam, quæ in hoc morbo debet eſſe calorifica, & excuſſoria eius, quod in vtero, & eius vaſculis continetur: ſiquidem diximus eſſe paſsionem
C frigidam, & oriri à ſemine, aut ſanguine, aut flatibus detentis. Et inunctus (inquit) niger. Quandoquidem incipit ab illa particula. Et, veriſimile eſt, fuiſſe prius ſcripta alia medicamenta, atque deeſſe verba aliqua, quæ vetuſtas abſtulerit, vt hæc ipſa quibuſdam codicibus deſunt. Quidam intelligunt commendari hic helleborum nigrum, ego verò quandoquidem dicit inunctus, conjecto eſſe potius medicamentum quoddam quod Hippocrates habeat paratum, vocabatque nigrum ad caput, & ſolebat in nares, ad huius morbi curationem indere. Nam ille ſecundo de morbis muliebri-

„ bus ita inquit. In nares verò de pharmaco ni-
„ gro ad caput præparato, ſpecillo exceptum
infarcias.

Quæ fuerit huius medicamenti pre-
D paratio, non reperi, tamen ſolemne fuiſſe Hippocrat. & ad hanc curationem accommodatum, conſtat ex his locis. Fuerit ſane ſternutatorium, & odoris grauis, talia enim naribus harum admoueri vtile eſt, ſicut beneolentia inferius ad vuluas. Dicit ergo & inunctus niger, quaſi dicat, & inunctio nigri vnguenti intra nares, prodeſt. Scribit deinde aliud medicamentum, quod accepit farinæ, triticeæ ſcilicet, partes duas, aromatum, caſiæ ſcilicet, & gariophilorum, & piperis, partem vnam. Quæ debent coqui in vino albo boni odoris, & linteolo excepta, pro cataplaſmate, admoueri vmbilico & hypogaſtrio, vſque ad os vteri. Hoc, & eiuſdem naturæ multa alia cataplaſmata, ſunt mulieribus vtiliſsima.

Poſt prǽſcripta verba ſuccedunt mox hiſtoriǽ filij Callimedontis, et Melliſſandri, quas quia lib.5. occurrerant eiſdem prorſus verbis ſcriptæ, vbi et enarratæ ſunt, nunc prǽtereo.

Eutychidis quoque hiſtoria quǽ mox ſuccedit, occurrit in libro quinto, adiectis ſolùm duabus voculis, quas illic cum reliquis interpretati ſumus.

68 *ICterico, laborare, ſudare, panem comedere, bibere non multum, lauari caput multo, & calido, aut potius tepido, vinum album, ſomno non multo vti.*

Icteri curationem attingit Hippocrates. *N*eque tamen omnis icteri, neque vllius integram, et à mali initio ſuſceptam, aut ſi cuius certè illius ſolum qui per iudicationem bonam factus eſt; dico autem bonam iudicationem, per quam morbus prior ceſſauerit. *N*am cùm poſſit morbus regius fieri ob hepatis obſtructionem, cum inflammatione, aut citra illam, aut ob igneum calorem, in hepate, aut toto corpore in bilem mutante ſanguinem, aut morbi biliofi, qui anteceſſerit cauſa ad cutem decretorie effuſa, idq; aut non ſoluto perfectè priori morbo, aut etiam perfectè ſoluto. Profectò huic ſolum ictero, cum quo nullus alius morbus manet, congruit hæc curatio, aut aliis etiam, cum morbi priores aliis auxiliis ſoluti ſint, velut cum iam ſit omnino ſublata inflammatio, et obſtructio, et igneus calor, à quocumq; illorum icterus pependerit. *N*am neq; ad phlegmonem, neque ad igneum calorem hepatis, aut totius corporis confert laborare, ſed quieſcendo vti idoneis ad eos affectus auxiliis, velut miſſione ſanguinis, et frigidis cum potionibus, tum etiam cibis, Iā verò neq; lauare caput conuenit multo, ſiue calido, ſiue tepido, neq; vinum præbere. *N*am vtcunq; auxerit calorem, et bilem in caput extulerit. *N*eque ad obſtructiones conuenit ſudare, inidonea eſt enim ea euacuatio ad ſuccos craſſos in alto hǽrentes, neque admodum cōuenit panem comedere, niſi ſit aut opyrus, aut aliquibus incidentibus imbuantur. Eſt enim craſſi, et nōnihil lenti ſucci. Sed in phlegmone remedium princeps eſt miſſio ſanguinis in cacochymia bilioſa, expurgatio per cholagogū: in obſtructione, vſus de obſtruentium potionum, ciborumque tenuium, et extenuantium, ac duplex expurgatio (niſi res etiam poſcat plures) prior quidem craſſorum, poſterior bilioſorum ſuccorum. Poſtquam verò nihil harum paſſionum relictum eſt, ſed ſolum id vitiū quod in cutis colore conſpicitur, bile, quǽ cuti hǽſerat infracta, non eſt alienum à ratione, laborare, & ſudare, & ſomno non multo vti, vti bilis reliquiǽ diſcutiantur. *N*am vigilia, et labor diſcutiunt. Sudor verò maximè quæ cuti ſubſtant. Et lauare caput multo et calido, vt qui capitis partibus hǽſit humor laxata cute euaporet. Merito verò capiti adhibetur in hoc malo maior cura, et præſenti loco, et ſecundo et tertio de morbis, et vbi icteri tradit curationem. Quia color tunicarum oculi, indicat cerebri membranas, quarum ex ſunt pro-

A ductiones, bile etiam eſſe imbutas. Conſtat verò vt nulla in parte poſſit magis lǽdere. Si ergo deformitatem tollere ſtudeas, in capite maximè procurandum, ob faciem et oculos, ſin noxas: ibi quoque, ob capitis internas membranas. Panis talibus, probus ſit cibus, vt porò medioeris craſſitie, et qualitatum medicamentoſarum expers. *N*am craſſiora vitanda erūt ne obſtructio repetat à tenuioribus raro abeſt vlla qualitas pungens, quæ vlcerosas punctiones poſſit parere. Itaque panis, probus ſit cibus. Non contendo eſſe omnium optimum, neque ego dederim ſolum, ac ſine vllo obſonio, vel ob ſolam conſuetudinem. Bibere iubet non multum, quia exiguus potus abit in renes. qui copioſior eſt, regurgitat etiam in

B totum habitum. *N*am diſtribuitur verſus quaque, ſerum quod ſupereſt, ab eo quod renes trahunt. Si ergo quis multum bibat, multum ſupererit, quo delatum in corpus, defert vſque ad cutem craſſas cibi partes, quæ commiſtæ cum bile, eam facient hǽrere tenacius. Potari ergo debet parum, vt id abeat in vrinǽ vias, quod multo fiet melius, ſi id ſit vinum album: eſt enim diureticum et tenue. Abibit ergo in vrinǽ vias, atque ſi quid eius diſtribuetur, et extenuabit ſuccos, et aperiet poros. Eſt igitur hǽc curatio propria ipſius regij morbi per ſe, neque cum vlla alia affectione coniuncti.

69 C *CAlligenicùm vigeſimum quintum annum attigiſſet, catarrhus: Tuſſis multa. Efferebat cum tuſſi quod fluebat, nihil manebat infra Annos quatuor perſeuerabat. Calores tenues inter initia fiebant. Helleborus non conferebat, ſed abſtinentia à cibo, ſed comprimi, comedere panem: vinum nigrum: obſonia qualia vellet: abſtinere ab acribus, ſalſis, pinguibus ſucco ſilphij, oleribus crudis deambulare multum Lactis potus non conferebat, ſed ſeſamum bibere, purum, crudum, oxybaphi menſura, cum vino molli.*

Deſtillationem hanc ex capite in aſperā arteriam, qua Calligenes laborauit, conſtat non fuiſſe congruentē ætati: ſenilis enim eſt morbus, ipſe verò viginti quinque annorum, atq; etiam ob cauſam fuiſſe arbitror adeo grauem,

D & ſolutu difficilem, vt annos quatuor perſeuerauerit, at verò ob vigentis ætatis robur omnino ſuperari potuiſſe. Nā ſi tantus cathatrus accidiſſet, ſeni, maximè ſi valde ſeni, coqui nūquam potuiſſet. Conſtat prǽterea ex iis, quæ narrantur, hunc catarrhum non tam eſſe natum ex multitudine excremētorū in toto corpore, aut etiam in cerebro; quàm ex intemperie propria cerebri, ita vt non tam excrementa intemperiem facerent, quàm ipſa intēperies excrementa. Si.n. prima morbi cauſa excrementa forent, expurgatio conferret, at verò quia prima cauſa erat intemperies, atque intemperatum cerebrum, ex alimento proprio quod malè cōmutabat, ſibi gignebat materiam deſtillationis; non conferebat helleborus, ſed abſtinentia à cibo, & comprimi, hoc eſt extenuari, & præ inedia gracileſcere. Nā ita detrahebatur alimentum cerebro: in penuria

verò eius minus erat, quod deſtillatum redũdaret, & cerebrum inedia ſiccabatur, atque ita eueniebat intemperiem humidam cerebri emendari. Atqui quoniam nullo alio malo laborabat, præter propriam intemperiem cerebri, & erat iuuenis, & firmis lateribus, efferebat cum tuſſi quidquid fluebat, neque ſinebat quippiam manere infra, & hærere in pectore. Intemperies cerebri erat, vt dictum eſt, humida, ſed non perinde frigida. Fiebant enim inter morbi initia calores tenues, hoc eſt febres mites, quales ex catarrhis fieri conſueuerunt. Porrò lædebatur à calidis, præcipuè ab acribus, ſalſis, & pinguibus, quia talia præter calorem habent qualitatis exaſperantes ſpiritus vias, & mouentes tuſſim. Acria enim pungunt, ſalſa extergent & rodunt pinguia, ſchernon vocatum, hoc eſt rancidam aſperitatem faciunt. Lædebatur etiã à ſucco ſylphij, qui vt ipſemet dicit libro de ratione victus in acutis, non conſuetis eo vti facit choleram morbum, quia, vt ego in eius loci commentatione dixi, eſt acer, calidus, & flatuoſus, atque inſuetis eo vti, malè deſcendit. Eaſdẽ ob cauſas eueniebat meritò eius vſu Calligenem lædi, caleſieret enim & repleretur caput, atque ob id deſtillatio magis flueret. Lædebatur quoque crudis oleribus, quia ab his omnibus craſſus vapor & caput replens eleuatur. Lactis potus (inquit) non conferebat, poſſet etiã dicere, vt ego exiſtimo, lædebat, quia lactis potus caput dolentibus noxius eſt, eadem autem ratione, & quibus citra dolorem facile repletur, quare eſt catarrhoſis vitandus. Conferebat, vt abſtinentia cibi ita, & deambulare multum, ſicca enim etiam cauſa eſt. Subaudiendum verò eſt, tempeſtiue. Si quis enim ita affectorum mox à cibo deambulet, lædetur multo pluſquam ſi moueatur nunquam. Eadem ratione qua motu, iuuaretur & frictione, & vigilia, non omninò nimia. Pro cibo tribuebatur huic panis, cibus ſane mediocris omnibus modis, & noxa carens, niſi ingeratur multus: pro potu vinum nigrum, quoniam arbitror, ſuccos minus facit fluere quàm album. Suſpectum verò mihi hoc eſt, quia replet multo magis quam albũ, & per vrina ac ſudorem minùs vacuat. Sed hæc omnia ad victum ſpectant. Medicamentum vnicum narrat, quo vſus & iuuatus ſit. Potionem ex vino molli, & ſeſamo puro & crudo, oxybaphi menſura, Vinum molle appellat metaphorice, quod dulce, tale verò cõfert tuſſiculoſis, & ijs qui indigẽt facili excreatione, vt etiam ſeſamum, ob blandam illam muccaginem, quam habet. Oxybaphũ, ſeu acetabulum, capit cotylæ quartam, hoc eſt duas vncias cum duabus dragmis. Intelligo autem dari bibendam potionem ex vino dulci, & ſeſamo crudo acetabuli menſura. Quis enim poſſet deuorare acetabulum ſeſami? Accipiet ergo potio, vini vncias duas, ſeſami dramas duas. Videbitur tamen alicui hæc, ad thoracis paſſiones fuiſſe accomodatiòr potio, quam ad catharrum ex intemperie cerebri. Certe ea potio per ſeſe parum poterat iuuare caput, iuuabat verò dominem, reddens excreationem facilem, facienſque vt nihil eius quod

A fluebat, maneret infra, quod erat homini vtiliſſimum.

Tymochari hiſtoria quæ occurrit hoc loco, occurreret etiam libro quinto, eiſdem prorſus verbis quare inane eſſet eam nunc repetere. Neque eſt quidquam quod moneam, Vt neque in hiſtoria filij Cleomenis, quæ ſuccedit ſtatim, eſt enim ea etiam ſcripta, & enarrata, in alio loco libri quinti.

70 *COxo in ſpina gibberoſitas ex phrenitide facta eſt. Medicamenti potio nulla contulit, vinum nigrum, & panis eſus, & a balneis aſtinere, inungique, & inunctum fricari, fouere non vehementer, neque multo fomento, ſed manſueto.*

B Hæc quoq; hiſtoria ocurrerat ibidem, per paucis voculis variantibus. Vbi hic legitur χρίεσθαί τι καὶ ἀνατρίβεσθαι χριόμενον, id eſt inungique, & inunctum fricari: illic legebatur ſolum καὶ ἀνατρίβεσθαι λείως, id eſt, & fricari leniter. Mihi videtur, vt illo loco monui, eadem res dici, præterquam quòd hic definitur & explicatur, quòd illic dictum indefinitè eſt. Nimirum lenis frictio, eſt quæ fit cum quadam vnctione, aſpera, quæ ſicca.

71 *QVibus fluxiones in oculis tenues, & diuturnæ, ſi cocta per nares procedant, iuuant.*

Fluxiones tenues & diuturnas, conſtat eſſe crudas & concoctu contumaces, alioqui non C diu manerent tenues: conſtat quoque ex rectitudine & vicinia partium, optimam accommodatiſſimamque deriuationem eſſe ab oculis ad nares. Igitur à tenuibus & diuturnis fluxionibus oculorum, cocta per nares procedere vtiliſſima mutatio eſt. Nam à valde crudis ad cocta, & à diutiùs iam laborante parte, ad emunctorium optimum & proximum. Quid ergo, an non etiam iuuaret cocta per nares prodire, poſt oculorum fluxiones tenues non diuturnas? Iuuaret ſanè, tamen in recentibus expectes merito fore, vt in ipſis oculis coquantur, & concoctæ ſaneſcant, cum verò diu in parte perſtiterunt tenues, probabile eſt debiliorem eſſe eam partem, quam vt ſuperare affectionem poſſit, atque ſolùm ſupereſſe auxilium deriuationis in aliam. Dicit ergo D nunc Hippocrat. modum, quo ſolent tales oculorum fluxiones perſanari.

72 *QVibus prægnantibus ex caſu aut conuulſione, aut plaga, dolores moderatè fiunt, in tribus diebus manifeſtè conſtat, an fœtum corrumpent.*

Fœtum corrumpere dicit Hippoc. abortum facere. Quibus igitur prægnantibus, ex caſu, aut conuulſione, aut plaga, dolores fiũt immoderati ac maximi, ſecundum lumbos ſcilicet & femora, haud dubie faciunt abortũ diſruptis acetabulis, quibus pẽdent ex vtero ſecũdinæ: quibuſdam verò fiunt dolores moderatius, vt dubitetur, an ſint abortũ facturæ, quòd quædam taliũ faciant, quædã ſecus: hoc dicit nunc Hip-

Hippocrates,palam fieri,intra tres dies. Nam quibus illi moderati dolores, quieſcente corpore, & admota aliqua inunctione anodina, & acopa;vt chamæmelino, aut oleo tepido, miteſcunt ſenſim ac ceſſant, non faciunt abortum: quibus verò etſi principio viderentur moderati,recrudeſcunt, & exacerbantur dolores, aut continenter, aut ex quibuſdam interuallis,velut ſolent parturientibus, maximè ſi ſimul ſanguis exeat copioſè, conſtat inſtare abortum, neque fieri iam poſſe quin abortiant: id verò niſi intra dies fieri incipiat, timeri non debet.Quia niſi quid ſit interius diſruptum,aut vulneratum, non excidet fœtus, in vulneribus verò vt dicitur ab Hippocrat. lib.de fracturis, tertia & quarta dies recrudeſcentias pariunt: cum igitur tertia die nullas dolorum exacerbationes incipit afferrre, ſed potius afferet indolentiam, vulnera non ſunt, aut per quam exigua, quare abortus non fiet, ſed ceſſante affectione illa leui,quam caſus,aut ictus,aut conuulſio, intulerat, ſeruabitur fœtus. Ex caſu aut ictu frequenter ſit abortus, ſed & conuulſione fieri eadem ratione poteſt, vt ſi quæ prægnans paroxyſmum patiatur epilepticum aut ex vtero conuulſione. Euenit.n. itaquoq;diſrumpi acetabula fœtus ſimul cum vtero. Neque verò leue eſt,aut parui momenti iudicare,an fœtum corrumpet mulier quæ cecidit, aut icta eſt, aut cui etiam ſine manifeſta cauſa cœperunt dolores.& alia ſigna abortus, fieri: ſi enim ei cui diſruptus iam eſt fætus, auxilijs cures prohibere abortum, multum lædes. Euulſus enim iam, & detentus, morietur intra vterum, & mortis periculum matri etiam afferet: alioqui fieri poterit, vt idoneis auxilijs ab abortu præſeruetur.

73 *E I quæ vigeſimum ætatis annum agebat, & pharmacum corruptorium biberat,accidit, labor,vomitus bilioſorum multorum pallidorum, & porraceorum, & nigrorum, cùm bibiſſet: tertia die conuellebatur. Linguam mandebat cùm ad quartam veniret,& ipſa lingua erat magna nigra, oculorum autem alba rubra:inſomnis, quarta die mortua eſt ad noctem.*

74 *P Ythocles ægrotantibus lac multa aqua miſcens dabat,& renutriebat.Perniones diſſoluere, tepefacere pedes,hoc modo præcipuè, calefacere igne, qua, oculis quam maximè malum lenticula, fructus horarij dulces, & olera. Dolentibus verò ſecundum lumbos,crura, & coxam, ex laboribus, marina & aceto calidis aſpergere,& ſpongiam plenam admouere, deligare verò lanis ſuccidis, & agninis pellibus.*

Hæc omnia præterijſſem, vtpote lib. 5. iam enarrata, niſi vt exiguam quandam lectionis differentiam quæ intercedit, etſi illic notaueram,hic ob oculos ponerem, ne quid deſideres.

75 *O Riganum potum, oculis, & dentibus malum eſt.*

A *Hæc quoque verba ſcripta ſunt vtrobique, ſatius eſſet vtraque eſſe expuncta.*

76 *P Vella quæ à rupe ceciderat,voce eſt priuata,iactabat ſeſe,& vomuit,ad noctem multum ſanguinis:cùm ſecundum ſiniſtram cecidiſſet, copioſiùs effluxit. Melicratum difficulter bibebat, ſtertor ſpiritus denſus vt morientium, venæ circa faciem intentæ: decubitus ſupinus, pedes tepidi, febris multa aliquando acuta. Plurimum expaueſcebat:ſeptima vocem rupit.Calores tenues: ſuperuixit.*

Hæcquoque hiſtoria ſcripta antea,& enarrata eſt,in libro, quinto eiſdem verbis, præterquam quòd vbi dicitur, febris multa ali- B quando acuta, illic dicebatur febris debilis: moxque vbi hic, plurimum expaueſcebat, illic,vocis interceptio:quæ differentia lectionum, videtur magnam ſenſum differentia afferre poſſe,ac quodammodo repugnantiam, ſi quidem non videtur eſſe poſse multa neque acuta, quæ debilis: tamen ſi quis rectè conſideret, nihil repugnantiæ eſt, coniunctis enim verbis vtriuſque loci redditur aptus ſenſus: ita ſcilicet, febris multa tenuis, aliquando acuta,hoc eſt febris multa, aliquando tenuis; aliquando acuta. Nam multa febris eſse dicitur, cùm quis citra intermiſſionem continenter febricitat: tenuis verò & acuta dicitur Hippocrati ad tactum, quæ tenuiter ſcilicet,& quæ acute tactum mouet. Itaque ſignificatur, huic febrem affuiſse continen- C ter,aliquando verò, ſi tangeretur, videri tenuiter calere, aliquando ardere acute, nunc calore intra viſcera ſe continente, nunc effuſo.Quod hic deſint illa verba,vocis interceptio,nihil læditur narratio:repetitio enim erat, haud quaquam neceſsaria: ũ quidem dictum prius erat, voce eſt priuata. Quod verò hic dicitur plurimum expaueſcebat, dicto nulli repugnat,ſed auget periculum;quia quoddam initium minabatur conuulſionis, quam ſolam deeſſe ad euidentiſſimam mortis ſignificationem,illo loco diximus.

77 *N Iſantides humeri dolorem habebat in æſtate factum ex abſceſſu. Marina lauare corpus,& humerum plurimum tempus, tres dies vinum album aquoſum bibere, ſimul decumbentem in ma-* D *rina,& in ea mingere.*

Perbellam curationem tradit hoc loco Hippocrates abſceſsus dolorifici in humerum facti in æſtate.Ea verò eſt,lauare corpus,& humerum marina aqua, & tres dies dari homini decumbenti intra balneum, vinum album, aquoſum,affatim, vſque dum intra ipſum balneum mingendo redderet;itaque ſimul lauari, potare,& mingere.Nimirum lauare corpus,& humerum dicitur, quia toto corpore decumbebat in marina, incumbens autem in humerum dolentem, vt is humerus magis immergeretur, ita ergo decumbens, ac ferè ſubmerſus marina, potabat plurimum vini albi aquoſi, vſque dum ibidem manens,mingendo redderet. Quæ autem fuerit curantis,inten-

tentio, ipſa curationis ratio indicat. Scilicet ſiccando corpus, humorem redundantem per cius habitum abſumere, ac articulos firmare, præcipuè dolentem, & reliquum in vrinæ vias deducere. Marina enim ſiccat, & abſumit ſuperfluam humididitatem, quod ſalitæ carnes luce clarius indicant: vinum album & oligophorum, ſeu aquoſum, tenue ſtatim eſt, atque ob id facilè in vrinæ vias penetrat, ac reliqua deducit. Iam vero cùm vrinarias vias aperire, aut etiam vterinas ſtudemus, magna ars eſt, manenti in balneo potiones ad eam rem idoneas propinare: laxato enim in balneo corpore, potio medicamentoſa facile penetrat. Neque ſane quia balneum erat ſalſum, non perinde fieret; ſiccarentur enim partes cuti proximæ, ac articuli eo loco prominentes, neque adeo multa carne contecti, ligamenta, vis verò ſalis ad partes in alto poſitas non attingeret, ſed ſolus ille tepor calentis aquæ, qui liquat concreta, & laxat adſtricta, cum quadam voluptate: fieret ergo quod erat maximè exoptandum, vt qui ſuccus imbibitus iam erat ligamentis, conſumeretur, qui verò non adeo, ſed confluebat, reuocaretur in vrinas. Neque verò hoc non erat ſimile admodum ijs quæ ſponte fieri ſolent, ſiquidem dicitur in aphoriſmo, „Quibus ſpes eſt ad articulos abſceſſum fore, liberat ab abſceſſu vrina multa. „Hoc eſt quod voluit medicus imitari in Niſantidis curatione. Suſpicor autem Hippocratem conſulto notaſſe, tempus facti abſceſſus fuiſſe æſtatem, & eum abſceſſum dolorem attuliſſe, non etiam tuberculum, quia vtrumque conferebat, vt abſceſſus cauſa putaretur eſſe tenuis, & mictui idonea. Marinam aquam non opus eſt à mari deportare, nihilo enim deterior eſt factitia. Fit verò admiſtione ſalis tanti, vt præ aquæ craſſitie, innatet ouum.

78 *F*V*llo qui in Syro phreniticus, cum vſtione autem tremulus. Crurum color, quaſi eſſet morſus à culicibus, oculus mangnus, exiguus motus, vox clangoſa, manifeſta autem. Vrina pura ſubſidentiam non habens. Nunquid ob deiectionem à tapſia, decima octaua dimiſit emollitus morbus, ſine ſudore.*

Rariſſimum exemplum eſt hoc rei præter artem, vt ego opinor, bene geſtæ. Non mihi perſuadeo phrenitico cum vſtione tremulo, hoc eſt deliranti cũ vehementi febre, & quoddam tremore, Hippocratem propinaſſe tapſiam, ſed alium quempiam medicum: ipſum verò miratum rei euentum, in commentaria contuliſſe. Magnum ſanè exemplum ijs, quibus non placet expectari ſemper ad expurgationes, humorum concoctionem, ſed ob morbi magnitudinem, & vrgentem neceſſitatem, dari aliquando pharmaca, ſine illa. Quamquam ergo ſimili incidente affectione (& ſi alioqui non nego, locum habere aliquando expurgationem ſine concoctione) id facere nunquam tentarem, aut qui ſciam, quod omnino ſit præter rationem, etſi caſu aliquando bene cedat, imitandum non eſſe. Miror magnopere huic

A vſu tapſiæ non eſſet coniectum in furorem, & conuulſionem. Nam habebat phrenitidem tremulam, oculos magnos, & exiguum eorum motum, hoc eſt, inconniuentes, & apertos, & vocem clangoſam: quæ omnia in prorrheticis dicit eſſe conuulſiua, & furorem indicantia: porro habebat magnam febrem, quam vocat vſtionem: quæ omnia magnopere prohibere expurgationem, conſtabit facilè, legenti, quæ Hippocrates lib. de expurgantibus medicamentis ſcripſit, ac multo magis, quæ libello de locis in homine, his verbi. Febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat. „Calfaciunt enim caput pharmaca purgatiua, & „ſanè ad caliditatem febrilem accedens, ea „quæ in medicamento eſt, maniam facit. Hæc

B Hippocrates. Si ergo cui ſolum inſignis capitis calor eſt, vſus pharmaci facit maniam, quanto certius, cui iam eſt cum exuſtione phrenitis præcipuè tremula, & cum alijs ſignis conuulſorijs, faciet furorem, & conuulſionem? Accedebat, ſuccos nullatenus deorſum inclinare, ſiquidem neque cum vrina deſcendebat quippiam, ſed erat pura, ſubſidentiam non habens, quod & cruditatem magnam, & ſuccorum in ſuperna raptum indicabat. Ego quidem citra concoctiones aliquando dari pharmaca poſſe, affirmo, ob vrgentiam, non tamen quin aliqua vergentis humoris in ventrem ſignificatio ſit, aut ſaltem non magna illius ab ea via auerſio, quandoquidem *H*ippocrates in ijs purgationibus,

C quæ inter initia faciendæ ſint, & nondum cocto ſucco, poſcit, vt ſaltem murmur hypochondriorum, ſit. Ego murmuris loco quamcumque vergentiam eſſe exiſtimo, vt ſi aluus ſit laxa & humida: ſi verò præterquam quod nulla ſit coctionis nota, inferiores euacuationes ſint admodum ſuppreſſæ, & ſucci alio rapti, quanto morbus videatur eſſe grauior, tanto auſim minus expurgans medicamentum dare, quia tanto certius videtur fore, vt homo moriatur, cum furore aut conuulſione, aut cum interna inflammatione refrigeratis extremis. Quid ergo negabimus, has ob cauſas fieri potuiſſe, vt hic Fullo liberaretur tapſiæ vſu? Cum præcipuè tapſia ſit vehementiſſimum medicamentum, ſi quod aliud expurgantium? Nõ ſanè, ſiquidem Hippocrates narrat. *Dicemus*

D verò fuiſſe factum quoddam à magno errore, neque cordato medico imitandum. Quid ergo faciemus cum res altera ex parte adeo vrget, expurgationem verò non audemus tentare? (nam neque hoc dicere grauabor) mittemus ſanguinem pro ratione virium: ſi id non ſit ſatis, curabimus vſu lenientium medicamentorum ſuccos verſus ventrem molliter reuocare, id ſi rectè cedere cœperit, veniemus fortaſſe deinceps ad expurgantia. Ille color crurum, quaſi eſſet morſus à culicibus, eſt dignum conſideratione, an expurgationem prohiberet, an verò poſceret: Dubitatum de hac re plurimum eſt à noſtris medicis, vbi primum hoc ſymptoma malignarum febrium cœpit eſſe apud nos frequentiſſimum, eſt vero per totam Hiſpaniã, ex quo per multas illius partes cœpit graſſari peſtis, quæ cum quindecim fere annos

iam

iam durauerit, nondum deſtitit. Vocatur hoc
ſymptoma vulgari nomine tarbadillo. Dubi-
tatum verò eſt, vt dixi, an à pharmacis in eo
malo eſſet abſtinendum. Et primum quidem
omnibus ita videbatur, et agendum poſt miſ-
ſionem ſanguinis ex ſecta vena, frictionibus
cucurbitulis cum ſcarificatione, et ſine ea, et
potionibus alexipharmacis, et diaphoreticis,
quod cenſeretur eſſe ſymptoma febrium ma-
lignarum (vt re vera eſt) vbi vero venenoſa eſt
qualitas ſuccorum, timeri debeat ad interna
motus, iuuari verò, ad externa, et euacuatio-
nes profuſæ male ferantur ob periculum lan-
guoris. Verum vſus iam indicauit, miſſiones
ſanguinis ſatis magnas, in huiuſmodi febrium
principiis eſſe neceſſarias, et alui ſubductio-
nes vtiles, tametſi neque per ſcamonium, aut
aliud eiuſmodi, ſed per mitiora medicamenta
aut acriores clyſteres. Neq; ſane ratio repu-
gnat. Nam tales febres pendent ex malignis et
multis, atque adeo craſſis ſuccis: hęcque eſt
maxima difficilis curationis cauſa. Quia enim
maligni ſunt, vrgent, quia multi et craſſi longo
tempore indigent vt ſoluantur. Vix autem eſt
vlla facultas quę plurimum vrgentem mor-
bum, poſſit diu ſuſtinere, cum pręcipuè in ta-
libus maximè omnium repleri ſoleat caput,
quia ebulientibus ſuccis ob malignam putre-
ſcentiam, erumpunt potius illa exhanthemata,
quàm, vt variolę vocatę, vi facultatis expul-
tricis. Eadem autem ebulitio facit repleri ca-
put primum vaporibus deinde ſuccis bilioſis,
poſtremò etiam craſſis. Has ob cauſas talibus,
vbi primum febricitare incipiunt, laſſitudo
quædam magna eſt, cum pulſus magna conſtri-
ctione, et capitis occupatione tamola, mox in-
creſcit febris, et peruigilio laborat homo, ac
nonnunquam delirio, ſimulque erũpunt mor-
ſus culicum poſtremo plerique eorum ſiunt
comatoſi, vt quidam videantur omnino facti
lethargici. Opus eſt ergo ante omnia multi-
tudinem deponere miſſione ſanguinis, quia
non aliter quam ea depoſita, poteſt corpus vẽ-
tilari. Quoniam verò tantam miſſionem ſan-
guinis quanta ad totam deponendã eſſet opus,
facultas præcipuè malignitate labefactata ſu-
ſtinere non poſſet, ſubductione per aluũ opus
ſit, ea enim eſt ſecundo loco magna euacatio
pro multitudine deponenda, quæ etiam id ha-
bet boni, quod à capite reuellit. Ne ſit autem
fortia medicamenta ob febrilem ardorem, ſed
moderata & aſſidua ſubductio alui. In quem
vſum quam plurimis, non ſine magna vtilitate,
clyſterem acrem mox à miſſo ſanguine, ante-
quam perturbatio & lypopſichia, quæ pleroſ-
que talium inuadit conquieſcere, iuſſi infundi:
commoti enim tunc, & exagitati ſucci, abun-
danter in ventrẽ ſecedunt. Poſt hæc frictiones
cũ re aliqua extergente, & poros deobſtruen-
te, vt hordeacea farina, & inunctione laxante
cutẽ, vt chamæmelino, & cucurbitulis, & ſcari-
ficationibus, iuuantur. Nõ quod eã eruptionẽ
exanthematum cenſeam iudicatoriam & ob id
iuuandam (plerumque enim eſt mere ſympto-
matica, ſine facultatis expultricis opera, &
ebuliendo facta) ſed quia maligna vtiliter euo-
cantur ad cutem, poſtquã maior pars per ma-

A iores euacuationes eſt educta. Vomitus in his,
neque ſignificationem vnquam præſtat bonã,
neque vnquã eſt procurandus, quia vt ſectio-
ne ſecunda libri ſexti diximus, in enarratione
hiſtoriæ Simonis, quibus exanthemata ſunt
vomitus non confert. Nimirum os ventriculi
acrioris ſenſus eſt, & cordi ac capiti vicinior,
quam vt maligni ſucci in illud debeant con-
uocari. Si verò non conuocati ſponte in os
ventriculi influunt leui auxilio, vt tepida aqua
inde reiiciendi ſunt, mox fouenda pars aliquo
roborante medicamento, idque curandũ ante-
quam mittatur ſanguis, & ſi nondum miſſus ſit,
aut nondũ ſatis. Subductoria verò pharmaca,
in ventriculi fundum conuocare incipientia,
B vt trahunt, ita mox deorſum trudi faciunt.

79 *IN Olintho Nicoxenus ſimiliter die ſeptima vi-
debatur liberatus cum ſudore. Sorbitiones acci-
piebat velut botrum ex ſole. Decima ſeptima die
acceſſi ad eum. Lingua vrebatur: calor exterius non
valde fortis. Exolutio corporis grauis, vox clangoſa,
vt laborioſum eſſet audire, clara tamen tempora
collapſa: oculi caui: pedes molles & tepidi. Secundũ
lienem diſtentio. Clyſterem non admodum accipere
poterat, ſed reſiliebat. Ad noctem prodiit ſtercus
compactum & paucum, & aliquid ſanguinis, arbi-
tror à clyſtere. Vrina pura pellucida: decubitus ſupi
nus: crura diducta ob exolutionem. Penitus vigil. In-
tra viginti dies calor eſt mitigatus. Potus qui ex fa-
rina, ſed & qui ex pomis ſimul & mali punici ſuc-
C cus & lentis cocta frigidus, & farinæ lotura cocta
frigida, tenuis ſorbitio. Superſtes manſit.*

Nicoxenus (inquit) ſimiliter die ſeptima
videbatur liberatus cum ſudore. Ego non in-
telligo ſimiliter liberatum videri, atque Fullo-
nem in Syro. Nam Fullo non eſt viſus liberari
die ſeptima, neque ante decimam octauam ne-
que tunc quidem, cum ſudore: ſed ſimiliter af-
fectum atque illum, viſum fuiſſe liberari cum
ſudore die ſeptima, Nimirum hic quoque, vt
& Fullo ſyrus, laborauit febre maligna cum
exanthematis cum tamen die ſeptima adeo
remiſiſſet febris, vt ille videretur ab ea libera-
tus, rurſus exacerbata eſt. Sorbitiones acci-
piebat (inquit) velut botrum ex ſole. Hoc eſt
ſuccum botri inſolati, expreſſum. Haud ſatis
D conſtat ex ipſa phraſi, an hoc dicat, velut vi-
ctum quo vteretur, an velut occaſionem ægro-
tandi, narrans. Mihi quidem, ob facultatem
potionis & morbi naturam, videtur conſen-
taneum, eam fuiſſe occaſionem febricitandi
aut febris augendæ. Nam muſtum, vt libro ſe-
cundo de dieta ab Hippocrate dicitur, feruet
in ventre, nimirum vt in doliis. Cùm ergo di-
ctum nuper ſit, cauſam exanthematum per fe-
bres malignas, eſſe ſanguinis feruorem, conſtat
nullam potius eſſe poſſe eius mali occaſio-
nem, quam muſti ex inſolatis botris expreſ-
ſi, potationem. Præterit reliqua Hippocrates,
vt qui non viderit, ſed relatu agnouerit tan-
tum, eum ægrotaſſe ſimiliter ac Fullonem,
& dicit, decima ſeptima die acceſſi ad eum.
Symptomata omnia quæ ſe in ægroto dicit vi-
diſſe, referebant febrem malignam, vrentem
in-

interius magis quam exterius, & langorem facultatum inferentem, & conuulſiotium quiddam, & raptum humorum in ſuperna, quæ omnia febribus illis, quibus ſuperueniunt dicta exanthemata, familiaria ſunt. Nam lingua vrenda, & calor exterius non valde fortis, & pedes tepidi, ſignificabant vrentem calorem in viſceribus: exolutio corporis grauis, & pedes molles, hoc eſt, laxi, & nullam habentes firmitudinem, & decubitus ſupinus, & cruræ diducta ob exolutionem, ſignificabant langorem facultatis animalis: tempora collapſa & oculi caui, vitalis, & naturalis: Vox clangoſa, ita vt laborioſum eſſet audire (ideſt percipere quę dicerentur) clara tamen, & clyſterem accipi non poſſe, ſed reſilire, conuulſoria erant. Niſi forte flatus occupans inteſtina, arcebat clyſterem, cui atteſtaretur diſtentio ſiniſtri hypochondrii, aut fortè ſtercus durum obturans rectum inteſtinum, quod ad noctem prodiit à clyſtere cum modico ſanguinis Hippocrates cauſam & excreationis ſanguinis reiicit in clyſterem, atque quandoquidem ille dicit. ita cenſere equum eſt, maxime ſi ex cucumere ſilueſtri, quo veteres frequenter vtebantur, aut re alia tali paratus erat clyſter: ſcimus tamen etiam citra clyſteres, excerni, nonunquã ſanguinem, ob ſolas fæces duras & compactas, atque eam ſolam cauſam dyſenteriæ faciendæ, eſſe ſolere: verum ſiccitas tanta fæcum, & vrina pura ac pellucida, & vigilia illa magna, raptum in caput innuebant. Tamen cum hæc omnia haberet, manſit ſuperſtes, & mitigatus eſt calor intra viginti dies, neque mirum. Nam tametſi morbus hic periculoſus eſt, experimento tamen longo didicimus, multo eſſe plures, qui ab eo liberentur, quam qui interant. Dicit eum, vſum eſſe potu qui ex farina, ſcilicet ſorbitione polentæ, & qui ex pomis ſimul cum ſucco, ſcilicet, aliquo pomi cuiuſpiam acidi. Nam & potu mali punici, & decocto lentis frigido, & lotura farinæ cocta, & frigida, hoc eſt, aqua cocta per quam colata ſit farina, & ea quidem poſt cocturam refrigerata. Quę potiones ad extinguendum feruorem, & obtundendas acres qualitates, videntur idoneæ non tamen adeo ad incidendum, & aperiendum, & diducendum in corporis habitum quod ille morbus videtur deſiderare. Eſt tamen hic animaduertendum, etſi plerũque ea febris, ex ſanguine craſſo, & putreſcente malignè, naſcatur, non tamen ſemper: ſed vt morbos alius pleroſque, differentiam accipere ex materia, eſſeque aliquando febrem malignam cum exanthematis, pituitoſam aliquãdo bilioſam, aliquando etiam atrabiliariam, & curationem etiam ita variare huic non tam craſſorum, quàm acrium, & tenuium fuiſſe redundantiam, indicauit vſtio, & peruigilium: ſolent enim quibus admiſta pituita eſt, comate premi Ob id contulerunt illæ potiones, quæ alijs eſſent aduerſiſſimæ. Fuiſſet tamen huic aduerſiſſimum, therica vti, aut decoctis ex herbis calidis quantumuis eſſent alexipharmacæ, vt dictamni, & ſcabioſæ, & cardui benedicti, quod aliis talium ſolet eſſe vtile.

80 A *Fullonum inguina intumuerunt dura, & ſine dolore, & circa pubem & ceruicem ſimilia, magna, febris, ante decem tuſſiculoſi à rupturis. Tertio menſe aut quarto venter diſtentus eſt. Calores ſuperuenerunt, lingua ſicca ſitis, deiectio vtrique, difficiles mortui ſunt.*

Hæc eadem dictio occurrit in libro quinto, atque adeo longè emendatior, hanc enim corruptam eſſe & vitioſam conferenti cum illa, facilè conſtabit: neque quidem ego alioꝛſum hanc hic ſcribi volui, quàm vt ob oculos ponerem eius corruptionem, & lectoribus indicarem, hunc locum ſecundum illum emendari debere. Illuc habebatur hoc modo: fulloni
» inguina intumuerunt, dura & ſine dolore, &
B circa pubem, & in ceruice ſimilia magna fe-
» bris, primum quidem lenta tertio, menſe quar-
» to venter diſtentus eſt, febres ſuperueniebant
» lingua ſicca, ſitis. Deiectiones per inferna dif-
» ficiles mortuus eſt. Itaque vbi hic legitur τῶν γναφέων, id eſt fullonum, illic τῷ γναφέϊ, ideſt fulloni, & tota hiſtoria hic narratur de multis, illic de vno. Conſtat verò quam ſit probabilius, morbum vnicum, in vnicũ, quàm in multos homines, incidiſſe, vt quo videatur figmentum, fullones multos eodem omnino morbo laboraſſe. Rurſum vbi hic legitur πυρετὸς ἔμπροσθεν δέκα, βηχώδεες ἀπὸ ῥηγμάτων, ideſt febres ante decem, tuſſiculoſi à rupturis, illic legitur, πυρετὸς μὲν πρῶτον βληχρὸς τριτ. ideſt febris primum quidem lenta tertio, quæ lectio quam ſit conſona, conſtabit legenti loci
C illius enarrationem: cum tamen quę hic occurrit ſit ineptiſſima. Nam in morbo qui à ſcirrhis incepit, non eſt conſentaneum, febrem ortam eſſe ante decem dies, multo minus ceſſaſſe ante decem dies, ſi id placeat intelligere. Iam verò vix poſſis intelligere, quid ſit illud tuſſiculoſi à rupturis. Certè nihil eſt, niſi mendum. Illud verò, deiectio vtrique difficiles, ineptum & incongrum eſt, congruentius illud, deiectiones infernæ difficiles. Legendũ itaque, pro ὑποχώρησις ὑποχωρήσιες pro ἑκάτερα κάτω ac poſtremo pro ἀπέθανον ἀπέθανεν.

81 *Cholerica ex carnis eſu, maxime verò porcellorum crudiorum, & excitere, & ebrietate vini*
D *odorati veteris, & inſolatione, & ſepia, & locuſtis, & gammaris, & olerum eſu, maxime porri, & ceparũ, adhuc autem & lactucarum coctarum, & braſſicæ, & lapthi crudioris, & à placentis, & melitis libis, & à fructibus horariis, & cucumere pepone, & vino ac lacte permiſtis, & orobis, & polenta recenti, cholerica præcipue in æſtate, & febres intermittentes, & quibus rigores accedunt. Hæ aliquando maligne fiunt, & ad morbos acutos perueniunt. Sed cauere oportet. Maxime autẽ tales morbos arguit quinta, ſeptima, aut nona, melius autem vſque ad quatuordecimam obſeruare.*

Cholera morbus, ſiue ad humore bilioſo, ſiue ab inteſtinis, quæ choladas vocabãt veteres, vt Trallianus cẽſet, appellatus, morb⁹ eſt notiſſimus, perinde ac acutiſſim⁹, & periculoſſimus
cius

eius ſymptoma eſt aſſidua ſimul,& deiectio, & vomitio, tametſi eſt etiam alia quæ Hippocrati vocatur cholera ſicca, per quam ſunt ad ambas excretiones irritamenta aſſidua,etſi ipſæ excretiones non ſunt. Ambæ choleræ, & ſicca inquam,& humida naſcuntur ab eiſdem cauſis,vt nauſeæ ſcilicet,& vomitiones. *H*as fortaſſe ambas affectiones reſpiciens dicit,nomine multitudinis,cholerica. Duas habet hæc dictio partes,prima continet cauſas,quæ choleram morbum ſolent facere,ſecunda tempus quo ea maximè ſolet fieri,ſimulque morbos alios,qui eodem tempore fieri conſueuerunt. Morbum hunc fieri debilitato ventre toto,aut ob incoctionem multi aut incoctilis, aut corruptionem cibi facilis aut qualitatem aliquam lædentem, velut acrem,aut nitroſam, aut pinguem,receptiſſimum eſt, atque ita eum ſolere naſci ab eſu pinguium, & oleoſorum (quod hæc reſoluunt ventrem, & velut in fumoſam, & rancidam qualitatem facilè vertantur,cuiuſmodi carnes pingues) aut dulcium:quod hæc facilè bileſcant (Huiuſmodi ſunt itria, & placentæ) aut concoctu difficilium, quod incocta maneant (huiuſmodi ſunt male elixatæ,aut aſſatæ carnes) aut leuium redundantium vt multa humiditate,quod facile corrumpantur (huiuſmodi ſunt,olera,& fructus horarij) aut nitroſorum (huiuſmodi ſunt legumina, & quædam olera) aut acrium, & exurentium: cuiuſmodi ſunt aromata, & vinum forte, & meracius. Aliquid horum ineſſe omnibus hic enumeratis cauſis,quin & earum quibuſdam multa,facilè conſtare poteſt. *N*am carnes porcellorum ſunt excrementoſę,& corruptu faciles crudiores verò,id eſt male aſſatæ, etiam concoctu difficiles. *H*anc ob cauſam,& libro quarto de ratione victus in acutis,ita ſcriptum eſt porcellorum carnes prauæ ſunt, cum fuerint crudiores,aut ambuſtæ: præcipuè autem choleram gignunt,& turbationem faciunt. Cicer nitroſum quiddam habet,vt & ſepia, & locuſtæ, & gammari, & braſſica, & lapathum crudius,& eruũ,quæ etiam omnia concoctu ſunt difficilia,etſi non omnia æque,ſed ſepia, locuſtæ,et gammari,multo plus. Ebrietas vini odorati veteris,et inſolatio, ideſt longa mora in ſole,faciens æſtum,vrendo faciunt choleram, biliosum enim reddunt ſanguinem, et fluxiones commouent. Olera etiam acria vt porri,et cepæ,eiuſmodi ſunt,replentia ſcilicet acribus et naturam irritantibus,ſuccis. Conſiderandũ *H*ippocratem vituperare lactucas coctas, et braſſicam,ac lapathum,crudiora. Durum certè videtur inter choleræ cauſas recenſere eſũ lactucarum coctarum, oleris adeò à medicis omnibus commendati,et vt illis videtur,innoxij. Certè lactuca vix habet vllam qualitatem noxiam, eſt nihilominus frigida, et humida, quapropter nimius eius vſus replere poterit ventrem cruda humiditate. itaque vt olera omnia (etſi minus quam alia) poteſt hoc quoque debilitare ventriculum,ſi omnino immoderatus ſit eius vſus:et eam noxam fortaſſe infert citius,cocta,quam cruda,contra ac braſſica,blitum,et beta,et alia eiuſmodi. *H*æc enim qualitatem quum habeant malignam,et nitroſam,

A elixatione indigent, vt eam deponant: lactuca verò cum nullam habeat,neque ablutione quidem indiget vt corrigatur, et coctura fit laxior,et exoluẽs. Quapropter Dioſcorides ita ſcriptũ reliquit,ſtomachicis illotas eſſe prodeſt. Non ergo eſt quod medici tantopere grauentur concedere febricitantibus lactucas crudas,et coctis vti ſemper cogant præcipuè in æſtate. Nam Galenus ipſe cum antea multo tempore eſſet vſus lactucis crudis, non alia cauſa dicit ſe coctis vti cœpiſſe quàm quod dentes iam eſſent deteriores, vt ipſe teſtatur ſecundo de alimentorum facultatibus. Placentæ,et melita liba,pinguia ſimul ſunt, et dulcia, et vtraque ratione noxia. Fructus horarij (vt dixi) ſunt corruptionis faciles. Vbi legimus, B et cucumere pepone,legitur græce, καὶ σικύου, πέπονος dicere quidẽ poſſet καὶ σικύου. καὶ πέπονος ideſt, et cucumere,et pepone,et recte quidem nam vt Gal. ſecundo de alimentis dicit vterque choleram gignit, etſi pepon magis quàm cucumer, vt qui craſſior illo eſt: verùm quandoquidẽ citra particulam coniungentẽ dicit, καὶ σικυοπέπονος ideſt et cucumere pepone, videtur mihi ambabus illis vocibus ſignificare ſolum peponem,quia vt Galenus dicit capitulo 4. illius libri medici quidam voluerunt peponem appellare, ſed componentes σικύου, πέπονος. Ita mihi videtur hoc loco legendum σικυου πέπονος οἰνόγαλα id eſt, ex vino, et lacte parata potio,antiquiſsimis in vſu fuit, occurritque iam antea in ipſo hoc opere ip- C ſius mentio. Nam libro ſecundo ſectione 5 cõmendabatur ad fracturas oſſis in capite: nunc recenſetur inter choleram inferentes cauſas et ſanè ſatis probabilius eſt hoc quam illud,licet illius quoque quam potuimus probabilẽ reddimus rationem ſuo loco. Nam lac aceſcit facile,acidum uerò, uinum quoque trahet in aceti naturam,aceto uerò cum lacte permiſto, nihil uentri magis aduerſum,quia lac ipſum in grumos,et ſerum reſoluit, et flatu dirumpit. Itaque œnogalactis potionem hac ratione eſſe periculoſam,ego maxime probo. Polentam non adeo uideo uituperari ab antiquis, quin potius ad eas choleras quæ ab acribus ſuccis excitatæ,attemperantium ciborum ac potuũ uſum deſiderant, uti ea iubeant, ſolum uideo *H*ippocratem 2. de ratione uictus in acutis dicere,polentam recentem turbationem face- D re, non aſſuetis ea uti: id uerò non dicit, ut polentæ recentis uitium, ſed ut conſuetudinis uim explicet, atque ſi id quod nunc dicit iuxta illud interpretemur, intelligendum eſt, polentam recentem afferre ſolere choleram quibuſdam ob deſuetudinem ea utendi. Polenta teſtibus,Gale.3.de alimentis, et Plinio cap. 25.lib.22.parabatur ex farina hordei toſti, atque ob id firmandi potius ac ſiſtendi uentris, quàm euertendi uim habere putabatur,tamen recens parata,in ſolitis ea uti,euerti uentrem. In ſecunda dictionis parte dicit cholerica, ideſt choleras morbos, præcipuè fieri in æſtate. Nimirum æſtate, et autumno inopia naturalis caloris laborant,et debiles ſunt uentres, et bilis facile in eos confluit. Addit et febres intermittentes,et quibus rigores accedunt,

leget intelliget facilè, hanc non eſſe vnicam ſimplicemque narrationem, ſed geminam, primam quidem continere hyſtoriam Pherecidæ, qui die nona mortuus eſt, & laborauit ea malignæ febris ſpecie, quam nunc in hiſtoria ſullonis frequentem eſſe dixi, cum exanthematis ſcilicet morſibus culicum ſimilibus: alteram alterius cuiuſpiam cuius nomen vetuſtate deletum eſt, quieſt liberatus. Pertingit prima narratio vſque ad illa verba. Excrearat autem, & antea parua alba lactea. Secunda incipit ab illis, poſt cœnam in ſomno horruit. Hoc verò adeo eſt apertũ, vt ſola admonitione opus ſit.

83 A*Ndrotali, aphonia, ignorantia, delirium bis ſedatis ſupererat multis annis, & recidiua fiebant, lingua permanebat totum tempus ſicca, niſi, colluerctur, loqui non poterat, & valdè amara erat plerumque aliquando autem & cordis dolor. Venæ ſectio ſoluebat hæc, aquæ potus, aqua mulſa. Helleborum bibit nigrum. Bilioſum non prodibat niſi paucum, tandem hyeme decubuit, & extra ſe exiit Et pathemata linguę ſimilia, Calor tenuis. Lingua decolor. vox peripneumonica, à pectore ſtragula reiiciebat, & ſe educi iubeat vt micturum, nihil potens aperte loqui, neque exiſtens apud ſe: educebant ipſum. Ad noctem eſt mortuus. Duobus, aut tribus diebus decubuit.*

Hæc eadem hiſtoria occurrit in quinto libro, ſed quia imperfectius quam hic ſcripta, eius enarrationem in hunc locum diſtulimus. Quamplurimos tentare ſolent paſſiones apoplecticæ, humore quopiam repente irruente in cerebrum, quibus id malum non firmatur, neque fit integrè, ſed velut inchoatur, ſignificanturque illa grauiſſimorum malorum initia, quibuſdam, minoribus quidem quam apoplecticis fieri ſolent, velut in via tamen ad illa poſitis. *H*uiuſmodi ſunt vertigo magna, & aphonia, hoc eſt loquelæ interceptio, & ignorantia quædam omnium rerum (in hoc genere eſt ſtupor mentis, & obliuio) & delirium. Hoc quidem ſolum ſi accidat, aliud indicat quam apoplecticam paſſionem, coniunctum tamen cum aliis ſignificat etiam illam, & quandam facientis cauſæ differentiam. Nimirum humorem qui occupare cæpit, & obſtruere cerebrum, bilioſum, aut atrabiliarium eſſe, Ab omni enim ſucco multitudine obſtruente, fieri poſſunt illæ paſſiones. Nam vel à craſſo flatu fieri ſolent earum quædam. Hic igitur Androthales, ſeu, vt in quibuſdã codicibus legitur, Androphanes, tale quidã aliquãdo paſſus eſt repẽte, atq; quia apparatus nõ fuit adeo magnus non eſt factus apoplecticus, ſed proceſſit læſio cerebri vſq; ad aphoniã, & ignorantiã, & delirium. Multi, vt albi dictum eſt, etiam ſine verbis delirant, geſtibus, & ſignis. Hic autem fortaſſe (ita vt fit) aphonia, & ignoratione rerum primum laborans, vbi loqui cœpit, delirauit. Cum ergo paſſio adeò fuiſſet exigua, vt ne leuis quidem apoplexia dici mereretur, ſed velut quoddam initium, ceſſauit: & ſuperuixit homo multis annis, non ita tamen ſanus, vt non rediret aliquando ſimilis paſſio. Nimi-

A rum manebat interius idem apparatus, qui à principio fecerat. Quem indicabat lingua ſemper ſicca, adeo, vt niſi collueretur, loqui non poſſet, & plerumque valde amara: & cordis dolor, hoc eſt dolor oris ventriculi, qui aliquando incidebat. Hæc omnia ſignificabant vitioſi, & bilioſi ſucci redundantiam circa caput, & ventriculum, cui caput facillimè conſentit. Cum itaque vixiſſet aliquot annos hoc modo: tandem hyeme decubuit, & intra duos aut tres dies mortuus eſt, factus (arbitror) apertè ac ſummè apoplecticus. Primum verò extra ſe exiit perturbato cerebro, & linguæ erant ſimilia pathemata, ſiccitas, ſcilicet, & immobilitas, erat iam tunc decolor, & albida, ob naturalis caloris extinctionem.

B Vox erat peripneumonica, quaſi ſtrangularetur, & nihil apertè loqui poterat, & cum angeretur iam ob ſtrangulationem, reiiciebat à pectore ſtragula, & cum reſolutio iam inciperet ſorpere, ob reſolutionem veſicæ vrgebatur cupiditate mingendi, & perturbatè, vt poterat ſe educi iubebat, vt micturum, & educebant ipſum qui aderant, ille verò reſolutus poſtremò totus, ad noctem mortuus eſt. Interponit Hipp. quædam ad huiuſmodi affectus curationem ſpectantia. Venæ ſectio) inquit ſoluebat hæc, aquæ potus, & aqua multa. Hanc certè curationem hoc caſu ego maximè recipio, ac probo. Suſpicorque Androthali, ob hæc eſſe productam tot annos vitam: mortuum verò poſtremo eſſe, quòd cùm biberit helleborum nigrum aliquoties purgandi gratia, nihil tamen ſit iuuatus, quia non euacuabã

C tur qualia euacuari oportebat. Nam bilioſum non prodibat niſi paucum. Curatio autem optima, & quæ hoc caſu poteſt conferre maximè eſt, ante pharmacum vias laxiores facere, & bilioſum ſanguinem ſupernis partibus quibus hæret, ſectione venæ detrahere, & aquę vſu tẽperare, & vſu longo mulſæ facere lubricã aluũ verum citra hæc, helleboro bilioſum nõ cedit, & homo neq; purgatur, neq; adiuuatur. In eo igitur cui tale quid acciderit, & talis eſſe videatur humoris ſpecies, venam ſeca pro virium ratione, & aqua vti iube, & mulſa interimq; cibi boni ſucci mediocri quantitate. Mox ſuccedunt hiſtoriæ Nicanoris, Damoclis, Parme-

D niſci, & ſeruæ Canonis, quæ eædem, & eodem ſcriptæ ordine occurrerunt in quinto libro, atq; eiſdẽ verbis, præterquã ꝙ hiſtorię Parmeniſci illic nihil erat præter principiũ, ſed ego totã hinc illuc tranſtuli: atq; enarraui cum reliquis, quas nũc ideò repetere, nihil refert. Vt neq; hiſtoriã ſerui Timocharis, neq; pueri Nicolai, cuius etiam initium ſolum in libro quinto eſt, tamen eſt ea quoq; à me illuc tranſlata. Itaque licet mihi nunc vſque ad hiſtoriam Metonis tranſilire.

84 M*Etoni poſt pleiadum occaſum febris, lateris ſiniſtri dolor vſque ad clauiculam, atque is, adeo grauis, vt quieſcere non poſſet, & ardor tenebat. Deiectio multa bilioſa, In tribus diebus ferè ceſſauit dolor, calor autem circa ſeptimam aut nonã. Tuſſis aderat. Exceationes neque bilioſæ, neque multæ fiebant, pituitoſæ verò tuſſes ſequebantur. Cibos guſtabat.*

bat. Aliquando exibat velut ſanus. Apprahendebāt autem quandoque illum calores tenues exiguum tēpus. Sudores exigui fiebant ad noctem, ſpiritus in febre denſior, maxillarum rubor, circa latus grauitas, & ſub alis, & ad humerum. Tuſſes tenebant. Pharmacum per ſuperna eduxit bilioſa: tertia poſt pharmacum exijt pus, ab initio verò infirmitatis quadrageſima. Repurgabatur circa trigintaquinque alios dies. Et ſanus factus eſt.

Hic pleuritide laborauit primum, cuius intra tres dies dolores ceſſauerunt ceſſante fluxione, tamen non eſt liberatus, ſed inflammatio eſt ad ſupputationem conuerſa, & ob id iam inde factæ non ſunt excreationes, neque multæ neque bilioſæ, quales ſcilicet ex materia propria fierent, ſed tamen tuſſes pituitoſæ, hoc eſt per quas nihil excrearetur, niſi pituita, ex ea quæ naturaliter colligitur ex pulmone. Conſtat huic ceſſaſſe fluxionem tertia, ſupporationem verò ferè perfectam eſſe intra nonum dies, quia eo tempore ceſſauerunt calores, qui pure iam confecto, exigui manere conſueuerunt. Vomica puris quadrageſima à prima rupta eſt, iuuit fortaſſe, vt rumperetur, vomitio à pharmaco facta. Purgatus deinde eijs trigintaquinque euaſit. Habuit hic quidem omnia ſigna ſuppurati, & euaſuri, iuxta ea quę in prognoſtico ſcripta ſunt ab Hippocrat. Nam calores interdum ſientes, & ſudores nocturni: ſpiritus in febre denſior, & maxillarum rubor, & grauitas circa latus pro dolore, & permanentes tuſſes, ſuppurati erant. Interim cibos guſtare, hoc eſt libenter accipere ſuppurationis ſalubris. Multa etiam deiectione bilioſa non potuiſſe perſanari, ſed cum maximè videretur liberatus, ſuppuratum manſiſſe, iuxta morbi conditionem euenit. Nimirum in pleuritide, & reliquis thoracis morbis, niſi in raris quibuſdam naturis, non probatur alui profluuium.

85 *VXori Theotimi in ſemitertiana anxietas, & vomitus, & horror ſimul cum febris inciperet, & ſitis: procedente verò, cùm febris inciperet, calor ingens. Cùm melicratum potaſſet, & vomuiſſet, horror, & anxietas, ſedata ſunt. Et poſtea quod à ſida.*

Bis dicitur in breui hac dictione, cum febris inciperet primo loco ſignificat primam paroxyſmi partem, quo ſignificato dicimus cùm aliquis rigere incipit, ei iam incipere tertianam febrem, nimirum vocantes ipſum rigorem primam febris partem: ſecundo loco ſignificat reliquum paroxyſmi præter inuaſionem. Quo ſignificato, cum finitur rigor dicimus febrem incipere, diuidentes ſcilicet paroxyſmum in rigorem aut horrorem, & febrem. Deſcribit ergo hic *H*ippocrates febris ſemitertianæ, qua vxor Theotimi laborauit paroxyſmos, & dicit quibus ſuccurretur, & dicit quibus ſuccurretur, & in ipſa inuaſione, & deinceps in febre. Fuiſſe dicit ei cum febris inciperet, hoc eſt in ipſa febris inuaſione, horrorem cum anxietate, & vomitu, & ſiti: procedente verò paroxyſmo, cum finito horrore

A febris iam inciperet, calorem ingentem. Datum verò eſſe in initio melicratum, tepidum ſcilicet vt vomeret, & ita ſedata eſſe horrorem, & anxietatem, vacuata certè bona parte ſuccorum, qui in ore ventriculi aceruati, ea ſymptomata inferebant: & poſtea cum iam febris arderet, datum eſſe quod ex ſida. Quidam vertunt ſuccum mali punici. Hippocrates verò dici τοιοῦτος εἴδει quo nomine non video ab autore quopiam vocari malum punicum. Si verò vocari poſſit, mihi placeret ita legi, quandoquidem malo punico, in feruore præcipuè patientis oris ventriculi, nihil conuenientius eſſe videtur. Atqui ſuſpicor ſidam facultate punico eſſe ſimilem, vt eſt figura. Nunc incognita eſt, deſcribitur à Theophraſto lib. 4. de hiſtoria plantarum ca-
B pit. vndecimo. Verum quandoquidem eſt incognita, tu vteris Hippocratem imitatus, in ſimilibus feruoribus, malorum punicorum ſucco. Diopithis ſororis hiſtoria eiſdem prorſus verbis occurrerat in quinto libro.

86 *VXori Apomoti, in hemitrito, circa Arcturum, grauis cardialgia in apprehenſione, & vomitus, & ſtrangulationes ſimul inſtabant vterinæ, & in dorſum dolores iuxta ſpinam: cùm autem huc ei peruenſſent, ſoluebantur cardialgiæ.*

C Velut vxori Theotimi, in apprehenſione ſemitertianæ, anxietas vomitus, & horror fiebat, ita huic cardialgia, vomitus, & ſtrangulationes ex vtero, vitioſo ſucco incumbente ſimul in vterum, & os ventriculi. Fiebat verò paulò poſt ſolutio cardialgiæ dolore eunte in dorſum iuxta ſpinam, qua ſcilicet deſcendit ex ore ſpinæ affixa, gula. Quapropter ſignificat rectitudo, ſolutionem cardialgiæ fieri, ſucco ab ore ventriculi, in gulam abſcendente. Iuuaretur hęc quoque vomitu ex mulſa: nam ſolueret vomitus cardialgiam, & dolorem dorſi anteuerteret, & reuelleret ex vtero, quem interim calidis aliquis, & laxante inunctione, velut anethino ſuſirino, foueri oportet.

87 *TErpidæ matri, ei quæ à Doriſco cum corruptio facta eſſet menſe quanto gemellorum ex caſu, ab altero quidem ſtatim velut in tunica quadam li-*
D *berata eſt, ab altero verò prius vel poſterius quadraginta diebus, liberata eſt. Poſtea autem concepit in ventre: anno verò nono dolores graues ventris in multum tempus inceperunt. Aliquando quidem ex ceruice, & ſpina: conſidebant autem in hypogaſtrium, & inguina: aliquando verò ex genu dextro. Conſidebat autem in eundem locum: & cum circa ventrem dolores erant, eleuabatur venter, cum verò ſedarentur coincidebat cardialgia. ſtrangulationes non aderant, ſed frigus corporis, quaſi in aqua iaceret. Tempore quo dolor fiebat, reuertebantur per totum corpus dolores, mitiores quam in principio. Allia ſilphium, acria omnia, non conferebant, neque dulcia neque acida, neque vina alba, ſed nigra, & balnea raro. Initio etiam vomitus graues fiebant, & ciborum excluſiones, & per dolores, non apparebant muliebria.*

Om-

Omnia hæc mala fuiſſe vterina inſinuat Hippocrates inchoans narrationem ab abortu, qui nouem ante annis factus erat, quamquam ab eo non adeo læſus manſit vterus, quin poſtea conceperit, atque vt ego intelligo, pluries, ſiquidem tam multi anni exacti ſunt, menſtruis nondum deficientibus. Non enim defeciſſe per ætatem conſtat, quandoquidem dicit per dolores non apparebant muliebria, quaſi ſcilicet apparere ſolerent. Cum ergo huic ex abortu, difficili ſane, & periculoſo (ſiquidem gemellorum, & mẽſe quinto, in quo ſolent acetabula eſſe firmiſſima, & ab altero vix ſe quadraginta diebus expediuit) læſus non nihil maneret vterus anno nono (cum interim aliquoties concepiſſet) incepit morboſa admodum eſſe ex vtero, fuitque multum tempus. Inceperunt dolores graues ventris qui diuerſimodè fiebant: aliquando quidem ex ceruice, & ſpina incipientes conſidebant in hypogaſtrium, & inguina: aliquando verò incipientes ex genu dextro, conſidebant in eundem locum, in hypogaſtrium ſcilicet, & inguina, vbi vterus ſitus eſt, & cum ibi erant dolores, eleuabatur venter, cum ſedabantur eius loci dolores, fiebat cardialgia, repente ſcilicet humore in ventriculum, qui etiam patiebatur cum vtero. Nam initio etiam fiebant vomitus graues, per quos cibi omnes quos accipiebat, reijciebantur. Etſi hic morbus vterinus erat, & cum ſuppreſſione menſtruorum fiebat (non enim apparebant muliebria, cum dolores tenerent) non tamen afferebat ſtrangulationes, quales fieri ſolent ex vtero, ſed refrigerationem corporis, quaſi in aqua iaceret. Nimirum non pendebat malum ex frigidis ſuccis aut flatibus, ſed ex acribus. Frigida enim aura inde aſcendens, occurrenſque cordi, reſpirationis tollit vſum, atque ita & reſpirationem: acria verò mordendo calorem intro reuocant. Hanc ob cauſam, neq; alia neq; ſilphium ſiue laſſer, neq; alia acria, quæ infrigidis vteri paſſionibus conferre ſolent, neque conferebant, neque dulcia, quia & hæc facile bileſcunt: neque verò acida, quia vterus male fert eorum vſum, neque vinum album, calidius enim, & mordacius eſt magna ex parte hoc: ſed vinum nigrum, & balnea rara, attemperando ſcilicet. Arbitror verò cauiſſe medicos balnea crebra, ne humiditas creſceret. His rebus mitigata ſunt mala, ac poſtremo cum dolores fierent, non iam fiebant quales à principio, ſed reuertebantur mitiores quidam per totum corpus, quaſi ex pauciori, & mitiori cauſa pendet malum, & vtero minus iam affecto.

88 *VXori Cleomenis circa Zephiri flatus, ex nauſea, & laſſitudine, lateris ſiniſtri dolor, incipiẽs à ceruice, & humero. febris, & horror, & ſudor. Incepit autem febris, neque deſijt ſed intendebatur, et dolor grauis, tuſſis, excreatio ſubcruenta, pallida, multa. lingua alba, deiectiones mediocres humidæ, vrinæ bilioſæ. Quarta ad noctem muliebria venerunt multa. ſoluta eſt tuſſis, & excreatio, & dolor. Calor autem tenuis.*

A Non arbitror, nauſeam, & laſſitudinem vt cauſas procatarcticas morbi, hoc loco nominari, ſed velut exordia, & initia illius: non inquam quòd nauſea, & laſſitudo morbum fecerint, ſed quòd ille à nauſea, & laſſitudine incæperit. Itaque mulier primum laborabat nauſea & laſſitudine ſpontanea, deinde ſucceſſit lateris ſiniſtri dolor, incipiens à ceruice, & humero, & febris, & horror, & ſudor, & cum incepiſſet febris cum horrore, & ſuperueniſſet ſudor, haberetque ſpeciem intermittentis, non tamen deſijt, ſed manſit, & intendebatur, & dolor etiam grauis, hoc eſt, moleſtus, intendebat & tuſſis, & erat excreatio ſubcruenta, pallida, & multa, & lingua erat alba, & deiectiones

B mediocres humidæ: hoc eſt quantitate, & multitudine mediocres, ſubſtantia autem humidæ: vrinæ bilioſæ. Huius morbi præcipuam cauſam fuiſſe menſtruorum ſuppreſſionem, & in ſupernas partes recurſum, euentus indicauit: præterquam quod ex ipſius ægrotæ narratione, id oportuit diſci: nam quarta die ad noctem venerunt muliebria multa, ſoluta ſunt tuſſis, & excreatio, & dolor, mãſit tamen calor quidam tenuis, hoc eſt, exigua quædam febricula. Nimirum ſanguis alioqui per vterum affluxurus, per venas communes regurgitauerat in latus ſiniſtrum, qua mamma eſt, vſque ad ceruicem, & humerum, vt ſane euenit ſæpiſſimè. Nimirum habet vterus cum partibus thoracis communes venas non exiguas, ob quas videmus à partu difficili, aut repentina

C menſtruorum ſuppreſſione, fieri quibuſdam dolores laterum, quibuſdam veras pleuritides, alijs peripneumonias, alijs aſthmata. Ita igitur huic facta eſt pleuritis ob recurſum ſanguinis, cuius rurſum per inferna euacuatione ſoluta eſt, ſuperfuit ſolum febricula exigua, quę forte, præter pleuritidem, pendebat ex aliqua putreſcente per venas pituita, & bile, quas lingua, & vrina indicabant. Habes hic exemplum iudicationis die quarta factæ, rei vt ego exiſtimo, non tam raræ, quàm Galeno viſa eſt, & Archigeni. Hiſtoriæ vxoris Epicharmi, & vxoris Polemarchi, quæ hoc loco occurrunt, enarratę ſunt in quinto libro, & ex vtriſque locis lectio reſtituta.

89 D *LIciniæ ſorori ſeniori vomitus omnium quæ accipiebat diebus quatuordecim ſine febre Cruentarum vomitionum reiectiones: & contractá ſtrangulatio ad cor procedebat. Caſtoreum, ſeſeli, & ſuccus ſidæ, omnia ſedauerunt: abſceſſit autem dolor moderatus ad partem inanem Bulbi ſuccus, & vinum lacteum auſterum, & panes quam minimè ex oleo.*

Strangulationem ex vtero eſſe hanc paſſionem, ob menſtruorum ſuppreſſionem factam, ſymptomata indicant, & confirmant remedia. Nam contracta ſtrangulatio ad cor procedẽs, nihil potius ſignificat, quàm eam ſtrangulationem. Videntur enim ſibi mulieres ita affectæ, ſtrangulari, vtero retracto in cor, conſentiente verò ventriculo mox nauſeant, & quædam earum vomuit quidquid acceperint. Cum ergo hæc tale quiddam ſine febre paſſa ſit, & cum

ſtrangulatione conſentaneum eſt ex tali paſſio-
ne procedere : porrò talis paſſio ex ſuppreſ-
ſione menſtruorum fieri conſueuit, quibus ve-
rò ſupprimuntur, fieri ſolent vomitiones ſan-
guinis. Caſtoreum, & ſeſeli à Dioſcoride, &
Galeno commendantur ad ſtrangulationes
vterinas. Sidam dictum nuper eſt, in hiſtoria
vxoris Theotimi, videri eſſe velut ſpeciem
quandam mali punici, quapropter huic datus
ſit eius ſuccus, non ad vterinam paſſionem, ſed
ad ſanguinis vomitum. Inſinuans ergo Hip-
pocrates, non ob eandem paſſionem data eſſe
hæc omnia, ſed ob diuerſas, dicit caſtoreum
ſeſeli, & ſuccus ſidæ, omnia ſedauerunt: illa ſci
licet, ſtrangulationes: hoc, vomitiones. Re-
mittente hoc malo, abſceſſit dolor quidam mo-
deratus ad partem inanem: contulere bulbi
ſuccus, & vinum lacteum auſterum, & panes
minimi cum oleo. Vinum lacteum vocatur vi-
num lacte permiſtum, quo, vt nuper dixi, vte-
bantur veteres, vocabantque oinogala. Nō eſt
veriſimile, hæc potu aut eſu eſſe data (nam vi-
no cum lacte miſto, ad dolores inanis partis ni
hil eſſet deterius) ſed appoſitum eſſe parti
inani, cataplaſma ex panis modico, & ſucco
bulbi, vino lacte, & oleo, atque eius appoſitio-
ne ſolutum eſſe eius partis dolorem.

90 P*Auſania filiam ex crudi fungi eſu anxietas te-
nebat, ſtrangulatio, dolor ventris. Melicratum
calidum bibere, & vomere conferebat, & balneum
calidum. In balneo vomuit fungum, & cum iam
eſſent ſoluenda omnia ſudauit.*

Fungi quidam, vt teſtantur Dioſcorides, &
Galenus, ſunt venenoſi, atque ita vt habeant
aliquid veneni putrefactorij, eiuſque quod to-
to genere venenum eſt, alij tamen omnes cru-
dioris ſunt, & craſſæ ſubſtantiæ, atque niſi
quantitate modica, bene elixati, atque cum
correctiuis, vt cum pipere, pulegio, origano,
aut alijs eiuſmodi conditi, accipiantur, inco-
cti manent, & ſtrangulant, flatu arbitror craſſo
ex illis orto. Nullius itaque fungi eſt vſus ſa-
tis tutus, cuiuſdam verò etiam pernitioſus.
Dioſcorides docet rationem dignoſcendi ve-
nenoſum, & eius antidota, atque etiam Galen.
2. de antidotis. Mulierem hanc non eo læſam
eſſe cōſtat, quod venenoſum ederet, ſed quòd
crudum, ob id anxietas eam tenebat, & ſtran-
gulatio non potente ventriculo eum confice-
re, & flatu frigido inde verſus cor, & reli-
quas corporis partes, delato. Hinc verò, &
dolor ventris. Superari fungi ſolent meri po-
tu, & eſu aromatum cum verò vrget plurimū
anxietas, ſatius eſt curare vt vomantur. Huic
ob id amiſſa ſpe coquendi, datum eſt melicra-
tum calidum, vt vomeret. Ducta porro eſt in
balneum calidum, vt calor obſtaret frigori,
quod ex fungo effundebatur, & longe à corde
extraherentur flatus refrigeratorij. Vomuit
ergo in balneo fungum, & deinde ſudauit, &
ſoluta ſunt omnia, quia quidquid auræ frigi-
dioris effuſum in corpus, ſudando expirauit.
Epicrami, & filij Euphranotis hiſtoriæ, enar-
ratæ ſunt in quinto libro.

91 P*Oſt fabonium ſiccitates fiebant vſque ad æqui*
A *noctium autumnale: ſub cane graues ſuffocatio-
nes, & venti calidi, & febres ſudatoriæ, & rurſus
ſtatim caleſcebant. Tubercula verò iuxta aures
multis fiebant.*

Non ſine magna loci corruptione ſcripta
eſt hæc hiſtoria in quinto libro, atque ob id in
hunc, vbi melius ſcripta occurrit, eius enar-
rationem diſtulimus. Conſtat vt illic dicere
cœpimus, non contineri narrationem inte-
gram his verbis, ſed eam eſſe deciſam ex nar-
ratione longiori tempeſtatis alicuius morbo-
ſæ. Quapropter veriſimile eſt multo plura
accidiſſe, & in ipſa aeris alteratione, & mor-
borum conſtitutione, quàm hic narrentur
quæ diuinare non poſſum. Fuiſſe malignos
B eius tempeſtatis morbos, vel ex ijs quæ hic
dicuntur, colligere licet. Nam erant febres ſu
dariæ, & ſtatim recaleſcebant (hoc eſt ſuda-
bant crebrò febricitantes, tamen non minue-
bantur ſudore febres, quin potius inde vide-
bantur denuo incrementa ſuſcipere) & fie-
bant multis tubercula iuxta aures: quorum
vtrumque malignitatis eſſe conſtat. Nam ſim-
plioribus morbis, non ſunt decretoria, niſi
quæ decernant, & euacuationes potius quam
abſceſſus: cum vero ſudores febricitantium
non deficiente febre, vituperentur ſemper ab
Hippocrate in hac tempeſtate malignos eſſe,
erat longe euidentiſſimum. Quia per totum
ver, & totam æſtatem vſque ad æquinoctium
autumnale, fiebant ſiccitates (hoc eſt nullæ
C erant pluuiæ) ſub cane verò tantus ardor, vt
venti eſſent calidi, & homines viderentur gra
uiter ſuffocari. Vnde ergo fierent febres ſuda-
toriæ, & humidæ: nam dicebatur prima ſectio-
ne ſecundi libri, in ardoribus ſiccitatis febres
„ plerumque citra ſudorem, ſi verò in his mi-
„ nutæ imbris guttæ deciderint, magis ſudato-
„ riæ fiunt ab initio. Atqui hoc idem repetitur
ſectione tertia eiuſdem libri. Non certè fierēt
hi ſudores ob humoris copiam, ſed ob vren-
tis ignis vim, colliquatoriè ſcilicet, vt dicitur
ab Hippocr. in prognoſtico, ſiunt aliqui ſu-
ſudores, maligni quidem illi, & inutiles, ob in-
flammationis vigorem.

92 A*Nicula à tuſſi vexata circa nonam diem: ado-*
D *leſcenti ſplenico ancillæ filio aluo humectata
circa idem tempus. Cteſiphonti ſub arcturum ferè
circa ſeptimam. Puero ſolum ſuppurata ſunt. Era-
tili filio euanuerunt.*

Exempla ſunt hæc, eorum quibus ea tem-
peſtate orta ſunt tubercula iuxta aures, atque
ita audiendum eſt, aniculæ illi quæ à tuſſi ve-
xabatur, circa nonam diem facta ſunt tuber-
cula iuxta aures: adoleſcenti ſpenico (qui erat
ancillæ filius, humectata eſt aluus, & circa idē
tempus, circa nonam ſcilicet diem: Cteſiphon-
ti ſub arcturum, hoc eſt, incipiente iam au-
tumno, ferè circa ſeptimam diem morbi, orta
etiam ſunt tubercula: ex multis quibus ea
ſunt facta, puero cuidam ſolum ſuppurata
ſunt. Eratili filio euanuerunt. His duobus
non narrat quibus morbi diebus orta ſint,

narrat verò quos habuerunt exitus, alteri ſcilicet ſuppreſſa eſſe, alteri euanuiſſe. Vnde licet intelligere tres hos exitus habere parotydas. quin & alia quæcunque tubercula: alijs enim ſuppurantur, & effuſo pure ſaneſcunt: alijs euaneſcunt, hoc eſt repentè & inſperato diſparent, alijs neque euaneſcunt, neque ſuppurantur ſed perſiſtunt, vſque dum homo interijt, aut ipſis paulatim reſolutis liberatur. Puero præ aliis ſuppurata eſſe tubercula: congruens eſt puerili naturæ, quæ calida cum ſit, & humida: coquendi facultate plurimum valet. Ego quid in huiuſmodi ægrotis quibus per febres malignas parotydes oriuntur, facere ſoleam, dicere hoc loco non grauabor, quandoquidem cenſeo multos eſſe ita ſeruatos, qui alioqui interijſſent. Mox ac oriri incipiunt, partem laxante oleo foueo, vt chamæmælino, atque ſi exire cunctentur, loco ipſi cucurbitam affigo, ne abſceſſus ſit minor quàm vt poſſit conferre: vbi autem ſatis manifeſtus iam factus ſit, ſi breui increſcat plurimum, mitto rurſum ſanguinem, ne ſit maior, quàm poſſit ſuſtineri: mox verò durum adhuc tumorem, neque vlla ſuppuratione expectata, ignito ferro aperio, altera quidem in parte, ſi alteram ſolum obſederit tumor, in vtraq: verò, ſi vtranque, & cataplaſma ſuppurans appono. Plerunque res cedit bene. Nam breui cõputreſcens cum inuſta ſcara tumor, manere pus incipit. Et per id orificium caput & reliqua viſcera perpurgantur. Neque hoc debet videri cuipiam atrox: pars enim adenoſa per ſeſe quidem vilis eſt, quamque ob id licet vrere & ſecare, & vtrumque contemnere.

93 *CIrca vtraque nulli ſudores. Lingua præ ſiccitate bleſi. Incitati venti flabant, multi & frigidi. Et niues ex clementi cælo quandoque fiebant, & poſt æquinoctium auſtrina permiſta borealibus. Aquæ frequentes. Populariter graſſatæ ſunt tuſſes multæ præcipuè autem pueris. Iuxta aures multi qualia ſatyris. Quandoque verò ante hoc tempus hyems valde hiberna erat, in niuibus & pluuiis borealibus.*

Hæc verba & aliunde deciſa & male inter ſeſe concinnata, nulla ratio eſt rectè enarrandi. Cenſeo potius expungenda.

94 *TYmonactis puero quaſi duorum menſium exanthemata in cruribus & in coxis, & lumbis, hypogaſtrio, & tumores valde rubicũdi. Sedatis autem his conuulſiones & epileptica fiebant ſine febribus multis diebus, & mortuus eſt.*

Nihil frequentius, quã puſillis oriri exanthemata, cum tuberculis quibuſdam rubris (quas vocant variolas) adeo vt hanc ob cauſã multi cenſuerint, eas à reliquiis menſtrui ſanguinis oriri, ego verò non cenſeam improbabile, etſi non in omnibus tamen in adeo paruulis, id ita habere. Quia etſi infantes non nutriuntur peſſimo illo ſanguine, qui ſingulis menſibus expurgabatur, ſed ſelectiori, non poteſt tamen non aliquid etiam illius cum bo-

A no, ad eos transfluere. Intereunt pueri ex his abſceſſibus, vt ex aliis quibuſuis, vel quòd tãti tam multique ſint, vt non poſſint ſuſtineri, ſed partes etiam principes occupent, aut alias etſi non principes, neceſſaras tamen corrumpãt: vel quòd ſint minores & pauciores quàm vt perpurgare poſſint corpora, vel quod vbi cœperint fieri, euaneſcant. Huic non bene exiiſſe, atque cum exire cœpiſſent, collegiſſe ſe malos ſuccos in altum ad interna, atque obid interiiſſe, conſtat, primum quia nõ per totum corpus, vt ſolent tumores illi, facti ſunt, ſed ſolum in cruribus, coxis, et hypogaſtrio: deinde quia illis ſedatis ſucceſſit epilepſia, & ea ſine febribus. Si. n. cũ febribus, ſucceſſiſſet for-
B taſſe febrium vi, quoniam verò ſine febribus, conſtat, ſucceſſiſſe ob humorem illum veneficum, qui in neruorum repſit principia.

95 *POlemarchi puero contigit priori tempore ſuppurari, & excreare, poſtea verò calores, ipſi erant, & aquam potabat multam, & erat ſpleneticus, & anhelosus ad verticem loci cuiuſpiam eminentioris ſi quando accederet, impotens, & ſiticuloſus, & cibum faſtidiens moderatè aliquando: & tuſſiculæ ſiccæ in multũ tempus ita fiebant: atque niſi ſubducebatur aliquid, eratque aluus facilis, plena fiebat, & anhelatio, & ſuffocatio magis fiebat. Tandẽ verò catarrus & excreatio ſuperuenit, ac tuſſis. Excreatio autem craſſa & pallida, purulenta verò, & febris vehemens videbatur ceſſaſſe, & tuſſis mitior, & excreatio pura. Rediit rurſum febris acuta, ſpiritur denſus. Mortuus eſt. Ve-*
C rum antea riguerunt pedes, & poſtea perfrigeratus eſt. Spiritus magis intercluſus eſt. Vrina ſtetit. Extrema refrigerata ſunt. Sapiens interiit tertia die à recidiua.

Multi ſuppurati, quibus ætas eſt adhuc firma, ſi citra vllum erratum in victu, exercationi ſtuderent patienter, liberarentur, qui aut cibis vtentes incommodis, aut ante tempus domo exeuntes, & ventis occurrentes, aut multo eoque frigido potu vtentes, noxas augent, aut alias vocant, aut pluries ſuppurantur, cum iam incepiſſent à prioribus ſuppurationibus euadere. Velut hic puer, cui contigit primum ſuppurari, & excreare pus (fortaſſe ex catharro aliquo ſolum cum non narret
D morbum aliquem acutum anteceſſiſſe) poſtea verò quam excreare purulentum inceperat, erant ipſi calores febriles (ita ſcilicet vt euenit ſuppuratis) inter diu exigui noctu increſcentes: cum verò ille ſitis eſſet impatiens & multam aquam potaret, factus eſt lienoſus, quare & anheloſus, neque potens in ſublimẽ aliquem locum conſcendere, & ſiticuloſus adhuc magis, vt ſolẽt qui fiunt hydropici. Hæc quidem omnia ſæpeſſieri ſolent ex multo aquæ potu, cauſa verò eſt, quod cũ aqua moretur in hypochondrijs, ea intumeſcunt plurimũ & cũ immanente aqua, immanent etiam reliqua excrementa, quæ immanentia, herent, & imbibuntur duranteque, & in tumorem attollunt, & male peruia faciunt viſcera. Id quod crebrius accidit lieni, ob naturalem eius frigiditatem & rationem, & naturam melancholicam. Frigida

gida

gida enim natura facit id viſcus opportunum ad frigidos affectus: raritas vt capiat aquæ multum,& diſtendatur: natura melancholica, vt melancholiam congerat, & ſcirrhoſum fiat. Hinc euenit mox trahi in compaſſionem hepar,& fieri hydropem. Qui ita laborant, neceſſario ſunt anheloſi. Comprimitur enim ſeptũ à diſtentis viſceribus,& eandem ob cauſam,& quia geſtant viſcera, velut pondera quædam aliena,male ſe mouent loco, præcipuè ſi in ſublime aliquod præcipitium conſcēdere nitantur. Sunt etiam ſiticuloſi, quia detenta diu aqua putreſcit,ſitque ſalſa, & ob id ſitim auget. Puer igitur hic ea omnia mala contraxit ex nimio aquæ potu. Erat quoque cibum faſtidiens,id verò non nimis,ſed aliquando moderatè. Faſtidioſus quidem fieret ob corruptum circa ventriculum humorem, appeteret verò aliquando etiam moderatè ob affectum frigidum. Malo ita procedente, deſijt excreatio, & tuſſiculæ ſiccæ fiebant quales ſcilicet superuenire ſolent ſplenicis, & hydropicis tranſfuſo ſemper aliquo ſucco in thoracem per ſeptum tranſuerſum. Habebat tunc temporis puer quoddā accidens notatu dignũ, quodq. in multis ita affectis animaduerti: id verò eſt, aluum ſi ſupprimatur tantillum, neque ſit ſēper facilis, intumeſcere,& plenam fieri, atque ex eius plenitudine anhelationem, & ſuffocationem creſcere: ſin autem ſemper egerant, neceſſe eſt debilitari, neque inde tamen affectus ſaneſcit,ſed ſolum ab ea moleſtia, quam retentio afferr liberantur. Huius rei cauſa eſt, exigua cibi & potus in totum corpus diſtributio, partim ob membrorum debilitatem, partim ob hypochondriorum obſtructiones, contingens. Tandem hoc eſt poſtquam diu ita ægrotauerat, rediit alius catharrus,& tuſſis nõ amplius ſicca,ſed cum excreatione craſſa, & pallida,ac purulenta, facta ſcilicet denuo alia ſuppuratione ex pituita & bile permiſtis, & hac excreatione aliquandiu durante febris vehemens mitigata eſt, vt videretur ceſſaſſe, & tuſſis facta eſt mitior, & excreatio pura, hoc eſt candida ſine bile & pure: & cum videretur iam habere ob hæc melius, poſtremo redeunte,vt ſuſpicor alia ſuppuratione, collectionis alcuius interim inſenſibiliter factæ, rediit rurſum febris acuta, & ſpiritus denſus. Et cum facultas iam multas recidiuas iam non poſſet ſuſtinere,concidit, & mortuus eſt homo, die tertia ab hac vltima recidiua. Ante mortem verò ob extinctionem naturalis caloris,riguerunt primum pedes,deinde frigus toto corpore ſenſit, & ob caſum facultatis, ſpiritus animalis interclusus eſt, hoc eſt interruptus & interceptus,& vrina etiam ceſſauit, naturali iam facultate cadente, et ſui muneris oblita, et extrema omnia, caput ſcilicet manus ac pedes, refrigerata ſunt: interiit verò ſine delirio, vt ſolent ſcilicet qui tabidi intereunt ac ſuppurati quoniam ea paſſio ad nullam præcipuarum partiũ minus pertinet, quàm ad cerebrum. Itaque huius pueri malũ fuit tabes, interim, vt multis vidimus accidere, ferebatur in hydropem, malum ſanè vbi proceſſiſſet inſuperabile, quod tamen circa

A initia, ſuperatum fortaſſè fuiſſet, vel ſolo bono victu patienter tolerato.

96 *Filio Thini vehementer in febre vrente macerato fame, deiectio crebra, cum bile autem fiebat,& cum animi deliquio, & ſudore multo. Refrigeratus eſt vehementer & ſine voce erat. Totam diem & noctem inſtillatum ptiſſanæ ſuccum continuit. Sapiebat,& bene ſpirabat.*

Exemplum eſt hoc iudicationis, per deiectiones biliosas factæ à febre ardente, vix autē toleratæ, ob deiiciendi crebitatem, & ob nimiam cibi detractionem per totum morbum. Cum itaque periclitaretur iam mori, ac poſt deliquium & ſudorem multum refrigeratus iam eſſet,& ſine voce totam diem ac noctem, B inſtillato ſucco ptiſſanæ recuperatus eſt paulatim, rediit ad ſeſe, loquebatur, ſapiebat & bene ſpirabat. Quæ omnia redeuntis iam facultatis erant. Admonet nos hæc hiſtoria, ne ſimus nimii in cibi per morbos detractione. Nam inter cætera facit ſequentium indicationum inpatientiam, præcipuè ſi ſuccedant crebræ & præcipitatæ euacuationes.

97 *Epicarmi filio accidit ex itinere & potu cruditas, ſequenti die mane anxietate facta, bibens aquam acetum & ſalem, vomuit pituitam: poſtea verò rigor apprehendit, lotus eſt febricitans, & doluit pectus. Tertia die ſtatim mane ſopor modicum tempus tenuit eum & delirabat: & febris* C *acuta. Grauiter ferebat morbum: quarta die inſomnis: Mortuus eſt.*

Iter & potu multus, ſiue aquæ ſiue vini, in cauſis ſunt quæ præcipuè poſſunt cruditatem facere, & in ventriculo, & in aliis officinis concoctionis. Nam motus vehemens euocans à ventre, ac in corporis habitum diſtribuens naturalem calorem, ciborum primam concoctionem tollit, ea verò ſublata ſequentes malè agi neceſſe eſt. Potus multus calorem extinguit, aqua quidem frigore & humore, vinum quia multum cum ſit, non vincitur, inuictum verò manens, aceſcit, & maioris etiā quā aqua cruditatis cauſa ſit. Hic verò cruditatis nomine, eius concoctionis quæ agitur in ventriculo, ſublatio intelligitur, à qua mul- D tos eoſque graues morbos, ſolitos eſſe oriri, nemo ignorat. Plurimum enim grauat, & diſtendit ventriculum, quod inuictum in eo manet, ſentiturque mox, velut alienum quoddam, & minimè naturale pondus, corruptionem verò aliquam conſequutum mordet & rodit. Hinc fiunt facilè rigores & febres, rigores quidem, dum adhuc in ore ventriculi cruda manent, ob eius particulæ acerrimũ ſenſũ, febres cum iam deſcendunt in aluum, vt lib. 6. huius operis Hippocra. ipſe ſignificauit. Conſentiunt quoque facillime cum ventriculo cerebrum & cor, adeo vt nullus ſit earum partium morbus, qui non ob ventris paſſionem fieri ſoleat: nam & ſopor & vertigo, & peruigilium,& delirium, & conuulſio, & apoplecticæ omnes paſſiones, & deliquia animi, &

ſyn-

ſyncopes. Verum tamen nõ mihi videtur probabile, hunc puerũ, die quarta, ab ea qua cruditatem ſentire incepit mortuũ eſſe, ſed mortuum quidem eſſe, verum tardius, Hippo. que ſolum affirmare mortuum eſſe, non tamen mortuum eſſe quartã die, niſi fortè grauiora alia paſſus fuerit ſymptomata, quæ Hippocrates tacuerit, velut conuulſiones fortes, aut ſyncopem. Nam quæ hic narrantur, grauia quidem ſunt, non adeo tamen, vt ob hæc ſola videretur tam breui moriturus. Tametſi in huiuſmodi narrationibus deſideratur, quam maximè pulſus differentia, cuius niſi rariſſimè Hippo. non meminit. Si enim præter ea, quæ narrantur, habuit hic à principio pulſus exiguos, magnæ cõſtrictionis, mirè diuerſos, quales ob os ventriculi ſæpè fiunt, & à die tertia cœpit habere formicantes, nõ miror die quarta obiiſſe, correptũ ſyncope: ſi verò non erant adeò graues pulſus differẽtiæ, crediderim aliquanto plus protractũ eſſe morbũ Hipp. quæ tranſiliſſe, aut ex hac quoq; narratione periiſſe vetuſtate multa verba. Sed explicemus quæ narrantur. Primũ quidem itinere, & nimio potu læſus, ſenſit in vẽtriculo cruditatẽ, ea ſẽtitur, ventriculi grauitate, & tentione, & ructib⁹ acidis: vel cibos incõmutatos referentib⁹ (nã nidoroſam corruptionẽ potius quã cruditatẽ nunc vocari malo, tametſi alibi cruditas etiam appelletur) die ſequenti mane, cũ anxitatẽ ſẽtiret, accepit acetũ multa aqua dilutum, & immixto ſale, ad vomendum & vomuit pituitã. Nihilominus cũ cruda adhuc manerent in vẽtre, neq; eſſent reiecta vomitu, mox eadem die apprehendit eum rigor cui ſucceſſit febris, & lotus eſt febricitans, putans fortaſſe eã febrem eſſe diariam ex ſatietate obortam (nam ſolent tales incipere ab horrore, aut rigore, diffidereq; parum à putridarum forma) ſatietatẽ verò iam eſſe confectã, & febrẽ balneo ſoluendã: verum aliter euenit. Dolere .n. iam inde cœpit pectus, crudis arbitror ſuccis, qui circa ventrem erant in pectus balneo effuſis, & ſurſum euntibus: nã in ſuperiora adhue lacis, die ſequẽti, quæ erat morbi tertia, ſũmo ſtatim mane ſopor eũ apprehẽdit, qui modicũ durauit tẽpus, & iam inde delirabat, & febris erat acuta, hoc eſt, ardens plurimũ cõputreſcente iam cum crudis bile, & in capite & per totum corpus. Quam etiam ob cauſam quarta die erat inſomnis, & ferebat grauiter morbum, hoc eſt, erat inquietus, & anxius: quod malignitatis morbi, & debilitatis facultatis eſt. Tandem cum hæc fierent, ac fortaſſe etiã alia plurima, mortuus eſt. *H*uius ægroti notandi ſunt errores multi primum quidem quod iter agens plurimo potu vſus ſit: deinde quod acetum & ſalem vomendi cauſa biberit. cum liceret vti aliis innocentioribus, vt tepida, ſiue aqua, ſiue mulſa, aut diluto oxymelite, aut hydreleo: deinde, quod impuro adhuc corpore, atq; in initio febris putridæ cum cruditate ſe laverit. Quæ omnia fuiſſent magnoperè cauenda: & procuranda, primum quidem crudorum ex ventre vacuatio, vomitione ex dictorum aliquo, & clyſterium vſu, deinde reliquiarum concoctio, quiete, tegumentis & inunctione,

A 98 *ARiſtoni pedis digito vulnerato cum febre non ſatis manifeſta quod gãgrenoſum aſcẽdit vſq; ad genu. Mortuus eſt. Erat verò nigrum, ſiccum, fœtidum.*

Vlcus nigrum, ſiccum, & fœtidum, haud obſcure ſignificat corruptionem naturalis caloris, & facultatum naturaliũ in parte. Quapropter tale vlcus admodum lethale ſignum eſt. Nam non aliam ob cauſam nigreſcit & fœtet, quam quod à calore præter naturam corrumpitur naturalis calor, & pars emoritur id quod gangrena eſt. Quam breui vſq; ad genu ſerpere, longè erat peſſimum ſignum: quia ad plurimas partes, atque adeo ad totum corpus indicabat pertinere naturalis caloris defectũ.
B Febres quæ per huiuſmodi affectus fiunt, exiguæ eſſe conſueuerunt, vt in omnibus, ſiue naturis, ſiue diſpoſitionibus, quibus exiguus eſt naturalis calor.

99 *CVi carcinoma in faucibus exuſtum eſt, ſanus eſt à nobis factus.*

Carcinoma dicitur græcis, qui nobis cancer: eſt duplex, cum vlcere, & ſine vlcere: naſcitur vterq; ab atrabile, vlceratus verò ab acidiori, & acriori. Non vlceratum cancrum ſæpe curãt chirurgi excindendo, & extrahendo: ſæpe etiã non curant, ſed blandius tractant, medicamẽtis prohibentibus eius incrementum. Vlceratum plæriq; eorum ne tangere quidem audent, niſi blandis quibuſdam & mitibus medi-
C camentis, curam adhibentes, vt vulgus eorũ vocat, paleatiuam timẽtes ne, ſi ignis, aut cauſticum medicamentum adhibeatur, immitior fiat atrabilis, & plus multo depaſcatur. Qua quidem in re conſiliũ Celſi ſequi videtur, lib. 5. cap. 28. Verum Celſus in eo capite concedit, aliquando id vitiũ cauſticis, ſcalpello & vſtione rectè curari: aliquando ita curari non poſſe ſed irritari potius: vocari vult id vitiũ, cũ ita curari poteſt, tantũ cacoethes, cũ non poteſt carcinoma, eſſe verò adeo idem ſpecie vitiũ, vt diſcernere nemo niſi tempore, & experimento poſſit, tentando ſcilicet, & experiundo, an ita curetur rectè. Non eſſe autem eũ nominũ vſũ, & eam diſtinctionem ex Hippocrate conſtat, cum hoc loco dicat, carcinoma exuſtione eſſe curatum alioqui dixiſſet cacoethes Verũ Hip-
D pocr. non accipit morborum differentiam à curatione, ſed ab eſſentia, et accidentibus propriis; vt par eſt. Concedemus ergo carcinomata, ſeu cancros, ſi curandi ſint radicitus, nulla alia ratione curari poſſe, quam vlceratos quidem vſtione, non vlceratos ſectione: eſſe aliquos qui curari poſſint, ſi quidem hic, cuius nunc narratur hiſtoria, ſanatus eſt vſtione, aliquos qui neque poſſint, neq; debeant, quod vt Celſus dicit, concitentur, et increſcant, donec occidant, differentiã verò non eſſe in morbi ſpecie, ſed ſucci qualitate: nã in ipſius atrębilis ſpeciebus, ſunt aliæ aliis acriores, aut mitiores. Si ergo ex aliis ſymptomatis agnoueris, adeo eſſe acrem homini atrambilem, vt leui de cauſa plurimum exacerbetur, fortaſſe ne tangere quidem audebis: ſin autem ad terreſtris-

reſtris-

reſtris, aut ſanguineæ melancholiæ naturam, atra bilis, quę homini eſt, ex alijs ſentiatur vergere, tentabis cauſticis vrere, ac ſi res incipiat bene cedere, procedes feſtinãter ad ignẽ præcipuè ſi malum ſit in parte, quam facilè ac breui depaſci poſſit morbus, cuiuſmodi fauces ſunt. In talibus.n. vel non ſatis certus an ſuccus fecere id auxilium poſſit, tentabis, vel cum periculo, vrere: quia depoſita curatione facillimè exedetur, vel à ſucco non omnino immitti. Tentabis ergo vel cũ periculo curare, morbum certò interempturum Quam ob cauſam Celſus libro. 6. capit. 15. iubet vlcera cancroſa in ore, ſi medicamenta non proficiant, aduri. Erit verò ex eius ſententia, adultis imponenda lenticula donec ſaneſcant.

100 *Poliphantus Abderis caput dolebat in febre vehementi. Vrinæ tenues, multa. Hypoſtaſes dẽſę & conturbatę. Non ceſſante autem capitis dolore, ſternutatoria admota ſunt, cum eſſet iam decima dies. Poſtea verò in ceruicem dolor fortis. Vrina venit rubra, perturbata, quales iumenti. Mentę motus eſt phrenitico modo. Mortuus eſt in fortibus conuulſionibus.*

Mihi videtur hic ægrotus, læſus eſſe magnopere intempeſtiuo vſu ſternutatoriorũ, quodque cum oporteret morbo occurrere, cura prępoſtera eſt adhibita ſymptomati. Laborabat enim febre acuta, ac vehementi, cum dolore capitis, erantque vrinæ multæ, et tenues, et in eis hypoſtaſes denſæ et conturbatę, tenuitate ſignificãte raptum bilis in ſuperna, et hypoſtaſi, multitudinem, et perturbationẽ humorum in venis, non ceſſante verò capitis dolore, decima die admota ſunt ſternutoria: cum oporteret, miſſione ſanguinis, et reuulſorijs per ventrẽ euacuationibus, et crurum frictionibus aſſiduis, vti, quo pariter ſublatione cauſæ tolleretur febris, et reuulſione prohiberetur imminens phrenitis: capiti verò nihil admouere, niſi repellentia. Nam etſi miſſum eſſe prius ſanguinem, et vacuatam aluum clyſteribus, atque aliquo etiam lenientium medicaminum, ſuſpiceris, etſi id non narretur (non enim conſueuit Hippocra. narrare omnia quæ geſta ſunt) tamen, non eſſe ſatis vacuatum totum corpus, euentus indicauit, ſucceſſit enim dolor fortis ceruici, ſanguine bilioſo, vehementi capitis motu, ſurſum tracto, et vrina facta eſt rubra, perturbataq; quaſi eſſet iumentorum, aucta in venis ſanguinis totius perturbatione, ac tandem phreniticus eſt factus, et cũ conuulſione perijt. Peccatum eſt, quod nondũ ſatis vacuato corpore, ad vacuationem partis principis peruenerint medici, et quod nondum ſoluto morbo, ſymptoma curare voluerint, et quod ſecundariam paſſionẽ ſeu cõpaſſionem aut conſenſum, manente primaria tollere ſtuduerint, et quod corpore adhuc impuro, et homine febricitante, partem principem vehementius mouerint: quæ omnia ars prohibet fieri. Denique perinde eſt actum, ac ſi primarius morbus fuiſſet dolor capitis, febris verò accidens, ac corpus eſſet perfectè vacua-

A tum & purgatũ: cum tamen res contra habe- ret. Dolebat enim caput per conſenſum: morbus præcipuus erat acuta illa febris. Vrinam perturbatam qualis eſt iumentorum, phreniticorum, & lethargicorum eſſe, in aphoriſmo dixit, dicetque iterum paulo poſt. Continget verò dubitare, quales eſſent vrinæ illæ tenues, cum hypoſtaſi multa, & perturbata. Nam perturbatio differentia eſſe videtur totius vrinæ, potius quam hypoſtaſis, & perturbatæ ſunt contrariæ tenuibus: quapropter non videntur poſſe eſſe tenues cum perturbatione, neque perturbatum videtur rectè dici de hypoſtaſi. Cæterum in ipſa hypoſtaſi conſiderari poteſt perturbatio, tametſi id non ſoleant authores animaduertere, non minus quam in tota vrina. Nam eſt hypoſtaſis quædam etſi craſſa, tamen

B continuata & pellucida, eſt alia, quæ conſtat velut exagitatis quibuſdam fæcibus, & turbida, quæ ſignificationem habet ſimilem reliquæ perturbationi. Fit verò aliquando vrina tenuis cruda, neque cum naturali bilis portione miſta, continens verò in fundo ſeparatũ quiddam craſſum, confuſum, & turbidum: eſtque hoc maioris cruditatis, minoris verò conturbationis, quam cum tota vrina pertubata eſt. Nam vrinæ ſuſuram manere tenuem, minoris alterationis eſt, creſcente verò agitatione, a etiam illa craſſa hypoſtaſis commiſcetur cum ſuſura. Quod actũ eſt in hoc ægroto. Initio.n. habuit vrinas tenues cũ hypoſtaſi perturbata, deinde venit vrina rubra, totaque perturbata.

C

101 *Similiter autem & Eualcidæ famula cùm multo tempore denſæ vrinæ prodiiſſent, & cephalalgiæ ineſſent, facta phrenitica, mortua eſt eodem modo cum fortibus conuulſionibus. Omninò enim denſa vrina, & perturbata ſignum exactum eſt doloris capitis & conuulſionis, & mortis.*

Similiter euenit famulę Eualcidæ, ac Poliphanto, eædemque fuerint vtrobique cauſæ. Quod verò de ſignificatione vrinarum denſarum & perturbatarum addit, conſideremus
„ oportet. Aphor. 70. ſect. 4. ita inquit. Quibus
„ in febribus vrinæ perturbatę vt ſubiugalium,
„ iis dolores capitis aut ad ſunt aut aderunt.
Hæc in aphor. exemplo eſt famula Eualcidæ, cui cum dolores capitis ineſſent, denſæ vrinæ

D prodibant. Sed quo pacto cum illic doloris capitis ſignum diceret, nunc dicit, conuulſionis etiam, & mortis? an quia dolor capitis ex perturbatione ſuccorum per venas corporis factus, ſi perſeueret, non poſſit non firmari in morbũ aliquem lethalem capitis, velut phrenitidem, lethargum, aut conuulſionem, ipſe verò prætetiens reliqua, nominauit illic dolorem, hic conuulſionem. Quia dolor ſolet omnes illas affectiones præcedere (nimirum cùm caput incipit repleri) conuulſio: ſolet ſubſequi, cum iam ſunt proximi morti: perrarum enim eſt, ex morbis capitis mori ſine conuulſione. Nominauit itaque & primum & poſtremum ſymptoma, intelligitque quæ interſunt. Sed quid ſibi voluit Hippocrates, vocans hoc ſignum exactũ? an exactè ſignificare hoc, ita vt non poſſit præſente hoc ſi-

gno

gno aliter fieri, quam ſignificetur, ſed neceſſario ita eueniat an ita ſignificare hoc, vt nihil aliud ſignificet? Si enim neutrum horum euenit, nullatenus videtur eſſe ſignum hoc exactum. magis quam aliud quoduis. At verò videtur neutrum euenire. Nã fieri poſſit, vt vrina perturbata ſit, & homo non intereet, neque veniat morbus ad conuulſionem: atque alias multas affectiones comitari ſolet conturbatio vrinæ præter illas: nam & principii febriũ eſt, & morbi renum, & vidimus quibuſdam hominibus eſſe naturalem. Quo pacto ergo eſt exactum ſignum conuulſionis & mortis? Certe nihil eſt aliud dicere, exactum ſignum eſſe conuulſionis & mortis, quam ſi diceret, ſignum hoc eſſe lethale, ſignificareque, non, vt alia ſigna lethalia, moriturum ſolum hominem, ſed etiã modum, quo moriturus eſt, nimirum moriturum cum conuulſione, itaque exactè, ac diſtinctè, quia & mortem & moriendi modum, quę interpretatio incidit in ſecundum modum eorum, quos propoſui: ſcilicet ita ſignificare hęc, vt nihil aliud præter hæc. Hoc verò non accidit omni perturbatæ, ſed ei de qua hoc loco agitur, ei ſcilicet quæ in febribus (nam ita dicebatur in aphoriſmo) & quæ non eſt peculiaris cuiuſquam naturæ, neque affectionis partis cuiuſpiam (nam peculiares naturæ, & particulares affectiones ſemper excluduntur à prognoſticis) & quæ perſeuerat pluſquam morbi principium. His exceptis ſemper minatur capiti malum. Atqui quia perſeueret per morbi incrementum, neque finito principio clareſcit, ſit ſignum contrarium concoctioni, quare & lethale; ſignificat ergo moriturum hominem ex morbo capitis, ac proinde & cum conuulſione. Neque verò quia hoc ſignificat exactè, neceſſe eſt mori eum, qui id habeat, quia non dicuntur lethalia ſigna, cum quibus nulli euadunt: ſed cum quibus moriuntur plures.

101 *A Licarnaſenſis, qui in domo Xanthippi diuerſabatur, aurem in hyeme dolebat & caput, non mediocriter, erat verò annorum ferè quinquaginta quinque. Secta eſt illi vena ſecundum Mneſimachum, læſum eſt caput, euacuatum, & refrigeratum (non enim ſuppurauit) phreniticus factus eſt. Mortuus eſt. Vrinæ etiam huic denſæ.*

Hæc hiſtoria videtur fauere vulgari opinioni de ſectione venæ cephalicæ; quam vulgus hominum maximè reformidat; quod putent debilitato capite, inſaniam indenaſci: narrat verò nunc Hippocrates, euacuato capite eſſe factum hominem phreniticum. Cæterum vulgaris illa opinio, non eſt, quod medicis probetur. Nam tametſi fieri poſſit, vt aliquis ob eius venæ ſectionem deliret, aut ſi antea ſdelirare inceperat, deliret grauius, cum ſcilicet ſiccum alioqui cerebrum eſſet, & nulla re minus indigeret quàm ſanguinis miſſione, tamen cum tempeſtiuè, atque ob aliquam calidorum ſuccorum in capite redundantiam, ea ſecatur, nihil tale accidere poteſt, quin potius ea euacuatio aphrenitide præſeruat, detracta cauſa, quæ eum affectum parere poſſet. Neque ſi euacua-

A tio plurimum producatur, atque pluſquam præſens poſtulet diſpoſitio, fieri poſſit phrenitis, ſed contrarius lapſus per debilitatem, quam affert euacuatio, fiet quidem aliquibus mentis vacillatio alijs per refrigerationẽ fiet ſtupiditas & obliuio; aliis quibus reſtabit pituita ex euacuatione calidorum, lethargus: Et ego quidẽ hoc loco ita intelligo, hunc lethargicum eſſe factum. Hippocr. n. toto hoc opere conſueuit hpreniticos vocare, omnes delirantes cum febre, ſiue ſint lethargici, ſiue phrenitici. *H*uic ergo Alicarnaſenſi veriſimile eſt fuiſſe auris & capitis dolorem non mediocrẽ, ob redundantiam pituitæ, & flatus. Nam & tempori, & ætati erat frigida paſſio congruens cum eſſet hyems, ipſe verò quinquagintaquinque annorum, ſed euentus id indicauit. Cum enim calidis auxiliis potius indigeret,
B ſecta eſt illi vena ſecundum Mneſimachum, hoc eſt à Mneſimacho chyrurgo, ſeu vt Mneſimachus medicus fieri conſuluit. Quandoquidem ob capitis dolorem ſecatur, arbitror cephalicam eſſe ſectam. Læſum eſt caput euacuatum & refrigeratum, & ob id euaſit lethargicus cum febre, ſcilicet & ſomno delirans, & mortuus eſt. *V*rinas etiam huic dicit fuiſſe denſas & perturbatas, quales ſcilicet dictæ sũt eſſe ſignum exactum doloris capitis, conuulſionis, & mortis. Cõſideratione indiget, quòd per parentheſim dicitur. *N*on enim ſuppurauit. Videtur enim par ergo, nõ eſt tamen ſi rectè intelligatur, ſed perinde eſt, ac ſi diceret, non enim erat phlemonoſa affectio, quæ dolorẽ afferebat, ſed à frigida potius pendens materia, ac proinde venæ ſectione euacuatum &
C refrigeratum eſt caput. Rectè autem dixit, non enim ſuppurauit, inſinuans inflammationem illarum partium illa ætate, ſuppuratione potius quam reſolutione finiri conſueuiſſe. Filii Metrodori hiſtoria, quę hoc loco occurrit, occurreret in calce libri quinti eiſdem prorſus ſcripta verbis, præterquam quod illic non narratur, vbi id acciderit, hic dicitur factum in Cardia, quod vrbis nomen eſſe videtur, ſed nihil intereſt.

103 *A Naxenor in Abderis, erat quidam ſplenicus, & praui coloris. Euenit autem ipſi ortum tumorem circa ſiniſtrum femur, repentè euaneſcere. Non multis autem diebus poſtea, circa lienem oborta*
D *ei eſt, primum quidem velut cruſtula deinde tumor & ruber durus. Poſt diẽ autem quartam febris ardens facta eſt. Et circum circa omnia facta ſunt liuida, & videbantur putrida. Mortuus eſt. Suppurgatus autem eſt prius, & mente conſtabat.*

Sunt quidam quibus lien valde durus eſt, & magnus, color verò faciei, & reliqui corporis non admodum vitioſus, quod quidem neq; admodum graue, neque periculoſum eſt: ſignificatur enim ſolum vitium lienis, partis non adeo nobilis: cùm verò accedit vitioſus color, ſignificatur iam magna excrementorum redundantia, reliqua viſcera, & totum iam corpus vitians. Quapropter periculum magnum eſt morbi alicuius grauioris. Curandumque magno ſtudio eſt lienem ipſum primum ex pur-

purgare,& deobſtruere, deinde & totum corpus, antequam ſcilicet lien, non capiens tam excrementa, in partem aliam trudat fortaſſe nobiliorem, aut per totum corpus putreſcant & febres excitent acutas, vt huic eſt factum, cui ex liene ſecundum rectitudinem factus eſt tumor in femore ſiniſtro, qui tamen abſceſſus non liberauit hominem à grauioribus periculis, quia repentè euanuit, neq; ſuppurato ſcilicet, neq; reſoluto humore, ſed intro recurrête, quo nihil in abſceſſibus potelt eſſe periculoſius. Neceſſe eſt enim, aut pro extremo internus aliquis abſceſſus fiat: aut cito alii externi (plerumq; ſane grauiores) redeant: velut huic cui paucis poſtea diebus circa lienem obortus eſt tumor, quem ex accidentibus conſtat, habuiſſe naturam inter cancrum,& carbunculũ. Cancri enim habuit, duritiem dies quatuor ſine febre perſiſtentem, carbonis verò cruſtulã, ruborum & ſuperuenientem cauſum, ſed & exitum. Nam ex magnitudine inflammationis gangrena facta eſt partium circumcirca conſiſtentium (omnia enim in circuitu facta ſunt liuida,& videbãtur eſſe putrida) atque ſerpente gangrena in internas partes, mortuus homo eſt. Omnium horum cauſæ,& totius morbi decurſus facilè intelligi poteſt. Quod ad eius curationem attineat, illud ſolum narrat, ſuppurgatum eſſe, antequam in gangrenam incideret. Rectè ſane quandoquidem lien nulli euacuationi magis cedit quam alui ſubductioni, ſi verò vt tacuit, ita etiam omiſit miſſionem ſanguinis ſecundum rectitudinem factam, atq; adeo copioſam, non rectè fecit, tantam.n. expolcit hæc affectio, vt vel vſque ad animi deliquium ob carbunculum fieri velit Galen. Ego huic miſiſsẽ, tumore recens orto in ſiniſtro femore, ex dextro malleolo, vt ſanguis neq; ſurſũ recurreret, neq; in ſiniſtrũ femur copioſius quam oporteret, incumberet: orto verò iam deteriori illo tumore circa lienem miſiſſem copoſius ex ſiniſtro malleolo, vt deoneraretur lien, & natura prouocaretur ad abſceſſum eundem, quem prius tentauerat. Animaduertit Hippo. Anaxenorem mente conſtitiſſe ſemper vſque ad mortem, quo intelligas, citra magnam cerebri compaſſionem, & citra ſepti tranſuerſi inflammationem, interijſſe.

304 *C Leonigus in Abderis, erat quidem nephriticus, exiguum autem ſanguinem plerumque difficulter mingebat. Vexabat autem & aluus dyſenterica. Huic mane dabatur lac caprinum, & aquæ quinta pars admiſtum, totũ cotylæ tres: veſperi verò panis excoctus. Obſonia autem beta aut cucumis: vinum nigrum tenue. Dabatur autem ex cucumis pepo. Hoc victu vtenti, & aluus reſtitit, & vrinæ puræ reddita ſunt. Potatus autem eſt lacte vſque dum vrinæ reſtituta ſunt.*

Cleonigus duas affectiones habebat simul, locis diuerſas; eſſentia verò similes. Nam erat nephriticus & dyſentericus, Vtrumque autem per exulcerationem, illud renum & viarum vrinæ, hoc inteſtinorum. Significabat viarum vrinæ, & renum exulcerationem mictus ſanguinis, non copioſa ac facilè fluentis, velut ex vaſe rupto ſolet: ſed paulatim, ac

A cum difficultate, ob grumulos ſcilicet,& paulatim ab vlcere exterio ſanguine, concreſcentes, aut etiam fortaſſe ob excoriationem attingentem vſque ad ipſum veſicæ ceruicem, dyſenteria verò ipſa exulceratio inteſtinorum eſt. Quoniam igitur eadem erat affectionum eſſentia potuit etiam eadem curationis ratio congruere; quoniam verò affectę partes diuerſæ, oportuit eam ex reſpicientibus partem vtramque compoſitam eſſe. Vtriuſque morbi curatio ſolet pharmaca & chyrurgiam admittere. Nam & nephriticis & dyſentericis mittitur ſanguis, vbi adſunt ſcopi illud expoſcentes,& adhibetur expurgatio vtiliter, cum pendet morbus à magna cacochymia, & cum res exigit, apponuntur cerata, cataplaſmata, &

B emplaſtra,& inunctiones, atque ore deuorantur medicamẽta multa aliarum viriũ,& apponũtur nõ rarò cucurbitulæ. tamen aliquando ſola rectè inſtituti victus ratio ſatis eſſe ſolet ad curationem, neque ſane ea eſt deterior curatio, ſed cum eſt ſufficiens, & in his,& in aliis omnibus morbis, omnium optima: quia vt dicitur ab eodem Hippocrate, medicamentum in alimento optimum. In hac hiſtoria, victus ſolum meminit, vnde duorum, alterum licet intelligere, aut reliqua auxilia ſilentio eſſe prætermiſſa, velut communia multis morbis, aut ſolo victu eſſe rem bene geſtam: quòd corpus non eſſet valde cacochymum. Certè conſtat huic maximè, Hippocratem ſalutem hominis acceptam reddidiſſe, Hic fuit maxima ex parte temperans, & extergens, nonnihil

C etiam ſiccans & adſtringens. Lac enim, beta, cucumis,& pepo, extergent, panis excoctus ſiccat, vinum nigrum tenue exterget, & adſtringit: lac quidem & vinum nigrum vtrique parti ſe accommodant, panis quoque quamquàm ventri magis, beta ventri, cucumis & pepo vrinarijs vijs, lac præter dictam extergendi vim, aquæ admiſtione fiebat attemperantius, & accipiebat nonnihil adſtrictionis. Nam ſcite licet, coctum eſſe lac vſque dũ abſumeretur quantum aquæ eſſet infuſum, id quod fit vel admoto igne, vel immiſſis ignitis lapidibus, aut ferreis globulis, ita amittit ſeri aliquid, & in caſei facultatem inclinat. Ita ergo præparatum exterget, temperat, & nonnihil adſtringit: caprinum verò multis alijs eius generibus melius eſt, quia ſiccius &

D minus ſeroſum. Panis excoctus nihil aliud quam ſiccat. Beta inteſtina exterget & purgat, hæc eadem ſi bis coquitur ſiſtit. Quapropter per dyſenteriam rectè agetur, ſi initio detur cocta ſemel, deinde bis. Cucumis & pepo tẽperat & exterget vrinæ vias. Vinũ quia tẽue penetrare poterat etiã in vrinæ vias, Nequaquam conſiſtens circa ventrẽ, quia nigrũ adſtringendi vi participabat. Talis itaq; fuit is victus, talem verò deſiderabat affectus, cũ vtraque eſſet vlcus ex acrium pendens influxu. Vlcus petebat extersionem, ſiccationem, & adſtrictionem: ſuccus attemperantia: pars propria ſibi, ac familiaria medicamenta. Faciebat ergo ſatis curatio hæc indicationibus omnibus: nam & ei quæ accipitur ab humore, & ei quæ à parte,& quæ ab effectu. Quin & ſymptomati

ptomati etiam, hoc eſt, fluxui vrinæ, & alui, occurrebat per ſe, cum eſſet particeps adſtrictionis.

Hiſtoria mulieris Abderitanæ occurrerat in libro quinto, eiſdem ferè ſcripta verbis, vt nulla nunc enarratione noua opus ſit.

105 *D Ini j puerulo in Abderis, vulnerato mediocriter vmbilico, exigua fiſtula relicta eſt, & aliquando per eũdem locum venit lumbricus magnus, & dicebat, eùm febricitaret, biliosa ipſa per hanc partem exire. Prociderat etiam inteſtinum, & corroſum erat vt ipſa fiſtula, & rumpebatur, & tuſſicula prohibebant permanere.*

Huic puero facta eſt ex vulnere circa vmbilicum fiſtula, vſque in internam partem inteſtinorum penetrans. In indicabant exeuntia, quia non poterat magnus lumbricus aliũde exire. Cùm enim ſit triplex genus lumbricorum, lati, rotundi, & aſcarides, hi ſunt exigui, & generantur in ſede, illi magni, generanturque lati per inteſtina tota, rotundi in tenuibus. Sunt verò lati maximi: quapropter ego coniecto, rotundum huic exiſſe per fiſtulam, qui ſolet eſſe bene magnus, atque ob id etiam ſuſpicor, aliquod ex gracilibus inteſtinis accepiſſe fiſtulam. Quia vt dixi, in gracilibus generantur rotundi, & quia exibant ei, cũ febricitaret biliosa, ſi enim craſſi inteſtini eſſet vlcus, exiret ſtercus, in craſsis enim colligitur naturaliter ſtercus denſum, in gracilibus non niſi raræ fæces, atq; in eorum quadam parte, ſola bilis. Quo pacto factum ſit, vt inteſtinum vlceraretur, explicat dicens, prociderat in fiſtulam, inteſtinum, & corroſum erat, vt ipſa fiſtula. Hoc eſt, cum fiſtula penetraret vſque ad peritoneum, atque ipſum peritoneũ ruptum eſſet, procidit inteſtinum (vt fieri ſolet) & corroſum etiam eſt, ac penetratum vulnere. Accidebat huic quoque, quod & alijs ruptura peritonei laborantibus, nempè lædebatur tuſsi, quia tuſsiendo ruptio creſcebat, & inteſtinum prohibebatur permanere, & excidebat magis. Sed ſubit dubitare, quo pacto per inteſtinum ruptum, non cadebat ſtercus in eam cauitatem, quæ eſt inter inteſtina & peritoneum, atque ſi cadebat, quo pacto potuerit puer non breuiſſimè mori, cum præcipuè dictum ſit ab Hipp. in aphoriſmo, inciſionem tenuis inteſtini lethalem eſſe. Scire oportet inciſionem inteſtini, præcipuè tenuis, per quam tranſuerſim diſſectum ſit, omnino lethalem eſſe, & breuiſſimam afferre mortem, & lethalem quoque eſſe, etſi nõ tam breui, inciſionem recentem, quæ penetrat in cauitatẽ ipſius inteſtini, ſed vulnerationem inueteratã; paulatimq; corrodendo factam, ſi penetret eſſe etiam incurabilem: non tamen neceſſariò afferre mortem, ſed nonnullis vitam potius miſeriam. Quia fieri poteſt, vt fiſtulam accipiant, coaleſcantque ita fiſtulæ labia cum peritoneo, & abdomine, vt extrorſum exeat aliquid eorum: quæ prætereunt per inteſtinum, in ſpatium verò inane incidat nihil, velut huic eſt factum. Nimirum inteſtini pars aliqua impingit in fiſtulam, illicq. ſimul eſt exeſa, & coa-

A luit. Cum tuſſi impellebantur inteſtina, erumpebat eorum maior pars, quæ ceſſante tuſſi rurſum recipiebatur intro, tamen pars quæ coaluerat, neque extrorſum pulſo, neque intro collecto inteſtino, deſciſſebat à fiſtula. Erat vero illud vlcus diuturnum, neque cum phlegmone, neque ſerpens.

106 *P Ythonis filio in Pela febris ſtatim incœpit magna, & delapſus in ſomnum multus, cum vocis interceptione ſomni ſobant, & aluus dura per totum tempus, appoſito vero ex felle multa egererat, & ſtatim remittebat, breui vero rurſum aluus in tumorem eleuabatur, & exacerbabatur febris, & cataphora per eadem. Exiſtente verò eodem ductu, datum eſt quiddam corum, quæ ex enico, & cucume-*
B *re ſylueſtri, & meconio, & biliosa eruperunt, & ſtatim ſopor ſedatus eſt, & febris facta mitior, & omnia ſubleuata, & indicatus eſt die quatuordecima.*

Laborauit hic haud dubiè febre acuta, & magna, cum magno comate, adeo vt ſomni profunditas aphoniam pareret, & videretur ob id morbus habere aliquid apoplectici. Cõtigit ergo dubitare, qui factum ſit, vt Hippocrates daret pharmacum expurgans ante diẽ quatuordecimum, cum ab eodem ſcriptum ſit
» lib. de expurgat. medicamentis, Quicunque à
» febribus fortibus corripiuntur, his medica-
» menta expurgantia dare non oportet, donec
» remiſerit febris, ſin minus ſaltem non ante
» quatuordecimam. Neque ſi dicas non eſſe hoc ab Hippocrate actum, ſed ab alio fortaſſe quopiam, vt plurima eorum, quæ in hoc
C opere narrantur, dubitatio ceſſet. Miraberis enim tunc, quo pacto tam ceſſerit ex voto: niſi rectè eſt actum. Certè mihi videtur actum optimè, & imitandum, vbi ſimilis ſeſe affectio obtulerit. Nam reſtricta aluo, rectè admota eſt per ſedem glans ex felle (hoc enim innuit, dicens appoſito ex felle) & ad vacuandam aluũ, & reuellendum à ſupernis corporis partibus, cumque à glande egereret multa, & ab egeſtione ſtatim remitteret febris & ſopor, conſtabat apertè, humorem in ventre detentum maximam augendi febrem, & ſoporem eſſe cauſam, atq; cum breui rurſum aluus in tumorem eleuaretur, & exacerbaretur febris & ſopor per eadem, hoc eſt, per eandem cauſam, ſimulque vt eleuabatur in tumorem aluus, conſtabat confluere in illam biliosa ex toto corpore, &
D ab eis ibi congeſtis foueri affectum: quapropter nulla potior erat curandi ratio, quam curare ne biliosa detinerentur in aluo, ſed erumperent, & vt per eam viam, quam bilis cœperat, corpus expurgaretur, meritò ergo exiſtente eodem ductu, hoc eſt, cum hoc eodem ordine, hoc idem euenerit, vt ſcilicet deonerata aluo creſceret febris & ſopor, rurſum cito aluus intumeſceret, & illa creſcerẽt, datum eſt pharmacum expurgans, ſucceſſitq. res Eruperunt biliosa, & ſedata eſt affectio. Quoniam verò ante legitimum iudicationis tempus, perfectè tollere morbum, nulla auxilia poſſunt, etſi bona ex parte ſedent, durauit febris vſq; ad quatuordecimam, qui legitimus

acutorum finis eſt, in eaq; eſt iudicatus homo.
Ex his verò illud licet intelligere, *H*ippocra-
tem nomine turgentiæ non ſolum intelligere
eam reciprocam a partibus in partes motita-
tionem, quam Galenus interpretatur, ſed etiã
vergentiam humorum in euacuationis vias,
præcipuè in aluum, qualis in quibuſdam ſi-
gnificatur hypochondriorum murmure, in
hoc alui intumeſcentia, citò poſt eius deone-
rationem, redeunte. Ob talem enim ſuccorũ
vergentiam, expurgare licet etiam ante co-
ctionem, quia quę ſpontè fluunt, facilè tra-
huntur.

107 *EVdemus ſplenem dolebat fortiter, imperatum
eſt à medicis comedere multa, bibere paucum
vinum tenue, deambulare multum. Non eſt facta
vlla mutatio. Secta eſt vena. Cibos & potum parcè
deambulationem paulatim intendebat. Vinum ni-
grum tenue: ſanitati reſtitutus eſt.*

Tametſi inflammatio, aut multitudo humo-
rum in hepate, & liene, partibus, niſi ob mem-
branas quibus veſtiuntur, fere expertibus sẽ-
ſus, dolores fortes non afferunt, ſed grauan-
tes ſine vlla acutie, tamen ob humoris mor-
dentem qualitatem, aut flatum diſtendentem,
patiuntur aliquando illæ partes (ob membra-
nas quidem) dolores vehementes, mordentes,
aut tenſiuos. Cum igitur Eudemus fortiter
doleret ſecundum ſplenem, conſtat eum mul-
tum & acrem ſanguinem in eo viſcere colle-
giſſe. Vidimus enim id in quibuſdam ægro-
tis, qui referebant ſentire ſe eo loco, velut ad-
motam ignis prunam: quibus nulla ratione
citius ſubuenitur, quàm ſanguinis miſſione fa-
cta ſecundum rectitudinem, ab interna ſcili-
cet vena cubiti ſiniſtri, vel à ſiniſtra manu.
Cum verò laborantes lienes ſemper colligant
craſſum & melancholicum ſanguinem, ob quẽ
ſcirrhos plerumq; contrahunt, vacuata per
venæ ſectionem bona parte ſanguinis, præci-
puè calidioris, & vrentis, opus eſt alia cura-
tione pro craſsis ſuccis abſumendis, quæ in
tenui victu, & potus abſtinentia, & deambula-
tione conſiſtit. Quidam medici ab hac inten-
tione non multum declinantes, præceperunt
Eudemo multa comedere, & bibere parum
vini tenuis, & deambulare multum. Multa co-
medere arbitror eos præcepiſſe, vt poſſet ho-
mo multum deambulare, quia vbi fames labo-
randum non eſt. Verum non eſt cum hoc vi-
ctu facta vlla mutatio, nullatenus inquàm iu-
uatus eſt homo: quapropter mutata demceps
eſt curandi ratio, ſectaque vena, imperatum-
que & cibos, & potum accipera parce, & deã-
bulare, non quidem repentè ac multum, ſed
paulatim deambulationem intendendo. Da-
tumque vinum nigrum & tenue, & ſanitati re-
ſtitutus eſt homo. Nimirum, non imminuta
per venæ ſectionem multitudine, & remiſſo
dolore viſceris, exercitatio nihil conferret, ac
fortaſſe etiam læderet, quòd infarctus lien nõ
poſſet eſſe peruius, & colligeret in dies plus,
motuque ad ſeſe alliceret. Si verò acciperen-
tur multi cibi, nequaquam abſumerentur hu-
mores, ſatis .n. eſſe fortaſſe abſumi ipſos ci-
bos, cum cibo autem pauco non poſſet ſuſti-

A neri magna deãbulatio, niſi ſuſciperetur pau-
latim, vt paulatim aſſueſceret homo, & aſſue-
tudine patientiam compararet. Rectè igitur
ita eſt actum. Potu verò pauco vti debere lie-
noſos, & multo plurimum lædi, periclitarique
fieri hydropicos. res eſt expertiſsima, neque
ratio obſcura. Cùm enim lien ſpongiæ ſit ſi-
milis plurimum aquei liquoris imbibit, atque
diſtenditur, obruiturque in eo facilè calor, &
frigus hepati communicatur. Peccatum ergo
à prioribus trifariam eſt, primum, quod venã
non ſecuerint ante omnia, deinde quòd multo
cibo vti iuſſerint, tertio, quòd repetè iuſſerint
multum deambulare. Vinum dari tenue admo-
dum erat neceſſarium, craſſum .n. eſt etiam
fęculentum, & ob id melancholicum, & ob-
ſtruens, nigrum verò non adeo neceſſarium,
non tamen inutile, cum ſatis eſſet tenue. Neq.
B enim obſtruere poterat tenue exiſtens, & quã
album ſedaret ſitim magis, quod in eo caſu
non parui momenti eſt, ne ſitis cogat multo
vti pòtu.

108 *PHiliſtidi Eraclidis vxori incepit febris acuta
rubor faciei, ſine vlla cauſa manifeſta: paulo
poſt eadem die riguit, non recaleſcebat, conuulſio
facta eſt in digitis manuum, & pedum. Paulo verò
poſt hæc incaluit: Minxit denſa, nebuloſa, diſperſa,
noctem dormiuit. Secunda ſuperriguit die, paulo
plus caluit. Et rubor minus, & conuulſiones ſuper-
uenerunt moderatiores: vrina per eadem. Noctem
dormiuit, parum vigilauit, nulla difficultate ſeu
moleſtia exiſtente. Tertia reddidit vrinam melio-
ris coloris, parum ſubſidentem: Eadem autem hora
C ſuperriguit. Febris acuta: ſudor ad noctem per to-
tum, veſpere autem eiuſdem diei color mutatus eſt
modo icterico. Noctem dormiuit, (ſeu ſudauit) per
totum, quarta ſanguis ex ſiniſtra fluxit bene, &
muliebria pauca apparuerunt ordinatè. Rurſum
autem eadem hora febricula exacerbata eſt. Vrinæ
denſæ pauca. Aluus autem natura quidem dura,
multo autem plus ſubſiſtens, & nihil exibat niſi
glans apponeretur: noctem dormiuit. Quinta, & fe-
bricula mitior, & ad veſperam per totum ſudauit,
& muliebrium excretio, & noctem dormiuit. Sexta
minxit confertim multum denſum, paucam ſubſi-
dentiam habens concolorem. Ad meridiem autem
parum riguit, recaluit, ſudauit per totum, noctem
dormiuit: ſeptima parum recaluit: facilè tulit: ſuda-
uit per totum. Vrina boni coloris: omnia indicata
ſunt.*

D Hic idem morbus fuiſſet in viro, quam in
fœmina, & intellectu difficilior, & periculo-
ſior. Nam febris quotidie eadem hora rigorẽ
habens, quo pacto non eſſet intermittens, ſi
autem erat, quo pacto inciperet morbus a fe-
bre acuta, & huic velut ſuperueniens ſignum
accederet rigor? ſin autem dicas cœpiſſe for-
taſſe morbum a diaria febre (ita vt ſit ſæpe)
ſuperueniſſeque diariæ putridam intermit-
tentem, occurrit huic opinioni Hippocrates,
dicens incepiſſe febrem ſine vlla cauſa mani-
feſta, a qua incipere diariæ eſt proprium: ſi
verò putes fuiſſe complicationem continuæ
cum intermittẽte, huic quoq. opinioni repu-
gnat figura, ſiquidem rigor prima, ſecunda,

& tertia factus, quarta & quinta defuit, ſexta apparuit, citra omnem typum rigori congruentem. Sed & ſigna prę ſe tulit multum periculoſa, regium morbum die tertia, & rigorem ſexta, & à febre acuta conuulſionem, quę velut lethalia ſunt in aphoriſmis notata ab Hippocrat. Verum fuit hæc forma tota, & hæc ſignorum inſequentium, & alioqui lethalium, concurſio, morbi muliebris potius quàm lethalis, & rigores illi fuerunt inordinati, conditionem potius morbi, quàm certam ſpeciē indicantes. Nimirum totum hunc morbum attulit difficultas eruptionis menſtruorum, alioqui ordinatè, & ſuo tempore venientium. Velut enim multis ſuo tempore parientibus, tamen ob difficilem expurgationem, quàm aut expurgandorum humorum multitudo, aut ſtrictura viarum facit, accidunt febres, eæque quibuſdam antequam pariant, ab ipſius ſecretionis, & agitationis initio, incipiunt quibuſdam paulò poſtquàm pepererunt, malè ſubſequētibus humoribus Infantis editum, ſuntque eæ febres plerumque horridæ, & cum inordinatis ac multis rigoribus, & conuulſionibus, ob vteri naturam, cum quo ſentiendi & mouendi principium facilè compatitur, vt in quam multis ante huiſc commentarijs dictum eſt, ita & multis earum, quibus difficulter exeunt, circa menſtruorum eruptiones tales fiunt febres, quibuſdam poſtquam cœperunt erumpere, neque procedunt, ſed opilati circa vteri vaſa ſucci, inflammationes cient, aut ſaltem putreſcunt; quibuſdam antequam appareat ſanguis vllus, ab initio ſecretionis incipiunt, malignis ſcilicet humoribus obſidere vterū, & quærere exitum incipientibus. Et his quidem cum iam erumpunt, tolluntur febres, aut miteſcunt earum ſymptomata, niſi omnino exiguum ſit quod exit. Velut huic Philiſtidis vxori, cui cum inſtaret legitimum menſtruorum tempus, quia forte fortuna erat prauis ſuccis abundantior ſolito, incipiente ſecretione, quæ quatuor ferè dies ante exitū incipere ſolet, facta eſt febris acuta, & rubor faciei, ſine vlla cauſa manifeſta, ſed ob multitudinem fumorum agitati ſanguinis, in faciē, & anteriorem capitis partem, per venas magnas, & arterias, a partibus circa vterū cōſcendentium. Paulò poſt eadem die riguit, neq. recaleſcebat, ſed multo tempore extremorū refrigeratio perſeuerabat, & conuulſionem ſēſit in digitis manuū, & pedū: paulo verò poſt cōuulſiones caluit, caloreq. ſoluēte cōuulſiones, & liquante ſuccos, minxit denſa plena contētis diſperſi. Et ita non nihil ſubleuata: noctem dormiuit. Secunda die eadem habuit, prętérquā quod febris habuit plus, roboris minus, & conuulſiones etiam moderatiores. Vrina eadem habuit, quæ prima die, noctē tunc quoque dormiuit, non totam, ſed vigilauit nonnihil, ſine moleſtia tamen. Tertia die eadem hora accidit rigor, ac poſt eū febris acuta, & ad noctē ſudor per totum corpus. Veſperi eiuſdem diei color mutatus eſt ictérico modo, & manę reddita fuerat vrina melioris coloris, & paruam habens ſubſidentiam. Itaq. apparuerunt ea die duo longè diuerſa ſigna, alterum in vri-

A na, quod ſalutem intra primam ſeptimanam promittebat, vt certè euenit: alterum quod mortē minabatur. Vrina.n. melioris coloris, neque continens iam vt antea nebuloſa, & diſperſa, ſed parum ſubſidentiam, manifeſta cōcoctionis præſtabat ſignificationem, quæ intra primum quaternarium apparens, intra primam ſeptimanam iubet expectare ſalutem: morbus verò regius ante diem ſeptimum factus, pernicioſus eſt. Euenit tamen in hac muliere ſalutis præualere ſignum, quia pernicioſum illud, eandem quam totus morbus habuit occaſionem, ſecretionem ſcilicet vitioſi ſanguinis, ad inſtantem menſtruorum euacuationem. Itaque non ob hepatis inflammationem, aut venenoſam ſanguinis qualitatem, vt in alijs, ſed ob conturbationem, quam attulit

B naturalis ille motus, effuſio biliosi ſanguinis in cutem facta eſt, atque minus periculoſa fuit, vt quæ a naturali motu proficiſceretur. Facta mentione icteri, addit νύκτα ὕπνωσε δι' ὅλου, hoc eſt, nocte dormiuit per totum. Quibuſdam videtur ineptum, dicere per totum dormiuit, quia illud δι' ὅλου, ideſt, per totum videtur referre σώματος, ideſt, corpus. Quod autem ſit dormire per totum corpus? ob id malunt legi ἵδρωσε δι' ὅλου, ideſt, ſudauit per totum. Sed hæc quoque videtur inutilis repetitio, cum mox dixiſſet ἵδρωσε νύκτα δι' ὅλου. Quapropter rationi conſonum cenſeo, legi vt occurrit ſcriptum νύκτα ὕπνωσε δι' ὅλου, & illud δι' ὅλου, accipi, aduerbialiter, aut ſuppleri χρόνου, vt ſignificetur, per totum noctis tēpus dormiuiſſe: quod mihi videtur admonuiſſe, vt

C ſignificaret dormiſſe ea nocte melius quā ſuperiori, qua dixerat partim vigilaſſe. Quarta die, quæ ſecerni antea cœperant, erupērāt ſuo tempore mēſtrua. Verum febris ipſa, quæ adhuc erat in incremento, ne perfectè erumperent, effecit, & ipſa imperfecta eruptio, ne febris ſtatim ceſſaret: aut ſaltem deſiſteret ab incremento. Nam febris ardens affert in ſuperna ſuccos, & ipſam partem, in quam influunt, phlegmonoſo modo afficit. Ob hoc, vterus febricitantibus acutè malè deponit ſanguinē: ob illud, neq. ipſe quidem ſanguis bene in eū influit: proinde & per ſuperiorum partiū aliquam ſimul erumpit, vt huic per nares, & per vterum, parcius quā vt febrem iudicet. Huic igitur meritò non eſt febris per eam euacuationem iudicata tamen ſymptomata vterina

D magna ex parte ſedata ſunt, rigores.n. quotidiani eſſe deſtiterunt, neque conuulſiones apparuerunt amplius, febris verò, & eius quotidianæ exacerbationes proceſſerunt, vtero ſcilicet ex parte vacuato, & in reliqui euacuationem conuerſo, toto verò corpore nondum mundato: proceſſerunt quoque ſudores quotidiani per totum fluētes, qui ad talium morborum indicationem, & corporum muliebrium perpurgationem., accommodatiſſimi ſunt. Quod in ægrotantibus ex partu quotidie videas. Nimirum effunditur conturbatus, & exagitatus ſanguis, ſuntque iis tres motus, qui in hac muliere apparuerunt, congeneres, rigor, icterus, & ſudor. Quorum ſudor perfecit, inchoatam per duos priores, ex-

-eretionem. Atq. ita fit, vt qui ex morbo regio rigent, ſi ex rigore ſudant, euadant. Quod huic euenit, quæ cum non euacuaſſet ſatis multum, riguit, & ictero eſt correpta. Hæc ex parte vacuata minus riguit, tamen nondum vacuata ſatis, ſexta die iterum riguit, ſuperueniente verò copioſo ſudore, die ſeptima iudicata eſt perfectè, diei natura non parum iuuante: eueneruntq; huic omnia, iuxta id, quod ſectione tertia libri tertij dictum eſt, his verbis: Plerique ægroti circa iudicationem rigebant, maximè quibus ſanguis non erupiſſet, ijdem verò poſtea inſuper riguerunt, & exudarunt.

Thiconis, qui in obſidione circa datum catapulta percuſſus interijt, hiſtoria, occurrit hoc loco, enarrata verò prius eſt in quinto, neque hæc ab illa dictione euariat, niſi quam minimum & quod nullius momenti eſt. Et quidquid id eſt, illo loco animaduertimus. Locus eſt non longe à fine quinti.

109 *EVnuchus ex venatione & curſu, adaquator factus eſt, hic iuxta fontem Elealcidis: hic ad ſex annos habuit ex equitatione malum, & bubonē, ile, & dolores circa genitalia. Hic ſecundum inanes partes tabfactus, ſeptem diebus perijt.*

Narrat vitam ante actam, & paſſiones diuturnas, quæ ab ea viuendi ratione traxerant originem, quod eam fuiſſe cauſam autumet tā repentini interitus. Non .n. narrat ex quo morbo perierit, ſed perijſſe ſeptem diebus, inſinuans non ob febrem aliquam acutiſſimā, aut internam inflammationem, vt ob peripneumoniam, aut pleuritidem, aut phrenitidē, ſed ob aliquam affectionem, quæ à diuturnis illis fluxit, neque niſi ita affectum, ac labefactarum, tamdiu, ſubſtuliſſet. Exercuit igitur hic multo tempore artem venatoriam, atque poſtea viuendi rationem mutauit, (cum fortaſſe non poſſet iam priorem ſuſtinere) atque, venatione & aſſiduo curſu relictis, factus eſt adaquator (ita vocatur qui aquam defert, venditatque, aut qui haurit) habitabat hic iuxta fontem Elealcidis. *H*uic primum quidem ex labore, aſſidua inquam, & concitata equitatione, qua venatores vtuntur, deinde & ex humiditate, quæ à viuendi ratione, & habitatione acceſſit, læſæ & debilitatæ plurimum ſunt partes humiles, quæ circum circa clunes & genitalia ſunt & inanes partes. Habuit ergo ſex annos *ἱππουριν* ita vocant malum ex equitatione contractum, velut fieri ſolent vlcera quædam in clunibus, & interfœmineo, quæ aliquando euadunt diuturna, & dyſepulotica, & calloſa. Habuit etiam bubonem, quem, ſiquidem fuit adeo diuturnus, conſtat fuiſſe tumorem ſcirrhoſum in adene. Habuit quoque ile, hoc eſt, dolore partis inanis vexatus eſt, aut continenter plus, minuſve affligēte, aut repetente per quędam interualla, ita vt ſolet: accipitur verò hic nomen partis pro affectione, velut in aphoriſm. vbi dicitur. Au-
» tumno & ex æſtiuis multi, & febres quartanæ,
» & erroneæ, & ſplenes. Nomen enim ſplenis pro eius viſceris morbo accipitur: & rurſum

A alio aphoriſmo. Senioribus autem fientibus tonſillæ. Itaq; hic quoque *ἴξιν*, hoc eſt, ile, vocat, ei parti familiarem morbum addit, *καὶ αἰδοῖα*, hoc eſt, dolores circa genitalia, qui quidem dolores fuerint, arbitror, coxæ. Is .n. articulus, vt eſt maximus, attingit os pubis, & fœmen inter crura, & ile, & clunes: itaq. omnes eas, & earum plures partes obſederat dolor. Cum tanta earum partium laboraret debilitate, correptus eſt acuto morbo (cum febre arbitror) & ſecundum inanem partem tabefactus, interijt die ſeptima. Non explicat quo pacto interierit, neque qui fuerit poſtremus morbus: ſcire tamē licet, eos quibus humiles illæ partes diu iam ſunt malè affectę, quoſque laborioſa aliqua viuendi ratio, qualis huic Eunucho contigit, confecit, aut etiam
B nimia Venus, quę illas etiam partes debilitat: opportunos eſſe multis & pernitioſis affectibus, ac nonnunquam breui interimentibus. Nam putreſcentiæ malignæ, & exedentia vlcera, aut gangrenoſę inflammationes, breui ſecundum illas partes, vtpote humidas & excrementitias fiunt, & veſicæ aut inteſtinorum, partium eo loco ſitarum; actiones adeo neceſſarię, ſuſtolluntur, corrupta earum partium facultate naturali, aut animalibus earum actionum inſtrumentis pęnitus reſolutis, vel conuulſis, aut vijs congeſtione inſuperabili, lapidum, tophorum, aut grumorum, aut caruncularum ſupercreſcentia, obturatis.

110 *PRæpotantium crudum, ſalſa cum melle.*

C Suppleri hic debet *ἄκος*, hoc eſt, medela, ſignificatur enim his verbis, vbi quis aquam crudiorem, aut gelidam, vino præcipue aſſuetus, acceperit, aut crudum lac, aut iuſculum olerum cum multo aceto, aut denique potione aliqua, aut ſorbitione crudiuri, læſum ſe ſentiat, ſalſo aliquo cibo cum melle debere vti, velut veteri caſeo, aut ſalito piſce (vt certè ſardina) melle intinctis. Quandoquidem ſalſa & mellita, calida, & ſicca cum ſint, emendant crudam illam frigiditatem. Conſtat verò eadem ratione iuuatum iri hominem acribus, vt ſi veteribus vtatur nucibus, intinctis etiam melle, aut vt quibuſdā in vſu eſt, nucleis perſicorum, aut itrijs ex nucleis pineis, aut amigdalis cum melle ſubactis, aut alijs eiuſmodi: conſtat quoque talium rerum vſum, non ſolū
D poſt potiones, ſed poſt cibos etiam crudos, & frigidos, denique ad cruditatem omnem, quæ nidoroſa non ſit, eſſe vtilem.

*H*inc deleui quædam verba, abſurda prorſus, & indigna, quæ à probo quopiam viro legerentur. Ob id quanquam deſint, non deſiderabuntur.

111 *LEonidæ filia natura cōcitata auerſa eſt: auerſa excanduit ira, cum excanduiſſet, reconciliata eſt. Medicus non intellexit. Puella mortua eſt.*

LEonidæ filia natura concitata conuerſa eſt, conuerſa verò ſubſannabat ſubſannans pacata eſt. Medicus non intellexit. Puella mortua eſt.

Parum peritis medicis non aliter, ac vulgaribus, melius ſemper videntur ægroti, quū quietiores & pacatiores ſunt, cum tamen poſſit hac quoque in re eſſe, quod nimium, reſque non ita penſanda ſit, ſed vt alibi Hippocrates monet, ſimilia ſint, an diſſimilia quæcumque in ægroto apparent, conſiderandum, ijs quæ in eodem eſſe conſueuerant, cum ſecundum naturam haberet, videndumque id quod adeſt, quantum diſſideat, cum à communi hominum natura, tum vel maximè à cuiuſque propria. Quod enim plurimum diſſidet ab eo, quod ſecundum naturam, admodum præter naturam, atque ob id etiam vitioſum eſt. Velut cum huic eſſet natura concitata, & ad furorem prona, paulo ante mortem conuerſa eſt ad pacatiorem, ſedataque eſt plurimum, atq; facta mitior. Tamen mouebat nares, velut ſubſannans. Medicus non intellexit, referens enim illud ad communem naturam, potius quam ad puelle propriam, ſedatam, ac placatam eſſe, boni conſulebat, id verò erat delirium merū. Non enim minus vitioſum eſt, loquacem tacere, & concitatum, plus ſatis miteſcere, quá taciturnum garire, & mitem furere. Atteſtabatur verò inſaniæ etiam illa ſubſannatio, quę etiam fortaſſe non ſanatio vera erat; ſed conuulſiuus aliquis motus faciei & naſi Nam in adeo morti proxima, quiduis meritò ſuſpiceris.

112 *PVer Philotimi venit ad me in Iechinam. Inueni os cranei deſtitutum medicina, non videns occulta ſtabilia.*

Maximum errorem imperitorum chyrurgorum notat hic Hippocrates, qui nonnun- A quam deſiſtunt intempeſtiuè ab vlcerum curatione, ac quaſi ſana iam ſint, relinquunt, eo quod ſupercreuerit caro quædam, & oſſa contecta, ac repleræ cauitates ſint: cum tamen, niſi ea caro ſit à fundamentis ſatis firma, ſtabilis, & ſicca, ac quæ ſubſtant oſſa, & membranæ citra omnem læſionem, malignè occultata, atque vt dicunt, ſuperſanata potius quam ſana ſint, neceſſeque ſit poſtea malignius recrudeſcere, natura pellente, quod ſuberat, laxi, mollis, atque putridi, aut alterata oſſicula: aut (quod erit multo grauius) id non potente efficere natura, eo, quod per inſcitiam obturata illi viæ ſint, ſuperuenientibus grauiſſimis febribus, ac conuulſionibus, & malignis alijs ſymptomatis, mori, medicis valde mirantibus, quod in ſanis iam vlceribus euenerit, negantibuſque inde eſſe factum, ſed ex nouo morbo, B alia occaſione incidente. Nitendum igitur ſæpe perito medico, ne ante tempus contegantur vlceris veluti fundamenta, non minus quàm alias, vt caro generetur, ac ſi fungoſa, molliſque, & facilè liqueſcens caro pullulet, extirpanda, diſſipandaque eſt, videndumque vt occulta, & quę talibus carunculis conteguntur, ſtabilia prius ſint, quam permittat quippiam ſupercreſcere. Quod quidem, peccatum eſſe dicit *H*ippocrat. in puero Philotimi, quem, cum habuiſſet vlcus vſque ad cranei os, chyrurgi, velut ſanum iam factum, dimiſerant, cum tamen occulta, hoc eſt, ipſius oſſis ſquama & pericraneum & hærens illi caro, non eſſent ſatis firma. Oportuit ergo (etſi id Hippocrates non dicat) vlcus nouare, ac ſubiectis partibus idoneam denuo curationem adhibere, vſque adeo præſtat artifex imperito.

F I N I S.

Laus Deo, & Beato Gaetano.

Imprimatur.

Alexander Boſchius Epiſcopus Carinolæ Vic. Gen.

M.Fr.Saluator Penna Carmelita Deput.

M.Fr.Dominicus Grauina Ordin.Prædicatorum Curiæ Archiepiſc.Theol.

NEAPOLI, Typis Lazari Scorigij. Et denuo
Camilli Caualli. M.DC.LIII.

INDEX COPIOSVS ET EXACTVS.

In quo veluti in ſpeculo vniuerſa horum commentariorum doctrina clariſsimè, diſtinctiſsiméque monſtratur, & conſpicitur.

Primus in ea numerus paginam, ſecundus columnam deſignat.

A

ABdominis ruptura. 34.2.d
Abortientes eodem tempore exiguũ vterum habent. 568.1.a & 182.2.d.
Abortum tentare non licet. 62.2.a
Abortus cauſæ. 85.2.a
Abortus periculoſior partu. 133.1.a
Abortus quo prægnationis tempore ſit periculoſior. 133.1.b. & 163.1.a. & 188.1.a
Abortus maſculi ſalubrior fœminæ. 62.2.c
Abortuum ſtatuto tempore cauſæ. 85.2.c
Ab abſceſsibus ad articulos duplex euacuatio præſtruat. 295.2.a.
Abſceſſus quid ſit, & per quas partes fieri ſoleat, qui boni, & qui mali ſint. 50.1.b. & 265.2.a
Abſceſſus vocantur etiam morborum permutationes. 14.2.a & 27.1.a
Abſceſſus cum fluxione, & ſine ea, & vtrorumque exempla. 50.2.d
Abſceſſus ad dentem. 55.2.b. 139.1.a. & 177.1.c
Abſceſſus ad articulos, aut fluxus ſanguinis intercipiunt eleuationem lienis. 80.1.c
Abſceſſus contrarios nonnunquam complicari exemplo indicatur. 283.2.a
Abſceſſus, & recidiuæ eorundem morborum ſunt. 212.1.a
Abſceſſus non minus, quàm euacuationes debent diebus decretorijs fieri. 216.2.c
Abſceſſus in aures magis tuſsiculoſi, quàm qui in dentes fiunt. 217.1.d
Abſceſſus mali innumeris modis fiunt. 281.2.a
Abſceſſus non admodum fiunt quibus rigores. 287.1.b.
Abſceſſus ad articulos fieri poſſe ſine tumore, & ſine dolore. 287.2.d
Abſceſſus partium inferiorum meliores eſſe, quàm ſuperiorum, niſi ſint ſuppuratione ſoluendi. 288.1.c
Abſceſſus maturi, rectè iudicantis affectus priores, ſigna. 205.2.a
Abſceſſus varij. 13.2.c
Abſceſſus decretorii qui. 15.2.a
Abſceſſus iudicationes. 80.2.a
Abſceſſus qui maligni. 294.2.a
Abſceſſus vocat Hipp. etiam euacuationes. 298.2.c
Abſceſſus glandularum ſignificare affectiones viſcerum, & cur. 293.2.d
Abſceſſus conſiderandum quo, vnde, ac propter quid, explicatur. 294.2.a
Abſceſſus ſæpè fieri in inferna ex ſuccis ſurſum cæptis moueri. 295.1.a
Abſceſſus rarò non fiunt in vnum latus, aut ſolùm aut magis quàm in alterum. ibid.b
Abſceſſus in quas, ex quibus partibus fiant, multum intereſt. 298.1.b
Abſceſſus, vt fiſtulæ, qui dicantur. 325.1.c
Abſceſſus diuturni ſiue cum euacuatione, ſiue ſine ea non curantur ſine periculo. ibid.d
Abſceſſus in quas partes expectari oporteat. 367.1.b
Abſceſſus articulorum attentè conſiderandum, an ſuppurentur. 339.1.d
Abſceſſus iudicatorios facilius ſolui, quàm alios abſceſſus particulares. 396.1.c
Abſceſſuum duo maxima vitia, & quid ob illa faciendum. 14.2.d. & 51.1.a
Abſceſſuum bene procedentium exempla. 36.1.a
Abſceſſuum ad cutem differentiæ. 55.1.d
Abſceſſuum omnium indicationes, quidque ob eos agendum. 80.2.a. 296.1.c. & 298.1.c
Abſceſſuum ad oculos, aut aures, aut articulos futurorum ſigna. 189.2.b
Ab ijs quæ non adſunt, argumentum. 49.1.a
Acceſsiones diebus paribus cur malæ? 21.2.d
Acceſsionum anticipatio & poſtpoſitio. 47.2.c
Acetum cum ſale potum, vomitum mouet, ſed non innoxiè. 441.2.d
Acheloi vxor ſexta die abortum fecit, ſanguinea cum eſſet. 167.2.c
Acriſia quid ſit. 13.2.c
Actionum omnium naturalium enumeratio. 377.2.d
Acuta febris, quæ dicatur Hippocrati. 150.1.b
Acutas, & pernicioſas febres rarò fieri ſine interna inflammatione, & quæ cura ob id eſſe debeat. 33.2.d
Acuti morbi an omnes cum febre? 28.2.b
Acutorum morborum finis. 120.1.d. 122.1.b. & 126.2.d.
Adamantus melancholicus à peplis, & cœpis vomuit multa nigra. 279.2.a
Adoleſcens, qui decumbebat ſuper foro mendaciorum, ardente febre, ex nimia exercitatione correptus, ſeptima eſt mortuus. 131.2.b
Adoleſcens Meliboæ, ex vino, & Venere ægrotans, vigeſimoquarto obijt. 163.1.b
Adoleſcens, qui primus delatus eſt, febre ardente cum phrenitide ex vino laborauit. 174.1.d
Adoleſcens, qui hauſto ſerpente, mortuus eſt. 273.2.c
Adoleſcentis Peregrini hiſtoria. 175.2.c
Adoleſcentis ex Euboia hiſtoria. 271.2.a
Adoleſcentis, qui cucurrerat viam aſperam, hiſtoria. 255.2.b.
Ægrotos à lecto ſurgere, morbo nondum ſoluto expedit. 365.2.b
Aegrotos non oportet à multis inuiſi. 323.2.d
Aenus quæ Vrbs ſit. 94.1.b
Aer intemperatus quando cauſat morbo. 7.1.b & 9.1.d
Aer cauſa morborum communium. 1.2.a & 5.1.d.

&

& 44.1.a
Aer parit morbos communes omnibus. 1.2.c.& 9.2.a
Aer, licet causet morbos communes, non tamen illi sunt omnibus eodem modo communes. 3.2.c
Aeris, quæ differentiæ ſint conſiderandæ, & qualis in qualibus regionibus ſit. 371.1.b
Aeris corruptio magna cauſat iddem morbi genus: exigua varium. 2.1.a
Aeris intemperies antecedit morbos, & ceſſat ante illos. 3.1.b.& 9.1.d & 70.2.b
Aeris intemperies quomodo cauſat varia genera morborum 2.1.a
Aeris putredo omnibus eſt communis. 2.1.b
Aeris frigiditas, & humiditas replet corpora. 9.2.b
Aeris intemperies incipit multò ante, quam morbi ab illa cauſati. 70.2.b
Aeſtas quando incipit. 2.2.d
Aeſtatis morbi. 6.2.b
Aeſtiualis victus ſanorum. 323.2.c
Aetas ægroti, & anni temporis, & ægrotandi occaſio faciunt, & ad cognoſcendum morbum, & periculum, & curationem, rectè ſuſcipiendam, debentque conſiderari ſeorſum & alia ad alia. 274.1.d
Aetates non eiſdem annis mutari omnibus, & cauſæ ſingulorum. 375.2.a
Aetatis partitio. 6.2.b
Aetatum morbi. 6.1.b
Aetatum diſtinctio, & dentibus, pilis, & ſemine. 375.1.d
Aegaſij filiæ hiſtoria. 328.1.b
Agnoſtica medicinæ pars tractatur tota compendiariè. 204.1.b. & ſeq.
Altari parati ad tabem. 145.1.a
Alati cur ſint catarrhoſi. 316.1.b
Alatos flatuoſos eſſe. 313.2.d
Alatos a malignis fluxionibus, ſiue excretio ſit, ſiue non ſit periclitari. 316.1.c
Albi colore, non tuſi capillis, quali ſint natura. 280.2.d
Albidonum quidam febriculoſi, quidam à febre valde alieni, et cur, et quibus ſignis diſcernantur. 377.1.d
Alcippi hiſtoria. 323.2.a
Alemanis, qui Nephritide laborauit, hiſtoria, et curatio. 434.1.c
Aleuas vlceribus, per cutem ægrè ſeneſcentibus, laborauit. 56.2.b
Alicarnaſenſis hiſtoria, auris, et capitis dolor. 443.1.c
Alleuatio iam morientium quas habeat cauſas. 400.2.b
Allia cum maza quando oculis conferant. 306.2.a
Allia quibus conueniunt. ibid.
Alui ſtupor omnium confuſio. 306.2.b
Alui profluuium in vtero gerente, ex quo fuit cauſatus abortus. 59.1.b
Alui fluxiones ſpontaneæ periculoſæ in peſtilentibus. 341.2.b. 143.1.a
Alui detractiones thoracis morbis plerunque inutiliter, aliquando exitialiter ſuccedunt. 265.1.a. et 281.1.b
Aluum multum fluere, et multum ſiccari in morbis thoracis malum. 76.2.b
Aluum ſiccari hydropicis malum. 260.1.d
Aluum quati quid ſit. 303.2.d
Aluum in initiis morborum ſiccam, deinde humeſcere melius eſt, quam contra. 412.5.b
Aluus cur intumeſcat quibuſdã morti proximis. 407.1.d
Aluus maximè ſiſtitur ore acceptis. 73.2.d
Aluminis vſus 265.2.c. et 309.2.b
Ambigua ſigna, vt diſtinguantur. 382.2.c
Amphora quantum capiat. 253.1.c
Ampullarum differentiæ, et cauſæ, utque fiat aliquando peſſimarum affectionum. 184.1.a
Amylum, et farina quo pacto cohibeant fluxus. 397.2.d
Anaxenoris ſplenici hiſtoria. 443.2.c
Anaxion pleuritide laborauit longa. 154.1.d
Anaxioni cur non ſecuerit Hippocr. venam ante octauam? ibid.2.c
Andronici puero eryſipelas recurrit. 89.1.b
Androphanis hiſtoria. 270.2.d
Androtali hiſtoria. 435.1.b
Anecheti filij, qui ex epilepſia obijt ſex diebus hiſtoria. 414.2.d
Anemien, quid ſit apud Hippoc. et cur ſoluatur venæ ſciſſione. 100.1.d
Angina quid ſit, et eius differentiæ. 361.2.d
Angina non poteſt ante tertium ſolui. ſed poteſt primo ſtrangulare. 67.1.a
in Angina quomodo mittendus ſanguis. 112.2.b
Angina ad pulmonem vertitur multis. 362.1.a
Anginam vocabat Hippocrates omnem ſtrangulationem. 68.1.b.
Anginoſa, quæ, iuxta Ariſtonem quinta, mortua eſt. 130.2.b
Anginoſorum ex vertebrarum luxatione hiſtoria. 67.2.b
Anheloſæ famulæ hiſtoria. 197.2.b
Anheloſum eſſe, et à ſudoribus deficere, in acutis lethale. 344.2.a
de Anima verior ſententia. 374.2.a
de Animæ eſſentia ſententiæ Galeni, et Hippocratis. 341.2.b.
Animæ rationalis definitio. ibid.c
Animi motibus aliquando curari morbos. 94.2.c
Animi motus prouocandi duplex ratio, altera communis, altera propria. ibid.
Animi morbos curare ad medicum ſpectat. 343.1.c
Animi motus vehementes multum corpus lædunt. 158.1.a.c
Animi deliquium repentinum, & eius curatio. 102.1.c
Animi deliquium fluxum ſanguinis ſiſtit 364.1.a
Animi deliquium ingruens ſpiritum crebrum facere. 384.1.d
Animi deliquia ſine manifeſta cauſa remedia. 102.1.c & 104.2.d
Anni diuiſio in quatuor partes. 2.2.c
Anni tempora, quando variè ſunt affecta, varios cauſant morbos. 6.2.d
Anodinorum duplex genus. 353.1.b.
Aniandri hiſtoria, 353.2.b
Antigenis vxor peperit monſtruoſum fœtum. 64.1.d
Antigenis vxoris aſthmatica hiſtoria. 182.1.a
Antilocus, & Alleuas vlceribus, per cutem ægrè ſaneſcentibus, laborauerunt. 56.1.b
Antiphonis filij, & Teſſalonis hiſtoriæ. 406.1.c
Anus iuxta foſſicum leucophlegmate laborauit. 193.2.d
Anxietatis, quæ antecedit repentinos caſus, cauſæ. 419.2.a
Apelei, qui iuuenili ætati epilepſia eſt correptus, hiſtoria. 342.2.d
Apemanti vxoris hiſtoria. 183.1.d
Apemātus, & patei fabri, & Nicoſtratus ex multo cibo laborauerunt tuſſi ſicca cum dolore lumborum, vide quæ pati poſſunt, & quomodo eſſent curandi. 61.1.b
Aphonia viciniis iam morti cur fiat. 33.2.b
Aphoriſmus 70. ſectio 4. explicatur ex alio Hippocratis loco. 442.2.c
Aphoriſmus 12. ſect. 1. pars. 211.1.d
Apollonius Abderis phrenitide laborauit. 150.2.c
Apoplectica paſſio ex catocho, & apoplexia, conſtans, deſcribitur. 226.1.c
Apoplecticarum paſſionum curatio, 201.2.b
Apoplecticas omnes paſſiones eſſe vehementiores, cùm vigilantes inuadunt, quàm cùm dormientes. 243.1.d
Apoplecticæ paſſiones à quocunque ſucco fieri poſſunt. 435.1.d
Apoplectici, etiam morituri, cur non rarò paulò ante mortem redeant ad mentem. 230.1.b
Apoplexia ex vino, & ſi ſit fortis, ſoluitur ſæpè, & ſi

[illegible] intermittit precipuè ſenes. 236.2.d
Apoplexia ab externa cauſa ſoluitur, & ſi ſit fortis. 259.1.a
Apoplexiam non ſolui tutò, quæ citò, & ante legitimum tempus. 109.1.a
Apoplexiæ cum conuulſione ex melancholia incidentis deſcriptio. 414.1.b
Apoplexiæ eius non vulgaris curatio. ibid. d
Apoplexiæ ingruentis neque obſtinatæ ſigna. 435.1.c
Apoplexiæ inuadentis curatio. ibid. 2.b
Apoſtaſis brachij quid ſit apud Hippocr. 265 1.d
Apparatus morboſus quàm periculoſus ſit indicatur exemplo. 152.1.c
Ἀποχρέμψις quid ſignificet. 266 2.c
Aqua leuiſſima. 61.2.b
Aqua edax, vigilia edax. 333 1.d
Aqua intercus vnde ita dicta. 45.2.a lege hydrops.
Aqua frigida, à recenti caſu pota, cur proſit. 352 2.c
Aquæ refr. gerandæ ratio. 330.1.d
Aquæ elixandæ ratio. ibid.
Aquæ arte carentis, & artificioſæ quæ ſint. 332.1.b
Aquilo, & Auſter tuſſes cient, ſed non eadem cauſa. 269.2.c
Aquoſæ mulieres copioſa habent, & crebra menſtrua, alioqui ſiunt hydropicæ. 285.2.c
Arcturi ortus quando ſit. 135.2.d. 408.2.b
Ariſtei ex Amphiloci pago hiſtoria. 200 2 b
Ariſtippum vulneratum eſſe, ſecundum inteſtina, Neapolim ſecundum ventriculum, ex vtriuſque ſymptomatis indicatur, redditurque vtrorumque cauſa. 279.1.c
Ariſtocrati ob carbunculum quid factum ſit, & quid fuiſſet faciendum. 413 1.2
Ariſtocratis hiſtoria. ibid.
Ariſtodemo, & Philis filio vſtum eſt pectus. 267 2 d
Ariſtonis ſeruæ hiſtoria. 252 1 a
Ariſtonis cui ex vulnere digiti pedis aſcendit gangrena vſque ad genu, hiſtoria. 441.1 a
Ariſtophontis filiæ hiſtoria. 183.2 b
Ariſtoteles, traiecto lepto tranſuerſo, affirmat aliquorum bellis riſiſſe, & qua cauſa. 277.2.b
Ars an ſemper ſeruiat naturæ, multis diſputatur. 358.1.d
Ars ex quibus conſtat. 16.2.b
Arteriæ ſectæ dignotio. 84.1.b
Articuli magni qui Hippocrati. 91 1 a
Artus omnes pariter reſolui, periculoſus caſus, & cur. 396.2.b
Aſandri hiſtoria. 419.1.b
Aſina, & equa vndecimo menſe parit. 85.2.c
Ἄναψις, & ἀνάδοσις, quid vtrumque ſit, & vt differant. 385.2.a
Aſthma quid ſit. 329.1 b
Aſthmaticæ victus, & curatio. ibid.
Aſtra quid faciunt ad temporum mutationes, 44.1.d
Aſtrorum ortus, & occaſus conſiderare oportet. 126 2.c
Aſtrum magnum quid ſit, & Hippocratem Aſtrologicas conſiderationes non omiſiſſe: nihilominus multorum de his vanitas vituperatur 181.2 c
Athenadæ pueri hiſtoria. 377.2 d
Atticum nomen medicamenti compoſiti. 213.2.b
Audire inæqualiter ſymptomata inſigne, & quas habeat cauſas 400.1.a
Auer eſſe billioſas, & ob id ſiccitate gaudere, 355.1.a
Aurelianus Hippocratem carpit immeritò. 233.2.b
Aures irrectæ indicant loquacitatem, 96.2.c
Aures eſſe locum fallacem, 344.1.2, & 392.1.a
Auris humiditas infantulis morbus. 390 1.d
Auris inflammationis in malum tendentis ſignorum ſyndrome. ibid. 2 a
Auris dolor lacte ſedatur. 303.2.c
Auris cum dentibus quæ communio. 378.1.a
Auris inflammatę ſigna, cauſę, & prognoſticum. 316.2 d
Aurium mala noctu ingraueſcere, vt & capitis, & oculorum 390 2 c
Aurum ſordes dulces, niſi ex ſanguine, lethales eſſe. 345.2.c
Aurum eruptiones quoto morbi die, quocunque anni tempore, & quacunque ætate fiant 359.1.c
Auſter cur replet caput magis, quàm Aquilo? 7 2.b
Auſtro flante cur pluat, & quales pluię 2.2.b
Auſtro flante ſolent remitti frigora, & deſcendere pluuię 3.1.c, & 44.2 b
Auſtrinæ tuſſes magis afferunt febres, quàm Aquilonares. 269 2 d
Auſtrini flatus, non plures, quàm Boreales, ſed calidiores fluxiones cient. 421.2.b
Autonomi, in Omilo lapide percuſſi capite, hiſtoria. 210 2 d
Autoritatem medico ad rectè curandum eſſe vtilem. 272.1.c
Autumnalium, & ęſtiualium morborum ſimilitudo. 46 1 c
Autumno quales morbi. 6.2.b
Autumno acutiſſimi morbi. 46 1.b
Autumnum eſſe, vt anni veſperam 287.2.d
Autumnus quando incipit 2.2.d, & 6 1.b
Autumnus eſt ſimilis veſperi 40.1.b
Auxilia magna niſi iuuent lædunt. 237 1.b

B

Balbi celeri lingua melancholici, inconniuenter aſpicientes, & iracundi. 107.1.c
Balbos, aut caluos, aut gracili voce præditos, morbos habere vehementer atrabiliarios, & cur. 98.1.c & 112 2.c
Balbuties duplex. 98.2 b
Balbuties vnde prouenire poſſit. 13.1 a. & 107 1 c.2 c
Balis filij hiſtoria, qui, cùm in monte oberraſſet, correptus febre pernicioſa, obiit. 402 2 b.
Balneorum calidorum vſus nimis hydropicum efficit. 212.2 a
Balneum pro articularibus, & occaſio vtendi. 412.2.b
Balneum in quibus ſit periculoſum, & vulgò imponere opinione refrigerationis. 369.1.a
Balneum commendatur ad melancholiam. 32.2.b
Balneum an hydropicis vtile 266. 2.a
Balneum, cibum, & quietem ad purgationem præparare, quomodo intelligendum. 349.1.c
Barbara cur mulieribus non naſcitur. 383.1.b
Barba cur non naſcatur ſpadonibus ibid.
Bianris pugili hiſtoria 266.2 c
Billoſa tempeſtiuè vacuari quæ dicantur 22.2.d
Biliosa vocat Hippocrates omnes putredinem præſeferentes ſuccos 22.2 c
Bilioſi difficilè vomientes per quam partem purgandi. 381.2.b
Bilioſi nigri per quam partem purgandi ibid.
Billoſi, & ſanguinei fiunt melancholici, neque eodem modo, neque eadem cauſa, neque eadem ętate 360.2.b
Bilioſi, & ſanguinei euacuationibus, & victu pręſeruantur à melancholia, vtraque autem ſunt in eis diuerſa, ibid.c
Bilis ſyncera per ſublimes agitata partes, quæ ſoleat afferre ſymptomata, 384.2.c
Bilis rubra an ſit, 344.2.a
Bilis vitellina qualis ſit. 390.2.b
Bilis impensè rubra quę ſit. 370.2.a
Bilioſum fieri à pingue explicatur, 344.2.d, & 352.1 a
Bilis percuſſi in dorſo hiſtoria. 278.1 b
Bion inflammatione lienis laborauit, 67 1.b

Bionis

Bionis hiſtoria, qui ex hydropico factus eſt ſtrangurioſus, & ſuppuratus in genu, obijt, 403.2.b
Blanco manjar ſiſtit aluum, 57.1.d
Bona tolerantia euacuationem definitur, 197.1.d, & 202.2.a
Bonitas quid ſit, 97.1.b
Botri inſolati ſuccus expreſſus quàm ſit noxius, 431.2.d
Bouina concoctu difficilis, nam & difficilè putreſcens, 160.1.c
Braſſicę facultas, 303.2.b
Bregma quę capitis pars ſit. 419.1.a
Breuem, aut acutum eſſe morbum vt differat, indicatur exemplo Charitis 422.1.c
Breui ſpiritus quis dicatur Hippocrati, 150.2.a
Bubones in febribus non diarijs cur ſint adeo mali, 294.1.a
Bulimię ex canina fame generatio, 315

C

CAdentibus cur mittatur ſanguis, & quę pericula impediant dimiſſa ſanguinis miſſione 180.2.c
Cadentis ex alto, aut percuſſi curatio, 235.2.d
Cęparum natura, & vis, 379.2.a
Calcidonius, ruptura facta in pectore, non eſt ſuppuratus, 166.2.d
Calculi generatio, 314.2.c
Calidi ventre frigidi carne quales ſint. 336.1.a
Caliditas acrimonię ſignum, & cur. 355.1.b
Caliginis, catharro laborantis, hiſtoria, 427.2.c
Callimedontis pueri hiſtoria, 265.1.b
Calliphylon quid ſit, & ad quę proſit, 453.1.a
Caloris partium indicia, 84.2.d
Caloris extinctione morientes fallunt medicos in moriendi hora, 337.2.c
Calui in lariſſa hiſtoria, 252.1.b
Caluitium prudentiam indicat, 96.2.c
Cancri eſſentia, differentia, cauſę, & curatio, 441.2.b
Cancri cur difficilis curatio? ibid.
Cancrum in pectore, viris etiam quandoque fieri, & qua cauſa ea in parte fiat crebro, 280.1.d
Caniculares dies quando finiantur, 267.2.c
Canis, & Arcturi ortus, Pleiadum occaſus pręcipuè notatur, 408.2.b
Canis ortus quando ſit, 2.2.d
Canis ſydus duplex, 18.1.c
Capita acuta habentes duplices ſunt fortes, & debiles, & vtrorumque ſigna, 283.2.a
Capite vulnerato lac vino miſtum tribuit Hipp. 99.2.b
Capite paruo homo, non fuerit balbus, neque caluus, niſi ſit glaucus, 108.2.a
Capitis vulnerati curatio, 99.2.b
in Capitis vulnere deceptus fuit Hippo. propter futuras, 240.2.d
ex Capitis vulneribus morituris cur conuellantur partes oppoſitę & affectę reſoluantur? 171.1.d, & 238.1.c
in Capitis vulneribus an conueniat medicamentum, 114.1.d
Capitis dolori ex crapula vinum conuenit, 118.2.b
Capitis figura optima, 283.2.b
Capitis ardorem vſum pharmaci prohibere ex Hippocr. 437.2.a
Capitis dolor ex ſuppreſſione menſium, 234.2.d
Capitis dolores ex vtero quomodo curandi, 425.2.c
ex Capitis percuſſione ſanatus paralyſi, 244.1.a
Caput, thorax, & genitalia cur flatu lędantur, 7.2.b
Caput magnum habentes, & oculos paruos, & balbi ſunt iracundi, & cur. 107.1.a
Caput magnum cum oculis nigris, & magnis, & naſo craſſo, & ſimo probitatis eſt, 108.1.a
Caput acutum, quod ſit, 283.2.a
Caput ſecundum ſyncipur depreſſum deterius eſſe, quàm ſecundum occiput, 284.1.a
Caput omnium partium maximè lęditur nimia ſanguinis miſſione, 358.1.a
Caput eſt ſumma totius artis prognoſticę, 317.1.d, & ſeq.
cui Caput lapide percuſſi à Macedone, hiſtoria, 250.2.a
Capra, & ouis parit quinto menſe, 85.2.c
Carbunculi, & cancri differentia, 143.1.b
Carbunculi ſigna, 403.2.c
Carbunculi in peſte Cranonis, 43.1.d
Carbunculi ex quo humore generentur, 45.1.c
Carcinoma, ſeu cancer quid ſit, 280.1.d
Cardialgia fieri ſolet autumno, 45.2.a
Cardialgia quomodo curanda in corporibus calidis, & ſiccis, 57.2.d
Cardialgia laborauit Cherinn, 57.1.b
Cardialgia maxima nata eſt fieri ex nimia venere, 157.1.b
Cardialgia quid ſit eius cauſę, 275.2.a
Cardialgia cur fiat in Autumno, ibid.b
Cardialgię curatio, 104.2.d
Cardialgię notę, & exempla, & curatio, 57.2.a
Cardialgiam frequenter fieri in ſemitertiana, 275.2.b
Cardialgici picrocoli quomodo pręſeruandi, 57.2.d
Carnes attractrices eſſe extrinſecus, & intrinſecus, 351.1.d
Carnium catuli natura, & facultas, 435.1.b
Carnopurulenta pulmonis putreſcentis eſſe, 170.1.a
Carus ex ſola compaſſione cerebri fieri poteſt, 248.1.a
Caſus vetus cum melle poſt crudum potum conferre. 408.2.c
Caſtoreum ad vterinas paſſiones commendatur, 415.2.d
Catacores quid ſignificet apud Hippo. 165.2.b
Catalogus ſententiarum libri quinti, quę repetuntur in ſeptimo, 406.2.d
Cataplaſmatis pro pręfocatione vteri ſyngrapha. 426.2.d
Cataplaſma aliud pro eodem affectu, 438.1.a
Catapotium quid ſit, 258.1.a
Catapulta quid ſit, 277.2.b
Catharri frequens decurſus à capite hypochondria, & coxam, 300.1.c
Catharri cauſę, & notę, 201.2.d
Catharri, & febres ſoluuntur tutius materię coctę euacuatione, quàm inſenſibiliter, vt phlegmones ſuppuratione, quam reſolutione, 311.2.b
Catharri differentię, & cauſę, & de curatione multa, 427.2.d
Catharri ob redundantiam ſuccorum in capite hiſtoria 76.1.a
Catharro laborantium victus, 422.2.d
ex Catharrho auris inflammatio, & pleuritis, 76.1.c
per Catharros magnos cui ſit aluus aſtricta, 412.2.b
Catharrhus Venere curatus, 267.1.a
Catharrus quos ſoleat habere exitus, ibid.b
Cauponis, qui peripneumonia tenebatur hiſtoria, 408.2.d
Cauſa efficiens quando eſt valida, omnes eodem modo afficit, ſi autem debilis variè pro paſſi diſpoſitione, 7.1.a
Cauſarum ſomon analogarum enumeratio; 331.2.b
Cauſę ignorationem periculoſiorem eſſe, quàm ipſius affectus, 381.1.d
Cauſi duplex genus, 20.2.a, et 137.1.c
Cauſi, ex falſa pituita ſigna, 70.2.c
Cauſi ex multiplici materia, et exemplum, 404.1.d
Cauſi ſigna patognomonica, 10.2.c
Cauſi ex bile, et pituita ſimul mixtis, 18.2.c
Cauſi autumno, et hyeme. 20.1.d
Cauſi in ęſtate populariter graſſati, 70.2.a
Cauſi ſigna praua, 21.1.b

Cauſi

Cauſi in hyeme multi,& lethales, 34.2.c
Cauſi quo tempore fiunt, 45.1.d
Cauſi ex bile, vel pituita ſigna, 70.2.c
Cauſus quas euacuationes amet, 404.1.b
Cauſis quando fluxurus eſt ſanguis è naribus ſigna, 17.1.b
Cauſis fluxus ſanguinis è naribus largus optimus, 19.1.a
Cauſus quod genus febrium, & ei ſolet fluere ſanguis è naribus, 3.2.c
Cauſtica afferentis hiſtoria, 165.2 d
Celſus Hippocratem laudat,& magni ingenij virum cẽſet,quòd proprium errorem confeſſus ſit, 247.1.c
Celſus quintum librum epidemion Hippocratis eſſe non dubitauit, 247.2.a
Cephalalgia,& hemicranea qui affectus ſint, 420.1 c
Cephalalgiam, & hemicraneam fieri ſępe ex affectu phlegmonoſo internarum partium cerebri ob calidum catharrum,& quot habeant exitus, ibid.
Cerebri, & cordis paſſiones omnes poſſunt incipere à ventriculo, 440.2.d
Ceruices bouum,& pedes ſuum quale alimentum pręſtent, 425.1 b
Κερνον acria arguit, 357.2.d
Κεδματα quę dicantur, 346.2.d,& 347.1 a
Cheiux quantum capiat. 389.1.d
Cherion ex vino cępit ęgrotare, iudicatus eſt vigeſima, cùm interim febris pluries videretur eſſe ſoluta, eſt exemplum fallacis morbi, 127.2.c
Chlorum quid ſignificet, 167.1.b,& 186.1.c
Charion idem qui Cherion,cardialgia laborauit, 57.2.b
Chariis hiſtoria, 422.1 a
Caropi,et magni oculi,caput magnum,ceruix tenuis,pectora ſtricta congruè aptati hominis ſunt. 108.1.c
Charopus color qui ſit, 97.1.a et 144 1 a
Charidas hiſtoria,qui intra diem ex cholera morbo obijt morbi totius interpretatio, & ſymptomatum cauſę, 396 2 d
Cholera morbus: qui morbus ſit. 270.2.a,et 432.2.d
Cholera morbus duplex, 270 1.b,et 433.1.a
Cholera arida,ſeu ſicca, ibid.
Cholera morbus, 235.2.a,240.2.c,266.2.c,& 270.1.a
Choleram facientes cibi,& alię externę cauſę, 433.1.b
Cholerę morbi ex bile ardentiſſima curatio optima, 240.2.c
Colerę morbi appellatio,cauſę,ſigna,& curatio longa, 232.2.b,432.2.d
Chyrurgi ne prę̄mant, aut durius partem tractent, 200 2.b
Chyrurgi videant,ne durius tractent vulneratum cerebrum, 248.1.a
Chyrurgus, cùm ſecat partem putridam,quid debeat facere, 357.2.a
Cibaria praui,& craſſi ſucci,quæ cauſant mala, 94 2 a
Cibi,& potus experientia indigent, 61.2 d
Cibi moderati congruens definitio, 321.1.d
Cibi fortes qui dicantur,& eos ventrem perturbare calidis hominibus, 347.1.c
in Cibi oblatione quę conſideranda, 30.2 c
Cibi faſtidium peſſimum febribus, 13.2 b.d
Ciborum vtendi ratio, 62.1 a
Ciborum praui ſucci vſus periculoſus, & ſi multis diebus nihil ſentiatur lædere. 255 2.d
Cibos labiles breuem vitam habere explicatur multifariam, 346 1 c
Cibos quoſdam celeriter vinci,quoſdam contra, 351 1.b
Cibos, & labores exactè pręſcribere eſt impoſſibile, 62.1.c
Cibus copioſus ingeſtus impedit indicationes,& producit morbos. 180.2.b
Circuitus quarundam febrium conſiderandi, 31.1.b
in Cizico mulieris, quę gemellas peperit, hiſtoria, 161.1.d
Clamores,& inquietudinem poſt delirium,quod à dolore capitis incępit, ſignificare conuulſiones, & cur. 273.2 a
Clangoſa vox lethaliter vulneratis in capite ſit,& cur. 279.1.b.408. 1.a
Clazomenius laborauit febre ardente cum inflammatione hypochondriorum, 40.1.b
Cleocus ex laſſitudinibus exercitijs, & melle tubercula melancholica crurum contraxit,& cur. 415.1.b
Cleomenis pueri hiſtoria, 257.1.b
Cleonactes laborauit erratica continua, 38.1 c
Cleonigi nephritici ſimul, & diſenterici hiſtoria; 444 1.d
Cleonigi curatio, ibid.
Cleotimi ſutoris hiſtoria, 419.2.d
Clymacterici anni quid pręſtant prænotioni, 312 1.2.c
Clymactericorum annorum ratio,& cõputatio, 111.1 c
Clyſterem accipi non poſſe,quas cauſas habeat, 432.1.b
Clyſteris, & glandium cur crebrius mentionem faciat Hipp. 151.1.b
Clyſterium,& pharmacorum frequens vſus hemorrhoidas facit, 242.2.a
Clyſterium, & glandium vſus quàm creber eſſe debeat, 225.2.c
Cocci cui in ſpina giboſitas ex phrenitide facta eſt hiſtoria, 257.2 a
Coctione apparente quando mori poteſt ęger, 15.2 c
Coctiones conſiderandę, 15.1.d
Coctiones iudicij celeritatem,&c. ibid.c
Cogitatio eſt animę deambulatio, 343.1.a
Coiſoter ex lienis inflammatione obijt ſecunda die, 66.2.d
Coium fœces alui ſiccare,& in quibus faciat contra, 349.1.b
Colici doloris,& renum comparatio, & differentię, 285.1.b
Colici,& renalis morbis ſimilitudo,& nephritidis curatio, 424 1 d
ex Colico arthritis,& contra fieri conſueuit, 327.2 c
Colliquatio per ventrem, 14 1 a
Colluendi modus ad dentium dolores, 425.2 c
Color tenuis,pallidus,niger qui ſit, 279.2 d
ex Colore faciei,et capitis a rubore agnoſces, an conferat fluxus ſanguinis, 357.2.b
Colores tales efflorefcere in cute,quales ſunt ſucci in corpore, 337.2.a
Colorum differentię, eoſque fulgores quoſdam eſſe, 294. 2.c
Coloſtrum,et coloſtratus morbus, 113.1.b
Columellę reuulſę duplex cauſa, 130.1.b
Coma,et Cataphora apud Hippocratem idem, 158.2 b
Coma maximè pueris, 20. 2.d
Coma,et ſomnolentia, 72.2 b
Comatoſa reuerſio quę dicatur, 176.1 b
Comedere delire quid ſit eius ſymptomatis cauſæ, 419. 2.c
Commiſſurę Hippocratem deceperunt, vt ipſemet candidè fatetur, 346 2 d
Communes morbos ſemper incipere à ſparſis,et in ſparſos finiri, 7 1 b
Communio partium duplex, communis, aut peculiaris; 326.1.d
Compluti anno 61.qualis fuerit conſtitutio, 34.2 a,& 72.1.d
Compluti benè degunt tempore ſicco, 6.2.a
Complutum quibus morbis ſit congruens, 346.1.b
Compoſitionum morbi, 6.1 c

Com-

INDEX.

Computatio dierum à partu in enixis, 148.1.a
Computatio dierum morbi a vehementi quapiam occaſione incipientis ab ipſa externa cauſa eſſe, debet, 255.2.d
Conceptio cur maximè fiat, ceſſantibus menſtruis, 86.1.d
Conceptio aliquibus fit tantùm, dum meſtrua fluunt, & cur. ibid.
Conceptio dolores, qui non inerant, affert, & eos, qui inerant, tollit. 234.2.d
Conceptionis ſigna, 87.2.c
Concoctio in quibus expectanda non ſit, 299.2.d
Conferentia, & tolerantia definiuntur, 201.2.a
Congius quantum capiat, 397.1.c
Conizæ facultas, 426.1.a
Cononis ſeruæ hiſtoria, 273.2.a
Conſenſus partium genitalium, & ſpiritalium vnde, 50 1 a
Conſideranda in morbis quæ ſint, 164.1.b
Conſilium optimum in curationibus, 391.1.c
Conſpirabile, & confluxile non eſt idem, & quid ſit vtrumque, 351.2 a
Conſtantia tempora quæ ſint, & quæ incōſtantia, & morbi etiam, 46.2.b.c
Conſtitutio legitima quæ ſit, & eius exemplum, 35.2.d 46 2 a, 118.1.c, & 236.2.d
Conſtitutionum morborum ſimilium differentiæ ex quibus ſint cauſis, 183.2.c
Conſtrictionis pulſus vſus, 351.2.d
Conſuetæ euacuationis ſpontanea ſuppreſſio aliquando eſt cauſa, aliquando ſignum mortis, 325.1.b
Continentia, contenta, & impetum facientia, 371.2.a
Contraria adhibere, & quieſcere duę medicę praxis partes, 297.2 d
Contrarij victus in morbo, 380.2 d
Conualeſcentes nonnulli pluri tempore, quàm ægrotauerint, refici curent, & qui ſint hi, 249 2 a
Conualeſcentes magnopere debent ſibi cauere ab erratis, ibid.
Conuulſio poſt febrem mala eſt, etiam ſi ſit ex repletione, 11.1.d
Conuulſio apoplectico modo, 42.2.d
Conuulſiones circa thoracem omnium periculoſiſſimæ, 278.1.a
Conuulſiones per ſe, aut per conſēſum dignotio, & vtriuſque curatio, 105.2.d
Conuulſiones aliquando eſſe decretorias, 188.1.a
Conuulſiones quæ ſint curandæ pharmacis, & quæ ſecus, 237.1.a
Coquenda occludi, non coquenda ſiccari, & in tumoribus, & in vlceribus, & in febribus explicatur, 299.1.b
Coqui apud Hippocratem idem, quod ſolui, 9.2 d
Cordis palpitatio quid ſignificet, 63.2.a
Coriarij vxori membrana ſecundinarum reſtitit ex partu, 63.2.a
Corpora res omnes externas, præter aerem vocat Hipp. 370.2.d
Corpore colliſo, aut oſſibus fractis, aut luxatis curādum, vt homo, ab excrementis ſit mundus, neque omittendum expurgare, 246.1.b
Coryza. 80.2.d. In ea prauus victus multa cauſauit mala, ibid.
in Coryza concedit vinum Hipp. 81.1.a
Coryzæ, & grauedines capitis curatio commoda, 201.1.a
Coturnicum eſu multos eſſe correptos conuulſione, 351.1.a
Coxa ſæpe dolet ob vteri morbum, 326.2.d
Coxa quæ pars dicatur, & eius deſcriptio, & ſuarum partium nomina. 229.1.b
Coxæ dolor ante partum, & poſt partum 63.2.d
Coxæ dolorem ex vteri diſtorſione fieri, & dum geritur vtero ceſſare exemplum, 63.2.d, & ſeq.
Coxæ impotentiæ cauſæ, 179.2.b
Coxæ dolor cur fiſtulas afferre ſoleat iuxta anum? ibid.
Coxæ doloris ex ſuppreſſione meſtruorum curatio. 176.1 d
Coxæ doloris, ſeu iſchyadis curatio, 229.1.a, 231.1.c, & 346 2.a
Coxæ dolor ſolet inueteraſcere, 186.1.b
Coxæ dolor oculi diſtortione, cęcitate, tumore teſtium, aut mammarum elatione ſoluitur, 102.2.c
Craſſas vrinas non eaſdem appellari Hippocrati, & Galeno, 147.2.a
Craſſeſcentis, & in extenuationem abeuntis corporis ſigna ex cute, 222.2.a, et ſeq.
Craſſi nimis corporis, et gracilis notæ, 192.1 b
Craſſities quę indicet coctionem, et quæ ſecus, 208.1.d
Criſis duabus partibus conſtat 103.1.a
Critię hiſtoria, 213.1.c
Crito exanthematis nigris laborauit, et ſecundo die mortuus eſt, 39.2.c
Cruda quid ſignificant, 16.1.a
Cruditas quomodo curanda, 441.1.d
Cruditatis non nidoroſæ remedia multa, 448.2.c
Crura, & manus viſcerum emunctoria, 36.1.a
Crurum doloris in morti proximis cauſæ, 42.1.d
Crurum dolor in febribus, 35.2 c, 37.1.c.d, 40.2.c, 102.1.b, 102.2.d 123.2.b, 152.1.b, & 155.2 d
Creſicratis Adriani, & pueri Cenei hiſtoria, 389.2.b
Creſiphontis hydropici ex cauſo hiſtoria. 403.2.b
Cubile in cubiculo rectè collocandi ratio, 373.2.c
Cubile molle, aut durum eſſe debere pro conſuetudine ægrotantis, ibid d
ex Cucumere ſylueſtri vtilitas, & noxa, 425.1.c
Cucurbitula, ſecundùm mammam affixa, meſtrua cohibet, 113.1.c
Cucurbitula in auris dolore, 116.1.c, & ſeq.
Cucurbitula in dolore coxæ, 180.2.a
Cucurbitularum vſus commendatur ad dolores multis cauſis, & exemplo commodatiſſimo, 116.1.c, & 180 2 a
Cucurbitularum vſus familiaris Hippocrati in doloribus, 116.1.c
Cucurbitulæ quomodo adminiſtrandæ in doloribus, 116 1.c, & ſeq.
Cucurbitulę in dolore iſchyatico valde proſunt, 231.2.b
Cui caput lapide percuſſum eſt à Macedone hiſtoria, 260 2 a
Cuiuſdam, iuxta inguen percuſſi, cui cuſpis ſagittę reſtitit interius hiſtorias, 254.2.b
Cumini vſus, & facultas, 394.2.a
Curatio inſignis mulieris, à pharmaco lęſę, & vtero laborantis, 253.1.b
Curatio, quę cuſtodi paleſtrę contuliſſet? 382.2.c
Curatio hominis ſecundum hepar, & ventriculum vulnerati, 251.2.d
Curationem contrarijs fieri, 342.1.c
Curationem ex ijs, quę ſpontè veniunt indicari, 303.2.d
Curationis filij Cydis, qui laborauit auris inflammatione cenſura, 392.2.c
Curatorię indicationes ex quibus capi poſſunt. 75.2.c
Cur, qui in vmbram ſe conijcit ex ſole, magis ſudet? 384 2.d
Cur ex vaſe anguſtis oris potantes eructent, & an vtile ſit, diſputatur, 300.2 a
Cuſpides ſagittarum aut plumbeas ſpherulas ſanis hominibus manere interius, et qua id fiat cauſa, et in quibus pręcipuè partibus, 254.2.d
Cutis durities iuuat generationem bronchoceles, et quorundam tumorum poſt aures, 314.1.c
Cutis raritas alui denſitatem facit, 206.2.b

Cutis

I N D E X.

Cutis colligatio facit carnium incrementum. ibid d
Cutis ab oſſe deceſſio in vulneribus ſignicat vt ariditas. 407.1.c
Cyatus quantum capiat. 356.2.a
Cyceon quid ſit,& parari duobus modis. 353.1.d
Cydis filij, qui ex auris inflammatione obijt, hyſtoria. 389.2 d
Cynanchem, & optalmiam venæ ſectio iuuat, ſed non eodem modo, etſi ex eadem parte facienda ſit. 312.2.a
Cyrenei in Omyſo ſuppurati hiſtoria. 148.2.a

D

DAmagoras, & Archeſilaus lædebantur venere. 312.2.a. & 320.2.b
Damoclis hiſtoria. 271.1.c
Dealcis vxoris hiſtoria. 162.1.c
Debiles,& ſenes cur remiſſę febriant. 151.1.a
Debiles victus frigidi,robuſti calidi. 332.2.d
Debilitas fœtus in vtero vnde cauſatur. 85.2.d
Debilitatem facultatis in prima, & ſecunda concoctione,quæ exeuntia indicent? 388.2.b
Debilitatorium refectio. 233.1.a
Decimum tertium, & quindecimum cur non nominauerit inter decretorios Hipp. 66.2.c
Decimus octauus dies non eſt inſignis inter indicatorios. 25.1.b
Decretoria ſigna omnia ſunt aliquando ſigna mortis, & ideo diſtinctione indigere. 103.1.d
Decretorias euacuationes eaſdem afferre mortem, & ſalutem. 231.1.d
Decretorij dies,lege dies decretorij.
Decretorij dies pares,& impares,qui ſint. 31.1.b
Decretorij dies aliquando habent vim à cœlo, aliquando à paroxyſmo. 31.1.c
Decretoriorum dierum ordine non perſpecto, neque quando curandum, neque vt cibandum cognoſcere poſſis. 164.2.b
Decretoriorum dierum appellationes. 103.2.d
Decubitus,& abſceſſus idem eſt. 325.2.b
Decubitus qui,cùm ſuperueniunt quoſdam morbos, tollunt, ab eiſdem praſeruant antefacti, ſiue ſponte, ſiue arte fiant. ibid.
Decubitus quales, quibus, & quomodo moliri debeamus. 326.1.a
Decubitus fit, tracto, miſſo,aut veniente humore, & horum cauſæ. ibid c
Defluuium capillorum anteceſſiſſe, an faciat quartanam breuiorem,dubitatur. 358.1.c
Deglutire rapidè quorum ſit, & quas habeat cauſas. 400.1.d
Deiectio copioſa,& aquoſa vrinam minuit. 71.1.a
Deiectio electro ſimilis,& eius cauſæ. 200.1.d
Deiectiones peſſimæ quæ. 12 2 b
Deiectiones vtræ ſint deteriores,variegatæ,an vnicolores. 58.1.c
Deiectiones ſynceræ duplices. 58.2 a
Deiectiones cruentæ, aut hæmorrhoides vtiliter fiunt multis in vere. 166.1.a
Deiectiones peſſimæ quæ, & quo tempore fiat deteriores. 185.1.d
Deiectiones puri ſimiles quales, 202.2.a.& 204.2.a
Deiectiones ſynceræ. 58.2.a
in Deiectionibus aquoſis conſideratur contentum. 209.2 a
Delicioſi huius temporis mores. 330.2.b
Delirandi ſpecies duo ſignificant. 158.1.b
Delirare plus aliquid ſignificat, quam mente turbatum eſſe, 131.2.c
Delirij,& vacillationis dinotio. 397 2.c
Delirium à ſomno mortale eſſe indicatur. 71.1.c
Demygoras,& Archeſilaus lędebantur venere. 312.2.a & 320.2.c
Demarati vxoris hiſtoria 228 2.c
Dentes cur adeo parati dolore. 264.2.b
Denti tertio ſæpius fiunt abſceſſus,& dolores 176.2.d & 177.2.b
Dentium ſtridor conuulſionis eſt. 231.2.b
Dentium doloris cauſæ. 264.3.c
Dentium dolores, ſuperueniente tumore, miteſcunt. 264.2.d
Dentium lentor,& viſcoſitas. 213.1.d
Dentium remedia coquenda ſunt in aceto. 265.1.a
Dentium remedia triplicia. 264.2.d
Dentium,& auris communio,& eius cauſæ. 178.1.a
de Dentium dolore,& corroſione multa. 188.2.d
Dentium hiſtoria longa,& diſtincta. 177.2.2.& 188.2.d & ſequen.
Detractionis ſignum, & quo pacto,cùm id adeſt ſit mutandus victus. 309 1.b
Dexippus meraciora deiecit. 57.2.b
Dextræ partes circa naturam plurimum vim habent. 113.1.a
Diacsrtami medicamentum commendatur ad colicum & nephriticum affectum. 414.2.d
Diarrhæa ſponte ſuccedens ſæpe liberat à cacochymia, & eſt pro pharmaco. 216.2.c
Diarrhęæ curatio. 57.1.c
Diarrhæas ſolent ſequi dyſenteriæ. 26.1.a
Διάλυσις, ſeu diſſolutio, & πάρεσις, ſeu debilitas definuntur. 207.2.c
Diebus decretorijs mala deteiora, & bona meliora fieri. 213.1.c.& 412.2 b
Diebus decretorijs exacerbari cur malum, 12.2 a
Diebus decretorijs non eſſe expurgandum. 30.2.d.& 303 2.b
Diebus iudicatorijs facultates iuuantur ab aſtris. 22.2 b
Diei partes quam habeant analogiam cum partibus anni. 45.2.c
Dierum decretoriorum computatio pariter oportet fieri a primo,& ab eo,qui attulit inſignem mutationem in acutiem. 102.1.c.& 162 1 b
Dierum decretorium ratio. 111.2 a
Dies ſextus infauſtus. 111.b
Dies,menſes,& anni legitimi quales,& qui ſint. 111.1.a
Dies decretorij,lege Decretorij.
Dies decretorij an numerandi à partu,an à febre in enixis. 10.1 c
Dies primus,& ſecundus,cur non decretorij. 31 1.d
Dies impares cur præferantur paribus in iudicio. 31.2.c
Dies omnes habent aliquid decretori præter primum, & ſecundum. 111.2 a
Digiti extremi cur calent in ſuppuratis? 219 1.a
Dignotionem, & curationem contrario modo procedere explicatur. 95.2.b
Dinij pueruli,qui habebat fiſtulam ex inteſtinis, hiſtoria. 445.1.a
Diogenes ſemen vltra effudit. 222.1.c
Drophtis ſororis hiſtoria. 225.1.c
Diſparentia ſine ſigno,vt Eriſipelas difficilis iudicationis. 77.1.c
Diſtentio ſubmollis hypochondrij internam inflammationem viſceris ſignificat. 163.2.a
de Diuinatione multa, 374 1.b & ſeq.
Diuretica aborum facere. 239.1.d
Diureticorum vſus multorum morborum curationes rectè finit. 245.1.b
Diureticorum vſus quo tempore ſit vtilis. ibid c
Diurna febris deterior nocturna.& cur. 29 1.b

Diurna febris minus venit ad infebricitationem nocturna. 29.1.d
Dolor ceruicis fuit ſignum decretorium. 128.2.d
Dolorem dolore ſedari, rarò tamen probari eam curationem, ſed quæ agitur ſtupefacientibus, aut anodinis, 293.2.c
Dolorem primum, deinde grauitatem, & ſtuporem brachij, & humeri, ſatietatis eſſe aliquando, & eius affectionis deſcriptio, & cauſæ, 276.2.a
Dolorem diuturnum ventris ſuppurationem indicare, 418.1.c
Dolores ſupernarum partium quos habeant abſceſſus, 116.2.d
Dolores diebus paribus contigerunt Nicodemo, & Virginis Lariſſæ, 159.1.b, & 156.2.d
Dolores diuturnos finiri ſolere in oſſium corruptiones, 203.2.d
Dolores dentium in cacochymijs contemni non debent, & quæ debeant adhiberi pro curatione, 280.1.c
Dolores veteres frigidi, recentes calidi 285.2.d
Dolores calidi, aut frigidi ob cauſam dicuntur, ibid.
Dolores ſuppurationis, & eruptionis puris diuerſi, 391.1.d
Doloris cruris, ex iſchyadæ quomodo occurrendum, 356.1 b
Doloris vehementiſſimi ſigna, 61.1.d
Doloris capitis remedia, 118.2.b
Doloris lumborum, crurum, & coxæ curationes examinantur, 260.1.a
Doloris ilis curatio, 202.2.a
Doloris genuum, & crurum in moribundis cauſę, 419.2.d
Doloris humeris ex abſceſſu facti, elegans curatio, quę ad omnes articulos transferri poteſt, 419.2.d
Dolorum varia remedia, 352.2.c
Dormientibus cur interna calida, externa frigida, 331.2.a
Dromeadę vxor mortua eſt ex partu filiæ, 113.2.d
Dulces fructus, olera, & lenticula inimica oculis, 260.1.a
Duo fratres, qui ſimul ęgrotarunt, 23.1.d
Duri & intenti differentiæ, & cauſę, 409.1.d
Duritiem, & mollitiem morbos quoſdam eſſe, atq; mollire, & indurare, eſſe curationes, 292.1.d
Durities membrorum, & diſſolutiones in morbis acutis vtrumque malum, & cur, 290.2.d
Dyſenteria curatu difficilis. 72.1.c
In Dyſenteria an conueniat medicamentum purgans, 115.1.b, & 202.1.b
Dyſenteria, & teneſmus eiſdem accidit. 63.1.a
Dyſenteria ſine dolore, quæ affectio dicatur Hippocrati, 117.2.a
Dyſenteria ab atrabile lethalis, 252.2.b
Dyſenterię. 10.1.a
Dyſenteriæ criticæ. 20.2.a, & 22.2.a
Dyſenteriæ ex refrigeratione curatio, 72.2.c
Dyſenterię, & tuſſis cancroſæ curatio. 114.2.b, & ſeq.
Dyſenteriæ curatio, & quando conueniat pharmacum, 202 1.a
Dyſenterię malignæ ſigna, & curatio quędam, 387.2.c
In Dyſenterijs magnum eſt non faſtidire cibos, & cur, 178.1.d

E

EA quæ Minois hiſtoria, 200.2.b
Echecratis cęci hiſtoria. 420.2.d
Eclegma optimum pro anheloſis deſcribitur, 396.2.d. & 395. 2.a
Egeſtionis bonę in peripneumonia conditiones, 402.1.a
Egeſipolis pueri hiſtoria, 428.2.b
Eius, qui hepar percuſſus eſt iaculo, hiſtoria, 361.2.a
Elodes febres quę ſint, & earum cauſę tres. 267.2.c
Elodes, & typhodes febres quę ſint. 33.2.d, & 45.1.b
Elephante occupati cur ſimi fiant. 284.1.c
Emminis hiſtoria, 216.2.c
Engaſtrimithi qui dicerentur, 262.1.c
Eniatis proprio iaculo traiecti hiſtoria, 260.2.d
Epialę febris figura, & cauſę. 178.1.d
Epicarmi hiſtoria, 276.2.a
Epicarmi filij hiſtoria. 440.2.b
Epicratis vxor laborauit febre cum partu filię. 37.1.b
Epidemia ſatis pernicioſa deſcribitur. 361.1.a
Epidemia quędam tria mala attulit, anginas, paraplexias, & nyctalopes, 362.1.a
Epidemię eius labor partium occaſio fuit. ibid.
Epidemiales morbi, & endemici communes, & ſparſi, et peſtilentes, et eorum definitiones, et cauſę, 1.1.c
Epidemiales morbi maximè ſunt, qui cũ febribus, 28.1.a
Epidemialibus morbis qui maximè euadant, 21.1.a
Epidemialis morbus qui, 94.1.b
Epidemialis morbus an poſſit fieri ex cibis, ibid.c
Epidemialium conſtitutionum cauſę quotuplex, et quæ, 1.2.a, et 5.2.d, et 44 1 c
Epidemialium tempeſtatum fines quales morbos afferãt, 199.1.b
Epilepſia exquiſita, et non exquiſita quę. 243.1 b
Epilepſia per conſenſum ventriculi, ibid.
Epilepſię imminentis ſigna, 247.1 d
Epilepſię per conſenſum ventriculi ſigna, cauſę, et curatio quędam, 243.2.a.b
Epilepſię non omnes accipiunt mutationem ex ętate, ſed quędam, et ea quoto tempore, 284.1.d
Epilepſię congenitę cur pueria curationem non admittuit, ibid.
Epilepſię in iuuentute in quos morbos ſoleant mutari, 284.2.b
Epilepſię raro ſoluuntur perfectè per ętates, ſed mutantur in alios morbos, ibid.
Epilepſiam eſſe paſſionem cordis cur putet vulgus, 158 2.b
Epilepſias eſſe eas etiam, per quas non totum corpus conuellatur, ſed pars aliqua. 243.1.b
Epilepticis pueris quid eueniat, 273 2.c
Epilepticos plerunque ex interuallis conuelli, 243.1.d
Epoto lacte periculoſum eſt dormire hianti ore in agro, tutius vino plenum, et alijs. 273.2.d
Equis admiſſarijs religatur alter teſtis aliquando, 317.1.a
Eraſinus inflammatione vtriuſque hypocondrij laborauit, 38.2.b
Erarolai filij hiſtoria, 387.1.b
Ermoptolemi vxoris hiſtoria, 398.1.b
Ermoptolemi hiſtoria. 402.1.b
Errauca febris Cleonactidis. 38:1.c
Erraticę, quartanę, ſeptimanę, et nonanę conſtitutio conſideranda, et quomodo, 32.1.b
Erranum, licèt exiguum, valde lędit ad morbos diſpoſitos, 43.1.a
Error notatur vulgarium medicorum in victu eorum, qui recens purgati ſunt, 385.1.c
Eructatio quibus ſit vtilis, et quibus auxilijs prouocetur, 300.1 d
Erui, hordei, ſeminis lini, olei, et tritici facultas, 265.1.c
Erui facultas, et noxę, 94.2 b
Eryſipelam faciei tutius ire ſurſum, quàm deorſum, 379.1.c
Eryſipelam ceruicis in faciem ire malum, etſi quadam tempeſtate benè ceſſit multis, ibid.
Eryſipelas, obortis nigris puſtulis malum, ſi cum turbatione alui incipiat, deterius, 379.1.c
Eriſipelas ſine ſignis diſparens, mala. 77.1.c

Eteſię

Eteſiæ qui venti ſint,& quando flare ſoleant. 3.1.2,& 9 1.2
Ethiopes curandi ratio. 251.1.c
Euacuare duobus modis euenit, ſenſibiliter, & inſenſibiliter. 290.2 d
Euacuationem per vrinā meritò ad multos morbos laudari ab Hippocrate, 141.1.b
Euacuationes quæ quibus morbis congruant. 49.1 c
Euacuationes an ſiſtendæ,& qui ſint ſcopi 19 1 d
Euacuationes intempeſtiuæ recidiuas indicant 192 1.c
Euacuationes ſpontaneæ ſunt non minus, quàm quæ arte fiunt, reuulſiones, deriuationes, & euacuationes, 216.2.2
Euacuationes tentatæ exiguæ, & crebræ debilitatem indicant. 12 2.b
Euacuationes quæ bonæ. 15.2 b
Euacuationes conſtante virtute in principio morbi bonæ. 40.2.2
ad Euacuationes omnes rectè peragendas conſiderationes omnes inuenies. 301.1 2
ad Euacuationes peragendas rectè conſiderationes omnes complectitur 300.1.c,& 301 1.2
Euacuationes in initijs ſiue ſponte; ſiue arte factæ diuturnos efficiunt morbos, 421.2.c
in Euacuationibus, quæ conſideranda circa ipſa exeuntia,& exeundi modum, 372.2.c
Euacuationum internarum ſuppreſſio raptum ſignificat in ſuperna 382.2.2
Euacuatum corpus multus ſomnus ſiccat,& cur. 350.1.c
Eualcidæ famulæ hiſtoria. 442 2 c
Euaneſcentia repentè cur periculoſa, 148.2.d
Euaneſcentia repentè deteriora. 89.2.b
Eudemi,dolore forti lienis laborantis hiſtoria, & curatio, 446.1.2
Eudemi hiſtoria. 241 2.2
Eudemi curatio recta, & tria errata in curatione veterum, 446 2 2
Euenus obijt ex hæmorrhoidibus, intempeſtiuè curatus. 241.2.b
Eumeli hiſtoria, quia conuulſione maxillarum vertigine propè accedente ad apoplexiam, liberatus eſt. 244.1 2
Eumenis vxoris hiſtoria. 17.5 2
Eunuchi, qui ex venatione eſt factus adaquator, hiſtoria. 448.2.b
Euphranoris filij hiſtoria. 277.1 2
Eupolemi in Oeniadis hiſtoria. 219.1.2
Euriana<u>c</u>tis filia acute ægrotauit ex racemi eſu. 189.1.c
Euridami in Oeniadis hiſtoria, 218.1 b
Eutichidis hiſtoria 270.1.2
In exacerbatione quæ conſideranda. 47.2.b
Exactum ſignum quod dicatur, aut quot modis. 442.2.d
Exanthemata quæ dicantur. 14.1.b
Exanthematum ortus euaneſcentia quid ſignificent,& poſt, & ante morbos, & quantum debeant durare in vtriſque. 277.1 b
Exanthemata quæ vocentur. 298.2.c
Exanthemata mortem retardant. 35.1.b
Exanthemata bilem,& pituitam atteſtantia. 37.1.b
Exanthemata nigra per febres acutas lethalia. 40.1.2
Exanthemata, vt pulicum morſus, quæ cauſant ſymptomata,dum apparent,& illarum differentiæ. 71.1 d
Exanthemata vocantur variolæ,& morbilli. 14.1.d
Exanthematibus orientibus,anxietas,& iactatio ſentitur, & euacuationes conſuetæ ſupprimi ſolent, 35.1.c
Ab Exanthematis timetur dyſenteria, 195.1 b
Exarmodi famuli hiſtoria. 407.2 d
Excitare,& ſtupefacere non morbum per ſe,ſed ſymptomatum gratia fiunt. 29.. 2.b
Excrementa morbos faciunt bifariam, aut abundantius genita,aut minus quàm expediat vacuata, 184.2.c
Excrementa tenuia duplicia ſunt. 102 2.d
Excrementa ſemper eodem modo perſeuerantes longitudinem morbi indicant 71.1.b
Excrementis multis redundantibus ſæpè vno malo concocto,aliud deterius ſuperuenit. 76.2.2
Excrementorum eadem forma perſeuerans mala,& cur. 71.1.b
Exerceri cacochymum, aut plethoricum periculoſum eſſe,& quæ mala inde naſcantur. 60.1.2,& 350 2 b
Exercitatio poſt cibum facit noxas ſuis commoditatibus contrarias, 266.1.2
Exercitationis & laboris differentia, 131.1.d
Exercitationis detractoriæ ſigna, ſudor guttatim fluens, aut concidentia carnium ex eleuatione, 310 1.d
Expiratio,vox & ſermo,vt habeant ad ſe ſe. 150 2.b
Expurgandi tempus quas habeat conſiderationes. 391 1 2
Expurgare die ſexta, an debeat frequens in medicina praxi. 390 2 d
Expurgationem, & miſſionem ſanguinis agi debere quadam rectitudine,& quæ ſit rectitudinis lex in vtraque. 351.2 c
Expurgationes cum mutatione excrementorum fieri vtile eſt. 58.1.c
Expurgationes imperfectas, hypochondriorum tumores facere, 198 1.d
Expurgationes quæ in principio, quæ ob ſummum vigorem. 81.2 c
Expurgationis triplex occaſio, 81.1 c.2.b
Extenuare, & craſſa facere, quæ, & quando expediat, 262.1.2
Extenuatio nimia exercitatione, & tenui victu agitur, 307.2.c
Extenuationis quæ cauſæ ſint per ſe,& quæ per accidens. 308.1.c
Extenuatis,& ſiccatis, & vicinis morti, quæ ſigna accidant. 364.2 c
Extenuatorum victus, 300.2 b
Externę cauſę vt indicent curationem, exemplo explicatur, 95.2.c
Externarum partium affectiones quomodo interitum afferant. 200.2.d
Extremę partes quę ſint. 33.2.d

F

FAbę in alui fluore, 110,2.d
Faciei extenuatio ſignum decretorium. 103.1 2
Facies vt indicet in acutis, & explicatur prognoſticum. 3.1:2 d
Facies macilenta die legitimo mala, 103.1.2
Fęcum laceratę formam referentium ſignificatio, 110.2.c
Fęcum duritiem eſſe nonnunquam dyſenterię cauſam, 43 2.1 b
Famem feruſum nō eſſe febri inimicā indicatur, 323.1.c
Famis caninę cauſę. 217.1 c
Famulę,in Omilo capite vulneratę,hiſtoria, 217.2 2
Famulę Oneſidemi hiſtoria, 240.2.c
Famulę ex vicinis textoris hiſtoria, 170 1 b
Famulę retro Heroum hiſtoria, 133.2 c
Famulę Dyſiridis hiſtoria, 244.2 d
Farinaceum ſedimentum duplex, 25 2.d
Farris faciendi ratio,& vſus. 203.1.b
Faſtidium, & oris amaritudo, & ſitis, intus relicti mali ſucci notę ſunt. 142.1 c
Faſtidium maximum magnum caſum facultatis ſignificat, 141.2.d,& 149.1 b
Faſtidium in longis dyſenteriis malum eſſe magis quàm ſi febricitent. 308.2 b
Fatuitas,& hydrope. 28; 1 2
Fatuitatis cauſę, 215.2.d

Fauces, quæ pars ſit. 9.1.c
Ad Fauces ſuccorum impetus. 66.1.d
Faucium dolor,& columellæ reuulſio. 130.1.b
Febrem facie rectè valentem, & mollibus hypochondrijs diuturni morbi eſſe, nec niſi abſceſſu ſoluendi, niſi fluxus ſanguinis fiat. 110.1.a
Febres ardentes quibus temporibus fiant, & vt differant æſtiuales,& autumnales, 45.1.d
Febres omnes cum bubone malæ, & quæ earum deterrimæ. 77.1.d
Febris laborioſa,cùm producitur,quid faciendum, 57.1.b
Febris,niſi in die legitimo ſoluatur, redit. 103 2.c
Febrium continuarum partitio. 29.2.c
Febris diurna longior nocturna, 29 1.b
Febres cur fieri ſoleant maiores in nocte. ibid.c
Febres quæ longæ,quæ breues, quæ lethales, quæ non. ibid.d
Febres ſextanæ, ſeptimanæ, & nouanæ affligunt, vt vitia naturalia. 29.2.b
Febrium continuarum differentiæ. ibid.c
Febris quomodo poteſt citra iudicium decreſcere. 30.1.a
Febris,quæ mouetur per dies pares,exempla. 32.1.a 36.1.b 139.1.b.149.2.b & 157.1.a c
Ex Febribus longis, quæ ſoleant relinqui in corpore. 80.1.b
Febrem prouocare ſuadet Hippocrates in conuulſione. 99.1.d
Febris quibus morbis vtilis, 310,2.d
Febris in die legitimo debet recedere, 203.2.c
Febrem incipere duobus modis dicitur, 436 1 d
Febris ſoluitur aliquando ante morbi iudicationem. 129.1.a
Febrem cum abſceſſu inuadere periculoſum, 152.1.c
Febrium pulſus,& eorum differentiæ,& comparandi modi. 178.2 d
Febricitantes ab exuſta bile non eſſe arcendos ab aqua. 240.1.c
Febres ex catarrho tuſſiculo durabant dies quinque, tuſſes ipſæ quadraginta,& cur. 269 2.c.& 280.2 b
Febris acuta cum melancholia. 272.2.b
Febris diaria ex ebrietate, aut ſatietate, omnium maximè imitatur putridam. 275.1 c
Febrem miſſione ſanguinis anteuertere, in quibus ſit conſultum. 277.1.c
Febres ex catharro quales ſint. 280.2.b.420.2.c & 421 1.c
Febrium partitiones Hippocraticæ, & earum enumeratio. 27 2.d 142.2.a,& 289.2.c
Febri victus inimicus, & quæ noxæ, ex illo naſcantur. 323.1.d
Febris ardentis generatio ex venis. 351.2.c
Febres laborioſæ quæ ſint. 367.1.d
Febris malignæ cum debilitate,& conuulſione,& raptu in caput,ſignorum ſyndromes. 432.1.a
Febrem malignam cum exanthematis non eſſe vnius modi,ſed differentiam habere ex humore, & ita variare etiam curationem. 432.2.d
Febres intermittentes quibus periodis ſoleant tranſire in continuas. 434.1.a
Febrium malignarum cum tuberculis deſcriptio. 438. 2,a lege maligna febris.
Febrium talium exempla multa, & curatio idonea, ibid d
Femellæ minus aboriuntur,quàm maſculi,& cur. 393.2.a
Femellas enixas à paribus morbis magis liberari, quàm enixas maſculos. ibid.b
Ferinum quid ſit. 45 2.a, 175.2.a. 287.2.c, & 294.2.d
Ferinum omne quod malignum, 297.1.c
Fibrarum in collo diſtentio cùm quis animo linquitur, quas cauſas habeat. 384 2.d
Ficus qui morbus ſit. 141,1 a
Figuræ ſubleuantes. 315.2.b
Figuram corporis conferre ad agnitionem naturæ. 381.2.b
Filiæ Ædilis hiſtoria, 184. 2.d
Filij Harpali ex Telephane liberta hiſtoria. 268.2.d
Filij Theodori hiſtoria 407.1.b
Filij Amphriphadis hiſtoria, laborauit pleuritide bilioſa ſiniſtri lateris. 400.2.c
Filij Potamonis hiſtoria. 188.2.c
Filij Phaniæ,& Euergetæ hiſtoria. 278.2.b
Filij Plateæ, cui ſutura capitis morienti vehementer eſt excauata hiſtoria inſignis. 428.2.c
Filios Thini ex ſuperflua fame, & iudicatione, quomodo recuperatus ſit. 440,2.a
Finis legitimus morborum acutorum. 126.2 d. 148.2.c & 154.1.a
Fiſtula in vmbilico, per quam exeant lumbrici, & fæces quomodo fieri poſſit, viuente diu homine. 445.1.a
Fiſtulæ,ex inteſtino ab atrabile factæ, exemplum. 4 3.2.b
Flatu replente inteſtina, verſari corpus conſultum eſt. 81.2.a.
Flatus cum ſonitu erumpentis prognoſticum. 27,2.a
Flatus,infernè excretus, aliquando ſoluit dolorem coli, 340.2 a
Flatus an omnium morborũ cauſa ſit,diſputatur, 426. 2,a
Flatus euacuatio ex partibus diuerſis. 340.1.a
Flatuum differentiæ,& earum cauſæ. 202.2.b
Flatuoſi læduntur a Venere,& ſunt libidinoſi, 312.2.d
Flaua valde breuia fieri. 221.2.d
Flatuum excretio ex diuerſis partibus, quibus prodeſſe ſolet, 340.2.a
Fletu, ſputione, & mictu, & ſudore eandem materiam euacuari,etſi non ex eadem parte, 340.1.b
Fletus deonerat caput,& cor. ibid.c
Fletus,& ſudor ſimiles ſunt,& ab eiſdem cauſis, ibid.2.c
Fletus cur fiat, cùm laxari incipit cor magis, quàm cùm eſt minus contractum, 41.1.b
Fluentem ſanguinem filli,promptiſſima cauſa alicuius abſceſſus eſt 295.2.b
Fluxiones oculorum optimè per nares ſanantur. 428 2.b
Fluxionis oculorum curatio. 300.1.a
Fluxum ſanguinis ſiſtentia remedia, 364.1 a
Fluxus ſanguinis quarto die, difficilis indicationis eſt. 80.2.b
Fluxus ſanguinis ardenti febre familiares, & pro eis parotides, 71.2.a & c
Fluxus ſanguinis cauſæ,& curatio, 100.2.c
Fluxus ſanguinis infuſione frigidæ curatur, 253.1.d
Fluxus ſanguinis nulla ratione ſiſtitur tutius, quàm miſſione ſanguinis reuulſoria. 295.2.c
Fluxus ſanguinis ex naribus præſentitur ex chloro vultus colore,& cur. 318.1.d
Fluxus ſanguinis ex naribus curatio,& victus, ſiue affatim fluat,ſiue lentè. 318.2.d,& ſeq.
Fluxus ſanguinis; in quibus ætatibus expectandus ſit; 310.2.a
Fluxus ſanguinis in vlceribus curatio. 343.2.d
Fluxus ſanguinis profuſiſſimi per ventrem curatio. 397.2 d
Fluxus ſanguinis ſecuriſſimum remedium euacuatio reuulſoria. 364 1.b
In Fluxu ſanguinis ſæpè errant medici, & quibus notis vtendum 52.1.c
Ex Fluxu ſanguinis profluuium ventris fieri exemplo indicatur. 185.2 b
Fluxus menſtrui cauſæ. 306.2.a
Fluxus ventris iudicat benè morbos aurium, 77.2 a
Fluxus alui pro muliebri ſæpè accidit enixis, 283 2.b
Fluxus alui in ſuppuratis peſſimus, 417.1.b

Fluxiones omnes aut ob multitudinem, aut ob acrimoniam concitantur. 502,2.d
Et quomodo curandæ. 101.1.a
Fluxionibus obnoxij maligniis arcendi ſunt ab igne, aut longa mora in balneo,aut Sole. 415.1.b
Fœtum intra vterum grauibus morbis laborare, ſæpè dierum quadraginta. 394.1.d
Fœtus quot poſſint edi ſimul. 161.1.d
Fœtuum in vtero três mutationes inſignes. 582.2.c
Fœtuum multorum vno partu editorum cauſæ. 161 2 a
Fracto digito,quid fuiſſet faciendum. 268.5.a
Fragmentum quoddam commentariorum Galeni, recens editum,legitimum non eſſe. 358.1.c
Frater vxoris Ariſtei itinere defatigatus grauem morbum contraxit. 59 2.d
Fratrum Ceocopis hiſtoria. 185.1.d
Frictio lenis,& aſpera definitur. 428.2 b
Frictionis,& balnei comparatio. 257.2 d
Frigidæ potus in febribus vtilitates multæ, & magnæ. 253 2.d
Frigidæ potus dandi opportunitas. 254.1.b
Frigidæ potus in febribus,vt auxilium optimum, ita & periculoſum,& in occaſione poſitum. ibid.
Frigidæ copioſum potum quæ poſſint ſupplere. ibid.d
Frigidior frigido tempore,& regione calidior cur, explicatur multifariam. 352.1.b
Frigidiſſimi cibi,lentes, millium, cucurbitæ, explicatur. 350.1.d
Frigidorum,& calidorum notæ. 25.1.c.& ſeq.
Frigidorum,& craſſorum duplex genus. 260.1.c
Frigidos pedes non continere ſub ſtragulis peſſimum, & cur. 409.1.c
Frigidum venas frangere,& alia facere mala. 314.1.a
Frigoris ſignificatio. 27.1.c
Frigus repentè ingruens, & calido tempore ſuperueniẽs, morbos affert calidiſſimos. 368.1.d
Frigus citra extrema quid indicet. 27.1.c
Frons cutis modum moriendi præmonſtrat. 356.2 a & 364.1 d
Fulgoris obuerſantis ante oculos cauſæ. 271.2.d
Fullonis,cui inguina tumeſcebant,hiſtoria. 260.1.d
Fullonis hiſtoria. 199.1.c
Fullonis, qui in Syro ob vſum tapſiæ factus eſt phreniticus hiſtoria. 430.1.c
Fungorum quoddam genus venenoſum. 438.1.c
Fungorum noxæ,& correctio,& curatio. ibid.
Furoris ſignum ex oculis. 291.1.b

G

GAlbanum cum aceto, & melle ferueſactum ad ſurditatem vtile. 204.1.b
Galeni de libro ſexto cenſura 282.1 d
Galeni fragmentum in ſext. epid. recens editum, legitimum non eſſe. 358.5.c
Galenus notatur,quòd falsò citauerit. 4.2 b
Galeoni quam ſententiam de anima habuerit. 341.5.b
Gallici morbi popularitei graſſantis forma. 165.2.b
Gallici morbi quæ ſit propria differentia. 222.2.d
Gallicum morbum nouum non eſſe. 165.2.b.& 319.1.a
Gallicus morbus poteſt ſanari venere, muliere inf. ſta. 223.1.a b
Gallicus morbus fieri poteſt ex nimia venere, etiam ſine contagione. 257.2.c.& 223.1.a
Gangrena quam curationem petat. 300.5.a
Gangrena,& Eſthiomenum paſſo indolens. 419 2.c
Gangrenati vlceris deſcriptio,& cauſæ. 441.2.a
Gaudij effectus. 345.2.a
Gemellas peperit, quæ ex difficultate partus hydropem, & vteri vlcera contraxit, & vtriuſque mali ſigna. 65.1.a
Gemellas enixa malè expurgari grauius eſt, quàm vnicam. 161 2.a
Gemelli qui dicantur propriè. 161.2.a
Genitalium,& vocalium communio. 49.2.b.225.1.a
Genu qui ſint nerui. 254 1 d
Genuum dolor morti proximis. 419 2 c
Genuum tumores cautè aperiendi. 306.1.b
Gerentes vtero cur malis repleantur ſuccis. 276.1.a
Gerentibus vtero humeros cum mammis intumeſcere ex multo cibo,& potu fit,& malum eſt capiti. 88.1.b
Gerentibus vtero tumor pedum frequens eſt, cum hoc anhelatio magna, non adeo frequens, vtrunque verò minus pericu!oſum,quam in alijs. 393.1.c
Gerentis vtero,& febricitantis curatio,& victus. 109.1.c
Gerentium vtero morbi acuti cur lethales. 181.1.a
Germinationes in febrium initijs malignitatem indicant. 205,1 a
Giboſitatis ex phrenitide curatio. 257.2.a
Giboſitatum cauſæ. ibid.
Glaucus,& Chariopus iddem. 97.2.a
Gongrona quæ vocatur bronchocele. 314.1.b
Gonorrhæam auget eius leguminum. 313.1.a
Gonorrhææ cauſæ,& cur afferat tabeſcentiam. 382.1.a
Gorgiæ vxoris in lariſſa hiſtoria. 233.2.b
Grauedines,& raucedines, ſolutæ cum febre, minus habent recidiuam,quàm aliter ſolutæ. 310.5.c
Grauedines per propriam paſſionem capitis melius curantur febre, quàm quæ per totius corporis compaſſionem. ibid.d
Grauedo quæ deterior alijs. 217.2.a
Guttur quæ par dicatur. 110.1.d

H

HÆmorrhagiæ prognoſticum. 27 1 b
Hæmorrhagiæ remedia. 84.1 c
Hæmorrhoydas nunc fundere atrum, nunc bonum ſanguinem,& quibus cauſis vtrumque, & a quibus præſeruent malis vtræque. 347.1.d
Hæmorrhoydes quam cautè curari debeant. 323.2.c
Hæmorrhoydes a quibus morbis liberent. 324.1.d
Hæmorrhoydes fiſtulas ani ſolent facere. 242 2 b
Hæmorrhoydes pro fluxu menſtruo. 185.1.c
Hæmorrhoydum intempeſtiua curatio, quæ afferat pericula,& quibus cauſis. 314.1.c
Hæmorrhoydum duplex curatio chyrurgica. 342.1.c
Hæmorrhoydum differentiæ omnes. 342.2 a
Hæmorrhoydum curatio fecit Alcippum inſanire, & cur. 223.1.d
Hæmorrhoydum prognoſticum. 27 1.b
Harpalidæ ſororis hiſtoria. 391 1 b
Hecaſonis in Ontulo duplex hiſtoria. 248.5 d
Hegeſiſtrati hiſtoria. 128.2.d
Hegetoridis filius,quæ paſſus ſit. 419 1.c
Hemicraniæ ex bile vſta,iam abeunte in atram, ſigna, & curatio. 271.2 b
Hemitriteum,lege ſemitertiana.
Hemitriti cum cardialgia curatio. 436.2.b
Hepar magno cum periculo vulnerari. 260.2.b
Hepar calidum nunquam efficere ventrem frigidum. 336.1.d
Hepate affecto, cur proſit venæ ſectio inter digitos. 75.1.d
Hepatici qui dicantur. 55.1 a
Hepatici ex colore faciei cognoſcuntur. 55.1.a
Hepatis inflammatio. 66.2.d
Hepatis apicis complicati curatio,& cognitio. 38 1.d
Hepatis corruptione mortuus Cleotimus, & quomodo fuiſſet curandus. 420,1.a
Hepatis, & lienis cur ſint aliquando dolores ſurſum. 446,1.b
Hercules intumuit die octaua. 63.1.a

Hermocrates febre ardente ex epatis inflammatione, deinde phrenitide laborauit. 520.1.b
Hermophili filij hiſtoria. 252.1.b
Herniæ laborantes ex ruptura, tuſſi læduntur. 445.1.c
de Hernijs multa. 54.2.a
Herophon febre acuta laborauit, & iudicatus, decimoſeptimo cum recidiua. 39.2.b
Heropitus ardente febre longiſſima phrenitide, & coxæ dolore, & diarrhea, & dyſenteria intra centeſimum laborauit. 255.2.c
Hiare cum lentore circa dentes malum. 213.1.d
Hieron decimaquinta iudicatus. 66.2.c
Hippiæ ſororis hiſtoria. 419.1.d
Hipochomi Palamedis hiſtoria. 237.1.d
Hipoſtenis in Lariſſa hiſtoria. 235.2.b
Hippocratẽ pulſum vti vt poſteriores indicatur. 110.1.2
Hippocrates vrinas etiam iumentorum obſeruabat. 174.1.2
Hippocrates vt conſentiret cum veterrimis, & vt diſcreparet ab eis in victu. 186.1.b
Hippocratici ſermonis præſtantia. 297.2.d
Hippocratis in deiectionibus conſiderandis mira diligentia. 71.1.a
Hippocratis diligentia circa ægrotos commendatur. 71.1.2
Hippocratis operum diuiſio. 1.1.a
Hippoſtrati vxor laborauit annua quartana. 83.1.d
Hircire quid ſit. 320.2.a
Hiſtericæ paſſionis curatio. 79.2.a
Hiſtoria cuiuſdam, cui in caſu non fuit miſſus ſanguis, perijt. 180.2.d
Hominis totius optima procuratio. 343.1.d
Homo Euboeus nimia purgatione mortuus. 351.5.c
Hora mortis quæ in acceſſionibus grauiſſima. 33.2.b
Horarij fructus qui ſint. & quales. 248.1.c
Horarij fructus refrigerari debent admota niue. 248.2.b
Hordeolum in palpebra. 59.1.d
Horror ab ſpina, & dorſo incipiens debilitatis ſignum. 417.1.b
Horror maioris debilitatis eſt, quam rigor. 419.2.c
Humida, & ſicca pharmaca quæ vocentur Hippocrati. 240.2.c
Humiditas per excuntia quomodo curatur. 86.2.b
Humores multum præſtant ad mores. 98.1.c
Humorum motus in quam partem fiat ſigna. 49.2.b
Hydropes diuerſi ob cauſas, & partes, & complicationes, & diuerſa remedia, & exempla omnium. 389.2.d
Hydropi ſuperueniens tuſſis mala. 102.5.c. 103.2.a
Hydropici, charopi, & calui. 97.5.d
Hydropici ſæpe intereunt citius ob euacuationem aquæ. 196.2.c
Hydropici in Olintho hiſtoria. 282.1.a
Hydropici an ſectione curari debeant diſputatur. 365.2.d
Hydropici tabidi. 537.2.b
Hydropicis glaucos oculos fieri. 194.2.d
Hydropicis fulgor cutis, & nuditas pudendi. 195.2.b
Hydropicis alui fluxus vtilis eſſe conſueuit. 296.2.c
Hydropicum oportet defatigari, &c. 265.2.d
Hydropicorum ſectio comparatur ſectioni genu, & quo pacto debeat vtrumque adminiſtrari. 366.2.c
Hydropicos, charopos, & caluos fieri explicatur. 97.1.d
Hydropis, in interstitium euntis, ſigna. 403.2.d
Hydrops ex quibus partibus fieri poteſt. 55.5.c. & ſeq.
Hydrops generari poteſt ex omni immoderata euacuatione. 58.2.c
Hydrops poſt alios morbos quibus cauſis fiat. 14.1.b.
Hydrops vix habet vllum exitum ſalutarem, neque euacuationem, niſi forte aquoſum alui profluuiũ. 403.2.b
Hydropum omnium differentiæ, cauſæ, & eſſentia. 265.2.d
Hydropum curatio. ibid.
Hyeme ſicca, & Aquilonari, Vere pluuioſo, & Auſtrali, Æſtate ſicca, & calida, qui ſuccedant morbi. 373.5.d
Hyeme Auſtrali, & pluuioſa, Vere ſicca, & Aquilonari, Aeſtate ſicca, & calida, qui fiant morbi. ibid.
Hyeme, & Vere Auſtralibus, & pluuioſis, & Aeſtate qualis eſſe ſolet, qui morbi. ibid.2.a
Hyeme ſuccedente Autumno pluuioſo, & Auſtrali poſt Aeſtatem ſiccam, & Aquilonarem, qui. ibid.2.a
Hyemem à Pleiadum occaſu incipere. 435.2.d
Hyemis morbi. 6.2.b
Hyemis partitio. 8.2.c
Hyems quando incipit. 2.2.d
Hyems magna quid ſignificet. 8.2.a
Hylæ famulæ hiſtoria. 197.1.b
Hymenæ ſororis hiſtoria. 191.5.c
Hyperſarcoſis quid ſit, & eius cauſæ, ac generatio. 280.1.b
Hypochondria ſemper conſideranda in morbis acutis, & quid ſignificent. 75.2.c. 120.2.b. 209.2.c. & 298.1.b
Hypochondria ſemper conſideranda in febribus. 75.2.d
Hypochondriacis ſit noxia, an ſalutaris Venus diſputatur. 383.5.b
Hypochondrij inflammatio maximum impedimentum expurgationis. 141.2.b
Hypochondrij contentio, vel tumor, vel dolor. 33.2.c. 34.1.b. 35.2.b. 36.1.2.c. 40.2.d. 49.2.c. 55.5.a. & 2.d. 80.2.d. 120.1.b. & 123.2.d
Hypochondrio exacerbato, euacuationes conſuetas ſupprimi, malum. 217.2.d
Hypochondriorum diſtentorum curatio. 117.2.b
Hypochondriorum phlegmones, aut phlogoſis notæ quæ. ibid. c
Hypochondriorum tumentium differentiæ, cauſæ, & prognoſtica. 65.2.c
Hypochondriorum, melius ſpirans, quod dicatur. 409.2.a

I

IActationes acutæ quæ vocentur Hippocrati. 399.1.c
Iaculi extractio quibuſdã mortem properat. 161.2.c
Iaculo poſterius percuſſi hiſtoria. 255.1.b
Icteri ſexto die ſalubriter facti mulcis. 59.1.c.d
Icteri duplicis & hydropis differentiæ, & cauſæ, & notæ ſeorſum cuiuſque, & complicatorum. 55.1.b
Icteri, & hydropis ſimul incidentium cauſæ. 160.1.b
Icteri differentiæ, & cauſæ, & curationes ſecundũ cauſas, & propria. 427.1.b
Ictericis prodeſt fluxus vrinæ, & alui. 19.1.c.d
Icteritia, lege morbus Regius.
Icteritia ante ſeptimam quam ſit periculoſa. 168.1.b
Icteritia citrina, & nigra poſſunt complicari. 55.2.d
Icterum ex morbo manentem ſolere tota vita durare indicatur duobus exemplis. 301.2.d
Ictus, & caſus fortes non eſſe contemnendos exemplo admonemur. 236.1.d
Ieiunantium victus qualis eſſe debeat. 312.5.d
Ieiunium fluxiones ſiſtit. 101.5.a
Ille, ad quem Cyzicenus me induxit. 258.1.b
Imaginationes falſas vocibus, & nutibus innoteſcere. 26.1.d
Impetus ſuccorum in partem quapiam inditia. 49.5.d
Impuro corpore, & in initio putridæ febris cauendum eſt balneum. 443.1.c
Incrementi, & decrementi morborum certa notitia. 47.2.c
Increſcentes morbos multo, multifariam explicatur. 347.2.a
Increſcentes morbi qui dicantur. ibid. b
Incubi, & catochi differentiæ. 343.2.a
Indicationem cauſæ audacius ſolent ſequi præſtantes medici, quam vulgares. 454.2.b

Indicationes indicationum in antecedentibus quaternaria. 222.1.a
Indices dies qui dies ſint, & quorum. 37.2.d
Indicia, quæ in diebus iudicatorijs non fiunt, eſſe infida, aut pernicioſa, vbi & Hipp. diuerſa loca explicantur, & componuntur. 31.1.a
Inflammati ventris curatio temeraria expurgando primum, deinde ſubigendo. 225.2.d
Inflammati ventris idonea curatio. 226.1.b
Inflammati capitis ſigna. 256.2.a
Inflammatio morbus multiplex, & habet tempora varia. 155.1.d
Inflammatio cerebri non omnis eſt phreneſis, & vt differunt. 257.1.a
Inflammationem cerebri facientes ſuccorum nunc vergere in corpus, nunc in animum. ibid.
Inflammationes circa nares, & gingiuas cætera ſimiles ſed minus pericloſa, & fallaces ſunt, quam aurium. 359.2.a
Inflammationis maximè in hepate notæ. 186.2.b
Inflammationis ſquirrhoſę deſcriptio, & curatio. 263.1.c
Inflammationis lienis ex itinere contractæ hiſtoria. 353.2.c
Inflammationes internæ hypochondrij ſigna. 42.1.b
Inflari a ventre grauius eſſe, quam in coitu flatum emittere. 313.2.c
Initia morborum, & decurſus agnoſcere multum referre multis exemplis indicatur. 56.2.a
Initium, finem, & tempus præſens morbi noſcere magni eſſe momenti ratione, & exemplis, indicatur. 380.2.d
Iniuria vnde naſcitur. 97.1.c
Inquietudinis horrorum, & oſcitationum curatio per vinum. 115.2.b
Inſania ex retentis hæmorrhoidibus. 223.2.a
Inſomniorum multorum, & turbatorum in febribus prognoſticum. 223.1.d
Inſomniorum ſignificationes, & differentiæ. 26.1.d
Inſomniorum conſideratio quantum referat ad prædictionem. 373.2.b
Inſpirationem auget pulmonis ardum incendium. 350.1.a
Inſtrumenta reſpirationis cur difficilè ſanciant vlcera. 381.2.d
Intemperantes in victu quomodo ſint cibandi per morbos. 381.2.c
Inter fœmineum quæ pars ſit. 203.2.a
Interius relicta recidiuas facere. 37.1.a. 192.2.a
Internæ, & externæ affectionis phlegmonoſę in capite exempla, & ſigna. 260.2.c
Inteſtina hominum caninis eſſe ſimilia. 319.2.c
Inteſtinorum vicus in quo differat à dyſenteria. 202.1.a
Inteſtinum, an inteſtina dicas, nihil refert. 328.1.b
Interitum ex allio hydropicis vtile. 168.1.b
Inunctio facit f. ctionem lenem. 258.1.c
Inuſtione, aut ſectione curabat ſuppuratos, & cur hęc hodie paucos adhibent. 248.1.b
Inuſtiones quando fieri debeant ſuppuratis. ibid.
Ira, timore, & lętitia quibus morbis curandis vtamur. 94.2.b
Ira cur ſanguine, & ſpiritibus caput repleat. 342.1.d
Ira nonnunquam vtilis eſt ad curationes, & vt differat ab alijs motibus animi. 342.2.b
Iracundi, & animoſi, vt differant. 336.2.b
Iracundi, cur ex qualibet leui cauſa moleſtiam ſumunt. 342.2.a
Iracundos eſſe frigidos. 22.2.a
Irę prouocatio quibus conueniat morbis. 95.1.a
In ira quę partes calefiunt, & replentur ſanguine feruente. 342.1.d
Irę effectus. 342.2.a
Iſatis herba, & Iſatodis bilis definitur. 209.1.d
Iſchyadicis internam auriculę partem cauteriò vri, & cur. 346.1.d
Iſchyadicorum cur nonnullis fiat dolor, alijs ſtupor vſque ad pedes. 356.1.b
Iſchyadis conſtitutio. 231.1.d
Iſchyaticus dolor. 229.1.a, & 231.1.c.d
Iter, & potus multus incoctionis facere. 440.2.c
Iudicati decimoquinto die. 31.1.d
Iudicatio non in die decretorio, aut lethalis, aut cum recidiua. 31.1.a
Iudicatio cum cruditate recidiuam, aut acriſiam arguit. 48.2.b
Iudicatio in quarta die. 15.2.d, & 437.1.d
Iudicationem ſiue bonam, ſiue malam, & eius ſpeciem indicari in die indice. 187.1.a.b
Iudicationis infidę ſigna. 176.1.d
Iudicationis futurę coniectura. 74.2.a
Iudicationum initia ſępe, afferre, terribilia ſymptomata. 404.2.c
Iudicationum ſpecies quatuor. 32.1.a
Iudicatoria ne ſtatim appareant. 46.2.b
Iudicatoria non iudicantia quæ ſint. ibid.
Iudicium cur fiat in die acceſſionis. 31.2.a
Iugulari quid ſignificet. 250.1.b
Iuſiurandum Hippocratis. 258.1.d
Iuuenes morboſos per ſenectutem fieri ſanos, & è contra, & quibus cauſis. 348.1.a
Iuxta genu qui ſunt nerui. 254.1.d

L

LAbia ſępè patiuntur ob hypochondria. 199.2.d
Labor quidam extenuat, quidam reficit, & horum diſtinctio. 342.2.d
Labor articulis, & carnibus, &c. 340.2.b
Laborantibus gratię. 330.2.a
Laborantibus quibus in rebus, & quatenus gratificandum, & quibus cauſis explicatur. ibid.
Labores, otia, ſomnos, & vigilias moderari. 375.2.b
Laborioſas febres quas vocat Hipp. 297.1.d
Lachrymę inuoluntarię fluxum ſanguinis narium ſignificant, aut mortem. 25.1.a
Lachrymare voluntariè bonum ſignum eſſe in acutis. 213.1.a, & 289.1.d.
Lachrymarum differentię omnes, & earum cauſę, & ſignificationes. 372.2.c
Lachrymę deonerant caput, & laxant cor. 340.1.c
Lachrymarum generatio vnde. 340.2.b
Lachrymę cur in multo riſu apparere ſoleat. ibid. d
Lachrymę cur appareant in triſtitia, & perturbatione. 341.1.a
cur Lachrymatur tantum homo. 341.1.c
Lac quo pręgnationis menſe fiat, id ſputatur. 113.2.a
Lac aqua mixtum per paucis morbis congruit, & qui poſſit eſſe eius vſus. 259.2.c
Lac nonnunquam venenoſum fit ob paſtum capręe. 350.2.d
Lac octauo menſe apparere incipit. 89.1.a
Lac nocet in dolore ilis. 202.2.d
Lac, allia, vinum, acetum, & ſal, antidota ſunt venenorum, & cuius quodcunque. 353.2.a
Lac vt paretur ad dyſenteriam. 301.1.a
Lac, & menſtrua non eſſe ex eodem ſanguine. 63.1.c
Lac, redundans debilem fœtum ſolidę mammę, ſanum indicat. 113.1.d
Lac cur fiat in vltimis menſibus pręgnationis. 89.1.a
Lac quando fieri incipit in vtero gerentibus. 113.2.b
Lactans cum papulis per totum corpus. 63.1.b
Lactantes repleri malis ſuccis, & cur. 63.1.b
Lactantes cur fiant cacochymę. 170.2.a
Lactis alui, & ſert magna quantitate vſus commendatur.

tus,& traditur vtendi modus. 388.2.d
Lactis bubuli natura,& facultas. 389.1.a
Lactis generatio,& cauſæ. 88.2.d
Lactis noxæ in obſtructionibus. 160.1.d
Lactis magnus,multiplexque vſus antiquis. 202.2.d
Lactis vſus in dyſenteria,& aliis fluxionibus. 101.1.b
Lactuca olerum optimum. 264.1.d
Lactucam crudam, & illotam meliorem eſſe ſtomacho, quàm coctam. 433.1.d
Lætitia curat morbos melancholicus. 95.1.b
Lapides quibus in partibus gigni poſſint. 244.2.d
Lapidis in vtero ſigna. 245.1.b
Lapidum,& tumorum linguæ, & tophorum generatio. 83.1.b
Lapis ex vtero excretus. 244.2.d
Lapis cur ſenibus fiat crebrius in renibus, pueris in veſica,diſquiritur,& redduntur omnium cauſæ. 314.2.b & inde.
Lapis renum qua cauſa faciat vrinæ ſuppreſſionem, cùm renes ſint duo,& ea alterum teneat. 423.1.a
Laſſitudo quæ ſit mediocris,& vtilis. 322.1.a
Latus dextrum eſſe calidius ſiniſtro indicatur. 306.1.a
Laxandum,& aſtringēdum in quibus morbis,& ob quas indicationes,& quibus auxiliis. 291.2.a
Leambi hiſtoria. 201.2.c
Legitimi dies,menſes,& anni qui ſint. 111.1.b
Legumina non conueniunt in gonorrhea. 313.1.a
Leguminum vitia. 94.1.d.& 214.1.a
ex Leguminum eſu in Aeno peſtilens conſtitutio. 94.1.a & 214.1.a
Lenitas extremitatis cur faciat fulgorem. 195.2.b
Lenticula exuſtis canceris vtilis. 442.1.a
Leonidæ filiæ hiſtoria. 448.2.d
Leophorbidæ hiſtoria. 404.1.c
Lepræ curatio per balnea calida. 232.1.c
Lepræ,& vitiliginis remedium. 106.2.d
Lethalia quæ non parua. 48.2.b
Lethalis ſigni ratio. 407.1.c
Lethalium ſignorum ex facie enumeratio, & cauſæ. 289.1.d
Leucophlegmatia an hydropis ſpecies. 55.1.c
Leucophlegmatia minoris refrigerationis eſt, quam aſcites,& tympanites. 200.1.c
Leucophlegmatiæ eſſentia, ſigna, cauſæ, prognoſticum, & curatio. 293.2.d. 295.2.b
Liber quintus plus habet practicæ,quam alii huius operis. ibid.
Libri quinti cenſura. 225.2.c
Librum ſeptimum cur non ſine commentariis reliquerit Autor. 383.2.d
Liciniæ hiſtoria. 437.2.d
Liconis in Oeniadis hiſtoria. 231.1.c
Lien eleuatus fluxum ſanguinis è naribus indicat, ſi extentus eſt ad dextram per infernam partem. 183.1.d
Lien minores dolores habet,quàm hepar, & renes; maiores,quàm pulmo. 160.1.b
Lien nulli euacuationi magis cedit, quàm ſubductioni. 444.1.b
Lien an poſſit expurgari per vias vrinæ. 67.1.c
Lienem decliuem pedes,& manus, & genua calida facere nares,& aures frigidas,& cur. 304.1.c
Lienis inflammatio 65.2.c. lege ſplen.
Lienis inflammatio fluxu vrinæ ſanata. 67.1.b
Lienis decliuis qui ſit. 304.2.b
Lienis differentias plurimum conferre ad curationem, indicatur. 304.2.b
Lienis inflammati ſigna. 198.2.a
Lienis morbi quibus, & qua cauſa curari poſſint fluxu vrinæ. 67.1.b
Lienis tumor non vitiato faciei colore non eſt valde periculoſus, vt ſi vitiatus ſit, & qua cauſa eueniat
vtrumque,& quid agendum. 443.2.d
Ligatura qualis fieri debet,dum ſecatur vena. 84.2.a
Lingua peripneumonicorum qualis eſſe debeat. 392.2.c & 402.2.a
Lingua lotium ſignificat. 344.1.c
Lingua nigra duplici cauſa fit, & vt diſtinguatur. 344.2.a
Lingua cur ſæpè ſola impedita ſit. 276.1.d
Linguæ colores ſignificare ſuccos in corpore. 344.1.c & 371.1.a
Linguæ ſapor cacochymiam indicat,vt color. 344.1.c
Linguę tumores per congeſtionem generantur. 83.1.c
Liuor manuum quanti fieri debeat ad prænoſcendam inſtantem mortem. 281.2.b
Localia tria,ignis,ferrum,& medicamentum. 353.1.a
Longęui plures dentes habent. 107.2.a
Lumbos dolenti duo mali abſceſſus fiunt, vlcera ſeps vocata,& recurſus in latus, alii fiunt boni, & qui ſint illi. 368.2.d
Lumbrici vbi generentur. 170.2.a.& 175.1.c
Lumbrici veſperi fatigant, vt & morbi omnes autumnales. 40.1.a
Lumbricorum generatio,& expulſio,& à quibus necantur in morbis. 42.1.c
Lumbricorum differentiæ, & loca vbi generentur. 445.1.b
Lumbricorum notæ omnes. 220.1.a
Luxationes quarundam partium faciunt proximas non augeri. 288.2.a
Luxationis ſpinæ differentiæ, & quas noxas afferant ſingulæ. 69.2.a
Lycia laborauit morbo melancholico, & poſtea inflammatione lienis. 65.2.b
Lycini grammatici hiſtoria. 199.2.b
Lythiaſis renum curatio. 284.2.d
Lythiaſis renum,qui morbus ſit, & eius cauſę, & ſigna. 285.1.a.& ſeq.

M

MAculę exiguę,ac frequentes quàm ſint malignę, & quo febris tempore,& quibus partibus ſoleant incipere. 186.1.c.& 187.2.c
Magna errata nullatenus ferenda eſſe medicis. 380.2.c
Magnanimitas probitatis,timiditas malignitatis. 97.1.c
Magnę auris gubernatoris hiſtoria. 268.1.d
Magni,calui,balbi,& gracili voce prędıti, cur ſint boni phiſiognomicè,& phyſicè explicatur. 98.1.a
Magni morbi nomine epilepſiam intelligi. 354.1.c
Magnum morbum,& malignum longè differre, & quid interſit. 137.1.a.302.1.c
Mala illa cauenda ſemper,in quę tempeſtas inclinat, fere ab ijſdem enim de cauſis fiunt. 209.1.d
Mala,& bona fieri diebus decretoriis. 221.2.b
Mala, quę ob ſuppreſſas intempeſtiuè hæmorrhoidas fiunt,maligniora ſunt, quàm alioqui. 324.2.c
Malicorii vſus in dyſenteria. 386.2.d
Malici,cui coſtas fregit currus onuſtus in ipſum incidens hiſtoria. 245.2.b
Malignę febris eum exanthematis curatio, & iudicationum dignotio. 188.1.c
Malignarum inflammationum,& gangrenarum curatio, quę in conſtitutionibus peſtilentibus plurimos iuuat. 227.2.d
Malignitatem arguit intempeſtiua expulſio. 44.1.d
Malignitatis ſymptomata. ibid.
Malleoli muſculi. 269.1.c
Malum punicum in cardialgia. 97.1.c
Mammarum venę magnam partem prouidentię habent. 123.2.c
Mane nulli morbi exacerbantur per ſe, veſperi omnes. 46.1.a

Manus habere ad hypochondria melancholicorum cur fit? 273.1.a
Marcoris imminentis ſigna. 212.1.c
Marem rarò concipiunt ſeneſcentes, 63.2.d
Mares in dextera vteri parte gigni, 305.2.d
Mares eſſe fœminis calidiores, quibus conſtet notis. ibid.
Mariti lecti hiſtoria. 186.2.a
Maſculos trigeſimo, fœminas ſexageſimo abortiri, & cur. 182.2.b
Materiæ medicinalis agnitionem ad medicum ſpectare indicatur, 75.1.c
Maturatum vocari, quod putrefactum vetuſtiſſimam pluraſim ſapit. 263.2.b
Maturi abſceſſus, rectè iudicantis affectus priores, ſigna, 201.1.d
Maza potius, quàm panis commendatur in æſtiuali victu, 307.2.d. in fin.
Meandri cæci vxor ardente febre, & breuiſſima ſuppuratione laborauit. 169.2.d
Medicamenta reſpicere poſſe certa membra. 353.1.c
Medicamentorum modus ſcire debet medicus, 75.1.c
Medicamentum ſano corpori cur noceat, 253.1.a
Medici officium. 305.1.c
à Medici ſententia probabile capitur argumentum affectionis. 25.2.c, & 274.1.a
Medicorum mores quales eſſe oporteat, 330.1.c
Medicos poſſe eundem morbum eadem intentione diuerſis auxilijs, & diuerſa etiam intentione rectè curare, explicatur multis exemplis, 365.1.b,
Medicos multos ſeorſum accerſiri periculoſum eſſe ibid. d
Medicus neque de re quapiam facilè enunciare, neque leuiter mutare ſententiam debet. 126.1.a
Melancholia omnis eſt acida, frigida, & terrea, 85.1.a
Melancholiæ morbi cum vertigine complicatio, 271.2.d
Melancholiæ morbo parati, 84.2.c
Melancholiæ morbi differentiæ, & cauſæ, 271.1.a
Melancholiæ morbi curatio ibid.
Melancholiç ſimul, & acutæ febris exemplum. 62.2.a
Melancholici morbi, quos pituitoſos afferre ſoleant, & qua cauſa. 172.1.c
Melancholici epileptici, & contra qui fiant, & cur, & quid interſit. 382.2.d
Melancholici quomodo periclitentur breui mori. 274.1.a
Melancholici à potu plurimum abſtinent aliquando, 273.1.c
Melancholici cur ſcatent multo ſero. 83.2.d, & 148.2.a
Melancholici morbi multa ſputione mitigati 340.1.d
Melancholicis familiare eſt pituitam congerere, 414.1.d
Melancholicis morbis accommodatiſſimæ euacuationes ſunt deiectio, & mictio. 273.1.d
Melancholicorum ſymptomata, & eorum cauſæ, 304.1.a
Melancholicos habere ſanguinem ichoroſum. 83.2.d 148.2.a, 172.1.c & 304.1.a
Melancholicos nunc triſtari, nunc lætari plurimum, & cur. 272.1.d
Melancholicus ſuccus qua ratione afferat faſtidium, cum per ſe ſoleat afferre famem. 413.2.a
Melida laboráuit pulmonia ex ſuppreſſione menſtruorum. 43.1.b
Meliſandi hiſtoria. 265.2.b
Menandri vinitoris hiſtoria. 188.1.c
Menonis hiſtoria 408.1.c
Menſes ſi fiant vtero gerentibus, laborioſi ſunt, quales octimeſtrium abortus. 89.1.c
Menſes tales plerumque fiunt parituris decimo menſe. ibid.
Menſes poſtridie à dolore lumborum, & fœmoris fiunt, & cur. 51.2.c
Menſibus ſuppreſſis fiunt multi rigores. 135.2.a
Menſibus medijs cur maiori periculo abortitur. 59.1.c
Menſtrua fluxio mulieres à multis malis liberat, & multos earum morbos iudicat, vt ſuppreſſa facit multa mala. 363.1.c
poſt Menſtrua cur facilè concipiant mulieres, & cauſæ gemini fœtus, & cur mas, aut fœmina, 86.1.d
Menſtrua qua ætate profluant, 88.1.a
Menſtrua euacuatio liberat à magnis morbis. 20.1.a
Menſtrua, & lac non fiunt ex eadem materia. 63.1.c
poſt menſtrua aliquando dextra, aliquando ſiniſtra hiant. 86.1.d
Menſtrua euacuatio tollit corporis incrementum. 87.1.a
Menſtruis per ætatem iam deficientibus, quid eueniat, 88.1.a
Menſtruis ſuppreſſis & debito tempore non erumpentibus, eadem mala fieri poſſunt, 61.1.a
Menſtruis ſuppreſſis, quæ mala fieri poſſunt. 60.2.c & 73.1.c
Menſtruis ſuppreſſis, quę mala fieri ſolent. 158.1.c
Menſtruorum ſuppreſſionem ob malignam qualitatem ſanguinis potius, quàm quantitatem lædere, quomodo agnoſcatur. 406.1.b
Menſtruorum ſuppreſſio quot modis ſoleat lædere. 276.1.b
Menſtruorum defectus quot menſibus fiat incurabilis. 199.2.b
Merum cum cibo, & à cibo minus lædere, quàm ſolum? 353.2.a
Metum ſtillare quid? & cur malum? 33.1.d
Methodicorum ſecta. 291.1.d
Methodus breuibus comprehenſa: 381.1.c
Methodus optima agnoſcendorum & faciendorum in curationibus. 74.1.a, & ſeq.
Methodus, & dialectica Hippocratis. 28.1.a
Methodus inueniendi epidemialium conſtitutionum cauſas, 5.2.d
Meto potu largo aquæ expurgatus eſt. 39.2.a
Metonis alterius hiſtoria, 435.2.d
Metrodori filij hiſtoria, 280.1.b
Metus & meſtitia melancholiæ ſigna, & cauſæ, 158.1.a
Milliaceæ aſperitates in cute. 71.2.b
Mirabilia audiuntur multa, videntur pauca, 255.1.b
Miſſio ſanguinis eſt, cùm abſceſſus facit, & cur. 225.2.a
Miſſionem ſanguinis, aut fluxum ſpontaneum qui benè ferant, & qui malè. 54.1.b
Miſſionem ſanguinis ſæpè liberare ab abortu. 167.2.d
Molles carne manſuetos, & prudentes eſſe. 96.2.c
Monſtruoſi partus cauſæ. 64.2.b
Morbi Autumnalis, & maligni, ſimulque conſtitutione legitimi exemplum 385.2.c
Morbi duabus rationibus dicuntur quales. 380.1.d
Morbi connutriti ſenectute relinquunt, 342.1.a
Morbi communes, & ſparſi qui. 1.1.c
Morbi acuti poſſunt eſſe ſine febre. 28.2.b
Morbi acuti quando habent febrem, eſt continua, 28.2.a
Morbi euentus ex quibus prædicitur. 30.2.b
Morbi initium conſiderandum, 56.1.c
Morbi diuturni, vt renum, & coxæ, podagra, & hæmorrhoydes à multis periculis liberant. 368.1.d
Morbi doloſi qui ſint exemplo Cherionis indicatur. 386.2.d
Morbi, qui ætatis mutatione curantur, an ætate ipſa, an coitu mutentur, diſputatur. 347.2.c
Morbi partium quando curantur pharmacis, & quando ſolis localibus, & bono victu. 258.1.b
Morbi naturam quid vocet Hippocr. 246.2.a
Morbi omnes acuti, alijs acutis ſuperuenientes, ſunt lethales, 248.1.c
Morbi multi etiam acuti, finiuntur inſenſibiliter, 166.2.d
Morbi pulicaris, qui vulgò apud Hiſpanos vocantur Tabardillo, deſcriptio, & notæ. 75.1.c, 186.1.d

Morbi pulicaris indicationes, & curatio, 188.1.d
Morbillos, & variolas Græci vocant exanthemata, 14.1.b
In Morbis exercere, vt proſis, aut non noceas, 16.1.d
Morborum epidemialium cauſę conſideratione temporis præſentis, præteriti, & futuri conſtat, 376.1.b
Morborum communium cauſę, 1.2.a 5.2.d, & 6.1.a
In Morborū permutationibus quid conſiderandū, 27.1.a
Morborum euentus quotuplex, & illius prænoſcendi ſumma ratio, 11.2.c
Morborum partitio, & cauſę. 1.1.c
Morborum iudicationes multas, diuerſaſque amare euacuationes, 155.2.b
Morbos ex quibus dignoſcimus. 25.1.c
Morbos alios non aliter, ac febres habere circuitus, & intermiſſiones aliquando. 30.1.c
Morbos cum latitudine tenſiua miſſionem ſanguinis poſtulare, 102.2.b
Morbus regius non decretorius multas, & vehementes petit purgationes, 396.1.c
Morbus regius, lege Ictericia,
Morbus morbo ſuperueniens, 74.1.c
Morbus in dextra parte deterior, quàm ſi in ſiniſtra, 113.1.b
Morbus aliquando minuitur materia nondum concocta, & cur. 153.1.b
Morbus an per ſe, an per conſenſum ſit, & quando boium quiduis magis, aut minus, 375.2.d
Morbus doloſus quomodo agnoſcatur, etiam cùm videtur eſſe ſolutus, 386.2.d
Morbus Gallicus lege Gallicus,
Morbus acutus ſuperueniens, ſæpè eſt veterū, & diuturnarum paſſionum iudicatio, 100.1.b 123.2.b 144.1.a
Morbus cur fieri videatur minor nonnunquam, cùm adhuc in ſuo incremento ſit. 30.1.2, 157.1.a
Moribundi iam cur aliquando videãtur alienati. 122.1.c 149.1.c. 160.2.d & 196.2.b
Morientes præ debilitate vltra expectationem durare ſolent, non autem qui vi morborum 121.2.d
Morientium præ debilitate, & morbi vi dignotio, 395.2.b
Morientium ex veneno ſigna, 196.2.d
Morientes cur fronte ſudent, 186.2.c
Morituris celeres ſunt iudicationes, 48.1.b
Moriturorum ex ægri a ſigna 303.2.a
Mortificatio ſicca malignior eſt, quàm humida, 303.2.a
Mortuis mulus de recenti, ſolere fieri rubores per partes, & ob quas cauſas, 275.1.b
Moſchius calculoſus abſceſſu quodam liberatus, 19.1.d
Motus laboris & exercitationis meta. 340.1.d
Motus non iidem ſunt omnibus tutti. 308.2.c
Motus inſtrumenta muſculi, 244.2.b
de Motu muſculorum, 244.2.2, & inde.
Motus cor generes, ictetus rigor, & ſudor, 447.2.d
Muliebrium, & virginalium morborum differentiæ, notę, & cauſę, 73.1.c. 101.2.c
Muliebrium morborum cauſæ, 190.1.2.b
Mulier vt concipiat, remedia, 118.2.a
Mulier, quæ decumbebat iuxta Tiſamenum ex voluulo die ſexta mortua eſt. 132.1.b
Mulier quædam, earū quę apud Partimedem ex abortu recentis fœtus ardente febre, obijt ſeptimo, 132.2.d
Mulier, quæ decumbebat in foro mendaciorum ex maſculi partu quartodecimo febris ardens obijt, 134.2.a
Mulier moroſa in Thaſo phrenitide trium dierum laborauit, & cum vrina nigra euaſit, 157.2.d
Mulier, quæ decumbebat in littore, trimeſtri fœtu grauida. 42.2.a
Mulier, cui ſanies exibat ex mammilla, niſi ea ſuppreſſa, eſſet mortua, fuiſſet facta maniaca, 150.2.a
Mulieres ęgrotarunt, & mortuæ ſunt pauciores, quàm viri in conſtitutione primi epidem. 19.2.d
Mulieres ſæpè concipiẽdi gratia ſe ipſas perdunt. 253.2.a
Mulieres cur non corriperentur nyctalopia, cum pueri, 363.1.b
Mulieres ſeruæ ægrotant, vt viri, ibid.d
Mulieres cur podagricæ minus ſint. 383.2.c
Mulieribus concipere cupientibus conſilium, 253.2.a
Mulieribus, quæ in ſpeciem virilem mutatæ, interierunt, quomodo fuiſſet proſpiciendum, 383.2.c
Mulieris fortiter captæ grauatæ ex menſtruorum ſuppreſſione febricitantis acutè hiſtoria, & de iudicatione coniecturæ rationales. 190.2.a
Mulieris Hippæ hydropicæ hiſtoria, 214.2.d
Mulieris in liberis hiſtoria. 234.1.c
Mulieris lariſſæ prægnantis hiſtoria. 235.1.a
Mulieris quæ ſe ipſam iugulauit hiſtoria. 250.1.b
Mulieris, quę catapotium concipiendi gratia accepit, 252.2.b
Mulieris, quæ ex pharmaco corruptorio obijt, 258.1.c
Mulieris cancrum habentis circa pectus, cui ſanies ex mammilla exibat hiſtoria, 180.1.d
Mulieris ſupra portas habitantis, quæ ex febricula abſceſſus ad omnes ſpinæ articulos, & reſolutionem paſſa eſt, hiſtoria, & eius expoſitio, & curatio, 395.2.c
Mulieris morbi, qui in viro fuiſſet difficilis, & periculoſus, in muliere verò minus longa deſcriptio, & cauſæ, 446.2.b, d
Muſculi an contrahant ſe verſus ventrem, an verſus fines, 234.1.d
Muſculorum compoſitio, & ſubſtantia, 225.1.2
Muſculorum capitis hiſtoria, 255.1.c
Mutatio ſæpe & repentè facta auſtralium, & borrealiū, & nimium cauſę ſunt epidemiæ. 261.2.a
Mutationes omnes repentinas cauendas, 321.1.a
Mutationes quæcumque faciendę ſint in morbis doloſis tunc fiant, cum ſunt mitiores, 317.1.a
Mutationes nunquam, niſi ad decentia fiant, ibid.
Mutationes cauendę, 310.2.d
Mutationes iuuant, niſi ad malum mutentur. 58.1.c
Mutuas in morituris vnde, 33.2.b

N

NArcoticis imperiti, & adulatores vtuntur omnis, 355.1.b
Narcoticis quando vtendum, 355.2.b
Nares opiuium capitis emunctorium, 280.2.c
Narium pinnę apertę iracundiam indicant, 92.2.c
Narium humiditas, & aurium ſordes expurgant cerebrū à craſſis. 340.1.b
Natura etiam curat præpoſterè aliquando, vt medici, 153.1.b
Natura ęgrotantium conſideranda. 208.2.d
Natura calidus an refrigerandus, & qua id ratione fiat. 331.2.b
Naturā morborum medicatricem eſſe indicatur, 338.1.b
Natura inuenit ſibi vias non ex cogitatione. 338.2.c
Naturam eſſe indoctam explicatur, ibid.
Naturam morbi, 6.1.2
Nautę puer, & Mitiocaunę diarrhęa laborauerunt, 57.1.c
Neapolis hiſtoria, 279.2.b
Negligens ex ſomno qui ſit, 207.2.c
Neruorum diſſectio longa, 98.1.2, & inde.
in Neruorum affectibus nunquam eſt omittendum conſiderare, antecedat, ſequatur, an comitetur febris. 199.2.c
Neruorum hiſtorię, & vſus. 224.2.a
Neruus nudus mordaci medicamento tactus conuulſionem affert. 269.1.c
Netopum quid ſit, 163.2.d
Nicanoris paſſio mirabilis, 221.1.a
Nicippi hiſtoria, 222.2.b

Nico-

I N D E X:

Nicodemus febricitauit acutè ex venere, et vino, 156.1.d
Nicolai pueri hiſtoria, 274.1.b
Nicolai puer quomodo fuiſſet curandus, qui laborauit febre continua, periculoſa, complicata cum tertiana, 275.1.b
Nicoſtrati vxor quatuordecima die correpta eſt apoplexia, 272.2.c
Nicoxeni in Olintho hiſtoria, 431.2 b
Nictalopia quid ſit, et eius cauſę, 216.1.c.362.1 a
Nictalopia pueri magis laborarunt, pręcipuè qui grandioribus oculis, et capillis longis, 362.2.d
Nigrities vmbilici inditium melancholię à principio generationis, 195.1.d
Nigrum medicamentum Hipp. 426 2.c
Nihil temerè nihil negligere ad multa accommodatur, 297 2.a
Niſanadis hiſtoria, 429.2 c
Nitrum, cuminum, et coriandrum multum prodeſt ad vterum, et febres redeuntes circuitu cum frigore, 111 2.b
Niuem cum horarijs fructibus incipere, ac deſinere expediret, 248.2.c
Noctes pluſquam dies delirijs ſignificationem prębere. 269 2.b
Nocturna febris, 22.1.b, et 29.1.b
Nominibus nubeculę ſedimenti, et hypoſtaſis diſtinctè vſus eſt aliquando Hipp. 274.2.c
Non potantibus, et vix reſpiratio breuis, duplex huius ſententię explicatio, 79 1 c
Nuces veteres melle intinctè poſt crudum potum vtiles 448 2.c
Numerorum tertius validiſſimus, 112.1.d
Nunc frigere plurimum, nunc vri, in debilibus, qua cauſa fiat. 150.2.c
Nutrices an ſint quęrendę ſine menſtruis, diſputatur, 63.1 d
Nutrientia exterius admouere vanum non eſt. 351 2.c
Nutrix duobus modis purgatur, aut propter ſe, aut propter infantem, et qua ratione faciendum ſit vtrumque 350.2.c

O

OBlata quę vincet Hippocr. 152.2.b
Obliuio duplex, altera ob mentis alienationem, altera ob memorię vitium. 139.2.c
Obliuio omnium eorum, quę quis amet, cur ſignum lethale, 161.1.b
Obſtructionibus viſcerum laborantes, cur crebrò corripiantur febribus? 160.1.c
Occaſio quid ſit apud Hipp. 56.2.a
Occatio quantum momentum habeat, 42 1.a
Occaſione elapſa pręſtat dimitti auxilia, quàm nihil conferentia inſanari. 366.1.d
Occaſiones, vnde cœperint ęgrotare, conſiderandę, 56.2 a
Occaſiones ſeu cauſę externę ad cognitionem, et curationem conferunt, et quomodo. 56 2 a
Occaſionis duplex ſignificatio, 116.1.a
Occaſus Pleiadum in initio Nouembris, 275.2.c
Octauus menſis cur non vitalis, 85 2 d
Oculi eorum, qui linquuntur animo, et morientium quales ſint, 161.1 d
Oculi magni angulati demiſſi boni ſunt. 96 1.a
Oculi audacia, quę dicatur, et eam iodicare delirium, 291.1 b
Oculi diſtortio eſt aliquando ſignum decretorium, 125.1.d
Oculi affecti cur irritentur noctu, 269.2.a
Oculi fractio quid ſit, et quid ſignificet, curque in moribundis ſit. 291.1.c
Oculi vt valent, ita et totum corpus, de corpore, et de animo, explicatur, 337.1.b
Oculi venter ſupernus, et infernus, et veſica maximè laborauerunt in conſtitutione primi epid. 9 2 c
Oculi maximè lęduntur à borea, ibid.c d
Oculi exigui, et caui mali, 97.1.d
Ex Oculis notę phyſiognomicę. 108 1.a
Oculorum curatio, et ocularium medicamentorum materia, 112.1.b
Oculorum debilitas admodum lethalis, ibid.
Oculos magnos, et rotundos cupiditatem, et hebetudinem indicare, 96.2 c
Oculus diſtortus. 134.1 a
Odorata cur ſubtus iuuant, naribus admota, lędunt hyſtericas. 234 2.d
Odores ſunt materia victus, 370.1.c
Odoribus iucundis circa qualitatem alimenti ſolùm hominem delectari affirmat Ariſt. ibid.
Odoribus tam malis, quam bonis vtuntur medici, et eſt eorum mutatio conſideranda, ibid.2.a
Odorum differentię perpaucę agnoſcuntur ab hominibus, ibid.d
Odorum differentiæ, ibid.
Oecetę vxor ex abortu quinti menſis ardente febre correpta obijt ſeptima, 133.2.b
Oedemata omnes tumores, 13 2.d
Oedemata quales tumores, 3.2.c
In Oeniadis viri, qui morbo tenebatur, hiſtoria, 228.1.d
Olitoris vxor in Helide. 225.1.d
Olympiodori famulæ hiſtoria. 197.1.d
Oneſianactis hiſtoria. 413 1.c
Operis huius argumentum, 1.1.a
Operum Hipp. partitio. ibid.
Ophthalmia alui profluuio plurimum cedit. 414.1.d
Ophtalmiæ cum dolore morbi æſtiuales ſunt, 364.1.a
Ophtalmiæ humidæ. 9.2.c
Opium quando conferat in dentium dolore. 359.2.d
Opyſthotoni futuri inditia, 268.2.c
Opyſthotonus. 268.1.d & 2.d
Organorum attritio caluitium facit. 307.1.c
Oris vteri incidentis in coxam curatio, 194.2.a
Os infernum digiti quod ſit. 268.2.d
Os Ilium, coxæ, & pubis idem. 229.1.d
Oſcitatio, & pandiculatio quomodo fiat. 341.1.d
Oſcitationum cauſæ, & curatio, 79.1.a, 294.1.c
Oſſa plerumque abſcedunt poſt quadrageſimum. 329.2.c
Oſſicula cranei per nares emuncta. 339.2.b
Otio nunquam vti expedit ad extenuandum, neque multo cibo, etſi fieri poſſit 308.2 b
Otium merum nullis eſt vtile, ſed cuique exercitatio accommodata. 308.1 a
Otium quoſdam extenuat, quoſdam craſſiores reddit. 308.2 a
Oxybaphum quæ menſura ſit, 428.1.d
O'ξυγλκὶς quæ potio ſit. 82.1 c

P

PAleſtræ cuſtodis, qui ex lucta obijt, die tertia, hiſtoria, 382.1.c
Pallidum, ruffum, & flauum indifferenter aliquando dici. 209.1.d
Palpebrarum, & linguæ motus dubios eſſe, & quæ ſint de eorum inſtrumentis opiniones explicatur, 339.1.a
Palpitatio vocatur pulſus Hippocrati, 34.1.d
Palpitationis nomen quid ſignificet. 388 2 c
Panis ſubcineritij incommoda. 389.1.c
Panis recentis noxæ. 266.1.c
Panis autopyri vtilitas. ibid.
Papulæ in mamma color chlorus vteri morbum indicat, aut prægnationem. 345.2.b
Papulæ per totum corpus in lactante. 63.1.b

Paro-

Paraplexia, quæ, ius reſolutio vocatur. 362.1.a
Paraplexiæ. 18.2.a
Paraplexiæ ex ſuppreſſis menſtruis. 73.2.d
Paraplexiæ exitus duo. 18.2.b
Paribus moueri, & breuem eſſe morbum, tarum eſt. 152.2.d
Paribus iudicari, qui paribus mouentur, & imparibus, qui imparibus, & cur. 30.2.d
Paribus diebus acceſſiones fieri deterius eſt, quàm imparibus, & cur. 21.1.d. 31.1.b, & 33.1.a
Paribus moueri quomodo intelligendum. 31.1.a & 33.1.a
Parientes concuſſione, & compreſſione thoracis lædi. 281.1.b
Parientes quare ſolent periclitari tépore frigido? 20.1.b
Parij hiſtoria. 145.2.d
Parium, & imparium enumeratio ſeorſum. 31.1.b
Parmeniſci hiſtoria. 272.2.c
Parmeniſci filij hiſtoria, 263.2.d
Parotides, quæ, deficiente febre, permaneant, diarrhæę, aut dyſenteria, aut craſſa vrinæ ſubſidentia ſoluit, vt & ſurditatem, 23.1.c
Parotides, quæ non ſoluebantur, 14.1.c
Parotides cùm euanuerunt dolor ſecundùm ilium ſucceſſit, 19.2.c
Parotides poſt febris iudicationem quomodo terminari ſolent, 23.1.c
Parotidibus ſuppuratis aliquibus, ſucceſſit mors. 24.2.a
Parotidis liberauerunt Calcidonium à ſuppuratione; 167.1.a
Parotidum ex acutis morbis curatio per citam vſtionem commendatur, 238.2.d & 439.1.a
Paroxyſmi vt ſignificent, 26.2.d
Paroxyſmorum longitudo, anticipatio & poſtpoſitio, vnde, 48.2.a
Paroxyſmos morborum omnium inſumere propriá materiam varijs exemplis indicatur. 25.2.a
Paroxyſmos eſſe maiores, & interualla breuiora, an longioris morbi ſit ſignum, 48.1.d
Paroxyſmus ſimilis eſt criſi, 30.2.d
Paroxyſmus quid, 47.2.b
Partes humiles quę ſint. 203.1.d
Partes ſuperiores, & inferiores in humano corpore quæ. 79.2.d
Partium corporis, & temperamenti, & temporum anni, & partium diei conſideratio, 360.1.a
Partium humani corporis hiſtoria intuitu intelligenda, 94.1.a
Ex Partu doloris in pectore curatio, 283.1.d
Ex Partu difficili cur multæ fiant pleuriticæ, 405.2.b
De Partu, & ſuperfœtatione multa, 233.2.d, & ſeq.
In Partu quomodo numerandi menſes. 87.1.d
Ex Partu acutè febricitanti vteri inflammationem adeſſe ſemper putare oportet, 132.1.d
Ex Partu difficili Hydrops, & vteri vlcera, 65.1.b
Partus multas affectiones veteres iudicat, 234.2.a
Partus, ſi febri ſuperuenit, computatio non à partu, ſed a febre eſt. 167.2.d
Partus filiæ periculoſior eſt quàm filij. 134.2.d
Partus muliebris multiplices fines, & qui, 85.2.c
Partus maris & femellæ eoſdem eſſe fines, etſi figurationis, & motus ſint diuerſi. 86.1.a
Partus tardi, ac vltra nouem menſes producti, duplex cauſa, alia bona, alia mala. 89.1.d
Partus communis an ſit nouem, an decem menſium, & eius cauſę, & cóputatio duplex à menſtruis, & à conceptione, & quo pacto computare debeant mulieres à menſtruis. 87.1.d, 135.1.b
Partus an poſſit produci vltra menſem vndecimum, aut ante ſeptimum fieri, diſputatur, & horum cauſæ triplices examinantur. 85.2.d
Partus vter periculoſior filij, an filiæ? 41.1.a, & 95.2.a
Partus tempus eſt totum tempus expurgationis, 36.2.a
Partus naturalis tempora quæ. 85.2.c
Partus nunquam fit 270 dies. 88.1.a
Partuum naturalia tempora quæ ſint, examinatur, 85.2.c
Paucus cibus qui dici debeat. 322.1.b
Paucus cibus in quibus tollat laſſitudinem, & ſitim, & in quibus ſecus. 381.2.a
Pauor conuulſionis ſignum, 439.2.c
Pauſaniæ filiæ hiſtoria, 438.1.b
Pectora ſtricta quæ conferunt ad pulchritudinem, vnde mulieres faſcis comprimunt. 108.1.d
Pedes ſemper calidi ſuppurationis nota, 218.2.b
Percuſſi ab Antiphilo hiſtoria. 166.1.d
Periclis in Abderis hiſtoria 152.2.c
Periculoſiſſimus locus inter ventriculú, & hepar, vt vulneretur, & cur. 251.2.d
Peripneumonia conſtitutio legitima. 402.1.b
Peripneumoniæ, & pleuritidis dignotio ex ſignis. 394.2.d, & 405.2.b
Peripneumonię, benè per aluum ſolutæ, rarum exemplum 403.1.a
Peripneumoniam lethalem plerumque mentem lædere. 416.2.a
Permutatio rara ab angina in conuulſionem, 283.2.a
Permutationis indicia quæ timere debet cautus medicus, 281.2.b
Pernionum eſſentia, & curatio, 259.2.c
Perturbatæ hypoſtaſis in vrina tenui ſignificatio, 442.2.a
Perturbatio conſideratur in ſedimento non minus, quam in ipſa vrina, ibid.
Peruigilio ſomno, & fami ſuccurrendi ratio, 332.2.a
Perynthi conſtitutio epidemialis, 70.2.d
Peſtem ſolent antecedere febres prauæ, 43.2.d
Peſtes multas ſimul fuiſſe indicatur, 137.2.a
Peſtes variæ, & in varijs ſpeciebus animalium vnde, 2.1.a
Peſtifera febris ſolet fieri cum exiturix in cute, 43.2.d
Peſtilens morbus, vt poſſit incipere à victu, 94.1.b
In Peſtilenti ſtatu quorum ſit melior conditio ægrotantium in initio tempeſtatis, an poſtea? 49.2.c
Peſtilentium procuratio. 241.1.b, & inde.
Peſtis cum carbonibus (vulgò nunc landres) deſcriptio, & cauſæ. 43.2.d
Pharmaca propriè corruptiua venenoſa eſſe, 258.1.d
Pharmaca humida, & ſicca quæ vocentur Hipp. 246.1.c
Pharmaci intempeſtiuè dati, & eius noxæ optimum exemplum, 411.2.d
Pharmaci exhibiti quot ſint exitus. 249.2.c
Pharmaco vehementi dato, quę procuratio eſſe debeat, 240.2.b
Pharmaco dato, neque purgatione ſubſecuta, quæ fiant ſymptomata, 250.2.b
Ex Pharmaco forti porio debilis. ibid.
Pharmaco exhibito, & corpore non purgato, qui ſint exitus, 249.2.d
Pharmacum, vt ante coctionem detur, quæ corporis deſideretur diſpoſitio. 430.1.d
Pharmacum debile aliquando interimit, quem fortius liberaret, 250.2.d
Pharmacum cuidam per vulnus exiuit, & qua cauſa, 250.1.d
Pharmacum ſuperbibere quid ſit, & quando liceat; 237.1.b
Pharmacum intempeſtiuum inflammationem hypochôdriorum facere, 64.2.d
Pharmacum corrumpens fœtum maſculú ſexaginta diebus datur ſine periculo, & cauſæ, & quid poſſit hoc conferre medicinæ, 62.2.b
Pherea ſunt tumores quidam poſt aures. 314.1.a

INDEX.

Pherecidæ hiſtoria longa, & inutilis. 434.1.c
Philini vxor, poſt partum ritè expurgata, cur obijt, & ex quo morbo. 36.s.c
in Philini vxore enixa cur computet Hipp. dies à febre, non à partu? 36.2.a
Philis filij hiſtoria. 278.1.d
Philiſcus laborauit febre ardente maligna cum magno lienis phlegmone. 32 2.a
Philiſtes ex meri potu febre acutiſſima correptus intra quintum obijt. 127.1.a
Philiſtidis vxoris Eraclidis hiſtoria. 446.2.b
Philonis filia ob intempeſtiuã cœnam mortua eſt. 22.2.b
Philoſophiam fuiſſe in incunabulis tempore Hippoc. indicatur. 310.2 c
Phœnicis, & Andreæ fratrum hiſtoria. 217.2.c
Phœnicis paſſio mirabilis, & eius curatio. 271,2.b
Phætuſa Pythei coniux, & coniux Namiſiæ Georgippi in formam virilem mutatæ ſunt, barba, & voce ob defectum menſtruorum, ac citò poſt obierunt. 383.1 a
Phrenitici, tertia die mortui, hiſtoria. 151 2.a
Phrenitici ab initio an fiant. 21.2.d. & ſeq
Phreniticis conuulſio, vel vomitus viridis lethale. 16.2 d
Phreniticorum ſymptomatum cauſæ. 161.3 b
Phrenitidis in lethargum abeuntis, notæ. 206 1.b
Phrenitis ſæpè habet delirij intermiſſionem. 125 2 a
Phyſiognomia, vt mores, ita, et morbos, ad quos quis paratus ſit indicat 367.s.b
Phyſiognomiam non eſſe inanem, et quomodo procedat indicatur. 90.1 b.
Phyſiognomiam vtilem eſſe ad curationes. 366.2 d
Pica vtero gerentium. 64 t.c
Pica cur abortum faciat. 85.2.b
Picæ, vomitus, et faſtidia quibus menſibus fiant prægnantibus. 185.1.a
Pictoris ancillæ parotides ſuppurarunt, et perijt. 24.s.a
Piper in dentium dolore quando profit, et qua cauſa explicatur. 359.2 c
Piſces ſaxatiles, qui cenſendi. 264.2,d
Pithirati hiſtoria. 416.1 c
Pitonis filij in [illegible]la hiſtoria. 445 2.a
Pittacus ex volvulo ex ruptura interijt. 54.2.d
Pituita ex melancholia, vt vterque ſuccus poſſit ad corpus vergere, et ad animum. 172.1.c
Pituitoſæ, et melancholicæ paſſiones qua ratione ſæpè concurrant. 95.2 c
Plato vterum appellat animal. 426.r.a
Platonis de animæ ſententia. 374 1 c
Platonis de purgatione pulchra ſententia. 251.1 b
Pleiades quod ſignum ſit. 2.2 a
Pleiadum occaſus quando eſt. 58.1.b.
Pleroſque mori eo morbo, quo ſint ſæpè correpti ratione, et exemplo indicatur. 402.2.d
Pleuritici raro iuuantur pharmaco, et cur, et quo caſu iuuentur. 227.2.d
Pleuriticis copia ſanguinis ſuppurationem, malignitas tabem facit. 281.1.b
Pleuriticis an ſemel fundendus totus ſanguis? 155.1.a
Pleuriticorum vrinæ, & earum cauſæ. 119.3.b
Pleuritide laborauit Anaxion. 154.1 d
Pleuritidem, & peripneumoniam ex vtero fuiſſe, quibus ſignis agnoſcitur? 405.2 d
Pleuritidis temporum vniuerſalium diſtinctio. 154.2 b
Pleuritidis, & ſuppurationis, & repurgationis notæ. 436,1.b
Pleuritidis acutiſſimæ exactę, & ſalutaris typus. 415 1.d
Pleuritidis dignotio ex ſignis, 400.2,d & 405,2 b
Pleuritis ex ſuppreſſione menſtruorum. 437 2.b
Pleritis, quæ periculoſior dextra, an ſiniſtra, diſputatur, & deciditur. 401.1,c
Pleuritis non ſolet cum delirio interimere. 227 1.c
Pleuritis intermittens, 30.2.a
Pleuritis ex chatarro. 76.1.a
Pleuritis, arthrytis, & hemicranea, & affectio alia quęuis, extra quam ſiniſtra deterior. 113.s c. 120.2.d. & 555.1.b
Pluendi differentiæ. 44.2.a
Pluuiæ molles quæ. 2.2.b
Pluuiarum, & ſiccitatis morbi. 6.2.c
Podagræ qui morbi ſoleant ſuccedere, & à quibus ea liberet. 325.2.a
Polemarchi pueri hiſtoria. 439.2.b
Polenta quid. 57.2.c
Polenta quomodo pararetur antiquitus. 433.2.d
Φελλανδ[illegible], quæ dicantur Hippocrati. 579.2.a
Poliphanti hiſtoria. 442.s.b.
Polycratis, & Cleocidis hiſtoria. 384.1 c
Polycratis vxoris hiſtoria. 394.2.b.
Polycratis hiſtoria. 268.2.b
Porracea, vbi generetur, & quid ſignificet. 271,2.c
Porri facultas. 345 1 d
Porros, & allia cur putet vulgus eſſe æſtate frigida. 318.2 d
Porri, & allij facultates, & cur meſſoribus æſtate exhibeantur. ibid.
Poſidocreonis hiſtoria. 408.1.a
Poſidonij hiſtoria 402.2.a
Poſt canem quod tempus ſit. 267.2.c
Poſt nictum concretio in pueris. 314 1,c
Poſteriores partes anterioribus frigidiores. 85,1,c
Potio pro dyſenteria. 388,2.d
Potiones, & elegmata ex hordeo præſtant dulcibus, & ex melle paratis. 218 2.b
Potionis pro catharro ſyngrapha. 428.1,c
Potiorem curationis partem eſſe quieſcere, quam contraria adhibere monſtratur. 298 1.a
Potum non conſiſtere, ſed cum ſonitu cadere, ſignum certæ mortis. 562.2 b. 393.2.a 397.2.e
Potus non omnibus refrigerari debet, etſi multis profit. 248.2.c
Potus multus cur lædat ictericos? 427,2.b
de Potu hydropicorum. 266.1.d
Prauæ differentiæ deiectionum, & vrinarum. 274,2.c
Praxis medica nulla ratione poteſt doceri, melius quam per exempla. 241,2,a
Prægnans, quę cecidit, aut ſecta eſt, aut conuulſionem paſſa, aut ſine cauſa dolores, et parturitionis principia, an ſit abortum factura, quanto tempore, & quomodo agnoſcatur. 418.2 d.
Prægnans an corrumpat fœtum agnoſcere quantum referat? 429 1.b
Prægnantibus poſſe menſtrua fluere indicatur. 162.1 d
Prægnationis agnoſcendæ difficultas indicatur. 182.2.c 185.1.a. & 191.1.d
Præpo cantiũ crudũ ſalſa cũ melle remediũ eſt. 448.2.b
Pro quibus qui morbi fiant ſalubriter, & neceſſitate explicatur multis exemplis. 354.2.a
Procatarticæ cauſę prę lagitis omnibus detrahit 124.1.d
Prodicus quomodo interncciebat febricitantes. 343 1.b
Prodromi filij hiſtoria. 404.1 b
Prodromi, qui dies vocentur. 3.2 b
Productionis morbi, & ſuperexacerbatio, & remiſſio ſignum eſt. 221.s.b.c
Proferre, perferre perfectè, cùm quis plurimum conetur, alioqui balbutire, quas cauſas habeat? 392.1.a
Profluuia ſanguinis hydropem faciunt. 338.1,c
Profluuia alba ex vtero habentes, rarò parere. 183,1.a
Profluuium ventris curatio per fabas coctas, & cuminum. 110.2.d
Prognoſticum ex iis, quæ ex quocunque ſigno naſcuntur. 27.1.a. & ſeq.
Propenſionem ad actiones antiquiorem eſſe inſtrumentis. 339.1 a

Propter aures, & ex auribus ſæpè mori tertia die. 356.1.b
Prorrheticorum libri cenſura. 123.1.b
Prouidentia vti honorificentius eſſe in morituris, quàm in ſuperſtituris 112.1.b
Pilloſi palpebrarum tumores. 378,1.b
Pubis affectiones per quas partes efficiant reſpirationem difficilem. 283.1.b
Puellæ, quę à rupe ceciderat, hiſtoria. 258.2 b
Puer Metrophanti, caput teſta percuſſus. 570.2.b
Pueri ex variolis, & morbillis multi mortui. 14 2.a
Pueri quando poſſunt carere lacte. 109.2.c
Pueri ex multis deſperationibus euadunt, et cur, 14.2.d
Pueri phagedena laborantis hiſtoria. 176.2.c
Pueri iuxta extremam cauponam hiſtoria. 178.2, b,
Pueri in Hypologi villa hiſtoria. 195.1.c
Pueri a mulo vulnerati hiſtoria. 251.2,d
Pueri ex defatigatione laborantis inflammatione hypochondriorum hiſtoria, et cauſę. 192.1.b
Pueri cur ſint paſſionibus pituitoſis opportuni. 257.1 d
Pueri Philotimi hiſtoria. 449.1.b
Pueris concretio poſt mictum. 314.1.c
Puerilis ętas minoribus auxiliis indiget, ſenilis minora ſuſtinet. 381.2.c
Puerilis, quę mutationes inſignes, et quę tempora ſint illis legitima, et cum voce mutari illis omnia. 109.2,b
Pueros plurimum lędi à vino. 274.5.d
Puerpera quantum ſanguinis debet effundere in loco. 562 1 2
Puerperarum conuulſionem, excitata febre, curari dicit Hipp. melius tamen curatur in illo ſanguine, vide reliquam curationem. 99.1.d
Pulmonia ob ſuppreſſos menſes. 43.1.c
ex Pulmonia biliosa ſępius deliratur, quam ex pituitoſa. 281.2.d.
de Pulſibus agere Hippocr. 178.2.d. et 184.1.d
Pulſus in hypochondriis cauſę, et ſignificationes. 388.2,c
Pulſus in hypochondriis, quid portendat, exemplo indicatur. 178.2.c
Pulſus nomen quid ſignificat apud Hippocr. 386.1.c
Pulſus dextrę partis vehementior ſiniſtrę, et cur, 504. 2.2
Punctura in genu, et mors. 254.1.c
Puncturæ curari debent deciſa cute. 256.1 2
Purgans medicamentum dandum poſt ſeptimum ex Hippocrate. 197.2.c
Purgatio ſanorum à principio eſt ſuperpurgatio. 253.1.2
Purgatio, lege pharmacum.
Purgatio aliquando impeditur ab humorum redundantia Et quid eo caſu faciendum. 251.2 2
Purgationi nimiæ quibus auxiliis occurratur. 251.2 d
Purgationis præpoſteræ exemplum. 253.2.d
Purgationis ante concoctionem noxæ. 413.2.d
Puris ex aure cum febre conſtitutio, 217.1.c
Puris fœtidi, & ſubrubri cauſæ. 256.2.b
Puris optimi conditiones. 452.2.d
Pus ex aure liberat à dentium dolore. 578.4.2
Pus ex aure ſi ceſſet, quibus ſolebat fluere, anhelationes facit. 597.1 c d
Pus ex aure duplicem habet cauſam. 217.1.c
Putredo maligna in autumno ob multā pituitā. 18.2.a
Putredo arida quæ vocetur. 227.5.d.246 1.c
Pythion acuta febre ex decidentia laborauit. 116.1.d & 149,1.d
Pythoclis curationes. 259.5 2
Pythodori hiſtoria. 385.1,d

Q

QVadragenarij in longiſſimis ſunt, quot ſeptimanæ in acutis. 146.1,c
Quadrageſimos; & vigeſimos eſſe pro ſeptimanis, & quaternarijs acutorum. 556.1 2
Quadraginta dies, vt in ſuppuratione, itá in catharris expurgationis tempus. 421,2.c
Quæ, ex quibus, in quæ mutentur cōſiderandum. 27.2 c
Quartana, ſecuriſſima, facillima, & longiſſima. 28.2.c
Quartana cur timore repentino aliquando tollatur, & quid tunc agendum, & poſtea. 95 1.c
Quartana liberat, & præſeruat à magno morbo. 28.2.c & 354.5.c
Quartana non producitur vltra annum, niſi ob prauum victum, & quæ cauſa ſit eius conſtitutionis. 358.2.c
Quartana, vt ſoleat incipere, & procedere. 413.1,c
Quartana aliquando de ſe incipit, aliquando ſubſequitur ad alios morbos. 51.1 2
In Quartana quomodo fiunt copioſi ſudores. 83.2.d
Quartanæ in ſtatum iam euntis eſt miteſcere rigores. 286.1 c
Quartanę æſtiuales non producentur vſque ad annum. 359 1.2
Quartanę annuę quę ſuperuenerint, & eorum cauſę. 83.1 d
Quartanam curari facillimè. 28.2.c
Quarta dies cur raro iudicet. 152.2 d
Quarto die habere deterius, grauiſſimum eſſe. 21.2 b
Quarto die ſanguinis fluores facti difficili iudicatione. 80.2.b
Quietos eſſe ægrotantes imperitis ſemper probari, peritis verò non, niſi cùm eſt naturale. 449.1 a
Qui aſinum ex pacto eleuauit. 185,2.b
Qui à Ceramici equo cecidit. 180.5.c
Qui apud Dromum habitabat vomitu ſanguinis obiit. 251.2 b
Qui dolores, vbi ſimul adſunt, augeantur ſimul, et in quibus alter alterum obſcuret explicatur. 328.2.c
Qui iuxta Medoſedę. 507.5.2
Qui oculo percuſſus eſt ſecundum palpebrarū. 256 5.2
Qui decumbebat in horto Dealeis ob robur naturale, et quia ex occaſione febricitauit dies quadraginta, alioqui moriturus intra acutorum fines. 123.1.d
Quinquagenariis ſuppuratione finiunt phlegmones potius, quàm reſolutione. 443.2 c
Quintanam omnium eſſe peſſimam. 29.1.d
Quotidiana febris quam diù durare ſolet. 32.1.c
Quotidianam omnem eſſe longam, longiorem verò, et deteriorem diuturnam. 59.1.b

R

RAri, et miraculo ſimilis, ſucceſſus, cauſæ. 258,2.b
Raucedo viſa eſt non rarò totam vitam durare. 362.2,c
Recens repoſito membro, qui mouentur periculosè exponunt. 269.1 2
Recidiuæ, & morbi vnica computatio, & multa eius rei exempla. 23.2.c.& 24.1 c
Recidiuæ multæ. 13 2.2
Recidiuę poſt æquinoctia autumnalia, vſque ad ſolſtitia hyemalia, 167.2.2
Recidiuæ non ſecundum rationem, quæ. 20.2.c
Recidiuæ etiam ſolent incidere in dies decretorios, vt aliæ mutationes inſignes ſiue bonę, ſiue malæ. 169.2.c
Recidiuam futurā longiſſimam, vnde præſentias. 187.2.2
Recidiuarum notæ vno capite collectæ. 192.2.2
Recidiuarum ſigna ex oculorum palpebris. 378,1 2
Rectiſpirus qui ſit. 303.2.2
Rectitudo abſceſſuum ſecundùm ſuperiora, & inferiora, vt dextra, & ſiniſtra explicatur, & adhibetur empirica cauſa rectitudinis ſeruandę in euacuationibus a medico. 79.5.c.& 594.1.c.d
Rectitudo in humorum decubitu deſideratur. 79.2.c

Re-

INDEX

Rectum intuitum, oculis non hictantibus, indicare, audaciam monſtratur, 291.1.b
Redundantiam humorum aliquando impedire purgationem, et quid eo caſu ſit faciendum, 251.2.a
Reduuiæ galla cum melle curantur, 118.1.d
Reficere, et extenuare corpora, medici muneris eſt, 307.2.c
Refrigeratio quibus induret, et quibus emolliat aluum, et quibus cauſis, 348.2.a
Refrigerationes non recaleſcentes mortem indicare, 400.2.a
Refrigeratorum ſigna. 73.1.b
Regiones an concurrant ad morbos, 6.1 d
Regionum morbi, ibid. et inde.
Relicta in morbis recidiuas facere, et quę ea ſint, 57.1.a 80.1.b, et 291.5 d
Renum, et coli dolores initiò vix poſſe dignoſci indicatur exemplo Apemanti, et Fabri, et Nicoſtrati. 191.1.b
Renum, et Veſicæ morborum ex multis ſuccis curatio legitima, 239.2.a
Renum morbos non vidit Hippocr. curatos vltra quinquageſimum annum, 309.5 c
Renum dolores ex fluxione a capite, à qua poteſt cauſari hydrops, et vrinę ſuppreſſio, 61.1.c
Repente incipere quid, 144.1.a
Replere, et vacuare curationes, multorum morborum ſunt, 291.2.d
Repletio vt agatur, ibid.
Reſolutio an ſit melior, quàm ſuppuratio, an contra, diſputatur, et definitur, 311.2.d
Reſpiratio parua, et crebra non ſit ſemper ob dolorem, ſed ob impotentiam aliquando. 178.1.b
Reſpiratio cum ſtrepitu ſublimis eſt. 419.1.a
Reſpiratio breuis vix potantibus, 79 1 d
Reſpiratio longa ſanat continuas oſcitationes, 79 1 a
Reſpiratio longa phrenitidem indicat. ibid. a.b
Reſpirationis, et pulſus differentię omnes, et earum dignotiones, et cauſę, 78.1 b. 294.1.b
Reſpirationis per os, et vulnus non eſt eadem materia. 278 1.c
Reſpirationis prognoſticum. 27.1.d. Differentię. 78.1.a
Reſpirationis vſum eſſe diſtributionem alimenti, opinio eſt antiquata, 351.2.b
Retentrix facultas debilitata non eſt cauſa fluxionis, 100.2.d
Reuellendum, et euacuandum alternatè vbi in parte affecta magna moleſtia ſentiunt, 293.1. b
Reuellere ſi quò non oportet, vergant, 278 1 d
Reuerſiuæ febres magna ex parte non ſunt acutæ, 296.1 b
Reumaticæ febres cum tuſſicula incipiunt, & ad veſperam exacerbantur, 416.2.d
Reuulſio, deriuatio, & euacuatio, 292.2.c
Ridicula interpretatio cuiuſdam Luſitani, 541.2 c
Rigor circa criſim, 19.1.b
Rigor in principio febrium ardentium cur malus, 21 1.d
Rigor, & tremor quomodo ſumuntur apud Hippocratem, & Galenum, 207.1.b
Rigor à ſuperiori ventre magis, febris ab inferiori, 349 2.c
A Rigore incipere quibus continuis febribus præcipuè accidat, 150.1.a
Rigores ſine ordine, 52.1.b
Rigores ex quibus partibus fieri ſolent, 135 1.a
Rigores ex quibus partibus incipiant, & viris, & mulieribus, 85 1.a. & 316. 1 d
Rigores fortes miteſcere appetentis ſtatus ſignum eſt, præcipuè in quartanis, 286. 2.c
Rigoris decretorij præſagium, ex vrinę ſuppreſſione, & ſomnis, & cauſę, 286. 1.d
Rigoris per febres acutas ſignificatio, 27.1.b
Riſus quidam per impotentiam continendi ſeptum tranſuerſum, & eius cauſę, & curatio, 34.2 d
Riſus inuoluntarius quomodo curandus, 35. 5 a
Ructum, acidum in longis leuitatibus inteſtinorum licere aliquando arte facere, 65 1 c
Ructus prognoſticum, 27.2.a
Ructus hypochondriacos, & hyſtericas pluſimùm iuuat, 340 2 a
Ructuum differentię omnes ſignificationes earum, 37 2.2.a
Ruffos nunquam eſſe mediocres, ſed aut valde bonos, aut peſſimos monſtratur, 96.2 d
Ruffos, & acuto naſo, & paruis oculis, prauos eſſe: ruffos verò, & ſimos, & oculis magnis bonos, ibid. b, & 96.1 a
Ruffus capillorum color quid indicet, 96 2 d
Ruptiones, tumores, & liuores in inflammationibus, & vlceribus conſiderandum exemplis indicatur, 178.2.a
Ex Ruptura in pectore cur ſoleat fieri ſuppuratio, 167.1.a
Rupturę vaſorum in pectore cauſę. ibid.

S

SAgittę percuſſio in inguine, 254.2.b
Sagore filio, ex contuſo, & denigrato oſſe liberatus eſt, nullo oſſe abſcedente, 408.1.b
In Salamine, qui in anchoram incidit, 249 2.b
Saluatellam dextrę manus in hepatis affectibus ſecat Hippocrates. 64 1.d
Sanguineę effluxiones colores mutant ob ſanguinis conuerſionem, 326.2.a
Sanguinem, & bilioſum temperamentum mutari in melancholicum, & qua ętate vtrumque, 84.2.c
Sanguinem ex naribus fundentibus fieri iudicationes cum rigore exemplis indicatur, 187.2.b
Sanguinem ex naribus abſceſſus, & ſignificare, & tollere, 189.2.b
Sanguinem eſſe frœnum bilis quatenus ſit verum, 245.1.a
Sanguinis miſſionis adminiſtratio, & ligatura. 84 2.a
Sanguinis fluxus liberat ab abſceſſibus, 189 5 c
Sanguinis vitioſi redundantia poteſt eſſe cauſa extenuationis, 323.1.a
Sanguinis mittédi indicatio ab humoris ſpecie, 316.2.b c
Sanguinis redundantia quibuſdam bubones, quibuſdam excreationes ſanguinis ex aſpera arteria faciebat, 164.5 c
Sanguinis miſſionem qui non poſſint ferre, 62.1.d
Sanguinis fluxus, an, quando, & quomodo ſiſtendus. 318 2.d, & ſeq.
Sanguinis profluuia quibus maximè accidunt, 19. 2.b
Sanguinis fluxus è naribus in mulieribus, & per muliebria eodem tempore, 20.1.a
Sanguinis fluores, facti in quarta die, mali, 80.2 b
Sanguinis fluxus è naribus ſigna, 57.1.b, & 23.1. & 318.2 a
Sanguinis fluxus ex naribus largi ſoluunt multa mala. 52.1 c
Sanguinis fluxus quibus vtilis, quibus noxius, 54.1.c
Sanguinis ſtilla Vide ſtilla.
Sanguis in ſomno intrò magis fugit. 349.2.b
Sanguis cùm vritur, aut putreſcit, tenue abit in bilem, & craſſum in melancholiam, 352 1.a
Sanum, & craſſum corpus duplici cauſa fert malè purgationes, & quę mala inde eueniant, 252.2.c
Sardina melle intincta poſt crudam potionem vtilis, 448.2.c
Saracenorum filios ob pleroſque morbos ſcarificare aures poſſe rius, & cur. 340 2.d
Satietatem ventriculi eſſe puerilem morbum. 252.5 c
Satietatis in ventriculo deſcriptio, & ſymptomata, ibid.

Satietatis ventriculi curatio, 257.1.d
Satyriaſis qui morbus dicatur, 385.1.c
Satyri in Thaſo hiſtoria, 382.1.a
Scabiei veſicæ inditia, & cauſę. 237.2.b
Scalptus vacuatio quędam eſt valens, ad quæ dura frictio, 340 1.c,& 2.a
Scamandri in lariſſa hiſtoria. 336.2.d
Sciri veeri ſigna, 233.2.d
Scomphi in Oeniadis hiſtoria. 227.1.c
Scopus coriza laborauit. 80.2.d
Scrotum fit ex peritoneo, 261.1.b
Sectio venę frontis tollit dolorem occipitis, 298.1.a
Secūdinę mox in partu ſequi debēt,exeūtē fœtū. 235.2.b
Secundinæ portio derelicta, 63.2 2.b
Secundinis retentis ſternutatio iuuat. 107,1.a
Sedimētorum vrinæ differētiæ multæ,& cauſæ. 173.1.a
Sedimentum vrinæ,lege vrina.
Semini ſimile excrementum,quod ſit. 301.2.c
Semini ſimilis excretio confert ad ea, ad quæ Venus. ibid.c d
Semini ſimilis excretio ſoluit cacochymiā ſuminis. ibi.d
Seminis effuſionis cauſæ. 222 2.c
Semitertianę hiſtorię duę, 436.1.c,& 5.b
Semitertiana cui tempori anni congruat. 575.2.a
Semitertianę figuræ,& cauſæ,& differētię. 5.1.2.11.2.c & 12.1 a
Semitertianæ cum tabe complicatę. 5.1.b
Semitertianæ deſcriptio. 275.2.a
Semitertianam febrem eſſe acutam,& omnium maximè lethalem eſſe,& maximè tabem inferre. 28.5.d
Semitertianis familiare eſt incipere leniter, 12.1.c
Semitertiana,lege hemitriteus,
Senes iuuenibus cur minus ægrotant. 342.1.a
Senis in lapideis veſtibulis habitantis hiſtoria. 203.1.c
Senis qui mortuus eſt, & ſimul cum ſua vxore langida. 219 1.c
Seplaſiorum opera quæ ſint, & ea ad medicinam expectare. 75.2.b
Seps quæ tubercula ſint. 368 2.d
Septimeſtres non magis eſſe fœminas,quam mares indicatur contra Ariſtotelem, 88.1 b
Septimeſtris futuri partus labores, 109.2.b 87.2.b.& 206 1 c
Septimi vis in diebus,menſibus,& in quadragenarijs indicatur exemplo, 187.1.a
Septi tranſuerſi vulnera multis de cauſis ſunt lethalia. 378 1.b
Septum tranſuerſum præcipuum reſpirationis inſtrumentum. 252 1 b
Serapis ex aluo liquida factus hydropicus. 58.2.c
Serapis hydrope laborauit,quibus cauſis,& cum quibus notis. ibid.
Seri vſus. 117.2 b
Seruę Barbarę,à catapotio mortua hiſtoria, 251.1.a
Serum melancholicum quale ſit, 304.1.a
Seruus Atici à quartana permanſit fatuus. 176.1.c
Seſamum cur iuuet excreationem, 426.1.d
Sexta,& octaua quibus ſit bene iudicatoria. 169 2.c
Sexta die plerumque purgare ægrotos præter Hippocratis ſententiam eſſe, 197.2.c,& 411 2.d
Sexti diei infidelitatis exemplum. 417.2.c
Sexto mors cur. 51.2.c
Siccare quid ſit in morbis. 188.1.c,& 199.2.d
Sida quid ſit ignorari, eſſe verò facultatis mali punici. 436.2 a
Signa ſalutis aut mortis potentiora eſſe ſignificādo mortem,quam ſalutem, 304.1.a
Signa futurę recidiuæ. 295.2.d
Signa redundantis ſucci,& debilis facultatis 274.2 b
Signa vnde agnoſcas ſucci ſurſum, an deorſum vergant, & per quam viam purgandi ſint, 262.2.b
Signa lethalia in capitis vulneribus. 260.2.b
Signa,& cauſę quæ ſint. 22 2,b
Sine Signo apparere tumorē in parte, & ſine ſigno euaneſcere quid ſit. 412.1.c
Signorum lethalium in acutis nullum apparere valde ſalutare eſt, 338.1.a
Signorum patognomonicorum ſuperuenientium, & aſſidentium definitiones. 48.1.a
Signorum ſuperuenientium differentia ad morbos ſingulos. ibid.
Signum ſimpliciter bonum multis peſſimis opponi leue eſt. 275.5.a
Signum quodlibet conſiderandum. 51.2.a
Silenus laborauit febre ardente cum magno eryſipelate totius hypochondrij. 54.1.a
Similia, & contraria facere medicum ijs, quæ ſponte fiant exempla indicatur. 293.2.a
Simitas magna ſalacitatis eſt. 97 1.c
Simitatis naturalis,& præter naturam cauſę, 277.1.d et 284.1.b
Singultus poſt Fabonium. 277.1.c
Singultus in extenuatis ex ardente febre certiſſimum mortis ſignum. 235.1.c
Singultus prognoſticum 27 1.d
Sitis cauſæ,et quomodo ſit illi occurrendum. 375.1.c
Sitis quædam vento frigido,quædam potu melius ſedatur. 324.1 a
Sitis remedia. 343.2.c
Sitis quouſque toleranda. 312.1.c
Sitis intus relicta non quęcunque indicat recidiuam. 296 2.2
Sitis quibus cauſis poſſit abeſſe à febre ardente. 181.1.c
Sitis carentia,vnde. 24 1.a,et 51.2.b
Sitis carentia in febre ardente vnde. 139.1.b
Sitis poſt pharmacum aliquando peſſima. 250.2 b
Socratis in Phedone de dolore, et voluptate ſententia. 272 2.a
Soluere morbum,quot modis dicatur. 288.2.d
Solutiones morborum aliquando fieri ſine ſolutionis ſignis,etſi id non ſit legitimum. 222.1.a
Somni in vulnere capitis duplex cauſa. 247.2.d
Somni,et motus hora idonea. 260.1.a
Somnus in loco frigido,et cooperto corpore melius ſuſcipitur,et eſt vtilior. 358 1.a
Somnus ſedentarius recto nictatio. ibid.d
Somnus vbi laborem facit, quę ſymptomata accidunt. 369.2.a
Somnus quare ingruit ijs,qui expurgantur. 514.2.a
Somnus à pharmaco vnde? 250.2.c
Sonitum potus in ventrem deſcendentis pernicioſum eſſe ſignum,et quales habeat cauſas, 390.1.c,& 2.a. b 398.2.a 397.2.c
Sopor,et vigilia in febribus vnde. 2.2.a
Soporis,& ſomni diſtinctio. 156.1.c
Sorbitio ex herba,& farina pro diarrhęa advilioſa. 388.1.c
Sordes aurium duplices,et earum quędam morbos iudicant. 340.1.d
Sororis quę erat apud Timeneum,hiſtoria. 187.2.b
Sphaceli eſſentia,et curatio. 505.1.d
Sphaceli nomen aliquando de cuiuſque partis mortificatione dicitur. 420 2.a
Sphacelus quid ſit. 252.2.a,et 280.1.b
Spina quot modis poſſit luxari,& lędi. 69.2 a
Spirandi difficultas ex ſuppreſſis menſtruis. 60.2.d
Spiritum veſpertinum crebriorem eſſe matutino, in quibus paſſionibus eueniat. 375 1 a
Spiritus ſublimis qui. 68.1.c
Spiritus irruentis ingreſſus, et egreſſus in cubiculum, quomodo moderandus. 370.2.c
Spiritus aliquando apud Hippoc. ſignificat diſpnœam. 185.2 d,et 186.2.a

Spiratio obſcura in tabidis ; & in non parientibus mala, 367.2.c
Spiritus magni,& rari cauſæ, 33.2.c
Spiritus velut recordantis, 33.2.c
Splen,lege lien.
Splenicis quæ dyſenteriæ ſint vtiles , & quæ inutiles. 181.1 c
Splenis tumor,vel inflammatio, 32.2.c,35 2.b 65 2.b, 67.1.b, 79 2.b, 80 1.b, 353.2.c, & 360.2 d
Spongiæ quæ partes ſint apud Hippocratem, 169 2.2
Spongiæ vis, 115 2.2
Spontaneas euacuationes etiam poſt arteſactas , expeti , vt morbus tutò ſolutus ſit, 391.1.b
Sputio multa viſa eſt morbum melancholicum iudicare 340.1.d
Sputionum modum indicare locum affectum, 406.2.2
Spumæ cauſæ, 214 2.c
Spumoſæ deiectiones duplicem generationem habent, 124.2 2
Sputa rotunda delirium ſignificare, 5.1.c,& 358.1.c
Sputi cruenti curationem quæ impediant ? 326.2.c
Squamæ quid ſint, 51.1.d
Status peſtilentis deſcriptio, 115.2.b
Steriles fouere,ac pharmaco vti, 101.1.b
Sterilitatis cauſæ, 85.2.b,& 182.2.d
Sterilitatis cauſa & curatio varia, 101 1.c,& 118.2.2
Sterilium procuratio multiplex pro ratione cauſę, 86.2.c
Sternutamenta quando vtilia, 340.1 c d
Sternutamenti prognoſticum, 27 c d
Sternutamentariorum vſu intempeſtiuo læſum eſſe Poliphantum, adeo vt ob id moreretur, indicatur , interimque docetur quomodo fuiſſet curandus, 442.1.b.
Sternutatio,& ſingultus concuſſiones ſunt, 341 1 d
Sternutatione,expiratione, pandiculatione, tranſpiratione, & duplici flatu vapor euacuatur ex partibus diuerſis, 340 1.2
Stertor qualis ſit in ore,& palato, qualis in gutture , & aſpera arteria,& vtriuſque ſignificatio, 281.2.d
Stertor quid ſit apud Hippocratem , 235.1 d
Stertoroſus ſpiritus quibus cauſis ſoleat conquieſcere, & earum diſtinctio, 409 1.c
Stilla ſanguinis è naribus mala, 19 1.b,9.1.c,33.1.d 39 1,c, 119.1.c,& 124.2 c
Stilla ſanguinis malè maximè quarto die, 33.1 d,21.2.c 124.1,c,& 178.1 c
Stillare merum quid ſit,& cur malum, 33 1.d
Stimargi vxor ex abortu interiit, & quibus cauſis. 59.1 b
Stimargi famula Idumea ex partu fæmellę ægrotauit, & quomodo curata ſit, 95 2.2
Stomatica medicamenta ex quibus parentur à Galeno , 4[illegible] 2.c
Str[illegible]ones à primo ortu amentes, maniaci , & lapidei. 1[illegible]2 2.d
Stranguria bona & iudicatoria, 14.2.c
Stranguriæ remedia, 265.1 b
Stranguriam vicinis iam partui fieri conſueuiſſe. 63.2.b
Stranguriam venę ſectio ſoluit, 113 2.d
Stupor alui facit omnium confuſionem, 307.1.2
Stuporis eſſentia,cauſę,& curatio, 155.2.b
Sublime in vrinis delirium portendere, 150.1.c.& 159.2.2
Subpurgare quid ſit, 262.2.b
Succi multi,& varij in corpore quid cauſent. 13.1 d
Succi multi cum debilitate ſigna, 417.1.2
Sudor abſceſſus eſt, 51.1.b
Sudor,qui arte elicitur , auget febrem, & virtutem minuit, 188.1.2
Sudor tertianę cur aliam putetur prçmonſtrare, 45.1.c
Sudor poſt rigorem optimus eſt, 118,1,c
Sudor ad noctem,quibus cauſis fieri ſoleat, 389.2.2
Sudor in principio malus exemplo Philiſci, 32.2.d
Sudor frigidus, 34.1.b. Vnde 144.1.b
Sudores multi tempore frigido vnde, 10.1.b
Sudores in principio arguunt difficultatem iudicij, 45 1 c
Sudores exigui animi deliquia comitantur, 131 2.c
Sudoribus circa ceruicem ſoluti morbi, errat.cas habent febres pro recidiuis, 422 1.2
Sudorificę febres , ac ſine ſudoribus qualibus temporibus fiant, 45.2.2,& 72.1.2
Sudorificę febres quando fieri ſoleant? 45.1.2
Sudorificę febres ſunt difficilis iudicij, ibid.c
Sudoris frigidi duplex cauſa, 41.2.b
Sudoris maligni in febribus notę, 45.1.c
Sudoris in malignis febribus cauſę, 310.1.d
Sudoris colliquatorij cauſę, 438.1.c
Suilla qualis cibus, 309.2.c
Superfœtationis cauſę,& quo prægnationis tempore potius fiat, 234.1.b
Superſpiratio duplex quid, 274.2.d
Superuenientia ęgris 74.1.b
Superuenientia ſigna tam bona , quàm mala contrahunt morbum, 255.1.d
Suppoſitoria retenta, 80.2.d
Suppurans omne ſine recidiua eſt, 211.1.b
Suppurati multi,qui euadere poſſunt, cur moriantur ? 439 2 c
Suppuratio in ventre ex vomitu ſanguinis, & eius generatio,& ſigna, 245 2 d
Suppuratio in ventriculo vomitu puris ſoluitur in robuſtis, 244.2 c
Suppuratio magis ſine recidiua eſt, quàm reſolutio multis rationibus, 321.1.b
Suppuratione fiente in inteſtinis aluus turbatur,niſi homo coriza laboret, 305.1 a
Suppurationes biliosę peſſimę ſunt, 180.1 d
Suppurationes, & oculorum morbos ad noctem habere labores, 269.1.d
Suppurationes humeri in puſillis faciunt breuiores eſſe cubitos,& cur. 288 2.2
Suppurationes aurium hyeme magis, quàm ęſtate fiunt, velenibus magis,quàm iuuenibus, 421.1 b
Suppurationibus vmbilicus terminus, 305 1 a
Suppurationis periculoſę ſigna, 169 2.d
Suppurationis in oculo pericula & curatio, 205.2.d
Suppurationis interitæ in ventre futuræ , aut iam factæ ſigna, 209.2.c,& inde,& 218.2.c
Suppurationis,& hydropis, ex ſuppuratione cauſa,& generatio, 214.2.d
Suppurationis internæ ſigna,& cauſæ, 249.1 c,& 416.2 2
Suppurationis fientis ſigna, 263.2.c
Suppurationis ex inflammatione , & ex catharro dignotio, 417.2 d
Suppurationis ; quæ ex catharro ſæpè redijt exemplum , & cauſæ, 439 2.b
Suppurationum differentiæ,& ſigna, 219.2.b
Suppuratis ſectio , & inuſtio valde proſunt , & quando applicandæ, 248 1.b
Suppuratorum ſigna, 395.1 c,& 402.2.b
Surditas in acutis bonum ſignum diſputatur, 120.2.d & 150.1 d
Surditas , aut ſanguis ex naribus ſoluit dolores inferiores 99.1.b
Surditatis curatio, 203.2 d
Surſum,an deorſum vergant ſucci ex hypochondrijs dignotio, 109 1.c,& 172 2.c
Sus quarto menſe parit, 85 2 c
Suſpirare eſt reſpiratio magna,& rara, 391.1.d
Sutoris hiſtoria, 279 2.d

Sutoris veteramentarij, qui ſe acu pupugit, hiſtoria. 254.1.c
Sutura vt ſoleat fallere in vulneribus capitis, & qua ratione cauere oporteat. 247.1.c
Sylſij ſucci facultas, 428.1.b
Symmachi filius a bile ſuffocatus. 251.1.d
Symptoma notatu dignum circa deiectiones tabeſcentium. 440.1.b
Symptomata eſſe aliquando ſui morbi curationem indicatur exemplo. 257.2.a
Symptoſis quid ſit. 207.1.d
Syncerum in euacuationibus extremam intemperiem indicat. 165.2.d
Syncipur debiliſſima pars capitis. 256.1.d
Syndromes ſignorum peſſimorum. 275.1.a
Syndromes ſignorum abſceſſuum futurorum ad articulos. 288.1.a

T

Tabardillo vulgari vocabulo vocatus morbus, an purgationem petat, diſputatur, & eius morbi ſymptomata, & cauſæ, & curatio. 72.1.c. 430.2.d
Tabes quanto tempore ſolet perdurare, & quando ſolet eſſe breuis. 4.2.c
Tabes complicata cum ſemitertiana. 5.1.a
Tabes cum hydrope. 133.1.d
Tabes miſſione ſanguinis vſque ad animi deliquium ab Hipp. curata, & eius curationis, quæ temeraria videtur, redditur rationalis cauſa. 248.2.a
Tabes abſque pulmonis læſione. 10.1.d
Tabeſcentibus cur fiant alternatè profluuia alui, & vtrumque lædat, 285.1.c
Tabeſcenobus, & Autumnus, & Ver nocet. 367.2.d
Tabeſcentis ex pituitoſa capitis fluxione ſigna. 406.2.a
Tabidi natura qui. 4.1.a
Tabidi ante mortem vacillant mente. 249.1.d
Tabidi, & qui ex longis morbis ægrotant, maximè incidunt in ſemitertianam. 29.1.a
Tabidorum iam morientium ſigna. 395.1.d
Tabis omnis continuo. 4.1.d
Tabes ſanguinis miſſione curata. 248.1.d Alia curatio lentior, ſed minus periculoſa. ibid. 2.d
Taciturnitas & triſtitia deſperata mali moris, & ſubdolum morbum ſignificat. 130.2.d
Τάραξις & θόρυβος quid ſit apud Hipp. 214.2.d
Temeni neptis ex abſceſſu digiti, qui recurrit, mortua eſt. 50.2.c. 51.2.a
Tempora cur crebrò doleant. 271.2.d
Tempora cur doleant cum dentibus. 177.2.b
In Temporibus cur ſentiatur febrilis calor magis, quàm in alijs partibus. 181.2.d
Temporum, & pulſus anxietates quid indicant. 212.2.a
Tempora morborum an mutuum differant conſiderandum. 368.1.d
Tempora temperie ſunt æſtimanda. 46.2.a
Temporibus ſiccis à principio fiunt dyſenteriæ, humidis pon dicebeç 10.1.a
Temporum morbi 6.2.b
Temporum anni definitio, Grammatica, Aſtrologica, & Medicinalis. 2.2.c & 8.1.a
Temporum anni conditiones conſiderandæ, & mutationes 375.1.c
Temperamenti dignotio ex magnitudine, aut exiguitate partium & totius & vaſorum, & de temperamentis, & eorum procuratione multa. 53.1.c. & ſeq.
Temperamentum ex craſſitie, aut gracilitate dignotio, 336.1.a
Tempeſtatum maris, & aeris ſigna. 336.2.c
Tempeſtiua, & intempeſtiua euacuatio quæ. 22.2.d
Tenedij hiſtoria. 181.1.a
Teneri apud Hippocratem quid ſit. 219.1.d
Terebynthi, qui teſtores. 601.1.b
Tenſio ventris duplex paſſio vocatur, & quid vtraque ſignificet 295.1.d
Terpidæ matris hiſtoria. 436.2.d
Terra arida volatilium genus benè habere, piſcium verò contra. 336.2.c
Terram mutare conuenit in morbis longis. 345.2.d
Terram mutare non cum patria ſolùm intelligendū. ibid.
Terror, aut triſte nuncium menſtruas euacuationes eleuat. 158.1.b
Tertianæ non exquiſitæ difficiliorem habent noctem ante acceſſionem, quàm poſt eam, & tantò magis, quantò ab exquiſitis abſunt longiùs, & cur. 296.1.d
Tertianæ exquiſitæ forma. 80.2.a
Tertianæ ſunt eiuſdem generis cum ardentibus, ſed fiunt ex maiori cauſa. 10.2.b
Tertianarum febrium deſcriptio per ſigna. 379.2.c
Tertianas exquiſitas a quinto vſque ad ſeptimum paroxyſmum finiri. 296.1.d
Tertius dens cur pluries exedatur, quàm alij. 177.2.b & 217.1.d
Teſtes an tantùm cauſant tuſſim ſiccam, an etiam poſſunt cauſare humidam. 225.2.a
Teſtes nunc ex tuſſi, nunc per ſe intumeſcunt. 52.1.a
Teſtis, in congreſſu prominens, indicat ſexum gignendi fœtus. 337.1.a
Teſtium inflammatio. 4.1.a
Teſtium, & genitalium extenuatio, & gracileſcentia, quibus cauſis fiat moribundis. 418.2.d
Tetanus morbus quatuor dierum eſt. 254.2.b
In Thaſo decumbentis iuxta frigidam. 147.2.c
Thalus vir ſit. 6.2.a
Theocles cognatæ hiſtoria. 404.2.b
Theophorbi filij hiſtoria. 249.1.b
Therſandri vxor iactata febre ardente ex falſa pituita laborauit. 170.1.d
Theſſalus methodicorum princeps. 241.1.d
A Thorace in aluum quæ vtæ ſint. 144.1.c
Thoraci cum coxa per vterum communio. 328.2.b
Timocharis hiſtoria. 267.1.a
Timocharis ſerui hiſtoria. 273.2.d
Timocratis in Heride hiſtoria, 226.1.c
Timor repentinus inſaniam, ſingultum, & quartanam quomodo curet, & etiam cauſas aliis duorum. 95.1.c
Timoris melancholicorum duplex cauſa. 304.1.b
Titubantis lingua, & impotentes manuum in horum ſolutione fieri ſuppuratos, 98.1.d
Tolerantia conferentiæ eſt indicium. 381.1.a
Toni quid cantur, 50.2.a, 51.2.b
Tormina inteſtinorum facientia, ſuppreſſionem menſtruorum faciunt. 396.1.b
Tortura oris ad quam partem pertineat, 199.2.a
In Tortura partium faciei quæ notæ diſtinguant conuulſionem a reſolutione, 171.2.b
Trallianus ponit reſolutiones, ex melancholia. 9.2.a 172.1.d
Tranſlatio à ſimilibus empiricorum vituperatur, & laudatur medicina rationalis. 381.1.a
Tremor, & rigor quomodo ſumuntur apud Hippocratem, & Galenum. 307.1.b
Tremor Hippocrati aliud ſignificat, quàm Galeno, 176.1.d, & 260.2.c
Tremores in febribus, quibus minus timendi. 205.1.b
Tremuli pulſus qui ſint, & eorum differentiæ, & cauſæ, 484.2.a
Trimonis filij Damonis hiſtoria. 269.2.c
Triſtis, & iracundus neceſſariò eſt inuidus. 96.2.d
Tritæophies quæ febres dicantur, 296.2.b
Tubercula aut exanthemata magna, per cutem orta, cacochymiæ ſolutionem etiam petunt. 260.2.a
Tubercula externarum partium, ad quas internas referantur,

rantur, explicatur. 420.1.a
Tuberculorum bonorum, & malorum conditionis, & ſigna. 287.1.d
Tumor exeſus in capite ſimul cum alio abſceſſu, ex quo abſceſſiuos quomodo curandos. 329.1.d
Tumor alui qui per eius deonerationem ſubſidet, & citò redit, petit expurgationem etiam concoctione non expectata, & cur. 446.1.a
Tumores non ſuppurati ſed ſæpe reſoluti, & reuertentes, ex qua parte, & ex qua materia ſint. 77.1.a
Tumorum ventris differentiæ, cauſæ, & dignotiones qua in parte, & ex qua materia ſint. 77.2.a
Turbationes, & tranſitus ſignificare modos omnes, quibus morbi ſoluuntur, explicatur. 355.1.c, et 379.1.d
Turbationis nomen quot modis accipi ſolet ab Hippocrate. 143.1.a
Tuſſes cum febribus. 13.1.b
Tuſſes laborioſas articulorum abſceſſus minari. 367.1.d
Tuſſes ſiccæ diuturnæ ſine febre in tumores teſticulorum cum febre in tumores articulorum finiri. 367.2.a
Tuſſes ſiccæ quæ. 3.2.d
Tuſſes ſiccæ, et eius cauſæ. 199.1.a, et 215.2.b
Tuſſes ſiccæ leuiter irritantes. 297.1.a
Ex Tuſſi reſolutiones multarum partium. 215.2.b
Ex Tuſſi concocta febris acuta. 76.1.a
Tuſſicula per febres cum alui turbatione multitudinem indicat. 287.1.d
Tuſſicula, et extenuatio præter rationem tabis ſigna 4.2.a
Tuſſiculoſi abſceſſus ſeorſum facti, non ſoluunt perfectè tuſſim. 52.1.b
Tuſſis prognoſticum. 27.1.c
Tuſſis ſicca abſceſſus, dolor coxæ, crurum, aut teſtis 102.1.b
Tuſſis aridæ ob deſtillationem tenuem, et acrem curatio. 210.2.a
Tuſſis ex refrigeratione ſpiritualium dignotio. 297.1.a
Tuſſis iudicat thoracis morbos. ibid.c, et 340.1.d
Tuſſis ſiccæ ſolutio. 102.1.a
Tychonis in obſidione circa datum hiſtoria. 277.2.a
Tychonis ex vulnere non erat verus riſus, ſed conuulſiuus motus. ibid.c
Timoſtanis pueri duorum menſium variolæ 429.1.d
Typhiomania Hippocrati, quæ Galeno dicitur typhomania, et quæ palio ſit. 172.2.c

V.

Valde flatia breuia fieri. 222.2.d
Vapor calidus poſt frigidam reſpirationem, lethale. 357.2.b
Varices magni caluos ſanant, non magni maniam indicant. 106.2.c
Variolæ lethales. 14.2.a
Variolæ ſapiunt inflammationis morbilli eryſipelatis. 439.1.a
Variolarum cauſæ, et ſymptomata, et exitus, quos habere ſolent. 439.1.d
Variolarum deſcriptio cauſæ, et ſigna. 213.2.c
Variolas, et morbillos Græci vocant exanthemata 14.1.b
Variolas, et morbillos cur tuſſis præcedit 213.2.c
Variolis ſuperueniens alui fluxus, lethale. 14.1.b
Vaſe anguſti oris potantes cur eructans diſputatur, et an vtile ſit? 307.2.a
Vaſorum immunditia facit cerebri conſumptionem. 307.1.b
Vena caua iuxta exortum vulnerata, iugulatur homo. 201.2.b
De Venæ cephalicæ ſectione, & vulgari de ea opinione diſputatur. 443.1.d
Venam in cubito pulſare, maniacum hocque in dextro cubito magis, quàm in ſiniſtro notari. 103.2.d
Venam cephalicam ſecandi vulgaris timor vnde natus ſit. 358.1.b
Venarum aurium ſcarificatio in fluxionibus ad articulos coxæ. 346.1.d
Venarum repletio quomodo cauſet ſtuporem ſubiectis partibus. 285.1.d
Venarum diſſectio longa ſecundum Hippocratem exponitur, & defenſatur. 90.1.d
Venarum nomine etiam arterias intelligit Hippocrates 360.1.b
Venoſo modo intentum quid ſit apud Hippocratem. 208.2.c
Venena intra corpora noſtra generari indicatur exemplo. 40.1.b, et 255.2.c
Venena intra nos genita, et latentia multum tempus repentè aliquando apparere explicatur. 151.2.d
Venenoſi morbi ſigna. 39.2.d
Venenum ſiue receptum, ſiue admotum, calidos interimit citius. 351.2.b
Venere ob pituitoſos morbos quibus liceat vti, et quibus ſecus, et quæ inde pericula timeri debeant. 347.1.b
Ex Venere ægrotantibus congruit ſudor. 157.2.b
Venerem cauſam ſalutarem eſſe contra Epicureos. 223.1.b
Venerem nimiam omne ferè morbi genus facere poſſe, et quibus cauſis. 157.1.a
Venus quibus ſit vtilis. 222.2.d
Venus in morbis a pituita vtilis, & in quibus, & cur. 302.2.d, & 347.1.b
Venus contraria eſt Mineruæ. 343.2.c
Venus læſerit, an iuuerit ſigna. 313.2.a
Venus quos morbos excitare poteſt. 157.1.a
Ventorum differentiæ, & natura. 44.2.b
Ventorum & tranquillitatis morbi. 6.2.c
Ventriculi, & vteri conſenſus cauſæ. 17.2.d
Ventriculi dolor quomodo curandus. 104.1.d
Ventris abundantiam, quæ vermes parit purgatione indigere. 364.2.b
Ver ſaluberrimum. 47.1.a
Ver quando incipit. 2.2.d
Vere qui morbi fiant. 6.2.c
Vergentiam non minus quàm vrgentiam expurgationem petere ante coctionem, & eius duæ indignes notæ. 440.1.a
Vergiliarum, ſeu pleyadum occaſus, & ortus quando ſit. 180.1.a
Vermes maximè Autumno. 45.2.b
Vermes maximè veſperi moleſtant. ibid.c
Vermium differentia, viam expurgationis indicat. 364.2.c
Vertebrarum ceruicis luxatio ob tuberculum, ex qua angina ſiat cauſata. 65.1.c
Vertiginis tenebricoſæ cauſæ. 258.2.c, & 271.1.d
Veſicæ exulceratæ cur incipiente, & deſinente mictu doleant? 239.2.c
Veſperi exacerbari omnes morbos. 179.1.a
Veſpertinæ horæ, & Autumni comparatio. 46.1.d
Victus morbi. 6.1.d
Victus inſtituendi indicatio à conſtitutione, & figura morbi. 30.2.a
Victus ad quas res pertineat. 149.2.c
Victus eorum, qui expurgantur, legitimus. 227.1.a
Victus eorum, qui extenuantur plurimum. 309.1.c
Victus circa cibum, & potum differentiæ, & conſiderationes. 369.2.d
Victus hominum, & conſuetudo, quibus rebus conſtat. 380.1.b
Victus ignoratione calamitates multas accidere exemplo indicatur. 381.1.d
Victus, quo veterrimi vtebantur, cenſura. 386.1.a
Victus tres partes, cibus, ſorbitio, & potus. 386.1.b

INDEX:

In Victus ratione tria ob oculos eſſe debere, 328.1.a
Victus prauus in principio morbi valde nocet, 81.1.a
Vigeſimum ſeptimum, eſſe finem acutorum, 120.1.d & 122 s b
Vigilia, & ſopor eodem tempore in febribus vnde. 13.1.a
Vigilia edax, 333.1.d
Vini, & Veneris noxæ, 165.1.d
Vini, & lactis mixtura choleram facit, 433.2.c
De Vino pro hydropicis, contraria Hippo. loca componuntur, 166.1 d
Vinum in catharro cum febre an dari debeat, & de eius noxijs, & vtilitatibus, 82.2.c
Vinum, tuſſim, dolores oculorum, capitis, & ebrietatem eodem modo ſoluit, 115.1.c
Vinum quibus afferat ſoporem, & quibus peruigilium, 137.2.d
Vinum an vtile ad ſurditatem, 264 2 a
Virgines initio pubertatis grauiſſimis morbis corripi, 60 2 c, & 159 1.c
Virgines, & quibus ſuppreſſa ſunt menſtrua ſæpè putat vulgus vexari à ſpiritibus immundis, 158.1.b
Virgines grauioribus morbis alijs capiuntur, 75.1 d
Virginis Abderitanæ, quæ decumbebat in via ſacra, hiſtoria. 455 1.a
Virginis, quæ ſanguinem vomit, in lariſſa hiſtoria, 244.2.a
Virginis pulchræ Neræi hiſtoria, 256 1 c
Virginum morbi cur ſint grauiores, quàm aliarum mulierum, 153.2.c
Virgo lariſſæ febre ardente laborauit, 159.1.a
Viri metallici hiſtoria, 185.2.c
Viri vulnerati, ac per inteſtina transfixi hiſtoria, & ineptè ſuſcepta curatio, 242.1.c
Vitales, & non vitales fœtus qui, & quibus cauſis fiant, 85.1.d
Vitam hominis ſeptem dierum eſſe, 130.2 a
Vitiliginis. & lepræ remedium, 106.2.d
Vlcera ægrè ſaneſcentia cum quibuſdam maculis ſiunt hydropicis, & tabidis, & quibus cauſis, 56 1.b
Vlcera recentia ſanguinem fundere expedit, 256.1.b
Vlcera rotunda perniciola eſſe præcipuè infantibus, 289.1.a
Vlcera circum glabra mala, 368.2.d
Vlcera in hydropicis, & phthiſicis difficulter ſaneſcunt, 56 1.c
Vlcera capitis non eiſdem diebus afferre febres pueris, & adultis, 407.2.c
Vlcera obduci carne non eſt ferendum antequam occulta ſint ſtabilia, 419.2.a
Vlceratæ capite abſtinendum ab ſcalptu, & cauendum frigus, 171 1 a
Ab Vlcere capitis vtrum ſit deterius fieri febrem ſtatim, an aliquanto poſt, diſputatur, & diſtinguitur, ibidem 407.2 c
Vlcerum rebellium duplex genus, 396.1.c
Vlcerum cacoetæ noxæ, 199.2.d
Vlcerum periculoſorum conditiones quædam, 354 1.c.d
Vlcus lethale non eſt ex quocunque homo moritur, ſed quod per ſe eſt tale, 338.2.d
circa Vmbilicum partes flatuoſas, et laxas, veneris turbationem præmonſtrare, 418.2 c
Vnctionis, qui circa Harpalidem, hiſtoria, et curatio, 396.1 d
Vnguentum Ægyptium quod ſit, 194.2.d
Vnguibus lacerabant narium venas veteres, 354.2.b
Voce magna præditos plurimum habere calidum, et proinde voraces eſſe, 335.2.c
Vocis differentiæ, et cauſæ, 52.2.c
Vocis gracilitatem finiri in vtrumque teſticulum, tuſſim in alterum, et cur, 97.2.d
Vocis priuatio, 41.2.d
Vocis gracilitatis ſolutio, 97.2.c
Vocis repentina priuatio quomodo curanda, 101.2.a
Vocis priuatio cum conuulſione, et ebrietate quando ſolui debet, 108.1 c
Vox clangoſa, 51.1 d
Vox magna arguit magnum calorem, 335.2.c
Voluuli optima curatio, 117.1.a
Voluuli, et colici doloris differentiæ cauſæ, et ſymptomata, 330 1.b
Voluuli curatio per vinum, 117.2.a
In Voluulo cur referat ſpectare vrinas, 182.2.a
Voluulus perniciosiſſimus morbus, 54.2.d
Voluulus ex vulnere circa fundum ventriculi exortus, et eius ſigna, 279.2.a
Vomentes difficulter, et ebrij ſimili modo affici ſolent, 206.2.a
Vomentium violentè noxæ, et eorum, qui vino ſe repleni, 206 2 a
Vomitiones nauſeas, et picas tribus primis menſibus fieri deinde pedum tumores, et anhelationes, 393 a c
Vomitoriorum vſus maximus apud antiquos, 58 1 d
Vomitus vomitu curatur, quando, et quomodo, 105.1 b
Vomitus cur tantoperè iuuat hiſtericas, 191 2.d
Vomitus ſanguinis ex liene noxæ, et curatio, 251.2.b
Vomitus in Paroxyſmis febrium intermittentium ſunt vtiliſſimi, 263.1.c
Vomitus cruenti curatio, 270.2.c
Vomitus, 373.1. c
Vomitus ſimilis geniture cauſæ, 318.2.a
Vomitus futuri in febribus ſigna, 17.1.b
Vomitus nimij noxæ, 306.2 d
Voracitas multorum, ac differentium ciborum noxæ, 266 2 c d
Vrina boni coloris ſine bona ſubſtantia, 71.1.d
Vrina oleo ſimilis quæ ſit, 146 2.a
Vrina, vt orobi lotura, 141.1.d
Vrina craſſa, et alba, et fluxus ſanguinis liber ant ab abſceſſu, 327 2 a
Vrina concolor cibo, et potui eſt diabetis, 344 2 d
Vrina, in qua tenue quidam natat, inſaniam minatur, 358.2.a
Vrina perturbata, vt iumentorum, malum capitis indicat, ibid.b
Vrina cur ſupprimitur, altero tantùm rene obſtructo, 425.1.a
Vrina an cruda, an bona ſigna, 15.1.b
Vrina tenuis, multa, aquoſa cum multo ſedimento, bona. 20.2 a
Cum Vrina turbida hypoſtaſis. 82.2 b
Vrinæ ſubiugalium malum capitis indicant. 17.1 a
Vrinæ nigræ non lethalis cauſæ. 25.1 b
Vrinæ profluuium intercipit eleuationem hepatis, 80.1.b.c
Vrinæ perturbatæ infima parte tenuiori, quid ſignificent, 131.1.c
Vrinæ ſubſidentia aliquando euacuatoria, aliquando ſolùm indicatoria. 129.1 b
Vrinæ eneorema delirium indicat, 146.2 c
Vrinæ voracium, caldorum, & frigidorum quales ſint, & vt differant, 314.1.a
Vrinæ in pituitoſis morbis cur habeant ſedimenta alba aut rubra. 425 1.a
Vrinæ ſedimenta varia, 13.1.a
Vrinæ tenues, et boni coloris, 20 1.d
Per vrinæ vias expurgatio, et quale debet eſſe ſedimentum. 25 a
Vrinæ variæ quid indicant. 33 2.
Vrinæ melior color eſt ſignum incipientis coctionis, et melior eſt craſſities ſubſtantiæ, quam color, 35.1.a

Per

I N D E X.

per Vrinam expurgatio totius corporis, 10.1.a
Vrinam, multam ſuſuram habentem ſoluere delirium, ac magis poſt defluuium capillorum, 358.1.d
Vrinarum differentię peſſimę, 12.2.c
Vrinas nigras poſſe eſſe tenues, 21.2.c, & 35.2.b
Vrinas oleoſas quas vocet Hipp. 41.2.c
per Vrinas euacuatio in morbis venarum, optima, 14 2 c
In Vrinis ſubſidentia tempeſtiua quę; 5.1.b
Vſtio, aut inuſtio familiariſſimum Hippocrati auxilium in omni antiquo dolore; cur nunc ſit parui vſus, & vt rectè agi poſſit, 76.2 d, 167.5.d
Vſtio, & ſectio duo maxima ſuppurationum auxilia, et eorum differentię, et modi, 230.1.b
Vteri prę̨focatio, quę finiri ſolet in mortem repentinam, 367.2.d
Vteri prę̨focationis notę, et cauſę, 282.2.b
Ex Vteri morbis dolor coxę frequenter fit, 283.1 c
Ex Vteri morbis dolores coxę ab octauo ad decimum menſem ſolere fieri. ibid d
Vteri, et ventriculi conſenſus vnde, 17.2.2
Vteri Eryſipelas, 36.2 2
Vteri humiditas quomodo curanda, 86.2 b
Vteri ſuffocatio à nimio coitu, 253.1.c
De Vterinę prę̨focationis legitimis cauſis diſputatur, 426.1.b
Vterinę prę̨focationis curatio refrigerans, 253.1.b
Vterinę præfocationis curatio ex Hipp. 426.2 b
Vterinarum paſſionum enumeratio, et cauſę, 283 2.b
Vterinas, & vrinarias vias aperiendi optima ratio, 430.1.2
Vterini morbi ex acribus ſuccis deſcriptio, & curatio. 436 2.b
Ex Vterinis qui morbi fieri ſoleant. 148.2.d
Vtero gerentes cautè admodum expurgandas eſſe, 66.1.d
Vtero gerentes quo tempore ægrotent cum minori periculo, 42.2.c
Vtero gerentes cacochymas fieri, & quæ inde naſcantur mala, 64.1.c
Vtero laborante quę pars capitis doleat ſyncipnt, an occiput. 282.2 d
Vtero gerens cum exanthematibus, 64 1 c
Vtero gerentibus cur labores maximè, quinquageſimo tertio, & centeſimo ſexto die, 87.1.b
In Vtero gerentibus quomodo numerandi menſes, 87.1.d
Vtero gerentibus ex copioſis cibis inflammantur mammæ, & humeri, & caput debilitatur, 86.1.b
Vtero gerentibus quæ noceant, & quomodo tractandæ, 109.1 c
Vte[illegible]s cur ſit pars multis morbis opportuna, 282.1.d
Vte[illegible]s putatur vulgò deerrare per partes, & qua cauſa e[illegible]s opinionis ſit, 405.2.a, & 426.1.b
V[illegible] 130.1.a
V[illegible] ſe[illegible]allitur circa ęgrotos opinione fracturæ, aut luxationis, 406 2.b
Vulnera pleraque tertia, aut quarta die ingraueſcere, 260.2.b
Vulnera quęcumque ratione magna purgationem petere, 260.2 b
Vulnera in thorace penetrantia, quando curari poſſint, & quæ ſit eorum curatio, 278.1.c
per Vulnera penetrantia reſpirant homines, & loqui non poſſunt, & qua cauſa vtrumque fiat, diſputatur ibid.
Vulnera quibus cauſis fieri ſoleant pernicioſa, cum non eſſent talia à principio. 278 2 2
Vulnera inteſtinorum gracilium lethalia eſſe. 279.2 b
Vulnerata pars quomodo tractanda. 104.2.b
Vulnere capitis morituris cur conuellantur contrarię partes, & de quibus partibus id intelligi debeat. 171.1.d. & 238.1 c
Vulneribus curandis quæ referat ſcire. 237.2, b
in Vulneribus tumores non apparere malum. 89.2.2
in Vulneribus quibuſdam extractio telorum citioris mortis cauſa. 255.2.2
Vulneris in capite curatio. 114 5.b
Vulnerum tumores euaneſcere deterius. 89.2 2
Vulnerum tumores crudi peiores, quam nulli. ibid.
Vulnerum tumores euaneſcentes in parte anteriori inſanias dolores lateris, aut rubras dyſenterias, in poſteriori conuulſiones cum doloribus facere. ibid.
Vulnerum capitis curatio ex Hippoc. 238 1, a
Vulnerum penetrantium in thorace ſigna. 278.1 b
Vulnerum capitis lethalium ſigna. 238 2 2
per Vulnus ventris non reſpiratur. 112.2.c
Vulnus capitis cur, vel ſola cute inciſa ſit periculoſum. 170.2 b
Vulnus nullum capitis contemnendum. 260.2.b. & 270.2. 2
Vxoris Hippoſtrati hiſtoria. 87.1.d
Vxoris Coriarij hiſtoria. 63.2 b
Vxoris fratris Apemanti hiſtor.a. 582 2 2
Vxoris Antimachi hiſtoria. 239.2.d
Vxoris Polemarchi hiſtoria. 276.1 a
Vxoris Aſpaſij hiſtoria. 264.1 b
Vxoris Epicarmi hiſtoria. 275.2.d
Vxoris Theodori hiſtoria 404 2.d
Vxoris Simonis, in partu concuſſa, hiſtoria. 416.2 2
Vxoris Euſenij hiſtoria. 416.2 b
Vxoris Polemarchi hiſtoria. 417 1 c
Vxoris Theotimi hiſtoria. 436.1.c
Vxoris Apomoti hiſtoria, 436 2.b
Vxoris Cleomenis hiſtoria. 437 5.d

X

XEnophanis, & Critiæ hiſtoria. 20.1.d

Y

Yδατόχλοα & υδατόχλορα idem eſt apud Hippo- tem. 159.1.d
ὑποδογεγμενον, quid dicatur, 545, 2.d

Z

ZEphirus, qui ventus ſit, & quando flare ſoleat. 8.2.b
Zoili fabri hiſtoria. 384 1.d
Zoili pulſus tremuli. ibid 2
Zoilus ex cathario incepit grauiter ægrotare. 70 1.